Abula fortalicii fidei

Incipit anius sunt libri bec et pe
mittur p obemtū i quo laudes
diuine annotantur et ummittitur querela an
te tbronum matestatis dei et ponitur inten/
tio scribentis. In primo libro continētur tres
considerationes.

Prima consideratio tractat de armatu
ra omnium fidelium in generali et ibi
ponuntur sex genera armoum spiritualium

Secunda consideratio tractat de arma/
tura verozum predicatorum in speciali
in qua declarantur quatuor principalia.

Quid est predicatio.

Qualis debet esse predicatio

Cui prodest predicatio.

Qualis debet esse predicator et bec querun/
tur quinq.

Qualis debet esse predicator in habitu exte
riori.

Qualis debet esse predicator in cōuersatiōe

Qualis debet eē pdicator in predicatōe.

Qualis debet eē pdicator in animo.

Qualis debet eē predicator in premio.

Tertia cōsideratio tractat de nobilitate
et excellēcia fidei catholice in particulari
in qua sex articuli declarantur.

Primus articulus est q thūs xps ē filius dei
vius et iste articul⁹ declarat q̄druplici examie
Primum examen fuit factū per iudeos quo
uisq occideruntxpm.

Secūdū examen fuit factū per eosdem iude
os post xpi mortem insurgendo contra di/
scipulos xpi.

Tertium examen fuit factum per gentiles cō
tra discipulos xpi.

Quartum examen fuit factum per tyrānos
tempore pacis ecclesie.

Secundus articulus est q fides christi est
lege moysi antiquior.

Tertius q fides xpi est lege moysi stabilior

Quart⁹ ē q fides xpi ē lege moysi nobilior:

Quit⁹ ē q fides xpi est lege moysi vtilior.

Sextus articul⁹ ē q lex moysiaca nō est lex sz
cessauit eē lex. i quo ponūtur quatuor pūcta

Primus est q iudei iā non būt legem

Secundus est q propter circumcisionē qua
vtuntur iudei semper fuit in maiora ira dei
et abhominatione.

Tertius est q omnia in figuram cōtigebāt illis. vbi duo principaliter declarantur

Primum est q in lege veteri sub figurarum
inuolucris quatuor figurabantur que sunt
xpianis tempore gratie reuelata. s. credenda
cauenda inimicorum fraudemta efficatia.
primū continet. xiij. ca.

De pfiguratōe scissime trinitatis et vnitat
essentie primū capitulū. i

De pfiguratōe dilecte icarnationis. ij. ca:

De pfiguratione natiuitatis dñi. iij. c.

De pfiguratōe vite et suer⁹ato⁹ xpi. iiij. c.

De pfiguratōe doctrine et pdicatōis xpi. v. c.

De pfiguratōe passionis xpi. vi. c.

De pfiguratione descensus xpi anime ad i/
feros. vij. c.

De pfiguratione resurrectōis xpi. viij. ca:

De pfiguratione ascēsiōis xpi. ix. c.

De pfiguratione aduen⁹ xpi ad iudiciū. x. c.

De pfiguratione refumeradis generalis. xi. c.

De pfiguratōe vite eterne quā electi post
mortem consequentur. c. xij.

De pfiguratione vnitatis ecclie. c. xiij.

De pfiguratōe cauendoū. s. septē capitaliū
viciorū et trāsgressiōis. x. preceptoū. c. vnū.

De pfiguratione malicie inimicoū spūaliū

De pfiguratione virtutis et efficatie sacram
torum. xvj. capla.

De pfiguratōe baptismi. c. i.

De pfiguratione cōfirmationis. c. ij.

De pfiguratōe sacramti eucharistie. c. iij.

De pfiguratione sacramēti pñie. c. iiij.

De pfiguratōe sacramēti ordis. ca. v:

De pfiguratōe sacramēti mrimonij. ca. vi.

De pfiguratione vnctionis extreme. ca. vij.

De pfiguratōe septē bonoz spūsācti. c. vnū

De pfiguratōe septē virtutū. c. vnū.

De pfiguratione septē bonoū spūaliū hic
sunt septem capla.

De pfiguratione bonitatis crucis et passio/
nis xpi capitulum septimum.

De pfiguratione bomtatis virtutis et oratō
nis mattis xpi. caij

De pfiguratione bonitatis virtutis ptātis
siue auctoritatis ecclesie in orando. c. iij.

De pfiguratōe vtut⁹ ordis scōz no. te. c. iiij

De pfiguratione bonoz pastoū ecclesie.

De pfiguratione bonitatis sedulitatis bo/
norum sanctoum ecclesie. c. v.

De pfiguratōe bōtatis otiū. s. pvtātis. c. vi

De pfiguratione bonitatis discrete consi/
derationis hominis. c. vij.

BIBLIOTECA Cuidad TARRAGONA

Secūdū pr̄icipale tercij pūcti ē de p̄figuratō ne correctōis nr̄e i tpe gr̄e et cōtinet. xij. c:
De p̄figuratione correctionis supbie. c. i.
De p̄figuratione ad correctōez iuidie. c. ij.
De p̄figuratōe ad correctionē iracūdie. c. iij.
De p̄figuratōe ad correctōnē auaricie. c. iiij
De p̄figuratione ad correctōez accidie. ca. v.
De p̄figuratione ad correctionē gule. c. vi.
De p̄figuratione ad correctōez luxurie. c. vij.
De p̄figuratōe correctōis trāsgrediētiū de/cem preceptorum. c. viij.
De p̄figuratione ad correctōez malorū prīcipum. c. ix.
De p̄figuratōe correctōis malox̄ platox̄. c. x
De p̄figuratōe correctōis malorum sacerdotum. c. xi.
De p̄figuratione correctōnis generaliter omnium p̄dictorum. c. xij.
Quartus et vltimus punctus sexti articuli ō clarat quomodo omnia que scripta erāt de messia venturo impleta fuerunt in x̄po ihū saluatore nostro vbi aperiuntur duodecim thesauri.
Primus thesaurus q̄ messias debebat ve/nire in destructione secundi templi vel ꝓpe et in ablatione sceptri israel et ipletione. lxx. ebdomadarum danielis
Secundus thesaurus q̄ verus messias de/bebat esse de genere tribus iude procedens de medio filiorum Jacob vbi declarantur quinq̄ passus
Prim⁹ q̄ verus messias ihoāāo iter deum et hominē exiuit de medio
Secūdus passus q̄ verus messias ordinā/do pacē stetit in medio
Tercius passus q̄ ver⁹ messias cōsumando pacem ordinatam stetit in medio
Quartus passus q̄ verus messias publicā/do pacem ordinatam stetit in medio
Quitus passus q̄ ver⁹ messias conscruādo pacē publicatā inter deū et hominem stat in medio vsq̄ in finem seculi
Tera⁹ thesaur⁹ q̄ verus messias debebat eē similis moysi in dādo legem et hec declarā/tur per quatuor puncta
Primus punctus q̄ moyses fuit singular⁹ in dando legem
Secundus punctus q̄ ibūs x̄ps verus mes/sias similis moysi in dando legem debuit dare aliam legem a lege moysi et ibi ponun/tur. xv. dñic legis christi a lege moysi et ibi ō/daratur quare voluit fieri christus sub lege moysi
Tera⁹ pūctus q̄ ver⁹ messias nō debuit per seipsum scribere legē suā in aliquib⁹ exemplaribus sed solū in cordibus hominum
Quart⁹ pūct⁹ q̄ lex noua ē excellētissima qō declarat̄ ex sex gradib⁹ pfectōis et quō lex ve/tus quo ad totū corpus fuit ipfecta et quare euangelium dei dicatur lex.
Quartus thesaurus q̄ verus messias debe/bat nasci in bethleem
Quintus thesaurus q̄ nom⁹ messie debuit esse nouum et illud nomen est ihūs
Sext⁹ thesaur⁹ q̄ messie i lege ꝓmisso i eius aduētu ꝑ reges debebāt sibi offerri munera
Septim⁹ thesaur⁹ q̄ ver⁹ messias debebat vi/uere pauper et mansuetus.
Octau⁹ q̄ ver⁹ messias debebat mori i ma/xima humilitate et inter sceleratos
Nonus thesaurus q̄ verus messias debe/bat mori propter peccata hominum
Decim⁹ q̄ ver⁹ messias ōbebat resurgere ter/cia die et ascēdere i celū et sedere ad ōxtrā p̄tis
Undecimus thesaurus q̄ verus messias de/bebat dare suis credentibus i p̄nti gr̄am su/am et in futuro gloriā sempiternam
Duodecim⁹ thesaur⁹ q̄ p̄secutores veri mes/sie a ꝑpetua pena i p̄nti nō debebāt releuari nec i futuro a dānatione eterna.

Ñ secundo libro qui est de hereti/corum bello continentur. xij. consi/derationes.

Prima consideratio est de q̄ddītate be/reſ et quō differt ab errore
Secūda p̄sideratio est de origine bereſ et quō repelli potest
Tercia consideratio oñdit sex modos ex q̄bus ꝓbatur q̄ aliq̄s sit hereticus
Quarta p̄sideratio oñdit quinq̄ modos hereticox̄ et quō heresis se extendit ad tria genera credibilium et q̄d ꝓprie de hereticis est sentiendum
Quinta consideratio declarat q̄ vtile ē hereses esse in ecclesia dei licet in se he/reses male sint
Exta p̄sideratio oñdit q̄ xiiij. sunt he/reses repullulātes istis tēporibus
Prīa heresis q̄ christiāi q̄ vtūr carnūsticōe carnali post euāgelij publicationē sunt here/tici reputādi et vt tales puniendi
Secunda heresis est eorum qui dicunt euā/

gelium esse falsum.
Tercia bereſ est eorū q̄ negāt cōfessionē vā lere ad remissionē peccatorū.
Quarta bereſis est eorū qui negāt cōfessio/nem debere fieri homini.
Quinta bereſis est eorū q̄ dicūt q̄ confessio solū est fienda curato sicut ꝓpio sacerdoti.
Sexta bereſis ē eoꝝ q̄ dicūt q̄ non tenet q̄s cōfiteri sacerdoti si laicus sit ꝑsto
Septima bereſis est eoꝝ q̄ dicūt q̄ ñ est obe diēdum nisi soli deo.
Octaua bereſis ē eoꝝ q̄ dicūt q̄ nō est obe/diendū ꝑlatis ecclīe ꝓ mortali et q̄ tales nō bñt ꝓtātē ligādi et soluendi.
Nona bereſis est eoꝝ q̄ dicūt q̄ nō officiū et ordo ꝫ mentū bone vite bz ꝓtātē ligandi et soluendi cōsecrādi et benedicendi.
Decia bereſ est eoꝝ q̄ dicūt q̄ nō ē vera īdul gentia vel relaxatio cp̄i in cōsecratōne eccl'ie vel alias īdulgentias concedendo.
Undecia bereſis ē eorū q̄ dicūt q̄ oratōnes et suffragia ꝓ mortuis ab exītibus in peccato mortali non proficiunt.
Duodecia bereſis ē eorum qui negant pur/gatorium eē.
Decia tercia bereſis ē eorū q̄ negāt aliā vitā post sepationē aīe a corpe q̄ error ī probatur ex dictis p̄boꝝ et rōib⁹ et auctoritatib⁹ veter] et noui testamenti et doctorū ecclesie.
Decia q̄rta bereſis est eorum qui dicunt q̄ non possunt euitare peccata quia fuerūt na/ti in tali constellatione vel signo et improba tur per tres famosos doctores.

Eptima cōsideratio oñdit ad quos p tinet diffinire q̄ asserto ē catholica vel bereticа vel vtrū. s. ad canōistas vel ad theo logos et declarat q̄ ad theologos.

Octaua cōsideratio declarat quō bereti ci sunt vitandi.

Ona cōsideratio ostēdit vtrū cū bereti cis vel īfidelib⁹ sit publicę disputādū.

Decima consideratio demonstrat quis est modus inquirendi bereticos.

Undecia cōsideratio ostendit quali pe na sunt bereticі puniendi.

Uodecima consideratio declarat quis pōt capere bereticos et tormentis exponere et mouentur ibi. xv. difficultates singulares

Nterao libro q̄ ē de bello iudeoꝝ cōmentur. xij. considerationes:

Prima cōsideratio tractat de iudeoꝝ ceitate et quō reduci ꝑnt ad lucem.

Ecūda cōsideratio tractat de iudeoꝝ paretela fm doctrinā thalmud.

Erta cōsideratio tractat de iudeoꝝ diuersitate in sua fide et ceca

Uarta consideratio tractat de iudeorū bello q̄ argumēta sūpta ex lege mosay ca et sunt in numero. xviij. argumenta.

Primū argumētū contendit q̄ lex moysi sit perpetuo duratura.

Secūdū q̄ lex moysi nō est abolita sed ad/huc obseruanda.

Tercū cōtendit q̄ diuine sanctiones veteris te stamēti non sunt mutate.

Quartū cōtendit q̄ circūcisio erat perpetuo duratura.

Quintū contendit q̄ si sabbatū cessat lex no ua non est a deo.

Sextū ꝓtendit q̄ ihūs xp̄s nō ē ver⁹ messias q̄ non venit in nouissimis diebus.

Septimū ꝓtendit q̄ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias q̄ mons syon nōdū est elcuatus in vertice montium.

Octauū ꝓtendit q̄ nō est ver⁹ messias q̄ ad eū non fluxerūt omnes gentes.

Nonū ꝓtēdit q̄ ihs xp̄s ñ ē messias q̄ ī ei⁹ aduētu ñ ē dictū vēite ascēda⁹ ad mōtē dñi.

Decimū ꝓtēdit q̄ ihūs xp̄s nō ē ver⁹ messi/as q̄ in ei⁹ aduētu gladij nō sūt ꝓuisi in vo meres et lancee in falces.

Undecimū ꝓtēdit q̄ ihūs xp̄s nō ē ver⁹ mes sias q̄ i ei⁹ aduētu nō babitauit lupus cū a/gno et pardus cū bedo.

Duodecimū ꝓtēdit q̄ ihūs nazaren⁹ nō est ver⁹ messias q̄ iudei nō sunt liberati a capti uitate nec reducti ad patriā.

Decimūteraū ꝓtēdit q̄ ihūs xp̄s non ē ver⁹ messias q̄ non congregauit iudeos in ihrl'm.

Decimūquartū ꝓtendit q̄ ihūs xp̄s non est verus messias q̄ nō fuit tēplū in ei⁹ aduētu rectificatū sed destructū.

Decimūquintū ꝓtendit q̄ ihūs xp̄s non ē ve/rus messias q̄ in ei⁹ aduētu iuda et ihrl'm ñ bitauit ꝓfideter sed in miseria.

Decimūsextū ꝓtēdit q̄ ihūs xp̄s non ē ver⁹ messias q̄ non habet filios nec semen

Decimūseptimū ꝓtēdit q̄ ihūs xp̄s ñ ē ver⁹ messias q̄ lux lune nō ē facta sicut lux solis nec lux solis sicut lux septem dierū.

Decimūoctauū contendit q̄ ihūs xp̄s nō ē

verus messias qz in eius aduentu sceptrum in israel non est ablatum.
Decimūnonū ꝓtendit ꝙ ihs xp̄s non est verus messias qz non venit in tpe quo fuit sceptrum israel sublatum.
Uicesimū argumtum ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias qz ñ vēit ī nubibus celi
Uicesimūprimum ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ messias qz regnū romanorū adhuc permanet.
Uicesimūsc̄m ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias qz xp̄iani affirmāt ipsū ee deū.
Uicesimūtercīū ꝓtendit ꝙ lex euāgelij nō ē a deo qz ponit trinitatem personarum.
Uicesimūquartū ꝓtēdit ꝙ xp̄iani sunt ydolatre qz adorāt sacramtum altaris et venerā tur ymagines.

Uinta ꝓsideratio tractat de bello iudeorum per argumta sumpta ex lege euāgelica et sunt in numero. xxiiij.

Primū argumtū ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ messias qz ī ei⁹ genealogia ponunt mulieres peccatrices.
Secūdū argumtū ꝓtendit xp̄ianos esse immundos qz comedunt cames suillas et alia in lege ꝓhibita.
Terciū ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ ē ver⁹ messias qz ī ei⁹ genealogia nulla sancta mulier pōit.
Quartū ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ est ver⁹ messias qz ñ est filius dauid siue de genere dauid
Quintum argumtum ꝓtendit ꝙ ihs xp̄s nō est ver⁹ messias qz fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.
Sextū argumētum ꝓtendit ꝙ ihs xp̄s ñ habuit spm̄sanctum ante baptismum.
Septimum ꝓtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verus deus quia esuriit.
Octauus contendit ꝙ ihūs xp̄s nō est deus qz non dixit dyabolo tēptanti ꝫ in omni verbo qđ ꝓcedit de ore meo.
Nonus contēdit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ de⁹ qz nō misit se deorsum duz erat ī pinaculo.
Decimus ꝓtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē lex dei qz cōtradicit legi moysi cū dic̄ ñ iurare oīno
Undecimū cōtendit ꝙ lex euāgelica non est vera qz destruit legē iusticie oculum pro oculo dentem ꝙ dente.
Duodecimus cōtendit ꝙ lex euāgelica nō ē vera qz dat ꝓsiliū dilectionis inimicorum.
Decimūterauz cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē verus deus qz relaxauit obseruāna sabbati.
Decimūqrtuz ꝙ ihs xp̄s nō ē de⁹ vn⁹ cū pr̄e qz cōfitet et qz dixit oīa sibi tradita a patre:
Decimūqntuz cōtēdit ꝙ ihs xp̄s nō est de⁹ qz ꝓtradixit sibi vt dicunt et est instabilis
Decimūsextuz cōtendit ꝙ pr̄ filī⁹ et spiritus sanctus nō sunt vnius essentie ex eo ꝙ aliqō peccatuz dimittit ab vno qō nō dimittit ab altero sicut ptz de spiritu blaspemie.
Decimūceptimuz contendit ꝙ ihs xp̄s ñ est ver⁹ de⁹ qz dicens ꝙ venit saluare qō ꝓierat cōtradicit sibipsi loquens ꝓbolice:
Decimū octauū contendit ꝙ ihesus xp̄s nō est deus qz orauit.
Decimumnonum contēdit ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ qz fuit tristus et timuit.
Uicesimuz ꝓtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē deus qz iuit ad ficulneā ad qr̄endum fruct⁹ q̄ nō habebat nisi folia et qz maledixit ei cū nihil nocumēti sibi fecerat.
Uicesimūprimū cōtendit ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ qz accepit ab alio ptātē dicēs data est mihi oīs ptās ī celo et ī terra.
Uicesimūsc̄uz ꝓtendit ꝙ ihs xp̄s ñ est vn⁹ de⁹ cū pr̄e et spū sancto qz ipe descendit ī vterum v̄ginis et non pr̄ et spiritussanctus.
Uicesimūtercīū contendit ꝙ ihs xp̄s non est deus qz fuit missus siue mittens.
Uicesimūquartum contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus qz locutus est satbā studet ad īterficiendum me.

Exta consideratio tractat de bello iudeorū ꝑ argumta sumpta ex natura et allegāt contra legē xp̄i etiā. xxiiij. ipossibilia.
Primū ipossibile ē deum iqnari qđ tñ seq̄ret si icarnaret ī corpe mulieris.
Sc̄uz ipossibile ꝙ corp⁹ xp̄i sit ciusdē rōnis cū nr̄o cū ñ sit ex maris femine generatum.
Terciū ipossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfactiu ꝙ peccato originali cū ipe nō sit mortu⁹ fm naturā diuinā sed būanā fm quā alij boies non erāt sufficiētes ad satisfaciendum
Quartū ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝙ peccatis humani generis exquo boies adhuc penas patiunt quas ꝙ peccato īductas scriptura diuina commemorat.
Quintum ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝙ pcīs exquo q̄runtur remedia pro abolitione peccatorum.
Sextū ipossibile ē ꝙ xp̄s abstulit ptātez dyaboli cu⁹ post ei⁹ aduētū non dimiserit facere peccare boies sicut prius.

Septimū impossibile est ō morte discipulorum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrūq; sequitur impossibile vt dicūt et q̄ peccāt xp̄iani odiendo iudeos que in morte xp̄i ipleuerūt volūtatem dei.

Octauū ipossibile q̄ ibūs nazaren⁹ sit deus cū fuerit i loco determiato. s.i vtero virgis in nazareth i galylea etc. sicut sunt alia corpora

Nonū ipossibile ē q̄ nouē mēsib⁹ tota diuinitas staret i vterō marie q; tūc tot⁹ mūdus fuisset priuatus diuinitate.

Decimū ipossibile ē q̄ i sacramēto altaris ē verū corp⁹ xp̄i cū locū⁹ sit xp̄s signatiue et nō realiter dicēs hoc est corpus meū.

Undecimū ipossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i sit i sacramēto altaris p miraculū cū ad oculū nō appareat.

Duodecimū ipossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i incipiat eē in altari q; nec p motū localē nec p cōuersationē alterius in ipm.

Decimūteraū q̄ corpus xp̄i sit integrū et q̄ caro et sanguis maneāt in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Decimūquartū ē q̄ corp⁹ xp̄i i tāpua bostia cōtineaf cū mai⁹i minori non capiatur.

Decimūquintū q̄ vnicū corp⁹ xp̄i sit simul in diuersis altarib⁹ cū nō possit vnū corp⁹ simul esse in diuersis locis.

Decimūsextū ipossibile ē q̄ caro xp̄i et sanguis sint sub spēbus panis et vini cū sit impossibile duo corpora simul eē in eodē loco scz substātia panis et vini cū carne et sanguine xp̄i cū illa accidētia vt dicūt nō sint per se nec in aere nec in carne et sanguie xp̄i sz sub tectiue in substantia panis et vini.

Decimūseptimū ē q̄ i sacramēto altaris sit corp⁹ xp̄i incorruptibile cū possit putrefieri in cineres et a mortibus comedi.

Decimūoctauū ipossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgatur in ptes.

Decimūnonū ē q̄ corpus xp̄i sumaf et cōsumatur etc.

Uicesimū ipossibile ē q̄ māducās ptē sacramēti māducet totū cū ois pars sit minor toto

Uicesimūprimū ē q̄ illud sacramētū sit verus de⁹ et vna ps maneat in altari et altera cadat in terrā.

Uicesimūsecūdū ē q̄ xp̄s i sacramēto sit verus deus et mā cadēs in terra non cleuet se et pmittat se ab imūdis sacerdotibus practari

Uicesimūteraū ipossibile ē q̄ in illo sacramento sit verus deus et q̄ descēdat i stomachū cū sumitur.

Uicesimūquartū impossibile ē q̄ in illo sacramēto sit vez corp⁹ xp̄i p miraculū quotidie in ecclesijs cum semel et non pluries accidat miraculum:

Ēptima cōsideratio tractat de crudelitatib⁹ iudeorū et explicaf tribus pūctis principalibus.

Prim⁹ pūctus est de crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā suū.

Secūd⁹ de crudelitate iudeoz erga seipsos quo ad captiuitatē et dānationē eternā.

Teraus pūctus est de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos et ponūtur. xvij. crudelitates famose.

Prima crudelitas iudeorū facta est in ciuitate toleti cū oēs xp̄iani gladio sarracenorum sunt trucidati eorū causa.

Secūda crudelitas iudeorū fuit i regno frācie cū occiderūt infantes ꝓpter quod expulsi sunt a regno.

Tercia crudelitas fuit in eodē regno vbi flagellatū et spinis coronatū suspenderūt vnū xp̄ianum.

Quarta crudelitas in p̄dicto regno attēpta fuit in occisiōe oim xp̄ianorū vni⁹ puicie.

Quinta crudelitas iudeorū fuit i alamania vbi quādā puellā occiderūt et ibi ōdaratur quare iudei in omni puincia quā ibabitāt xp̄ianū sanguinē fundūt.

Sexta crudelitas iudeorū in alamania fuit cū intoxicauerūt oēs puteos et fontes.

Septima crudelitas iudeorū etiā in alamania fuit vbi tres infantes xp̄ianorū occidrūt

Octana crudelitas iudeoz in ciuitate pauie accidit vbi iude⁹ quidā medicus occidit vnū xp̄ianum infantem.

Nona crudelitas iudeorum in Saona ciuitate accidit vbi iudei occiderūt vnū infantez xp̄ianū et cōicauerūt cū sanguine eius

Decima crudelitas iudeorū in regno castelle accidit in loco q̄ dr tauara vbi iudei semina uerūt aculeos incēderūt xp̄ianoz domos

Undecima crudelitas iudeoz in p̄dicto regno accidit vbi iudei occiderūt vnū infātem xp̄ianū et cōicauerūt cū cinerib⁹ cordis eius

Duodecima crudelitas iudeorū in eodem regno ciuitate taureñ. accidit vbi p̄sederūt carnem cū sanguine de cruce cuiusdā puuli xp̄iani et secū deduxerūt.

Decimatercia crudelitas iudeorū est in medianis vbi assignāt tres rões q̄re ñ expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorū.
Decimaquarta crudelitas iudeorū est in venenis propinādis.
Decimaquinta crudelitas iudeorū ē in oriōnibus in quibus quotidie orāt p̄ destructione ecclesie xp̄i et principū xp̄ianorū.
Decimasexta crudelitas iudeorū est in eorū doctrina contra xp̄ianos.
Decimaseptima crudelitas iudeorū est i vsuris quibus expoliant xp̄ianos.

Etaua cōsideratio tractat de iudeorū fatuitatib⁹ que ser passibus mēsurat.

Primus passus est de fatuitatibus iudeorū cōtra charitatē.
Scōs passus est de fatuitatib⁹ iudeorū contra legem nature.
Terci⁹ pass⁹ ē de fatuitatib⁹ iudeorū p̄tra diuinā p̄fectiōē et ibi explicāt q̄ncq̄ fatuitates.
Prima fatuitas q̄ deus est corporeus
Scōa fatuitas ē q̄ deus tm̄ ē in occidēte.
Tercia fatuitas est q̄ semel in die quotidie deus trāscitur.
Quarta fatuitas est q̄ deus semel i die quotidie plorat.
Quinta fatuitas est q̄ deus dimisit vnū forame in celo nō valēs p̄ficere firmamētū
De alijs fatuitatib⁹ plurimis cōtra diuinā p̄fectionē et in eius offensam.
Quartus pass⁹ ē de fatuitat. b⁹ iudeorum cōtra legē mosaycā et cōtra p̄phas.
Quintus passus est de fatuitatib⁹ iudeorum quo ad claues thore.
De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū dan p̄scidisse lapidē magnū et similiter og rex basan.
De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū moysen in celū ascendisse et ibi deuictis angelis legē accepisse.
De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū quēdā nomine Josue decepisse angelū mortis et i celum saltasse ac ibidē dei sententia remansisse.
De fatuitatib⁹ iudeorū dicētiū mortuos suos in aduētu messie suscitādos vt ucrū terrā incolāt vbi plurima de resurrectōe tractāt in cōfutatione errorū et fatuitatis iudeorū.
De residuis fatuitatibus iudeorū.
Sext⁹ pass⁹ ē de fatua expectatione iudeorum circa aduētū messie q̄ fatuitas triplicit̄ ostēditur. s. diuisione trīs determinatione et exēplī manifestatione.

Ona p̄sideratio tractat de iudeorū expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.
Prima expulsio iudeorū fuit a terra scā. vbi quatuor p̄cta agūtur.
Prim⁹ p̄ctus est de signis q̄ precesserunt exitū iberosolimitanū.
Scōs p̄ctus de calamitate obsessorū et obstinate malicie iudeorū quis fuerit finis et q̄ pietas tyti.
Tercius p̄ct⁹ ē quō mulier quedā vrgente fame occidit et māducauit filiū suum.
Quartus est de numero captiuorū et occasorū et cēptorū fame.
Secūda expulsio iudeorū facta fuit a regno frācorū et anglie vbi tres cause diuersim assignantur.
Tercia expulsio iudeorū facta fuit a regno anglie vbi due cause assignantur.
Quarta expulsio iudeorū facta fuit ab yspania.

Ecima cōsideratio tercij libri tractat de iudeoꝝ mirabilib⁹ et sua obstinata malicia vbi decē mirabilia explicantur
Primū mirabile est de aqua disparente iudeo ficte ad baptismū accedente.
Scōm mirabile ē de sanguine ymagis xp̄i cruentatis iudeū telo cū transfigentē.
Tercū mirabile de puero iudeo q̄ cōicauit cū xp̄ianis ppter qō a pre in fornacē ardētem missus illesus exiuit.
Quartū mirabile de sanguine et aqua q̄ exierūt de latere ymagis xp̄i qō lācea iudei aperuerūt et quō suppositū vas fuit ipletū.
Quintū mirabile fuit de iudeo q̄ signat⁹ signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.
Sextū mirabile est de sanguine gutturis imaginis xp̄i quo aspersus fuit iudeus facie et capite q̄ cā gladio i gutture pcussērat.
Septimū mirabile i libro i medio rupis solide a iudeo iuuēto in ciuitate tolerā. i quo de triplici mūdo scribebatur et in tercio de filio dei nasciturō ex virgine maria et quō pro salute hoīm pati debebat:
Octauū mirabile est de iudea p̄cipitata in ciuitate sogobē. et per virginē liberata.
Nonū mirabile est de signaculis crucis i vestimētis iudeorū ipressis.
Decimū mirabile vide in fine libri.

Ndecia cōsideratio tractat de iudeorū obligatiōe ex iure canonico et ciuili ac

ordiatione regia q̃ octo articulis explicatur:
Prim⁹ articulus quare pmittũtur viuere iter xpianos.
Scõs articulus que sunt illa que pmittũtur iudeis de iure.
Tercius articulus que sunt illa que non pmittũtur iudeis de iure.
Quart⁹ articulus que sunt illa in q̃b⁹ xpiani nõ debẽt cũ iudeis cõuersari.
Quintus articulus est de bis ad que cõpellẽdi sunt iudei de iure.
Sextus articls ẽ de penis iudeorũ blasphemantiũ nomẽ xpi vel attẽptãtiũ subuertere baptizatos.
Septimus articulus ẽ de bis ad que tenẽtur iudei ex regia ordiatione regni vbi explicant xviij. ordinationes
Pria ordinatio est ꝺ habitatione ifidelũ
Scõa ordinatio est de bis q̃ circa medicinas et cõmestibilia interdicũt iudeis.
Tercia ordinatio ꝙ infideles q̃ voluerint cõuerti per nullũ impediantur.
Quarta ordinatio de loco comedendi ifidelũ et de seruitoribus eorũ.
Quinta ordinatio est de interdictione officiorum infidelibus.
Sexta ordinatio est ꝙ non habeant iudei plateas nec foros.
Septima ordinatio est quomodo iudeis interdicũtur iudices.
Octaua ordinatio est ꝙ interdicũt ifidelibus diuisiones tributorum inter se.
Nona ordinatio ẽ ꝙ vltra ad qꝺ a rege pria paliter nõ dñt ifideles aliq̃d colligere iter se.
Decima ordinatio est quꝺ interdicatur iudeis medicina et presentatio siue oblatio commestibilium ipsis xpianis.
Undecia ordiatꝺ ẽ quꝺ interdicũt q̃busdam mulierib⁹ xpianis ingressꝰ i carcul' ifidelium.
Duodecia ordiatio est ꝙ interdicũt ifidelibus noiari don.
Decia tercia ordiatio ẽ ꝙ iudei habeãt bittũ signatũ quo cognoscãt.
Decima quarta ordiatio est de habitu iudeorũ et sarracenorũ.
Decia q̃nta q̃ nõ bẽant vestes pciosas.
Decia sexta ꝙ nõ recedãt de valletis nec de aliqua alia pte.
Decia septia ordiatio ẽ ꝙ interdicũt militibus et alijs ypianis receptio ifidelũ in suis terris qui habitãt in alijs
Decia octaua ordinatꝺ ẽ ꝙ ifideles nõ radãt suas barbas.
Decianona ordiatio ẽ ꝙ infideles non habeant operarios xpianos.
Uicesima ordinatio ẽ ꝙ interdicũtur ifideli omnia officia erga xpianos.
Uicesima pria ordinatio est ꝙ interdicũt infidelibus venditiones trapezetarum
Uicesima scꝺa ordinatio ẽ de psona que accusare dꝫ trãsgressores infideles.
Uicesima tercia ordinatio ẽ de penis infideliũ fugientiũ extra regnũ
Uicesima quarta ordinatꝺ ẽ ꝙ in penis infidelium nulli iferiores pñt dispensare.
Octauꝰ et vltimus articulus ẽ de statu iudeorum nunc in regno castelle.
Uodecima cõsideratio et vltima tractat de iudeoꝝ cõuersione in fine seculi que octo punctis explicatur.
Prim⁹ pũctus est quare iudeorum cõitas nõ conuertitur ad fidem xpi.
Secũdus pũctus est de iudeis q̃ volũt conuerti ad fidẽ vtrũ sunt recipiendi.
Tercꝰ pũctus ẽ de mõ qui debet teneri in receptione iudeorũ qui voluerint conuerti ad fidem ihesu christi.
Quartus pũctus ẽ an iudei sint ꝓpellẽdi ad recipiendum baptismum.
Quint⁹ pũct⁹ ẽ de pena que ẽ ferienda iudeo cõuerso redeũte ad ꝓpria instituta.
Sext⁹ pũct⁹ ẽ quꝺ iudei recipiẽt ãtixpm et de capiẽt ab eo vbi agitur de aduẽtu antixpi
Septimus punctus est quꝺ iudei cognoscẽt se deceptos per antixpm et conuertentur ad viam veritatis fidei dñi nri ibũ xpi vbi etiaꝫ agitur de fine et morte antixpi.
Octauꝰ et vltim⁹ articul⁹ ẽ an ipse ãtixpi possit determinate cognosci et ꝺ nouẽ signis eꝰ propinqui aduentus.
In quarto libro q̃ est de bello sarracenorũ sunt .xij. considerationes.
Prima cõsideratio est de origine machometi que tribus explicat articul'
Prim⁹ articulus est de origine machometi quo ad genus et locũ.
Secũdus articulus ẽ de origine secte machometi quo ad auctorem.
Tercꝰ articulus est de origine machometi et eius secte quo ad tempus.
Secũda ꝑsideratꝺ tractat de vita et moribꝰ machometi q̃ tribꝰ explicat pũctis

Primus pūctus est q̄ vita machometi fuit bestialis et libidinosa.
Secūs pūct⁹ē q̄ vita machōeti fuit ābitiosa
Tera⁹pūctus ē q̄ vita machometi fuit morbi epilētico mōstruosa.
Erta ꝓsideratio tractat ō q̄litate doctrie et legꝭ machometi q̄. vij. passib⁹ ptrāsit.
Prim⁹ē ō mō quo fuit data lex machometi
Secūs pass⁹ē de errorib⁹ legis machometi.
Tera⁹passus ē de fatuitatibus et fabulis legis machometi.
Quart⁹passus ē ō malicijs legis machometi
Quītus passus est q̄ lex machometi nō est lex confirmata miraculis.
Sext⁹pass⁹ ē q̄ lex machōeti ē lex ꝑdictōis
Septim⁹passus ē q̄ lex machometi nō ē lex dei qz in mltis ē per hominē reuocata et quo modo dyabol⁹fuit ꝓncipalis actor alchorāi
Uarta ꝓsideratio tractat de fundamēto legis machometi vbi narratur fictō scale sui ascensus in celum et illorum q̄ mendaciter finxit se vidisse.
Uinta cōsideratio tractat de cōcordia et discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei p̄mittitur et tractat diffuse de xij. articulis fidei ꝑm cōparationē. xij. lapidum p̄ciosorū moralr.
De primo articulo fidei q̄ ē. credo ī deū patrē omnipotentē creatorē celi et terre et de ꝓphetarum aspidis et de discordia sarracenorum a xp̄ianis.
De. ij. articulo q̄ est credo in ih̄m xp̄m filium eius vnicū dn̄m n̄rm et de ꝓphetarib⁹ saphiri et de totali discordia sarracenorū a xp̄ianis in eodē et quō ex alchorano ostendit q̄ ihesus xp̄s est filius dei.
De. iij. articulo fidei q̄ est. qui cōceptus ē de spūsancto natus ex maria virgine et de ꝓphetarib⁹ calcedonij. et quō ibūs xp̄s est verus messias sarracenorū vbi ēt ostendit latissime necessitas incarnationis filij dei sic q̄ ꝫ prim⁹homo necomnes puri homines nec oēs angeli boni necomnes dyaboli simul fuerunt sufficientes ad satisfaciendū ꝓ peccato originali
De. iiij. articulo fidei qui est passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus ē de ꝓphetarib⁹ smaragdi. et ꝓcordia et discordia machometi in eodem.
De. v. articulo fidei q̄ est. descendit ad inferos tercia die resurrexit a mortuis et de ꝓphetarib⁹ sardonia cui ñ ꝓcordet machōetus
De. vi. articulo fidei q̄ ē. ascēdit ad celos sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotentis et de ꝓphetarib⁹ sardij et de concordia et discordia machometi in eodē vbi ōclarāt tres difficultates de ascensione xp̄i.
De. vij. articulo fidei q̄ est. Inde venturus ē iudicare viuos et mortuos et de ꝓphetarib⁹ crisolith et de discordia machometi ab eodem.
De. viij. articulo q̄ est. credo ī spiritū ſsanctū et de ꝓphetarib⁹ berillo et de cōcordia et discordia machometi in eodem.
De. ix. articulo fidei q̄ ē. credo scām ecclīam catholicā et de ꝓphetarib⁹ topasij cui non concordat machometus.
De. x. articulo fidei q̄ est. Credo sanctorū cōmunionē peccatorū remissionē et de ꝓphetarib⁹ crisopasij cui etiā non cōcordat machometus.
De. xi. articulo fidei qui est. credo carnis resurrectionē et de ꝓphetarib⁹ iacincti cui cōcordat machometus.
De. xij. articulo fidei q̄ est vitā eternā amen et de ꝓphetarib⁹ amethisti et de cōcordia et discordia in eodem machometi.
De discordia machometi ī ꝓceptis.
De ꝓmo p̄cepto machometi ī orōnib⁹.
De secūdo p̄cepto machometi in locutionibus suis anteq̄ orent.
De. iij. p̄cepto machometi ī ꝓclamatiōe altevocis.
De. iiij. p̄cepto machometi in ieiunijs.
De. v. p̄cepto machometi ī obſuatōe pache
De. vi. p̄cepto machometi in peregrinatione ad mecham.
De. vij. p̄cepto machometi ī ꝓdationib⁹ captiuationib⁹ et occisionib⁹ cōtrariorū.
De. viij. p̄cepto machōeti ī licēcia cōestibiliū
De. ix. p̄cepto machōeti circa pl'alitatē vxor
De. x. p̄cepto machometi circa ꝓhibitionem aliquarū mulierū de ꝓpria cognatione.
De. xi. p̄cepto machometi circa obseruatiōez die veneris
De. xij. p̄cepto machōeti ī orādo vſ⁹ meridiē
De. xiij. p̄cepto machometi circa iudicialia.
De. xiiij. p̄cepto machōeti ō abstinētia a vio
De. xv. p̄cepto machōeti circa modū beredi tandi.
De. xvi. p̄cepto machōeti circa testimonia.
De. xvij. p̄cepto machōeti circa ꝓhibitōez disputationis cū quocūq̄ extraneo a lege sua.
De. xviij. p̄cepto machōeti circa circūcisiōez
Exta ꝓsideratō ō vilissima morte machometi tractat.

Eptia consideratio tractat de successo/
rib⁹ machometi q̄ quatuor pūct⁹ explicāt
Prim⁹ pūctus ē de astutia dyaboli ne piret
secta machometi.
Scōs punct⁹ est de successorib⁹ machometi
calipbis egyptō orientali et mira occidentali
Terci⁹ pūctus est de diuersitate gentiuz q̄ le
gem machometi susipere noluerunt.
Quart⁹ pūct⁹ est de diuersitate paganoz q̄ in
aliq̄bus imitāt sarracenos et i aliis differūt

Ctaua ꝓsideratio tractat de bello sarra
cēoz p argumta ꝓ fidei fortaliciū et fa/
ciunt i numerō decem argumenta:
Primum argumentum contendit q̄ illi qui
vocātur xp̄iani non sunt xp̄iani vbi multipli
citer ostenditur irrationabilitas dicti huius
Scōm argumtū ptēdit cōtra xp̄i ꝯceptionez
p spm̄sanctū q̄ spūssanctus non sit tercia in
trinitate p̄sona ſz materialis flatus.
Terciū argumentum contendit q̄ xp̄us n̄
sit deus cum hoc exp̄sse dixerunt i euāgelio.
Quartum argumtū cōtēdit q̄ xp̄i mortē tuz
asserāt ip̄z imortalē q̄z cōceptū ō dei flamie
Quitum argumtum contendit contra trini/
tatē p̄sonaz q̄ tn̄ p̄bat ex v̄bis alcborani.
Sextum argumtum cōtendit contra beatitu
dinem eternā i dei visione cū ipi illā ponāt
i corpale refectione cibi et potus vbi latissi/
me ip̄robat hec bestialis beatitudo.
Septimum argumentum contendit contra
mrimonium vnius vxoris tātum.
Octauum argumentum contendit cōtra ba/
ptismum quo ad ablutionem iteriorem.
Nonum argumentum contendit contra ve/
nerationem ymaginum.
Decimū argumētū cōtēdit q̄ lex mosayca et
lex euāgelica sūt corrupte p iudos et xp̄iāos
et q̄ nihil vtatis est i lege nisi q̄tū ē i alcho
rano vbi altissime p̄bat iste error.

Ona consideratō tractat de bell'et triū
phis sarracēoz et yp̄anoz p arma corpalia
a tpe machometi vsq̄ ad p̄ns tp̄s et enūcrāt
dvij. bella et p̄mittit cā q̄re de⁹ p̄mittit pp'm
saracenoz et aliatio p̄cipum xp̄ianoz ad
bella contra eos.
Prīo bello vicūt sarraceni. fugato theodo/
ro et auferūt tributū romanoz.
Scō bello vicūt sarraceni et auferūt obedi
tia ip̄atoris romanoz in affrica.
Terio bello vicūt xp̄iani et rex sarracenoz
captuatur.
Quarto bello vicūt sarracēi et trāsferūt lignū
sancte crucis a ibrl'm in cōstātinopolim.
Quito bello vincunt sarraceni et capitur ciui
tas Syracusana:
Sexto bello vincūt sarraceni et fugit ipera/
tor romanorum licet bonus et iustus.
Septimo bello vicūt sarraceni et p̄dit totali
ter nomen xp̄ianorum in affrica.
Octauo bello vincūt xp̄iani et sarraceni effi
ciuntur tributarij.
Nono bello vicūt xp̄iani et cremantur na/
ues sarracenorum sub regi baiula.
Decimo bello vincūt xp̄iani multis militi/
bus sarracenorum occ⁹ in syria.
Undecio bello vincūt sarraceni in byspania
et occiditur cōsobrinus regis roderici.
Duodecio bello vicūt sarracēi et p̄dit byspa
nia sub rege roderico vltio rege gothorū.
Decioterio bello vicūt xp̄iāi i aq̄tanea et pi
mit aldraman⁹ cū. cclxxv. milib⁹ saracēoz
Decioquarto bello vicūt xp̄iani et capit ciui
tas āmoncū. de ptāte sarracenorum.
Decioquinto bello vicūt xp̄iani p̄ptit duo
b⁹ regib⁹ sarracenoz et capit narbona et plu
res alie ciuitates et loca a karolo marcello.
Decioſexto bello vicūt xp̄iani et iacipit recu/
patō byspanie cū mirabilib⁹ dei occ⁹ pluscꝫ
lxx. milibus sarracenorū prope onetū.
Decimoseptio bello vicūt xp̄iani in aq̄tāea
et pimūt. cclxxxv. milia sarracenorū.
Decimooctauo bello vincūt xp̄iani p̄pta in
numerabili multitudine sarracenorū et de/
structis tribus milibus naui⁹ quinꝫ solus
exceptis liberat cōstātinopolitana ciuitas:
Decimonono bello vincūt xp̄iani in aq̄tāea
et pimitur rex sāma corduben. cum suis.
Uicesio bello vicūt xp̄iani et pimit abdera/
mē dux saracēoz i aq̄tāea a karolo marcello
Uicesimoprio bello vicūt sarracēi fugato en
done duce frācoz et p̄pta multitudine xp̄ia/
norum in francia.
Uicesimoscō bello vincūt xp̄iani et fugat
secundus endo dux in francia.
Uicesimoterio bello vincūt xp̄iani et pimi
tur p̄dictus aderamē in francia cū multitudi
ne sarracenorū p karolū marcellū.
Uicesimoquarto bello vincūt xp̄iani et fuga
tur rex abdemelich corduben. p frācos p̄pta
multitudine sarracenorū.
Uicesimoq̄nto bello vincūt xp̄iani in regno
castelle et occidit teban rex corduben. et oēs
sarraceni qui cū eo venerant.

Vicesimo sexto bello vincūt xp̄iani et claret rex alfonsus catholicus:
Vicesimo septio bello vincūt xp̄iani fugato meapb rege cordubeñ. et p̄munt. liij. milia sarracenorū sub rege fuela.
Vicesimo octauo bello vicūt xp̄iani et capit galtana ac efficit xp̄iana p karolū magnus
Vicesimonono bello vicūt xp̄iāi p̄pti plurib⁹ regib⁹ sarracenorū ac plurib⁹ ciuib⁹ captis p karolū francorū regem.
Tricesimo bello vicūt xp̄iani et p̄munt. lx. milia sarracenorū p regē alfonsum castum.
Xxxi. bello vicūt sarraceni et portāt sarracenorū terrā a morbano vsq; ad citatē cordubeñ. p̄ mesq̄ta sarracenorū cōstruenda.
Xxxij. bello vicūt xp̄iani et capit narchimona a karolo magno.
Xxxiij. bello vicūt xp̄iani et p̄mit exercitus magn⁹ sarracēor duces sb rege alfōso casto.
Xxxiij. bello vicūt xp̄iani et p̄mit ores rex mende per regem alfonsum.
Xxxv. bello vicūt xp̄iani et occidit rex badayos per regem alfonsum castū.
Xxxvi. bello vicūt xp̄iani et p̄mūt vltra. xij. milia sarracenorū p regē alfonsū castū
Xxxvij. bello vincūt xp̄iani et p̄mit p̄ditor machomet⁹ et castrū sācte xp̄ine capit per regem alfonsum castum.
Xxxviij. bello vicūt xp̄iani et capitur iteruz ciuitas barchmonte.
Xxxix. bello vicūt xp̄iani sub rege ramiro occisis. lxx. milib⁹ sarracenorū et declarat se beat⁹ Jacob⁹ custodē byspanie.
Xl. bello vicūt xp̄iani. lxx. nauib⁹ paganorū igne solutis i galecia p regē ramirū.
Xli. bello vicūt xp̄iani occisa p̄ma sarracenorū multitudine sub rege ordonio.
Xlij. bello vicūt xp̄iani captis duob⁹ ducib⁹ sarracenorū i p̄uincia et frācia.
Xliij. bello vicūt xp̄iani p̄pīs inumerabilib⁹ sarracēis et capit tozia a rege ordonio.
Xliiij. bello vicūt xp̄iani occiso rege corue saraceno et capitur a rege ordonio.
Xlv. bello vicūt xp̄iani et capit ciuitas salmantina a rege ordonio.
Xlvi. bello vicūt sarraceni et occidūt p̄pe totetū octo milia xp̄ianorū.
Xlvij. bello vicūt sarraceni et capit roma ac magna p̄s tussie a soldāo babylōie deuastat
Xlviij. bello vicūt xp̄iani et expellūt a roma et tussia sarraceni.
Xlix. bello vicūt xp̄iani occisa sarracenorū magna multitudine et edificat eccl̄ia sancti Jacobi ex lapidib⁹ p regē alfonsum magnū
L. bello vicūt xp̄iani p̄pīs plurib⁹ sarracenis p regē alfonsū magnum.
Li. bello vicūt xp̄iani sub bernardo delcozpio et capit balbastrū et alia loca i aragōia
Lij. bello vicūt xp̄iani sub rege alfōso mag et liberat coymbra ab obsidione sarracenor
Liij. bello vincunt xp̄iani sub rege alfonso magno et edificatur castrum magnū de gozdon pro tuitione patrie:
Liiij. bello vincunt xp̄iani per regē alfonsum magnū in senectute sua.
Lv. bello vicūt xp̄iani p regē gersiam capto ayolas rege sarracenorum.
Lvi. bello vicūt xp̄iani sub rege ordonio secūdo et capitur ciuitas rogel.
Lvij. bello vicūt xp̄iani sub rege ordonio secūdo et capta calauera ignib⁹ cremat.
Lviij. bello vicūt xp̄iani p regē ordonū secūdū et capit castrū albanie.
Lix. bello vicūt xp̄iani p regē ramirū scōm occid. lxxx. milibus sarracenorū et captiuato rege Sesar augustano p̄ditore.
Lx. bello vicūt xp̄iani sub rege ramiro secundo p̄pta multitudie sarracenorū sup castrū de cala treba.
Lxi. bello vicūt xp̄iani et capit castrū de carato p comitē fernādū gūdisalui.
Lxij. bello vicūt xp̄iani et fugat almāsor cū xij. legiōib⁹ bellatorū per comitē fernādum gundisalui. cū. ccc. eq̄ib⁹ ex reuelatōne sibi facta per monachum pelagium.
Lxiij. bello vincunt xp̄iani per comitē fernādū gundisalui trucidans captiuatisq; plurimis sarracenis.
Lxiiij. bello vincūt vp̄iani p comitē fernandū gundisalui et fugat scōo almāsor p̄pta inumerabili multitudie sarracenorum
Lxv. bello vicūt xp̄iani et pugnat āgel⁹ dñi p milite missas audiente cū deuotione.
Lxvi. bello vincunt xp̄iani percussus sarracenis grauissima infirmitate meritis apostoli Jacobi.
Lxvij. bello vicūt xp̄iani p regē beriūdo et iterq; a sarracēis vicūt i eodē bello p almāsor
Lxviij. bello vincunt sarraceni et capit citas legionen. per almansor:
Lxix. bello vincūt sarraceni et occidūt p̄ditore septem infantes de lara.

Lxx. bello vicũt sarracẽi et obtinẽt ciuitates sãcti iacobi ab almãsor et ducũt cãpãe ad mesquitas corduben. p lãpadibus

Lxxi. bello vicũt xpiani pẽpta multitudine sarracenoꝝ p comitẽ castelle garsiaſſernãdi

Lxxij. bello vicũt xpiãi mortuo almãsor ac pẽptis innũerabilib⁹ sarracẽis p regẽ bermudo

Lxxiij. bello vicũt sarracẽi et capiũt ciuitatẽ abuleñ. mortuoq; i carcere comes garsias fernãdi

Lxxiiij. bello vicũt xpiani p regẽ alfonsũ quintũ et vindicat mors comitis garsie fernãdi.

Lxxv. bello vicũt xpiani et liberat pãpilona a mãib⁹ sarracẽoꝝ instituit ẽt primus rex castelle et nũcupatur duo regna castelle et legionis

Lxxvi. bello vicũt xpiani et capiũt quinq; reges sarracẽoꝝ p rodericũ de viuar et quo recepit beatũ laxarũ sub specie leprosi

Lxxvij. bello vicũt xpiani et occidit alymaymon rex sarracenoꝝ p regẽ garsiã nauarre.

Lxxviij. bello vincunt xpiani pẽptis pluribus sarracenis p rodericũ de viuar.

Lxxix. bello vincunt christiani per regẽ fernãdũ magnũ et capitur viseũ.

Lxxx. bello vicũt christiãi et capiũt lamegũ et plura alia loca p regem fernãdũ magnum

Lxxxi. bello vicũt xpiani et post. vij. annos capiũt conubria p regẽ fernãdũ magnũ aperiente sancto iacobo portas ciuitatis

Lxxxij. bello vicũt xpiani et capiũt ac ostruuntur plurima loca p regẽ fernãdũ magnus et efficitur tributarius rex toleti.

Lxxxiij. bello vicũt christiãi p regẽ fernãdũ magnũ et efficit tributan⁹ rex byspaleñ. ac ofert corp⁹ beati Jsidori i ciuitatẽ legionen.

Lxxxiiij. bello vicũt christiani p regẽ fernãdũ magnũ et subiugat celtiberia et carpẽtania ac liberat byspãia a subiectõe ipatoꝝ romãoꝝ

Lxxxv. bello vicũt christiãi et efficit tributan⁹ rex cesaragustan⁹ p regẽ sancũ castelle et quo pditore p vellido dolpho occidit rex iste sanctus secundus rex castelle

Lxxxvi. bello vincũt christiani p regez alfonsum sextum et ostenditur confumatio iuramenti in libertate

Lxxxvij. bello vincũt christiani et efficiũtur tributarij omnes sarracẽi byspanie per regẽ alfonsum sextum.

Lxxxviij. bello vincũt christiani et imponit nomen rodenice de viuar cum cãpeatore.

Lxxxix. bello vincũt christiani et capiũt septe milia sarracẽoꝝ p Lid cãpeatorẽ et quo per inuidiã expellitur a regno.

Xc. bello vincunt christiani et capitur alcaſ ac per Lyd cãpeatorem.

Xci. bello vicũt christiani fugatis et vulneratis duob⁹ regib⁹ p Lid cãpeatorem.

Xcij. bello vicũt xpiãi et fugat rex demic ac comes cromari capit p Lid cãpeatorez.

Xciij. bello vincũt christiãi et fugatur iterũ rex demic p Lid cãpeatorem.

Xciiij. bello vicũt christiani et capitur castr de rudera per Lid cãpeatorẽ q obtinuit pulcra magna p nobilib⁹ et ciuib⁹ castelle.

Xcv. bello vicũt christiani et fugat rex demic et capit et aragonũ p Lid cãpeatorem.

Xcvi. bello vicũt christiani et capitur toletũ ac plurima loca per regẽ alfonsum sextũ.

Xcvij. bello vicũt christiani cruce signati trãseuntes in terram sanctam et capiuntur ciuitates ricia et laudicia.

Xcviij. bello vincũt christiani et capitur antiochia.

Xcix. bello vicũt christiani et fugat corbora n⁹cũ exercitu suo. antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

C. bello vicũt christiani cruce signati et capiũt ciuitas sancta iherusalem.

Ci. bello vincũt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenoꝝ.

Cij. bello vicũt sarracẽi i byspãia et occiditur ifãs sanc⁹ alfonsi pditur pcba et plima alia loca et destruũtur oia bainca regni.

Ciij. bello vicũt christiani sub pncipe godofrido de bulon et capiũt plurime ciuitates ;

Ciiij. bello vincunt christiani et obsidetur ciuitas corduben. ac membrati diuiditur proditor sarracenus qui regem byspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Cv. bello vicũt sarracẽi subyncaf rege marrochiorũ et vulneraf rex alfonsus sextus.

Cvi. bello vicũt christiani p regẽ alfonsum sextũ destructa sarracenoꝝ terra

Cvij. bello vicũt christiani et capit ciuitas nobilis valencie p Lid cãpeatorem

Cviij. bello vicũt christiani fugato et vulnerato rege byspaleñ. ac pẽptis qñ.xxix. millibus sarracenoꝝ p Lid cãpeatorem.

Cix. bello vincunt christiani fugato et vulnerato ymes myramamolim ac peremptis. xl. et octo millibus et quingentis sarracenis per Lid campeatorem.

Lx. bello vincũt xp̃iani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratis cũ alijs. xxx. regibus per Lid campeatorem.

Lxi. bello vincunt xp̃iani fugato rege bucar cũ alijs. xxxvi. regibus viginti eorũ interfectis per Lid cãpeatorẽ nõ vtiũ sed mortuũ

Lxij. bello vincũt sarraceni et occidit rex alfonsus arragonie qz spoliauit ecclesias.

Lxiij. bello vincũt xp̃iani cruce signati et capitur ciuitas vlixbona.

Lxiiij. bello vicũt xp̃iãi et capit ciuitas baeie p ip̃atorẽ hyspanie alfonsum septimum

Lxv. bello vicũt xp̃iani et capitur ciuitas almerie p ip̃eratorem alfonsum septimum

Lxvi. bello vicũt xp̃iani trucidatis plurimis sarracẽis et liberat ciuitas rodenia ab obsidione sarracenorũ p regẽ fernãdũ legionis.

Lxvij. bello vincunt sarraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

Lxviij. bello vincũt sarraceni et pditur ciuitas setã ibrim et plures alie ciuitates et loca

Lxix. bello vincũt xp̃iani cruce signati et efficit secũdũ passagiũ ad terrã sanctã sine cõsecutione finis capitur tñ ciuitas acon.

Lxx. bello vicũt xp̃iani et capitur ciuitas damiata p̃eptis. lxx. milibus sarracenorum.

Lxxi. bello vicũt xp̃iani p̃eptis. cc. milib⁹ sarracẽor p regẽ alfõsũ octauũ i nãib⁹ tholose

Lxxij. bello vicũt xp̃iani et capit regnũ maioritarũ per regem Jacobũ aragonie.

Lxxiij. bello vincunt xp̃iani et capit ciuitas valẽcie p regẽ iacobũ aragonie.

Lxxiiij. bello vicũt sarraceni vastatis pluribus prouncijs.

Lxxv. bello vicũt xp̃iani cruce signati et capit ciuitas damiata p regẽ frãcor ludouicũ

Lxxvi. bello vincũt sarraceni et captiuat rex frãcor ludouicus cũ framb⁹ suis.

Lxxvij. bello vincũt xp̃iani cruce signati et fugãtur sarraceni et tyrãni de pronio ecclesie

Lxxviij bello vincũt xp̃iani et capit ciuitas murcien. p regẽ Jacobũ arragonie.

Lxxix. bello vicũt xp̃iani occisa multitudine saracẽor p ifãtẽ alfõsũ filiũ regis fernãdi scõi

Lxxx. bello vincunt sarraceni et capitur antiochia p soldanũ babilonie.

Lxxxi. bello vincunt xp̃iani et capitur vbeda per regẽ fernandum secundum.

Lxxxij. bello vicũt xp̃iani et capit carthago accepit tributan⁹ rex Tunicij regno frãcorũ

Lxxxij. bello vicũt xp̃iani et capit ciuitas cordubẽ. et plura alia loca p regẽ fernãdũ scõz et remittũt cãpane ad sanctum Jacobũ.

Lxxxiij. bello vincunt sarraceni et perditur trypolis ciuitas.

Lxxxv. bello vicunt xp̃iani et capitur ciuitas hyspaleñ. per regem fernãdum secundũ.

Lxxxvi. bello vincũt xp̃iani et capiũtur plura loca per regẽ alfonsum nonum.

Lxxxvij. bello vinc̃ut sarraceni et occidit̃ dom⁹ramir⁹ p abenyncaf reggm vltramarinum

Lxxxviij. bello vincũt sarraceni et occiditur infans saucus archiep̃s toletanus.

Lxxxix. bello vicũt sarracẽi et pdit̃ ciuitas acõ

Lxl. bello vincũt xp̃iani et capitur insula rodi ac destruit̃ ordo tẽplariorum.

Lxli. bello vicũt xp̃iani et occid̃ plurimis sarracenis captũ cãbil et albana p ifãtẽ petrũ

Lxlij. bello vicũt xp̃iani fugato rege granate et p lib⁹ ces̃ sarracẽis p dñz iobãnẽ mãuel

Lxliij bello vincũt xp̃iani et soluit̃ classis sarracenor p alfõsũ infra ad mirãdũ maris

Lxliij. bello vicũt xp̃iani et occiditur infãs piscato cũ multitudine sarracenorum.

Lxlv. bello vincũt sarraceni et occiditur alfonsus infra admirandus maris.

Lxlvi. bello vicũt xp̃iani cesa innũero multitudie sarracenor et fugatis regib⁹ benamarini tunicis et bugie per regẽ alfonsum nonũ

Lxlvij. bello vincũt xp̃iani et soluitur classis magna sarracenorũ sub rege alfonso quarto

Lxlviij. bello vincũt xp̃iani et capituraliezira per regem alfonsum quartum.

Lxlix. bello vicũt sarraceni et pdit̃ aliezira.

Ll. bello vicũt xp̃iãi et soluit̃ classẽ saracẽor

Lli. bello vincũt sarraceni et perditur vtrera et machena.

Llij. bello vicũt xp̃iani peręptis duob⁹ milibus sarracenorũ sub rege bennico tercio.

Lliij. bello vicũt xp̃iani et capitur cepta per regem Jobãnem portugalie.

Lliij. bello vicũt xp̃iani et capitur antequera per infantem fernandũ.

Llv. bello vicũt xp̃iani et fugãt̃ sarracẽi per regẽ Jobãnẽ scõz occid̃ plumbus sarracẽis

Llvi. bello vicunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et cõstantinopolis et de tribus mirabilibus que precesserunt.

Llvij. bello vincunt xp̃iani cruce signati fugato turcho et cesis. lxx. milibus turchorũ per Jobannem vaynoda orante deuotissime p̃fre Jobãne de capistrão ordis mio

nū nomē ibū deuotissime iuocante.
Elvtij. bello vicit xpiani et capit alcacer za
gneri affrica p regem alfonsum portugalie.
Ecima cōsideratio tractat de possessio
ne terre sancte per sarracenos que duo
bus explicatur punctis.
Prim⁹ est quare sarraceni tenēt terrā sanctā
vbi tres rationes assignātur.
Scōs pūct⁹ē q̄ nulla ē terra ex pte xpianorū
aptior ad terrā sāctā expugnādi q̄ hyspāia
Ndecia cōsideratio tractat de his ad q̄
pelli debēt sarraceni viuētes iter nos
de iure et exordinatione regni.
Vodecia et vltia ꝓsideratō tractat ō fi
ne legis sarracēoꝝ et ō eoꝝ ꝓpetua fui
tute sb iugo xpiāoꝝ q̄ quor passib⁹ pträsit.
Prim⁹ pass⁹ē ō castigatōe finali fieda p sar
racenos in populo xpianorum.
Secūd⁹ pass⁹ us est de cessatōe legis sara
Tera⁹ pass⁹ē de tpe quo lex machometi e.
eius domin iū debet cessare.
Quartus pass⁹ est de ꝓpetua seruitute sarra
cenorū sub iugo xpianorū
N quinto libr ō qui est de bello demo
numcontra fidei fortalicium. xij. suntcō
siderationes:
Rima cōsideratio ē et tractat quatuor
puncta.
Primus pūctus est an sint demones ī mū
do et que sunt noia eorum.
Scōs pūctus est de q̄ditate dmonū quid. s.
sunt demones.
Tercius punctus est de nobilitate demonū
Quart⁹ pūct⁹ est de natura demonum.
Ecūda ꝓsideratō tractat de scia demo
nū q̄ mb⁹ explicat pūctis.
Prim⁹ē de scia demonū an casū et p⁹ casuz
vbi ēt declarat an habuerī notiā ꝓphiarū
aduēt⁹ xpi et an cognoscāt cogitatōes nras.
Secūdus pūctus ē q̄ artes magice exercent
scia demonū et an aliquo casu sine peccato
possint exerceri.
Tera⁹ pūct⁹ē q̄ ars notana ē illicita et nulla
scia infusa pōt haberi a demonibus.
Ercia ꝓsideratō tractat de bello demo
nū i celo et quō an casū eoꝝ de celo fu
it mora septē dier et quō q̄nq̄ pcās cōmisit
lucifer in celo et de nūero cadētū et remanē
tū āgelorū ac de nūero saluādorū.
Uarta ꝓsideratō tractat ō hitatōe dmo
nū post casū et an vbicūq̄ sint demo
nes punientur ign̄e materiali
Uinta ꝓsideratio tractat de ptāte de
monū et de eorū ꝓsidentijs siue princi
patu et q̄ gens est in mūdo sup quā dyabo
lus habet maiorem ptātem.
exta cōsideratō tractat ō be lo dmonū
cōtra gen⁹ humanū post q̄ ceciderūt ō
celo vsq̄ ad aduentū xpi.
Eptima ꝓsideratio tractat. de pditōne
dominij demonum per iusticiā in ad
uentu xpi.
Etaua ꝓsideratio tractat de ꝓpietati
bus et malicia demonum
Ona cōsideratio tractat de bello dmo
nū post aduētū xpi vsq̄ ad diē iudicij
Ecima ꝓsideratō tractat de diuersitate
demonū et si ꝓnt br̄i spūs familiares q̄ decē
explicabitur differentijs.
Prima dr̄ia q̄ fata que videntur ab homi
nibus nō sunt multi ores sed demones.
Scōa dr̄ia q̄ illi dicūt vulgariter trasgo vel
duende casa sunt demones.
Tercia dr̄ia q̄ inuēiūt succubi et incubi ge
nerātes boies q̄ nō sūt filij demonū sz boim⁹
Quarta dr̄ia est de demonib⁹ q̄ videnī face
re prelia.
Quinta dr̄ia ē de demonib⁹ q̄ in būana for
ma apparēt comedētes et bibentes
Sexta dr̄ia ē de demōib⁹ qui in somnijs ap
parent terrentes homines.
Septia dr̄ia demonū ē eoꝝ q̄ generāt ex piū
ctōe viri et mulieris vl ex odore seu ex radijs
planetarum.
Octaua dr̄ia ē eoꝝ q̄ ī spē masculi vl femine
apparent.
Nona dr̄ia ē eoꝝ q̄ dicūt mūdi vel imundi:
Decia dr̄ia ē eorū qui illudūt femias q̄ bru
xe vel gurgune vulgariter nūcupāt.
Secūdū principale tractat de spuntib⁹ famili
aribus.
Ndecia ꝓsideratō tractat de q̄litate corpo
rū ī q̄b⁹ demōes apparēt et si p̄nt būana cor
porauel aias subintrare q̄ mb⁹ explicat pūct
Prim⁹ pūct⁹ē de qualitate et figuris corpoꝝ
in quibus demones apparent.
Scōs pūctus est de subintratōe demonū ī
corpib⁹ obsessorū et quō null⁹ bō viuus nec
mortu⁹ ābulat ī alio boie sicut dyabolus.
Tera⁹ pūctus est q̄ demōes nō p̄nt essēnaz
aie itrare qō ē essētie aie illabi nec ꝓprie ma
las cogitationes imittere.

Undecima consideratio tractat quo fine debet terminari bellum demonum que tribus mensurabitur passibus.

Primus pass⁹ ē quare demones sūt i mūdo
Secūd⁹ passus ē de cessatōe principatus et belli demonū contra genus humanum.
Tera⁹ passus ē de retrusione perpetua demonum in inferno.

Explicit tabula.

Lege dnm mirabilia per fuerit ad materiam libri. 2. loco signato fol. 151.

Primū mirabile accidit in ciuitate segebien. Anno dñi. M.ccc.lv. regnāte domino Johanne in tenera etate subiutrice matre sua dña katherina castelle regina. Tūc iude⁹ quidā medic⁹ emit sacratissimū corpus xpi a quodā cupido sancte eccl'ie sancti facūdi ciusdē ciuitatis. Judeus ergo ille sacramētū illud accipiens et suis imūdis manibus ptractās ad synagogā cū aliis suis cōplicibus perduxerunt et in bulientē aquā sepe pijcientes i altū eleuabatur ante oculos eorū. Qui miraculum manifestū cognoscētes et timētes dānū qō eis euenire posset si hoc ad aures xpianorū puenret. Aliqui eorū cōsilio habito corpus dñicū accipientes et panno certo inuoluentes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte crucis ordis predicatorū ciusdē ciuitatis ;et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrantes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie predictum sacramentum deduxit. et habito cōsilio qd de ista hostia cōsecrata facerent. post multa vocat⁹ est vn⁹ infantulus ciusdē habitus innocētissimus qui dicebatur spinarto et traditū est sibi. corp⁹ dominicū q deuote recipiēs p⁹ diē terciū defunctus est. Prior aūt predictus stimulat⁹ cōscia tū ne tm̄ miraculū occultaret. tū etiā ne tātū crimen iudeorū maneret impunitū. Epo predicte ciuitatis qui dicebat⁹ dominus Johānes de oterdesillas reuelauit viro vtiq; strēnuo aczelatore fidei catholice et q; ptūc in eadem ciuitate erat supradicta regina reuelatū est per eosdē eidē. Facta ergo diligenti inquisitione in casu pdicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerūt in emptōe pdicti sacramēti inter quos fuit vn⁹ qui dicebatur don mayr qui fuerat medic⁹ regis bēnia patris supradicti regis Johannis. B tormentis expositus non solum supradicta cū aliis conc'essit sed et declarauit quomodo ipse ocaderat regē bēnicū ꝓpter que ipse et alij fuerūt per ciuitatez arrastrati et finaliter mēbrati diuisi. Synagoga vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatus corpus xpi vbi oī anno tota ciuitas i memoriā supra dicti miraculi in die corporis xpi cū solēni ꝓcessiōe cōuent et fit ibi sermo ad populū. Et q; predictus epūs nimiū sollicitabat hāc causaz vt amplius inquirē cogitans q; maiora mala essent occulta inter iudeos timentes iudei de tegi corruperūt pecunia dapiferū pdicti epi vt eū veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadā cū tempus esset prandendi et coquinarius falsamentum faceret ꝓ dño ingressus est coquinā et ejciens coquinarū a coquina et mittens cum sceleriter ꝓ re aliqua ipse subito ꝓiecit venenū in vase vbi falsamentum parabat et recessit ad mensam dñi pparādā. Cūq; coquinar⁹ rediret et vellet pficere pdictū falsamētū. casu reuoluens illud in vase. aliq; gutte salientes et vna de manibus eius ceciderunt. et subito vbi ceciderūt facte sūt pustule q̄dā iflate dolorissime et venenose. Mirat⁹ aūt vēit ad epm damās q; null⁹ comederet aliquid de bis que parata erāt in coquina q; credebat q; oia erāt venenata. Fit ergo statim diligēs inq̄sitio et suspicatū ē super dapifero illo q; taliter coq̄narū eiecerat a coq̄na. Et expost⁹ tormētis ꝓfess⁹ ē et nō negauit quare cum seculari tradit⁹ i q̄uor ptes fuit diuis⁹ et multi iudei mortui ac alij a pdicta ciuitate fugerūt. Dec sepe a plurib⁹ audiui sed spāliter mihi narrauit reuerēd⁹ mgr̄ martin⁹ cordubēn. ordinis sancti aug⁹. q̄ asseruit q; sic narrauerat sibi realr accidisse frater Jobis de canaleyas ordis pdicatorū q̄ pñs fuit cū iudei apportauerūt corpus dñi cū predicto priori et cum supradicta omnia acciderūt.

Ecūdū mirabile accidit circa ānum dñi. cccclij. ipante theodosio archadij filio q̄ fuit. xlv. romāoz ipator et sedēte i cathedra petri. Sixto papa tercō tūc i terra dyabol⁹ apparuit iudo i spē moysi ꝓmittēs pducere eos p mare siccō pede ad terrā ꝓmissiōis Cūq; dyabol⁹ prim⁹ ingrederet et videret ab exitib⁹ i littore sup vndas incedere secuti sunt cū iudei q̄b⁹ subito dyabol⁹ disparuit multiq; iudei submersi sunt et de bis qui euaserunt aliqui fuerunt ad fidem conuersi etc.

Prohemium.

Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotantur et mutitur querela ante tronum maiestatis dei et ponitur intencio scribētis

Amis fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: q̄ facis magna et iscrutabilia et mirabilia quoruz non est numerus. Tu extēdisti celos sol⁹ et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pēnas ventoruz. Tu fecisti arcturū et orionas et interiora austri. Tu es celsior celo. ꝓfundior inferno: lōgior terra. et latior mari. Tu es in cuius manu est aia omis viuentis et spiritus vniuerse camis. Tu auris verba diiudicas: et faucis cōmedentis saporem: Tu es qui cognoscis decipientē. et cuz qui decipit. Tu adduas malos cōsiliarios in stultū finem. et iudices in stupore. Tu bālthei regū dissoluis et precangis func renes eoruū. Tu duas sacerdotes eoruū inglorios et optimates supplantas. Tu cōmutas labium veraciū et doctrinaz senū aufers. Tu es dñe qui effundis despectionē sup principes et eos qui oppressi fuerāt releuas. Tu releuas profunda de tenebris. et producis in lucē vmbrā mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes et perdis eas. et subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor principū populi terre. et decipis eos vt frustra iccdāt per inuiū. Tu facis eos palpare quasi in tenebris. et nō in luce. et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es oipotens. Tu solus omne bonū. Tu solus omni sacēs. Tu sol⁹ nosti corda filiorum hoim. Tu solus teipm cōprehēdis. Tu solus es vbiq̄ ꝑsens. Tu solus creas res de nibilo. Tu solus in instāti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moueri. Tu solus ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus volūtatē homis cogere potes. Tu solus potes essencie anie illabi. Tu solus potes petā dimittere. Tu solus potes gratiā infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus seruare. Tu es corā quo nudus ē infernus et nullū est operimentū perditioni. Tu extendis aquilonē super vacuū. et appendis terrā sup nibilum Tu ligas aquas in nubibus vt non erūpāt pariter decorsū. Tu detines vultū solij tui et expādis superillud nebulā tuā. Tu dñe terminū circundedisti aquis vsq̄ dū finiatur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi contremiscūt et pauēt. Tu es i cui⁹ fortitudine maria cōgregata sunt repente. et prudētia tua percussit superbū. Tu es cuius spiritus celos ornauit. et obstetricāte manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annoruz inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie. et effundis ymbres ad instar gurgitū qui de nubibus fluūt qui pretexūt cuncta de super. Tu si volueris extēdere nubes quasi tentoriū tuuz et fulgurari lumine tuo de super quoq̄ cardines maris operies Tu das escā omibus mortalibus. Tu dñe in manibus tuis absc̄ōdis lucē. et precipis et vt rursus aduenias annūciās de eo amicoruo q̄ possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu sup oēs celos cōsideras et lumen tuū super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre et eius mēsuras. Tu tetēdisti super cā ligneam et bases eius cōsolidasti. Tu es quē laudent astra matutina. et anteq̄ iubilāt filij dei. Tu ꝓclusisti bostijs mare circūdans illud terminis tuis. posuisti vectē et bostia. et dixisti huc vsq̄ venies et nō ꝓcedes amplius. et boc cōfringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti auroze locū suū. Tu fecisti auroza et solē. Tu cōcussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfundum maris et in nouissimis abissi deābulasti. Tu es cui apte sunt porte mōtis et bostia tenebrosa vidisti Tu dñe ꝑsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux et tenebrarū quis sit locus. vt ducas vnumquodq̄ ad terminos suos. et intelligas semitas dom⁹ eius. Tu scis qñ nascituri sunt homies et numerū dierum eoz̄ nosti. Tu ingressus es thesauros niuis. et thesauros grādinis aspexisti. que preparasti in tps bostis i die pugne et belli Tu scis p quā viā spergit lux et diuidit est⁹ super terrā. Tu dñe dedisti vehemētissimo ymbri cursum et viā sonātis tonitrui vt pluceret super terrā absq̄ homine in deserto. vbi nullus mortalium cōmorat vt impleret inuiā et desolatā. ꝓduceretq̄ herbas virētes. Tu es pluuie pater. Tu geris stillas roris

a te egredit glacies et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas i similitudinē lapidis: et superficiē abissi cōstringis. Tu es qui con iungere potes micātes stellas pliades. et ei rum arcturi potes dissipare. Tu ꝓducis lu ciferū in tpe suo et vesperū super filios terre cōsurgere facis. Tu nosti ordinē celi et po nes rōem ei⁹ in terra. Tu numeras multitu dinē stellarū et oibus eis noia vocas. Tu dimēsus es altitudinē celi: latitudinez terre et profundū abissi. Tu dñe dinumeras are nā maris et pluuie guttas et dies seculi Tu immittis fulgura et vadūt et reuertentia di cunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus hois sapientiā. Tu dedisti gallo intelligen tiam: Tu enarras celoz rōem et concentum celi dormire fecisti. qñ fundebas puluerem in terra et glebas cōpingebas: Tu es dñe q̄ mensus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appēdis tribus digitis mo lem terre et libras in pōdere mōtes et co'les in statera. Tu fecisti celū et terrā cū omni or natu eorū. Tu oia in numero pōdere et mē sura disposuisti. Tu es quē celū et celi celoz capere nequiunt. Tu es omipotens sup oia opera tua terribilis dñs et magnus vehe menter et mirabilis potentia tua. quia si fortitudo queri robustissimus es. Tu dñe si subuerteris oia vel in vnum coartaueris a nullo contradicens nec quis dicere potent curta facis. Tu si destruxeris nemo est qui edificet: si incluseris hominem nemo est qui aperiat. Tu dñe si cōtinueris aquas omia siccabunt. et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dñe apud quē est fortitudo cuius ire resistere nemo pōt. et sub quo curuantur qui portāt orbez. Tu es cui milia milio assistūt angeloz. et decies centena milia ministrāt. Tu es ante cuius ꝓspectū centū. xluij. milia sunt citharizātes in citharis suis. Tu es āte cuius thronū turba magna quā dinumera re nemo potest gras agit. Tu vite et mortis habes potestatē Tu es dñe quē laudat ois milicia celestis exercitus et omnis creatura Tu es maior omni laude. Tu es dñe cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. qñ tu dñe altissimus sup omnem terrā longanimis et multū miseri cors et penitēs sup malicias hoim Tu vis oīs homines saluos fieri. et in agnitionez veritatis venire. Tu es qui in rebus per tē pus ortis summā gratiā fecisti. cuz propter salutē humani generis qō nimia caritate di lexisti misisti filiū tuū vnigenitū eternaliter gñatum in plenitudis tpe in maria virgine humanaritū. quē verū deuz et hoiem cōfite mur. factus tibi obediēs vsq; ad mortē cru cis vt nos redimeret a peccato. Dec fides nostra. Dec spes nra. Dec vita nra. Dec spes beatitudis nostre firmior q̄ celū et ter ra. Sed o altissime deus mihi hec ꝓfitenti la bijs quoz cor longe ē a te. Alij mutāt euer tere hāc veritatē et verbis et factis quoz qui dā sunt hereticī et peruersi xpiani. Alij sunt iudei. Alij sarraceni. Alij vero dyaboli. De errore hereticoz nullus ē q̄ inārat. intraue runt dñe gregē tuum lupi rapaces. qz pauci sunt pastores multi mercēnarij. et quia mer cēnarij sunt non ē eis cura de ouibus tuis pascēdis ꝛ tondēdis. Videt enī lupos veni entes et fugiūt. Cadit azina et non ē q̄ sub leuet: perit aia et nō est q̄ adiuuet. De perfi dis iudeis blaspbemātibus nomen tuū et inaudita crudelia latēter facientibus infideli bus tuis nullus ā vt plurimū qui recoguet qz munera coz excecauerūt oculos iudicū. et presidentium in clero et pplo. ꝛ et absona sarracenoz viuentiū inter nos ex interesse p dictoz iudicū obliuioni data sunt. Predica tores tui ꝛz pauci clamāt ꝛ auctitate tua au ditū auertūt. et ad fabulas conuertunt. Im pletū est dñe verbū tui predicatoris etimij: Ent enī tēpus cū sanaz doctrinā non susti nebūt. Dec velud ꝓdaz querelā dñe et pte diligentiū te multo ante thronū tuū et agni imaculati. Succurre ergo dñe gregi tuo quē preciosō sanguine filij tui emisti. Sāguine os fontes lacrimaz emunt coz meū. qz ne minē video cōsolatorē gementiū. et fere ne minē zelatorē tue fidei catholice spēaliter i hac misera hispania. unqua sicut in fine mū di sita ē sic in ea congregate sunt oīs feces tuoz inimicoz. Inimicus ē hereticus. Inimicus iudeus. Inimicus sarracenus. Inimicus dyabolus. Cogitaui ergo dñe deus meus propter gloriā et honorē tue sancte fi dei catholice. et i remissionē delictoz meoz hunc librū scribere quē fortalicii fidei noīo meūq; intellectū tue maiestati cōmendo. et sic cum splēdoribus lucis tue illuminare di gneris. vt illa scribā que tue sint placita vo luntati ad cōsolationem fidelium. et pro de

fenſione tue ſanctiſſime fidei. In quo q̃cq̃ quid benedictū inueniat tibi tribuat a quo oſſe bonū ē. Si quid vere min⁹ caute dictum fuerit benīuolū peto correctorē in omnibus me ſubmittēs determinatōi eccleſie catholice tue īmaculate ſpōſe. Sumēs in tuo noīe p̃ fūdamēto nr̄i ie expugnabilis fortalicij verbū p̃ aſſūptuz. Turris fortitudinis a facie īimici. ps. lx. Et p̃mittit figura pugne in qua fortalitiū q̃nq̃ turriū cuz ei⁹ ornatu et armatura deſcribit primo libro. Deretica fodientes ſiue per inuiū fortalicij pforātes deſcribūt ſecūdo. Judei vero ſignati velati et catbenis vinculati deſcribūt tcio. Bellū ſarracenorū et xp̃ianorū deſcribit quarto Demones vero ab angelis p̃ſtrati deſcribunt quinto libro.

Incipit liber prim⁹ in quo cōtinentur tres conſiderationes

Tetur ordo in preſenti libro quinq̃ erunt p̃ciales libri quaſi quinq̃ turres fortalicij fidei i expugnabiles. Primus erit de vera xp̃i militū armatura et de fide catholice excellētia. Secūd⁹ erit de bello falſorū xp̃ianorū et hereticorū cōtra eā et eoz aſtucia. Tercius erit de bello iudeorū. cōtra eā et eorū crudelitatibus et malicia. Quart⁹ erit ō bello ſarracenorū p̃tra eādē et ō eorū et ſue legis īmūdicia. Quint⁹ erit de bello dyabolorū cōtra eādē et ō p̃dicōe dominij eorū et miſeria. Circa p̃mū librū tres erūt p̃cipales conſideracōnes. Prima erit ō armatura oīm fideliū in gñali. Scōa de armatura verorū p̃dicatorū i ſpeciali. Tercia erit de nobilitate et excellētia fidei catholice in particulari.

De armatura omniū fideliū in generali.

c Circa primā conſideracōem q̃ eſt ō armatura fideliū in generali hoc eſt omnes fideles cuiuſcūq̃ ſtat⁹ oportebendēdo ſeq̃mur apoſtolū ad Eph̄. vi. c. Qui ſpiritu ſancto illuſtrat⁹ docuit qualit fideles debent armari in ſpirituali bello. Et ponit ſex armorū gña. quorū q̃nq̃ ſūt ad reſiſtendū vnū ad impugnādū ſcz verbū dei Prima armatura eſt ſtudiū oratōnis. Scōa eſt virt⁹ iuſticie. Tercia eſt exēpla ſanctorū. Quarta armatura ē ſcutū fidei. Quinta ē galea ſpei. Sexta ē gladi⁹ verbi dei De prima armatura dicat ap̃lus ſtate ſuccincti lūbos veſtros in vitate hac muniūtur fideles cōtra boſtē familiarē ſcz cōtra luxuriā de qua dr iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lūbis eius quomā i eis eſt vis generatiā. Et debēt fideles vt bñ ſint mūiti hac armatura accingi zona quituplici. Prio debēt accīgi zona pellicea. q̃ eſt mortificatio carnis. hac accicti ſūt iohānes baptiſta et helias. Secūdo debēt accingi zona iuſtice q̃ eſt per actū bonī operis de qua dicit yſa. xi. Erit iuſticia ſinguluz lūborū ei⁹. Tercō dēt accingi zona fortitudis vt primis motib⁹ viriliter reſiſtāt de q̃ dicit ꝓuerbioꝝ vltimo. Accīgit fortitudine lumbos ſuos. Quarto debēt accīgi zona humilitatis. Doce lībco quo dominꝰ accicti⁹ lauit pedes diſcipulorū ſuorū. Quito debēt fideles accingi zona vitat ſcz cuāgelice promiſſionis. Matb. xix. ſunt eunuchi qui ſeceſtrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. Qui hac quītuplici zona accicti⁹ fuerit erit vere armatus ſtudio cōtinētie. De ſecūda armatura q̃ ē virt⁹ iuſtice. ſubdit. Ap̃lus. c. eodē et induti lorica iuſtice. Hac munīt fideles cōtra boſtē auaritie. de qua dicit eccleſiaſtici. xiij. nichil iniquius q̃ amare pecuniā. Et dicitur lorica iuſtice. q̃ ſicut lorica munit totū corp⁹ ſic iuſtica reddēdo vnicuiq̃ quod ſuū ē vniuerſaliter ſoluit omne quod debet vt null⁹ poſſit agere cōtra eā. yſa. lix. Indutus eſt iuſticia et lorica. Eſt enī iuſticia in corde i ore et i ope. In corde ē tripliciter. Prio p̃ amorē Matb. xxii. diliges p̃ximū tuū ſicut teipſum

Secūdo ē iusticia in corde per cōpassionem iob.xxx.cōpassiebar aīa mea paupi. Est ter tio iusticia i corde primuniarū dimissionem Math.vi. Si dimiseritis hoib⁹ peccata eoꝝ dimittet et vobis pater vester celestis ōlicta vra. Est etiā iusticia i ore triplicater. Primo per dulcē correctionē. Eccl.xix. Corripe ꝓximū ātequā cōminearis. Secūdo ē iusticia in ore per cōsiliū puerbiorū.xxvij. vnguēto et varijs odoribus delectat cor.et bonis amici cōsilijs aīa dulcoratur. Est tercō iusticia i ore p seruētē oꝛōnē. iacobi vlti. orate ꝓinuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu idest in ope ēt tripliciter. Prīo p donum ꝓuerbioꝝ.xvij.donū hois dilatat viam ei⁹ et ante principes spaciū ei facit. Est autem donū datō irrepensibilis. Scōo ē iusticia in manu p mutuū deutero.xxiij.ffrī tuo absq; vsura quo indiget ꝓmodab ut bñdicat tibi domin⁹ de⁹ tu⁹ in oī opere tuo. Tercō ē iusticia in manu.i.in opere per auxilium. ad gal.v.per caritatē spūs seruite inuicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie.s.tres in corde.tres in ore.tres in ope.sunt quasi q̄dā ānulli fortissimi quib⁹ lorica iusticie ꝓtexitur vt illos habēs merito dicat armat⁹ lorica iusticie: De tercia armatura que ē sāctoꝝ exēpla. Apl'us subiūgit ca.codē. Et calciati pedes in ꝑparatione euāgelij pacis. Dicūt autē sāctoꝝ exēpla calcamēta.q; bijs muniunt fideles ꝓtra affectū terrenoꝝ. Quatuoꝛ autez facit calciamētū. Prīo valet ad defēsionē.s.frigoris spinarū et luti. Sic et bonū exēplum defendit ꝓtra frig⁹ infidelitatis.ꝓtra spinas cupiditatis et ꝓtra lutū libidis. Vñ dominus dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcandi supra serpētes et scorpiones et supra oēm virtutē īimici et nichil vob nocebūt. Et ps. ait.ps. lxxxix. Sup aspidē et basiliscū ābulab et cōculcab leonē et draconē. Secundo calciamētū velat a puluere.sic et sanctoꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis humane.vñ iheremie.ij.ꝓhibe pedē tuum a nuditate. Tertio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sanctoꝝ exēpla calefaciūt affectū nostrū erga deū et ꝓximū diligēduz Unde et q̄ edunt agnū paschalē iubentur cē calciati exo.xij. Quarto valet calciamēt̄m ad ornatum. Sic et sanctoꝝ exēpla ornāt nos decore virtutum.vñ cant.v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia prīcipis iudith vlti. Sandaliū illius rapuerunt oculos eius.i.excecauerūt oculos bolofernis per quē intelligit dyabol⁹. inde ē ꝙ sandalia pōtificis auro et gēmis et diuersis coloribus adornātur. Pro memoria predictarum ꝓpriatū calciamēti ē versus iste. defēdit velat calefacit calceus ornat. De armatura que est scutum fidei ait. Apl'us ca.codez In oibus sumētes scutū fidei.scutū ē fides incarnationis. Est enī scutū triangulū licet super vnū ita et xp̄us ē vna psona triplicem tñ hz substantiā.s.deitatē carnē et animam Itē in scuto corcū desuper extenditur in ligno et pingitur extra.ita et caro xp̄i extēsa fuit in ligno crucis ibere.xi. Venite mittamus lignū in panē eius. Pictura est effusio sanguis p diuersas ptes corporis ysa: lxiij. Quare rubrū est indumētū tuū. Hoc scutum debet geri a sinistris quia ibi est coꝛ hominis proꝛbioꝝ.iiij. Oīm custodia serua coꝛ tuum et cetera.trenoꝝ.iij. Dabis eis scutum coꝛdis laborē tuum. Hoc scuto munitur fideles ꝓtra tela dyaboli. Vñ scribitur ab apl'o In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere nec̄ ē caro. nequior ē mūdus sz nequissimus dyabolus. Dicuntur autē tēptamenta dyaboli tela ꝓpter subtilitatem: gen.iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibus terre. Dicūtur ignea successione. vñ iob. eli.alitus eius prunas ardere facit. prūe sūt carnalia desideria que dyabolus toto conamine in nostris mētibus intendit accēdere. ysa.liij. Ecce ego creaui fabrū flantē i igne prunas. Vijs igitur opponenda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehendit.et subtilitates tēptationū ꝓspicit.vñ sco a corīb.ij. Nō em̄ ignoram⁹ cogitationes eius. Eli ēt prima gratia vnde et dicitur ros matutin⁹. et ideo feruorem temptationis extinguit. vñ ecc.xliij. Ros obuians ad ardore veniet bumulem efficiat eū. De quinta armatura q̄ est galea spei. addit apl'us in ca.eodem. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniuntur fideles contra vana huius mundi. qui enim sperat eterna deserit cōtemnit tē poralia. vnde ysa.xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem vt sint fortes in spiritualibus assument pennas ut aquile vt per spē et desiderium volent ad celestia. Galea caput protegit quia spes eternorum aduersitatum ictibus mētē illesam custodit

Est autem triplex spes. Prima dicitur spes venie ꝺ qua dicitur ezech. xviij. quacūcꝙ hora peccator ingemuerit vita viuet et nō morietur. hec defendit ab ictu desperationis. Secūda dicitur spes grē. pria petri primo. sperate in eā que offertur vobis grām in revelationē ihū xpi. hec defendit a corpore pusillanimitatis. Tercia dicitur spes glorie de qua ad romanos .v. Gloriamur in spe glorie filiorum dei. hec defendit a pondere obstinationis. Econtra spes et desiderium reproborum versat circa quatuor. de quibus sapīe. v. spes impij tanꝙ lanugo est. s. flos cardui qui a uēto tollitur. hec ē camalis voluptas que modica egritudine vel molestia tollitur et tabescit. Seqtur secūdo et tanꝙ spuma gracilis que a procella dispergitur: hec est fauor vel gloria tēporalis que breuis eē ꝓbat. Subiungitur tercio. et tanꝙ fum⁹ qui a uento diffusus est. hoc est ābitiō dignitatis que in ipso assensu deficit. Concludit quarto et tanꝙ memoria hospitis vni⁹ diei pretereuntis. hec est prosperitas temporalis. De quinta armatura que est gladi⁹ uerbi dei. cōcludit apostolus. et gladium spus qꝺ ē uerbū dei. ad heb. iij. Viuus ē sermo dei et efficax et penetrabilior oī gladio ancipiti. Viuus autē ē in preceptis et prohibitionibus qꝛ ꝑ hec viuificat. io. vi. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. id est spiritualis vita et ꝑ psalmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus et cōminationibus quia omnia cōplebuntur tempore suo. Math. v. Iota vnū aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est oī gladio in iudicijs et dānationibus qꝛ perdit corp⁹ et aīam in gehānē apoca. i. De ore eius exibat gladius ex utraꝙ pte acutus. hec armatura est ad percutiēdū ꝙuis enī carnē quia docet illius mortificatōz. vñ cant. iij. vnius cuiuscꝙ ensis super femur suū ꝓpter timores nocturnos. Secūdo ꝙuit mūdū qꝛ docet illius cōceptum vnde. Math. x. dominus dicat. nō veni pacē mittere sz gladiū. Percutit tertio dyabolū qꝛ detegit astutias ei⁹ vñ iob. xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illū negociatores. Dicitur autem gladius spūs qꝛ spūs sanctus dat ipsum. Math. x. non enīz vos estis qui loquimini sz spūs pris vestri qui loquitur in vobis. Itē dicitur gladius spūs qꝛ spūs ducit ipsum. vñ grego. Nisi intus sit spiritus qui doceat lingua doctoris iuanū laborat. ps. dabit voci sue voce virtutis. Et quia ven ꝓdicatores in bello spūali singulariſſimū bellū gerūt et nimiū vtile in ecclesia dei. ideo habita armatura fidelium in generali. de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicendum.

De armatura verorū ꝓdicatorꝫ in speciali

Circa secūdam considerationē huius primi libri qꝛ vera armatura militum xpi ad extirpādū predictos errores et ad crimina increpāda cōsistit in ꝓdicatione verbi dei quod ē qsi ignis ardēs. et quasi malle⁹ cōterēs petras. Jere. xxiij. ideo ut ꝓdicatores eu ăgelici predictum bellū securi possint intrare cuz spe victorie obtinende quattuor debēt diligenter attendere. i quib⁹ cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Secūdū qualis debz eē ꝓdicatio. Tercū cui prodest ꝓdicatō. Quartum qualis debet eē predicator. Ad primū respondet Alan⁹ qꝺ predicatō ē manifesta et publica morū īstructio et fidei et boīm informatiōi deseruiēs ex rōnū semita et auctoritatū fonte procēdēs. Manifesta debet eē ꝓdicatio quia in manifesto ꝓponēda ē. vñ xp̄s ait Math. x. que dico vobis in aure ꝓdicate super tecta. Si enī occulta esset predicatio suspiciosa esset sicut latius declarabit in tercia cōsideratiōe huius primi libri. ymmo talis ꝓdicatio videretur redolere hereticā dogmata. In cōciliabulis enim suis latenter predicant hereticī ut facilius illos decipiant. Publica debet eē quia non vni sz pluribus proponenda. si enim tm̄ vni proponeretur non esset predicatio sed doctrina Dec est enim differentia inter predicationē et doctrinam. quia predicatio est illa īstructio que plurib⁹ fit et in mānifesto et ad morū īstructiōz. Doctrina uero que plurib⁹ vel vni fit ad scie eruditionē. Per hoc qꝺ sequitur īstructio morum et fidei insinuant due partes theologie. vna rationalis q̄ diuinorum sciam prosequitur. alia moralis q̄ morum informationem policetur. Predicatio enim nunc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascendentes. nunc ꝺ

humanis qđ significaꝫ p descẽdentes ī scala iacob. Hen. xxviij. Angeli ei ascẽdẽtes et descẽdẽtes sũt p̃dicatores qui tũc ascendunt dum celestia predicant. descẽdunt quando per moralia se in fenoribus cõformãt. Per hoc qđ sequiꝫ hoim informationi deseruiens significatur causa finalis siue vtilitas p̃dicationis. Et qꝛ rationibus subnixa debet eẽ p̃dicatio et auctoritatibus roborata consequenter annectitur hec rationũ semita et auctoritatũ fonte precedens.

Qualis debet esse predicatio

Jrca secũdũ huius secũde cõsiderationis. ſ. qualis debet eẽ predicatio. Rñdetur q̃ vera euãgelica predicatio debet qualificari trib⁹ conditionib⁹ negatiis et totidẽ affirmatis. Procedendo prio de negatiuis dico q̃ p̃dicatio euangelica nõ dꝫ ui se habere aliqua scurrilia vl̃ puerilia uel rigmorũ melodias et metrorum sonãtias que potius sunt ad aures demulcẽdas q̃ ad aios informandos. et ideo oi⁹ farie cõtẽpnẽda. de tali predicatione dicit a propheta. Caupones vestri miscent aquam vino in illa predicatione est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodãmõ effeminãtia ponũtur. Secũdo predicatio nõ debet splendere fabulis uerboꝝ purpuramẽtis colorum nec minus ex ãguib⁹ vbis debet esse delecta. sed medium tenuere beati. qꝛ si nimijs esset coloꝝ picturata videreꝫ nimio studio esse excogitata et potius elaborata ad sonoꝛẽ hominuꝫ quã ad utilitatẽ proximorum. et ita minus moueret aios auditorum qui sic predicant pharisęis cõparantur qui ãpliabant finbrias et dilatabãt filacteria sua. M. xxiij. Tal⁹ ei p̃dicatio superstitiosa põt dici nõ cõtẽpnẽda ſꝫ sustinenda. Vñ apl⁹s ait ad philippẽ. primo. Quacũq; occasione xp̃s predicatur in hoc gaudeo sed et gaudebo. Tercio non debẽt in predicatõne euangelica iterseri falsa ad maiorem xp̃iane religionis laudẽ. qꝛ non min⁹ irascitur xp̃us de falsa laude q̃ õ negata veritate. Talis autem predicatio hereticorum solet esse que uera ꝓponũt et consequenter falsa concludunt. de quibus dicit Trenoꝝ. iiij. Lamee denudauerũt mãmas lactauerũt catulos suos. lamee virgineas bñt facies sed pedes equinos. pedes cõnici vngulas non findunt sed firmiter se tenẽ in figũt. Per lamee ſ. intelliguntur hereticꝫ qui ꝓponunt facẽ virginis sed concludunt aculeũ scorpionis. Primo enĩ ponunt vera consequenter assumunt falsa. pedes uero habẽt equinos quia affectus mentis in dei dilectione et proximi non diuidunt sed omnes affectus terrenis delectationibus ifigũt talis p̃dicatio oĩno abicẽda est et oĩno est pnicio⁹a. Secũdo qualificetur p̃dicatio euangelica trib⁹ alijs cõditionib⁹ affirmatis. Prima est ut ĩitiũ sit ab auctoritate theologie tanquã a sui ꝓprio fundamẽto maxie ab euãgelijs psalmis pauli epl̃is et libris salomonis. qꝛ in ist̃is spãliter resultat moralis istructio si ergo fũdamẽtũ predicatõnis quis ponꝛet dicta pboꝝ vel ꝓ cardica ꝓuerbia q̃ in vsu cõi babẽt potius talis predicatio esset ridiculosa q̃ euangelica. nec debet predicatoꝛ petere thema cũ pulpitũ ascendit a populo sicut vidi de quodã cũ talis mod⁹ magis videaꝫ pretendere ostẽtationẽ quã edificationẽ lꝫ credere tñ ex simplicitate facere. et deinde sũpto themate si fuerit necesse ꝺ libris sacre pagine sumẽde sunt auctoritates ad ꝓpositũ utiles et põt inserere dicta gentiliũ vera sicut et paulus in epl̃is suis aliq̃ pboꝝ auctoritates interserit. quia tunc accipiaꝫ ab eis tanquã ab iniustis possessoribus et dꝫ caueꝛe q̃ fũdamẽtũ sue p̃dicationis non sit ꝓpositõ nimis obscura uel difficilis ꝓpositã ne auditores eã fastidiãt et ea minus attente audiaꝫ. Secũda cõditio affirmatiua est q̃ habeat in sentẽtijs põd⁹ ut virtute sententiarũ aios auditoꝝ emolliat ad lacrimas moueat. excitet mẽtẽ. paret cõmitionẽ compluat doctrinis. intonet numis blandiaꝫ ꝓmissis. et ita tota tẽdat ad vtilitatem primorũ. Et sunt p̃dicatõis tres spẽs vna que est verbo de qua. Marc. vlt. predicate euangeliũ oi creature. alia scripto vnde apl⁹s dicit se predicasse corinthęis qñ eis epl̃as scribit. alia est in facto. vnde dicit gre. omnis cristi actio nostra est instructio. sed illa est perfectissima vbi ad minus occurrunt duo. ſ. doctrina et opus. exẽplo cristi q̃ cepit facere et docere actuũ primo. hec enĩ cõmũiter faciunt pondus predicationis. quia cuius vita despicitur restat vt eius predicatio contemnatur. Item confirmat predicationem operum perfectibilitas et exemplorum vir-

tuositas. quia qui fecerit et docuerit hic magnus uocabit in regno celorum. Matb. v. Decest enī lex predicatorum ut impleāt quod docēt. cū turpe sit doctori si culpa redarguit ipsum ut catho ait. Tercia cōditio p̄dicatōis affirmatiua est q̄ sit breuis vnde ad corith. xiiij. dicit ap̄lus. Jn ecclesia volo quicq̄ v̄ba magis loqui. i. pauca sensu meo. i. ut intelligā et ab alijs intelligar et sic eos instruam q̄. x. milia verborū in lingua. i. q̄ maximam verborū copiā sine huiusmodi intellectu. Sciēdū autem q̄ ap̄lus specialiter se dicat hic uelle loqui quicq̄ uerba q̄ predicatores ecclesie debēt ānūciare quicq̄. s. credēda. agenda. uitāda timēda et sperāda. q̄ p̄dicatio dz eē de bijs que ptinēt ad fidez. et sic habetur primū. et de bijs que ptinēt ad mores et sic habēt alia quatuor. s. virtutes et vitia pena et gloria. Et q̄ ista debēt predicari cū breuitate sermonis. Jdeo dicit apostolus quicq̄ verba. i. pauca. Simulē doctrinā tradit predicatorib⁹ pater noster seraphic⁹ franciscꝰ dicēs in regula. Monio quoq̄ et exhortor fratres meos ut in predicatione quā faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad utilitatē et edificationē populi: ānūciando eis vitia et uirtutes penā et glorīā cum breuitate sermonis q̄ uerbū abbreuiatū fecit dñs super terrā. exēplū huius ponitur in libro de uita et moribus ap̄lorum ubi dicitur q̄ sermocinatus est quidā corā alexandro et longū egit sermonē et tedio affecit. Alexāder dixit. nō ē laudabil' p̄dicatio q̄ iuxta predicātis vires assentit. sed iuxta possibilitatem audiētiū cōmēdabilis potiꝰ reputatur hoc ibi. Ex quib⁹ oībus dare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

q̄ etiam nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

Et tercō huius secūde cōsiderationis sc̄z cui p̄dest predicatio. Rñdetur q̄ euāgelica p̄dicatio nō solum prodest uolentib⁹ audire. sed etiā nolētib⁹ vnō dicit apostol⁹ secūdo ad thimo. iij p̄dica uerbū insta oportune īportūe argue obsecra increpa in oi paciēna et doctrina. Erit enim temp⁹ cū et sanā doctrinā nō sustinebūt ad sua desideria coacteruabūt sibi magistros pruriētes aurib⁹. et a ueritate quidē auditum aduertent ad fabulas autē conuertentur Quod exponēs nicolaꝰ de lira dicit sic. predica uerbū. s. euangelicū. insta. i. istanter facias hoc oportune. i. illis qui desiderant audire īportune. i. etiam illis qui accipiūt gratiose q̄ aliquando est ibi profectus magnus sicut dicit. Augꝰ. de seipso audiente predicationem sancti Ambrosij et curiositate motus et non ex utilitate. Cūq̄ intēderem q̄ pulchre diceret me inuito intrauit q̄ verū dicebat. et sic cōuersus ad fidē multuz profecit in ecclesia dei. Argue peccantes ex ignorantia. obsecra peccantes ex infirmitate ut abstineāt propter reuerentiam rei sacre sc̄z passionis eius in baptismate cōcitate increpa uerbis duris peccantes ex certa malitia in omni pacientia ad repugnantes et doctrina ad recipientes ipsos diligenter instruendo. Et subditur ratio predicte monitiōis dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebūt. quasi dicat propter hoc instandum est doctrine veritatis quandiu sunt aliqui nolentes audire et antequā veniat tempus in quo sana doctrina nō sustinebitur sed secūdū sua desideria coacteruabunt sibi magistros loquentes sibi tātū modo placentia pruriētes auribus. i. desiderantes audire ab istis doctoribus et a veritate quidam. i. a doctoribus ueritatis auditum auertent reputantes eorū doctrinā nimis durā. sicut iobis. vi. Dixerunt aliqui de sermone cristi durus est hic sermo et quis pōt eū audire. ad fabulas autem conuertētur. i. ad doctrinam humanitus conūctam et veritate carentem. Ex quibus dare patet quibus predicatio est fienda et quibus prodest.

Qualis debet esse predicator.

Jrca quartū et vltimum huius secunde considerationis uidendum est qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc respondetur dupliciter. primo in generali. secundo in speciali. De primo dico q̄ generaliter loquendo oportet q̄ uerus predicator sit sanctus. q̄ peccatori dixit deꝰ. q̄re tu enarras iusticias meas et assumis pactum meum per os tuum. p̄s. xlix. predicatores enim sunt organum ueritatis et aliquando subtrahitur sermo pro culpa

p̃dicatoris aliq̃ p culpa auditor. put ait. greg. mor. iij. in fi. Tūc eni est sermo uiu⁹ et efficax cū est p̃dicatoris pura sanctitas et v̄ tuosa perfectibilitas sicut fuit de beato: ste/phano. Act. vi. de quo dicat̄ q̄ nō poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur de quo habet pulchr exēplū. x. libro Eccle siastice historie: vbi dicitur q̄ cū sancti pres cōuenissent ad cōsiliū. Nicerū et ibidē erant phi et dialetici. quorū unus cōflictum cum epis mouebat in dialetica intātū q̄ fiebat ingēs spectaculū cōuenientib⁹ ad audiendū nec poterat philosophus concludi a quo q̄ aut constringi. tāta eni dicēdi arte obiectis qōnibus occurrebat vt ubi maxīe putaret obstrictus uelut ag̃uis lubric⁹ laberet: qō vi dēs quidā et cōfessoribus vir simplex et ni hil aliud sciens nisi ihesum et hunc crucifi/xum poposcit se posse cū pho sermocinari qō videntes illi qui nouerant eius siplicitatem noluerunt pati ne risui haberetur sancta sim/plicitas. Ille tamen perstitit mouēs sermo nem ac dicens. In nomīe ihū xpi philoso/phe audi que uera sunt. Deus unus est q̄ fe/cit omnia et creauit virtute verbi sui. hoc verbū et sapia quam nos dicimus caro factus est et filius natus est. et per passionem suam nos a morte liberauit et resurrectiōis sue no bis vitam eternam p̃misit quez expectam⁹ iudicem oīm. Credis ita philosophe. At ille. Velut nū q̄ ullū contradicendi sermonē didicisset ita obstupefactus uirtute uerbor ac mutus ad oīa hec solū potuit responderi ita sibi videri nec aliquid posse cē mag⁹ ve/rum. Cui senior. si hec ita credis surge et se/quere me. et huius fidei signaculum susc̄pe. Et conuersus philosophus ad homines ait Audite o uiri eruditi dū uerbis mecum res gestum est verba verbis opposui. et que di cebantur dicēdi arte subuerti vbi uero pro verbis virtus p̃cessit ex ore dicentis. nec resi stere uerba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. et iō si quis vestrū potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̃m et seq̄ tur hunc senē in quo locutus est deus. et ita philosophus xp̃ianus effectus est. et tandē gratulatus est se esse victum. Sanctitas er/go et uite perfectibilitas magis efficiunt in predicatore utilit. p predic. q̄ sc̄a luminosi tas. p̃pter quod ait dñs Esa. xxxv. Super montē excelsum ascēde tu qui euangelizas syon. i. super eminētia vite put exp̃ōit Gre. super Ezech. omel. x. et ideo dicit speculator Ezech. ca. iij. Speculatorem dedi te. Btūs autē Iero. in epistola ad nepotianum mo nachum eleganter scribit qualis debeat esse predicator in sermone dicēs. Nolo te decla matorem esse et rabolum garrulūq̄ sine ra tione sz mysterij peritū et sacramentorum dī tui eruditissimum verba uolucre et scelerita te dicendi apud ip̃eritū vulgus admiratio nem sui facere indoctorum hominum est p̃ ceptor quōdā meus Greg. nazanzenus ro gatus a me vt exponeret quid sibi vellet in luca. Sabbato de vtero p̃bopon elegāter lusit Docebo te inquiens in ecclesia vbi oī populo acclamante cogeris iuitus scire qō nescis. aut si certe solus tacueris ab omib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄ vilez plebiculā et inductam cōitionez lingue uo lubilitate decipere. que quicq̄d non intelli/gitur mirat̄. becille. Nūc descendo magis ī speciali qualis ōbeat esse p̃dicator uerbi di uini vbi quinq̄ sūt per ordinē declaranda Primū qualis debeat cē p̃dicator in habi tu exteriori. Secūdū qualis debet esse predica tor in conuersatione. Tercū qualis p̃dica/tor debet esse in predicatione. Quartū qual' in animo. Quintum qualis dz esse predica tor i p̃mio. Ad primū dico q̄ predicator v̄ bi diuini ōbet esse in habitu exteriori came lus. i. dz indui vestib⁹ paupimis et despect in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis ap/paruit mūdo primus p̃dicator pnie. Johā nes baptista tā q̄ forma et exēpla oīm p̃dicatorū qui venturi erāt sicut patet. Ma: iij. vbi dicitur. Erat iohānes indutus pilis camelorū qō est uestimētū vile et asperum: qz magis mouēt facta q̄ uerba in mozali/bus. et vita sancta q̄ eloquia cōposita. At tendat etiam predicator nō solū habitū i io hāne sed et victū. s. locustas et lactucas sil/uestres agrestes. qz debita dispositio predi catoris est mortificatio carnis vt sit subdita spiritui sm q̄ paulus dicit. i. Cor. ix. Casti go corpus meū et in seruitutē redigo ne for/te cū alijs predicauerim ipse reprobus effi/ciar. Sic etiam xp̃s incōparabilis predica/tor indutus fuit paupimis uestimentis qz inquit ipse. Qui mollib⁹ uestiūtur in domi/bus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus paupertū p̃ferebat noluit

frēs suos apparere mūdo dicēs: et frēs oēs vestimētis vilib⁹ induāt⁹ ut possint ea re/ peciare de saccis et alijs pecijs cū benedicti one dei. Tales enī pecie et repeciationes ve lut margarite fulgent in hītu fratrū mīnorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant predicatores qui curiose mollibus vestiun tur specialiter mīores. De secūdo sc̄z qualis debeat esse predicator in conuersatione. Re spondeo q̄ predicator euangelicus in sui⁹ uersatione d⁹z ee agnus ut possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. et proxi mo a scandalo studeat amare et amari blan dum se et affabilem exhibere cū oi castitate nec semper sit inter turbas: sz aliq̄n recedat ab eis et uadat in desertum locum. exēplo xp̄i Mat. xiiij. vbi dicit⁹ q̄ cū audisset ihe sus mortem. s. iobānis ꝓpter doctrinaꝫ ve/ ritatis secessit inde in desertum locū. secessit nō timens mortem. sed ostendit q̄ aliquan do cedendū sit malitie humane. et ut daret exemplum predicatoribus uerbi diuini ali/ quādo recedendi a turbis et redire ad locuꝫ solitarium ꝓpter duo. p̄mo ad recolligen/ dum proprios defectus qui contrahuntur i cōuersatione cū hoīb⁹. secūdo ad uacādū orationi ut ibi predicator hauriat q̄ postea populis effundat. Debet etiam in sua uer satione fugere populi applausum sicut legi/ mus de xp̄o. Marci. i. q̄ cū multa demōia eijceret. et demonia clamarēt et cetera. nō si nebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum. In hoc dans exemplū vt predicatores mira bilium diuinorum operator debeat fugere mundi applausum. verūtamē q̄ non debet dimittere salutem animarum sequitur eam⁹ in proximos uicos et ciuitates. Circa tertiū sc̄z qualis debet esse predicator euangelicus in predicatione dico q̄ debet esse martha et ignis: martha in sollicitudine. q̄ predicator uerbi diuini retardans opus predicationis pro amicis carnalibo uel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplum de arante et retro aspiciente. luce. viij. nemo mittens manum ad aratrum et aspiciens re tro aptus est regno dei. Secūdo d⁹z ee ignis in feruore ut possit inflamare corda audien tum exemplo helye de quo dicitur Eccle. xl viij. surrexit helyas quasi ignis et verbum eius quasi facula ardēbat. quia vt dicit Ber nardus. qui ardet incendit. De quarto sc̄z q̄ lis ee debeat p̄dicator in aīo. Rūdeo q̄ p̄di/ cator euāgelicus d⁹z esse animo leo quia nō d⁹z aduersitate frēi. cogitās q̄ ē missus sicut agnus inter lupos. Matb. x. nec debz turba ri si nō habeat tēp⁹ p̄cogitādi qd̄ respōdeat persecutoribus duplici de causa. primo qz i tali casu sufficit fidē cōstanter cōfiteri coraz psecutorib⁹ qd̄ pōt facere q̄libz xp̄ian⁹ quā tūcūq̄z simplex. Secdo qz hōinib⁹ d̄ do cōfi tētib⁹ sp̄ūs sāct⁹ nō deficiat i necessitate dicen te saluatore. Mat. x. Cū autē tradēt uos no/ lite cogitare quō aut q̄d loquami. Dabitur ei vobis in illa hora q̄d loquimi. et p⁹z ex p̄ dictis q̄ nō loquitur hic crist⁹ de verbo pre dicationis sed cum fuerit traditi ad iudices qz p̄dicator verbi diuini p̄cogitare d⁹z quō debeat verbū diuinū predicare siue ꝓpōere sm q̄ dicitur prouerbiorū. xvi. hois ē aīm p̄parare et dei gubernare linguā aliter tem/ ptaret deū si negligēt d̄ hoc cogitet dum ta mē habeat tēpus oportunum. Sic ergo aīo leo iptemit⁹ et nō turbat⁹ ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehen dere illud verbū iobānis baptiste. Non licz tibi hr̄e vxorē frīs tui. et verbū petri ad prin cipes sacerdotū obedire opz deo magis q̄ hoīb⁹ et verbū dei ad iheremiā. Jeremie. i. Accinge lūbos tuos et surgere et loquere ad eos oīa q̄ ego precipio tibi ne formides a facie eorū. ego quippe dedi te hodie in ciui tatē munitā et in colūpnam ferreā et in mu rū ferreū super omnem terram regibus iu da et principib⁹ ei⁹ et sacerdotib⁹ ei⁹ in oi po/ pulo terre et bellabūt aduersū te et non pre ualebunt quia ego tecum sum ait dominus vt liberante. Circa quītum scilicet qualis debeat esse predicator in premio. vtrum de beat attendere pro premio sui laboris tem/ porale emolumentum. Respondeo q̄ uer⁹ predicator euangelicus non debet attende re aliquid aliud nisi gloriam dei et salutez animarum. Sunt enim quidam qui finem sue predicationis constituunt mercedem ter renam bonum autem predicatio sumptuo/ sa est. et tales potius mercennarij q̄ predi/ catores sunt. Sicut accidit istis temporib⁹ quoniam sic conducūtur predicatores pro pecunia quarūdā bullarū colligenda ac si essent operarij qui ut ad uineas excolēdas ꝓducūt i platea vt ꝓ qualibet bulla quā de

derunt recipiant tm̃.ut ex hac auaratia dis/
solute sunt multe religiones in isto regno.
Predicatio tm̃ illoꝝ̃ suscipienda ẽ et audiẽ
da. vnde dñs de similibus predicatoꝝ̃b⁹ di
cit Math.xxiij. Que dicunt facite que autẽ
faciunt nolite facere dicunt enim et non faci
unt. Sed de quo ꝺbet viuere predicator euã
gelicus. Rñdeo ꝙ predicatores sumpt⁹ de
bent habere a ppl'o cui predicãt.sicut oñdit
aplus prio corinthcoꝝ̃.ix.dupliciter. Prio
auctoritate usus publici et rationabilis. se/
cundo auctoritate diuine legis. Primũ oñ
dit sic dicens. Quis militat suis stipendijs
vnquã.quasi dicat nullus. ymmo milites
sumũt stipẽdia a populo terre quã defẽdũt
Idẽ ostendit de agricolis et gregũ pastori/
bus. De agricolis dicit. Quis plantat vine
am et de fructu eius non edit. De gregũ pa
storibus dicit. Quis pascit gregẽ et de lacte
gregis non manducat apostoli vero fuerũt
milites contra hereticos insurgentes et i vi
nea dñi cultores et gregis domini pastores
ꝓpterea a populo eis sũpt⁹ dabãt. Secũdũ
ꝓbat sic dicẽs. Nũquid ſm hoiem dico .i.
ex auctoritate cõsuetudis humane tm̃ sꝛ ꝙ
ꝓdicatores sũptus habere debeãt a populo
quasi dicat ymmo cũ hoc auctoritate legis
diuine. Scriptũ est enĩ deutero. xxv. Non al
ligabis os boui triturãti.i.ꝓdicatori labo/
ranti in area domini. Cõfirmaꝫ predicta ex
precepto xp̃i quod dedit aplis qñ misit eos
ad predicãdũ uerbũ dei. Ma.x. dicẽs Gra
tis accepistis.s.grãm uobis collatã siue sit
grã gratum faciẽs siue grã gratis data. gra
tis date eodẽ modo sic accepistis ꝓ spũali/
bus eius actib⁹ vt ꝓ administratione sacra
mẽtoꝝ̃ et ꝓdicatõe et simlib⁹ñ dꝫ q̃cq̃ po
stulãdo rapi q̃i precũ et sic tollit cupiditas
ꝓdicatorum male accipiendo. Tollit etiaꝫ
xp̃us cupiditatem ꝓdicatoꝝ̃ i male possi/
dendo ibidẽ dicẽs. Nolite possidere aurũ
neq; argentũ neq; pecuniã in zonis neq; pe
rã neq; duas tũicas.i.vestes superfluas ne/
q; calciamẽta sꝛ integra qꝛ apostoli utebãt
sandaliis vt habet. Ma.vi. per que omnia
dat intelligere ꝙ ꝓdicator euãgelicus ꝺbꝫ
esse absolutus a solicitudie mũdiali vel tẽ
porali qꝛ tpalia i sui aquisicõne molestant
et adhuc plus i sui possessiõe qꝛ sũt tã qua
si mẽbra icorporata ipsi habenti.et tõ ma/
gis trahũt bois aium ad deordinatã dilec

tionẽ sui et qꝛ hoc suffocat uerbũ dei. ideo ñ
debet cẽ in ꝓdicatoꝝ̃b⁹ euãgelij. Sꝫ attẽdẽ/
dũ ꝙ xp̃us negauit ꝓdicatoꝝ̃b⁹ cũtibus ꝑ
viã virgã. Ma.x.et concessit eis. Ma.vi. q̃
videtur ꝓtraria. dicẽdũ ꝙ vga ꝺ et ibi acci/
pitur equiuocc.qꝛ Ma.x. vga accipitur me/
tbaphorice. vnde sensus est non virgam .i.
non muitamini subsidio tẽporali. sicut cor
pus innitur baculo sustẽtãu. In marco ac
cipitur vga ad ſram.cum dicitur ꝙ nõ porta
rent in uia nisi vgã tm̃ qꝛ doctores hebreoꝝ
in signũ doctrine portabant virgam in ma
nu.quia cõsuetum erat apud iudeos ꝓuide
ri eis de uictu a populo quẽ docebãt. ideo
xp̃s uoluit ꝙ hoc sufficeret apostolis ꝓ sua
ꝓfessione. per hoc enĩ oñdebaꝫ ꝙ populus
cui ꝓdicabant debet eis ꝓuidere:et ideo seqũ
tur dignus ẽ operar⁹ cibo suo.qꝛ de iure na/
turali et diuino et humano illi qui seruiunt
cõtratiꝫ spũalibus et in diuino cultu et ve
ra doctrina debẽt a cõtate de temporalibus
ꝓuideri dignus est ergo operarius.i.ꝓdica
tor q̃ opaꝫ op⁹ dei ad ꝓfectũ populi cibo
suo.i.victu conuenienti.per qđ etiam intelli
gitur uestimẽtũ et domicilium sine quibus
nõ uiuit decenter genus humanũ. Et ideo di
cit apostol⁹ prio corũtbi.ix. ꝙ dominus or/
dinauit his qui euangelium ãnunciant ꝺ
euangelio viuere. vbi dicit glosa predicato/
ribus ordinauit viuere de euangelio vt ex
peditiores sint ad predicandum uerbuꝫ ꝺi
quã licẽtiã dedit eis dñs qñ misit eos ad ꝓ
dicãdũ dicẽs: Ecce ego mitto vos et cetera.
et paulo post.in quãcũq; domũ intraueritis
i eadẽ manete edẽtes et bibẽtes q̃ apꝺ illos
sũt dign⁹ ẽ ei operar⁹ mercede sua hec ibi. ve
r⁹ ꝓdicator euãgelic⁹ ꝓ ꝓmio dꝫ expectare vi
tã eternã sicut eis ꝓmittit a sapia infinita
ecclesiastici.xxiiij. qui eluciant me uitã eter
nam habebunt veri predicatores sunt diui
ne sapientie pro salute hominum eluciatores. Debet etiam uerus predicator ex hoc
officio vltra premium essentiale ꝙ metha
phorice dicitur corona expectare premium
accidentale. non quodlibet sed illud quod
correspondet siue debetur operi excellenti
et priuilegiato sꝛ martirio uirginitati predi
cationi. Et sic triplex distinguitur aureo
la ſm ꝙ tres sũt hostes quos per pugnã vi
cim⁹ q̃ sũt caro mũd⁹ et demonia. Martires
enĩ vincũt mundũ et ita debetur eis prima

aureola quia vincūt hostes inferentes passi/ones ad exē. Virgines vincunt carnē et sic eis debetur secūda aureola. quia superant passiones in natas. et sicut est ista excellen/tior victoria sic et excellentior aureola. Pre/dicatores vincūt dyabolū et sic debetur eis tertia aureola que pro tanto est excellētissīa qz crudeliorē et fortiorē vincūt inimicuz ex/pellentes non solū de se sed etiā de cordib⁹ audientū. nec etiā dicēdū est vt dicunt qui dā q aureola predicatorum debetur prela/tis solūmodo quibus cōpetit ex officio pre dicare et docere. Sed quibuscūq; qui licite exercent actū istū Prelatis autē nō debetur aureola hec quāuis habeant officiū predi/cādi nisi actu predicēt qz aureola non debe tur auditui sed actui pugne secūdo illō apli ij. Non coronabitur nisi q legitīe certauerit Patet igitur ex predictis quid est predica/tio. qualis dz esse et cui prodest ac qualis d/bet eē predicator euāgelicus. in quibus con sistit armatura spūalis viri predicatoris cū quibus ad pugnā pōterit ipaudus cōtra hostes ānūciando populo dei scelera eoruz et domui iacob peccata eorū.

De nobilitate et excellētia fidei catholice

Circa terciā et vltimā considerationem huius primi libri que est de excellentia et nobilitate fidei catholice in ptīculari. in qua velud in speculo mū dissimo milites xp̄i se intuētes optime et d/lectabiliter armari poterūt. Sex sunt articu/li per ordinē declarandi. Primus est q ihe sus xp̄us est filius dei viui. Secūdus q fi/des xp̄i ē lege moysi antiquior. Tertius est q fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ est q fides xp̄i est lege moysi nobilior. Quintus est q fides xp̄i est lege moysi vtilior. Sextus est q lex moysi iā non est lex sz cessauit eē lex. Primus articulus est totius re/ligionis xp̄iane fundamentū et ideo cū vo co tum omenagij nostri fortalicij Reliq; q articuli sunt ad eius ornatum. Dūc ergo cum sit principalior inimica tam iudeorum q sarracenorum timētes per eū deuici. vt cum destruant corde et opere sapientes utroq; ad hoc applicāt totū suū studiū. Verūtamē lapides et sagitte suoū argumētoz ad ciuf ꝑtā lucē amouēdā nō ascendūt adductā alte quātū nebula celo loco vbi est substan tia solis crīte altiore in mille et plumb⁹ gra/dibus q ascēdit nebula in aere Cū quantū pōt ignis vnius crudibilissimi cōtra au rū quod iā fuit multotiens appuratū trāse undo per magnos ignes fornacis. tm̄ pos sunt oia argumēta nō solū accepta ex oibus sactijs humanitus acquisitis adinuentiss; etiam accipiēdo dicta sacre scripture sicut se pe facūt iudei sarraceni et heretici cogitādo et eadē posse iuuari cōtra candē. et iam sūt plus. mille. ccc. lx. āni. q multi posuerūt oēs vires suas ad destruēdā hanc altissimā tur/rim siue hanc veritatem. s. q ihūs xp̄us ē fi lius dei viui certissime firmus fundata q celum et terra et preciosior q aurum in plu/ribus fornacibus depuratum quod euiden tissime declaratur testimonio quatuor exa/minū publicorū super ea factorum

Primum examen.

Primū examē fuit factū per iude/os quoscq; occiderunt xp̄m ihūm. ex quo d/derunt causam q predicta veritas esset ma gis fortificata. Est ergo hec veritas q ihūs cristus filius marie ē verus deus et ver⁹ hō verus homo qz ver⁹ filius marie verus deus qz verus filius dei. ver⁹ dico nō per gratiam vel per verbū sed per sua naturā qz sua na tura essentia. substantia et vita est ipsam et natura essētia substātia et vita dei. sicut qz est ex eadem natura qua maria dicitur ver⁹ filius marie. hec veritas fuit totiens dispu/tata et examinata q securissime dico preciosiorem et puriorem esse q aurum. quod per plures magnos ignis fornaces transiuit Et fuit primum examen personale inter ipsum et sapientes legis iudeorum vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum in iherusalem et alijs ciuitatibus locis et ca stellis sed etiam in cāpis et etiam de mari p primētē eū multitudine gentiū in terra ut ac cederet ad eum et hoc rationabiliter faciebāt sz volentes ad eum accedere. ex quo quoti ensunq; aliquis accedebat et tangebat ve/stimenta sua statim sanus erat quacunq; in firmitate detinerentur. Disputando etiam cū sapientioribus quoruz studiū erat postquā viderūt tatā multitudinem gentiū seq; predi

cationes eiusdē obseruare si posset eū capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc in speciali studiū eorū erat obscurescere predictam ueritatē in cuius confessione est salus omniū hominū. s. q̄ esset filius dei viui.

Vñ cōtra ipsum arguebāt sicut hōines qui intellectu attēdentes ad quatuor regulas p quas reguntur homines fructus terre elementa et celi dicendo sibi. Exquo hō erat. quō se faciebat deum in quo blasphemabāt contra totā ptātē dei. qui cī possit oia facere. q̄ nō possit facere q̄ ipse sit homo. exquo esse hoīez ē vna de excellētioꝝ reb⁹ p̄ dū fact] Unde q̄ primo ē credere factū quē moduz eius intelligere tps mādit eis verū esse quod ipse dicebat allegando quatuor testimonia quoꝝ neutrū iudei potuerūt negare. s. testimoniū dei patris qd dedit de suo filio. Testimoniū iob. baptiste testimoniuz opm suoꝝ que faciebat. et testimoniū qd in multis suis passibus dabat de eo scriptura vera et reputata p iudeos vera et auctētica dicēdo eis. q̄ moyses esset acusatoꝛ eoꝝ q̄ si credidisset suis lris crederēt ei exquo ille dabant testimōiū de illo. Et postquā tonēs vidērūt se cōfusos in publico ante populū cū⁹ laudē et honorē plusquā dei desiderabant non potētes respōdere replicato q̄ si solūmodo erat filiꝰ dd quō dd vocauit eū dñm suum. Ma. xxij. c. Ab illa die nūquā āpliꝰ fuerūt ausi interrogare eū. ſz vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut p examiatione vtre sue doctrine dicēdo. q̄ si erat filiꝰ dei ipse liberaret eū d māibꝰ eoꝝ et sic dicēbāt qñ erat in cruce. descende et credim⁹ tibi. M. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descendere de cruce quā resurgere de sepulchro post mortē. Et p hoc uerunt eoꝝ posse nichil ualere si tā nō placuiſz qñ eū appēdērūt qz nō posuerūt i eū manꝰ nisi qñ ipse voluit. Interrogati enī per eū quē quererēt et ipsi mādētes q̄ ibūm nazarenuz qñ dixit ego sū abierūt retroꝛsū et ceciderunt inferra. iob. xviij. stupefacti siue attoniti Et p hoc da vice dedit eis licentiā q̄ ipsum solū caperēt. et nō aliquē suoꝝ discipulorum volendo in hoc iplere q̄ ipi nolebāt attendere ſz q̄ ipe erat in lege sua in pphets. et ps. de eo scriptū. q̄ oportebat eū primo pati mortem ignominiosā et postea intrare in gloriā suā quā mortē ipse recepit cū multa būilitate et obediētia. sciens q̄ ei fuerit p deū p̄ez suū mādatū Vñ ad iplendū mandatū dei p̄ris sui cōfessus est libere in iudicio illud in quo ipsi intendebant cōdēpnare eū ſz q̄ erat filiꝰ dei viui et rex iudeoruz q̄s duas cōfessiones fecit interrogatus qñ eis defecerunt et erāt iudicata vana allegata cōtra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secūda per gentiles erat reputata iniuria cessans. qz exīte eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato Quādo primā suā cōfessionez fecit in cōsilio iudeoꝝ ut nō intelligerent q̄ p mortem suam ptabat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbitis filium bominis venientem in nubibus celi. Matb. xxvij. et Mar. xiij. q̄ fuerūt et sunt sui predicatores. ꝓpter qd ipsi bene sēserūt q̄ ad ob scurādū et ad ānichilandū doctrinā xp̄i ibū parū ꝓderat eis occidere magistrū plurib⁹ q̄ per cū ꝓuersis ad suā doctrinā per p̄dicatiōnē suoꝝ discipuloꝝ. et sic nō potuerunt extinguere lucē de qua loquimur. s. q̄ ibūs filius mane est verus filiꝰ dei Item cōfessiꝰ est libere in iudicio pilati locum cesaris tenēs secūdā veritatem. s. q̄ erat rex iudeoruz cuius confessione audita pilatus respōdit q̄ non inueniebat in eo causam mortis.

Cernūtime sciens q̄ per iudiā ꝓcurabant mortem suā et quō cōfessus est se esse regez q̄ declarauit regnum suū nō esse d hoc mūdo. Et sic ante q̄ daret sniam contra euz. cōfitendo cū esse iustū et innocentem. Judei qui tm̄ desiderabāt mortem suā publice se obligauerunt q̄ peccatū mortis sue esset super eos et super filios suos dicentes. Sanguis eius super nos et super filios nostros Matb. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quādiu mundus durauerit existentibus in eo iudeis et filijs eoꝝ ira dei semper erit super eos qui manifestissime viderunt q̄ annullandam doctrinam ihesu xp̄i nichil profuit mors per eos procurata quando in puncto q̄ dedit animam suam in manib⁹ patris audierunt dici a centurione qui executionem faciebat p pilato q̄ ille homo crucifixus vere erat filiꝰ dī. vñ exāmē mortis sue fortificauit plus doctrinam suā q̄ gentiles qui cum crucifixerunt confessi sunt eum esse verum filium dei.

Secundum examen.

n On minus cõfirmata fuit p̃dicta veritas in secũdo examine post mortem suam quando iudei videtes q̃ xp̃iani sic cõuersi de iudeis sicut de gentibus attẽdebãt pl⁹ ad doctrinam ibũ q̃ moysi coniuncti i multis consilijs et habitis plurimis consilij nũ q̃ potuerũt tm̃ facere q̃ apostoli nõ predicarent in eius nomine a quibus audierũt q̃ magis cõueniens erat obedire deo, qui eis mãdauit p̃dicare quã hominibus mandãtibus contrarium. et quõ sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret homines saluos fieri nisi in nomine ihũ xp̃i. qõ ipsi non possent non manifestare ueritatem quã vidrãt. Act. v. et audierãt. et sic deuicti rationibus apostolorũ quos prius cognouerant homines ydeotas et laycos. Post q̃ p̃ bauerunt q̃ non p̃ficiebãt in suis publicis mandatis. ordinauerunt vnã subtilem inco opatamq̃ telã que videbatur satis rõabilis q̃n multi de suis maioribus receperũt fieri baptismũ. moti ex hoc fine q̃ xp̃iani intelligerent q̃ ipsi habebãt bonũ zelũ et affectionem ad fidem xp̃i ihũ Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptionis apostolos. qui desubtus siue per muerã factam i muro intrauerũt in ecclesia ad p̃scrutandã libertatẽ xp̃ianorũ per doctrinã ihũ xp̃i. liberatorum ꝺ seruitute legis moysi cuius iugum ferre nõ poterunt nec ipsi nec p̃res eorũ Jsti ergo fieri apostoli cũ essent magis p̃bi magis rethorici magis irati in lege et vltra fiant in consuetudine p̃bariseorum magnã sanctitatẽ fingentes. facta sua diligentia cũ maiori astucia qua potuerunt videntes. q̃ non curabãt xp̃iani de rationibus suis quibus arguebant per p̃bam esse ipossibile. q̃ infinitũ et finitum tp̃ale et eternũ. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. et sic q̃ deus et hõ nõ poterat cẽ vna persona filius marie. plus credẽtes uerba xp̃i q̃ oĩa sua argumenta. vsi sunt alia astucia magis p̃fũda q̃n uidendo q̃ equo nõ poterãt facere q̃ xp̃iani nõ obseruarẽt legem gr̃e q̃ est euangelij lex. dicẽdo q̃ lex data p moysem equa erat lex ꝺi multũ laborauerũt vt seruarent ãbe cõiũctim siue insimul et aliquo tẽpore tm̃ p̃ualuerũt q̃ multi etiã de maiorib⁹ xp̃ianis et rectoribus aliorũ in parte eis cõsentiebãt nõ p̃medendo ꝺbos qui p moysen defendebantur. et sic erant dãtes exẽplũ gentib⁹ conuersis similia facere sicut si illud p eorũ salute esset necessariũ. Sed facta declaratione q̃ seruatio vnius legis p̃iudicat obseruationi alterius. et q̃ lex data p moysen qui erat seru⁹ dei nõ pot cõpari legi date per dñm suũ. sed q̃ est ei subiecta et cum lex moysi esset figura. ꝺm q̃ cũ dei adiutorio ꝺclarabitur in alio passu. q̃ habita veritate figurata per eã debebãt cessare figura. p̃secutio iudeorũ non potuit p̃ualere. q̃n solũmõ cũ hac veritate q̃ filius marie est verus fili⁹ dei cessauerũt oĩa cõsilia minatões incoopte p̃hibitiones et disputationes quib⁹ vsi sunt iudei p̃pter multa dãna. p̃pterea ex toto cõfusi, videntes q̃ cũ rõe nõ poterant p̃ualere. vsi fuerãt vi sicut vtitur tirannus. q̃n aliquis dat ei bonum consilium q̃ vt non audiat cum. licentiat eum de domo sua uel expellit eum per vim Sic fecerunt iudei cuz apostolis. q̃ nolentes eos audire i synagogis suis licentiauerunt eos extra terram suaz. et sic patet veritas examiata q̃ postquã xp̃us ascendit ad celos iudei usurpauerunt cõtra suos discipulos quos nõ potentes cõuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis synagogis p̃pter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilibus.

Tercium examen.

f Accessit huic examini aliud fortius examen et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̃i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differentia scilicet q̃ messias promissus eis in lege et p̃phetis iam venerat. sed q̃ interfecerant cum maiores eorum uidendo se damnatos si confiterentur q̃ ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restituerunt quantum potuerunt faciendo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q̃ sua p̃pria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicunq̃ sint semp subiecti

exñtes ci⁹q̄ tenēt dominiū tpale. et sic erunt quādiu mūdus duraverit in hoc ꝓtra totā uolūtatē suā vificato vbo quā vt occideret xp̄m direrūt añ pilatū. ꝙ nō haberēt alium regē nisi cesarē ipatorē ꝓ tēpore regnātē. et cogitātes ꝙ nō audiēdo discipl'os ibū xp̄i cessaret lux ueritatis: ꝓtra q̄ ut nō intrarent in eorū domū⁹ dauserūt ianuas ꝓ ipomet facto dederūt occasiōem ut āplius p̄dicta vitas splēderet. qz ipsi babitādo i toto mū do disp'si inter gētiles isti audiētes ꝙ erant inf iudeos et apl'os q̄nes voluerunt scire causā suarū q̄nū. et sic audirēt doctrinam ibū xp̄i quā nō audierant si apostoli volue rāt p̄dicare in tēplo suorū deorū. fm ꝙ in q̄ cūq; domo ciuitate ꝓuicia uel regno nolūt audire alīū cē dñm suū nisi illū quē pro tali ip̄i hñt. Iste fuit finis pſecutionis iudeorū ꝙ veritas ꝓ ipsos cōtēpta. fuit fortificata et exaltata in multo maiori gradu. qm̄ multo maior pp'lus gētiliū q̄ cēt iudeorū eam re ceperūt de quo facto maiores eor̄ scz impa tor et illi q̄ erāt de senatu romano displice rūt uidētes ꝙ illi qui efficiebāt xp̄iani non curabāt de sua ordinatione scz ꝙ nullus de beret esse receptus pro dō sine suo examine et mādato exquo erāt gubernatores totius mūdi. Manifestat super hoc passu vnū se cretū et vitas facti qđ bō intelligēs qui scit romanorū historias. et qualiter icepit mul torū deorū adoratio ꝓ seipsum pōt cogno scere. et boc ē secretū ꝙ nō erat difficile pos se habere cōsensuz a senatu romano ut ibūs xp̄s recipet in deū fm ꝙ erāt illi multi quos ipsi adorabāt exquo multo maiores excel lentie fuerūt in eo q̄ in quocūq; aliorū. Sz gētiles regebāt illis tpib⁹ quātū spectat ad adorationē suor̄ deorū duplicia sn̄ia suorū sapiētū. Prima ꝙ null⁹ de⁹ deberet cē refu tatus. Scōa ꝙ fm qđ ille de⁹ uellet deberet esse adorat⁹ et honorat⁹. et cū esset doctrina ibū xp̄i. ꝙ erat vnus sol⁹ de⁹ et q̄ illum so lū debebāt adorare et ei soli seruire viden tes ꝙ in boc facerēt ꝓtra id qđ tota vita sua ipsi et sui ātecessores babuerūt ꝓ fide quia adorādo ibūm xp̄m anullabāt seruitū oiz deorū suorū. fecerūt ordinatiōes et mādata ꝙ oēs q̄ adorarēt ibūm xp̄m exquo repro babāt religionē deorū suorū ipso facto bo na ipsorū essent cōfiscata. et ipsi occiderent crudelioribus et forcioribus q̄ possent ex cogitari tormētis. quas ordinationes et le ges fecerāt ꝓ vini et nō spontanee. qz quan to plures occidebāt xp̄ianos tāto amplius amitte bāt suū dominiū. soluēt⁹ b⁹ cristianꝰ integre oīa tributa et onera eis imposita ad boc expresse se sciētes obligatos scōm do ctrinā sancti pauli. faciēdo etiā in rebus eis mandatis fidele seruitū. Itē gētiles quia sic plus faciebāt ad suā laudē et gloriam et suorū deor̄. multo āplius voluerāt ꝙ deui cti ꝓ disputatōnes cōformauerāt se eis ado rando quos ipsi pro dijs adorabāt. Sz q̄i ꝓ ultimo remedio fecerūt leges mortis vi dendo manifeste ꝙ sui sapientes pbi. nec p̄ lati tēplorū deorū suorū et ydolorū nō po terant resistere nec cōtradicere rōibus et au ctoritatibus predicatis ꝓ discipl'os ibū xp̄i q̄b⁹ eū dedit mādatū p̄dicādi doctrinā suā ꝓ singulari cōsolatiōe dixit eis ꝙ mittebat eos ꝙ sicut agnos inter lupos. et cū isti nō es sent nisi duodecim et septuaginta duo et sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erāt iudei atq; gentiles taliter ꝙ sine cōparatio ne alicuius ꝓporti scōm mōz loquēdi erant infiniti lupi. cū in vnus lup⁹ sit sufficiens cō tra magna agnorū multitudinē. Hec fuit vi tas maxime miraculi ꝙ pauca agni victoriā habuerūt de infinit lupis. qñ tot⁹ mūdus fumussime credidit verū cē quod primo ba bebat pro incredibili et fm suos sapientes pbos ꝓ impossibili ꝙ ibūs cristus bō qui fuit mortalis et mortu⁹ resurrexit ꝓ se viuus et ꝙ in fine mūdi bz resuscitare oēs mor tuos. et ꝙ nō mun⁹ ē admirabile ꝙ ista duo incredibilia fuerūt a toto mūdo credita fir miter per doctrinam duodecim hominum scz apostolorū ihesu xp̄i quorum multe fue runt ydeote et piscatores. et sic crediderunt sine donis temporalibus quia erāt paupe rimi. crediderunt sine aliqua deceptione qz predicabant in publico. crediderunt sine ali qua vi. quia non legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata et ꝙ plus est absq; positione timoris alicuius guerre su per boc factis principibus cristianis seruan do doctrinam ihesu cristi suam legem esse libertatis q̄ voluerit credere euangelio sal uabitur qui uero non condempnabitur. et sic durante uita apostolorum in toto mūdo splēduit et fructificauit doctrina ibū cristi. Et fuit boc admirabile. ꝙ nō obstāub⁹ oi

bus persecutoribus vt cōiter oīs ipsi recep/perūt martirū ꝓpletis diēb⁹ senectutis eox Jn quorū tēpore et ducētis sequētib⁹ ānis paucos dicā. si dico centū mille xp̄ianos ꝓ cōfessione veritatis quā tractam⁹ scz ihesuz cristū filiū marie esse verū deum volūtarie ipsimet se offerēdo cū magnis tormētis fuerūt mortui. Etiā dicā paucū si dico vnū milionē gentiliū videdo firmitatē martirū i dicto tēpore recepisse baptismū et ꝓbustis suis ydolis factos esse veros xp̄ianos ꝙ non solum accidit rome in grecia in ytalia in partibus occidentis sed etiā in toto mūdo imperatoribus illius tp̄is extīnibus dīis totius mundi. et si in aliquibus regionibus erant diuersa dīia ipsimet principes faciebāt contra xp̄ianos simules persecutiōes: Specialiter de hoc sunt manifeste hīstorie actoribus earū mortuis. iam sunt elapsi mille agni ꝙ de arabia et de persia qui sunt prima dīia habita persectatores legis machometi fuerunt ꝙ plurimi gloriosi martires sancti quorum festiuitates vbicūq; sunt cristiani celebrat ecclesia. vñ multi principum et specialiter imperatox multi videntes ꝙ non diminuebant predictā sanctam veritatem: sed ꝙ per sua tormenta eam fortificabāt multiplicatis cōfitentibus tādem cessauerūt aliquo tēpore executare suas ordinatiōes crudeles et mandata in cristianis. Jsta tertia persecutio tirannorum fuit maximū examen veritatis quā ego predico et omēs sui fideles scz ihesum filium marie esse verū filium dei Jstud tertiū examen in tanta confirmatiōe profuit huic veritati ꝙ destructis templis ydolorum fuerunt in toto mundo edificate solemnes ecclesie. Jn quibus cum magnis laudibus ymnis et singularibus cantibus septem boris diei publice confitet predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti et multū bonorabili specialiter in ecclesijs cathedralibus. et sic patz tertiū examen. in quo explicatur vnum secretum ꝙ omnes principes mundi non potuerunt extinguere lucem predicte veritatis data per eos mortem pluribus ꝙ centuz mille martiribus et ꝙ illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures: quam vnus milio gentilium.

Quartum examen.

Cum xp̄iani iam fuissent in pace et trāquillitate ad fidem ꝓueni et sic cessante persecutione gentiliū cōtra eos ex inter se metipis natū est quartū examen ꝙ predictā veritatē scz ihesum filiū marie esse verū deū apurauit vsq; ad vltimū punctū. Dac persecutiōe extīte periculosissima qz est inter eos qui sunt eiusdem domus qñ plurimi magi literati qui erant de principalibus ecclie patriarche. archiepi. episcopi. prelbiteri. et dyaconi et nō minus laici. cū multis et magnis argumentis noui et veteris testamēti quod gentiles facere non poterāt qz nesciebāt nec iudei allegabant contra xp̄ianos: ꝙ confitēdo predictā veritatē stabant in magno errore ex quo ipsa non approbat̄ per scripturam eorū habita ꝓ sancta: ymmo allegabāt multos passus eiusdē scōm ꝙ ipsi exponebant qui videbantur contrariū dicere. quorū rationes et argumēta etiā multorū doctorum catholicoruz in ꝓphecia et metbaphisica fundatorum et in theologia perfectissimox vt amplius predicta veritas apurarez facta habemus scripta in tanta habundantia ꝙ omnia argumēta que fiunt per infideles cōtra eandem faciunt paruissimū volumen et paruam empciam. Sic ꝙ per apparentiaz eorū dicta veritas ꝙtum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata. ꝙ per seipsum quilibet ꝙtumcunq; infidelis posset videre si vellet attendere etiam paruo tempore cū pura intentione cognoscendi veritatem et ea cognita amare eam et amādo confirmando se illi et defendere eam. hoc dicto in omnibus nationibus mundi et inter omnes sapientes scientiarū extīte approbato ꝙ multa reputantur falsa et adhuc impossibilia que examinata diligenn studio inueniuntur vera et multum necessaria et ꝓ contrariū de alijs multis. Cū quia circa examen altissimarum veritatum delectantur ꝙplurimum claissimi intellectus hominū et ex alia parte quo ad cognicionem veram illarū multum prosunt voluntates pure et dānant affectionate. et ꝙto plus durat mādus ꝓpter nimiam continuationem exercitiorū veritates scientiarum plus declarāntur et cotbidie apurantur. Et ideo examen predicte veritatis scz ꝙ ihesus filius marie est verus filius dei. sicut principale omniuz in ecclesia dei durauit maiori tēpore ꝙ tria prima examia et durabit vsq; ad finē mūdi

Tunc in maiori fortitudine qñ illud ꝙ machometus bestia q̄ ascēdit de terra non fecit bestia q̄ ascēdit de mari et extollet̄ super oē qđ dicat̄ et honorat̄ sicut deus sedebit in tēplo et ostēdet se sicut si eēt deus. Cū studiū huius bestie erit ad hoc vt ponet oēs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. cōsequēs est ꝙ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oēs cōfitentes ꝙ ihūs filius marie ē filius ver⁹ dei. et ipsemet deus. Sup qua veritate pro tēpore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nō prevaleret. facta fuerūt multa ꝓfilia aliqua priculara aliqua gñalia. Itē multe cōuentiones aplazate āte prīcipes vel cōitates quibus habitis magnis disputationibus allegātes ꝓtra predictam veritatē fuerūt ꝓfusi et dimiserunt errorem suū. multi illorū quos ipsi peruertebant et in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: et qz aliqui pauci remanebāt vel cū fauore aliquoꝝ principum vel sicut ē ꝓdicto falsa ꝓbatarū sacrearuz non gñaliter et in publico Sed nūc isti nūc illi predicādo ad partē iterū reuuebāt sui errores. Et nō in illis tpibus plus ſꝙ in alijs ante nec post fuerūt ꝙplurima cōsilia. Doc reputato pro sano remedio et singulari defensione fidei catholice ꝙ veniat ad lucē et ostēdat̄ in publico quicquid cōtra eā dicat̄ in abscōdito et nō solū huius veritatis de qua ad pñs loquimur ⁊ et cuiuscūq; veritatis. ē hec sua propria condicio ꝙ q̄to plus tractat̄ et reuoluit̄ tāto amplius lucet similis lapidi vere preciosi qui q̄to plus polit̄ tanto plus lucet. Est etiā similis auro ꝙ si semel bñ apuratū fuerit q̄to pluries ponit̄ in fornace ignis. tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficatur preciosius. Cū sicut dicit dñs iobānes de zegobia Archiēps Cesarien. in tractatu contra sarracenos vbi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina multarū veritatū catholicarum tēpore meo et fui particeps in illis. Sed de illo quod magis publicū est possum dare exēplum. Domo quidā cuiusdā magni dñij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euāgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias contra fideles qñ venerūt ad cōsiliū audius suis disputationibus q̄tum voluerunt dicere senserūt veritatē ꝓ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatione. Unde cū nos sciamus certissime veritatez de qua loquimur trāsisse per tam multa. tā grandia. tā fortiatā notoria. et tam examia cōtinuata et ꝙ q̄to plus de ea tractat̄ et cōtra eam disputat̄ vl aliquid dr̄ tanto amplius inuenitur clarior punor et firmius fundata non possumus predictā veritatē abscondere dño ihu xp̄o cui seruire debemus fideles mādāte discipulis suis ꝙ illud qđ fuisset eis in secreto dictū manifestarēt in publico: et qđ audissent in aure. i. in abscondito p̄dicarent super tecta. quia qui incendit lucernam in domo sua non ponit eā sub modio vel sub lecto. sed sup candelabrū in alto vt clare videant̄ q̄ sunt in ea quicūq; ingrediūtur in domo sua. Et sic magister veritatis et propius loquā si dico magister qui ē ipsa veritas. posq̄ fuit captus quādo interrogauit cū iudex de doctrina sua et de discipulis dixit: Ego palā locutus sum mundo. Ego semp docui in synagoga et i tēplo quo oēs iudei cōuenerūt et in occulto locutus sum. Tibi: Interroga eos qui audierūt quid locutus sum ipis ecce bij sciunt quid dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qñ acceptabat cōtra se totū mundū in testimoniū. sic etiaz qñ ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis ꝙ darēt testimoniū de factis suis et dictis in iudea et iherusalez in samaria et vsq; ad vltimum terre. i. vsq; ad fines totius mundi et rationabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatē dñationē totius mūdi et non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater ꝓstituit eū heredem omnium suoꝝ faciendo caput et principiū non solum omniuz bōm. sed etiā angelorum minoꝝ et maioruz qui sunt in celo. et consequenter omniuz dyaboloꝝ q̄ angelis sunt subiecta. Propterea ergo q̄ dicta sunt i bijs quatuor examinibus fideles xp̄iam predicant publice. et confitentur Iesum xp̄m filium marie esse verū filium dei.

Quot fides xp̄i est lege moysi antiquioz siue prioz.

Secundus articulus ē. ꝙ fides christi ē lege moysi antiquioz siue prioz. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda.

Primū ē ꝙ Abrahā ante legē imo et ante circuncisionē iustus fuit et nō fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Hen. xvi. Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiam Itē merito fidei fuit sibi facta repromissio et specialiter illa in semine tuo benedicētur omnes gentes. vt ꝓz Hen. xxij. Sequit ergo ex his ꝙ fides xpi fuit ipsa lege moysi tempore prior et ꝙ̄ apostolus hoc specialiter ꝓbet ad gal. iij. exēplo abrahe. tamen hoc idē ꝓbat ad hebr. x. per plura exēpla sic patet ō abel. Enoch. Noe. Sara. Isaac. Jacob. Joseph: et Moyse Isti enī et multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati. ut ꝓz ibidē Secūdo notādū ꝙ deus promisit abrahe īter cetera quatuor. Primo hereditatis successorem Secūdo hereditatis adeptionem Tercō seminis multiplicationē Quarto vniuerse gentis benedictionē. Et licet ad litteram ista quatuor ei promissa fuerint de aliquo tēporali: principaliter tamē deus spiritualia intelligebat. Primo ergo ꝓmisit sibi deus heredē. s. Isaac. Gen. xv. Sed i hoc principaliter promisit sibi xpm qui pro tanto heres Abrahe dicitur. qz ex eo ſm camē descendens in eius regnauit regnat regnabit hereditate. Unde gabriel ait de xpo Regnabit in domo iacob inetemū. luce. i. Secūdo ꝓmisit sibi hereditatem tpalē. s. hereditatem chanaā a fluuio egypti vsq̄ ad fluuium eufratē. vbi supra non ꝙ ipse vnq̄ illam possederit nisi in semine suo. Unde et semini suo dicebat. Et dabo tibi terrā hāc In hoc autē spiritualiter sibi ꝓmittebatur spiritualis hereditas. s. vniuersa congregatio fidelium tā iudeorū ꝙ̄ gentilium. cuius ipse per fidē pater est. Promittebat etiā sibi hereditas glorie qui propter fidem eius sinus abrahe nūcupatur. Tercio promisit ei seminis multiplicationem sicut stellas celi et sicut harenā maris. Hen. xxij. Boni q̄ ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xpiani q̄ sunt eius semē spūale et semen dei repromissum in q̄ tum eius fidē imitantur. Sed mali qui ex eo descendūt per ismabelē et filios zetburc et per Esau fuerunt sicci et steriles velut harena maris. sed precipue mali christiani. qui si habent fidem abrahe nomine fidei. tamen eius operibus contradicunt.

Quarto promisit ei deus omnium gentium benedictionem. benedictionē quidem gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum eēt dāda vel fienda hec benedictio sed per semen. nō per quodcūq̄ semē sed p vnicum quod est xp̄us non enim in Isaac Jacob: vel Joseph vel Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc cuenficari. in semine tuo benedicent omnes gentes Hen. xxij. quod declarat apostolus ad gal. iij. dicens. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius non dicit in seminibus quasi in multis sed quasi in vno. et semini tuo qui est cristus. Nota Abrahe cui deus non falleret propter eius fidelitatem et amicitiam dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquit i plurali ꝓpter promissiones supradictas. l quia ſm glosam frequenter idem .i. eterna beatitudo est sibi promissa. et semini eius. i xp̄o. non ꝙ ad cristū fieret ꝓmissio sed quo ad eū pertinebat. qz per eum promittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semē sit crist? et non alius. notatur ex uerbis scripture q̄ē in semine tuo benedicent omnes gentes n̄ solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qō faceret si de multis uellet intelligi sed dicit quasi in uno et semini tuo qui est cristus. Unō de uno solo vult intelligi. et illud unum est xp̄s. Si enim de multis uellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur et cetera. sed dixit ibi semini. volens de uno intelligi ꝓpter quod dicit ap̄lus. et semī tuo: Patet igitur ꝙ cū promissio facta fuerit Abrahe merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit ad hebr. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem ꝙ fidei xp̄i promissi processit legem moysi. Et sic ex predicta scriptura. Pauli quasi ex quadam area la aromatum collegi hunc florem pulcerimum. s. ꝙ fides christi est lege Moysi antiquior.

Qō fides cristi est lege Moysi stabilior.

t Ertius articulus est ꝙ fides cristi est lege moysi stabilior. Ad cuius euidentiam duo sunt notāda

Primū ꝙ sicut dicit apostolus ubi supra a tempore facte promissionis Abrahe vsq̄ ad tempus quo lex Moysi fuit data

fluxerunt ãni.cccc.ō.xxx.quos sic cōputat. Rabanus sicut dicit magister in hist'ijs: Act.vij. Dicit enim Rabanus q̄ a tēpore promissionis primo facte abrahe fluxerunt vsq; ad ingressum egypti anni.cc.xv.qō verum est.qz tēpore future promissionis erat abraham.lxxv.annorum et ab illo tpe vsq; ad natiuitatem Isaac fluxerūt.xxv.anni et ab illo tpe vsq; ad natiuitatem Isaac iacob fluxerunt.xl.ãni et ab illo tpe usq; ad ingressum Jacob in egyptū fluxerūt anni.lxxv.ō inde ab ingressu Jacob vsq; ad mortē Joseph ãni.lxxi. Deinde usq; ad exitum filiorum israbel de egypto ãni.cxliij.et quinq̄gesimo die egressōnis data est lex. Exo.xix et.xx.et sic sunt.cccc.xxx.anni. Et si dicatur contra apostolū id quod dicit domus Abrahe Ge.xv.q̄ semē eius esset futurū peregrinū in terra non sua.cccc.ānis Idēq; dic Stephanus Actuū.vij.non faciendo mentōnem de.xxx.ānis dici potest q̄ scriptura nō cōputat inimicitias.dicit etiā Augustinus q̄ hec cōputatio debet protēti vsq; ad mortem. Seon regem amorreorum.et Og regē basan. Secūdo est notādū q̄ promissio facta Abrahe que fuit iuramēto dei confirmata Gen.xxij.per memetipsum iurauī dicit dñs et cetera sequitur in semine tuo benedicentur omnes gentes terre. Et luc.i. Jusiurandum quod iurauit Abrahaam fuit dictū ppter sui stabilitatē et firmitatē testamētuz: Est enī testamētū scriptura auctētica et solida et talis fuit illa promissio.qz fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Ūñ tante fuit firmitatis.q̄ lex post data non euacuauit ipsam.sed potius semē promissū euacuauit legē.sicut declarabitur articulo.vi.ō cessatione legis. Si enim lex euacuasset promissionem tunc hereditas glorie non esset ex promissione sed ex lege.et si esset ex lege cū abraam Isaac.et Jacob fuerunt ante legem.tunc non haberent istam hereditatē cū tamen dicat cristus Ma.xxij.adducens illō Exo.iij. Ego sum deus abrahaam et deꝰ Isaac et deꝰ iacob non est deus mortuorū sed uiuorū. Uiuūt ergo illi nō vita nature.ergo vita glorie.quod plane dicat xp̄s .M. viij. Dico autem uobis q̄ multi ab oriente et occidente venient.et recūbent cum Abrahaam Isaac.et iacob in regno celorum. Ideo hec hereditas non est ex lege sed ex promissōne que cum fuerit merito fidei cristo promissi. quia illam repromissionem habet iā abrahaam.et non hz eā ex lege.qz diu añ legē fuit mortuus.ergo hz eā p promissionē.ergo cū promissio fuerit facta et iurata vt p̄dictū ē merito fidei seq̄t q̄ fides xp̄i ē sūme stabilitatis et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata p semē promissū hec ois pulcerime potuit paulus apl's ad gal'.iij. hoc autē dico uobis testamētū cōfirmatū a deo q̄ post.cccc.et.xxx ānos facta est lex.nō irritū facit ad euacuandā promissionē.nā si ex lege hereditas iam nō ex promissiōe. Abrahe autē p repromissionē donauit deꝰ.qō sic explicat. Hoc aūt.i.promissionē Abrahe factā dico.i.affirmo testamētū cōfirmatū a dō ēt p iuramēta. qō scz testamētū post.cccc.xxx.annos.post quos supple facta est lex:non irritū facit.i.nō euacuat q̄ q̄dā faceret si p eā daret bñdictio nō ergo lex irritū facit predictum testamētū ad euacuādū.i.vt euacuet promissionē supple: Abrahe factā non igitur p legē bñdictio ē qz data ē lex post multū tēp'a promissiōe facta.q̄ quidā promissio non dicit q̄ per legez esset promissō sed per semē. Si enim ex lege esset hereditas nō ēēt ex promissiōe et tūc abrahā nō haberet eā quod ē falsū.vt supra dictum ppter qō dicit apl's Lex non euacuat promissionem Nā si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret promissionē. iā nō esset supple hereditas ex promissione qō probat dicens. Abrahe autē donauit dūs supple istam hereditatē p repromissionē Constat ei q̄ abrahā iā hz eā.et nō hz eā ex lege qz diu añ legē fuit mortuꝰ.ergo hz eā per promissiouē Ergo cū promissio fuerit facta merito fidei sequitur q̄ fides xp̄i promisi' est summe stabilitatis et stabilior lege moysi Hec ventas tan q̄ una pulcerrima flos colligit ex p̄dictis vbis apl'i quasi ex quadā areola aromatū et ppterea fideles xp̄iani cōfitent fidem xp̄i stabilissimā et lege moysi stabiliorem.

Qō fides xp̄i ē lege Moysi nobilior et perfectior

q Uarto articul'ō q̄ fides xp̄i ē lege moysi nobilior et p fectior Ad cuius euidentiam quatuor sunt notanda

Primū q̄ q̄uis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis gl'e

nō tamen frustra fuit data fuit enī data propter quatuor causas quas breuiter glo. tāgit prima ꝓpter peccati ꝓhibitōem vt saltem timore pene homines cessarēt transgredi vt hec tandē facerēt voluntate Secūda ꝓpter populi eruditōez et dispositōez vt sc̄z p legē morbū suum agnoscerent de cui⁹ ignorātia in lege nature conuictus erat vt sc̄z populus dei eruditus ipsū dignū faceret ab precipiē dū promissionē que est xp̄s. Tercia ꝓpē remedij ffagitionē vt sc̄z homo superbe in suis viribus fidēs precepta acciperet. in quibus deficiens factus p̄uaricator liberatorē saluatorēq; requireret Data ē enim lex vt dicit Aug. ut ceruix superborū qui tātum sibi arrogabant vt liberū arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cū lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medic⁹ optatetur. Quarta ꝓpter futurorū significationē Legalia enim fuerunt quedā vmbra futurant est significās. quedāq; figura futuram veritatem p̄signans vt infra videbitur.

Secūdo notādū q̄ lex fuit ordinata. id est ordinabiliter āgelorum ministerio data et bene ordinabiliter quia inter abrahām et xp̄m. inter promissionem et semen. inter tēpus legis nature et tempus gratie. Magno enim consilio factū est vt nō statim post hominis casum veniret mediator. sed q̄ prius humanum genus cōuincerē de ignorātia tēpe legis nature que nec morbi nec medici daraz noticiam dabat. nec ad ista bō ex suis naturalibus attigere ualebat. Demū conuinceretnr de ipotentia legis scripte quā bō ⁊tute ꝓpria seruare ñ potuit. nec ipsa dabat aduticē gratiā ad seruandū ut propter ista duo sc̄z ignorātiā et ipotētiā cogeretur saluatorē petere. nec xp̄i aduentū superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominū contra quas nec per legē nature nec p legē Moysi se iuuare poterant ꝓpter qō acceleraueruē ad medicū qui ueniēs tanq̄ alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos et leuita. i. uetus lex et sacerdotium īmisericorditer pertrāsierāt. Luce. x. qui etiam tanq̄ alter heliseus coaptāt se corporaliter pueri mortuo sunamitis filio suscitauit eum. quē tamē eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā nō potuit suscitare. iiij. Re. iiij. qui tanq̄ alter angel⁹ descendēs i pisinā nostre mortalitatis sanauit illū quē inuenit sibi suecq; ecclesie unitum Jo. v. Qui oipotens sermo dei patris venit in mūdū dū oia mediū silētiū teneret. sap. xviij. Primū silētium fuit ante legē scriptā Secūdū sub lege. Tercium in gloria. Primū fuit ignorātia languoris. Secūdo desperatio curationis. Tercium adeptio sanitatis. añ legē enī homo morbū suū nō cognoscebat. ideo silebat. nec remediū querebat. Lex āt ostendit lāguidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silētium et receperūt egri petere remediū. Sed quia lex grauis erat nec auxilium cōferebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silētiū secūdū. Et tūc oipotens sermo patris venit in mūdū. Samaritan⁹ appropriauit ad vulneratū angelus magni consilij in pisina descendit: et heliseus ad suscitandum mortuū accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate p̄ris ad patibulū crucis. et de sede p̄ris ad officinā peccati. de lumine celi ad tenebras mūdi et infemi et ueniens locutus est pacē. dedit grām ꝓposuit miaz ꝓmisit ueniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remediū et accelerare ad medicū p quē vulnera sanarentur morb⁹ curarē recepta vero sanitate et dōata imortalitatis felicitate. nihil vltra restabit petēdū. et tūc erit terciū beatū silētiū ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. sc̄z inter abrahām et xp̄z inter ꝓmissionem et semē ꝓmissuz inter tēp⁹ legis nature et tēpus legis grē. inter primū silētiū et terciū. Oñ ei data fuit lex ceput frāgit primū silētium ipsa autē manente fuit secūduz silētiū. et tūc ueniente medico ruptoq; secundo silētio. tertium boīes optaucrūt. Tercō notandū ē q̄ qñ lex fuit data fuit posita in ptāte huius qui venturus erat uerus mediator vt staret q̄diu ipse vellet et qñ uellet cessaret. Ipse aūt uoluit q̄ cessaret qñ ipse vēit et tamē ver⁹ mediator fuit. Ex quo p̄z. ꝓ cōtra mediatorē faciunt qui legē cū euangelio obseruare volūt. Exquo ulterius p̄z conclusio intēta. q̄ fides euāgelij siue xp̄i non solū est lege: moysi antiq̄or et stabilior. sed ēt pfectior. quia ipsam euacuat. sicut illud qō perfectū est euacuat qō ex pte est. i. Cor. xiij Cū enī uenit mediator et legē euāgelicā statuit: voluit q̄ cessaret lex moysayca ꝓpter su-

am imperfectionē. et hoc ipse facere potuit. qz in eius ptāte tanq̄ veri domini posita fuit. Quarto notandū q̄ hic mediator non ē vnius nature sed duplicis. Est enī gigas geminę substantie. s. diuine et humane Ipse igitur cum sit deus et homo inter homines et deū mediat Dū hoīes qui a dō recessāte p se recōciliat. ipse ut deꝰ oīa creauit. sz in q̄tum deꝰ nō oīa recreauit Et ip se in q̄tū deꝰ est cū patre et sanctoſpū vnꝰ deꝰ. qz nō sunt plures dij sed unus deus Ex quo patet q̄ hic mediator non est federator utriꝰ ptis tm̄ sed duarū ptiū. s. dei et hoīs. et pz ēt q̄ in q̄tum deꝰ non ē ꝓpie mediator inter deuz et hoīes. sed in q̄tū hō. In q̄tū enī deus non est medius sed equalis deo pri. Itē iste mediator non est arbiter unius populi sz duorum. s. iudeorum et gentiliū quos tanq̄ duos parietes ecclesie in se angulari lapide copulauerit utriuſq; ppli euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant legalia xp̄m non ut mediatorem recipiunt qz ipsum videntur asserere mediatorem tm̄ iudeorum quod esse non potest. quia mediator non est nisi duorū populoruz: Ergo qui ex ergo circūcisione uel preputio ad fidem conuersi sunt maneāt sicut sunt. nec curēt circuncisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe quia ut dicatur ad gall. vlti. In uero mediatore ihū xp̄o neq; circūcisio aliquid valz neq; preputium sz noua creatura. Nec quatuor notabilia patēt ex intentiōe apli ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igitur lex ꝓpē transgressionē posita ē. donec ueniet semen cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manū mediatoris. mediator autē unius nō est. deus autem vnꝰ ē q̄ ſra breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid ꝓdest. ex quo sic dictū ē in precedenti articulo nō euacuat ꝓmissiōez necest ex ipsa hereditas. Rñdz apostolus q̄ inter cetera ad que ꝓdest ꝓpter transgressores supple pumēdos et flagellādos. posita ē q̄ supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̄s. cui. i. p quē ꝓmiserat supple deus uel ſm glo. cui. i. de quo dādā oībus gentibus nō solū iudeis grē et gle benedictōez. lex dico ordinata. i. ordinabiliter data eo modo quo dictū est per angelos. i. ad litterā p ministeriū āgelorū q̄ i psona dī apparebāt moysi et ei loquebāt uel per āgelos. dicit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tanq̄ angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico posita et ordinabiliter data in manu. i. i potestate et volūtate mediatoris. i. huius qui inter deum et homines et angelos inter duos populos. s. iudaicū et gētilē erat uēturꝰ mediator posita dico et ordinata fuit i manu mediatoris. vt videlz staret q̄diu ip̄e vellet et q̄n uellet cessaret voluit autem q̄ cessaret q̄n uenit. et q̄n inter deū et homines inter gētiles et iudeos uerus mediator fuit. et dico q̄ mediator fuit inter deum et homines et inter diuersorū ntuū hoīes. qđ q̄dē ē necessarium qz sequitur mediator unius non ē nec arbiter vnius tm̄ sed duorū. s. dī et hoīs sz nō umꝰ ppli tm̄ sed duoz ut dictū ē q̄nus aūt iste mediator in q̄tū hō mediator sit duorū in q̄tū tm̄ deꝰ ē unꝰ cū p̄re et spūsco. qz vt dicit. Deute. vi. Deꝰ aūt unus ē. vel posset hic dici ſm glo. q̄ dicit hic mediator inter dum et hoīes. et inter hoīes et hoīes. nō inter deū et deū. qz non sunt plures dij. sed deus inquit unus est. Ex predictis oībus quasi ex quadā arcola apls intēdit elicere tres cōclusiones. Prima ē q̄ i aduētu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. et in sua omnimoda ptāte sic dictū est. Scā cōclusio ē q̄ qui cū euangelio obseruant legalia contra mediatorem faciunt qui in aduētu suo legē adipleuit dādo sibi finē imo nec ipsū ut mediatorē recipiūt qz facto suo videntur astruere ipsū non esse arbitrum nec federatorē nisi tm̄ iudeorū: tertia conclusio est q̄ fides xp̄i est omino perfectior uel nobilior lege moysi.

Quod fides xp̄i est lege moysi utilior

Quintus articulus est q̄ fidꝰ ihū xp̄i est lege moysi utilior hoc colligitur ex uerbis apli infra ca. supradicto quasi ex quadā aromatū arcola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit Si enim data cēt lex que posset viuificare uere ex lege eēt iusticia. sed concluſit scriptura oīa sub peccato. vt ꝓmissio ex fide ihū xp̄i daretur credentibus. ad Gal. iij. Dic sunt duo notanda. Primū ē q̄ p legē nū q̄ fuit uita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non affe-
rebant gratiam et sic non prestabant animeuitam. Secundum est q̄ circuncisio nō fuit

ex lege ſz ex patribus vt ſaluato⁹ dicat in Jo banne Diu enī ante legē fuit circūciſio inſti tuta. q⁹ Ben. xvij. Dicēdū eſt etiā. q ex cir⁄ cūciſione nunq̄ fuit perfecta vita. q⁹ nun q̄ potuit introducere boies vbi ē pfecto vite: Unde Jacob dixit circūciſus. Bene. xxviij Deſcendam in infernū lugēs filium meum Et dauid circūciſ⁹ dicit pſal. xxvij. Aſſimi⁄ labo⁹ deſcendentib⁹ in lacū. Item per legez moyſi nunq̄ fuit perfecta iuſtitia. Dec enīz dicat ap'lus ad ro. iij: ex op'ib⁹ legis nō iuſti ficatur oīs caro. et illud ex prio ſequitur. ſi ei per legē eēt uera vita. ac p hec et uera iuſti⁄ cia que ducat ad regnū in quo eſt perfectō vi te: ad Ro. iij: Juſticia dei eſt per fidē ihesu xp̄i ſuper oēs q̄ credūt in eū. Eſt ergo fides ihū xp̄i lege vtlio⁹ et ꝓpterea dicit apoſto lus: lex igitur aduerſ⁹ pmiſſa dei. quaſi di⁄ cat ex quo euacuata eſt qñ ipleri cepit ꝓmiſ⁄ ſio nunq̄ aduerſat diuīe pmiſſioni. Abſit ñ enī eſt inimica ſed cōſentanea diuinis pro⁄ miſſis. Uerū ē tñ q fides cui⁹ merito fuit p⁹ miſſio. ē vtlio⁹ et efficatio⁹ lege quod pro⁄ bat q⁹ lex nun q̄ potuit viuificare nec iuſtifi care: Si enī data eēt lex q̄ poſſet viuificare. i vitā ſpūalē afferre. vere ſupple et nō oppia⁄ tiue. ex lege. i. ex operib⁹ legis eē. iuſticia qō tñ verū nō ē. Sed cōduſit ſcriptura. i. lex ſcri pta cōduſit. i. clauſa reliquit oīa. i. oēs bo⁄ mines tā iudeos q̄ gentiles ſub peccato ne minē ei a peccati carcere potuit expedire. vel cōcluſit. i: clauſa demōſtrauit ē: per legē ei cognitio peccati ad ro. iij. que q̄dē pouidē tia factū ē vt ꝓmiſſio vite. ſ. et iuſticie et bñ⁄ dictionis eterne ex fide ihū xp̄i ñ ex lege ſup ple moyſi. ꝓmiſſio dico. i. res ꝓmiſſa daret credentib⁹. ſupple in xp̄m pz igitur ex p̄dic⁄ tis clariſſime q̄ fides ihū xp̄i eſt antiquio⁹ ſtabilio⁹. nobilio⁹. et multo vtlio⁹ lege mo yſi. Et q⁹ tā altiſſime extollit fides ihū xp̄i ſupra legē moyſi. Multū debēt credere xp̄i⁄ ani filij eccleſie de fidei ſuſceptione. multū⁄ q̄ debēt animari ad fidei ꝓmiſſionē. et ad fidem per opera. ꝓbationē et pfectionē ac dē fenſionē. cū ex eadē excellētio⁹ ſit religio xp̄i ana omni alia gente totius vniuerſi. quod ꝓpter catholicorū conſolationē ex trib⁹ intē do declarare. Prio ex pte pris et matris. O fidelis xp̄iane pater tu⁹ eſt ihūs xp̄us . ſicut ex ꝓphetis de vera patris declaratur. Sūt enī vere patris cōditiones. Quarū prima ē q̄ pater naturaliter appetit filios generare: deſiderat enī ſpeciē multiplicare in filijs.

Un ariſto. ij. de aīa tractās de virtute gene ratiua dicit Naturaliſſimū ē oī nature viuē ti generare ſibi ſimile ſequit. vt cē diuīoz i mortale ꝓticipemus. Sic xp̄s nō appetit in fide ſua ſpūaliter generare. vt cē dei īmorta le ꝓticipem⁹ Et iō dedit eis ptātē filios dei fieri bis qui credūt in noīe eius. Joh. i. i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiāt et quō hec generatio nobiliſſima diſtingua tur a carnali ſubdit q̄ nō ex ſanquib⁹. ſ. femi ne quaſi materie. et vir quaſi formatiui Jn quo humanā generationē fm matenā et ſe cūdū modū generādi miſerā oſtēdit. Sz ex deo nati ſūt: ecce generatio et natiuitas ſpiri tualis. Ut aūt ſecure credam⁹ hāc excellētiā ſz hominē naſci ex deo: ſubdit deū naſci ex boie Ex hac enī ſuſceptione ifirmitatis ſa⁄ natur nr̄a ifirmitas vt poſſim⁹ dij vel filij di fieri. et hoc eſt. Et uerbū caro factū ē. q⁹ ſu⁄ perius erat inferius deſcendit. Quid ergo mirū ſi q⁹ īferi⁹ erat in id q⁹ ſuperi⁹ erat aſ⁄ cendit q⁹ ſi de⁹ factus eſt homo: credi dz q̄ hō fiat de⁹ et ſi de⁹ hō vēit in mūdū q̄ hō fa ctus de⁹ aſcēdat in celū hec oīa in glo. Se⁄ cūda cōditio ueri patris eſt q̄ deſiderat fili os multiplicare ita et xp̄s deſiderat nos ī fi de multiplicare q⁹ vult oēs boies ſaluos fi eri. et in agnitionē vitatis. ſ. ſue fidei venire vt pz infra et. i. ad Thimo. ij. Sed hāc mul⁄ tiplicationē filioz̄ nō appetit ihūs ꝓpter d̄ fectibilitatē ſue nature. ſicut eſt in puro boie q̄ q⁹ nō pōt ꝑmanere in ſeipſo cū ſit corru ptibilis deſiderat q̄ conſeruet in ſuo ſili et ſic ꝑpetuet generatio. Sed vult ihūs xp̄s pat ī hāc multiplicationē filioz̄ ꝓpter bonitatē ſuā quā vult quātū in ſe ē cōicare oīb⁹ Ter cia cōditio veri p⁹is ē q̄ ad filioz̄ genera⁄ tionem tranſfundit de ſua ſubſtātia ſuā na turā ſpecificā tñ nō minuit. Sic dei fili⁹ ihe⁄ ſus xp̄us vt et nos filios dei faceret ſine ſui diuine nature ininoratione ſeipſū nobis d̄⁄ dit. Quarta conditio veri patris ē q̄ filios teneriſſime diligit. vnde ſepe ſibipſi neceſſa⁄ ria ſubtrahit vt filios ſuos paſcat. Sic xp̄s vt dicit ap'lus. ij. ad Cor. viij. cū eēt diues factus eſt egenus ꝓpter nos. et maxime pa ter illū filiū diligit quē ſibi magis ſimilē ſ ſpiat. et in ipſum intuitū figere cōſueuit. q⁹ vbi amor vbi oculus. Sic xp̄s magis eum

diligit, qui ei per similitudinē ḡre magꝭ ap propinquat. Dic diligenter attēde q̄ q̄uis generaliter oēs xp̄iani filij dei nominen̄ et co ꝯ credūt ihūm xp̄m cē uerū filiū dei sic dictū est: illi tamē ꝓprie imo illi soli possūt dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilect⁹ in quo mihi bñ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi q̄ nō solū ore se cōfitē tur xp̄ianos. Sz corde credūt et op̄ib⁹ ostendūt. De malis aūt xp̄ianis quales inter ce teros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euangelio cōquen̄ xp̄s dicēs. Filios enutriui et exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Isa. i. Qui ei deberēt ee filij xp̄i sunt hostes xp̄i. Et sic patet dignitas religiōis xp̄iane ex parte patris qui est ihesus cristus deus et homo habēs conditiones ueri patris. Ostenditur etiam dignitas religiōis xp̄iane ex pte matris Sed dicēs q̄ est ista mr̄ nr̄a. Rñdet ap̄lus q̄ illa q̄ sursū ē hierusalē ē mater nostra ad gal. iiij. qō vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca libro. iiij. declamationū. declamatiōe ij. Secūda de quodā q̄ mortua uxore que i ptu pepererat statī duxit aliā. et puerū prime misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuitatē. et ex alia uxore statim aliū būit quē misit etiam ad villā eodē mō alendū cū primo. Post multū uero tēporis redierūt pueri per omia similes. Licz ei secūd⁹ eēt minoris etatis q̄ prim⁹ qz forte uni⁹ anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secūd⁹ quāt⁹ erat prim⁹ sicut mltotiēs accidit et forte uterq̄ pr̄i zabat in corpore et facie. querēte aūt matre quis eorum esset filius su⁹ noluit ei dicere pr̄. et ideo ipa flente et filij uidētes mr̄ez siue nouercā flentē flebāt. et forte uterq̄ ipoz timebat ne eēt preuignus. quos pr̄ alloq̄t dicēs: Quid fletis o pueri nō opz timere nouercā. lites sunt inter me et uxorē nō iter uos. dimittatis eaz facere mecū qz nō indicauit quis eēt filiꝰ suus dubitās q̄ si sciret nō bēret curā nisi de filio suo et nō de filio alterius matris. Itaq̄ sic remanēte in dubio curā gerebat utrusq̄ equalē. Spūaliter p istū patrē intelligimus xp̄m qui bz duos filios. vnū de matre mortua i ptu. hoc ē mala cōscia que cōcepit dolorē et pepit iniquitatē. psal. vij. que in ptu moriē Ge. xxxv. cū pturient Rachel ob difficultatē ptus pclitaretur peperit filium nomine benoy. m. q̄ in nostra lingua sōat pr̄i ctiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores ut pturientis. Alia uxor ē cōscia bōa que bz filiū sz iustū et bonū virū qui a deo in villa isti⁹ mūdi equaliter nutriē cum malo: Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et solē suum oriri facit sup bonos et malos et ābo sunt in ecclesia que ē nouerca malorū et maē bonorū tm ignorat quis sit suus filiꝰ vel preuignus. q̄s sit iust⁹ vel iniust⁹ explicite in gratia dei. qz vt habeē Eccl's. ix. Nemo sit utrū. amore vl odio dign⁹ sit. plorat ante regē Salomonē maē. iij. Regū. iij. vt filiū nō mortuū in peccatis sed uiuū i grā cognoscat. qō pater noster ihūs xp̄s occultat ne peccator sine nutrice maneat et mr̄e. Rixāē filij quos pr̄ cōsolatur. qz p maiori utilitate utriusq̄ patris facit. qz boni per admixtōem malorum sunt in maiori merito. et mali citꝰ possunt conuerti. qz ꝯm Aug. mal⁹ ideo uiuit vt vel corrigaē: ul ut per eū bon⁹ exerceaē. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter i p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicēs. Isa. xlix. Nūq̄d obliuiscit pōt mater infantē suū vt nō misereaē filio uteri sui. et si illa oblita fuerit. ego aūt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellētiā nostram ex pte matris. qz non sum⁹ ancille filij sed libere. ad gall. iiij. Nec mr̄ qñ erūt cōplete iniq̄tates amoz reoz̄. vt Hen. xv. et augmētata vsq̄ ad messē frumenta. vt Jo. viij. i. virtutes bonorū tūc manifeste cognoscet quis est filiꝰ su⁹ legittim⁹. i. popul⁹ xp̄ian⁹ qz tūc sñia bit ver⁹ Salomō. i. ihūs xp̄s ostēdēdo matrē nostrā et filiū. Dicēs āgelis suis ill̄o. iij. Regū. iij. date huic infantē viuū. hec est enī mater ei⁹ hec est que sursū ē hierusalē que est mater nostra. et sic patet excellētia religiōis xp̄iane ex pte patris et matris. Secūdo ostēditur dignitas religionis xp̄iane ex pte hereditatis. qz sibi debetur suprema hereditas: cui nulla similis excogitari pōt. i. Cor. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguit nobilitas heredis hāc aūt hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij et heredes. heredes quidē dei. i. visionis diuine in qua consistit btitudo q̄ est stat⁹ oīm bonor aggregatōne pfectus ꝯm doctiū li. iij. ꝓsa. ij. Coheredes aūt xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cum xp̄o cuius hereditas est eē gloriosum i corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cū eo in corpore et anima. nec uolu it pater noster xp̄s q̄ sua electa hīnatio voca

retur ſynagoga ſed eccleſia. dicēs Petro ſu
per hāc petrā edificabo eccleſiā meā. Matb
xvi. qđ duplici ratione factū eſt. Prima vt
fieret diſtinctio inter iudeos et xp̄ianos Nō
enim videbatur rationabile vt locus ſiue
habitatio chriſti vbi ſuos filios debet bere
ditare noīe iudaico nominaret. Secūda rō
ē ꝓprietas vocabulorum. quia ſicut ſyna
goga grece aggregatio dicitur latine. Sic ec
cleſia grece latine cōuocatio dicitur et quia
xp̄iani cōuocati ſunt. ideo a cōuocatione ec
cleſia dicta eſt. Congregatio enī eſt pecoꝝ
et beſtiarū cōuocatio uero hominum et ſm
hoc uideret quecūq; alia hominū congrega
tio quales ſunt ſarraceni beſtijs cōpā⁊ xp̄ia
ni vero hominib⁹. Quanta ergo ē differen
tia beſtiarū ad hoīes tāta eſt iudeoꝝ et alio
rum īfideliū ad xp̄ianos qz illi cōgregātur
illi conuocātur. vt notat btūs Iſiđ. xi. etbi
mol. In illa ergo celeſti habitatione. ſeꝫ ec
cleſia triūphāti hereditas illa beatifica po
pulo dabitur xp̄iano. Et nota ꝙ gloria cele
ſtis que ē illa hereditas ex ꝓprietate natura
li nulli debetur niſi ſoli deo hominib⁹ autē
ex cōditione naturali debetur ſolum terra.
Ben. ij. Formauit deus hominē de limo ter
re. qđ cōfirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū
celi domino. i. gl̄a celi domino terrā autē đ
dit filijs hoīm. Si ergo gl̄a ex cōditione na
turali nulli debetur niſi ſoli deo . qūo ergo
populo xp̄iano datur ꝑ hereditate Rñdeo
ꝙ ex ſola dei ꝓmiſſione. quia ſi deus ea ꝑ
miſit alicui cū non poſſit mentiri nec falſi. ſi
ꝓmiſit certiſſime dabit. Modo videam⁹ cui
ꝓmiſit populo illā nō iudeis cū nō poſſint
oſtēdere in tota lege moyſi ꝙ de⁹ eis ꝓmiſit
gloriam paradiſi. Nec agarenis quib⁹ ꝓmi
ſit machomet⁹ gloriā porcoꝝ et aſinorum.
vt videbitur. li. vij. ſz ſolis xp̄ianis de⁹ ꝓmi
ſit gloriā ſuā. qđ pulcerrime declarat ſanct⁹.
Vincēt⁹ in quodā ſermōe p ſimilitudinem
regis habēs vnicā filiā dilectiſſimā q̄ con
duxit tres ſeruos. vni ꝓmiſit optimā ꝓmiſſi
onē. alteri xij. aureos plureſq; pecunias. ter
cio vero ꝓmiſit filiā cū regno ſi bene ſibi ſe
uiret. Modo queritur cui iſtoꝝ debeā filia
regis. et quis poſſet legitime eā petere cer
tū ē ꝙ nec prim⁹ nec ſecūd⁹: ſz tertiꝰ ex ꝓmiſ
ſione licet nō ſit dign⁹ eā habere. tamē quia
ſibi ex ꝓmiſſo pōt eā petere. Ita ī ꝓpoſito.
iſte rex nobilis ē ille de quo Apoc. xix. Rex
regū et dūs dominantiū. et vocabit nomen
ei⁹ verbū dei. filia pulcra quaz bz eſt gloria
celeſtis ita ē pulcra ſm Aug. ꝙ ſi ibi liceret
ſtare niſi vnius diei mora innumerabiles ā
ni bui⁹ vite pleni delitijs cōtēnerentur. Iſte
rex cōduxit tres ſeruos. ſ. populos. Primo
populū iudaicum in exitu egypti et in mōte
ſynai Moyſes fuit curſor et notari⁹ hui⁹ cō
ductoris. et iſti populo ꝓmiſit ꝓmiſſionem
ecce quid dicit inſtrumētū ſi in preceptis me
is ābulaueritis: et mandata mea cuſtodieri
tis dabo vobis et cetera. Leuit. xxvi. et Deu
tro. xviij. vbi nihil explicatur niſi promiſſio
bonoꝝ tp̄aliū vide ibi. Oñ ergo iude⁹ mo
ritur lz ſeruauerit legem Moyſi totaliter. et
vixerit in illa ſanctiſſime ſi dici pōt non pōt
a deo petere gloriā paradiſi. qz reſponderet
ſibi de⁹. O miſer tu petis filiā meā: et nun
quid nō ſolui tā tibi qđ ꝓmiſi. et ſic cōſeqn
ter proijcitur iudeus in infernū. Tercio con
duxit agarenoꝝ. Et licet vn⁹ agaren⁹ vixe
rit hic beatiſſime. et fuit miſericors. caſt⁹ et
cetera non poterit in morte ſua petere filiam
ſummi regis. Videam⁹ pactū ꝙ fecit de⁹ cū
eis. Ipſi enim deſcendunt ab abrahām per
Iſmahelē filiū eius. et ideo dicūtur Iſma
helite et per Agar ācillā. ideo dicūtur agare
ni Iudei vo deſcēdūt ab Abrahā ꝑ ſaraz.
ideo debēt dici ſaraceni. Iſmahelis patri Iſ
mahelitarū promiſit deus dicens abrahe:
Super biſmahel ꝙ audiui te Ecce benedi
cam ei et augebo eum valde. xij. duces gene
rabit. ecce. xij. floreni et faciem illum creſcē
in gentē magnam. Ge. xvij. Iſta promiſſio
eſt iam impleta. vt ps. Ge. xxvi. vbi nomiā
tur illi. xij. duces Quādo ergo ille agarenus
morit⁹ ſi voluerit petere gloriā paradiſi re
ſpondebitur ei vt iudeo ei ſic proijcitur in in
fernum Modo videamus quid promiſit po
pulo criſtiano non bona temporalia imo di
cit ꝙ deſpiciam⁹ illa. et vult ꝙ habeam⁹ hic
labores infirmitates et miſenas. Sed ſi be
ne ſeruiuimus ſibi promittit ne bis dare fi
liam ſuam cum regno ſuo quatuor euange
liſte quaſi quatuor notarii fecerunt de iſta ꝑ
miſſione inſtrumentum. Teſtes ſunt. xij. ap
poſtoli. et. lxxij. diſcipuli ecce clauſula iſtru
menti. Quicūq; fecerit voluntatem p̄ris mei
qui in celis eſt ipſe intrabit in regnū celoꝝ
Mat. vij. et ideo quando xp̄ianus vixit ſe
cundum voluntatem dei i patia et bōa vita

moritur. Dicit sibi xp̃s: quid vis respondet. Domine ego seruus vobis vellem beredi/ tatem quã mihi promisistis Respice instrum tum licet non sim dign⁹ peto gloriã paradi/ si. tunc xp̃us dat promissum .s. gloriam suã Ecce ergo qualiter nullus põt habere bere/ ditatem glorie paradisi nisi solus populus xp̃ianus qz istũ populũ elegit deus vt da/ ret filiam suam cũ regno. vnde dicit Isa. li. Audite me qui sequimi quod iustũ est et q̃/ ritis dn̄m. Attẽdite ad petrã vnd̃ excisi estis scz ad xp̃m a quo xp̃iani et cauernã laci d̃ q̃ precisi estis. hec ẽ cauerna vulnus lateris. Attẽdite ad abrahã patrem vestrũ per fidẽ et ad sarã que peperit vos. quia ad vnũ vo caui eũ. s. ad pactũ promissionis filie et be/ nedixi et multiplicaui eũ. Quarto ostendit dignitas xp̃iane religionis. s. cẽ filium dei et heredem ex angelico testimonio qz intelli gens angelus predictam excellentiã non su stinuit a Johanne adorari. Apocal. xix. ait ei Johã. Lecidi ad pedes angeli vt ado/ rarem cum et dixit mihi vide ne feceris. cõ seruus enim tuus sum et fratrum tuorũ ha bentium testimonium ihesu deum adora: Lecadit Johãnes ad pedes angeli vt ado raret eum. non tamẽ sicut creatura creatorez sed sicut seruus vehementer ac cũ seruili sub iectione honorat dominum suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustine bat. sic se ab homine adorari. quod tamen non sustinere hic. imo manifeste prohibere videtur propterea sequitur. et dixit mihi. vi de ne feceris scz taliter reuerentiam mihi.

Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum. et sicut tu sum seruus ei⁹ dem dei et domini ihesu christi. Et ne creda tur q̃ respectu sclus Johãnis propter sin gularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xp̃ianis qui xp̃i sunt ser/ui. ideo subdit. et fratrum tuorum habenti/ um testimonium ihũ xp̃i. i. qui perfecto cor de confitentur ac testificantur ihesum cristũ esse verum deum et dominum vniuersorum atq̃ hominum redemptorem et saluatorez Et ideo merito fideles xp̃iani cõfitẽtur ihe sum xp̃m verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionẽ. qui tamen barã mar z dedit eis et tam excellentẽ hereditatẽ. pmi/ sit et conseruos eorum angelos fecit. Et sic patet ex predictis. v. articulis excellẽtia fidei catholice ac etiam religionis xp̃iane: Qd̃ lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est q̃ lex moysi tã nõ ẽ lex. sz q̃ ces sauit esse lex. Hoc ẽt credit ad o/ stendendũ maiorẽ excellẽtiã legis noue siue fidei cristiane vt ipsa sola tã dicat lex dei In presenti articulo crũt quatuor pũcta pri cipalia. Prim⁹ erit oñdere quõ iudei tã non habẽt legẽ. Secũs erit oñdere quõ ꝓpter ar/ cũsationẽ qua vtũtur iudei sp̃ sunt in maio/ri ira dei et abhoiatione. Tert⁹ erit oñdere quõ oia in figura cõtingebãt illis. Quart⁹ erit ostẽdere q̃cũq̃ erãt scripta de messia vẽ/turo impleta fuerunt in xp̃o ihũ saluatore no stro. Circa primũ pũctũ notandũ q̃ ratõ fundamẽtalis quare iudei nõ habẽt aliquã legez et quare cessauit ea que primo dicebã tur sua. et que erat lex dei quã nõ solũ licitũ erat non soluere sed ad obseruandã cã obli gabant. et iam nõ sunt obligati ad seruãdũ imo obligãtur ac̃nõ seruandũ. qz cessauit esse lex dei pdita virtute que prius in ea erat q̃ tdo pdita fuit. qz facta fuit mutatio i sub/ stãtia et natura veritatis quam significabat scriptura qd̃ declaratur septẽ passib⁹. Quo/rum prim⁹ est q̃ lex iudeorũ preter ea ad q̃ prius obligabantur ipsi et omnes alij homi nes per legem nature scriptã non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pgamen. ij. Cor. iij. sed vt homo nõ excusat ab ei⁹ obs uatione scripta in cordib⁹ vsq̃ ad illud tem pus erãt certa mãdata per que regi debebãt vsq̃ ad aduẽtũ messie qz ad hec mandata nõ erãt obligati alij homines quorũz durante lege moysi multi fuerũt salui seruãdo legez nature sed fuerũt obligati iudei de quorum semine erat nasciturus messias quẽ audire debebant sicut moysen Deut. xviij. et i quo debebat cẽ bñdicto omnia gentiũ. Hen. xij que ẽt debebat dare testamẽtũ nouũ non si mile testamento priori. Hiere. xxxi. Jrẽ qui debebat esse dux et preceptor gentium ordi/ natus per deum qui cẽt lux earum. Esa. xlij Secũd⁹ passus dependens a primo est q̃ lex moysi principaliter attendebat aduẽtũ mes sie rõne cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarẽ et dedit et legem man/ data et sacramenta vsq̃ ad tempus correcti/ nis posita et ordiata. ad hebre. ix. Item se

cit pro eis multa miracula. que et alia multa non fecit nationib⁹ gentium. sed permisit q̄ regerentur gentes p̄ suum liberum arbitrium ſm q̄ eis videretur. Tertius passꝰ ē q̄ qñ talem diuisionē fecit. Deus scz iudeoꝝ et gētiliū habentem principium in persōa abrahe duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signū principale. fuit obligatio q̄ deus fecit abrahe et alijs patrib⁹ q̄ de semine eoꝝ nasceret messias qui eos ōbebat docere et dirigere eoꝝ opera et eos redimeꝛ et in sua gratia exaltare super omnes gentes q̄ non crederent in eū. Secūdo vt esset notificata differentia but⁹ populi peculiaris ab omnibus alij que propria differentia esset principaliter et staret i fide. q̄ de semine abrahe ōberet nasci saluator mūdi quod alij populi ex quo eis non erat dictū non credebāt quia ad Romanos. x. fides est ex auditu credendo id quod aliquis audit ꝓpter auctoritatem dicentis intelligendo q̄ talis est verax et potens facere quod dicit. Nec fides cum sit virtus non corporis sed animę per seipsam non apparens extra dedit deꝰ abrahe circumcisionem in signum q̄ illi in quib⁹ esset crederent aduentum messie sic q̄ secundum q̄ res prius est q̄ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeoꝝ et consequenter circumcisio sicut signum fidei secundum q̄ legitur de abrahām. Ge. xv. q̄ primo credidit misterio et postea fuit ei data circumcisio signum iusticie magne fidei. qñ cōtra totā naturā credidit verbis dei Gene. xvij. q̄ sara haberet filium de cuius semine nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abrahām dictus fuit pater nō solum iudeoꝝ sed multarum gentium

Quartus passus est q̄ ad significandū mysteria grē pertinentia messie quo habebat. eos redimere sustinēdo mortē et dando eis grām suā fuerūt ordinata sacrificia et multe ceremonie siue per moysen. siue per dauid et Salomonē stabilite. Sed et de aduentu messie et de tpe in quo haberet eē. et de operibus q̄ haberet facere et de alijs rebus que in tempore debebant accidere non solū moyses sed etiam oēs prophete locuti sunt ex pte dei. Quintus passus ex precedentib⁹ pendens' est q̄ circumcisio et lex moysi erat sicut vnum instrumentum obligationis iter deū et iudeos expresse continens q̄ deꝰ habebat implere. et illud quod iudei intendebant facere videlicet illud quod ante legem faciebant Abrahaz. Isaac et Jacob et alij patres sui circumcidere se et filios suos in signum q̄ de genere iudeoꝝ messias haberet eē. Itē et facere sacrificia et ceremonias significās mysteria messie pertinentia et q̄ oēs essēt in spe sui aduent⁹ dispositi ad recipiendū suā doctrinā et sua mādata. et sic fecerūt se dignos ad recipiendū grām quaz eis habebat dare. Sextus passꝰ ē q̄ ſm ea q̄ dicta sūt lex moysi añ aduētū messie erat vna obligatō plēa et vacua plēa figura et vacua res et⁹ plēa promissiōe et vacua promisso qz deꝰ promiserat et nōdū impleuerat ſz hēbat implere p eū promissū i aduētu messie et i signū q̄ illud hēbat implere sicut dictū ē dedit eis circūcisionē et alias cerimonias et sacrificia i lege specificata q̄ oia ex quo erāt mādata seruari sic signa et figuras illi⁹ qđ hēbat eē in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tpe certo ergo āte q̄ implerēt ꝓdictū tp̄s erat i lege virt⁹ obligatio facta durās vsq; promissū eēt impletum. Añ qz lex erat vacua et plena reꝛebat implen illo quo erat vacua et euacuari illo quo erat plena. ſm q̄ ē qđcūq; instrm obligatōis p qđ aliq̄s promittit alteri dare ei vel facere aliquod magnū quid talis obligatio ante q̄ impleat promissum est plena et vacua. vacua quia non est adhuc datum uel factum quod promissum est plena spe et virtute qz talis obligatio dat ius illi cui facta est vt possit petere et compellere promittētē vt ad minus cōqueri de eo si in tpe qđ assignauit nō impleuit promissum. ita⁹ q̄ tū ē vacua promissio tantum est plena spe et veritate et iure ad petēdum et requirendum obligatuz vt impleat promissum. Septim⁹ passus est q̄ predictis intellectis quicūq; potest per se ipsum cognoscere q̄ si talis obligatio est vera q̄ substantia et natura veritatis dato q̄ notificetur per scripturam non est in eo qđ ē intus sed quod principalius est in eo quod est extra scilicet in actu qui transit quo vnus se obligauit alteri et in actu futuro qui ē ad ipleri promissum: q̄tum ad primum actuz non potest haberi mutatio. quia nec deꝰ cuz tota sua potestate potest facere quod preteritum sit non preteritum. licet potuit facere q̄ non transiret. Sed ex quo non transiuit et iā in se ē nihil et q̄ nō transierit etiam est nihil

Dicere q̄ deus p̄ot facere q̄ preteritū nō ſit preteritum ē tātū ſicut dicere q̄ de⁹ ex nihilo facit nihil quod nullū ē poſſibile. nec p̄t intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iaz tranſiuit et ille non poteſt mutari q̄tum ad talem actum obligatio ſemper eſſet uera

Sed q̄ talis actus ſit principaliter propter id quod futurum eſt. qō eſt adiplen promiſſum ſi obligatio ē vera vel non attendit ad ſecūdum quod eſt finis ipſius videlicet ſi ē impletum vel non quod fuit promiſſum q̄ in q̄tum non fuerit impletum quia ſubſtantia et natura obligationis nō eſt mutata lz tranſiuerit tēp⁹ ſemp manet obligatio ī ſua veritate et firmitate. immo plus firmat q̄n to āplius tranſit de tempore in quo debebat impleri promiſſum ex quo illi cui facta fuerat obligatio accreſcit plus de iure et virtute ad illud petēdū. Non ſic certiſſime ē q̄n realiter fuit ſolutum promiſſum. q̄ ſtati ipſo facto ſcriptura obligationis ceſſat eſſe vera quia iam eſt mutata ſubſtātia et natura veritatis impleto quod in ea primo erat uacuum et euacuato. illo quo primo erat plena: Primo enim erat plena iur̄ et virtute ad petendū p̄miſſum et ad faciendum res ordinatas quouſq̄ eſſet ſolutum debitum. ſz quando eſt ſolutū promiſſum ſz qō poſtq̄ eſt ſolutum non p̄ot iuſte petere ſicut primo ſic non p̄ot facere res ordinatas ſeruari quouſq̄ ſit ſolutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: q̄ impletum fuit quod in ea erat uacuū non potentibus ſtare iſtis duobus ſimul. ſ. q̄ vera obligatio reſpectu vnius et eiuſdem rei ſit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantum euacuatur ex altera vnde ſi ſoluitur pars debiti iam deficit ſibi pars iuris quod ſibi primo pertinebat. nō potens iuſte petere ſiue paucum ſiue multū quod iam ſolutum eſt. Verūtamen in ſcriptura obligationis nihil mutatur. quia ipſa ſtante clauſa ī arcba nec raſa ſcriptura nec cācellata nec ſcripta in ſpatulis ſolutione facta per ſolum actum ſolutionis mutata ſubſtantia perdit veritatem et virtutem ſuam q̄ primo erat in ea ex qua primo erat plena. et ſufficiat q̄ ille vel alter notarius vel ſine notario fideles perſōe dent teſtimonium cē factam ſolutionem. Et ſi non eſſet qui de ſolutione facta daret teſtimonium: ſufficit teſtimonium qui eſt deus cui nihil occultatur propter quod ſoluto iā debito eſt falſa illa que prio erat vere obligatio quia fuit facta mutatio in ſubſtantia et natura in qua erat principaliter veritas eiuſdem ex iſtis ergo explicatis paſſibus ſiue rationibus tam clare ſicut ſol lucet manifeſtatur iudeos non habere legem aliquam. ex quo eſt impletum qō eis per deum fuit promiſſum. ſ. aduentus meſſie. propter quod fuit in ea impletū qō erat vacuum. et euacuatum illud quo prio erat plena. Et iſtis terminis vſus eſt ibūs xp̄s loquens de iſta materia quando dixit nolite cogitare q̄ ego veni ſoluere legē. vult dicere frangere eam vel facere contra ea. nō veni ſoluere eam ſed adimplere. Matbe. v. Eiſdem verbis vſus eſt Luce. iiij. quando in ſynagoga nazareth aperto per eum li. Iſaie ſcriptura que occurrit in aperiendo erat. Spiritus domini ſuper me ad euangelizandum pauperibus miſit me et cetera: Iſa. xli. Et cum eſſent oculi omnium exiſtentium in ſynagoga eſſent intenti ad illud quod diceret dixit Hodie eſt ipleta iſta ſcriptura in auribus veſtris. quia ipſemet erat ille de quo loquebatur Iſaias et ſic ante q̄ ipſe veniret illa ſcriptura erat vacua. ſed quā do miſſus per ſpiritum dei predicabat ſtatim fuit plena et completa ſimiliter dixit.

Petro quando volendo eum defendere q̄ non caperent cum iudei abſcidit auriculam vnius illorum. An putas quia non poſſum rogare patrē meum et exhibebit mihi pluſ q̄ xij. legiones angelorum. quomodo ergo implebuntur ſcripture. Matb. xxvi. Item tempore quo babuit mori quia nondum erat ipletum dictum dauid. pſal. lxviij. Et in ſiti mea potauerunt me aceto: vt adimpleretur cum dixiſſet Sitio. dederunt ei bibere acetū felle mixtum conſequenter dixit: Conſummatum eſt. Joh. xix. Et poſt reſurrectionem ſuam oſtenſis manibus et pedibus que fuerant plagata et latere aperto dixit eis. bec ſūt verba q̄ locut⁹ ſū vobis q̄n erā vobiſcū q̄ oportebat ipleri oīa q̄ erāt ſcripta ī lege moyſi et ꝓpbis et pſalmis d̄ me. Luce. vlti: Dixerat eis bec ante q̄ vltia vice aſcēderet ī ibrm q̄ implerent ſcripture. cū p̄ditori traderetur principibus ſacerdotum et condemnatus per eos ad mortem ipſi darent cum

gẽtibus vt flagellarẽt eũ et crucifigerent et occiderent et q̃ ipse resurgeret tercia die. Matb. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo ex quo oẽs iste auctoritates sũt q̃ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis cõplerent et ipleret in morte et in resurrectiõe ihũ xp̃i cũ id qđ ẽ impletũ et plenũ nõ ipleatur manifeste itelligit q̃ scripture veteris testamẽti erãt vacue quou sc̃z p scr̃m eas impleuit ihũs xp̃s. et ꝓpter hoc ipe iuste loq̃batq̃ discipulis suis dixit. Matb. v. q̃ nõ cogitarẽt ip̃m venisse ad soluẽdũ legẽ. q̃ nõ venerat ad faciẽdũ contra eã sed implendũ eã. Plus est q̃ cec9 qui nõ intelligit q̃ ille q̃ soluit illud ad quod erat obligat9 ex quo implet obligationẽ in quo erat vacua q̃ soluẽdo debitũ frangit obligationem nec facit ꝓtra eam quando ipe finit complet et perfiat finem ad quem obligatio fuerat facta. Sed boc bene sequitur q̃ ex quo implet illud9 soluendo promissum q̃ facit eam vacuam iuris et virtutis quo illi cui erat facta obligatio primo pertinebat etiam si circa ip̃m permaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua q̃tum ad litteram ex quo soluto debito est mutata substantia et natura veritatis que faciebat obligationem primo esse verã. Qui attẽde cõsiderare voluerit supradictas rationes dare poterit intelligere q̃ iuste vel si dixero insipienter non mentiar. Agareni imponunt fidelibus ihũ xp̃i non esse cristianos quia non se circuncidunt et quia non seruant sabbatum. et quia non faciunt pascha ag̃ni sicut fecit ihesus cristus vel quia comedunt carnes porci quod ipse non fecit si probassent q̃ post q̃ ipse soluit ꝓ eu3 promissum ad abrahã et alios patres ip̃e fecit predicta haberent aliquem colorem. sz q̃ postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet bomo illud potest intelligere q̃ ex quo predicta et alia multa habebant cursum suum ante q̃ promissio esset impleta omnibus contingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. et sic debebant dimittere ea cum veritas veniret. sicut figura imaginis quando est iam depicta et finita cessat. Sic est de figura domus q̃ cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio et alia plura in magnum mysteriũ per ipsũmet deum erãt data sicut pro pigno re quousc̃z esset solutum debitum. ip̃emet q̃ babebat soluere eas seruauit. Sed si p9 mortem suam quando dixit. Cõsummatum est Job. xx. vult tantum dicere iam sunt replete omnia mysteria ipse seruauerat quod ipse seruauit ãtea scilicet q̃ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuraz sue mortis que babebat fieri et sic de aliis figuris eoipso q̃ dederat intelligi deum non cõpleuisse quod promiserat suis patribus. sãctis patriarchis. regibus et ꝓphetis q̃ babebat eos redimere et liberare de potestate dyaboli. et cum esset preteritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum non esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per eum promissum. Et quod plus est cũ maior et principalis promissio dei esset q̃ de9 babebat filium suum dare in mortez pro salute illorum et totius mundi cum ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimonium q̃ non fuisset mortuus sz q̃ debebat mori iterum. et q̃ vna vice vel plurib9 ad minus. quolibet anno semel sicut summ9 sacerdos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebre. ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cuz maiori efficacia et complemento. sanctificãte existentes in peccato q̃ sanctificaret sanguis hyrcorum et thaurorum que erant prĩcipalia legis Moysi sacrificia significantia mortem que babebat esse filij dei in cruce ꝓpter salutem totius mundi. q̃ non plurib9 sed vna vice solum semel babebat impleri filio dei existente. vno solo et non multi. Et cum ipse esset bomo natus de genere iudeorum et ordinatio est bomines semel mori Sic filius solum semel et non plurics debuit mori: Qui si seruauerat sicut prius legẽ Moysi declarat intelligere q̃ non erat mortuus sicut a deo patre suo acceperat mandatum. erat iste bonor quem ihesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium q̃ deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerentia ad patrem quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij bomines stantes iudei promittebant q̃ crederent in eum si descẽderet de cruce cõtinendo

gloriam et honorem ei promissū qz a patre
acceperat mandatum ponendi aiaz suā mo
riendo cum esset et leuius descendere de cru
ce viu⁹ q̄ post mortem resurgere de sepul/
chro factus obediens patri vsq; ad mortez
voluit plus implere q̄ erat iudeis promis/
sum per deum complendo obligationem
eis darā et sic dicēte vitatē p̄dicta obligatōe
ipleř lege moysi ī quo erat vacua et facīēdo
eam uacuam iure quo erat plena. ſ. iuris et
petitionis que cōpetebat iudeis quousq; es
set impletum promissum quod ius fuerat
eis datum cum multa solēnitate qua ma/
ior altera esse non p̄ōt nec cogitari quando
promissum pro se factum confirmauit de⁹
iurando per seipsum cū non posset intelligi
aliquod maius per quod iurasset. vt Ben̄.
xxij. et Exo. xxxij. sicut homines quando
debite et iuste iurant per rem quam cogitāt
maiorem esse seipsis uel per rem quā magis
amant. Et ideo non potuit dare maiorem
firmitatem deus sue promissioni q̄ iurādo
per seipsum. Et ut intelligeretur q̄ sine aliq̄
dubitatōe volebat illō ipsere sicut primo iu
rauerat abrahe replicauit iuramentū facien
do eandem promissionem ipsi dauid cum
iuramento firmatam: Et illud quod in hac
materia est altissime contemplationis cum
deus fecisset multas promissiones iudeis
et suis primis patribus addita expresse con
ditione q̄ ipse impleret promissa sua si ser/
uarent sua mandata et perseuerassent in suo
seruitio. et q̄ si non facerent non solum nō
daret eis per ipsum promissa. sed q̄ puḡni/
ret eos magnis penis dando eos in pote/
state suorum inimicorum et ponēdo eos ex
tra terram promissionis: Sed tamen banc
promissionem benedictionis omnium gen
tium in semine abrahe q̄ mitteret messiam
ad saluandum eos fecit deus sine conditio
ne Et ulterius q̄ cū singularissima deuotō
ne et firmum intellectu debet considerari
q̄ hec fuit maior promissio quam fecit de⁹
maior dico et sic pro certo affirmo. fuit enī
magna promissio dei facta iudeis q̄ libera
ret eos a seruitute egypti q̄ daret eis terram
promissionis q̄ daret eis in bona in ea eis
specificata. Uerūtamē be sunt parissime
promissiones in comparatione illius que ī
telligebatur spiritualis et principalis prop/
ter opera eorum uirtuosa et propter obedi/
entiam et obseruantiam suorum mandato
rum que erant satis difficilia q̄ daret ei⁹ p⁹
hanc uitam paradisum gloriam celestez in
eternum durantem. que promissio licet in/
comparabiliter sit maior q̄ omnes alie. qz
omnis largitor est maioris excellentie et di
gnitatis q̄ suum proprium donum exquo
est donunus eiusdem propter quod quādo
aliquis dat aliquid de suo . exquo ipse est
maior non intelligitur dare seipsum sed qñ
dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et
ideo promissio paradisi non potest equari
promissioni de qua loquimur facte per deū
abrahe et aliis iudeorum patribus . hoc
est q̄ promisit dare seipsum nobis manda
to filio suo qui est ipsemet deus facere om/
nia pertinentia ad salutem nostram. et illius
quo non potest dici maior amor ponendo
animam suam pro amicis suis. Et sic pati
endo mortez vt nos liberaret a potestate ini
mici. quaz super nos habuerat propter pec
catū ad primi patris nostri. Istud tamen si
ne precio donum volens deus totum et to
taliter impleri expresse reuelauit dauid pro
phete q̄ sua promissio et testamentum erat
sine aliqua condituone et q̄ tamfirmū erat
et fidele q̄ prosperum seruaret sua misen/
cordia. Et si filij israel dimitterent legem su
am corrumpendo iusticias et nō seruando
mandata sua visitaret peccata eorum in fla
gellis sed tamen q̄ nunq̄ amoueret miseri
cordiam suam nec faceret contra suum da/
tum testamentum nec faceret uerba sua ua/
na et sine effectu. sed q̄ semper impleret qđ
fuit per eum promissuz propter bas ergo et
alias q̄plures consideratas rationes nisi
sivoluerit loqui contra totam rationem nō
potest aliquis dicere q̄ ihesus cristus post
mortem suam per quam deus pater suus
impleuerat q̄ promiserat. q̄ ipse sicut primo
debebat seruare in se legem moysi dando p
suos actus testimonium non esse impletum
quod erat implendum. et q̄ multo maio/
ris attentionis est per suos proprios actus
confitendo deum patrem suum. quia non ī
pleuit in tempore assignato promissuz et iu
ratum q̄ erat mendax et peruersus. Quis nō
dico hec dicere. sed et solummodo audire p̄t
tamgrandem blasphemiam. Quia ergo
x̄po ibū post mortem suā non fuit cōueniēs
seruar̄ legē moysi qz in ei⁹ obseruatōe facte/

bat magnā offensam et iniuriam; deo patri suo dando testimonium de eo exquo nō impleuerat promissum non esse veracem. Sed periurium imaginetur unusquisq; in seipso si fidelib⁹ ihesu xp̄i licitū ē suaꝫ legē moysi sicut prius et sic circūcidere se et facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore uel diuisa quam debebant ducere in se iudei quousq; esset impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium q̄ non erat adhuc crucifix⁹ ibūs xp̄us sz q̄ ad iplendū per deū p̄missum debebat uenire in mūdum et crucifigi. et tamē tempus in quo debuit cōpleri promissio dei iam eēt preteritum. sicut dictum est. erat dare testimonium q̄ exquo defecerat deus in dictis suis non erat uerax sed falsus et periur⁹ Et quis dubitauit q̄ quicūq; affirmaret talem blasphemiam de deo: q̄ talis non esz amicus dei: nec eēt in sua grā sed i suo odio et inimicitia. et quod nimiū aggrauat non quotidie semel sed uel septies sicut iusto accidere pōt q̄ in una die cādat septies. ꝓuer. xxiij. et totiens resurgat si in tali odio et ira dei eēt cōtinue de nocte et de die per actus suos et vitam dando testimonium deū i sua ꝓmissione defecisse: Et sic patet consideratō prima huius sexti articuli. scz q̄ iudei iam non habent legez. q̄ lex moysi cessauit post q̄ eam xp̄us adimpleuit. De secundo puncto huius articuli qui est quasi corelarium precedentis notandum q̄ sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritū et per ihesum christum impletum qui dicēt adhuc legalia seruanda cē iste esset blasphemus et in continua ira dei. et constat q̄ i tali ira et odio dei sunt certissime, et continue iudei. cum ipsi sint circumcisi et circuncidant filios suos soluto debito retinentes pign⁹ quod datum fuit quousq; esset debitum solutum et ducendo eam continue in se pro diuisa in magna iniuria et offensa dei. sicut si non obseruasset iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus lego libenter dimittere circumcisionem si possem et acciperem baptismum et sequerer xp̄m sed nō possum circūcisionem dimittere quia obligat ad perpetuum. quia istud pactum datū abrahe et semini ei⁹ per deū fuit federe sempiterno ut pz. Ge. xvij. ergo cū obliget ad perpetuū opz vt illud obseruem. Respondeo iudeo q̄ sempiternum nō accipit̄ ꝓ ꝓpetuo uel eterno sed ꝓ lōgo tpe pz. Exo. xij. vbi habetur q̄ ritus et festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiterno tm. hiere. xxxij. scribitur Ecce dies ueniūt dicit dns. et non dicent ultra uiuit dominꝰ qui eduxit filios israhel de terra egypti. et per cōsequēs sequit̄ illo tempe vel in illis diebꝰ non curabitur de pbase. quia istud festū nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israhel de terra egypti Circumcisio licet per longum tempus deberet durare. tamē aduenīēte xp̄o debebat cessare. quia fuit data abrahe i signū xp̄i de eo nascitur ut habetur ad Ro. iij. c: Modo ita est q̄ aduenīēte signato cessat signum. sicut bibito vino remouetur circulus qui erat signum vini. Simile est etiam de contractu obligationis sicut late dictum est i p̄cedenti consideratione. quia si sit contractus obligationis de. x. florenis vsq; ad festum sancti Johannis uel usq; ad alium determinatum terminum solutis illis contractus ē nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando et i signum talis promissionis datur sibi anulus. quem portet vsq; ad impletionem promissi dato castro miles non portabit amplius anulluz quia nihil aliud significabat nisi promissionem factam de castro. Item ad ueniente rege cessant signa et solennitates q̄ propter regis aduentum fiebant. Item adueniente festo cessat vigilia que erat dispositio et preparatio ad festuz. ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum christi et ad baptismum quod est maximum festū Item possessio limitata inter duos termios non extendit se ultra primum nec ultra secūdum. sed talis possessio fuit circumcisio limitata inter abrahem et christum Gen. xvij: hoc erit pactum inter me et te. quasi dicat incipiat in me et non progredietur ultra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circumcisionis ergo iudei utētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non soluisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei.

Tertius punctus est ostendere qūo oia i figura cōtingebāt illis sicut dicit aplus. i. Coz. x. et addit scripta ām ad correptōz nraz vbi duo sūt notāda i p̄dictis uerbis. Primo

tempus umbre prefiguratum: secundo tempus gratie consummatum. primum fuit sb lege mosayca. secundum est sub lege euāgelica. primum fuit figurarum secundum gratiarum. In primo solum fuit figuratio acp hoc imperfectio quia nihil ad perfectum adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde uocatur ab apostolo plēitudo tpis ad gal. iiij. Pro primo ergo dicit apl's oīa ī figura contingebant illis. In figura dicit prefignāte illa que tempore gratie sunt impleta. et benedicatur in figura. sicut enī uidemus: cp figura cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarem vel herculē representās. sic et oīa q̄ fuerūt facta in veteri testamento fuerunt in se res alique sicut paradisus arca. noe. diluuium. arcus celestis. nubes. tabernaculum: tēplum et huiusmodi. principaliter tamē signa erāt non quidem rei presentis sicut sunt sacramēta noue legis que significant gratiam iā presentem: sed fuerunt signa gratie et veritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex per moysen data est. gratia et veritas per ihesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere ō bis que sūt tēpore grē exhibita illud quod scribitur. Sapie. xiiij. Figura eorum elogio quo allata est. Item sicut illud quod per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. quia non uidetur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore gratie et si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen et valde imperfecte. in signum cuius cum moyses ō mōte descenderet cornuta et splendida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebant vult? tamen sui claritatem nullatenus attigebāt Exo. xxxiij. Et sic iudei solū videbant figuram et attēdebant littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attingebant et usq̄ in hodiernum diem uelamē super cor iudeorum positum est ut nō possūt cognoscere ueritatem. Sed xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cor. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen est enī assūptus de aquis baptismalibus de quo dicit numeri. xij. q̄ non per figuras et enigmata sed palam deum videt. quod quidem verū est non tamen simpliciter: quia videmus p speculum et in enigmate. i. Cor. xiij. sed solum respectu iudeorum. Pro secūdo addit scripta ad correctionem nostram. Primum enim tempus fuit quodam modo peccata cōmittendi. Secundum autem est tempus peccata corrigendi lex enim prohibeat concupiscentiam et sic dando ipsius notitiam ipsam excitabat. et quoniam sacramenta legis non conferebant gratiaz. Ideo per quādam occasionem non datam quidem. cum lex esset sancta et iusta. sed acceptam a iudeis carnalibus quasi eos impellebat ad peccādum. Unde et lex dicebatur lex peccati et mortis sicut apl's ad Ro. vij. et. viij. Tempus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si ō omni scriptura canonica verum ē quod dicit apostol?. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docēdum ad corrigendum. ad arguendum. ad eruditionem in iustitia ut sic homo dei perfectus ad omne opus bonum instruct? principaliter tamen uerum est de scriptura euangelica. Hec enim docet fidei ueritatem. arguit mundi uanitatem. corrigit peccati vilitatem. erudit precepti equalitatem. Circa p̄mum iterum sciendum est q̄ in veteri testamento sub figurarum inuolucris prefigurabantur quatuor que sunt xp̄ianis tempore gratie reuelata uidelicet credendorum continentia. cauendorum immunditia inuncorum faudulentia et malicia. sacramentorum virtutum et bonorum virtus et efficatia.

De prefiguratione credendorum et p̄mo de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantum ad primum notandum q̄ omnes articuli fidei ī scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et unitatis de quo dixerat moyses fm ueritatem hebraicā. ge: i. c. In principio creauit deus q̄ ē pl'ale hui?

nominis hel quod est idem q̄ dij beloim dixit propter personarum pluralitatez et creauit propter essentie unitatem de quo etiaz refert eisdem eodem ca. q̄ volens formare hoiez dixit faciamus hoiez ad imaginē et similitudinē nr̄am faciamus dictū ē ꝓpter psonaz pluralitatē et nostrā ꝓpter substātie vnitatem de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et bn̄dicat nos deus et cetera ter dicit deus nō ꝓpter tres deos sz ꝓpter tres diuinas psonas. Cū autez dicit in singulari metuāt eū et cetera bene dicit ꝓpter nature idēntatē. de quo ē dicit Ysaias ꝓphēta ca. vi. Seraphī clamabant alter ad alterū. sāctus sanct⁹ sāctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus q̄ tres sunt diuine psone. dn̄s deus addit quia est in tribus deitas una. De hoc articulo q̄ ē primū credibile habes expressam figurā in sancto abrahā de quo sic dicitur gen. xviij. q̄ tres vidit unū adorauit dicēs dn̄e et cetera. tres sibi apparuerūt quia tres sunt diuine persone quas sicut unum adorauit dicēs. dn̄e q̄ in eis est una deitas que est precisa ratio adorandi tres diuinas personas.

De prefiguratione dominice icarnatōis

Articul⁹ dn̄ice icarnationis inuenit in testamēto sub figurarū inuolucris fuit. de quo dicit Ysa. Ecce v̄go cōcipiet et pariet filiū et cetera Ysa. vij. Et hieremias nouū faciet dominus super terrā femina circūdabit virū. hiere. xxxi. hēs figuras multiplices in uetere testamēto būc eni figurauerūt paradisus voluptatis. gen. ij. et arc⁹ diuine charitatis. Hen. x. Quid p paradisū nisi virginē intelligimus in cuius medio. i. utero fuit lignū vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nullo creature concurrēte opere posuit bomunē. i. christū. quid p arcū uarū nisi ihesū intelligo quē de⁹ posuit in nubib⁹. i. in marie viscerib⁹ radijs diuine grē penetratis qui fuit et ē q̄tū ad bomines signū diuine reconciliationis. in cui⁹ signū arc⁹ ē uersus celū et corda uers⁹ nos Et iō nō oportet timere sagittas ire dei submersionis generalis aquaz. Hūc eti ā figurabāt rub⁹ visiones et uellus gedeōis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanita ti sed non cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit cōsūpta humanitas ne in diuinitatē cōuersa Exo. iij. Item ros fuit i vellere. i. diuina grā in maria uirginitate cō seruata ipam dei filio fecūdās. terra fuit ar cūquaq̄ sicca. q. caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicū. vi. Hūc eti ā figura uerunt arche testamēti cōditio solis ō scēs et porte clausio. Quid per archaz nisi mariā intelligim⁹ q̄d per vmā aurcā inter archā in dusā nisi humanitatē xp̄i. quid per manna qō erat intra vmā nisi diuinitatem ei⁹ intelligēo ō ista arcba habeē Exo. xxv. De cōtēt aūt in arcba explicat apl's ad hebr. ix. c. Sol descendēs per decem gradus in horologio Archā signat q̄ sol iusticie descēdit per decē ordines creaturarū et de decimo assumpsit humiliorem naturā de corpore gloriose de corpore virginis marie. Nouē ordies fuerunt nouem ordines angelorū. decim⁹ ordo fuit hominū. de hoc descensu habeē. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo et tij solus res ingreditur et egreditur per eā. porta significat uirginem q. uirgo mansit perpetuo et tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem et egressus per eam per stupendam editionem de qua habetur Ezech. xliij.

De prefiguratione natiuitatis christi.

Articulus autem natiuitatis xp̄i de quo dixit Ysa ꝓphēta ca. ix. Paruulus natus ē nobis et cetera fuit figuratus in natiuitate Ysaac. de qua gen. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Dicēi q̄uis nō fuerunt nati de virginibus sūt tamē nati de sterilibus et supra nature cursum fuit autē figuratus expressius in ascensu floris de quo Ysa. xi: Flos de radice yesse ascendet. et in egressu fontis Jobelis. iij: Fons egredietur de domo domini et cetera et in ortu solis de quo Eccēs. i. Oritur sol et cetera In absalone lapidis danielis. ij. dicitur q̄ absalus est lapis ō mōte sine manibus qui statuam confregit huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus aūt et brachia ō argēto. vēē et femora ō ere pedes ō ferro et terra per banc statuā figurantur q̄tuor magna regna sibi i orbe succedēta finq̄ daniel diuinitus edoctus ibi exponit. Primum est regnū chaldeorū q̄ significat

per caput aureum vt ibidem dicitur Secundum est regnum Persarum quod figuratur per argentum qō subiecit sibi regnum chaldeorū Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnū Persarū et figurat per es. Quartū est regnū romanorum quod figuratur per ferrū quod subiecit sibi regnum grecorum aliaq; regna mūdi sicut ferrum domat oia Per lapidem abscisum de mōte sine manibus significat xp̄s siue regnū xp̄i cui subijciendū erat predictū regnū romanorum. In hac expositione oīs catholici et hebrei cōueniūt Quo supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimit̄ q; ille cui subijciendum erat regnum romanorum et iperium est ipse xp̄s cum hoc ergo sit completum tempore constantini et silvestri pape quo tempore romanorū iperū subiectum est per veram fidem ihesu xp̄o filio marie virginis. Sequitur q; iste est ver⁹ xp̄s veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem lapis cristum absq; sasio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiusq; creature Hic lapis confregit statuam mūdi nanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

De p̄figuratione vite et cōuersatiōis xp̄i

v Ita xp̄i et cōuersatio de qua Baruth. iij. In terris visus est et cum hominibus conuersatus est fuit figurata per colūnam que filijs israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans: de die uero nubes refrigerens. Vita enim cristi illuminauit mundum contra noctem ignorantie et refrigerauit contra estum concupiscentie: nec uacat a mysteno q; illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. q; in uita xp̄i fuerunt reprobi excecati et electi illustrati de hac colūna habet. Exo. xiij.

De p̄figuratione doctrine et predicationis cristi.

d Octrina autem xp̄i et p̄dicatio fuit figurata in legislatione que fuit facta Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptione Exo. xxxiij. et in legi repetitione que fuit facta in Deut. quasi per totum propter quod dicit Piero. in epla ad Paulinum Deuteronomium vero secūda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiā figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et p̄cipue in locutione illius qui loquebatur. Moysi et filijs israel aliquando in mōte. aliquando in deserto. aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui ꝓpiatorij obumbrabant vide scripturas

De prefiguratione passionis xp̄i.

a Rticulus de passione xp̄i: morte et sepultura. de quo dañ. ix. ꝓphet̄a predixerat dicens: Occidet̄ cristus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xp̄s venditus in ioseph. Ge. xxx. i. Nudat⁹ in noe. Gen. ix. Ligatus in Sampsone. iudi. xvi. Irrisus in heliseo cui dicebant puer Ascende calue. iij. reg. ij. Consputus i iob Job. xvi. Cesus et uerberatus in Esaia. q̄ dicebat. Corpus meum dedi percutientib⁹ et genas meas uellentibus. Esaie. l. suspēsus in botro qui portabatur in ueste et i serpente eneo de primo Nume. xxi. de secūdo Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac q̄ portabat ligna et quē pater ligabat super struē lignorum. Gen. xxij: Et crucē xp̄us baiula uit et super eam fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Translanceatus in adā Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier gen. ij. et apertum fuit latus xp̄i dormientis in cruce. et inde fuit formata ecclesia quia de xp̄i laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramenta Fuit occasus i abel Gen. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et trib⁹ noctibus: sic et saluator fuit tot diebus et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit i euāgelio. Mat. xij. hanc figuram habes ione. ij. Dee sepultura fuit figurata in quiete dominj que fuit. vij. die. Gen. vij.

De prefiguratione descensus anime xp̄i ad inferos.

a Rticulus de descensu anime xp̄i. ad inferos fuit figurat⁹ in descēsu dei qui descendit in egyptum vt liberaret

populū ysrael de manibus egyptiorū Exo. iij. et aia xp̄i descendit in infernū qui per egyptū tenebrosū figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo nō erat aqua. sicut dicit Vaticanus zacharias zacha. ix. Christus etiā est prefiguratus in Abbacuc. qui tulit prandium consolationis. danieli viro desideriorū. i. sanctis patribus deliberati ꝺ sideratib⁹ qui erāt in lacu leonū. Daniel. vlti.

De prefiguratione resurrectionis xp̄i.

a Rticulus resurrectionis cristi De quo in p̄s. iij. ex persōa xp̄i Exurrexi quia dominus suscepit me et alibi. p̄s. lvi. Exurgā diluculo. fuit figuratus in Jacob. de quo Gene. xxviij. ꝙ surgens mane Jacob tulit lapidē quem supposuerat capiti suo et erexit in titulū Jacob est xp̄s qui surrexit mane. supple a mortuis mane dico cū adhuc essent tenebre: et tulit lapidem. i. humanitatem suam quam suppposuerat capiti suo. i. in deo supple substantificauerat. Caput enī xp̄i deus est vt dicit apl's. i. Cor. xi. Et erexit in titulum. s. a fidelibus contemplādū predicandus et adorandum fuit etiam figuratus in sampsone de quo dicitur Judi. xvi. ꝙ dormiuit ad noctis mediū. et cōsurgens tulit ambas fores corpus. s. et animam suā. Ex his duab⁹ figuris ortū habuerant ille due opiniones. Augu. et Greg. dicit enim Aug. ꝙ xp̄s surrexit mane. i. diluculo diei pasche babēs pro se factus Jacob. Gre. aūt dicit ꝙ surrexit media nocte babēs factū sampsōis pro se. qui possunt concordari per hoc ꝙ xp̄s surrexit i principio diei tercie et sic post mediā noctes statim enim post mediam noctem dies naturalis incipit et pōt dici mane et hoc ꝓ Augustino. vel dicendū ꝙ surrexit dominꝰ secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamē erat clara dies immo adhuc erant tenebre vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusq;

De prefiguratione ascēcionis xp̄i.

a Rticulus de ascentione xp̄i de quo in. p̄s. lxvij. Ascendisti in altum. et cetera. Et alibi psalmo. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Ge. v. Et i ascensione Delye. iij. Regū. i. in ingressu Jacob qui dixit Ge. xxxij. In baculo meo transiui iordanem xp̄m et nunc cuz duabus turmis egredior. Cristus in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis et cū duabus turmis scz angelorum et hominum regressus est in celū. Fuit etiam figuratus in aduentu filij hominis vsq; ad antiquū dierum de quo Danielis. vij. ecce dicitur ibi in nubib⁹ celi quasi filius hominis veniebat et vsq; ad antiquū dierum peruenit et dedit ei potestatem honorem et regnum.

De prefiguratione aduēt⁹ xp̄i ad iudiciū

a Rticulus de aduentu xp̄i ad iudicium de quo expresse prophetauit Joel. iij. ca. ibi enim dicitur ex persona dei Congregabo omnes gentes et deducam illos in vallē Josaphat ibi disceptabo cum eis. fuit etiā expresse figuratus. Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt et antiquus dierum sedit. thron⁹ eius flame ignis. et ibidem iudicium sedet et libri aperti sunt. ibiq; dicitur ꝙ fluuius igneus rapiduscq; egrediebat a facie sedentis. qui cōsumpsit bestiā cū vndecim cornibus quo facto sancti acceperūt regnū Throni figurabāt sedes apl'orū antiquus sedens iudicarem xp̄m qui est antiquissimus fm diuinitatem fluuius igneus egrediēs figurabat xp̄i sniam acutiorē ꝙ sit ignis qui cōsumit demones cū reprobis cūcis. Judicabūtur enim ex his que apparebūt in libris cōscientiarū qui tūc aperētur. quo facto sancti regnū dei perpetuo possidebūt.

De p̄figuratione generalis resurrectiōis.

a Rticul⁹ autē de xp̄i carnis resurrectiōe ꝺ quo ꝓphetauit Job. xix. c. dicēs Sao ꝙ redēptor me⁹ viuit et in nouissimo die de terra etc. vsq; ibi i sinu meo. fuit figurat⁹ Ezech. xxxvij. vbi dicitur ꝙ ossa q̄ pri⁹ erāt arida vehemēter accesserūt ossa ad ossa vnūquodq; ad iūcturā suā et sup ea nerui et carnes ascenderūt et ingress⁹ est in ea spūs et vixerūt que oīa exponit ibidem ꝓpha de resurrectione mortu

orū. Unde ibi dicitur. Hec dicit dominꝰ. ecce ego aperiā tumulos uestros et educā vos de sepulchris uestris populus meꝰ et cetera

De prefiguratione vite eterne et mortis eterne. malis et bonis dande

a Rticulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequent fuit figuratus i scala. iacob de quo dicit Ge. xxviij. q vidit scalā tā gentē celum et angelos ascendētes et descendētes et dñm inixū scale. Scala significat vitā scām q̄ hz multos gradꝰ. qm̄ multi sūt gradꝰ sāctitatis. p hanc descēdūt angeli dei vt informēt hoies et ascendēt viri ā gelici vt videāt dñm ipi scale infixū cuius quidē visio erit vita beata. Fuit ēt figuratus in terra promissionis quā filij isrl post transitū deserti post multos labores multaq̄s prelia adepti fuerūt. sic et sancti p transitū deserti pnie sequētes ducatū colūne nubis et ignis. i. vite salu atoꝛ post multos labores bonorū operū. post multas victorias virtutū et hostiū spūaliū beatificā vitā que eterna erit finaliter assequētur. Sb isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita. q̄ fuit figurata. Nume. xvi. vbi dicitur q̄ Chore datan et abiron et multi alij propter peccatū suū viui descenderet in infernū. sic et reprobi viui vita naturali priuati in vita grē et glē descendūt in infernū extunc erit verū qđ dicitur. Matb. xxv. q̄ ibūt reprobi in suppliciū iusti autē in vitā eternā. Electi figurantur per pincernam pharaonis qui dixit Joseph: Memēto mei cū tibi bene fuerit et cetera. Reprobi autē p pistorē qui āputato capite suspensus est in cruce. Ge. xl.

De prefiguratione vnitatis ecclesie

a Rticulus de vnitate ecclesie fuit figuratꝰ in archa noe in tabernaculo federis i tēplo salomonis et in iherusalē terrestri. In archa fuerunt cōgregata aialia de oī sexu et genere. ecclesia catholica sunt ecclesiū deꝰ et gentilis. masculꝰ et femina. liber et seruꝰ. bō irrationalis et vtens rōe. Archa ferebatur super aq̄s et ecclesia fuit sup tribulatione huius mundi ad archā colūbā redire portauit ramū oliue. et xp̄s ad ecclesiā fuerūt spūaliter denūciat pacē. In mūdo inq̄t pssuram bēbitis in me aūt pacē. Joh. xvi. Extra illā archā nullꝰ saluari potuit sic et extra ecclesiam nullus pōt cē salu. De bis oībus hēs. Ge. vij. et. viij. In tabernaculo et in tēplo colebāt et adorabāt deus: fiebant ibi sacrificia p que remittebāt peccata. et peccatores recōciliabāt deo. sic in sola ecclesia est diuinꝰ cultꝰ offerūt grata sacrificia. recōciliāt peccatores et remittūtur tibi peccata. vñ bñ dicit ecclesia. Credo vnā sāctā ecclesiam catholicā sanctorū cōionē. remissionē peccatorū. i. in qua sola est sāctorū cōio et remissio peccatorū. ibi m etiam erat ciuitas sacerdotalis. et regia. sz excellentius sctā ecclesia. quia in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes et reges facti in sanguine ihū xp̄i. Apoc. v. sic igitur habemus totā fidei cōtinētiā in scriptura veteri multipliciter figuratā et cetera.

De p̄figuratōe cauēdorū. s. vij. capitaliū vitiorū et transgressionis. x. p̄ceptorum.

q Uantū ad secūdū sciēdū q̄ peccata q̄ oino cauere debemꝰ fuerūt figurata multipliciter. s. i lepe plaga. de qua Leuit. xiij. In lepra mane de qua Nume. xij. In lepra giezi. ō qua iiij. Reg. v. In morticinis et imūdicijs que fuerūt i multis locis p̄hibita in lege. peccatū ei aiam facit leprosā. et ipsā eiecit a cōsortio angelorum. facit enim aiam imūdam et ferisdā plus q̄ esset aliqua legalis imūditia. vel aliquod mortiferū faceret. Septē autē peccata mortalia fuerunt figurata per septem funes quibus ligatus fuit samson. Judicū. xvi. Sunt enī peccata quedā vincula et funes quibus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decē aūt transgressiones contra xp̄i precepta decalogi fuerunt figurata p. x. cornua bestie. Dañ. vij. de quibus egreditur. xi. loquens contra deum blasphemias per quod desperatō et finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus q̄ peccatum in generali et peccatoꝝ numerus multipliciter fuerūt in scriptura veteri figurata et cetera.

De p̄figuratōe malitie inimicorū spūaliū

q Uantum ad tertium notandū ꝙ inimici ſpūales qui nos ꝓ peccato ſuerunt et gratia dei et virtutibus ſpoliant in ſcriptura veteri figurantur in ſerpēte qui ſeduxit Euam. Bene. iij. et in ſerpentibus qui percuſſerunt filios iſrabel. Nume. xxi. et in vrſis et leone quos interfecit dauid. i. Regū. xvij. et in duobus vrſis qui deuorauerūt. xlij. pueros. iij. Reg. ij. Et in duobus principibus latronū Iſboſeth. filium ſaul. ij. Rex iiij. Et in duobus draconibus de quibus habetur Heſter. x. Demones enim qui per ſerpentem. vrſos et dracones figurantur aliquando perſequūt ecclēſiam manifeſte ſicut leo. Aliquādo occulte ſicut draco et ſerpens et latro figurant etiam per illos qui perſequebantur filios iſrael in deſerto. contra quos pugnauerunt. Moyſes et Joſue. Et non vacat a myſterio ꝙ nun ꝙ potuerunt ſuperare Jebuſeos per quos carnis vicia que nū ꝙ perfecte in hac vita de lege cōmuni ſuperantur figurantur. Figurantur etiā per goliath. ſaulē et ablalonē pſecutores dauid. Item figurantur p egiptios. chaldeos medos. perſas. grecos romanos. hebraica populi perſecutores.

De p̄figuratōe virtut] et efficatie ſacrāmtoꝝ

q Uantū autem ad quantū notādū ꝙ arma et remedia quibus ſanantur peccata et vincūtur ſpūales inimici ſunt. vij. ſacrāmta. vij. virtutes. vij. dona. et. vij. bona ſpūalia.

Septē ſacramēta ſunt figurata multipliciter et prīo de prefiguratione baptiſmi.

b Abtuſin figuratus fuit in diluuio He. vij. In mari rubro. Exo. xiij. Sicut enim in diluuio et in mari rubro fuerunt conſumpti omnes peccatores. ſic in baptiſmo xp̄i ſanguine rubricato omnia peccata delentur.

De p̄figuratione ſacramēti cōfirmatiōis

c Onfirmatio fuit figurata i vnctione regū. hoc enim ſacramento xp̄iani roborantur in fide et ſicut reges ad ſpūalia bella preparātur. vide vnctione. ſaul. i. Reg. x. et de vnctiōe dauid. i. Reg. xvi.

De p̄figuratione ſacramēti euchariſtie

f Acramentum euchariſtie fuit figuratū in oblatione melchiſedech p̄tū ad ſpēs offerebat eniz panem et vinū. He. xiij. Et in agno paſcali p̄tū ad cōtentū in ſacramēto. quod ē vera caro xp̄i. exo. xij. Et ī māna ad ſaporē ſpūalem. Exo. xvi. habebat ei māna omne delectamentum et ſaporē ſuauitatis. Sap. xvi. et multo fortius in ſacramento altaris. figuratum etiam fuit per omnia ſacramenta antique legis.

De p̄figuratione ſacramēti penitentie

f Acramentū autē pnie p̄tū ad contritionem in gemitu dauid fuit figuratum de quo in. ps. vi Laboraui in gemitu meo et cetera. Et in fletu ezechie. iij. Reg. xx. Quantū ad cōfeſſionem fuit figuratū in leproſis. de quibus p̄ceptum eſt vt ſe oſtenderēt ſacerdoti. Leuit. xiij. Et in confeſſione dauid qui dixit poſtq̄ peccatū cōmiſerat peccaui domino. ij. reg. xij. Quātū ad ſatisfactionem fuit figuratus in facto regis. Niniue. Vide Jone. iij. quo per humilitatez et ieunia domino ſatisfecit Quantum autē ad vniuerſa figuratur hoc ſacramentum per ſeptem lotiones quibus ſe lauit Naaman in Jordane et mundata fuit eius lepra. iij. Regū. v. Jordanis interp̄tatur iudicium. et ſignificat penitentiam per quam peccatores ſe iudicans ne iudicentur a domino et in hoc. Jordane ſe debet lauare ſepties contra ſeptem peccata mortalia vt ſic mundetur ſpūalis lepra. Figuratur etiaz per. xi. ſaga aliena quibus tegebatur tabernaculū. Exod. xxvi. q̄ prīa. x. p̄cepta decalogi ſunt. x. tranſgreſſiones que figurātur p x. plagas. egypti Vide in Exodo. de quorū medio egreditur. xi. i. deſperatio et finalis īpenitentia que fuit figurata per. xi. cornua beſtie ſicut dictum eſt ſupra. Et figurantur hec. xi. mala non ſolum per. xi. cornua veruz per. xi. apoſtolos de quibus in. ps. lxxxij. Moab et agareni et cetera vide gloſam et interpretationes contra que. xi. mala debet ſe

peccatoꝝ pugere. xi. fagis alicinis pnicyt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratū in institutione ordinis leuitarū et ministrorū tabernaculi de quibus in li. Numerorum. Et in ordinatione sacerdotum ꝺ qua. Exo. xviij: papue autē fuit figuratum sacerdotium ecclesie i sacerdotio Melchisedech. de quo ge. xiij. Sacerdos enī ecclesiasticus non est sacerdos secundū ordinē leui sed secūdū ordinem melchisedech i: psal. cx.

De prefiguratione sacramenti matrimonij

Sacramtū autē matrimonij noue legis fuit figuratū in mrimonio ꝙ fuit inter Adā et euā. vñ ipse dixit. ppter hoc relinquet homo patrem et matrē et cetera. He. ij. Adā enim non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit adherebit vxori sue non vxoribus. Figuratū etiā fuit ꝙ matrimoniū quod fuit inter Isaac et rebeccā. de quo He. xxiij. Ipse enī Isaac fuit vnic⁹ vnicę ppter hoc imunis fuit ab illa maledictione quā iamt. Lamech qui prius induxit bigamiā He. iiij. Et tale ꝺz eē matrimonium ecclesie. De tali enī dic apostolus ad epheſ. v. Sacramētū hoc dico magnū in xpo et in ecclesia. Nec etiaz dico quin bigamia vel octogamia sit verū matrimoniū sed tamē multū deficit a ratiōe sacramēti. Notat super hoc Alexander ꝺ ales. in. iij. tractatu. ij. super pcepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. ppē duo. Primo qz fuit contra ius naturale. scz ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carē suam cū mltis. et ita peccauit in deum. Secūdo qz fuit contra morem et consuetudinem et moderā tiam. Ex incontinentia enī imoderata plures habuit. et sic scandalizauit proximū. sāncti vero patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale qz cum eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morē. qz iaz erat in cōsuetudinē tractū. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Hec xvi. Item in figuram Coniugiū enim patz significabat connubiū christi et ecclesie q̄ multiplicatur per contēplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus. Jacob liberis et analis siue concubinis. He. xxvi. Itē ppter moderātiā et tē perantiam. Moderate enī appetebāt antiq̄ patres coitū. s. ppter solā ꝓpagatōnē ad cultū dei. exēplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorē autē euidentiam predictorum Nota ꝙ concubia dicitur duobus modis. Uno mō assumpta ad tempus ad prolē ꝓducādam ꝙ dicitur assumpta ad tempus. hoc dicitur ad differentiam vxoris et ꝙ dicitur ad plē ꝓcreandam. Hoc dicitur ad differentiā meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cū ea est fornicarius et illicitus fm se. et ē etiam cōtra legem naturalez et scriptā. Jus enī publicū legis naturalis dictat procreationē filiorum cū educatione et hereditatis successione. quod non posset esse nisi esset copula parentū inseparabilis. Item est cōtra ius ꝓuatum rōis. quod dictat non facere alij q̄ꝺ homo fieri nō vult sibi et ecōuerso. Quilibz enim vir vult vt effectus eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secūdo modo dicitur cōcubina assumpta inſepabiliter ad semper. sed cōditionis seruilis. et sic realiter erat vxor Sed tm dicitur cōcubina qz nō erat principalis vxor. vnde He. xvi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Beñ. xxx. licet autem quelibet talium diceret vera vxor et inter virum et eā diceretur verum matrimonium. deficit tameu a rōe sacramēti quod est vnica ad vnicam vt dictuz est Ulterius nota hic dominꝰ bonauētura i. iiij ꝙ ꝓdicta dispensatio de pluribus vxoribus in fuit tempore nature institute. qz tunc nō erat necessitas sterilitatis nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanū ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit. tē pore abrahe quia ante eum multiplicabant non ad cultum dei sed ad mala et ideo deleti sunt de terra Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis tēpantur et ad cultū dei multiplicandum sciebant et volebant vti Dec autem dispēsatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quādo et quoniā vnisq̄ facta

est de semine dauid repromissio Et quia isti erant tam ꝑ capita.et imittandi erant tã ꝑ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mox fuit ex hoc introductus durans vsq; ad christi aduentum.

De prefiguratione extreme vnctionis.

Sacramentum extreme vnctiõis fuit figuratum in multiplici vnctione veteris testamenti Tunc enim vngebantur reges et sacerdotes templum et altare et certe cum christianus est propinquus morti.tunc propinquus est vt sicut rex adipiscatur regnum glorie.vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificiũ laudis perpetue vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur.laudetur et honoret in eternum et propter hoc vngitur cristianus cum est propinquus morti. Vngebantur etiam antiquitus pugiles.et sic christianus in morte.quia aggreditur bellum fortissimum tunc enim ipsum hostis impetit vehementius propter quod oportet ipsum tam ꝑ strenuum pugilem strennue dimicare. Vngebantur etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Vnde et vxor ab vngendo dicitur.eo ꝙ vngeretur et certe anima cristiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso.et traduci in tabernaculum eius vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur

De ꝑfiguratione.vij.donorũ spũssãcti:

Septem autem dona de quib⁹ dicitur Isa.xi.figurata sunt per septem crines capitis samson.quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicum.xvi.et vere exclusis a capite hominis.i.ab anima.vij donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem Grego.per.vij.filios iob. Job.i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime.ut sit dignus beatitate suprema.

De prefiguratione septẽ virtutum

Septem autem virtutes figurantur p.vij. dies q̃b⁹ deus cuncta fecit opera et postea quieuit.quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cui per ipsas perueniatur ad requiem spũalem in ꝑsenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per.vij.dies festiuitatum legalium. per ipsas enim anima solẽnizat.colit deum et a vitijs cessat. Figurantur etiam per illas.vij mulieres de quibus Isa.iiij. Apprehendent.vij.mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim est vir nec vir vnus vnitate grẽ nisi quem iste domine apprehendũt.

De prefiguratione.vij.bonorum spiritualium .et primo bonitatis crucis tu passione christi.

Tunc etiam alia bona spiritualia que multum valent ad supationem hostium ac etiam ad purgationem viciorum Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata in baculo dõ.et in.v.lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philisteum. i. Reg.xvij.baculus crucem figurabat.v.lapides.v.plagas ihũ quas cristianus cũ fũda sue considerationis debet contra demones facere et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et oratõnis matris ihesu cristi.

Secundum autem bonum est vtus et oratio matris xp̃i que fuit figurata per Judith que holofernẽ occidit Judith.xiij.et hester que amã et hostes populi israel occidi procurauit.vi ꝺ in libro hester et per iabel que zizaram percussit. Judi.iiij.et per bersabee matrem salomõis de qua.iij. Reg.ij.ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicat filius suus illud uerbum quod dixit salomon matri sue.iij. Regũ.ij. Pete mater mea quod vis nec enim pbas est ut auertam faciem tuã omnia etiam que salomon dicit in laudem sponse in li. Cant̃.de gloriosa matre domini spũaliter expo nũtur.

De ꝑfiguratõe bonitatis vtutis : ptãtis siue auctoritatis in ecclesie adorando

Tercium bonum est virtus potestas siue auctoritas ecclesie cuius oratio summe placet deo. Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Cant.ij. Ostende mihi faciem tuã sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Quartum bonum ẽ oratio sanctorũ noui testamenti qui iaz cũ christo regnãt scilicet appostolorum qui fuerunt figurati in sanctis patriarchis et prophetis. nam sancti patriarche factis et ꝓphẽ dictis gratiam noui testamẽti presignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt de quib⁹ Isa. xxvij. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. et implebũt facies orbis semine et cetera. Sãctorũ martiz qui fuerunt figurati in sanctis machabeis q̃ interpretãtur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores Sanctorũ confessorum qui fuerunt figurati in filijs prophetarum de quibus in. i. et. ij. Regũ. Sãctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. q̃ fuit primus virgo de quo Heñ. iiij. Et in filia iepte. Judi. xi. Et in abysag sunamite que fouit Dauid regem de quo. iij. Regũ. i.

De prefiguratione bonorum pastorum ecclie.

Quintum autẽ bonum est sedulitas bonorum pastorum ecclesie qui fuerunt figurati per moysen. Josue. et Dauid Illi enim orando ꝑ maxime et nihilominus operando prostrauerunt hostes Uiꝺ quomodo Moyses orãdo prostrauit amalech. Exo. xvij. Sic et boni pastores ecclesie orando et operando. docendo et lucis exempla ministrando hostes ecclesie superant et per ipsos subditi ad sanctitatis opera prouocantur.

De ꝑfiguratõe bonitatis diuine inspiratõis

Sextum bonum est diuina inspiratio que etiam indulcorat huiusmodi amaritudinem et illustrat animam contra errorum caliginem Quantum ad primum figuratur ꝑ illud lignum quod ostendit dominus Moysi quod cum in aquis missum fuisset i dulcedinem verse sunt. Exod. xv: Quantũ ad secundum figurantur per fauum mellis quẽ gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius. i. Regũ. xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornacem. et cetera. Dañ. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis

Septimum bonum est discreta hominis consideratio. debet eĩ homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis ihesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offẽsas quibus offendunt homines deum. per vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas de quibus Job: Apocal'. xv. per quas intelliguntur. vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi per. vij. opera misericordie. septem sanctorum ordines figurantur per septem boues pulcras et crassas et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes quia reprobi per septem fedas boues. et confectas macie. et septem infernj supplicia per septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habetur Heñ. xli. Per quas septem considerationes ruit mundi vanitas peccati vilitas. carnis cõplacentia. et demonum fraudulentia Unde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israhel circa vrbem. Uterico ipsos archa domini precedente Josue. vi. Sic et christus qui est archa domini christianum preceꝺat in ꝑsenti exilio sit semper ante sue mentis oculos et sic septem circuitus et septem considerationes predictas faciat ꝙtum ad ipsum mũdi vanitas destruetur Apparet igitur ex premissis ꝙ secundum ꝙ dicit appostolus ad

Debte.ix.facta in veteri teſtamento fuerunt parabole inſtantis temporis et ſic omnia in figuram contingebant in illis.i. Corinth.x Et ſic patet primum principale huius conſiderationis tercie.

De prefiguratione correctionis noſtre in tempore gratie.

c Ira ſecundum huius tercij pū cti eſt ſciendum q̄ tempus gratie vt dictum eſt.eſt tempus peccata corrigendi et cauendi ad q̄ multum valent peccata veterum que punita fuerunt temporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xp̄ianorum ſempiterna ſi comittant ſimilia.

De prefiguratione correctionis ſuperbie

a D correctionem enim ſuperbie et inobedientie multum valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiuſq̄ electio de paradiſo.que ipſe et vxor ſua meruerunt pro ſe et cunctis poſteris ſuis pro eo q̄ conſentiē tes ſuggeſtioni dyaboli ſuperbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etiam multum valet expulſio Saul de regno qui propter ſuperbiam et inobedientiam regnum iſrael amiſit ſicut de hoc habetur.i. Regū.xv.et .xvi: Ad hoc etiam multum valet ſuſpenſō Abſalonis in querco.qui propter ſuperbiaz et ambitionem regnandi ſuſpenſus in querco fuit a Joab interfectus.iij. Reg.xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga cōminata: Ezechie propter hoc q̄ quadam oſtentatione oſtenderat babylonijs omnes theſauros domus ſue.iiij. Regū.xx. valet etiā ad hoc mors illorum principum quinquagenariorum qui ſuperbe loquentes Delye meruerunt extingui ab igne celeſti.iiij. Reg.i.

De prefiguratione correctionis inuidie.

a D correctionem etiam inuidie multuz valet maledictio Cayn qui propter inuidiam abel interfecit. Ge.iiij.reprobatio eſau qui fratrem ſuo Jacob inuidens et odio habens ſicut dicit Gene.xxvij.fuit temporaliter reprobatus. Valet ad hoc tribulatio quam paſſi fuerūt filij Jacob qui inuidentes ioſeph: Ipſiq̄ odio habentes ſicut dicitur Gene.xxxvij.ſuſtinuerunt propter hoc tribulationē multiplicem in egypto ſub eodem Joſeph fratre ſuo. Valet etiam ad hoc vexatio ſaul qui inuidens Dauid nec rectis oculis ipſum aſpicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres.percuſſit Saul mille.et Dauid.x.milia fuit inuaſus a maligno ſpiritu.i. Regū xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra Marie et leuitarum plaga.quia inuidētes murmuraverunt contra moyſen. De maria habetur Nume.xij.de leuitis.xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio. Adonie qui inuidens ſalomoni regi iſrael propter hoc fuit interfectus.iij. Regū.ij.

De prefiguratione ad correctionem Jracundie.

a D correctionem iracundie valz maledictio Cayn.cui dixit dominus vbi ſupra: Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera: Valet etiam maledictio furoris ſymeon et leui.qui irati propter ſtuprum dine interfecerunt ſichimitas. Geneſis.xxxiij.de quib⁹ dixit Jacob maledicēdo Ge.xlix:. In furore ſuo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Valet inſuper ad hoc ſubmerſio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum iſrahel inſecuti fuerunt eos.et tandem ſubmerſi ſunt in mari rubro. Exod.xiiij. Valet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur.i Reg.xxv: q̄ erat vir durus. malicioſus et peſſimus. propterea factum eſt cor eius emortuum. et ita percuſſit dominus. Nabal et mortuus ē

Auaricie

a Ꝺ correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit ō anatebemate bierico regulam auream propter suam auariciam et argētum et pallium propter qō fuit lapidatus et cuncta que illius erāt igne consumpta Josue: vij. Occurrit etiaz achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interficiēti dixit belyas in bocloco in quo linxerunt canes ſanguinem nabotb lambent ſanguinem tuum etc̄. iij. Regū: xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naamā tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices . propter quod lepra naamā adbesit ei. iij. Regū. v. voluit etiaz vendere gratiam sanitatis. Occurrit belyodorus qui volens rapere pecunias que erāt in erario fuit verberatus egregie: et positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij

Accidie.

a Ꝺ correctionem autem accidie occurrunt dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichē oppressa. Ben. xxxiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerūt. xxxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit. et postea vriam virū suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit prophetа fuisse babundantiam diuitiarum. ocium et saturitatem panis Ezech. xvi.

Gule

a Ꝺ correctionem autem gule occurrunt Eua. esau. ionatbas. loth. bolofernes. filij israel et sacerdotes bel. propter gulam eniz eua maledictionez meruit. Genesis. ij. Esau primo genita vendidit. Genesis. xxv. Loth propter ebrietatem incestum commisit. Genes. xx. Jonatbas patrem offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. Regū. xiiij. Dolofernes a Judith fuit interfectus. Judith. xiij. Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebātur a Dario trucidati sūt Dañ. xiij.

Luxurie

a Ꝺ correctionem autem luxurie occurrunt inūdatō diluuij. Gen. vij. et consumptio. v. ciuitatuz: Genesis. xix. Interfectio sichimitarum propter dinam. Genesis: xxxiij. Perditio filiorum israel in deserto qui fuerūt fornicati cū madianitis: etideo multi fuerunt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn q̄ propter vxorem leuite quam abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerūt Jud. xix. et xx. capitulo. Infortunium dauid cui propter vxorem vrie boc contingit q̄ absalon filius suus ingressus fuit ad cōcubinas suas. ij. Regū. xvi. sic prophetа ei predixerat. ij. Regū. xij. Interfectio amon propter thamar sororem suam. ij. Reg. xiij Infatuatō samsonis. Judi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit deprauatum per mulieres. iij. Regū. xi. Interfectio presbiterorum qui cōcupierūt susannā. Daniel. xiij:

Idolatrie:

a Ꝺ correctōnem ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere. vel ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedā ydola que postea puenliter adorant. vnde nibil aliud fuit ludere coram vitulo q̄ ydolum factum adorare et ibidem dicatur q̄ leuite de mandato Moysi propter boc peccatum interfecerunt quasi: xxxiij. milia bominum. Illud etiam occurrit de boc idem q̄ quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie ſce

lus hoc ꝑtim ad primum preceptum.

Ad correctionem blaſphemie que eſt cō/tra ſecundum preceptum habes lapidatio/nem blaſphemi. Leui.xxiiij. Ad correcti onem violantium ſabbatum habes puniti onem illius qui ligna in ſabbato collige/bat. vide Nume.xv. hoc ꝑtum ad tercium preceptum. Ad correctionem vero temeri tatis vſurpantium officia miniſtrorum ec/cleſie habes percuſſionem ozie qui archam tetigit. ij. Regū. vi. lepram ozie qui thura i/cendebat. ij. Paral. xxvi. Ad correctionē inbonozantium parentes habes maledicti onem cham qui irriſit patrem ſuo. geneſis. ix Et maledictionem ruben qui fedauit cubi/le patris ſui cui dixit pater. nō creſcas. Beñ. xlix. Maledictionem abſalonis qui expulit patrem ſuum de ihenuſalem et polluit cōcu binas eius. vbi ſupra: Ad correctionem homicidij habes interfectionem illoꝝ qui interfecerunt iſboſeth. ij. Regū. iiij. et i/terfectionem Joab qui abner et amaſan in/terfecerat de quo. ij. Reg. ij. Ad correcti onem mechie habes multa que ſupra ſtatiz dicta ſunt. Ad correctionem furti habes lapidationem preſbyterozuz. Danielis. xiij Duo vltima precepta non habuerunt penā determinatam in lege. Idcirco ꝙuis tranſ greſſio ipſozum ſit peccatuz mortale ac moz tis eterne meritum ipſozum tamen punitio non fuit alicubi in ſcriptura veteri figurata.

De prefiguratione ad correctionem ma lozum principum:

a Ꝺ correctionem autem malo/rum principuz occurrit pharao propter quem egyptus periit. Exod. xiiij. Occurrit roboan propter quez regnum iſrael ſaſſum fuit. iij. Regū. xij. Item ſennachenb propter cuius maliciam et ſuperbiam percuſſit ãgelus domini. dxxxv milia aſſyriozum. iiij. Regū. xix. Occurrit e/tiam nabuchoꝺ. qui propter maliciam ſuaz fuit quaſi conuerſus in beſtiam. Daniel. iiij Item antiochus de quo dicitur. ij. Mach. ix. ꝙ de ipſius corpore vermes ſcatuebant et infra dicitur ꝙ homicida et blaſphemus miſerabili vita functus eſt. Occurrit etiam translatio regnoꝝ ꝺ gente in gentem ꝙ ma xime aſcribitur et attribuitur malicie princi/pum Eccli. x.

De prefiguratione ad correctōnem malo rum prelatozum.

a Ꝺ correctionem malozum pre latoruz occurrit beli qui fuit ne gligens in correctione filiozum qui de ſella corruens mortuus fuit. multa/ꝙ mala populo acciderunt. i. Regū. iiij.

De prefiguratione ad correctionē malo/rum ſacerdotum.

a Ꝺ correctōnem malozum ſacer dotum occurrūt filij bely ofni et phinees. qui neſcientes ſacerdotis officiuz i. Reg. ij. corruerunt in prelio. i. Regū. iiij. Occurrunt etiam nadab et abiu qui obtule runt ignem alienū. et ideo fuerūt a domino percuſſi. deuorauitq; eos ignis. Leuit. x: Ignem alienum offerunt ſacerdotes auari et luxurioſi quos gehenne incendium deuo rabit.

De prefiguratione ad correctiōz omniuz predictorum

a Ꝺ correctionem omniuz predi ctozum occurrit conſiderare vir tutes ſanctozum veteris teſtamenti videlicꝫ iuſticiā noe. de qua Be. vi. fidē et obedien tia abrahe. de fide hēs He. xv. et obedien tia. He. xxiij. Itē de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs. He. xiij. Occur rit ſecundo conſiderare ſimplicitatē iacob. He. xxv. Caſtitatē ioſeph. ge. xxxix. Humili tatem dauid hēs in multis locis. i. Reg. Je iuniū. Moyſi de quo Exo. xxiiij. Jeiuniuz helye. de quo. iij. Reg. xix. Abſtinētiā Ju/dith vide in libro illo Danielis et ſociorum ei⁹. Dañ. i. Zelū phinees qui iterfecit forni/catorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui tru cidauit ſacrificātē ſuper arā. i. Mach. ij. Oc curnit etiam cōſiderare ſedulitatē laborādi. Ruth. et largitatem. Booz. vide in libro ruth. Patientiam. Job. et Thobie vide in libris eorum: Occurrit etiam conſiderare

zelū Samulis qui interfecit regem Agag. 1. Reg. xv. et belye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Regū. xviij. Occurrit etiam cosīdrare strenuitatem machabeorum et martyrii uz Eleazari et illorum. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et. vij. Sic ergo patet q̄ bene dixit apostolus q̄ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionem nostram. Dicat enim apostolus. 1. Corinth. xi. Dum iudicamur autem a domino corripimur vt non cū hoc mundo damnemur. Sed multum terribile est quod scriptura dicat q̄ difficile est cognere quem deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quando homo a malis suis non corrigitur qui totiens et in tot locis corripitur per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dicta sunt i hac tercia consideratione q̄ omnia que predicamus de christo ihesu. omnia credenda. omnia cauenda. omnis inimicorum spiritualium malicia omnis virtutis sacramentoruz et efficacia. omnia predicta et alia fuerunt i lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contigebāt illis. 1. Cor. x.

Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in ihesu christo.

q Uartus p̄ctus et vltimus huius sexti articuli ē videre quo modo omnia que scripta erant de messia venturo fuerunt impleta in christo ihesu saluatore nostro. et ideo ipse ver⁹ messias nec alius expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. thesauri. Primus erit de tempore aduentus ch..isti. Secundus de eius progenie. Tercius de assumptione. Quartus de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Nonus de causa mortis. Decimus de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequentium in presenti et in futuro.

Quia verus messias debebat venire in destructione secundi templi. et ablatōne sceptri israhel. et impletione. lxx. ebdomadarū danielis.

p Rimus thezaurus aperitur ō tempore aduentus messie. qō sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor testimonia. Primum est testimonium prophetarum secundum glosas. Talmuth. licz in illo libro reperiantur multe vanitates et abhominationes et hereses. non solum cōtra legem euangelicam sed etiam contra essentiam diuinam. et contra legem scripture ac cōtra legem nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Ueruntamē ad conuincendam maliciam eoruz propriis auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatum cum sapientibus eorum et conclusuz et determinatum coram summo pontifice. Benedicto. xiij. Presentibus plurimis cardinalibus. prelatis et magistris in theologia. et alijs multis notabilibus personis. Anno domini. M. cccxxij. xviij. pontificatus eiusdem summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tercium erit testimonium iosephi. hystoriographi eorum. Quartum erit testimonium Pylati qui cum tradidit crucifigendum arbitrio eorum. De primo dico q̄ tempus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi Dieu salem pauloante destructionem eiusdem templi: vt patet Malachie. iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam. et statim veniet ad templū sanctum suum dominator quem vos queritis. et angelus testamenti quem vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituz In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentum multum prope. Primum est ecce. qō ondit rem presentē an nos. Secuz ē stati qō ondit rem breuissimā vel sine tpe Teraū est ecce venit. Tercz quando dixit ad templum suum ostendit q̄ in hora sui aduē

tus esset templum edificatum et in bono statu per contrarium illius quod credunt iudei qui dicunt q̄ quando ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertum: Item secundo sicut dixit Isa.ca.lvi. Hec dicit dñs. Custodite iudicium et facite iustitiam qz iuxta est sal⁹ mea vt veniat et iustitia mea vt reueletur et declarant doctores hebreorū in berexit raba.i.genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere.iuxta est salus mea.vt veniat et iustitia mea vt reueletur hoc dicatur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo.ix.et adducatur iustitia sempiterna. Item tercio dixit Zach.ix. Exulta satis filia syon.iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In q̄tum dixit ecce rex tuus ostendit eius aduentum breuissimum Et quod restat in hoc tertio ostendit q̄ ioq̄ de christo ihesu quia in tali habitu intrauit in hierusalem Multum facit admiran quomodo omnes isti prophete fuerunt concordes vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et q̄ postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsq̄ hodie cum transierint tam vltra mille septingenti anni. Iuuenimus enim balaam Numeri. xxiij. dixisse prophetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope.et ab eo vsq̄ ad dauid nō fuerunt nisi quadringenti anni modicum pl⁹ Quare per vim habemus dicere q̄ pauco tempore post dictos prophetas habebat eē aduentus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduent⁹ messie in breui.sed quomodo probabitur ei q̄ ille aduentus fuit in fine templi secundi in eadem hora qua fuit aduentus ihesu christi Dico q̄ hoc ostenditur multum bene multis auctenticas prophetijs et rationibus et prio per. Isa.capitulo.ix.qui dixit. Paruulus enim natus est nobis.et filius datus ē nobis. Et factus est principatus super humeros eius.et vocabitur nomen eius admirabilis.consiliarius deus fortis pater futuri seculi.princeps pacis.multiplicabitur ei⁹ imperium et pacis non erit finis. Non ē dubium quin ista prophetia loquatur de messia quia impossibile est aliquem hominem carnalem in quo non sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis Item qz ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo becarabeti.i.lamentatiōis magne Ubi dicit rabi Oze.galileus.in nomine messie est pax. quia sic scriptum est pater futuri seculi.princeps pacis. Item in libro canbedrin in capitulo quod incipit totus israbel Dicit rabi thaubum. Que est ratio q̄ quecū q̄ men.que est in medio vocabuli est aperta et b̄ est clausa Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam.et venit virtus iudicialis et dixit ante deum dominus mundi. Dauid qui dixit ante te tot cantica et tot laudes.non facis messiam et ezechiam pro quo fecisti tot miracula.et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis.i.vna reuelatio et dixit secretum meum mihi.secretum meum mihi: ve mihi: Et declarat rabi Salomon q̄ dicebat deus hoc secretū de aduentu messie meum est. Et q̄ prophetа respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. Ex predicta auctoritate possimus elicere tres conclusiones Prima q̄ messias est ipsemet deus quia predicti tituli non possunt iustificari nisi de ipsomet deo. Secunda conclusio ē q̄ messias natus est de maria existente virgine quia illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicatur leuiarbe ostendit nomen eius quod ē in hebraico merien. In latino maria ambo nomina incipiunt in illa littera men.sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men aperta In q̄tum vero est clausa per contrarium et contra naturam totius scripture ostendit dictam merien vel mariam eē clausam siue virginem. Sic enim contra cursum nature concepit et peperit.quia non ex virili semine sed mystico spiramine: Tercia cōclusio est que ad propositum facit q̄ dicta men clausa ostendit tempus aduent⁹ messie punctualiter.quia hec prophetia fuit dicta in quarto anno regis. Achaz.et ab illo anno vsq̄ ad destructionem primi templi que facta fuit.xi. anno regis Sedechie transierūt cccc.anni. Item durauit captiuitas Babylonie.lxx. annis Templū 2m q̄ edificauit neemias durauit.cccxx.ānis si subtrabam⁹ xl. annos qui trasierunt a passione xp̄i vsq̄

ad destructōnē tēpli per Titū remanēt sexcē
ti ānī q̄ trāsierūt ab hora i qua dicta fuit p̄
dicta prophetia vsq̄ ad passionem xp̄i. et tā
tum sumat mendausa in numero fm hebre
os. cuius figura in habedario hebreor̄ h̄ē
ex q̄b⁹ sc̄q̄t̄ q̄ i illa mēdausa oñdit nob̄ de⁹
illa duo secreta cū dixit. secretū meum mihi
secretum meum mihi. Primum q̄ mat̄ mes
sie debebat esse maria sine virgo Secundo
q̄ tempus saluationis aduentus messie fu
it puncti aliter sexcentorum annorum a re
uelatione prophetie vsq̄ ad passionem sal
uatoris. Iterum potest idem probari i vna
auctoritate que est in medrastupbin. i. glo
sa psalterij: vbi dicit rabi Jobanam tribus
annis cum dimidio stetit gloria domini in
monte oliueti dando voces et dicendo.

Querite dominum dum inueniri potest
inuocate cum dum prope est Jsa. lv. Jtez di
xit in berexit raba. i. in genere magno rabi
mosse darsan. Quid voluit dicere salomon
in cantico canticorum ca. i. quando dixit
Exultauim⁹ et letabimur in te. quando boc
erit. Quando pedes dei stabunt in monte o
liueti illa bora erimus nos leti. Dico q̄ ma
nifeste apparet quia isti tres anni cuz dimi
dio sunt illa dimidia ebdomada quam di
xit daniel pro messia. Confirmauit autē pa
ctum multis. Jnueuimus enim q̄ sic fuit
quia saluator noster recepit baptismum in
etate. xxx. annorum et deinde vsq̄ ad temp⁹
passionis fuerunt quasi tres anni cum dimi
dio. quibus ambulauit per galileam et per
montem oliueti conuocando homines ad
penitentiam et respectu huius dicebat pre
dicta verba. Jsa. recitata per rabi Jobanni
sg. querite dominū dum et cetera vt supra.
Jtē p̄ōt probari manifeste q̄ aduent⁹ mes
sie debet esse in predicto tempore per aucto
ritatem quandam hebreorum que est in li
bro canbedrin in ca. quod incipit totus isra
el. et in libro Abadazara ca. i. vbi dicitur:
sic legitur in studio Delie sex mille anni est
mundus duo milia vanitatis. duo milia le
gis. et duo milia messe. Sed propter pecca
ta nostra iam sunt extra magna pars. Jterū
in eodē ca. dixit Delias rabi iuda nō est mi
nus mundus q̄ quinquaginta quinq̄ iubi
lei. in vltimo iubileo vēiet filius dauid. glo
sa Rabisalomon istud sūmat quatuor mil
le ducenti et qui quaginta anni. et in vltimo
ubileo filius dauid veniet. Notū est q̄ mors
messie fuit circa tempus. quando impleti
sunt quatuor mille anni a creatione mundi
et posito q̄ non inueniatur punctualiter q̄
essent illa bora quatuor mille anni non est
mirum quia maior decōputatio q̄ sit bec in
uenitur in verbis dei in textu legis cuz deus
dixit abrabe. Scias q̄ futurum est semē tu
um in captiuitate in terra aliena quadringē
tis annis. et quando fuerunt liberati dicit
textus q̄ steterant. cccxx. annis Et post q̄
bene visitauimus computum. inuenim⁹ q̄
exquo Jacob descendit in egyptuz vsq̄ quo
fuerunt liberati per manus moysi non tran
sierunt nisi. cc. anni. Jtem si bene nūeram⁹
computum inuenimus q̄ subiectio captiui
tatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo
secūdum boc non est mirum si doctor diui
sit sex mille annos de duobus in duobus
milibus. ergo facta acciderunt circa illam di
uisionem modicum plus vel minus. Et po
sito q̄ dicat aliquis q̄ fm auctoritatē illam
tēpus aduentus redemptoris deberet esse i
plenitudine quatuor milium annorum post
destructionem templi intantum q̄ saluatio
rez ducentis annis anticipata ante com
putum doctoris. Dico q̄ est mirabile quia
Esa. in fine capituli. lx: illud prenosticauit
dicendo. Ego dominus in tempore subito
faciam istud et qui babent oculos ad vidē
dum possunt intelligere q̄ rationabilius ē.
q̄ aduentu saluatoris anticaparetur ex gra
tia dei ducentis annis Ante tempus suum
q̄ in preteritum transcundo milleducenti ā
ni post quatuor mille non veniendo. Jterū
ad ampliorem probationem dicte conclusi
onis inuenimus quod dicit Talmuth ibe
rusalem ista in libro berabot in capitulo ba
icoze et me quarabeti. i. lamentatio magna
dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat la
borando q̄ dedit mugitum bos transitq̄
vnus arabs audiuitq̄ uocem bouis et di
xit iudee fili iudei. solue. solue. solue. tuos
boues et tuum apparatum quia sanctuari
um vestrum destruitur Jterum bos de
dit secundū mugitū. et dixit ei arabs iudee
fili iudei liga tuos boues et prepara illos
quia natus est rex messias. Et dixit ei iu
deus quod est nomen suum. Respondit
menabē. i. consolator. Dixitq̄ ei iterum iu
deus et quomō est nomen sui p̄ris Dixit ei

Ezechias .i. fortitudo dei dixit iterum iudeus Et ubi natus est dixit ei In bethleez iude. Dicit rabi abon Et quid oportet discere ab arabibus q̄ tertius clarus ē in Esa x. qui dicit Libanus cū excelsis cadet et dicit statī p⁹ Et egredie ē virga de radice yesse. Ex predicta auctoriate eliciuntur et multuz bene quatuor conclusionis Prima quia aduentus messie fuit circa destructionē templi Secūda q̄ messie nomen est menahē q̄ sonat in hebraico cōsolator quia per manum eius fuit consolatum genus humanū ꝺ pecato Adam Tercia q̄ est filius dei quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortus. Quarta q̄ natus est in bethleē Item dixit Talmuth in berexit. raba antiq̄ dicit rabi Simuel filius nahamā Unde p̄babis tu q̄ in die in quo fuit destructio templi in illa die natus est messias ꝺ quo dixit Esa. c. vlti. Anteq̄ parturiret peperit ante q̄ veniret partus etiā peperit masculū in hora qua fuit destructio templi dederūt voces israel sicut mulier existens in partu. et dicit ionatbas in translatione chaldaica anteq̄ ei veniret angustia fuit saluata et anteq̄ venirent dolores partus reuelatus est rex messias Item dicit in eodem libro rabi simuel filius Jobānā semel ibat Helias p̄ viam in die qua fuit destructuz templum et audiuit vnam filam vocis .i. reuelationem damantem et dicētē Templū sanctū vadatad destructionē quādo illud audiuit belyas imaginatus est quō posset destruere mundū et iens inuenit homines arātes et seminātes et dixit eis Deus est iratus cōtra mundum et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes et vos intromittuntur vosipsos inuitis tp̄alib⁹ Exiuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere quia iā natus est saluator israbel Dixit ipse et ubi est ille dictum est illi In bethleē iude Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedentem in porta domus sue et filium eius inuolutum in sanguine et iacentē añ cā dixitq̄ ei filia: Filium peperisti: et dixit sic Et ait ei. Et q̄d est hoc q̄ sic est inuolutus in sanguine Rñdit grande malū est quia in die in quo natꝰ est destructū est tēplū Dixitq̄ ei. Surge filia et accipe eum quia per manum suam debet cē magna saluator In illa hora surrexit mater et accepit puerū. et ipse recessit inō vsq̄ ad quinq̄ annos. et in fine quinq̄ annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue et dixit ei filia quid est de illo puero Respondit rabi Nonne dixi tibi q̄ cum malo nutritur quia in die qua natus est Fuit templum destructum et vltra hoc quia habet pedes non ambulat oculos habet et ñ videt Aures habet et non audit. Os habet et non loquitur et sic scatat sicut vnus lapis et dum ipse loqueretur cum ea insufflauit vētus a quatuor partibus mūdi et proiecit eū in mari magno et ea hora Delyas scidit vestimēta sua et emulsit capillos suos. et dixit ve quia perdita est saluatio israel Et exiuit vna filia vocis id est reuelatō et dixit Helia Non est sicut tu cogitas sed quatuor centis annis habitabit in mari magno et. lxxx. annis vbi ascendit fumus circa filios chore. et. lxxx. annis in porta rome quod remanet annorum per omnes ciuitates vsq̄ ad finē

Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentum messie esse in destructione templi Sed iudeus potent arguere dicendo. q̄ predicte auctoritates probat aduentum et destructionē fuisse eadem die sed veritas non est sic quia a die passionis vsq̄ ad destructionem transierūt .xl. anni Dic potest dari optime duplex responsio Prima q̄ istud nomen dies accipi potest tripliciter scilicet stricte large et largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro .xxiij. horis. Tercio accipitur pro omni tempore sicut inuenimus in Esa. ca. xix. vsq̄ ad. xxxix. Ubi sepe fit mentio ꝺ hoc nomine dies et necessario habet accipi pro maiori tempore q̄ est annorum Secunda responsio est q̄ si templum bene durauit post passionem .xl. annis .veritas tamen est q̄ in hora passionis perdidit templum omnem sanctitatem suaz et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem q̄ illam. Unde dicit Talmuth in libro de Joma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decem miracula que facta erāt i domo sancta scz q̄ abortiuit et odore carnis sancte Nō fetebat caro sācta aliquo

fonsi qui cum eēt sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo cōuersus fuit ad xp̄m et scripsit optime dyalogū hōi catholice anno domini. M.c.vi. qui autē plenius voluit scire diuisionē dictarū. lxx. ebdomadarū sicut eas diuisit Daniel. i. ad. vij. et ad lx. et ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimidias iuenies multū optime in glosa magistri Nicolai de lira super dan ielem. Sed et propter nōnulla que addūt moderni iudei in propheta Jacob de sceptro et in supradicta de. lxx. ebdomadibus et propter eorū recuruas expōnes anullādas predictas duas prophetias expono eo modo et forma q̄ dictus inditus doctor. Nicolaus de lira suis locis exponit ne diligēs sciat forte inopia librorū intelligat curuitates iudeorū. Hūc enim librū pro ignorātibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint arma inuenire cōtra inimicos xp̄i. Et introducitur primo p̄phetia. Jacob in qua exprimitur tēpus aduentus messie. Gc. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregami vt ānūciē vobis que vētura sunt nobis i nouissimis diebus sequit Non auferetur sceptrū de iuda et dux de femore eius donec veniet qui mittēdus est et ipse erit expectatio gentiū. quod sic exponit a Nicolao de lira vbi supra Non auferetur sceptrū de iuda. i. dignitas regia. et dux de femore eius quia deficiente regno interfecto rege zedechia in captiuitate babylonica ex tūc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erant de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorabel fuit dux eorum vt habetur zacha. iiij. c. et p̄ sacerdotes gubernauerūt populum vt patz tēpore Machabeorum qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte vt p̄z. iiij. Regum. xi. vbi dicitur q̄ Josabeth sororꝰ achosie regis iuda tulit Joas et erat sex annis cum ea in domo domini. quia ipsa erat vxor Joiade pontificis et istud regimē durauit vsq̄ ad tēpus herodis qui fuit alienigena ō gēte ydumeorꝰ et ipso regnante natus est cristus vt habetur. Ma. ij. Cuius regnum durabit in seculā seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittendus est. i. cristus. qui missus est a patre pro salute generis humani et ipse erit expectatio gentium ꝑm q̄ dicit Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cūctis gentibus et cetera. In hebreo autem habetur sic. et erit ei aggregatio gētium et hoc impletū est in regno xp̄i. q̄ post resurrectionem et ascensionē xp̄i. ad celos aplis predicātibus fidē xp̄i iudei pro maiori pte remanserunt obstinati in infidelitate sua et gētes cū magna deuotione receperunt fidem xp̄i. Et sic xp̄o aggregate sūt. propter quod apostoli dixerūt iudeis vt habetur. Actuū. xiij. ca. Vobis oportebat primū loqui verbum dei sed q̄m repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. Sed hāc ꝓphetiam que satis clare exposita est ō xp̄o iudei multiplicetur nituntur subuertere Ad cuiꝰ intellectum sciendū q̄ in hebreo habet donec veniat sylo. Dec autē dictio hebraica sylo est proprium nomē loci significat etiaꝫ in alto sensu missionē et sic est nomē cōmūe prout ergo est nomen loci accipiunt hic eaꝫ aliqui iudei dicentes q̄ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu benyami vt habetur. i. Regū. xi. fuit electus in regez et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculū domini et archa et per cōsequens vnctō vbi reges debebant inungi. et sic sceptruꝫ quod accipitur pro quodā domino et primatu qō fuerat in tribu iuda vsq̄ tunc fuit translatuꝫ ad tribum benyamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionem Saulis archa dei iam erat amota ō sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur. i. Regū. vij. c. Item post saul immediate immo ipso adhuc regnante fuit dauid inunctus ꝑ Samuelem. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda et tunc reges de illa tribu quando incepit successerunt Qō autem sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quando incepit esse in propinqua dispositōne ad gradū perfectum non est verisimile Et ideo alij iudei dicunt q̄ ista prophetia impleta fuit in electione hieroboam in regem qui erat ō tribu effraym quia decem tribus ablate sunt a regno iuda et adhuc erat hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionem. iij. Regū. xij. Et sic ponunt donec veniat sylo. i. donec vēiat hieroboam coronandus i tali loco. Sic ista et posita ostenditur falsa per textum. quia cōgregatio illa non fuit facta in sylo sed in sychem. vt habetur. iij. Regū. xij. ca. Item nō

fuit ablatū regnum a domo iuda tūc sed stetit vsq; ad captiuitatem babylonicā per successionē hereditariā. Et illi soli dicebant̄ p̄ pte reges. quia instituebātur per inunctiōz quia tēplū archa domini. et illa que ad iunctionem requirebantur in iherusalem remānserunt que erat metropolis in regno iuda p̄pter quod alij iudei accipiētes hoc nomē sylo prout significat missionē: dicūt q; dicta p̄phetia impleta est tēpore nabuchodonosor quando venit contra iherusalez et occidit zedechiam regem et sic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam lrām sic. Non auferetur sceptrū etc. donec veniat qui mitēd⁹ est. s. nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici populi missus fuit a deo ad destruēdam terrā et auferendū regez et erit ei aggregatio gentium. q; propter dilationē sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dñio Sed ista expositio et p̄cedentes et consimiles si fiunt destruuntur per translationem chaldaicam quam iudei vocant targuz que ita auctentica est apud iudeos q; nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere imo quando littera hebraica est obscura recurrūt ad illam pro explanatione Jn illa autez sic habetur non auferetur sceptrum de iuda etē donec veniat messias in scriptura sed solus xp̄s qui p̄missus in lege et p̄phetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositionis predicte. Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas trib⁹ iude et ducat⁹ et ī tpe illo nullus alī⁹ apparuit qui ex doctrina et operatōnibus posset dici christ⁹ nisi ihūs saluator noster. Sequitur ergo q; ipse est verus messias et q; eius aduentus trāsiuit in p̄teritū. Jtē p̄dictus Petr⁹ alfonsus cōuers⁹ in suo dyalogo p̄dictā p̄phetiam exponit sic dicēs Doctores antiqui hebreorum sic exposuerunt p̄phetiam. Jacob. Nō auferetur sceptruz. i. virga regni de iuda. et dux de femore. i. de filijs filiorū eius in secula. donec veniet qui mittendus ē. i. xp̄s cuius ē regnuz et ad ipsum cōgregabūtur gentes. Et nos q̄dem nouimus q; postq; venit xp̄s. nec; rex nec; dux de Juda fuit ulterius. Credere itaq; debemus q; hic tēp⁹ xp̄i aduent⁹ determinatum fuit. et q; is qui tēpore illo venit sine dubitationis scrupulo xp̄s extitit: Secūdo introducatur p̄phetia Danielis. c. ix. vbi Gabriel angelus instruxit Danielez de illo tempore dicens. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populum tuum et super vrbē tuam sanctam et consummetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iustitia sempiterna. et impleatur visio. et propbetia. et vnguatur sanctus sanctorum. Ad intellectum huius propbetie primo videndum est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada quod est idem. Jn sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tempore septem dierum. et hoc modo communiter accipitur hoc etiam modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur q; septē hebdomade sunt accipiende a festo pasche qui faciūt xlix. dies. et. l. die celebrādū est festum pentbecostes. Alio modo accipitur pro tempore septem annorum. et hoc modo loquit̄ scriptura de hebdomada: Leui. xxv. vbi dicit Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt annos. xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat ann⁹ remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi pluribus modis Non potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota propbetia Danielis fuit completa infra annum et dimidium. ergo per locum a diuisione oportet q; accipiatur a numero annorum. et in hoc oēs expositiones cōueniunt. sed in hoc differūt Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicūt q; isti anni intelligendi sunt anni lunares q̄ sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus Moti fuerunt autem ad hoc dicendū ex duobus. Primo ex textu. quia dicitur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis solaribus. et per consequens hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secūdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebre⁹. hebrei autem computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et ideo angelus posuit numerum annorum predicatorum p hebdomadas annorum lunarium. Utrūq; dictum non placet. Nicolao de lira. et est ratō quia in hebreo non ponitur abbreuiate prout sonat in detruncatione seu diminutione. sed in hebreo ponitur precise vt notat tēporis determinationem. s. nec plus nec minus

Similiter secūdū est falsum. si enim iudei haberent annū breuiorē. xi. diebus q̄ nūc solarē cum secūdum legem suam teneantur primo mense cuiuslibz anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis. sequeretur q̄ pascha. eoz̄ huius anni p̄cederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodē modo pascha anni sequētis p̄cederet p̄ xiij. dies. Et sic anticipando tēpus quolibz anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q̄ iudei celebrarent pascha suum ex obligatione p̄cepti infra breue tēpus in quo libet mense totus anni. Hoc autē apparet manifeste falsuz ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet q̄ cōputant per annos solares sicut et nos.

Licet enim incipiāt menses a lunationibus tamen tercius annus apud eos habet lunationes. xiij. ita q̄ per embolismos faciūt ad equationes temporis. et sic cōputant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cōputarent per annos lunares: nihilominus habetur ꝓpositum nostrum vt videbitur.

Secundo videndū est quot annos cōtinent hebdomade predicte. et patet q̄ si multiplicentur. lxx. per. vij. resultant. cccc. xl: Tercio videndū est a quo tpe incipiat cōputatio ista hebdomadarū. et dicūt aliqui iudei q̄ incipit ab. xx. anno regis zedechie quādo destructū est primū tēplū. Alij dicūt q̄ incipit a primo āno darij. qz isto tempe dixit angelus ista danieli. Alij dicūt q̄ incipit ꝓputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce āno secūdo. Cyri regis Persaruz. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quando missus est necemias ad reedificandum hierusalez. Que ātē istarum opinionum sit vera ꝓpter ꝓlixitatē euitandam omittitur. et etiā qz secūdū omnes istas cōputationes habetur propositum nostrum sufficienter. s. q̄ tempus aduentus christi sit preteritum: quod ptz. qz āgelus determinate assignat. cccc. xc. ānos. vsq̄ quo impleatur visio et ꝓpheta et vnguatur sanctus sanctorū. i. xp̄s. Sed qualitercūq̄ accipiat computatio anni lunaris vel solaris et vbicūq̄ incipiatur cōputatio. quia infra tamen non pōt accipi q̄ a. xx. anno regis artaxersis tor? tm̄ numer? predictus tā diu est pient? Et declaro saltem de vltimo numer? p̄dictū impletus. s. a. xx. āno artaxersis vsq̄ ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē christus. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persaruz durauit annis. cclxxxij. et a principio regni vsq̄ ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis Regnum grecorum durauit. ccc. annis et tunc cepit regnum romanorum a cuius principio vsq̄ ad. xix. annum Tyberij fluxerunt anni. lvij. qui simul iuncti patet q̄ faciunt. cccc. lxxv. annos solares qui implent p̄dictum numerum secundum lunares annos quia annus lunaris continet. cclxiij. dies Solaris vero. cclxv. quadrantem. vnum. et. v. horas. et patet secundum verum numerum q̄. cccclxxv. āni solares sunt. cccxc. anni lunares qui est numerus hebdomadarum computādo vt dictum est per annos lunares: Aduertendum tamen q̄ Rabisalomon dat quandā expositionem falsam ad rationem predictā quā oportet remouere. dicit enim q̄ septem hebdomade ille non continent tempus preteritū vsq̄ ad aduētum xp̄i et passionis siue mysterium vt p̄dictum est. Sed dicit q̄ continet tēpus p̄teritum a destructione primi templi vsq̄ ad destructionem secūdi per Tytū et Vespasianum cuius exposito talis est. Septuz hebdomade p̄scisse. i. determinate super populum tuum ante q̄ veniat p̄fecta captiuitas eorū que facta est per romanos conburētes ciuitatem et templum et ejcientes inde populum iudaicum. vt cōsumatur p̄uaricatio. i. desistant a p̄uaricationibus castigati p̄ p̄dictam captiuitatem. et deleatur iniquitas eorum. scilz p captiuitatem et afflictionē p̄dictam que est pena vt dixit. Et adducatur iustitia sempiterna. i. vt in eternum iustificentur p̄ p̄dictam captiuitatem p̄ peccatis tolerando. Et vt sic finaliter impleatur visio et ꝓpheta. i. visiones de christo p̄misse p prophetas et vnguatur sanctus sanctorum. i. arcba dei et vasa sanctuarij. que recupabūtur p messiam venturum in fine huius captiuitatis vt dixit. Sed q̄tum debeat durare ista captiuitas non dicitur. et sic p̄ consequēs tēpus determinatum ipsius bic non ponitur Quod autem ista exposito sit falsa et extorta patet per litteram precedentem vbi dicit q̄ angelus gabriel venit propter oratōnem Danielis orantis pro liberatōne populi ad annūciādum exauditionem sue petitionis.

Et ideo nō solū nūciauit et liberationē a captiuitate babylonica. sed etiā p̄fectā liberationē fiēdā p xp̄m de qua daniel principaliter orabat. et iō dicere q̄ ăgel⁹ venerit ad denūciandū. Danieli p̄fectā captiuitatē sui populi. et nullū certū tēp⁹ liberationis fiende p xp̄m boc est valde absurdū et precedēti littere contrarium. quia non veniſſet ad consolationem Danielis sed magis ad desolationem. Itē q̄ dicit q̄ p captiuitatem in qua sunt desistunt a preuaricationibus boc ē apte falsum. q̄ super omnia gētes intendūt sortilegijs et augurijs vt scīūt illi q̄ nouerūt facta eorū et tamē ista p̄hibētur eis maxime i lege dīuina. patz in Exo. et Deutro. et ī pluribus alijs locis veteris testamenti. Itez q̄ dicat visiones ip̄leri p̄phetarū per merita eorum: et ē cōtra illud quod dicitur Deutro. ix Scito q̄ non p̄pter iustificationes tuas dederit tibi deus terā banc in possessionē. et ē multominus propter iusticias eorū implenda est p̄missio de xp̄o et maxime quia de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offensionis et petram scandali duabus domib⁹ israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹ hierusalem Item q̄ dicat per vnctionē sanctisanctorum intelligi vnctionē arche et sanctuarij qui recuperabūtur per regē messiam boc est contra illud quod habetur Diere. iij Cum̄q multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt vltra archa testamenti domini nec̄q ascendet super cor nec̄q illius recordabuntur nec̄q visitabitur. nec̄q fiet vltra: q̄ ceremonie veteris testamenti oīno cessauerunt post passionem xp̄i. extunc enim fuerūt mortue manet ergo veritas inconcussa q̄. s. temp⁹ hebdomadarū fuit ip̄letum in xp̄i aduentu q̄ peccata nostra tulit omnia que in deum in nos et in proximū cōmissa erant: iusticiaz addūxit legem et prophetias impleuit. et vnct⁹ est plenitudine grē a deo patre. Tercio determinat sacra scriptura tempus aduētus messie Esa. vlti. textus ibi est antec̄q p̄turiet pepe rit. Et licet aliqui de boc textu supra dictum sit. bic tamē plenius expōitur. super quo gl. hebraica. quia antec̄q natus fuisset ille qui i seruitutem redegit vltimam natus fuit redēptor. Igitur ante natiuitatem Tyri qui ciuitatem et templum destruxit et populum captiuauit et in venditionem et seruitutem expo

suit intantum q̄ dabantur. xxx. pro vno nūmo argenteo. vt dicit Hugo floriacen⁹. fuit natiuitas ip̄sius xp̄i. boc idē patet per trāslatōz chaldaicam ibidem que cōparat ista el mulier pertunēti que angustias maximas patitur et dolores adhuc nō erit ei vehemēs angustia. et adhuc non veniet ei tremor cuz doloribus propter partum et reuelabit⁹ rex messias. Dolor enim et angustia partus et primunt maximā calamitatem quam habuerunt in obsidione. Tyri et Uespasiani vbi tāta fuit angustia et calamitas q̄ impletuz est illud. Trenorum. iiij. Manus mulieruz misericordiū coxerunt filios suos et multas alias angustias et miserias passi sunt que Josephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et añ istā obsidionē dicum est q̄ fuit ihesus nazarenus natus per. lxx. annos et passus per. xl. annos. Iste textus cum gl̄osa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos q̄ multi doctores eorum concedunt q̄ messias natus ē in die destructionis templi. Pro quo allegat rabi bamon: q̄ lybanus cum excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi Et interrogant ipsi iudei ubi est ipse messias natus in illa die destructionis templi respondent quidā q̄ est in paradiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus in mōte synai et expectat preceptum domini ad se ostendendū Alij q̄ est ultra montes caspios expectans p̄ceptum domini de liberatione populi.

Alij dicūt q̄ vadit per mundum sicut pauper et bumiliatus p̄pter peccata populi suū ſm q̄ dicitur Esa. liij. et nos reputauimus eum quasi leprosum et cetera. quousq̄ appareat ex p̄cepto domini in virtute ad liberationem filiorum israel ꝺ captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostēdit q̄ dictum eorum est ficticiū. Sed quicq̄d sit dictum videtur q̄ verum est q̄ temp⁹ veniendi messie taxatum in scriptura tam p̄terijt et impletum est in ihesu nazareno vero messia nostro. et istud fuit vocatum temp⁹ plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph. i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo. scz nature. scripture. gratie. et temporalis mēsure. Nature quidē quia tunc vēit finis oīs creature. s. bō cōiunctus est suo principio. s: deo. Unde tūc factus ē nobilis arcul⁹ qui ē

Similiter secūdū est falsum. si enim iudi haberent annū breuiorē. xi. diebus q̄ ān? solaris cum secūdum legem suam teneantur primo mense cuiuslibz anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis. se quereꝛ q̄ pascha. eoꝝ bienio ante cederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodē modo pascha anni sequētis p̄cederet p xiij. dies. Et sic anticipando tēpus quolibz anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeꝛetur q̄ iudei celebrarent pascha suum extra obligationē p̄cepti infra breue tēpus in quolibet mense totius anni. Hoc autē apparet manifeste falsuꝫ ex usu eoꝝ quia semper faciunt eodem tempoꝛe. Et ideo patet q̄ cōputant per annos solares sicut et nos.

Licet enim incipiāt menses a lunationibus tamen tercius annus apud eos habet lunationes. xiij. ita q̄ per emboliſmos faciūt ad equationes temporis. et sic cōputant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cōputarent per annos lunares: nichilominus habetur ꝓpositum nostrum vt videbitur.

Secundo videndū est quot annos cōtinent hebdomade predicte. et patet q̄ si multiplicentur. lxx. per. vij. resultant. cccc. xl. Tercio videndū est a quo tpe incipiat cōputatō ista? hebdomadarū. et dicūt aliqui iudei q̄ incipit ab. xi. anno regis zedechie quādo destructū est primū tēplū. Alij dicūt q̄ incipit a primo āno darij. qz isto tempe dixit angelus ista danieli. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce āno secūdo. Cyri regis Persaruꝫ. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quando missus est necemias ad reedificandum hierusalez. Que ātem istarum opinionum sit vera ꝓpter ꝓlixitatē euitandam omittitur. et etiā qz secūdū omnes istas cōputationes habetur ꝓpositus noster sufficienter. s. q̄ tempus aduentus christi sit preteritum: quod ptz. qz āgelus determinate assignat. cccc. xc. ānos. vsq̄ quo impleatur visio et ꝓphetia et vnguatur sanctus sanctorū. i. xp̄s. Sed qualitercūq̄ accipiat cōputatio anni lunaris vel solaris et vbicūq̄ incipiatur cōputatio. quia infra tamen non pōt accipi q̄ a. xx. anno regis artaxersis tot? tū numer? predictus tā diu est p̄teritꝰ Et declaro saltem de vltimo numeꝝ p̄dictū impletus. s. a. xx. āno artaxersis vsq̄ ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē christus. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persaruꝫ durauit annis. cxxxij. et a principio regni vsq̄ ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et post durauit. cxvij. annis Regnum grecoꝝ durauit. ccc. annis et tunc cepit regnum romanoꝝ a cuius principio vsq̄ ad. xx. annum Tyberij fluxerunt anni. lvij. qui simul iuncti patet q̄ faciunt. cccc. lxxv. annos solares qui implent p̄dictum numerum secundum lunares annos quia annus lunaris continet. ccclvij. dies Solaris vero. ccclxv. quadrantem. vnum. et. v. horas. et patet secundum verum numerum q̄. ccccl xxv. āni solaris sunt. cccxc. anni lunares qui est numerus hebdomadarum computādo vt dictum est per annos lunares: Aduertendum tamen q̄ Rabisalomon dat quandā expositionem falsam ad rationem predictā quā oportet remouere. dicit enim q̄ septem hebdomade ille non continent tempus prefatū vsq̄ ad aduētum xp̄i et passionis sue mysterium vt p̄dictum est. Sed dicit q̄ continet tēpus p̄fatum a destructione primi templi vsq̄ ad destructionem secūdi per Tytū et Vespasianum cuius expositio talis est. Septez hebdomade p̄fate. i. determinate super populum tuum ante q̄ veniat p̄fecta captiuitas eoꝝ que facta est per romanos conburētes ciuitatem et templum et ejcientes inde populum iudaicum. vt consumatur p̄uaricatio. i. desistant a p̄uaricationibus castigati p p̄dictam captiuitatem. et deleatur iniquitas eoꝝ. scilz p captiuitatem et afflictionē p̄dictam que est pena vt dicit. Et adducatur iustitia sempiterna. i. vt in eternum iustificentur p p̄dictam captiuitatem p peccatis tolerando. Et vt sic finaliter impleatur visio et ꝓphetia. i. visiones de christo ꝓmisse p prophetas et vnguatur sanctus sanctorum. i. arcba dei et vasa sanctuarij. que recuperabūtur p messiam venturum in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed q̄tum debeat durare ista captiuitas non dicitur. et sic p consequēs tēpus determinatum ipsius hic non ponitur Quod autem ista expositio sit falsa et extorta patet per litteram precedentem vbi dicit q̄ angelus gabriel venit propter oratōnem Danielis orantis pro liberatōne populi ad annūciādum exauditionem sue petitionis.

Et ideo nō solū nūciauit etiā liberationē a captiuitate babylonica. sed etiā pfectā liberationē fiēdā p xp̄m de qua daniel principaliter orabat. et iō dicere q̄ āgel⁹ venerit ad denūciandū. Danieli pfectā captiuitatē sui populi. et nullū certū tēp⁹ liberationis fiende p xp̄m boc est valde absurdū et precedēti littere contrarium. quia non venisset ad consolationem Danielis sed magis ad desolationem. Itē q̄ dicat q̄ p captiuitatem in qua sunt desistunt a preuaricationibus boc ē apte falsum. q̄ super omnia gētes intendūt sortilegijs et augurijs vt sciūt illi q̄ nouerūt facta eorū et tamē ista phibētur eis maxime i lege diuina. patz in Exo. et Deutro. et i pluribus alijs locis veteris testamenti. Itez q̄ dicat visiones ipleri ꝓphetarū per merita eorum: et ē cōtra illud quod dicitur Deutro. ix Scito q̄ non ꝓpter iustificationes tuas dederit tibi deus terā banc in possessionē. et ē multomīnus propter iusticias eorū implenda est ꝓmissio de xp̄o et maxime quia de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offensionis et petram scandali duabus domib⁹ israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹ hierusalem Item q̄ dicat per vnctionē sanctisanctorum intelligi vnctionē arche et sanctuarij qui recuperabūtur per regē messiam boc est contra illud quod habetur Diere. iij Cumq̄ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt vltra arcba testamenti domini necq̄ ascendet super cor necq̄ illius recordabuntur necq̄ visitabitur. necq̄ fiet vltra: q̄ ceremonie veteris testamenti oīno cessauerunt post passionem xp̄i. extunc enim fuerūt mortue manet ergo veritas inconcussa q̄. s. temp⁹ bebdomadarū fuit ipletum in xp̄i aduentu q̄ peccata nostra tulit omnia que in deum in nos et in proximū cōmissa erant: iusticiaz addūxit legem et prophetias impleuit. et vnct⁹ est plenitudine grē a deo patre. Tercio determinat sacra scriptura tempus aduētus messie Esa. vlti. textus ibi est anteq̄ parturiet pepe rit. Et licet aliqui de boc textu supra dictum sit. bic tamē plenius expōitur. super quo gl. bebraica. quia anteq̄ natus fuisset ille qui i seruitutem redegit vltimam natus fuit redē ptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templum destruxit et populum captiuauit et in venditionem et seruitutem expo suit intantum q̄ dabantur xxx. pro vno nūmo argenteo. vt dicit Hugo floriacen̄. fuit natiuitas ipsius xp̄i. boc idē patet per trās latōz chaldaicam ibidem que cōparat ysra el mulier pertunēti que angustias maxias patitur et dolores adbuc nō ent ei vebemēs angustia. et adbuc non veniet ei tremor cuz doloribus propter partum et reuelabit rex messias. Dolor enim et angustia partus ex primunt maximā calamitatem quam babuerunt in obsidione. Tyti et Uespasiani vbi tāta fuit angustia et calamitas q̄ impletuz est illud. Trenozum. iiij. Manus mulieruz misericordiū coxerunt filios suos et multas alias angustias et miserias passi sunt que Josephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et añ istā obsidionē dictum est q̄ fuit ibesus nazarenus natus per. lxx. annos et passus per. xl. annos. Iste textus cum glosa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos q̄ multi doctores eorum concedunt q̄ messias natus ē in die destructionis templi. Pro quo allegat rabi bamon: q̄ lybanus cum excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi Et interrogant ipsi iudei ubi est ipse messias natus in illa die destructionis templi respondent quidā q̄ est in paradiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus in mōte synai et exercat preceptum domini ad se ostendendū Alij q̄ est ultra montes caspios expectans p̄ceptum domini de liberatione populi.

Alij dicūt q̄ vadit per mundum sicut pauper et humiliatus ꝓpter peccata populi sui ꝑm q̄ dicitur Esa. liij. et nos reputauimus eum quasi leprosum et cetera. quousq̄ apparcat ex p̄cepto domini in virtute ad liberationem filiorum israel ō captiuitate et misera in qua sunt. Talis enim varietas ostēdit q̄ dictum eorum est ficticū. Sed quicq̄d sit dictum videtur q̄ verum est q̄ temp⁹ veniendi messie taxatum in scriptura tam p̄terijt et impletum est in ibesu nazareno vero messia nostro. et isud fuit vocatum temp⁹ plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph. i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo. scz nature. scripture. gratie. et temporalis mēsure. Nature quidē quia tunc vēit finis oīs creature. s. bō cōiunctus est suo principio. s: deo. Unde tūc factus ē nobilis creatur⁹ qui ē

perfectissima figurarū. Tūc etiā fuit vltim⁹ mod⁹ formādi hominē qui sit possibilis .s. de muliere sine viro. Alij enī tres pcesserāt et iste fuit qu artus Scripture etiā qz promis sa fuerūt reddita. figure cōplete et oēs scrip ture delucidate. Gratie plenitudo īsuper apparuit in fecūditate marie. iustificatione Iohannis in missione spūssancti super apostolos et in sacramētis ecclesie. que sunt gratie vasa Plenitudo nihilominus tēporalis mēsure. Omnis enī perfectio ꝓsistit in trib⁹ precesserat autē tēpus nature in quo fuit cōuictum humanū genus de ignorantia. Tēp⁹ etiam legis scripte in quo fuit cōuictum de īpotētia et hoc fuit tercū cōplemētū vniuersorum temporum in quo fidelib⁹ datur vera dei cognitio veraqꝫ virtus ad cōpletionem diuine legis. et in signū istarum plenitudinum voluit venire dei filius sexta mundi etate. vi. annorum millenario. vi. mēse a cōceptiōe. Johānis sexta die. vt dicit et forsitā sexta hora. Probabile enī ē qꝫ illa die cōceptus fuit adam celestis. in qua fuit formatus adam terrenus. Illa hora vēiret mediator. in qua primus homo induxit humāo generi mortiferā infirmitatē. sexta etiā die fuit passus et sexta hora in cruce fuit cōdauatus. hoc ergo fuit tēp⁹ beneplacti et tempus miserendi ut dicit in. ps. ci. Secūdus testimonium aduentus messie ē iquisitio iudeorum facta tēpore christi quam non fecissent nisi temp⁹ ipletum cognouissēt tūc ei iq rētes miserūt sacerdotes et leuitas ad Jobānem baptistā quem tunc sanctissimum i sācitate videbant vt interrogarent euz si erat messias vt dicitur Job. i. Qui si dixisset. ꝙ sic eum recepissent sed confessus est et nō negauit qz non ego sum christus. i. messias vt patet cōfessus est tamē qꝫ erat eius vox et p eo clamans vt prepararent sibi viam tanqꝫ summo regi suo vero messie. qui et digito eū ostendit dicens eis. Ecce est de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est. cuius non sum dignus corrigiam calciamēti soluere. et iterū cum digito ostendens aut. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi Ad hoc etiam valet inquisitio facta per eos eodē tempore de barcoziba ut supra dictuz est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus ipletum non cognouissent. Tercium testimonium est ioseph sapiētissimi historiographi iudeorum. qui in .xviij. libro antiquitatū describens tempora Tyberij cesaris sub quo passus est christus sic dicit. Fuit eisdē temporibus iesus vir sapiens si tñ virū eū nominare phas ē. Erat enī mirabiliū operū effector et doctor eorū hominuz qui libēter ea que vera sunt audiūt. et multos quidē iudeorū. multos etiam ex gētib⁹ sibi adiūxit. ꝓps biocrat. hūc accusatiōe principum nostre gētis virorū cū pylatus i cruce agendum esse decreuisset. non deseruerūt eum qui ab initio eū dilexerāt apparuit enī eis iterū viuus sm qꝫ diuinitus inspirati pphete hec vel alia de eo innumera miracula futura predixerūt hec ille. Quartuz testimoniū est Pylati. qui anno dñi. xxxvi. ipij vero Tyberij. xxi. cū esset mos romanis vt quinquarum iudices senatui scripto renunciarēt vt si quid noui in bis quas regebāt prouincias accidisset scripsit epistolā ad Tyberium sub hac forma. Tyberio augusto pontifex pylatus salutem. Nuper accidit qꝫ ipe pbauit iudeos per inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli dānatione peremisse. Cū enīz p missum haberent patres eorū qꝫ de⁹ ipsorū mitteret illis per virginem sanctum suum q rex ipsorum merito diceretur hunc me mīte misit in iudeā quem cum vidissent cecos illuminasse. leprosos mūdasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventos īperasse. pedibusqꝫ siccis sup vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et cis populus iudeorum diceret eū esse dei filium: principes sacerdotum iudea cōtra eum moti itaqꝫ mihi eum tradiderunt. et alia pro alijs mentientes hunc magū esse et contra legem eorum agere dixerūt Ego autem ita esse credidi ipsumqꝫ flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euz crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt Illeiquoqꝫ militibus meis custodientibus die tercia resurrexit. Intantum vero neqcia iudeorū contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darēt quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seqꝫ visionē angelorum vidisse et a iudeis pecuniam accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mēdacijs iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio

magni fauoris retulit ad senatum et postu lauit vt christus deus haberetur At senatus recusauit indignatus q̄ non sibi p̄m motus epistola primo fuisset delata: Et sic satisfa ret et predictis quatuor testimonijs tempus aduentus messie fuisse ante destructionem secundi templi.

Qd̄ ver⁹ messias d̄z eē de genere iude. p cedens de medio filiorum Jacob.

Ecūdus thesaur⁹ apitur d̄ gene re messie. quod sacra scriptura p̄ nūciat et specifice determinat et impletū ē in ihū̄ nazareno. nam dixit domi nus moysi Deut xviij. Prophetam suscita bo eis de medio fratrū suorum similē tibi. ponam verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo au dire noluerit ego vltor existam. Et patet. q̄ ista auctoritas nulli p̄t applicari nisi ihesu nazarēo vero messie nostro. qd̄ p̄z per duas eius ptes principales Prima pars auctori tatis ē ppbetā suscitabit de⁹ filijs israel d̄ me dio fratrum suorum. Ecce gen⁹ messie. pro quo nota q̄ iudei dicūtur filij israel vel Ja cob quod idē ē. Jsrael autez habuit quatu or vxores et quibus procreauit. xij. filios et vnam filiaz. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnā filiā p ordinez qui sequūtur. s. Rubē Symeon. Leui. Judas. Jsachar. za bulon. Dyna. p̄z: Ge. xxxv. Secūda vxor ei⁹ fuit rachel que hūit solū duos filios. s. Jo seph et Bēyamin. Tercia fuit bala ancilla rachelis que habuit solū duos filios. s. dan et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solū duos filios. s. Gad. et A ser quod p̄z Beñ. vbi supra: Modo q̄d dicat auctoritas. ppbetam suscitabo eis de me dio fratrū suorū. Jste ergo ppheta qui d̄be bat esse messias. nō potuit eē de filijs Bale ancille rachelis. qz nō hūit nisi duos filios et in duob⁹ non est mediū. nec potuit eē de filijs zelphe propter eandē causam nec a si mili de filijs rachelis ergo op̄z q̄ sit de filijs lye qui fuerūt septē et in numero septēnario est mediū. s. quartus: Numerentur ergo fi lij lye per ordinem. primi tres sunt rubē. Sy meon Leui vltimi tres Jsachar. zabulon. Dyna. Mediū istorū fuit iudas qui fuit q̄r tus. prophetа ergo qui debebat esse messi as ad hoc vt suscitaret eū deus d̄ medio fra trū suorū debuit eē de tribu iuda. Ecce gen⁹ eius hic diligenter attēde absconditū miste rium quare. s. deus dixit d̄ medio suscitabo prophetā. i. messiam. Genus enim humanū propter peccatū primi hominis et ꝓpter inu mera peccata que postmodū homines con miserūt fuit diuisum a deo sicut dicit Esa. lix. Iniquitates vestre diuiserunt iter vos et deū vestrū et absconderūt faciē eius a vob Jstud ē signū maximi odij inter deū et hoi nes. s. abscōdere faciē suam ab hoie. Quia tria sunt signa inimicitie et istud ē supremū Primū ē cū quis denegat alicui suam fami liaritatem quēadmodū christ⁹ ille cui dixit. Matb. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas hūt etc. Secūdum ē cū quis denegat alicui suā loquelam sicut Johānes euangelista dicit loquens de hereticо. ij. Jo. i. nec aue ei dixe ritis. Tercium et vltimū ē cū q̄s denegat a licui suum aspectum sicut dauid dixit de ab salone filio suo. ij. Reg. xiiij. q̄ ñ videret fa ciem regis. Jn hoc gradu erat deus respec tu humani generis sicut ait moysi Exod. xxxiij. non videbit me homo et viuet. et ge mens. Job. c. xiij. dicebat: Cur faciem tuaz abscondis et arbitraris me inimicum tuum Abacuc. i. c. Mūdi sunt oculi tui domine et non videas malū. et respicere ad iniquitatē non poteris. Cū ergo tanta esset discordia i ter deum et homines. et ad pacificandū di scordes sit necessarius mediator. ideo messi as ꝓmissus debuit exire et suscitari de me dio qd̄ vendicet fuit impletuz in christo ihū̄ saluatore nostro. Quia ipse vt ordinat q̄ ve ram pacem venerat facere inter deum et ho mines: et vt innueret q̄ venit mediator erat quasi semper medium elegit. s. pacez inchoans pacem ordinans. pacem confirmans. pacem publicans. pacem conseruans. Vij sunt quinq̄ passus ascensus nostre salutis: Est ergo primus passus q̄ christus pacem inchoans exiuit de medio. quia ē media in trinitate persona. Vie sunt due propositio nes signate. Prima ē q̄ debuit deus incar nari vt homo recōciliaretur deo et fieret pax Secunda q̄ non pater nec spiritussanctus sed filius. Prima propositio patet duplici ter. primo qz nulla creatura sufficiebat ad tm

debitum persoluēdū. cū debitū eēt infinitū qz cōtra infinitum offensa fuit facta. Secū/do qz contraria contrarijs curantur. Luz er go homo cū peccauit voluerit esse deus di/cente sibi dyabolo eritis sicut dij. Bene. iij. ergo per contrarium vt homo curarcē opor/tuit q̄ per cōtrariū deus fieret homo. ō hac materia in quarto lar⁹ dicet. Secūda ppo/sitio ptz qz lz tres persone sint vnus de⁹. di/stinguūtur tm̄ realiter per relatiōes. et habēt etiam appropriata distincta: qz potentia ap/propriatur patri. sapientia filio. et bonitas siue amor spūisancto. que fūt quasi tres di/uise trium personarū offerentium se in cāpo certaminis vt cuiuscūq; tangeret diuisa pro homine exiret in cāpū. venit dyabolus et te tigit diuisam filij. dicēdo parētib⁹ primis en tis sicut dij scientes bonū et malū. nō dixit potentes nec bōi sed scientes. et cū scia sit ap propriatū filij. sicut potentia patris. et boni tas spūssancti vt dictū ē. non ergo debuit ve nire p redēptione hois et eius recōciliatiōe de⁹ pater nec spūssanctus sed filius qui est me dia in trinitate persona. Itē pacē inchoans venit in tpe medio. Cumunt cm̄ tria silentia ab initio mūdi vsq; ad beatitudinē eternaz sicut patuit supra in hoc li. ar. iij. tercie cōsi/derationis. et hoc est qđ dicit. Sap. xviij: Dū mediū silētiū tenuerūt oia. et nox i suo cursu mediū iter haberet. oīpotēs sermo tu⁹ dñe exiliens de celo a regalibus sedibus ve nit. angel⁹ venit ad virginē hora cōpletorij. Et ideo tunc pulsat p Aue maria. durauit sacra collocutio vsq; ad dimidiū noctis. Et tūc dante cōsensū virgine oīpotēs sermo dei. i. verbū patris qui est eius fili⁹ a regali/b⁹ sedib⁹ venit in vterū. s. virginis. Sic ergo ptz q̄ filius dei venit in medio silentio in i/carnationem. sic etiā natus fuit media noc/te sicut ptz. Luce. ij. qz pastores custodiebāt vigilias noctis. predicta tria silentia figurāt nobis tres magnos annos durationis mū di. In quorū medio debebat venire messias ad vinificādū gen⁹ humanū per peccatum mortuum dicēte propheta. Abacuc. iij. cap. Dñe opus tuū: in medio ānorū vinifica il/lud i medio ānorū notū facies. Itē pacem inchoās stetit in medio. s. vteri virginalis: Ipsa enī virgo beata que debuit esse mater ist̄ius excellentissimi medij inter deū et bo/minē rōabile fuit q̄ etiā ipsa esset medium.

H. gr̄iatuz duraui collocutio iter virgi nē et angelu.

Fuit enīz medium locale. mediū morale. et mediū naturale. Querūt ci logyci medium ad cōcludēdū maiorē extremitatē de mino/ri. de qua facit Aristote. magnū pcessum in ij. priorū. Maior extremitas de⁹ est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est quisierūt patriarche et ppbete et multi a/lij multis tpib⁹ mediū ad cōcludēdū predi/ctā maiorē extremitatē de minori et nō inue nerunt. Sed venit beata virgo et facta ē me dium. qz in ipsa est per ipsam verbū caro fa ctū est. et maior extremitas predicata est de minori qz homo est de⁹. et etiā minor ō ma/iori. qz deus est homo. Est etiā virgo beata mediū morale. Sm cm̄ Aristotelē. ij. ethico/ruz. mediū morale ē virtus nihil participās de extremis. qz extrema sūt viciosa tale me/diū fuit virgo beata que nullū vicīū contra xit. Et sm biero. nihil gratie. nihil virtut⁹ ni hil candoris ē quod nō resplēdeat in maria. Fuit etiā mediū naturale. quod ponitur in/plex a pbis. s. mediū circuli. mediū celi. me/diū mūdi. Mediū circuli ē a quo omnes li/nee recte ptracte ad circūferētiā sunt equales Cētrū istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores qz in circuitu ipij ābulabant. te/ste psal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte sūt equales. qz omnes peccatores et alios eq̄li ter videtur respicere vnde Bern̄. Maria om nib⁹ oīa facta est sapiētib⁹ et insipiētib⁹ copi osissima charitate debitrice se fecit. vt de plēi tudine eius suscipiāt vniuersi. Est etiā me/diū celi quod dicitur linea equinoxialis i q̄ cū est sol equinoxiū facit. et sub qua habitā tes nō agitātur pturbationib⁹ tēporum. qz sunt in optima dispositōe. ppter quod mlti theologi dixerūt quod sub illa linea est pa/disus terrestris. talis linea fuit virgo beata. qz cū in ea fuit sol iusticie factū est equinoxi um qz nox sicut dies fuit illuminata. Infini tū visū ē equari finito. etern̄ tēporali. imor tale mortali. inuisibile visibili imensum ca pabili dmitē pauper. homines etiam q̄ ba bitant sub hac linea sunt in optima disposi/tione. nō agitantur neq; mouētur perturba tionib⁹ demonū. ppter quod merito dicitur paradisus. Tūc cm̄ impleta fuit figura illa. Ben̄. ij. qz posuit deus lignum vite i medio paradisi. i. xp̄m verū filium suum in medio ventris virginalis. Est etiā virgo beata me diū mūdi. Istud dicitur a pbis esse terra q̄

equaliter vndiq; distat a celo. Tres aut sūt proprietates terre propter que virgo btā dicitur terra. est em̄ infima. et maria virgo infima quia humilima. cū em̄ deberet eē mat̄ dei vocauit se ancillā Luce. i. Ecce ācilla domini etc̄. Secūdo ad terrā cumūt aque. et ad btām virginē babūdantie gratiarū. ps. cuj inter̄ mediū montiū pertransibunt aque.

Tercio omnia ponderosa tendūt ad terram tanq; ad centrū et suum medium vt ibi saluentur sic et peccatores grauati pōdere peccatorum recurrētes ad istud medium saluātur. vnde Bern̄. ad mariam velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt: et qui in inferno. et qui nos precesserunt. et nos qui sum⁹ et qui nos sequūtur et nati natorum et q̄ nascentur ex illis. Sic ergo ptz quō btā virgo est medium logicale. morale et naturale pro pace fienda inter deū et homines. Ver⁹ autē ego messias filius dei in inchoatione pacis erūt de medio personarum diuinarum in q̄tum deus. Sursitatus est de medio fratr̄ In q̄tum homo venit in medio silentio in medio annorū. et stetit in medio paradisi. s. veteri virginalis. et sic tanq; mediator verus in inchoatione pacis vnuit diuisa. s. deum et hominē. q; de⁹ et hō vn⁹ est xp̄s. s. verus mediator. Secūd⁹ passus ē q; ordinādo pacē xp̄s verus messias stetit medio quadrupliciter. Primo statū sicut fuit natus stetit in medio animaliū. s. bouis et asini. sicut patz Abacuc. ij. fm aliā transiationē. per bouez qui ruminat intelliguntr cōtēplatiui quorum officiū est ruminare dei magnalia. s. rerū creationē bois recreationē. mundi gubernationē premiationē bonorū. et punitionē malorū. Per asinū intelligunt̄ actiui. quor officiū est onera et labores tolerare quales sunt predicatores confessores et omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est. vtroscz in societatem recipit: et ad suā būtudinē p̄ducat iam factos homines. i. rationales qui per peccatum q̄si bestie viuebant. Secūdo ordinando pacē inuentus est in medio doctorum sicut patet Luce. ij. Cum factus cēt annorū. xij. dicit textus audientem illos et interrogantem se quitur. Stupebāt autē super prudentia et responsis eius. q; nūq; viderant infantē tā tenere etatis tante sapie. permaxime cū scirent eum litteras nō didicisse. Inuentus est ergo in medio doctorum. in signū q; sapientes et docti huius mundi vel habebant ad illud medium conuenti. vel q; sapientia illorum per excessum splendoris illius medij d̄ bebat obfuscari. quod indicat numerus. xij annorum qui est numerus superexcrescens fm beatū Jsid̄. li. etbim̄. iij. quia eius partes aliquote plus reddunt q; suum totū patet. quia ille sunt vnum et duo et tres et quatuor et sex que sunt iuncte reddit. x. et sex. sic etiam iproportionabiliter sapia tp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tercio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce. iiij. quia cū voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiens per medium illorū ibat. Dicit Beda q; cum precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauuz in quo receptus est christus et manēt ibi ruge vestis et signa pedis: sicut asserunt illi q̄ viderunt. tunc enim fecit se inuisibilem per medium transiens. fugiens mortem precipitationis quia non debebat mori nisi in ligno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacem stetit in medio discipulorum dando eis formam eligendi prelatum eos eruditens et eis seruiens. Unde. Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrū sum sicut q̄ ministrat. quasi dicat. ille sit vobis superior qui fuerit humilior. non ergo attēdatis q̄s sit maior. sed attendite quis humilior. sicut ego. qui licet sim dom⁹ et magister vester nō sicut q̄ recūbit in mēsa. sed sicut qui ministrat. patet ergo q; xp̄s ver⁹ messias ordinādo pacē inter deū et hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum. fugit per medium persecutorum et ministrat in medio discipulorum. Tertius passus est. xp̄s. consummādo pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum. sicut patet Job. xxx. crucifixerunt cum eo duos latrones hinc et inde medium autem ibesum. quod iudei fecerūt vt populus communis cogitaret q; q; erat cū malefactorib⁹ punitus erat malefactor sicut et alij. Sed tamē diuina dispensatione factum est vt impleretur propbetia. Jsa. que ante illum vacua fuerat. Jsa. liij. et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronum vt nullus quantūcūq; peccator desperet de venia si voluerit

facere pniam. qꝛet ille latro licet ſero cognoſcēs peccatū ſuum et petens miam: inuenit ſubito veniam. Vodie inqt eris mecū i paradiſo. et ſic factū eſt. qꝛ eadē die vidit diuinā eſſentiam. que viſio dicitur paradiſꝰ. ſic cū viderūt xp̄m ſācti patres in inferno paradiſus fuit ibidē. Secūdo cōſūmādo pacꝫ ſtetit in medio terre. qꝛ mons caluarie vbi crucifixus eſt xp̄s eſt in medio terre habitabilis. tūc autem ipleta fuit ꝓphetia Dauid in pſal. lxxiij. Deꝰ autem rex noſter añ ſeculā. i. eterna ordinatione rex. operatus eſt ſalutē in medio terre. tūc enim ibi operata eſt ſalus humani generis. et ꝓſummata pax inter hominem et deū. Fuit eñ chriſtus crucifixꝰ in medio terre: vt tanq̄ centrum et medium omnium omnia traheret ad ſeipſum. qꝛ ipe dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia trabam ad meipſum.

Job. xij. Quartus paſſus eſt q̄ xp̄s publicādo pacem conſummatam ſtetit in medio. vnde poſt reſurrectionem ſtetit i medio diſcipulorum ſuorum: et dixit eis ter. pax vobis. Job. xx. quaſi dicat. Jam eſt pax inter deum et hominem conſummata per paſſionem meam. ſtans in medio latronum et in medio terre. et ideo pacem conſummatā vobis in publico dicens in medio veſtrū pax vobis et ſicut chriſtus per ſeipſum ſtans in medio pacem publicauit diſcipulis: ſic et ꝑ lꝛas per totum mundum diuulgauit.

Iſte lꝛe inter ceteras fuerunt epiſtole. Pauli in quibus mundo publicauit q̄ xp̄s perſonaliter extrema diuiſa vnierat. Deꝰ mediatoꝛ. Unde ad gal. iij. loquēs d̄ xp̄o quomodo lex fuit poſita in manu eius ſicut in manu mediatoris vt de ea faceret qd̄ vellet dicit. mediatoꝛ autem vni nō eſt. deus autē vnus ē. Oportet ergo q̄ mediatoꝛ ſit duoꝝ. et ſit non ſolum deus ſed deus et hō vniens extrema diuiſa. publicauit etiam q̄ xp̄s fuit mediatoꝛ extrema concorditer pacificans. vt ꝓz ad Hebꝛ. ix. vbi dicit qꝛ xp̄s noui teſtamenti mediatoꝛ eſt vt morte intercedente in redēptionē earū ꝓuaricationū que erant ſub priori teſtamēto repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt eterne hereditatis. Intimauit etiā firma pacis ꝑ lꝛas ꝓpter qd̄ d̄ xp̄o dꝛ ad hebꝛ. viij. Melioris teſtamenti mediatoꝛ eſt ihesus. quāto in melioribus repromiſſionibus ſanctum eſt. Veteris teſtamēti mediatoꝛ fuit. Moyſes qui promiſit obſeruantibus bona tēporalia. Noui teſtamenti mediatoꝛ eſt ihūs qui ꝓmittit fidelibus regnū celoꝝ. Publicauit etiam per lꝛas hominibus q̄ chriſtus pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipſo. i. Thimo. ij. Mediatoꝛ dei et hominum hō ihūs xp̄s. cuius teſtamētum cōfirmatum eſt temporibus ſuis. Quintus paſſus eſt q̄ chriſtus pacē publicatam cōſeruando vſq̄ in finem ſeculi ſtat in medio. Ipſe enim dixit Matb. vlti. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebꝰ vſq̄ ad cōſummationem ſeculi. Sed quomodo ſit in medio vidit Johānes euāgeliſta. Apoc. i. vbi dicit. Vidi ſeptem cādelabꝛa aurea et in medio ſeptem candelabꝛoꝝ aureoꝝ ſimilem filio hominis. i. chriſto filio virginis. Iſta ſeptem candelabꝛa aurea ſunt. vij. eccleſie ſacramēta. ſ. baptiſmus. cōfirmatio. pnia. euchariſtia. ſacer ordo. matrimoniū. extrema vnctio. In quoꝝ medio ſcilicet in ſacramēto euchariſtie eſt chriſtꝰ verus deus et verus homo. quod ſacramētuꝫ etiam durabit vſq̄ ad aduentum xp̄i ad iudicium: vt dicit apoſtolus. i. Coꝛ. xi. Quotiēs enim manducabitis panem hūc et calicem bibetis mortem domini ānūciabitis donec veniat. ſ. ad iudicium. Eſt ergo chriſtus i ſacramēto euchariſtie vſq̄ ad finem ſeculi ſicut in medio ſeptem candelabꝛoꝝ aureoꝝ pacem iter deum et hoiem cōſeruādo et non ſolū inter deum et homines. ſed etiā iter hoies et homines exiſtens in medio eorum. eorum voluntatem faciēdo. ſicut ipſe dicit Matb. xviij. vbi duo vel tres fuerint cōgregati in nomine meo in medio eoꝝ ſuꝫ Dicit in noie meo. i. in caritate i medio eorum ſum. ſ. eorum faciendo volūtatem ſi fuerint eoꝝ petitio triplici cōditiōe regulata. ſcz q̄ petant ꝓ ſe et pie et perſeueranter. Bene ergo dictū eſt Moyſi a domino i promiſſione meſſie propheta ſuſcitabo eis d̄ medio fratrum ſuoꝝ. Ex quibus duo catholica documenta accipiuntur. Primuꝫ q̄ verus meſſias debebat eſſe mediatoꝛ dei et hominum. Secūdum q̄ verus meſſias debebat eſſe de genere tribus iude que manifeſte impleta ſunt in chriſto ihesu ſaluatore noſtro.

Quod verus meſſias debeat eſſe ſimilis

Moysi in dando legem.

t Ercius thesaur⁹ aperitur de assi
milatiõe messie quã sacra scrip
tura determinat. qz postq̃ deus
dixit moysi. ꝓphetã suscitabo eis de medio
fratrũ suorũ. stati subiũxit cui debebat assi
milari dicens. similẽ tui. c. quo supra forte
cũ dixissent iudei nõ sufficere ad hoc q̃ ꝙs
dicatur messias q̃ exeat a medio .s. a tribu
Juda qz mlti alij ꝓphete fuerũt de tribu iu
da: vt Dauid. et sic suscitati sũt de medio fra
trũ suorũ. Sed quid dicit regula. singula q̃
nõ prosũt multa vnita iuuãt. sufficit q̃ q̃dã
ad hoc q̃ debebat esse de tribu iuda verifi
catur in Jhesu nazareno. qz ipse fuit filꝰ ma
rie que fuit despõsata Joseph: qui fuit de tri
bu Juda: vt patet. Matb. i. Et mulieres nõ
despõsabãtur nisi viris tribus suc. Jdeo se
quitur in auctoritate que dicta fuit Moysi. ꝓ
phetaz suscitabo eis. etc. similez tui quasi di
cat deus nõ solum sufficit q̃ sit de tribu Ju
da sed q̃ assimilctur tibi. Jsta similitudo
debuit ꝑm aliquid singulare esse quod fue
rit in moyse et nõ ꝑm aliquid commune.
Moyses duxit populũ et rexit. Multi etiaz
alij hoc fecerunt vt Aaron cũ eo: et post eaz
Josue. Moyses fecit multa miracula. et alij
multi hoc idem et maiora: vt helyseus qui
mortuum suscitauit. quod est maximum
miraculorum Sed in quo inuenitur Mo
yses singularis nõ babẽs parem in quo de
bet sibi assimilari Messias certe in dando
legem. Dic sunt quatuor puncta videnda.
Primus pũctus est quomodo moyses fuit
singularis in dando legẽ. Secũd⁹ si Jhũs
verus messias debuit dare aliã legẽ a lege
Moysi Tercius si debebat illã legẽ quã da
ret scribere. Quartus que est excellẽtia legis
nouc.

Quod moyses fuit singularis in dando
legem.

c Jrca primũ punctũ posset aliq̃s
dicere q̃ moyses nõ fuit singula
ris in dãdo legẽ. Quia ꝑm Jsidorũ quinto
ethimologianum ca. i. Multi fuerũt qui de
derunt leges. Quia primus qui dedit leges
grecis fuit Foroneus rex. Primꝰ qui dedit
leges egyptijs fuit Merain⁹ termegistus.
Primꝰ qui dedit leges Athenicnsibus fuit
Solon. Primus qui dedit leges lacedemo
nijs fuit Ligurg⁹ Jste fecit legẽ q̃ ciues ba
berent libertatẽ eligendi magistrat⁹ et recto
res. Jste diuisit solũ tã in domib⁹ q̃ in vi
neis et alijs predijs per equale ne quis pos
set dici potentior alio. Jste fecit iuuenes v
na veste non ãplius toto anno vterentur. ñ
permisit aliquem cultius alio progredi. nec
opulentius epulari. Qui singula non pecu
nia sed compensatione messium coequari
iussit. pueros puberes non in forum sed in
agrum deduci iussit: ne primos annos i lu
xuria: sed in labore et opere ageret. nec pri
us in vrbem redirent q̃ viri facti essent.
Statuit virgines sine dote nubere. vt vxo
res non pecunie causa eligerentur sed virtu
te. et sic matrimonia diuti⁹ permanerent.
Maximum honorem non diuitum et potẽ
tum. sed senum esse statuit. Demum vt su
is legibus eternitatem daret. iureiurando
obligauit ciuitatem nihil mutaturos priuꝰ
q̃ reuerterctur. Profectus est autem cretã
vbi voluntarium exilium perpetuo egit. mo
riensq̃ abijci sua ossa in mari iussit. ne forte
lacedemones se solutos crederent iureiurã
do si corpus eius reducerent ad ciuitatem:
Primus qui dedit leges romãis fuit nu
ma pompilius qui primus successit Romu
lo in regno: Deinde cum populos seditio
sos magistratus ferre non posset. x. viros
legibus scribendis creauit. qui leges ex li
bris Solonis in latinum sermonem trans
latas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatiz au
tem antique leges vetustate atq̃ incuria pe
nerunt Noue a Constantino cesare ceperũt
et reliquis succedentibus eranteq̃ permixte
et inordinate Postea Theodosius minor
augustus ad similitudinem gregoriani et
hermogeniani codicem factum constitutio
num a Constantini temporibus sub pro
prio cuiusq̃ imperatoris titulo disposuit.
quem suo nomine theodosianum vocauit:
Justinianus vero qui imperauit anno
domini quingentesimo. xlij. et imperauit
annis. xxxviij. Dic leges ciuilesq̃ roma
ne quaz erat nimia prolixitas admirabili

Moysi videnda est differentia inter vtranq; legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt de quib⁹ dat testimoniū sacra scriptura spāliter doctria beati pauli qui plenius q̄ oēs alij autores noui testamenti locutus est ostendēs q̄ qz ipleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q̄ prius erat. Et de diuersis pnūb⁹ suar epl'arū colligūtur hic. xiij. dñtie. et addā vnā: vt sic sit xv. dñtie que per ordinē sunt iste que sequūtur videlicet lex Moysi ē lex carnis. lex christi est lex spūs. lex Moysi ē lex timoris. lex xp̄i est lex amoris. lex Moysi ē lex figure. lex xp̄i est lex veritatis. lex Moysi est lex oneris pōderosi et sine cōmodo. lex xp̄i ē lex suauitatis. leuitatis et multi fructus. lex Moysi est lex seruitutis. lex xp̄i ē lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex christi est lex que viuificat. lex Moysi est lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex q̄ est vir⁹ peccati lex christi est lex que est plenitudo gr̄e lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis lex christi est lex nouitatis et fortitudis. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex ip̄fectionis. lex christi est lex p̄fectionis. lex Moysi est lex nocte lex christi ē lex diei. lex Moysi est lex tenebrarum. lex christi est lux lucis clare. lex Moysi est lex misterium dānatōnis. lex christi ē lex iusticie et saluationis. lex Moysi est lex particularis. lex christi est lex generalis. Omissis primis. xiij. ꝓpter prolixitatem euitādā. q̄ diligens lector in predictis epistolis potent inuestigare cōtra quālibet conditionem legis moysi potent cōcludere nō ꝑm pactū etc̄. vt supra Ultimā solū pro presenti intendo pertractare cū hec sit inter ceteras ꝓpria dñtia vtriusq; legis. lex enim moysi fuit ꝓticular ꝓpter multa. Primo qz lex serui. s. Moysi. Secūdo quo ad populū quia fuit data particulari et limitato populo. s. descendentib⁹ ab Abrahām per Jsaac. Tercio quo ad p̄cepta cerimonialia sacramentalia et iudicialia que solum obligabant populum limitatum. s. iudeorum et non alios homines mūdi ꝓpter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata et particularis quo ad locū. s. terre ꝓmissionis in qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum p̄ceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato. s. vsq; ad aduentum Messie lex vero christi est lex vlis. Primo qz lex domini vniuersi sicut lex moysi l'x serui. Secūdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione qz mandat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. M. vlti. Et q̄ baptizarēt oēs gentes et docerent non doctrinam Moysi serui sui. sed quam ipse dominus p̄ceperat eis et ꝓterea data et nouificata lege que ē vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particular data iudeis cū vna eēt icōpatibil' alti et dico icōpatibilis ñ solū qz obseruātia vtriusq; nō potest esse in vna persona que ad plenum eas seruet. sed vtra hoc incompatibilitas ē respectu diuersarum personarum. cum vna lex q̄tum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. et in exilium mittat alteram nō solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. et ideo melius dicitur q̄ vna lex alteram totaliter annullat. volo dicere q̄ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarum quam obseruādo homo meretur paradisum nisi vna sola que est lex gratie cui est incōpatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege Moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo non secundum pactum et cetera. vt supra. et sic cessare debuit lex moysi sicut particularis aduenīente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. Quo ad tercium punctum in quo querebatur exquo verus messias debebat dare legem sicut Moyses. et aliam a lege Moysi: vtrum debuit scribere legē illam in pellibus. petris vel aliquibus alijs extrinsecis Videtur enim q̄ fuisset valde rationabile q̄ ipse fecisset aliquam librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciencia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatum logica aristotelem. geometria euclidem. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlti. parte summe. q. xlij. articu. iiij. q̄ non fuit decens aut conueniens q̄ christus legem suam aut aliquē librum de sua doctrina scribere: propter quās q̄ rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere

miracula et ſanctitatis opa p ipſū facta et fa
mā quā habuit in populis que oia eſſent i
laudē ſui que licet ſine ſuperbia ſcribere po
tuiſſet in mētib⁹ tñ hominū nō careret arro
gāte nota. Secūda rō ne tolleret auctorita
tem ſuam ſpīntuiſancto. licet ei indiuiſa ſit
opera trinitatis adextra ꝑm aug. in enchiri
dion. et ad Pollētū. xxviij. q. i. Sic ei tñ cō
mēdatur patris auctoritas i mūdi creatiōe
Auctoritas filij in mūdi redēptione et ſpīri
tuſſancti in hominū intema inſpiratione et
ſcripturarum per ſanctos conſcriptiōe Vñ
Brego. dicit in ꝓlogo moraliū. q ſacre ſcri
pture actor eſt ſpūſſanctus Et apoſtolus .ij
ad Thimo. iij. q ſacra ſcriptura eſt diuinit⁹
inſpirata et vtilis ad docēdū. Quod autem
ad ſpīritūſanctū pertineat ſcribere patet. q̄a
ſcribere eſt officium digitorum nunc autem
ſpūſſanct⁹ eſt dextre dei digitus. Exo. viij.
et Luce. xi. Manus enim et lingue doctorū
non ſunt niſi inſtrumentuz et calam⁹ ſpūſſā
cti. vnde dixit dō. ꝓs. xliij. Lingua mea ca
lamus ſcribe. Tercia rō nō decuit q xp̄s le
gē et doctrinā ſuā ſcriberet in aliquo libro ꝓ
pter ſuam excellentiam ſingularem. ſcripta
enim ordinātur ad impreſſionem doctrine i
cordibus auditorum ſicut ad finē. Tūc ſic.
excellentiori doctori excellior modus debet
attribui doctrinā tradendi et docendi. Sed
excellētior modus ē doctrinam in mentibus
auditorum imprimere ſicut faciebat xp̄s q̄
in libro ſcribere. igitur nō debuit ſcribere le
gem ſuā. Vñ pitagoras et ſocrates et pbi an
tiqui q̄ fuerūt doctores excellētiſſimi iſtum
modū tenuerūt q nū q̄ aliquos libros ſcri
pſerunt et hec eſt ratio formaliter ſācti Tho
me. Quarta rō eſt vt legē nouam a veteri di
ſtingueret et ſeparet. lex enī vetus dicatur lex
ſcripta etiā digito q̄tū ad precepta moralia
Si noua eſſet ſcripta per xp̄m etiam poſſet
dici lex ſcripta. Quia igitur illa fuit lex timo
ris fuit ſcripta in libris et codicibus. q̄ iſta
amoris fuit ſcripta ſolū in cordibus Quinta
ratio et vltima eſt propter regiā excellentiaz
demōſtrandā xp̄s enī fuit rex Jhūs nazare
nus rex iudeorum. Joh. xix. Et decet regiā
maieſtatē q ipſa dicta et facta p ſuos notari
os ſcribā⁹ et nō p ſe ſicut fecerūt quatuor euā
geliſte xp̄i ihū veri meſſie notarij. Sic ergo
patet q xp̄s non debuit legē nouā per ſe ſcri
bere in aliquibus exemplaribus ſz ex amore ſpi
ritus ſcribentis eā in cordib⁹ fideliū. ſicut dicatur in ſupra
dicta auctoritate Diere. xxxi. Dabo legē meā in
viſceribus eor. et in corde eorū ſcribā eam.
Ex predictis ſatis claret q ver⁹ meſſias de
buit aſſimilari. Moyſi in dādo legē. et q ñ
debuit dare talē legē ſicut erat antiqua ſed
legē nouā. et q illā nō debuit ſcribere per ſe
in aliquib⁹ exemplaribus: ſz in viſceribus et in cor
dib⁹ fideliū. que oia ad litterā ꝓpleta ſunt in
ihesu xp̄o ſaluatore nostro. Quo ad quartū
punctū que eſt de excellentia legis noue licz
ex ſupradictis differētijs claream manifeſte
ſpecialius tamē eius excellentia declaratur
ex ſex gradibus perfectōis. Prim⁹ē ex oſtē
tiōe cognitōis dei. Secūd⁹ ex cōtētorū ratī
onabilitate in mādatis vel monitis. Terci
us ex miraculorū clanitate. Quart⁹ ex eccleſie
ſtabilitate. Quintus ex diuina bonitate.
Sext⁹ ex amenitſſima promiſſorum icōpabi
litate. Circa primū gradū notandū ē q
lex moſayca quo ad fidē vnius dei erat ipſe
cta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia
vnius dei et etiam chriſti in quodam gene
rali. non tamen fuit ibi noticia explicata tri
nitatis perſonarum in vnitate eſſentie. nec ꝙ
conſequens incarnationis. Cuius ratio eſt
quia ſicut cognitio naturalis procedit de im
perfecto ad perfectum. vt dicatur. i. phiſicorū
vnde et pueri vocant primo omnes viros
patres et omnes feminas matres. et poſtea
diſtinguunt. Ita ſimiliter ſupernaturaliſ co
gnitio minor fuit in lege veteri q̄ in noua:
in qua per chriſtum veritas lucide eſt reuela
ta propter quod dicit ſaluator Jo. xvij. Pa
ter manifeſtaui nomen tuum hominibus
quos dediſti mihi. Ipſe enim manifeſtauit
expreſſe trinitatem perſonarum patrem no
minādo a quo eternaliter proceſſit per gene
rationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et
veni in mundum. ſcilicet in vtero beate vir
ginis carnem aſſumendo ſpīritūſanctum ꝓ
mittendo. Jo. xv. Cum venerit paraclitus
quem ego mittam vobis a patre ecce proceſ
ſus ſpīrituſancti ab vtroq. Nominauit
etiam expreſſe trinitatem perſonarum in for
ma baptiſmi. Mathei. xxviij. Euntes do
cete omnes gentes baptizantes eos. ſcilicet
In nomine patris et filij et ſpīrituſancti.
Manifeſtauit etiam vnitatem eſſentie.
Joban. x. dicens. Ego et pater vnum ſu
mus. Hoc eſt q̄d Jobannes in ſua prima

canonica. c. v. dicit exñsse. Tres sunt qui testimoniū dant in celo. pater verbum et spūs sanctus. et hi tres vnum sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie. vt habetur Exo. xxxiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaratū fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissum in christi passione ad ostendendum q̄ declarata et manifestata erāt que prius latebant sub velamine ꝓpter quod ipsa lex noua tanq̄ perfecta in cognitione est donum perfectū descendens a patre luminum. vt dicitur Iacobi primo patet ergo q̄ cognitio dei perfecta est in lege noua que imperfecta fuit i veteri ꝓpter quod patres veteris testamēti poterāt dicer̄ illud quod scribit̄. i. ad Cor. xiij Ex pte cognoscimus et ex pte ꝓphetamus. i. imperfecte. Secundus gradus quo oñdit̄ q̄ lex noua pfectissima est ex cōtentorū rōabilitate. vel mādatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostenditur iperfectio legis mosayce quo ad totū corp⁹ suum. s. quo ad p̄cepta moralia et iudicialia et sacramētalia et cerimonialia. Primo enim in lege moysi p̄cepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia p̄cepta illa que sunt de dictamine rationis etiam si nulla lex esset sicut est illud mandatum quod scribitur. Exod. xx. Honora patrem tuum et matrem tuam etc̄. Et similiter illud quod p modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite consurge. et honora personam senis et similia. Quod autem ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia p̄cepta moralia in lege Moysi ordinabant actus hominum exteriores tantum ꝓpter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factorum. De actibus autem interioribus in quibus consistit bonum moris nihil ordinabat aut parum. Sed contra hoc est quod habetur Exo. xx. et Deute. v. Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui et cetera. dicendum est secundum antiquos doctores q̄ talis concupiscentia non prohibebatur inq̄tum erat omnino latens in corde: sed inq̄tum prorumpebat exterius per aliqua signa vt per verba scurrilia. impudicos tactus et oscula et cetera. huiusmodi Ideo sic exponunt Nō cōcupisces. i. signa concupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. q̄ lex vetus prohibebat manum nō animū vel dicēdū sm alios q̄ lex vetus prohibebat cōcupiscentiam animi latentem hoc tm erat in paucis. s. in mechia et furto. Item in isto insufficienter prohibebat cōcupiscentiam: quia non puniebat transgressores. et sic patet q̄ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniam ad vsuram. nec fruges. nec aliquam aliam rem sed alieno. Ibi enī ꝓmittitur vsura cū alienis ꝓximis. quod est illicitum cōtra dictamen rectę rationis. Item Deutro. xxiiij. ꝓmittitur viro dare libellum repudij etiam causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. et habuerit eam. et non inuenerit gratiam in oculis eius ꝓpter aliquam fe ditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eam de domo sua. Indissibilitas autem per totam vitam est de dictamine rōis naturalis. et sic patz q̄ lex vetus ipfecta fuit in moralibus Et ꝓpter hanc ipfectionē lex mosayca dicitur pedagogus noster. ad Gal. iij. i. regula puerorū et imperfectorum in quib⁹ nō quęritur pfectio interior. Sed ad exterioribus inhonestis timore discipline reprimuntur. Et in actibus exterioribus multa eis permittuntur que non permitterentur viris pfectis. ꝓpter quod Aug. li. de spiritu et littera exponens illd. ij. Cor. iij. littera occidit et cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendū est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua q̄ de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. ꝓpter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificatur omnis caro. Sed lex noua perfecta est in moralibus. quia perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. et in hoc ipfectōz legi supplet ꝓpter qd̄ dicit saluator ipfectōz legi adiplēdo. M. v. Audistis q̄ dictū ē ātiqs. nō occides. q̄ aūt occiderit reꝰ erit iudicio. Ego āt dico vobis. q̄ ois q̄ irascit fri suo reꝰ erit iudicio. in quo ordiat motū interiorē vt ptz. Similiter lex noua actꝰ exteriores ordinat nullū malū ꝓmittendo ꝓpter qd̄ dicit saluator. M. xij. Dico aūt vob̄ q̄m de omni verbo ocioso quod locuti fuerint

boies super terras reddent rationē in die iu
dicij. Si autem bis p̄hibet verbū ociosum
per cōsequens verbū nocuū. Et multo fortiꝰ
us omnem actū malū propterea Matth. v.
post supplētionē p̄ceptorum moralium ve
tens legis cōcludit perfectōem euāgelicā di
cens. Estote ergo perfecti sicut pater vester
celestis perfectus est. perfecit autē christus
moralia precepta legis. etiam cōsilia euan
gelica supaddēdo. propter quod Mat. xix.
Juueni dicenti se custodisse mandata legis
et quereti vlterius viam perfectionis. dicit
saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis per
fectus cē. vade et vende omnia que habes
et da pauperibus. et habebis thesaurum i
celo: et veni et sequere me. Secundo in lege
moysi iudicialia precepta erāt imperfecta. cō
patet ex duob⁹. Primo ex modo inducendi
homines ad obseruantias iustitie. ad quod
ordinabantur iudicialia precepta. Secūdo
ex ipsis preceptis. primū p̄z sic. Primum est
hominū imperfectorū vt inducant̄ ad iustitiā
obseruandā timore pene. Vnde dicit Ora
cius libro epistolarum. Oderūt peccare bo
ni virtutis amore. Oderūt peccare mali for
midine pene. Hoc etiam declaratur ratione
quia illud quod cū timore fit penale est et ñ
delectabile. Vñ dicit. i. Jo. iiij. timor pēnā
habet. Operari autē virtuose nō ē pena virtu
oso et p̄fecto sed magis delectabile. p̄p̄ quō
dicitur. ij. etbi. q. signū hītus generati est de
lectatio in opere. lex moysi inducebat homi
nes ad iustitiam obseruandam per timorē
penarum. ꝓpter qō dicitur lex timoris. Et
in signum huius lex fuit data in terroribus
vt p̄z Exo. xix. Jam aduenerat dies tercius
in quo. s. data est lex. Sequitur Et ceperunt
audiri tonitrua et micare fulgura. et nubes
densissima operire montē. clangorq; buccīe
vehemētius perstrepebat. Timuitq; popu
lus qui erat i castris. Et similiter facies mo
ysi apparuit commuta quando secūdo appo
tauit legē in tabulis descriptam. et timuerūt
filij israel. vt hētur Exo. xxxiij. In cordib⁹
enim illis designabat̄ terror et festinatio legis
patet ergo primum videlicet imperfectio iu
dicialium preceptoꝝ ex modo inducēdi ad
opa iustitiae. s. per timorem pene. Secundo
idem patet ex ipsismet preceptis iudicialib⁹
que aliquando infligebant penam innocē
ti. et aliqñ culpabilem non punichant. Pri
mum p̄z p illud quod habet. Numeri. xxxv.
v. de homicidio ono casuali. vbi dicit̄ quod
qui fortuito et absq; odio et inimicitijs ter
ricebat hominē debebat confugere ad vnā
ciuitatem refugij. et ibi manere vsq; ad mor
tem summi sacerdotis. qō erat aliqñ p ma
gnū tēpus. Talis qui erat innocēs cum ho
micidium erat omnino casuale et inuoluntā
rium sine culpa punichatur graui pena. cō
oportebat eū exulem esse per magnum tēs
a sua ciuitate et a sua possessione Secūdum
patet vbi subditur de tali fugitiuo innocēte
q̄ si infra terminos vrbium inuentus fue
rit et peussus ab eo qui vltor est sanguinis
absq; noxa erit qui eum occiderit. Debuerat
enim ꝓfugus vsq; ad mortem summi sacer
dotis in vrbe habitare. et sic patet q̄ interfe
ctio innocentis in tali casu remaneret sine pe
na. que tñ est grauis culpa. Talis autē im
perfectio legis cōuenichat iperfectioni po
puli qui erat pronus ad effusionem sanguī
nis. et ideo interfector a casu remanēs i sua
ciuitate inter amicos interfecti. erat in pericu
lo mortis cuius innocens. et sic de facili pos
sunt in populo homicidia multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitanda data est lex predi
cta de eius fuga. cuius esset innocens. Et ca
dē ratiōe pcebat lex. Si aliquis amicꝰ mor
tui interficeret eum extra fines ciuitatis refu
gij vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex
sua culpa: sed propter homicidia vitāda ad
que populus tanq̄ imperfectus erat ꝓn⁹. erē
plū idoneum ponit philosoph⁹ quito ethi
corum dicens q̄ aliquando leges sunt fil'es
regulis quibus vtunt̄ artifices in lesbia ad
dolādū lapides. q: lapides illi⁹ regiōis sūt
male dolabiles ideo vtuntur artifices regu
lis plumbeis vt possint tortuositati lapide
applicari. sic in veteri testamēto date sunt le
ges aliquam imperfectionē habētes ꝓpter i
perfectionē illius populi. lex tñ euāgelica q̄
tū ad iudicialia est perfectissima. q: inducit ad
obseruantiā legis non per timorem pene. sz
p amorem iustitie quod est proprie perfectū
vt supra dictum est. ꝓpter quod lex noua me
rito dicitur perfecta secundū q̄ dicit. Jacobi.
i. Qui ātē perspexerit i lege perfecte libertat̄. i. in
lege euāgelij q̄ ducit hoies ad perfectionē et
liberat a seruitute timoris et seruitute pecca
ti. sicut dñs ait Jo. viij. Si mānseritis in ser
mōe meo vi discipli mei erit̄. et vos cognosce

tis veritatem et veritas liberabit vos. Item quia nullum innocentem punit nec aliquod malum impunitū reliquit. qz etiā verba ociosa punienda oñdit vt supra dictū ē. et non solum verba ociosa: sed malas cogitatiões ſm quod dicitur Matb. v. Ego dico vobis q̄ quicūq; viderit mulierem ad concupiscē dā eā iā mechatus est in corde suo. propter quod lex noua est perfecta. de qua pōt exponi illud cant. vi. Una est colūba mea perfecta mea. Dicitur etiam lex noua colūba metaphorice quia est sine felle amaritudinis nl̄lum innoxium puniens. Dicitur etiam pfecta quia nullum malum permittens et sic apparet perfectio legis euangelice q̄tuz ad iudicialia. Tercio declaratur quō sacramēta veteris legis erant iperfecta. Ad cui⁹ euidentiam considerandum q̄ illa sacramēta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinū. et tō aliqua erāt cōia toti populo tam viris q̄ mulieribꝫ vt purificationes alique a tactu imūdi vel mortui q̄ purificationes fiebant per aspersiones aque expiationis: de qua habetur. Numer. xix. et similia. Aliqua autem erant solis viris ꝓuenientia sicut circūcisio aliqua solis sacerdotibus sicut consecratio et vnctio sacerdotis et hmōi. Cuius ratō est qz sacerdotes applicabātur speciali modo ad cultū dei. Ista tamē sacramenta predicta erant imperfecta quia non conferebant gratiam sine qua nō efficiuntur homines idonei ad cultum diuinum. Ideo sacramenta legalia dicuntur egena et infirma. Ad gall. iiij. vbi dicitur sic Nunc autem cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterum ad egena et infirma elementa. Dicūtur autem infirma. quia non conferebant aliquam potestatem spiritualem. sicut conferunt sacramenta noue legis. Similiter dicūtur egena. quia non conferebāt grām q̄ necessaria est ad bene vtendū illa potestate.

Sz cōtra hoc videtur quia in Exo. et Leui. quasi vbiq; dicitur qz illa sacramēta reddebant boies idoneos ad cultū diuinū. dicit̄ q̄ talis idoneitas erat p quādā mūdicam et expiationē corporalē sicut in noua lege q̄s dicatur ineptus ad ministrandum et celebrā dū ꝓpter imūdiciam manuū. lotio manuū reddit eum aptum. sed hec aptitudo est tantum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabat̄ per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramēta emūdationes carnis vt habetur ad Hebr. ix. vbi dicitur sic. sanguis hyrcorū qui. s. offerebatur in consecratione sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu mortuini vel imūdi vt dictū est inquinatos sanctificat ad emūdationē carnis. i. corporis. qz sicut dictū est talia non conferebāt grām sed auferebāt quedā impedimenta seu irregularitates ipedientes a tabernaculi ingressu sicut in noua lege patet p exēplū q̄n enim per prelatos dispēsabatur cū aliquo illegitime nato vel priuato vno oculo vel hmōi nō cōferetur ad hec sibi gratia sed tantum tollitur irregularitas. Sed ꝓtra hoc videtur quia secundum doctrinam sanctorum circumcisio tollebat peccatum originale et per cōsequēs conferebat gratiam vt communiter tenetur. Dicendū secundum antiquam opinionē q̄ tollebat peccatum originale non tamen conferebat grām. hec cum erat ptās circūcisiōis vt tenet̄ a multis et magnis doctorib⁹ quorum rationes ꝓpter ꝓlixitatē omittuntur et in hoc differebat a baptismo qui non soluz auferebat peccatum originale. sed ꝓfert gratiam. Aliter pōt dici q̄ si in circūcisione grā cōferebat̄ hoc nō erat in virtute illius sacramenti sed in fide xp̄i venturi quē ꝓtestabat̄ ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius pro eo si puerulus erat. Et hoc est quod dicitur communiter q̄ valebat ex fide suscipientium. non autem ex opere operato. p quē modū valent sacramenta noue legis. patet igitur q̄ sacramenta veteris legis erant imperfecta. Sed lex noua perfecta est q̄tum ad sacramenta quia illa conferunt gratiam qō illa non faciebāt vt dictum est. propter qō dicitur Joh. i. Lex per moysen data est gratia et veritas per ihūm christū facta est ꝓpē hec de Joh̄ane baptista qui per suam predicationem et baptismum disponebat populum ad xp̄i baptismum et per consequens ad alia sacramenta cum baptismus sit ianua oīum sacramentorum. Luce. i. dicitur ipse precibit ante illum in spiritu et virtute helye parare domino plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis et introducta. vij. sacramenta noue legis in quib⁹ tā q̄ perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. Cause āt

salutis spūalis nō sunt nisi quatuor sicut et quatuor sunt cause salutis corporalis. s. curatiua. cōseruatiua. preseruatiua et melioratiua. Curatiua est duplex. quedā em̄ totaliter et simul curat vt baptismus culpaz et penam oīno delens quantū in se est quedā vero paulatim vt pnīa. Conseruatiua est vt cōfirmatio. in hac em̄ datur spiritus sācti ad robur et confirmationem gratie que data est i baptismo Preseruatiua est matrimonium i quo concupiscentia carnalis in ruinam turpitudinis prona ecapitur honestate nuptiarum ne ruat in mortale peccatum melioratiua est ordo in qua gratia meliorat vl' augmētatur. vel etiam extrema vnctio que boīnem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoq; quedā alia medicina predicta quatuor sola facies. s. eucharistia quoniam et venialia curat et ab eis animā p̄seruat. gratiam quoq; conseruat. qz. p̄s. cuī Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmētat. Quarto in lege moysi cerimōialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum q̄ cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta. quedam ad sacrificia. quedam ad obseruationem. et q̄dam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebāt in sacrificijs et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebant̄ iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei vtpote q̄ custodirēt se ab aliquib⁹ cibarijs potibus et vestibus et similib⁹ ex hoc quia erant populus deo consecratus per sacrām̄tum circumcisionis et alia sacramēta. Nunc autem ita est. q̄ ex fine accipitur ratō eorum que sunt ad finem et ideo ostenso q̄ sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter erit ostēsum q̄ sacra et obseruatiōes erāt īpfecta. qz ordinabāt̄ ad duo predicta sicut ad finē. vt p̄z. dictū est. Qō autē sacrificia veteris legis cēntū pfecta oñdunt. qz quedam erāt sacrificia p̄ peccatis oblata et hec erant īpfecta. qz nō poterant auferre peccata. pp̄ter quod dicit aplūs ad Hebr. x. Impossibile ē sāguīc byrcoz̄ et thaurorū auferri peccata. Et iterum ibidē. Dis quidē sacerdos .s. veteris legis p̄sto. est quotidie mistrās et easdē offerens hostias q̄ nō possūt auferre peccata. Et idē habet. Esa. xl. Libanus vero sufficiet ad succēdēdū et animalia non sufficient ad holocaustum. Libanus autem hic vocatur primum tēplum quod fuit factū de lignis libani. Alia autē illa oblata quantū ad ptē cōcremata nō sufficiebāt ad amotionē peccati. Alia aūt erāt sacrificia pacifica. ex deuotione oblata ad grām dei impetrandā seu ad aliquod beneficiū diuinū. et illa erant īperfecta. qz gratia diuina seu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris lz aliquando daretur p̄pter oblationem et fidem offerentis. Et hoc est quod dicit apostol⁹ ad Hebr. ix. Tabernaculū factū ē primū. etc̄. Sequitur q̄ est parabola tp̄is īstantis. iuxta quā munera et hostie offerūtur que nō p̄nt fm cōsciam pfectū facere seruiētē qz perfectio consciē est donum grē. Et sic ptz p̄positū q̄ lex moysi q̄tū ad cerimonialia et sacrificia erat īperfecta.

Sed lex noua pfectissima est q̄tum ad sacrificia. qz ipsa est vnū sacrificiū pfectissimū scz eucharistia que nō tm̄ est sacramētū sed etiā sacrificiū qz ibi x̄ps quēadmodū īmolatur et fructus sue benedicte passiōis a populo p̄cipit. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnus et pfectū fuit̄ in lege figuratū per multa sacrificia et varia sicut perfectū per īperfecta Eius autē pfecto apparet in duobus. qz p̄io tollit peccata quod nō poterāt facere legis sacrificia. p̄pter q̄ dicatur. Joh. i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi. fm q̄ dicit beatus Jo. i. canonica. iij. ca. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. nō p̄ nostris autem tm̄. sed p̄ totius mūdi Secūdo apparz eius pfectio qz augmētat grām fm q̄ dicit Joh. vi. Qui mād̄ucat me viuit propter me scz p̄ augmētū gratie. De hoc sacrificio pāis et vini in Bereſich raba. i. in genesi magno. Rabi mosse darsan super textum gen̄. c. xiiij Melchisedech rex salem offerens panem et vinum. Erat ei sacerdos dei altissimi dicit rabi smulibel filius nabamā. Iste melchisedech erat sem filius noe. et quid voluit dicere proferens panem et vinum. ostendit nobis q̄ decuit ei actus sacerdotij qui erat sacrificare panem et vinum et hoc est quod dixit. p̄s. in psal. cix. Jurauit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum fm ordinem melchisedech. Et quis ē ille. Ille

est rex messias. ꝓpter quod scriptū est. Ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator ipse: zach ix. Et in hoc ꝙ dicat: pferēs panē et vinū cō cordat cū p̄s. qui dixit. p̄s. lxxi. Erit firma mētū in terra in summis mōtū. vbi dicē trās lato chaldaica. erit sacrificiū panis i terra i capitibus montū synagoge. Et cū ille. p̄s. lxxi. Deus iudicium tuū regi da ſm doctores talmuth totus loquatur de messia. q̄cū ꝙ si non est cec⁹ potent videre ſm predictam translationē chaldaicā ꝙ messias erit firma mētum in terra in altitudine montium synagoge qui montes synagoge et ecclesie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuāt mes siam sper capita sua. et est ita clarū ꝙ non possiunt negare nisi illi super quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculorū vt cordis hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimus legi noue in pane et vino. quod sacrificius ē ipsemet messias et sic pfecto legis euangelice patz ex perfectione sacrificij. Et cū omnes cerimonie ecclesie sint precipue ꝓpter istō sacrificium: sicut ꝓpter finē. sequitur ꝙ cerimonie xp̄ianorū sunt perfectissime Nec est mirā dū ꝙ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabant cerimonie veteris legis. Cerimonie eñ ordinātur ad cultū diuinum. Et ſm ꝙ dicit Augusti. in enchiridion. c. cij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidē et charitatē. Est ergo triplex status hoīs in quo habet fides et spes de bonis celesti⁹ b⁹ et de his p̄ que ad ipsa introducimur. sc̄z de mysterijs xp̄i. et de vtrisq̄ sicut de futuris et hic ē status veteris testamti in quo habet fides de bonis celestib⁹ sicut de futuris.

Sed de his per que introducimur ad celestia sc̄z de mysterijs xp̄i. sicut de p̄nūb⁹ vel de p̄terits est status noue legis. Tercius stat⁹ ē in quo viaq̄ habent tā ꝙ p̄sentia et euidentia et nihil creditur. et hic ē status patrie celestis in hoc autem statu tercio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū ptinēs. ſm ꝙ dicit Apocal. xxi. Templū nō vidi in ea dominus ei deus omnipotēs tēplū illius est. Patet igitur ratione aduenīte secūdo statu. s. noue legis cerimōie primi status. s. veteris legis cessare debuerūt et in duci alie que cōuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectant de futuro. sc̄z bñficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ideo qz cerimonie veteris legis significabant xp̄m venturū. dignum est vt sic euacuaretur in noua lege in qua mysteriū xp̄i iam est preteritū et hoc est qđ dicit ap̄ls ad Hebr. ix. trāslato sacerdotio necesse est. vt legis translatio fieret ꝑ tū. s. ad cerimonialia thunificatione tātuz exēpta. qz nō significabat mysteriū xp̄i directe sed deuotionē populi ad xp̄m. nūc autez debet esse non minor deuotio ad ipm iam presentialiter exhibitum ꝙ erat tūc ad ipsum venturū. ꝓpter quod in noua lege manet tbu rificatio per quam designatur ministrorum ecclesie et ipsius populi deuotio. Innumer autē sunt i lege noua cerimonie. Et si nū ꝙ aliud attenderēt iudei et pagani nisi excellēntia cerimoniarū in ritu xp̄iano: Istud solus deberet conuincere ceritatē eorum sicut patz de ornamentis sacerdotalibus et ministrorum et de alijs que cum tanta solennitate fiunt in altari et in choro in festis dupliabus maioribus minoribus semidupliabus et simplicibus quales etiam cerimonie fiūt i choro a cantoribus et organis ꝙ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu i crucibus et calicibus aureis et argenteis. ceteris q̄z vasis et reliquiarijs in quibus reliquie sanctorum qui pro xp̄o mortui sunt vel ꝙz fidelissime secum sunt honorifice conseruant Mirabantur iudei vnum templum Salomonis sed i stupore z cōuertantur pre multitudine et magnitudine ecclesiarum xp̄i to to orbe constructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium in quibus armonia dulcissima resonat campanarum que ꝓ laudibus diuinis et pro conuocatione populorum et pro terrore demonum mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in summi pontificis imperatorum et regum vnctione. Quid de consecratione episcoporum ecclesiarum altarū vasorum et vestimentorum que omnia admiranda et stupendissima sunt cum christo et in admirationem conuertūt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei. s. et infideles super omnia in vna et eadem fide tantā diuersitatē religionum: vbi homines a seculo fugientes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui licet diuersis cerimonijs pro conseruatione religionum quasi quibusdā muris vtūtur sicut nucleū in testa conseruatur. et mel i

fauo et ciuitas in muro. In substãtia tamẽ eiusdẽ fidei nullatenus discrepãtes ad vnũ beatitudinis terminũ nitũtur peruenire.

Sic ergo patz in sũma colligendo ꝙ lex noua que eu ãgelica dr perfectissia est in moralibus. qz ea implentur addita perfectiõe. qz illi precepto nõ occides additur non irasci. Et illi nõ mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non piurabis addit nõ iurare oĩno. i. sine ltĩma cã et sic d alijs. M. v. Et ab illo ꝓmisso vsure alieno tollitur ipfectio date mutuũ nihil inde sperantes Luce. vi. Et illi de libello repudij addit si quis dimiserit vxorem nisi ob fornicatõnem mechat et qui eam duxerit similiter mechatur Matb. v. Et sic tollunt impfectões taliũ ꝓmissoz in lege veter Si queras vtz moralia pcepta possunt dici euacuata simplr Respõdet ꝙ moralia pcepta fuerũt euacuata tãtummodo fm quid. s. ꝙtum ad impfecti onem. cui⁹ ratio est quia sunt de dictamine recte rõnis et tõ manẽt ꝙtum ad substãciam pcepti. remota tantuz impfectione sicut dictum est qz quando ex impfecto fit pfectum non tollitur terminus a quo sed tm̃ ei⁹ impfectõ sicut qñ ex minus albo fit magis albũ non tollitur albedo precedens. sed tm̃ eius impfectio: Non est sic de cerimonialibus veteris legis qz cõtrariãt noue legis cultui et quãdo fit mutatio de vno cõtrario in alterum oportet termini a quo totaliter euacuari sicut quãdo ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicũtur cõtrarie cerimonijs noue legis qz ille figurabant xp̃m vẽturũ et iste iam de preterito aduenisse. et tõ totaliter cessare debuerũt Etiã lex noua est perfectissima in iudicialibus ex amore ad iustitiã inducẽdo. innocẽtẽ nõ cõdẽnãdo. nec aliqd malũ ipunitũ relinquẽdo et ipleuit xp̃s iudicialia precepta. et i eo qd iustitie addidit equitatẽ misericordie vt pz in absolutione adultere. Jo. viij. Justicia enim fm rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciũ. Jaco. ij.

Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondet ꝙ quando corrumpitur terminus a quo illud per accidens quod est ei adiunctum corrumpitur potest tamẽ manere cũ termio ad quẽ si non habeat ad ipsũ cõtrarietatẽ nõ tamẽ manet idem numero sed specie tm̃. Sic quãdo de aere fit ignis corrumpitur aer et mãet in igne qualitas symbola eadẽ specie. s. raritas: talia sunt iudicialia veteris legis. quia aduenĩente lege grẽ. cessat etiã ceremoniarũ obligatio possit tm̃ aliquis princeps ordinare ꝙ haberẽt in regno suo ita tamẽ ꝙ non reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio autẽ predicti est. quia iudicialia precepta p se et directe non erant ordinata ad significãdũ aliquid futurũ sicut erant cerimonialia sed erant ordinata per se et directe ad seruandũ ordinẽ iustitie in populo iudaico vt supra dictũ est. Quia tm̃ stat⁹ illi⁹ populi erat figuralis totus respectu xp̃i. vt dicit apls. i. Cor. x. oĩa in figura contingebãt illis. p cõsequẽs precepta iudicialia illius populi erant figuralia non directe sed ex cõsequenti Et ideo si aliqui seruarẽt ea ex hoc ꝙ fuerunt tunc statuta hoc cẽt dicere ꝙ status ille adhuc durat. qd est erroneũ et illicitũ. si tm̃ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. Cõsiderãdũ tm̃ ẽ ꝙ i lege noua transcũt ꝙtũ ad eorũ rigorem. qz essent magis obseruanda ex amore virtutis ꝙ ex timore. qz lex noua ẽ lex amoris. ꝓpter qd dicit. i. Jo. iij. Perfecta charitas foras mittit timorẽ adipleuit etiã xp̃s precepta iudicialia rigorem eorum tpando in aliquibus vt dictum est per seipsũ et in alijs dimisit tpamentum suis ministris sc̃z ecclesie prelatis et principibus catholicis vt de talib⁹ ordinent fm ꝙ viderint vtile cõtrati fideliũ fm temporũ varietatem et locorum et personarum. et istud nõ fuit destruere legem sed adiplere. qz sic ordinauit meliorem modũ obseruationis iustitie. sicut nõ destruit ꝑuer quãdo fit vir. quia licet transeat puericia manet tm̃ melior status eiusdẽ persone. etate mutata. lex vetus habuit quasi statũ pueri respectu noue legis. propter quod vt supra dictuz est ad Gal. iij. dicitur. Lex pedagog⁹ noster fuit in xp̃o. i. regulatiu⁹ status puerilis propter quod erat lex timoris sicut pueri sub disciplina et timore custodiũtur. lex autẽ euangelica est lex amoris. et ideo nõ debet eẽ tantus rigor penarũ. qz ꝓprium hominũ pfectorum est magis deduci ad virtutez amore iustitie ꝙ timore pene vt supra dictũ est. est etiam lex noua pfectissima in sacramẽtalib⁹ vt dictũ est de eucharistie sacramẽto. Et impleuit xp̃s sacramentalia legis per exhibitõ

nem veritatis. venit enim rex et ipleuit figuras que vacue erant. Impleuit sacramētum circuncisionis quod se extendebat solum ad viros primo suscipiendo in seipso. Secūdo melius efficaci⁹ et generalius instituēdo sacramētū loco ipsius. s. baptismū in quo confertur maior gratia et remediū tā viris q̄ mulieribꝫ. Impleuit etiam sacramētum vnctionis regū et sacerdotū. non q̄ assumpserit statum sacerdotis legalis vel terreni regis. immo dixit coram Pylato. Regnū meū nō ē de hoc mūdo. Jo. xviij. et ideo nō habuit istā vnctionem corporalem regū vel pontificū sed vnctionē spūalē habuit a deo patre per plenitudinem gratie ſm q̄ dicitur in psal. xliij. Unxit te deus deus tuꝰ oleo letitie etc. Est etiā lex noua perfectissima in cerimonialibus vt dictum est. et xp̄s ipleuit cerimonialia non solum que pertinebant ad sacramenta sed etiam ad sacrificia sicut imolatō agni paschalis et iuge sacrificium et similia. que erant figuratiua vnius sacrificij pfecti. s. xp̄i in cruce offerendi. Et ideo ista impleuit xp̄s vno modo corporaliter patiendo i corpore in cruce. Alio modo efficacius sacrificiū. s. eucharistiam instituendo. Quedā etiā cerimonialia pertinebant ad sacramēta. et de talibꝫ erant p̄cepta phibitiua vsuum aliquorū aborū et cōsilia et ista adipleuit xp̄s. q̄ dicit Petrus Act. x. In mundū et cōmune nō intrauit in os meum. et multo fortius xp̄s hec obseruauit. et sic ista p̄cepta impleuit obseruando et obseruationem meliorem declarando. per talē enim abstinentiam a corporalibus cibis significabatur abstinēna a spiritualibus imundiciis. hanc autem mundiciā instituit xp̄s in lege euangelica que est mundissima dicens. Mat. v. Beati mūdo corde quoniam ipsi deū videbūt. et p cōsequēs debuit cessare illa figura vel abstinentia. propter qō dicatur Act. x. Quod deus purificauit tu cōne diseris. q̄ nullꝰ alibꝰ coinquinat boies q̄ cū gratiarū actione percapitur. et hoc est qō dicat xp̄s. Mat. xv. Quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tū deus in ordinatione ecclesie de aliquibus abstinētijs faciendis pro loco et tēpore. et sic p̄ excellentia legis xp̄i q̄ tū ad totū corp⁹. et quo modo xp̄s legē adipleuit q̄ tum ad omnia genera p̄ceptorū Est etiam perfectissima p amotionem velaminis quod significatum est. quia tunc sacramētalia et cerimonialia mutata sunt quo ad effectū sed nō quo ad obseruātiam. quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia ci tripliciter cōsiderātur. primo quasi viua ante passionē. et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secundo quasi mortua. s. a passione domini vsq̄ ad fidei manifestam reuelationem. et hoc tempore permissum erat eis seruare et Petrus seruauit. Tercio cōsideratur tempus: in quo fuerūt mortua scz post fidem reuelatā et ex tūc nec precepta nec permissa sed oīno phibita ne cineres mortales scz synagoge sepulte de tumulo p dirent quod horribile foret et fetidū. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima ē sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta. Dia etiam cōtēta i lege noua vt dicit doctor subtilis Scotꝰ in prologo primi sñtarum. q. ij. sunt rōnabilissima. i. q̄ nihil tradit dissonū rōi. et in hoc multū cōmēdatur excellentia legis noue. Quid enim rationabiliꝰ q̄ deum tanq̄ finem et vltimum super omnia debere diligi et proximū sicut seipsum. i. ad id ad quod seipsum ſm gre. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Mat. xxij. Itē. M. vij. Dia q̄ vltis vt faciāt vob̄ boies et vos facite eis. ex istis quasi ex principijs practicis alia practica in scriptura sequūtur tradita honesta et rationi consona sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuilibet ptractanti de preceptis et cōsilijs et sacramētis. quia in omnibus videtur esse q̄si quedam explicatio legis nature. que ſm apostolū ad Ro. ij. scripta ē i cordibꝰ nostris et hoc quo ad moralia de quo Aug. ij. de ciui. dei ca. xxviij. in fine. Nihil in eis turpe aut flagitiosum spectandū imittandūq̄ ponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur aut miracula narrant aut dona laudantur aut beneficia postulātur. De credibilibus etiam patet. quia nihil credimꝰ de deo quod aliquā iperfectōnē iportat. imo si qō credimꝰ verū esse magis attestatur perfectōi diuine q̄ eius oppositum. patet de trinitate personarū. de incarnatione verbi et huiusmodi. nihil enim credimus incredibile. q̄a tunc incredibile esset ea mundum credere sicut deducat Aug. de ciui. dei. li. xxij. capi. v.

mundum tñ ea credere nō est incredibile q̃a hoc videmus. Tercio oñdit excellētia legis noue ex tercio gradu pfectionis eiusdē. s. ex miraculorum daritate quod sic deducit p̄dicti doctor subtilis nō p̄t esse testis falsus sed ipse iuocat a p̄dicante scripturā vt ostenderet doctrinā eius cēv erā fecat aliquod op sibi ꝓpriū vtpote miracula ac pro hoc testificatus est hoc esse verū quod ille predicauit. Confirmat per Richardū prio de m. c. ij. Domine si error est a te decepti sum. nā tātis signis cōfirmata sunt que nō nisi a te fieri possunt. q̃ si dicas miracula nō fuisse facta contra hoc dici p̄t illa sntia Augusti. de ciu. dei li. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta nō credūt. hoc vobis vnū grande miraculū suffiat q̃ tā orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enī quod credim dicat incredibile esse. nō mun ē incredibile homines inquit ignobiles quo ad genus. ifimos quo ad reputatōnē pauissimos quo ad numerū. qz. xij. iperitos quo ad sciam. qz piscatores rē tta incredibilē: s. xp̄m eē verū filium dei: passum pro genere humano in cruce tercia die resurrexisse et ad celū ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mūd credat illud sicut tā credidisse videmus nisi per illos aliqua mira fierent per q̃ mūd ad credēdū induceret. Unde subdit ibi Augusti. iuxta finem capi. Et propterea mūdus numero exiguo ignobiliū infirmorū et imperitorū hoim credit qz in tācōtēptibilibus testibus multomirabilius diuinitas seipsam persuasit. quid enī incredibili q̃ q̃ ad legē cōtrariam carni et sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cōuerterūt. quod speciaiter patet de multis prudentissimis. prio fidei rebellibus et post conuersis. vt ō paulo prius psecutore post gentiū doctore. De augustino prius p manicheos seducto post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo De Cypriāo prius mago post epo xp̄ianissimo et sic d aliis innumeris. Contra idē secūdo p̄t dici illud idē Augusti. li. x. de ciu. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mēdaciter scripta. q̃q̃s hoc dicat si de his reb negat oīno vllis litteris esse credēdū p̄t etiā dicere nec deos vllos curare mortalia. et ibidem si libris magicis siue quod honestius putāt theoricis credūt aut illis libris credere nolunt ista eē facta. q̃ bus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est eis soli sacrificādū esse precipit Contra idē tercio est. qz quedam sunt facta que nisi animis ꝓteruientibus negari non possunt vt sunt mirabilia facta a siluestro coram Constantino tā in curatione lepre eius q̃ postea in disputatione eius cōtra iudeos que facta tan q̃ celeberrima mūdū non latuerūt. Forte dices q̃ licet miracula sunt facta nō tamē sunt testificantia veritatem qz anti christus faciet miracula. Contra si aliq̃s vocatus in testem signū consuetum testificationis permittat adduci et presens non cōtradicat talis taciturnitas non stat cum veritate perfecta. miraculum autē est tale signum dei. vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonibus nō cōtradicēs annunciens videlz non eē sua testimonia non vidētur eē vera ꝓ perfecte quod est impossibile. et p hoc dicitur ad illud de antichristo qz christ p̄dixit miracula facienda per eū nō esse testimonia veritatis vt ptz Matb. xxiiij. et. ij. ad Thessal. ij. Unde cōtra falsa miracula antichristi posset sibi obij a saltem de istis duobus hoc modo. si tu es de facme videre nudam diuinam essentiam et post visionē me moriā certā habere visionis et certitudinez habere q̃ illa fuerit visio nuda diuine essentie. et tūc credam tibi Item si tu es deus dic mihi quid faciam aut quid cogitabo vl q̃d appetam pro tali die vel hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis inuit saluator. Jo. v. et opera que ego facio illa testimōium phibēt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. et sic patet excellentia noue legis miraculorum daritate. Quarto ostēditur excellentia legis noue ex quarto gradu perfectiōis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput et mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos eius ecclesie credere gremio que vsq̃ ad cōsummationem generis humani ab aplica sede per successiones episcoporum frustra hereticis circūlatrātibus et partim plebis ipsius iudicio et partim consiliorum grauitate et partim ex miraculorum manifestate dignatis culmen auctoritatis obtinuit et paru post. Quid est q̃ tamingratum potest esse oculi dei q̃ tanto

labore prauitate auctoritati velle resistere Unde Hamal. Act. v. Si est ex hoib⁹ consilium hoc aut̄ opus dissoluetur si vero ē ex deo nō poteritis dissoluere ne forte et deo repugnare videamini etiam. Luce. xxij. ait dñs: Ego rogaui p̄ te vt non deficiat fides tua et tu aliquando conuersus confirma frēs tuos. Secūdo p̄z stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. contra epistolā fundamēti. Quis enī tātam multitudinē ad peccatum p̄nam ad legez contrariā carni et sanguini seruandam īduceret nisi de⁹: Confirmat̄ q̄ iudeorum secta non manet in vigore sicut contra eos deducit Aug. in sermone de aduentu. vos in q̄ cōuenio o iudei etc̄. Si obijcat̄ et de p manētia secte machometi. Responsio ista incepit post legē xp̄i plusq̄ sexcētis ānis vt dicetur li. iij. et ꝓbetia dicitur cē apud eos q̄ secta eorum ato finienda est. non ē sic de lege xp̄i q̄ ipse dixit Matb. xxiij. celum et terra transibunt verba aut̄ mea n̄ transient quasi dicat lex mea sine fine durabit. q̄ verba xp̄i sunt lex eius. Jtē manēte sacrificio legis noue manet et lex nō ua. sed vsq̄ ad finem istud sacrificium durabit p̄z. Matb. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sum: s. in sacramento altaris vsq̄ ad cōsūmationē seculi. lex ergo xp̄i in qua tale sacrificium cōtinuabitur durabit vsq̄ ad cōsummationem seculi. Jtem dicit apls. i. Lor. xi. Quotiēscūq̄ manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini ānūciabitis donec veniat. s. ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima ꝓpter suā ꝑpetuā stabilitatem in capite et in mēbris. Quinto ostēditur excellentia legis noue ex quīto gradu ciusdē. s. ex diuina bonitate que nō deest toto corde q̄rentibus salutem multo em̄ diligentissime querentes salutem ad hāc legem conuersi sunt. et quanto feruētiores facti sunt in querendo tāto in hac lege āplius sunt ꝓfirmati. subitoq̄ in ea penitētes de malicia in bonitatem mutati sunt et quod amplius in admirationem inducit ē q̄ potētes ꝑfrui bonibus mūdi diuitijs eiusdem et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrātes humilitatem paupertatem et castitatem q̄ eis opponūtur amplexantes sub religiōis voto tēpore vite sue crucifixi mūdo et mundus eis se volūtarie astrinxerūt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq̄ per eas plures in magna exultatōne spiritus et mirificias sunt perpessi. q̄ nō videtur probabile nisi deus hāc legem singulariter et inefragabiliter approbaret et ordinaret ad salutem tāq̄ excellētissimam et perfectissimaz legem sine qua salus esse non pōt. Sexto et vltimo ostenditur excellētia legis noue ex sexto gradu perfectōis eiusdez. s. ex amplissima promissorum incōpabilitate in lege ei veteri promissa iperfecta fuerūt ꝓmittebātur enim tria. s. bona tēporalia. vita tē poralis. et pax tpalis. De primo Leui. xxvij. Si in preceptis meis ābulaueritis et mādata mea custodieritis et feceritis ea dabo vobis pluuiam tpib⁹ suis. etc̄. Esa. i Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc̄. De secūdo Leui. xviij. Custodite leges meas atq̄ iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro. iiij. Moyses scripsit quoniā iustitiā que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tercio Leui. xxvij. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis et non erit qui exterreat. Jtem Deu. xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias oia mādata eius faciet te excelsiorem omnibus gentibus etc̄. s. in tēporalibus Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi: Certe ꝓmittit suis credentibus pro finali beatitudine illud quod debetur porcis et asinis. s. gulam et coitum.

Quam ꝓmissionem pbs despiciens qui fuit quasi ist⁹ secte. s. Auicēna. vij. metaphisice. vij. ca. Aliū finē quasi pfectionū et boz magis cōgruētē inquit. Lex nostra quā dedit machometus ostendit felicitatis dispositionē et misērie que sunt fin corporis sensus. et est alia promissio: que appēndit ab intellectu. Sequitur ibi sapientib⁹ multo magis cupiditas fuit ad cōsequendā hanc felicitatē q̄ corporis que q̄uis daretur eis nō tm attenderūt nec appciari sunt eā i cōparatione felicitatis que ē cōiūcta prime veritati hec ille. Nobis aūt in lege xp̄i excellentiora promittuntur quia ꝓmisit bona spūalia et eterna. s. grām in presenti que precellit oibus bonis tpalib⁹ et etiā gloriā in futuro. Ita autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorū. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. M.

Auicen

iii. Pniam agite appropinquabit vobis regnū celoꝝ. De secundo Matb. xix. Oīs qui relinquit domum vel fratres aut sorores aut patrē aut matrem vxorē aut filios aut agros ꝓpter nomen meum centuplū accipiet. Nō ē sic intelligenduz vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquam reuolutōem tēpoꝝ post iudicium centuplum oīm que dimittūtur hic propter deum reddat in eadem specie vt cētuz agri ꝓ vno agro dimisso. sed ē sensus ꝙ qui corpalia pro xpo dimiserit bona gratie recipiet hic in pnti que intantū excedūt bona tpalia ac si cētenar⁹ numer⁹ quo numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. i futuro. De tercio Job. v. Pacem relinquo vobis. pacē meā do vobis. s. qualis ego sum. quia eternus cum patre et spūsancto nō qua ē mūd⁹ qui transit et eius pax. Et nō est mirū si xps dat suis credentibz pacem etc. nam quia ipe est princeps pacis. Esa. ix. Sequit ibidem Et pacis non erit finis. hanc ꝓmissionem p̄dixerat Esa. fiendam suis credentibz per gem messiā ca. xxxij. vbi dicit. Sedebit populus meus in pulchritudinem pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in māsionibz diuersis ꝑm diuersitatē et varietatē mentoꝝ De quib⁹ Job. xij. In domo pris mei māsiones multe sunt fiducie quia oīs sūt ibi certi ō sue beatitudinis eternitate et i requie opulenta qz ibi totaliter quelibet appetit⁹ ꝑm illud p̄s. xvi. Satiabor cū apparuerit gl'ia tua. Simil'r in lege veteri comminatio erat mors tpalis. Unde Esa. i. ca. Si me adtra cundiam; prouocauerit⁹ gladi⁹ deuorabit vos. sed in lege noua cōminat mors eterna Mat. xxv. Discedite a me maledicti i ignem eternū sic ergo ps excellētia legis noue ex p̄dictis sex gradibus. Ex quibz correlatiue sequitur legem xpi esse p̄orem lege moysi. nō quidem tpe sed pfectione lz fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solū pfectionis sed etiā tēporis. qz ante. ccc. xxx. ānos vt patuit supra cadē cōsideratione ar. ij. Et notā dū ꝙ euāgelium xpi dicatur lex a legēdo. qz in eo legitur diuina iustitia. dicatur lex a ligādo qz per ipsuz ligatur humana isolētia. dicitur lex a legendo. i. colligendo. qz de ipsa colligitur sapida scientia. dicitur lex a legādo. qz in ipsa legatur beatitudo eterna. Lex euangelica est illa lex de qua dicitur Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite et testamētum altissimi et agnitio veritatis. Vere liber vite est qz verba euangelica aiam viuificāt. vere etiam testamentum altissimi. qz verba euāgelica eterna premia obseruātibus promittunt. Vere etiā agnitio veritatis. quia verba euāgelica errorum tenebras a mentibus fugant Hec ē lex q̄ in se ē sincerissima et absq̄ oīi admixtiōe falsitatis ꝓpter qd̄ dicatur lex domini imaculata etc. ps. xviij. Hec ē cuā respectu oīm virtuosissima. ideo dicatur cōuertens aias. lex euangelica aiam dulcificat contra mūdi multiplicē pressuraz qz est testimonium domini fidele sapiētiā. i. sapidam scientiam prestans puulis. i. veris humilibus Ipsa nihilominus aias letificat cōtra corditristiciam. et hoc est quod sequitur. Justicie domini recte letificātes corda. letificātes quidem qz ꝑmittūt penitentibus veniā et pseuerātibus glām. Ipsa etiam aias illuminat cōtra ignorantiam. qz est preceptum dñi lucidū illuminās oculos. Btūs ergo bō quē tu erudieris domine ihesu et d̄ lege tua docueris eum. ps. xciij.

Quod verus messias debet nasci i bethleē:

q Uarfus thesaur⁹ aperit de loco natiuitatis messie quē p̄nūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata puul⁹ es in milib⁹ iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel translatiō chaldaica habet Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi et nos concedimus ipletum est in ihesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Mat. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicūt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio et predestinatio natiuitatis eius a diebus eternitatis siue ab eterno. Sed hec respōsio nihil valet. qz preuisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiaz de minimis. qz omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xpo respectu aliorum prophetarum quātūcūq̄ minorum. Et ideo dicunt aliq̄ iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundum creatum Septem enim dicunt ante mundum et ab eterno creata. s. lex penitentia. gehenna domus sanctuarij. thronus

glorie paradisus voluptatis et nomẽ mes/sie. Et sic exponũt illud Ben. ij. plantauerat dominus deus paradisũ voluptatis a prĩ cipio. i. ante mũdũ ꝑ duo milia annorum. Et sic exponũt illud. Et egressus eius a prĩ cipio a diebus eternitatis de nomine mes/sie quod fuit ante mũdũ creatum modo pre dicto. Sed hec ita rationabilia sunt ꝙ nõ indigent reprobatione. lex enĩ nõ potuit cre ari nisi ĩ aliquo ĩtellectu nõ diuino qz nihil est ibi creatũ nouiter nec in alio quia nullus tale erat ante mũdum. Similiter penitẽtia nõ est nisi de peccato preterito. ideo non est ante mũdũ. qz peccatũ non fuit ante mũdũ cũ peccatum haberet esse in homine vel ãge lo qui ꝑm ipsos non possunt fuisse añ mun dum et consimili modo possunt alia repro bari que causa breuitat̃ omitto.

Quod nomen messie debuit esse nouum et illud est ihesus.

Q Vintus thesaurus aperitur de nomine messie quod ante eius aduẽtum incognitum erat. dixerat enĩ. Esa. ĩ ca. lxij. Vocabitur tibi nomẽ nouũ quod os domini nominauit. Istud nouũ nomẽ ore domini per angelũ fuit denũciatũ. Jo seph et marie virgini qõ eẽt ihesus. Istud ꝓprosũ nomẽ ineffabile fuit dictũ. Breui/ter tetragramaton nominauerunt. a tetra quod est quatuor et grãma littera quasi no mẽ quatuor lrãrũ. Et vt videatur nouitas istius benedicti nominis ihesus: aperio, qui ꝙ mirifica secreta predicti ineffabilis nomi nis tetragramaton. Primũ secretum ẽ ꝙ in elemẽtario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝑ fert nõ põt. Scribitur enim quatuor litteris scz ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vnde et a grecis tetragrama ton dicitur vt dictũ est quod hebrei pnũciãt Adonay aliter scribẽtes et aliter ꝓferentes qz nõ est eis datũ ineffabilitatem huius no/minis penetrare vnde nec valẽt proferre. Secũdũ secretũ est ꝙ istud fãctũ nomen si gnificat mysteriũ trinitatis et vnitatis diui ne essentie. Tres nãꝯ lrẽ sunt quibus ipm sanctũ nomẽ scribitur sed vna earum bis po nitur. scilicet he. que inuit spiritum sanctum procedere tam a filio ꝙ a patre. Joth. idem est quod principium et conuenit patri qui est principium sine principio. quia pater a nul/lo sed alie persone ab eo procedunt. he in/terpretatur vita et cõuenit spiritui sancto qui est omnium viuificator et inspirator sicut ip se dominus ait Jo. vi. Spiritus est qui vi/uificat vaf idem sonat quod ipse quod ẽ ꝓ nomẽ demõstratiuum et significat filium q̃ visibilis et demõstrabilis factus est ĩ assum pta hũanitate. quia in terris visus est et cuz hoibus cõuersatus est Baruth. iij. Terci um secretum est ꝙ istud sãctum nomẽ vt tra dũt peritissimi hebreorum tãte virtutis est vt si distinguatur in tres dictiões quelibet si/gnificet nomẽ dei. per se idipsum significãs quod et integrum nomẽ quod ex quatuor litteris cõstat. Si enim primaz cõiũxeris et secũdam. s. Joth et he. erit vnum nomen. si secũdam et terciam. s. he. et vaf. iam habebis secũdum. Si terciam et quartaz. s. vaf. et he iuẽies tercium nomẽ vt innumera trinus et vnus, qui hoc noie designatur. Quartuz secretum quod bis maius est quod ita secũ dum nomẽ ꝓpagatur a primo et terciam a secũdo vt aliud sine alio pronũciari nõ pos sit. De nãꝯ littera cõis est primo nomini et secũdo. vaf commũis est secũdo. et tercio. ĩ hoc ꝙ secũdum nomẽ descẽdit a primo o/stẽditur filius ꝓsubstãtialis patri a quo ge nitus est. In hoc vero ꝙ tercium descẽdit a secũdo ostẽditur spiritus sãctus cõsubstanti alis filio qui consubstantialis est patri vt li queat ꝙ pater est in filio et filius sit in patre et spiritus sanctus in patre et filio. Job. xiij

Quintum secretum est ꝙ in hoc dei no/mine video ineffabili nomẽ ihesu est iſertuz immo nõ est aliud nomẽ ꝙ istud patz tres enim littere eius principales sunt Joth he. vaf. que secundum litteras nostras idez sũt J h v. et patet ꝙ iste tres littere cõiũcte faci unt istud nomẽ ihesu. tertullus suprapõitur propter titulum crucis. De vero vel b dupli catur, significat nõ solum spiritum sanctum procedere a patre et filio: sed etiam mysteri um incarnatiõis designat. quia spiritu sanc/to cooperãte et nõ ex virili semine cõceptus est messias ihesus christus dominus no/ster vt primum he referatur ad productiõez spiritus sancti. secũdum vero ad cõceptiõem siue ĩcarnatiõem verbi diuini. Ecce ergo no mẽ nouum quia nouiter ab angelo pronũ/ciatum nõ potẽtibus iudeis illud primo ꝓ

nũciare et ſicut ipſe meſſias vocatus eſt no
mine nouo ſic etiam ſerui ſui ſicut predixe/
rat. Iſa. in capi. lxv. ſeruos ſuos vocabit no
mine alio i quo qui bñdictus eſt ſuper terrã
bñdicetur i domino amẽ. Serui enim dei
ante aduẽtum meſſie vocabantur iudei vel
iſrael. ſed meſſias in ſuo aduẽtu debebat e/
os vocare alio nomine vt nõ iudei. non iſra
el ſed chriſtiani a chriſto nominentur. Sed
oriũtur due difficultates quas forte moue/
ret iudeus. Prima eſt cum pluribus alijs
noibus meſſias nominetur in ſcripturis: ſ.
emanuel. Eſa. vij. admirabilis. cõſiliarius
deus. fortis. princeps pacis. pater futuri ſe/
culi. Iſa. ix. quare ergo nõ illis ſed vocauit
iheſus. Reſpondetur q̃ ſm pbm a fine
denominatur res. i. de anima chriſtus igit̃
debuit denominari a fine itẽto qui finis fu
it ſaluatio humani generis. Et ideo debuit
nominari ihũs quod interpretatur ſalus vel
ſaluatio. Ipe em̃ ſaluum faciet populum ſu
um a peccatis eorum. M. i. Item dicat ſan/
ctus Tho. q̃ potius debuit nomiari iſto no
mine quod eſt ſalus vel ſaluatio q̃ aliquo
alio qr omnia alia nomina iludũtur i iſto
ptz. Nam ſaluatio generis humani cõtinet
principium medium et finem. Iſtud nomẽ
emanuel qđ interpretatur nobiſcũ deus. eſt
principium ſaluatiõis noſtre. quomodo in
diuino ſuppoſito vnite ſunt due nature. ſcz
diuina et humana Iſta vero noia admira/
bilis cõſiliarius cõtinẽt medium Iſta noia
princeps pacis. pater futuri ſeculi. cõtinẽt fi/
nem quia noſtra ſaluatio ad pacem et ad fu
turum ſeculum poſſidẽdum ordinabitur.
Sed iſtud nomẽ benedictum ihũs totum p
ceſſum rõe ſaluationis cõtinet. ſ. principium
medium et finem. Ideo iſto nomine iheſ⁹
tã q̃ magis ſufficiẽti qr iludit oia alia no/
mina debuit meſſias noiari. Secũda diffi/
cultas eſt dicere em̃ iudeus. quõ tu dicis q̃
iſtud nomẽ ihũs eſt nouũ cũ alij tres ante
aduẽtuz ihũ nazareni fuerũt vocati iſto no
mine. ſ. ihũs ſyrach. ihũs naue et ihũs fili⁹
Joſedech. ſacerdos. Rñſio q̃ iſtud nomen
ihũs eſt nomẽ nouũ i xpo propter effectum
nouũ. qr etſi i alijs qui vocati ſunt hoc no/
mine ihũs nomẽ fuerit correſpõdẽs ꝓprie/
tati qr ſaluauerũt et fuerũt ſaluatores. Iſtõ
fuit in tpalibus nõ i ſpũalibus. illi ſaluaue
rũt populũ a multis malis et dãnis nõ tñ
a culpa et peccatis ſicut bñdict⁹ noſter iheſ⁹
dicẽte angelo Joſeph. M. i. Vocabis nom̃
eius ihũm ipe em̃ ſaluũ faciet populũ ſuum
a peccatis eorum. Item illi ſaluauerũt i tẽ/
pore et ſaluatio eorũ trãſiuit cum tempore:
Noſter bñdictus ſaluauit i tempore: ſed ei⁹
ſaluatio durat ſine tpe ieternum Et ideo in
eo habet veram ꝓprietatem nominis nõ i
alijs. quia ſm logycos: nomẽ eſt vox ſigni
ficatiua ſine tempore Nomẽ ihũs i alijs fu
it vox ſignificatiua cum tempore. quia ſolũ
in temporalibus et temporaliter nõ ſpũaliẽ
nec eternaliter ſaluauerũt. Sed i chriſto ihũ
vero meſſia fuit et eſt vox ſignificatiua ſine
tempore cum ſua ſaluatio ſine tempore hoc
eſt ieternum ſit: vt dictum ẽ. O bñdictuz no
mẽ per te peccatores a peccatis ſaluãr. M:
i. p te remiſſionem peccatorum accipiũt oẽs
qui credũti eũ cui⁹ nom̃: Act. iiij. et. i. Jo:
capi. ij. Sine te nõ eſt aliud nomẽ ſub celo
datũ hominibus in quo oporteat nos ſal/
uos fieri. Act. iiij. Tu es nomẽ honorabile
in celo et in terra et in ifemo: ad Phil. ij. in
nomine ihesu omne genu flectatur celeſtium
terreſtriũ et ifernorũ. Tu in periculis. i. ꝑijs
in malis in anguſtijs. in tribulatiõibus et
neceſſitatibus es ꝓtectio et defenſio firma:
Prouer. xviij. Turris fortiſſima nomẽ dñi
ad ipſum cõfugit iuſtus et ſaluatur. et nõ ſo
lum iuſtus ſed et iuſtus: ſi cum fide et devo
tiõe recurrerit. per te demonia eijciũtur. lin/
guis nouis boies loquũtur et ſerpẽtes tol/
lũtur. venenum mortiferum nõ nocet. et lã
guores ſanãtur. Math. vlti. Tu es mel in
ore: melos in aure. iubilus i corde. ſm ber:
Nõ eſt ergo mirum ſi hoc eſt nomẽ tuum ad
mirabile in vniuerſa terra vt finaliter qui te
inuocauerit fide formata charitate ſalu⁹ ſit:
Jobelis. ij. Quicq̃ inuocauerit nomẽ domi
ni ſaluus erit. ſ. in nomine q̃ ſaluatio vl' ſa
lus interpretatur ſicut eſt nomẽ ihũs. ſi plu
ra alia ſingulariſſima vis videre de hoc glo
rioſiſſimo nomine: vide in viginti duobus
ſermonibus quos alias fec ob ei⁹ho noẽ
ſuper th emate eſt nomen eius Jhũs

Quod vero meſſie in lege ꝓmiſſo debe/
bãt offerri munera in ſuo aduentu.

Sextus thesaur⁹ aperitur de ve/ neratione messie Sacra eni scrip tura ꝓnũtiauit et specifice deter/ minauit ex tẽpore Abrahe ꝙ reges orietis venirent ad adorandũ messiam regem. et ꝙ ei ducerẽt aurum et incẽsum. quod apparet etiam manifeste ꝑm doctores hebreorum ex sequẽtib⁹ auctoritatib⁹. Et primo dicitur in bereschith rota. i. in Genesi parua. dixit rabi Rabosie. si dixero tibi vnũ verbũ bonũ dices tu nomine meo. et dixit ei et quod ẽ illud verbũ Rndit scias ꝙ oĩa munera que dẽdit Jacob pater vester ipsi Esau. Ge. xxxiij significãt ꝙ ꝑ tẽpore debent gentes redire ad regẽ messiam. qz scriptũ ẽ psal. lxxi. Reges arabũ et saba dona adducẽt. et dixit ei verbũ. dixisti mihi per vitam tuam: ego dicam nomini tuo. Item dicit thalmuth i beresit. Rabba rabi Moysen darsã Saba sũt filij abrahe. qz sic scriptũ est Gen. c. xxv. Abrahã vero aliam duxit vxorem nomine cethurã que pepit ei zamran et iexan et madã madian et iesboth et sue. Jexan quoq; genuit saba et dadã. etiã quãdo augmẽtauit salomõ regnũ suum dixerũt. Forte iste est messias. et illa hora venerũt ad eũ sicut scriptum est. iij. Reg. c. x. Sed et regina Saba audita fama Salomonis i nomine domini venit tẽptare eũ. Jnq̃ũ dicit in noie domini apparet ꝙ ꝓphetabant in nomine domini: sicut bẽbãt mãdatũ Abrahe vt sic facerent. Et vñ ꝓbat ꝙ dñt venire tpe messie et seruire sibi. Jsa. dicit. c. lx. Omnes de saba venẽt aurũ et thus deferẽtes et laudes dño ãnũciantes. iste ẽ messias. Ecce quõ ex auctoritate ꝓdicta ostenditur ꝓpositũ. Verũtamẽ si dicat iud⁹ ꝙ intẽtio Jsa. in illa ꝓphetia erat ꝙ cũ messias erit sedẽs i regno suo i iherusalẽ ꝙ illa hora ꝓpter magnã fama suã oẽs reges mittẽt ei dona et venient ad visitandũ et glorificãdũ eum sicut faciebant Salomoni ꝓpter magnam suã sciam Respõdeꝛ ꝙ hoc nõ habet locũ. qz text⁹ dicit. et laudẽ dño ãnũciãtes quod ãnũciare dicit i hebraico bozora et istud nomẽ significat narrare aliquã rẽ quã hõ sciat illi qui nescit. et illo mõ quo aduersari⁹ declarat textũ nõ eẽt sic. qz iã scirẽt illi de iherusalẽ. ꝛ tamẽ eo mõ quo fuit in aduẽtu xꝑi. venit bene cõ corditer i vocabulo ãnũciare. qz reges q̃ venerãt i natiuitate thũ xꝑi iherusalẽ q̃sierũt ab herode et ab existẽtib⁹ in ciuitate vbi ẽ q̃ nat⁹ est rex iudeorũ. Matb. ij. sicut ipsi sciebant ex suis ꝓphetijs sicut supra dictum est i auctoritate. et hierosolymite mirati sunt ꝺ hac narratõe. qz istud erat eis ignotum quo usq; petierunt a sacerdotib⁹ et a sapientibus Qui respõderũt ꝙ si verũ erat ꝙ natus erat ꝙ sua natiuitas debebat eẽ i bethleez. sicut plenissime cõtinet. Math. ij. Et in tali casu optime verificatur verbũ ꝓphete ꝑm hebraicam veritatem. et laudem domino anmũciantes: et non secundum expositionem iudeorum.

Quod verus messias debuit venire pauper et mansuetus.

Septimus thesaur⁹ aperit ꝺ mõ viuendi messie quem modũ sacra scriptura prenũciauit et specifice determinauit. s. in maxima paupertate et mansuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus vẽit tibi iustus et saluator. et ipse pauper. Et Jsa. liij. Ascendet sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti quod nõ habet magnos ramos nec folia, aque defectu. bocipletũ ẽ in ihesu nazareno qui nat⁹ ẽ in pauptate Unde hoc fuit datũ ꝑ signo pastoribus. Luce. ij. Jnuenietis infãtẽ pannis inuolutum: et positũ in presepio. Dixit etiam in magna paupertate. Unde ipse dixit Math. viij. et Luce. ix Vulpes foueas habent et volucres celi nidos. filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate. quia nudus in cruce. sum etiam corpus fuit inuolutũ in syndone aliena: fuit etiam sicut pauper sepultus. qa in sepulchro alieno: vt ptz. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. et Job. xix. De secũdo scz ꝙ messias deberet esse mansuetus. quia dicitur Jsa. xlij. vbi ad litteram loquitur ꝺ Messia. Calamum quassatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. videmus sane ꝙ calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linum autem fumigans. i. linum combustus Sed tamen aliquid retinẽs fumi. id ẽ ignis perfacillime potest extingui: Sed quid per calamum quassatum vel linum pene extinctum meritus ꝙ peccatoris fragilitas qui

cõquassatus et penẽ pcõ ẽ extinct⁹ põt intelligi Calamũ autẽ q̃ssatũ xp̃s nõ cõtriuit. et lignũ fumigãs nõ extinxit qz peccatores pene mortuos in peccatis occidi nõ p̃cepit ꝛ misericorditer tolerauit et ad pniam reuocauit quod et cõsequentib⁹ designauit ꝓphe/ta cũ addidit in ueritate educet iudiciũ. Veritas quippe et iustitia idẽ est. in lege vo mo/si indicium erat et p̃ceptũ peccatores occi/di. Christ⁹ autẽ ad veritatẽ et iustitiã addu/xit iudiciũ qñ peccatores nõ occidit: sed qõ iusti est donec peniterẽt sustinere p̃cepit cuz dixit: Nolo mortẽ peccatoris sed vt cõuerta/tur et viuat. Fuit etiã humilim⁹ et mãsuet⁹. qz ipse dixit. M. ti. discite a me quia mitis sum et humilis corde. et ꝓpter suam man/suetudinẽ sub nomine agni fuit ostẽs⁹ po/pulo a Johãne baptista dicẽte: Ecce agn⁹ dei. Joh. i.

Quod verus Messias debebat mori in maxima humilitate inter scelerato̅s.

o Clauus thesaur⁹ aperit de mõ moriendi messie: quẽ modũ sa/cra scriptura p̃nũciauit et spe/cifice determiauit i maxia bũilitate. Vñ Isa/lij. Sicut ouis ad occisionẽ duct⁹ est. et q̃si agn⁹ coꝛã tõdẽte se obmutescet: et nõ appe/ruit os suũ. Qõ manifestissime ipletũ ẽ i Jhe/su nazareno. qz ipse añ pylatũ adduct⁹: fal/soꝝ accusatus. verberatus etiã et colapbi/zatus cõtriuit. et ipse pylato de plurib⁹ eũ interroganti verbũ vlz aliqõ mdit. Ipse ẽt debebat inter scelerato̅s reputari. sicut dicit .c. eodẽ et cũ sceleratis reputatus est. quod impletũ fuit in xp̃o. qz inter latrones crucifixus.

Quod debebat mori propter peccata hominum:

n On⁹ thesaur⁹ apit de cã mortꝛ messie quã cãm sacra scriptura p̃nũciauit et specifice determiauit. scz ꝓpter peccata hoim generaliter pz. Isa. vbi supra Omis nos quasi oues errauimus vnusquis/qz i viã suã declinauit. oues q̃ppe simplicia et stolidissima sũt animalia et vaga. et nos stulti quasi oues errauim⁹. qz ip suz qualis vel quis esset nõ nouim⁹. Vnusquisqz aũt i viã suam declinauit. hoc ẽ doctrine sue vit vllus credidit. sed suã quisqz veterẽ retinuit. et do/min⁹ posuit in eo iniquitates oim nostrũ. i. originale peccatũ quo imitemur oẽs. Ipse aũt vulnerat⁹ ẽ ꝓpter iniquitates nrãs. attri⁹ ẽ ꝓpter scelera nra. et disciplina pacis nre super eũ. i. disciplinã et correctionẽ quam vt pacẽ haberemus passuri eram⁹ ꝓ nobis ipe sustinuit vt misericors et benign⁹. Unde se/quitur et liuore ei⁹ sanati sumus liuore. scz flagellorum et vulnerum que pro nobis est ꝓpessus. et i fine capli. ipse peccata multorũ tulit. et ꝓ trãsgressorib⁹ orauit quod totum hz verũ et ipletũ ẽ in Jhesu nazareno vt pz in euangelio.

Quod tercia die resurgere debuit a mortuis.

Eximus thesaur⁹ apit de resur/rectione messie quã sacra scriptu/ra p̃nũciauit et specifice determi/nauit. ac etiã ei⁹ ascentionẽ ad dexterã dei. Primũ pz Osee. vi. vbi dicit Venite et re/uertamur ad dñm. qz ipse cepit et sanabit nos percutiet et curabit nos. viuificabit nos p⁹ duos dies et in die tercia suscitabit nos. et vi/uemus in cõspectu ei⁹. Capitulũ istud expo/nitur a fidelibus hebreis de aduentu Mes/sie diuersimode tamen. quia rabi Salomõ exponit applicando ad tribulatõnez i qua sunt nunc iudei positi per mundum dispersi a qua suis orationibus publicis et priua/tis petunt liberari per messiam cuius aduẽ/tum expectant. Dicit ergo. Viuificabit nos post duos dies. in tercia die resuscitabo vos Per primam diem dicit ꝙ intelligitur tem/pus primi templi per Salomonem edifica/ti cui successit nox destructionis per chalde/os. Per secundam diem tempus secundi p zorobabel reedificati. cui successit nox distru/ctionis per romanos Per terciam diem di/cit ꝙ intelligitur tempus Tercij templi per Messiam edificandi. de quo exponunt edi/ficationem templi que habetur in fine Ezechielis secundum errorem suum. hoc dictum fundatur super falsuz. scilicet ꝙ chri/stus sit venturus ꝙ iam transiuit in prete/

ratum sicut diffuse ī apertione primi thesauri et i sequētib⁹ fuit dēclaratū et quo ad errorē hūj tēpli materialis ī tercō libro plenius declarabit Est ergo sensus ſm veritatē vivificabit nos post duos dies .s. mortis et sepulture sue ipse Messias et in tercia die resuscitabo vos .s. resurgens a mortuis. qđ dicit q eius resurrectio est principiū resurrectionis nostre ad vitam imortalem Unde .i. Lor. xv. Christ⁹ resurrexit a mortuis primitie dormientiū qm̄ p hominē mors .et p hominez resurrectio mortuoz et sicut in Adā omnes moriuntur: ita et in christo omnes vivificabunt Jsta expositio magis ꝓsonat lr̄e q̄ precedēs qz accipit r̄ dies ꝓprie. Sequit et viuemus in cōspectu eius .s. vita gr̄e in presenti. et vita glorie in futuro Et nō ē mirū qz ipse ꝑs messias ver⁹ est via veritas et vita. Jo. xuij. Quod autē messias debebat resurgere tercia die ſm doctores hebreoz̄ declarat rabimosse darsan in genesi magno sup textuz capituli. xxij. Dic autē tercio eleuans oculos vidit locū ꝓcul dicat rabimosse multe trinitates dei habentur in scriptura et vna earuz est resurrectio messie. Verūtn̄ secūdū. sez q̄ messias sedeat ad dexterā dei apparet ex vna auctoritate que est in midras tulim .i. in glosa psalterij super illud psal. xvij. Et dedisti mihi salutem ꝓtectionis tue: et dextera tua suscepit me. vbi dicat rabi Jodan noie rabi Dāma. Tempe vēturo de⁹ faciet sedere regē messiam ad dexteram suam. qz sic scriptū est psal. cix. Dixit dominus dño meo: sede a dextris meis. vbi dicat trāslatō chaldaica. Dixit domin⁹ verbo suo: et abrabaz erit sedēs ad partē sinistrā: et facies eius pallidē erūt dicēdo dñe. et filius filij mei sedet ad partē dexterā et ego ad sinistrā. sed deus consolabitur eū dicēdo filius filij tui est ad dexterā meā. et ego sum ad dexteram tuam. et illa bona. abrabā erit cōtētus. hoc est quod dixit dauid et dextera tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga. in. c. quod incipit est dorsun. vna scriptura dicit in danie. c. vij. throni positi sunt quod est plurale Et postea dicit thronus eius flāme ignis quod ē singulare videtur duo textus cōtrarij. Dicit rabi aquiba. non sunt contrarij. qz vnus thronus est pro deo. et alius pro dauid. Declarat rabi Salomō. Jste dauid est messias Item dicit in bereschb. raba. i. ī genesi magno. Rabimosse darsan sup textuz Ben̄. c. xviij. Et abrabā adhuc stabat coram domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. et dextera tua suscepit me. Jste ē messias de quo scriptū est. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc qđ dixit textus. et abrabam adhuc stabat coram domino. correctio est sapientū. qz prio erat scriptū et domin⁹ adhuc stabat coram abraham. et rabini mutauerunt cū multis alijs mutationibus que fecerūt in sacra scriptura inter quas vna est in psal. xxi. vbi dicit Circūdederunt me canes. cosilium malignantiuz obsedit me. cam. i. foderūt manus meas et pedes meos. Sz rabini mouerūt illō cam: quod sonat foderūt. et posuerunt i loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harum mutationū mirate sunt plenissime i midrastulim. i. in glo. psalterij in quo dicitur q̄ de illis mutationibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta Dicere. xxiij. peruertistis verba deoz̄ viuoz̄ domini sabaoth. dei vestri. et Dicere. i ca. ix. de eis dixit. Veritatē non loquētur doctrūt linguā suā loqui mendaciū. Ecce q̄ dare i sutilmet libris cōdēnātur tā q̄ falsi et mē daces illi qui mutauerūt verba dei. Nec cōsensit spūssanctus q̄ oīa in thalmuth essent mendatia et falsa: vt per verba ibidē inserta confunderetur ceatas iudeorum.

Quod verus messias debebat dare suis credētibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

¶ Undecimus thesaurus aperitur de premio credentium et sequētium messiam in presenti et i futuro quod premium sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit in duob⁹ locis. Primo Jsa. lxv. vbi ad litteram loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent et vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos cōfudemi. Ecce serui mei laudabūt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlula-

bitis et dimittetis nomẽ vestꝝ i iuramẽtũ electis meis et interficiet te dñs deꝰ: et seruos suos vocabit noie alio. In quo qꝫ bñdictus est sup terrã benedicetur in deo Amẽ. Que oia iplẽt i premio quod dat Jhesus nazarenꝰ sequentibꝰ eũ. dicit eni serui mei comedẽt. s. corpus meũ. Unde ait. Nisi mãducaueritis carnẽ filij hois. Joh. vi. Et ibidem Caro mea vere est abꝰ. Vel comedẽt doctrinam spũalem vel mysteria fidei. vel comedẽt. s. in futuro cognitionẽ veritatis. hoc est diuinitatis. Unde ait. vt edatis et bibatis super mẽsam meam in regno patris mei. Luce. xxij. Et psal. xvi. dicitur Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xps. Serui mei comedent et vos. s. increduli iudei et dãnati esurietis. Ecce serui mei bibent. s. aquam viuã. Joh. vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. Et iterũ. Jo. iij. Qui bibẽrit ex aqua quã ego dabo ei fiet in eo fons aq̃ saliẽtis in vitã eternam. hec aqua viua ẽ gratia spũssancti quã xps dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare i vitã eternam. qz aqua tm̃ descẽdit naturaliter quãtuz descendit. Et quia illa gratia descẽdit a deo qui sedet in celo vbi ẽ vita eterna. Jdeo fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam Vel sic serui mei bibẽt. s. sanguinem meum quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. Et ibidẽ nisi mãducaueritis carnez filij hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Et vos. s. increduli iudei et dãnati sitietis. s. aquam viuam et sanguinem meum. Ecce serui me. letabũtur scz in eterna beatitudie. Uñ Joh. vi. xpus dicit: Gaudium vestrũ nemo tollet a vobis Et vos. s. increduli iudei et dãnati cõfundemini. s. videtes alios in locũ vestrũ succedẽtes. Ecce serui mei laudabũt pre exultatiõe cordis. sm illud. ps. lxxxij. in secula seculorũ laudabũt te. et vos. scz increduli iudei et dãnati damabitis. s. in inferno pre dolore cordis. scz ex cõscia peccatorum. et pre contritione spũs vlulabitis qz ibi erit fletꝰ et stridor dẽtium. Matb. xxv. et dimittetis nomẽ vestrum. s. alijs in locũ vestrum succedẽtibꝰ Jdeo sequitur i iuramẽtum electis meis vt scz de cetero nõ vocemini circũcisio sed cõcisio. nec me habeatis qui sũ via, veritas et vita. Joh. xiij. sed electi mei dicẽtur filij abrahe sicut vos olim. Sequit et interficiet te dominus deꝰ. s. spũali gladio cum dicero Jte maledicti in ignem eternũ. etc. Mat. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine. s. xpiano a me ipso ihesu xpo in quo qui bñdictus est super terrã credendo et sequẽdo bñdicẽt in deo amen. Cum. s. dicam in iudicio electis meis. venite benedicti patris mei etc. c. eodẽ Item secũdo determinatur in sacra scriptura pmium eternum sequentium messiã ihesum xpm. Jsa. li. vbi dicitur qui redempti sunt a dño reuertẽtur et venient in syon laudãtes et letitia sẽpiterna super capita eorum. Gaudium et letitiam tenebunt: fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego egoipse consolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij reuertentur: scz ad viam iustitie: et venient in syon. i. in psentem ecclesiam et beatitudinem eternam laudãtes scz et dicẽtes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorũ laudabunt te. psal. lxxxiij. et letitia sempiterna que. s. nõ deficiet sup capita ipsorum. i. sup eorum mẽtes: gaudium et letitiam obtinebunt. s. in celo fugiet dolor et gemitus quia absterget deus omnez lacrimã ab oculis sanctorũ Apoc. xxi. Ergo egoipse. s. filius. qz alius nõ põt cõsolabor vos quasi dicat. Jnuocasti me et ego consolabor vos: et nõ per ꝓphetas sed per meipsum glorificando. qz hec est vita eterna vt cognoscant te deum verum. et quẽ misisti ihesum xpm. Joh. xvij. vita enim eterna siue beatitudo cõsistit essentialiter i aspectu diuine; vt tamẽ habet adiũctam fruitiõem que ẽ completia felicitatis cũ firma tẽtiõe Ex cõsequẽti tm̃ cõsistit beatitudo in aspectu humanitatis xpi q̃ ẽ instrumẽtũ nos iducẽs ab beatitudinem ꝓcipalẽ. beatitudo em̃ bois cõiũcto ẽ ad vltimũ et optimũ bonũ et iõ nõ põt cõsistere i cõiũctiõe ad aliqd̃ bonũ tpale vel corporale vt diciũt rudes sarraceni qui expectant in alia vita i voluptatibꝰ camalibus et diuitijs et alijs consimilibꝰ premiari sm̃ qꝫ dr̃ in alchorano Machometi que tamen vita secũdum pbm dicitur vita pecudum. i. etbicorũ propter quod ipse Auicenna hoc considerans dicit qꝫ prophetа quem vocat Machometum promittit eis talem felicitatem in pmium quam multi sapientes non attendent sicut patuit supra in apertione tercij thesauri in sexto gradu ꝓfectionis legis cuã

gelice. Sicut iudei resurrectionē futurā expectāt ad vitā carnalē. et tō felicitatē vite future credūt cōsistere in bonorū tēporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt ptz vbi supra. Sed beatitudo xp̄ianorū est in adeptiōe sūmi boni per aptā visionē et fruitionē et firmā tentionē. Considerādū est etiā q̄ cū filius dicit ad patrē. Job. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum. per hoc nō habetur q̄ sol⁹ pater sit deus. et filius creatura vt dicebat Arius. qz hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita q̄ sit sensus q̄ solus pater sit deus sed determinat ly deū. et ē sensus q̄ illa ē sola deitas vera que est ī patre. et sic ab illa nō excluditur filius⁹ sed magis includitur. qz vna ē deitas in vtroq̄z. sed excluditur vera deitas ab his qui a gentilibus colebantur. s. Joue. saturno. et similibus:

Dico etiā q̄ si hec dictio solus determinet ly te. vt sit sensus. q̄ sol⁹ pater sit de⁹. nō tamē per hoc excluditur filius a deitate. Sed magis includitur. qz sm p̄dm solus idem ē quod nō cū alio. et ideo tm̄modo excludit illud quod alietatē dicit. filius autē non ē alius a patre in essentia sz tm̄ ī persona. Et tō q̄n hec dictio sol⁹ additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in ꝓposito. nō excludit aliā personā sz magis includit. et hoc ptz per auctoritatē saluatoris. Matb. xi. vbi dicit Nemo nouit filiū nisi pater. neq̄z patrē quis nouit nisi filius. Si enī hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliā. sequereē q̄ pater nō cognosceret se sz tātū filius. et filius non cognosceret se sed tātū pater. quod ē absurdus dicere. ptz ergo premiū sequentū xp̄m. quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cū fruitione et firma tentione. et sic beatifica bit aīa rationalis. et in visione clara humanitatis xp̄i. et sic beatificabitur corpus būanum. vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Ereuit enī de⁹ hominē vt totū beatificaret. et pascua inueniret intus et extra se cūdū Aug. Intus in deitate saluatoris. et extra in carne redemptoris:

Quod persecutores verī Messie a perpetua pena in presenti non debebant releuari nec in futuro a dānatione eterna.

d Vodecimus thesaurus aperit sz pena psequētiū messiā ī presenti et in futuro. quā penā sacra scriptura p̄nūciauit et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. Unde Amos. ij. Sup tm̄b⁹ scelerib⁹ israel et super quatuor nō cōuertā eū. qz vendiderūt iustū pro argēto. s. ihesū nazarenū. Sed ad hoc respōdent iudei quadrupliciter. Primo q̄ iste textus loquitur de sceleribus israel nō iuda et sic nihil pro nobis. quia illud scelus. Ihesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel. et maxime quia propheta loq̄tur hic pro de sceleriб⁹ iuda. postea de israel in textu: Sed ista mīsio nulla est. qz in tēplo secundo venerūt et fuerunt de captiuitate decez tm̄b⁹ et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licētiā datam per Cyrum regem psarū. et patet etiā. Nec. vij. et. xvij. capitulis habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item Isa. xi. Quomodo desolabit dominus linguam maris egypti. s. Nilum: vt transirent calciati. vide hec pulchre ī lyra quomodo hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secūdū templū. et vocati sunt israel Quod ergo premittitur in textu Primo de sceleriб⁹ iuda. respicit ad destructionem primi templi. quia illi de israel non erant ibi. et tamen subiungitur in textu. de sceleribus israel respicit destructionem secundi templi quia omnes de israel et de iuda erant ibi. et omnes vocati sunt israel patet hoc per rabi Moysen de egypto qui formaliter dicit ī libro iosue. Mors ihesu nazareni fuit causa vt dēstrueretur israel ense. Ecce quomodo vocat omnes de secūdo templo israel Itē peccatum quod tantummodo iuda fecit peccatū iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel peccatum vocatur israel. bycorosolimis enim tunc erat cum Juda magna pars filiorum Beniamyn et leui. Jure igit pars totius debet sustinere nomen. Est et alia non inferior causa. quia videlicet populus israel licet tunc mortui non corpore presēs fuisset. audito tamen q̄ eorum fecerant sacij eorum culpe laudatores et consentanei et participes omnino facti sunt voluntas voluntas itaq̄z eis pro facto est imputāda.

Sed quomodo predicta captiuitas accidit israelī propter venditionem iusti ihesu: cū israel non vēdiderit xp̄m sed tantū a Ju-

da scarioth. legatur emisse. Respondetur q̄ q; filii israel vt venderetur christus consen/ sum. auxilium atq; consilium adhibuerunt ideo non min⁹ q̄ si ip̄i vendidissent scelus i/ mirerunt. Neq; enim et Salomon ydola fa bricauit. sed quia vxoribus et concubinis fa bricantibus assensum p̄buit cum fabricasse littera dicat. Secūdo dicunt ad hec iudei q̄ istud scelus de venditione iusti p̄ argēto fu/ it venditu Joseph per fratres suos. sed illō nihil valet. quia vbi ponitur primum secū/ dum. tercium. et quartum: ordo est secūdus p̄mus et posterius. Videdum ē ergo quod ē primum scelus. quod secūdum et cetera.

Et sciendum ē q̄ ista tria scelera p ordinē sicut venunt sunt ista. Primus venditō Jo seph. ꝓpter quod fuerūt captiui in egypto. Secūdum adoratio vituli. ꝓpter quod fue runt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Tercium occasio ꝓphetarum. ꝓpter quod ducti sunt captiui in babylonē lxx. annis. Quartum dicit et non p̄t dari nisi venditio ihū nazareni. quia venditō Jo seph primum i ordine fuit ꝓpter quod post ea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt dictum ē. Sed cū p̄na pacta tā fūt libera ti a culpa. quare de idulto rursū criminabū tur peccato. Tercio forte dicet iudeus. quia si hoc nō dicat de Joseph iusto. p̄t tn̄ dici de alio quolibet iusto sed hoc indignum et irratōabile cē videt vt cū tn̄ crimē sit q̄ nul la idulgentia sequat. ꝓpter quod diuia sen tentia i totum israel deseruiat populum illi us celeb̄ p̄sona in qua illud fuit cōmissum. Insup cū reat⁹ iste in hebreo sermone tali ō scriba vocabulo. quare īponitur illi qui ne gauerat deū. vēdito autē iudei nō equatur negationi dei. sed ipsi tn̄ ac talē vēdiderunt dominū xp̄m videlz filiū dei. q̄ in culpa sūt pares deū negan. Et si ḡras q̄ sūt illa pec/ cata quatuor q̄ oia pateāt ad negare deū eē equalia. Rndetur q̄ primū peccatū fuit cuz in heremo vitulū cōflatile ꝓ deo adoraue/ runt. i quo facto satis deū negauerunt. et ḡa ab oib⁹ē hoc peccatū ꝓpetratus. tō cōe fuit oiz. Secūdū i quo et deū filiū negauerunt et oēs peccauerūt fuit qñ Hieroboā vitulos si miles fabricauit: et ab oib⁹ adorari cōstituit Terciū aūt cū iudei ꝓphetas vniuersi cadē volūtate occiderūt. et eoz dicta cōtēpserūt Quartū vero quod magis ē oib⁹ et grauius ē qñ xp̄m dei filiū et hoiem ab oi peccati cō tagione alienū iniq̄ vēdiderūt. et iusta nece cōdēnauerūt hoc peccatū ꝓpter ceciatē suō ozū occultū ē eisdē: sicut dicit Rabionanc/ ran delar in libro vayera raba. i. leuitico ma gna. Primi peccauerūt et fuit discooptū su um peccatū. et fuit discoopta sua p̄na Secōi peccauerūt: et fuit discooptū suū peccatū: et fuit discoopta sua p̄na. Terci peccauerunt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit disco opta sua p̄na. Quarti peccauerūt et fuit di/ scooptū eis peccatū suū. nō ē discoopta sua p̄na. Unde dicit eis ꝓpter suā ceciatē. fide lib⁹tn̄ vidēnbus bene est discooptū suū pec catū et sua p̄na vt dictū ē et dicetur. Itē pe/ trus alfonsi vir eruditissim⁹ de quo supra in apitione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iu deorum esse venditionem xp̄i et nō venditi onem Joseph: sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hāc subisse captiuitatē q̄ id quod apud vos scriptum legistis. qui delicet in ipso captiuitatis exordio quidez terre vestre princeps decem de melioribus totius israelitici populi Ananam. s. traditi onis filium Symeonem gamalielis filiuz byſmabel helyſei filium et Achiba ceteros/ q̄ captos in carcerē misit. sathanas vt quid iustum vendidissent. Lex enim inquit decre uit: vt mortis sententia mulctetur quicunq; iudeum vendiderit. Et vos igitur fm iudi/ cium legis morti debetis dicto decreto vario dat corpora leto. non enim omnes vna co/ hercuit pena. sed singulis singula sunt gene ra mortis proposita. Alium videlicet ignis cremauit. alius ferreis pectinis vnguib⁹ lace/ ratus expirauit. aliuz vero mors queuis di uersa consumpsit quemadmodum mortes illas doctrie vestre liber exposuit. Doctoreſ autem vestri huius iusti pro quo illi sūt pu nitis nomen mutantes in hoc facto proz⁹ conuenerunt de christo dicentes. q̄ princeps ille iustum denominans ioseph filium. Ja cob. quem in egyptum fratres vēdiderant intelligebat eiusq; sanguinem ab illis exi/ gens ꝓpter eum talibus illos supplicijs affecit. Sed absurdum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus Mil/ lequingentis annis antea factum esset ma/ xime cum tempore quo venundatus est

Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset q si vultis vt etiã de ꝓphetis in mediũ auctoritatẽ defe/rã qua captiuitatez banc ꝓpter hominẽ illũ xpm necessario xpm esse ostendã Ecce ꝓfero Isa.ca. xxxij. A finib⁹ inquit terre laudes audiuimus gloriã iusti hec verba iusti bu/ius laudes vbiq terrarum ostendũt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tãtas vn q fuisse audiuim⁹ ut peruenirent vsq ad fi/nes terre. Cui iusto quia tribulatões quasi ne causa passurus erat ꝓphcta preuidebat bis verbis cõpatiens dicebat. Ve mihi pre uaricantes preuaricati sunt. et ꝓuaricatione transgressorũ ꝓuaricati sunt. ꝓuidẽs enĩ pro phcta quas ꝓphetis dei aduẽtum ꝓnunci/antibus tribulationes illaturi. essent ait. ꝓ/uaricãtes ꝓuaricati sunt Intuitus autẽ q nec mẽbris cõtẽti ipsum etiam caput iuidia pleni quibuscũq possent modis essent op/pressuri. et fm corporis passibilitatem occi/suri preuaricationis nomẽ ingeminãs sub/iunxit et preuaricatione trãgressorum ꝓua/ricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectẽdi essent dicãte spũ prescius ait ilico subiungẽs. Formido et fouea et la/queus super te qui habitator es terre. Inter cetera quoq de cadez gere ait. Brauabit eũ iniquitas sua et corruet. et nõ adijcet vt re/surgat vbi videlicet vobis certũ euadẽdi ca ptiuitatem terminum fundituꝰ deprehit.

Quarto dicunt iudei aliter ad hoc. quod si nos dicimus q iste iust⁹ pro argento ven ditus fuit ihesus nazaren⁹ petũt ipsi. quis fuit ille pauper de quo subiũgitur. et paupe rem pro calciamento. Ad quod dico q ille fuit verus messias noster ihesus nazarenus quẽ zacharias vocat non solũ iustum et sal uatorem sed et pauperem. zach. ix. In mino rem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. et pauperem pro calciamento. qz pre mittitur iustũ pro argento. Crederet forte a liquis q pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precij et modicitas qñ dicatur q vẽdiderũt ꝓ calciamẽto. i. pro pcõ calciamẽtorum. quod precij est cõuer .xv. morapetinorũ. qui sũmãt. xxx. albos vel de narios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cũ dimidio qui etiã sũmant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij pro quo precio fuit venditus xps. Quicquid er go valeant illi denarij vel illud argentũ de signatur modicum precium pro quo paup xps fuit venditus. quia pro precio calciam torum. Quinto dicunt iudei ad hunc istum textũ q intelligitur sic. Justum pro argento. i. iu sticiam quia iudices et ministri iustitie pe/cunia corrupti vendebant pauperis homi/nis iustitiam pro modico precio. quia pro calciamento. sed ista responsio nulla est. qa cum deus sit magis pronus ad miserendu q ad puniendum. et deus pepercerit super bia prima scelera que grauiora sunt. vt ydo latria homicidium. fratris venditio. a forti ori etiam parceret super illud quarũ quod non est ita graue. Relinquitur ergo q ven/ditio iusti iusti pro argento et pauperis ꝓ calciamento et venditio iusti pauperis Je/su nazareni ver messie nostri super quam de us non parcat iudeis. quia non datur venia nisi penitenti. et in peccato cõtinue perseue/ranti. Nõ ergo a ꝑdicta captiuitate exire po terant donec patrum suorum in se peccatum emendent. i. quod illi non crediderũt credãt Mundata vero mente cuiusuis a culpa. cõ/festim cum consequitur pietas diuina. qõ etiam suorum quedam doctorum. s. Rabi/na subtilibus et occultis exprimi voluit ver bis. si illud suc mentis duriciam penetraret Interrogatus enim quando David filius esset venturus. hodie ait si verbis credideri tis eius. Dis enim verbis intelligi dedit. q quicũq quanis hora mandatis dei obedi/ens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eũ accedit. De hac pena irrevocabili in hac vita dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christ⁹ et non erit eius populus qui eum negatur⁹ est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit po pulus cum duce venturo. et finis eius vasti tas. et post finem belli statuta desolatio.

Ecce triplex pena occidentium christum i p̃ senti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iu/dei appellantur. Secunda pena dissipatõ ci uitatis et templi qualis facta fuit per Tytũ cum romano exercitu. Tercia pena q finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine caritura que omnia impleta sunt post mor tem christi quem occiderunt. Si dubitãt de tercio satis debet cẽ eis sufficiens testimo nium. quia sunt iam mille. cccxx. anni q ꝓ tinuatur predicta desolatõ ciuitatis et tẽpli

vt supra dictū ē. Secūdo sacra scriptura spe/
cifice determinauit persequētū messiā penā
in futuro vñ dicatur Isa. vlti. de fidelibus se
quētibus xp̄m cōtra iudeos incredulos et i/
penitētes Egredientur et videbūt cadauera
virorū que preuaricati sunt in me vermis co
rū nō morietur. ignis eorū nō extinguetur.
et erūt vsq; ad satietatem visionis oī carni
Intellectus predicte auctoritatis ē iste egre
diētur. s. beati qui fuerūt credētes et sequētes
verum messiam. egredientur dico in die iudi
cij nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe
et videbūt cadauera eorū qui p̄uaricati sunt
in me quia inquit dñs. Preuaricātes repu/
tauī omnes peccatores terre p̄uaricati sunt
xp̄m promissum nō recipiēdo: eius doctrinā
nō sequēdo et ipsum crucifigēdo cadauera
dicit. i. corpora dānatorū in gehēna et dicū
tur cadauera: qz in eternam damnationem
cadent. Quia et demones cadauera possunt
dici fm q̄ homines appellantur. Unde in
micus homo hoc facit hec in glosa. Et
q̄ iste sit intellectus patet p hoc quod sequi
tur. Uermis eorū nō morietur. qz vermes cor
pora mortuorum corrodentes in sepulcris
cito deficiūt: quia cum eis in puluerem p̄uer
tuntur et ignis eorum nō extinguet. Ex quo
patet quod dictum est de cruciatu corporum
infideliū et oīm dānatorum in igne infernī q̄
est in extinguibilis extrīsecus. Et de verme
cōscie qui sēper intrinsecus corrodebit eos q̄
nō crediderūt nec secuti sunt xp̄m verū mes/
siam. vnde sicut tinea comedit vestimētum
et vermis corrodit lignum. et ignis deuorat
ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri.
Sequitur et erūt vsq; ad satietatem visiōis
omni carni. qz. s. boni videbunt eos a se iu/
sto iudicio separatos: amissa potentia qua
seuiebāt cōtra bonos. vt vindictā dei in il/
los tātam et vltra non exposcāt qui dicunt
modo. Usq; quo dñe nō vindicas sāguinem
nostrū satiabūtur quoq; de beatitudine sua
grās agētes visa ipiorū ineffabili pena. hec ex
ordinaria glosa. Nicola⁹ vero de lyra satis
cōcorditer sic exponit. Et erūt vsq; ad satie
tatē. i. repletōez et perfectionē visiōis omni
carni. i. omni homini beato, nō sic intelligē
do q̄ beati delectētur p se i penis dānatorū
sz qz talis intuitus declarat eis diuine iusti/
cie exercitium et diuine mīe beneficium quo
penas illas euaserunt. et p̄prie glorie aug/
mētum i q̄tū apparet maior cōparata ad su
um cōtrarium qz apposita iuxta se cōtrarijs
maiora et minora videtur. i. clenciorz et ex
istis mibus beati per se letant. fm q̄ dr. ps
lvi. Letabit⁹ iust⁹ cū viderit vindictā. Ecce pri
mū: man⁹ suas lauabit i sāguine peccatoris
i q̄tū dei mia fact⁹ est imunis ab illis penis
Ecce scōm. si vtiq; ē fruct⁹ iusto. accipit hic si
pro qz. qz per hoc appet maior fruitio p̄pria
et sic totū cedit in gloriā electorū et ipsi⁹ veri
messie xp̄i ibū principaliter q̄ i die iudicij di/
cet existentib⁹ ad sinistrā. s. incredulis et dāna
tis. Ite maledicti in ignē eternū qui patus ē
dyabolo et āgelis eius. Matb. xxv. Existēti
bus vero ad dexterā dicit Uēite bñdicti pa
tris mei possidete regnū quod vobis patuz
ē ab origie mūdi. c. eodē. Ex p̄dictis. xij. the
sauris colligit vna rō q̄si q̄dā corona victo
rie icōpabilis valoris cōtra iudeos que tal⁹
ē. Oñcūq; sacra scriptura p̄nūciat aliquod
futurū et specifice determinat tēpus veniendi
p̄genie veniētis. cui debet assistari. locū nati/
uitatis. nomē et⁹. veneratiōnē singularē. mo
dū viuēdi. modū moriēdi. cāz mortis. resur
rectionē eius. premiū credētiū. et penā perse
quētiū ipm in vita p̄nti et in futuro seculo.
Si ista oia cōcurrūt simul in vnū determina
tū hominē. manifestū ē q̄ illud qō fuerat p
illā scripturā p̄dictū et denūciatū est in illo
tali hoie adipletū. Sz sacra scriptura p̄dixit
et denūciauit oia p̄dicta q̄ oia in ibū nazā/
reno saluatore nostro sūt ipleta. nec alius in
uētus ē in quo oia p̄dicta simul cōcurrerent
igit cōduditē q̄ ipse ē verus messias i lege p̄
missus. nec alt⁹ expectād⁹. Maior ist⁹ rōnis
data ē sicut lux et ab oib⁹ cōcessa. et iō p̄bati
one nō indiget. Sz minor latissime declarata
ē in aptōe p̄dictorū. xij. thesaroz qui apti
sūt ad declarationē aduētus. messie veri in
lege p̄missi. qui ē xp̄s ihūs filius dei viui.
Et in hoc cōplet liber p̄im⁹ qui ē de arma/
tura fideliū. et de excellētia fidei catholice
dñi nostri ihū xp̄i qui est turris fortitudinis
a facie inimici. Cui honor laus. benedictio
et gloria sine fine Amen.

Explicit liber primus fortalicij fidei.

Incipit liber secūdus q̄ ē de bello bereti corū.

Ntiquorum in libris legim⁹ gentilium. milites humanaz venerantes gloriam generose diuersa mōstrorum genera d̄ struxisse. Sicut Hercules anthēum. Theseus minotbaurz Jason thaurum ignituomū. inextinguibilē aprū meleager. Lorebus stigiale monstrū Perseus marinū monstrum. Sic etiā generosi ecclesie milites: vt Hieronimus. Augustinus Hylan⁹ et ceteri patres ortbodoxi diuersorum hereticoz et heresis monstra spūalib⁹ armis expugnasse legūtur. Nō in sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conētur. ac ēt nouc hereses oriantur in aliquib⁹ solo nomine xp̄ianis: Qui et si non puplice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. quia oculis egris odiosa est lux. Et nō solū oculos egros habēt hereticī. sed ceci sunt. qd̄ oñditur ex fidei effectu. Est enim fides diuin⁹ radi⁹ aiam illustrās. Disponit enim animā ad lumē sūme veritatis. ex eo q̄ sūme veritati eā stabiliter inherere facit qd̄ quidē p̄ōt ratione ostendi. Constat enim q̄ quandocūq̄ aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete nō infigitur i recipiēte. caret ibi sua naturali operatione et suo d̄bito fine. sicut patet i radio solis super aquā currentē et non quiescentem: vt in flumine i quo quia radius quiete non figitur actio ei⁹ caret debito fine. qui quidē finis est aquam subtiliare et ex ea ptes subtiles attrabere. et in vaporem mutare et sursum eleuare. Et quo manifestum est q̄ quies disponit ad illuminationem rei. sm enim pbilosopbum septimo pbisicoz: bomo fit sapiēs et intelligit cū aia quiescit. Cū igitur fides animam i deo stabiliat. eā i ipso quietet. ipsam disponit ad eternā illuminationē. Et bec est rō q̄re bereticī sunt totaliter ceci. nec a deo merētur illuminari. q̄ nibil stabiliter credūt. et se ab vno opposito in aliud vertūt: cū careant fidei lumine disponēte. Juxta illud apli ad Epbes. Cuij. tenebris obscuratū babētes intellectū q̄ sicut oculus nō p̄ōt videre sine luce. sic intellect⁹ nibil p̄ōt capere credibilium sine fidei lumine qua carent hereticī vt ergo bellum hereticoz p̄sertim nostri tēporis contra nostrum fidei fortaliciū viriliter possit dissolui p̄sertim cum sint cecī vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secūda vñ habuit originem heresis. Tercia que requiruntur ad hoc vt quis propie dicatur hereticus. Quarta quot sūt modi hereticoz. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses p̄sertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiūtur. quarū bellum cōtra fidei fortaliciū inimbilum cōputabimus cum sit turris fortitudis a facie inimici. Septima erit ad quos p̄tinet diffinire que assertio est catbolica vel hereticа vtrum sc̄z ad tbeologos vel canonistas. Octaua vtrum hereticī sunt vitandi. Nona vtr sit cum hereticis vel alijs infidelibus publice d̄isputandum. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis potest hereticos capere et tormentis exponere.

De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Jrca p̄imam consideratione. que est scire quid est heresis. Respondetur sm illuminatum doctorem Francisscum de maronis in tractatu suo de hereticis q̄ heresis est error sed nō q̄ cūq̄ error qui est contra fidem catbolicam aut ecclesiam vt habetur in p̄obemio d̄ origine heresis. Augu. vbi dicitur q̄ non omnis error est heresis licet heresis sine errore esse non possit. Jsta autem diffinitio confirmatur per illud quod dicit Act. v. vbi secta saduceoz fuit vocata heresis. q̄ non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos. sed etiam contra synagogam pbariseoz vtrūq̄ confitentium. Sed nūquid heresis differt ab infidelitate dico q̄ sic. quia infideles errant circa totam fidem. hereticī autem circa partem licet vtrūq̄ sit contra fidem catbolicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicūtur infideles et tamen confitentur vnum deum Respondetur q̄ sicut pagani errāt circa to-

tam fidem iudeorum et ideo dicuntur infideles. sic iudei errant circa totam fidē xp̄i que dicatur catholica sunt enim a pietate religionis christiane alieni.

De origine heresum et quō p̄nt repelli:

Ecūda consideratio est vnō habuit originem heresis. Pro cuius declaratiōe notādū qō ſm Ysiō. viij. ethimologiarū. c. iij. et. xxiiij. q. ij. c. heresis. Heresis ab electione vocat̄ q̄ ſcz vnuſquiſq̄ id ſibi eligat quod illi eſſe videtur vt p̄bi. panpatheici. achademici epicurei. et ſtoyci. vel ſicut alij qui p̄uerſū dogma cogitantes arbitrio ſuo de eccleſia receſſerunt. Exinde ergo heresis dicta ē greca voce ex interpretatione electionis ſue. q̄ quiſq̄ arbitrio ſuo ad inſtruēda ſiue ad ſuſcipiēda quelibet ipſe ſibi elegit Nobis ergo ex noſtro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. apoſtolos dei habemus auctores qui nec ipſi quic q̄ ex ſuo arbitrio quod inducerent elegerunt ſed acceptā a xp̄o diſciplinā fideliter nationibus aſſignauerūt ita q̄ ſi āgelus etiā de celo aliter euāgelizauerit anathema vocatur bec ille Ex bis p̄z q̄ heresis habuit ortū ab electione propriū iudicij. q̄ nō eligūt ea que ſūt a xp̄o vere tradita. Sed ea que ſibi ſuggerit mens propria. Volentes enim aliqui p̄ ſe ſacramenta ſcripturarum itelligere ſuis propriis iudicijs inberendo in heresis diuerſas inciderunt ſm q̄ dicit Aug. in li. lxxxiij. q̄ ſtionū queſtione. lxix. Non p̄t inquit ortus error qui palliatur nomine xp̄iano niſi d̄ ſcripturis male intellectis et hoc ideo q̄ antecedētia et ſubſequētia nō cōtulerūt. vnō ibi dē ſolet circūſtantia ſcripturarū illuminar̄ ſētiā. Nec ēt alia loca ſcripture cotulerūt vñ heresis ſunt orte p̄ ſe legendo que cōferēdo repulſe ſunt. q̄ cōferentes diuerſas ſentētias adduxerunt que ex ſe inuicē mutuo inueniri potuerunt qualiter erūt intelligende. Et ideo cōtra iſtos dicit Aug. in li. contra epiſtolam fundamēti. nō crederez inquit Aug. euāgelio. niſi q̄ eccleſie catholice credo igit̄ irrationabile ē aliquid ſcripture recipere et aliud nō p̄ptā lectiōs et iudicia ſequēdo. cū eccleſia catholica totam equaliter recipiat vt certā patet ergo vnde habet ortū heresis. q̄ a propria electione.

Quod ſex ſūt modi ex quib⁹ cōuincatur q̄ aliquis ſit hereticus.

Tercia conſideratio eſt ſcire que requirūtur ad hoc vt aliquis ſit hereticus Reſpondetur q̄ ſex. Primo q̄ erret. q̄ error eſt genus heresis ſecūdum augu. de origine heresum circa principium vbi dicit q̄ licet heresis ſine errore eſſe nō poſſit tñ non oīs error eſt heresis. Superius autē ē a quo non cōuertitur cōſequentia. ſm q̄ dicit. Ariſ. in poſtpredicamētis ca. de priori. Secūdo q̄ erret in veritate. cū ſit alius error fidei et alius operationis dico q̄ erret in veritate q̄ in opere errātes nō dicūtur hereticī. vnde Aug. in Iponoſticō dicit q̄ heresis ſumitur circa falſas opiniones. Tercio q̄ non ſolū. ſ. erret in veritate q̄ quidē eſt in ſacra ſcriptura expreſſa ſed etiaz extra ſcripturā ab apoſtol' credita vt de ſymbolo apoſtolorum aut ab eccleſia determinata vt in ſymbolo eccleſie. Aut a ſanctis ānū ciata confirmante eccleſia vt in ſymbolo Athanaſij aut cūtes cōtra determinationē eccleſie. omnes enī iſti taliter errātes ſunt hereticī reputandi vt patet per Aug. de fide ad Petrum. Quarto q̄ non ſolū erret in hac veritate. ſz q̄ qñcz ipſam confeſſus fuerit. q̄a iudei et pagani licet errent i talib⁹ tñ nū q̄ p̄prie dicuntur hereticī vt patet de ſignificatōne eorum quam ponit Aug. de vera religione circa principium. et bene dixi proprie q̄ large loquēdo ſecūdū Hodefridū oīs q̄ nō tenet articulos fidei p̄t dici hereticus et ſic iudei et pagani dicētur hereticī. et hoc modo nō omnis hereticus eſt excōicatus. Quinto requiritur q̄ non erret circa totū ſed circa p̄tem quoniam qui totaliter errant dicuntur apoſtate. Sexto requiritur q̄ non ſoluz ſic erret ſed q̄ obſtinate in errore perſiſtat. vnde ſm Auguſtinum nō qui falſas gignunt opiniones ſed qui eas pertinaciter defendunt ſunt hereticī reputandi vt ē rum Auguſt. et hoc. xxiiij. q. iij. dicit apoſtolus Si qui ſententiam ſuam licet peruerſam nulla pertinacia animoſitate defendunt. Sequitur querūt autem cauta ſollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequa q̄ ſunt inter be

reticos cõputandi.qz.s.non habent electionem cõtrariam doctrine ecclesie. Si quis aũ pñaciter determinationi vniuersal' ecclesie resisteret hereticus censeret. cuius quidem auctoritas principaliter residet in petro .xx uij.q.i.quottiens.et.c.hec est fides. Ex his pt3 qꝺ nõ quicũq3 deuiat a fide:sed qui pñaciter deuiat ꝓprie dicitur hereticus.hoc ẽt alibi dicit. Augu.hereticus est qui cõceptã noui erroris pfidiam pnaciter defendit ſm vero Alexãdrũ de balis in.ij.sume sue tria concurrũt ad perfectã rõem heresis3 falsa crudelitas in rõabili.puersa volũtas in cõupiscibili.et defensionis siue ipugnationis pnacitas in irascibili. ſm primũ attẽditur illud. Diero.qui scripturã aliter intelligit qꝫ sensus spũſſancti flagitat a quo cõscripta est l3 de ecclesia non recessent tñ hereticus appellari põt. Item dicit Jsiõ. viij.etimo.ca.vi.i fine ſm primũ et secundũ attẽditur descriptio Augu.li.de vtilitate credẽdi et in gl.super verbo oportet heretes cẽ.prime. Lopz.xi.s.qꝫ hereticus ẽ q̃ aliquius tẽporalis commodi et maxime gloꝛie principatus3 sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. ſm vero teraium sumptis primo et secũdo diffinitio attẽditur que ponitur in gl.super verbo audio inter vos sassuras'ẽ ca.eodẽ Qui inqt in ecclesia dei praua sua dogma defensare pſumũt hereticꝰ sunt. Patet ergo manifeste ex predictis que requirũtur ad hoc qꝫ aliq3 sit hereticus dicend' qz falsa credulitas pertersa volũtas et defensionis siue ipugnationis pnacitas. Notãdũ ꝫm ſm Tho.i.uij qꝫ si quis errat ad que explicite credẽda nõ tenet non est hereticus,vt si quis putaret iacob eẽ patrẽ abrahe et huiusmodi.et cũ cognoscat hoc cẽ contra veritatẽ fidei et scripture credit ei similiter et circa ea de quibus inter doctores sunt opiniones donec per ecclesiam determinatũ sit. Sed occurrũt due difficultates prima est si dubij in fide sint heretici reputandi vt videtur qꝫ sic:qz scribit extra de hereticis. qꝫ dubius in fide infidelis ẽ. nec et oino credẽdũ ẽ qui fidei virtutẽ ignorat Item scribitur Jacobi.i. Postulet autez in fide nihil hesitans qz qui hesitat similis ẽ fluctui maris qui a vẽto mouetur et circũfertur.et subditur ibi causa dubitans vel hesitãs in fide duplex ẽ.et vir duplex animo inconstans est in oibꝰ vijs suis.tales autẽ sẽt heretici qz non inconstanter sed firmiter est credẽdũ,sed in cõtrarium videt qꝫ Thomas fuit dubius in fide.nõ tñ ponitur qꝫ fuit hereticus.ꝓ declaratione huius difficultatis notãdũ ſm Aug.de anchona.in li.de potestate.q.xxviij.qꝫ aliquis põt dici dubius in fide quinq3 modis. Primo modo subreptitia tẽptatione. Secũdo veritatis elucidatione. Tercio iperfecta adhesione. Quarto volũtaria hesitatione. Quinto pnaci defensione. Primo modo dubitare in fide nõ facit hominẽ hereticũ quia est humane tẽptationis:nõ enim est in ptãte hominis quin superueniat hoi aliquid cogitãdũ vñ si subita sũreptione vel dyabolica tẽptatione,quis incipit dubitare de aliquo articulo vel de his q̃ sunt fidei stati si' captiuat intellectũ suũ in obsequiũ xpi.vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit nõ cedit sibi talis dubitatio ad defectũ sed ad ꝓfectũ. Unde apli ꝓpter huiusmodi tẽptationis ipulsũ petebãt. Adauge nobis domine fidẽ. Luce.xvij. Sẽp enim debemus rogare deũ vt adiuuet incredulitatẽ nostrã. Secũdo modo nõ facit hominẽ hereticũ 3 ẽ xpianę ꝓfessionis et ꝓfectionis. Ponũt enim doctores xpianę fidei illa q̃ sunt magis determinata in fide sub dubitatione questionũ.rões ꝓ et cõtra ad illa adducendo non qꝫ de ipsa cõclusione dubitet sed vt veritas dicte cõclusionis,magis eluc̃idetur ſm quẽ modũ dicit pbs qꝫ dubitat de singulis nõ est inutile. Per tales enim dubitationes pro et cõtra.rationes ad illa que sunt fidei adducẽdo veritas fidei pijs opitulatur et eiam contra impios defenditur vt dicit Augus' Tercio modo non facit hominẽ hereticum.sed peccatorem et malum xpianum.oẽs enim peccantes ſm Ens.imperfecte credũt cuiusq qꝫ non viuunt ſm qꝫ credũt.nã si perfecte adhererent quasi trãsitum de hoc mũdo non quasi inetermũ manerent. Quarto modo facit hominẽ errantem et incredulũ eo ipso qꝫ aliquis eligit volũtarie credere qõ vult et discredere quod nõ vult non est paratus sequi in omnibus doctrinam ecclesie.et per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed quintum recte facit hominem hereticum.quia non credere illa que sunt fidei et que in concilio ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad

bereticos spectat. Ad primū argumentū dicendū q̄ dubius in fide varia electione vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis ē non tamē bereticus. nisi pti naciter defēdat falsa que de deo credat. vel de tota vel de pte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundum dicā q̄ loquitur de fide imperfecta peccatoꝝ. Unde dicit glosa super illo. consūa peccati pressus dubitat ō p̄mijs celestibus et supuenientibus vento temptatōnis facile desert fidem et statum sm̄ temptatōnis voluntatem distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. Secūda difficultas est vtrū sequentes opinōes erroneam alicuius magistri sint bereticā reputandi. videt aliqui q̄ sic. quia de falsis et errantibus magistris dicit Matheī. xxiij. Ue vobis qui circuitis mare et aridam vt faciatis vnū p̄selytum. et cum factus fuerit facitis eum filiū gehēne duplo q̄ vos ergo discipuli sequentes doctrinam erroneā alicuiꝰ magistri beretici reputandi sunt bereticā sicut ipe. In cōtrariū videtur esse quia xp̄s mandauit doctrinam pharisęoꝝ et scribaꝝ seruādā esse Mat. xxiij. dicens. Sup cathedrā moysi sederūt scribe et pharisei oīa que dixerint vobis seruate et facite sm̄ vero opera eorū nolite facere. Dicēdū ad difficultatē q̄ diuerse opinōes doctorū sacre scripture si nō pugnēt ad fidē et ad bonos mores. Absq̄ periculo auditores vtrāq̄ opinionem sequi possunt. i tali enim casu locum habet illud Rom. xiiij: Unusquisq̄ in sensu suo abundat. In aliis autem que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excusatur si sequatur opinionem erroneam alicuius magistri. non q̄dem propter ignorantiam q̄ tunc immunes haberentur a peccato qui secuti sunt opinionem arij nestorij et aliorum errantium in fide. nec ēt excusari pōt propter simplicitatez et ignorantiam. q̄ in reb⁹ dubijs potissime in his que sunt fidei nō est defacili prestādus assensus. Ideo vt dicit Augustinus. iij. de doctrina xp̄iana. Consulere debet aliquis regulam fidei quam de scripturarum planioribus locis. et auctoritate ecclesie perapit. Similiter Richard⁹ super illo verbo. Mat. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas: dicit q̄ suspecta debet haberi omis veritas quā nō cōfirmat legis vel p̄phetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionē alicuius magistri cōtra manifestū scripture testimoniū et contra illud quod publice tenet sm̄ ecclie auctoritatem puto q̄ ab erroris vinculo nō pōt excusari. Rō autē que adduc̄ p̄ ista parte concedenda est. q̄ si tales auditores magistrorum certitatem imitātur eoꝝ errores sequentes et mores imitātes et pertinaciter contra ecclesie mandatum defendētes. nō solum errantes verum etiam beretici reputādi sunt. Ad aliud vero q̄d in cōtrarium adducebatur dicendum q̄ signanter p̄mittitur super cathedram. vt intelligat q̄ illa que pertinēt ad cathedre doctrinā veritatis et iustitie seruanda sunt et facienda p̄ auditores. Illa vero que sūt cōtra fidē et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis et iustitie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilencie.

De quinq̄ modis bereticorū et quomodo heresis se extendit ad tria genera credibiliū. et quid proprie de bereticis est tenēdū.

Quarta consideratio ē scire quot modi sunt bereticorū. Rndetur q̄ quinq̄ principaliter. Primus est eorum q̄ errāt circa cerimonialia vt pt̄z de heresi Nicholaitarū quoꝝ facta se xp̄s odisse testatur pt̄z apoc. ij. c. Isti Nicholaite sm̄ Isid⁹. viij etymo. ca. v. dicti sunt a Nicholao diacono ecclesie hierosolimorum. qui cū Stephano et ceteris cōstitutus ē a petro. qui p̄pter pulchritudinem relinquens vxorem dixerat vt qui vellet ea vteretur. versa est in stuprum talis consuetudo vt iuicē coniugia cōmutarentur. quos Johānes i apocalipsi reprobat dicēs. Sed hoc habes q̄ odisti facta nicholaitarū. Secūd⁹ modus est eorū q̄ errant circa sacrā scripturā sicut Faust⁹ q̄ damnauit vetus testamētum vt pt̄z per augu. cōtra faustum. In hoc errore etiam fuerūt manichei qui vetus testamentum respuunt et nouum in parte recipiunt. Tertius modus est eorum qui errāt circa articulos fidei sicut Sabelliani cōtra

articulū incarnationis: Isti enim vnam p/sonam patris et filij et spūssancti asserunt

Quitus mod⁹ē eorū q̄ errāt contra sacramētum ecclesie vt manichei circa sacramētū eucharistie. et arriani q̄ dicūt sacrificia p̄ defunctis offerri nō cōpetere: vt habetur per Augu. de origine hereś. Sz nūquid ad oia credibilia hereś se extēdit. Rndet alexā der in. ij. summe sue q̄ heresis ad tria genera credibilium extenditur p̄ oppositum ad fidem ⁊m quādam continētiam analogicaz. Nam ratio fidei ponitur et principaliter est circa articulos fidei. et per oppositum heresis. Secūdo fides extenditur ad illa que docet sacra scriptura circa mores. vt q̄ fornicatio est peccatū mortale. et per oppositum heresis. Tercio fides extenditur ad bystorias in biblia contentas et per oppositum heresis. Qui enim assereret aliquam bystoriam biblie esse falsam et hoc pertinaciter hereticus censetur. Primo credibilia prius creduntur et postea intelliguntur. Secunda simul creduntur et intelliguntur. Tercia credūtur et nunq̄ intelliguntur. Sed q̄ in precedentibus considerationibus aliquando locuti sumus de hereticis cōiter. aliquādo vero p̄prie. Ideo pro reali inuestigatione hereticorum introduco hic octo conclusiones quas ponit Franciscus de maronis vbi supra.

Prima cōclusio est q̄ non omnes excōicati sunt heretici. q̄ excōicatio est pena peccati non peccatum. heresis autē est peccatum. Item etiā ecclesia faceret hereticos quotiēs excōicaret eos. Item si excōicatio esset heresis frustra hereticarentur quia vnus simile non punitur per simile quia cum tales essent heretici frustra hereticarentur per excōicationem. Item nullus pōt se absoluere ab excōicatione et tamen omnis hereticus pōt se ab heresi retrahere omnia ista patent per canones. Secūda cōclusio est q̄ quidā excōicati sūt circa excōicationē ipsā heretici qui. s. cū excōicātur nō credūt vinculū excōicationis aliquā efficaciam habere cuius oppositū determinat ecclesia. Item etiā eius oppositū determinatur ī sacra scriptura ad gal. i. de anathemate eius qui euangelizat p̄ter fidem catholicā. Item idē habetur p̄io et sc̄ūdo capitulis de illo incestuoso quē paulus excōicauit. Item ista censura tradita est ab apostolis ecclesie vtpote: c. aplice. xxiij. q. iij. Tercia cōclusio q̄ nō oēs scismatici sunt heretici q̄ Aug. de origine heresum distinguit inter scisma et heresim. Item in principio de vera religione distinguit scismaticos cōtra hereticos. Item scisma originat ex inobediētia hereś autē ex ignorantia. vt ait augusti. sup Job. Item donatiste prius fuerunt scismatici q̄ heretici. vt p̄z p̄ aug. de origie heresū. Quarta cōclusio est q̄ quidā scismatici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vtili qui nō credūt obediēdū vni ecclesie. quia vn⁹ articulus fidei est de sancta ecclesia catholica quem descripsit beat⁹ mathe⁹. Item claues ecclesie fuerunt tradite Petro aplo Math. xvi. Item claues ecclesie fuerunt ei tradite Job. xxi. Item Aug. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediendum ecclesie et ibidem patet q̄ putans non obediendum esse ecclesie militat cōtra articulū fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum et talis est hereticus. Sz si obediendū credat sed nō velit: talis videtur esse scismaticus. Quinta cōclusio q̄ non oēs symoniaci sunt heretici. quia papa Alexander distinguit inter symoniacos et hereticos vt habetur in. viij. smiarum. di. xxv. Item aliquis pōt esse symoniacus non errando in fide vt credens se malefacere dū spūalia emit Item. i. q. i. c. reperiuntur datur alia pena symoniacis. quia anathematis obprobrio p̄demnātur atq̄ a p̄ticipatione corporis et sanguinis x̄pi alienantur. Et si fuerit accusatus susceptū bonoris gradu priuetur et in monasterio perbenni penitentia traditur et illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt bonoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate cōdēnētur vide ibi. Item in quinto libro distinguitur titulus hereticoruz a titulo symoniacorum. Sexta conclusio est q̄ quidaz symoniaci sunt heretici. q̄ Aug. de origie heresum symoniam ponit heresim primā. Item extra de symonia ca. quoniens appellat symoniam heresim. Item. i. q. i. c. presbyteri vbi dicitur symoniam esse heresim nulli⁹ fidelium ignorat. Item. viij. sententiaruz. di. xxv. dicitur q̄ non est dubitanduz de symoniacis q̄ heretici sunt. Sed ex tur difficultas qui symoniaci sunt heretici et qui non. Respondetur q̄ illi qui ementes spiritualia non putant se errare aut male facere. seu q̄

vendentes ea sunt hereticī quia cōtra auctoritatem xp̄i gratis accepistis gratis date. et contra auctoritatem p̄emi in actibz et cōtra determinatōnem ecclesie militantis vt patet ex causis p̄allegatis. Item illi qui cōfitētur male facere si nolunt omittere propter superbiam aut auaritiam non sunt hereticī quia habent errorem i ope non in fide. Septima conclusio q̄ non oēs sortilegi sunt hereticī quia pena hereticoꝝ nō imponit sortilegis qui diuinatōnem faciunt in tabul' vel codicibus vt habetur extra d' sortilegis ca. in tabulis Item non est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtū ecclesie ibidem ca. ex tuaꝝ Item de sorte que fuit missa in electōne ep̄i q̄ non damnatur vt hereticā ibidem in ca. ecclesia. Itē titulus sortilegioꝝ in hoc sepatur a titulo hereticorum Octaua cōclusio est q̄ aliqui sortilegi sunt hereticī et inducūt hic quatuor casus. Primus eorū q̄ dicit sortilegia nō esse illicita cū habeāt q̄ncq̄ speciē pietatis vt si propter spem recuperande sanitatis fiant. Od autem istud sit hereticū p̄batur quia oppositum ē ab eccl'ia determinatū extra de hereticis ca. i. Item ibidem dicatur esse peccatuz grauissimū. Iz aūt non sit heresis fornicari tamen hereticū ē dicere fornicatōem licere. Secūd' casus ē in cerimonijs eccl'ie q̄n quis abutit eis ad sortilegia faciēda vt aq̄ b̄ndicta l'cera vel icēso b̄ndicto etc. credēs h̄re efficaciaz aliquā respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de eccl'ia ē hereticus cōtra articulum math. tal' aūt male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs p̄uenire Tercius casus ē circa articulos fidei vt cū quis abutit v̄bis fidei vt Uerbū caro factū est et sil'ibz designātib' vt sacrilegia causent credens ad malum istō v̄bum efficaciā h̄re quia tal' male sentit de fide. et oīs talis ē hereticus reputandus contra articulū Johānis in p̄posito. Quartus casus ē in sacris nouī testamēti quibus abutūtur vt bruta cōicantes aut baptismū inaīatis cōferētes. tales enī sunt hereticī in duplici casu. Primo si cōferre se credūt baptismi sacramētū rei inanimate. Secūdo si putāt sacramētū baptismi habere efficaciā respectu alicuius effect' mali qz vterq; ipsoꝝ male sentiūt de sacramētis ecclesie. et tales sunt hereticī vt patuit supra. Item qui dogmatizat q̄ sacramētū b̄ptismi p̄t conferī et irrationabilibus etiā est hereticus reputādus et per cōsequēs qui credit talē errorē. Itē qui diceret q̄ sacramētū baptismi p̄t h̄abere efficaciā respectu alterius mali esset hereticus. cū male de ipso sentiret sacramēto et errorē teneret. et per consequens q̄ credit būc errorē nō ē catholicus Sed oritur difficultas si talis ab heresi p̄t aliquo modo excusari. Dicitur autē q̄ sic. qz aliquis p̄t illo vtī non intelligendo conferre sacramētū nec putādo habere efficaciā malam sed solū intendens seruire dyabolo vt habeat suū intentū talis nō erraret nisi i operere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficultas si sortilegiū ē sacrilegiū dicatur autem q̄ sic et maxime qz maxime sacramēta ledūtur cū quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tercia difficultas est quare talia sortilegia dicūtur habere maximā efficaciaz. Rñdetur q̄ cā est qz demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetūt illa in quib' sūme deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt hereticī magis q̄ symoniaci. Dicitur q̄ sic. qz maior est error sacramēta ecclesie cōtemptibiliter imo abhominabiliter pertractare q̄ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiāt de p̄ma consideratione quarta in qua ostensuz est quot sūt modi hereticorū ad quos. s. omnes alij reducūtur vt cōiter. et ad que se extendit heresis quecūq;. et quid sentiēdū est quo ad rē et proprie loquendo de hereticis

Quod vtile ē esse hereses in ecclesia dei licet in se hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si ē alicuius vtilitatis hereses cē in ecclesia dei. Dico q̄ sic qd̄ ostenditur auctoritate apostoli. i. Cor. xi. vbi dicitur: oportet et hereses eē vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa: oportet. i. vtile ē et hereses eē sicut erant in his qui dubitabant de resurrectione. salsure autē erant pro donis spūalibus Uidēs enī dyabolus templa demonū desert et nomē liberatoris et mediatoris curare genus humanū mouit hereticos qui sub noīe xp̄iano resisterēt doctrine xp̄iane. Qui ei in ecclesia xp̄i morib̄ud̄ quid prauūq; sapiūt si coerceāt vt sanū rectūq; sapiant resistūt cōtra acer-

suaq; pestifera dogmata emẽdare nolunt sed defensare pſistũt; hereticꝰ sunt. Et hi etiam sic malo suo pſunt veri catholicis dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentib⁹ deum omnia cooperantur in bonũ. Roma viij. omnes animicꝰ ecclesie vel cecati errore vel malicia deprauati pſunt. qꝛ si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius pacientiã. si vero male sentiẽdo aduersantur exercent eius sapiam. ab aduersario enim mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidẽ catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt aduersus eos defendi possit et considerantur diligentius et intelligũtur clarius et predicãtur instantius. Hereticorũ enim genus callidũ est nõ spũ sapientie sed impatientie. Dum pacem catholicaq; perturbant in vsum eedificientium sm illud. filius eruditus sapiens erit. iprudente autez ministro vtẽ. Utatur ergo et hereticis non vt eorum approbem⁹ errores sed vt catholicam doctrinã aduersus eorũ insidias asserẽtes vigilantiores et cautiores simus. pſũt ergo nobis hereticꝰ non verũ docẽdo quod nescãũt. sed ad verũ querendũ et apenendũ catholicos exitando. Jdeoq; diuina prouidentia multos hereticos permittit et cum insultant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic exitamur pigritiã et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. oportet hereses esse non vult apostolus nec optat vt hereses sint sed qꝛ sic futurum est dicit et quia hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantum reprobi qui dicũt ego sũ pauli. sed etiam qui probati sunt in vobis. id ẽ inter vos sicut illi qui dicunt ego sũ xpi. manifesti fiant hominibus. bi enim deo probati sunt qui bene pñt docere sed manifesti eẽ boib⁹ non pñt nisi cũ docẽt. docere autez nolunt nisi qui docendi querunt. Sed multi ad querendũ pigri sunt nisi per molestias et insultationes hereticorum quasi de grauiso no exitentur. hec ibi. Ex quib⁹ patet manifeste vtile eẽ hereses non esse. quia male sũt sed qꝛ earum causa exitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice et sacre scripture qui primo inaducerentur qñ si omno graui dormicbant.

Quod .xiiij. sunt hereses repullulantes istis temporibus.

Exta cõsideratio huius secundi libri. et primit hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrũ fidi fortaliciũ p vias subterraneas subuertãt. qꝛ in occultis feruent nõ attẽdentes qꝛ est tumis fortitudinis a facie inimici. Et qꝛ qꝛ supra firmã petrã fundatum ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. qꝛ dato vno incõuenienti plura cõtingunt illaq; tamen solum quo ad mei noticiam venerũt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedẽte conabor Sunt autẽ predicte hereses in numero .xiiij. Prima ẽ qꝛ nullus põt saluari sine circumcisione carnali. Secũda est qꝛ xpi euãgelium est falsum. Tercia qꝛ cõfessio sacramentalis nõ valet ad remissionẽ peccatorũ sed sola contritio sufficit. Quarta ẽ qꝛ confessio nõ est fienda boi sed soli deo. Quinta ẽ qꝛ dato qꝛ confessio boi sit facienda solum est fienda pprio sacerdoti. Sexta est qꝛ non tenetur aliquis cõfiteri sacerdoti si laico sit presto. Septima est qꝛ non est obediendus nisi soli deo. Octaua qꝛ dato qꝛ obediendũ sit boi. nõ tamẽ existenti in peccato et qꝛ solũ boni sacerdotes habẽt ptãtem ligãdi atq; soluẽdi. Nona est non officiũ et ordo sed meritũ bone vite hẽ ptãtem soluẽdi et ligãdi consecrãdi et benedicẽdi. Decima qꝛ non est vera relaxatio vel indulgentia episcopi i consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. qꝛ suffragia vel orationes p mortuis ab existentibus in mortali factis nõ pficiũt. Duodecima qꝛ ñ est purgatorius. Tredecima qꝛ non est alia vita nisi ista. Decimaquarta et vltima qꝛ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinãtur.

Qõd xpiani qui vtuntur circũcisione carnali post euãgelij publicationẽ sunt hereticꝰ reputãdi et vt tales puniendi.

Prima heresis in hiſ solũ oritur q̃ de iudaismo venerũt fortassis at

tendentes ad illō. Gen. xvij. Masculꝰ cuiusꝙ ꝓpucij caro circūcisa nō fuerit delebitur aia illa de populo suo. qz pactū meū irritū fecit et etiam qz xp̄s circumcisus fuit. Pro ꝯclusione huius scelerate hereſis pono duas cō clusiones et post primā respondebo ad obiecta. Prima est ꝙ erroneū est xp̄iano vti circūcisione carnali. Secūda est ꝙ necessariuꝫ ē xp̄iano vti circūcisiōe spūali. Primā sic dō duco. Qui vere xp̄ianꝰ ē factus ē noua creatura per baptismū ptz. ad galatb. vltimo. Si ergo redeat ad circūcisionē carnalē efficitur verꝰ creatura cū acciperat sacramētū inueteratum qđ iā cessauit sicut ostensum est supra libro primo. cōsideratione. iij. art. vi. in primo pūcto de cessatione legis moysi. Sed accipere sacramētū quod iā cessauit ē erroneū ergo vti circūcisione carnali in viro xp̄iano est erroneū. Itē qui vtitur sacramento qđ nihil valet errat. sz xp̄ianꝰ ꝙ vtitur circumcisione carnali vtitur sacramēto qđ nihil valet ergo valde errat. maior ē nota. minor est apostoli vbi supra dicēs: in xp̄o ei ihū neqꝫ circūcisio aliquid valz neqꝫ ꝓpucū quasi dicat equalia sunt deo circūcisio et ꝓputium nec vnū nec alterū valet ad salutē. Sed noua creatura. i. regeneratio et noua vita. Noua ei creaturā dicit nouā vitā p fidez xp̄i vt dicat gl. Et iterū ad Gal. v. In xp̄o ihū neqꝫ circūcisio aliquid valet neqꝫ ꝓpucū sed fides que p dilectiōem opatur sup quo dicit gl. Fides nō vtiqꝫ ociosa qz fides sine operibꝰ non saluat. Jaco. ij. Sz que operatur per charitatē dicitur et ꝓprīū opꝰ fidei ipsa dilectio ē. sine dilectione fides inanis ē. fides cū dilectiōe xp̄iana est. Alia. i. fides sine dilectione demonis ē. Nā et demones credūt et ꝓtremiscūt. qui aūt nō credūt tardiores sunt et peiores ꝙ demones. Sed multū interest vtrū ꝙs credat ipsū ee xp̄m an credat in xp̄m Nā ip̄m ee xp̄m demones crediderūt. nec in xp̄m crediderūt. Ille ei credit in xp̄m qui sperat in xp̄m et diligit xp̄m. hec ibi. Multū ergo errat ꝙcūqꝫ xp̄ianꝰ ꝙ vtit circūcisiōe carnali cū in xp̄o nihil sibi valeat et cū ostēdat se fidē ocosā habere. Item tercō arguit sic. ꝙcūqꝫ de libero se facit seruū multū errat. sz xp̄ianus qui vtitur circūcisione carnali de libero se facit seruū ergo multuꝫ errat. maior patet qz efficit crudelis sibi xp̄i. minor ē apostoli ad Galatb. v. vbi vtiqꝫ oñdit dicens. Itaqꝫ frēs mei nō sumꝰ filij ācille sz libere q libertate xp̄s nos liberauit. Sup quo dicit gl. nō sumꝰ filij ācille qz nō sumꝰ serui peccati vel legis sed libere. s. hierusalē celestis q ē populꝰ nouus regni celorū et nō alio modo sumꝰ filij libere sed per eā libertatē qua libertate. i. p quā libertatē xp̄s nos liberauit. q ī munis a peccato et dilectione obediens fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xp̄o ē peccatorū remissio et fidei p operantis dilectionē iustificatō. hec ibi. Secūdū ostēdit. c. eodē dicēs. State ergo et nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ego paulꝰ dico vobis qm si circūcidimini xp̄s nihil vobis ꝓderit. Sup quo gl. dicit Galatbas hortatur ne se iugo legis velint subijcere et terret per culi cōminatione. et quia per xp̄m liberi estis ergo state et firmo fide fixo pede ꝓmanete ī libertate et nolite contineri iugo seruitutis. i. legis que in seruitutē generat. Et addit iterum nō qz galatbe prius legē custodierunt sed dū circūcisionis et legaliū obseruatōnū iugo se subijciebāt quasi ad eosdē reuertebāt cultꝰ qbꝰ i ydolatria āte seruiebāt. qz nō ē tutior hec legis seruitus ꝙ ydolatre. Nota tenibile verbū glosatoris Hieronymi sequitur Hieronymꝰ autē ista legalia post xp̄i passionē siue ī ei s spes ponatur siue nō obseruātibꝰ. dixit noxia ee nisi dispēsatorie custodiātur et fm hoc locꝰ bicita, exponē. si circūcidamini nihil vobis xp̄s ꝓderit qz circūcisio iā non solum prodest sed obest. Ante ꝙ noua inciperet ꝓdicatio oportuit circūcidi. nūc autē lege xp̄i succedente nihil prodesset fideli addita circumcisio sed obest. maius enim malum est ex libero seruum fieri ꝙ nasci. hec in glosa. Ex hoc habetur manifeste ꝙ magis peccat xp̄ianus circūcidēs seipm vel filiū suū ꝙ iudeus eodē genere peccati et ceteris paribꝰ circumstātijs. Patet etiam ex prebabitis ꝙ xp̄ianus vtens circumcisione nimis errat cū se faciat veteres creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et qz circumcisio nihil ei valet vt patet argumēto primo et secundo. et de libero se facit seruum vt patet argumento. tij. Item quarto arguitur sic. Quicunqꝫ de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosuz valde errat Sed christianus vtens circumcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori.

q; si iudeus vtens circūcisione ē blasphem⁹ et in cōtinua ira et odio dei vt declaratū fuit superius libro primo cōsideratiōe tercia ar. vi. in secūdo pūcto. ergo multo fortius erūt blasphemi et in continua ira et odio dei. q; cū xp̄iana vtentes circūcisione et tanto grauiꝰ peccāt q̄ iudei quāto ipsi cōfitentur ihesum xp̄m ee filiū dei et virginis marie verū messiā venisse in mūdū et cōplesse p̄ mortē suam quod fuit per deū p̄missū. Ex quo eli cit correlariū dñs cesarien⁹ in tractatu cōtra sarracenos dicens. Quicūq; manifeste itelligere pōt q̄ grauissimū peccatū cōmittunt et in q̄ p̄fudissimā hereſim incurrūt neophiti de iudeis facti christiani: Si post q̄ recepe rūt baptismū cōtētes fidem xp̄i q̄ fuit natus de virgine q̄ mortuus fuit et resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandum sabbatum et volendo sic̄ prius seruare legem moysi non comedēr ea que in illa prohibentur et si circūcidunt filios suos post q̄ baptizati sunt in hoc non debēt habere aliquā patientiā xp̄iam q̄ ñ cognōscāt quando talis actus venerit ad noticiam suam cum sit et toto et totaliter actus fidei xp̄iane cōtrarius. q; ex quo mysteriū circumcisionis et spes aduentus messie et illō quod quis expectat non habet ipso facto intelligiatur q̄ tales circumcidentes faciunt p̄fessionem ibūm xp̄m non esse natum ex virgine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste iste doctor ostendit in predictis omnes xp̄ianos vtentes circumcisione esse hereticos.

Sed nūquid sunt aliqui tales isto tēpore certe non sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xp̄ianorum circumcisos propriis oculis testimonium perhibuerunt et p̄bent et scimus q; verū est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimū crimē et peruersam hereſim vnus christian⁹ habēs duos filios circumcisos quorum vnus est apud nos dixit bos sic natos cum circumcisione quod dictum quāte irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile q̄ circumcisio fieret in ventre matris in abrahām primo circūciso ostēdisset miraculose deus et frustra fuisset culter lapideus ad circumcidendum in lege. Et iterum quia non diceretur circumcisio ex quo p̄ nihil prepucium sassum est circumcirca. sed diceretur illud tale si sic accideret monstrum in natura propter defectum materie. sicut ille qui nascitur cum aliquo defectuoso membro. Item quia cum natura intendit generationem nunq̄ deficit in membris generationis in aliquo prepucium autem est de complemento membri generationis et propter hoc mouet dubium franciscus de maronis in materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circumcisione. et dicit q̄ non quia prepucium videtur pertinere ad integritatem hominis ideo cum ea erit futura resurrectio cum sic fuerint creati primi parentes. Sed tunc est dubium si christus cum p̄puto resurrexit dicatur q̄ sic. q; dicit apostolus q̄ in virum perfectum. hec ille. Patz ergō irrationabilitas et falsitas illius dicti. q̄ nati sunt ei filij circumcisi. Mulier etiam q̄dam in ciuitate zamorēsi. habens duos filios paruulos circumcisos timens q̄ hoc veniat ad noticiam cuiusdam ibidem verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum christianorum die quadam cum transitus faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eum mulier illa et bylari vultu ipsum recipiens inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit bis duobus filijs meis. Cum enim edificaretur hec domus noua et esset hic multum de calce iste paruulus ludens de calce intra prepucium posuit propter quod calefacta virgula fuit necesse fuit q̄ vocaremus cirurgicum qui abscidit prepucium eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponens paleas intra prepucium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico etiam absciſus est prepucium et sic videntur circumcisi. Et tamen non fuit aliud nisi quod dictum est. Bardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia illa et dissimulauit cognoscens fictionem satis colorata. Sz quid amplius dolendum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. q̄ adulti eorum qui tam longo tempore extra nomine christiano gaudebant alij circumcisi sunt. Cum enim predicarem anno domini. Millesimo. cccc. lx. in villa metine de campis et relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis q̄ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant ibū christū euangeli

um esse falsum vt dicetur infra zelo fidei fuc
census predicaui ibi plures sermones de ex
cellentia nostre fidei damnando errores ꝑ/
dictos vt dominus mihi dedit. Lensi/
catus sum deinde quasi sex mensibus ela/
psis per illū qui bene nouerat eorum secreta
nihil occultum qō non sciatur ꝙ eo tēpore
quo ibi predicabatur fuerūt in quadam do
mo dicte ville secretissime occulti fere .xxx.
eorum nouiter circūcisi ꝓ vulneriḃ circum/
cisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt
ad iudaismū sicut de eadem villa et credo ꝙ
vn⁹ magistrorum q̄ dicebatur magister frā
cisci medic⁹ venditis secrete que possideꝫ/
bat in iherusalē ꝓfectus fact⁹ est iude⁹. sicut
mihi rex retulit ꝑnte quodā iudeo medico
qui idē asseruit forevecrum. De plurbus a/
lijs dicitur ꝙ preparāt se secrete vt similiter
faciant illusi dyabolico consilio deo ꝑmittē
te. qui ꝓpter eorū peccata dat eos i reprobū
sensum. Isti tales xp̄iani vtentes circūcisio
ne inimici dei et magis heretici sunt illi de
quibus paulus ad Tytū in primo ca. enu/
merat. xv. cōditiones pessimas. s. ꝙ sunt i/
obediētes. vaniloqui seductores vniuersas
domos subuertētes. docētes que non opor
tet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani i fi
de. intendētes iudaicis fabulis. auertentes
se a veritate. cōfitētes se nosse deū factis ne
gantes. abhominabiles incredibiles. ad oē
opus bonū reprobi cuius verba ad litteraꝫ
sunt hec. Sūt enim multi inobedientes va/
niloqui et seductores maxime qui de circum
cisione sunt quos oportet redargui qui vni
uersas domos docentes que non oportꝫ lu
cri gratia. Dixit quidā ex illis ꝓpꝛijs eorum
propheta Cretenses semper mendaces. ma
le bestie vētris pigri testimoniū hoc verum
est. quā ob causam increpa illos dure vt sa/
ni sint in fide non intendentes iudaicis fa/
bulis et mandatis hominum auertentium
se a veritate omnia cm̄ munda mūdis. Co
inquinatis autem et infidelibus nihil mū/
dum sed inquinate sunt eorum et mens et ꝯ
scientia. Confitentur enim se nosse deum.
factis autem negant cum sint abhominabi
les et incredibiles et ab omne opus reprobi
super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobe/
dientes in se. vaniloqui ad alios et seducto
res circumuentionibus et cuiuscūꝫ gene/
ris fraudibus maxime qui de circumcisiōe
sunt. i. de iudeis qui sub nomine xp̄i iudei/
zare docebant. Renati enim in xp̄o non pu
ri erant xp̄iani q̄ partim legem partim chri
stum venerari volebant. de quibus subdit
quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt
qui subuertunt vniuersas domos id est to/
tam familiam docentes que non oportet et
hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei
pro terrenis acquirendis. dixit quasi tales
vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos
nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In
cuius libris hoc inuenitur nomen eius nō
commemorauit apostolus. quia inter pro/
phetas dei non inuenitur. ꝓpheta q̄ verū
dixit. et si propheta esset illorum non dei et
proprius illorū quia eorum naturam bene
aperuit quod vtiq̄ ad hoc dictū est ne deiꝓ
pheta videret sed illorum. Cretenses semp
sunt mendaces exptus sum et longo tempo
re hanc mendacij ꝓprietatem non dico to/
cosam sed perniciosam in viris religiosis e/
iusdem gentis quos sanctos primitus re/
putabam. nunc vero angelos satbanę in lu
cis angelos trāsformatos potius reputaui
Cum secundum veram conscientiam nihil
in eis nisi simulatam equitatem senserim q̄
duplex est iniquitas. malebestie. s. sangui/
nem sitientis et ventris pigri. id est gulosi.
et ideo pigri. Et ne minus credaſ ei quia gē
tilis erat. cuius verba commendat apostol⁹
dicens. Testimonium hoc verum est q̄a
vanis atq̄ superfluis gentilium superstitio
num et poeticarum sententijs abrasis atq̄
deasis. quod purum repertum fuerit ad mi
nisterium domus dei assumendum est.
Quam ob causam quasi doceret quod non
oportet quam ob cām increpa illos non vt
soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i:
vt recte credant quasi dicat non recte credunt
Ego enim vidi quandam ꝑsequipiam que
casu venit ad manus meas. Et que facta
fuit contra hanc gentem in ciuitate toleti. et
inter multa que sibi legi. vnde notatur ꝙ ali
qui eorum non sint sani in fide sicut ea que
sequuntur. Primo ꝙ filios suos circum
cidunt. Secundo ꝙ sacramentum alta/
ris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt
sacerdotes trahant gentes ad deuotionem.

Terao ꝙ mittunt etiam oleum et habēt
lampades in synagogis iudeorum.

Quarto ꝙ obseruant sabbatum sicut

nota el vocablo
+ Persuize

iudei et operantur occulte die dominica.

Quinto q̄ faciunt iuramenta. sicut iudei in contractibus suis dicentes q̄ per nomen creatoris viuit veri qui fecit mare et arenas et celū et stellas et dedent tabulas legis moysi q̄ ipse daret et solueret etc. Sexta q̄ fides catholica erat quedā truffa et q̄ nihil aliud erat ī hac vita nisi nasci et mori et q̄ totū aliud vanitas erat. Septimo q̄ cū in periculis se videbāt nūq̄ nominabant xp̄m nec beatā virginē sed dicebāt adiuuat te Ādonay. Octauo q̄ virgo maria nō erat nominanda quia fuerat quedā peccatrix q̄ stat sub cauda iuda. Nono q̄ in die iouis sancto occidebant agnū et comedebant. Decimo q̄ cū sunt in ecclesia non attendūt cum eleuatur corpus xp̄i nec signant se nisi cū dimidia cruce. Undecimo q̄ fingunt puulos in periculo cum nascuntur et dicūt q̄ ꝓpter periculum baptizāt eos et non est sicut de duabus filiabus alfandari cursoris domorū iuenitur ibidē q̄ cū essent .xviij. annorum fuerūt baptizate. Duodecimo q̄ faciunt circa defunctos oēs cerimonias iudeorum. Tredecimo q̄ cōtrahūt matrimonia ī gradu ꝓhibito sine dispēsatione ecclesie. Decimoquarto q̄ mittūt puulos ad synagogas vt doceantur in eisdē. Decimoquinto q̄ dicēt de sacramēto baptismi et de cerimonijs que fiunt a sacerdote. Decimosexto q̄ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo q̄ dicti xp̄iani sūt sui inimici et legis. Et ideo non peccant dando ad vsuram eis imo q̄ cū hoc faciant lucrantur indulgentias Decimoseptimo q̄ nō curāt de excōicationib⁹ nec de absolutione accipienda. nec credūt nec intelligūt si sunt excōicati q̄ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur cum propter illa soluenda excōicātur. et si soluūt hoc faciunt vt nō capiantur vel vt non euitentur. sed nō timore dei: necvt euitent periculū animarū suarū. et cū hac incredulitate nō curāt de absolutione dicētes q̄ soluto debito amotū ē peccatū. et q̄ non indigent absolutione. et sic dimittunt se stare excōicatos toto tpe vite sue. Decimooctauo q̄ raro audiūt missam et diuina officia raro ētcōfitētur. et si veniūt ad cōfessionē. hoc faciunt ꝓpter verecūdiā. et vt nō expellātur ab ecclesijs. et nūq̄ cōfitentur aliquod peccatum sed opera virtutis et sāctitatis. ꝛ saāltur ꝑublica peccatores. xix. q̄ sacramētū cōfessionis ordinauerūt. xij. ebrij qui fuerūt causa q̄ occiderēt ꝑ mūdū plures q̄. xx. mille persone. Vicesimo q̄ sunt ydolatre. quia uenitur in eadē pesquisita ꝑ illū testē q̄ vidit iuramēto ꝑstito q̄ Alfonsius gūdisalui de faro p̄dicte ciuitatis aues et p̄dicte gentis cū Mencia alfonsi vxore sua habebāt in eadē domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: in quo erant. viij. ymagines lignee firmiter cōiūcte lapidi illi figura vnius illarū erat hominis lōgi magne quātitatis habentis coronam auream. et a zona ī fra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero alie ymagines habebant figuram domicellarū erant tñ nigre sicut carbōes habētes capillos ꝓtensos ꝛ nigros. Et dixit testis ille iuratus qui vidit q̄ p̄dicti tenebant dictum retabulum in quodam loco occulto. s. ī tecto camere quadrate in qua dormiebant. et claudebatur tabulis tamē clauis. Cum vero erat pulsata cāpana pro aue maria p̄cipiebāt predicto testi cum eis cōmorantibꝰ t ascenderet ad predictum locum cum quadam scala qui ammouebat clauos et tabulas illas. et extrabebat p̄dictum retabulum et ligato fune vsq̄ ad eorum man⁹ suspendebat Qui recipientes illud faciebant q̄ predictus testis adoraret ymagines illas et deoscularetur ora ipsorum dicēdo q̄ erāt sancti et statim extinguebant cādelas et cucubula que incensa tenebant et orabant magno spacio ante ydola illa in arabico vsq̄ ad gallicantum. In qua hora vocabant iterum predictum testem et faciebant q̄ verus eleuaret retabulum illud ad predictum locum claudendo sicut prius diligenter. Dixit etiam q̄ qualibet die hora meridiana illud faciebant et q̄ hunc laborem habuit ꝑ diu vixit cum eis. Dixit etiam de illis q̄ comedebant carnes per totam quadragesimam sextisq̄ ferijs ac in diebus sabbatorum. Vicesimoprimo q̄ sunt peiores hereticis q̄ armani et quicunq̄ alij qui contra legez christi errauerunt. sicut patet in predicta pesquisita de errore didaci gomes baccalarij filij d̄ moseh tobh̄. eiusdem gentis sicut affirmauit iuramento interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis conuictꝰ n⁹ ꝑ sentatus ī testē ī forma iuris. dicit ei q̄ loquēdo de lege xp̄i et lege iudeoꝝ cū eo q̄

dixit ei p̄dict⁹ baccalari⁹. ābulate q̄ nihil scitis. q̄ si scireti scripturas q̄s nos bē⁹ vos mutaremi. Qui dixit sibi. Que scripture sūt ille q̄ ego sepe pertransiui testamētū vet⁹ et nouū et cū hoc ēt signauit plura loca p̄dicte scripture Respondit p̄dict⁹ didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est p populo ꝫ nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitudinis et maioris auctoritatis.

Cūq̄ p̄dictus testis cogitaret q̄ illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis vel incarnationis vel verbi diuini seu natiuitatis x̄pi mortis vel resurrectionis vel sācti ssimi sacramēti altaris: dixit sibi q̄ ostenderet eidē. Et ipse respondit q̄ totū erat scriptum in hebraico. Et iterū dixit ei. Quid est illud quod est tibi scriptū vltra illud q̄d tenetur in biblia. Respōdit ei q̄ hec erāt secreta rerū p̄teritarū. s. quis fuit Abrahā. et adhuc x̄p̄s et quis Machometus. et quos spūs habuerūt q̄libet eorū et q̄ mirabantur de gentibus qui credūt tot insipiētias sicut dicunt q̄ abrahā querebat spiritū qui responderet suis petitionib⁹ et nō inueniebat Quadam vero die abrahā exīte nudo in quodā circulo cōuocādo spiritū qui ei mīderet nihil vidit de quo posset sanguinē extrahere nisi de virga vinli sua. et circūcidit se. et cū ceccidit sanguis statim mīdit sibi spūs saturni et q̄ totū aliud erat densio quedā. Et dixit ei spirit⁹ q̄ in annis saturni sunt octoginta pūcta. et q̄ q̄cquid diceret sic erit et q̄ illa pūcta reuelauit spūs abrahe et Abrahā filijs suis. et sic p illa pphetabāt pphete. Dixit etiā ei q̄ ihūs x̄p̄s habuerat spiritum mercurij et q̄ addiscebāt cū vno magno rabino ipse Jhesus et iudas scarioth. ac alij iudei. et q̄ ihūs fuit filocaptus de quadā iuuēcula iudea. q̄d cū cognouit ille rabin⁹ posuit excōicationem super ihesum x̄p̄m per. x. dies. et in octauo die dilatauit excōicationē p. xx. et deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cum hoc vidit ihūs x̄p̄s recessit et separauit se ab illo rabino et q̄ incepit p̄dicare p̄ra magistrū suū. et q̄ sic ābulādo appropinquauit vnus predictorum octoginta punctorum saturni et dixit q̄ posuit se ihūs x̄p̄s ad seruandū punctuꝫ illum per partem suam. et rabinus ille p suam et iudas similiter. Et dixitq̄ rabinus ille et iudas dormierunt et q̄ ihūs x̄p̄s vigilauit optime. et cū venit ille pūctus dixit q̄ dixi ihūs x̄p̄s. Dñe deus miserere omnium q̄ me audierit et in me credēt. et in hoc exultatus est rabinus. Tace mala morte moriris tu et tui credētes. Exultatus etiā Judas dixit male finiam ego si de te nō dedero malū finem et dicit q̄ sic totū impletū fuit et q̄ iudei maledicūt illū rabinuꝫ. q̄ excōicauit ihūm x̄p̄m dicentes. q̄ si nō excōicauerat eū totū mūdum conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūq̄ maledicūt sed plus ihesuꝫ x̄p̄ꝫ quia maledixit eos. Dixit etiam vltim⁹ q̄ machometus habuit spīm martis Et tot et tanta dicebat iste testis q̄ habebat in scriptis q̄ plus videbantur stulta figmenta com posita malicioſe et ex inuidia et peiora q̄ dixerant Ariani et manichei. Dicebant etiam q̄ per malam artem ihūs x̄p̄us fecerat i morte sua terremotū. et q̄ p̄ter talia ꝓphete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus. et q̄ sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali et falsi per iusticiaꝫ. et taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat eni q̄ sanctū sacramētum altaris ordinatuꝫ fuerat in forma hostie rotūde sicut sol. quia erat sacrificiū solis. et q̄ iupiter sol et mercurius ordinauerant legem x̄pianorum sic q̄ iupiter accepit habitū. mercurius sermoneꝫ sol vero sacrificium. Et cū predicta et multa alia abhominabilia audiuit predict⁹ testis ab illo didacogomecij non solum contra legem iudeorum sed etiam x̄pianorum dicit q̄ separauit se ab eo. vidit enim q̄ sic expediebat ei quia peiora videbantur predicta q̄ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in sciencia et fili⁹ doctoris talia inueniuntur quid erit in alijs. Dixit etiam predict⁹ testis q̄ tātum cognoscebat de predicta gente q̄ pl⁹ crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q̄ vni cōuerso qui iuraret sibi super sancta dei euangelia. et q̄ boni inter eos sunt pauci. et pro maiori parte sunt augures sortientes. credidores malarum rerum somniatores intromissi in omnibus alijs artibus. Vicesimo secundo q̄ sacerdos quidam eiusdem gentis consecrauit die quadam quinq̄ hostias quarum vnam sumpsit et alias tradidit fratribus suis et nescitur quid factum est de illis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisia que brevitatis causa obmitto. Item me existente in ciuitate.

Segobien. ãno. M. cccdix. cũ iudei celebra
rẽt festũ tabernaculorum: et vnus iudeus ti
meret puniri ab alio in synagoga ꝓpter alı/
quod peccatũ cõmissum. recõmẽdauit se cui
dam xp̃iano algazelo iudeorum vt veniẽs
in synagogã presens nõ permitteret puniri
onẽ eiusdem. Qui veniẽs vidit synagogaz
plenam boĩb⁹ orãtibus ac illustratã lumi
num multitudine. Et cũ ad ianuã synago/
ge ꝑmaneret extitit vn⁹ capite coopto. q̃ cuz
quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eũ esse
vnum de cõuersis p̃dicte ciuitatis. Qui mi/
ratus et volens videre ãplius inuenit plurs
alios ibidẽ cũ iudeis babitu et oratõne cõfor
mes. que oĩa predictus algazelus omnibus
volẽtibus audire publice affirmabat. Itez
in villa de formesta huius regni castelle q̃/
dam barbitonsor eiusdẽ gentis. Cuius no
men Fernandus sautij publice dixit. et sepe
idẽ affirmauit. s. q̃ ihũs xp̃s nõ erat ver⁹ de
us. nec credebat in eum. et q̃ de⁹ nũ q̃ habu
erat filium. sed q̃ solum credebat in illo vno
deo qui fecit celũ et stellas. mare et arenas.
Item quersus hereticꝰ fuit accusatus coraz
domino petro palentino qui facta inquisitio
ne inuentum est testimonijs septem testiũ ca
dẽ dixisse vt ego vidi in pesquisita q̃ ad ma/
n⁹ meas deuenit ꝙ mãdatum dicti cp̃i qui ce
pit p̃dictũ malũ xp̃ianũ. et timore mortis po
ti⁹ q̃ amore veritatis abiurauit heresim ibi
publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus
ab excõicatione in forma iuris per me ex cõ
missione mihi facta per p̃dictũ diocesanum
et demũ posit⁹ in carcere a quo exire ꝑm ius
nõ debebat. Rogaminib⁹ ĩm multorum li/
beratus a carcerib⁹. relegat⁹ est exilio a pre/
dicto loco decẽ ãnis. hec acciderũt ãno dñi;
M. ccc. lviij. i p̃dicta villa notarius public⁹
pesquisie fuit petrus martini calderon testes
vero Roderic⁹ garsie de Alna. et Alfonsus
lupi tonsor. et Alfonsus de villa regali fa/
ber. et Alfonsus saucij. et agmlar et Fernã/
dus saucij pector. et Alfonsus fernãdi Ro/
mo. et Bundisaluus pancbo macellarius.
Fertur ẽt q̃ est liber q̃dẽ apud eos quẽ com
posuit magister Martin⁹ toletan⁹ astrolog⁹
cõtra fidẽ catholicã q̃ liber ne cognosceretur
q̃ ab ipso factus cẽt verso noĩe suo ipm itu/
lauit. qz ipe lingua nostra vocat martũ. et ex
hoc verso noĩe intitulauit illũ librum nitram
Ex q̃b⁹ oĩb⁹ manifeste ptz q̃ nõ sunt sani in
fide plures eorũ vt dicit paul⁹: Increpa er/
go illos dure vt sani sint in fide. i. vt recte cre
dant sicut dictum est. Sequitur textus cum
gl. non intẽdẽtes iudaicas fabulis litteralis
obseruantie. In qua nemo iustificat apud
deũ et mãdatis boĩm. qz mãdata legis post
manifestã veritatẽ tã hominũ et nõ dei mã
data sunt. hominuz dico auertentiũ se a ve
ritate spũalis intelligentie. Quicquid enim
aduersus veritatẽ opponitur humana iuen
tio ẽ. Jõ mãdata hominũ et fabulas appel
lat que narrãt. qz nesciẽtes vim scripturaruz
interiora verborũ legis colorẽ sequũtur nõ
saporẽ. putãtes cm̃ nũ q̃ recedẽduz esse ab his
que moyses tradidit vtputa de escarũ diffe/
rẽtia. oĩa cm̃ quasi se auertũt vere a veritate
qz oĩa humanis vsib⁹ cõcessa mũda sunt.
mũdis. s. illis qui fide bona sumunt et iusti
sunt. quod ipsi negant iõ. qz in lege quedaz
Moyses ꝓhibuit. et ab immũdis mũdan/
dis creuit. hoc autem nõ ꝑm naturas quas
deus creauit intelligi voluit sz ꝑm significa/
tiones. Omnia ergo mũda sunt mũdis ꝑm
naturã in qua creata sunt. Unde in genesi.
Vidit de⁹ cũcta que fecerat: et erãt valde bo
na. Secũdũ significationes tm̃ quedam im
mũda sunt iudeis. nec nobis omnia apta sẽ
vel ꝓpter salutem corporũ. vel ꝓpter consu
etudinem humane societatis. Cũ ergo cuiq̃
sua reddũtur et naturalẽ ordinẽ seruãt om/
nia mũda sunt mundis. Cõtaminatis au
tem per peccata et infidelibus. s. qui nõ cre/
dũt in deũ vel deo nihil mũdũ est. qz nõ sũt
digni donis dei. sed et mẽs. i. intellect⁹ et ꝯ
scientia eorũ inquinate sunt quasi nõ ex cibo
est inquinatio eorum sed ex malo intellectu
et conscientia peccatorum. Et vere mens et
conscientia eorum conquinate sunt. quia ꝯ
fitentur quidem verbis se nosse deum factis
autem negant. vnde. i. Job. ij. dicitur Qui
dicit se nosse deum et mandata eius non cu
stodit mendax est. si negatio non tantum li/
gua fit sed et factis certe multos inuenimus
antichristos qui ore confitentur christum:
et moribus dissentiunt ab eo. Quisquis
factis negat christum antichristus est. Ta
les enim sunt omnes mali catholici qui nõ
verbis sed factis negant. Nolite ergo esse
de fide securi. adiungite fidei recte vitam re
ctã vt christũ cõfitemur verbis vera dicẽdo
et factis bñ viuẽdo. Nã si ꝓfitemi verbis et ñ

factis fides taliū mox ꝓprie est fides ōmo/nio:um. Cum sint quasi se confitentes nos/se deū cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles et increditibiles. i. nec abiles credere. et ad omne opus bonuz reprobi. i. a deo reprobati. vt nō habeāt gratiam ad bene operandum. hec in gl. Patet ergo ex p̄dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtiūtur ar/cūcisione camali. et qu omodo inciduntin crimen hereſis. et propterea sunt dure repre bendendi et digne castigandi ab illis quo/rum officium est errores cōtra fidem catho licam inquirere. Et sic patet prima condu/sio huius primi erroris. s. q̄ erroneum ē im mo hereticum est xp̄iano vti arcūcisiōe car/nali: Ad argumēta super que fundari vi debatur p̄dicta hereſis. licet ex p̄cedentibus satis pateat eorum solutio. dicatur tamē q̄ lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputij ca ro circūcisa etc. Durauit vsq; verus messias xp̄us eā in seipso impleuit. et permissa fuit vsq; post euangelij publicationem. Ad se/cūdum in quo dicatur q̄ xp̄s fuit circūcisus ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo q̄ istud argumentum peccat ex defectu imagi nationis. Cogitant enim hereticiq̄ causa quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circūciderentur. sed non est sic.

Et licet multe assignentur a doctoribus ra/tiones quare voluit circumcidi dominus ihesus: in presenti tamen sufficiunt tres.

Prima est vt ipse se ostenderet filiuz Abra he: cui preceptū circumcisionis erat factum: et promissio nasciturī seminis. et sic dei pro missionem assignaret impletā. Secūda ra/tio vt circumcisionem sicut et alia legalia su sapiens ab onere legis nos liberaret dādo finem legi scripte. Tercia ratio vt fratrem iu deorum se ostenderet ne haberent iustam oc casionem ipsum repellendi. Sic ergo imple uit preceptum domini Infans octo dieruz circumcidetur Gene. xvij. Et sic manet lex il la vacua iure quo erat plena ātē xp̄i circum cisionem: ex quo facta est plenitudo promis si. et plene fuit declaratum supra libro prio cōsideratione tercia articulo. vi. Et q̄ inf̄ ce teras hereſes hec seruet ꝓ presenti it ānū vt plu rimi ēt adulti circūcidāt̄ et vēditis omnib⁹ ex eū regnū iudei efficiant̄ vt dictū est. Ido cū hec pestis rabida conet̄ ex toto subuert̄ legem xp̄i. Ideo viriliter resistendum est: p̄sertim a diocesanis et inq̄sitoribus hereticę prauitatis. ac ēt a p̄dicatoribꝰ euāgelicis. Necnō a principibꝰ brachij secularis. et ab oi bꝰ militibꝰ et vere catholicis. q: nō ē minus quin hec massa sit multū corrupta in occulti et ideo multū periculosa. q: fm Bern. sup cā/tica plꝰ nocet falsus catholicꝰ q̄ si vere appa reret hereticꝰ. et nulla efficacior pestis ad no cendū q̄ familiaris inimicꝰ quales sunt isti inter nos. vnde dns. Ezech. xiij. c. illos qui nō resistunt hereticis acriter reprehendit di/cens. Non ascendistis ex aduerso: nec oppo suistis vos murū ꝓ domo israel vt starets i prelio. Ex aduerso em̄ ascendere et ꝓ domo Israel se opponere muz ē ꝓ defensione ca/tholice veritatis cuicūq; hereticoꝰ domū isra el que est ecclesia cupiēti destruere totis viri/bus obuiare. qō Urbanꝰ videtur inuere: ut q. iij. c. Saluatorꝰ p̄dicat in euāgelio circa fi/nez seculi pseudo xp̄i et pseudo ꝓphetas sur gere et multos seducere. et fideles suos i mū do multas habituras pressuras. sed tñ por/tas inferi non prevalituras. vnde vt ait a/postolꝰ. i. Cor. x. oportet esse hereses vt ⁊ ꝓ bati sunt manifesti fiāt oportet nos cū pro/phetā ex aduerso fugere et murū opponere ꝓ domo israel. et cū apl̄o: vt dicit̄ Act. xiiij: per multas tribulationes intrare in regnuz dei q̄m nō sunt cōdigne passiones huius tē poris ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelli gi q̄ cōtra quascūq; hereses insurgentes o/portet catholicos ex aduerso consurgere. et se murū opponere pro defensione fidei ca/tholice intātum etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere ortodo/xā oportet catholicos omnes aliose obuiare et ideo nō imerito prohibentur neophiti or dinari. dist. xlviij. c. quoniā. §. i. Et assigna tur in textu cum glosa duplex causa. Prima ne inciduntin superbiam. putantes q̄ fides christiana multum indiget illis. Secundo quia nondum sunt ex ꝓpti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personarum.

Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerunt. nec probati sunt. Vnde tales nec ad minores debent promoueri nec ton surari. ar. xix. questione. iij. monasteriis.

Tercia conclusio est q̄ necessarium est christianis vti circumcisione spirituali. De qua loquitur Bernardus in ser/

mone circuncisionis dicens. Fratres nos circũcidi necesse est. nõ littera sed spũ et veritate circũcidi nõ in vno mẽbro tantum sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea pte in qua mãdata é iudeis circũcisio regnet cõcupiscẽtia: vniuersã in occupat carnẽ. a plãta pedis vsq; ad verticẽ capitis nõ est in nobis sanitas. nec est ps aliqua que tabida nõ sit hoc veneno. hec ille. Ex quib⁹ patet q nos xp̃iani debemus nos circũcidere nõ in vno mẽbro tm̃ sz̃ in omnibus. Sicut em̃ ridiculũ esset si quis in partẽ barbã suã raderet. sic q̃ in pte circũcisionẽ spũalẽ facit et in pte se circũcisum reliquit. Debem⁹ ergo nos circũcidere interius et exterius. Interi⁹ q̃tũ ad cognitiones et desideria. et exterius q̃tum ad singula membra et opera. hec est circumcisio vitiorũ quã necesse est q̃ faciamus. qz hec ẽ que facit xp̃ianum iustũ et sanctũ. Sed notandum vlterius q̃ põt predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine q̃ solet aliqua res circũcidi. Primo ad euitandum corruptionẽ. Secũdo ad pcurãdũ fructificationẽ. Tercio ad demõstrãdũ distinctiõz. Quarto ad attigendũ congruam situatiõez. Primo ergo aliqua res dz circũcidi ad euitãdũ corruptionẽ solet eni res aliqua circũcidi ne alia corrumpatur per ipsam. Videmus em̃ q̃ quando in pomo est aliqua ps putrida et corrupta nisi circũcidatur: ps sana per aliã corrũpitur dens etiã putrid⁹ ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de mẽbro putrido respectu corporis. Sic debem⁹ nos circũcidere a peccatis ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per cõsequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circũcidet dñs deus cor tuuz et cor semints tui: vt diligas dominum deũ tuum ex toto corde tuo vt possis viuere. Et nota q̃ dicat circumcidet dominꝰ deꝰ cor tuũ. Ista em̃ mẽbra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodẽtes solent circumcidi ne p morbum membra aliqua corrumpãtur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrũpit doliũ. et nimius calor cibũ ita cum peccatum sit corruptio. et sit q̃si quidam morbus infernalis qui q̃ incipit oportet membrum circumcidi. Est eni ignis vsq; ad consumptionem deuorans animã corrumpit et comburit. ideo dicatur cor circumcidi ne anima corrumpatur. Ideo dicit Deutro. x. Circũcidite ꝓputia cordis vestri

Ad hoc pertinet quod dicatur in bereſith quitãna super Hen̄. xvij. vbi dicatur Et dabo pactum meum inter me et inter te. etc̃. rabi aquiba dixit. quatuor ꝓputia sunt. dicit enim preputium in aure. de quo scriptum ẽ Iere. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce ꝓputiate sunt aures eorum et nõ poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium non volũt ipsum. Dicum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vi. Et ego ꝓputiatus labijs etc̃. Dictũq; est preputium in corde. Iere. ix. Et omnis domus israel ꝓputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leui. xxvi Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor incircumcisum. et tunc placeret ꝑ peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circũcidet dñs deus cor tuum et cor seminis tui Dicatur denicq; ꝓputiũ in corpore. Hen̄. xvij Et ꝓputiatus masculꝰ qui non circumciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur i pugione. q̃ sicut quatuor sunt genera ꝓputij. sic eodem modo sunt quatuor genera circũcisionis. quorum tria .s. auris. cordis et oris. quia spiritualia sunt pro oibus sunt necessaria. Quartum vero genus quia corporale et vmbra reliquorum siue figura ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile sed etiam omnibus ipsum facentibus dãnosum et valde pernitiosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circũcidatur ergo preputium auris. oris et cordis nostri ne anima corrumpatur. qz sm̃ Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Ista circumcisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo morceretur. quod figuratur Exo. iiij. vbi habetur q̃ angelꝰ domini occurrit contra filium moysi et eum occidere voluit vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram. et circumcidit preputium filij sui. Iste filius circumcisus quem vult dominus interficere est malus xp̃ianꝰ sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Sed petra acutissima circumcidit

filium suū qñ iūgitur pnia vnde acuta est p amarā cordis contritionem. acutior per confessionē acutissima p satisfactionem. et certe acutū debet esse instrumētum quo nō soluz septem dierū sed multorū annorū abscandi debet anime preputium. Unde Bern. abscīdatur ferro acute cōpūctionis vlcus iuctera te cōsuetudinis. nisi ergo acuta pnia circūcidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. He. xvij. masculus cuius preputij caro circūcisa nō fuerit delebitur aia illa d̄ populo suo. Sicut etiā faciendū est in re publica que per vnum malum hominē. latronez homicidā adulterū crimine pessimo maculatū etc. hm̄oi corrūpitur vnde tales circumcidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut ouis morbida ne peat grex. Secūdo ostēditur predicta cōclusio ex secūda similitudine qua solet aliqua res circūcidi. s. ad procurandū fructificationem Videmus enim q̄ vinee et arbores circūcīduntur vt melius fructificent. nisi enim superflua resecarentur nō fructificarent. sic et nos tenemur nos circūcidere. i. a peccatis purgare aliter quicquid laboram⁹ nihil prodest. nec partē in bonis ecclesie. nec celestis glorie habem⁹. frater enim mortuus nō pōt habere ptē in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori munistratus p̄dest mēbro putrido vel abscīso.

Ita certe homini exīti i peccato nō prosunt bona ecclesie q̄tū ad meritum glorie. q̄ abscīsus est a corpore ecclesie per meritū: licet ñ per numerū. Et ideo necesse est nos a peccato purgari vt habeam⁹ fructū de bonis ecclesie. et ptē in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere peccatores de bonis. illud. Hen. xxxiij. si circūcidam⁹ masculos nostros etc Per masculos qui dñantur femis et generant intelligitur ventas q̄ē domina in potētijs aīe et generat bona opera que debet circūcidi ab oī immūdicia. quod figurat. Gene. xvij. vbi habetur q̄ abrahā fuit circūcīsus cū filijs suis et seruis suis. Abrahā qui interpretatur p̄r multarū gentium est voluntas a qua habēntur bona opera. filij ei⁹ alie potētie serui eius et sensus corporis. que oia debēt circūcidi. volūtas ab omni malo vsu. ter mēbra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de alijs. vn⁹ eni homo potens et dues ñ daret filiam suam vni rustico habēti vile et turpe artificiū. sed huiusmodi nobili daret;

Ita de⁹ valēs. nobilior. ditior. et potentior nō dabit eternā gloriā habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habēti omnia necessaria. nā hō tendens ad habēdū filiaz alicuius magni solet se decētius gerere et a vilib⁹ retrahere. Unde dicūt āgeli illud. Gen. xxxiij. non possum⁹ facere q̄d petitis. et dare sororē nostrā. i. gloriā eternam hoi incircūciso. hoc ē imūdo. sed in hoc valebim⁹ fedēran si esse voluerimus nostri similes. i. vacare mundicie. et circūcidatur in vobis oīs masculini sex⁹. hoc ē si purgetur voluntas ab oi peccato. Et sic patet q̄ necessarium est xp̄ianis vti circūcisione spūali si volunt fructum beatitudinis acquirere. Tercio ostenditur p̄dicta cōclusio ex tercia similitudine qua solet aliqua res circūcidi. s. ad demonstrandū distinctionē. Solet enī aliqua res circūcidi vt a re alia melius cognoscatur vl̄ distinguatur vt ptz in omib⁹q̄ vt distinguātur ab alijs solent circūcidi in auribus vel in locis alijs ptz ēt in equis et plumbis alijs. Sicet nos debemus a peccato circūcidere vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum i aia signū est dyaboli. et circūcisio a peccato signū est dei. Ideo dicitur ad philippen. iij. Nos sumus circūcisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xp̄o ihū. et non in carne fiduciam habentes. Et nota q̄ dicit nos sumus circūcisio. i. circūcisi. et vide q̄ isti arrigeri qui seruiunt istis magnis dñis solēt esse in noua tunica stricte cincti. stricte calcati. cū alba cucufa. cū certo pulchro. Ita illi q̄ seruiunt deo debēt habere tunicā nouā pulchre conscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calcati exemplis sanctorū. cū alba cucufa intentionis recte. que facit eleuare capillos. i. cogitationes ad deū. habētes in capite seru de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circūcīsus est de familia dei. vnde sicut miles cognoscitur p̄m arma. sic ad signum peccati vel gr̄ē cognoscūtur filij dyaboli vel dei. vnde Diere. iij. Circumcidimini domio. et auferte preputia cordium vestrorum quasi dicat sitis circūcisi. s. aut decet famulos dei. ge. xvij. Circūcidetis carnē preputij vestri. i. a vobis omnem immūdiciam auferetis. vt sit signum fedens inter me et vos. id est vt sit signum q̄ estis de familia mea. necessariuz est ergo xp̄ianis vti circumcisione spūali vt

distinguatur a filijs dyaboli. Quarto ostenditur predicta cōclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circūcidi. ſ. ad attingendū congruam situationē. Videmus enī q̄ lapides anteqū in edificio collocētur diligenter circūcidūtur vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volum⁹ in edificio paradisi situari. oportet nos circūcidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. vnde sicut lapides meli⁹ sculpti et politi et decorati solēt poni in locis nobiliorib⁹ ita magis bōi et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. naz ſm excellētiam meritorū recipient aīe distributiones premiorū. et ideo dicit btūs Gregor⁹ Urbs beata iherusalē dicta pacis visio que cōſtruitur in celis viuis ex lapidibus. et āgelis coronata vt spōſata comute. paratee et mundi eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patētib⁹ et virtute meritorū illuc introducitur omnis qui ob xp̄i nomen hic in mūdo p̄mitur. Tōſtionib⁹ p̄ius expoliti lapides suis cooptant̄ locis per manū artifices disponūtur p̄māsuri sacris edificijs. Igitur dicitur Exo. xij. Si quis peregrinorū in vestrā voluerit transire colonīā. id ē agriculturam vel cultū religionis. a colo colis et facere pbase circūcidatur primus p̄z quomodo necessarium ē xp̄ianis vt circūcisiōe ſpirituali peccatorum ſi volūt tanq̄ viui lapides collocari in gloria beatorum.

De hereſi eorum qui dicunt euangelium eſſe falſum.

ſ Ecūda hereſis est eorū qui dicunt euangeliū eē falſū. quorū motiuū est. qz quotienscūq̄ in aliq̄ doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. qz ſm apostolū ad galath. v. modicū fermētū totā massam corrūpit. Sed sic est de euāgelio xp̄i vt dicūt ergo etc. Istud pbāt qz in euāgelio Mat. in. c. ij. inuenitur allegatū. vt ipleret̄ qđ dictū est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meū dicūt ist̄ q̄ in nullo inuenitur pphetarum. Itē dicūt de illo quod scribitur in tra eodē ca. vt adipleretur quod dictum est p pphetas. quoniam nazarcus vocabitur qz hoc etiam i nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicūt. Cōcludunt ergo .oium euangelium esse falsum Hunc errorem deprehendi cū predicarem in cōuentu metune de cāpis. qz in predicta villa multi de eodē genere erant eodē vulnere vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiā de eodē genere fuit intimatū. Contra quos p̄dicaui eos esse non solū pessimos hereticos totū euangelium dānātes. sed etiam insipientes et ignorantes scripturas pphetarum non legentes in quibus expresse continetur quod euāgeliste affirmant. Primū inuenit̄ expresse in primo. xij. pphetarū minorū. ſ. i Osee in. c. xi. in principio vbi dicitur. Puer israel et dilexi eū: et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sensū vnū ſm̄ literam qz verificata est ad lītam de populo israel vocato a dño de egypto. p̄fectu⁹ tamē de domino ihū xp̄o qui est filius⁹ dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm̄ per adoptiōez sicut et illa auctoritas que habetur. i. paral. xxi. Ego ero illi in patrē et ipse erit mihi in filium. ad literam intelligitur de Salomone tamē min⁹ pprie. de domino autē nostro ihū xp̄o pprijssime vt dicit apostol⁹ ad Hebr. i. dicens. Cui enim aliquando dixit angelor⁹ filius meus es tu etc. Et iterū et ego ero illi in patrē. et ipse erit mihi in filium. et hoc mō intelligit euāgelista hoc quod dicitur Osee xi. vt dictum est. Item possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter consolari hunc locum propter contentiosos. quorum consuetudinem Paul⁹ apostolus se habere denegat: et ecclesiam xp̄i. et testimoniū p̄ferimus ex minimus dicente Balaā in. c. xxiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ē rinocerōtis. i. vnicornis quod ē animal fortissimū. sed capitur in sinu virgis adolescentule prouocatus ad eius canticū dulcissimū. Sic et filius dei fortissim⁹ cuius fortitudini nemo resistere potērat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimū canticū Ecce ācilla domini: prouocatus incarnatus est et mānsuetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatiōe due domicelle concurrunt. quarum vna portat gladium. et altera vrceū quarū cantu inebriatus que portat gladium eū occidit percutiendo eum in corde. et que vrceū portat. recipit sanguinē quo purpura tingitur imperatorum Sic in morte xp̄i accidit. domicella portans gladium fuit synagoga que ipsum occidit. Sed domicella portans vrceū fuit

ecclesia catholica que sanguinem eius recipit qua purpura ipeatorū.i .eorum aie rubricate sunt cū fidē xpi receperūt.et non solū illi.sed et omnes fideles eodē sanguīe lauāt et mūdissimi efficunt. Apoc.i. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo licet ergo pdicta auctoritas non inueniatur ab hereticis pdictis insipientibus i. lex interpretib⁹.querāt vbi dictū est et inueniēt Secūda auctoritas inuenitur in primo maiorū ppbetarum.i.mosayca.c.xi. vbi dicitur Egredietur virga de radice iesse.et flos de radice eius ascendet. vbi hebraica veritas sic habet.et nazareus de radice eius consurget Nazare⁹ interpretatur flos vel floris⁹. Dicēs autem transferens secutus est interpretationem vocabuli dicens et flos de radice etc Euāgelista vero scribens secut⁹ est veritatē hebraicā.qz cū pdicta prophetia expōeretur de messia ad litterā. virga de radice iesse est beata virgo que descendit de genere Dauid et sic de radice iesse qui fuit pr̄ dauid alio nomine dictus Isai.et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati.xp̄s vero fuit et ea consurgens velut flos pulcerrimus.qz speciosus forma pre filijs hoim.psal.xliij. Ipse est ergo nazareus: qz tot⁹ floris⁹ et pulcerrim⁹. Ip̄e nazare⁹ quia in nazareth conceptus sicut patet Luce.ij.et qz in nazareth nutritus sicut patet Matb.ij. Predicte ppbie q̄ vacue erant ante aduentum xpi in eius aduētu implete fuerunt. sicut patet Matbei.ij. quia monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptū cū puero et matre ei⁹ ppter Herodē.et q̄ esset ibi vsq; dū vocaretur iterum p angelū defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidē. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus et veniens habitauit in ciuitate nazareth vt patet ibidē et sic est impleta secūda ppbetia non solum qz ibi cōceptus sed etiam q̄a ibi habitauit et fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus.

Item dicūt euangeliū. Marci esse falsum ex eo q̄ in eius principio dicitur vnum falsum Scribitur enim ibi. Initium euangelij ihū xpi filij dei sicut scriptum est in Isaia ppbeta ecce ego mitto angelum meum ante faciē tuam qui preparauit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate viam domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet q̄ primū est falsum. s. ego mitto angelum meum ante faciem tuam cuz nullibi reperiatur in Isaia sed in malachia. Dicēdum est ad hunc errorem secūdū q̄ notat Nicolaus de lyra q̄ Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege et prophetis. et ideo incepit suum euangelium. in vno contextu prophetias coniungens quarum prima scribitur Malachie.iij. et secūda Isa.xl. Verūtamen Marcus hic solum exprimit Isaiam prophetam dicens. sicut dictum est in Isaia propheta. qz licet ambo p̄ phete vno spiritu ppbetauerūt. Isaias tamen principalior est altero. et ideo solus nominat̄ et quia auctoritas vltima est ipsi⁹ Isaie. res autem denominatur a fine. Ideo non falsū dixit Marcus sed verū nominando Isaiā: et subticendo malachiā. Item Beñ. et ponitur in gl. lr̄ali. Nota q̄ hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meū. ē Malachie: vtrūq; tamē dicit eē Isa. qz et si non verba sēsus tamen inuenitur in Isa. et manifesti⁹ inuenitur in hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciē est vox clamantis in deserto. preparauit autem viam dicens. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enim pro malachia. Isaie nomen diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. qz omnes ppbete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Vtraq; solutio satisfaciat cuicūq; intelligenti .et satis concorditer ad ppositum veritatis et ad cōfusionem malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum verus dicit per euangelistas suos. sed etiam est ip̄sa veritas. vt patet Job. xiiij. Supradicti inciderunt in hanc peruersam beresim edocti a quodam religioso bispano eiusdem gentis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur in occulto damnando legem euangelicam cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem pdictū et alios i eis q̄ venientes in bispaniā multos alios perueterunt in occultis Et isti sunt illi de quibus supra dixi in prima beresi. q̄ fuerūt absconditi quasi per mensem p̄ sanādo vulnere circūcisionis. et q̄ expectant in breui facere transitum in berberiam cum illo Nōso nequam qui eos expectant secrete i ciuitate bispaleñ. vt facto transitu ibi libere efficiātur iudei. Qui hoc nouit testimonium perbibuit. et scimus. qz verum est testimonium eius

De bereſi eorum qui negant confeſſionē valere ad remiſſionem peccatorum.

Tercia bereſis eſt eorum qui negāt cōfeſſionē valere ad remiſſionem peccatorum. Sunt enī nōnulli xp̄i ane religionis inimici qui aſſerunt q̄ cōfeſſio non valet ad remiſſionem peccatorū. qō p̄bare nituntᵉ auctoritatibᵇ etrōibᵇ. Prime, ſic deᵇ gratis remittit peccatū nō merito hoc minis ergo nec per confeſſionem. ſi enīz ꝑ confeſſionem remittitᵉ peccatū merito rec̄ titur confitentis. Secūdo ſic. apoſtolusᵉ ait ad Titū. iij. nō ex operibus iuſticie q̄ fecimus nos ſz ꝑm ſuā mīam ſaluos nos fecit ergo non ꝑ confeſſionem. Tercio ſic ꝑm apoſtolum ad Ro. ix. nō eſt volētis nec̄ currētis ſed miserētis eſt dei. Prima enī gratia quam deus ī nobis operatur eſt peccatorum remiſſio. ergo ñ mediāte cōfeſſiōe ſed ꝺ miſeratiōe remittitur culpa. ñ ergo cōfeſſio ē neceſſaria ad ſalutem. Secūdo hoc ꝓbare nituntur auctoritatibus ſanctorum. Primo auctoritate Ambro. ſup. Lucam dicētis. Ideo fleuit petrus. quia culpa ſuppreſſit ei non inuenio quid dicent. inuenio q̄ fleuit. lachrimas eius lego. ſatiſfactiōem nō inuenio. Cōtra hāc bereſim multe damᵉ auctoritatesᵉ ſanctorum Aut enī auguſt. Cōfitere quecūq; feciſti que in verbo. que in opere. que in nocte. que in die. cōfitere in tempore opportuno. et in die ſalutis recipies celeſtem thesaurum. Secūdo ait Grego. Nō vult deus vlciſa malicias q̄ cōfiteri delicta ꝓſua det optat diſſolui cōfitētes ne cōtumaces pūire cogatur quotidie xp̄i euāgeliū clemēter vocat cōfeſſiōem tyrānī ex puro corde deſiderat. et cūcta que delinquimus relaxat. Ad primam rationem q̄ dicunt heretici q̄ deus gratis remittit peccatum ñ merito hominis. Dicendum q̄ ſola ꝺ gratia peccatum remittitur. nec confeſſio eſt cauſa efficiēs remiſſiōis peccati: ſed ſola gratuita volūtas dei. Eſt tamē cōfeſſio cā ſine qua nō quia niſi homo peniteat a deo peccatum ñ remittetur. ſicut ſol domum illuminat. quia fenestra aperitur. ñ tamē aptio feneſtre ē cauſa illuminatiōis ſed cauſa occaſionalis. cauſa vero efficiēs illuminatiōis eſt ipſe ſol. Ad ſecūdam rationem in qua dicit q̄ ñ ex opibus iuſtitie que fecimus nos. ſic intelligendū eſt q̄ opa ñ excludūt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera et ipſa gratia eſt cā efficiēs noſtre ſalutis. Similiter gratia nō excludit penitentiam. nec penitētia gratiam. quia et penitētia quedam gratia eſt. Eodem modo reſpondendum eſt ad terciam rationem nō eſt volētis nec curētis. quia q̄uis curſus id eſt opatio vel bona volūtas ſit ſalutis occaſio tamē efficiēs cā ſalutis exiſtit penes gratiam dei miſerentis deus enim primam gratiam operatur in nobis. id eſt peccati remiſſionem non meritis noſtris exigentibus. ſed miſericordia ſua tātum. Ad auctoritatem ambroſij qui dicit ſe lachrimas petri legiſſe non ſatiſfactionem vel confeſſionem. per hoc non excludit qui multa facta ſunt que ſcripta non ſunt. vel dicatur q̄ nondum facta erat inſtitutio confeſſiōis.

De bereſi eorum qui negant confeſſionē fien bomini.

Quarta bereſis eſt eorum qui concedunt confeſſionem fiendam ſed negant eam fiendam homini. Dicunt enī iſti heretici. Quid oportet q̄ iſta publicatio peccatorum fiat modo in noua lege homini per confeſſionem cum quo in lege veteri non fiebat niſi deo per ſolam contritionem quid ergo oportet modo addere confeſſionem. Secundo ſic. Cryſoſt. ſuper epiſtolam. ad Hebreos dicit non dico tibi q̄ te prodas in publicum nec apud alios te accuſes. ſz obedire te volo prophete dicenti pſal. cxxxvi. Reuela viam tuam ante deum. ergo confitere peccata tua ante verum iudicem cum querimonia delicta tua p̄nūcia non lingua ſed conſcientie tue memoria. et tunc demū ſpera miſericordiam te poſſe conſequi. Item tercio dicit idem Cryſoſt. peccata tua dicito vt deleas illa ſed ſi confundaris alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua non dico tibi vt confitearis illa conſeruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei ſi ñ dixeris ea nō ignorat cum ea faciebas. preſto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus iſtis ergo illi dicunt confeſſionē fiendam ſoli deo. Dec rabida bereſis multum viget iſtis temporibus in aliquibus occulte confabulantibus et in conuenticulis

ſuis. Pro deſtructione huius erroris in/tendo contra ipſum ꝓcedere quitupliciter. Primo auctoritate veteris teſtamēti p quā oſtēdā ꝙ confeſſio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qz ſcribitur Prouer. xxviij. Qui abſcondit ſcelera ſua nō dirigēt̄ q̄ autē cōfeſſ⁹ fuerit et reliquerit ea miſericordiā cōſequet̄. Tunc arguo ſic ex ipſa auctoritate peccata abſcōdi nō debēt imo cōfiteri. ergo deo vel homini. non deo. qz ps. dicit. delicta mea a te nō ſunt abſcōdita. Et apoſtolus ad hebr. iiij. oīa nuda et aperta ſunt oculis eius. ergo peccatū abſcondi homini nō debet. imo debet confiteri homi hoc oſtendit nobis xp̄s in figura qñ dixit leproſis Luce. xvij. Ideo oſtēdite vos ſacerdotibus et ſequit̄ ꝙ dū irēt mūdati ſunt. ſecūdo arguitur contra eādem hereſim ex pte pfectionis legis noue. Unde circa hoc eſſ̄ ſciendū ꝙ deus in omni ſtatu tā nature q̄ legis moſaice q̄ legis etiā gratie voluit ꝙ ſibi homo ꝓ peccatis cōfiteretur ſed diuerſimode. Nā in ſtatu nature ſufficiebat ſibi vt homo de peccatis ſolā ꝓtritionē haberet vt in corde penituerat. ſed poſtea ꝓcedens in ſtatu legis qui fuit pfectior ſtatu nature voluit vt nō ſolū homo de peccatis contritionē haberet. ſed ꝙ etiā ꝓ peccato aliqd̄ holocauſtū offerret ſicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sed poſtea vltra ꝓcedēs in ſtatu gratie tā q̄ perfectiori ceteris voluit vt non ſolum corde et ſacrificio. ſed etiā ore ꝓprio confeſſio fieret de peccatis. et valde cōgrue dominus ordinauit. quia ſicut nos ſumus in ſtatu pfectionis vite. ita perfectius a peccat̄ nostris expurgari debemus. Status enim noſter. ſ. gratie ſtatui nature ſiue legis cōparat̄ ſicut fructus cōparatur flori. nā ſicut fructus pl⁹ bz de pfectione q̄ flos. ſic ſtat⁹ gratie pl⁹ habet de perfectione q̄ ſtatus nature vel legis moſayce. quare nullus debet mirari ſi nos qui ſumus in gradu perfectiori q̄ fuerunt gentiles vel iudei. ſi a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit poſt florē ordie nature ſic confeſſio oris venit poſt cordis contritionem et ſicut fructus latet in arbore ante q̄ floreat ſic in ſtatu nature iſta cōfeſſio nullatenus apparebat. qz ſoli deo p contritionez fiebat. ſed ſicut poſtea per florē oſtenditur aliquantulum fructus. ſic in ſtatu legis aliquā tulum oportuit hominis pfectionem p munera apparere. quia tunc peccatum non ſolum deo. ſed etiā populo erat notū licet nō expreſſum. ſed cognoſcebatur ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offenderat. ſed per ꝙd ignorabat. ſz cū fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius ꝓductione ſe oñdit. Sic eodem modo in ſtatu gratie q̄ nunc eſt tota perfectio hominis in hoc debet conſiſtere ꝙ nō ſolū cū deo ꝓueniat ſicut primi nec ipſi p munera ſe oſtendant ſicut ſecundi veniēdo. ſ. ad confeſſionem. ſed etiā oportz ꝙ peccatū exprimat ſicut arbor in tota pfectione ſua ꝓfert fructū. et ideo voluit vt ore ꝓprio confitemur de peccatis. Et qz ipſe nō eſt preſens viſibiliter dimiſit nobis miſtroſ eccleſie vt eis confiteremur. vt ſic ordo naturē dīſpuidentia reſpōderet. Uñ Leo papa multiplex miſericordia dei que ita lapſib⁹ būanis ſubuenit vt non tantūmodo per baptiſmū ſed etiam per penitentiam ſpes vite reparetur. Chriſtus enim banc̄ poſitus eccle tradidit poteſtatem: vt vere penitentib⁹ penitentie ſatiſfactionem daret. et eoſdem ſalubri ſatiſfactione purgatos ad communionē ſacramentorum per gratiam reconciliatōis admitteret. Tercio arguitur contra eandem hereſim ſic. quia ſicut dei filius erat ꝓprio homini incognitus. ſicut verbum cogitatum ē ignotum. ita volebat ꝙ homo recognoſceret ipſum eſſe deum. vt in corde ſuo ſolū qñ peccauerat ſe recognoſceret offendiſſe. Et iō non requirebat ab eo vltra vires. ſed ꝙ ſibi proportionabiliter ſicut ipſe erat incognitus ita ſibi homo incognite reſponderet. Sz qa modo eſt non ſolum vt verbum cogitatum ſed etiam prolatum in q̄tum ex virgine carnem ſumpſit. et in mundo verus deus et homo apparuit. requirit vt homo ſibi non ſolum agnoſcat clamdeſtine ſe deum offendiſſe. ſed etiam ſe deo ore tenus manifeſtet qui pro peccatis ſuis ſe māifeſtauit camez ō virgine aſſumendo et ideo vult vt non ſolū homo ſibi corde confiteatur ſed etiam ore tenus ſuo ſacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult viden deus cum ſit homo non imitatur illum qui cum deus eſſet pro illo factus eſt homo. tibi quidez nō deo eſto aliquid minus q̄ es ſed cognoſce quod es cognoſce te infirmum: cognoſce te hominez cognoſce te peccatorez. apparcat in pfeſſōe

tua macula cordis tui et ptinebis ad gregez
xpi qz confessio peccatorum inuitat medicū
ad sanādū. Quarto arguitur contra eandez
beresim ratione assumpta p similitudinem
in moralibus sicut enim videmus q̄ quan/
do aliquis bonus homo offenditur ab ali/
quo nō solum ipse dominus offenditur sed
etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab
offensa nisi ab eius vxore si tamē sit fidelis
ei indulgentia etiā postuletur. Sic de⁹ nū q̄
pat alicui q̄ eū offendent nisi vxori sue. s. ec
desie recōciliet se. xps enī duas vxores bre
dicatur vnā. s. pulcherrimā et dilectam ac si/
bi gratam. s. ecclesiam que velut bona dña i
iuniā sibi reputat quicquid xpo iniurioſe est
illatum. Et ideo xps nūq̄ placat nisi vxori
tammobili et tā dilecte peccator reconciliet
cuius locū tenet sacerdos quicūq; sit dūmo
do potestatem habeat absoluendi. Vñ au/
gu. in li. de penitentia. Qui vult cōfiteri pec/
cata vt inueniat grām querat sacerdotem q̄
sciat ligare et soluere iudicet homo seipsum
voluntate dum potest et mores conuertat
in melius et veniat ad antistites per quos
datis illa in ecclesia ministratur a prepositis
tis sacramentorum accipiat satisfactiōis sue
modū. Quinto et vltimo arguitur contra eā
dem beresim hic. qz sicut deus offenditur qñ
homo perpetrat malū. et quasi quandam ve
recūdiā patitur si seruus quez redimerat ita
care apostataret ab eius pio domino p pec
catum ita vult ipse deus q̄ quando reconci
liatur illi ipse seruus verecūdiam et maiaz
confusionem patiatur nō autē pōt maiorez
pati q̄ quando seruo ꝓpter deum humilia
tur et sibi oretenus confitetur. Non enim es/
set magna humiliatio si domino tantum se
humiliaret. quare deus voluit q̄ homo cō/
fiteretur homini. s. suo sacerdoti. Unde Be
da. Conuenies est vt nos qui peccādo deo
contumaces fuimus penitendo supplices
sacerdotibus et ministris eius simus. et hō
qui ad gratiam conseruandam mediatore
eguit. iam eam nisi per mediatorem habere
non possit. Ex predictis igitur manifestum
est q̄ nō sufficit solum deo confiteri sine sa/
cerdote. nec est vere humilis et penitens si nō
desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si
tamē non pōt habere copiam sacerdotis suf
ficit cōfiteri socio vel primo studiose tamē
inquirendus est sacerdos. quia sacerdotib⁹
concessit potestatē ligandi et soluendi. et iō
quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. Si
vero desit sacerdos socio vel proximo facē/
da est confessio: Unde augu. Tanta vis cō
fessionis est vt si deesit sacerdos confitear p/
ximo: Sepe enim contingit q̄ penitens non
pōt verecūdari ante sacerdotem quem desi/
derauit nec tempus nec locus offert et si ille
cui confitebitur potestatem soluendi non h3
fit tamē dignus venia, ex sacerdotis deside/
rio qui crimē socio confitetur. Mundati enī
sunt leprosi dū irent se ostendere sacerdotib⁹
anteq̄ ad eos venirebāt. Unde p3 dū ad cor
respicere dū ex necessitate prohibentur ad sacer
dotes peruenire. Nunc restat respondere ad
argumēta hereticorum in principio buius ter
cij erroris posita. Ad primum cum dicit
quid oportet q̄ fiat ista publicatio peccato/
rum ex quo in lege veteri non fiebat nisi dō
Respondetur q̄ tunc offendebatur solū de
us modo homo et de⁹ qz deus factus ē ho/
mo ideo oportet q̄ reueles et publices pec/
catum tuum deo per contritionem et homī
per confessionem et dices cum. ps. xxxi. De/
lictum meum cognitum tibi feci et iniusticiā
meam non abscondi. s. homini cui abscon/
dere poteram quia deo notum erat. Ad se/
cundum argumentum Crisostomi non di/
co vt te prodas etc. dico q̄ non est ita intelli
gendum q̄ licebat alicui si tēpus habeat sa/
cerdoti nō ꝓfiteri sed quia sufficit vbi crimen
occultum est soli deo per sacerdotem dicere.
et ideo non oportet publicare coram multis
quod occultum est quod notauit dicens. nō
tibi dico vt te prodas in publicum. Vñ leo
papa. sufficit confessio que primum deo of
fertur deinde sacerdoti qui pro delictis peni
tentium precator accedit. tunc enim plures
poterunt ad penitentiam prouocari si popu
li auribus non publicetur conscientia confi
tentis sicut enīz publica noxia publico egēt
remedio ita occulta secreta confessione et oc
culta satisfactione purgantur. Nec necesse ē
vt quod sacerdoti semel confessi fuimus ite
rum confiteamur nisi quod absit in idem cō
tingat nos redire. sed lingua cordis nō car/
nis apud verum iudicem id semper confite
ri debemus. Unde Crisp. Nunc autem si re/
cordaris peccatorum tuorum. et frequenter
ea in conspectu dei pronūcies et pro eis de/
precetis an⁹ ea delebis. Si vero obliuiscaris

tunc eorum recordaberis nolens quãdo publicabũtur et in cõspectu proferentur oĩum amicorum et inimicorum sanctorũq; angelorum. et per ea que dicta sunt patet solutio etiam ad tercium argumentum et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

De heresi eorum qui asserunt confessionem fiendam solum curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorũ qui concedunt q confessio est fienda homi sed dicũt q solum est fienda proprio sacerdoti. Sic errauit magister Jobães de poliaco qui posuit sequẽtes articulos vt patet in extrauaganti. Job. xxij. vas electionis videlicet q cõfessi frarũb⁹ licẽtiã generalem cõfessiones audiendi habentibus eadẽ peccata qui cõfessi fuerant iterũ proprio sacerdoti confiteri tenerentur ac stante statuto omnis vtriusq; sexus in cõcilio generali nec deus nec romanus pontifex facere posset q parrochiani non tenerentur oĩa peccata sua semel in anno ꝓprio sacerdoti .s. prochiali curato confiteri. Jtem q nõ posset papa generalem dare ptãtem audiendi cõfessiones ĩmo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo ꝓprio sacerdoti veluti prochiali curato cõfiteri. Di articuli a Jo. xxij. in predicta extrauagãti tã falsi q et erronei et a sana doctria deuij auctoritate apostolica sunt damnati et reprobati ipseq; Job. de poliaco veris ratiombus qui opinioni quã dudum habuerat cõtrarijs et quib⁹ respondere non potuit demonstratis eosdẽ articulos non eẽ veros affirmauit in consistorio publico. necnon i presentia p̃dicti Jobis pape et cardinaliũ reuocauit. Et q; succedente tempore nonnulle persone ecclesiastice necnon et alie vtriusq; sexus persone p̃dictos reuocatos articulos fuerunt ãplexantes inficientes fidelium animos vt fratribus predictis non confiterentur. Et vt ab eorum deuotione eos retraherent non solum predictos articulos sed et alios etiam sacris canonibus cõtrarios affirmare publice non erubuerunt. Vnde licet confessio frarũb⁹ electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit. vnd̃ tenentur oĩno incertum dimittere et sic solum confiteri suis sacerdotibus curam animarũ habentibus sub pena peccati mortalis. Jtẽ q q̃uis ipsi fratres admissi auctoritatẽ habeant cõfessiones audiendi et absoluendi tñ populus subiectus accedẽdi ad eos sine licẽtia ꝓprij sacerdotis nõ habet potestatem Jtẽ q fratres petentes priuilegia ꝓ cõfessionibus audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Jtem q romani pontifices cõcedentes p̃dicta priuilegia vel illa cõfirmãtes sunt in sili peccato mortali et excõicati. Jtem q tales fratres cõfitẽtes non sunt pastores ꝫ fures latrones et lupi. Jtẽ q sacerdos curatus dãs licentiã mẽdicãtibus cõfessiones audiendi magis dispensat sup predicto statuto oĩ vtriusq; sexus q̃ papa frarũbus licentiam tribuẽs iuxta formã decretalis antedicte. omnia supradicta lamentabili querela per fratres mẽdicãtes ad aures Eugenij pape quarti puenerũt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos ĩ iure canonico doctores ac sacre pagine professores tanq̃ falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dãnauit et reprobauit vt ptz in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti quã confirmauit Nicolaus quintus vt ptz in bulla sua que incipit Ruisionis nostre quam confirmatoriã bullã dingit vniuersis et singulis patriarchis archiep̃is. ep̃is. electis et abbarb⁹ vbilibet constitutis vt quotiensc̃unq; fuerit req̃situs super predictis a quo q̃ predictorũ ordinũ p̃dicatorum et minorum et aliorũ mẽdicantium priuilegiatorũ magistro generali ac prouinciali. ministro vicario vel aliud gerẽte officium ad confutandos ac reprimendos ac penitus tollendos huiusmodi errores ꝓut in decretali super cathedrã ac in predicta extrauaganti vas electionis continetur diligẽti studio atq; cura prouideãt ac intendant et q̃ p̃fatas constitutiones faciant inuiolabiliter ab omnibus obseruari. et q̃ si forsan inuenerint aliquos predictos dãnatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserẽtes vel tenentes seu predicantes contra illos communiter vel diuisim tanq̃ contra hereticos et de catholica fide suspectos procedãt. nec non ipsos et eorum quẽlibet iuxta tantorũq; excessuum qualitatẽ per censurã ecclesiasticam et alia iuris oportuna remedia auctoritate predicta compescere studeant cum pre-

sentem librum scriberem in villa vallis ole
tana. anno domini. M.ccc.lviij. Clericꝰ q̄
dam nomine alfonsius debetar i ecclesia be/
ati Jacobi p̄dicte ville de predictis reproba
tis ꝓpositionib⁹ tres publice predicauit.
Quarū prima fuit ꝙ quilibet tenebatur con
fiteri curato prochiali ad minus semel in an
no. Secūda est ꝙ fideles obligabantur pete
re licentiā a suo curato prochiali vt possint
cōfiteri religiosis mēdicātibus et ꝙ non de
bebat dare licentiaz nisi his quibus sibi be
ne visum foret. Tercia fuit ꝙ omnes illi qui
confessi fuerant religiosis predictis obliga/
bantur iterū confiteri de eisdem peccatis suo
ꝓprio sacerdoti. s. prochiali curato. Cū ergo
cognouī ꝙ p̄dictus clericus dixerat p̄dictas
ꝓpositiones p fidedignas personas requi/
siui dominū petrū epm̄ palētinū qui tunc i
eadē villa pñs erat vt de predictis reciperet
veram informationem qui cognita veritate
vocato predicto clerico mandauit sibi vt pre
dictas ꝓpositiones in eadē ecclesia in qua il
las p̄dicauerat sequenti dñica publice reuo/
caret quod et factū fuit presentibus plurib⁹
religiosis predicatorum et nostri ordinis et
magna populi multitudine.

De beresi eorum qui dicunt ꝙ non te/
netur quis confiteri sacerdoti si laic⁹ sit p̄sto

Sexta beresis est eorum qui dicunt
ꝙ non tenetur quis confiteri sacer/
doti si laicus sit presto cui possit cōfiteri. im/
probatur ista insipientissima beresis osten/
dendo ꝙ requirendū sit examen sacerdotis
cui concessit deus potestatē ligandi et solue
di quod ostendit Aug. in libro de penitē/
tia dicens. Qui vult confiteri peccata vt in/
ueniat gratiam querat sacerdotem qui sciat
soluere Item ait Aug. Judicet seipsum bō
volunt item dū pōt et mores conuertat i me
lius veniet ad antistites per quos illi clauef
in ecclesia ministrantur a prepositis sacrāmē
torum accipiat satisfactionis sue modū. I/
tem leo. multiplex misericordia dei que la/
psibus humanis subuenit vt nō modo per
baptismū. sed etiam per penitentiam spes
vite reperiatur: Sic diuine voluntatis pres
sūs ordinatus vt indulgentiam dei nisi suo
plicationibus sacerdotū nequeant obtinere
p̄s cui⁹ hanc prepositis ecclesie tradidit po
testatem vt cōfitētib⁹ pñie satisfactionē da/
rent eosdēq̄ salubri satisfactione purgatos
ad cōtionē sacramētorū per ianuā reconcilia/
tionis admitterēt. Item leo. sufficit confes/
sio que primū deo offertur deinde sacerdoti
qui pro peccatis delinquentium p̄catoz acce/
dit et etiam plures ad penitētiā poterunt p
uocari si populi auribus nō publicetur con
scientia cōfitentis In necessitate in pōt bō
fiteri peccata sua proximo vel socio si desit
sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ n̄
sufficiat confiteri deo sine sacerdote cū possit
haberi nec est vere humilis et penitens si nō
desiderat et requirit sacerdotis iudicium si
in nō pōt habere copiam sacerdotis sufficit
confiteri socio vel proximo vt predictum est

De beresi eorū qui dicūt ꝙ non ē obediē
dum nisi soli deo.

Septima beresis est eorum qui di/
cunt ꝙ non est obediendū nisi soli
deo Iste fuit error cuiusdā beretici qui dice
batur vualuis a quo vualdenses beretici nūc
cupantur. Ille suo spiritu duct⁹ et nō a deo
missus nouā sectā iuenit vt sine alicuius p̄/
lati auctoritate sine inspiratione sine scientia
sine litteratura p̄dicare p̄sumeret sine ratiōe
phus sine visiōe: pphēta sine missione: apo
stolus sine institutione didascalus vt notat
Alanus in li. suo cōtra hereticos predicam
vero beresim sequētes ipsum nituntur pbare
et ex actibus apostolorū. v. vbi introducū
petr⁹ et Johānes loqntes ad scribas et phā
riseos in hunc modū. Vosipsi iudicate cui
sit obediēdū deo precipiēti an vobis ꝓbi/
bentibus. Iterē si bō boi obedierit in bis i q̄
b⁹ obediēdū nō ē peccaret qz in hoc deo obe
diens nō est. Samuel etiam ait ad saul. Re
gū. xv. spēs ariolandi est nolle obedire spē
ariolandi vocat samuel quodāmodo deum
negare per inobediētiam. Sed nolle obedi
re boi nō est ariolare sed nolle obedire deo.
ergo obediēdū est deo nō boi q̄ p hoc ꝙ n̄
obedim⁹ boi nō ariolamur. ꝛ p hoc ꝙ nega
mus obediētiā deo. Rndetur ad p̄dicta ꝙ
deo et boi obediēdū est. sed deo magis q̄

boi. boi tamē obediēdū est q̄ potestas su/ per boies a deo data est. Unde et xp̄us ad pylatū. Job. xix. . ait nō haberes in me ptātē nisi datū eēt tibi desuper. ergo si pylatus quia ab iperatore romano ptātē terrenā ba/ buerat cā super xp̄m babebat multo magis et alius homo super alios boies. Ebasius etiā p̄r putatiuo et mam obediēs fuit. erat enim subditus illis vt ptz Luce. ij. Petrus etiam et Johānes per hoc q̄ dicūt potiꝰ esse obediēdū deo q̄piēti q̄ boibus nō negāt boi eē obediēdū sed insinuāt potius esse o/ bediēdū deo q̄ boibꝰ. boibꝰ tm̄ in malis obe diēdū nō ē sed in bonis et in hoc q̄ obediē boibꝰ in bōis obeditur deo. Dō Samuel ait q̄ spēs ariolandi est nolle obedire intel ligitur in illo casu in quo ex p̄cepto vel ispi/ ratione diuina aliquis aliquid alicui iniun git Sicut Samuel ex inspiratione diuina vl ex precepto diuino iniūxerat sauli vt expecta ret eum. In eo ergo q̄ nō expectauit inobe/ diēs deo fuit nō tm̄ boi: et hec iobedientia spēs ariolandi fuit. Dō aūt boibꝰ et maxie p̄latis obediēdū sit ostēdit paulus in episto la ad Ro. xiij. dicēs. omnis aīa ptātib⁹ sub limioribus subdita sit. nō est ei ptās nisi a deo. que autē sunt a deo ordinata sunt. itaq̄ qui ptāti resistit dei ordinationi resistit ido eni et tributa p̄statis. ministri eni dei sunt i hoc ipsū seruientes. Petrus etiā in canoni/ ca prima. c. ij. ait. Serui subditi eē i oi timo re dñis nō tm̄ bonis et modestis sed etiā di scolis. Angeli etiā sibinuicē obediunt mio res videlicet maioribꝰ vt testat Dyonisiꝰ de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibinuicē obediūt quod etiā in minimis aīalibus. i. i apibus manifestū est. ptātes ergo et secula/ res et ecclesiastice a deo sunt ordinate vt ie riores regant vt et gratiā cōsequātur subdi/ ti si bene agant vel si aliud operētur penā su stineant ptz ergo subditos debere suis pre/ latis obedire siue boni sint siue mali. in bo nis tm̄ sit obedientia nō in malis q̄ obedien tia bōesta ē animi deliberātis iuste iussionis effectus q̄ in bis debemꝰ obedire p̄latis q̄ iuste deliberāt et iuste iperāt. Sūt aūt q̄dā sine quibꝰ non est salus vt adiplentiones pre ceptorum moralium in quibus tenemur oi no obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salꝰ vt mortalia peccata in quibus a/ gendis nulli obedire tenemur. Sunt autem quedam media cū quibus est salus vt car/ nes comedere vel nō comedere et similia. lai co aūt p̄dicare si periculosū nō est predicare aūt periculosum q̄ non itelligit quod dicat nec scripturas intelligit quas exponere p̄su/ mit si prelatus iniungat ei vt taceat tacere te netur et si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicationis ei p̄hibet predicare Ille vero p̄dicet excommunicationis sentē/ tie subiacet. Unde isti vualdēses qui contra p̄ceptū domini pape imo contra totam ec/ desiam predicant quibus iniunctum est a domino papa vt non predicent sententie ex communicationis subiacent. In concilio e/ tiam lateranensi in eos sententia excommu/ nicationis lata est: Unde eis communi/ candum non est cum sentētia apostolica ab ecclesia p̄sasi sint. Ideo autē excōicati fue runt quia officium quod ad eos non perti/ net vsurpabant contra fidem quedam pre/ dicabant ecclesie verbis aut factis derога/ bant et os in celum ponebant cum curie ro/ mane detrabebant quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Qui bus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo i bis que non periculosa sed indifferentia sūt vt non abstinere a carne vel vino in casu obe dimus maioribus et prelatis nostris. mul/ tomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in bis que periculosum est facere cum sententia prelati attestante Ere/ gorio siue sit iusta siue iniusta non solum ti/ menda est sed et tenenda.

De heresi eorum qui dicūt non esse obedi endum prelatis existentibus i peccato mor tali et q̄ tales nō habent ptātem ligandi et soluendi.

O Ctaua heresis est predictorū vual densium qui dicunt q̄ dato q̄ o/ bediendū sit boni. bonum tamē non existenti in peccato et q̄ solum boni sa cerdotes habent potestatem ligādi et soluē di. hic etiam fuit error Johānis Wicleff anglici qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus q̄ nullus est dñs ciu. l' nullus est prelat⁹. nullꝰ est ep̄s dum est i pec cato mortali. Insecutus est hunc vna alia

vulpecula idē asserens. s. Job. bus de bobe mia et vippera teraa Hieronimus de pra/ ga qui in concilio Cōstātiensi in pīnia mar tini pape quinti fuerunt dānati tanq̄ hereti ci anno dñi. M. ccc. et. xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū cē bonis prelatis et eis q̄ sunt apostolorū vicarij in vita et officio. eos autem qui aplorū vitā nō bñt nec officiū eo rū retinēt mercēnarios dicūt nō pastores.

Quod ꝓbare nituntur q̄ dicit Aug. in li. d̄ baptismo peccatorum remissionē per seipsū facit deus vel per colūbe mēbra dicit etiam Aug. peccata dimitti vel teneri a sāctis. idē super exodo vbi de lamina aurea legitur:

Erat em̄ lamina aurea semper in fronte sa/ cerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite q̄ qui vere perfecteq̄ nō significatione sed veritate sacerdos habet solus pōt pecca ta auferre. Item greg. Isti soli habent hac carne positi et ligandi et soluendi ptātem si cut sancti apli q̄ eorū exēpla sil' cū doctria te nēt. Itē ex dictis origenis hec soli petro ptās cōcessa est et imitatoribus petri. Nā quicū/ q̄ petri vestigia imitantur habent digne et recte ligandi et soluēdi ptātem. Item mala chie. ij. etiam legitur maledicā benedictioni b⁹ vris. et alibi. Ezech. xiij. ve illi q̄ viuificāt aias q̄ ñ viuūt et mortificāt aias q̄ ñ moriū t si ei maledicat dñs bñdictōib⁹ eorū et si aie q̄s beatificāt nō viuūt ergo quō p eos gratia benedictionis transfunditur. Ad hec omia dicūt vere catholici q̄ oēs sacerdotes habēt ꝑ tātē ligandi atq̄ soluēdi sed illos solos di gne ac recte hac potestate vti q̄ pditi sunt vi ta et doctrina aplica et ad hoc referūtur pdi cte auctoritates que dicūt iniustos sacerdo/ tes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec re/ cte fit per illos qui sancti non sunt retētō vel remissio peccatorum. dat em̄ deus benedicti ones digne poscenti etiā per indignū mini strum. Quod autem legitur in malachia sic intelligi pōt maledicā benedictionibus ve/ stris. i. bis que benedictionibus vestris pos sidetis q̄ faciam vobis ea cedere in maledi ctionē non in benedictionē quia et si benedi cunt sanctis hoc non faciunt vere corde et iō eorum benedictio eis vertit in maledictiōnē Vel sic maledicā benedictionib⁹ vestris. id est quod a vobis benedicitur a me erit ma/ ledictum q̄ benedicūt iniqui agentib⁹ adu/ lantur q̄ peccantibus dūmodo diuites sint

Predictis heretics obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes et oēs ministri ecclesie omnis plebs ēpos suos diligere debent et eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant nisi in fide errauerit. Item obuiat eis Eusebius papa dicens. oues q̄ suo pastori cōmissi sunt nec reprehendere ni si a fide exorbitauerit nec vllatenus accusa/ re possunt q̄ facta pastoris oris gladio feri enda non sunt. Item obuiat eis Beat⁹ Ber nard⁹ qui loquens de reuerentia erga prela tos sic inquit Non sufficiat exterius obtpare prelatis nisi interius alius sublimiter sentia mus de eis Et si enim a deo indigna alicu ius prelati vita cōpuur vt nihil omo excusa tionis nihil dissimulationis admittat pro/ pter eū tamen a quo omnis ptās est excelsū eum reputare debemus nō ꝓprijs persone mentis sed ordinationi diuine et dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum plātis. sic enim facien/ dum est et sic placet illis vt euadant buma/ na iudicia vt tandem incidant in iudicium quod in eis qui presunt fiet. Sap. vi. Iudi/ cium durissimum fiet his qui presunt. Item auctoritatibus sanctorum probatur q̄ oēs sacerdotes habent ligandi et soluendi pote statem et primo Hyeronimus hoc testatur super illum locum euangelij. Matb. xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum etc. habent inquit potestatem iudi/ candi et alij apostoli habent et omnis eccle sia in episcopis et in presbyteris. Sed sanct⁹ petrus eam specialiter accepit vt oēs intelli gant quicunq̄ ab vnitate fidei et a societate ecclesie se separauerint nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item secundo q̄ sa cerdos etiam si malus sit gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Au/ gustinus ostendit dicens dictum est a domi no in numeris ad Moysen et aaron sacer/ dotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis vt gratie tra/ ditio pro ministerijs ordinate transfunda/ tur hominibus nec voluntas sacerdotis ob esse vel prodesse possit sed meritum benedi/ ctionem poscentis. Item tercio. Augusti. in libro de corpore xpi obuiat predictis he reticis qui dicunt sacramentum altaris so/ lum confici a bono sacerdote dicens. In tra catholicam ecclesiam in ministerio cor/

poris et sanguinis domini nihil a bono ma
ius nihil a malo minus pficitur sacerdote
qz nō in mento consecrantis sed in verbo ef
ficitur creatoris et in virtute spūssancti. quā
ta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis
hinc aduertimus. dicit enim Augu. in libro
qstionū ueteris et noui testamēti dictum est
de nequissimo caypha inter cetera hoc autē
a seipso nō dixit sed cū esset pontifex anni il
lius ꝓphetauit. Job. xi. per hoc ostendit spi
ritum gratarū nō personā sequi digni vel i
digni. sed ordinem traditōnis vt quis ali
quis boni meriti sit non tñ possit benedicer
nisi fuerit ordinatus vt officium ministeriū
exhibebat dei autem est effectum inducer be
nedictionis.

De bereti eorum qui dicunt qꝫ non of
ficium et ordo sed meritum bone vite habz
potestatem ligandi et soluendi consecrandi
et benedicendi.

Ona heresis est eorūdem qꝫ nō offi
cium et ordo sed meritum bone vite
habet ptātē ligādi soluēdi cōsecrā
di et benedicēdi. Est ergo eorū conclusio qꝫ
magis operat meritū ad ꝓsecrādū vel bene
dicēdū vel ad ligādū vel ad soluēdū qꝫ or
do vel officium. Unde ipsi quis ordinati
nō sint qz se iustos eē fingunt et merita apo
stolorum bre ꝑsumūt bñdicere mō sacerdo
tali. dicūt ētse posse cōsecrare ligare et solue
re qz meritum dat ptātem non officium. Et
ideo qz se dicūt apostolorum vicarios ꝑ me
rita dicūt se habere eorū officia in quo ma
xime contra ecclesiā nauigāt et se hereticos
eē demonstrant. Istum autem errorem vo
lunt munire auctoritate Esaiē q̄ ait sacerdo
tes nō propria auctoritate benedicūt. sed q̄a
xp̄i figuram gerunt et propter eū qui in ip
sis est bñdictionis plenitudinē tribuūt nec
solū is qui sacerdotium sortitus est. sed qui
cunqꝫ xp̄m in seipso habet et eius figurā ge
rit per conuersationem bonam sicut moyses
ydoneus est vt benedictionem ꝓstet. Ecce
hic habes qꝫ non solum sacerdos sed omis
cum quo xp̄s inhabitat benedictionem pre
stet Solutio predictorum est secundum A
lanum in libro suo de hereticis qꝫ sacerdo
es in quibus xp̄s habitat plenitudinē be
nedictionis tribuere dicūtur. Predictis er
go respondentes dicimus qꝫ alia est benedi
ctio que congruit solis sacerdotibus Alia q̄
ab omnibus bonis communiter exigetur. d
nicqꝫ illi sacerdotes in quibus xp̄s inhabi
tat benedictionis plenitudinem tribuere di
cuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et
digne id agant nec subditos malavita sacer
dotis ledit si bona faciūt que ille dicit. Un
de greg. papa Multi dū plus viram sacerdo
tum qꝫ suam discutiunt in erroris foueā di
labūtur minus considerantes qꝫ nō eos vi
ta sacerdotum ledet si humiliter bonis sacer
dotum admonitionibus aurem accomo
darent.

De bereti eorum qui dicunt qꝫ non est ve
ra indulgentia vel relaxatio episcopi in con
secratione ecclesie vel alias indulgentias
dando

Ecima heresis est eorūdem qꝫ non
est vera indulgētia epi vel relaxatio
in cōsecratione ecclie vel alias indulgentias
cōcedendo qꝫ sicut dicūtur ꝑbare. Iste tenetur
ad satisfactionē mū annorum. vn⁹ eps i vni
us ecclesie dedicatione relaxat terciam partē
Eadē rōe alius tercius et reliqus terciam p
tem qz tātā ptātē relaxādi habent secūd⁹ et
tercius quātum primus quod si ita est ꝑ tri
bus obolis relaxabit pēa trēnis. Preterea
idiscreta videt ista relaxatō nec equa satisfa
ctiōis cōpēsatio si ꝑ vno obolo vel nūmo re
laxat vn⁹ āni satisfactio. Solutō ad p̄mis
sa qꝫ eps relaxat in absolutionib⁹ penā pur
gatoriam non temporalem. Ad argumē
tum dicitur qꝫ ille cui iniungitur satisfactio
aut habet charitatem aut non si charitatem
non habet nihil ei ab episcopo relaxatur.
Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas
vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec
palpet seipsum corporalem declinans pe
nam quin agat penitentiam sibi iniunctam
si potest quia ipsa charitas reddit ipsum pa
ratum vt non solum illam verum etiam vt
maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. ta
lis si illud adimpleret pro quo facta est re
laxatio ab episcopo non relaxande pene in
tentione. sed et charitatis feruore et dece

dit ante peractam penitentiã remittet ei tã tũ de pena purgatorii quãtum in hoc pre/ senti seculo relaxauit episcopus. Dicim⁹ etiã q licet cõmutari penã corporalẽ in pe/ nã pecuniariam q in plerisq; longa grauior est corporali. nec iste qui ex charitate accedit fit cõmutatio pene quãtum ad ipsum qz nõ hac intentione facit illud pro qua fit relaxa tio vt relaxetur ab inũcta penitentia. sed so/ lo intuitu charitatis nec vult vt relaxetur sed ꝓpositũ habet pficiendi penitentiã si cõces serit ei vitam. qz ergo hz ꝓpositũ pficiendi penitentiam et in ipsa non remanet quin pficiat si ante pactã penitentiã decedat. Et ip se ẽps hac intentione relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxet isti. si morte p uentus fuerit tãtũ de pena purgatorij rela/ xabitur quantum in hoc seculo de pena tem porali relaxatum ẽ videbatur.

De heresi eorum qui dicunt q orationes et suffragia pro mortuis ab existentibus in peccato mortali non proficiunt.

v Vndecima heresis est q orationes vel suffragia ꝓ mortuis ab exist̃ tibus in mortali facta nõ ꝓfi/ ciũt mortuis quod sic ꝓbare nituntur. Quõ enĩ põt prodesse alijs cũ nõ põt ꝓdesse sibi Oratio que fit in orãs ꝓtiaem quõ in al/ terius salutẽ erit. Item. iij. q. vij. in grauio ribus dr sic Cum is qui displicet ad interce dẽdum mittitur animus irati iudicis ad de teriora ꝓuocatur. Item qui indeuote orat iudicũ sibi postulat. Sed qui sibi in orati/ one postulat iudicũ quõ alij in oratione po stulat remediũ. Itẽ oratio eius fit in pecca to quõ ergo fit pro salute aliquorũ. Item q̃ meret offensam apud deũ quia orat. quõ ꝓ alio orat. peccõri cũ dixit deus. pš. xlix. qua re tu enarras iusticias meas et assumis te/ stamẽtũ meuz per os tuũ. s. pollutũ. Roĩb⁹ idem ꝓbare conãtur sic. Sacerdos in mor tali exist̃s dum celebrat diuina orat oratio illa q̃ actio ẽ mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem nõ meretur alij pene re/ laxationẽ. nulla enĩ actõe potest quis mere/ ri bonũ et malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. et mulierũ vra duxit. q illius sacerdotis missa audiẽda nõ est de quo in/ dubitãter constat q habeat cõcubinã Alia etiã clamat auctoritas. q ille qui in mortali peccato est nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. Solutio oim p̃dictorum et de terminatio fm Alanũ vbi supra est q ora/ tio que fit ab ecclesia a quocũq; proferatur ꝓdest et mortuis et viuis et sic ad p̃dicta fa cilis põt dari resp̃sio. Verũ ẽ q si is q̃ ad i tercedendũ mittit̃ deo per peccatuz mortale displicet ex ipso q orare ꝓsumit detenor fit diuina celebrando maxime si in notorio cri mine fuerit qz in eo peccat quod presumit q alijs occasio scandali fit. sed tamẽ quod o/ rat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatiue orõis siue ipsa significatio pro/ dest alijs non ex virtute ipsius orantis sz ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituen/ tis vt prosit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui i peccato mortali exist̃s ꝓsumit celebra re prodest tñ orõ quãtum ad sui significatio nẽ nõ quãtũ ad actionẽ orantis. Sciẽdum tñ q duplex est deuotio. Est deuotio natur et deuotio gratie. Deuotio nature est quan do quis ex naturali pietate orat et ex qua/ dã humilitate q̃uis sit in peccato. peccat ei sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat et eo q orat non peccat qz non indeuo te orat quãtũ ad deuotionem nature huius/ modi oratio ipsi oranti non obest et illi pro quo orat quantum ad virtutem orationis ꝓ dest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat sensus ergo est q q̃ indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudi cũ sibi postulat id ẽ peccat. ille aũt q̃ pecca to notorio laborat et prebet alijs scandaluz oratio fit ei in peccatum non alijs pro q̃bus orat. Actio in q̃ orantis non est virtus ora tionis sic ergo meretur offensam apud deuz actione praua. apud deum tamẽ pro orat⁹ vir tus orõis pro alio. Cum autem dicitur pec catori dixit deus etc. peccator dicitur ille qui gloriatur cũ malefecerit qui laborat in pu/ blico crimine vel qui conuictus vel confess⁹ est in iure talis enim non peccat sub deo sed in deũ. talis si in publico in ecclesia orat vel p̃dicat vel psalmos cantat et vt dictum est si ille cuius crimen notorium est diuina cele/ brat quantum in se est peccat virtus tamen orationis alios adiuuat. Si vero here/ ticus ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam non orat in persona ecclesie et ideo nec

ipsi nec alij prodest oratio. Exp̄dictis p3 q̄ peccatoris obstinatio qua orat mala ē nec ei nec alij prodest. Sed ipsa significatio orationis q̄ ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs ꝓsit et sic alijs ꝓdest vt non est mala sed bona. Quod autem dicitur q̄ illius sacerdotis missa non ē audienda de quo idubitanter constat q̄ habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa non est audienda non eo q̄ mala sit sed hoc faciendum est in verecūdiam vel cōfusionem sacerdotis vt sacerdos peccatum suum recognoscat et peniteat. Quod autem orationes ab ecclesia constitute ꝓsint cum in ecclesia ꝓferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si menta ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur q̄ nec vim orationis sed hoc patet q̄ vis baptismi non augetur vel minuitur a quocunq3 dētur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orōnū ecclesiasticarū habent in se quandam virtutem sacramentalē puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie non staret immo sasma fieret. quia quidam seq̄rentur sacerdotem quem crederent meliorez et fugerent deteriorem et sic quidam sequerentur vnum quidam alium. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismis dicit vnum esse baptismū vnū esse qui baptizat A simili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorum tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipsius orationis significationem non quātum ad ipsius orantis deuotionē. Una est enī vis orationis sed non vna deuotio orantis. Deuotō enī pōt cē efficatior quanto maior sed orō quantū in se est non erit fructuosior verbis autē inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filij et spūssancti amen. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic ē calix etc. Quare ergo in ecclesiasticis orationibus non inest vis si proferantur in persona ecclesie non quantum ad proferentem sz quantum ad instituentem.

De heresi eorum qui negant purgatorium cē

Undecima heresis est eorum q̄ negant purgatorium esse dādum.

Unde dicūt q̄ propter auariciam ecclesia posuit esse purgatorium post baneos tam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiant obsequia et talia.

Contra hunc errorem procedetur tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitorum. tercio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo ꝓcedit franciscus de maronis di. xxiij. q. x. vbi mouet questiōez vtrum post hanc vitam sit necessarium pōere purgatorium. Primo ergo auctoritate arguitur Dieron. qui in canone hec expresse dicit et Augusti. Grego. etiam in epistola ad bonifacium et in multis alijs locis. Respōdent heretici et dicunt q̄ isti doctores fuerūt ex parte ecclesie. et ideo assencientes eius auaricie cōformauerunt se cum ea. Ideo secundo aliqui inquisitores arguunt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus homo oī no iustus et innocens. moriatur etiam ali? qui fuit semper peccator penituit tamen in fine quomodo erit q̄ ambo simul vadant ad paradisum nunquid innocens debet stare cuolare et ille qui semper peccator ante et tunc penituit. sed pro peccatis nullam penam sustinuit debet post hanc vitam puniri Respondent heretici q̄ non sed ambo debent ire ad paradisum sed ille qui pro peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria. Secundo arguunt inquisitores sic. Quia si purgatorium non est frustra timemus peccata et abstinemus quia possemus penitere in fine et sic cuolare. Respondēt heretici q̄ non frustra timemus et abstinemus quia vt dictum est minus de gloria habet.

Tercio arguunt inquisitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nō esset non punirentur omnia peccata eorum qui saluantur cum hic non puniantur qui in fine penitent. Quarto q̄ de? aliquos malos pūit in vita ista aliquos n̄. Dicit frāc̄s? q̄ illa rōes nō cōuicūt sed sūt cōtra nos sicut cōtra illos. Jō arguit aliter cōtra ꝓdictos hereticos sic. aliq̄s n̄ vult baptizari baptismo flamis vsq3 ad mortē. et sic si abstineat vsq3 ad finē eq̄ cuolabit sicut alij q̄ sēp bñ agūt. Rndēt q̄ tāta virt? ē in sacramēto pnīe ad dēlēdū peccata sicut ē in sacramēto baptismi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic primo quia si

boc eſſet verum aliquis puniretur de veni/ ali peccato eternaliter. ex multitudine enim peccatorum venialium ſi nō punitur in pur/ gatorio ſibi ſubducitur aliquis ḡdus gl̄ie quo priuatur ꝓpter peccata venialia et ſic ca rencia illius gradus glorie qui ſibi alias de beretur cum ſit perpetua erit pena illius pec catis venialibus correſpondens. Secun do arguitur ſic ſuppono ꝙ maior pēa et ma ius malū eſt priuatio viſionis diuine q̄ pe na ſenſus ſed tātū ē in malo carentia viſio/ nis quantū eſt in bono viſio diuina. Tunc arguo ſic. Quandocūq; mala ſic cōparanē ꝙ vnum ſm naturam excedit reliquū quicū q; gradus mali excedentis excedit totum aliud malum ſed carentia viſionis diuine ſm naturam excedit in malo penam ſenſus ergo quicunq; gradus priuationis viſio nis d iuine excedit totam penam ſenſus in ferni. ſic ergo ptz ꝙ negato purgatorio ali quis puniret̄ perpetuo de venialibz in para diſo. Reſpondent hereticꝙ iſte rōes ſunt p̄bice et ſubtiles et apoſtolus dicit ad Colo. ij. Nemo vos ſeducat p̄ inanē p̄biam. Jō iſti hereticꝙ petunt auctoritates ſacri canōis dicunt cēm ꝙ in ſacra ſcriptura non inuenit̄ ꝙ poſt hanc vitam ſic neceſſarium ponere purgatorium. Jdeo adduco contra eos auc toritates ſacre ſcripture. Prima auctoritas ē ij. Mach. xij. vbi dicitur ꝙ iudas cōſidera/ bat ꝙ bi qui cū pietate dormitionē accepe/ rant optimā haberēt repoſitā grām et obtu lit p eis. xij. milia dragmas argenti. Jſta au tē oblatio non potuit eſſe pro bis qui ſunt i inferno q; ibi nulla eſt redēptio nec p bis q̄ ſunt in paradiſo q; redēptione nō indigent. nec de eis pōt dici illud quod ſequitur. ſan/ cta ergo et ſalubris ē cogitatio p defunctis exorare vt a peccatis ſoluātur q; ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio p bis q̄ ſunt in purgatorio. ad illud argumentū dicūt be retici ꝙ liber Macha. nō eſt de canone Con tra accipio ergo verbū xpi. matb. xviij. Jra/ tus dominꝰ tradidit ſeruū tortoribus quo/ uſq; redderet vniuerſū debitū boc autē non pōt intelligi in hac vita nec in inferno q; illi ſemper ſunt in debito ergo bz intelligi d bis qui ſunt in purgatorio. Secūda auctoritas euangelij eſt Math. v. Eſto conſentiēs ad/ uerſario tuo etc̄. Et ſequitur Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouiſſimum quadrātem. Jſtud exire non intelligitur de paradiſo nec de inferno ergo de purgatorio Sed cōtra. iſtud donec q̄ſq; accipitur cū ex cluſione actus ſequētis ſicut. Ge. viij. dicit. Corvus quem emiſit noe nō reuertebat do nec ſiccarentur aque ſuper terrā et tamē nūq; poſtea eſt reuerſus et ſimiliter de domina et ſponſo ſuo Joſepb. Math. ij. dicitur ꝙ nō cognouit eā donec peperit filiū ſuū primo/ genitū nec ex boc ſequitur ꝙ fuerit cognita poſtea. Similiter ergo in p̄dicta auctoritate intelligenduz eſt donec reddas etc̄. ſed non faciendo vim de li donec p preſēti arguo ſic q; in p̄dicta auctoritate ſalti eſt redditio de/ biti ſed illi de inferno nūq; redditur debitū er go licet non poſſet argui per li donec tm̄ pōt argui per redditionē debiti. Sed ne boc ca/ lumnietur adducam adhuc ſeptem auctori tates quarum prima eſt. Mat. xij. Quicūq; peccauerit in filium remittetur ei qui autem peccauerit in ſpiritum ſanctum nō remittet̄ ei nec in boc ſeculo nec in futuro bic ſupponi tur ꝙ remiſſio fiat in futuro ſeculo non in i ferno quia ibi nulla eſt redemptio. non i pa radiſo quia ibi nullus intrat cum peccato ergo boc erit in purgatorio alias non eſſz ve rum verbum xpi. Secunda auctoritas ē Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatez domini ſui et non fecerit eam plagis vapu/ labit multis et ergo alius paucis qui nec co gnouit nec fecit eam ſed in inferno non ē mlt̄ tum nec paucum ſed infinitum ergo boc ha bet intelligi de purgatorio. Tercia auctori/ tas eſt apoſtoli. i. Corꝝ. iij. Si cuius opꝰ ar ſerit de mētum patietur ipſe autem ſaluus erit ſi tamen quaſi per ignem. Certum ē ꝙ non loquitur de igne buius mundi nec de igne inferni quia non ſaluat ergo loquitur de igne purgatorij. Quarta auctoritas eſt a poſtoli. i. Corꝝ. xv. qui vult probare reſurre/ ctionem dicens. ſi mortui non reſurgunt vt quid baptizantur pro mortuis. ſupponit au tem ꝙ aliquis baptizatur pro mortuis ali/ quis ergo actus bonus pro mortuis exbibe tur vel baptiſmus lachrymarum vel aliquid tale. nullus autem debet exhibere aliquid ta le pro mortuis de paradiſo nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi pro mortu/ is in purgatorio. Quinta auctoritas ſcribitur Actuum ſecundo Hunc deus ſu/ ſcitauit a mortuis in die tercia ſolutis

doloribus inferni. Certū est autē q̄ xp̄s nō soluit dolores inferni inferioris. nec iubi q̄ dicatur syn⁹ abrahe. qz ibi erat magna cōsolatio sicut dicatur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo et de diuite existente in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris ergo hoc intelligitur de doloribꝰ purgatorij. Sexta auctoritas scribitur. Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronū librū etc. et nemo inuentus est dignus aperire librū nec in celo. nec in terra nec subtus terram. Ex hoc habetur q̄ aliqui credebantur digni in celo et in terra et subtus terram. sed non in inferno qz ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua māsione subtus terrā que non est infernus et hec vocatur purgatorius. Septima auctoritas habetur ibidem: omnes cantabant in celo et in terra et subtus terram hoc nō pōt intelligi de existentibꝰ in inferno qz illi non cātant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica q̄ est dare purgatorius et p̄z falsum et ecclesiā illud instituisse ꝓpter auaritiam. Quicūq; ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit q̄ post hanc vitam non est dare purgatorium hereticus est dicendus qz militat contra sacram scripturam et contra determinationē ecclie. Et si queras et quo ē dandū purgatorium in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iij. q̄ de lege cōi locus purgatorij est sub terra et est tercia māsio inferni qz infima vocatur infernus inferior vbi sūt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secūda vocatur limbꝰ qui est locus parvulorū non baptizatorū et isti sunt in culpa originali qui patiūtur penā dāni tm̄ que est carentia visionis diuine. Tercia vocat purgatorium qui est locꝰ electorum non perfectorū qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limbꝰ patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xp̄i in grā et cōsolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio scpe anime purgantur in locis aliis super terram sic narrat Gregō. in libro dyalogorū ō quodā cpō qui apparuit i quodam balneo et ibi prestabat obsequium et hoc erat sibi purgatorium. et de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit esse ex aliqua spāli cā. s. vel pro cōfirmāda fide nostra de alia vita vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparuit vel ꝓpter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentiū edificationē. De dispensatione ergo dei est q̄ anime purgantur in illis locis q̄bus peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quō punit alias et an per demōes vel seipso doctores latissime loquūtur i q̄rto ideo preterco.

De hereti eorū qui negāt aliam vitā post sep aration̄ anime a corpore.

Decima decima heresis est eorum qui negant aliam vitam et immortalitatē anime et resurrectionem. Negata enim anime immortalitate sequenter negant aliam vitam fore et resurrectionē huiusmodi opinionis fuerunt quidā pbi vocati epicurei isti enim dixerūt q̄ mortuo homine penitꝰ ita et q̄ nihil substāne eiꝰ remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorum Quod si queratur vbi aīe defunctorū sunt dicit q̄ vbi sunt res que nate nō sunt vult dicere q̄ sicut illud q̄ natū nō est nō bz ee. nec aliquā substāniā sic eodē modo dicet de aīabus defunctorum et dicat q̄ dicūt isti q̄ illō quod cōiter dicatur q̄ ē infernꝰ q̄ ibi puniuntur mali q̄ sunt vani rumores simules sōnio quod facit hominem solliciatum meditatione ꝓpter aliquod malum quod somniauit et cum expergiscitur nihil inuenit de quo timeat. Ita dicere q̄ est infernus et q̄ ibi puniuntur mali istud ponit timorem et pauorem et dicebant isti q̄ nihil bonum erat. hāc opinionem introducit Salomō Eccl. iij. c. prope finem. vbi dicitur q̄ erat opinio aliquorum q̄ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusq; conditio et ita isti. Ex hoc nō credebant immortalitatem anime. nec aliaz vitam ex quo dicebant equalem esse finem et mortem hominum et iumentorum. Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomo

nis fuisse sicut notat Nicolaꝰ de lyra et apparet manifeste in fine dicti libri scz. Eccs. xij. vbi dicit ꝙ cūcta que fiūt adducet deus in iudiciū ꝓ omni errato siue bonū siue malum sit. quod eē non posset nisi aīa esset immortalis. Et expressiꝰ ꝙ nō ex persona sua sz ipiorū dicit ptz per boc qō in fi. li. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertat pulus in terrā suā vnde erat et spūs redeat ad illū qui dedit illū. et dato ꝙ illud essz ō mēte Salomonis. s. vnū eē intentum hominis et ūmēti referendū est ad spūm pbi cū nō ad spūm rōnalē. Est enī in homie duplex spūs. s. spūs rōalis et incorporeus qui nō pent cū corpore: Alius qui dicitur pbicꝰ seu naturalis quo mediante aníma rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subtilior aere minus subtilis igne quo mediāte fit sensus et ymaginatio et iste perit cū corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et illud vegetat et corpore pereūte perit et sēcūdū boc ait Salomō ꝙ vnus est interitus hoīs et iumēti ꝙtū ad corpus et spīritū pbi sicū. Illius ēt predicte dānate opinionis fuerūt illi et quorū persona dicitur. Sap. ij. ex nihilo nati sumus et post boc erimus tanq̄ si non fuerimus. Huius peruerse et dānate opiniōis fuerunt saducei qui ꝙa credebant ꝙ anime nō erant immortales negauerunt resurrectionē sicut ptz Actuū. xxiij. Dec ertā dānata opinio Istis tēporibus etiam i multis malis xp̄ianis inuēuit regnare quia ad boc vigilanter intendit dyabolus. Vnō dicit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querēdo oēs alios modos quibus possit hominem ad dānationem deducere Inuenit specialiter vnum subtilissimū per quē si pōt homini nocere paucū vel multū per boc ipsum ꝓsternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste ꝙ vulnerat hominē in occulto vere credulitatis vt facit cū dubitare in veritate fidei catholice et sp̄aliter iuxta posse suum laborat ꝙ faciat cū dubitare ꝙ sit altera vita nisi bec. et ꝙ debeat fieri resurrectio mortuorum qz si boc facit eū credere vel in boc dubitare statim homo sic deceptus diminuit se cadere in omne peccatum. et elōgatur ab oī virtute et perdit omnem timorem et amorē dei et viuit desperatus qui perdidit totā fidē et spē in deū. et singulariter anbelat dyabolus viribus suis ad decapiendū per banc viam oēs homines qui sunt magis peccatores et specialiter superbos et pōpositos et minus amatores diuitiarum mundi et delicarum carnaliū et tenet hunc modum qz primo pōnit ante oculos eorū magna crimina que fecerunt et magnas penas que fm sāctas scripturas ꝓpter illa sunt eis ꝑparate et cum illis miseri boc considerāt ponit eos in desperationem dicens eis ꝙ fm boc dānati erūt quādo morientur et tenēdo eos in tali cognitione dicat eis postmodū quasi dās aliquam consolationem ꝙ non timeant immo ꝙ fortificentur et letentur et bēant bonū cor et dēt sibi bonū tēp⁹ et ꝙ faciant quicquid eis placuerit qz nunq̄ deus refusitabit eos nec iudicabit qz non est altera vita nisi bec presēs Et binc inoleuit illud erroneū ꝓuerbiuz qō i nostra ligua dicitur. En esto mūde nō me veas malpasar. c. en el otro non meveras penar. et adhuc dicit eis ꝙ nō est aliquis deus et ꝙ nostra mors et natiuitas est sicut bestiarum quia sicut bestie nascuntur et morūtur ita erit de nobis et dicit predictus doctor ꝙ specialiter dyabolus mouet et auget bāc tēptationem tempore mortis quia videt ꝙ ille passus ē valde fmatus et periculosus et ꝙ ducat secū magnum pauorem et ꝓpterea potent citius prosternere et decapere hominem nisi iuuetur a deo ꝓpter bona merita q̄ ante fecit quia illa procurant homini tempore illo succursum et propter boc dicit ꝙ ordinauit sancta mater ecclesia ꝙ xp̄ianis in bora mortis dicatur: Credo in deū quod ē fūdamētū nostre fidei catholice et ꝙ faciāt cum omni deuotione confessionem fidei et ꝙ reducatur eis ad memoriā passio et mors saluatoris ibū xp̄i ex qua ꝓuenit electis per seuerentia in fide et deinde in fine vite precosa. et sancta mors ante eū. bec ille. Ex p̄dictis ptz vnde habuerūt predicti heretici occasionem errandi et qūo dyabolus intercetera vigilanter laborat et miseros homines ō ducat ad credendum ꝙ non est altera vita? Improbatur autem predictus error quadrupliciter primo per dicta gentilium pb̄orum. Secūdo rationib⁹ doctorum catholicorum Tercio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splendore miraculorum. Circa primū notandum ꝙ post illud genus pb̄orum de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū pb̄orū quoꝝ

primi vocati fuerūt paripatetici quorū dux et magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus. c. iiij. dicit sic intellectus solus ē abextrinseco et solꝰ habet esse diuinū. Itē in secūdo de aīa dicit ꝙ aīa intellectiua est alterū genus ab aīa vegetatiua et sensitiua et ꝙ ipsam solam cōtingit separari a corpore tā ꝙ perpetuū a corruptibili. Itē in libro d̄ pomo dicit ve anime peccatrici que nō habet locū redeūdi ad suū creatorē qz turpia eiꝰ opera impediunt aſcēſum eius ad deū. Alij pbi fuerunt vocati stoyci dux et magister quorū fuit plato qui plus ꝙ aliquis aliusꝓbus affirmauit immortalitatē aīe. Vnde in li. tymei. c. iiij. et. v. inter multa erronea que d̄ anima dicit hoc vnum verum ifert ꝙ aīa ē īmortalis. et ꝙ si vincit passiōes vel si abeis vincatur p̄miabit̄ vel punietur post mortez. Vnde ponit ꝙ si aīa existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationē a corpore viri in corpus mulieris mittetur et si se ibidem male habuerit in corpus peccoris post mortez in penā et secūdum ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. finaliter tamē omnes redibūt ad generalē innocentiam et dignitatem cum fuerint ꝓ penas satis expiate. Affirmauit ēt immortalitatem aīe et ꝙ aīe virtuosorum et bonorum debebāt p̄mian i alio mundo et aīe malorum punir vt ptz in disputatione socratis et suorū discipulorum quā introducit in pbedrone vbi ꝓ modū dyalogi multis cōiecturis ꝓbat aīe bois immortalitatem. et dato ꝙ taliter non accedat ad veritatē nr̄e fidei. ē tn̄ mirabile ꝙ bō pbs sine fide solūmodo per rōem et lumē naturalis intelligentie veniret in tamaltram cognitionē et forte causa huius potuit esse ꝗa sicut dicit Diero. in epistola ad paulinuz q̄ ponitur in prologo biblie. Plato descendit in egyptū vt videret libros legis et ꝓphārū quos vidit et potuit cē ꝙ informatus in sacra scriptura per Jeremiā ꝓphetā cū. s. i egyptum descendit vt ponit leonardus Aretinus in ꝓlogo libri platonis qui intitulatur pbedron fuit inductus ad loquēdū de aīa magis vere et catholice ꝙ aliquis aliꝰ pbus Itē pitagoras bocidē assert vt ponit Ouidius. xv. methamorpboseos vbi dicit morte carent aīe semperq; priora relicta sic de nouis domibus viuūt habitantq; recepte sed melius dicit in versibus aureis sicut allegat calcidius in cōmētū super thymeū platōis vbi dicit corpore dispōsito tn̄ libet ad etherā ꝓgens euadens boiem factus deus etherens alter. Item mercurius trimegistus ad esclepam prope principium dicit. O etdepe ois aia humana imortalis est sed nō vniformiter cuncte sed alio et alio modo et infra pꝰ medium libri cum fuerit anime a corpore facta discessio tūc examen mentiq; eius arbitrium transiet in sūmā detinēs ptātem. Iſq; cum eam piam iustitiamq; peruident in sibi cōpetentibus locis manere permittit. Si delictorū ipsam maculis vicijsq; obligatam vident desuper ad yma deturbās ꝓ telis aeris ignis et aque sepe discordātibus tradit et sic inter celū et terrā mūdanis fructibꝰ i diuersis semper eterni penis agitata reptabit̄ vt in hoc anime obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno supplitō subiugata. hec ille. Aliqui etiam dicunt quorum opinionē introducit macrobiꝰ super somnium scipionis ꝙ vnus qui vocabatur feres paupbilꝰ de quo loquitur valerius libro primo in titulo miraculorum qui dicit ꝙ fuit mortuus in quodā prelio et ꝙ stetit mortuus p. x. dies sepata aīa a corpore et ꝙ postmodū resurrexit et reuelauit multa alteriꝰ mūdi specialiter de immortalitate animaruz et ꝙ ab isto homine refusitato habuit plato fundamentū et doctrinam quā introducit in pbedrone. Item in secūdo libro super somnium scipionis macrobius dicit aīa autē qui verus homo est ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo vt admutatōnē dei mūdum regentis regat et ipsa corpus dum a se animatur etiam in eodem dicat et hec fit presentis temporis cōsumatio vt anima nō solum immortalem. sed deū esse clarescat. Huius etiam opinionis fuit Tullius qui secūdum ꝙ dicit dictus macrobiꝰ vltimū opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit sapionē asianū et alios magnos et virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortem et dixerunt de premijs animarum hominum virtuosorū que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in retboricis tullius ait probabile quidem videtur sapientibus penas cē paratas apud inferos ergo anime post mortem sunt suplitēſ In amphorismis etiā de cliēta summe bo

nitatis legitur qz anima ē in orizonte eterni tatis .t. in termino perpetuitatis quod ē per petuitas in anima ita ꝙ finitur in anima. .t. nō ꝓtenditur vltra animā sed est supra tps temp⁹ vocatur hic mora habēs principiū et finē et si aīa bēbat prīcipiū ñ bēbit finē. hāc ēt opinionē introduxit virgilius in .vi. libro eneydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysiuos qui sunt cāpi paradisi ꝙ iuenit ibi anchisen patrem suum et alios ꝓmaiores et antecessores. Item etiā de anima turni loquēs ait in .xij. vitaq; cum gemitu fugit indignata sub vmbras .i. anima turni recedens a corpore cum indignatione descendit ad inferos hinc insinuauit virgilius animam eē superstitem post mortem. huius ēt opinionis fuit Seneca in epistolis vbi dic mors quā pertimescim⁹ et recusam⁹ intromittit vitam nō eripit veniet iterū qui nos in lucem reparet dies huius opinionis fuerunt omnes pbi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem nō credentium et hereticorū quia si dicti pbi ducti solum ratione et lumine naturali crediderūt et cognouerunt anime immortalitatez et ꝙ post mortem hominum anime bonorum ꝑmiatur in gloria et anime malorum affligūtur in pena sine fine. multomagis hoc credere et affirmare debent xp̄iani qui vltra ratōnem et lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quam dedit et publicauit ꝑ moysen et alios sanctos ꝓphetas et ꝑ doctrinam noue legis quā noster saluator deꝰ et homo per seipsum personaliter predicauit et ostendit. Sed quia auctoritas ī diuersum pōt flecti sensum. Ideo secundo improbatur predictus error rationibus doctorum catholicorum: Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate sed nihil est ꝙ substantie anime contrarietur ergo non pōt anima corrumpi: Confirmatur primo sic q̄c quid corrumpitur aut corrūpitur ex dissonātia partium vt corpus aut ex fluxu materie vt ꝓprietas. Omnis enim ꝓprietas in se īmutabilis est. quod autē desinit eē ex fluxu materie in qua est habet. Unde boecius in ꝓlogo super arismetricam ait. Sapia ē speculatio corū que ꝑm sui immutabilitatē sortiuntur substantiam et proprietatem anima autem non est substantia corporalis ergo ex dissonantia ptium corrumpi non ꝑt qz simplex est. ꝓprietas aūt nō est sine forma quia substantia est et ita ex fluxu materici corrumpi nō pōt qz in materia non est ergo incorruptibilis est. ꝙ aūt incorporea sit patet quia hoc genus subalternum spiritus sub se continet has spēs animam et angelum ergo aut angelus incorporeus non est vel anima incorporea est. Secūdo confirmatur quia corruptio non fit inentibus nisi ratione appetitus: ergo vbi appetitus est quietatus vltra nihil appetit. Sed materia per animam rationalem vltimate quietatur quia nullā nobiliorem habere pōt. Secunda arguitur ex diuina bonitate sic Cum deus sit omnibus bonus maxime tamen bonus est amicis suis sed amico proprium est conuiuare. viij. Ethicorum et amicus saluet amici vitā si potest ergo faciet ꝙ anima viuat post seꝑarationem a corpore. Tercio arguitur ex diuina causalitate. Omnis causa quāto p⁹ intendit ad esse alicuius tanto plus intendit ad eius conseruationem sed esse anime rationalis prius intenditur quantum ad esse ꝙ forma solis qui nobilius est esse eius cū sit spiritualis et spiritualia corporalibus preferuntur vt dicit Aug̃. ix. de trinitate cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. Quarto arguitur ex magnitudine diuīe potentie ꝓbando necessitatem alterius vite ꝑ resurrectionē sic. Videmus enim ꝙ natura reducit per vnū granū seminis arborem vel herbā sui generis veritamē non reducit eādem herbam vel arborem numero sed alteram simile. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum et auium qz naturaliter exijt homo ab homine et femina per generationem et sic de auibus et bestijs sed non redit idem homo numero nec cādez bestia sed alter homo et altera bestia. vnō si natura haberet tam magnū posse ꝙ illū eūdē hominem numero et eandem numero bestiam et arborem que desicat et moritur posset reducere viuū maiorem potestatem haberz ꝙ habet et ideo si deus non resuscitaret illū eundem hominem numero qui moritur nō ostenderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ posse nature. Cum ergo posse suum incomparabiliter maius sit ꝙ posse nature, si non faceret illud per quod suum posse ostenditur.

maius q̄ posse nature cōtrariatur sue ptāti et pfectioni quod est inconueniens. Ex quo manifeste ptz q̄ erit resurrectio et altera vita et q̄ idē corp⁹ numero resurget ad manife/ standum q̄ maius est posse dei q̄ nature.

Quinto arguitur ex diuina sapia quia p fectius opus arguit maiorē sapiam i magi stro qui illud fecit. Unde si deus creauit bo minem ea intentione vt resurgat et duret sic sine boc videtur nobilius q̄ si illud creasset ea intentione vt nō resurgeret et duraret sine fine. Et vbi est nobilior intentio et nobili/ or respectus ostenditur excellentius opus et ex operis excellentia maioritate et nobilita/ te ostenditur excellentior et nobilior sapien/ tia in magistro. Necesse est ergo resurrectio/ nem fieri et aliam vitam dare vt diuina sa/ pientia excellentissima cognoscatur. Se/ xto arguitur ex amabiliate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere boc ē deum amare quia deus est eternaliter ama bilis. Unde si homo resurgat et ex diuine e/ ternitatis influentia homo sit perpetuo du/ rabilis in gloria amabilior erit eternitas di uina q̄ si homo nō resurgeret sed finiretur i morte. Ad ostendendū ergo concordiam in ter durationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio q̄ si nō fieret nō ostenderetur. Septimo arguitur ex diuine iu stitie equitate. Justicia ei dei requirit q̄ oi/ bus reddatur sm menta et dementa alias ñ esset iustus. Cum ergo boc nō fiat in vita p senti cū mali videantur florere. Job. xxi. du cunt in bonis dies suos. boni vero tribulāt ergo fiet in vita alia quod ē non pōt nisi a nima sit immortalis et nisi fiat resurrectio. tuncenim illa res que bonum vel malum fe cit in boc mundo per diuinā iusticiam p̄mi/ abitur vel p̄mietur. Octauo arguitur ex eternitate diuine iustitie sic potent deus eter naliter iudicare hominē. si homo posset esse sine initio sicut poterat eū iudicare eternali/ ter si homo eēt sine fine. vñ si resurrectio non esset significaretur q̄ si creatura posset ē sine initio. q̄ deus nō posset sua iustitia eterna/ liter homine vti vt ergo detur intelligi q̄ de us poterat eternaliter vti sine initio in homi ne si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapia diuina ordinauit q̄ fiat resurrectio et q̄ iustitia diuina sit potens conseruare humanum corp⁹ sine fine dato q̄ semp sit i tormentis vt iustitia vtatur in eo. Nono arguitur ex naturali appetitu bois sic. ipos sibile est appentū naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit ppetuo mānere qđ ptz ex eo q̄ ē est quod ab oībus appetit. hō eni p intellectum appetit ē non solū vt nūc sicut bruta aīalia sed simpliciter cōsequetur. ergo hō ppetuitatē sm animā qua esse sim/ pliciter et sm omne tēpus appbendit. Decimo arguitur ex capacitate anime q̄ aīa ca pax est beatitudis. Dic⁹ aūt vt ait Augu. in/ genti libertate implet omnes creaturas sm capacitatem earū ergo cōfert anime beatitu/ dinē. ad beatitudinē autem spectat vita per petua ergo necesse est alteram vitā ponere et animā esse immortalem. Undecimo ar/ guitur ex hominis timore. q̄ si anima mo/ reretur cū corpore hō nō plus timeret mor/ tuus q̄ lupus vel canis mortuus. cuz ergo expiamur singularem timorem in boie mor tuo quē nō expimur in ceteris aīalib⁹ mor/ tuis. ergo necesse est dicere. q̄ relinquit ali/ quid viuens post mortem bois quod time tur. Duodecimo arguitur sic deus fecit a/ nimam ad ymaginē et similitudinē suā sed deus est immortalis ergo et aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demonstra/ tiue probari. sicut satis patet per debilitatez rationū. quo ad hoctā a sanctis q̄ a pbis adductarum. Sūmetamen cōuenit hoc cre dere sicut multa alia sunt vera que pbāt de monstratiue nescimus sicut alterum istorum certo est verum mundus incepit esse vl mū dus non incepit esse tamen nullum istorum demonstratiue probari pōt sm Aristotilem iiij. topicorum. Unde communiter dicitur de quodam religioso q̄ redarguit quēdam pbm ex eo q̄ negauit animam esse immor/ talem. Quero inquit a te pbe ait ille religio/ sus. aut anima est mortalis vel immortalis si est mortalis nullum incōmodū infligeret credentibus eam esse immortalem. si vero ē immortalis. tunc credere eam mortalez. q̄d incōmodum in te sequitur ergo melius est credere eam esse immortalem q̄ mortalem.

Tercio ipbatur p̄dictus error auctoritatibus. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamenti ex euangelio. Secundo au/ ctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus Tercio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie q̄

omnia expresse sonāt aliam vitā. De primo inducūt.xij. auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh.vi. hec est autē voluntas patris mei qui misit me. vt omnis q̄ videt filium. p fidē formatā charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternā quod infallibiliter est verū in p̄destinatis. et ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinem habet vitā eternā et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Secūda auctoritas habetur Joh.iiij. cū xp̄s loqueret samaritane. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis i vitam eternam. Tercia auctoritas est Joh.vi Qui māducat hunc panē viuet ineternum. Quarta auctoritas est Math.xix. et Marci. x. Cū quereret iuuenis ille magister q̄d bōi faciam vt vitam eternā possideam. Respondit ei xp̄s si vis ad vitam. s. eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci. ix. bonum est tibi claudum introire in vitaz eternam q̄ duos pedes habentem mitti in gebennā ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar.x. Nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios ꝓpter me et ꝓpter euāgelium qui non accipiat centies tm̄ nunc i tpe hoc. domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternaz Dicat q̄ in presenti accipiet centies tm̄ quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantum excedūt bōa temporalia quātū centenarius vnitatem aliter autem p̄t exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spūales fratres et matres et patres multos et etiam possessiones multas et agros inquantū ex possessionibus omnium fidelium sufficienter sustentantur fm illō apostoli.ij.ad Cor vi. quasi nihil habentes et omnia possidentes Unde Augu. Contemne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas ē Joh. iij. Qui credit in filium habet vitam eternā qui autem incredulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibidem sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in illum non pereat sed bēat vitā eternam. Octaua auctoritas est Joh.v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere et ille sunt qui testimonium phibent de me et nonvultis venire ad me vt vitam habeatis. Nona auctoritas ē Jo. vi. vbi dicitur q̄ cū multi ex discipulis ihū abirēt retro dixit ihūs ad duodecī. Nunq̄d et vos vultis abire. Respondit ei symō petrus. Dñe ad quē ibim⁹ verba vite eterne bē et nos cognouim⁹ et credim⁹ q̄ tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh.x. Oues mee vocē meā audiūt et cognosco eas et sequūtur me. et ego vitā eternā do eis Undecima auctoritas ē Joh.xij. Qui odit animā suam in hoc mūdo in vitam eternaz custodit eā. Duodecia auctoritas ē. Math. x. Nolite timere eos qui occidūt corpus. animam autem non possunt occidere. sed potiꝰ eum timete qui pōt animā et corpus perdere in gebēnam. Hec duodecim auctoritates ex euangelij deducte sunt quasi. xij. columne aut ree nostre inexpugnabilis fortalicij. Predictis adiūgūtur alie. xij. auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cū iudei cōtradicerent paulo et blasphemarent tūc ꝓstanē paulus et barnabas dixerūt. Actuū. xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gentes. Sic enim precepit nobis deus. Secunda est eiusdem ad Gala. vlti. Qui seminat in carne sua de carne et metet corruptionem. qui autem seminat in spiritu de spiritu metet vitam eternam. Tercia est eiusdē prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum vt in me primo ostenderet ihesus xp̄s oīm patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdē prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehende vitam eternam i qua vocatus es et confessus confessionē bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus ihesu xp̄i secūdū fidem electorum dei et agnitionem veritatis que fm pietatem est in spez vite eterne quā promisit qui non mentitur deus ante tempora secula. Sexta est eiusdem ad Thimo. iij. dicens. Justificati gratia ipsius heredes sumus fm spem vite eterne fidelis sermo est

Septima auctoritas est eiusdem prima Cor. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus miserabiliores. sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac

vita remunerari a xp̃o miserabiliores sum⁹ etc. qz alij adminus perfruuntur bonis bu/ius vite nos autem patimur mala. In pri/mitiua enim ecclesia fideles erant multa su/stinentes aduersa. Sed contra hoc posset argui de multis pbis qui voluptates et di/uinas huius seculi cõtempserũt et cũ hoc ne gabant resurrectionem mortuorum nec ta/men dicuntur miserabiliores aliis homi/nib⁹ sed meliores. Dicẽdũ q̃ nõ est simile ỗ ipsis et xp̃ianis qz pbi hoc fecerunt propter ma iora bona consequenda. s. virtutes in/tellectuales et morales in quibus consistit cognitio veritatis et cõsecutio politice boni tatis hoc autẽ nõ põt dici de xp̃ianis qui cõ fitentur xp̃m resurrexisse a mortuis quod fal sum esset si resurrectio esset impossibilis fal/sitas autem malum est intellectus sicut veri tas eius bonum. Octaua est apostoli petri. prima pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium sed conscie bone i terrogatio in deum per resurrectionem ihesu xp̃i qui est in dextera dei patris. deglutiens mortem vt vite eterne coheredes efficeremur p̃fectus in celum subiectis sibi ãgelis et po testatibus et virtutibus. Nona ẽ Job. apo/stoli. i. Jo. i. vidimus et testamur et ãnucia mus vobis vitam eternam. Decima ẽ eiusdem in. c. ij. hec est repromissio quã ipse pol liatus est nobis vita eterna. Undecima est eiusdem in. c. v. hoc est testimoniũ quoniaz vitam eternã dedit nobis deus et hec vita i filio eius est Duodecima est eiusdẽ in. c. codẽ assumpsit nos et dedit nobis sensum vt cognoscamus verũ deũ et sim⁹ in filio ei⁹ vero hic est ver⁹ de⁹ et vita eterna. Ecce ba/bemus. xij. ppugnacula nostri fortalicij a/postolorum xp̃i. Nunc videamus auctorita tes veteris testamenti et inueniuntur tres. Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte liberat et facit inuenire vitam eternam. Se/cũda est. Eccl'. xxvij: Qui elucidant me vitã eternam habebunt. Ecce premium quod p̃ mittit diuina sapia suis elucidatoribus:

Tercia est Danielis. xij. Multi de bis qui i puluere terre dormiunt euigilabũt. Alij in vitam eternam Alij in obprobriũ vt vide/ant semper. Premissis aũt omnib⁹ articulis fidei vltim⁹ concordat qui est Carnis resur/rectionem et vitam eternam Amẽ. Dec ẽ eti am sententia veritissima catholice fidei et do ctorũ. dicitur enim in libro de ecclesiasticis dogmatibus solũ bominẽ credim⁹ hic aiaz substantiuam que et exuta a corpore viuit et sensus suos atq̃ ingenia viuaciter tenet nec cũ corpore moritur sicut Arabs assent nec post modicũ interuallũ sicut zenon q̃a substantialiter viuit. Et Aug. O aima mea illã patriã petere debuisti in qua est quies sine labore gaudiũ sine dolore. pax sine tri/bulatione. lux sine tenebris. vita sine morte Isdẽ si simul aia cũ corpore interiret p̃ ni/hilo dei filius deo patri spiritũ cõmẽdaret. sed moritur et deo patri spiritum cõmẽdat vt mortem corporis et imortalitatem aie desi/gnaret: Confirmanẽ finaliter omnia predi/cta auctoritate beati gre. in. iiij. libro dyalo/gorum vbi loquens de vita anime post obi tum sic ait. Carnales quiq̃ qz illa inuisibi/lia scire nõ valẽt per experimẽtũ. dubitant vtrũ ne sit quod corporalibus oculis nõ vi dent que nimirũ dubietas primo parẽti no stro esse non potuit. qz et exclusus a paradi/si gaudijs hoc qõ amiserat quõ viderat re/colebat. Vi aũt sentire vel recolere audita ñ possunt quia eorum nullum sicut illi saltem de preterito experimentum tenent. Ac si enĩ p̃gnans mulier mittatur in carcerẽ ibiq̃ pu erum pariat qui natus in carcere nutriet et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genu it solem. lunam. stellas. mõtes. et campos: volantes aues. currentes equos nominet: Ille vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud q̃ tenebras carceris sciat et hec quidem esse audiat. sed qz ea per experimen tum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum es/se summa atq̃ inuisibilia audiunt. diffidũt an vera sint quia sola hec infima in quib⁹ na ti sunt visibilia nouerunt. Unde factum est vt ipse inuisibilium et visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret et spiritum sanctum ad corda nostra mitteret. quatinus per eum viuifica/ti crederemus. que adhuc sare per experimẽ tum non possumus quotquot ergo hũc spi ritum hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Naz quia post mortem carnis viuat anima patz ratio sed fidei admixta. Nunquid et sancti apostoli ac martires xp̃i presentem vitam ỗ spicerent. in morte carnis animas ponerẽt.

nisi cercioꝛē animarum vitā subsequi scirēt. Et ecce bi qui animas in morte posuerūt at q̄ animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choꝛu/ scant. Ad extincta coꝛū nāq̄ coꝛpoꝛa viuen tes egri veniunt et sanātur. ꝓiuri veniunt et demonio vexantur. demoniaci veniūt et li/ berantur leprosi veniūt et mūdātur. deferūt mortui et suscitantur. Si igitur vitā aie ma/ nentis in coꝛpoꝛe deprehēdis ex motu mem bꝛoꝛum cur non perpendis vitam aie ꝑ coꝛ pus etiā per ossa mortua in virtute miracu/ loꝛum. Nā et multi nostꝛoꝛū mentis oculū fide pura et vbertate mūdantes egredien tes ex carne aias frequenter viderūt. hec ille De hoc ponūtur plura miracula in libꝛo dy alogoꝛum vide ibi

De heresi eoꝛū qui dicunt q̄ nō possunt euitare peccata qui fuerunt nati in tali con/ stellatione vel signo.

q Uartadecima heresis est coꝛū qui dicunt se nō posse euitare peccata q̄ sunt nati in tali signo. Dic notādū est q̄ ꝑm gre. in omelia et ꝑm Aug. in .v. de ciui. dī .c.1. et. xxiij. q. iij. quidam heretici, et ē ysiꝺ. viij. Etby. c.v. fuerūt quidā heretici dicti pri cillianiste qui fundamētis astrologoꝛū ad/ herentes dicūt vnūquēq̄ hoīem sub cōstel/ lationibus stellarū nasci earūq̄ influentijs regi. dicunt etiam tales stellas dictoꝛū ho/ minū cē fatū. quod quidē fatū ꝑm Augusti. nō dicūt dispositionē ac causarū oꝛdinem si ue cōnexionē in ipsis reb⁹ ꝑm diuinā volun tatē sicut dicit boeci⁹. iij. de cōsolatiōe ꝓsa. vi. Sed dicūt fatū vim positionis syderū q̄l est qñ quis nascatur vel cōcipitur quā vitare nō possent dicūt etiā habere ptātem stellas super hoīm vitā mortem actus et officia. di cunt em̄ q̄ mars facit hominē homicidā et ꝓliatoꝛem. Aquarius piscatoꝛē. Libra tra/ pezetā cāpsoꝛē et mercatoꝛē huius opinio/ nis fuerunt thalmudiste dicentes de thal/ muth. talia verba. filij et quisiones rerū nō depēdent ex meritis sed depēdēt ex cōstella tione signi. Sit attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis et signis dicē tes in eodē libꝛo. Si natus fuisset saul in si gno dauid. q̄ ceciderisset coꝛam eo Item di/ cunt iudei in libꝛo thalmuth. in. c. q̄ō inapit ceder thabemer q̄ vn⁹ doctoꝛ cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat q̄ stringeba tur et foꝛtiter mūdus. vult dicere q̄ habebat magnā paupertatem et faciebat oꝛationem deo q̄ reuelaret ipsum ab illa magna pau/ pertate. et dicitur ibi q̄ de⁹ respondit sibi vis q̄ ꝓpter amoꝛē tuū destruā mundū et iterū creem illum et foꝛte eris in signo in quo effi cieris diues. Ex quibus apparet manifeste q̄ isti intelligebant deū non habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantī/ bus signis. Ex isto fundamēto supradicti heretici posuerunt q̄ stella que nato domino oꝛta fuit ad hoc noviter facta et creata fuit vt ꝝo influeret sup eius vitā mortem. actus et officia ptātem haberet et sibi in omnib⁹ fatū esset. Protato dicit greg. vbi supra q̄ predi/ ci heretici hoc in adiutoꝛiū sui erꝛoris assu/ munt q̄ noua stella exiit cū dominus in car ne apparuit cuius fuisse fatū eandē stellam putant. Predictus eꝛꝛoꝛ siue heresis impro/ batꝰ per tres doctoꝛes ꝓbatissimos. s. ꝓ au/ gust. Ambr. et Greg. Et primo per aug. qui i quinto libꝛo. de ciui. dei in. c.1. dicit istā opi nionem esse offensiuā et iniuriosā quatuoꝛ rebus insignibus et irreprobabilib⁹. Prīo cōi lege et secte in generali. Secūdo celo in speciali. Terao iudicio diuinali. Quarto ꝓ bationi experimentali. Primo Aug. dicit q̄ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni le gi etc. ꝑm em̄ tullīū de natura deoꝛū omnis lex et secta posuit deum esse. Non est tam fe/ ra tā rudibusq̄ moꝛibus cuius mētem opi nio deoꝛū non habuerit inquit tullius. Itē omnis secta et lex ponit q̄ deus in necessita tibus debet inuocari et rogari. Unde secun/ dum ꝓbm in ethicis latera et cultus deoꝛuꝫ sunt de lege nature et ꝑm tullīū vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedam habꝫ q̄b⁹ deos suos reuereꝛ. Si ergo ista opinio veritate contineat que dicit stellas hꝛe banc potestatem q̄ ex suis influentijs. moꝛib⁹ et actibus hominum imponant necessitatem quam euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur q̄ si dicat frustra. Unde contra ponentes istaꝫ opinionem dicit in textu. Di ab auribus ho minum repellendi sunt non solum eoꝛum q̄ veram religionem tenent. sed qui deoꝛum q̄ liumcūq̄ licet falsoꝛum volunt esse cultoꝛes Dec opinio quid aliꝺ agit nisi vt null⁹ oino

colatur aut rogef de⁹. hec aug. Item secun/
do ꝟ opinio est offēsiua et iniuriosa celo spā
liter magna diffamatio istius ciuitatis essz
si diceretur ꝙ in aula sui cōsiliarij ciues et
rectores cōcluderent et determinarēt latroci
nia ꝓperranda homicidia et certa mala com
mittēda ꝓ istā ymaginationē. Augu. dicit
ꝙ celum quedaz curia vel ciuitas est. ciues
sunt stelle et si isti influunt et necessitant ad
latrocinia homicidia et cetera. mala celo est
vituperiū et iniuria. Tercio hec opinio ē
offensiua et iniuriosa diuino iudicio. Unde
aug. in textu. Quale inquit iudiciū de factis
hominū relinquit deo quib⁹ celestis adhi/
betur necessitas. ad idem. xxiij. q. iij. vaſ.
ire. Quarto et vltimo est offensiuā hec o/
pinio ꝓbationi experimentali. sepe videm⁹
ꝙ duo gemī nati et cōcepti sub eodē signo
et cōstellatione stellarū sunt ita diuersi in oī
bus et dissimiles ꝙ magis sunt similes illi
qui in diuersis constellationibus sunt nati
et cōcepti et istā rōem dicit aug. fortissimam
Unde in textu contra istos. Quid inquit est
ꝙ nū ꝙ dicere potuerunt aut in vita gemino
rū in actionib⁹ in honorib⁹ cetensq; reb⁹ ad
humanā vitā ꝓtinētibus atq; in ipsa morte
sit plerūq; tantaq; diuersitas vt similiores
eis sint quantum ad hoc attinet multi extra
nei ꝙ ipsi inter se gemini qui exiguo tpis i/
teruallo in nascendi separato in cōceptu au
tem per vnum cōcubitum vno etiam momē
to seminati. Dat exēplū. in. iiij. c. et idē bēt
Heñ. xxv. Malach. i. et. xlvij. d. ꝙtūlibet. ia
cob dilexit esau: o. habui. Nati sunt duo ge/
mini antiqua patrū memoria sic alter p⁹ al/
terum vt posterior plantā prioris teneret tā/
ta fuit in eorū vita morū diuersitas tāta in
actibus dispantas tanta in parentū amore
dissimilitudo vt etiam inimicos eos inter se
faceret ista distantia. Nunquid hoc dicit ꝙ
vno ābulāte alius sedebat. vno dormiente
ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat vn⁹
duxit mercēnariā futurē ali⁹ ñ futur vn⁹ a
mre diligebat. ali⁹ amre ñ diligebat vn⁹ bo
norē q; apd eos magn⁹ habebatur amisit al
ter adeptus est. hec. aug. Secūdo improbat
ista heresis ꝓ Ihē. qui dicit ꝙ hec opinio fa
cit triplicē blasphemiā in deū. pria ē ꝙ de⁹
est et fuit malus in stellas creando. vnde su
per Math. dicit sic. Si aliquis adulter et ho
micida fiat per stellas magna est iniquitas
stellarum. maior illius qui creauit stellas.
Nam cuz sit prescius futurorū deus ex quo
tanta iniquitas futura erat per stellas si no/
luerit emēdare non est bonus. si voluit et ñ
potuit impotēs est. Secūda blasphemia est
ꝙ deus est crudelis in talib⁹ ꝓ delictis ꝑpe/
nas dare. vñ Ihē. vt quid mali penā susci/
piam. quod nō voluntate sed necessitate cō/
misi. Tercia blasphemia est ꝙ de⁹ est insipi
ens in precipiēdo. Unde Ihē. Quis em̄ iu
bet aliquē ne faciat malū quod non potest
declinare aut vt faciat bonū ad quod nō po
test pcenire. hec ille. vnde merito dicit. M.
xi. Jugū enim meū suaue est. et. i. Jo. v. mā
data eius grauia non sunt. Tercio et vlti
mo improbat hec opinio heretica ꝓ greg. si
cut ꝓ aug. Sed dat spāliter vnū exemplum
de honorib⁹ et dignitatibus hominū. Ubi ī
omelia epiphanie dicit sic. absit a fidelium
cordibus vt fatū aliquid dicamus vitā q̄p
pe hominū solus hanc conditor qui creauit
administrat. Nec; em̄ ꝓpter stellas homo.
sed stelle ꝓpter hominē facte sunt. Sequit ī
psarū quoq; francorūq; terra reges ex gene
re prodeunt quibus ꝓfecto nascentib⁹ quis
estimet quanti eisdem momentis bouarū et
porcorū ex seruili conditione nascantur.
et tamen regum filij vno eodēq; sidere cum
seruis nati ad regnum ꝓficiunt cum serui q̄
secū fuerāt geniti in seruitute moriant. Hec
greg. Patet igitur per istos tres doctores ve
nerabiles ꝙ predicta opinio est falsa et he/
retica. Unde determinando veritatem cō/
cludit aug. de stella nouiter xp̄o nascente cre
ata ꝙ ipsa nō est xp̄o infatum: Unde ser/
mone. viij. super Jo. non est sub fato syder
dominus syderum cum ipse sit conditor sy/
derum. et cōtra faustū nō ī xp̄s nat⁹ est vt si
dici oportet nō stellā xp̄o sed xp̄m stelle fa/
tū diceremus fuisse. Ipse quippe illi non il/
la huic nascendi contulit causam. Sed que/
reret aliquis diligens scire vtrum ex impres/
sione luminariū celestiuz causetur aliquo
modo in hominibus diuersitas morum. re
spondetur ꝙ mores hominum et eventus
futurorum a sydenb⁹ causari dupliciter pōt
intelligi aut necessario et sufficienter aut di/
spositiue et contingenter. Si dicatur primo
modo sic non tantum est falsum sed etiam
hereticum quia repugnat xp̄iane religiōi. in
qz veritas fidei in hoc errore saluari ñ posset

dum enī omnia ponit a ſyderibus neceſſa/rio euenire tollit meritum et per conſequens gl'am tū q; boneſtas morū per būc errorē p iudiciū patitur dū culpa peccātis in ſydera refunditur vt ſupradictū eſt q; ſic licētia malefaciendi ſine reprehenſione creditur vt bō ad orandū et colendū ſydera incuruetur Si autem dicatur mores hominū a diſpoſitio/nibus ſyderū variari diſpoſitiue et contīgē/ter ſic pōt habere veritatē q; nec rōi nec fidei repugnat planū eſt enim ꝙ diſpoſitio cor/poris varia multū facit ad variationē affe/ctionū et morū anime vt plurium enī aīma corporis cōplexiones imitaf vt dicit ſer pī cipiator. Unde colerici ſunt iracūdi et sāguinei ſunt benigni. melancolici ſunt Inui/di et flegmatici pigri hoc aūt nō eſt neceſſari um q; anima dominatur ſuo corpori maxi/me qñ ē adiuta p grām. multos enī videm⁹ colericos māſuetoſ et melācolicos bēignoſ qñ ergo virtus corporū celeſtiū opaf admi ctionē et qualitatē cōplexionū. Dīc ē ꝙ per conſequens operatur quodāmodo ad qua litatem morum valde tamē de longinquo. plus enī facit ad qualitatem cōplexionis vir tus nature inferioris ꝙ virtus ſyderū. Un/de aug. in. v. de ciui. dei. c. ij. In ſolutiōe cu iuſd ī queſtionis de duobus fratribus qui ſimul infirmabantur et curabantur cum que reret vnde hoc eſſet: magis cōmendat ratio/nem ypocratis ꝙ aſtronomi ypocras enim rīdit ꝙ hoc erat ꝓpter ſimilitudinē cōplexi onis. Et aſtronom⁹ rīdit ꝙ hoc erat ꝓpter idēptitatem conſtellationis melius enim re ſpondit phīſic⁹ quia cām dedit magis ꝓpri am et propinquam. Eſt ſic ergo dicēdū ꝙ ī preſſiones ſyderū aliquo modo diſponunt ad varietatē morū. nō quidē diſpoſituē ne ceſſaria et ꝓxima et ſufficiente ſed remota et contingente. Sed obijcitur ꝙ pbus libro d ꝓprietatib⁹ elemētorum dicit ꝙ regna va/cua facta ſunt et terre depopulate apud con iūctionē. Iouis et ſaturni ſed talia non de/pendent ex libero arbitrio ergo etc. Reſpon detur ꝙ hoc dicit pbs non q; homines non potuerunt reſiſtere influentie illius conſtel/lationis, ſed q; noluerunt q; dicit Tholome us in almageſti. ſapiens homo dominabīf aſtris ꝙuis autē cōiuncto iouis et ſaturni eo ꝙ ſaturnus habet influentiā melācolicā et malam Jupiter aūt immittit valde bonā influentiam pōt ad ritā vel diſcordiam bo mines inclinare cui tamē inclinationi boies ꝓ libertatem arbitrij pñt reſiſtere et ſatis fa/ciliter cū adiutorio gratie dei. Obijcitur iterū quia damaſcenus li. iij. c. vi. dicit cōſti tuūtur multotiens et comete ſigna quedam mortis regū. etc. Reſponſio quidā dicunt ꝙ cometa nec naturaliter generaf nec ē vna de ſtellis in firmamento poſitis. Unde nec eius ſignificato eſt naturalis. Unde damaſcen⁹ li. ij. c. vi. dicit ꝙ comete nō ſunt ex his que a principio gentē ſunt ſed diuina iuſſio ne ſm ipſum tempus conſtituūtur et rurſus diſſoluuntur hec damaſcenus. et per tale ſi/gnum deus prenunciat mortem regum ma/gis ꝙ aliorum tū q; rex eſt perſona cōmūiſ tum q; ex hoc pōt oriri turbatio regni de cu/ius cuſtodia magis ſolicitant angeli ꝓpter cōmune bonū. Et ſi queras quod erit illō regnum in quo debet tale accidere. dicreſpō det catholicus dicēs ꝙ qñcūq; apparet ſem per ſignificat mortem vel imutationem ali/cuius principis vel deſtructionis alicui⁹ pa/trie. et ſemper dirigit radios ſuos ad illā pa triam cui minatur. Alij autem qui viā phi/ſicam ſequūtur videtur ꝙ ſtella cometa ſit i preſſio calida et ſicca generata ex inferiore p te aeris ꝓpe ignem de vapore calido et ſic/co et glob⁹ illius vaporis adunatus appa/ret corpus ſtelle. Partes autem illius corpo ris diſcontinuate circa illum globum et i lō gum protēſe in ſuis extremitatibus illi glo bo cōiuncte ſunt quaſi eius come ſicut loq̄f albertus magnus dicens ꝙ comete ſūt ſtel le habentes comas quod fit per aerem in flā matū contentū a ſtellis ſiue planetis quīq; ſcz ſaturno Joue. mercurio et venere: Iſti ei planete ꝓpter velocē motū ipſorū igniunt aerem in circuitu corū et ſic propter aerē iflā matum contentum a ſtellis predictis comū cto lumine eorum cum eo videntur ſtelle il/le comete et ſecūdum hanc poſitionē ſignat et cauſat non per ſe ſed per accidēs mortali/tatē ꝓueniētem ex infirmitatib⁹ calidis et ſic cis q; vehemens diſpata ſiccitas conſueta ē ꝓuenire et cōtinuari generationi comete et quia vt in pluribus diuites nutriunf calidi/et ſiccis. Ideo illo tēpore multi diuites mo/riūtur inter quos mors regum et principuz

est magis notabilis. Huius opinionis vi̇̃ tur esse ysodo⁹ in. viij. ethymoloiarū: Dicit enim ꝙ hoc genus ſyderis qñ apparet ſignat peſtilentiā. aut famā. aut bellū. Item videt ſentire beda. Dicit ei ꝙ ſignat peſtilentiam aut bella. aut ventus. aut eſtus. Et ſi queraſ vtrū illa ſtella que apparuit i natiuitate xp̄i fuit cometa. Reſpondet beda. ꝙ nō qz ex q̄ buſcūq; cauſis naſcatur cometa ſiue ex planetis ſiue ex fixis ſemper apparet in pteſeptēmonali. Stella autē que apparuit in ortu xp̄i mouebaſ ab oriente ad meridiē verſum occaſum quod nō ſolet facere mot⁹ cometaruz. vt dicatur Cri⁹. et ſic ptz ſm quālibz iſtarum opinionū nullū penitus aſtra babeī dominium ſuper liberum arbitrium. licet inclinent diſpoſitos ad aliquas paſſiones.

Quod diffinire que aſſertio eſt catholica vel beretica pertinet ad theologos.

Ertia cōſideratio eſt ſcire ad quoſ ptinet diffinire que aſſertio eſt catholica vel beretica vtrū. ſ. ad theologos vel canoniſtas. Et reſpōdet venerabilis Guillermus ocban in ſuo dyalogo ꝙ iſtud verbū diffinire baber plures ſignificationes de quibus due ad propoſitum vidē tur ptinere. Contingit enim aliquid diffinire auctoritate officij. et ſic diffinire que aſſertio catholica et que beretica ſit cenſenda ad ſummum pontificem pertinet et concilium generale. Aliter contingit diffinire per modum doctrine quomodo magiſtri in ſcholis diffiniunt queſtiones et determinant et ſic accepto verbo diffiniendi circa propoſitam queſtionem diuerſimode ſentiunt litterati. Eſt enim vna opinio ꝙ ad canoniſtas principaliter ſpectat que aſſertio ē. catholica que beretica iudicare ad quod mouentur tripli ci ratione: Prima eſt bec. Ad illam ſcīē tiam principaliter ſpectat diffinire vel diſcernere que aſſertio eſt catholica et que bereti ca cenſenda. que principaliter tractat de aſſertione veritatum theologicarum et reprobatione bereſum damnatorum huiuſmodi eſt ſcientia canoniſtarum et non theologoꝝ ergo. Secunda ratio bec eſt: Ad illam ſcientiam pertinet diffinire que aſſertio eſt catholica et que beretica eſt cenſenda cui fideſ ꝑtum ad credibilia principalibus adhibetur. Sed ꝑtum ad ea que ſunt fidei magis credendum eſt canoniſtarum ſcientie ꝑ theologorum quia magis credendum eſt ecclеſie per quam edita eſt ſcientia canoniſtarum ꝑ euangelio teſte auguſtino qui videt aſſerere maiorem eſſe auctoritatem eccleſie ꝑ euangelij. quia nec euangelio inquit crederem niſi auctoritas eccleſie compuliſſet ergo ad ſcientiam canoniſtarum magis pertinet diffinire que aſſertio eſt catholica que beretica ē cenſenda ꝑ ad theologiam. Tercia ratio eſt bec. Ad illam ſcientiam principaliter ſpectat diſcernere que aſſertio eſt catholica que beretica eſt cenſenda cuius auctoritas habet ſymbolum fidei et articulos ordinare et articulos fidei recte et rite diſtinguere ſed boc ſpectat ad ſummum pontificem qui actor eſt ſcientie canoniſtarum ergo per conſequens ad ipſos principaliuſ ꝑ ad theologicos pertinet diffinire que aſſertio catholica que beretica debeat reputari. Alij indubitanter tenent ꝙ ad theologiam ſpectat non per modum diffinitionis auctoritatiue ſed per modum doctrine principaliter diffinire que aſſertio catholica que beretica cenſenda eſt et ꝙ ad canoniſtas non pertinet niſi inquantum eorum ſcīēntia aliqua ad fidem ſpectantia dinoſcitur mendicare a theologia quod nituntur rationibus affirmare: Quarum prima eſt bec. Ad illius ſcientie doctores propter quam ſolummodo dicatur aſſertio catholica vel beretica principaliter ſpectat diffinire per modum doctrine que aſſertio eſt catholica reputanda. Sed per theologiam ſolummodo ſcitur q̄cunq; aſſertio catholica reputanda quia illa aſſertio ſola que eſt conſona theologie ē verecatholica. Illa vero que theologie noſcitur aduerſari eſſe dinoſcitur beretica. Si enim aliqua aſſertio quibuſcunq; de cauſis ſummorum pontificum vel etiam generalium conſiliorum aut etiam imperatorum legibus inueniretur aduerſa ſi theologie nullatenus obuiare ꝙuis ꝓ falſa et erroca poſſet bri. nō tñ deberet inter bereſes cōputari.

ergo ad theologie tractores pr̃ncipaliter pt̃i/
net diffinire p̄ modū doctrine que assertō ca
tholica et que hereticā censenda est. Secun/
da ratio est hec. Ad illius scientie tractato/
res in qua explicite et ꝓplete traditur regula
fidei orthodoxe principaliter spectat diffini
re per modū doctrine que assertio catholica
que hereticā ē cēsenda. Hmōi aūt est scīa
theologica nō canonistarum. multa. n. ad fi
dē nostrā spectantia in theologia reperiunt̄
explicite de quibus in scientia canonistaꝝ
mentio nō habet̄. nihil autē pertinēs ad re/
gulam fidei in alia scīa potest reperiri nisi
q̄ a theologia recipiunt. ergo ad theologos
nosc̄itur talis diffinitio principaliter pertinere
ad canonistas non spectat nisi inquantum
aliqua theologica a theologis nosc̄unt mē/
dicare. Tercia rō est hec de assertiōib⁹ quas
scīa superior et inferior tractare nosc̄it̄ h⁹
superior scientia principalius iudicare. S⁹
de quibusdā assertionib⁹ catholicis et here/
ticalibus theologia que est superior et scien
tia canonistarū que est inferior aliquo mo/
do pertractāt ergo ad theologiā pertinet pri/
cipalius talis diffinitio. et per cōsequēs ad
theologos principaliter spectat diffinire per
modū doctrine que assertio catholica q̄ he/
retica est censenda. Plures alias solēnes ra
tiones facit vbi supra venerabilis ochā sed
hec sufficiant pro presenti. Restat autē rīnde
re ad rationes canonistarum. Ad primam
nōnulli respondent theologi dicētes q̄ ad
theologiā nō ad scientiam canonistarū spe
ctat principaliter de approbatione veritatū
catholicarū et reprobatione hereſum dāna
tarū tractare cuius rōem assignant dicētes.
q̄ assertio veritatis est approbatio veritatis
qui. n. aliquod dictū asserit esse verū appro
bat illud dictū tan q̄ verū assertio veritatis
est approbatio veritatis. Approbatio autē
veritatis est reprobatio cōtrarie falsitatis q̄
qui aliquam approbat veritatē per ꝓsequēs
cōtrariam reprobat falsitatem sicut qui pri/
mit vnum contrariorum per consequēs ꝓhi
bet aliud vt̄ notat gl. in decreto di. prīa būa
num super verbo prohibetur. assertio ergo
veritatum theologicarum per quandā cōse
quentiam est reprobatio omnium hereſum
contrariarum. Cū ergo per theologiā prīci
palit̄ veritates theologice asserāt̄. sequitur
q̄ approbatio veritatū theologicarū et dā/
natio hereſū principaliter ad theologiaꝫ p/
tinet Sed dices ergo talis approbatio et re
probatio principaliter ad theologiam perti/
net ergo non tm̄ ad eam pertinet respondent
predicti dicentes q̄ ad scientiam canonista
rum pertinent libri decretorum et decretaliū
et alie questiones summorum pontificū et
episcopale in quibus quedā veritates theo
logice asseruntur et nōnulle hereſes reprobā
tur. licet tamē ille veritates et hereſes sit pau
ce respectu illarum que in theologia baben
tur. et ideo non tm̄ ad theologiam. sed etiaꝫ
ad scientiam canonistarū spectat aliquas ve
ritates catholicas approbare et aliquas he
reſes licet paucas reprobare. Ad theologiā
autem spectant omnes veritates catholicas
approbare et omnes hereſes reprobare. q̄re
licet principaliter talis approbatō et repro/
batio ad theologiā pertineat. pertinet tamē
secūdario nihilomin⁹ ad scientiam canoni/
starum aliam rationem adducunt dicentes
theologia veritates catholicas approban/
do et hereſes reprobando a canonistarum
scientia nihil omino recipit vel mendicat.
Canonistarum tamen scientia veritates ca
tholicas approbando et hereſes reproban/
do ad theologia omnia mendicando proce
dit quare ad theologiam hec principalius
et vniuersaliter pertinere nosc̄untur ad cano
nistarum scientiam secundario et priculari/
ter. Ad secundam rationem canonistarū
respōdetur q̄ q̄tum ad ea que fidei sūt ma/
gis credendum est theologie q̄ cuicunq̄ a/
lie scientie. nulliſq̄ scriptoribus quarūcun/
q̄ scientiarum ita oportet credere sicut scrip/
toribus sacre theologie. Auctoritas beati
Augusti. que adducatur vt nonnulli dicunt
frequenter a multis contra intellectum beati
August. pessime allegatur. Ad cuius intel
lectum dicunt esse sciendum q̄ nomen eccle
sie equiuoce in locis varijs scripturarum ac
ciptur aliquando pro loco corporali diui/
nis officijs deputato. Aliquando pro ali/
quo speciali collegio clericorum. Aliquan/
do pro toto collegio omnium clericorum.
Aliquando pro aliqua multitudine speci/
ali deri et populi. Aliquando pro tota con/
gregatione omnium fidelium simul in hac
vita mortali degentium. Aliquando ve
ro nomen ecclesie non solum totam congre
gationem viuentium Sed etiam fideles

mortuos comprehēdit et iſto vltimo modo accipit eccleſiam btūs Aug. in li. cōtra manichēos et recitatur di. xi. capi. palam. qui aut palā ē q̄ ī re dubia ad fidē valeat catholico eccleſie auctoritas que ab ipſis fundatiſſimis ſedib⁹ apoſtolorū vſq̄ ad bodiernum diem ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſene et tot populorū conſentance firmatur vbi eccleſia catholica epiſcopos et pp̄los a tempore apoſtolorum vſq̄ ad ordines ſibimet ſuccedētes importat. et ſic accipit nomen eccleſie. Aug. cū aſſerit q̄ non crederet euangelio niſi eū auctoritas eccleſie compelleret. Iſta. n. eccleſia ſcriptores euangelij et omnes populos cōprehendit ſicut p̄batum eſt. Quare ex auctoritate Aug. ſane intellecta in ferī nō pōt q̄ magis ſit credendū ſummo pōtifici canonū conditori q̄ euangelio. et per conſequens per eā p̄ban non p̄ſ q̄ maior fides ſit exhibenda ſacris canonibus q̄ euāgelio xp̄i. Concedūt tñ q̄ magis credendū eſt eccleſie que eſt multitudo catholicorum oīm qui fuerunt a temporibus p̄pbetarum et ap̄lorū vſq̄ modo q̄ euangelio. ñ q̄ de euangelio ſit aliqualiter dubitādū. ſz q̄ totū eſt maius ſua p̄te. Eccleſia igitur q̄ maioris auctoritatis eſt q̄ euangeliſta eſt illa eccleſia cuius auctor euangelij p̄s eſſe dinoſcitur. Nō eſt aūt mirū ſi maior ē auctoritas totius q̄ p̄tis. ideo maior eſt auctoritas totius congregationis cōprehēdentis euāgeliſtas et omnes alios ortbodoxos vſq̄ ad bec tp̄a q̄ vnius vel etiam plurium perſonarū congregationis eiuſdem. Quod autem conditor canonū non ſit maioris auctoritatis q̄ euangelium ſed multominoris ipſimet. canonū cōditores teſtantur apte. Urbanus enim papa vt babetur. xxv. q. i. c. ſūt quidem ait ſciendum vero ſum opē eſt q̄ in de nouas leges pōt cōdere pōtifex ſupplere romanus. vnde euāgeliſte nequi q̄ aliq̄d dixerunt vbi vero apte domin⁹ vel eius apoſtoli vel eorū ſequaces ſancti patres ſentētialiter aliquid diffinierunt ibi romani pontifices non nouam legē dare p̄ñt ſed pont⁹ q̄ p̄dicatū ē vſq̄ ad animā et ſanguinē ꝯfirmare dz. ſi ei q̄ docuerūt apoſtoli et p̄pbete q̄ abſit deſtruere niteret nō ſniam dare ſz magis errare cōuinceretur. Ex bis igit colligitur euidēter q̄ cōditor canonū miōris ē auctoritatis q̄ euāgelū ſacroſanctū cōtra q̄ nouā legē nequa q̄ cōdere pōt ſed euāgeliū defendere vſq̄ ad aīam et ſanguinē obligatur Contra quod ſi nouā legē dare p̄ſumeret eſſet de errore p catholicos cōuincendos. bñ fabian⁹ papa cōcordat q̄ vt bēſ. xxiij. q. iij. c. q̄ oīpotētē deū metuit nec cōtra euāgelium nec cōtra apoſtolos nec cōtra p̄pbetas nec ſanctorū patrū iſtituta agere aliq̄d vllo mō p̄ſentit. Ex quib⁹ verbis patēter habetur q̄ cōditor canonū ſi oīpotētē metuit nibil contra euāgeliū cōponere p̄ſumit ſtatuere et itanō maioris ſed minoris auctoritatis q̄ euāgeliū eē dinoſc⁹ q̄ in plumb⁹ capitulis in libro decretorū in certis luce clar⁹ cōſtat ſicut ex diſtinctione. ix. c. noli. et. c. ego ſolis cs. c. quis neſciat. et. ca. noli. et. c. nec p̄. et ex. xiiij. di. c. ſicut. et ex cā. ij. q. iij. c. ſi is q̄ p̄ſt. Alie auctoritates q̄ plurime quas longū eēt recitare bocidē aſſerūt māifeſte. et p̄pter eaſdē rōes dicūt q̄ tota multitudo xp̄ianorū nūc vita mortali viuētiū nō eſt maioris auctoritatis q̄ ſit ſanctū euāgeliū q̄ multitudo viuentiū dz vſq̄ ad animam et ſanguinē defenſare euangeliū. Ad terciam rōem canōiſtarū mīdēt nōnulli dicētes q̄ ſūmus pōtifex debet ſacrarū lr̄arū bñ noticiā et etiā in ſacris canōib⁹ debet eſſe p̄it⁹. Et ido ſimbolū ordinare et articulos fidei recte diſtinguere ſpectat ad ipſum p̄cipue cū cōcilio et aſſenſu cōcilij generalis. Sed in ſimbolū ordinādo et articulos fidei diſtinguendo et eadem ratione in diſtinguendo autentice que aſſertio ſit catholica et que hereticā reputanda theologie p̄incipaliter debet inniti. ſecundario autem in ſacris canonibus ſe potent fundare. Et ideo ex iſta ratione concludi poteſt q̄ ad theologos ſpectat p̄incipaliter diffinire docendo vel legem alijs exponendo q̄ aſſertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et licet cum theologi vel alij de hereſi accuſantur vel alios excuſare conantur. libellus excuſationis reſponſionis appellationis. et buiuſmodi componere neſciant nec formare ſed ad canoniſtas oporteat eos recurrere. non tamen ex boc conduditur q̄ ad eos p̄incipaliter pertineat diffinire que aſſertio catholica et que hereticā eſt cenſenda vt dictum eſt. quia aliud eſt diſcernere que aſſertio ē et cetera. et aliud ē ſcire formas accuſationū et modū agendi cōtra hereticos i iudicio defendēdi de hereſi

accusatos qz primū ad theologos. secūduz ad canonistas dinoscat̄ pinere quoniā aliud est cognoscere denarios veros et falsis aurū ab aurichalco. equos sanos, ab eqs egris arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliquis de aliquo p̄dictorū voluerit in iudicio accusare aliquem accusatus si se voluerit defensare quō libelli accusationis. missionis appellationis et hmōi qz vti in iudicio fuerit opportunū confici debeāt et formari. primū admonetarios aurifabros. fabros ferri. et fabricatores armorū spectare dinoscatur. Secūdū vero ad iuristas nō est dubium pertinere. Unde p̄ istā rōem probari p̄tingeret qz ad iuristas pertinet discernere qō arū est verū et qō falsum qui panni sunt artificialr facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de omnibus mechanicis et reb⁹ naturalibus vniuersis. que in vsum hominū veniūt haberent principaliter iuriste discernere qualia eēnt fm̄ naturā suam vel artem. cū de huiusmodi omnib⁹ contingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigātes, p libellis accusationes missionis appellationis et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat qz sepe iurispiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt eē fm̄ naturā vel artem a qua fiunt nescīūt iudicare. quō tamē de talibus reb⁹ recipiendis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendēdi coram iudice non ignorant.

Quō beretici a fidelib⁹ sunt vitādi.

Etaua cōsideratio ē si beretici sūt vitandi. quare videt aliqui qz non fm illud Matb. xiij. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul et triticum simite vtraqz crescere vsqz ad messem. zizania sunt beretici triticū vero fideles messis finis seculi. ergo beretici sunt tolerandi inter fideles et nō sunt ab eis vitandi vsqz ad finem seculi. pro declaratione huius cōsiderationis. et solutione argumenti notandū qz multiplexē cōmunio et similiter multiplex est cōionis priuatio. Est. n. cōmunio spūalis. s. que est in cōsensu vero vel interpretatiuo et boc modo nō est cū beretics cōicandum. sic intelligitur illud. ij. Cor. vi. Exite de medio eorum gl. spiritualiter. s. vt eorum scelera increpetis. Est secūdo communio in sacramentis boc etiam modo non est communicandū cū beretics notatis siue nominatis. qui ēt licet nō sint notati siue nominati tamen quantū est ex se priuētur effectu cōionis sacramentorum qz ipso iure sūt excōicati siue occulti siue manifesti extra de beretics. excōicamus. Et iterum communio in cibo potu et hmōi boc ēt modo non est communicandum cum ill' beretics qui precisi sunt ab ecclesia nominatim. Est etiam quarta cōmunio corporalis vt cobabitatio in eadem ciuitate. et talis communio non vitabatur in principio ꝓpter multitudinem beretcorum. si autem timeretur de lapsu ab aliquibus tutius esset non habitare cum eis. Sic ergo pōt responderi ad argumentum qz illud dictum pōt intelligi de beretics occultis quorum beresis deprehendi nō pōt tales. n. et si excōicentur excommunicatione generali. non tñ excōicatione personali nec exterminā gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestorum intelligantur. vel intelligi pōt de catholicis mal' Unde Rabanus. habens discretionis exēplum equanimiter debet tolerare malos ꝓpter bonos. Sciendum autem qz messis dicatur tempus illud quo beretici mānifeste corruptui aliorum. sunt abijciendi euangelica falsificando intelligitur p̄missio ergo tempore illo quo nō discernitur plene an sit beretcus. cum autem innotuerit plene ecclesie corruptio sua est personaliter p̄scindendus. Unde Augustinus li. de vera religione dicit sententionaliter qz in ecclesia tāndiu sustinetur error alicuius donec aut accusationem inueniat. aut opinionē prauam pertinaciter defendat. Cū autē dicitur. i. Cor. xij. necesse est bereses eē. Ibi dicitur necesse illud quod est vtile per accidens siue ꝓter intentionem beretcorum. s. ad boc vt ab bis que se exercent in diuina scriptura pigricia cam discutiendi excutiatur et magis fidei veritas declaretur. vt supra patuit consideratione quinta. boc etiam habetur ex glo. super illud. Esa. vij. boc dicit dominꝰ et cetera. super. i. vsqz ad finem seculi erunt aliqne bereses vel malicie bominum ad exercendam fidelium sapientiam et patientiam. Sic ergo patet quomodo beretici sunt vitandi. sz notorij. Dico ēt sine denunciatione cuz nul

la possit tergiuersatione celari puta si publi ce ꝓdicarent contra fidem. extra de cohabi. clerico. et mulieruz. c. vestra. et. c. fi. possum⁹ tamen et debemus eos monere et inducere vt ad veram fidem redeant. Jn alijs vero ñ licet eis cõicare etiam si sit pater filius ma ritus vel vxor aut sozor huic seruitutī subie ctus. et ideo si infidelis discedit. discedat se cũdũ apostolum. xxviij. q. i. in. c. si infidelis

An sit cũ hereticis aut alijs boib⁹ publi ce disputandũ.

n Ona cõsideratio est Si est cũ here ticis vel cũ alijs infidelibus pu blice disputandũ. Rñdetur fm Tho. in se cũda secũde. q. x. ꝙ in disputatione fidei sũt duo cõsideranda. vnũ ex pte disputantis. s. qz disputat tanq̃ dubius de fide et explñ vo lens veritatem tunc peccat. pauldubio tanq̃ infidelis. Si autem disputat ad confutãdũ errozes vel ad exercitium est laudabilis. Al liud est considerandum ex pte audientium vtrum. s. ipsi sint. instrueri et firmi ī fide tũc enim nullum est periculum disputa re. Aut si audientes sunt simplices et in fide titillã tes et tunc circa tales distinguendum est qz si sunt sollicitari ab infidelibus nitentibus ī eis fidez corrũpere. tũc necesse est publice di sputare dũmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. per hoc. n. simplices in fide firmabũ tur et tollet̃ decipiẽdi facultas in fidelib⁹ Si vero nõ sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare coram simplicib⁹ quorum fides etiam ex hoc est firmior ꝙ ni hil diuersum audiuerunt. et ideo non expe dit eis vt audiant verba infidelium dispu tantium contra fidem. pbibẽtur quoq; oẽs laycꝰ publice disputare de fide vel occulte q̃ vero contra fecerit excõicationis laqueo in nodetur. extra de hereti. c. quecũq;. li. vi.

De modo inquirendi hereticos.

d Ecima consideratio est videre q̃s est modus inquirẽdi hereticos. Ad quod breuiter dicitur ꝙ si papa dat cer tam formã illa tenẽda est: alias pñt queri p accusationẽ inq̃sitionẽ et denũciationẽ. Sz in examinatione testium cõtra hereticos de bẽt interesse due persone religiose et si fieri pt per publicaz personã cõsenbi testiũ dicta ex tra de hereti. c. vt officium. li. vi. §. volumus et concedit̃ religiosis qui dũ essent in secu lo tabellionat⁹ officiũ habuerunt et exercue rũt et etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiũ tabellionat⁹ quo ad p missa si eis iniunctum fuerit. vt in dicto. c. vt officiũ. §. cõcedẽtes Jtẽ tenẽtur dyocesani vel archiepiscopi vel archidyacon semel sal tem in anno per se vel per alios querere here ticos vbi fama est eos bitare. et illos quos credũt de hoc aliquid scire debẽt cõpellere iu rare vt indicet si quos habent suspectos ꝓ pter occulta conuẽticula vel alia signa. extra in. c. excõicamus. §. addicimus. Suspectus autem si vocatus confitetur et sperat̃ ꝺ cor rectione põt ei iniungi penitentia salutaris si autem negat et ante sit infamatus indicetur ei purgatio quã si non prestiterit excommu nicabitur et vsq; ad satisfactionem cõdignã ab omnibus euitabitur et si per ãnum sic ste terit extunc velut hereticus condemnetur. vt in dicto. c. excommunicamus. §. qui autem Jtem illi qui presunt ciuitati vel loco alij q̃ cunq; nomine censeantur ad requisitionem eorum debent iurare presse attendere inui olabiliter et seruare ac facere. ac omnibus su is subditis inuiolabiliter obseruari toto tẽ pore sui regiminis constitutiones in fauorẽ fidei a sede apostolica promulgatas ac etiã reprobatas. quas qui iurare noluerit et ser uare vt infamis et tanq̃ hereticoꝝ fautor ac de fide suspectus. officio et honore sui regi minis expoliet̃ nec vlterius ad dignitatez aliquam vel officium publicum assumatur nec teneat aliquid quod fecerit vt ptã s bali uus consul vel rector. extra li. vi. c. vt officiũ §. statuimus. Debent etiam omnes rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiam ī quisitoribus nec aliquo modo debent co gnoscere de hoc crimine. vt captus liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excommunicationem sustinuerunt per an num condemnari debent tanq̃ heretici. ex tra in capitulo vt inquisitionis li. vi. Jtem in negocijs heresis procedi potest simpliciter et de plano. et si periculum esset non no minatis accusationibus vel testibus pu blice nisi coram aliquibus prouidis precipiendo et detinẽdo secretium et huiusmodi

ſed ceſſante periculo publicentur ſit in alijs iudicijs extra in.c.ſtatuta.li.vi. Sed nūq̄d hereticꝰ poterit appellare. Dico ꝙ hereticis inhibita eſt appellatio extra eodem vt inq̄ſitionis.li.vi.

De pena qua ſunt puniēdi heretici.

Vndecima cōſideratio eſt quali pena ſunt hereticis puniendi. Reſpōdetur ꝙ quadruplici pena ſunt hereticis feriēdi.ſ.excōicatione depoſitione rerū ablatiōe et militari perſecutione. Excōicatione quia omnis hereticꝰ ſiue occultus ſiue manifeſtꝰ ipſo iure eſt excōicatus maiori excōicatione xxiij.q.i.c.i.et.ij.extra de hereti.c.ad abolēdam. Secūdo depoſitione quia indiſtincte ſiue clericus ſiue laycus etiā papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate.xl.diſ.ſi papa.xxxiij.q.i. q̄ cōtra pacem. Tercio rerū tpaliū ablatione: qz omnia bōa eorū debēt confiſcari eccleſie cui deſeruiebant ſi erant clerici vel layci ſi in tpali iuriſdictione ſunt eccleſie ſubiecti. Aliorū vero laycorū bona principibus ſecularibꝰ cōfiſcantur. Quarto militari pſecutione ſi enī ꝓpter malos puniendos oportuit regiā maieſtatē non ſolū legibus eē decoratā ſed armis armatā multofortius ꝓpter hereticos exterminandos. Jō dicit gl.i. Loq̄.v.d paulo ꝙ cū videbat aliquos ꝓternos ad eorū pompas fidē ſatbane tradebat corpaliter vexandos. Sic ergo heretici nō ſolū excōicantē et deponūtur.ſed et oi officio et beneficio debent expoliari.et ſi clericꝰ ſit debet degradari.et demū quilibet talis debet reliqui arbitrio ptātis ſecularis aīaduerſiōe debita puniēdꝰ.ſ.crematione niſi cōtinuo poſt deprehenſionē erroris ad fidem velit reuerti at errorem ſuum abiurare et ſatiſfactionē exhibere et ſic redeūtes debēt in perpetuo carcere recludi extra de hereti.excōicamuſ.ij. Sz quā penā incurrūt credētes receptores defenſores et fautores hereticorū. Reſpondetur ꝙ q̄libet talis eſt excōicatus et ſi nō ſatiſfecerit infra annum extūc ipſo iure ē infamis nec ad publica officia ſeu cōſilia nec ad eligendos aliquos ad hmōi nec ad teſtimoniū debet admitti nec pōt condere teſtamētum nec ad alicuius hereditatis ſucceſſionē accedere. Nullus quoq̄ et ſuper quocūq̄ negocio ſz ipſe alijs cogetur rndere ſi iudex eſt eius nō valet ſententia. Si aduocatꝰ nō admittitur eius patrocinū. Si tabellio nō valent eius inſtrumēta et ſic in ſimilibus. Si vero ſit de nouo ab oi officio et beneficio dz deponi.et illi qui tales poſt ꝙ fuerint ab eccliā denominati cuitare cōtēpſerint debēt excōicari ꝓbantur hec oia extra codē excōicamus.c.§. credentes. Jtē oēs clerici qui talib⁹ exhibēt ecclesiaſtica ſacramenta vel traderēt eccleſiaſtice ſepulture aut elemoſynas ſeu oblationes eorū reciperēt debent priuari ſuo officio ad quod nūq̄ reſtituent ſine idulto ſedis apoſtolice ſpāli ſimiliter et regulares quorū ēt priuilegia in illis dyoceſib⁹ non ſeruent eis in quibus tales exceſſus ꝓpetrare ꝓſumpſerunt.vt in.d.c.excōicam⁹.§.ſane clerici. Et nota ꝙ ipi credentes eorz erroribꝰ hereticis ſunt aſtricti extra codē excōicam⁹.ij. Quicūq̄ etiam hereticos credentes receptores defenſores vel fautores eorū ſciēter ꝓſumpſerint eccleſiaſtice tradere ſepulture excōicati ſunt nec debent abſolui niſi ꝓpriis manibus publice extumulēt et ꝓijciāt corpora dānatorū et locꝰ ille perpetua careat ſepultura extra de hereti.c.quicūq̄.li.vi. Jtē hereticis cum omnibus fautoribus modo dictis et ipſorum filij vſq̄ ad ſecūdā generationem ad nullū eccleſiaſticū beneficiū ſeu officium publicum admittant⁹ alias irritum eſt extra eo.c.quicūq̄.§.hereticis. Et ſi dicas ex predictis colligitur ꝙ hereticꝰ eſt multiplicanda pena puniendus hoc videtur irrationabile q̄a deus nō punit bis in idipſum. Cum ergo omnes hereticis ſunt excommunicati vt dictum eſt.et excōicatio ſi pena ſequitur ꝙ non ſunt alia pena puniendi. Reſpondetur ꝙ ꝓ vno peccato vna pena quis punitur. Sed ſi ad vnum peccatum plura concurrūt que ſūt multa peccata vel ꝓpter relapſum eiuſdē pōt homo iuſte puniri multiplici pena. Sz quis ergo labitur in dānatam hereſim punitur pena excommunicationis quia vt dictū eſt omnis hereticus eſt excommunicatus ſz ſi poſt abiuratam hereſim iterum labatur debet alia pena corpozali puniri vel temporali damnari.

Quis pōt capere hereticos et tormentis exponere.

Vodecima cõsideratio est scire qs
d põt capere et tormẽtis exponere he
reticos. Rñdetur q tã eps q̃ inq̃
sitor vnus sine alio pr atare et capere et tute
custodire vel cõpedib⁹ mãcipare ad manias
ferreis si eis visum fuerit faciendũ. Sed de
putare dare carceri et q magis ad penaz q̃
ad custodiam videatur vel tormentis expo
nere vel ad sententiam ꝓcedere contra eos
nõ põt ep̃s sine iquisitore nec inquisitor sine
ep̃o aut eius super hoc delegato aut ep̃ali se
de vacante delegato capituli si sui adinuicez
copiam possint habere infra octo dies post
q̃ seinuicẽ requisierint possunt tamẽ quili
bet p̃dictorũ cõmittere alteri vices suas vel
p litteras significare suum cõsilium et cõsen
sum. extra de hereti. multorũ in clemẽtinis

Sed ocurrunt hic finaliter. xv. difficulta
tes. Prima est si carcer in quo ponũtur here
tici debeat esse cõis ep̃o et inquisitori. Dicẽ
q sic et debẽt habere duos custodes: vnum
quẽ volet ep̃s et ei prouidebit et vterq̃ eo
rum põt habere sub se vnum fidelem minis
trum et illius loci erunt duc claues diuerse
quarum vnus custodũ vnam et alius aliaz
tenebit. et poterit officium ministrandi cha
ritatis cõmittere suo ministro et tenentur p̃
dicti custodes antեq̃ exequantur officium
coraz eis a quib⁹ assignãtur iurare tacti cuã
gelijs q̃ in custodia oẽm diligẽtiam quam
potuerũt adhibebũt et q alicui carceratorũ
nihil in secreto loquetur vnus nisi audiente
alio. et q ipis carceratis fideliter cõferent p
uisiõem quã ipi receperũt ex ordinatiõe com
muni et q a parẽtibus vel amicis vel alijs
fidelibus personis offertureisdem nisi ep̃i
vel inquisitoris vel suorum commissario
rũ ordinatio refragetur ipis fideliter et absq̃
diminutione aliqua ministrabũt nec i his
fraudem aliquam adhibebunt et eodẽ mõ
iurabunt predicti custodum ministri et coraz
eisdem iu extra eodem. c. multorum in clemẽ
tinis. Et eodem modo iurabunt notarij in
quisitoris coram ep̃o cum iquisitore vel sub
stitutis ab eis q suum officium fideliter ex
ercebũt et idem fit de alijs personis necessa
rijs ad dictum officium: extra eo. multorum
in clemẽtinis. Secũda difficultas est de xp̃i
anis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iu
daismũ si debet procedi cõtra eos sicut con
tra hereticos dico q sic etiam si infantes vi
metu mortis fuissent baptizati si de hoc fu
erint confessi. Aut per iudeos aut xp̃ianos
muniti sicut contra fautores et defensores
talium procedendum. extra de hereti. c. con
tra. li. vi. Tercia difficultas est si propter he
resim maritorum debeant confiscari dotes
vxorum catholicarum dicitur q non nisi cũ
eis scienter, s. sciendo eos esse hereticos con
traxissent. extra eo. decreuit. li. vi. Quarta
difficultas est si post mortem heretici possit
occupari bona eius si de eius heresi non fu
it in vita declaratum. Respondetur q sic si
postea declaretur. extra eo. accusatus. §. po
ro. li. vi. Quinta difficultas est si debeant
puniri sacerdotes qui instruunt hereticos d
celanda veritate dicitur q debita pena de
bent castigari. Religiosi etiam heretici sunt
grauiꝰ alijs punĩendi. extra eo. accusatꝰ. §. sacer
dotes. li. vi. Sexta difficultas est de etate iq̃
sitoris vtrũ. s. requiratur determinata etas
vt possit officium exercere. Rñdetur q non
põt eẽ iquisitor nisi attigerit. xl. annum et tã
ipse q̃ cõmissarij deputati nõ possunt pecu
niam extorquere. nec scienter ecclesiarum bo
na ob delictũ clericorum fisco eccle applica
re alioquin sunt excõicati ipso facto a qua
nõ pñt absolui pter q̃ in mortis articulo. do
nec illis a quibus extorserint plene satisfece
rint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs
pactis aut remissionibus super hoc valitu
ris extra de hereticis volentes in clementi
nis. Septima difficultas est si potest in
quisitor procedere contra aliquem officialẽ
vel nuncium romane curie. Dicitur q non
vt patet in extrauaganti Joban. xxij. que in
cipit: cofrater. Octaua difficultas est quis
proprie dicendus est relapsus. Respondẽ
tur q accusatus de heresi vel suspectus ve
hementi suspitione qui in iudicio abiurauit
et postea committit in ipsam talis censetur
relapsus. licet antea ipsum heresis crimẽ nõ
fuerit plene probatum sed si leuis fuit suspi
cio non debet iudicari relapsus q̃ q̃ ex hoc
sit grauius puniendus. nõ tamen debet ex
hoc in heresim relapsorum pena puniri ex
tra de hereti. accusatus. libro. vi. Qui ve
ro in vna specie siue in vno fidei articulo vel
sacramento eccl̃ie errauit et postea abiura
uit simpliciter vel generaliter heresim si post
ea erret in alio relapsus est iudicandus. ex
tra eo. accusatus. li. vi. Illic autem de cuiꝰia

pſu in bereſim añ abiurationē cōſtiterat vl̄ nunc cōſtat ſi poſtea bereticus receptet deducat viſitet vel aſſociet vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorē impēdat qui excuſari nō poſſit iudicari debet relapſus extra co. accuſatus .li. vi. in tali caſu verū ē qđ dicit apoſtolus ad Ro. i. qui talia agūt digni ſunt morte nō ſolū qui faciūt ſed etiam qui ꝓſentiūt facientibus. Nona difficultas ē ſi qñ negociū bereſis cōmittitur alicui vel aliquib⁹ generaliter in certis locis adunat̄ epiſcopis auctoritas eorū ordinaria ꝓcedēdi vel delegata ſi eam habeant. Dicitur ꝙ nō ſed vtraq; de eodē facto inquirere pñt cōiter et ſi diuiſim ꝓcedāt conari debēt ſibi cōicari ꝓceſſus vt per hoc melius poſſit veritas inueniri et pro vtroq; ſimul ſententia ꝓferatur niſi alter alteri deferat. ꝙ ſi in ſententia non cōcordent ad ſedem apoſtolicā remittat̄. extra eo. per hoc. li. vi. Et intelligē ꝙ predictā cōicationē ꝓceſſuum oꝑtz fieri. qñ nil aliud reſtat agendū niſi ꝙ ſententia promulgetur qz ſi alter nō poſſet cōmode ꝓcedere niſi viſis actibus alterius tunc ſemel tm̄ cōicanto tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. q̄ inciꝑit ex eo. Decima difficultas eſt quā penā incurrunt epiſcopi vel inquiſitores vl̄ eorum ſubſtituti ſi malicioſe aut fraudulenter ꝑponāt alicui crimē bereſis vel aliquid alio falſo ꝑponētes qđ impediat executionem officij eorūdē. Rñdetur ꝙ ſi ipſi cauſa odij gratie vel amoris vel lucri vel cōmodi tpalis obmiſerint ꝓcedere vel aliquē vexarent ꝑponēdo ipſam bereſim etc̄. Si epi ſunt vl̄ ſupra per trēniū incurrūt ſuſpenſionem ab officio. Si inferiores ſunt excōicati ſunt a q̄ non niſi per papam poſſunt abſolui preterꝙ in mortis articulo. et eandē penam incurrunt ſi obmiſerint contra quē ꝙ ꝓcedere vbi fuerit procedendum: extra de bereti. multorum. in clemen. Undecima difficultas eſt ſi in aliquo caſu ſunt beretici tolerandi. Rñdetur ꝙ in pena bereſis tria poſſumus conſiderare. Primo ipſius grauitatem criminis. Secundo eccleſie cōgentis charitatem. Tercio ipſorum fidelium vtilitatem. conſiderando primo criminis grauitatem ſtatī cuz beretici deprehenſi ſunt eſſent interficiendi magis ꝙ incēdiarij aut falſarij. Unde exo. xxxij. ſtatim cū moyſes deſcendit de monte mandauit ꝙ frater interficeret fratrem ſuum et proximus ꝓximū ꝓ peccato ydolatrie. et Deutero. vij. mandatum fuit populo iſraelitico. vt aras bereticorum ſubuerteret et ſaltilia cōbureret. Et. iiij. Regū. xxij. dicit ꝙ rex oziias vidit ſepulchra que erant in montibus tulitq; oſſa eorū de ſepulchris et combuſſit illa. Si vero cōſiderem⁹ in tali crimine charitatem eccleſie tunc non ſtatim tradunt̄ heretici exterminio. ſed circa eos ſeruatur ordo correctionis fraterne qz monentur primo et ſecūdo et ſi poſtmodū reperiuntur relapſi non amplius eccleſia eos tolerat qz nihil ꝯplius de eorum correctione ipat. Sed conſiderando vtilitatem fideliuz ſi aliqui ſint heretici qui ſic defendunt falſitatem ſententie ſue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum ſegregationes vel eccleſie conturbationes cogitent tunc abſq; alia dilatione vel inquiſitione exterminādi ſunt. qz cū bonum cōe ſit ꝓferendū priuato magis ē ꝓuidendū ſaluti cōi ꝙ ſaluti alicuius vel aliquorum. Duodecima difficultas eſt. ſi heretici reuertentes ad fidem ſemper ſint recipiēdi. qz dicitur Exo. xxij. maleficos non patieris viuere. vnde gl. ꝓ maleficos intelligūtur peccatores peccato bereſis et peccato contra naturā. qui ſtatim ſunt vita corporali priuādi ne alios inficiant. Reſpondetur ꝙ hereticos eſſe recipiendos potiſſime relapſos triplicater poſſunt intelligi. primo ad ſacramētorum perceptionem Secundum ad bonorum temporalium reſtitutionem. Tercio ad vite temporalis conſecrationem. prima reuerſio nun ꝙ negatur hereticis qz ſalus aīe ex ordine charitatis omnibus eſt appetēda etiā inimicis. iuxta illud Math. v. diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderūt vos ꝓpter qđ heretici ſēp reuertentes quantuncūq; et quotieſcūq; relapſi fuerint ab eccleſia recipiunt̄ ad penitentiam et eucharſtie perceptionem. vnde ſicut ſcribitur extra de bereti. c. ſup eo: §. nos itaq; li. vi. ꝙ ſi ꝓrelapſuz heretici penituerint et penitentie ſigna manifeſte apparuerint in eis ſacramenta penitentie et eucharſtie humiliter petita nequa ꝙ ſunt eis deneganda. Sed ſecundo et tercio modo negatur eis reuerſio quia ſi ipſi ſeruarentur in vita poſt relapſum et reſtituerentur ad dignitates et ad bona temporalia. et in vita corporali ſeruarentur incolumes. ſi iterum laberent poſſent alios inficere

et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdum tamen ecclia hereticos ad bonorum temporalium restitutōnem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium nonnullos toleramus quos corrigere vel punire non possimus nec propter paleā relinquimus aream. nec propter edos in fine segregandos deserim⁹ gregem domi. nec propter vasa facta in cōtumeliam migram⁹ de domo domini. patet ergo quomodo cōcedatur hereticis reuersio et quomodo non. Decima tercia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volūt redire ad fidem qualiter debent recipi. Rñdetur ꝙ si aliquis hereticus vel hereticorum credēs receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium ep̄i proprij prius debet abiurare errorem et ꝓmittere et etiam per scripturam firmare. ꝙ tenebit se⁹ mitter ad mandatum ecclie catholicam fidē et hoc publice ſm ꝙ eius crimē fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de ꝓse. di. ij. ego berengarius extra de here. ad abolendā. Postea debet ſm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis extra de sen. excō. cum desideres. Postea eis debet ī poni quod in talibus solet iniungi. ut in .c. quotiens. et .c. ego berengarius. vbi supra. Et quando tales volunt reuerti prouideri debet solerter ꝙ sint vere conuersi si debeāt recipi extra eo. vt officium. §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra d̄ hereti. excōicam⁹. ij. vbi dicitur. Si qui autem de predictis post ꝙ fuerit deprehensi redire voluerint ad agendam cōdignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrum habeat potestatem spiritualem. Respondetur ꝙ prelat⁹ hereticus non est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnez ecclesiam que est corpus xp̄i. Capitis autez est influere vitam in omnibus membris et principium vite spiritualis est ipsa fides q̄a sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperandarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per consequens alijs influere non potest. Unde sicut homo mortuus non est homo; sic papa in heresi deprehensus non est papa; ꝓpter quod ipso facto est depositus si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūq̄ alio prelato inferiori. ampliusautem declaratur predicta difficultas ſm Tho. in scōa secunde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de duplici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis alia est iurisdictionalis. Sacramentalis est que per aliquam consecrationem confert et talis ſm essentiam remanet in homine q̄ diu viuit siue in sasma siue in heresim labat̄ ꝙ patet per hoc ꝙ rediens ad ecclesiam nō iterum consecratur sed tamen tales vsū potestatis amittunt ita ꝙ non licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectū habet ī sacramentalibus. quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excluduntur ꝓpter culpam quācūq̄ conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniunctione hominis confertur. et ideo nō immobiliter adheret ei in sasmaticis et hereticis non manet. Unde nō p̄nt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. et si fecerint nihil est actū. vij. q. i. nouacianus. Decima quinta difficultas est si post abiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrū sint statim tradendi iudicio seculari. Respondetur ꝙ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile est placere deo vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis q̄ est fidei corruptio totam spiritualem vitam habet sumpere eo ꝙ modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Lor. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxxiij. q. iij. resecande. ꝙ resecande sunt putrē cames et scabiosa ouis a caulis repellēda ne tota domus massa. corpus et pecora ardeat corrumpatur putrescat et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniam non statim oppressa est totum orbem eius flama depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum hereticī deprehenduntur relapsi vel per facti euidentiam vel per propriam confessionez seu per testes absq̄ mora tradendi sunt iudicio

secilari: Et ꝓptercā scribitur extra de hereti: super eo. li. vi. Nos itaq; inquisitioni tue ꝺ fratrum nostrorum cōsilio respondemus ꝙ qui post abiurationem deprehensi fuerint i heresim ceciḋisse sine vlla penitus audiētia relinquendi. sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quiddītate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorū punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circūlatrantes et quasi per mīnas nostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri ihū xp̄i. cui est honor et glia in seculorum secula. Amen.

Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium:

Hereticorum bello quasi periculosiori solutoū cū sit a familiaribus inimicis latenter commissum. iudeorum vesana progenies non erubescāt temptare si possit nostrum fidei fortalicium ꝓ virīb⁹ expugnare. ac si cecus in campū exiret vt pugnaret cū vidente. Non enim vident cecitate percussi qō est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videatur modus bellandi iudeorū dissolutio sui belli et eorūḋē cōfusio in p̄nti tercio libro nostri fortalicij duodecim considerationes intellectui occurrunt pertractāde. Quarū prima erit de iudeorū cecitate et sua nebulosa noticia. Secūda de iudeorū parentela ex thalmuth doctrina. Tercia de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosaica. Quinta de iudeorum bello ꝓ argumenta sumpta ex lege euangelica: Sexta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de iudeorum crudelitatibus et sua inaudibili seuicia. Octaua de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decima de iudeorū mirabilibus et sua obstinata malicia. Undecia de iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia: Duodecima de iudeorum conuersiōe in fine seculi a sua duricia.

De iudeorum cecitate et de sua nebulosa noticia.

Circa primā consideratione que est de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primum que est causa cecitatis eorū. Secūḋ si pōt sanari vt reducātur ad lucē. De primo ḋicatur ꝙ causa cecitatis iudeorum est quia domīo peccauerūt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo contra cecitatē iudeorū allegās illud Soph. i. ambulabunt vt ceci quia domino peccauerunt. licet eī verba ista generaliter de omnibus peccantibus sint dicta qui vere domino peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui et malum coram te feci. psal. l. ex quo peccato spiritualiter ceci efficiūtur iuxta illud. Sap̄. ij. excecauit eos malicia eo specialiter tamen intelliguntur de iudeis qui quodam singulari modo domino peccauerunt ihūm xp̄m filium dei iniuste crucis supplicio interimēḋo propter quod specialiter facti sunt ceci inter omnes gentes vt non solum patiantur cecitatez culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorātie super omnes propter quam ignorantiaz scripturam proprie legis minime intelligūt et quod in illa ad eorum directionem estval de clarū. in propriam dānationem venit in obscurū. de quibus dicitur Treñ. iiij. Erraverūt ceci in plateis. errare. n. in plateis nihil aliud ē ꝙ deficere i scripturis clans et manifestis circa quas nō ꝓprie dicūt errare qui nolūt ipsas recipe sed illi qui volūt intellige re. et tñ dicūt se eas tenere. sicut nō dicitur vere ceco cui est absens visibile obiectū. sed qui p̄sente obiecto non potest habere visionis actum. Populus igitur iudaic⁹ merito dicit cecus qui vetus testamentum recipit et quei

eo scripta sunt recte intelligere nescit. Dicunt ei iudei q̄ sigillū legis nōdū ē amotū dixerat. n. de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testimonium signa legē in discipulis meis. hic ponit occultatio mysterij xp̄i liga testimoniū. i. iuolue ꝓphetiā obscuratiō⁹ ꝓpter incredulos q̄b⁹ talia sunt celāda. signa legē in discipul' meis id est apostolis alijsq̄ xp̄i discipulis qui p̄dicando legē. obscuritates ꝓphetiarum aperuerūt et declarauerūt ostēdentes eas in xp̄o ipletas. vt ptz i actib⁹ ap'lorū sicut fuerat a dō p̄ordinatū. Et hoc mō dictū fuit Dañ. xij. c. tu autē daniel claude sermones et signa libr̄ libr̄um vsq̄ ad p̄finitum tempus. Cum ergo predictū verbū dixit deus. s. liga testimoniū etē. intellexit ꝓpheta q̄ hoc erat ꝓp̄ peccata populi orauit deū statim vt ptz in littera sequēti dicēs. expectabo dñm. s. ibūz xp̄z qui absc̄ōdit faciē suā a iacob. i. a populo iudaico descendēte a iacob. q̄ in aduētu eius popul⁹ ille p̄ maiorē p̄te fuit excecat⁹ p̄ infidelitatē sicut dicitur ad Ro. xi. cecitas ex p̄te p̄tigit in israel. et p̄stolaborē. i. patienter expectabo aduētū eius. vel sic et p̄stolaborē eius quasi dicat spem habeo in te. q̄ istud sigillū amouebit̄ et ex hoc ordinauerūt iudei i suis orationib⁹ vt orarent deū q̄ amoueret sigillū legis. Dicēdo sic in orōne dñe sigillum legis amoue vt eā possimus intelligere. Et tenēt iudei q̄ istud sigillū debet amouer̄ messias. et ideo in his q̄ nō p̄nt intelligere ipsi⁹ legis semper dicatur in thalmudico vult dicere istud maneat in dubio quousq̄ veniat messias qui illud declaret. sed ver⁹ messias q̄ est xp̄s ihūs iā venit vt patuit supra libro. i. in appitione. xij. thesaurū. quarti p̄cti articuli sexti. et infra adhuc magis videbitur cū dissoluet̄ bellū iudeorū. hic ver⁹ messias amouit sigillum legis cū aperuit librū esaie. Luce. iiij. stans in tēplo añ pharisēos. et primū quod se obtulit nō sine grādi mysterio. fuit illud quod in eodē libro. c. lxi. fuerat ꝓphetatū. s. spūs dñi super me. eo q̄ vnxerat me dñs ad ānūciādū māsuetis misit me vt mederer cōtritos corde. et p̄dicarē captuis indulgentiā et clausis aptionē et p̄dicarē ānū placabilē dño et diē vlcōis deo nostro. vt consolarer omnes lugētes et ponerē fortitudinē lugentibus syon et darē eis coronā p̄ cinere. oleū gaudij p luctu. pallium laudis p spiritu meroris. Cum enim legeret hāc prophetiam xp̄s dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillū oim ꝓphetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se esse messiam de quo ꝓphetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et āplius infra patefiet. Dūc librum legis et ꝓphetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedentis super thronum scriptū intus et foris et signatum sigillis septem. et dicit q̄ nō inueniebatur aliq̄s dignus soluere illa signacula et aperire librū neq̄ in celo neq̄ in terra neq̄ subtus terram immo nec respicere illum et consolans eum angelus qui secū loquebatur. Ait illi. ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix. dauid aperire librū et soluere septem signacula ei⁹ quem dicit agnū stantem. s. xp̄m tan q̄ occisum. et sequitur et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. et cum aperuit librum quatuor animalia et vigintiquatuor seniores ceciderunt coram agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula ei⁹ qm̄ occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni tribu et ligua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis et ꝓphetarum primo et sigilla sint soluta et litera aperta per messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere q̄ sigillum secreti legis sit amotum. Et hinc est q̄ idem dubiū quod habebant ante q̄ veniret. tenent nunc post q̄ transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo ꝓphetie iam sunt implete permanētes in maledictione dicte scripture. liga testimonium. signa legem. et iterum. Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis Et statim sequitur excreca cor populi huius et aures eius agraua et oculos eius claude ne forte videant oculis suis et auribus suis audiant et corde suo intelligant. Hic notat Nicolaus de lyra q̄ talis excecatio et obdurato non est a deo directe sed a libero arbitrij defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrabet gratiam suam ab eo cuius est

fectus est illuminare intellectū et molificaꝝ affectum et ideo ipsa subtracta homo excecatur et obduratur ex sua malicia. Et hoc fuit ipletū quando ad predicationē xp̄i iudei ꝑ magna pte fuerunt obdurati ꝓm ꝙ dicaꝝ expresse Johānis. xij. ꝓpterea nō poterāt credere qz dixit Esaias excecauit oculos eorū et indurauit cor eorū. In qua excecatōne ac etiam duritia vsq; in presens tempus perduret generatio ista. Contra quos quasi contra pertinaces tā cōtra simplices iudeos q̄ contra litteratos eorū qui nolunt credere ꝙ sigillum legis est amotum dicit Esa. c. xxix. Claudet oculos vestros .i. excecabit sacerdotes et scribas qui debēt vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendū tamen ꝙ deus non est causa excecatōnis directe sed indirecte inquantū iuste a malis subtrahit gratiam suam mentis illuminatiuaz sicut statim supradictum est. Sequitur. prophetas qz imminente euersione iherusalem apparuerūt plura signa hmōi euersionis vt dicetur infra consideratione. ix. que tamē aliqui tā q̄ ꝓphete falsi interpretabantur i cōtrarium. s. in bonum ciuitatis futurū et principes vestros. quia decepti a talibus ꝓphetis rebellauerunt romānis et erit vobis visio omnium. s. propbetarum antiquorum q̄ ꝓphetauerunt de aduentu xp̄i et de destructione ciuitatis et templi propter eius mortem sicut verba libri signati qui non pōt legi q̄ diu est signatus. Ideo subditur quem cum dederint scienti literas dicent lege istum nō bit non possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi enim doctores eorum qui precesserunt determinauerunt tēpus aduētus messie venus post alium et oēs defecerunt quia tempora ab eis prefixa transierunt ꝓm ꝙ dicit rabi. Salomon super daniel em et causam huius defectus dicunt doctores moderni iudeorum. s. q̄ sermones ꝓphetarum sunt clausi. sic ergo datur liber scienti literas. i. perito iudeo et respondet se nō posse legere qz est signatus quasi dicat ego non legam quia nolo amouere sigillum sequitur. et dabitur liber. s. apertus per predicationem xp̄i et apostolorum et aliorum p̄dicatorum eu angelij xp̄i nescienti literas dicc urq; ei lege et respondebit nescio literas: quia quando simplicibus iudeorū fit sermo de aduentu xp̄i preterito et cōsimilibus dicunt se non esse peritos in lege. sed q̄ magistri eorum scirent de talibus respondēr quorum erroribus firmissime adherent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tam literatis q̄ simplicibus q̄ omnes ceci facti sūt quia qui nescit legere non intelligis ꝓphetas. et qui scit legere non vult amouere sigillum dicens. video q̄ pater meus et aui mei non receperunt ibūm xp̄m nec intellexerunt q̄ propbetie in eo fuerunt implete ergo nec ergo volo credere. Deceſt magna cecitas et asinina. bestialitas. qz si primi excecati ñ cognouerunt bonum plus sunt culpandi isti vltimi qui vident tm̄ tpus transisse et legunt sanctas scripturas et non intendunt in eis sigillum amotū manētes in sua perfidia sicut patres eorū. Et ideo luce. vij. xps cōparauit eos pueris dicens cui ergo similes dicā hmines generationis huius et cui similes sunt. similes sunt pueris sedentibus i foro. et loquentibus adinuicem et dicentibus cantauimus vobis in tybijs et non saltastis lamentauimus et non ploraſtis. vbi dicit gl. litteralis pueri doctores sunt spū būiles. eorū synagoga vel ipsa iherusalem i qua iura p̄ceptorū dei condebantur qui cōtrubulibus solebant exprobare q̄ nec psalmis allecti ad laudes assurexerunt corde deuoto mēbrorū agilitate quod notat saltus nec treniis .i lamētationibus propbetarū in excidijs iam factis vel fiendis ad penitentiā sunt cōuersi. Voluit ergo xp̄s exprimere cecitatem et obstinationem iudeorum in predicta similitudine puerorum. ad litteraz. n. sic faciebāt pueri iudeorum.

Circa quod est aduertendum quod multum valde facit ad virtutem q̄ aliqui a sua puericia assuescunt omnibus operibus virtuosis. Ideo apud antiquos fuit consuetum et expedit q̄ sic pueri exercentur in ludis honestis inducentibus ad virtutē et retrabentibus a vicijs ꝓpter quod pueri hebreorū babebant talem ludum. Diuidebantur enim in medio ciuitatis in duas ptes equales et illi qui erant ex vna parte canebant carmen letitie. et alij ex opposito carmen lugubre et postea exprobrabāt sibi mutuo et exultantes dicebant alijs quare sibi non congaudebant. et econtra alij quare sibi non compatiebantur. et hoc fiebat ad exprimendum vanam letitiam et defectum cōpassionis et amicitie adinuicem in hoc mu-

do ſicut videmus frequenter etiam in eadē ciuitate immo etiam in eodem vico vel etiā in eadem domo q̄ aliqui letantur et alij ēt triſtantur ex opposito boc similiter erat ꝺ̄ iudeis q̄tum ad boc q̄ viderant auſteritatem Jobannis nec per boc moti fuerant ad penitentiam et postea viderunt dulcedinem et manſuetudinem xp̄i. quia dulcedinem eius predicauit et cum eis dulciter et manſuete conuerſatus est nec graues penas impoſuit penitentibus ſed dixit vade et noli amplius peccare. Joh. viij. et tamen per boc non fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis ſed magis remanſerunt ceci et obſtinati in peccatis. ſ. vtriuſq̄ vitam in malum interpretando quod et faciunt bodiernis temporibus ſunt ergo iudei ſimiles puerō q̄ tum ad eorum ignoſcentiam. ſed q̄tum ad ludi eorum interpretationem bec ſufficiant de cecitate iudeorum. De ſecundo. t. ſi poteſt ſanari cecitas iudeorum. Reſpondetur q̄ poſſibilitas non negatur. ſed q̄ medicinam recipere recuſant. Jdeo ſui culpa ſemper ceci manent. Ad banc enim cecitatē ab iſto populo amouēdam ſemper eccleſia ab initio ſui ad ſpūalem medicinam aliquando per miraculorum operationem ſicut fuit tempore xp̄i et apoſtolorum. Interdum vero per aliquam ptialem pſecutionem vt ſaltem impleta facie eorum ignominia conuerterentur ad querendum dominum. Aliq̄n per deuotam orationem ſicut in paraſceue. Oremus et pro perfidis iudeis vt deus et dominus noſter auferat velamen a cordib⁹ eorum vt et ipſi agnoſcant ihesum xp̄m dominum noſtrum. Nonnū q̄ etiam per ſacre ſcripture predicationem que conueniens et vtilis modus videtur ad ipſorum conuerſionem. Nam ſi interdum in eis predicatiō proficit mentum tamen ſui laboris predicaſ non amittit. Unde Bern. ad Eugenium li. iij. c. ij. planta. riga. fer curam et tuas explicuiſti ptes ſane incrementuz vbi voluerit dabit deus non tu. vbi forte noluerit. tibi] deperit nibil. dicente ſcriptura. Reddet deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum vt Sap. x. Paulus loquitur. i. Cor. xv. plus omnibus laboraui. non ait. plus omnibus ꝓfui aut plus omnibus fructificaui. verbum inſolens. i. arrogans religioſiſſime vitans alias autem nouerat hominem quem docuit deus q̄ vnuſquiſq̄ ſecundum ſuum laborem accipiet. i. Cor. iij. non fm profectum/ id est fructum conuerſionis et ob boc in laboribus potius q̄ in profectibus gloriandum eſſe putauit cum non ſit in homine vt ſemen serenti reſpondeat.

De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Secunda conſideratio eſt de iudeorum parētela et ex thalmud doctrina: licet enim iudei ex nobilibus parentibus orti ſint quales fuerunt abraam yſaac et iacob ſuis tamen peccatis exigentibus meruerunt nominari ore diuino populus dure cerviciſ vt ptz Exo. xxxij. generatio praua atq̄ peruerſa etc. vt patet. Deutero. xxxij. Generatio praua et exaſperans. pſal. lxxviij: Et in nouo teſtamento ore xp̄i. dicūtur generatō mala et adultera vt patet. Matb. xij. generatio incredula Matb. xvij. generatio infidelis et peruerſa. Luce. ix. Sed cecitate percuſſi cōponentes librum qui apud eos thalmud dicitur quedam turpiſſima ſcripſerūt ex quibus parentela eorum fediſſima et bombiliſ declaratur. Primo dicunt in libro qui dicē byobamud in. c. quod incipit babba algemuito ſuper tertium gene. c. ij. quando deus fecit cuam et adduxit ad adam boc autē os de oſſibus meis et caro de carne mea. dicūt ipſi ſic Apparet ex boc textu q̄ adam babuit copulam carnalem cum omnibuſ feminis omnium animalium et non fuit refrigerata voluntas eius quouſq̄ babuit continctionem cum eua. et ideo dixit. nunc video q̄ boc eſt os de oſſibus meis. et caro de carne mea. videte quomodo boc eſt abbominabile et immundum preter eo quod eſt falſum duplici ratione. Prima quia ipſimet ponunt alibi in thalmud q̄ deus creauit adam in grandi magnitudine plus q̄ alterū intantum q̄ dicunt in Canbedrin in capitulo quod incipit. Ebac dynema mouet q̄ adam tenebat de terra vſq̄ ad celum et conſequenter membra ſua babebāt eſſe ſecundū illam proportionem ergo quomodo poterat babere coniunctionem cum gallina et cū paſſere paruulis etc. Secūda ratio propter

breuitatē tēporis quia ipsemet dicunt in capitulo quod incipit cobengadol. talia verba duodecim bore est dies. In prima fuit congregatus pulus de quo factus fuit adā In secunda fuit factū corpus. In tercia fuerunt extensa membra sua. In quarta fuit anima infusa in eo. In quinta surrexit super pedes. In sexta posuit nomina omnib⁹ animalibus. In septima fuit facta eua et ei tradita. In octaua ascenderunt duo in lecto et descenderunt. et hoc glosat rabi. Salomon quia in illa bora generauerūt Layn et quadam sororem cum eo. In nona fuit eis factum preceptum q̄ non comederent de fructu In decima peccauerunt. In vndecima fuerunt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradyso. Sequitur ergo fm hanc auctoritatem q̄ non habebat tempus faciēdi illud peccatum tam abhominandum quod ipsi dicunt et in suis verbis contradicunt sibipsis et contradicāt vnū alteri. vnde videt q̄ omnia sunt falsa vel mendacia. Quicqd sit de falsitate huius doctrine pt̄z q̄ ibidem dicat rabi eliezer q̄ adam coiuit cum omnibus brutis et iumentis et inde geniti sūt homines monstruosi. ex quo concludūtur duo primo q̄ iudei sunt fratres hominū monstruosorum. Secundo q̄ asina et porca sūt nouerce eorum. Dicet forte iudeus si homines monstruosi sunt fratres iudeorum et asina et porca sunt nouerce eorum. ita etiaz sequitur de xp̄ianis et alijs hominibus cuz adam sit pater omnium Respondetur q̄ nō sequitur ex eo q̄ soli iudei affirmant supradicta turpissima et non alij homines. Item demones sunt fratres iudeorum q̄ sic patet nā dic̄ rabi salomō q̄ añ creationē cue adā habuit vxorem nomine lilis. et q̄ fuit ante adam pro ligno vetito excōmunicatus p̄ triginta annos in quibus ex vxore lilis genuit tantum demones. item dicatur i li. cābedrin q̄ illi. cxxx. anni spacij qō fuit ex quo nat⁹ fuit cai et abel quousqz nat⁹ fuit seth. q̄ durante illo tempore non faciebat adam nisi generare spirit⁹ malignos et ipsa parebat eos. Ex quibus manifeste conduditu intentum. s. q̄ demones et maligni spiritus sunt fratres iudeorum et non aliorum hominuz quia ipsi soli ponunt hanc doctrinam infamantes patrem suum adam et ideo confusionem que ex infamatione patris sequitur in premium reportant. vnde merito dixit eis xp̄s cum se iactarent filios habrahe et. esset contradicentes i operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viij. Ex quo sequitur q̄ iudei non solum sunt fratres demoniū vt cō uincatur ex eorum doctrina sed etiaz filij dyaboli et doctrina filij dei Et quia demones sunt eorum fratres iuste diuidunt cum eis hereditatem. s. infernī possessionem. Dicet forte iudeus q̄ non sequitur necessario diuisio hereditatis infernī inter demones et iudeos licet sint fratres q̄ iacob et esau erant fratres tamen iacob cum esau noluit diuidere hereditatem. Respondet q̄ esau ideo hoc fecit q̄ timuit hereditatis diminutionē hīne est q̄ partem contempsit vt parum quid. Sed dyabolus abundat in hereditate vermium et igneum infernalium quā libenter diuidit cū iudeis fratribus suis. Item dicat rabi ysinya q̄ serpens qui decepit euam coiuit cum ea et ex hoc sequitur q̄ serpens ē victricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponant. et iō nonimento morem serpētium immittātur. Unde psal. lvij. furor illis. s. iudeis fm similitudinem serpētis sicut aspidis surde et obturantis aures suas. quia ipsi obturauerūt aures sua. et adbuc obturant ne audiant doctrinam xp̄i nec videant miracula eius Et iterum psal. cxxxix. acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenum aspidum sub labijs eorum. s. in ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeorum parentela ex thalmud et doctorum suorum doctris quia sunt fratres hominum monstruorum ex bestijs natorum. Sunt etiam eorum nouerce asina et porca et omnes alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demoniū. et filij dyaboli necnon habentes pro vitrico serpētem eiusdem mores imitantes.

De iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

Tercia consideratio ē de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia. Notat enim magister alfonsus conuersus i li. preliorum dei. c. xxxiij. vbi dicat q̄ iudei sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et phariſei qui credunt thal mud. Alij vocãtur carrayni qui ſolũmodo credũt bibliã. Alij vocãt saducei qui non credũt aias poſt mortem manere. Alij cre/ dunt ꝙ anime manent poſt mortem ſed nõ credunt penam vel remunerationem in alio mũdo. Alij vocãt cutbibini quia venerunt de terra que dicitur cutba et habitauerunt in ſamaria et conuerſi ſunt ad legem iudeorum metu leonũ et aliqui iſtorũ vocãtur ſamari/ tani quos alij iudei habẽt tanꝙ hereticos. Alij eorũ vocantur mecubilini qui credunt in decẽ perſonis qui dicũt ipſi decẽ numeroſ qui ſunt in deo. Alij credũt in duas ſubſtan tias. ſ. magiſtrum et diſcipulũ quẽ vocãt ma tratõ quod nominãt deũ ſicut ſuꝰ magiſter. Alij credũt tranſlationẽ animarũ de vno bo mine in alterum de femina in feminam et õ viro in beſtiam auem vel ſerpentem. piſcem vel ſtellam vel aliquam feram qõ remanſit i eis. ex opinionibus aſicenis. et pitagore.

Alij credunt ꝙ anime ſemper fuerunt. Alij ſũt q̃ dicũt ꝙ aie create fuerũt ab initio mũdi Alij dicunt ꝙ ſolũ creãtur qñ generatur cor pora eorum. Alij dicunt ꝙ anime erunt in a lio mundo expoliate ab omni corpore reci/ piendo gloriam dei. Alij dicunt ꝙ erunt vbi anime cũ corpibus. Alij eorũ credũt ꝙ comedent et bibẽt et faciẽt filios et ꝙ come dent oẽs vnũ piſcem. qui dicitur leuiathan. Et aliqui dicũt ꝙ habebũt ſatis ad comedẽ dũ in illo piſce p̃ ſpaciũ duorũ milium ãno/ rum. et ꝙ comedent feminam huius leuia/ than que eſt in ſale poſita p̃ eis a creatõe mũ di et ꝙ bibẽt vinum quod ſeruatur in ſuis vuis etiam a creatione mũdi. Alij eorũ cre/ dunt ꝙ erunt ibi ſine cibo et potu et ſine cõ/ iunctione cum mulieribus. Alij credunt re/ ſurrectionẽ mortuorum nunꝙ futuraꝫ. Alij eorum credunt ꝙ omnes homines reſurgẽt Alij credũt ꝙ ſolũ reſurgẽt filij iſrael. Alij dicunt ꝙ ſolum illi qui fuerũt iuſti de iſrael reſurgent. Alij credũt ꝙ etiam iuſti aliarum gentium reſurgent. Alij eorũ credunt ꝙ pꝰ reſurrectionẽ ſunt uterũ morituri. Alij credũt ꝙ poſt reſurrectionẽ nũꝙ ãplius morietur Alij eorũ creduut ꝙ poſt reſurrectionẽ erũt in paradiſo terreſtri. Alij credũt ꝙ erũt i pa radyſo celeſti. Alij credũt ꝙ nũꝙ deus reue lauit p̃phetis: nec angelis tꝫus aduẽtus meſſie ſed ſolũ nomen ſuum. Alij eorũ ꝛe

dunt ꝙ reuelauit p̃phetis ſed adhuc non ce ceſſit tempus eius. Alij eorum credunt ꝙ iã tempus ſuum tranſiuit ſed non venit ꝓpter peccatum ſuum. Alij credũt ꝙ iam venit et fuit natus tempore ſignato. ſed quod nõ ve nit ad ſaluandum eos. Alij credunt ꝙ vẽit ad ſaluandum eos. ſed non ſaluauit eos ꝓ pter peccata eorum. et ꝙ ſicut non ſaluauit eos ſic nec ſaluauit alios. Alij eorum cre/ dunt et dicunt ꝙ nunꝙ adhuc natus eſt.

Alij eorum ſe reputant p̃phetas et nõ cre/ dunt vnum nec alterum. Alij eorum credũt opiniones compoſitas ex predictis que di/ uerſimode ſunt mixte. Et propter has oẽs contradictões opinionũ inter eos appet ma nifeſte ꝙ ſunt facti ceci et deuij a viaventatiſ Circa illud tempus in quo apparuerunt in veſtimentis iudeorum ſignacula crucis i re gno Caſtelle ſicut infra dicet ſm quod ſcri/ ptſit rabi abraam beneſdra in libro ſuo quo legem gloſaut. Omnes iudei predicti regni et pro maiori pte in tota hypaſnia ſignanter in ciuitate burgenſi erant ſaduccei et hereti. ſicut etiam ſcripſit rabi moſſe legionen. in li/ bro quem fecit pro reprehenſione ſaduceoꝝ et dixit ꝙ ab anno creationis mũdi. quatu or miliũ. dccc. et. xxxviij. annorum conuerſi ſunt omnes predicti iudei ad credendũ hãc fidem quam nunc credunt phariſei in thal/ mud non voluntarie ſed violẽter propter re/ gis caſtelle preceptum qꝛ in illa camonen. p̃ dicti regni erant phariſei et ſaducei. Sed ſa/ ducei habebant maiorem poteſtatem et ñ in cendebũt candelas in nocte diei ꝙ ſabbati i aliquo loco totius iudaiſmi et inter phariſe/ os erant tres fratres bonorabiles et maio rum vocabatur rabi nebamia qui ſemper triſtabantur et eis diſplicebat. qꝛ lex phariſe orum non ꝛplebatur inter eos quouſq; vnꝰ eorum propter bonorem ſue legis expoſuit ſe periculo mortis incendens candelam die ſabbati publice propter quod commot a fuit tota villa et fuerunt magne contentiones in ter eos intantum ꝙ vtraq; pars habet veni/ re coram rege Alfonſo et venit in auxilium phariſeorum iudeus quidam predicti regis medicus qui dicebat rabi byu. caſtri. beual facar granatenſis propter quem fecit rex q̃c/ quid voluit et p̃cepit omnibus ſaduceis ꝙ converterent ſe ad legem phariſeorum ꝛ eis nunium diſplicuerit et extũc vſq; nũc credit

ſti iudei in lege pharisęorum et propter ta/lia accidentia voluntur semper de vna fide in alterā et currunt deuij et mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc quando dimi serunt verum pastorem quem habebant elō gantes se ab eius via et doctrina qui fuit ve rus Messias Jhesus. christus dominus noster qui venit eis ad ostendendum viam rectam ne perirent cum sit ipsa veritas et vita Job.xxiij.

De bello iudeorum per argumenta sum pta ex lege mosayca.

q Quarta consideratio est de bello iu deorum per argumēta sumpta ex lege mosaica quibus putant no/strum fidei fortalicium expugnare et reducī tur omnia argumenta principalia ex lege sū pta ad Nume.xxiij. seruabitur autem talis ordo q̄ ad quodlibet argumentum statim dabitur sua solutio quia hoc requisit certa/men militantium vt confusio euitetur. Pri/mum argumentum iudeorum est quo pro/bant legem moysi perpetuo duraturam cu/ius oppositus fuit declaratum supra li.i. ar. vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta sed lex antiqua fuit data a deo ergo impossibile est in ea dare imperfe ctionem propter quam debuerit cessare. ma ior patet Deutero.xxij. vbi dicitur. dei perfe cta sunt opera: minorem concedunt christia/ni. ergo sequitur conclusio. Confirmatur eti/am illa lex est perfectior quam deus plurib⁹ miraculis confirmauit q̄ illa quam paucio ribus vel nullis. sed legem antiquam pluri/bus miraculis confirmauit q̄ nouā ergo etē maior est manifesta quia sapiens artifex fir mius fundat et magis conatur stabilire per fectum opus q̄ imperfectum. quēadmodū enim plura remedia sunt adhibēda vbi ma ius periculum imminet ita plura opera vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus implen debet. minor etiaz patet quia nus q̄ leguntur ita magna miracula sicut sunt que habentur in exodo et in toto pentateuco et si aliqua miracula leguntur in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. Sed quia super omnia vincit veritas vt dicitur. ij. Esdre. c. iij. ideo non est difficile argumenta eo/rum soluere. Dico autem ad argumentuz cum dicitur omnia opera dei esse perfecta q̄ deus fecit legem antiquam ita esse perfectaz sicut fieri potuit secundum conditionem po puli recipientis legem. Nam populus ille ita erat imperfectus q̄ dicentibus explora/toribus ciuitates terre promissionis esse for tes et munitas et bene muratas statim de/sperauerunt et dimisso domino et moyse vo luerunt reuerti in egyptum: sicut legitur. Nu me. xiij. Sic etiam quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. oblti om nium mirabilium que viderant in egypto. Declinauerunt ad ydolatriam vt habetur Exod. xxxij. si ergo moyses promisisset eis pro hereditate regnum celorum vtiq̄ despe rassent si precepisset eis non odire inimicum et dimisso eo procul dubio ydolatrassent. Il la ergo lex perfecta fuit secundum q̄ popu/lus exigebat Sed adueniente maiori dispo sitione in populo perfectior lex dari debuit sicut anima puer non est ita perfecta sicut a/nima vir. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita perfecta sicut lex data tem pore christi. et sic nec perpetuo durabilis.

Ad confirmationem cum dicebatur q̄ plu/ra miracula arguunt perfectionem legis. Di cendum q̄ vno modo non est verum. mira/cula enim fiunt in legis datione ad confir/mandum corda populi ne vacillent in lege. quando ergo populus legem receptur⁹ ma/gis est indispositus. plura miracula sunt ne/cessaria ad confirmandam illam legem. nō ergo miracula plura arguunt legem perfec/tōrem sed ostendunt populum recipientem illam legem minus esse perfectum et dispos tum ad percipiendum diuina. quemadmo/dum enim rudis homo etiam cum multis principijs nesciat elicere vnam conclusionem Ille tamen qui est subtilis per pauciora me dia sciat concludere veritatem scientificam si

cut populus iudeorum rudis cum omnibus miraculis in lege antiqua factis ne sacebat veritatem cognoscere. sed populus effectus per fectior non indiguit multitudine miraculorum sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine concessa tamen maiori proportione. Minor est falsa. Nam maius miraculum fuit liberare totum genus humanū a potestate dyabolica quod fecit christus in lege noua q̄ liberare populum iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi enim interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero victus est dyabolus cum suis virtutibus nec fuit maius miraculum diuidere mare Exod. xiij. q̄ siccis pedibus ambulare super mare quod fecit christus Math. xiij. Et Joban. vj. Sicut non fuit mirabilius quā do belyas diuisit aquas iordānis. iij. Reg. ij. q̄ quando heliseus fecit natare ferrum. iiij. Regū. vi. Sed hoc non caret mysterio.

Nam aque multe sunt populi multi vt dicitur Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populum ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarum sed vbi lex quantum in se est omnem populum subijcit diuine voluntati debuit ipse dominus super omnes aquas integras ambulare nec est maius miraculum a quam amarem reddere dulcem. Exod. xv. q̄ mutare aquam in vinum Joban. ij. aquā enim amaram conuertit in dulcem lex antiqua quando ea que offerebantur ydolis vel adorabantur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinum letificat cor hominis lex euangelica aquam in vinum conuertit quia ad summum et perfectū gaudium perducit miracula etiam que in euangelio et in actibus apostolorum leguntur multa plura sunt numero q̄ que facta sunt in veteri testamento. Fecit etiam multa alia miracula ihesus que scripta essent per singula libros. unde scriptos totus mundus capere non potest. vt dicitur Johannis vltimo capitulo. Si autem ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi damnum. Dixerat enim eis Esaias propheta in capitulo. vij. si non credideritis non permanebitis. patet ergo q̄ lex moysi nec est perfectior lege noua nec consequenter perpetuo duratura. Notandum tamen est hic circa christi miracula sicut scribitur in pugione. parte. secunda. cap. viij q̄ iudei christi miraculis inuidentes beelzebub principi demoniorum ea primitus ascripserunt porro quia ut fecit miracula et talia que et qualia nemo vnq̄ aliquis fecit. Johanni. xv. Nunq̄ quippe alius aliquis vt ipse et sui in eius nomine illuminauit cecos fecit audire surdos. ambulare claudos atq̄ contractos et loqui mutos quemadmodum predixerat Esa. propheta capitulo. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt tunc saliet sicut cervus claudus et decantabit lingua mutorum et cetera. His quoq̄ miraculorum generibus alia q̄plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorum et subita curatio leprosorum et diuersorum infirmorum. quia ista inq̄ et plura alia innumera fecit dominus noster Jhesus christus miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui nunq̄ deest nec defuit vulpina calliditas alia deturpare blasphemia.

Composuerunt igitur libellum in quo cōtra christum talem mentiti sunt fabulam. Tempore inquiunt belam regine. id est beleni que vnuersi se terre israel dominabatur ihesus nocri. id est ihesus nazarenus venit iherusalem inuenitq̄ in templo domini lapidem in quo sedebat olim arcba domi. et erat in eo scriptum semhāmeforas. id est nomen dei expositum. quicunq̄ vero illius nominis litteras addiscebat et faciebat poterat facere quicquid volebat. Sapientes vero israel timentes ne viri israbel addiscerent illud nomen et virtute illius destruerent secretum fecerunt duos canes ereos et posuerunt eos super duas columnas contra portam domus sanctuarij. quandocunq̄ igitur ingrediebatur aliquis et addiscebat litteras predicti nominis et exhibat canes illi erei latrabant et ita horribiliter q̄ preterutus obliuiscebatur nomen et litteras quas didicerat venit itaq̄ ihesus nocri. et ingressus templum didicit illas litteras et scripsit in pergameno deinde incidit carnem cruris sui et in incisione illa inclusit dictam cartulam dicendo nomen nullum sensit dolorem et redit cutis continuo sicut ante erat. Cumq̄ egrederetur de tēplo latrauerunt et canes ereei supradicti et stari oblitus est nomē. preterit itaq̄ in domū suā et aperuit cruꝛ cum cul

fabula falsa contra xpm.

ihesus nocri.

tello acceptoq; cartulam vbi erāt littere sem/
bāmeforas.i.nomis dei expositu vel expla/
nati.et iterū didicit eas.quo facto cōgrega/
uit.ccc.et.x.de iuuentibus israel et dixit eis
videte ob hoc me dicunt sapientes esse spuri
um qz super israel volunt habere dominuz.
vos autē scitis q; omnes ꝓphete prophetā
uerunt super messiam.et in veritate ego suz
ipe.et sup me dixit. Esa.c.vij. Ecce alma cō
cipiet et pariet filium et vocabitur nomē ei⁹
emanuel. Dauid quoq; au⁹ meus ꝓpheta/
uit super me et dixit.domin⁹ dixit ad me fili
us meus es tu ego hodie genui te, Genuitq;
ita mater mea sine coitu masculi virtute dei.
Ipsi sunt igitur spurij et non ego.sicut dictū
est.osee.ij.et filiorū eius nō miserebor.qz fi
lij fornicationū sunt. Responderūt ei iuue/
nes.si tu es messias ostende nobis signum.
qđ signum inquit queritis a me.dixerūt ei,
fac claudū stare sicut nos.q; ait adducite eū
ad me cōtinuo igitur duxerūt claudū ad eū
qui nūq; steterat super pedes.dixitq; sup il/
lū sembāmeforas. Illa aūt hora claud⁹ sur
rexit et stetit super pedes suos. Inclinauerūt
ei homines et dicebāt .iste sine dubio ē mes
sias. Adduxerūtq; ei iterū leprosum et dixit
nomen.posuitq; manū super eū et statī cura
tus est. Accreuerūt ergo et multi nbaldi gē/
tis nostre. Videntes igitur sapientes q; cre
debāt et israel ceperūt ipsū et duxerūt ad be/
lam reginā in cuius manu erat tota israel et
dixerunt ei.dña nostra in manu isti⁹ est sorti
legū et facit errare mūdū.ibūs vero nocti
respondit ei. Domina oli ꝓphete ꝓphetaue
runt super me quorū vnus dixit Esa.xi.
Egredietur palmes de radice yesse et ego sū
ille.super istis vero dixit dauid. Beatus vir
qui non abijt in consilio impiorū. Dixit ipa
est ne in lege vestra quod ipse dixit. Respon
derūt in lege nr̄a est hoc sed nō ē dictū de eo
Sed super eo scriptū est. Deutero.xviij. pro
pheta autem ille morietur qz locutus est ini
quitatem contra deum. De messia vero dic/
tum est in diebus eius saluabitur iuda. Di/
xit ille inquus et ait regine.ego sum ille q̄
resuscitabo mortuos. Misit itaq; regina fi/
deliores quos habebat cū ipsis et fecit im/
pius ille reuiuiscere mortuū per sembāmefo
ras. In illa hora obstupuit regina et dixit
vere magnū signū est hoc deditq; sapiēnb⁹
verecūdiam et exierunt confusi a conspectu
eius. Fuitq; ipsis et israeli dolor magnus.
Fuit autē ibū nocti in galyleam superiorez
uerūt sapientes ad reginam et dixerunt ei.
Domina nostra sortilegiū est cū isto homie
et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites
qui caperent eum et non permiserunt homi
nes galylee sed voluerunt pugnare cum eis
qui aut.nolite pugnare pro me,quia fortitu
do patris mei de celo et signa que dedit mi
bi tenebuntur me. Faciebant itaq; homines
de galylea aues de luto coram eo.et ipse di/
cebat sembāmeforas super eas et statim a/
ues ille volabant ceciderunt.igitur illi in fa
ces suas adorantes eum. Dixit etiam in il/
la hora vt apportaretur vnus maximus la/
pis molaris et proijceretur i mari.et vt factū
est. Dixit ille impius sembāmeforas.i.no/
men dei expositum et fecit molam illam
stare super facem maris.seditq; super eam.
et ait militibus, Ite ad dominam vestram
et nunciate ei que vidistis. Deinde surrexit
cum eis et cepit ambulare super faciem aq̄.

Abierunt milites et omnia que viderant
dixerunt belam regine que vehemēter ob/
stupescens vocauit sapiētes et dixit eis.vos
dicatis q; hic homo ihesus nocti est sortile/
gus sciatis q; signa que facit ostendunt eū
filium dei. Qui dixerunt ei domina no/
stra.fac eum venire et nos detegemus frau/
dem eius. Interim abierunt seniores isra
el et fecerunt quendam intrare domum san/
ctorum sanctorum qui dicebatur iudas schariotb
et⁹ dicit litteras sembāmeforas. eo modo
quo eas didicit ihesus nocti et fecit incisio/
nem cruris et alia que ipse fecerat. Venit
igitur ille nocti.id est nazarenus cum socie/
tate sua et stans coram regina fecit venire sa
pientes et ille stans coram regina dixit. su/
per me prophetauit dauid,quia circumde/
derunt me canes synagoga malignantium.
obsedit me. Sed et super me dictum est il/
lud Hieremie.i. Ne timeas a facie eorum
quia ego tecum vt liberem te dicit do/
minus. Sapientes vero contradicebant
ei et ait regine ascendam in celum et sic di/
xit dauid super me Psal.cv. Exultare su
per celos deus. eleuauitq; manus vt alas
per nomen sembāmeforas explanatū vola
uitq; iter celū et terrā qđ quando sapientes

ſrael viderunt ſic dixerunt ad iudā ſcarioth vt diceret ſembāmeforas et aſcenderet p⁹ eū qui aſcendit et luctatus eſt cum eo et ceciderunt ambo et fregit ſibi ille impius brachiū. et ſuper hoc opere ſingulis annis xp̄iani plorant ante paſcha ſuum hora illa ceperunt illum iſrael et peruerunt eum pānis et potiebāt eum virgis malagranatorū dicentes. belam regine. Si eſt filius dei dicat qui percuſſit eum et neſcuit dicere. Dixit itaq; regina ſapientibus ecce in manibus veſtris eſt facite et quicq̄d placuerit in manibus veſtris. Ceperunt ergo eum et duxerunt ad ſuſpēdēdum omne vero lignum vel arbor in quo ſuſpendebatur ſtatim frangebatur ipſe quippe per ſembāmeforas adiuraverat omnia ligna ne ſuſciperent eum. Abierūt itaq; et adduxerūt ſtipitem vnius caulis qui non eſt de lignis ſed de herbis et ſuſpenderunt ſup illum. neq; n. hoc eſt mirū. q; ſingulis annis creſcit tm̄ vnus caulis in domo ſanctuarij q̄ deſcendunt de eo centum libre ſeminis. Ex his potest animaduertere quiſq; prudens q̄ tāta fuit miraculorum domini noſtri ihū xp̄i cuidētia tanta magnitudo et multitudo tanta excellentia et certitudo q̄ iudaica prauitas quo erumperet non habebat confugit igitur ad proprium ſuum quod eſt mēdax librum mendacij plenum atq; blaſphemijs turpibus componēs hec ſub compendio ſūpta ſunt. implet̄q; eſt in perſona xp̄i quod ſcriptum eſt per prophetā. Oſee. vij. ve eis quoniā recceſſerūt a me. vaſtatio eis quia p̄uaricati ſunt in me. ego redemi eos. et ipſi locuti ſunt contra me mendacia. Eſt autē hic notandum q̄ iudeorum fatua falſiditas apud intelligētes xp̄i fidē adiuuat vñ ſe nocere putat. Et ſiquidē ipſi quod aſſerunt dominum ihūm talia in veritate feciſſe licet in nominis dei virtute miracula oſtendūt procul dubio tantā miraculorū eius fuiſſe excellentiam q̄ eā ipſorum impietas demonib⁹ nequiuit aſcribere tantaq; fuiſſe eorum euidentia q̄ nequa q̄ ea ipſorum inuidia valuit ſuffocare. At vero per talē modū. i. per ſembāmeforas. hoc ē p nomē dei explanatū ſine expoſitū dñi ihū miracula fuiſſe facta delyrāt trāſiuceat eorū mendacium ſi ſit qui diligenter iſpiciat. Si verū nāq; fuiſſet q̄ aliquod nomē dei apud eos eſſet cui deus talem virtutem et talem efficatiam preſtitiſſet profecto iuuiſſent ſe eo tempore veſpaſiani et tyti et feciſſent q̄ iheruſalem non potuiſſet capi et iudei occidi et captiuari eo modo quo infra dicetur conſideratōne. ix. vel etiam virtute huius nominis volaſſent in celum vel omnes vel ſaltem aliqui. Denicq; cum helena mater fuit conſtantini imperatoris in cuius tempore dominum ihūm fuiſſe dicunt et a tempore ihū xp̄i vſq; ad conſtantinum et helenam fuerunt trecenti anni vt patet per imperatorum romanorum hyſtorias manifeſtum ē iudeo in ſupradicto libello fabricationes eſſe mendacij. Notandum etiam q̄ dicat beatus Augu. Prouidens inquit dominus ihūs impios quoſdam futuros qui miracula eius calumniarent magicis artib⁹ attribuendo prophetas ante premiſit. Nunquid enim ſi magus erat magicis artibus fecit vt coleret. nūquid et mortu⁹ magus erat et anteq̄ natus. prophetas igit̄ audi et lege qui ante dominum venerūt. Forma igit̄ ſūpta ex verbis ſancti auguſtini dicamus iudeis eſto q̄ ſuſpicari potuerit dominum noſtrum ihesum chriſtum per artem aliquam vel per virtutem ſupradicti nominis dei feciſſe miracula vt ipſi calumniantur. p quam artem queſo anteq̄ natus eſſet per quadringentos annos et vltra aduētui ſuo et toti vite ſue. necnō et factis ſuis et dictis atq; ſuo tēcongrua. vt p̄z ex predictis et dicendis patebit dicta reddidit ꝓphetarū ſermo nāq; ꝓphetic⁹ et maxime de aduētu meſſie q̄ncūq; a iudeis expōitur iudaice ſemper et vbiq; reperitur iuxta eorum expoſitionem abſurdā. et icōpoſſibilia cōtinet et inuenit̄ mēdax. Quando vero de domino ihū et ſibi pertinētibus accipitur vt ex ſolis eiā que dicta ſunt haberi poteſt. occurrit. conſentit. conſonat et obedit. nihil impoſſibile. nihil abſurdum ingerit ſed inuenitur verax. Adhuc etiam ſi ipſe dominus ihūs vt a iudeis ſibi eſt impoſitum per artem ſepe dictam faciebat miracula. per quam artem fecerunt ea poſt mortem eius apoſtoli et ceteri diſcipuli. vt teſtimonio thalmud patet non per ſembāmeforas ſed per nomen domini noſtri ihesu chriſti. feciſſe miracula. Unde ſuper eccleſiaſten: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non poteſt vir eas vel ea per loqui. Accidit quod Rabbi liazarum hendama momordit ſerpens ve-

nitꝫ iacob. i. iacobus vir de villa catbanea ad curandū cū ex noīe ibū. i. ibū filij pandera et nō pmisit cū rabi ismael sed dixit ei nō licet tibi bendama. et ait illi pmitte mihi et ego inducam cōtra te argumētum vel auctoritatem q̄ licitum est et nequiuit auctoritatē inducere et faciens homo viuet in eis dictū est de mādatis dei. et nū q̄ moriatur in eis. Item in libro sebatb. iherusalem in distinctione cenomasarcum filius filij. rabiosue filij leui. glutuerunt torticō. s. vel aliud morti ferum. venit itaꝫ vir ex nomine ysua. i. ibūs pātherim et sanatus ē vel quieuit cūꝫ exisꝫ ait ei quō iuraſti eū. ait ei verbo tali Ait ad eum remissius fuisset ei si mortuus non fuisset et non audiuisset sicut et factū ei fuit sic .i. mortuus est statim. Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in nomine dñi nostri ihū xpi facta fuisse miracula iudaicarum scripturarum testimonio cōprobaf̄ porro si dicaf̄ q̄ p artē operabātur ea apostoli tā q̄ a xpo dño edocti dū viuerēt qua arte poterūt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri eorū pueri et puelle et si per artē quoꝫ isti qua arte ipsorū implorātes auxiliū apō xpm qua arte reliq̄e ipsorū qua vestes. qua sandaliola. qua baculi. prꝫ ergo q̄ miracula xpi et suorū ita firmiter constant q̄ nulla pñt ifficiari neq̄cia. Notādū ergo q̄ iudei idarco in supradictis traditōnib⁹ et alibi bē pandera. i. filiū pandera. alibi iebusua pantheria. i. ihesum pātherie nominabant quia vt ait iobānes damascen⁹ in. iij. li. leui. quē sanct⁹ lucas a ioseph ascēdēdo. quartū nominat genuit pātbera. pantbera aūt genuit barpātherā. barpātbera genuit Joachim. Joachim vero duxit annam quevalde erat honesta et laude digna. quē admodū vetus āna sterilis exīs p votū et repromissionem samuelē peperit. ita et hec per precesꝫ et repromissiones a deo dei attulit genitricem. hec damascenus.

Contendit iudeus probare q̄ lex moysi non est abolua et hoc sic:

¶ Eundum argumentum iudeorum est ad idem scilicet q̄ lex moysi nō est abolita sed adhuc obseruanda et arguit sic. Si lex bona est et a deo data obseruanda est. cuius enim decretum erit obseruandum si mandatum dei non est obseruandum qđ enim concilium dabant nobis xpiani quomodo illud effugemus maledictum. maledictus qui non permanserit in omnibus q̄ in lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersaliter omnia mandat obseruanda xpiani autem ad suum arbitrium legis et mandatorum obseruantiam determinant. Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito libro. iij. capi. iiij. dicens. q̄ lex mosayca diuino intellectu est intelligenda. Respondemus ergo legem bonam et a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptum ē diuino sensu intellectum suis temporibus obseruatum et obseruandum esse sanximus ea enim diuino intellectu intelligenda erāt quia q̄ ad litterā accipimus multa repugnantia videmus. cum enim dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona. Hēn. i. Quomodo in lege dicunt quedam esse mūda et quedā imūda ad litterā quod enim immundum est quomodo ē valde bonum. nec solum ea prohibentur in lege que sui natura homini ad vescendum nocua sunt vero etiam ea que gustu iocunda et q̄ vsu salubria ad comedendum existunt licet a deo dicta sint tamen ad se inuicem ad litteram omnino dissident. In exod. etiam inter alia precepta de faciendo altare dominus moysi ibi precepit capi. xx. Altare de terra facietis mihi in sequentibus autem sit legitur fecit itaꝫ moyses altare thimiamatis de lignis setbiz et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi multum itaꝫ aduersū videtur vt aliud et aliter q̄ dominus iubet per moysen ab ipso moyse agatur. Aliud ergo q̄ littera sonat hic accipi oportet Item ad litteram quomodo stare potest q̄ deus prohibet. Deuter. xxij. ne homo aret in boue et asino. Onus quodcunqꝫ aliud tibi placet asino imponere non vetat lex. et ponere iugum cum asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis enim simul esse et pasci lex permittit et arari simul prohibet et interdicit. Si autem propterea vetat quia hoc alias immundum lex dicit quare circa illud cetera que di

eta sunt ꝓmittit et solū arare ecꝛipitur equus in lege aīal īmūdū cē ꝓhibetur et alia multa. nec tamē arare bouē aī equo vel alio aīali īmūdo in lege ꝓhibeꝛ. hāc nō solū in his q̄ dicta sunt mādatis sed in cē plurib⁹ alijs legalibus cerimonijs cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetēti sensu intelexerimus. Discreto itaq; et diuino sensu hec discutienda. et intelligēda sunt. Si vero legē debito sensu accipim⁹ oia legis mādata debita obseruatōe obseruare poterim⁹. quedā ad litterā et sine vllo velamine figurarū dicta cē accipiēdum et quedā vero ad figurā et ꝓfundo velamine ad vmbrata esse intelligere quedā ad ipsi obseruari iussa sunt quedā sine vlla tempis determinatione que enī alterius sacramenti pnūciatiua erāt et veritatis figurā fatentur suo tempore manifesto rei atq; veritatis presentia oportuit vt eorū remaneret pnūciatio et figura. Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicendo erit cē diu futurū est ipsūq; erit prox⁹ obmittentes in presenti assumimus est quodq; ipsum iam p̄teriisse significantes vtimur futuri. Sic in reb⁹ pnūciatiuis alicuius sacramenti vbi pñs manifestatur sacramētū eius iā supfluo reseruaretur. figura seu signū que alicuius mysterij significatiua nō erant sed apte seu fidei veritatē insinuant seu camis edificationē cōmendāt ea a iudeis et xpianis nō ad tēpus sed ippetuū obseruanda sunt earū ex transgressio nullo mō pōt multa esse. hec Alanus.

Contendit iudeus probare q̄ diuie sanctiones veteris testamenti non sunt mutate

t Eꝛcium argumentum iudeoꝝ est ad probandum q̄ diuine sanctiones veteris testamenti nō sunt mutate. Arguunt ergo cōtra xpianos sic. Si fimo dei ad tempus obseruād⁹ est eoq; sermone ānullato alio tpe alq⁹ obseruād⁹ ē. Sed p tpm vicissitudines diuie sanctiōes mutāt quo pacto ratū nō erit qđ dicit. ps. cxviij. In eternū dñe pmāet verbū tuū et illō. M. xxiij. Celū et terra transibunt verba autem mea non transient. quid interest cur de⁹ hoc animal īmūdū iudicet illud mundū. hoc vti ꝓhibeat. illo vti permittebat quis enī adiuuat vt dicatur ysa. xl. spīritum domini. aut q̄s eius consilianus fuit vt istud agit permittat illud prohibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequendum ergo ei obsequi summa virtus est. prohibuit fieri. ergo iam non licet idq; si postea fiat peccatum esse dicimus ac pena debita puniendum vt ergo seruemus figuras contemnemus litteras vt seruemus alterum que ratio est damnare alterum. Seruemus litteram. seruemus et litteree figuraz. maneat parua sensu nostro littera: maneat vt vestro et addatur spīritualis et cōcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligentia. Abstinemus a peccato quod lex iubet abstinemus et ab eo si quod est quod per pozcum figuratur peccatum. Non arcimus cum boue et asino quia id legislatoꝛ prohibuit. et si qua intelexeritis per asinū et bouis copulamē phas est euitare. immo peccatum ē non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimplera. et adimplenda esse censetur et adimpletur. Solutio predicti alani vbi supra q̄ in nouo testamento diuine sanctiōes veteris testamenti non mutantur sed adimplentur. Dicat ergo q̄ sermo diuinus in nullo annullatur diuine sanctiones non mutātur quia christus non venit soluere legem sꝫ adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico uobis iota vnum aut vnus apex non p̄teribit a lege donec omnia fiant. non igitur vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. et in primo thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex enim prohibet homicidium xp̄us iram et odium lex enim prohibet homicidium carnis. xp̄us etiā ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne pozcina et co⁹tunc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat quoniam veritatis future figura erat et figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iam presens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrozum abstineant non solum ab ea sed etiam omni carne. vino et eodem iudice se vestrum quisq; tuetur. Moyses carnem suillam immundam nominat vti ea prohibet et propterea dicatis q̄ vti cabon licet Moyses non alius sed idem ipse carnem suillam dicit mundam et valde bonam et eam ad vescendum sicut cetera scribit deum fecisse bonam. Et ideo dicit quod vti ea licet:

Postꝙ enĩz enumerauit deũ creasse vniuer/
sa pisces maris volucres celi. cũcta animã
tia terre in quibus anima viuẽs est. nõ lon
ge infra subdit. vidit deus cũcta que fecerat
et erant valde bona. quod valde bonũ ẽ nl/
la ex parte malũ est. quod vero nulla ex pte
malũ est quõ malũ et imũdũ est. Quicquid
ergo in carne sua illa necesse a deo facta cõsi
deratur mũdũ et valde bonũ est. atꝙ vti lz.
qz vero per hoc animal voluptas et imũdi/
cia figuraf. imũdũ propter hoc animal esse
iudicaf. et ea imũdicia vti nõ licet. Si ergo
hoc mũdũ et imũdũ animal esse intelligif:
et eo vti nonvti a deo nobis pmittitur. eadẽ
ratione licet in boue et asino arare. et pbibe
tur ne aremus in boue et asino si melius nõ
põt qz deus permittit qui hec omnia huma
nis vsibus creauit. Sed bos qui vngulam
findit et ruminat et ad excolendam terrã oi
no ydoneus est predicatorẽ ecclesie discretũ
designat in his que agit sensum haben/
tem qui mãdata dei meditatur. Ac apud se
meditando ruminat die ac nocte non solum
sibi vtilis sed et alijs huic non est associan/
dus in predicatione alter moribus etiam in
discretus sensu. ideota. et litteris imperitus
qui non solũ verbo est inutilis sed suo exem
plo alijs nociuus existit. quod etiã lex q̃tũ
ad litteralia abolita sit auctoritates sequen
tes ostendũt ait enĩ dominus per prophetã
Jhere. xxxi. et ad hebreos. viij. cõsummabo
testamẽtũ nouũ super domũ iuda et sup do
mum israel. Quid vocauit testamentum no
uum nisi legem euangelicã qua superueniẽ
te debuit cessare quia simul seruare non põt
vtraꝙ aduenĩente enim veritate debet vm/
bra cessare Et ysa. legitur sacrificia vestra o/
diuit alia mea Jtẽ dauid ait in ps. l. Quoni
am si voluisses sacrificiũ dedissem vtiq; bo/
locaustis nõ delectaberis. Jtẽ dauid sacrifi
ficiũ et oblationẽ noluisti aures autẽ pfeci/
sti mihi. holocaustũ ẽt p peccato nõ postu/
lasti. tũc dixi ecce venio. et alibi nõ in sacrifi/
cijs tuis arguã te. holocausta autẽ tua in cõ
spectu meo sunt semper. non accipiã de do/
mo tua vitulos. neq; de gregibus tuis hyr/
cos. Jtẽ videm⁹ etiã in magna pte ea que p
tinẽt ad legẽ veterẽ cessare nõ eni est apud iu
deos sacrif. cium vel hostia. nõ pphetа non
rex. nõ tẽplũ. non locus sacrificij. et quid ire
mus p singula in maxima pte abolita ẽ lex.
videl ergo q̃ lex moysi iã locũ nõ bẽat.

Contendit iudeus pbare q̃ circumcisio
ppetuo sit duratura.

q Uartũ argumẽtum iudeorũ con/
tra nostrũ fidei fortalicium est de ar
cũcisione quã affirmãt duraturaz perpetuo
et consequenter legẽ moysi arguũt ergo sic.
Jdẽ iudicium videtur cẽ quãtum ad dura/
tionem a pte post de lege antiqua et de cir/
cũcisione. hoc enim xpiani concedunt. sz cir/
cũcisio ineternum debet durare in populo
dei. ptz qz Hen. xvij. datur in fedus sempi/
ternum ergo et lex debet esse sempiterna. liqz
ad illud argumẽtũ data sit solutio supra. li.
i. ar. vi. in puncto. ij. Uerũtamen vt adhuc
clarius ceatas iudaica cognoscatur in hoc
passu nolo silentio pertransire. Dicendũ er/
go q̃ in veteri lege dupliceꝫ inuenimus ar
cumcisionem vnam carnalem quam ipi ob
seruant et aliam spiritualem de qua dicitur
Deut. x. circumcidite igitur prepuciũ cordi/
vestri ceruicẽ vestram non indurescis. et Je/
re. iiij. Circũcidimini et auferte prepucium
cordium vestrorum viri iuda. Sic etiam di
stinguere possumus de eterno et sempiterno
qz habet duas significationes Jterdũ enim
ponitur pro eternitate simpliciter vt in psal.
Tu autem domine ineternuz permanes. Et
illud. Jere. x. Dominus autem deus verus
est et ipse deus viuens et rex sempitern⁹. ali
qñ vero accipiť p durationẽ finita quale est
illud. i. Reg. xxvij. Credidit ergo achis dõ di
cẽs multa mala opat⁹ ẽ cõtra pplm israhel.
erit ergo mihi seru⁹ sẽpitern⁹ mãifestũ ẽ q̃ h
accipiť sempiternũ p duratõe finita qz ñ po/
terat pl⁹ durare ista seruit⁹ q̃ eorũ vita simi/
le bẽť Hen. xxvij. vbi dicit q̃ odrat sẽp esau
iacob. qñ ergo dicebať q̃ circũcisio dz durar
i sẽpiternũ si sit sermo de circũcisiõe spuali i
dubitãter ẽ verũ quod simpliciter ineternuz
dz eẽ i populo dei et aia q̃ ẽ cũ pputio pecca
ti est extra pplm dei q̃tũ ad meritũ. Si vero
loquaris de circũcisiõe carnali accipe simili
ter sempiternũ. Secũdo mõ dicũ. q̃ q̃diu
lex durauit que soli vni populo pmebatur
debuit durare signum quo ille populus ab
alijs gentibus distinguebatur et cessante le
ge signũ ẽt debuit cessare. Et iõ dr Hen. xvij
q̃ circũcisio data ẽ i signũ ppe qõ q̃diu ille

populus ſeparatus fuit ab omni gẽte in deſerto nullus eorũ circũcaſus fuit ſed quando intrantes terrã pmiſſiõis plenã diuerſis populis oẽs ſimul fuerũt circũcaſi in galgalis vt habetur Joſue. v. ca:

Contendit iudeus pbare q̃ ſi ſabbatum ceſſat lex noua non eſt a deo.

q Vintũ argumentũ iudeorũ eſt de ſabbato ex cuius ceſſatione arguunt legem nouam nõ eẽ a deo ſic. Illa lex q̃ cõtrariatur preceptis diuinis nõ eſt a deo ſz lex euangelica eſt hmõi ergo nõ eẽ a deo. maior eſt manifeſta quia deus nõ põt ſibipſi eſſe contrarius. ſed minor pt̃ de obſeruatiõe ſabbati quã deus precepit in veteri lege. lex vero euãgelica huius obſeruãnã tollit et pbibet. ergo eſt cõtraria deo: non ergo eẽ a deo Reſpõdeẽ q̃ in tali p̃cepto duo ſunt cõſideranda. Primũ eẽ q̃ pter reuerẽtiã dei ceſſabat populus ab oi opere ſeruili vt liberi9 diuinis vacare poſſet et iſtud erat mozale. per hoc enĩ precipiebatur q̃ hõ aliquo tpe vacet rebus diuinis iuxta illud. p̃s. xlv. vacate et videte q̃ ego ſum de9. et pm hoc cõputãt in ter p̃cepta decalogi mozalia et lex que banc obſeruãtiã in ſe phibet eẽt contraria ordinationi diuine et nõ poſſet eẽ a deo. ſed lex euangelica banc obſeruantiam no tollit ſed p̃cipit vt pt̃ de dieb9 dominicis et alijs feſtis in noua lege ordinatis. Sed conſideranda eſt in dicto p̃cepto erat taxatio tempis vel dieꝝ. ſ. q̃ hec obſeruantia fieret tali die determinata. et iſtud erat cerimoniale: et ideo hoc mutari potuit et debuit ppter rationabilẽ cauſam. Judei enim colebãt diem ſabbati in memoriã creationis rerum q̃ innuit moyſes Exod. xx. dicẽs. Memẽto vt diez ſabbati ſanctifices. Sex dieb9 fecit deus celum et terram et requieuit die ſeptimo ac ſi dicat cõpleto opere creatõis ſtatim debuit ordinari dies cõmemoratiua ipſius creationis. homo etiã fuerat factus ſexta die et ideo primum diem poſt ſui creationem debet expendere ſingulariter ob reuerẽtiã dei. ceteroſ vero ad ſui neceſſitatẽ. In noua autem lege illa dies que debuit obſeruari ad vacãdum deo nõ ſolũ debet nobis reducere ad memoriam bñficium creationis ſed etiam innouationem ſpiritualem que inchoata eſt in x̃pi reſurrectione. et ideo ſabbatum muratum eẽ in dominicum diem in quo x̃pus reſurrexit. Significat etiam dominica que eſt octaua dies. octauam diem reſurrectionis in qua p fectam requiem expectamus. Dic eſt q̃ meſſias noſter dominus ihũs chriſtus poſtq̃ factus eſt triginta annorum ſoluit q̃tũ ad partem iſtam ſabbatum curando in eo infirmos. et dando eis licentiam lectulos aſportandi. Joban. v. et ſpicas diſcipulis ſuis eſurientibus confricandi. Marc. ij. Ceterum quemadmodum de circumciſione dictum eẽ probatum q̃ q̃ data fuit in ſignuz ſic et ſabbatum vt habetur Exod. xxxi. capitulo. ſabbata mea ſeruabitis quia ſignum ſunt inter me et vos ac generationes veſtras. Item in libro biza. i. omipere. q. yom kob. taliter ſcriptum eſt. Dixit Rabi Jobanan. Omne preceptum q̃ dedit deus ſanctis et benedictis iſraeli dedit eis publice preter ſabbatum qõ dedit eis in ſecreto ſicut dictum eſt Exodi. xxxi. Inter me et inter filios iſrael. ſi ſic eſt ñ ſunt obligati. goy. id eſt chriſtiani vel alie gentes ad ſabbatum. Ex omnibus bis patet q̃ non ſunt obligati ad ſeruandum ſabbatum chriſtiani nec alie gentes. Item contra obſeruantiam circumciſionis et ſabbati adducuur ratio non parum efficax ex duab9 traditionibus ſicut notatur in pugione cap. xi. tercie partis. iij. diſtinctionis. quarũz prima eſt illud quod i mydras tulym. i. gloſa pſalmorum taliter ſcriptum eſt. p̃s. lxxiij. Et omnia cornua impiorum confringam et exaltabuntur cornua iuſti. cornu non eẽ dictum ſed cornua. Decem enim cornua ſunt que dedit deus ſanctus et benedictus iſraeli Cornu abrahe de quo dictum eſt yſa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu yſaac de quo dictum eſt. Geneſ. xxij. Et ecce aries vnus retentus in denſitate per cornua ſua. Cornu ioſeph. id eſt cornu regni de quo dictum eſt. Deutero. xxxiij. et cornua rinocerontis cornua ei9. Cornu moyſi de quo dictũ eẽ. Exo. xxxiij. q̃ cornuta erat cutis facies eius. Cornu pphetie de quo dictũ eẽ. i. Reg. ij. et exaltauit ãna et dixit. exul-

tauit cor meū in domino et exultatū est cor/
nu meū Cornu legis de quo dictū est Aba/
cuk.iij. Et cornua duo de manu eius. Cor/
nu sacerdotij de quo dictū est.ps.cix. Cor/
nu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiti
cū de quo dictū est.i.paralı.xxv.omnes isti
filij hemā.videntis regis inverbis dei ad ex
altandū cornu. Cornu iherusalē de quo di/
ctuz est.ps.xix. Et a cornib⁹ vnicorniū erau
distı me. Et cornu regis messie de quo dic/
tum est.i.Reg.ij. Et dabit fortitudinē regi
suo et sublimabit cornu messie sui et sic ē di
cens.ps.cxxxi. Ibi germinare faciam cornu
dauid parauı lucernā messie meo. Quando
autē peccauerūt israel ablata fuerunt eis et
data sunt gentibus seculi.sicut dictū est.
Danieł.vij.c. Post hec videns fui in visiōe
noctis. et ecce bestia quarta terribilis atq;
mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos
habebat magnos comedit et cōminuit et re
siduū pedibus suis cōculcauit et ipsa dissi/
milis ab omnibus alijs bestijs.que fuerūt
ante ipsam et cornua decē habebat.assimła
te sunt enī gentes similiter hmōi feris et om
ni tempore in quo gentiū seculi cornua fue/
runt stantia. Cornua israel erunt cōfracta si
cut dictū est trenorū.ij. Confregit in ira fu/
roris omne cornu israel. Qualiter autem
legalia deus iudeis abstulerit per rationes
et signanter sabbatū et circūcisionē et quali
ter eis ista duo et alia dyabolus restituerit
habeē apud eos in thalmuth in libro may
la ipereq.i.distinctiōe q̄ incipit q̄ semzbbae
Quadā vice decreuit regnū neq̄.i.romanū
q̄ non seruarent iudei sabbatū et q̄ nō cir/
cūciderent filios suos et vt cognoscerēt men
struatas. Tūc uit rabi ruben. cercauauitq;
se more.s.romanorum. Lūcq; uisset et cedis
set cū eis ait illis.qui habet inimicū depau
peret eū vel ditat. Dixerūt ei depauperat Di
xit eis si ita est non faciant iudei opus i sab
bato vt depauperentur. Dixerūt romani be/
nedixit abrogauerunteq; decretū.rursūcq; eti
am dixit eis.qui habet inimicū debilitat eū
an fortificat dixerūt ei debilitat ait eis si ita
est circuncidant filios suos octaua die vt d̄
bilitenter. dixerunt optime dixit et cassaue/
runt illud. Iterum dixit eis qui habet inimi
cum multiplicat cū an diminuit eum. Dixe
runt et diminuit. Ait eis si ita est nō cogno/
scant menstruatas dixerunt benedixit et cess
sauerunt illud. Demū ppenderunt q̄ iude⁹
erat et restituerunt decretum vt prius. Dixe/
runt ergo iudei quis ibit et imitabit statuz
istud vadat. Rabi symeon qui didicit face/
re signa et mirabilia. Post eū vero vadat ra
bi eleazar. Egressus est eis ita q̄ obuiā ven
tamalyon.i.demoniū sic vocatū et ait. Est
placētia vestra vt vadā vobiscū fleuit raby
symeon et ait ancille.dom⁹ patris apparuit
angelus ter.nobis autem nec semel venit er
go miraculū vndecūq;. Precessit igitur ven
tāmalyon.et intrauit in filiam cesarie. Cū/
q; peruenissent dixerunt ventāmalyon egre
dere vocatus ergo egressus est et abijt. Di/
xitq; iudeis cesar. Postulate quicquid ē vo
bis ad postulandum. Introducti sunt igit ē
in domum thesauri vt tollerent quicquid vel
lent;inueneruntq; certam illam in qua scri/
ptum erat dictum staturum et ruperunt eam
bucusq; thalmuth. Animaduertat pruden
tia tua lector q̄ per istas duas traditiones
habetur euidenter q̄ de⁹ abstulit a iudeis p
romanos sabbatum et circūcisionē et alias
cerimonias.confregit quippe in ira furoris
sui omne cornu cozū de quibus vnum erat
lex vt pauloante dictum est.et nūq̄ restituit
eis.nec per se nec per angelū nec per ꝓphetā
nec per alium virum sanctum. Sed ipsi iudei
recuperauerunt circūcisionē et sabbatū et ce
tera hmōi per dyabolicum miraculum vt in
proxima traditione ostensum est. Nullus er/
go vlterius nisi sit demoniacus conseruare
debet ea que deus abstulit.et dyabolus tā/
libens se iudeis viriliter ingerendo insti/
tuit.quando enim vel vbi vnq̄ scienter dya
bolus bonum homini aliquod nisi forte v/
bi prospexit malum maius et mortem pesti/
mam sibi ex eo imminere finaliter procura/
uit cui vnq̄ boni aliquid nisi fallendi stu/
dio persuasit.nunquid non ipse est qui pri/
mos homines quasi eis vtiliter consuledo
fefellit.nōne ipse est qui contra sanctum iob
ipsum etiam dominū ꝓuocauit. Job.ij.c.
An ignorant iudei miseri q̄ dyabolus fue/
rit qui patres suos ad adorandum vitulum
mentiendo protraxit.vt habetur in libro sa/
bath impereq.qui incipit dixit rabi aquiba
in fine quadragīta dierum venit satban et
perturbauit mundum et induxit tempestatē
maximam in aerem et dixit israeli. Ubi est
moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum.

Alij. quale legalia deus
deis abstulit.

1. quomodo dyabolus iudeis ad adora
dum vitulum mentiendo protraxit.

Dixit eis tā peruenerūt sex hore et non respe
xerunt super eo. Ait ergo mortuus est et nō
curauerūt super eo. Ostendit ergo eis simili
tudinē feretri eius in nube. hinc est q dixe
runt ad Aaron quia hic moyses vir qui fe
cit nos ascendere de terra egypti nescim⁹ q̄d
factum est ei. et quid scriptū est. cōsequenter
et dixit Aaron. abrumpite inaures aurī que
sunt in auribus etc. et accepit de manib⁹ eor
et formauit illud in forma et fecit illum vitu
lum fusorie et dixerunt. Isti sunt dij tui isra
el etc. Dis sic premissis dicatur iudeis vt at
tendant que sit eorum prudentia quis sens⁹
qui dyabolum volunt habere suspectum in
recuperatione circumcisionis et sabbati. qui
patres eorū ad faciēdū et adorandū vitulū
et ad attribuendū sibi magnalia que de⁹ fe
cit mēdacijs et falsis p̄digijs tāstudiose per
traxit. Euidenter ergo apparet q intentio ē
studium dyaboli ac voluntas erga homies
nunq̄ est nisi mala. quare satis est manife
stum q̄ grandis est stulticia et q̄ magna in
sania et q̄ īmēsa iudeorū vecordia qui circū
cisionem et sabbatum et alia que deus eis
abstulit. et dyabolus reddidit non cessant
obseruare. Supradictis adhuc videt adden
dū id quod de sabbato scriptū est in beresith
minori vbi dicitur Hcū. ij. et benedixit deus
diem septimā dominus rufus nequā quesi
uit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diē
et dies dixit ei rabi aquiba et quid est iter vi
rum et viros. dixi ei quid dixit tibi. et quid
dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi ī quo differt
sabbatū ab omnibus alijs viris. Dixit sibi
decedu rex propter gloriam suam sic quoq̄
voluit deus istum diē honorare. vnde tu fa
cies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatia
nus arguit hoc qui trahit lapides p̄ totā sep
timanam et in sabbato quiescat Dixit ei delō
ge attractum tu trahis mihi. Admiror di
xit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos
arguit. omni nāq̄ die est ascendens et nō in
sabbato. Iuit et tēptauit in patre suo qui a
scendit omnibus diebus et in sabbato nō asce
dit post sabbatum scisitatus ē eum et ait ei
pater et quo mortuus es fecisti te iudeū ad
miror q̄ obrem ascendisti omnibus diebus
hebdomade et in sabbato non ascendisti.
Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum
sponte sua apud vos obseruat cum hic ma
lo velle suo dixit ei. et cuiusmodi labore ē vo
bis ibi Ait ei omnibus diebus septimāe iu
dicamur in sabbato autem quiescamus. re
uersus est ad rabi acquiba. et dixit ei. Si ē se
cundum verba tua q̄ deus sanctus et bene
dictus per quietem in sabbato vult honora
re non mittat in eo ventos non faciat descen
dere pluuias non fluctuet mare in vndis su
is. Dixit ei rabi acquiba habet se in istis de
us sicut is qui transfert per quatuor vlnas.
Si vis lector figmēta hec iudaica contra ip
sos conuertere dicas quēadmodum fluuius
supra fictus fuit signum obseruandi sabba
ti quado per totam hebdomadam currebat
trahendo lapides et quiescebat in sabbatis
vt ipsi fabulantur sic est nunc efficax argu
mentum non obseruandi sabbatum quia nus q̄
sub celo sit fluuius qui magis quiescat i sab
batis q̄ in ceteris diebus. Per totum quip
pe mundum discurrunt mercatores qui sicut
ducunt medicinalia variaq̄ pigmenta ex in
dia que est in oriente vsq̄ ad byspaniam q̄
est in occidente et a meridie vsq̄ ad septēno
nem que est vsq̄ ad anglicos et norwuegios
et scotos et sicvsq̄ ad totum mundum quod
si verum esset inuicem sibi narrarent et nō
prouincie vbi talis esset fluuius iudeis pro
curantibus non tacerent. Item magister io
hannes valisoletanus conuersus in libro d
concordia legum dicit q̄ istud de lapidū flu
mine non est verum. nec dicitur hoc per ali
quem sapientem nisi per cōmentatem ipsorum
rabinorum iudeorum ad ipsorum confor
tationem et gaudium sui cordis quoniaz hoc
non scribitur in aliqua scriptura autentica.
nec in aliquo libro aristo. de mirabilibus lo
corum nec in aliquo alio loco sed in libris so
lummodo iudeorum ad ipsorum confor
tationem explicatur. hec ille. Ad aliud vero fi
gmentum de mortuo non ascendente ī sab
bato dici potest q̄ dyabolus ventamalyon
vel aliquis alius potuit assumere figuram
patris rufi antedicti et facere ac dicere que di
cta sunt vt iudeorum circa obseruantiā sab
bati confirmaret errorem. Ad tertium de
nicq̄ q̄ qui non obseruat apud nos sponta
neum sabbatum apud mortuos obseruabit
cum coactus etc. vt supra ergo abrahabam et
multi alij sancti qui nunq̄ coluerunt sabba
tum punientur per totam septimanam cum
infidelibus et compulsi requiescent in sab
bato hoc autem falsum esse quis dubitat q

magister iohannes valisoletanus

autem abraam non coluerit ſabbatum ba/
betur in bereſith. minori ſuper illud Ben. ij:
vbi dictum eſt: Et benedixit de⁹ diem ſeptiſ/
mam. dixit rabi iobānati abrabā non ē ſcri
pta de eo obſeruātia ſabbati hec ex pugiōe
vt ſupra Poſſumus etiam nobis aſſumere
demonſtrationem q̄ ſabbatum verum qđ
ſignificat quietem vt patet deutero. v. c. ſab/
batum. i. quies domini dei tui ē dies dñica
quam nos xp̄iani obſeruam⁹ quoniam ſm
ſapientes iudeorum tbalmutb vt notat ma
giſter iobānes vallisoletanus conuerſus in
libro de cōcordia legum. titulo. iiij. c. x. pria
coniunctio ſolis et lune que fuit in principio
creationis mūdi facta fuit die lune ad quic⁹
horas et ducenta et quatuor minuta hore.
Et quia textus non dicit niſi, ſex diebus ope
raberis et die ſeptima requieſces et non di/
xit qua die ſignata inciperent computari illi
ſex dies. eēt rationabileq̄ cōputatio incipi/
at a die iſtius coniunctionis ſolis et lune. q⁹
hec duo luminaria diſtinguunt diem et no/
ctem. Que coniunctio vt predicitur facta eſt
die lune et ſic dies ſeptima eſt dies ſolis q̄ ē
dies dominica vt obſeruamus xp̄iani. Eſt
etiam alia ratio quoniam in iſta die ſaturni
quam iudei obſeruant eſt magna mutatō ſe
cūdum ſtellas ex diuerſitate dierū et locorū
ſm longitudines et latitudines terrarum q⁹
iheruſalē eſt in longitudine. lxvi. graduum.
Et iſta terra valliſoletana regis caſtelle eſt in
longitudine. lxvi. graduum. et eſt differētia i
ter iheruſalem et iſtam terram plus q̄ qua/
tuor horarum. Item eſt alia differentia iter
iſta ſm motū puncti altioris ſpere noue per
quem mouentur poli. et ſic a tempore quo
lex moyſi data eſt vſq̄ ad iſta tempora eſt fa
cta mutatio et differentia plus q̄ per quinq̄
ginta gradus et iſto polorum motu mutate
ſunt longitudines et latitudines et mutatī
ſunt dies et noctes in omnibus mundi par/
tibus vſq̄ ad iſta tempora et ſm diuerſitatē
terrarum ſupradictam bodie iudei vnaz ho/
ram illius diei ſabbati ſibi precepti non ob
ſeruant nec illam met diem a moyſe illis tē/
poribus inſtitutam. talis mutatio pōt da/
riſſime cognoſci ex mora quam fecit ſol ſpa/
tio vnius diei ſtando immobiliter tempore
Joſue et etiam ex retrocеſſione ſolis decem
lineis in horologio achaz tempore regis
ezechie. Et ſi iudei dicunt ſm ſupradictam

rationem q̄ idem debet iudicari de die do/
minica ſecundum chriſtianos. Reſpondeo
q̄ hec obſeruantia quam obſeruant chriſta
ni non dependet a die dominica ratione di/
ei dominice ſed ratione reſurrectionis chriſti
veri meſſie in qua die ipſe reſurrexit nec ob/
eſt mutatio facta ex quo manet ipa principa
lis et precaſa cauſa quare fit ſcilicet memoria
creationis mundi et reſurrectiōis ſancti meſ
ſie et adhuc non obligarentur ſeruare predi/
cta. nec etiam ſacrificium et obſeruationes
ſeptimanarum et pollutionum et aliorum ſi
milium poſito q̄ ad terram paſtinam re/
ducerentur quod eſt impoſſibile propter di/
uerſitatem locorum terre ſecundum longitu
dinem et latitudinem et terrarum etiam con
ſtellationes ſecundum imaginationem ſapi
entum et iſte eſt magnus defectus legis. ſci/
licet q̄ omnia que legis erant non obſerua/
n debebant in omni loco mundi quod non
eſt in lege chriſti veri meſſie quia in omni lo
co et quacunq̄ parte terrarum tenentur chri/
ſtiani legem ſancti meſſie firmiter obſeruare
Sanctus bernardus in ſuo euāgelio eter
no aſſignat duodecim priuilegia die domi/
nice propter que ſabbatum non immerito i
dominicam diem mutata eſt. Prima eſt q̄
fuit prima omnium dierum Secundum q̄
erit vltima dies preſentis vite. Tercium q⁹
diem dñicū nulla preceſſit nox. Quartū q̄
ei nulla nox ſubſequetur. Quintum quia in
eo creauit deus celum et terram. Sextum q⁹
in eo creati ſunt omnes angeli a deo et boni
i paradyſo gratificati et glorificati ſūt et eō/
tra mali angeli in eodem die peccantes de ce
lis ad inferos expulſi ſunt. Septimum quia
ſecūdū ozoſium in die illa prio precepta da/
ta ſunt filijs iſrael: Octauum quia in illa
die chriſtus incarnatus eſt. Nam vt teſtatur
magiſter hyſtoriarum die qua dixit deus fi/
at lux viſitauit nos oriens ex alto et chriſtus
incarnatus eſt. In huiuſmodi myſterium et
figuram datum fuit manna in die domini/
co ſicut ait ſuper Exod. origenes. Hoc qui/
dem probat per hoc q̄ in. xvi. capitulo dictū
eſt. Sex diebus colligetis illud die autē ſex/
ta duplum colligetis. patet enim diem ſexta
vocari illum qui ſabbatum precedebat qui
eſt feria ſexta et ex hoc patet q̄ māna die do
minica datum fuit. Si enim ſex diebus con/
tinuis collectum fuit. Septima autem die

ceſſatum eſt et per conſequens manne inicium a prima die dominica exordium ſumpſit. Nonum quia in die dominica xp̃us deſtructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sc̃orum animas de lymbo eripiens triũphaliter a mortuis reſurrexit cuius reſurrectio noſtre reſurrectionis exemplar eſt Decimum quia die dominico ſpiritus paracletus diſcipulis datus eſt. Undecimum q̃a in die dominica erit reſurrectio mortuorum et reddet deus vnicuiq; ſecũdum opera ſua. Duodecimum quia die dominico erit initium et cõtinuatio ſine fine laudum dei et domini noſtri ihesu xp̃i veri meſſie in gloria ſẽpiterna. Unde yſa. vltõ. et erit ſemen eorum et ſufficientia menſis ex menſe ſuo et ex ſufficientia ſabbati in ſabbato ſuo. iſtud eſt ſeculum futurum quod totum erit ſabbatum .i. requies: Et notat q̃ menſis legitime dicitur beredes hebraice põiturq; apud eos pro perfectione numeri omnium dierum in quibus luna perficit curſum ſuum. Cum luna quippe computant iudei et non cũ ſole menſis ergo hic vt aut beatus Gregorius p perfectione poſitum eſt et ſabbatum pro requie in quo ſeruile opus fieri nõ licebat. erit ergo ſemen eorum idẽſt apoſtolorum et sanctorum predicatorum facentium filios ſpirituales ex menſis ſufficientia id eſt ex ſufficientia perfectionis vite preſentis in menſe ſuo. id eſt in perfectione glorie ſue in futuro Sicq; ſemen audituum ex ſufficientia ſabbati. id eſt requiei i diebus dominicis et feſtiuitatibus alijs ad audiendum verbũ dei necnon ex ſufficientia requiei a vicijs et peccatis in vita preſenti erit in ſabbato ſuo. id ẽ in ſempiterna requie ſua in vita futuri ſeculi quod totum eſt ſabbatum vt predictum eſt.

Et ſi queris quare fuit ordinata quies diei ſeptime per iudeos die ſabbati et nõ alia dies ſeptimane. Reſpõdet ſupradictus magiſter iohannes in eodem libro titulo. iiij. c. viij. q̃ ad hoc fuit triplex ratio. Pria ẽ quoniam ſecũdũ aſtrologos maior conuncio ſaturni cum Ioue fuit in capite arietis aſcendẽte aquario qui eſt domus ſaturni que cõiunctio neceſſitauit et cogit populum iudeorum vt ſtarent in captiuitate egypti quadringentis annis et q̃ inde educerentur in manu forti et brachio extento. et q̃ ibi fierent mirabilia extra naturam. Et ideo fuit in die ſaturni dies ſabbati ordinata in memoriam exitus de egypto et in memoriam conuncionis ſaturni et iouis in domo aquarij vt dictum eſt. Et ratio quare magis firmauerũt ſe ſuper ſaturnum q̃ ſuper iouem eſt quia ſaturnus eſt altior. Item quia aſcendens cõiunctionis fuit aquarius que eſt domus ſaturni ſecunda. Item propter alias proprietates quas iudei et terra ipſorum habent cũ ſaturno ſecũdũ q̃ dicunt aſtrologi et vltẽ declarabo et ideo ordinatum fuit a iudeis. q̃ dies ſeptima quando nihil operari debẽt q̃ eſſet in die ſaturni et q̃ eſſent in tenebris et ſine candelis etiam que ponunt aſtrologi debere obſeruari in die ſaturni vt liberentur homines a dãnis ſuis et influentia effecta. Secunda ratio eſt quia iſta die ſaturni planete infectui et damnoſi habent ſingularẽ poteſtatem quoniã prima hora noctis diei ſabbati eſt hora martis ſecundum computationem horarum vt iudei computant ordinando primo noctem et poſtea diem et prima hora diei ſabbati eſt hora ſaturni q̃ duo planete ſunt damnoſi ſecũdum aſtrologos et ſic in die illa naturali damnoſi planete habent ſuam influentiã damnoſam ſingularẽ Et ſic ſcripſit Rabi abraaz in gloſa ſua quã fecit ſuper decẽ preceptis ſuper illo ſpecialiter memento vt diem ſabbati etc̃. Dicit iſtũ preceptum fuit propter ſperã ſaturni et qualibet die in hebdomada habent ſtelle mobiles ipſarũ quelibet vnã diez in qua magis apparet ipſarum virtus. et quoniã vna die in hebdomada quieſcere tenebãtur in ſignũ et memoriam creationis mundi vt dictum eſt. Ideo ordinauit eis Moyſes in marath q̃ iſta dies requietionis eſſet ſpecialiter et ſignanter illa dies ſaturni que eſt ſabbatum in qua ſtelle predicte damnoſe habent poteſtatem et influentiã ſingularem vt ab ipſarum damnis et infectionibus tuerentur.

Tercia ratio eſt propter poteſtatem iſtis planetis datam ſuper iudeos et terram ſuam quia ſecundũ aſtrologos iudei ſunt ſub cõſtellatione Martis et Saturni et ſic per experientiã patet quoniã quando ſaturnus eſt i domo caſus ſui et habet aſpectuz a malis et dãnoſis alijs ſtellis tunc euidenter apparet malũ opus aliquod in iudeis et hoc ſepiſſime ſum expertus et ſecundum conditiones ſuas videtur eſſe de natura ſaturni put dixi

Ptolomeus q̄ de natura saturni est misę/
ria et casus et populus captiuus et malarū
conditionum vt sunt iudei: Et ideo diebus
sabbatinis et alijs diebus vbi erant predic/
ti planete in exultationibus suis faciebant
plura sacrificia q̄ in alijs diebus vt ab ista
rum planetarum damnis specialiter essent
salui prout per gl. Rabi abraam euidentur
demonstratur quam fecit generaliter super
legem. et probatum est per dicta astrologo/
rum que ego allegaui in declaratione quaꝝ
scripsi super glosam predicti Rabi abraam
abenagra et ista talia cerimonialia priuan/
da erant in complemento legis in aduentu
xp̄i quoniam ipse venit pro salute animarū
Et vt tales opiniones falsas totaliter abo/
leret que ydolatriam sapiunt apparenter et
causa finalis legis complementi non est res
corporalis sed potius spiritualis et hn vnꝰ
dici obseruantiam in bebdomada in me/
moriam creationis mundi que fuit causa fi/
nalis mutationis legis prout diximus. Ra
tionabile eratꝫ in complemento legis ponēr
illam diem que est dies requietionis et illā
animam superfluam aliam quam dicūt cuꝝ
co venire prout dixerunt q̄ textus dicit qui/
cuit et animauit ecto. xxxi. Animam aliam
creauit homini die sabbati qō esset die solis
que est dies dominica et ista die dominica
xp̄s a mortuis resurrexit vt demonstrar mū
do animarum salutē. et propter istam diem
vere dicitur animam aliam venire. quoniaꝝ
propter resurrectionem xp̄i anime perpetuo
vitam habent. et hoc signauit algasel philo
sophus dicens in resplendore solis saturno
non indigemus bucusq̄ predictus doctor
Patet ergo quare iudei obseruant diem re/
quietionis bebdomade in die saturni et licꝝ
dies requietionis ab omnibus de mundo
sabbatum dicatur quia sic sabbatum inter/
pretatur vt supra patuit quia tamen non ea
intentōne qua iudei sabbatum suum appel
lant. Ideo non diem saturni sed alium co/
lunt vt videlicet diem dominicam nos chri
stiani omnibus superstitionibus exclusis i
memoriam resurrectionis christi tali die fa/
ctam et future resurrectionis tali die fiendaꝝ
vt supra dictum est. Item possumus addu
cere contra iudeos auctoritatem magistri al
fonsi conuer i in libro bellorum dei. In quo
disputauit contra iudeos secundum opinio
nes thalmuth. vbi dicitur q̄ sm iudeos nō
est inconueniens dicere omnia festa et ieiu/
nia remissionum et indulgentiarū posse mu
tari. et textus vocat ipsa sabbatum sicut ipm
met sabbatum et probant hoc Leuitici. xxiij.
Hec sunt ferie domini quas vocabitis san/
ctas et glosauerunt dicentes vocabitis. id ē
posito q̄ errent faciēter vel ignoranter. quo
niam illa debent festa simpliciter reputare et
sic non debent iudei inconuenientes reputare
q̄ illi qui recipiunt legem sanctam messie diem
sabbati in diem dominicam commutarunt
propter rationes superi allegatas et de hoc
xp̄s in euangelio matthei. xij. respondēs eis
qui dicebant ihesum xp̄m non licere in sab/
bato curare. dixit filius hominis habet po/
testatem super sabbatum.

Contendit iudeus probare q̄ ihesus
christus non est verus messias quia non ve
nit in nouissimis diebus

Textum argumentum nititur ostēn
dere ihesum christum saluatorem
nostrum non esse verum messiam in lege et p
phetis promissum. Arguunt ergo iudei sic
verus messias debet venire in nouissimis di
ebus sed nondum sunt dies nouissimi ergo
nondum venit messias. maior patet ysa. ij.
quod exponitur ad litteram de messia vbi di
citur erunt in nouissimis diebus. minor pa/
tet. ad illud argumētum dicendum q̄
dies messie dicuntur nouissimi habendo re
spectum ad ordinem. habendo respectū ad
etatem. habendo respectum ad sacram scrip
turam. Primo ad ordinem quia sex mi/
lia diuidendo et ordinando per tres duali/
tates sicut mesuratur duratio mundi secun/
dum iudeos et duo nouissima millenaria di
cuntur dies messie patet per canadum belū.
Unde in thalmuth in libro qui dicitur can/
bedrin qui sonat sacerdotes magni. inueni/
tur hoc quod sequitur legēr an studio belye
q̄ sex milia anni mundus habet durare duo
milia vanitatis et duo milia legis et duo mi
lia messie et sequitur. Et propter nostra pec/
cata que sunt multa transierunt ex illis que
preterierunt hec ibi. Et cum hoc dicat Thal/
muth quasi transierant de duobus milibus

annis messie quasi sexcenti anni. et post illō tempus transierunt iam quasi. dccc. xlij. āni cum illo numero sex milium annorum videtur concordare beatus ysodorus super penthateu cum super illo passu enoch septimus ab adam qui placuit deo translatus est dicit ibi enoch septimus ab adam septimam req̄em significat. transactis nāq̄ sex milib⁹ annis et renouato celo ac terra factoq̄ iudicio transferentur sancti in vitam eternam. Nunc vide cecitatē iudeorū ipsi computant ānos a creatione mundi sicut nos a natiuitate xp̄i et dicunt q̄ isto anno in quo nos cōputam⁹ mille. cccc. lx. annos domini sunt a creatiōe mundi quinq̄ milia. ccxx. et sic patet q̄ d̄ duobus milibus annis messie iam transierūt ſm eorū cōputū milleducēti viginti anni q̄bus debuisset venire messias. et cum non sit numerus annorum vltra sex mille vt dictū ē et ipse debet regnare duobus milibus ānis quomodo hoc est possibile cū non restāt secundū cōputū suū nisi. dcc. lxxx. anni: Item ipsi assignant in predicto numero annorum determinatum tēpus messie. s. finitis quatuor milibus annis a creatione mundi vt reseruentur duo mille pro messia. Nunc attende quid dicat ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille. et paruulus in gentem fortissimā ego dominus in tempore eius subito faciā illud O iudee tu determinasti tempus messie. et vide quid dicat deus. ego dominus in tēpe eius sc̄z messie subito faciam illud. Super quo verbo dicat glo. hebraica si fuerint boni ante tempus suum et si non fuerunt boni in tempore suo ergo necesse est q̄ iudei concedunt ſm suam glosam vnum de duobus vl̄t q̄ ipsi fuerunt boni vel non boni: Si boni ergo messias venit ante tempus suum. s. ante q̄ incaperet numerus quinq̄ miliū. Et si fuerunt non boni sicut ipsimet concedunt in dicto p̄babito q̄ ꝓpter peccata sua milia trā sierunt. s. anni qui preterierunt. necesse est q̄ tunc concedunt secundum suam glosam q̄ i tempore suo venit. s. finitis quatuor milib⁹ ānis i p̄incipio quinti millenarij ānorū. et sic habent concedere necessario q̄ secūdū suum numerū iam sunt mille et. xviij. anni q̄ natus est messias. Et si dicant q̄ nos computamus plus anticipando tempus: Dico q̄ licet simus differentes cum eis in computatione annorum a creatione mundi stante tamen suo numero in veritate licet anticipauerit tempus adimpleuit quod promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrum vsq̄ ad diem signatum extremū. s. anni. Si autem illud tempus vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrum certum est q̄ adimpleuit promissum. et sic nos christiani stante numero iudeorum computabimus eum ingressum quinti millenarij. et dicem⁹ q̄ sunt iam mille. cccc viij. anni q̄ vēit messias. stante tamen computatōne nostra a creatione mundi. Dicemus q̄ messias venit īfra duo vltima millenaria. cum ergo per ordinem et respectu ad duas primas dualitates miliariorum annorum duo vltima millenaria in quibus debet regnare messias dicantur dies nouissimi. Sequitur q̄ dies i q̄bus venit ibū̄s nazarenus verus messias sunt dies nouissimi de hoc numero sex milium annorum dictum fuit supra li. i. ar. vi. pū cto. iij. thesauro primo. Secundo patz hoc idem habendo respectum ad etatem nā durationis mundi mensuratur septem etatibus sicut durato dominus quarum nouissima in vltima est decrepitas que prefixum habet principium sicut cetere etates non tamen terminum quia multotiens plus durat q̄ cetere etates et ihesus nazarenus fuit in decrepitate mundi et per consequens in nouissimis diebus habendo respectum ad etatem. Tercio patet hoc habendo respectū ad sacrā scripturam. nam multa tempora et dies precedentia ihesum nazarenum aliter per duo milia annorum dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Geneſ. xlix. vbi israhel vocatis filijs ante mortem suam dixit. Cōgregamini filij israel vt annunciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebus. vbi multa annuciat non solum de his que debent īpleri de aduētu messie sed etiam multa que completa sunt tempore regum israel et iuda sicut fuit de primatu iuda et de excellentia super omnes fratres suos et de regno ibi iuda te laudabunt fratres tui etc̄. Patet igitur q̄ non solum dies messie in quibus fuit ihesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiam multa tempora ante aliter ꝓ duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouissimi.

Contendit iudeus probare q̄ ihū̄s chri/ stus non est verus messias quia in eius ad/ uentu mons syon non fuit eleuatus in ver/ tice montium.

Septimum argumentum iudeorum est tale. In aduentu messie mons syon debet eleuari in vertice mon/ tium sed hoc non est factum ergo nondū̄ ve nit messias. Maior est ysa.c. vbi supra erit in nouissimis diebus preparatus mons do mus domini. id est mons syon in quo erat templū̄ in vertice montium et eleuabitur su per colles. Minor patet quia in diebus ihū̄ nazareni nihil tale factum est. Ad illud ar/ gumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie ſm iudeos debet eleuari sup alios montes. vnde dixerūt aliqui iudei q̄ tempore messie debet deus portare montem thabor et montē̄ synai et mōtem carmeli ad locū̄ vbi est iherusalē̄ et in vertice istorū̄ mō/ tium ponere montem syon hoc dicunt ipsi nō esse factum tempore ihesu nazareni ergo nō̄ est messias. Respondeo ſm Rabi salomo/ nem q̄ ista eleuatio montis supra montes non est intelligenda secundum locum sed se cundum excellentiam et gloriam illius mō/ tis quia ibi debebant operari magna signa et miracula plusq̄ in alijs montibus quod impletum est tempore ihū̄ nazareni quia ibi illuminauit secum. curauit languidum. Ibi super omnes apostolos misit spiritum sanc/ tum. ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios montes ele uan debebat et sic impleta est prophetia i ve ro messia ihū̄ xp̄o.

Contendit iudeus probare q̄ ihū̄s xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non co nfluxerunt omnes gentes

Octauum argumentum iudeorum est ad verum messiam cum debet venire debent confluere omnes gē tes sed ad ihesum nazarenum non confluxe runt omnes gentes ergo non est ipse messias Maior patet ysa.c. quo supra vbi sic arguitur. Et fluent ad eum omnes gentes. mi/ nor est clara dicunt iudei q̄ in nazareno nō crediderunt omnes gentes nec adhuc cre/ dunt. Ad illud argumentum iudeorum sup illud fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum q̄ ibi omnes distribuit pro generibus singulorum non pro singulis generum. vt omne animal fuit in arca noe. ita q̄ est sensus q̄ de quolibet genitum ge/ nere venerunt ad figem veri messie quod im pletum est in ihesu vero messia nostro per a/ postolos suos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuersi sunt ad fidē̄ christi. quia in omnem terram exiuit sonus eorum etc̄. Et sic in isto modo in ihesu vero messia nostro impletum est illud. p̄s. Deus iudicium tuum regida. et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. qō impletum fuit in constantino imperatore quā do suscepit fidem christi. Vel aliter dicendū̄ q̄ aliquando omnes in scriptura sumitur p̄ multis vt. ij. Reg. xvij. Dixit absalō et oēs viri israel. Melius est consilium chusi p̄ consilio achitofel. et certum est q̄ non erant ibi om/ nes viri israel sed multi. Similiter in euan/ gelio Matbei. ij. Audiens herodes rex tur/ batus est et omnis iherosolima cū illo. om nes enim. i. multi d̄ iherosolima. Sic in pro posito venient ad eum omnes gentes id est multi de gentibus.

Contendit iudeus probare q̄ ihū̄s xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem domini.

Nonum argumentum iudeorum ē cum verus messias venire d̄z gen/ tes confluentes ad eum dicere debent. Veni te ascendamus ad mōtem domini et ad do mum dei iacob. Sed hoc non dicitur in ad/ uentu ihesu nazareni ergo non est ver⁹ messi as. Maior patet ysa. vbi supra. Venite asce/ damus ad montem domini et ad domum dei iacob. Minor patet quia aliqui xp̄iani dicunt eamus ad domum petri. Alij dicunt eamus ad domum pauli. Alij ad domum martini etc̄. Nulli vero dicunt ad domū̄ dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus

in ſuo quadripartito libro. iij. c. ix. Dicēs q̄ mons iſte x̄p̄s eſt in quem iaz vniuerſe fines terre credunt: iam adorant vniuerſe familie gentium. vna et concordi voce dicūt. eam⁹ ad montem dñi et ad domū dñi dei iacob. hoc eſt ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyſes quem coluit aaron. Ideo oſtenditur vnum deum eſſe et eorum qui ante legem fuerunt fideles et eorum qui ſub lege exiſtunt et eorum qui nunc exiſtunt credentes in deum. Qd autem arguunt nos ſuper hoc quod dicimus eamus ad domum petri ad domum pauli. ad domum marum etc. Nullus qui ſane ſapit dictum hoc ita intelligit. Nullam quippe petro ſiue paulo domum facimus: Sed in honorez petri atq; in memoriā ſancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificum fas eſt in conſecratione eccleſiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedicamus ſed potius deo dicatur conſecrari. et q̄uis diuerſe eccleſie deo conſecrentur: tamen vna ē domus dei. vna eſt dei eccleſia oim⁹q; fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitate eccleſie eſt. In hac domo dei adoratur mons montium et x̄p̄s ſanctuſſanctorum: hic peccata remittuntur. hic non ſolum homicidium prohibetur immo etiam ira et odium tollitur.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs non eſt verus meſſias quia in eius aduentu gladij non ſunt conuerſi in vomeres nec lancee in falces.

d Eā mum argumentum iudeorū ē In aduentu meſſie gens cōtra gentem non debebat leuare gladiū nec exercere vltra ad prelium et debebant cōflare gladios ſuos in vomeres et lanceas ſuas i falces Sed cōſtat q̄ poſt aduētum ihū nazareni et adhuc modo: non ceſſauerunt bella p orbem vt patet manifeſte et maxime in iudea quia poſt mortem eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et veſpaſianum: fuerunt etiam ſemper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Igitur ihūs nazarenus non eſt verus meſſias. Maior patz yſa. c. vbi ſupra: Ad iſtud argumentum iudeorum de pace que debebat eſſe tpe meſſie de qua ꝓpheta: non leuabit gens contra gētem gladiū nec exercebūt vltra ad prelium. Dicendum q̄ iſta pax fuit tempore ihū nazareni verī meſſie. Nam fuit pax ſpiritualis inter viros ſpirituales quia inter malos pax eſſe non poteſt. Non eſt pax impijs dicit dominꝰ yſa. xlviij. In cuius ſignum angeli i ſua natiuitate cantauerunt. Gloria in excelſis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis Fuit etiam tēporalis pax de qua intelligunt Primo in romano imperio quia i ceſare auguſto finita ſunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate poſt euerſionem carthaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate ihesu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat q̄ ceſar Auguſtus non armis aut bellis occupatus: voluit ſcire quot ville quot ciuitates quot caſtra eſſent in mundo. Et ex hoc exiit edictum a ceſare Auguſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis Luce. ij. Et durauit iſta pax per centum. xv. annos vſq; ad deſtructionem iheruſalem per Tytum et veſpaſianum quod patet q̄ ante ihesum x̄p̄m ceſar Auguſtus regnauerat per. xlij. annos. x̄p̄s autem xxxiij. vixit vſq; ad paſſionē et deinde in paſſione x̄pi vſq; ad deſtructionem iheruſalem fluxerunt anni quadraginta et ſic ſunt in ſūma centum et. xv. anni. ita q̄ fuit diuturna. Et tunc probabile eſt q̄ propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios i vomeres etc. ſicut ſenſibiliter videtur in terris vbi poſt bella ſequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit etc. yperbole eſt ad deſignandum pacis diuturnitatem ſicut communiter dicitur de aliquo negocio quod protrahitur vltra modum conſuetum Iſtud negocium nun q̄ terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra menſem ſeu etiam in minori ſecundum conditionem negocij: et hic modus loquēdi parabolicus frequens eſt in prophetis. Sz dicunt iudei q̄ iſta prophetia nunq̄ impleꝫ niſi illa pax fuiſſet perpetua propter illd̄ q̄ ſequitur nec exercebuntur vltra ad prelium quia ſignum aduentus meſſie eſt pax ſine fine patet yſa. ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis vbi agitur expreſſe de aduentu meſſie et in. p̄s. Deꝰ iudicium tuum regi da. Orietur in diebus eiꝰ

iuſticia et habundancia pacis donec auferatur luna. ſed luna nunq̄ auferetur ergo nec pax. Dicendum ad primum cui dicitur. nec exercebuntur vltra etc. q̄ ſi vltra nō dicit eternitatem ſed diuturnitatem tēporis ſicut patet quod ſuit. Vel aliter dicendum eſt q̄ in dictis ſacre ſcripture attendere debemus ea que ſunt per ſe et dimittere ea que ſunt p̄ accidens et ex conſequenti. Saēdū ergo q̄ lex antiqua per ſe et directe p̄cipiebat populo corporale prelium. Nam ad acquirendū et defendendum regnū tēporale in antiqua lege promiſſum neceſſarius erat gladius: expediebat lancea et cetera arma ſine quib⁹ ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defēdi non poſſunt. Jcirco dicatur iudicum. iij. he ſunt gentes quas dominus dereliquit vt erudiret in illis iſrahelem et omnes qui non nouerunt bella chananeorū et poſtea diſcerent filij eorum certare cum boſtibus et habere conſuetudinem preliandi etc. Ex quib⁹ manifeſte patet q̄ ſicut prima lex expreſſe p̄mittebat regnum terrenum ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirendū et poſſidendum regnum celorum ad que directe et p̄ ſe non indigemus armis materialibus ſz ſanctitate et virtutibus propter quod ſecūda Lor. xij. dicimuſ arma militie noſtre ñ ſunt carnalia quia tota colluctatio noſtra in noua lege eſt aduerſus rectores tenebrarum et contra ſpūalia nequicie in celeſtib⁹ vt habet ad ephe. vi. De his armis viſum eſt ſupra li. i. conſiderationc prima. Eſt igitur ſenſus propbetie ſi debeat complen in hac vita preſenti q̄ tempore noue legis non erunt talia bella ex conditione legis ſicut accidebat in lege antiqua ſed ſolum indigemus vomere ad ſeminandum mentum in preſenti vita et falce ad mentēdum premiū in futura gloria: vl' aliter ſicut dicit ptiſſimus petrus vir alfonſi in ſuo dyalogo ti. ix. Dit enim q̄ non dixit propbeta predicta quid facture ſint gentes enarrando ſed quid preceptarus ſit xp̄s oſtēdendo: quemadmodum et alibi zacbarias dicit de ipſo. et loquetur inquit pacem gentibus. ſicut enim hic de eo q̄ pacem precepturus ſit dictum eſſe intelligimus ita et ibi. quā cum et ipſe precepent ſi completum non eſt nulla eius culpa fuit. Ad alia duo ſcilicet et pax non erit finis et donec auferatur luna dico q̄ non debent exponi iſte propbetie de pace temporali. ſed illa que durauit illo tempore fuit ſignum pacis ſpiritualis. quia certum eſt q̄ cito poſt mortem cbriſti ſicut dicitum eſt reſumexerunt bella in iudea iudeis adinuicem pugnantibus et iterum contra romanos rebellantibus ſicut dicit ioſepbus in libro de iudaico bello propter quod ciuitas iberuſalem et terra in circuitu fuit deſtructa. Exponitur ergo de pace quam ãgeli damauerunt in xp̄i natiuitate dicentes. Gloria in excelſis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Dec pax conſiſtit in tranquillitate conſcientie que permanet inuſtis omni tempore prouer. xij. Non triſtabit iuſtum q̄c quid et acciderit: et ſic permābit in iuſtis vſq̄ ad finem mundi cui ſuccedit pax celeſtis que exuperat omnem ſenſum ad philip. iiij. et ſic manet eternaliter ex pte finis ſicut luna que eſt incorruptibilis. Pax ergo propbeta de meſſia eſt pax per angelum in ſua natiuitate nunciata quam mundus dare nō poteſt quia mundus dat pacem ſuam cum mala voluntate. dat pacem in ſigno non in opere in ore non in corde. p̄s. Loquuntur pacē cum proximo ſuo. mala autem in cordibus eorum. et illam ſpiritualem pacem bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit ibū̄ cbriſtus verus meſſias in morte dicens. pacem relinquo vobis pacem meā do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis Jo. xiij.

Contendit iudeus probare q̄ ieſus non eſt verus meſſias quia in eius aduentu non babitauit lupus cum agno.

Vndecimum argumentum iudeorum contra verum meſſiam ſumit̄ de textu yſa. c. xi. Egredietur virga de radice yeſſe. qui ſecundum omnes doctores loquitur de aduēctu meſſie: qui d̄ radice yeſſe egreſſurus erat. et ſequitur. babitabit lupus cum agno et pardus cū bedo accubabit. vitulus et leo et ouis ſimul morabuntur et puer parvulus minabit eos. vitulus et vrſus pascentur ſimul et requieſcent catuli eorum. et leo q̄ ſi bos comedet palcas. et delectabitur infās

ab vbere. super foramina aspidis et in caue
na regul: qui ablactatus fuerit manum suã
mittet. Super isto textu dicunt iudei q̃ ad
uentu messie animalia siluestria pacificabũ
tur sic videlicet q̃ pacifice viuent et habita
bunt cum animalibus naturaliter mansue
tis. et q̃ animalia venenosa non nocebunt
hominibus nec pueris. immo q̃ infãtes se
cure ludent cum eis: nihil horum dicunt iu
dei impletum in tempore iesu nazareni ergo
non est messias. Ad istud argumentum di
cendum q̃ non est verum q̃ animalia silue
stria tempore messie debent domesticari ta
liter q̃ pacifice viuant et habitent cum man
suetis et q̃ venenosa non nocebunt et cetera
quia ꝑm q̃ dicit rabi salomon tempore mes
sie nec tempus nec animalia nec corpora ce
lestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo
dicendum q̃ ille locutiones que sunt in illa
prophetia sunt methaphorice quia nominã
tur ibi homines nominibus animaliũ. q̃d
enim prodesset talis confederatio si lup⁹ pa
cem non haberet nisi cum agno nec pardus
nisi cum hedo. nec leo nisi cum oue et vitulo
Inquietaret nanq̃ lupus hedũ et leo agnũ
et pardus ouem. Ista ergo diuersa anima
lia diuersas hominum conditiões designãt
sic ꝑhari potest ex scriptura veteris testamen
ti vt ipsi ceci suam cecitatem propriis manu
bus possint palpare. Dicitur enim Heñ. xlix
beniamin lupus rapax et tamen iste lupus
vere erat homo. Et ibidem Dañ. coluber in
via cerastes in semita: ysachar asinus fortis
q̃ autem iste modus loquendi sit in dicto
capitulo. patet quia yesse patrem dauid vo
cat radicem. Dauid vocat virgam. et messiã
vocat florem. et hoc patet per thargũ transla
tionem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi.
Emitte domine agnum dominatorem terre
Animal autem irrationale nõ potest domi
nari terre cum ex ordinatione diuina homo
praesit animalibus vt dicitur. Heneꝯ. i. capi.
Item Heneꝯ. xlix. Catulus leonis iudas:
et Hieremias. iij. Loquens ꝓphã de na
buchodõ. qui debebat destruere ciuitatez ihe
rusalem. Ait ascendet leo de cubili suo. ergo
omnia ista animalia diuersarum conditio
num sunt homines. qui ad vnitatem legis
euangelice sunt vocati. non q̃ lupus exutẽs
lupus maneat cum agno. sed q̃ lupus in ec
desia efficitur agnus. et tunc habitat lupus
cum agno. Nos sane per bestias illas que
rapina et carne viuunt: impios homines in
telligimus et raptores. per reliquas vero pe
cudes mansuetos et simplices et de illis ꝓ
pheta dicit q̃ christus eos habitare et pacẽ
habere preciperet: Et q̃ ita intelligenda sit
illa prophetia. scilicet de hominibus patet
per prophetam reddentem causam istius cõ
federationis. Ait enim immediate quia re
pleta est terra scientia domini. bestie autem
intellectu carentes: scientie domini non sunt
capaces: Sed et in confusionem intelligen
tie modernorum in prophetia predicta dice
runt doctores antiqui iudeorum: nullam in
ter tempus modernum et tempus christi fu
turum esse distantiam nisi q̃ in eius tempo
re captiuitatem omnium exibunt atq̃ misse
riam. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo ti.
ix. Est ergo sensus in diebus messie habita
bit lupus cum agno. id est superbi cum hu
milibus. Infideles cum fidelibus. Judei
cum gentilibus. et venenosi gentiles qui vo
luerunt deuorare iudeos eis non nocebunt
et cetera. Que omnia impleta sunt tempo
re iesu nazareni quando simul in vna fide
et cultu veri dei habitauerunt venenosi gen
tiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram
impletum est illud in euangelio christi quã
do christus iesus dedit potestatem aposto
lis et discipulis virtutem calcandi super ser
pentes Luce. x. et cetera. Et actuum. xxviij.
dicitur q̃ paulus percussus a vipera in nul
lo est lesus propter quod barbari admiran
tes dixerunt ipsum esse deum. Sed quid est
quod dicitur in predicta auctoritate et puer
paruulus minabit eos. Dico q̃ puer paru
lus leonem et visum minat cum agno i do
mo dei pastor. i. prelatus nobili et ignobili
potenti et impotenti. forti et debili imperat
puer ille dicitur non in sensu sed malicia par
uulus.

Contendit iudeus ꝓbare q̃ ihũs non ẽ
ver⁹ messias q: iudei nõ sunt liberati a capti
uitate nec ad patriam reducti.

d Vodecimum argumentum iudeo
rum. Accipitur ex textu Deutero.
xxx. vbi dicitur cũ ergo venerit sup
te sermones isti bñdictõ siue maledictõ quã

ꝓpoſui in conſpectu tuo et ductus penitudi
ne cordis tui in vniuerſis gentibus in quas
diſpſit te dominus deꝰ tuus et reuerſus fue
ris ad eum et obedieris cum imperijs redu
cet te dominꝰ deus tuus de captiuitate tua
ac miſerebit tui. et rurſum congregabit te de
vniuerſis populis in quos te ante diſpſerat
et ſi ad cardines celi fueris diſſipatus inde
te trahet dominꝰ deꝰ tuus et introducet te in
terram quã poſſederũt patres tui et maioꝛiſ
numeri te eſſe faciet ꝙ̃ fuerunt patres tui.
Iſtud dicunt iudei non eſſe factũ in tempo
re ihũ nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate
ſunt nec reducti ad patriã quã poſſedrũt pa
treſ ſui. et tamen iſtud debet fieri tẽpe meſſie
ergo non eſt ipſe meſſias promiſſus. Ad il
lud argumentum eſt triplex reſponſio. Prꝛia
eſt ꝙ hec oĩa non debẽt ipleri tẽpore meſſie
abſolute. ſed cum conditione poſita in textu
ibi. ſed ſi fueris ductus penitudine cordis i
mo cõtinue peccata peccatis ſicut patres eo
rum et mala malis addunt. et ipſi concedũt
ꝙ ipſi ſunt in pñti captiuitate propter pecca
ta que non emendant et de quibus non pe
nitent gratis igitur ſunt in ea. Secũda reſpõ
ſio eſt ꝙ illa ꝓphetia moyſi impleta eſt in re
ductione captiuitatis babylonice quia quã
do iſta ꝓphetia fuit dicta per moyſen ſolum
fuerat populus in ſeruitute egyptiaca. Et iõ
dicit textus rurſum. i. uterũ et ſimile habetur
yſa. xi. Addiciet dominꝰ ſecũdo manũ ſuaꝫ
ad poſſidendũ reſiduũ populi ſui ꝙ poſſidẽ
tur ab aſſyrijs et non babetur in tota ſacra ſcri
ptura ꝙ tercio debeat dominus reducere ca
ptiuitatem iudeorum. ſed ſolum ſecundo. et
ſecunda captiuitas fuit babylonica. Iſtõ igi
tur impletum eſt in reductione captiuitatis
babylonice. Sed contra hoc fortiter argu
unt iudei per illud Ezech. xxxix. c. vbi dicit
ꝙ congregabit eos dominꝰ de nationibꝰ et
non relinquet quẽq̃ ex illis ſed in iſta reduc
tione babylonie multi remanſerunt et ñ om
nes reuerſi ſunt igitur ꝓphetia non ẽ imple
ta Dicẽdũ ꝙ immo ꝓphetia eſt impleta qꝛ
omnes reuerſi ſunt qui voluerunt reuerti. qꝛ
omnibus nullo dempto. Cyrus dedit licen
tiam vt ptꝫ. ij paral. vltꝰ. et primo eſdre ꝺ̃dit
etiam eis munera multa et vaſa templi que
tulerat nabuchodonoſoꝛ de iheruſalẽ et nul
lus derelictus eſt ibi q̃ voluerit reuerti. Illi
autem qui ibi remanſerunt fuerũt ingrati di
uino beneficio. Tercia ſeſpõſio eſt ꝙ põt
exponi ꝙ predicta cõgregatio facta eſt per
ihũm verũ meſſiam ſpiritualiter qui congre
gauit iudeos et gentiles in vnum per fidem
et charitatem. ſicut exponit Johãnes euan
geliſta. xi. ca. vbi dicitur ꝙ ihesus moriturꝰ
erat pro gente non tm̃ ꝓ gente ſed vt filios
dei qui diſperſi erant congregaret in vnum.
Nullus autem ab hac congregatione expel
litur qui velit intrare quia nulli claudit gre
mium eccleſie. Judei autem hanc congrega
tionem non intelligunt ſed volunt intellige
re ꝙ ſicut corporaliter fuerunt per orbem di
ſperſi. ſicut corporaliter in terram promiſſio
nis quam poſſederunt patres eorum habẽt
congregari. Vt ergo cecitas iudeorum excu
ſatur. Notandũ eſt ſicut notat reuerendus
magiſter Paulus epiſcopꝰ burgenſis in ſuo dya
logo. diſtinctione. iij. c. i. ij. et. iij. ꝙ cõgre
gatio de qua loquitur prophetа eſt dicta eꝫ
uocatio. qñꝙ enim ſignificat congregationem
corporalem in aliquo loco. quãdoq̃ vero ſi
gnificat congregationem. i. aiorũ in aliquo
credibili ſeu opinabili vel deſiderabili et hu
iuſmodi. Sicut enim corpora in eodem loco po
ſita dicuntur congregata localiter et adiuicẽ
remota dicũtur diſpſa ſic animi in eodẽ con
ceptu intellectus ſeu voluntatis exiſtẽtes vni
ti dicuntur et a fortiori poſſunt dici congre
gati. vnde auctoritas allegata ezech. poteſt
dupliciter intelligi. quia ſecundũ quoldam
de congregatõne corporali intelligitur ꝙ fu
it impletum in reditu de captiuitate babylo
nica quando omnis populus iſrahelitꝰ ꝙ
voluerunt aſcendere ad terram promiſſionis
habuerunt vniuerſalem licentiam ſeu pote
ſtatem hoc faciendi. ſicut ſupradictum eſt. et
huic ſententie conſonat principium huius ꝓ
phetie ꝓdicte ezech: In q̃ dñs dicit ꝓphetice
Nũc conuertã cõuerſionẽ iacob etc. qõ eſſet
mãifeſte falſũ ſi hoc adhuc eẽt futurũ cũ ab
illo tpe in quo dictũ fuit nunc conuertã vſq̃ ad
iſtud tps trãſierũt plus ꝙ̃ mille ſexcẽt anni
Sꝫ qꝛ tpe ezechi. qñ hoc fuit dictũ ꝓ ꝓphetã
iã imminebat tps ꝓdicte cõgregatõis. Jõ dr̃i
hac ꝓphetia nũc reducã captiuitatẽ etc. que
quidẽ ꝓphetie et plures alie ſimiles vt illa
Ezechiel. xi. Congregabo vos de populis
et adunabo de terris in quibꝰ diſpſi eſtis et da
bo vobis humum iſrael: fuerunt impiete
in reditu captiuitatis babylonice per con

gregationē corporalē israhelitarū que tunc fuit facta. Secundo vero intelligitur cōgregatio in predicta auctoritate spūaliter q̄ impletū fuit per ihūm xp̄m verum messiā sub quo totus israel. s. fideles christi qui veri israel dicuntur non camale sed spirituale ē cōgregatus seu vnitus in fide christi p̄m quam animi fidelium vniunt̄ seu cōgregantur. nec obstat p̄m istos q̄ dicatur nūc cōuictā tum quia non tm̄ distat tēpus in quo hec prophetia fuit dicta a tempore aduentus xp̄i sicut p̄ns tempus vt est manifestū. tum quia respectu diuine eternitatis tēpora omnia reputantur vt nunc. Ex quibus patet q̄ p̄m vtrā; q̄ predictarum expositionū prophetia predicta iam est impleta. Et si dicat iudeus nō inuenitur in sacra scriptura congregatio spūalis sed vbicunq̄ dicatur congregatio intelligitur corporuz quare sequitur q̄ predicta expositio nullum habet in sacra scriptura fundamentum. Respondetur q̄ non est mirum si iudeus non inuenit quia cecus est. numq̄d dicatur in p̄s. Lor eius congregauit iniquitatem sibi. Constat enim q̄ congregatō iniquitatum in corde fit per multarum cogitationum iniquarum aggregationem que non est congregatio corporum sed conceptū cordis. Legitur enim, Ezech. xxxvij. q̄ prophetā iussu diuino accepit duo ligna quorum super vnum scripsit tribui iude et socijs eius: Et super aliud tribui effraym et socijs eius: que quidem ligna de dei mandato vnū ad alterum adiunxit per quam adiunctionē vt ibi legitur figuratur a deo vnio israelis adinuicem sic q̄ non diuiderentur in duas gētes seu duo regna. Ex quo patet q̄ per coniūctionem corporalem figurat cōiūctio spūalis in scriptura et per consequens cōiunctio spūalis est potior seu dignior q̄ corporalis. Sicut figuratum potius seu dignius ē q̄ figura. Expositio auctoritatis ezechiel. de congregatione spirituali qualis est facta per christū est multum rationalis et dictis sacre scripture consona. Sic est vtrum instantia ō supradicta auctoritate deutero. xxx. vbi agitur de captiuitate iudeorum hodierna vt ipsi asseuerant. s. q̄ sunt congreganda diuersis pnūbus terre in terram quam possederunt p̄res eorum ex eo q̄ dicatur in textu. si ad extremum celi fueris dissipatus inde te cōgregabit dominus deus tuus et inde assummet te atq̄ introducet in terram quam possederunt patres tui et obtinebis eam. Ratō autem quare instantia predicta nullius est roboris. qa sicut congregatio est dictio equiuoca vt dictum est sic etiam terra. Dicit enim raby moysen de egypto q̄ qui scripturas sacras recte intelligere vult oportet q̄ significationes dictionum equiuocarum discernat nunc autem vt patet ex sacra scriptura iste terminus terra corporea et sensibili in qua homines communiter habitant. quandoq̄ vero pro spirituali in qua sancti habitant de qua dicitur in p̄s. Credo videre bona domini in terra viuentium. Unde si predicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponunt tunc congregatio de qua loquitur intelligenda est spiritualis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligenda est non terra in qua habitauerunt patres corporaliter pro certo tempore et postea mortui sunt. Sed terra viuentium in qua quicunq̄ reuersus fuerit ad deum per veram penitentiam que fidem et charitatem presupponit introducitur et eternaliter manet. Sed dicet iterum iudeus si terra aliquando intelligatur in scripturis pro eterna mansione hoc est cuz additione huius termini viuentium et huiusmodi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sensibili. Respondetur video q̄ cecus facius ne mirum si non videt scripturam sacrā in qua sine aliqua additione terra aliquando accipitur pro terra spirituali habitata p̄ sanctos. Dicitur enim in p̄s. Justi autem hereditabūt terram et habitabunt in seculū seculi super eam. Constat autem q̄ nulla ē terra sensibilis in qua iusti in seculum seculi habitant cum omnes iusti in hac vita existētes sint mortales. Et sic patet q̄ terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitamus mortales homines temporaliter sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculum seculi scilicet eternaliter. Et ista est proprie terra viuentium et sic patet q̄ vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terram celestem quam sancti habitant quam quidem significationem doctores iudeorum sentiunt. Unde super illud Isa. lx. capi. Populus autem tuus omnes iusti in perpetuum hereditabunt terram. Dicunt in libro can-

bedrin celech: omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est enī populus tuus omnes iusti ī perpetuū hereditabūt terrā hec illi. quā auctoritatē tenēt oēs posteriores moderni iudeorū sine ꝓtradictione. Ex quo ptz ꝙ terra in verbis ysa. simpliciter dicta. s. cum dicat hereditabunt terram accipitur pro terra illa celesti et codē modo intelligendus est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. ꝓtz ergo falsam eē opinionē iudeorū fez ꝙ sunt congregādi corporaliter ab hac captiuitate in qua sunt vndecunq; sint et reducendi ad terrā illā sensibilem quā possedērunt patres eorum et ꝙ predicta prophetia īpleta ē p xp̄m in congregatione spūali et terra viuentium.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ibūs non ē verus messias quia non cōgregauit iudeos in iheruſalem.

t Decimūdecimū argumentū iudeoꝝ ē licet terra possit intelligi celestis vt ī p̄cedenti solutione dictum est non tamen videtur quō possit intelligi ꝙ congregatio iudeorū non sit fienda a captiuitate qua sunt ad ciuitatem iheruſalē reuocandi cuz ō hoc expresse sit auctoritas hiere. xxx. c. Jn tempore illo vocabunt ihrm̄ solium domini et congregabūtur ad eā omnes gentes in nomine domini in iheruſalem: cū ergo hec cōgregatio non sit facta expectatur ergo fiēda p messiam futurū. Respondet predictus magister Paulus libro eodem et di. xxx. c. ꝙ hec dictō iheruſalē est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud. p̄s. cxxi. Jheruſalē que edificatur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum doctores iudeorū tradūt ꝙ iheruſalē inferior dirigat ad iheruſalem superiorē. Dec ille. Ex quo patet manifeste ꝙ intelligāt illud quod dicitur ī p̄s. Jheruſalē que edificatur vt ciuitas pro inferiori iheruſalē. et illud quod sequitur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. pro iheruſalem superiori que quidē expositō est satis congrua quia illa inferior iheruſalē ad illā superiorē ordinatur seu dirigitur. patet ergo ex dictis doctorū hebreorum ꝙ iheruſalem quandoq; accipitur in sacra scriptura pro illa celesti. et sic debet intelligi in predicta auctoritate Jere. allegata ī qua dicit ꝙ congregabuntur ad iheruſalē omnes gētes in nomine domini. Sciendū etiam ꝙ secūdum doctores iudeorum non solū beatitudo celestis vocatur iheruſalē in scripturis. sz etiam mons dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria domini et tēplū domini et huiusmodi. et ideo cum dicitur quis ascēdet in montē domini aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi concupiuit anima mea in atria domini et multa similia intelligi ōbēt secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Jnter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo deutero. in titu. de penitentia. capi. viij. De quo in ptcula. vij. loquens de premio eterno. dicat hoc est premiū quo nullū superius et hoc ē bonū post quod nullū aliud bonuz et hoc̄ desiderauerūt omnes prophete. quod bonum multis etiā vocauerūt nominibus. vt mons dei et locus sanctus eius. et locus sanctuarij et via sancta. atria domini et porta domini. hec ille.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ibūs non ē verus messias quia in eius aduentu nō edificauit templum domino.

q Quartūdecimū argumētum iudeorū accipitur ex illo quod habet za/charie. vi. Ecce vir oriens nomen eius: sequit. et ipse edificabit tēplū dñō. et ēt habetur ezechielis vltimo ꝙ ihrm̄ et tēplū debēt reedificari tēpore messie: et fm mensuras que ibi ponūtur: spaciū erit vltra decem milia leucarū. Jsta inquiūt non sunt ipleta tpe ibū nazareni. imo tēplū et iheruſalē ꝓpter eius mortē fuerunt destructa vt dicat rabi moyses de egypto in libro sophrym libro de iudicibus titulo de regibus et bellis eorum ca. xi. Dicat enī ibidē ibūs nazarenꝰ imagiatus est se eē messiā et fuit interfectꝰ p̄ iudicū et infra volēs cōcludere eū nō eē messiā. Ait sicnam omnes ꝓphete locuti sunt ꝙ messias est redēptor israel et congregator eorum et iste ōdit occasionē ad p̄dēdū israel gladio et dispergēdū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō est ipse messias. Ad istud

argumētum dicendum ꝙ ſecūdū nos et iu-
deos dupler eſt tēplū et duplex iheruſalem
ſcz tēplū materiale et ſpirituale. Dieruſalem
alta et iheruſalē baſia pro quo eſt auctoritas
Heñ. xxviij. de iacob qui vidit ſcalam et an-
gelos aſcendentes et deſcendētes et dixit. ꝙ
tembilis eſt locus iſte Nō eſt hic aliud niſi
domus dei etē. vbi gloſa hebraica dicit ꝙ ia
cob vidit iheruſalē et domum dei edifican-
dam in terris et in celis. et dixit non eſt hic a-
liud niſi domus dei et porta celi. i. dom⁹ edi
ficanda in terris nihil eſt comparatione illi⁹
domus et iheruſalem que debet edificari in
celis et per hoc eſt magna gloſa in breſich ra
ba que habet ꝙ moyſes anteꝙ moreret̄ du-
ctus eſt in celū et vidit ibi meſſiam edifican-
tem iheruſalem in celis ex margaritis et la-
pidibus preciosis. et dixit ſibi meſſias ꝙ ia
cob pater eius vtrancꝙ iheruſalem videbat et
dixit ꝙ nihil erat illa iheruſalē que edifican
da erat in terris in comparatione illius que
in celis quia illa erat duratura pro iſrael im
perpetuum et dixit tunc moyſes Letatus ſū
in his que dicta ſunt mihi in domū domini
ibimus. Stantes erant pedes noſtri in atriſ
tuis iheruſalem. Dieruſalem que edificatur
vt ciuitas cuius ꝓticipatio ei⁹ in idipſuz. mo
do ad propoſitum ihesus nazarenus verus
meſſias debuit edificare et edificauit tēpluz
et iheruſalem non materiale ſed ſpirituale. ſ.
eccleſiam et paradyſum ex lapidibus viuis
videlicet ex fidelibuſ. qui in preſenti templo
et hieruſalem ſuperiori compaginant̄ p gra
tiam et in futuro per gloriam. et ꝙ nō debe-
at edificari templum materiale ſecundum i-
tentionem iudeorum patet quia poteſt quę-
ri ab eiſdem de quinqꝫ. Primo quale in nu-
mero eſſet. Secundo quid contineret. Tercō
ad quid ſeruiret. Quarto quis ibi miniſtra-
ret. Quinto que dies illud ſolēnizarent. Ad
primū reſpondet iudeus ꝙ erit in nūero ter-
cium. Sed contra hoc eſt hiere. vij. c. Nolite
confidere in verbis mendacij dicētes. tēpluz
domini tēplū domini tēplū domini ē. quaſi
dicat tēpla materialia nō debēt eſſe niſi duo
et q̄ dicit terciū tēplū materiale fiendū men-
dacium dicit. verba ſunt domini exercituum
dei iſrael: vt patet ibidē. Itē aggeꝰ ꝓpheta q̄
fuit tpe ſecūdi tēpli hoc idē dare exprimit in
ca. ij. loquens de celeſmo aduentu meſſie
in eodē dicens. Adhuc vnum modicum eſt
et ego cōmouebo celum et terram mare et a-
ridam et mouebo omnes gentes et veniet d̄
ſideratis cunctis gentibus et implebo do-
mum iſtam gloria dicit dominus exercituū.
ſequitur. magna erit gloria domus iſtius no
uiſſime pluſ ꝙ prime dicit dominus exerci-
tuum. hec domus nouiſſima fuit domus ſe
cunda que facta fuit per eſdram in quam ve
nit ſaluator noſter quādo fuit oblatus et ſe
pe in eadem predicando et miracula facien-
do. et quia ipſe in eam venit dicit prophęta
ꝙ debebat eſſe ſua gloria maior quam illi⁹
prime quam fecit ſalomon licet fuit nobilis
prima facta per Salomonem. quia non fu-
it in regibus maior Salomone. Et attende
ꝙ dicatur in textu. domus iſtius nouiſſime
demonſtratiue ſignando nouiſſimam do-
mum et non dicit nouiſſime abſolute. ſicut
cogitat iudeus ꝙ debeat fieri altera domus
vt predictum eſt. quia ſi talis debuiſſet fieri
dixiſſet prophęta domus nouiſſime. Sed
quia illa erat domus in quam debebat ve-
nire ſicut venit; de facto. meſſias dixit huiuſ
modi. vt de facto daretur intelligi ꝙ in iſtaz
debebat venire et non in alteram. Nunc
autem probatur ꝙ illa maioritas fuit quia
venit in ea ſaluator. legimus in primo libro
Eſdre capitulo tercio. ꝙ quando finitum ē
opus domus ſecunde plurimi etiam de ſa-
cerdotibus et leuitis et principes patrum et
ſeniores qui remanſerant in illis ſeptuagin-
ta annis qui tranſierunt de prima domo ad
ſecundam lacrimabantur quia nihil vide-
batur domus ſecunda in comparatione ad
primam. Sed iuuenes qui non vide-
rant primam gaudebant in aſpectu ſecunde

In quo ergo erat maioritas glorie huiuſ
ſecunde domus nouiſſime niſi quia in eam
venit ſaluator mundi. Sapientes iudeo
rum decclarant ꝙ maioritas domus ſecun-
de fuit quia durauit per decem annos plus
ꝙ prima. quia prima durauit per quatuor-
centa et decem annos. et ſecunda per. cccc.
et viginti annos videte qualis eſt gloria q̄
durauit decē ānis plus in illis decē vltimis
añ deſtructionē tā non habebat gl̄iam nec
ꝓtātē q̄ per ſex ānos anteꝙ deſtrueret̄ do-
mus ſecunda. Tytus et veſpaſian⁹ mādaue
rūt ꝙ nō facerent ſacrificia poſt aduentum

etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tem/
pore ante destructionē secūde nomus secun
dum q̄ ipse dixit. Luce.xix. q̄ non remane
ret in ea lapis super lapidem quotidie fue/
runt de malo in pcius. et que gloria erat q̄
ipsa durauit decem ānis plus cum ip̄i ma/
nerent captiui et subditi. Sunt alij sapiētes
iudeorum qui declarauerunt q̄ maioritas
illa fuit quia fuit melius operata q̄̄ prima
salomonis et q̄ illam reparauit herodes.
Sed bene debemus intelligere q̄ non attin
git herodes ad illud ad quod attingit salo/
mon vt faceret maiorē et meliorem domum
Ceterum thalmuth ī libro qui vocaf yoma
dicit q̄ quinq̄ qui fuerunt in prima domo
non fuerunt in secunda. Primū archa testa/
menti. secūdum sembāmefioras q̄ ponebāt
sacerdotes super cor suum. quia mandauit
lex in Exodo q̄ cum alijs pānis sacerdota
libus faceret vnum alīū pannum qui in he/
braico vocatur ospher qui esset quadrat⁹ et
duplicatus et q̄ esset quantitatis vni⁹ pal/
mi in longum. et alterius palmi in latū iter
duplicaturam huius pāni ponebat facer/
dos sembammefioras scriptū in hoc panno
mandauit lex q̄ poneretur duodecim lapi/
des preciosi in quattuor lineis de tribus in
tres ita q̄ tres essent directe in qualibet linea
et mandauit q̄ scriberentur nomina duode
cim tribuū in illis lapidibus vnum nomen
in quolibet lapide. et cum sacerdos pōebat
super se hunc pānum volens scire si irent ad
faciendum guerram vel si haberent victoriā
et si irent que tribus haberet victoriam per
virtutem illius sembammefioras statim re/
lucebat lapis et splendebat nomen illius tri
bus per quam debebat habere victoriam et
si non oportebat ire ad guerram splendebāt
quedam littere que dicebant non. et si opor/
tebat ire relucebant littere que dicebant sic.
et istud non fuit in domo secunda. Tercium
q̄ non descendebat ignis de celo ad combu
rendum sacrificium sicut in prima. Quartū
q̄ gloria dei que apparebat ī prima domo
in sancta sanctorum inter cherubin non vide
batur in domo secunda. Quintum q̄ in pri
ma veniebat spiritussanctus ad loquendus
cum prophetis et in secunda non. quia tres
vltimi prophete. s. aggeus zacharias et ma/
lachias qui fuerunt in domo secunda erant
senes et remanserant a tempore dom⁹ pro
et in malachiam cessauerunt ꝓphete q̄ ipse
fuit vltimus. nunc ad ꝓpositum redeamus
ex quo in domo secunda deficiebant ista q̄n
q̄ in quo erat maioris glorie q̄̄ prima nisi
quia debebat in ea venire messias filius dei
viui qui incomparabiliter excedebat omnia
predicta. Patet ergo manifeste ex hac ꝓphe
tia nullam aliam domum fuisse templus ma
teriale fiendum cum domus illa secunda es
set nouissima in qua venit x̄ps qui est vera
gloria. Sed arguit vltimus iudeus si tu
dicis q̄ hec prophetia fuit implera in domo
secunda quando motum est celum et terra et
mare et arida quia non videntur ista facta es
se in aduentu ihesu nazareni ergo necesse est
dare terciam domum quando ista implebū
tur. Respondeo q̄ immo omnia ista fuerūt
impleta in aduentu ihesu nazareni veri mes
sie. Dicat enim adhuc vnum modicum. id ē
tempus breue respectu precedentis durati
onis mundi et ego mouebo celum. istud fu
it impletum quando stella noua in natuita
te x̄pi apparuit. Matb. ij. et terram et mare
quod fuit impletum per victoriam romano
rum in omni terra et in insulis maris. Et mo
uebo omnes gentes hoc fuit impletum im/
minēte christi natiuitate propter quod exijt
edictum a cesare augusto vt describeretur vni
uersus orbis redactus sub dominio romani
imperatoris ꝓpter q̄d ibant singuli in ciui/
tatē suā et tunc x̄ps fuit natus. Luce. ij. Ipō
ergo x̄po aduenientē multitudo maris ad eū
est conuersa celum. tellus et marta sunt com
mota. cōmota in q̄̄ sunt celi et terre et mans
habitatores exultauerunt. et vndiq̄ terrarū
iherusalem habitationes varias oblationes
varias ad laudem ipsius christi attulerunt
Ad secundum in quo querebatur si daretur
tercium templus materiale quid contineret
dicit iudeus q̄ contineret archam. tabulas
virgam et manna Sed contra hoc est Diere.
in capitulo. iij. non dicent vltra archa testa/
menti neq̄ ascendet super cor neq̄ recorda/
buntur illius nec visitabitur. nec fiet vltra. sz
in tempore illo vocabunt iherusalem solius
dñi et cōgregabūtur ad eū omnes gētes. vbi
est glosa doctorū iudeorū q̄ ꝑ tēpe ihūm
syō solū dñi. iuda israel sāctuarius terra oia
h̄ec vocabula significāt gl̄iam paradisi Ad ter
cū si daref terciū tēplū ad q̄d seruiret dicūt
iudei q̄ seruiret ꝑ sacrificijs faciendis sicut

ptenta domus. Sed contra hoc dicit de⁹ ysa: vlti. Celū sedes mea terra scabellū pedū me orum que est ista dom⁹ quā edificabitis mi/ bi et quis est iste locus quietis mee. Respon dent iudei domino. domie ista tercia dom⁹ edificabitur tibi pro sacrificiis offerendis. si/ cut in ceteris domibus fuit factum vt respici as ꝓ peccatis nostris et parcas. et dicat do/ minus eis ad quē respiciā nisi ad paupculū contritum spiritu et trementem sermões me os. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. di cens qui īmolat bouē quasi qui interficit vi/ rum. qui mactat pecus quasi qui excerebrat canem qui offert oblationem quasi qui san/ guinem suillum offerat. qui recordatur thu/ ris quasi qui benedicat ydolo. quasi dicat ista sacrificia non mihi placent. cessare debēt et solū mihi placet quod tpe messie est fien/ dum. id est sacrificium cordis contriti et hu/ miliati. etc. Ad quartum in quo quentur si daretur tercium templum quis ibi mini/ straret. Respondent iudei ꝙ ibi seruirent sa/ cerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est ysa. in. c. eodem vbi loquens de mes/ sia dicit. et declinauit super eā sicut flumen pacis. sequitur et mittet agentes in affricam et lidyam et ytaliam et grecyam etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus quod impletum est in ihesu nazareno tem/ pore apostolorum Sacerdotiū enim antiq̄ legis figura fuit sacerdotij noue legis. et iō presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum iuxta illō .i. Reg. ij. vbi sic ait de/ us. Nunquid nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū eēt in egypto et elegi eū ex oīb⁹ tribub⁹ israel mihi in sacerdotē vt ascēderet ī altare meū. sequit. Ecce dies veniūt et preci dā brachiū tuū et brachiū domus patris tui vt nō sit senex in domo pris tui .i. presbyter vel sacerdos et quasi in fine capituli ꝛcludit et suscitabo mihi sacerdotez fidelē qui iuxta cor meum et animam meam faciat. et edifi cabo ei⁹ domū fidelē et ābulabit corā chri/ sto meo cunctis diebus. vbi euidenter osten ditur ꝙ iudeorum sacerdotum erat finaliter cōsūmādū et erat aliud cōsurgendū cunctis diebus perduraturus coram xpo domio Iu xta illud .ps. Tu es sacerdos in eternū secū/ dum ordinē melchisedech. Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere ꝙ institutionē sadoch et expulsionem abyathar a sacerdo/ tio. tercij Reg. ij. c. qz cū illa exclusione hāc etiam generalē intellexit ppheta sicut appa/ ret ex mō loquendi quia dicit ꝙ cunctis die bus certū est autem ꝙ cūctis diebus sadoch non ministrauit nec volo tacere ꝙ sequitur i eadem prophetia futurū est autem vt quicū/ q̄ remanserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tor tam panis dicatq̄ dimitte me obsecro ad vi/ nam partem sacerdotalem vt comedam buc cellā panis hic est text⁹ noster. littera vero he braica sicut habui a quodam perito conuer/ so de iudaismo reuelante mihi hoc secretum hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotez fidelem sicut cor meum et voluntatem meaz faciet et venient ad adorandum et me in do mo mea in calice argenti et in placentula pa nis et dicent coniunge me nunc vni istorum sacerdotum ad comedendum hanc placen/ tulam panis. littera hebraica vbi nos habe mus nummum argenteum habet agorath quesepb quod sonat in calice argenti. Ex quibus manifeste patet non solum mutatio sacerdotum sed etiam nouum sacrificium fi/ endi in calice argenti et torta panis que vt clare patet impleta sunt in aduentu christi et suorum sacerdotum de ista materia lati⁹ di/ cetur infra in. xxiij. argumento Ad quin tum scilicet si daretur tercium templum que dies illud solemnizaret. Respondet iudeus ꝙ dies magis solemnis in illo templo erit sabbatum. Sed contra hoc est Isaias ca pitulo vbi supra erit mensis ex mense scilicet solaris et lunari et sabbatum ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato ꝙ totum impletur in nostra iherusalem eccle/ sia militanti tempore veri messie non enim debebat manere festiuitas sabbati nec que/ cunq̄ alia iudeorum. Unde Isa. i. Neo/ menia et sabbatum et festiuitates alias non feram iniqui sunt cetus vestri kalendas ve/ stras et solemnitates vestras odiuit anima mea facta sunt mihi molesta. Templum ergo, et iherusalem quod debuit edificare tempore messie est spirituale scilicet eccle/ sia vel paradysus non materiale quod impletum est in ihesu nazareno. In con/ firmatione omnium predictorum scilicet ꝙ non sit dandum tercium templum, sicut le/

gimus in cronicis ipatorū et sūmorū pō tificum. Julianus apostata odio fidei xpi/ane pcepit iudeis vt templū suū reedifica/rent. qui ex omnibus mūdi ptibus cōgrega ti opus facere inceperunt. sed qō cū magno labore et per multa tpa fecerant subito cor/ruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus susata uit. xij. persecutionem xpianorū. Itē tempe martini pape primi. Bumarus princeps sar/racenorū veniens iherusalē vbi olī fuit tem plū iudeorū quod per tytū destructū fuerat diligenter iubet inquiri loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura non stabat immo repente curue bat. scisciteq; quoq; cur hoc acciderat per quos dam iudeos reperit q nisi crux dñi. que erat in mōte oliueti de medio tolleretur edificare non posset qō factū fuit sublata enim cruce domini structura tenuit et bumarus supra se pulchrū domini vnā ecclesiam rotundā edi ficauit pro eo q machometus dominū no strum ibūm xpm tanq; deū summū ppbetā non autē tanq; deū adorari mandauit. Di/cit enim in alchorano ibūm xpm verum fuis se ppbetā natum de virgine conceptū de spi ritusancto sed non deū. et si queratur cur cru ce domini existente in monte oliueti structu ra illa non stabat. Ratio esse potuit q non patiebatur deus ibi templum fieri blasphe/mie preciosa domini cruce ibi existente i quo templo dum bumarus sacrificaret a quodā persa interfectus est hec in collectura bysto/riarum.

Contendit iudeus probare q ibūs nō ē verus messias. quia in eius aduentu non ē saluata iuda

q Vintumdecimum argumentū iu deorum contra xpm accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit do minus et suscitabo dauid germen iustū trās latio. baldaica habet. i. messiam iustum. se quitur In diebus illis saluabitur iuda et is rael habitabit confidenter etc. Sed nūq; tot miserie acciderūt iudeis sicut post mortem ihesu nazareni sicut patet in destructione ci/uitatis et templi ergo non est ipse messias Ad illud argumentum respondetur q illa ppbetia est impleta qtum ad illos qui fue/runt veri filij israel et iuda qui saluari sūt spi ritualiter non solū qtum ad animas sed et corporaliter qz vt dicit in ecclesiastica bysto ria imminente destructione ciuitatis per ty/tum et vespasianū admoniti sunt fideles q erant in iudea per angelum vt transirent i re gnum regis aggrippe qui erat confederatus romanis in pace. Infideles autem qui ibi erant non credentes in xpm suam miseriam de suo peccato meruerūt. Huic concordat re sponsio venerabilis magistri Petri alfonsi in suo dyalogo titulo. ix. vbi dicit q ꝓmissio eis dūtaxat est facta qui credituri erant de israel. atq; iuda vnde et incredulis non ē cō/pleta quemadmodum populo israel de egy pto educto quidam quia peccauerunt et a p ceptis domini recesserunt. terram promissio nis non intrauerunt. quam promisit dominꝰ moysi dicēs. Descendi vt liberarem populū meū de manu egyptiorū vt educerem de ter ra illa in terram bonam et spaciosam. sed omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Im/pleta est ergo prophetia non in infidelibꝰ q non sunt proprie filij israel et iuda sed infi/delibus Fuit etiam impleta in domo secūda. quia de ea loquitur propheta. uel potest dici q illa saluatio et confidentia est de gloria ce lesti. quia ibi habitant confidenter. et sunt p fecte saluati.

Contendit iudeus probare q ibūs non est verus messias quia non habuit filios ne q semen.

ſ Extumdecimum argumentum fa/ciūt iudei ex illo Esa. liij. Videbit se mē longeuū quod intelligitur de messia. etin ps. Ponam in seculum seculi semen eius. Nunc autem non legitur ibūm nazarenū ha buisse filios nec semen ergo ipse non est mes sias. Ad istud argumentuz respondetur q ihesus nazarenus habuit filios et semen nō corporale sed spirituale. et hoc sufficit ad ve rificandū illā prophetiam quia verus mes/sias ibūs descendit de semine spūali nō cor porali. quod patet quia prima promissio fa cta de messia fuit facta Abrahe Gen. xv. in semine tuo inquit sibi dominus bñdicētur

omnes gentes et subdit quod sibi dixit dominus. In Isaac vocabitur tibi semen et tamen constat q̄ Isaac conceptus est secundum spiritum non ſm carnē sicut Ismael vt dicit apl's ad Gala. iiij. A fortiori igitur et multo magis xp̄s qui non ex virili semine: sed mystico spiramine. q̄ ergo verus messias ibūs fuit natus totaliter ſm spm̄ de virgine sine viro sufficit sibi q̄ bēat filios spūales et glosa hebraica super illo: in Isaac vocabitur tibi semē. Dicit hic notanter duo seculā vnū legis aliud xp̄i et messie. in seculo legis fuerūt semē et filij carnales. in seculo xp̄i spūales sicut Isaac ſm spm̄ nat⁹ ē. et de istis filijs loquitur dauid. ps. xliij: qui ad litteram etiā ſm expositores iudeorū exponitur de rege messia in quo dicit sic. Pro patribus tui nati sūt tibi filij etc. sicut enim ipe nō debebat hereditare regnū a patre carnali sic nec debebat regnū tēpale dimittere filio carnali q̄ ostēdit būlitatē et mūdiciā ipsi⁹ et forte ratione istius fuit et est cōsuetudo inter xp̄ianos q̄ papa qui est vicarius xp̄i nō est heres regni sui patris nec dimittit hereditatē filio suo. quia ipsum habere non pōt.

Contendit iudeus p̄bare q̄ ibūs non ē verus messias. q̄ lux lune nō est facta vt sol nec sol vt septem dierum.

d Decimū septimū argumētum iudeorum est de sole et luna quoniam in diebus messie vt p̄z Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septēpliciter sicut lux septem dierū in die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. Respōdetur ſm pentū virū Petrū alfonsi in dyalogo ti. ix. q̄ non est gens in mūdo stolidior iudeis qui putant q̄ corpus vel lumē lune deus augeat siue solis. Sol ei si quāt⁹ nunc ē maior esset dupliciter totū pfectū bominū cōbureret nedū si septēpliciter q̄ si et lumen septēpliciter magis eēt oculos nimirū nostros nimio splendore obtōderet. lumē etiaz lune si splēdori solis pficeret nemo iā vltra q̄ escaret. semp enī dies eēt. Per lunaris igitur lucis siue solaris augmentū voluit prophete intelligi fidem et gloriam in xp̄o creditorum. ac si diceret fides illorū et gloria mlt̄pliciter maior erit et pulcrior q̄ modernorū. et q̄ nō de luna vel sole isto visibili. ſz de christianorum credulitatis gloria et splēdore propheta loquatur in sequentibus testat̄ cum subiungit. Non erit tibi āplius sol ad lucendū per diē nec splendor lune illuminabit te sed erit tibi dominus in lucem sempiternam et deus tuus in gloriam tuam et nō occidit vltra sol tuus et luna tua non minuetur. quia dominus erit in lucem semptemā Nam si de sole vel luna ꝓprie diceret hoc q̄dem quod dicit non erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē nec splēdor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrarium ēēt: erit scilicet lux lune sicut lux solis et lux solis erit septēplr. Patet ergo q̄ de splendore et gloria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur quod ex consequentibus designatur cū subditur. sed erit tibi dominus in lucē semptern nam. et dominus deus tuus in gloriam tuā ac si diceret nequa q̄ vlterius lucc credulitatis vestre huius qui est simulis solis istr⁹ trāsitorij vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quippe lucis sue vos eternaliter illuminabit dominus. sed et quod sequitur non occidet vltra sol tuus et luna tua non minuetur si hoc in q̄ ita vt est intelligeretur. s. vt solis splendor ac lune foret continuus non eēt iā dies vel nox mensis vel annus que omnia solis et lune ꝓueniunt viassitudinibus ergo non est immerito de luce et gloria fidei nostre que nec minuetur nec occidet spiritualiter dictum intelligimus. hec ille. Nonus ꝓuersus bene locutus est. vel aliter ſm nicolaū de lyra dicendum ē q̄ loquitur prophete d̄ aduētu xp̄i ad iudiciū tūc mutabūt̄ et innouabūt̄ quodāmō corpa celestia. et tūc saluabitur vulnus populi et pressura plage ei⁹ quia destruetur mortalitas per peccatū primorum parentū inducta. quia omnes homines resurgent ad vitam immortalem. vtra q̄ expositio videtur necessaria vt perfectō gloric christianorum ostendat̄. s. in presenti quo ad primam et in futuro seculo quo ad secundam.

Contendit iudeus probare q̄ ihesus nō est verus messias quia in eius aduentu non est sublatum sceptrū ab israbel.

d Ecimū octauum argumentum iu/deorum est. messias non est ventu/rus quouscz sceptrum israel sit ab/latū sed nondum est ablatum sceptrū israel/ ergo nondū venit messias. maior patz Ben. xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda etc. minor probatur q adhuc mānet potestas seu dominū iudicādi causas et determinandi/ apud capita transmigrantium q̄ sunt in ba/bylonia que locū regis tenēt super totuz po/pulū israheliticū vt habet a rabimoyse egy/ptio libro de iudicibus in determinatōnib⁹/ suis de canbedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita/ transmigrationis que sunt in babylonia lo/cum tenent: et pñt dñari in iherusalē et vbicz/ terrarū et iudicare super eos siue velint siue/ nolint sicut scriptū est. Non auferetur sceptrū/ de iuda. per istud enim sceptrū intelliguntur/ capita transmigratiōis q̄ sunt in babylonia/ hec ille. Rñdetur q minor huius argumēti/ sz q sceptrū israel nōdū ē ablatū non soluz/ est manifeste falsa fm euidētiā facti sed ē etiam notorie ficta seu mendosa et per cōsequns/ contra propheticam veritatē. vt notat magi/ster Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Pri/mum patet ex hoc. nam babylonia i qua as/serunt iudei esse capita transmigrantiū ba/bentium tales potestates et dominia supto/tum populum iudaicum manifestū est q iā/ a magnis temporib⁹ citra ē destructa et iba/bitabilis reddita. et hoc fuit ꝓphetatū de ea/ Esa. xiij. c. vbi sic habetur. Et erit babylon/ illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in su/perbia chaldeorum sicut subuertit dominus/ sodomā et gomorrā. nō habitabitur vsqz in/ finē et nō fundabitur vsqz in generatione et/ generationem. cōstat q in terra inhabitabi/liter destructa nullus commoratur. et multo/ minus est credibile q sunt ibi talia capita./ Est etiam notorium inter iudeos q a ma/gnis temporibus retroactis nūq in ꝓtibus/ babylonis nec aliquod iudiciuz nec deter/minatio. nec solum rumor aliquis de illis/ ꝓtib⁹ ad istas ꝓtes europe venit. Unde no/torium ē fm euidētiam facti q ñ sunt ibi iu/dei dñantes super totā israel sicut asserūt iu/dei. Secūdū aūt. s. q minor illa sit ficta seu/ mendosa p3 ex hoc nā fm predictū rabimo/ysen et cōiter fm oēs doctores iudeorū extra/ terrā ꝓmissionis nō pōt nec lz nec aliquādo/ licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimina/lia. de quib⁹. s. est mutilatio mēbri humani/ aut occisio. Constat autem q q̄ nō bz iuris/dictionem in talib⁹ nō pōt iudicare nec capi/taliter punire blasphemū vl' ydolatrā. homi/cidam. adulterū. nec aliū quēcūcz inuenētē/ talia crimina que grauissima sunt fm legem/ mosaycam. Et sic exceptis illis et similibus/ cetera sunt leuia. Ex quo sequitur q illa ca/pita transmigrationū que iudei dicunt esse/ in babylonia non possunt iudicare de grauibus seu capitalibus criminib⁹ cuz sint extra/ terrā promissionis sed tm̄ de leuib⁹ et quis/ quorum respectu non possunt dicta habere se/ptrū nec potestatē regalē. put dicūt iudei. nec/ pōt dici q tenent sceptrum seu locum regis/ sed tales essent sicut iudices inferiores ha/bentes modicā ptātē. Manifestū ergo ē q/ rabimoyses et alij rabini qui asserunt q in/ babylone sunt capita transmigrationū ba/bentia potestatem regiam super totū popu/lum iudaicū manifeste mentiūtur cum illō/ asserunt quod ē contra mentē suā. oēs enim/ concorditer tenent q extra terrā promissiōis/ nulli iudeorū perunct talis potestas. Est et/iam secūdo ꝓdicta minor contra propheticaz/ veritatē. legitur enim Osee. iij. c. sic. Dies mul/tos sedebunt filij israel sine rege et sine prin/ce et sine sacrificio et sine altari. que quidem/ auctoritas tam fm exposītores iudeorū q̄/ nostros intelligitur de statu iudeorum etc/ a ꝓmitate hodierna. Et sic patet q asserere iu/deos habere in babylonia vel alibi tēpore/ huius captiuitatis principē vel regē: seu ali/quod huiusmodi est cōtra ipsam euidentiā/ rei ficticium et mendosum ac contra prophe/ticam veritatem.

Contendit iudeus probare q ihesus nō/ est verus messias quia non venit in tempo/re quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

d Ecimunonum argumentum iu/deorum est. si ihūs nazarenus fu/isset verus messias debuisset venir/ tempore quo fuit ablatū sceptrum iuda sed/ non venit in illo tempore ergo non est ipse/ messias. maior p3 ex auctoritate allegata su/pra. minor probat̄ q si sceptrū iuda fuit ablā/tum hoc fuit primo per machabeos qui non

erant de tribu iuda sed de tribu leui. Erāt ei sacerdotes et totū populum gubernabant illi in templo secundo quod fuit per trecentos annos et vltra ante aduentū ibū nazareni vt ptz in hystorijs Josephi et alijs. Cū igit ihūs nazarenus natus sit tēpore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeorum constat q̄ non venit i tēpore prenūciato per patriarchā. nam longe añ tēpus herodis in quo tempore xp̄s nat⁹ est iā erat ablatum sceptrū de iuda vt dictū est transierat in machabeis qui erant tribus alter⁹. Dicatur duplex responsio. Prima est q̄ ls machabei fuerunt sacerdotes et per consequēs de tribu leui. tamen fm lineam maternam erant de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrū de iuda. tamen quia hoc nō posset dare ꝓban. iō ad argumentū cōcessa maiore. Respōdetur ad minorē fm alios planius. Ad quod sciēdū vt habet Nume. xi. c. tēpore moysi ō mādato dei fuerunt congregati. lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cū ipso moyse. et extūc fm oēs doctores iudeorū semp fuit in iudaismo collegiū seu cōsistoriū quod dicebat cābedrī ad quod oēs difficultates seu dubia fideiet legis perueniebāt et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quib⁹ itelligitur cōmūiter illud Deutro. xvij. Si difficile et ambiguum apud te iudiciū eē ꝓsperens inter sāguinē et sanguinē crimē et crimē etc. et infra surge et ascende ad locū quē elegit dominus et sequeris sentētiā eorū nec declinabis ad dexterā vel ad sinistrā. qui quidē cābedrin a tpe dauid etc. citra residebāt principalit sub regib⁹ et duabus iude in iherusalē. et postea in babylonica captiuitate. Dum ibi essent reges vel duces de iuda. cōsequēter in reditu dicte captiuitatis residebūt in iherusalē sub ducibus de tribu iuda. dū essent et durabat potestas eorū etiam nō existēte rege vel duce de iuda, put ptās alicuius capituli vacante sede durat. et sic auctoritas et potestas cābedrin durauit etiā tempore machabeorum et vsq̄ ad. xl. annos ante destructionem tēpli secūdi in quo tēpore cessauit ex toto eorū ptās seu iurisdictio eo q̄ tūc tpis iterfeat herodes oēs rabios seu magistros illi⁹ collegij put habet in libro cābedrī hieroſolimitano in. c. de iudicijs peculiarū. Jtē habet i libro abundasar. c. i. vnde protūc ꝓprie fuit ablatum non solū sceptrū de iuda sed etiā scriba de filijs eius. quod quidē tēp⁹ cōcumit cum tēpore passionis ihū xp̄i domini nostri. qui fm omnes per. xlij. annos ante destructiōnē tēpli secūdi fuit passus sicut regnū herodis qui fuit alienigena in cuius tēpore titulus regius a toto genere iudeorū fuit ablatū fuit valde propinquum tpi natiuitatis xp̄i ihesu. Ex quibus patet q̄ tpe herodis vt dictū est in quo tēpore ver⁹ messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum et ꝓphetia adimpleta. Et si forte dicat iudeus q̄ in predicta respōsione videt assignare duo tpa. s. quando ablatū fuit sceptrū iuda herode reguante qui alienigena erat. Et tps qñ ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebātur canbedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autentica. nec cōcordare verbis patriarche supradicti iacob cū ipse nō assignauerit duo tempora. sed tm̄ vnū dicens donec veniat qui mittendus est. s. messias se cūdū quod dicatur xp̄iani et fm translatiōnē chaldaicā. Respōdet fm hystorias thalmudicas quas iudei tenētur tanq̄ autētica habere duo fuerūt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multū abinuicem remotis. vnū ē sceptrū regni q̄ herodes ascalonita cū eēt nō solū alienigena. sed etiam seruus de domo machabeorū et de facto regnasset in iudea et iherusalem. Jdarco timens q̄ cum regnum ei non cōpeteret de iure eo q̄ legitur Deutro. xvij. ca. de medio fratrū tuorū pones super te regē nec poteris ponere super te alienigenam. posset pro tpe aliquis consurgere de stirpe dauid et eum ō regno expellere. Jdeo interfecit omēs quos potuit habere de genere regio in qua occisione ablatum fuit sceptrum de iuda pīertim secūdū estimationem populi communem. et ipsius herodis qui credebat nullum ō stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remābant canbedrin qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducibus israelitis sed post ea fuerunt ab herode interfecti cabedrin oēs et tunc ꝓprie fuit ablatus scriba de filijs iuda que omnia supradicta i libro qui dicit

babraca. c.i. et in libro canbedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob spū dei ista p̄cognoscens ꝓprie p̄dixit. non auferet sceptrū de iuda in hoc assignās primā ablationē predictā ad titulū regū ptinētē. Consequenter dixit et scriba de filijs eius in hoc p̄signans secūdā ablationē canbedri p̄dictā. Que quidem duo in diuersis temporibus contigerūt ab herode seu herodianis. Et attēdēdū ꝙ de prima ablatione sumus certificati per hystorias thalmudicas p̄allegatas non tamen de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras. s. euangelicas certificamur nō solū de occasione sed etiā de ipsius tempore. tradunt enim herodē occidisse quoscūcz potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cū natus esset ihūs in bethleem iuda. Matthei. ij. De secūda vero occasione. s. cābedri et de tēpore quo cōtigit sumus certificati per hystorias in libris p̄allegatis quod fuit p. xl. annos ante destructionē templi secūdi. Et sicpt̄z ex predictis ꝙ non fuit ablatū sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filijs eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hoc ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

℣ Jcesimum argumentū iudeorum est acceptū ex illo quod habet Daniel. vij. aspiciebam in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat etc̄. Et ſm oēs doctores catholicos loquitur ibi de aduentu xp̄i. sed ihūs nazarenus non venit in nubibus nec in tali potestate qualis ibi describitur ergo nō fuit xp̄s. Rñdet nicolaus de lyra ꝙ scriptura loq̄t de duplici aduentu xp̄i. s. in mundū et ad iudicium. Primus aduentus xp̄i describitur cum humilitate. et secūdus cū maiestate. Daniel aūt loquitur de secūdo aduētu. Undeq̄ ibidē dicitur. Aspiciebam donec throni positi sūt et sequitur ibidē iudicium sedit et libri aperti sunt. Judei aut. excecati nesciunt hunc duplicem aduētū distinguere et ideo errant multipliciter quia aliqui expectant xp̄m in aduētu suo statim apparere tāta virtute et potestate ꝙ possit sibi omnia terrena subijcere et eos liberare et regnum suū restituere. ꝓpter quod et discipuli xp̄i post eius resurrectionē querebant Actuū. i. c. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel etc̄. Alij autē ꝓpter scripturas que manifeste loquunt de xp̄i humilitate et passione et propter illas q̄ loquūtur de eius eminentia expectant duos messias. vnū qui dicitur filius Joseph et iste passurus est et occidendus. Alius qui dicit filius dauid q̄ messiam filium Joseph resuscitabit et regnum israel restaurabit. sed illō dictum de scripturis non habet auctoritatē licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idem est participatiue vt dauid et saul et alij predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum ꝙ quanto habet apparentiam impletum est in xp̄o qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio. Esi etiam filius dauid ſm carnē sicut patet ex predictis.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

℣ Jcesimum primum argumentum iudeorum contra xp̄m sumitur ex quarto regno quod nominant daniel. in. c. vij. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorū ti. xiij. Aliqui glosatores iudeorū dixerūt qō illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt ꝙ adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xp̄ianos romanos ex noie ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei ꝙ rex messias habebat venire in finem regni xp̄i cuius regnum sempiternū erit vt ptz ca. eodē et quia credunt ꝙ gens romanorum est gens edom. et ꝙ Julius cesar fuit ō edō et sic alij omnes reges qui fuerūt post cum in roma. Jungunt etiam cum hoc ꝓphetā Jeremie Trenorū. iij. gaude et letare filia

edom que habitas in terra bus. ad te quoq; pueniet calix inebriaberis atq; nudaberis cōpleta est iniquitas tua filia syon non ad/det vltra vt transmigret te. Et omnib⁹ bis i/ferunt iudei q̄ nō debebāt redimi cōpleta receptione post q̄ scz nulla captiuitas seque retur quousq; fieret contrito et destructio il lorum de edō. quos ipsi dicūt eē romanos q̄ seruant legē ibū nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomō q̄ ibi Jeremias ꝓphetat destructionē romani im perij eo q̄ destruxit tēplū et captiuauit po/pulū iudeorū tpe tyti et vespasiani. et sic p filiam edō intelligūt romā seu populū ro/manū cū dicatur gaude et letare filia edō q̄si dicat istud gaudiū quod habuisti in destru/ctione ciuitatis et templi in tristiciā conuer/tetur. qz ad te veniet calix vindicte diuine

Quia ergo nondū ē destructū romanum im perū. ideo dicunt q̄ nōdū messias venit et istud argumētū est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie dstru ctionē romani iperij. quo facto dicūt statim messiā venire et ideo quotidie orāt p destru ctione romani iperij et pserti p destructione ecclesie xp̄i et discipulorū eius. vt patet per quādā orationē que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter queda alia expresse dicitur. Omēs hereticī subito pere/ant que verba rabisalomō et rabi moysen et ceteri sic exponūt. Isti hereticī sunt discipuli nazareni. Ad istud argumētū respondetur sm predictū magistrū Alfonsum eodem li/bro et ti. Primo declarādo falsum eē romā siue populū romanū esse filiā edō p eo q̄ re gnauerit sup eos homo q̄ fuit de edō sicut ipsimet iudei nō vocāt romani nec edomite ex eo q̄ regnauit super eos herodes qui fuit de gente edō et de terra rome. Jtē quia edō alio nomīe dict⁹ē esau. Ben. xxv. et sic edom descendit de sem filio noe per Jsaac cuius fi lius fuit esau. Tota enī europa i qua est ro/ma dicāt populata fuisse a filijs Japhet p/pter quod ñ videt rōabiliter dictū q̄ p edō significet romanū iperiū. Sepe enī accidit q̄ diuersa loca eōdē noīne noiant ꝓpter qō multi decipiūt exponētes de vno quod de a lio intelligitur. verbi grā. certū est q̄ terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare an dalusie p quā filij israel transeūtes p deser/tum cū exierūt de egypto venerūt et in cadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et ibidē erat francia quā dicūt iudei in hebraico carpbat que noiat i terra edō in ꝓphetia abdie vbi dicitur trans migratio exercitus huius filiorū israel oīa loca chananeorū vsq; ad sareptā. littera he/braica habet vsq; carpbat in qua stetit hely/as quando dixit sibi dominus. surge et va/de in carpbat que est in sydone. et iterū surre xit et iuit in carpbat. Et patet manifeste q̄ p hoc quod dicitur carpbat que est in sydone i terra de edō dat intelligi q̄ est alia carpbat alibi sita et ista est regnū francie quod est ad aquilonem. ecce ergo habem⁹ vnam frām in terra edō. Jtē hispania que dicat in hebra ico capbarat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio iherusalē que est in hus fro littera hebraica dicat capbarat. erat etiā prope illā francā que dicebat carpbat. que erat in sydone in terra edō in qua hispania si ue capbarat mortuus fuit antipas filius he rodis in viculis tiberij cesaris sm q̄ dicit to sephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hi/spaniā terre edō in quo dederūt intelligi q̄ nō est illa hyspania que vocatur in pte anda lusia et que ꝓpinqua alteri francie que ē ad ptē septētrionis que nō est de terra edō. Jn/uenitur enī scriptū in libris eruditorum egypti orum q̄ terra andalusie fuit vocata hyspa/nie nomine primi regis quo habuit hoc no mē hyspan: quia venit de hyspania que est i terra edō. Sic etiā dicēdū de roma que i he/braico dicitur bosra que est terra edō sm illō Jsa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tin/ctis vestib⁹ de bosra est vltra mare prope ter ram israel. Et dicitur in libro zorobabel q̄ bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non ē ista roma in qua est apostolic⁹ quia illa ro/ma que in terra edō iam fuit deserta quādo fuit destructa babylonia. quia edō et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cū rege babylonicad destruendū israel et ideo receperunt penam cum eo. Dico ergo respon dendo sicut dixit Nicola⁹ de lyra. q̄ p filiam edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau. p ut dictus est edō denominata. et inuebit hic specialiter ꝓphet contra ydumeos qui ō buerant diligere filios israel eo q̄ descende bant a duobus fratribus vtrinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione iherusalē fuerunt cuz

chaldeis vt dictū est gaudētes de illa destructione. Ideo dicitur in auctoritate. gaude et letare filia edō quasi dicat ista letitia tāq̄ in iusta in tristitiā conuertetur que habitas in terra bus. ista bus nō est illa de qua nat⁹ fuit iob. vt habetur iob. i. sed illa eiusdē nominis exīs in regno ydumee. qz sicut dictū est frequenter in scriptura reperitur q̄ due ciuitates et loca in diuersis posita eodē nomīe equiuoce nomināt̄ur. Iudei moderni dicunt q̄ inuenerūt in quadā glosa chaldaica q̄ grecia est terra bus. Constātinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicūt q̄ iam est cōpleta iniq̄tas filie syon et sic nūc expectant messiā venturum. Istud etiā est falsum. s. q̄ bus sit grecia et consequenter alia q̄ ꝓbatur sic quia vt scribitur Ben. ij. nunciatū est abrahā q̄ melcha filios genuisset nachor fratri suo bus primogenitum et buz fratrē eius chamuelch patrē syrorū et sunt tres prouincie cōiuncte denominate ab istis tribus fratribus. Caput terre bus fuit reblata que postea fuit vocata antiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dictas. et sic consequenter patz q̄ grecia non est bus. Itē caput grecie ē constātinopolis. et iudei in suo hebraico vocāt greciam yenam et sic non possunt dicere q̄ yenam est terra bus fm q̄ declarant predictam ꝓphetiā. et sic patet manifeste falsuz cū dicunt q̄ constantinopolis ciuitas est terra bus et discurrentes per decuia quecūq̄z retorquentes textus scripturarum facti ceci dixerunt terminū signatū adimplentionis huius ꝓphetie in anno dñi. M. cccclviij. qui est fm eos a creatione mundi quinq̄ milia ducenti decē et octo. Unde dixit rabiabrahā filiꝰ rabibya qui habitabat barchinone declarando in quodam libro quē fecit qui vocat̄ meglina a megala quod interpretatur littera discooperta q̄ messias debebat venire anno a creatione mundi quinq̄ milia cētū decem et octo quē numerum ipsi ponūt in cōputo literarū sui Abecedarij numerādo quia et cū venit predictū tēpus inuenerūt falsum dictū illius. Et ideo dicūt moderni iudei q̄ ille errauit. qz vbi posuit qz debuit ponere ria que facit in numero ducēta decē et octo. quia. q. vel cof quod idē est i suo alphabeto facit cē tum et ria quod idem est q̄. r. vel res facit ducentos et cū iste sit annus vt dictum est fm cōputū eorū a creatione mundi quinq̄ milia ducenti decē et octo. Ideo affirmabant venturū esse messiam anno predicto qđ patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid: In circuitu impij ābulāt sicut bestie molēdini oculis velamine cooperti q̄ nibil aliud inueniunt desero qm cessant ābulare in profectu vie quā quādo inceperūt patet ergo falsitas istius expositōnis q̄ grecia sit terra bus et constantinopolis filia edom sed fm ventatē vt dictū est filia edō et regnū ydumee ab eodē denominatū et bus est ciuitas in eodē regno quod regnū dicit̄ habitare in terra bus qz illa terra est famosa in regno illo cuius metropolis siue caput erat reblata. s. antiochia. Sed dicet hic forte iudeꝰ exquo filia edom est regnū ydumee et tu xp̄i ane dicis q̄ ista ꝓphetia est completa quando ergo fuit completa inebriata et nudata. Responsio q̄ illa prophetia ꝑpleta fuit tempore regis bucani qui fuit potentior rex machabeorū qz tūc fuit destructa tota terra ydumei et eduxit. xxx. milia illorum quasi captiuos qui custodirent muros hierusalem. et dicit Josephus q̄ in illa die facta fuit magna letitia. qz. s. fuit destructa et punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius leui glosando super hoc passu q̄ illa die fuit facta maior letitia in tēplo q̄ vn q̄ fuerit facta. Dicendo q̄ bethsceau terra sua et omnes alie terre ydumee que nō fuerant subiugate subiectioni tempore Josue nec aliorum iudicū nec in tempore regū israel et iude fuerunt victi et captiuati tempore huius regis bucbani et dicit q̄ in illa die completa fuit ꝓphetia abdie ꝓphete vbi dicitur ascendēt saluatores in montem syon iudicare montē esau et erit domino regnum. Et dicit etiam Josephus q̄ illi de edom filij esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis bucbani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab eis tempore tyti et vespasiani. sed q̄ semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememoratū peccatum iudeorum filiorū esau et ceciderunt in captiuitatem quando fuit ꝑpleta iniquitas filiorum iuda qui permanserunt iusti in aduentu messie ihesu nazareni fm q̄ ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicēs completa est iniquitas tua filia syon nō addet vltra vt transmigret te visitabit iniquitatem tuam filia edom et non inuenitur gens

malicie que sit in ira dei tanto tempore fm
q̄ dictū fuit de edom nisi iudei ꝓpter quos
fuit dictum q̄ semper deberent esse in ira dī
Et ideo coniunxit deus has duas gentes. s.
edom conuersorum et iudeorum qui debe/
bant perdi et semper esse in ira dei sicut dixit
Jere. in. c. vi. Cadent inter corruentes tēpo
visitationis sue corruent dicit dominus. et
fuit perdita memoria nominis edom et mā
sit memoria nominis iudeorum quia illi de
edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum
Et quia inuenimus edom bis punitum eē
primo in tempore nabuchodonosor ante ꝓ
pbetiam malachie. Secundo post prophetī
am malachie tempore regis bircani. De pri
ma fuit dictū Malachie primo. q̄ si dixerit
ydumea destructi sumus. sed reuertētes edi
ficabimus que sunt destructa. hec dicit do/
minus exercituū isti edificabunt et ego de/
struam quia dixit destructi sumus sicut si eēt
iam preterita illa punitio quā primo habue
runt tempore nabuchodonosor secūdum q̄
dicat etiā. c. eodē. Esau autē odio habui et
posui seyr montes eius in solitudinē et pro/
pter eum etiam dixit in prophetia abdie le/
gatum ad gentes misit surgite et consurga/
mus aduersus eū in prelium. quod dixit de
futuro ꝓpter secūdam punitionē quam de/
bebant habere tempore bircani regis et pro
pter ipsum dixit in ꝓphetia abdie. et erit do
minus iacob ignis et domus Joseph flam
ma et domus esau stipula et succedentur in
eis et deuorabunt eos. propter quod intelli
gitur q̄ non debebant illi de edō habere de
structionē terciam quia in secunda debebāt
esse in ira dei imperpetuum cum alijs iude/
is consocijs eorū qui simul permanserūt tē/
pore tyti. Et dato q̄ adhuc regnū romano/
rum eēt de numero illorum quatuor regno/
rum de quibus dicitur in libro danielis vt ī
argumento fuit dictum et q̄ romani essent
regnum edom quia regnauit super ipsos ro
manos homo qui fuit de terra edom non se
quitur q̄ ex hoc per vim habet dicta q̄ quia
adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant
iudei q̄ propterea adhuc debet venire rex
messias quia non fuit intentio prophetarū
in destructione regni babylonie que fuit dic
ta in prophetia danielis et in prophetia Je
remie q̄ post septuaginta annos captiuita/
tis iuda nun q̄ āplius eēt homo qui regna/
ret super regnum caldeum et super ciuitatem
babylonie et terram circa iacentē. quia ille ci
uitates et terre sue in suis locis permanserūt
et si alique ville illarum fuerunt destructe ñ
tamen omnes fuerunt deserte. et adhuc ille
que fuerunt deserte pro maiori parte omēs
fuerunt populate. Sed intentō prophetarū
fuit q̄ non esset vltra super caldeum et sup ba
bylonem nec super suam terram aliquis rex
qui esset de genere nabuchodonosor nec de
gente sua. Item in tempore futuro regni me
die erat intentio prophete q̄ non esset vltra
rex qui esset de genere darij nec de gente sua
Item in tempore quo fuit postea regnū pse
erat intentio prophete q̄ non esset amplius
rex de genere tyri. nec de gente sua. Item in
tempore in quo habebat esse regnum Janā
id est grecie erat intentio prophete q̄ nō eēt
vltra rex de genere alexandri nec de gēte sua
et similimodo tempore quo in futurum de/
beret esse regnum romanorum fm q̄ ipi di/
cunt deberet eē intentio prophete q̄ non ha
beret ibi āplius eē rex de genere Julij cesa/
ris primi. et Hay et Tyri. nec aliorum qui cre
diderunt in eorum fidem. Ex quo ergo regef
romanorum non credunt modo in fide Ju
lij cesaris Hay nec Tyri quia ipsi seruiebāt
ydolis. et etiam quia Cōstantinus cesar di
misit regnum romanorum seruis ihū naza/
reni et apostolicis qui est dominus Rome
non fuit vocatus deinde cesar nec venit ō ge
nere cesaris. oportet necessario dicere q̄ iam
transierunt omnia illa regna dicta in libro
danielis excepto regno ihesu nazareni veri
messie quod firmissime durat et habet dura
re sine fine: Et ideo oportet dicere necessario
q̄ iam venit rex messias qui venturus erat
tempore illorum regum. et q̄ iam receperūt
iusti transmigrationem et tribulationē qua
debebant recipere quando finita essent illa
quatuor regna secundum q̄ dicitur danielis
ti. populus autem sciens deum suum obti/
nebit. et facient et docti in populo docebunt
plurimos. et ruent in gladio et in flama et ī
captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et
de cruditis ruent vt conflentur et eligantur
et dealbentur vsq̄ ad tempus prefinitum re
ceperunt etiam malitiet peccatores de israel si
nem captiuitatis perpetue sicut dicitur Da/
nielis. vij. vsq̄ ad consummationem et finē
durabit desolatio et iterum capi. eodem. aī.

ciuitatem et ſanctuarium diſſipabit popul⁹ cum duce venturo et finis eius vaſtitas. et p⁹ finem belli ſtatuta deſolatio. et hoc eſt q̄ debebat eſſe in aduentu meſſie. ſcilicet q̄ finez acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceret iuſticia ſempiterna et ſic vngeret ſanctus ſanctorū vt patet in capitulo eodem daniſſime. ergo patet ſicut ſol lucet ex omnibus iſtis predictis falſam eſſe expoſitionem iudeorum in prophetia. Jere. ſupradicta. et in prophetia abdie. quibus ſe fundant multum iudei expectantes deſtructionem imperij romanorum et tunc aduentum meſſie et quomodo etiam falſum eſt q̄ chriſtiani deſcendunt de edom. ſed q̄ ipſimet iudei ſunt illi de edom qui fuerunt conuerſi et ipſi qui mali ſunt et peccatores ſimul cum eis recepe runt punitionem perpetuam in qua nūc ſūt et erunt vſq̄ ad finem. et q̄ chriſtiani ſunt filij ſyon et boni iudei qui conuerſi ſunt ad chriſtum in quibus completa fuit iniquitas id eſt in quibus iam ceſſauit peccatum et captiuitas et imperpetuum erūt liberi ſicut patet in predicta prophetia. Jere. quia illis de edom conuerſis et alijs iudeis negantibus chriſtum dicit prophetа. ad te quo q̄ perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad plenam punieris atq̄ nudaberis. ſ. honore et alijs bonis ſicut manifeſte factus eſt per tytum romanorum principem Sed et de bonis iudeis qui receperunt ihеſum chriſtum verum meſſiam qui dicuntur filij ſyon. Dicitur in textu. completa eſt iniquitas tua filia ſyon. ſcilicet in aduētu chriſti quia amplius populus ille ſyon credens in xp̄m non fuit ſubiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi ſicut ter iam factum eſt de populo iudeorum. Jdeo dicit non addit vltra vt tranſmigret te. ſcilicet a liberta te in ſeruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Viſitabit iniquitatem tuam filia edom eam. ſcilicet iuſte puniendo diſcooperuit peccata. ſcilicet penam manifeſtam omnibus inferendo quia publica eſt eorum captiuitas et ſeruitus in toto mundo vbiq̄ ſunt iudei ſiue inter chriſtianos ſiue inter ſarracenos ſunt captiui et in abbominationem habiti. Patet ergo ſolutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciūt iudei in eodem:

Contendit iudeus probare q̄ ihеſus nō eſt verus meſſias quia chriſtiani affirmant ipſum eſſe deum.

v Jceſimum ſecundum argumentū iudeorum eſt ad probandum chriſtum non eſſe deum ſicut chriſtiani affirmāt

Arguunt autem ſic ſcriptum eſt Exodo. xx. non aſſumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei aſſumit qui hominū nomen cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas eſt omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat hominem nouum cultumq̄ diuinitatis aſcribit. Item in pſalſcriptum eſt non erit in te deus recedens neq̄ adorabis deum alienum. Item in lege ſcriptum eſt q̄ qui fecerit ſe deum occidatur. nullus ergo homo eſt deus. Mirum ergo eſt quomodo chriſtiani auſi ſunt ihеſum nazarenum nominare deum etiam conceſſo q̄ eſſet meſſias cum ſacra ſcriptura ſit in ea poſitum vt dictum vel ſi dicant q̄ meſſias debet eſſe deus. oſtendant chriſtiani. Unde in ſacra ſcriptura talis aſſertio poteſt notari licet tamen in primo libro ſit ſufficienter declaratum quadruplici examine q̄ ihеſus chriſtus eſt verus filius dei et conſequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates ſacre ſcripture. Jdeo in preſenti duo ſunt fienda. Primo ſoluetur argumentum Et ſecundo aſſignabuntur auctoritates expreſſe ad propoſitum oſtendendum. De primo ergo dicatur q̄ nomen dei aſſumeretur in vanum ſi alicui puro homini attribueretur. ſed ſi attribuitur alicui qui non ſit purus homo ſed verus homo et cum hoc etiam ſit verus deus tunc non aſſumitur in vanum. talis eſt ihеſus dominus noſter qui non tantum homo ſed etiam verus deus affirmatur: et ſic deus et homo vnus eſt chriſtus. nec ēreens vel recenter deus qui eternus eſt et ab eterno deus. nec ipſe ſe facit deum quia ſubſtantialiter eſt deus. Ille enim facit ſe deum qui fingit ſe eſſe deum cum non ſit. nec eſt deus alienus quia vere eſt deus. dij vero gen-

tium alieni dij dicantur quia nuncupantur dij. Circa secundum. tollant iudei velamen de cordibus suis. legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intē do que communiter non solum secundū ca/ tholicos doctores sed etiam ſm antiquos hebreorum rabinos de messia exponiuntur. Et primo quidem abrahām pater fidei no/ stre adducitur in medium. qui accepta pro/ missione q̄ in semine suo benedicerētur om nes gentes. intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vo/ cauit ad se seruum seniorem dom⁹ sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuam sub/ ter femur meum. vt adiurem te per deum cē/ li et terre vt non accipias vxorem filio meo de filiabus. etc̄. Cum enim sit consuetu/ do apud colentes deum q̄ iurans per deū prestat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter qđ Exo. xxij. dicitur q̄ quando aliquis iurabit applicabitur ad eos nullomodo pater abra bam fecisset manum serui sui poni subter p/ primum femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum q̄ alia membra corporis sui.

q̄ quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem q̄tum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xp̄s. Secūdo pōt adduci illud. Isa. ix. paruulus natus est nobis etc̄. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dicitur quia verus homo. admirabilis etc̄. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. Tercio pōt adduci illud Isa. xxv. Et dicet in illa die. ecce deus noster iste. expectabimus eum. et saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. hunc certe versum aliter non curamus exponere q̄ doctores vestri illum dudum exposuerc. per illum nanq̄ docuerunt venturum fore tempus quo et mundus dominum essz visurus. et digito sibi adinuicem populus ostensurus hoc vero fieri nullatenus posset nisi hō fieret q̄s et de⁹. hec ille. Quarto pōt adduci illud Isa. li. posui verba mea in ore tuo: et in vmbra man⁹ mee protexi te. vt plātes celos et fundes terram et dicas ad syon populus meus es tu siue plantatio celorum siue fundatio terre accipiatur spiritualiter sive ad litteram. certum est q̄ talia nō possūt verificari nisi de illo qui est deus. christus enī humanitas premittitur cum dicatur. posui verba mea in ore tuo. ita ei dixerat dominꝰ moysi vt habetur Deutro. xviij. prophetam suscitabo de medio fratrum tuorum simile/ tui et ponam verba mea in ore eius qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existam. Istud autem non potest intelligi de Josue nec de aliquo qui fuerit sub lege mosayca quia vltimo capitulo eiusdem libri dicitur. Non surrexit vltra propheta in israhel sicut moyses. sed verificatur de christo qui fuit sibi similis iquātum dedit legem sicut patuit supra libro. i. in apparitione tercij thesauri: sed postea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos et fundes terram etc̄. Ita enim promiserat se personaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregem suum. Differentia est inter dñm et pastorē. tunc enim dominꝰ ouiū ē pastor earū qñ immediate non per alios sed per se pascit eas. In veteri testamēto deus erat solum dominus et mittebat pastores suos ad pascendū oues qui dicebant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscū est dominus Isa. lij. Ecce ego qui loquebar in veteri. s. testamento: assum i nouo: Quito adducitur alia auctoritas Isaie in ca. xl. quc non minus confirmat ꝓpositū Reuelabitur gl'a dñi et videbis oīs caro pariter qđ os dñi locutū est. pōt quippe vox rei spūalis audiri sicut filij israel vocē domini audierunt in monte synai. loquentē vero nō videbis nisi fuerit res camalis. Sexto introducit auctoritas baruh in tercio. c. vbi inq/ rēs in toto ca. q̄ sit vera sapiētia et q̄ adinuenit eā subdit. hic est de⁹ noster et nō estimabitur alius ante illū hic adiuenit oēm viā disciplinc et tradidit eā Jacob puero suo et israel dilecto suo et post hoc in terris visus est et cum hominibus conuersatus est. Certum est q̄ deus ſm diuinitatem videri nō potest quia dicitur. Exo. xxxiij: no videbit me homo et viuet. nō poteris videre faciē meaz

nec etiam conuersatur cum hominibus iquã/tum est deus vt dicatur Dañ.ij.immo con/uersatio proprie est inter illa que sunt eius/dem speciei. Et ideo ista verificãtur de deo secundum naturam assumptaz. Septio hãc duplicẽ naturã ostendit. Michees in.c.v.di cens.et tu bethleẽ effrata paruulus es in mi libus iuda ex te enĩ egredietur qui sit domi nator in israel. et egressus ei⁹ ab initio a die bus eternitatis eius. Nam egressus xpi ſm humanitatẽ debebat fieri in bethleẽ.ſz egreſ sus a diebus eternitatis nõ potuit eẽ niſi ſe cũdũ diuinitatẽ de quo egressu dicatur Ysa. liij.generationẽ eius quis enarrabit. Sup p̃dicto etiam verbo petrus alfonſi in ſuo dy alogo ti.viij.pulchre loquitur dicens. Hoc quippe quod est ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel ſm corp⁹ dictũ est. ſm q̃ princeps ille aduẽtur⁹ erat in tpe. Quod autem ſequitur et egressus ei⁹ ab initio a di/ebus eternitatis ꝓpetuitatẽ insinuat deita/tis.hoc enĩ diuinitati attribuit quod homi puro non cõuenit.hec ille. Ysta ſm p̃destina tionem non possunt eẽ dicta.tũ q̃ significa/tũ vocabulorũ hoc nõ patitur:tũ q̃ nunus ĩ ſcienter loquerentur ꝓphete ita ſtudioſe ad laudandũ meſſiam per ea que nõ magis cõ petũt ſibi q̃ lapidi. Octauo dauid in p̃s.xl viij.dicit. Sedes tua deus in ſeculũ ſeculi virga directionis virga regni tui. Dilexiſti iuſticiã et odiſti iniquitatẽ ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo letitie p cõſortib⁹ tuis. Cum hoc inq̃ dicit.cũ ad quẽ loquitur deũ esse et hominẽ oſtendit:dicens enim. Sedes tua deus in ſeculũ ſeculi virga directionis virga regni eiꝰ.nũquid non manifeſte cũ appellet deũ. Deide cũ dicit. Dilexiſti iuſticiã et odi/ſti iniquitatẽ ꝓpterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo letitie pre cõſortibus tuis. Ad hominẽ eũ loqui nõ possumus neq; ei vel deũ.vel cõſor tem habet deus. Itẽ dauid in p̃s. Deus iu dicũ tuum regi da.qui ad lram etiã ꝑ doc/tores hebreos exponitur de xpo in lege pro miſſo dicit et pmanebit cũ ſole et añ lunam in generatõe et generationẽ.et ſit nomẽ eius benedictũ in ſecula ante ſolẽ pmanet nomẽ eius. Et illud et adorabũt eũ oẽs reges oẽs gentes ſeruiẽt ei. Videam⁹ inq̃ ſi de puero homine dicta ſunt hec oĩa.et ꝑz manifeſte q̃ nullomodo cõuenĩũt niſi ſoli deo: ergo ſequitur q̃ xpm confiteri debem⁹ eẽ homi/nẽ et deũ. Quod etiã dauid ſpiritu reuelãte cognouit et miracula que facturus erat p̃di/dit. Jõo huiuſmodi finẽ pſalmiſta fecit pſal mũ. Benedict⁹ dñs de⁹ iſrael qui fecit mira/bilia ſolus.et benedictũ nomẽ maieſtat⁹ ei⁹ in eternũ.et replebitur maieſtate eius omnis terra fiat fiat.vidiſti ergo iudee q̃ dare ex ſa cris ſcripturis patet q̃ meſſias in lege et pro phetis promiſſus verus deus et verus hõ esse debeat quare merito ibũs nazaren⁹ quẽ verũ meſſiã ſupra oſtendim⁹ verum deũ et verum hominẽ cõfitemur.et vt ãplius pfi/dia iudaica confundatur tribus rationibus oſtendã ſicut deducit magiſter Bernardus oliuerij in ſuo tractatu contra ceatatẽ iudeo/rum.c.viij. Quarũ prima talis est. Ille hõ vere erat deus cuius pena temporalis ſuffi/cienter ſatisfecit pro peccatis totius populi. Sed moſes xpi plene deleuit omnia peccata; ergo xpus vere est deus. Maior patet.q; ad ſufficientem ſatisfactionẽ pinet q̃ pena re/ſpondeat culpe.culpa autẽ que est peccatum mortale est infinita eo q̃ cõmittitur contra deũ infinitum. Videmus ei cũdẽ actũ esse culpabiliorem et grauiorẽ contra inſignioꝛẽ et maiorẽ personã cõmiſſum q̃ contra igno biliorem vel inferioꝛẽ. Si ergo ad augmen tum obiecti ſequitur augmentum culpe.cuz deus excedat omnem personã in infinitum culpa commiſſa directe contra eũ qualis est quodcũq; peccatum mortale in quo formaliter est auersio a deo dicenda est infinita. ergo pena pro tali culpa debet esse infinita. ſed nulla pena que non durat in infinitum potest esse infinita niſi ſit in ſuppoſito infi/nito vt ſic finiretur pena ex ſubiecto ſicut cul pa ex obiecto. Pena igitur temporalis ſuf ficienter ſatisfaciens pro quocunq; peccato mortali neceſſario est in ſuppoſito infinito. ſed ſuppoſitum infinitum est nullum niſi di uinum:ergo vera est prima propoſitio q̃ ei ius pena temporalis ſufficienter ſatisfecit ꝓ omnibus peccatis vere ẽ deus. Sed minor patet ysa.per totum.liij.capitulum vbi dici tur. vere languores noſtros ipſe tulit.et do/lores noſtros ipſe portauit et nos reputaui mus ipſum quaſi leproſum et percuſſum a deo et humiliatum. Ipſe autem vulneratus est ꝓpter iniquitates noſtras attritus est ꝓpter ſcelera nra. Diſciplia pacis nre ſup eũ et liuore ei⁹ ſanati ſum⁹. oẽs nos q̃ſi ouc

errauim⁹ vnusquisq; in viā suā declīauit et dominus posuit in eo iniquitates oīm nostrū etc. de quibus fuit plene dictū supra in apparitiōe thesauri. Sed in circuitu ipij ambulātes falsas cōnātur dare rōsiones et finaliter neminē inueniētes ī veteri testamēto q̄ mortuus sit p̄ peccatis populi sic q̄ tota p̄phetia posset de illo exponi. Dicūt q̄ quando iudaicus populus ad pfectū statū recōciliabat. tūc cetere nationes loquētes ex cōpassione et quasi cōparatiue dicent. nos reputauimus eū. s. istū populū leprosum et p̄cussū a deo etc. que sequūt. sed mentita est iniquitas sibi. multa enī dicūt in dicto ca. que de nullo alio a xp̄o intelligi possunt. Aut enim de⁹. ppter zel⁹ populi mei p̄cussi eū. Si ergo iste peraūtē ppter peccata populi dei. illi q̄ dicti sunt languores vros portauit erūt de populo dei. ergo nō ē vera expositio q̄ alie gentes dicāt de populo dei p̄dicta verba. itē dicit ibidē oblat⁹ ē q̄ ipse voluit. Itē peccatum non fecit. nec est inuent⁹ dol⁹ in ore eius Itē in codē. c. tradidit in mortē animā suā et cū sceleratis reputat⁹ ē et ipse peccata multorū tulit et p̄ transgressorib⁹ orauit que oia nullo mō de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio. cū ppheta eius diuinitatē inuat dicēs generationē ei⁹ quis enarrabit et q̄ voluntas domini in manu eius dirigit. Itē zacharias ppheta in. c. ix. p̄mittēs ecce rex tuus veniet tibi iust⁹ et saluator qui loquet pacē gētib⁹ et ptās eius a mari vsq; ad mare et a fluminib⁹ vsq; ad fines terre sūdit. Tu aūt in sanguīe testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua. Itē in. xij. c. aspiciēt ad me quē confixerunt Itē in. xiij. c. et dicetur ei quid sūt plage iste ī medio manuū tuarū et dicet. bis plagatus sum in domo earū q̄ diligebāt me totā istam orationem tangit in virtute Isaias in. xxviij ca. vbi p̄ius ponit culpā dicēs. p̄cussimus fedus cū morte et cū infernō fecim⁹ pactū. posuim⁹ mēdaciū spē nostrā. mēdatio p̄ecati sumus. et cōsequēter subdit remediū inq̄ens. idcirco hec dicit dominus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē. lapidem p̄batū angularē. p̄ciosū et delebit sed⁹ vrm cū morte et pactū vestrū cū infernō nō stabit Secūda ratio p̄t sumi ex dictis Josephi q̄ fuit iudeus et verus historiographus dicentis q̄ ierusalem fuit destructa q̄ iuste ei⁹ habitatores interfecerunt xp̄m et beatum iacobum. Ex quo sic p̄t argui. iudei nō errassent occidendo xp̄m et beatū iacobū nec per consequens fuissent puniti nisi xp̄s vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos ergo xp̄s vere erat deus. maior patet q̄ iudei interfecerūt christum quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verū fm legē debebat mori. Judei ergo interficiendo xp̄m si nō fuisset deus q̄ fecissent fm legem non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobū sed potius meruissent. et eadem ratio est de beato Jacobo qui ideo interfectus fuit q̄a asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior propositio. q̄ si christus non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobum. Sed minor patet per dictum Josephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatez quia iniuste interfecerunt hos duos predictos. Ex quo etiam tercia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturam iniuste non est ita magnum peccatuz sicut ydolatrare. sed interficere christum fuit maius peccatum q̄ ydolatrare. ergo christ⁹ non erat pura creatura et sic oportebat q̄ esset deus. maior est manifesta quia magis peccatum est facere contra preceptum prime tabule q̄ contra quodcunq; de tabula secūda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule ergo mai⁹ peccatuz ē ydolatria q̄ homicidium: Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum. in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur Deutro. xxv. capi. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penam in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccl x. annis. q̄ fuerit aliqua pena eis vn q̄ immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectō christi q̄ adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in oibus actib⁹ ordinatis q̄ ille q̄ ē superior artifex principalē et p̄fectiuū actū operat̄ p̄ seipsuz

Ea vero que disponūt ad illā pfectōnē operaf̄ per suos ministros sicut nauis factor cōpaginat p seipsum. sepparat illam nauē per artifices subministrantes. et iō cōueniēs fuit q lex pfecta noui testamēti dareť p ipsum deū hominē factū. lex autē veros p dei ministros ꝓpter qō de latore legis noue dicit Job. xxxvi. ecce deꝰ excelsus in fortitudine sua et nullus est ei similis in legislatoribus hec sufficiant contra pfidiā iudaica ad ostēdendum rōibꝰ et auctoritatibus q ꝓps ē verus deus et verus homo.

Contendit iudeꝰ probare q lex euangelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

¶ Jcesimū terciū argumentū iudeorum ē cōtra trinitatē psonarum ex qua arguunt legē euāgelicā non eē a deo sic Illa lex non est a deo q̄ tollit oīmode vnitatē diuinā. q̄ deutro. vi. dicit. Audi israel dominus deus tuus vnus est. sed lex euāgelica videtur hanc vnitatē auferre ponendo psonarū trinitatem ergo lex euangelica nō est a deo. Respondetur iudeo q trinitas psōarum nō derogat vnitati essentie diuine. nam et ipsi habent concedere deū esse in diuersis locis. q̄. ps. dicit. Si ascendero in celū tu illic es. si descendero ad infernū ades. quod nō pōt verificari sm diuersas ptes q̄ deꝰ spūs est. et omni diuersitate et cōpositione puā careret nec pōt dici q deus sit i diuersis locis sue cessiue q̄ ipse dicit malachie. iij. Ego dñs et non mutor ergo sicut simul et semel totus est in diuersis locis cū veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas exīs vno numero simt̄ est tota in diuersis suppositis. nō ei est scriptura in mūdo q̄ verius ponit vnū deū q̄ facit euāgeliū. Sed hec vnitas ꝓpter sui infinitatē et illimitationē cōpatitur secū personarū trinitatem. Ad inuēdum ergo q trinitas non tollit vnitatē essentie vbicūq; i veteri testamēto in hebreo iuenit beloym qō significat deū in plurali numero adiūgit̄ actꝰ singularis vt est illud. In pncipio creauit beloym celū et terrā. Dicūt iudei q boc nomē beloym indifferēter accipit̄ p singulari vel pl̄ali. et q̄n accipit̄ p deo vero semp in singulari tenet̄ sicut ibi. in principio creauit beloym ecce q si creauit stat in singulari. sed boc patet manifeste falsum. Nam aliquando tenet̄ manifeste p deo vero. et tn cōiungit̄ cū adiectiuo pluralis numeri et aliq̄n etā cum verbo pl̄alis numeri qō non eēt si teneretur pro singulari. Exemplū primi Josue vltio nō poteritis seruire domino deꝰ eni sanctus est etc. hebraica veritas habet non poteritis seruire domino q̄ beloym sancti ipse. Jsta auctoritas loquitur de deo vero q̄ Josue loquebatur populo de seruitute veri dei vt p̄z litterā intuēti. Jtē Jiere. xiij. quertistis verba dei viuentis domini exercituū dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba beloym viuentium deū exercituū. Jsta auctoritas manifeste loquit̄ de deo vero Nam vbi nos habemꝰ deū exercituū in fine auctoritatis pro boc nomine domini in hebreo ponitur nomē dñi tbetragramatō qō d̄ solo vero deo pōt dici vt declarat rabisalomō i libro de directōe ppleroꝝ et tn in istis auctoritatibꝰ boc nomē beloym cōiūgit̄ cuz adiectis pluralis numeri vt p̄z exēplū scōi. scz de verbo pl̄alis numeri. ij. Reg. vij. que est gēs vt ppls israel in terrā ꝓpter quā vēit deus vt redimeret sibi in populū. hebraica littera sic habet. que autē vt populus tuꝰ gēs vna i terra ꝓpter quā iuerūt beloym ad redimēdū sibi. p̄z ergo q li beloym stat in predictis auctoritatibus p deo vero et in pl̄ali quare cū sit ibi impossibile pluralitatē ponere deorum necessario est ibi ponere pluralitatē personarū siue suppositorum quia actiones tales sunt suppositorum secūdo de anima. Patet igitur q modo loquendi hebraico q in diuinis est pluralitas suppositorū et vnitas essentie q moyses et alij prophete decerunt studiosis in lege per talem modum loquendi. Quomodo autem iste actus eliatur ab essentia formaliter quevna est simpliciter licet persone sunt distincte et quedam magis subtilitora et magis ad propositum hic adduci possent. Sed quomodo dicit magister Bernardus oliuetij in suo tractatu cōtra ceritatem iudeorum. vi. c. Non videtur tutum dare occasionem cuiq; loquendi subtiliter cum infidelibus de materia ista. Videant ergo catholici studiosi doctores super primum sententiarum vbi de ista materia multa subtilissima tradunt que velut margarite non sunt seminande inter porcos. id est infideles. Sed tamen induco contra

iudeorū ceritatem ī ista materia testes famo
sos. Et primo sepe nominatū peritū doctō
rem petrū alfonsi cōuersū ī suo dyalogo tī.
vi. respondentis sub nomine petri moysi in
terroganti sic ꝓpende o moyses p̄ secretū sit
nomē istud et ineffabile et ꝙ non nisi perspi
caci mentis intuitu et profunda valet agnosci
in dagatione testāte moyse qui ait ī deutro:
sato hodie et cogita tu in corde tuo ꝙ domi
n⁹ ipse est deus in celo sursum et in terra de
orsum et non sit aliuſ. vbi enim in latino po
nitur dominus in hebreo et quidem predic
tū nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino ī he
braico scribitur beloym quod pluralitatez si
gnificat vt inde patesceret cūdē esse deū qui
et singulari proprio et plurali appellatiuo
nūcupatur vocabulo. Sed et ne plures de
os forte putaret adiunxit et non sit alius. ꝙ
vero moyses dixit sato et cogita tu in corde
tuo reuera insinuat ꝙ nois huius archana
subtilitas neq; visu neq; auditu neq; de cor
poreis sensibus aliquo nisi tm̄ mentis itel
lectu pspicuo et miro ꝓpēdi possit ingenio.
Potest etiā in multis alijs trinitas denota
ri sicut ī fimbrijs quas dominus filijs isra
el in vestimentis suis per moysen habere p̄
cepit dicens loquere filijs israel et dices ad
eos vt faciant sibi fimbrias in angulis pal
liorum ponentes in eis vittas iacinctinas
quas cum viderint recordentur omniū man
datorum domini. Fimbrie quippe ille qua
tuor erant filiorum sed duplicatorum in su
periori siquidē sui parte tres nodos haben
tes in inferiori vero duos. Sed per filia qua
tuor. quatuor anni partes designantur. Per
filiorū vero duplicatē dies et nox videlicz
vt quattuor āni tp̄ib⁹. i. toto āno nocte quo
q; et die dei mādatorū memores eēnt. Naz
p̄ tres nodos trinitas psonarū. s. superiores
Per duos aūt iferiores duo insinuāt testam
ta. s. lex moysi et euāgeliū. Notāt quo q; tri
nitas in tribus benedictionibus. q̄b⁹ aaron
et filij eius bñdicebāt filijs israel ex p̄cepto
dñi dicētis ad moysen. loquere ad aarō et fi
lijs ei⁹ sic bñdicetis filijs israel et dicetis eis
Bñdicat tibi dñs et custodiat te. ostēdat dñs
faciē suā tibi et misereat tui. Cōuertat dñs
vultū suū ad te. et det tibi pacē. his q̄ppe bñ
dictionib⁹ sacerdos alicui benedicēs p̄cedē
ante vultū suū palmas vtraq; tenebat. cum
vero dicebat dñs quē hebraice illo quod su
pra dixim⁹ trino et vno nomine exprimebat
tres digitos priores pollicē videlicet iudicē
atq; mediū man⁹ vtriusq; rectos alti⁹ erige
bat. et dicto ita dño digitos vt prius remit
tebat. sz dic mihi o moyses quid triū digito
rum eleuatione melius ꝓ trinitate excellē
tia potent allegorizari ꝙ si quid aliud sup
bis notare tunoris et valeas mihi q̄so edis
seras moyses sane neq; illud quod dixisti ne
q; q̄q; aliud sup hoc vn ꝓ notauim⁹. sz nec
doctores nostri quippiā notādū eē dixerūt
Petrus: Quid etiā nisi trinitas psonarū in
eo qō dicit Ysaias ꝓpheta notari pōt trina
videlz āgelorū voce laudātiū et dicētiū. sā
ctus sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Cur enim
ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis ꝓ semel vel bis de
cies vel centies vel alio aliquo numero. ali
quo cur si breuiter laudare vellent semel sā
ctus nō dicerēt. si vero multū cur nō cētenā
vel millenā vel innumerā laudē exhiberent
Moyses. nos quidem in angelorum lau
de causam nullā vocis illius time nisi placi
tū sim⁹ ipsorū. Per⁹ si ad singula q̄ ꝓposue
ro nescius responderis. quid aliud ꝙ te vic
tū et cōtra ire nescientem fateberis testā sane
et dauid psonarū trinitatē cū dicat. Querite
dominū et virtutē eius querite faciē eius sē
per. Quid est ei ꝙ dicit querite dominum et
virtutē eius et querite faciē eius nisi querito
patrem et filium et spiritumsanctum. Quid
nanq; per virturem eius nisi filius eius.
Quid vero per faciē ei⁹ nisi spūs sanctus itel
ligitur ꝙ si tu alias intelligas edisere. Nec
itaq; sanctarum testimonia scripturarum de
trinitate personarum satis intelligentib⁹ suf
ficere possunt. hec predictus doctor. Sed
non transeat calamus auctoritatem. Ysaie
in capi. xlviij. que multum facit ad propositz
vbi ipsemet deus dicit. ex tempore ante
ꝙ fierent ibi eram et nunc misit me deus et
spiritus eius. ꝙ illa autem sint verba dei lo
quentis patet per litteram precedentem. cuz
dicitur manus quoq; mea fundauit terram
et dextera mea mensa est celos et sub eodem
contextu idem loquens ait et nunc misit do
minus me et spiritus eius. Similiter patet
per litteram sequentem immediate cum di
citur hec dicit dominus redemptor tuus sā
ctus israhel. In auctoritate vero premissa

eptsimꝰ deꝰ missus a deo et spū eius Inter mittentem vero et missum semper est distin/cto personalis .et sic ista scriptura impleta fuit in incarnatione filij dei.qui ē deus missꝰ in mundum a deo patre et spiritu eius. Se cundo adducuntur antiqui doctores hebre orum qui de hac materia licet obscure aliq̄d senserūt inter quos aliqui allegabuntur qui magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod super illud .ps. Deus dominus locutus est et vocauit ter/ram.ibi glo.que dicitur mydrastulim.s.glo sa psalterij sic quentur. Quc est ratio quare psalmista nomē dei sancti et benedicti trib⁹ viabus cōmemorauit dicens. Deus domi/nus locutus est.etc. Ad quod respondēt ibi sic hoc est vt doceret te ꝙ cū istis tribus no/minib⁹ creauit deus seculū suū.iuxta tres mi dotb.i.proprietates quibus creatus est mū dus et ista sunt sapientia.scia.et prudentia: sicut dictū est in ꝓuerbijs.c.iij. Dominus ī sapientia fundauit terrā ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi erupuerunt. et isto modo dicitur in exodo.c.xxx. quoniā ego sū dominꝰ deꝰ tuus deꝰ zelator.ecce tria nomina iuxta tres midotb quibus creatꝰ est mūdꝰ. Similiter filij gad et filij rubē dice/bant in libro iosue.deus deus dominus ip se sat. vbi nominauerūt deū trib⁹ viab⁹ hec in predicta gl. Et idē habetur in bereshb ra/ba.i.in glosa magna super Beñ.sup illo ver bo. In principio creauit deus celū et terram In quibus habetur ꝙ doctores antiq̄ be/breorū per trinā iterationē diuini nominis que sepe fit in scripturis exponunt ꝙ est in/telligēda in diuis trinitas ſm tres mydotb seu proprietates quas deo attribuūt. Itē in ea dē glosa magna que dicitur bereshb raba.c. clxij.sic dicitur rabi belthazar dixit nō est crea tus mūdꝰ nisi p verbū vel cū verbo dei san/cti et benedicti sicut dicit in .ps. verbo dñi ce li firmati sunt. Et sequitur ibidē rabi symeō dixit inspirauit vel insuffiauit deus spiritum suum et creatus est mūdꝰ sicut dicit in psal. spiritu oris eius omnis exercitus eorū. Dec in predicta glosa in qua manifeste ponit di/stinctio realis in creatore mundi q̄ est deus. Manifestū ē enī ꝙ verbū distinguitur reali ter a proferente et spirꝰ ab inspirante.et tamē hi tres vnum sunt de quibꝰ statim ꝓpheta sub dit. Congregās sicut in vre aquas maris lo quēdo in singulari. Item in glosa hebraica super illud Eccs.iij.funiculꝰ triplex difficile rūpitur. vbi sic dicitur sensus cēt videretur mysterium throni dei et vnius non facile di scutitur. Sed hanc glosam moderni iudei p uertūt retorquentes hanc trinitatem ad tria tributa diuina. que sunt potentia. sapientia bonitas. Sed ñ videtur hec esse sententia glo se p hoc ꝙ dicitur nō de facili discutitur. q̄a quilibet etiam satis simplex scit deū cē potē tē sapientem et bonum. Itē sicut deꝰ operat per suam potentiā sapientiā et bonitatē. sic artifex creatus operat p artem suam sicut p regulam directiuam et per potentiam suam quem trāsmutat manet ad formam scamni vel lecti vel butusmo di et per appentū boni tatis luci et ista tria multoplus differunt in eo q̄ potentia et sapientia et bonitas in deo et ideo si propter ista tria dicit deus trinꝰ et vnus in glo.predicta. multo fortius diceret quilibet artifex trinus et vnus quod non est verū. et iungeretur singulare cū verbo plura lis numeri dicendo byram fecerunt templū salomonis sicut de deo dicitur Eccs.ij. q̄s est homo vt sequi possit regē factorem suum hebraica veritas sic habet. Quis est homo vt intret possit regem qui fecerunt eum. et sic deo dicitur ꝙ est rex qui fecerunt hominem Item etiam patet per sapientes cabala qui dicunt esse deum sine aliqua corporali quā/titate et cum tribus thronis deus mundum creauit. que vocantur corona intelligentia et regnum. et non est differentia inter istos et christianos nisi in vocabulis quoniam si ip si intelligerent legem christi prout ipsam co/gnoscunt christiani. Videretur nullam esse i ter eas differentiam realem sed tantummo/do vocalem et non est mirum si doctores ali qui hebreorum inter gentes aliquid de my/sterio trinitatis non sunt conuersi ad fidem christi. quia possibile est ꝙ deus eis grauaz non inspirauit propter eorum peccata qui di spositionem primam nullatenus optauerūt

Et propter multa alia temporalia quibꝰ erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei non minus obnubila ti et inuoluti non recte sed ex obliquo intel/dentes predictam veritatem questionibus variis et euasionibus confusis inuoluunt ipi sāt ō qbꝰ dicit salomō Eccs.vij. deꝰ fecit hoiēm rectū et ipe inuisuit se infinitis q̄stionibꝰ

Tercio accedunt naturales pbi et videam⁹ quid de trinitate senserũt. Primus fuit adã magnus naturalis qui dixit fm iuuenalem et Yeronimum manus dei tres digiti formauerunt corpus meũ et extraxerunt costaꝫ per tres digitos tres personas intelligens et per manum dei vnitatem essentie. Secund⁹ pbs fuit Abraã in lege nature qui tres angelos vidit sed vnuꝫ adorauit. Heñ. xviij. tres vidit quia fide tres personas credidit sed vnũ adorauit qz vnus deus adoratur sub ratione vnius maiestatis deitatis et essentie. Tercius pbus fuit plato qui in vij. libro platonicorum dicit ꝙ sicut non est dare intelligẽtiam creatã sine trinitate creata videlicet intelligere posse velle sic nec intelligentiam increatam sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et iste plato vt ponit macrobius super somnum scipionis et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionuꝫ. c. ix. dicunt ꝙ istud. In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbũ hoc erat in principio apũ deum omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factũ est nihil. quod factũ est in ipso vita erat. fuit inuentum in libris platonis et sic patet ꝙ cognouit pluralitatem personarum Quartus pbs fuit aristotiles qui vnitatẽ essentie ostendens. viij. Phisicorũ i fine dicit vnum motorem ꝑpetuus immutabilẽ eternum et infinite virtutis et potentie super omnes celos residens et in. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolũt male disponi nec est bonũ pluralitas principãtiũ vnus ergo princeps a quo dependet celũ et tota natura. Sz trinitatem in deo ostendens dicit in principio primi libri de celo et mundo. Res omnes sunt tres et diuiduntur in tres hic quidẽ numerus est omnis rei et significat trinitatem rerum ita ꝙ in omni re est inuenire trinitatem: et nõ solũ in creaturis sed etiam i creatore. addit vltra. nos vero non extraximus hunc numerũ nisi a natura rerũ et reuerum⁹ ipsum simile legi carũ. et ꝓ hũc quidem numerũ adhibuim⁹ nosipsos manificare vnũ creatorẽ iñ eminẽtem ꝓpietatibus eorũ q̃ sunt creata. et non cognouit iste personas distincte tamen cognouit appropriata.

Quintus pbs fuit hermes termegist⁹ rex egypti qui teste lincolniense in libro interpretatorum grecorũ. c. xxxiij. sic ait de⁹ ẽ lumẽ ante lumen intelligibile et nihil aliud ẽ ei⁹ vnio ꝙ spiritus omnia continẽs et verbum ipsius perfectũ existens et genitum. ergo ibi est vnio in essentia et lumen de⁹ pater est spiritussanct⁹ omnia continens et verbũ patris id est filius omnino equalis. Et iterũ idem dicit monos gignit monadẽ et in se suũ reflectit ardorem. Ecce quid dicit loquens de deo: monos. i. vnus pater genuit monadẽ. id est vnũ filium et in seipsum. s. pater reflectit ardorẽ. i. spũsanctum. Sextus pbs fuit esculapius primus medicus qui in vno deo ponit actum sermonem et virtutẽ vt patet in libro suo de interogationibus. Septimus pbs fuit porphirius qui teste Augustino libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. predicat in diuis patrem et filium et horuꝫ medium. Octau⁹ pbs fuit plutarcus magister traiani imperatoris qui habuit responsum ꝙ homines nõ poterant saluari sine patre et filio et spiritusancto. Et ideo fecit laminam et posuit in sepulchro et inuenta est scriptura literis aureis. p. capiti. f. oris. s. pectoris cordi. per. p. patrem. per. f. filium. per. s. spũsanctum intelligens. Si aliquis quereret cum isti fuerunt gentiles philosophi. et mysterium sancte trinitatis sit indemonstrabile. et archanum quomodo habuerunt talem noticiam de trinitate diuina. Respondet illuminatus doctor franciscus de maronis in conflatu suo super primo sententiarum distinctione secũda questione quarta dicens. ꝙ multa probabilia et probabiliter enũciata dixerunt et propter nos multa per reuelationem habuerunt. Quarto accedat vniuersitas artium liberalium et ostendat nobis si quid sentiat de mysterio trinitatis. Vnde vna grãmatica est in essentia sed tres sunt persone de quibus tractat scilicet prima que de seipsa loquitur vt ego, secunda ad quam prima loquitur vt tu. et tercia de qua fit sermo inter primam et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquitur de se et a se tanꝙ prima persona. filius vero est secunda persona ad quã loquitur pater psalmo secundo. Dominus dixit ad me: f. lius meus es tu. sed spiritussanctus est de quo fit sermo. Johannis xv. cum venerit paradyus quem ego mittam vobis a patre. Loyca vero dicit ꝙ i vna ꝓpositione fm essentiã sunt tria differa scz subiectũ. predicatum et copula. et in vno

syllogismo ꝑm essentiã est maior propositio minor et conclusio que adiuicẽ distinguuntur. et in syllogismo demonstrauo maior ẽ per se nota. et sic a nullo minor a maiore pulsulat cum sub ea accipiatur. et conclusio ab vtroq; ꝑm mentẽ Aristo. Rethorica dicit. i vno dictamine vnius pagine ꝑm essentiam sunt tria distincta. s. persona que loquitur. et secunda ad quã loquitur. et ipsa littera media inter primam et secũdã. Geometria dicit. in vno edificio siue corpore ꝑm essentiam sunt tria distincta. s. longitudo. latitudo et profunditas. Musica dicit. in cantu vno organico ꝑm essentiam sunt tres distincte voces. s. tenor: quinta et octaua. Arismetrica dicit. vnus numerus par ꝑm essentiam distinguitur in pfectũ. superexcrescentem. et excrescentẽ: vt patet bis tribus numeris. s. xij: viij vi. quorũ vterq; est numerus par ꝑm essentiam. et sic conueniunt. differunt tamen. q; partes aliquote de. xij. que sunt vnũ et duo tres et quatuor et sex simul sumpte reddent plus ꝙ suum totum quia reddunt. xvi. et ideo dicitur superexcrescens. Et ptes aliquote de octo: que sunt. vnũ duo quatuor reddũt minꝰ ꝙ suũ totũ. q; solum reddunt septem. et ideo dicitur numerus excrescens. i. nõ crescens in suum totum. Partes vero aliquote de sex q̃ sunt vnũ duo et tres reddunt integre suũ totum quia faciũt sex. nec plus nec minus: Et ideo dicitur numerus perfectꝰ: vt dicit Ysidõ. iii. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars aliquota que aliquotiens sumpta reddit suum totum. Astronomia dicit ꝙ in vno celo per essentiam est ortus. occasus et motus stellarum: vt notat predictus Ysidorus i. viij ethimologiarum ponendo differentiam inter astronomiã et astrologiã. quoniam pria dicat quod dictũ est. secũda vero vltra illud dicat auguriationẽ in stellis. et ideo quo ad hoc est superstitiosa scia. Vis additur naturalis propbetia. que vna ꝑm essentiam põit tria rerũ principia. s. materiã. formã et priuationem. nec expers erit metbaphisica a laudibus trinitatis diuine. cum ipsa consideret ens in ꝙtum ens quod est vnum ꝑm essentiam. sunt tamen in ea tres passiones distincte. s. vnum verũ bonũ. vnum representãt patrem qui est prima persona. sicut vnitas est principium numeri. Veritas que est obiectum intellectus representat filium qui est veritas et productus ꝑ modũ diuini intellectꝰ Bonitas representat spũm sanctũ. q; bõitas est obiectũ voluntatis spũssanctus producit per modũ voluntatis ꝑm Aug. Quinto et vltimo accedat mundus cum suis creaturis. et declarat trinitatem esse in creatore. Et patet primo ꝙ mundus in se vnus per essentiam distinguitur in superceleſtia q̃ sunt angeli et in celestia que sunt celi. et in subcelestia que sunt quatuor elementa cum elementatis. Secundo se offert natura angelica que in se vna distinguitur in tres bierarchias scz superiorem. mediam et inferiorem secundũ Dyonisium de angelica bierarchia. Tercio se offert superior bierarchia in qua deus vnus est in thronis vt maiestas in Cherubi vt veritas in Seraphi vt charitas. Quarto se offert quilibet angelus et quelibet rationalis anima. qui cum sit vnus. et aia vna in sua essentia est tamen in eis trinitas potentiarum scz memoria. intellectus et voluntas. et bec creatura vocatur ymago dei. q; nibil est similius in creaturis trinitati diuine pro eo ꝙ sicut tres persone sunt vna essentia sic tres p dicte potentie sunt vna anima essentialiter et non tres anime. Et sicut tres persone babet ordinem inter se non temporis sed originis vel naturalis intelligentie vt sicut pater dicitur prima persona. filius secuda. et spũssanctus tercia. sic in anima memoria dicatur prima potentia que est fons et thalamus omnium intelligibilium ab anima. intellectus est secunda potentia. voluntas vero tercia. q; secũdum Augustinum. nibil volitum nisi p̃ cognitum. Item sicut diuine persone non distinguuntur ab essentia realiter. distinguunt tamen inter se realiter per origines suas siue relationes. sic et potentie anime distingũnt inter se formaliter. sed quatenus subsunt actibus suis qui sunt memorari. intelligere et velle realiter distinguuntur. Item sicut deus est vbiq; presens in macrocosmo. i. maiori mundo. sic et anima rationalis in microcosmo. i. minori mundo: Ipsa enim dicatur ẽ tota in toto. et tota in qualibet pte. quia aia rationalis que tota est in pede bominis intelligit non ut est in pede. Est ergo merito aia rationalis ymago dei. quia expressius representat trinitatem diuinam ꝙ quecunq; alia creatura. Et binc est ꝙ cum deus formauit bominem dixit. Faciamus bominẽ ad yma-

ginē et similitudinē uostrā: Hēn.i. Quinto se offerunt spere celestes. q̄ cū quelibet spera sit in se vna distinguitur tamē in circulum planetā et virtutē. Sexto se offert sol. qui cū sit in se vnicus in essentia. distinguitur tamē in corp⁹. splendorē et calorē quē ꝓducit. Septimo se offert ignis. qui similiter cū sit vn⁹ in natura. in eo tamē est tria cōsiderare. sicut dictū est de sole. et istud exēplū ponit Aug. de processiōe filij a patre. et spūssācti ab vtroq; et si ignis esset eternus eternaliter calor ꝓcederet ab eo. et splēdor ꝓcederet realiter ab vtroq; sicut est in diuinis. Octauo se offert aer qui vnus in natura minus est. in corpor caliditate et humiditate. Nono se offert aq̄ que vna etiā in natura trinitatē dicit in corpore. humiditate et frigiditate. Decimo se offert terra que in se vna trina tamē ē. i corpe. siccitate et frigiditate. Sic posset explicari de omnibus creaturis. in quib⁹ et si nō plene illa beata trinitas exprimitur relucet tamē in eis vestigiū ministratis. Jn confirmationē omniū predictorū offeruntur due rationes. Una quā fecit Aug. in lib. lxxxviij. questionū. quia aut de⁹ noluit et potuit se sūme cōicare. aut potuit et non voluit. aut voluit et nō potuit. aut nec voluit nec potuit. aut voluit et potuit sed nescauit. Non ē dicēdū q̄ potuit sed nō voluit. quia tūc inuidus esset. Constat autē q̄ inuidia nō cadit i deo ꝓpter imꝓfectionē. Unde primo methaphisice dicit contra symonidē. Diuinū nō inuider. nec ē dicēdū q̄ voluit et non potuit. q̄ tunc impotens esset quod falsum est. Nec est dicendū q̄ nec voluit nec potuit. quia tunc impotens et inuidus esset quod pcius est. Nec est dicēdū q̄ potuit et voluit sed nescauit. q̄ tunc deus esset ignarus quod est absurdū. Relinq̄tur ergo q̄ deus voluit. potuit et scauit se sūme cōicare. et cū in perpetuis non differāt ēē et posse: vt patet. iij. phisicorū. Sequitur q̄ de⁹ ab eterno se sūme cōicauit habēdo dilectū. i. filium. et dilectionē siue cōdilectū. id ē spūmsācū. Secūda rō q̄ offertur est doctoris subtilis scoti in primo sententiarū distinctione. ij. in responsione ad terciā : uestionē q̄ talis est. Ubicūq; ē inuenire principia ꝓductiua alicuius sine impfectione illa supposita in q̄bus inuenium̄ possunt talia ꝓducer quoꝝ habēt principia ꝓductiua cū non possunt impediri. Sed in diuino supposito. s. i patre est inuenire principiū productiuū noticie genite. s. memoriā fecūdā que est obiectum cū intellectu. et principiū productiuū amoris spirati quod est obiectiuum cū voluntate. ergo suppositū diuinū habens ista duo principia productiua pfectissime potent producere noticiam genitā et amorem spiratum talia autem in diuinis nō possunt ēē nisi sb sistentia cū inherentia dicat i perfectionē. ergo in diuinis sunt ꝓducta duo subsistētia. et vnum ꝓducens distinctū personaliter ab eis. Et si forte dicat iude⁹. sicut ponis tres personas in deo: ita possent poni plures alie Respondet sanct⁹ Thomas i summa cōtra gentiles lib. viij. c. xxxvi. q̄ diuine persone multiplicari non possent nisi fm q̄ exigit ꝓcessio intellect⁹ et volūtatis in deo. nō est autē possibile q̄ in deo sit nisi vna ꝓcessio fm intellectū. eo q̄ suum intelligere est vnum et simplex et perfectū. quia intelligendo se itelligit omnia alia a se. et sic non potest cē i deo nisi vna verbi processio. Similiter autem oportet et ꝓcessionem amoris esse tantum vnā. quia etiam diuinū velle est tantū vnū et simplex. amando enim se amat omnia alia. non ē igitur possibile q̄ sint in deo nisi due persone procedentes. vna per modum intellectus vt verbū. s. filius et alia per modum amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna persona non procedens. s. pater. Solū igit̄ tres persone in trinitate ēē possunt. Item si fm ꝓcessionē oportet psonas distingui mod⁹ aut psone q̄tū ad ꝓcessionē non pōt esse nisi triplex: vt sc̄z sit aut omnino nō procedens qd̄ patris est. aut a nō procedente procedens q̄ filij est. aut a procedente procedens quo spiritussancti est. Jmpossibile est igitur ponere plures q̄ tres personas. Benedicamus ergo patrem et filium cū sancto spū: laudem⁹ et superexaltemus cum in secula. Etaz hec pro presenti sufficiant de ista materia.

Contendit iudeus probare q̄ xp̄iani sūt ydolatre quia adorant sacramētū altaris: et propter veneratione ymaginum.

Jcesimū quartū et vltimū argumē
tum iudeorū est cōtra adorationē
xp̄i. et sacramēti altaris: ac etiā cō/
tra adorationē ymaginū. Dicūt ei
iudei q̄ xp̄iani sunt pessimi ydolatre adorā
tes xp̄m purū hominē tanq̄ deū. et qō pei⁹
est hostiā de frumēto ab eis formatā et coc/
tā adorāt sicut deū qō est derisibile. et post/
ea comedūt qō est horribile. Adorant etiaz
ymagines opera manuū hominū. Illō au
tem est contra legē dei Deutro. vi. Dominū
deū adorabis. s. maiestatē diuinā in eo solo
p̄fitendo. Jtē Exod. xx. Non facies tibi sculp
tile. nec omnem similitudinē que est i celo
desup et que in terra deorsum. nec eorum que
sunt in aq̄s subt⁹ terrā. nō adorabis ea nec
coles. Jtē deutro. lib. et Leui. xxvi. Non fa/
cietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis
nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt
adoretis eū. Jtē Deutro. xxvij. Maledictus
qui facit sculptile et cōflatile. non ergo ōbet
adorari homo. nec panis nec aliqua ymago
siue creatura. Ad istud argumētū respondeē
quo ad primū. s. de xp̄o. quod fuit ostensum
plenissime in primo libro et in solutionibus
argumentorū p̄dictorū huius tercij libri q̄
Jh̄s nazarenus est ver⁹ messias in lege et pro
phetis p̄missus. Ostensum ē etiā quomodo
est verus deus et verus homo sicut patuit i so
lutione. xxij. argumenti. Et in p̄mo libro con
sideratione. iij. articulo primo in quadrupli
ci examine. Et consequenter ibūs nazarenus
est latrie adorandus. nec ex hoc ydolatre sūt
xp̄iani adorantes verū deū. Ad illud autez
quod dicūt de adoratione eucharistie q̄ ibi
sit ydolatria. Dicēdū q̄ nō est verū sm Ni/
colaū de lyra in tractatu contra iudeū nequi
ter arguentē. Non ei adoratur panis. quia
nō est ibi. sed cius substantia conuersa est in
substātiā corporis xp̄i vtute diuina ad pro
lationē verborū cōsecrationis que sunt ipsi⁹
xp̄i veri dei effective seu principaliter. Ipsi⁹
autem sacerdotis p̄latiue seu misterialiter.
Verbū autē diuinū est tante virtutis q̄ per
ipsū factū est celū et terra de nihilo. vt patet
Ben. i. et psalmo. cxlviij. dixit et facta sunt:
et multo fortius pōt cōuertere vnā substātiā
in aliā. Patet etiā per exemplū Exod. xvij
capi. vbi dicitur. q̄ diuina virtute virga moy/
si cōuersa est i serpētē. Et Exo. vij. aque egy
pti cōuerse sunt in sanguinē. Et si dicas q̄
ista nō sunt cōuersa virtute verborū falsum
est. Legim⁹ ei numer. xx. q̄ deficiente aqua
dixit dom⁹ ad sacerdotes Moysen et aarō
Loquimini ad petrā: et illa dabit vobis a/
quas: et ad verbū eorū sm psal. conuertit pe
trā in stagna aquarū: et rupē in fontes aqua
rum. Facili⁹ autē videt panē in corpus: et vi
nū in sanguinē q̄ petrā i aquā mutare. Qō
autē posset conuertere vnā substātiā in aliā
manētib⁹ accidētib⁹ p̄bat. q2 de⁹ nō attingit
substātiā mediātib⁹ accidētib⁹: sicut facit a/
gens naturale. sed eā attingit imediate. et iō
pōt illā substātiā in aliam cōuertere manen
tib⁹ accidētib⁹ eadē virtute. Ad hoc autē ha
betur aliquo modo crēplū Ben. xix. vbi di/
citur q̄ vxor Loth respiciēs retro versa fuit i
statuā salis. Per hoc ēni q̄ dicitur statua vi
deē q̄ remanserit figura substantie corporal⁹
substātia in sal mutata. sic igit̄ diuia virtute
cōuertit̄ panis substātia i corp⁹ xp̄i accidēti/
b⁹ remanētib⁹ panis. Alia vero xp̄i realiter
cōiūcta est suo corpi. et similiter deitas in p/
sona filij. et sic sub speciebus panis et corp⁹
xp̄i ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis
anima eius et deitas ex cōcomitantia reali
et inseparabili. et per consequens ibi est to/
tus xp̄us verus homo et verus deus latrie
adorandus. et sic non est ibi ydolatria non
enim adorantur species panis visibilis tan
q̄ de⁹. sed ipse xp̄s inuisibilis existens subi
lis speciebus. Simile habeē quodāmodo
Exo. iij. vbi dicitur q̄ xp̄s appuit moysi in
flāma ignis in medio rubi. et non est dubiū
quin moyses adorauit deū quādo dom⁹
dixerat moysi. Solue calciamētū de ped⁹
tuis etc. nec tñ adorauit ignē illū siue flāmā
tanq̄ deū. sciebat ei. moyses hoc ipossibile
esse. sed adorauit deū inuisibilē sub simili tu
dine visibili apparētē. Et idē dicēdū est de
alijs apparitionib⁹ diuis factis sanctis pa/
trib⁹. sicut. iij. Reg. xix. c. apparuit Delyesū
sibilo aure tenuis. Quod autē arguitur vl/
tra q̄ xp̄iani comedūt corpus xp̄i q̄ est hor/
ribile. Dicendū q̄ verū esset si acciperēt in p/
pria specie. sed ipsū accipere sub specieb⁹ pa/
nis non est horribile sed magis suaue et ve
nerabile. Non enim ipse xp̄s vel eius corp⁹
in ista comestione frangitur vel atteritur den
tibus siue lacerat̄ sicut ymaginātur iudei:
sed sola spēs pānis frāgūtur et atteruntur. q̄
bus cōsumptis desinit ibi esse corpus xp̄i. sz

remanēt huius sacramēti effect⁹ q̄ est aie re
fectio per augmētum gratie. et sic patet ꝙ co
mestio ista suauis est et veneranda. et ꝓpter
hoc saluator dicit Johis: vi. Ego sum pāis
viu⁹ qui de celo descendi. si quis manduca
uerit ex hoc pane viuet ī eternū. Hoc etiam
fuit p̄dictū psalmo. lxxi. qui ſm doctores an
tiquos hebreorū exponitur de xp̄o. In prin
cipio eīm huius psalmi cū dicitur. Deus iu
diciū tuū regi da. Glo. hebraica dicit. Iste ē
rex messias. de quo dicitur Isa. xi. c. Egre
dietur virga de radice yesse etc̄. Et in p̄cessu
huius psalmi dicit̄ de ipso. Erit firmamētū
in terra in summis mōtiū. vbi littera hebrai
ca habet erit placēta tritici in terra in capite
mōtiū. et translatio Hyeronimi iuxta hebra
icū. Erit memorabile triticum in terra in ca
pite montiū. Translatio chaldaica habet.
Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus
videt̄ ꝙ lr̄a nostra fuerit corrupta p̄ scripto
res ponētes firmamētū p̄ frumētū ex simili
tudine dictionū. Patet igit̄ et dictis ꝙ ō re
ge messia dictū fuit in hoc psalmo: ꝙ futur⁹
erat frumentū in terra in summis montium
vel oblatio frumēti in terra in capite montiū
quod ip̄letū est in sacramēto eucharistie in
quo xp̄s sub speciebus panis tritici cōtinet̄
et sup capita sacerdotū vt adoret̄ a populo
eleuat̄. Qui sacerdotes ꝓpter altitudinē stat⁹
mōtes appellātur. ꝓpter qō saluator Joh.
xij. grano frumenti se cōparet et dicit nisi gra
nū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit. etc̄.
De bonitate aūt sacramenti eucharistie dicit
rabi moysen badarsam exponēs super Heū
illud Osee. xi. et declinaui ad eū vt vescerer.
Littera hebraica talis est. inclinabo ad eum
escā. quod exponens iste doctor et loquens
in persona dei sicut et Osee ꝓpheta. rabi ille
dicit in fine. inclinabo ad eū. i. ad populum
israel. escā bonā et suauē cui nō est alia simi
lis de qua dicitur psalmo. lxxi. Erit placen
ta frumēti in terra in capite etc̄. De ista mate
ria vide quedā pulchra supra arguento. xiij
Patet igitur ex supradictis ꝙ adorare eucha
ristiā non est derisibile. sed sanctū et venera
bile nec cā sumere est horribile. sed deuotū
et delectabile bene dispositis ad hanc escaz.
ꝓpter qō ap̄lus. i. Cor. xi. ꝓbet autē seipsū
homo et sic de pane illo edat et de calice bi
bat etc̄. Et hoc fuit figuratū i māna populo
israel dato Exod. xvi. de quo Sap̄. xvi. Pa
nem paratū de celo p̄stitisti eis sine labore
omne delectamētū in se habētē et omnis sa
poris suauitatē. De ista materia ap̄lius dice
tur cū dei adiutorio infra cū mouebitur bel
lum iudeorū per argumenta et natura assū
pta. Ad illud autē quod arguit iudi de sanc
tibus et ymaginibus. Respōdet̄ et p̄mo
declaro quid est adoratio: Secundo quot
modis sumit̄. et tandem quali veneratione
sanctorū ymagines venerante sunt ex quib⁹
patebit solutio ad allegata per iudeos. De
primo dicitur ꝙ adoratio nihil aliud est ꝙ
quedā veneratio seu reuerentia alicui exhibi
ta ratione dignitatis superioris et excellentis
Pro secundo iuxta doctorum sacre theolo
gie traditionē nos habem⁹ adorationez seu
veneratiōnē que latria dicitur. et habemus
que dulia nominat̄. et habem⁹ que yperdulia
nominat̄. Latria enim dicitur cultus soli
deo trino et vno debitus. hoc etiā exprimur
in omni republica obseruari. ꝙ summus re
ctor alicui signo singularis p̄ceteris bo
norari ꝙ si alicui alteri deferretur foret cri
men lese maiestatis. Et ideo in sacro codice
statuit̄ pena mortis his qui diuinū honorē
alijs exhibēt vt patet Exod. xxij. nec istū bo
norem siue adorationē ipsi deo exhibem⁹ ꝓ
pter ipsum qz ipse est gloria et honore p̄ditis
simus cui nihil a creatura addici p̄t sed ꝓ
pter nos: qm̄ p hoc ꝙ deū reueremur et a
doramus mens nostra ei subijcitur et i hoc
eius p̄fectio consistit. Res enim quelibet p
fici⁹ ꝓpter hoc ꝙ suo superiori subditur. sicut
corpus per hoc ꝙ ab anima viuificatur. et
aer per hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vero
dicitur cultus vel reuerentia debita rōali cre
ature superiorē ordinē tenēti sicuti sunt p̄re
lati domini vel magistri. Yperdulia est cul
tus siue honor dignior dulia debitus cami
xp̄i assumpte a verbo diuino. teste glosa sup
illud psalmi. Adorate scabellum pedu⁹ ei⁹
Circa vero ymaginū veneratiōnem dicitur
ꝙ xp̄i ymago et crux et alie sanctorum yma
gines dupliciter possunt considerari: Uno
modo vt sunt ymagines dei aut virgis ma
rie seu sanctorū. deū vel virginē mariaz. aut
aliquē sanctorū representantes. Secūdario
vt sunt quedā res puta aurū et argentum li
gnum siue lapis. et illo secundo modo con
siderando nulla veneratio eis exhiberi debz
immo crimen ydolatrie incurreret. qui vt sūt

Adoratiō quid est.

Triplex adoratio.

ſolū res q̄dā ipſas veneraret. Alio mō p̄nt conſiderari vt repreſentāt ibm xp̄m aut virginem mariā ſeu ſanctos paradiſi. et ſic vtiq; venerari debēt etiā cadē veneratiōe qua ymaginatū veneratur. et ita erit xp̄i et eius ymago venerari, debet adoratione latrie· ymago autem virgis marie. aliorūq; ſanctorū venerari debēt veneratione dulie: q̄ tot⁹ bonor refertur ad ꝓtbotypū. i. ad exēplar seu ymaginatū et hec eſt opinio Thome in iij. ſententiarū. diſtinctione. ij. Sed cōtra eā obiicit magiſter Robertus bolgot ſuper libro ſapiētie lectōe. c. lviij. primo q̄ latria ē bonor ſoli deo debitus. ſed nulla ymago ē deus. ergo nulli ymagini debetur talis bonor imo cōtradictionē includit. vel iducit dicere q̄ latria ſit bonor ſoli deo debitus et tamē q̄ debeat ymagini xp̄i. ꝓterea ſi idez bonor debeat ymagini xp̄i et xp̄o idē bonor debetur lapidi et xp̄o. et per cōſequēs debetur idem bonor deo et creature qō non eſt dicendū. Preterea qui bonorat aliquid bonore latrie cōfitetur illud ee deū. ergo ſi aliq̄s poſſit licite ymaginē bonorare cultu latrie pōt licite ꝓteſtari et cōfiteri aliud a deo ee deū. Jō aliter pōt dici q̄ nulla adoratio debet ymagini nec licet ymaginē adorare. Vera enim adoratio eſt in ſpū et deuotione et amore ſūmo. et iſtū nullo modo debem⁹ in aliquam creaturā dirigere q̄ tñ ꝓpter ymaginē xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. et cōrā ymagie adoratiōnē noſtrā facim⁹. Dicitur large loquēdo q̄ ymaginē adoramus. Unde dicit p̄dictus doctor videt mihi dicēdū q̄ nec adoro ymaginē xp̄i q̄ lignū. nec quia ymago ſed adoro xp̄m cōrā ymagine xp̄i q̄ ē ymago xp̄i. et excitat me ad adorādū xp̄m. et ſic exponit Johānes damaſcenus libro. iij. c. iiij. vbi videt dicere q̄ ſanctorū ymagines adorari hoc intelligo ſic q̄ ꝓpter ymaginis repreſentationem licet mihi coram ymagine ſanctum cuius eſt adorare. et eo modo intelligo Thomā et baſiliū et totū eccleſie ritum hec ille. licet hoc rationabiliter videatur dicū et poſſet ſatis ſuſtineri ac per hoc iudeis ſatisfacere. quia tamen loquendum eſt vt plures. ſapiendū vero vt pauci et cōtra opinio tenet oppoſitū ideo eam ſequendo ad ea que iudei dicunt reſtat reſpondere. Cum ergo dicant iudei q̄ ſacra ſcriptura vetat facere ſculptile et illud venerari. Dicitur q̄ ante q̄ deꝰ eſſet humanatus facere ymaginē dei erat pietatis cū ſit diuinā naturā ſit inſigurabilē inuiſibilis et inſenſibilis. ſed per carnis nre aſſumptionē factus eſt viſibilis: ſenſibilis et palpabilis. et ita figura non eſt ipietatis ſed pietatis. et hoc ꝓpter doctrinā et inſtructionem noſtrā ac paſſionis xp̄i recordationez imo ipſe deus factus homo. ſ. xp̄s ibūs. eas primo tradidit. Nam ipſe primo pinxit ymaginem ſuā traditq; pictori nō potenti eaz pingere. miſſo ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt patet in eccleſiaſtica hiſtoria et notat Damaſcen⁹ in ſententijs libro. iiij. c. viij. cū eni pictor non poſſet in faciem xp̄i acē viſus ſui defigere ꝓpter claritatis eius coruſcationem xp̄s deuotionē regis attendens veſtimentū pictoris facie applicuit. et ſic ſuipſius ymaginē ei miſit. Jtē in die paſſionis ipſe pinxit vultū ſuū traditq; veronice et nunc ymago illa habetur rome in magna reuerentia et veneratione. Jtem poſt ſancti apoſtoli pinxerunt ymaginem xp̄i et matris ſue vt lucas apoſtolus et euangeliſta. Habentur ymagines rome teſte damaſceno vbi ſupra. Ideo ergo prohibite ſunt ymagines in lege veteri quia tunc deus non erat figurabilis. ergo ceſſante cauſa ceſſare debet effectus. Ex quo deus ē figurabilis poteſt ymago eius fieri ad venerandum vt dictum eſt. Sic enim iubet propheta adorare non ſolū deum. ſed et ſcabellum pedum eius quoniam ſanctum eſt. ps. lxxxviij. Unde quia non omnes noſcūt litteras nec lectioni vacant. Ideo ſancti patres ad velociorem memoriam habendam de triumphis ſanctorum vt ſic alliciantur ad bonum ymagines inuenerunt. Sic ergo triplex fuit cauſa inſtitutionū ymaginum in eccleſia. Primo ad inſtructionem laicorum q̄ bus ymagines adhibentur loco librorum. Secundo ad incarnationis myſterium et vt ſanctorum exempla nobis et frequentius et recentius infigerentur. Tercio ad excitandū deuotionis affectum qui magis ex viſis q̄ ex auditis cauſatur. Et q̄uis nulla ſit ſcripturarum de adorandis ymaginibus traditio. Tamen apoſtoli familiari conſilio ſpūſſancti nonnulla tradiderunt eccleſie obſeruanda que non relinquerunt in ſcripturis. ſz in eccleſie obſeruatione per ſucceſſionem fidelium ſunt ordinata. Unde ipſemet apoſtolus ad Theſſalonicen. vi. ait. ſtate et tenete

traditiones qua didicistis siue per sermonē
scz ab ore prolatum. siue per epistolā. s. scrip
tam transmissam inter quas traditiones est
ymaginū veneratio. Quod autē placeat dō
ymaginū veneratio eo modo quo dictum ē
et displiceat oppositū siue earū ablatio patz
ex pena philippi et multorum aliorum. Un
de legimus in cronicis imperatorū et sūmo
rum pontificū q philippo heretico anno do
mini septingentesimo tricesimo. regnante. ius
sit ymagines auferi. Anastasius cū de re
gno expulit et lumine oculorū priuauit. Ita
et Leo tercius a beato Gregorio tercio acriter
correptus est et excommunicatus et totam a
dño illius subtraxit yraliā. Relicto filio suo
Constantino quinto. pre in destruēdis ima
ginib⁹ petiore. qui etiā in nullo auxiliabatur
ecclesiā. pterea ipīū romanū a grecis ad frā
cos extitit translatū. Rō ponitur extra d ele
ctione. c. cū venerabilē. Frācorū ei fauorem
et beneficia tā romana ecclesia per pipinum
in multis necessitatib⁹ expta fuit. Iste pipi
nus rex francorū fecit magnū synodū cōgre
gari vbi fuit magna altercatio circa venera
tionem ymaginum et fuit diffinitum christi
ac sanctorū ymagines eē venerādas licet he
retici contrarium suaderent qz eis spēs ydo
latrie videbat: sed non ē verū vt dictū ē quia
ymago fert intellectū humanū in ipsuz yma
ginatum. Unde eas licite adoram⁹ et debi
ta veneratione colim⁹. nec est eadē ratio de
ymaginibus et sculpturis ydolorum. qz ibi
malignus spiritus iungebatur qui in eisdē
dabat: esponsa cui nulla debetur reuerentia
sed non sic de sanctis ymaginibus. Satis
igitur daret quō non repugnat sacre scripturē
ymaginū veneratio eo modo quo dictū est.
videlicet propter ymaginatum. Et quātum
deo displiceat earū ablatio expens nō solū
spūalibus sed etiā corpalib⁹ et tēpalib⁹ diui
na ordinātē iustitia inflictis. et ex assentiōne
veneranonis earūdē facta per vicariū ihesu
xp̄i cū sacra synodo vbi error interuenire nō
pōt cū talis sancta congregatio dingatur a
spiritu sancto. Sed restat vnum dubium de
ymagibus astronomicis que fiūt certis tpri
bus planetis existentibus in quibusdā locis
celi determinatis. Utrū liceat tales ymagi
nes facere et talibus factis vti sicut tempori
bus suis vt dicit Robertus bolgot super li
brum sapientie. lectione. lx. quidam in lon
donis dicebatur curare a quartana per yma
ginem leonis auream secundum certas con
stellationes factam. Dic est difficile dicere
quid est verum propter mirabiles operatio
nes corporum quia hoc est certum q nihil ē
homini illicitum quod per naturam comple
ri potest. dicit tamen Tho. secunda secunde.
questione. lxxxvi. et allegat Augustinum. x.
de ciuitate dei q opinio fuit falsa de ymagi
nibus talibus construendis. verum est ta
men q res naturales formas suas conse
quuntur ex corporibus celestibus. sed yma
gines artificiales nullam virtutem consequi
possunt ab arte. nisi ratione materie: quis se
cundum Augustinum aliquando operatio
ne demonum aliquid efficiunt singulanbus
caracteribus illis impressis. qui naturaliter
ad nihil valent et tacta pacta cum demoni
bus suffragantur. quibus ab nigromantica
rum ymaginibus differunt. que expressa cū
demonibus peragunt pacta. Hec autem. xx
iiij. argumenta iudeorum sumpta ex lege suf
ficiant pro primo bello que vt visum est nul
lius vigoris sunt contra nostrum fidei forta
licium. immo integrum et incorruptum ma
net ab ictibus eorum quia est turris fortitu
dinis a facie inimici.

De bello iudeorum per argumenta sum
pta ex lege euangelica.

Quinta consideratio est de iudeorū
bello sumpta per argumenta ex le
ge euangelica. Uidentes enim iudei q sua
argumenta ex lege sumpta nullius sunt fir
mitatis ad expugnandum nostrum fidei for
talicium. quinimmo per illa eius veritas cla
rior et fortior est ostensa tēptare volūt si pos
sunt et ex dictis euangelicis se iuuare. et ex q̄
busdam alijs a xp̄ianis concessis vt fidei no
stre fortalicium diruatur sicut deducit Nico
laus de lyra in tractatu contra iudeum neq̄
ter arguentem ex quo tractatu plura bic inse
runtur pauca excepta que suis locis expli
cabuntur et faciunt totidem argumenta si
cut ex lege scz. xxiij.

Contendit iudeus probare q̄ ihēs non est verus messias quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

P Rimum argumētū iudeorū quo nitantur probare ihesum nazarenū non esse verum messiam sumitur ex prio capitulo Matbei sic. Ille non est ver⁹ messias in cuius genealogia ponuntur mulieres peccatrices. sed in genealogia ihū nazareni ponūtur mulieres peccatrices ergo ipse non ē messias. Maior est manifesta q̄ messias debet esse sanctus et bonus et sic nō debet i sua genealogia peccatrices admittere. Mior patet q̄ Matb. i. vbi est principiū noui testamēti nominātur quatuor. s. Thamar Raab Ruth et Bersabee que sunt i scriptura reprobate. Pria nāq̄. s. thamar sub habitu et simulatione meretricis supposuit se iude socero suo et sic cōcepit de ipso pbares et zaram Genes xxxviij. Secūda vero. s. raab meretrix cognominatur Josue. ij. fuit enim genere chananea et sic videtur fuisse mulier luxuriosa vel et ydolatra. Tercia. s. Ruth. fuit de populo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Bersabee fuit adultera vt patet. ij. Regū. xi. Ex quo sequitur q̄ non fuit vere xp̄s. Pro solutione huius maliciose argumēti hebraici tria sunt videnda. Primū est q̄ non valet illud quod obijcitur. Secūdū q̄ in arguēdo falsū supponitur. Tercīū quare nomina dictarum mulierū in genealogia xp̄i exprimūtur cum hoc principaliter videatur querere argumētum. Circa primū ostenditur primo vt clauus retūdatur clauo q̄ simulis ratio vel fortior p̄t fieri contra messiam a iudeis expectatū vñ Ysaie. xxxiij. Dicitur de ipso. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo. David germē iustū. quod oēs hebrei exponunt de xp̄o. Unde et trāslatio chaldaica q̄ est hebraice littere in pluribus locis exponitur hic: suscitabo dauid messiam iustū. oēs enim iudei cōfitent de dauid messiā descensurum. ꝓpter qō Matb. xxij. querente saluatore a pbarisceis cuius filius est: dixerūt: dauid. Dauid aūt legitur multipliciter et grauiter peccasse. prio in morte sacerdotis nobe prio Reg. xxij. c. q̄ p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipsorū petēdo panes et gladiū ab achimelech p̄ste doech idumeo ꝓpter quod filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego sum reus omniū animarū domus patris tui et numerus occisorū sacerdotū fuit. lxxv. virorū. et cū hoc ciuitas eorū fuit succensa et mulieres et puli trucidati. Itē peccauit secūdo peccato adulterij et etiā raptus vt videtur in vxore Une: de qua dicit. ij. Regū. xi. c. missis itaq̄ dauid nūcijs tulit eū p potētiā. s. regalē. Itē p eccauit tercio peccato homicidij ꝓditorie cōmissi Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filiorū amō vt ibidē dicitur. Et q̄ postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scandalū magnum. ꝓpter quod dicebat in populo vulgariter de ipso dauid quō poterat eē salus ei qui rapuit ouem et occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē debitā sed etiā incepationē filij sui amon de oppressione violenta sororis sue thamar. ij. Regū xiij. dicitur ei ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec contristatus est valde et noluit cōtristare spm̄ filij sui amon. q̄ diligebat eū. Itē quīto peccauit grauiter mifiboseth filiū Jonathe cuius seruū accusantē dominū suū crimine lese maiestatis et falso vt habet. ij. Regū. xvi. c. Post agnitā innocētiā mifiboseth et nequicia sibe serui sui illū seruū quē de iustitia tenebat decapitare. nō solū nō puniuit sed etiam contra iustitiā medietatē hereditatis mifiboseth ei dedit vt habet. ij. Reg. xix. ca. In hoc etiam fregit iuramētū federis initi inter dauid et Jonatā patrē mifiboseth vt habetur. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te. et semen meū et semē tuū vsq̄ in sempiternū. Et subintelligitur firmiter seruabūtur. et ꝓpter grauitatē huius peccati dicūt doctores hebreorū q̄ regnū dauid postea fuit diuisū. vnde super illud verbū dauid. ij. Regū. xix. c. et tu siba diuidite possessiones dixit glo. hebraica ꝓ tūc venit vox de celo dicēs. Roboā et Jeroboā diuidēt regnū tuū. Itē sexto peccauit dauid per superbiā in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini quod habetur Exo. xxx. vbi dicitur q̄ in numeratione populi pro quolibet capite debebat dari dimidius sicus argenti domīo quod tūc non fuit factum. et propter grauitatem istius delicti mortui fuerunt de populo israbel. lxx milia virorū vt habetur ibidē. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dō

et fo:sitã plura alia cõmisit que nõ sunt scri/
pta. Igr̃ si ꝓpter peccata ꝓdictarũ mulierũ
in genealogia ihũ nazareni posit̃ argu/
unt iudei ꝙ ihũs nazarenus nõ fuit messi/
as in lege et ꝓphetis ꝓmissus. eadẽ rõe vel
fortiori põt argui ꝙ messias quẽ ipsi spec/
tãt descensurũ de dauid qui tot et tantis cri/
minib⁹ fuit irretitus nõ sit ver⁹ messias eis ꝓ
missus. Itẽ oñditur ꝙ argumẽtũ eorũ non
valet. Frequẽter ei legũtur boies sãcti ex pa
rentib⁹ nequissimis procreari. et ecõuerso ex
sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissim⁹
genuit ezechiã sanctissimũ qui etiam contri
uit serpẽtẽ eneũ quẽ fecerat moyses. iiij. Re
gum. xviij. c. et ezechias sanctus genuit ma/
nassem pessimũ. qr posuit ydola in templo
domini. et effudit sanguinẽ innoxiũ multum
nimis donec ꝛpleret iherusalẽ vsq; ad os. iiij
Reg. xxi. c. Similiter amon pessim⁹ genuit
Josiã sanctissimũ qui genuit tres filios pes
simos. qui ꝓpter peccata sua traditi sunt ĩ
manu ifidelium. vnus in manu regis egypti. et
alij duo in manu regis babylonis. vt habe
tur. iiij. Reg. xxiij. et. xxiiij. c. Ex hoc ꝓz ꝙ nõ
habetur argumẽtũ cõtra veritatẽ xp̃i eo ꝙ in
eius genealogia ponũtur peccatores et pec/
catrices cũ iustis. Cõsequẽter procedẽdo ad
secũdũ ostendo ꝙ in suo processu accipit fal
sum. Et primo q̃tũ ad hoc ꝙ dicit quatuor
mulieres in genealogia xp̃i numeratas fuis
se viles ydolatras et reprobatas. nõ tamẽ ĩ/
tẽdo eas totaliter excusare a peccato sed a tã
to verba sũt Nicolai de lyra vbi sup̃. ꝓia fuit
Thamar. circa cuius excusationẽ aliqualẽ
cõsiderãdũ ꝙ ipsi abrahe facta fuit expresse
promissio de xp̃o Geñ. xxij. In semine tuo
bñdicẽtur oẽs gẽtes terre et ꝙ istud semẽ de
scẽderet p̃. Isaac ysmahele q̃tũ ad hoc re/
probato dicẽte sibi domino. In Isaac voca
bitur tibi semẽ. Itẽ ꝙ descenderet de Isaac
xp̃s. per Jacob: Esau q̃tũ ad hoc reproba/
to dicẽte dño malachie. i. Jacob dilexi. esau
autem odio habui. tota ergo generatio Ja/
cob fuit electa: propter quod. xij. eius filij fu
erũt vocati patriarche populi veritamẽ d̃ iu
da descẽsurus erat xp̃s p̃m camem propter
quod mulieres desiderabãt habere prolem
de iuda et filijs eius. quia nesciebat quõ de
illa tribu descenderet xp̃s quousq; determi
natũ fuit negociũ ad progenẽ dauid p̃ pro
missionem factã sibi de xp̃o psalmo. cxxxi.
Jurauit dominꝰ dauid veritatẽ et nõ frustra
bitur eã: de fructu ventris tui ponã super se
dẽ tuã. Ista vero Thamar fuit vxor primo
geniti iude. et etiã secũdi filij et ãbo mortui
sunt sine prole. et ideo dixit sibi iudas. Esto
vidua in domo patris tui donec crescat Se/
la filius meus. et cũ adultus fuisset non de/
dit eũ ipsi Thamar timẽs ne moreretur sicut
duo p̃cedẽtes Videẽs igitur Thamar. ꝙ in
iurabatur sibi et ex desiderio prolis baben
de de iuda vel de eius filio ratione predicta
simulãs se meretricẽ concepit de Juda pha/
res et Zaram et sic ex desiderio boni mota fu
it ad illicitũ perpetrãdũ sicut obstetrices egy
ptiorũ ex pietate ad filiorũ hebreorum salu/
tem mote fuerũt ad dicẽdum mendaciũ pha
raoni: Exo. i. c. Et iudith similiter ex deside
no liberandi populũ suum israel mota fuit
ad ornandum se curiose vt sic concupiscen
am bolofernis ad cõcupiscentiam sui excita
ret. quod erat simpliciter malũ: et in uris et
consimilibus dicta vel facta mala excusãtur
a tanto vel a toto. Quod autem dicunt iudi
ꝙ Raab fuit meretrix publica et vilis perso
na falsum ẽ. Nam vbi dicatur de ipsa Josue
ij. c. Ingressi sunt domum mulieris meretri
cis nomine: Raab hebrei dicũt. Ingressi sũt
domũ mulieris hospitatricis nõe Raab p̃
pter quod exploratores hebreorum illuc de
dinauerunt ad manendum de nocte. Non
enim est aliquo modo verisimile ꝙ salomõ
princeps tribus iude accepisset eã in vxorem
si fuisset tam vilis persona ꝙ autem argũt
ipsam fuisse ydolatram eo ꝙ erat gẽtilis et
chananea non est efficax argumẽtum. quia
multi gentiles fuerũt vnius veri dei cultores
sicut patet de Job et amicis suis et dato ꝙ
coluerit ydola in iuuentute sua sicut fuerat a
parentibus edocta ac per hoc in parte excu/
sanda. tamẽ in fide vnius ver dei saluauit
exploratores hebreorum vt patet ibidem et
ad hebreos. xi. et cum tota cognatione sua
ad iudaismum fuit conuersa. Quod autem
de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydo/
latram potest ad hoc dici sicut dictum est de
Raab. Quod autem postea coluerat vnum
verum deũ patet. Ruth. i. c. vbi dixit noemi
deus tuus deus meus et cetera. Quod autẽ
vltimo dicũt de Bersabee ꝙ fuit adultera.
dicendum ꝙ ex scriptura non habetur expres
se ꝙ hoc cõmiserit voluntarie: sed magis ꝓ

potentiã regis violẽta vt dictũ est supra. Et dato q̃ in adulteriũ consenserit tamẽ iudei nõ possunt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nã prouerbiorũ. xxx. c. super illud qui dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera. dicũt doctores hebrei q̃ ad litterã hec sunt verba matris Salomonis ipsum arguẽtis eo q̃ prima nocte q̃ iacuit cũ filia Pharaonis ita carnaliter et insolẽter se habuit cũ ea q̃ ĩ mane tãtũ dormiuit q̃ trãsibat hora offerẽdi tuge sacrificiũ matutinũ. et claues templi erant sub ceruicali Salomonis. Et ideo mr eius intrauit cubiculũ eius et excatauit eũ dicens. quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte votorũ meorũ. quasi dicat. considera quid fecisti. sperabã q̃ tu zelares pro cultu diuino et bene regeres regnũ et tu defecisti: et consequenter monuit eũ de carnalitate vitanda. et de iusticia autẽ conseruãda dicens. Ne dederis mulieribus substantiã tuam. nec obstat q̃ ille cui dirigitur istud verbũ vocat Lamuel. Nã salomõ hoc nomine vocatus fuit. eo q̃ natã prophetа vocauit eũ amabilẽ domino. ij. Regũ. xij. qõ in hebreo significat cũ quo deꝰ in legitio. Est autem deꝰ cũ eo quẽ diligit. Patet igitur ex dictis q̃ iudei in arguẽdo accipiũt falsum reprobando istas quatuor predictas mulieres vltra debitũ. Et si dicat iudeus quare ñ nominãtur in genealogia xp̃i sancte mulieres scz sarra rebecca et sic de pluribus alijs que cõmẽdantur in scriptura et tamẽ nominant ibidẽ quatuor mulieres peccatrices predicte Respondeꝛ istud ẽ tertiũ qõ videbatur principaliter querere argumẽtũ. Dico ergo q̃ iste nominantur ad excludendũ falsam opinionẽ que posset oriri. Cum enĩ dicatur ĩ genealogia abrahã genuit Isaac. intelligitur de sara vxore eius principaliter et prima. Et eodẽ modo cũ dicatur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de alijs. Si igit sic absolute diceretur. Judas autẽ genuit phares et zaram. Opinari posset aliquis q̃ esset de vxore sua vera quod est falsum: q̃ iudas nõ cognouit Thamar affectu maritali. propter quod ad excludendum opinionem falsam euangelista nomen Thamar expressit. Similiter si diceretur Salmon genuit booz presse crederetur q̃ esset de sua prima vxore iudea natione quod non est verũ. et ideo nomen Raab sit ibi expressum. Et idem dicendum est de alijs duabus. Non enim Ruth fuit prima vxor ipsius booz nec bersabee ipsius dauid sed fuerũt eis ex accidenti cõiuncte Ruth vt suscitaretur semẽ defuncti. et bersabee ne morereꝰ propter crimen adulterij

Contendit iudeus probare christianos ĩmundos quia comedunt carnes suillas.

Secundum argumentum iudeoꝝ est q̃ exquo in genealogia ihũ nazareni ponuntur mulieres ĩmunde tota sua genealogia est ordinata ad ĩmũdiciam Et ideo xp̃iani comedũt carnes suillas et cetera in lege p̃hibita. Ad istud argumentum ñ detur q̃ nõ sequitur xp̃iani comedũt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt ĩmũdi. Nam illa precepta erant cerimonialia et per consequens figuratiua stat⁹ futuri sub xp̃o sicut sepe supra dictũ est propter qõ publicato euangelio cessant nõ solum vt mortua sed etiã vt mortifera si seruarẽtur vt obligatoria ex lege. nã hoc esset dicere saltem factо q̃ xp̃i aduentus nondũ eẽt cõpletus. Si autẽ aliquis abstineret a carnib⁹ porcinis et huiusmodi ex alia causa vtpote qꝛ sunt sibi abhominabiles vel non sane nullũ esset peccatum. q̃ autem tales cibi tẽpe xp̃i sint licĩ patet ex actibus apostolorũ et epl̃is Pauli in multis locis que propter breuitatẽ omitto quia est notum fidelibus xp̃ianis. Itẽ rabimoysen badarsan super Beñ. adducit auctoritatem. p̃s. cxlv. Qui custodit veritatem in seculum facit iudiciũ inuriã patientibus dat escã esurientibus. dñs soluit compedi tos. et hic est finis versus in hebreo. Exponit igitur iste doctor finem huius versus de esca tempore messie dicens q̃ hec littera dat escã famelicis. dominus absoluens prohibita siue ligata. et exponendo sic dicat: omnis bestia que immũda reputatur in hoc seculo deus sanctus et benedict⁹ faciet eã mũdã in futuro seculo: sicut primitus fuit munda filiis Noe q̃b⁹ dicatur Beñ. ix. c. Quasi olera virentia dedi vobis omnia. Sicut enim olus fuit mũdũ omnib⁹ sic animal et bestia filijs noe et ita in futuro absoluit deus quicquid p̃hibuit de cibis. Sciẽdũ autẽ q̃ iste doctor et alij doctores hebreorũ loquentes de p̃nti

seculo et futuro: per presens seculum intelligunt ꝑs currens vsq; ad messiã et ibi incipit seculũ futurũ. Cũ igitur ihũs nazarenus sit messias ver⁹ vt supra libro .i. ostensum est a tempore passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt ibi lege mosaica prohibiti. Et ideo paulus apostolus i lege et prophetis: doc⁹ dicit .i. Timoth iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur sanctificatur enim per verbum dei .i. ꝑ eius filium modo dicto.

Contendit iudeus probare ꝙ ihũs non est verus messias quia in eius genealogia nulla ponitur mulier sancta.

Tercium argumentum iudeorum ẽ ex euangelio. Si iesus nazaren⁹ esset verus messias in eius genealogia saltem aliqua mulier poneretur sancta: sed nulla talis ibi ponitur ergo non est vere messias. Maior videtur manifesta. minor probatur cum non ponantur nisi supradicte quattuor que et si non tantum peccatrices tamẽ fuerũt Respondetur quicquid sit de maiori ꝓpositõne minor est falsa. nam in fine genealogie ihũ xpi Jacob aũt genuit Joseph virũ marie: de qua natus est ihesus qui vocatur xps

Ipsam autem esse sanctissimam scripture noui testamenti et doctorum catholicorum manifeste proclamant. Sed quoniam hoc satis est notum fidelibus ideo sanctitatem eius per scripturas iudeorum et sarraceno/rum declarare propono. Circa primum dicitur Jsa. vij. ca. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel que auctoritas ad litterã intelligitur de xpo et de eius matre. Pro declaratione huius ꝓphetie notandũ ꝙ sicut legimus Jsa. vij. et iiij. Regum. xvi. tempore regis achaz duo reges potentes. s. syrie et israel ascenderũt cõtra iherusalem ad preliandum contra eam. dominus autem misit ad eum ysaiam dicẽs ꝙ non timeret ab exercitu istorum duorum regum. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra et incredulus non credidit Jsaie. et ysaias dixit sibi ꝙ peteret signum sue liberationis ex quo sibi nõ credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni salicet per sucitationem alicuius mortui siue in excelsum supra salicet in celo sicut tempore Josue de sole. Iste autem rex malus nolens petere signum a deo dedit excusationem fictam. Dicens ꝙ hoc cẽt temptare deum. vnde dixit non petam et nõ temptabo dominum. Cum autem cognouisset ysaias ꝙ non bona fide dixit achaz. imo quia deum non timeret aut amaret. et sic indignum reputans noluit sibi dare signum sed dedit domui dauid dicens. Audite ergo domus dauid nunquid parum vobis ẽ molestos esse hominibus quia molesti estis et deo meo propter hoc dabit dominus de⁹ ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet et cetera quod intelligitur de conceptione et partu xpi per virginem Mariam vt allegat euangelista Matheus in primo capitulo. Et per obsidionem ciuitatis iherusalem ab istis regibus significatur spiritualiter obsidio generis humani a demonibus: et ꝙ genus humanum debuerit ab obsidione dyaboli liberari signum fuit ꝙ virgo conciperet et pareret filium. Sed isti glorioso signo de conceptu virgineo contradicunt iudei illud impugnantes et pro impossibili reputantes ꝙ virgo existens virgo concipiat et pariat filium asserentes et affirmantes ꝙ textus ysaie allegatus scilicet Ecce virgo et cetera. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciunt contra hoc communiter quinq; argumenta. Et arguunt primo sic. istud signũ fuit liberationis achaz a duob⁹ regib⁹ q̃ venerũt contra eum. xps vero natus est post achaz bene per. cccc. annos liberationi sigitur signum non fuit incarnationis xpi et conceptio eius ex maria virgine. Secundo sic vbi nos habemus virgo dicit alma quod significat adolescentulam quod indifferenter dicatur de virgine et corrupta. Virgo autem sic non significat igitur textus ille non intelligitur de conceptione virginis scilicet adolescentule. Tertio sic qz xps nõ ẽ vocat⁹ emanuel. sed ihũs fm ꝙ ꝑz Luce. ij. et ꝓphetia dicat ꝙ vocabitur emanuel igit nõ pot dici de xpo. Quarto qz appet ꝙ ꝓphetia itelligat de aliquo filio et dicit aliq̃ iudeorũ doctores et rabbini. ꝙ itelligit de ezechia filio achaz q̃ dict⁹ ẽ emanuel

Alij vero dicũt ꝙ intelligitur de filio ysaie de quo in sequenti. c. dicit ꝓpheta accessi ad ꝓphetissam q̃ cõcepit et peperit filiũ. Quito et vltimo arguũt iudei littera dicit ꝙ anteqũ sciat puer vocare patrẽ aut matrẽ auferetur fortitudo damasci igitur in xp̃o fuit ignorantia ꝙ xp̃iani reputãt falsum qz dicũt ꝙ habuit plenitudinẽ sue ab instãti sue cõceptionis. Concludũt ergo iudei ꝙ nullo modo intelligitur de xp̃o nec de virgine Maria matre ei⁹ sicut nos xp̃iani dicim⁹ et firmiter credim⁹ et cõfitemur. Ad primũ argumẽtũ dicẽdũ iudeis ꝙ nõ est verũ ꝙ istud signũ de cõceptu virgis ipsi achaz dare licet sibi per ꝓphetã ꝓmitteretur dicens. pete tibi signum a domino deo tuo etc. Sed ex hoc iuitatus incredul⁹ remãsit et ydolatra qz dixit nõ petã et nõ tẽptabo dñm. alia lr̃a habet et non exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt patet ex textu vbi dicitur. audite dom⁹ dauid ꝓpter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur etc. quod signũ ipletũ est in virgine maria principaliter et realiter que fuit de domo dauid. Ad illud autẽ qd̃ dicitur ꝙ illud signũ fuit per. cccc. annos et vltra p⁹ achaz dicẽdũ est ꝙ duplex est signũ. vnũ ꝓnosticũ respectu effectus futuri sicut gedeon datũ fuit signũ in vellere indicatiuum futur̃ victorie Judicũ. ix. Secũdũ est signũ rememoratiuũ respectu effectus preteriti sicut moysi datũ fuit signũ Exodi. iij. hoc habebis signũ ꝙ miserim tecũ eduxeris populũ meum de egypto imolabis super montem istũ grãs. s. agẽs de ista missione que tibi ponitur nec obstat de magna instantia tpis quia signũ rememoratiuũ ita respicit ꝓteritum in magna distantia sicut signũ ꝓnosticum futurũ. Ad ꝓpositũ istud fuit signũ rememoratiuũ et nõ ꝓnosticũ et fuit datũ in tanta distantia ꝓpter hoc ꝙ cõueniens erat qz achaz fuit incredulus verbo ꝓphete ꝙ dare signũ in longinquũ vt ipse in ꝓpria persona nõ videret sicut in mente nõ credebat. Illi tamẽ q̃ descẽderũt ab eo viderũt sicut maria et Joseph. et ideo signãter ꝓpheta nõ dixerit verba ad achaz sed ad domũ dauid de qua domũ fuerũt maria et ioseph vt infra dicetur.

Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ in hebreo sunt tria vocabula quasi idẽ significãtia. s. nabra. betula. balma. primũ accipitur pro muliere adolescẽte paucorũ dierũ nõ habendo respectũ ad virginitatem vel corruptionem. Secũdũ accipitur ꝓ virgine nõ habendo respectũ ad etatẽ. s. adolescens iuuenis vel senex. Tercium vero accipitur pro muliere habendo duos respectus. s. ad adolescentiam et virginitatem. et quia ista duo simul fuerunt in beata virgine. Ideo ꝓpheta diuinitus illustratus posuit balma et nõ aliquid aliud d̃ vocabulis supra dictis. Huius sententie est venerabilis pritus vir petrus alfonsi conuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicẽs. mulier nãq̃ siue iuuenis siue annosa q̃diu virgo est appellari põt betula. q̃diu autem iuuenis est siue virgo sit aut corrupta potest nuncupari nabra. balma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis et intacta. becille. Notãdum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu ꝙ balmum significat absconsionem et inde dicitur balma absconditą que significat iuuenculam aspectibus hominum absconditam ita ꝙ de eius pudicitia et integritate non dubitatur maxime quando preponitur littera be. et tunc sonat bealma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura alique sic scripte nisi tantum tres scilicet rebeca. xxiij. Geneſ. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq̃ pulcherrima et incognita viro. et sequitur ibi puella que gradietur ad hauriendã aquam in hebreo habetur bealma q̃ egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dicitur de ea et iuit puella et vocauit matrem pueri in hebreo habetur iuit bealma et cetera. Et ista que scribitur Isa. vij. et cõ cũ due prie fuerit virgines purissime q̃ sic noiate fuerũt idẽ tenẽdũ ẽ de ista hec lyra. dicit ergo ꝓpheta ecce bealma. i. adolecẽs et virgo simul qz ista duo dicit vocabulũ bealma cõcipiet et pariet filiũ. i. beata virgo maria a ꝓpheta ꝓnũciat̃ q̃ cõcepit et peperit virgo manẽs et ꝙ ita necessario debeat intelligi patet qz signũ qd̃ debebat dari achaz ꝓ liberatione quitatis ꝑm textũ rabi salomõ debebat eẽ valde miraculosũ. vnde dixit sibi Isaias pete tibi signũ a dño deo tuo i ꝓfundũ inferni siue in excelsum supra in profundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel in excelsum supra. i. in celo sicut in statione solis fuit tempore Josue. modo ꝙ virgo et adolescens conciperet et pareret filiũ virgine nõ remanẽte. nullum miraculũ esset. oportet ergo

ad hoc ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu et i ptu virgine remanēte: Et hoc diuino miraculo qō impletū est in virgine gloriosa. Et ideo augustin⁹ contra iudeos in sermone ānūciationis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi que sunt hoib⁹ impossibilia qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit: Mariā de spū sancto. q̄ multiplicauit panes in deserto sine roze. ipse virginē impregnauit sine corruptione. et qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit de uid filiā sine semine generare. Ad tertiū argumentū dicēdū ꝙ intelligit̄ de xp̄o. et quādo dicūt ipse non est vocatus emanuel sed ihūs. Dicendū ꝙ imo qz aliud ē nomē qō ponitur fm rōez idiuidualē vt petr⁹ et sic xp̄s semper vocat⁹ est ihūs. Et ē aliud nomē qō ponit̄ fm ꝓprietatē vel aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis. et sic liberalis vocatus est ālexander. fortis vocatur sampson hercules vel achilles. et isto modo xp̄us vocatus est emanuel ꝓpter excellentiā et diuinā ꝓprietatē quā hz. qz in eius suppositō diuina natura pariter et humana simul cōiūgūt̄. Vnō emanuel interpretatur nobiscū de⁹ quo noīe sepe vocauit cū maria ipsū vt verū deū et hominē adorando. et ita ipletur littera hebraica que habet vt illa hebalma vocabit nomē eius hemanuel. Super quo verbo dicit p̄dict⁹ petr⁹ alfonsi vbi supra. et vocabis nomē eius hemanuel. In hoc quod ibidē legit̄ vocabis. duo sunt notanda. s. ꝙ de⁹ sic appellari filiū volebat. et ꝙ sine carnali patre virgo foret puerū paritura ꝓpter hoc eni ait vocabis ac si diceret ipsa tantū vocabit et non pater. hec ille. Ad quartū argumētū qñ dicunt iudei ꝙ ille fili⁹ erat ezechias fili⁹ achaz. vel ꝙ erat filius ysaie de quo in sequenti. c. dicat ipse accessi ad prophetissam que concepit et peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicēdū ꝙ pz vtrūq; manifeste eē falsū Et primo de ezechia qz vt patet ex quarto libro Regū achaz regnauit per. xvi. ānos i cuius quarto āno dicta ē⁊ prophetia qñ icepit regnare filius ei⁹ ezechias habebat. xxv. annos. Demptis ergo quatuor de regno p̄ris sui in quorū quarto dicta ē ꝓphetia patet ꝙ vsq; ad tēpus regni sui de regno patris non transierūt nisi. xij. āni. dēptis igitur istis .xij de. xvi. sequitur ꝙ quando dicta fuit ꝓphetia ezechia iam habebat. xiii. annos. sequit̄ ergo ꝙ prophetia in eo verificari non potuit quia tam erat natus. Patet secundo ꝙ non potuit intelligi de filio ysaie ꝓpter illud qō in sequenti. c. dicatur. accessi ad prophetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie qui secundum textum nomen eius fuit accelera velociter spolia detrahe cito preda nec de eius nomine. nec de eius vita. nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura secundum ergo hyeronimon eadem facilitate qua dicitur contemnitur. Secundo quia non est verum ꝙ Ysaias protunc accederet ad prophetissam vxorem suam vt ipsa conciperet et pareret filium de quo intelligunt iudei. Et ratio est quia in textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles Uriam sacerdotem et Zachariam filiū barachie. et statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit et peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid prophetā inducebat istos testes: nunquid indigebat testibus in accedendo ad concubuum prophetisse vxoris sue. istud est turpe dicere.

Secundo peto ab eis qui fuerūt isti testes fideles. non vnas qui fuit tempore Joachī de quo hiere. xxvi. Fuit vir prophetans in nomine domini. vnas filius semey quia a tempore achaz et ysaie vsq; ad tempus Joachim vt patet in quo fuit iste propheta fuerunt plus q̄. cann. sicut patet per tempora per que regnauerunt reges. qui fuerunt i medio vt patet quartum librum Regū discurrenti. Item alius testis fidelis Zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit secundo anno regni darij regis persarum qui successit tyro. qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum et a tempore achaz et ysaie vsq; ad tempus darij fluxerunt plus q̄ ducenti anni. non ergo iste accessus ysaie ad prophetissam nec de istis testibus aliq̄d continet veritatis. Quod ergo dicunt iudei est veritas istius textus. O vtinam tolleretur cecitas ab oculis vestris. Certe dico ꝙ veritas istius prophetie est ꝙ deus spiritus sanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad prophetissam id est ad virginē mariā q̄ būit spm̄ ꝓphetie et cōcepit et peperit filiū ihm̄ xp̄m saluatorē nr̄m. nā quā

do dicitur i textu adhibui mihi duos testes et cetera. loquitur spiritussanctus per seipsuz et non ꝓphēta sicut enī loquit̄ ꝑ ꝓphētam sic pōt loqui per seipsum. Isti duo testes fi/deles quos deus spiritussanctus adhibuit fuerunt. Unas filius semey de quo dictū est q̄ ꝓphētauit multa mala contra ciuitatem que venerunt in captiuitate babylonica: Et zacharias filius barachie qui ꝓphētauit multa bona spāliter de aduentu messie za/charie.ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator et cetera. Et q̄n dicitur ꝙ adhuc nō fuerūt nati sed futuri erūt Dic est dicēdū ꝙ nō obstat q̄ ꝑtenitū et futu/rū totū est deo presens. et ita loquitur de pre/terito et de futuro sicut de presenti et post. ꝓ/phetias istorum sequitur immediate in tex/tu totum in persona dei et spūsancti et acces/si ad ꝓphetissam. i. virginem Mariā que ꝓphētauit in cantico. Magnificat aīa mea dominū. Et cōcepit et peperit filium. Iste accessus fuit specialis et hoc per spiritū san/ctum sicut dixit sibi angelus Luce.i. spiritus sanctus superueniet in te: Ad quitū et vl/timū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur ō sci/entia humana. licet ei in xp̄o nō fuerit igno/rantia tamē q̄ fact⁹ ē bō i tēpore habuit scie/tiam in tempore et anteq̄ illā haberet libe/ratio populi denūciata per ysaiam comple/ta fuit. Cū igitur supra declaratū sit ꝙ ihūs nazarenus sit vere xp̄s. sequit̄ ꝙ mater eius maria cōcepit eū et peperit virgo et per con/sequēs est sanctissima. nec iudei ꝓnt dictaz auctoritatē negare q̄ nō solū accipit̄ ō trās/latione bieronimi. sed etiā de trāslatiōe. lxx. interpretū qui fuerunt iudei. et in lege et ꝓ/phetis peritissimi secūdū ꝙ dicit Josephus antiquitatis iudaice libro. xij. Videāt etiaz iudei tergū translationē chaldaicam cui con/tradicere nō possunt nec audent. q̄ istā ꝓ/phetiam sic exponit. vnde vbi nos habem⁹ hic et adhibui mihi testes fideles vriam sa/cerdotē et zachariā filiū barachie et accessi ad ꝓphetissam etc. Illa trāslatō sic habet. et cōtestatus sum contestationes malas ex pre/mea quas dixi venturas in ꝓphetia vnc sa/cerdotis eē futurū est quoq̄ sic omnē cōsola/tionē quā dixi vēturā in ꝓphetia zachariē fi/lij barachie ego adducturus sum et accessi ad ꝓphetissam et cōcepit et pepu etc. Item

pōt declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe. q̄ men clausa contra na/turam suā est ibi posita in verbo multiplica/bitur eius imperiū. vide supra libr. i. in aper/tione primi thesauri. Unde in libro qui dici/tur sabath apud hebreos autēticē dicit̄ men clausa verbū clausum significat. Idē autē ꝑ/suadetur per illud quod habetur ysaie. xi. Egredietur virga de radice yesse et flos de ra/dice eius ascendet. Hec auctoritas ad litte/ram intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem intelligitur. quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic xp̄s. nasciturus ex matre absq̄ virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur ysaie. lxvi. anteq̄ parturi/ret pepert. parturire est dolorem partus sen/tire. Non autez dicitur de aliqua muliere ꝙ ipsa peperit absq̄ dolore partus excepta do/mina nostra ihesu christi matre: Item hie/remias. xxxix. dicitur nouum faciet domin⁹ super terram femina circundabit virum. per hoc ꝙ dicit ꝓphēta nouum faciet domin⁹ manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quā/do virgo beata diuinitus concepit ihesuz vi/rum scientijs et virtutibus ab instanti sue cō/ceptionis perfectum et sic eum suo circūde/dit vtero virginali: Quod etiaz ipsum pa/reret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus. sed ꝙ ipsum pareret ipsa rema/nente clausa istud est nouum. Item hoc fu/it figuratum Ezechielis. xliij. et dixit do/minus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israhel ingressus est per eam erit̄q̄ clausa. et hic est finis vers⁹ in hebreo per hanc portam intelligitur vir/go Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginita/tis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo. pupilli facti sumus absq̄ patre dicit ꝙ deus sanct⁹ et benedictus aut israheli: vos dixistis coraz me pupilli facti sumus absq̄ patre. Redem/ptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit̄ scz i tems. sicut ē sine matre in celis et sic fm eū appet virgitas marie mris xp̄i. Ite dñs Bonauētura quōdā ep̄s albān. sup terau sententiarum distinctione .iij. loquens de

sanctificatione marie dicit. Quidā iudei asserūt de ea q̄ q̄uis eēt pulcherrima a nullo vn q̄ hominū fuit cupita vñ aūt accepert hoc iudeorū dictū nescire se dicit. Nicolaus d lyra. Sed non est verisimile q̄ talis aūt tant⁹ doctor posuerit istud in scripto suo nisi ha buerit ab aliquo loco autentico. Ratio autē quare virgo beata nō fuit cōcupita ab homi nib⁹ pōt assignari. qz dispositio mētis magꝫ relucet in facie q̄ in ceteris alijs ptib⁹ ꝓpter quod ex plenitudine gratie existentis in eius mente fiebat quedā refulgentia in eius facie que in oīb⁹ ipsam intuentib⁹ cōcupiscentiā nō excitabat sed magis eā reprimebat et hoc modo de amabilitate sancti Sebastiani dicitur. Necesse eni erat vt quē de⁹ tanta pfuderat grā ab oīb⁹ amaret. Consequenter declaratur sanctitas virginis marie p scripturas sarracenorum ꝓpter maiorē cōfusionē iudeorū dicatur ei in alchorano machometi. Dixerūt angeli: O maria deus vnicꝫ elegit te et purificauit te et elegit te clarā super mulieres seculorū. Itē ibidē. O maria de⁹ ānūciat tibi verbū ex ipso. nomen eius ihūs filius marie. et erit honorabilis in hoc seculo et in futuro. Item ibidē dixit ipsa. deus me⁹ quō erit mihi filius et non tetigit me homo. Dixit sic deus creat quod vult cū decreuerit vtiq̄ aliquid. dicat ei esto et erit. Itē in libro albokam qui ē auctēticꝰ apud eos dicit ēpbo rum socius machometi q̄ audiunt nunquaz dei dicētem nullus de filijs adā nascat quē non tangat satban preter mariam et filiū ei⁹ per nūciū aūt dei intelligit machometū. utz dicat ebumusse ꝓpbetā. i. machometū dixisse multi pfecti fuerūt in oīb⁹. nulla autē in mulierib⁹ fuit pfecta nisi mater ihū. Das aūt scripturas sarracenorū induxi quia secūdū apostolū oportet sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. Patet igitur q̄ iude⁹ in minore sui argumēti accipit falsum scz q̄ in genealogia saluatoris nō ponitur aliq̄ mulier sancta. cui⁹ opinionis videt fuisse Hieronimus sup Matheū dicēs. Notādū i genealogia saluatoris nullā sanctarū mulierū assumi sed eas quas scriptura reprehendit qui ꝓpter peccatores venerat de peccatis hominū nascēs oīa peccata deleret. Sed istud dictū nō placet Nicolao de lyra ꝓpter duo. prīo qz vt dictū est in genealogia saluatoris ponitur maria sanctarū sanctissima. Secundo quia ex eadē ratione ibidē arguit Hyeronimus ad oppositum. s. q̄ ꝓpter peccatū athalie filie impissime iesabelis que erat ydolatra et ad ydolatriā traxit Joatham maritum suū filius āborū ochozias et nepos Joas et ꝓnepos amasias tolluntur a genealogia saluatoris.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs non est verus messias quia non est filius dauid siue de genere dauid.

Quartum argumentum iudeorum ex euāgelio est in primo. c. Matth: ponitur genealogia xp̄i quē asserunt xp̄iani esse verum messiam ex eadem arguitur q̄ ip senon est messias in lege promissus: sic. Verus messias debet eē filius dauid siue d genere dauid sed ihesus nazarenus non est filius dauid d genere eius. ergo ipse non est messias promissus. Maior est cōcessa ab oī b⁹ tam iudeis q̄ xp̄ianis. minor ꝓbat quia si ihūs nazarenꝰ descenderet de dauid secundū carnē in eius genealogia poneretur. Cōstat aūt q̄ nihil tale ibi est qz in fine genealogie dicatur iacob aūt genuit Joseph virum marie de qua natus est xp̄s etc. Nūquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat de genere dauid. sicut et ioseph. Et ꝓz q̄ xp̄iani hoc non concedunt. ergo non habent ex predicta genealogia q̄ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat christianus q̄ descendit per mariam que est de genere dauid hoc non haberetur ex textu quia non ponitur ibi quis ei⁹ fuit pater vel mater. ergo nullo modo ihūs nazarenus dicendus est filius dauid et consequenter ipse non est messias. Respondetur ꝑm Hyero. in glo. q̄ non est consuetudo scripturarum vt ordo mulierū in generationibus texatur. Et ideo non per mariam sed per Joseph inducitur cum de vna tribu Joseph et maria fuerunt. vnde et eam quasi ꝓximam cogebatur accipere. ne vna tribus se in aliam confunderet. vnde Numeri. xxxvi. omnes viri ducunt vxores de tribu et cognatione sua et cunctę femine maritos de eadez tribu acapient vt hereditas permaneat in familijs. Sz cōtra hoc Exod. vi. accepit aaron sororē naazon filiā aminadab. s. elizabeth in vxorē de qua cōstat q̄ erat de tribu iuda

Solutio ſola illa mulier nubere non potuit viro de alia tribu ad quā deueniebat hereditas prīs vel parētū. Ān cū ipſi elizabeth nō deueniret hereditas prīſq; bēbat fratres priores ſe. ideo bene potuit nubere viro de alia tribu. ſed q; maria nō habuit fratres vel ſorores priores ſe q; fuit vnica ioachim prī ſuo ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit neceſſe ſm legē nubere viro de cognatione ſua. et q; ioſeph fuit de tribu iuda et ō ꝓgenie dauid vt patet in genealogia aſcendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de q̄ natus eſt ihūs qui vocat̄ xp̄s fuit de eadē tribu et progenie. Sed q; ex rege dauid duo pullularūt rami tanꝙ ex radice. ſ. Salomō et natban. Eſt dubium inter doctos a quo illorū virgo maria deſcēdat ſm carnē. et ſūt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo deſcēdit ex rege ſalomone ſm carnē. et ex natā ſecūdū legē cuius opinionis eſt Nicolaus de lyra. Luce. iij. Sed hec opinio videt̄ cē prīo cōtra prophetas. Nā hieremias ꝓphēta loquēs de yechonia per quē venit linea a ſalomonis. ait. ſcribe virū iſtū ſterilē qui in diebus ſuis non proſperabit̄ nec erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper ſoliū dauid. et ptātē habeat vltra in iuda. hier. xxij. Si ergo hec virgo deſcendit per ſalomonē et yechoniam vt dicit illa opinio. ſeq̄tur ꝙ xp̄s filius virginis non ſedit ſuper ſoliū dauid. et ſuper regnū eius. Contra ꝓphētā in ca. ſequēti. Et yſaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ ꝓphēta intelligit non erit qui ſedeat ſeculari honore. xp̄us autē nō ſic ſederat. q; ſupra ca. eodē dicit dominꝰ p ꝓphētā. Uiuo ego q; ſi fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū et loquit̄ de ipſo et de ſemine ſuo. Ān patet ꝙ nō ſolū loquitur de temporali ptāte ſed etiā de illa qua xp̄s ſedere habuit ad dexterā patris. Itē non eſt veriſimile q; deus tācōfuſibiliter repelleret eū et ſemē ſuū ab honore tēporali et a minori gradu et cōſequenter conſtitueret ipſum in ſemie ſuo i maiori gradu. ſ. xp̄i. Secūdo hec opinio videt̄ cē contra apoſtolū q; natbā frater ſalomōis regis nō fuit filius naturalis regis dauid ſed adoptiuus Luce. iij. Cū ergo ab illo nathā deſcendat hec virgo ſm carnē vt notat affricanꝰ ſcribēs ad ariſtidē et Euſebius libro primo eccleſiaſtice byſtorie. c. vij. et damaſcenꝰ in ſentētijs ſuis. li. iiij. c. vi. Sequit̄ ꝙ xp̄s nō eſt ex ſemine dauid ſm carnē contra apoſtolū. i. ca. ad romanos. qui factus eſt ei ex ſemine dauid ſm carnē. Reſpōdendū ergo ſm illum natū doctorē magiſtrū iobānē vitalis in ſermone natiuitatis btē virgis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec ſacra virgo venit ex natbā ſm carnē qui fuit filiꝰ naturalis dauid. non quidē de berſabee vt illi eſtimāt ſed de principali vxore dauid. ſ. michol. binomia egla dicta filia ſaulis que genuit dauid ycruā binomiū q; et natban de boc. ij. Reg. iij. cū notatis per Joſephū libro antiquitatis iudaice et per dictū Nicolaum de lyra q; natban fuit melioꝛ ſalomone natura et vita q; de principali vxore et vt opinatur p̄dictꝰ doctor renūciauit iuri regni ratione eximie ſanctitatis. ex quo natbā filio dauid. xxxviij. pullularunt plāte vſq; ad a uos ſancti Joachim patris virgis. Nā Mathan frater aui eius. qui et melchi dictus ē genuit heli qui ioſeph ſm legē. Luce. iij. et hic habuit fratrē panthera qui genuit barpā thera qui ſanctū Joachiz ſm carnē teſte damaſceno vbi ſupra. et ſic ſanctꝰ Joachim pater beatus virgis et ſanctus Joſeph ſponſus eius fuerunt ſm legē ſecundi primorum filij et ſic patet genealogia non ſolum ioſeph ex progenie dauid ſed etiam virginis glorioſe per natban ex principali vxore dauid ſcz michol.

Contendit iudeus probare ꝙ ihēſus nō eſt verus meſſias quia fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentum iudeorum ex euangelio eſt ad probādum ꝙ chriſtus habuit peccatum. vel ꝙ eius baptiſmus fuit fruſtra arguit iudeus ſic In euangelio Mathei. iij. capitulo dicitur ꝙ venit ihēſus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. ex hoc arguitur ſic. Chriſtiani dicunt ꝙ baptiſmus ē ablutō peccatorū. cū ergo ihūs nazarenꝰ ſuit baptizatꝰ ergo būt peccata abluēda quod ipſi negāt. aut ille baptiſmꝰ fuit fruſtra. videt̄ ꝙ baptiſmꝰ xp̄i ē ablutio peccatorū. nō autē baptiſmꝰ Johānis ſicut ipſe Johānes dicit

Math.iij. Ego quidē baptizo vos in aqua in pniam qui autē post me ventur⁹ est fortior me est cuius nō sum dignus portare calciamēta. ipse vos baptizabit in spūsancto: Jbs autē nazarenus fuit baptizatus baptismo. Jobānis tm̄. qui nō erat ablutio peccatorū. et ideo nō cōcludit argumentū q ibūs habuerit peccatū abluendi quia sanctificati in vtero baptizati sunt baptismo xpi et tm̄ nō habēt peccatū abluēdū. Jbūs autē ab instanti cōceptionis sue nō solū fuit sanctificatus sed etiā sanct⁹ sanctorū. Quod autē arguitur vltra q ibūs nazarenus fuit baptizatus frustra. Dicendū q nō sequitur quia per hoc approbauit baptismū et predicationez Jobannis. et per tactū sue sanctissime carnis dedit vim regenerativā aquis nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizantur qz p hoc regenerantur in xpo et mēbra ei⁹ efficiūt Et quia scripture noui testamēti et doctorum catholicorum loquentes de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis recipiuntur. Jdo accipiuntur aliqua cōtra iudeos de veteri testamēto et de dictis doctorū hebraicorū. et p̄mittitur figura huius sacramti Exo. xxix. in baptismo aaron et filiorum eius. Cū dixit dominus moysi aaron et filios eius applicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cū q lauaberis patrem cū filijs aqua mdues etc. ista locio aque que erat primū vt dicit rabi salomō nō intelligitur de ablutione manuū et pedū solū. sed de lotiōe totius corpis ita q dicit hic expresse rabi salomō. q hoc q dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic q totum corpus intret in aquam. Jtē secūdo super illud Ecclesiastes. i. Quid est quod fuit id quod futurū est Rabi barachias dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redēptor primus scz moyses fecit ascendere puteū sicut habetur numeri. xxi. Sic redēptor vltim⁹ q̄ est rex messias ascendere faciat aquas sicut habet Jobelis vltimo. et fons d̄ domo dei egredietur et irrigabit torrētē spinarum. Dec sūt verba doctoris p torrētē spinarū intelligitur multitudo peccatorū. Aliqui hebrei dicūt q hec est ira et irrigabit planitiē sethim Est autē sethim regio grece de qua alexander magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges persarū et medorū vt habetur primo machabeorū primo. c. et p̄m hoc ista ꝓphetia fuit iplete qñ apostoli p̄dicauerunt grecis et eos baptizauerunt. Jtē tercio. Jsa. xlviij. noli timere serue meus Jacob et rectissime quem elegi. Effundam enī aquas super sitientem et fluēta super aridā. Effundā spiritū meum sup semē tuū et bñdictionē meā super stirpē tuā et germinabūt inter herbas sicut salices iuxta preterfluentes aquas. Jste dicet domī ego sum et ille vocabit in noie Jacob. et hic scribet manu sua domino et i noie dei israel assimilabitur. Per hoc enī q dicit. effundaz aquas super sitiētem intelligitur baptizatio iudeorum fidem xpi deuote recipientiū. Et p hoc q subdit et fluenta super aridam intelligitur baptisatio gentiliū. Nam gentilitas non fuit irrigata doctrina legis et ꝓphetarū. et q iste sit intellectus habetur sup glosa rabi salomon. super illud quod subditur. germinabunt inter herbas etc. id est in medio Esau. Per Esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanum imperium qō suscepit fidem xpi et baptismū vt patet. Sequitur iste dicet domine ego sum glo. Jsti erunt iusti perfecti. quod de apostolis conuenienter potest intelligi. Et ille vocabit in nomine Jacob Hlo: Jsti sunt paruuli filij impiorum quod conuenienter intelligitur de filijs iudeorum per apostolum conuersis ad xpm patribus eorū in infidelitate remanentibus. Dic scribet manu sua domino Hlosa Dī sunt filij penitentie. per quod conuenienter intelliguntur christiani religiosi. et in nomine israel assimilabitur glo. Jsti sunt conuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. p̄m qō dicit apostol⁹ ad romanos. ij. ñ qui in manifesto iudeus est. neq; que i manifesto in carne circumcisio. sed qui in abscōdito iudeus est et circumcisio cordis in spiritu non littera. cuius laus non ex hominibus sed ex deo est. Patet igitur ex predictis q glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad propositum nostrum q̄uis hoc non intēderit. Deus enim aliquando mouet linguam hominis mali ad annunciandum veritatem preter eius intentionem: sicut Layphas. Joban. xi. dixit de christo. Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo: Intendebat enim solum inducere alios ad occidendum christum. Sed quod verbum significauit mortem eius pro futuram ad salutem spiritualem populi. Hoc fuit

ꝓter eius intentionē. ꝓpter quod euāgelista subdit. Vocautē non dixit a semetipso. sed supple a deo sicut eius linguā mouente.

Dabetur autem simile q̄tū ad aliquid. Numeri. xxij. de asina balaā que ꝓtulit v̄ba rationabilia: vt patet ibidē deo mouēte linguā eius per se vel per angelū. Illa tamē nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationē nec intellectū. Itē quarto super illud Deu. xxix. Ligans ad vineam pullū suū. et ad vitem o fili mi asinā suam dicit glosa: Vide est de quo scriptū est Zacharie. ix. Sedens sup asinā etc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptuz est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mūdam: et emūdabimini ab omnib⁹ inquinamētis vestris.

Auctoritas zacharie hic inducta ſm doctores hebreos intelligitur ad litterā de messia sicut ostensum est supra. et ꝓ glosam hebraicam hic inductā habet. q̄ erat mūdatur⁹ populū suū ꝓ effusionē aque mūde que ꝓprie dicitur baptismus xp̄i: Unde in libro q̄ dicitur yoma hierosolumitanū auctētico apō hebreos dicitur. Quēadmodū pelag⁹ mundificat pollutos: ita de⁹ sanctus et benedictus erit mūdans in futuro israbel. et sic ē dicens Ezechielis: xxxvi: Aspergā super vos aquas mundas. hec ille. Itē sapiētes tbalmuth in midras dixerūt. q̄ in aduentu messie ipse assumeret sibi aquas mūdas ō sub sede sua. et q̄ ipse super israbel effunderet ꝓ ut dixit textus. Effundā super vos aquam mundā. et sapientes tabala bas: aquas significauerunt. et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aquas. Sunt enī aque temporales et aque spūales. Itē q̄ viderūt messiā filiū dauid intrare ꝓ synagogas et studia et interrogatus quid faceret mūdus. q̄ balneabat iuxta textū Deu. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionē in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. Item quīto de baptismo et eius effectu dicitur zacharie. xiij. c. in illo die erit fōs patēs domui dauid: et habitātib⁹ ierusalē in ablutionez peccatorū et mēstruate. Per hoc q̄ dicit erit de futuro. patet q̄ nō pōt intelligi de abluti/one aliqua veteris legis. Nā oēs ille erant statute longe ante tempus zacharie. Quod autem intelligatur de baptismo xp̄i patet ꝓ illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dominus exercituū. Disperdā noīa ydolorū de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i et discipulorū eius. ꝓ quorū ꝓdicatiōnē ydolatria cessauit per totū mūdū. exceptis quibusdā barbaris in aquilonari parte habitātibus qui limitati dicūtur. q̄ illud viuū q̄ō eis primo occurrit qualibet die illud adorāt et venerantur vt deū suum pro illa die. Sed qm̄ hec modicū est respectiue: ideo quasi ꝓ nihilo reputatur ſm cōmunē modū loquendi. et etiā ſm doctrinā p̄bi. ij. phisicorū. Nec obstat q̄ dicitur domui dauid et habitantib⁹ iherusalē. quia hieremie. xxx. christ⁹ nominat nomine dauid vbi dicitur. seruiēt domino deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non ei intelligi pōt de dauid q̄ mortuus erat ꝓ. cccc. annos ante vel circiter. et q̄ intelligatur de xp̄o patet per translationem chaldaicā que sic habet. et colent coram domino deo suo: et obedient Messie filio dauid. et sic per domū dauid hic intelligit familia christi et eadē intentione ꝓ iherusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. et dicitur: i ablutione peccatorum et mēstruate ꝓpter peccatū actuale et originale quod contrahitur in vtero matris. vtrūq̄ enī lauat baptismus in adultis ad baptismū veniētibus. Unde dicit hic glosa chaldaica super verbo in ablutionē peccatorum et remittant sua peccata et sue macule. Et idē dicit rabi salomon in sua glosa allegando chaldeū. Item sexto Isaie. in. c. xij. postq̄ locutus ē de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam et non timebo etc. consequenter dicit Haurietis aq̄s in gaudio de fontibus saluatoris. Et glosauit chaldaicus. Et recipietis cū gaudio⁹ legē nouā electorum iustorum. Hebraica veritas habet. Accipietis aquam cū gaudio de fonte salutionis. et idē est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento q̄ habet virtutē remittēdi peccata ex fontib⁹ saluatoris. i. ex quīq̄ plagis xp̄i in passione sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xp̄i exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū ꝓhibuit. et scim⁹ q̄ verū est testimoniū eius: vt patet Johānis xix. Item septimo Isa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabit et sublimis erit valde. Sequitur iste aspget

gentes multas. Dec scriptura intelligit ad litterā de xpo. patet per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que tal est: Ecce psperabitur seruus meus Messias ppter quod antiqui hebrei ab isto loco vsq; ad finē. liij. capituli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus me⁹. qz habet sciaz diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatē suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedens ad dexterā patris: Marci vltimo. Et dñs quidē ihūs post q̄ locutus est eis: assumptus est i celū et sedet ad dexterā dei. Vel aliter fm q̄ exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus q̄ abrahām: et eleuabitur pl⁹ q̄ moyses et sublimis erit plus q̄ āgeli: Et quibus satis pt inferri q̄ messias debebat eē deus: Sequit ad ppositum. iste messias aspget gentes mlt as. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oia manifeste sunt impleta in xpo. Itez octauo et vltimo dauid propbete fuit reuelatū signū cōpletiōis oium ppbetiarū sacramentis baptismi. vnde dicit in psalmo. xxviij. Vox dñi super aquas deus maiestatis itonuit. acsi diceret. clarius tūc sacramētū baptismi erit adimpletū cū vox domini fuerit super aquas et de⁹ maiestatis itonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. qz tūc vox patris itonuit dicens. hic est filius meus dilect⁹ etc. Matb. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū q̄ lz xpus fuerit baptizatus: fuit tamē imūdis a peccato. Secūdū q̄ baptismus xpi nō fuit frustra licet ipse esset sine peccato. Tertiū est q̄ istud sacramētū fuit in testamēto veteri figuratuz et multiplicater ppbetatuz: ac p doctores et glosas hebreorū cuidēter demōstratum.

Contendit iude⁹ pbare q̄ ihūs nō babuit spm̄sanctum ante baptismum.

Ertiū argumētum iudeorū sumitur ex euāgelio ex illo. Matb. iij. baptizatus autē cōfesti ascēdit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ de venientē sicut columbā et descendētē superse. Ex hoc arguunt iudei q̄ xps ante baptismū nō habuit spiritūsanctū cuius oppositū asserūt xpiani. qō autem istud sequatur ex textu patet. qz null⁹ venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat in textu. vidit spm̄ descendentē super se ergo spūssanct⁹ non venit in ihū nazareno ante baptismuz. et tm̄ tūc erat incipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. ānis fuit sine spūsancto. qō inconuenies magnū reputatur a xpianis. Respondetur q̄ nō sequit. vidit spiritūsanctū descendētem et venientē super se. ergo ante nō habuit spm̄sanctū. qz. iiij. Reg. iij. dicitur de helizeo. cuncz caneret psaltis facta est super eū manus dñi qō intelligitur de spū ppbetādi. et tm̄ dicit d eo ante. ij. c. Requeuit spūs helye super helizeū. et qō subditur in arguēdo nullus venit vbi prius erat. dicēdū q̄ verū ē eo mō quo prius ibi erat. sed alio modo pōt venire: sicut dicitur Ose. xviij. vbi dicit. dixit domin⁹ ad abrahā. Clamor sodomorū gomorreorū multiplicatus est. Sequitur descēdā et vidō bo vtrū clamorē qui venit ad me opere iplerunt etc. nō est p hoc intelligēdū q̄ āte de⁹ nō esset in sodoma et gomorra. nec videret eorū facta cū de necessitate sit vbicz presens: sicut dicit Diere. xxiij. celū et terrā ego ipleo dicat dñs. et oia de necessitate vident ab eterno. dicitur ergo descēdisse et vidisse ppter nouū effectū quem fecit ibi. s. subuersione sodome et gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruās in esse. sed descēdit ibi sicut puniens. et similiter tūc dicit vidisse. qz fm modū loquēdi scripture et etiā hominū de⁹ nō dicit videre peccata quādo dissimulat punire. nec per hoc iportatur aliqua mutatō in deo sed i creatura sic suo mō dicēdū ē in ppsito. spiritussanctus fuit in ihū nazareno ab instanti cōceptionis sue per plenitudinē grē: sicut dicitur Job. i. vidim⁹ eū quasi vnigenitum a patre: plenū grā et veritatis. et hoc p dictū fuit Isa. xi. c. egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascēdet. et requiesset super eū spūs dñi: spūs sapie et intellectus. spūs cōsilij et fortitudinis. spūs scie et pietatis. et replebit eū spūs timoris domini. Dicitur tamē venisse super eū in baptismo p alium modum. scz in signo visibili columbe representatiuo in xpo plenitudinē gratie non tunc accepte. sed prius vt dictū est. tamē plenitudo gratie que latens erant in xpo fuit tunc manifesta Jobānī baptiste inuisibili signo sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem et ma

nentem sup eū: hic est q̄ baptizat ī spū sācto. et per predicationē Johānis alijs fuit dictū. Jdeo subditur. ego vidi et testimonium phibui. quia hic est filius dei. Illi tamen q̄ erāt cū Iohāne quando colūba descēdit sup ihesū viderūt cū eo: et vocē patris audierūt qz colūba illa nō fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinitus formata et sensibilis. Fuit aūt tunc necessaria manifestatio plenitudis grē ī xp̄o. Primo. vt ꝓphia Isa. ꝓdicta ostenderet ipleta. Secūdo qz cito p̄ baptismū erat predicatur⁹ et publicatur⁹ lex gē euāgelicā que est lex gratie. et per consequens actor eius ostēdi debuit plenus grē Jdeo tūc audita est vox patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacuit tanq̄ in actore euangelij. et si dicat iudeus q̄ tūc erit cōtradictio in verbis. s. q̄ erat ibi spūs sānctus. et non erat. veniebat: et nō veniebat. descēdebat et nō descendebat. Dicēdū est q̄ nō sequitur qz vera contradictio debet ee ad idē et ꝑm idē. et similiter in eodē tempore. Nunc autem vt declaratum est non similiter sed alio mō venit spūs sanctus super ihesum ī baptismo q̄ erat prius in xp̄o.

Contendit iude⁹ ꝓbare q̄ ihūs xp̄s non est verus deus quia esurit.

Primū argumētū iudeorū ex euāgelio sumit ex illo. qz dicit Matth. iiij. q̄ xp̄s ieunauit. xl. diebus et. xl. noctibus et postea esurijt. Arguunt ergo iudei sic. Cristiani dicunt ihūm nazarenū ee deum. et que laus est deo ieunare. quasi dicant nulla. quia deo nō cōpetit comedere vel ieunare. propter quod videtur derisibile. et adhuc magis illud quod subditur. et postea esurijt et maxime cū moyses qui tantū homo fuit ieunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹. et nō esurijt. Solutio istius argumenti patet ex his q̄ supra dicta sunt in isto. iij. libro consideratōne. iiij. argumento. xxij. Jbi enim declaratū fuit q̄ xp̄s in lege et prophetis promissus futurus erat verus homo et verus de⁹ in vna p̄sona. Declaratū est etiā q̄ ihūs nazarenus est verus xp̄s iudeis p̄missus supra libro. i. in apitione. xij. thesaurorū. et per consequēs ipse est verus homo et verus deus. Itē ōdaratus fuit ibidē. et sepe alibi. q̄ per passionē suam et mortem operaturus esset nostrā salutem ꝓpter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectiōem suam. et hoc mō ieunauit et esurijt. et tandē afflictiones et mortem sustinuit non in deitate sua. quia hoc est ipossibile. sed in humanitate pro nobis assūpta. et sic meruit nobis gratiam et gloriam. et sibi corporis glorificationē. Unde super illud. Gen. xxvi. Et introduxit eā Jsaac dicit rabi moyses badersan. hic est rex messias quē elegit deus sanctus et benedictus: vt coleret eum toto corde. daretq̄ cor suū ad petendum miserationes pro israel. et ad ieunandū et humiliandū se pro eis: sicut scriptū est Isa. liij. Ipse vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras: attritus est ꝓpter scelera nostra. disciplina pacis nr̄e super eū: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabi moyses patet q̄. liij. c. Isa. loquitur de xp̄i passione pro generis humani salute. quod autē dicūt iudei de moyse. q̄ post illud ieunium non esurijt. falsum est q̄ postea nō comedisset. nec est simile de vtroq̄. nā manichei dicturi erant q̄ ihūs non habuit carnē humanā ex elementis cōpositā. sed celestē. ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esune xp̄i iudei vero hoc non erant dicturi de moyse. ꝓpter hoc non oportuit q̄ scriptura faceret mentionem sic de eius esune.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs xp̄s non est de⁹ quia non dixit dyabolo tēptatī omni verbo quod procedit de ore meo.

Tertium argumentum iudeorū et euāgelio sumitur ex illo quod dicit in supradicto. c. Non in solo panevit homo sed in omni verbo quod ꝓcedit ō ore dei. Asserunt iudei q̄ ista responsio quā ihūs dedit dyabolo nō est rationabilis q̄a debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat de⁹ potuit hominis vitam conseruare de omni re siue silicgnū siue lapis siue alia huiusmōi. Respondetur cum dicitur q̄ debuisset dicere ihūs q̄ in omni re q̄ ꝓcedit de ore meo. dico q̄ non est verum. non enim sic debuit dicere quia iesus voluit celare dyabolo suā deitatem quā ille querebat experire per temptationem. ꝓpter quod non debuit dicere de ore meo q̄a loquebatur vt homo celans suā diuinitatē.

Itē quia tēptationē demonis excludebat p scripturā sacrā. ideo debuit eam allegare si aut tacuit in textu in quo scribitur de ore dei et eadē ratione non debuit dicere ō omni re sed in omni verbo. qz sic scribitur in textu. cū hoc etiam pōt dici q̄ non arguit qz verbum frequenter accipitur in sacra scriptura p re facta. nā. ij. Reg. i. c. dicitur quod est verbum quod factū est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litterā intuenti Deutro. viij. c.

Contendit iudeus probare q̄ ihūs xp̄s nō est deus quia non misit se deorsum cum esset in punnaculo.

Onū argumētū iudeorum ex euangelio sumitur ex illo quod dicit. M. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum et c̄. Sequitur aut illi ihūs rursuz Scriptū est nō temptabis dominū deū tuuz Ex hoc arguunt iudei dicentes q̄ hec respō sio non est bona. Primo qz vt dicūt iudei in eo erat ptās faciendi miracula. et ideo si dimisisset se deorsum sine lesione aliqua nō fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo quia sancti viri leguntur deum tēptasse nec ex hoc reprobantur in scriptura sed magis cōmendantur. sicut belyas. iij. Regū. xviij. c. Qui dixit deus qui exaudiens per ignem ipse sit deus. et belyseus. iiij. Regū. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me et sciat p pbetam esse in israel. Similiter ō gedeō Judicū. vi. temptauit deū querens signū invellere. Itē deus nō inducit homines ad malū inducit autē ad suipsius temptationē malachie. iij. c. Inferte omnē decimā in horreum meū vt sit cibus in domo mea et probate me Super hoc dicit dominus. si nō aperuero catharactas celi et effudero vobis benedictionem meam vsq̄ ad habūdātiā. Respondetur cū dicunt iudei. Primo q̄ ista responsio non est bona non temptabis dominum deum tuum. Dico q̄ in hoc iudei peccatiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. c. Quod autem vlterius nitūtur ostendere tēptationem dei non esse peccatum manifeste dicunt contra deum arguētem maliciam populi israel Numeri. xiij. c. tēptauerūt me iā per. x. vices. Itē psal. lxxxxiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secūdū diē tēptationis in deserto vbi tēptauerūt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea. ad illud autem qō inducunt ō viris sanctis deū temptāre vt dicunt. Sciendum est q̄ temptare est experimentum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo certus est sed illud de quo dubius est. Itē aliquis pōt experiri verbo vel facto. verbo cū querit aliquis de viatio suo aliquid vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua. facto cum facit aliquid quod non videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem experientiam. et talis experientia dicatur temptatio sicut cū aliquis facit currere equum sine necessitate aliqua aut vtilitate dicatur temptatio equi quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si aūt facit currere ꝓpter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel ꝓpter vtilitatē aliquam vt ad capiendum ceruum non est temptatio eq̄ Dubitare autem de his que pertinēt ad perfectionē diuinā vt est potentia bōtas et huiusmodi semper est malum Et ideo qui facit aliq̄d vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinā potentiam vl voluntatem tēptat deū et peccat propter qō exponēs se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deuz cū possit seruari alio modo. tale quid suggerebat dyabolus ihū nazareno dicens. Mitte te deorsum. Et licet ihūs per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suaz diuinitatem et excludere demonis tēptationē per sacram scripturā respondit bene per illō quod hominibus ꝓhibetur. potest enim tā q̄ homo per gradus descendere de pinnaculo. Quod igitur arguitur belya non valet. nō enim petijt signum per ignem descendētem sine vtilitate sed ad hoc q̄ populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de ꝓcepto domini dicentis sibi. vade ostende te acbab vt premittitur ibidem. et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi cōtra ꝓphas baal licet hoc non sit totaliter expressum qa non omnia scribuntur. Eodem modo dicēdum est de heliseo. curauit enim naamā ex diuina reuelatione et ad manifestationē virtutis diuine. Unde et naaman relicta ydo-

latria cõuersus fuit ad colẽdũ totaliter vnũ verũ deũ. vnde dicit. iiij. Reg. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustũ et victimam dijs alienis nisi domino. De gedeone vero dicũt aliqui doctores nostri q̃ ex debilitate fidei petijt bis signũ in vellere ꝓpter qđ non excusat totaliter a peccato sicut dicit quedã glosa super locũ istum. Sed hoc nõ videtur rõabiliter dicũ q̃ scriptura nõ notat eũ culpabilẽ ex hoc facto nec fuit punit⁹ a đo sicut zacharias pater iohãnis q̃ ꝓpter dubiũ petijt signũ dicens. vnde hoc fecam ꝓpter qđ factus fuit mutus vsq̃ ad filij sui circũcisionẽ vt habetur Luce. i. c. De glo. vero i generali allegata parũ est curãdũ. ideo saluo meliori iudicio põt aliter dici. vno mõ q̃ gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic nõ peccauit. Instinctus enĩ diuin⁹ nõ impellit ad peccãdũ. Alio modo dicẽdo q̃ gedeõ non fecit hoc dubitãdo de potentia dei quin per ipsam posset saluare populũ. nec de verbo dñi dicẽtis sibi. in hac fortitudine tua liberabis israel quasi non esset verũ. Sed ignorauit vtrũ hec ꝓmissio esset absoluta que semp impletur vel conditionali. s. nisi gedeon et eⁱ⁹ socij ponerẽt impedimẽtũ per aliquod peccatũ. frequenter enĩ in sacra scriptura intelligũtur ꝓmissiones diuine facte sub tali conditione q̃uis nõ exprimatur. hieremie. xviij. ca. Subito loquer de gente et de regno vt edificem et plantem illud si fecerit malũ in oculis meis vt non audiat vocem meam penitentiã agã super bono quod locutus sum vt faceret ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatẽ suam vel sociorum suorum ꝓueniret impedimẽtũ dicte ꝓmissionis. petijt ergo humiliter a deo edoceri ꝑ signũ quod nõ proueniret tale impedimẽtũ vt sic constantius et expeditius iret ad prelium ꝓpter quod petijt duplex signum vnũ pro se aliud pro socijs suis. Ad auctoritatem malachie dicendũ q̃ iudei tenebãtur soluere decimas ex p̃cepto dei sicut patet in multis locis veteris testamenti et per cõsequẽs hoc erat necesse ex pte soluẽtiũ et vtile ex pte recipientium. Erat enĩ ad sustẽtationez ministrorum. Ad hoc enim inducebat dominus populum per prophetam dicens. Inferte omnem decimã etc. Quod autem subditur probate me sup hoc etc. li probate non tenetur hic causaliter sicut telligendo q̃ solucrent decimas ad probandum seu tẽptãdũ. si per hec de⁹ aperiret eis catharactas celi sed tenetur consecutiue. et ẽ sẽsus si impleuerint ꝑceptũ meũ de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si voluerius et audieritis me bona terre comedetis.

Contẽdit iudeus probare q̃ lex euãgelica non est lex dei q̃ cõtradicit legi moysi qui dicit non iurare omnino.

Eciam argumẽtũ iudeorum est et sumitur ex euangelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis q̃ dictum est antiquis nõ periurabis. reddes aũt domino iuramẽta tua. ego autem dico vobis non iurare omino etc. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nõ non quod autẽ habũdãtius est a malo ẽ. Ex istis arguunt sic iudei xpianam affirmãt q̃ lex euãgelica nõ destruit legẽ moysi in moralibus sed hoc patet eẽ falsum q̃ scribitur deutro. x. c. Dñm deũ tuũ timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iterũ deutro. vi. Dominũ deũ tuũ timebis et illi soli seruies ac per nomẽ illius iurabis. Et patet manifeste q̃ ihũs nazarenus istud destruit dicẽdo. ego dico vobis nõ iurare omino. Soluto q̃ negatio ꝑpositi signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidã non eq̃pollent. Et ideo ꝑ hoc q̃ dicitur non iurare omnino. nõ excluditur omne iuramẽtum. q. quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia et veritas in multis casibus. sed cum dicitur. Non iurare omnino excluditur iuramẽtum illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate et iuramentum iniquũ quod caret iusticia. sicut cum aliquis iurat innocenti nocere et iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. et propter hoc dicit Jere. iiij. c. iurabis viuit dominus in veritate et iusticia et iudicio. ad excludẽdũ illa tria iuramenta illicita. Sciendũ autem q̃ ex verbo deutro. iiij. c. supra allegato i nomine illius. s. dei iurabis. Aliqui dixerunt q̃ iuramentum esset frequentendum tanq̃ religionis actus etiam in communi verbo vbi non

apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videntur fuisse isti iudei arguentes. Sz q̄ hoc sit falsum patet per preceptū diuinum. Exod. xx. vbi dicatur. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec enī habebit in sontem dñs eum qui assumpserit nomen dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex verbo Dieremie ꝓallegato. Item Ecclesiastici. xxiij. c. dicitur vir multum iurans replebitur iniquitate. nam ex frequentia iurandi et iuramento incauto labitur in iuramentū falsuz et iniquum. Quod autē subditur sit sermo vester est est. non non. i. simpliciter affirmando veritatē et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et q̄ hoc intelligat̄ de modo communi loquēdi inter homines ꝓz per hoc q̄ dicitur sermo vester. qđ autē amplius est a malo est. nō dicit hoc esse malum sed a malo. Nā omne iuramētū est a malo culpe vel pene. iuramētū enī falsum iniquū et incautū est a malo culpe ex parte iurantis Juramētū autē licitū est a malo pene ex parte requirentis iuramētū. Ex humana q̄ppe fragilitate que pena quedā ē inflicta humano generi ꝓpter culpam primorū parentū procedit. q̄ homines mutuo sibi nō credūt simplici verbo absq; iuramento. Et sic patet q̄ xp̄s nō destruit in moralib⁹ legē moysi immo pficit et dat modū quō homines nō sint leuiter piur. Judei vero nuseri et cecati dant modo q̄ homo sit periurus et q̄ frāgat oia vota que facit ꝑm q̄ deducat Dyeronimus ō sancta fide conuersus in tractatu quē fecit ex diuersis thalmutb in. c. iij. vbi sic ait. Dicūt sapientes eorum in thalmutb in nodarim in ca. qđ incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramēta ꝓmissionis vel vota que facit per totū ānū ne habeāt aliquā vigorē surgat vltima die anni et dicat quecūq; promissiones iuramenta vel vota ego fecero que ī toto anno sequenti exīstunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vruntur iudei in presenti in vna nocte anni. Veniūt enīz omnes ante suum rabi: tenētem in brachijs thozatb et oēs cū magna solēnitate dicūt ꝓdicta verba. et ex hoc intelligūt q̄ sunt sine onere conscientie ad frāgēdū quodcūq; iuramētū qđ faciūt signāter xp̄iano qz iuramētū qđ fit iudeo seruat. Si ille qui recipit iuramētū dicat illi qui facit tu iuras in deū et in hac lege ad intellectū meū q̄ facies talē rem etc. et cū dicat ad intellectū meū dicunt q̄ iā reuocatur ꝓdicta ꝓtestatio quā fecit in principio anni. Sed si iuramentū facit xp̄iano. dicūt ipsi q̄ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectū meum q̄ nō reuocatur ꝓpterea ꝓdicta protestatio qz xp̄ianus nō habet intellectū. Et ideo licet omes abame iudeorum iuxta forū regni faciāt iuramentū in manibus sui maiorini. vel baruli de nō prestando pecunias vltra id qđ licētiātur p regē nullus eorū obseruat et intelligūt q̄ non peccāt ꝓpter supradicta. hec ille. Huic sententie fauet etiam magister Johannes conuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiā q̄ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmutb q̄ si iudeus faceret iuramentum et de hoc postea peniteret in corde q̄ in presentia trium iudeorum dicat se talia iurasse. et q̄ de eis in corde peniteat q̄ iudei astantes dicunt ei. Illa que iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et q̄ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Itē dicūt q̄ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thozatb. et cātor dicit populo publice ter q̄ oia vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penitus firmitatis: Dicit ergo iste q̄ ex huiusmōi occasione iudei sunt faciles ad iurandū et nullū obseruāt penit⁹ iuramentum: Et ꝓter hos alios articulos immiscent iuramentis. quar de eis per sua iuramenta confidere nullus debet et dicitur ī suo thalmutb q̄ quidā actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadā die intrans cameram suam inuenit eum comedentem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramentuz vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuentus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunq̄ reuelare. Respondit ego iurau nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et q̄ dominus sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis falsequanto magis hominibus falsaret leuiter iuramentum. quare nunq̄ a iudeis deberet exigi iuramentum nec ī aliquo deberet credi. et de eis dicitur Dieremie ꝙnto. q̄ si etiam dixerint. viuit dominꝰ et hoc falso iurabunt et christiani non leuiter iurāt et obseruāt fideliter iuramentum ꝑm legem et nisi adiplcatur a confessorib⁹ ñ absoluūt

dū tamē sint licita iuramenta quoniā ipsa obseruare penu⁹ obligātur de quo. Numeri. xxx. si quis virorū votū vouerit dño aut se constrinxerit iuramento non faciet irritū verbū et omne quod ꝓmiserit implebit. hec ille

Contendit iude⁹ ꝓbare ꝙ lex euangelica non est lex vera quia destrui legē iustitie.

Vndecimum argumentū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo. Matb. ca. quo supra. Audistis qz dictum est antiquis. Oculū ꝓ oculo. dentē ꝓ dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. sed si quis percussent te in dexterā maxillaz p̄be ei⁹ ad alterā. et qui voluerit in iudicō cō tendere tecū et tunicaz tollere dimittite ei et pallium etc. hoc dicūt iudei esse cōtra legez rectitudinis et iustitie a deo datā; Exod. xxi oculū pro oculo etc. Itē xp̄iani non seruant istā legē ibū nazareni. Nā per fraudes et lites vn⁹ rapit bona alterius et nō solū hoc ē verū de seculanb⁹ sed etiam ō religiosis plurib⁹. Respondet ꝙ non est verū ibūm nazarenū destruxisse legē iustitie et rectitudinis. Circa quod sciendū ꝙ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessariū. et sic cadit sub precepto vtpote quando ex tali resistētia apparet manifeste ozigo magni mali et discidium ciuitatis vel regni vel aliquid hui⁹modi. Aliquādo vero est bonū supererogationis vt qñ malū illatū toleratur patienter ꝓpter deum. vel propter pacem seruandam. vel ꝓpter sui humiliationem et sic non resistere malo cadit sub consilio et non sub precepto et in istis duobus modis loquitur saluator et sic non excludit legē iustitie sed addit super hoc pfectionē legis euangelice ad quā non tenentur homines. sed possunt licite de illata iniuria querere vindictā secūdū ordinem iustitie quando non appareret ex hoc maius malū surgere vt dictū est. Sciendum autem ꝙ ex hoc verbo legis. oculuz pro oculo etc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. et tō nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum vt propter ordinem iustitie conseruandum. vel ꝓpter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorum vt ab iniurijs coherceantur vel aliquid huiusmodi vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur prouenire sed magis timetur de scandalo et maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝓcepti vt dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querenda desistit bonum supererogationis est et hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamenti sed etiam veteris. Sanctus enim Job sepb potens vendicare illatam sibi iniuriaz a fratribus non solum a vindicta destitit sed eos cum suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra eū mittentem et ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay. ꝓhibuit. ij. Reg. xvi. c. dicens. Dimitte eum vt maledicat si forte deus respiciat afflictionez meam. id etiam patet per scripturam veteris testamenti Leuitici. xix. c. non queres rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum Vbi vero ex vindicta secundum ordinē iustitie non apparet ortus scādali vel mali et ex desistentia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. Quod autem sequitur et qui te percussent in vnam maxillam et cetera. Non est intelligendum ꝙ tum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia ibesus qui cepit facere et docere percuss⁹ in vna maxilla vt habet Job xvij. c. non prebuit aliam maxillam p̄cussori. sed eum caritatiue correxit dicens si male locutus sum testimonium ꝓbibe de malo. si autem bene cur me cedis. Est ergo verbū ꝓdictum secūdum animi preparationem intelligendum. s. vt sic percussus sit dispositus in anima adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quādo est ibi bonum necessarium vel supererogationis. Ad illud autem quod obijcitur ō xp̄ianis legem xp̄i non obseruantibus. Dicendum ꝙ ex eorum malicia non peioratur lex euāgelica sicut nec lex in monte synai data ꝓ hoc ꝙ iudei statim cito post eius datōz fecerunt et adorauerunt vitulum cōflatilem Exodi. xxxij. c.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorū.

Undecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumit̄ ex illo verbo Matb. quo supra. Audistis ḋa dictum est antiquis. Diliges ꝓximū tuū et odio habebis inimicū tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite bis qui oderūt vos etc. Ex hoc dicūt iudei Videtur ꝙ ihūs nazarenus destruxit diuinū p̄ceptū qz dñs mādauit filijs ysrael. ne amicitias vel federa contraberent cū habitatoribus terre chanaan qui erāt inimici eorū nec quererent eis bonū. vt habetur Numeri xxxiij. oppositum dicit ihesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ꝓ responsione ad istud iudaicum argumentum sciendū est ꝙ doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enī ꝙ preceptū est Leuitici. xix. Diliges ꝓximum tuū sicut teipsum. arguebant a contrario sensu ꝙ debebant odiri inimicū sed hoc est falsum quia omnis homo ex cantate diligendus est. inquantū ad imaginē dei est et capax ipsius per cognitionem et amorē. Amicitia enim caritatis fūdatur super cōicatione supernaturalis beatitudis. Et iō oīs intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autē homines q̄ diu sūt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odiēda. ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gr̄e et gl̄ie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadā generalitate inquantū valent ad eorum salutē qō soli deo est notū qz oībus alijs pōt homo bene vel male vti. et ideo circa hoc non ē aliquid determinate pertendū sed sub conditiōe. s. in q̄tū valet ad eorū salutē. Sequitur benefacite. benefacere ē effect⁹ dilectōis. Et iō sicut tenemur diligere inimicos q̄tū ad bona gr̄e et glorie ita tenemur in effectu salutē eorū modo ꝺbito et possibili procurare. Quod aūt benefacere odientibus et inimicis est laudabile ꝓz non solum per sanctos patres noui testamenti sed etiam veteris Esaias enim regi gerare et viris eius qui eū oderant et expulerāt fecit cōuiuiū magnū Ben. xxvi. c. Joseph fratres suos qui eū occidere voluerunt et tandē in seruitutem que ē mors ciuilis vendiderāt dulciter recepit et pauit. Dauid saulē ipsum persequentem ad mortem bis a morte liberauit primo Reg. xxiij. c. et xxvij. Helyeus syros eū sequētes ad mortem a rege israel interfici ꝓhibuit et potius iussit refici et sic ad suos dominū remitti libere. iiij. Reg. c. vi. boc etiaz patet per scripturā veteris testamēti. Exodi. xxiij. c. Si occurreris boni inimici tui aut asi no erranti reduc ad eū. Item ibidem si videris asinū odientis te iacere sub onere non p transibis sed subleuabis cū eo. Item ꝓuerbiorum. xxv. ca. si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū. si sitit da ei aquā bibere. prunas .n. congregabis super caput eius et dom⁹ reddet tibi. Item psalmo. cxix. Cū bis qui oderant pacē eram pacificus etc. Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaā de quib⁹ inhibuit filijs israel ne contraberēt amicitias cū eis sed eos occiderent. Dicēdū ꝙ illi erāt ydolatre pessimi ꝓpter qō mortez meruerunt ſm iudiciū dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iustīe zelo cū ipsis nō erāt amicitie contrahende ad vicīū ydolatrie.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs xp̄s n̄ est verus deus qz relaxauit substantiā obseruantiā sabbati.

Xaiūdecimū argumētū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo Matb. xv. In illo tēpore Abijt ihūs sabbato p̄ sata. discipuli autē ei⁹ esurientes cepērūt vellere spicas et manducare. pharisei autem videntes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qō nō liceat facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis qui fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant et quō ibi intrauit domū dei et panes propositionis comedit. qō nō licebat ei edere neq; bis qui cū eo erant nisi solis sacerdotibus. et non legistis in lege quia sabbatis i tēplo sacerdotes violāt sabbatū et sine crimine sunt dico vobis ꝙ templo maior est hic etc. Ex dicto arguūt iudei quadrupliciter. Primo si ihūs est de⁹

vt dicũt xp̃iani quõ relaxauit obseruantiã sabbati cũ ipse prius cã p̃ceperit Exod. xx. ca. Memẽto vt diem sabbati sanctifices. igi tur aut ipse nõ est deus cuius cõtrariũ affir/mãt xp̃iani aut deus est mutabilis relaxan do quod ipse p̃ceperat maxime tan q̃ legitti mũ sempiternũ cuiusmo di ẽ obseruatio sab bati. Itẽ. ij. exẽplũ quod adducat de dauid non est conueniens primo q̃ discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dauid et eius viri. Secũdo q̃ dauid tũc transgredi ens sabbatũ transgressionẽ tũc nõ reiteraut Itẽ. iij. si excusauit bãc dauid trãsgressionez eadẽ ratione debet excusare adulteriũ et cũ bersabee et homicidiũ vrie. Itẽ. iiij. exẽplu quod adducat de sacerdotib⁹ nõ est ad p̃po/situ sacerdotes. n. opabantur sabbato in tẽ/plo accẽdẽdo ignẽ vel ponus nutrẽdo. hoc autem non erat p̃hibitum sed solum ꝺ ha bitationibus hominũ sicut dicitur Exodi. xxv. c. de sabbato ignẽ nõ accendetis in cũ ctis habitaculis vestris. tẽplũ aũt nõ indu/ditur in generalitate habitaculorũ hominũ

Ad primũ arguẽtũ dicendũ q̃ magis est ad p̃positũ Nã ille qui dat p̃ceptũ põt in il/lo dispẽsare i casu et totaliter reuocare. Et iõ ihũs in q̃tũ de⁹ potuit hoc facere p̃pter qõ subdit de seipso dñs est filius hois et etiam sabbati. Itẽ idem in persona est filius dei et filius hominis sicut supra p̃batũ est. q̃ autez tẽpore veteris testamẽti dñs dispensauerit i obseruãtia sabbati patet Josue. vi. vbi dici tur. q̃ de mãdato dñi Josue et viri bellato/res circuierũt ozbẽ Jericho septẽ diebus con/tinuis armati et sic optuit q̃ dies sabbati fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos auctẽtico qui dicitur cedarollã. i. ordo seculi dicit q̃ die sabbati fuit plius Jericho. et hoc satis inuitur ex textu Josue. vi. vbi dies ille dicit vn⁹ q̃ p̃prie dicitur de sabbato. Et illo die circuierũt Jericho septẽ viab⁹ et in vltio circuitu corruentib⁹ muris intrauerũt et iter fecerũt oẽs habitatores vrbis. Itẽ. iij. Reg. xix. dicitur q̃ helyas ãbulauit in fortitudie cibi illius quadraginta dieb⁹ et quadragin ta noctib⁹ cõtinue et sic pluries ãbulauit in sabbato ex volũtate dei. Quod arguitur vl/tra q̃ de⁹ sit mutabilis non valet. Nã imuta bilis exñs opat̃ mutabilia opera ficut icor/porcus exñs corporalia facit. Et q̃ vltra dicitur q̃ sanctificatio sabbati fuit p̃cepta ad semp nõ est verũ. nã vbi de ipsa scribit. Exo. xxxi. c. pactũ est sempiternũ in hebreo habet pactũ est beolla. i. in seculũ qõ nõ significat eternitatẽ sed temp⁹ logũ cõiter acceptum et hoc modo dicitur Jeremie. ij. c. A seculo q̃ fregisti iugũ meũ. i. ab antiquo tpe et in he/breo habetur beolla cõfregisti. etc. i. a seculo

Aliquando vero accipitur p̃ tẽpore indeter minato qõ tamẽ põt eẽ satis breue sicut De utro. xv. dicitur p̃fozabis aũt ẽ eius in ianua dom⁹ tue et seruiet tibi vsq̃ in eternũ. et i he/breo habetur p̃fozabis etc. et erit tibi seruus beolla. i. in seculũ et hoc tẽp⁹ potest eẽ bre/ue vel longũ. vnde dicit hic glo. hebraica be ollã. i. cũctis dieb⁹ seculi domini vsq̃ ad iu/bileũ. Si ei infra ãnũ a p̃fozatione auris ser ui moreret dñs fiebat liber a seruitute. et si vi ueret vltra ãnũ iubileũ. seruus tamẽ fiebat liber in ãno iubileo. Ptz igitur ex dictis q̃ obseruatio sabbati nõ est p̃cepta ad semper sed ad tẽpus. Et ex hoc ptz q̃ illi q̃ p̃ hac dictione hebraica trãstulerũt eternũ vel sem piternũ dederũt simplicib⁹ occasionẽ errãdi circa obseruationẽ sabbati et circũcisionis.

Ad secũdũ qõ vltra arguitur de discipulis ibũ spicas vellentibus q̃ peccauerunt nõ ẽ verũ. nõ. n. peccauerunt ratione facti q̃ scribi tur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineã proxi/mi tui comedes vuas quãtum tibi placuerit. et idẽ intelligẽdũ ẽ de grano bladi. et de alijs fructib⁹. nec peccabant ratiõe tpis. s. diei sab bati. nã eozũ esuries eos excusabat: Posset etiã p̃babiliter dici q̃ simpliciter hoc pote rant in die sabbati. Non enim peccabant rõne comestionis q̃ comedere in die sabbati lici tum erat omnibus iudeis nec rõe excussiõis granorũ de spicis que ẽ quedã p̃paratio ci/bi licet p̃paratio cibi p decoctiõnẽ eẽt p̃hibi/ta fieri in die sabbati Exodi. xvi. et. xxxiij. quia ibi est longus labor et distractio. s. cõ/positio lignorũ. et accẽsio ignis. positio va/sorũ ad ignẽ et sollicitudo circa decoctionez vt fiet optune. tamẽ alique p̃parationes pue/ri laboris et parue distractionis in die sabba/ti poterant fieri vt pote. Libũ decoctum die p̃cedenti disponere in vasis et ponere super mensam. et p cõsequẽs licitũ erat ponere mẽ sam et mappã et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant la uare. vellicatio autẽ spicarũ non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus

et per consequens licita. Quod aũt vltra arguitur ꝙ dauid et viri eius crãt i maioꝛi necessitate famis ꝙ discipuli ihesu nõ videtur verisimile habebant. n. aliquã pecuniã vel aliqua pignoꝛa ad babẽdũ cibum aliunde. que discipuli non bẽbãt quia sine pecunia et pera et cũ simplici veste necessaria incedebant. Vnde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virozuz suoꝛum ad hoc ꝙ daret eis licite panem sanctũ sed solũ de mũdicia eoꝛũ maxime a mulieribus: vt pꝛio Reg. xxi. c. pater. Quod aũ tẽ innuit vltra ꝙ dauid peccauit panes illos comedendo ꝓz esse falsum non solum ꝓ verbum saluatoꝛis factum excusantes sed etiã ꝓ scripturã veteris testamti q̃ nõ repꝛobat dauid comestionẽ. nec achimelech concessiõez et qz summus sacerdos erat nõ cẽt verisimile ꝙ ignoꝛaret quid esset licitũ vel illicitum circa obseruantiã sabbati ipse autẽ dixit si mũdi sunt pueri maxime a mulieribus mandu cent quasi dicat fames suppoſita dicta mũdicia facit comestionem licitam. Ad terauz cum dicitur ꝙ eadem ratione ihesus debuit excusare vel relaxare adulteriuz cũ bersabee et bomicidiũ vꝛie. Dicẽdũ ꝙ est falsum. nã ista sunt per se mala nec possunt bene fieri ꝓpter quod in talibus nõ babet locũ dispensatio. Ad quartũ cũ dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite nõ solũ accedendo ignem vel potius nutriẽdo sicut ꝓcipitur Leuit. vi. c. ignis in altari meo semper ardebit quem nutꝛiat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies ſz etiam bostias lauãdo et super altare cremãdo et boc cõe templi vel potius diuini cultus ibi fiendi eadem cõe vel maioꝛi discipuli ꝓsente ihesu et eos licentiã te poterãt licite vel lere spicas. dato ꝙ alias esset illicitum qõ tamen non est bene dictum vt supꝛadictum est ideo subdit saluatoꝛ. Dico autem vobis quia maioꝛ est templo bic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam. quare etiã talẽ diem correspondẽtem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictũ est supꝛa in isto tercio libro consideratione quarta argumento quinto.

Contendit iudeus pꝛobare ꝙ ihũs xp̃s non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Vartũdecimũ argumẽtũ iudeoꝛũ ex euangelio sumitur ex illo verbo Matb. xi. Confiteoꝛ tibi pater dñe celi ac terre: Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguũr ergo sic xp̃iani dicunt ꝙ filius et pater vnũ sunt quõ ergo dicitur confiteri coꝛã patre suo deberet magis dicere coꝛã seipso. Itẽ si omnia sunt tradita a patre ergo nibil babet ad seipso et sic ex se est oino deficiens. Ad primũ supꝛa declaratũ est argumẽto xxij. quarte considerationis buius libri per scripturas bebreoꝛũ ꝙ cbꝛistus est deus et bomo. de ab eterno et bomo ex tẽpoꝛe. Itẽ declaratũ est supꝛa libro primo in appitione. xij. thesaurũ ꝙ ihũs nazarenus est verus cbꝛistus. et qz in eo sunt distincte nature ideo ſm ꝙ deus dicit Johannis x. Ego et pater vnum summus sãlicet in essentia. distincti tamen in personis. secunduz autem ꝙ bomo dicit Johãnis. xxiij. pater maioꝛ me est et sic oꝛat coꝛam patre et confitetur. Quod autem subditur si babet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum ꝙ bec ꝓpositio est vera. cbꝛistus inquantum bomo est creatura omnis creatura sibi relicta in nibilum caderet sicut ẽ de nibilo. Et iõ potest ista concedi cũ reduplicatione xp̃s inquantum bomo nibil est ex se sed omnino deficiẽs. Si autẽ ex dictis aliquis arguat ꝙ idẽ sequitur de xp̃o inquãtũ deus qz quicquid babet filius inquantum deus babet nascendo et per consequens babet illud a patre. et sic ex se nicbil est sed ẽ oino deficiens. dicendũ ꝙ non sequitur quia filius a patre accipit idem esse cum eo. nam diuinum esse non est multiplicabile. et ideo sicut pater est necesse esse sic et filius et sic nõ põt dici deficiens. nam cãdem deitatem. potentiam. sapientiam. et sic de alijs absolutis babet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esaie. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera ex quo patet ꝙ in diuinis est filius et per cõsequẽs pater qz relatiue dicũtur adinuicẽ et

posita seponunt et perepta sepimūt. Nō ei pōt dici q̄ deꝰ filius sit filius alicuiꝰ creati vl̄ finiti nō tamē sunt duo increati aut duo im mēsi sicut nec duo dij sed vnus increatꝰ et vnꝰ imēsus nullā.n. distinctionē habēt in deita te sed solū in personali ꝓprietate. De trinita te personarū et vnitate etiēnne .dictū est su/ praargumēto. xxiij. quarte considerationis huius libri quantum sufficat ad ꝓpositū hu ius libri.

Contendit iudeus ꝓbare q̄ ihūs xp̄s nō est deus quia contradicens sibi est instabilis

Vintūdecimū argumētū iudeoruꝫ ex euangelio sumitur ex illo verbo. Matb. viij. Cū aūt descēdisset ihūs de mō/ te secute sunt eū turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eū dicens. Dñe si vis p̄t me mundare etc. Sequitur et ait ihūs illi. vi de nemini dixeris sed vade ostende te sacer/ doti et offer munꝰ quod p̄cepit moyses. Ex bis arguit sic iudeus Ihesus voluit sacrifi/ cium qđ fiebat in emūdatione leprosi. Ali/ bi vero. s. Matb. ix. et. xij. c. dicit miam volo et nō sacrificiū et sic contradicit sibi et est in/ stabilis in voluntate. Itē idē arguitur ꝙ hoc q̄ dicit mundato a lepra vade nemini dixe/ ris etc. et alibi. s. Luce. viij. c. dicit vade ad tuos et narra quāta tibi fecerit dominꝰ. Itez alibi. s. Matb. x. et Luce. xij. dixit. Qui me confessus fuerit coram hoibꝰ confitebor et ego eū coram patre meo. et sic patet q̄ voluit sua facta celari et publicari q̄ sunt contradic/ toria. Ad primū dicēdū q̄ non valet. nā ea dem rōe per scripturā veteris testamēti quā iudeꝰ cōfitet ee verā ꝓbaret deū ee mutabilē quia Ben. viij. c. dicit de sacrificio noe. Odo ratusq̄ est dominꝰ odore suauitatis et sic fu/ it sibi placitū. Itē in Exod. leuitico et alijs libris veteris testamēti precepit deus sibi of fem sacrificia tanq̄ sibi placita et Esaie. i. c. dicitur holocausta arietū et adipē pinguiuꝫ et sanguinē bircoruū et vitulorū nolui et psal mo. xxxix. sacrificiū et oblationē noluisti etc hec.n. non arguunt dei mutabilitatē. Nam ipse mutabilis mutabilia operat̄ sicut i cor/ poralis corporalia. Quod aūt ihūs dixit al legando dictū ozee ꝓphete. vi. c. miam volo et nō sacrificiū non dixit hoc sacrificia vete/ ris legis reprobādo habebāt enī tūc cursuꝫ suū et habuerant vsq̄ ad mortē xp̄i Sꝫ hoc dixit opera mie sacrificijs preponendo. naꝫ habent duplicem bonitatem. vnam ex gene re quia sunt virtutis moralis. aliam ex cari/ tate quia quando fiunt ex caritate habēt bo nitatem merite vite eterne Sacrificia verove teris legis non habebant bonitatem nisi ex fide et dilectione offerentiū. ido dicitur Ben. iij. c. respexit dominus ad abel et ad mune ra eius. quasi dicat. munera fuerunt accep/ ta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autem isto modo intellexerit ꝓphēta vel po tius dominus q ꝓphētā patet per textū ibi/ dem qui talis est. misericordiā volo et nō sa crificiū et sciam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc q̄ dicat plusq̄ holocaustū que sunt que dā sacrificia patet q̄ non loquebatur holo/ causta reprobando sed eis sciam dei preferē do et eodē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hocidem patet Esaie primo capi. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum et adipē pinguiū et sā guinē bircoruū aut vitulorum nolui. Subdit querite iudicium subuenite oppresso. iudica te pupillo. defendite viduā. et venite et argu ite me dicit dominus. Si fuerint peccata ve stra vt coccinum quasi nix dealbabuntur etc Exquo patet manifeste q̄ opera misericor/ die et iusticie magis erant delectiua culpe et meritoria glorie habende xp̄i tempore q̄m sa crificia legis. Quod autem arguitur q̄ ihūs aliquando voluit facta sua celari. et aliquā do publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Ex/ pedit autem imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur. et expedit a liquando maxime perfectis opera sua bona in publico ponere ad dei gloriaꝫ et proximi edificatiōꝫ Quātū ad primū dicit ihūs. M. vi. te autem faciente elemosynam nesciat si/ nistra tua quid faciat dextera tua. Et q̄tū ad secundum sic luceat lux vestra coram ho minibus vt videant opera vestra bōa et glo rificent patrem vestrum qui in celis est Ma/ thei. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerūt occulte et aliqua bona publice Delyas ei filiū vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad ꝓso lationē mris viduc. iij. Reg. xvij. c. et ignē d celo fec descēdere sup holocaustū suū ad dcla ratiōꝫ diuitatij ve publice. s. coram rege achab

et ꝑ populo israel. iij. Reg. xviij. c. similiter be lyseus multiplicationē oley ad viduę sustentationē et filiorū eius et ad satisfactionē creditori fiendam fecit secrete. s. clauso ostio vt habetur. iiij. Reg. iij. c. et mulieres syrie volētes eū capere acrisia pcussus duxit eū i medio samarie corā rege israel et populo cuiratis vt habetur. iiij. Reg. vi. ca. Patet igitur exꝑdictis ꝙ ibūs rationabiter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

Contendit iudeus probare ꝙ pater filiꝰ et spiritussanctus non sunt vnius essentie qz vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Ex xūdecimū argumētū iudeorum sumit ex euangelio ex illo loco. M. xij. omne peccatū et blasphemia dimittetur hoibꝰ. spūs autē blasphemie non dimittet. Et quicūq; dixerit verbū cōtra filiū hominis dimittet ei. qui autē dixerit cōtra spiritūsanctū non remittetur ei. neq; in hoc seculo. neq; in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Nos xpiani dicimus ꝙ pr̄ et filiꝰ et spūssanctus sūt vnius essentie et vnius volūtatis. quō ergo dicitur verbū seu blasphemia cōtra spūmsanctū et nō contra filiū et patrē. et quō vnꝰ dimittit peccatū vel blasphemiā sine alio. Hec enī que videntur haberi ex verbis ibū ipli cant contradictionem si sunt vnius essētie et vnus blasphematoꝛ et alter non. seq; ꝙ idē blasphemat et nō blasphematoꝛ et si sūt vnius volūtatis et alter remittit et alter non sequitur ꝙ idē remittit eidē blasphemāti et nō remittit que sunt contradictoria. Item de aia blasphemantis ipsum xpm̄ sepata quero dicat iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehēna. Si dicatur ꝙ in celo sequitur ꝙ spūssanctus impotens est ad puniendū blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autez dicat ꝙ est in gehēna sequitur ꝙ pater et filiꝰ sunt ipotentes ad saluandū eā cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt sz pater vel filius et spūssanctus non remittit quid ꝓficit blasphemanti et quid sibi nocet si spūssanctus non remittit. exquo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videnē frivola et contraditionē iplicātia q̄ tam̄ sequūtur ex verbis ibū nazarem concludit iudeus ꝙ eius doctrina nullius sit momēti. Satis patet intelligentibus ꝙ obiectiones iste ꝓcedūt ex imaginatione falsa circa articulum sancte trinitatis q̄ articulꝰ satis est declaratꝰ supra. c. xxiij. quarte considerationis huius tercij libri ex scripturis hebraicis. nō solum ꝙ in essentia diuina sint plures sed ꝙ sunt tres et solum tres. nec est contra intentionez antiquorum hebreorum dicere pluralitatez in deo dum tamen vnitas essentie teneatur ꝙ nos xpiani tenemus firmiter et confitemur fideliter bis ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est ꝙ saluatoꝛ Matbei. xij. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritūsanctum. Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humanitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voracem et potatoꝛē vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Matbei. xi. c. Et hāc blasphemiam dicit saluatoꝛ remissibilem eo ꝙ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatē suā nequiter dicta. Videntes enim ab eo fieri expulsiones demonum. illuminationes ceconum. suscitationes mortuorum et similia que non poterāt fieri nisi virtute diuina. Judei tñ ea nequiter attribuebāt virtute demonis dicētes Matb. xij. c. Hic demōia nō ejicit nisi i beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiā dixit saluatoꝛ irremissibilem. ñ simpliciter sed de difficili remissibilē. Nā ex pte blasphemantium non erat aliqua excusabilis rō in toto vel in pte qz talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorū ꝙ ē virtꝰ diuina et qz eadē deitas est in tribꝰ personis Jō blasphemans contra vnam psonā blasphemat etiā cōtra aliā. et similiter quia eadem bonitas est in tribus iō vna persona non remittit sine alia. Nam opa trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis buiusmodi ē bonitas que est attributū spūssancti. Patz igit ꝙ obiectiones iudei suppraposite ꝓcedūt ex falsa imaginatiōe. Restat autez ondere ꝙ irremissibile dupliciter dr̄ vno mō. ō

tradictorie. i. nullo modo remissibile Alio modo cōtrarie. i. de difficili remissibile hoc modo ptz. v. metb. vbi dicitur q̄ ipossibile est intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo pōt fieri vel transin. Alio mō qō ō difficili pōt hoc etiam declaratur de cōi mō loquendi. Dicitur enī de ceco p̄fecto q̄ non pōt videre simpliciter et de ecclente q̄ non pōt videre qz videt cū difficultate. Tercio modo hoc declaratur et mō loquēdi scripture veteris testamenti. Josue. n. considerās difficultatem populi ad bonū et promptatez ad malum dixit Josue vltimo: ca. non poteritis seruire dño etc. non intellexit de ipossibilitate simpliciter sed de difficultate. Nam ibi subditur q̄ tulit fed⁹ inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie. xiij ca. Si pōt etbiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis bene facere cū didiceritis malū. Quod. n. etbiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sed q̄ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum nō est ipossibile sed difficile eo q̄ habitus vitiosus inclinat ad malū agendū per modum nature. Exemplū autē habet⁹ in manasse rege qui dū virit fuit assuetus i pessimis et tm finaliter reduct⁹ fuit ad bonū virtutis vt pz ij. paralip. xxxiij. et i fine libri vbi ipsius ponitur oratio. Quod aūt iudeus queri vltio de alia blasphemātis vbi sit. Dicēdū q̄ si recessit a corpore cū peccato blasphemie est in enfermo. Si vero recessit totaliter expedita q̄ tū ad culpā et penā est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sed adbuc ad penā temporalē obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloriā trāsferatur nec aliqua persona diuina est ipotēs ad saluādū eū. vel puniendū. qz sicut tres psone sunt vnus deus ita sunt vn⁹ omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi fm ordinē sue sapientie et iustitie

Quod ibūs xp̄s nō ē ver⁹ deus qz dicens q̄ venit saluare quod perierat cōtradicat sibi ipsi loquens parabolice

Eāmū septimū argumentum iudeorū et euangelio sumitur ex illo loco. Matb. xviij. non est voluntas ante patrez vestrum qui in celis est vt pereat vnus ō pusillis istis. et ibidem premittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Item. Mat. xiij. c. dicitur. Jō in parabolis loquor eis qz videntes non vident et audientes non audiunt neq̄ intelligunt. Ex bis arguit sic iudeus Si venit ibūs saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerent nec per consequens conuerterentur vt ibidem vt in euangelio sb dicitur. Jsta sibi videntur manifeste contradicere. s. q̄ quereret salutem peccatorum et nō quereret nec vellet. Item istud vltimo dictū destruit verbum domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur et viuat. Dicendum q̄ xp̄s non semper loquebatur turbis parabolice sed aliquā do plane et aperte tractans ea que sunt ō necessitate salutis vt patet Mar. v. capi. ct. vi. et. vij. vbi tradit formam p̄fectōnis euangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem venebant homines maligni nō ad discendum sed ad insidiandum et. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerent ne daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. Aliquando etiam fidelibus et deuotis loquens parabolam premittebat et postea exponebat vt ex premissione parabole veritas gratiosius caperetur. et hic modus communiter in ecclesie predicationibus obseruatur. Patet igitur q̄ ibesus aliquādo loquebatur parabolice et aliquando plane et hoc rationabiliter. nam ezechiel et alij prophete frequēter vtroq̄ modo loquebantur vt patet cōmn libroꝰ intuenti. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. Item iudeus arguens contra ibesum eo q̄ dicit in parabolis loquor eis vt videntes non videant. et cetera. Arguit contra deum veteris testamenti et per consequens seipsum dicit enim. Dominus Esaie. vi. capitulo: Excreca cor populi bui⁹ et aures eius aggraua. quam auctoritatem. Jbesus ita allegauit tanq̄ implctam in sua predicatione per quam simplices et illūrati fuerunt illuminati apostolis: et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De cā buius cecitatis dictū fuit supra consideratōne prima huius tercij libri. Nec obstat q̄ verba

Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nã apostoli et euangeliste allegãtes scripturã veteris testamenti magis curauerũt allegorice sẽsum q̃ verba. Decauté execratio fuit ab antiquis doctoribus iudeorũ exponẽtibus in libro Af c.i. decoris illud quod dixit moyses Deutro. xxij.c. generatio prauа atq̃ peruersa hec ne reddis domino populo stulte et insipiens. glo. stulte in bis q̃ peccauerunt in sipiẽs ad futurũ seculũ per quod intelligitur tps messie in glos hebraicas vbiq;. Quod autem vlterius dicit ibũm destruere verbum domini dicentis. Nolo mortẽ peccatoris etc nõ valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes et aliq̃ obstinati. De penitentibus dicit dominus verbũ istud et multa cõsimilia. De obstinatis vero dicit cõminationẽ asperã et totalẽ destructionẽ. Job. xxi.c. ducũt in bonis dies suos et in puncto ad infernа descendunt et hoc patet per effectum de choze et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbũ cadẽ ratione sequitur q̃ destruit de⁹ verba sua qõ ẽ iniquũ et cõtra seipsum maxime in verbis vbi in codẽ cõtextu litere talis modus loquẽdi cõtra⁹ de obstinatis et penitẽt⁹ frequẽter inuenitur. vnde Exod. xxxij.c. dicit. Ego occadã. s. obstinatos. et ego viuere faciã. s. penitentes. et psalmo. lxxvij. Cum occideret eos querebãt eũ et reuertebantur etc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorũ pena territi reuertebantur et penitebant.

Contendit q̃ ibũs xps non est deus q̃a orauit.

Decimũ octauũ argumẽtũ iudeorum ex euãgelio sumit ex illo verbo. M. xxvi.c. tũc venit cũ illis ibũs in villã que dicitur gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadã illuc et orem. Et hoc arguit sic iude⁹. Si ibũs est deus quomodo orauit. ipsius enim de⁹ non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loq̃. p supi⁹ dicta facilius istud argumẽtũ iudaicũ solui. q̃ declaratũ est supra p scripturas hebreorũ q̃ messias i veteri testamẽto p̃miss⁹ futurus erat ver⁹ homo et ver⁹ de⁹ in vna psona. Itẽ q̃ redẽpturus erat mũdũ p passionẽ suã in humana natura. Itẽ q̃ ibũs nazarenus ex ver⁹ messias iudeis p̃missus. Ideo habuit corpus passibile et mortale p nra redẽptiõe vsq; ad suã resurrectionem. In qua habuit corpus imortale et gl̃ iosum. Dicendum ergo q̃ ibũs nazarenus in humanitate pro nobis assumpta in qua est mior pr̃e orabat eũ pro nobis sicut scribitur Esaie. liij. et p trãsgressoribus orauit vt. s. non periret. quod capitulum intelligitur de xpo ad litteraz sicut supra sepe declaratum est. Orauit etiam pro seipso Johãnis. xvij.c. pater clarifica filium tuum etc.

Contendit q̃ ibũs xps nõ ẽ deus q̃ fuit tristis et timuit.

Decimũ nonũ argumentum iudeorum ex euãgelio sumit ex illo loco Ma. quo supra Assumpto petro et duob⁹ filijs zebedi cepit tristari et mest⁹ esse. tunc ait illis Tristis est aia mea vsq; ad mortẽ: sequitur. p̃cidit in faciẽ suam orans et dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Primo sic: Quis vn q̃ audiuit de deo loqui tremente et timẽte cũ de⁹ sit oipotens ad faciendũ quodvult sine difficultate. Si autẽ dicatis q̃ iste timor et tremor in carne fuit sed non in anima: q̃s est ita fatuus qui ignoret carnẽ dolere et timere nisi per animam. Itẽ. ij. per hoc q̃ dicẽ transeat a me calix iste etc. patet q̃ in eo non fuit vir⁹ ad saluandũ vitã suã et carnem. respõdetur p̃supposito q̃ sepe supra declarãtũ est q̃ ibũs est ver⁹ deus et verus hõ. Ad primũ dicitur q̃ timor et tremor et similia nõ fuerunt in natura diuina quia hoc est impossibile nisi tm̃ metaphorice sic Ben. vi.c. dicitur. et tactus dolore cordis intrinsecus debebo inquit hominem quẽ creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̃tũ ad ptem anime superiorem que est intellectiua In qua ihesus ab instãti sue conceptõis fuit comprehensor et summo gaudio fruebat. Sed q̃tum ad partem anime inferiorem q̃ dicitur sensitiua et est in organo corporali in qua ihesus fuit viator fuerunt predicta ad opus nostre redemptõis. et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant q̃ christus non habuit corpus passibile sed celeste.

Ad secūdū cum inducitur transeat a me ca/
lix iste. Dicēdū q̄ hec petitio erat sensualita
tis sicut mouentis q̄ naturaliter horret mor
tem sed erat rationis sicut p̄ponētis tā p quā
tū ratione ihūs acceptabat mortē quia volū
tas rōalis in eo erat totaliter volūtati diuie
cōformis. Jdeo dicebat verūtamēnon mea
sed tua volūtas fiat.et accipitur hic volūtas
p̄ appetitu sensitiuo.quē appetitū intellect⁹
superabat. Jdeo de ipso scribitur Ysaie.liij
ca. Oblatus est q̄ ipse voluit.in hebreo sic
habetur in angustiatus est q̄ ipse voluit. et
infra eodem ca. dicitur ipse tradidit in mor/
tē animā suā et cū sceleratis reputatus est:et
p̄pter hoc dicebat math.xxvi.c. Spūs q̄dē
p̄mptus ē.i.volūtas rōis p̄mpta ē ad mor
tē caro aūt infirma.i.sensualitas.et hoc iue/
nitur nō solū ō ihū nazareno.sed etiā i mar
tirib⁹ in nouo testamēto sicut patet de mult⁹
et etiā in veteri testamento. De machabeis
ab antiocho tormētatis.et de beleazaro de
quo dicitur.ij.Machabeorū.vi.c.sed cū pla
gis perimeretur ingemuit et dixit. Domine
q̄ bēs sanctā sciam tu scis q̄ cū amorte pos/
sim liberari graues corporis sustineo dolo/
res.fm animā aūt.i.secūdū ptem anime su
perior libenter hec patior. Quod autem ar
guit iudeus q̄ caro non dolet timet et trista
tur nisi per animā hoc est verū de anima sen
sitiua.sed quia nescit distinguere inter sensū
et intellectū ideo facit ridiculosum argumē
tum.

Contendit iudeus q̄ xp̄us non est deus
quia iuit ad ficulneam ad p̄quirēdū fructus
que nō habebat nisi folia et q̄ maledixit ei
cū nihil nocumenti sibi fecerat.

Jcesimū argumētū iudeorū ex euā
gelio sumit̄ ex illo q̄ scribitur. M.
xxi. Mane autē reuertens in ciuita/
tem esurijt et videns fici arborē vnā sec⁹ viaz
iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tā/
tū.et ait nū q̄ ex te nascat̄ fruct⁹ in sēpiternū
et arefacta est continuo ficulnea. Ex his ar/
guit sic iudeus. Si ihūs fuisset de⁹ p̄gnouis
set a lōge fructū ficulneū nō bēre nec ad eaz
iuisset. Jtē cū ipse dicat bñfacite his q̄ ode/
rūt vos. quō maledixit arbori q̄ nihil nocu
erat sibi.et ideo videtur hoc fecisse ex ire p̄tur
batione.dicendū q̄ ihūs nō solū in q̄tū de⁹
quē nihil p̄t latere sciuit fructū in arbore nō
ē.sed etiā in q̄tus hō q̄ libet etiā sat⁹ sim
plex poterit illud scire cū nō eēt tēp⁹ ficorū vt
dicat̄ Marci.xi.c.ad q̄d ergo iuit ad arborez
fructu vacuā. Dicēdū q̄ sicut p̄phete veteris
testamēti aliq̄n p̄phetabāt verbis.aliq̄n sen
sibilib⁹ signis.sicut Jeremias p̄dixit ō̄stru
ctionē ciuitatis iherusalē per caldeos et: por
tauit catbenas ligneas in collo suo vt habe
tur hieremie.c.xxviij.ad significandū q̄ po
pulus catbenis vinct⁹ duceretur in captiui/
tatem.ita ihūs q̄ hic dicit̄ p̄phā magn⁹ Lu
ce.x.c.et de quo p̄dictū fuit Deutro.xviij.c.
p̄phetā suscitabit vobis deus de fratrib⁹ ve
stris etc.destructionē ciuitatis iherusalē fu/
turā p romanos p̄dixit Luce.xix.eo q̄ nō co
gnouisset tēpus visitationis sue.s.p xp̄m.
Que q̄dē cognitio ad sacerdotes et legispi/
tos p̄tinebat et ideo defectū eorū et puniti/
onē signauit p sensibile signū arboris fructu
carētis. Nā ipse veniens ad sacerdotes et le
gispitos quorū fructū boni esurichat vacu/
os bonis operibus inueniebat et per male/
dictionē arboris eos a deo maledictos si/
gnificauit. Et per eius arefactionē eorum ō̄
structionē p̄figurauit. Nā postea capta ciui/
tate p romanos cū sacerdotes miam peterēt
tū⁹ uisit eos occidi dicēs eos eē degeneres
dei qui tēplo destructo cuperēt supuiuere.
Patet igitur ex p̄dictis q̄ ihūs circa ficulne/
am nihil faciebat ex ignorātia seu p̄turbatō
ne ire sed ex magna ratione et mysterij signi
ficatione.

Contendit q̄ ihesus xp̄s non est deus q̄
accepit ab alio potestatem dicēs data ē mi/
chi omnis potestas in celo et in terra.

Jcesimū p̄imum argumentum iu/
deorum est ex euangelio sumitur ex
illo verbo .Matb.vltimo.c. data ē
mihi omnis potestas in celo et in terra. Ex
hoc arguit iudeus q̄ ihūs non sit deus qui
ex se est potentissimus et ab alio non accipit
potestatem. Si autem dicatur q̄ a patre da/
ta ē sibi p̄tās hoc nō valet q̄ xp̄iani dicunt
p̄rem et filiū eē eccles. Dicēdū q̄ i ihesu du/
plex est p̄tās sicut est duplex natura: Vna ē
potestas diuina quā habet ab eterno nō ta/
mē a se sed a patre a quo est distinctus i p̄so

na nō tamē in hoc minor est patre qz ab eo accipit eandē in numero naturā et potestatē sicut sepius superi⁹ dictū est. tñ ihūs non loquitur hic de ista ptāte sed de alia quā assumpsit in humana natura. Nā ab instanti assumptionis humane nature ad personā filij illa natura habuit excellētiam super oēs creaturā auctoritatiue nō tamē executiue. Naz inter oēs apparuit in forma serui in humana natura passibili ꝓpter mysterū nostre redēptionis ad iplēdū sicut fuerat predictū Isa. liij. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portauit. Disciplina pacis nostre super eū et liuore eius sanati sumus quod intelligitur ad literā de xp̄o etiā ſm antiquos doctores hebreorū ꝑut dictus fuit supra libro primo in appitiōe nouitbe sauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatē executiue ideo tūc dixit data ē mihi omnis ptās etc. Tñ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostendit apostolus ad hebreos. ij. c. Per hanc tamen potestatē que finita ē non est nec erit equalis deo patri. Sic ergo patet responsio ad obiecta iudeorum ex euangelio.

Contendit qz ihūs xp̄s non est vnus de⁹ cum p̄re et spūsancto quia ipse descendit in vterū virgis et non p̄r et spūssanctus.

Icesimū secūdū argumentum iudeorum accipitur ex verbis xp̄ianorū. Unde dicit iude⁹ sic vos xp̄iani dicitis qz est vnus creator. et qz xp̄s vester est filius eius et qz descendit de celis sine separatōne a p̄re et a spūsāncto. qñ ergo vos dicitis qz filius descendit in vtero virgis quero si tūc pater et spūssanctus fuerunt ab eo separati. aut non. Si dicatis qz sic. est contradictio in verbis vestris. quia dicitis qz descendit sine separatione ab eis. Si vero dicatis qz nō. sequitur qz pater et spūssanctus sunt incarnati sicut et filius quod vos negatis. Dicendum qz descensus filij in vterū virginis non est intelligendus per motū localē sed ꝑ nouū effectū i virgie. q quidē effectus est cōiunctio diuine nature et humane in vna persona. Dec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter: Uno mō effectiue et sic facta fuit a tribus personis. s. p̄re et filio et spūsancto. nam eorum opera sunt indiuisa. Alio modo terminative et sic illa coniunctio terminata est ad personā filij ꝓpter quod solus filius dicitur incarnat⁹. licet autem ad hoc non potest poni exemplum qz non habeat plus de discōuenientia qz de conuenientia tamen qtum ad aliquid potest poni conueniens. Ponatur igitur casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimoniū berthe cū sorte qui est media persōa. Si igitur queratur a quo ē effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet qz a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue: patet qz ad sortem tantum ꝓpter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in proposito. quia licet pater et filius et spūssanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in personis. Incarnatio vero terminata est ad filium ꝓout persona/liter distinguitur a patre et spiritu sancto non tamen dicitur separatus ab eis. quia nomē separationis non accipitur in diuinis personis quia significat diuersitatem essentie non autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus terciam illarum de quibus p̄t dici qz quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodem modo dicēdum est qz opus incarnationis aliquando attribuit⁹ patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suum etc. Ad Galat. iij. Quādoqz autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre et veni in mūdum. Johis. xvi. ca. Qñqz attribuitur spūisancto vt in symbolo. Qui cōceptus est de spūsancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnationis fuit maxime potentie sapientie et bonitatis que tribus personis attribuuntur solus tamen filius terminative vt dictum est indutus est veste carnis humane iuxta illud ad philippēn. ij. Exinanuit seipsum formam serui accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inuentus vt homo. Sic igitur patet qz ad dictum christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

Quod ihesus christus non est deus quia fuit missus siue mittens

Jcesimū tercium argumētum iudeorū est: Quero a vobis xpianis. dicat iude⁹. Utrū videlicet xp̄s fuit mittens vel missus. Si dicatis q̄ missus: quis vn q̄ audiuit deū missum ad alterū quasi dicat hoc est apertū mēdaciū. Si autē dicatis q̄ est mittens: vos facitis eū mēdacē. quia dicit Job. viij. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. dicēdū q̄ dei filius ē mittens et missus. fuit ei missus in mūdum a patre et spūsancto in sua incarnatione benedicta. sicut superius fuit declaratū argūmento. xxiij. quarte considerationis per auctoritatē. Esaie. xlviij. et nūc misit me dñs et spūs eius hec dicit sanctus tu⁹ redēptor israel. est etiam mittēs spūsanctum sicut dicit Job. xv. mittā vobis spūm veritatis etc. Circa qō sciēdū q̄ missio alicuius importat duplicem habitudinē vnam ad mittētē ſm quam aliquomodo missus p̄cedit a mittēte. Aliam ad terminū ad quē mittitur ſm quā missus est vbi prius nō erat vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autē in diuinis nō sit p̄cess⁹ vni⁹ psone ab alia ſm motū localē vel separationē realē tamen est ibi processus ſm originē q⁹ filius p̄cedit a patre et spūsāct⁹ ab vtroq̄ sic igitur filius et spūssanct⁹ habēt habitudinē admittētē habēt etiā habitudinē ad terminū missionis nō tamen sic intelligēdo q̄ incipiant esse vbi prius nō erāt simpliciter q⁹ de necessitate sunt vbiq̄ per essentiā potentiā et presentiā sicut patet hieremie. xxiij. Celū et terrā ego ipleo dicit dominus. Sed sic intelligendo q̄ incipiāt esse vbi prius erant tamē alio modo dicitur filius missus in mūdū a patre q̄n incepit ibi eē vt homo vbi tamē prius erat vt deus Jobāms. i. ca. In mūdo erat et mund⁹ per ipsum factus est et mund⁹ eū non cognouit. In propria venit etc. et spūssanctus similiter dicit missus apostolis visibiliter. quādo super eos apparuit signo visibili. Nā hoc modo prius non erat ibi. et quotidie mittitur invisibiliter ad sanctificandū creaturam rationalem. quia incipit ibi esse per grām sanctificātem. vbi tamē prius erat per essentiam p̄nciam et potentiā Ad argumentum iudei patet q̄ non est contradictio quia licet filius sit mittens et missus non est ſm idem.

Contendit q̄ ihūs xp̄s non est de⁹ quia locutus est satban studet ad interficiendum me.

Jcesimū quartū et vltimū argumētū iudeorum est in libro symonis cephe dicit ibū. Ecce satbā studet ad interficiēdū me ō manu domini et non dabit me in manu satban. Ex hoc arguit iude⁹ dicens. Quare nō cōfudemini vos xp̄iani dicere istum deum sic loquentem. dicendū q̄ iste iudeus falsum accipit. Nā in epistolis petri aut alibi non inuenitur hoc dictū a ihū nazareno tū si hoc dixisset et factum fuisset nullū inconueniens sequeret. Nā supra declaratū est q̄ ihūs est verus de⁹ et verus homo in vna persona ipse vero sicut deus p̄misit se inq̄ntū homo a dyabolo tēptari et de loco ad locū portari vt supra dictum est et quia pater et spūssanctus sunt vnus deus cum eo Jdeo ab ipsis fuit etiā ista p̄missio. Jdeo si satban hoc mō fuisset p̄missus quereret q⁹ iudeus allegat falso nullum inconueniens sequeretur. Patet etiā iudei falsitas vt dicit Nicolaus de lyra per hoc q̄ obiectiones suas in apto mendatio terminauit.

Tractat de bello iudeorum p argumēta sumpta ex natura et allegāt cōtra legē xp̄i. xxiij. impossibilia.

Exta consideratio est de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura. Sicut enim mille nocendi modos habet dyabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim miserabiliter duo bella prima perdiderunt tanq̄ homines sine lege ad speculum nature se vertentes vigintiquatuor impossibilia nature mouent contra nostruz fidei fortalicū. si forte possint illud expunare ac si musca volatu alarum suarum niteretur obscurare claritatem solis.

Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.

Primum impossibile mouetur circa incarnationē filij dei. Arguit ergo iudei sic. Impossibile est deū inquinari ergo impossibile est deum incarnari. ātecedēs

est cõiter concessum. sed consequentia ꝓbat quia ad oppositũ ꝓntis sequitur oppositũ antecedentis. Sequit ei si possibile ē deũ incarnari ergo possibile est deũ inquinari qz si deus incarnaretur ingrederet in corpore mulieris que ē res imũda et consequenter inquinaretur. Respondetur negãdo consequẽtiã et ad ꝓbationẽ ꝙ ex incarnatione in corpoꝛ mulieris sequitur inq̃natio. cũ mulier sit res imũda et ex cõtactu imũdi polluitur tangẽs Dico ꝙ hec ꝓbatio nulla est. qz cũ lux solis tangat res imũdas et nõ inquinetur. quanto magis deus qui solẽ facit inquinari a nullo imũdo põt. Itẽ et si concederetur de alijs mulieribus qz imũde sint de virgine tamen matre dei nullatenus concedetur qz ipa mũdissima fuit. De ipsa. n. ꝓbetauit Dieremias. c. iij. Nouũ faciet dominus super terram mulier circũdabit virũ. in quo ostenditur ꝙ hec mulier mũdissima fuit in cõceptu suo et natiuitate. alias non eẽt nouũ. qz antiquuz est mulieres concipi et generari in peccatis: Itẽ alij infantes inquinantur in ventre matris et istud est antiquum sed fuit nouũ i vẽtre virginis. ꝙ vir ille de quo loquitur ꝓpheta. plenus scia et virtute ab instantu sue ꝯceptionis imũdissimo illo vtero mundissime continerctur. nec matricẽ mulieris quam deus ordinauit locũ nature humane concipiende reputare ꝺbem⁹ locũ imũdũ nec malum sed tanꝙ meliorem datuz ab eo nature humane in actu. qz ibi intus intrauit spũsctus ad samsonem et ad bieremiam et ad ioannẽ baptistam et ibi intus in corpore illo creat deus de nouo animã rõalem in qualibet creatura que fuit et erit. De mũdicia etiã huius mulieris ꝓbetauit salomõ cantico. rum. iij. ipsam laudãdo in persona dei patris dicens. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te ecce ꝙdare absꝙ macula et imũdicia ipsam confitetur. Itẽ eã amplꝰ laudãdo in eodẽ libro dicit Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Vocat aũt deꝰ filias suas oẽs virgies q̃ opa castitatis pietatis et virgitatis fecerũt. Sed ꝓpter excellẽtissima opa virgis inter filias suas eã liliũ vocat. qz et si ille sint filie tñ cum aliqꝰ spũs originalis vel venialis culpe fuerunt. Dec aũt lilia inter spias sine spinis culpe et imũdicie. Ne mireris ergo iudee si i virgine mũdissima deꝰ tñ voluerit humilia ri ꝙ in ea sit incarnatus sine inq̃natione q̃ cũctꝙ et de ea nasci virgie pmanẽte ꝓpter nostrũ amorẽ. Danc ei humiliationẽ videbis ꝙ deus ostendit moysi in figura quãdo se demõstrauit eidẽ in figura rubi. nũquid nõ erãt multe alie arbores nobilissime noluit tamẽ apparere nisi in infimiore arbore vt sũmã humilitatem suam ostenderet. et sicut ñ cõburebatur deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab aliis sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et nõ cõburebatur sed mansit integer et icorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mẽte et corpe semp permãsit. In hoc ergo virgine deꝰ descendit ibi se humiliauit verbũ caro factũ mũdissiꝫ cõceptiõe virginei et mũdissimi thalami. Et si dicat iudeus quõ est possibile deũ humiliari cum sit altissimus. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius pfectione sed extollit et superaltatur eius clemẽtissima bõitas ex amore ꝓ humani generis redẽptione. ꝙ ne sit tibi difficile testimonijs legis tue pandeꝛ ꝓpono eius humiliatẽ. qz nõ solũ se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictum est. Sed et vltra se humiliauit humillime inter homines cõuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuꝰ venit tibi iustus et saluator et ipse pauper et ascendens super asinam. Ecce nimia humiliatõ ꝙ ille qui ē dominus celorum et terre oĩmꝙ diuitiarũ venit pauper mãsuetus sine aliquibꝰ diuitijs mũdi. et sup asinã ascendẽs ꝙ vnꝰ miser iudeꝰ ignominiã reputaret. Predicta ꝓphetia ad literã etiã secũdũ hebreos intelligitur ꝺ messia de quo ꝓbatũ ē supra argumẽto. xxij quarte cõsiderationis huius tercij libri. ꝙ ꝺberet eẽ deꝰ et probatũ ē supra etiã primo libro in aptione. xij. thesaurorũ ꝙ iste venus messias deus et homo est ihũs nazarenus. Secũdũ testimoniũ est dauid ꝓpheta qui i psalmo. cxxxvij. in pson dei loquẽs et ostẽdens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo ꝓteritũ pro futuro. Dicit Credidi ꝓpter quod locutus sum ego aũt humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oĩs hõ mẽdax. Sed supple ego satisfactã ꝓ omnibus illis qui conuersi fuerint ad me. s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuã dño ꝓ oĩbꝰ q̃ retribuit michi

Salice salutaris accipiam et nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis filiꝰ dei qui licet sit altissimꝰ in excessu suo nimis tñ est humiliatus ꝓpter nos. qz nos oēs mendaces essemus si dicerēmꝰ qō possumꝰ facere satisfactionem deo patri ꝓ culpa generis humani. Et qz eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝓpter nos nō solū nascēdo et cō uersando inter homines sed etiā factus pri obediens vsqꝫ ad mortē crucis ꝓpter qō et dus exaltauit illū et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicatur ad pbilippen. ij. Dīne est ꝙ credētes in xpo nō solū exaltabūtur in alia vita sed etiā exaltati sunt in psenti. qz est eis data potestas super terram. et nō credentibus est ablata. sic enim impletus est canticū virginis. Deposuit potentes d se de. s. iudeos incredulos. et exaltauit humiles. s. credentes xpianos. Attende ergo quā ta fuit humilitas xpi. non ei solū humiliauit se deo patri factus obediens vsqꝫ ad mortem crucis. que erat vilior et turpior mors q̄ tunc dabatur. sed etiā non contradixit discipulo ꝓditori eum vendenti. nec contradixit venditioni. nec contradixit malicie iudeorū ipsū ementi. nec cōtradixit seniorib⁹ populi ipsum falso accusantib⁹. nec cōtradixit pōtificibus sacerdotū cū iudicantibus. nec cō tradixit principibus terre ipsum sententiantibus. nec contradixit ministris iustitie ipsū crucifigentibus. omnia ergo quecūqꝫ in eo voluerunt facere facta sunt. nec aputt os suū in summa patiētia et humilitate vt impleret volūtatem patris et vt nobis ꝓberet exemplū humilitatis. et si ꝓbetevolūtati diuine se humiliauerūt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓpriū interesse vel aliqua excusatione. sicut noe obediens deo se humiliauit faciēdo archaz vt saluaret se. Abrabā si dimisit terraz hoc fecit vt liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se cū eū dñs misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat ipeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicendo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ nō poterat Abacuch ꝙ nō sciret. et sic de alijs. Sed xps nunqꝫ se excusauit nū q̄ murmurauit. et sic patet summa humilitas saluatoris in quo humānitas eius glorificauit diuinitatem super omnes et diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas. nec eius ꝓpritati virgineo vtero incarnari. et quomodo etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

Impossibile. ꝙ corpus xpi sit eiusdem rationis. cum nostro cum. nō sit ex maris semine generatum.

Ecūdū Impossibile est Vos xpani dicatis ꝙ ihūs nazarenus conceptus est sine virile semine. Jtē affirmatis ꝙ corpꝰ eius fuit eiusdē nature cū nostro boc vidēf ipossibile qz cū bō naturaliter generatꝰ bēat corpus naturaliter constitutuz ex semine maris et eo ꝙ femina submistrat q̄quid sit illud. ergo ipossibile est corpꝰ xpi esse eiusdem nature cū nostro. si nō ē ex maris semine generatū. ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit boiez illum ex virgine matre nasci absqꝫ virili semine. sicut tangit sanctus Thomas. in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. xliij. semen enim viri reqrit in generatōe humana tanq̄ principiū actiuū ꝓpter virtutē actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatōe corpis xpi nō potuit cē naturalis. qz virtus naturalis non subito pficit totam corpis formationē sed ad hoc indiget tēpore. corpꝰ aūt xpi in ipso principio sue cōceptionis fuit formatū et organizatū simul caro et aiata caro. Reliquitur ergo ꝙ generatō xpi humana fuit absqꝫ virili semine. Jtē semen maris in generatione aialis cuiuscūqꝫ trahit ad se materiā quā mater mistrat quasi virꝰ que est in semine mans intendat suipsius complemētū vt finē totius generationis. Unde et cōpleta generatione ipsum semē imutatuz et cōpletū est ꝓles que nascatur sed in generatione humana xpi fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinā psonā. ñ aūt aliqua psona seu ypostas humana cōstituenda vt ex pdictis patet. Non igitur in hac generatōne potuit cē actiuū principiū semen viri sed sola virtus diuina vt sicut semen viri in generatione communi hominū in suā substantiam trahit materiā a matre ministratam. ita eandem materiam in generatione xpi verbū dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est ꝙ cōueniens erat vt

in ipsa generatiõe humana verbi dei aliqua ꝓprietas spũalis generatõnis reluceret. verbũ aũt ſm q̃ edicente ꝓgredietur siue interi⁹ cõceptũ siue exteri⁹ platũ corruptionẽ dicenti nõ affert sed magis pfectionis plenitudo p verbũ attendit in dicẽte cõueniens igitur fuit vt sic verbũ dei ſm humanã generationẽ cõapetur et nasceret vt matris integritas nõ corrũperetur. Cũ boc etiã manifestũ est: q̃ verbũ dei quo oia cõstituta sũt et quo oia in sua integritate cõseruãt sic nasci decuit vt p oia mris integritatẽ seruaret. Cõueniẽs igitur fuit hãc generationẽ fuisse ex virgine. sic ergo habem⁹ q̃ necesse fuit xp̃m nasci de virgine matre eius integritate seruata et sine viri semine. Nunc secũdo ad argumentũ q̃ i ſert impossibile eẽ corpus xp̃i esse eiusdẽ nature cũ corpore nostro ex quo nõ est cõceptus ex viri semine. Dico q̃ ad boc est mãifestatio. Aristotelis dicẽtis q̃ semẽ maris nõ intrat materialiter in cõstitutionẽ cõcepti ſz solũ est principiũ actiuũ. Materia vero corporis tota ministratur a matre. et sic q̃tũ ad matrẽ corpus xp̃i non differt a corpore nro. Nã et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo q̃ est sumptũ a matre. Si vero aliquis p̃dicte positioni. Aristotelis repugnet adhuc p̃dicta obiectio efficatiã nõ habet. similitudo enim aliquorũ aut dissimilitudo in materia non attenditur ſm statutus materie in principio generationis. sed ſm p̃ditionem materie iã p̃parate ꝑut est in termino generationis. Non enim differt secundũ materiã acr ex terra vel ex aqua generat⁹ quia licet aqua et terra in prĩcipio generationis differentia sunt. tamẽ p actionẽ generantis ad vnã dispositionẽ reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solũ ex mulere sumitur põt reduci in finẽ generatõis ad eandẽ dispositionẽ quã habet materia. ſi sumatur simul ex mare et femina. vñ non erit aliqua dissimilitudo ꝓpter diuersitatem materie inter corpus xp̃i quod virtute diuina formatũ est ex materia a sola matre. et corpora nostra que virtute nature formãtur ex materia etiã ſi ab vtroq̃ parente assumantur. manifestum est et q̃ plus differt a materia q̃ ex viro et muliere simul assumitur limus terre ꝺ quo primũ hominẽ deus formauit quẽ vtiq̃ constat fuisse verũ hominẽ ei nobis p oia simile q̃ materia sumpta solũ ex femina ex qua corpus xp̃i formatũ est. Unde natiui/tas xp̃i ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius. nec similitudini ei⁹ ad nos Licet enim virtus naturalis requirat determinatã materiã ad determinatũ effectũ ex ea producendũ. Virtus tñ diuina que põt ex nichilo cuncta ꝓducere in agendo ad materiã determinatã non coartat. Similiter aũt nec per boc aliquid deperit dignitati matris xp̃i q̃ virgo cõcepit et peperit. quin vera mater et naturalis filij dei dicatur. virtute enim diuina faciente materiã naturalem ad generationem corporis xp̃i ministrauit q̃ solũ ex pte matris requiratur. Ea vero que in alijs mribus ad corruptionẽ virginitatis faciunt nõ ordinantur ad id qꝺ mris ẽ. sed solũ ad id qꝺ patris est. vt semẽ maris ad locũ generationis perueniat verba sunt sancti Thome vbi supra. sic ergo patet declaratum q̃ licz corp⁹ xp̃i absq̃ virili semine sit cõceptũ eiusdẽ nature vere ẽ cũ corpe nro ex virili semine concepto. Sed dicet bic fortassis iudeꝰ. Tu xp̃iane satisfacis mibi ex natura q̃ nõ sit impossibile ibũm nazarenũ cõceptũ fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre. ſz volo q̃ mibi ex sacra scriptura si quã habes illud ostendas. Ad boc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo. vij. allegãs illud Ysaie xlv. Rorate celi desuper et nubes pluãt iustũ aperiatur terra et germinet saluatorẽ. et iustitia oriatur simul ego dñs creaui eũ ꝓpter boc nanq̃ q̃ ait Rorate celi desuper et nubes pluãt iustũ. notauit de celo spũmsanctum fore ꝺscẽsurũ. ꝓpter boc autem q̃ sequitur. Aperiat terra et germinet saluatorẽ. corp⁹ virginis accipimus que superueniente spiritusancto et conceptura et saluatorem fuerat parritura ſz et boc quod ẽ. ego dñs creaui eũ inuitur q̃ absq̃ patris carnalis auxilio dñs cũ proge nuit. Unde et cõtra illos qui boc nõ credunt intulit in sequenti. ve q̃ cõtradiat factori suo testã de samijs terre. et alibi. Nunquid dicit lutum figulo suo quid facis et op⁹ tuũ absq̃ manibus est. Et iterũ ve qui dicit patri qꝺ generas et muliери quid ꝑturis. Sic inuchit in illis qui de boc dubitant et querũt quomodo deus cũ genuerit. et bearam cauſant mariam q̃ absq̃ virili cõmixtiõe pepit. Jterũ contra incredulos loquẽs ꝓpbeta ait. nũquid ego q̃ alios parere facio ipse nõ parã

dic dñs. Si ego q̄ generatōnē alijs tribuo ste rilis ero ait dñs deus tu⁹. Sic nāq; etiā ostē ditur q̄ deus eū sine carnali p̄re gēuerit hoc sane intelligentib⁹ credo sufficere q̄ de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille. hec p̄ductus doctor. Ecce iudee babes auctorita tez sacre scripture et expositorē pertū tui ge neris in xp̄i cōceptione sine virili semine. Sz dicit iude⁹ ex supradicta auctoritate admin⁹ ego possum b̄re q̄ maria fuit ꝺflorata et cor rupta. Probaf̄ q̄ dicit ꝓphetia. Aperiatur terra et q̄d est huius terre apitō nisi marie ꝺ floratio. Respondef̄ q̄ per apitionē non in⁹ telligitur deflorato vel libidis feditas sz cō ceptionis fecūditas apta dicitur fuisse q̄tū ad xp̄i ingressum nō apta per virū sicut et fe⁹ nestra vitrea dicit̄ apiri radio solis nō p fra cturā vel diuisionē aliquā. sed q̄ radi⁹ eam intrat ꝑm subtilē sui naturā. Doc modo im⁹ mo subtiliori dicit̄ porta clausa apta eē prin cipi ezechielis. xliij. q̄ xp̄s uterū virginis p virginitatē clausam intrauit p ineffabilē mo dū. verba sunt alani in suo quadripartito lib. iij. ca. lv. Sed dices iterū. exquo fuit forma⁹ tū corpus xp̄i in virgine illa. Respōdetur sc cūdū dyonisiū de diuis nominib⁹ q̄ ex pu⁹ rissimis et castissimis sanguinibus virginis sed vbi erāt isti purissimi sanguines. Respō detur q̄ in corde virginis vt pie credi potest sicut legitur in libro de approbo et prospero Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius mēbrū in animali et primū et loc⁹ vite ac vera caro. Secūda ē q̄ ille qui venebat dare vitā debebat carnē sumere a mēbro vite et nō ab altero. Tercia rō est q̄a cor ē mēbrū in medio aialiū. et cū in medio cōsistat virtus iō ab eo debuit carnē assumer̄ Quarta rō est q̄ scriptū ē. prebe mihi fili mi cor tuū. Ideo illud ē qō de⁹ petit a quolibet nostrū cū virgo btā seipsam dimiserit in ptā te dei sequitur q̄ de⁹ illud qō petit ab alijs et ab ea similiter et cū ipa eidē se dederit volū⁹ tarie seq̄t̄ q̄ et ipse accepit cor eius ad for⁹ matiōnē corporis xp̄i filij sui. Quita ratō est q̄ cor virgis limpidius et purius erat q̄ vn⁹ q̄ fuit vel erit alicuius pure creature in mun do. iustū ergo erat q̄ exquo de⁹ volebat car⁹ nē assumere q̄ acciperet de meliori. Sexta rō est q̄ cor est tēplū spūssancti. et ideo ꝺebat ex eo carnē assumere. Et si queras quātū ac cepit de illis sanguibus cordis virgis. Dici tur q̄ tm̄ accepit q̄ in virgine nihil diminu tum fuit de sua vita nec de suo esse. Sicut ei ade nihil defuit cū ꝺe eius costa deus euam formauit. sic nec virgini aliquid defuit ꝺ ei⁹ vita vel eē cū verbū dei de ea carnē accepit. Illi tm̄ sanguines statim fuerūt i mēbro illo sz i matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine prebente consensum subito et in instanti simul fuit caro et anima tata caro vt su pradictū est. Nec mirens si sine vir semie cō cepit. hec ei mirabilia deus operaf̄. Nūquid adā fuit i mūdo p̄ductus sine semine patris et matris. Nūquid eua fuit de semine matris Nūq̄d virga moysi que deuorauit serpētes habuit os. Nūquid virga aaron que florū⁹ it habuit radices. Nūquid rubus ardebat et nō habebat prunas. Nūquid sal quod misit deus i aquis amaras et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris si virgo btā spū sancto cooperante cōcepit non ex virili semi⁹ ne.

Impossibile est q̄ mors xp̄i sit satisfacti pro peccato originali cū ipse non sit mortu⁹ ꝑm naturā diuinaz sed humanā ꝑm q̄ alij bo mines non erant sufficientes ad satisfacien⁹ dum.

Ereū Impossibile est. Vos xp̄iani dicitis q̄ specialiter ꝓpter peccatum originale necessariū fuit xp̄m nasci et pati. q̄ quidā totā naturā humanā infece rat homine prio peccante hoc ī possibile vide tur q̄ si alij hoīes ad satisfaciendū p peccato originali sufficientes nō sint nec mors xp̄i p peccatis humani generis satisfactoria videf̄ fuisse q̄ et ipse ꝑm humanā naturā mortuus est et nō ꝑm diuinam. Respondef̄ q̄ ad satis faciendū pro peccato totius humani gene⁹ ris mors xp̄i sufficiens fuit q̄ q̄uis ꝑm hu manam naturam solum mortuus fuerit ta⁹ men ex dignitate persone patientis que ē p⁹ sona filij dei mors eius redditur pciosa. Manifestum est autem etiam in reb⁹ huma nis q̄ quanto persona est altior. tanto pena quam sustinet pro maiori computatur. siue ad humilitatem et caritatem patientis. siue ad penam inferentis. et sicut maioris est cri⁹ minis alicui persone inferre iniuriam q̄ ma ioris dignitatis existit. ita virtuosius ē et ex maiori caritate procedēs q̄ maior persona p

alijs se subijciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa pta gentiles libro. iij. ca. lv. in solutõe ad. xxxiij. argumentum

Impossibile est quod xps sufficiẽter satisfecerit pro peccatis humani generis ex quo homines adhuc pẽas patiuntur qs pro pecato iductas scriptura diuina ꝓmemorat

Quartum impossibile est. Vos xpiani dicitis quod xps vester ꝓ peccatis humani generis sufficaeter satisfecit hoc videtur impossibile. quia si verum esset iustus videt esse quod homines adhuc penas patiãt quas pro peccato scriptura diuina inductas eẽ ꝓmemorat sicut maledictio terre in ꝓducendo spinas et tribulos. sudor vultus in labore puluerizatio corporis in morte et dolor partus. Constat autẽ ꝙ has penas adhuc experitur genus humanũ ergo impossibile videtur ꝙ xps sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. Rñdetur ꝙ quis xps ꝓ peccato originali sua morte sufficienter satisfecerit. nõ est tamẽ inconueniens ꝙ penalitates ex peccato originali cõsequentes remaneant adhuc in hoibus qui etiam redẽptionis xpi ptcipes fiũt vt ratio illa ꝓcedit hoc. n. congruenter et vtiliter factum est. vt pẽa remaneret etiã culpa sublata propter tria. Primo quidẽ vt eẽt conformitas fidelium ad xpm sicut mẽbrorũ ad caput. vnde sicut xps pri⁹ multas passiões sustinuit et sic ad immortalitatis gloriã puẽit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerent et sic ad imortalitatẽ puenirẽt ꝙ si portãtes in seipsis insignia passionis xpi. vt similitudinẽ gle eius consequerentur sicut apostolus ad romanos dicit. Heredes qdẽ dei coheredes autem xpi. si tamẽ cõpatimur vt et simul glorificemur. Secũdo qz si homines venientes ad ibm statim imortalitatẽ et ipassibilitatem consequerentur homines ad xpm accederent magis ꝓpter hec corporalia beneficia ꝙ ꝓpter spualia bona quod est contra intentionẽ xpi venientis in mũdũ vt homines ab amore corporalium ad spualia transferret. Tercõ qz si accedẽtes ad xpm statim impassibiles et immortales reddẽrẽtur hoc quodãmodo cõpelleret homines ad fidẽ xpi susapiendã et sic meritũ fidei minueretur. Hec est responsio sancti thome vbi prius. Aliter mãdet magister alfonsus conuers⁹ in libro bellorũ dei titulo. xxxv. dicens ꝙ natura anime sequitur naturam corporis quia sicut rota trahit rotaz in horologio sic sensitiua pars intellectiuam. nisi ꝙ vltra hoc i hominis anima est virtus ad elongandum se a corporis inclinatione et natura ex dictamine rationis ꝙ nõ posset eẽ de radice nature corporis nisi corrũperetur et mutaretur modus sue creationis. et tũc exiret a natura illi⁹ generis. Et ideo dicerũt sapientes ꝑbi ꝙ vtplurimum curari non possunt infirmitates corporis cũ quibus homo natus est vel si herecitauit eas ex patre vel matre. sed infirmitates anime spãliter anime rõalis possunt habere remedium. Et tõ quãdo adã peccauit qui fuit radix humani generis et inclauit animã suã rõalez post naturã corporis sui fuerũt posite super eũ pene ꝓpter illud peccatũ et ꝓpter ipsum pene in toto genere humano iguur ꝗquid ibi secutũ est in natura corporis non potuit habere mutationẽ. et ideo remanserũt pene que posite fuerunt supra corpus semp. sicut ille pene. in sudore vultus tui vescens pane tuo. et in dolore paries filios. et puluis es et in puluerem reuerteris. qz ex eo ꝙ degluditus fuit fruct⁹ vetitus arboris scie boni et mali. in corpus. Ade fuit i eo malũ post bonũ. Pena vero anime ꝓpter illõ peccatũ qz iclauit se anima corpori mansit infirma ante aduentũ xpi. Et ideo in veteri lege nõ fuit nominata aliqua remuneratio animarũ que potuit salutẽ habere. non inuenta causa medicine sed ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraqz solutio bona ẽ ꝫ prima est efficatior. Potest etiã dici ꝙ pene sũt duplices. quedã spũales. et quedã corporales. xps abstulit penas spũales ex eo ꝙ per doctrinam suã tradidit modũ quo vnusqs qz potent liberari a penis spũalibus et temporalibus et eternis. ex virtute penitentie et aliarũ que in sua doctrina clarissime ostenduntur. Pene vero corporales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione. quia tũc corruptibile hoc induet incorruptionẽ. et mortale hoc imortalitatem. vt patz prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es et in puluerez reuerteris. non esurient neqz sitient. neqz ceciet eos est⁹ nec sol: Esaie. xlix. et iterũ apocalipsis. vij. non esurient neqz sitient ãpliusneqz

cadet super ipsos sol neq; vllus estus quo/niam agnus qui in medio throni est reget il los et ꝺducet illos ad fontes vite aquaꝝ.et absterget ꝺeꝰ oēm lachrymā ab oculis eorū tunc ei vt dicitur Esaie.li. Erit letitia sempi terna super capita eorū gaudiū et letitiā ob tinebūt et fugit dolor et gemitus.

Impossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfe cerit pro peccatis ex quo querūtur remedia ꝑ abolutione peccatorū.

Quintū ipossibile est. Vos xp̄iani as/seritis ꝙ xp̄s sufficienter satisfecit ꝑ peccatis humani generis. hoc vide tur ipossibile. qz si sic esset non essent vltra re media ꝑ abolitione peccatorū querenda. ſz cōstat ꝙ queruntur semper ab omnib⁹ q̄ sue salutis curam habent. ergo falsum est et im/possibile ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝑ pec catis humani generis. Respōdetur ꝙ q̄uis xp̄s ꝑ peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tñ vnicuiq; reme/dia ꝓprie salutis querenda. Mors.n. xp̄i ē quedā quasi vniuersalis causa salutis sicut peccatū primi hominis fuit quasi vniuersalis causa cōdēnationis. oportet autē vniuersalem causam ad vnūquēq; applicari specialiter vt effectū vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi pertinuit ad vnū/quēq; per carnis originem. Effectus autem mortis xp̄i ptingit ad vnūquēq; per spūalez regenerationē per quā hō quodāmodo xp̄o coniungitur et incorporatur. Et ideo oportet ꝙ vnusquisq; querat regenerari per christuz et alia suscipere in quibus virt⁹ mortis opa/tur. Ex quo patet ꝙ effluxus salutis a xp̄o i homines non est per nature ꝓpagationem sed per studium bone volūtatis qua homo xp̄o adheret et sic ꝙ a xp̄o vnusquisq; conse quitur est personale bonū vñ non deriuatur ad posteros sicut peccatum prime pertis. quod cum nature propagine producatur et inde est ꝙ licet parentes sint a peccato origi nali mundati per christum nō est inconueni ens ꝙ eorum filij cum originali nascantur et sacramentis salutis indigeant: verba sunt sā cti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet reme dia salutis querantur puta per baptismum et alia ecclesie sacramenta non est falsum nec impossibile ꝙ christus sufficienter satisfacie bat sua morte pro peccatis humani generis immo verum et necessario desideranti salutē concedendum.

Impossibile est ꝙ xp̄s abstulit potesta/tem dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare boie sicut prius.

Vltimum Impossibile est. Vos xp̄ia ni dicatis ꝙ xp̄s est vere messias et ꝙ venit vt faceret fugere dyabolum et vt tu leret potestatem eius hoc videtur falsum et impossibile cuz dyabolus a tempore quo ip se venit non dimisit facere peccare homines sicut prius. Respondetur ꝙ quando venit ihesus christus cessauit dyabolus facere pec care veros christianos et qui eos imitātur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eorum dānatur in inferno nec tendit in per/ditionem vllo modo. quod eis prouenit ex fide vera quam habent in xp̄o. et nisi quia ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homi/nes sicut prius solebat aliquo modo pecca/ta et mala essent amplius publicata in mun do ꝙ sunt nec fuerant ydolatre a mundo ex/clusi qui erant ante aduentuz christi sicut sūt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradi cum argumento. v. considerationis quīte.

Impossibile est de morte discipulorum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrum ꝯ sequitur impossibile vt dicūt et ꝙ peccāt xp̄iani audiendo iudeos qui in morte xp̄i i pleuerunt volūtatem dei.

Septimum Impossibile est. Queri iudei quare ibūs xp̄s fecit ꝙ occiꝺ rentur omnes sui discipuli. quia vel hoc fe/cit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si de us hoc est impossibile quia deus non face/ret iniusticiam nec occideret seruos suos. Si dicatis ꝙ potestate dyaboli fuerunt mortui serui dei non placendo deo hoc etiam vide tur mendacium et impossibile cū nihil pos/sit resistere voluntati diuine. et cum etiam ꝯcessum sit a christianis ꝙ sublata ē ptās ei⁹

ne faciet malū bonis. Itē dicamus de morte ibū q; si fuit ex voluntate eius ergo peccāt xp̄iani odiendo iudeos q̄ ipleuerūt voluntatē dei. Si vero fuit mortuus cōtra suā voluntatē ergo nō erat deus q; nō potuit liberare seipsum ab eo qō factū fuit cōtra eius voluntatē. Ad hec respondet magr̄ alfonsus conuersus in libro bellorū dei .ti.xxv. q̄ discipuli ibū mortui fuerūt cōtra eorū voluntatem ex pte carnis et sanguis q; isto mō erāt debiles passibiles et receptiui penarum et deo egentes sicut ceteri homines et sicut ille qui sustinet ignē vel gladiū volūtate i apostemate proprij corporis sustinet dolorē et clamat nec tamen dolet nec conquerit ex pte sue ratōnis sed ex parte nature carnee et sanguinis: Sic et discipuli xp̄i et oēs beati martires nō fuerūt mortui ptāte dyaboli sed voluntarie se obtulerūt ꝓpter amorē quē habebāt ad xp̄m in hoc frangentes et opprimentes ptātē dyaboli. ne deinceps iustos peccare faciat et captiuos sub sua ptāte habeat. ꝓpter hāc ergo vtilitatem que ꝓuenit mundo ex eorū morte noluerunt a morte carnis liberari. licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatem. sed mortui sunt ꝓ veritate. vt essent testes veritatis. nullus enī ꝓ mendatio offert se morti. potens se a morte liberare. et de xp̄o dicimus q̄ ex pte carnis inquātum homo erat fuit tristis vsq; ad mortē et petiit a patre vt calicē passionis non sustineret. Verūtamen obediēs p̄ri vsq; ad mortē propter salutē mūdi dixit nō mea volūtas s; tua fiat et sic oblatus est q; ipse voluit vt scribit Esaie. liij. Judei ergo occidentes xp̄m licet deo placuisset eius mors ꝓ mūdi vita. q; tamē ei⁹ mortē operati sunt malicioſa et crudeli intentione non est mirū si odio ex hoc habē tur a xp̄ianis quia occiderunt xp̄m. et sic de morte martyrū q; inuidia et malicia occidebant eos vt oblitionē traderetur nomē xp̄i in mūdo. Itē ipsi malicioſe cōtra xp̄m ꝓcesserunt q; nunq; viderūt ipsū opari aliq̄d peccatū vt eū morti traderāt. quanto magis q̄ miracula que ipse faciebat excedebāt in excellēta oīa miracula ptenta in lege q; multa miracula eorū et ꝓ maiori pte fuerunt gentibus dāna sicut patz de plagis egypti. et dathā. et abyrō. et choze. et ōnibus pueris i fornace ignis ardentis q; cōbusti fuerūt mīti chaldei et de igne belze qui cōbussit quinquagenarios et si aliqua miracula fuerunt ꝓficua facta sunt abscondite et clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit belyas. et de alio quem suscitauit helizeus et de oleo et farina que nō defecerunt in domo vidue. et hec omnia per modū supplicationis faciebāt ꝓpbe. Sed miracula que xp̄us fecit omnia fuerūt ad vtilitatē gentiū et manifeste et per modū imperij. sicut patet cū suscitauit puellam et adolescētē et lazarū. Et cum satiauit de quīq; panibus et duobus piscibus multitudinē populi. Et cū sanauit claudos paraliticos. leprosos. cecos. mutos. surdos. et a demonibus possessos. omnia hec operatus est ad vtilitatē populi et sine damno cuiuscunq;. Et ꝓpter horū iuidiam et purā volūtatem malā et nō mixtam adduxerunt cū ad mortem. et iō excusari non possunt. Deus ei potius iudicat volūtates malas quā opera et sic de martyrib⁹ dicendū est De materia vero partis sensitiue et rationis in xp̄o et in martyribus ñ solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento. xix considerationis quinte.

Impossibile q̄ ibūs nazarenus sit deus cū fuerit in loco determinato scilicet in vtero virginis in nazareth in galylea etc̄. sicut sunt alia corpora.

Etauum ipossibile est. Vos xp̄iani dicatis q̄ ibūs nazaren⁹ est de⁹ quo modo aūt dicitis ipsum fuisse i loco determinato puta in vtero marie in nazareth in galylea in bethlee etc̄. sicut sunt alia corpora quia hoc est ipossibile in deo scilicet loco determinari et consequēter habetis dicere quod deus est corporeus quod est manifeste impossibile q; talia non ꝓueniūt nisi corporeitati. Ad illud impossibile iudaicū Respondet magister Johānes conuersus i libro de concordia legum titulo primo ca. xvi. dicens q̄ textus habet duos intellectus vnus est litteralis ad pedē littere intelligendus. et alius mysticus. s. spūalis sicut dicit ꝓuerbiorū. xxv. mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbū in tempore suo. Et dicūt super hoc glosatores q̄ textus iste loq̄tur de verbis legis: q; sicut in mallo argēteo

intus includitur mallū aureū et exterius p̄/ ter q̄ mallū argenteū nō apparet. sed post q̄ bene aspicitur sollicite latet ītus aureū. Sic est in textu legis fm duos intellectus supra dictos. et vn⁹ istorū intellectuū est p boibus cōib⁹ qui corporalia et superficialiter intelli/ gunt. Sed ali⁹ est p sapientib⁹ legis qui itel/ ligūt p fundē et veritatem rei sollicite persca tantur et sic naturaliter esse debet. qr vir⁹ aīe intelligentis p ficitur per virtutem ymagina tiuā que est vir⁹ in corpore. et ex intellectu a gente qui est vir⁹ in corporea fm p̄bos. Et sic diuiditur intellectus humanus per du/ os intellectus scilicet materialem et spiritua lem. Materialē habēt boies cōes et spūales homines litterati. In quib⁹ de⁹ voluit spira/ aliter inspirare. et si iudei volunt intelligere textū legis ad pedē littere. tota lex ponit ple narie corporeitatem in deo. Unde dicit ocu lus dei. pedes dei. descendit deus. locut⁹ est deus. imago dei. et alia hmōi que nō optet āplius allegare. Sed cōmunes homines q̄ non reputant inconueniens deum esse cor/ poralem. et credūt nihil esse aliud nisi sit cor porale talibus homibus necesse est ad pe/ dē littere intelligere textum legis. et sapien/ tes qui intelligunt textū legis dicunt alijs glosando textū: quid dicit deū corporeū eē debet intelligere textū q̄ loquitur ad modū cōem hominū. non autē q̄ ita sit. sed vt me lius intelligant ydeote et faciunt glosas ta/ lib⁹ textibus fm rabimoysen egyptiacū in li bro. quē vocauit demōstratorē errantiū et a lios sapientes iudeorū. et sicut faciunt iudi in lege sua sic etiā xp̄iani in lege sua. Nā xp̄i anorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensum mysticū vt optet et sic fieri optet vt semel homo credat fidei veritatē et p⁹ hec alia requret si habeat intelligendi gratiā di uinitus inspiratam. qz si non crederet donec intelligeret eē possibile q̄ ex difficultate le/ gis nulla intellectio sequatur. et sic nec fidez nec fidei cōmodū quis haberet et talis esset similis homini exīti in mortis periculo pro pter famā et dabatur ei panis et comedere re nuebat donec sciret prius instrumēta ad hoc necessaria et formas et talia huiusmodi: et erit possibile q̄ ante q̄ comederet moreretur ille debuisset comedere vt periculum euitaret et postea in furore de supradictis. Et ideo sa p̄ētes dixerunt communes boies eē cecos ac ipsos eē ītimerantes ligatos adinuicem quasi per funē et vnū ducem prauum habē tes quem licet non videant incedunt tamen via recta ipsos duce prauo dirigente: Et sic dico q̄ ista dubia et alia cōsimilia sunt ima ginati non intelligentes noīa. quibus signi ficatur messias apud catholicos et fideles. Nā aliquādo deus tm̄. aliquādo ibūs x̄p̄s solū. et vtrūq; nomē deū significat. Nā x̄p̄s erat animal rōale mortale q̄tum ad huma/ nitatē. et erat deus ex pte diuinitatis qui car nem humanā assumpsit. Et ista duo simul faciunt messiam in lege promissum ad redimē dū genus humanū. Et sicut in deo est vna essentia et tres distincte persone sine augmē to aliquo essentie vel diuinitatis sic est i mes/ sia vnum suppositum et tres substātie disti/ cte. s. deitas. anima rationalis. et corpus hu manū. et ista tria faciunt vnum messiā. qz ex pribus humanitatis solū nō poterat salua re vt in psalmo. Da nobis auxilium de tri/ bulatione quia vana salus hominis et ali/ quando vocabitur deus tantū aliq̄ ihesus tantum. et vocatur deus non ex parte huma nitatis. et vocatur homo non ex pte diuini/ tatis sed ex parte humanitatis. et corpus cū anima afficiunt hominem fm ipsius diffi/ nitionem que est animal rationale. Aliquā do textus legis vocat cum nomine corporei tatis non nominando animam. vt Leui. i. qui obtulerit ex vobis homo. i hebraico di citur filius adam. i. terra et non nominauit animam. et aliquando anima nominatur si ne corpore. vt Exo. xxi. dabit animā pro a/ nima et talia huiusmodi variare non nocet ex vno ad alterum. et sic in euangelio aliquā do vocatur x̄p̄s filius hominis. aliquando filius dei. vt diuinitas et humanitas in eo/ dem homine demonstretur et quando voca tur ibūs x̄p̄s in operibus corporalibus il/ la referuntur ad humanitatem. quoniam di uinitas inquantum diuinitas non suscipit ista accidentia corporalia. Et doctores x̄pi ani dicunt q̄ deus assumpsit humanitatem non humanitas diuinitatem. licet ista sit ve ra propositio. homo est deus. et deus est hō et sic humanitas ad honorē altissimū exal/ tatur cū iūcta sit diuinitati. Accedet homo ad cor altum et exaltabitur deus. et si talia ve lint intelligere iudei istud debet sufficere pro/

responsione omnium dubiorum in ista materia. et ad omnia argumenta que fecit iudeus in libro quem composuit contra fidez xpi anorum quem nominauit librum litis dei vbi declarat multa impossibilia esse in lege xpianorum et contra probationes propbetarum per ipsos inductas et hoc est quia ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis. et arguit contra illa qui referuntur ad humanitatez ac si dicerentur de diuinitate. vt Esa. liij. Ecce intelliget seruus meus et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruū et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati. et sic in aliis multis textibus et glosis vel eisdem adherentibus. et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo. et sic videtur q argumentantes respondentes non erant multum profundati in lege christi et moysi. et non est vera disputatio nec concordia inter christianum et iudeum nisi vterq sit sufficientissime literatus et in lege sua prouide profundatus aliter vtricq alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo q si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. non ei attribuimus vt deus. sed vt hō est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamen qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere esse corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

Impossibile est q tota diuinitas staret in vtero marie. qz tunc totus mūdus fuisset priuatus diuinitate.

Onum Impossibile est. Vos xpiani dicitis q maria concepit ihesum nazarenū qui erat deꝰ. et sic habetis dicere ō necessitate q tempore nouem mensium sue cōceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel ps diuinitatis. Utrūcz est impossibile qa si tota diuinitas in illis nouem mensibꝰ fuit in eius ventre. sequitur q totus mūdus fuit priuatꝰ diuinitate in illo tpe. et sic tūc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mūdū et ista ē magna fatuitas dicere. illū quez totꝰ mūdus capere nō pōt concludi in vnius vtero virginis muliercule. Si vero dicāt xpiani q in illis nouem mensibꝰ vna pars diuinitatis fuit in ventre marie. et alia in celo. ergo xpiani nō debēt ipsum vocari deum sed ptem dei. Respondetur sicut supra dictū est q qñ nos xpiani nominamꝰ xpm cū illis q̄ significant corporeitatem ista referuntur ad humanitatem quia non recipit mutationem ex pte diuinitatis nec aliqō accidens corporale et sic in diuinitate non est ptitio quam dixisti. Itē cū res simplex et spūalis non cōprehendatur loco nō pōt dici de eo q determinat sibi locū. nec pōt dici de deo intꝰ nec extra quia iste sunt differentie loci. et deꝰ nec est in loco nec sub differētia loci eo mō quo corpa sunt in loco et illa talis ptitio non est nisi in corporibus. Res autem spūalis infinita sicut non cōcludi pōt loco. sic nec habet ptē. nec inde pōt sumi pars qz si inde acciperetur pars posset minui et augeri quia oīs pars est minor suo toto. et sic vna res infinita esset maior alia re infinita quod est impossibile ꝛm Aristotelem et alios pbos. iij. phisicorū. Itē ista rō ptitionis est directe cōtra iudeos sic arguentes. Unde habetur Exo. xxv. faciantq michi sanctuarium et habitabo in medio eorū. sed cum dei gloria sit per totū mundum diffusa. quomodo erat possibile deū ee inter duas tabulas sanctuarij. nō enim est magis inconueniens esse in ventre vnius virginis q̄ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit textus Exodi. xxxiij. Cunqz descendisset dominus per nubez stetit moyses coram eo quomodo determinato non poterat esse alibi. Item Exod. xx. c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile ventre ad omnes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas ptitiones nō esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat sibi locum vt dictum est et sic est textꝰ. Dicit. xxxiij. capitulo. Celum et terram ego impleo. Et vt dicat predictus magister

Johannes cõuersus libro de cõcordia legũ: ti.li.c.xxvij.q̃ dixerunt sapientes super illo verbo Baruch.iij. O israel q̃m magna est do mus dei et ingens locus possessionis eius magnus et nõ habet finẽ excelsus et imensꝰ q̃ dicit benedictꝰ deꝰ de loco suo et ipse est lo cus mũdi et mũdꝰ nõ est locꝰ suus. Itẽ dicũt q̃ istud vocabulũ sequina significat in he braico pñtiaz dei et sm chaldeũ vbi dicitur apparuit deus dicitur apparuit sequina dei q̃ est in oi loco et q̃ nõ est ab eo locꝰ vacuus Itẽ dixerũt q̃ si duo homines sunt laborã tes in lege sequina est cũ eis. Et sic xps i cuã gelio dicit vbi duo vel tres sunt congregati i nomine meo in medio borũ sum. Et sic di cũt sapientes thalmud nimis deꝰ diligebat israel qz reuelat israeli in loco imũdo et pol luto ad redimẽdũ eos. Et est simile de quo dam sacerdote qui petebat panẽ sanctifica tũ et cecidit panis in cimiteno vbi ipse intra re non poterat sm legẽ suã et dixit q̃d faciaz q̃ polluetur corpus meũ si intro p illo pane cimiterũ hoc non est cõuenies. Et q̃ dimit tã illũ panẽ sanctificatũ ibi non est etiã cõue niens. Melius est corpus meuz pollui vna hora et postea redibo et mũdificabor et nõ dimittã panẽ sanctificatũ. Et scripsit aleschã dal nomine anstotilis: q̃ vera intelligentia operanz est in omnibus corporibꝰ licet sit p se separata. Et oñditur per opa varia et distin cta. et ipsa nõ recipit aliquã mutationem in se. Et sic dixerunt sapientes thalmud q̃ si cut deꝰ replet mũdũ ita anima replet corpꝰ. et anima apparet in mẽbris distinctis corpis sm diuersitatẽ mẽbrorũ naturaliũ actionuz et magis apparet in cerebro et in corde q̃ in ossibus et in carne. nõ tñ dicit de aia primo nẽ reapere. Et si iudei intelligere vellent ista spũalia vt ipsa sunt nõ ponerẽt istas ipossi bilitates in lege xpianorum. Et hz sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nõ possunt ad hoc ducere seipsos ꝓpter ma lã cõsuetudinem et rebellionẽ in qua a pue ricia sunt nutriti. vt ait Anstoto. in metaphisi ca sua in rebus assuefactis ex puitate virtu tis. Posito q̃ sit aliqua leuitas que iformat imaginationem a consuetudine non possũt relinquere a puericia vsuam. Suppoſito q̃ intelligãt veritatẽ rei aliter se habere quãto magis iudei qui naturaliter est populus du ceruicis et rebelles ꝓut de eis dixit moyses Deutero. xxxi.c. Adhuc viuente me et egre diente vobiscũ semper cõtentiose egistis cõ tra dominum quantomagis cum mortuus fuero. hec ille. Et sic patet ad argumentum q̃ vere xps est deus et q̃ non fuit pars dei tatis in ventre virginis et xps in celo. sed chri stus qui est totus deus fuit in illo vtero vir ginco. Determinatio vero loci refertur nõ ad deum sed ad corpus christi verũ. nec ex hoc sequitur q̃ illo tempore non esset qui mouet celum et regeret mundum. cuz ipse sit vbi q̃ inq̃tum deus. licet esset tunc in vtero vir ginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cõ iunctio diuine et humane nature sicut dictuz fuit supra argumento. xxiiij. quinte conside rationis huius tercij.

Impossibile est q̃ in sacramento altaris est verum corpus christi cũ locutus sit chri stus signatiue et non realiter dicens hoc est corpus meum.

Eximum Impossibile est circa sa cramentum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enim iudei. Vos xpiani dicitis in illo sacramento esse realiter corpꝰ et sanguinẽ xpi hoc est impossibile. qz cũ di xit vester xps demonstrato pane. hoc est cor pus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signum vel figu ra corpis mei sm quẽ modũ paulus dixit. i. Corinth. x. Petra autem erat christus. i. chri sti figura et patet clarissime q̃ ista fuerat in tẽtio christi vestri. quia cũ defui corporis q̃ mestione et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod aborum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens di cit. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. quasi ea que dixerat non ad lite ram sed sm spũalem sensum intelligenda es sent. Et cum christus dixit hoc est corpus me um tenens panem in manibus intellexit q̃ ille panis erat corpus suum in potentia pro pinqua. s. postq̃ comedisset illud quia tunc conuertereretur in corpus suum siue in carnem suam et similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum quia azi pimus panem azimum in memoriam illius tpis qñ educti sunt patres nostri de terra egy pti et nõ sunt pmissi ibidẽ remanere p ran.ũ

tempus ꝙ posſit panis fermentari qui pa/ scatus erat et dicimus iſte eſt panis quem co mederunt patres noſtri. Iz ille panis pñs nõ sit cũ fuerit ꝑterit⁹ et sicut iſte panis azimus rememorat panẽ egypti et iſte panis nõ ẽ il/ le sic iſte panis de quo fit iſtud sacrificium i altari. Dicere sufficeret xp̃ianis ꝙ eſſet i me/ moriam illius panis xp̃i licet iſte panis nõ sit ille. Et quõ eſt impoſſibile ꝙ seruaretur vnũ fruſtrum carnis ad sui memoriã. Man dauit ꝙ fieret ille pãis et iſtud vinũ qui erat caro sua et sanguis i potentia ꝓpinqua ad exeũdum in actu sicut nos iudei facimus in paſchate de azimo pane sicut dictum eſt. cuz ergo xp̃s veſter in mẽsa accepit panẽ et cali/ cẽ et dedit diſcipulis sui. non mandauit eis credere panẽ et vinum in corpus et sanguiez suũ trãsmutari. Sed ꝙ quotienscũqz hoc fa cerent in memoriã suã facerẽt. s. in memoriã illius panis ꝑteriti. et si sic vos xp̃iani intel/ ligeretis nullũ sequeretur ipoſſibile. Sed di cere oppoſitũ sicut aſſeritis dicitis rem ipoſ ſibilẽ et cõtra mentẽ xp̃i veſtri vt patuit. Rñ deẽ ꝙ traditio eccleſie catholice de hoc sacra mento vera eſt. s. ꝙ in hoc sacramẽto eſt rea/ liter et non ſignificatiue verũ corpus et ver⁹ sanguis xp̃i sicut declaratũ fuit ſupra. xxiij argumento conſiderationis quarte huiuſ ter cij. Sed qz argumẽtũ iudei videẽ fũdari sup verbo dñi dicẽtis ad diſcipulos suos qui de hac doctrina ſcandalizari videbãtur. verba q̃ ego locut⁹ ſum vobis ſpũs et vita ſunt. di co ꝙ ꝑ hoc non dedit intelligere. ꝙ vera ca/ ro sua in hoc sacramẽto mãducanda nõ tra deret sicut putat iudeus. Sed qz non tradit mãducãda carnaliter. vt. s. ſicut alij cibi car/ nales i ꝓpria ſpecie dilacerata ſumerẽt. Sz qz quodã ſpũali mõ ſumitur ꝑter cõſuetudinẽ aliorũ ciborũ carnaliũ verba ſunt ſancti tho me in ſumma ꝓtra gentiles. c. lxviij. Item a lij hereticj ſimiles iudeis p̃dictis voluerunt dicere ꝙ iſta locutio. hoc eſt corpus meũ: fu it figuratiua. ſicut illa Jobis. xv. Ego sũ vi tis vera. ſed iſtud ẽ oĩno ꝓtra intẽtiõnẽ ſalua toris: qz vt ait aug. in libro. lxxxiij. queſtiõz. q̃ſtione. lxvij. ſolet circũſtãtia ſcripturarum illuminare ſcripturam. Nã ex p̃cedentib⁹ vel ex ſequẽtib⁹ põt colligi an loquatur figurati uc an non. Unde cũ xp̃s dicat ego sũ vitis ve ra ſtatim ſubiũxit et vos palmites. Sed con ſtat ꝙ diſcipuli nõ erãt palmites naturales ſed tm̃ figuraliter. igitur loquebat figuratiẽ. Sed cũ dicat Luc. xxi. hoc eſt corp⁹ meũ. ſta tim ſubiũxit quod ꝓ vobis tradetur. Sz iſta traditio nõ erat figuratiua ſed realis et vera igitur realiter et vere dictũ eſt. hoc eſt corpus meũ. Ad illud autem quod iudeus allegat de pane ſuo azimo etc. et ꝙ ſic ſufficeret xp̃i anis ꝙ facerent in memoriã xp̃i sui. Reſpõ det magr̃ Johãnes cõuers⁹ in libro de cocor dia legũ. ti. iij. c. iiij. dicens. Reſpõdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvi. c. nõde ſtulto iuxta ſtulticiam ſuam ne ſibi ſapiens videatur. Scias ꝙ ſi xp̃iani ponerent dubia in mira/ culis factis in lege ſancti meſſie. ſicut faciunt ſapientes iudeorum in miraculis factis i le ge ſua gloſantes pernomia equiuoca et fal ſe vt extorqueant ſenſum textus legis. bene poſſent gloſare xp̃iani ſubtilius et melius. Sed ſcias ꝙ oẽs xp̃iani ſapientes et cõitas ſimpliciũ credũt vniformiter miracula ſue le gis vt eſt rei veritas: et vt credit ſancta mater eccl̃ia. et credũt in hoc mereri gloriã parady ſi. iuxta illud Heñ. xv. Credidit abrahã deo et reputatũ eſt ei ad iuſticiã. Nam in hoc ꝙ credunt ſimpliciter nihil beſitantes reputaẽ eis ad iuſticiam. Sequitur. quilibet de lege credere tenetur dicta prophete licet intelligat non fieri poſſe naturali curſu. quia anima ꝓ phete melius intelligit ꝙ anima alterius ſa pientis. et potius attingit et ſpeculatur ſpũa lia que ſunt ſubtiliora naturalibus. et ſi ſic ẽ in alijs prophetis quorum anime intelligũt ſingulariter et limitate quãtomagis credere debemus miracula ibũ xp̃i qui intelligit in finite omnia et p̃ntia et preterita et futura q̃ eſt vere et perfectus deus et perfectus homo et ſic credendo xp̃iani viuunt cum bonore et ſperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Nõ eſt ergo ſimile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria huius altiſſimi ſacra/ menti reſpectu paſſionis xp̃i. quia in illo pa ne quem iudei manducant nullum eſt mira culum. Jn hoc vero ſacramento miraculoſe virtute verborum verum corpus et ſanguis chriſti inuiſibiliter cõtinetur ſicut firmiter cre dimus et fideliter confitemur.

Impossibile est q̄ corpus x̄pi sit in sacra mēto altaris per miraculū cū ad oculum nō apparet.

Ndecimū Impossibile ē. Vos x̄pi ani dicitis in sacramēto altaris esse corpus et sanguinē x̄pi p miraculū hoc pbo esse ipossibile q; si esset miraculū ad oculu; appareret sicut quando moyses cōuertit virgā in serpētē. q; illud factū fuit euidenter ad oculū l; nescirent homines qualiter factum fuerit. Sic etiā de archa testamenti oli fuerūt maxima miracula nō solū sensibilia sed etiā publica et toti populo patentia fiebant itā tū q̄ de taliū miraculorum fama infideles terrebātur videntes ad oculū diuinā potentiā in reuerentiā archę sui federis relucente; sicut patet in diuisione aquarū iordanis populo israelitico p aridā trāseunte. et aqua ex vna pte intumescēte ad instar mōtis et ex altera vsq̄ ad mare mortuū fluente; donec sacerdotes cū archa alueū iordanis exiuerunt quo facto iordanis rediit in cursum suū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tāmagnū et publicū miraculū terrore dīta confusi fuerant q̄ non remansit in eis spiritus que bistoria plene habetur Josue. iij. et. iiij. c. et sic de plurib⁹ alijs miraculis cuidētissimis q̄ causa brecitatis obmitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec x̄ps sed solū tabule lapidee p̄cepta decalogi continentes et vna manne quā deus p̄ceperat reseruari in testimonium generatōnib⁹ futuris vt bētur Exo. xvi. Similiter et virga aaron que floruit ī domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo per archā p̄dicta corpora inanimata tātūmodo portātem quārūcūq̄ sacra essent deus tam euidētia miracula et tādiuulgata et publica fecit ī ipsius reuerentiā. multo ergo forti⁹ facere d̄buisset si verū esset q̄ in vestro sacramēto altaris ver⁹ deus seu x̄ps realiter contineretur qui sup oīa in īfinitū assentis q̄ ē colendus et venerādus. Cū ergo nihil tale ibidem ad oculū appareat. Sequitur q̄ ipossibile ē ibi miraculū ee cū hoc sit cōtra rōem miraculi. Ad istud iudaicū ipossibile mōt magr̄ paulus burgenſ ep̄s in suo dyalogo distinctiōe iij. c. v. dicēs q̄ ad obstruēdū os loquentiū inīqua considerare debemus q̄ miracula diuina que cōtra cursum nature a deo institute diuina virtute fiūt se habēt q̄tū ad eorū proximos fines in duplici differentia. Quedaq; eorū sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut de primis signis seu miraculis q̄ de⁹ fecit p moysen coram populo facta sunt ad fidē in eis causandā seu ad pbandā. Unde Exo. iij. cū dixisset et fecit signa. s. predicta coram populo sequitur statim credidit populus. Similiter ex diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est q̄ credidit populus domino et moysi seruo eius. c xiiij. et sic de q̄plurimis veteris testamenti miraculis q̄ a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur.

Que quidē miracula oportuit esse manifesta communiter toti populo. vnde Deutero. vlti. commendatur moyses in signis et portantis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. Quedam vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandaq; seu corroborandam a deo facta sunt. sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscondita fideles mereantur. vnō et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta ee per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria eēt. Que quidē miracula. s. occulta et abscōdita p̄cipue fuerūt ī nouo testamēto. ī cuius tpe fides credēntū cōiter validior fuit vt ē miraculū virginei ptus et dīnice resurrectionis. Que quidē miracula per fidem solu proprie cognoscuntur et eorum occultatō a quacunq̄ nostra cognitione naturali nostrum meritum efficat vel auget. Unde de resurrectione dīni legitur Jobannis. xx. capi. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credendo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augustī. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et tōt quanta miracula in hoc sacramento contenta. que maxima sunt occultiora sunt et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramentum vlla miracula apparent

tm̃ in nobis auget meritū. Unde nullū icō/ueniens sequitur nec admiratione dignum est hoc q̃ publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacrāmtū. sicut olī cōsueuerūt fieri circa archam testamenti dei ꝓut allegat iudeus qz ibi miracula ordinabantur ad fidelitū fidē cōfirmandā seu cauſandam vt dictum est. et quandoq; ad incutiendū infidelibus terrorem. Dicautem quaruntur miracula ad meritū credentū augendū quod quidē merituz euacuaretur vel saltem diminueretur si talia signa visibilia apparerent. hec ille. Sanctus thomas vero dicit in ſumma cōtra gentiles libro. iiij. c. lxij. q̃ rō pōt assignari quare corpus x̃pi occultatur accidentibus in sacramento q̃tū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritum qō circa hoc sacramētū tāto maius est quāto inuisibiliꝰ agitur corpore x̃pi sub panis accidentibus occultato et ꝓpter cōmodiorem et honestiorem vsum huius sacramēti. esset ei horroꝝ sumentibus et abhominationi vidētibus. s. si corpus x̃pi in sua specie a fidelibꝰ sumeretur. vnde sub specie panis et vini quibus cōmunius vtūtur homines ad esum et potum corpus x̃pi proponitur manducandum et sanguis potandus. nec etiam est negādū quin aliq̃n in sacramēto altaris appareat forma pueri. vel caro vel sanguis q̃ sunt signa visibilia. sicut in nōnullis hystorialibꝰ antiquis libris legitur. Sed talia non dicūt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit x̃ps tempore quo p̃dicabat et miracula que fecerūt apoſtoli et alij sancti in primitiua ecclesia. Et iō talia miracula que sic aliquando acadūt circa sacramentum non videntur apud ecclesiā vniuersalem solennizari. sed forte priuatim i aliquibus particularibus ecclesijs. quia nō fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deꝰ qui vniuersas mentiū cognitiones intelligit singulari modo singulis ꝓuidet secūdū dictamē diuine sapientie. a quibus nō est trahenda consequentia in vniuersali. Undicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti. iij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculoz multorum hominum et mulierum quoniam respiciendo in illam hostiam consecratam. aliqne personeviderunt oculariter vnum puerulum pulcerrimum vltra modum. et auus meus qui erat valde litteratus in lege dixit mihi. q̃ in domo fratrum minorum in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum puerum pulcerrimum vltra modum. et hoc fuit illis temporib⁹ publicatum nimium et famosum. et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc videbant Responderunt non: et prona cecidit in terra vinbus destituta prout legitur de manue Judi. xiij. cap. Morte morieмur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super munduz debilitat tamen visum. hec ille. Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento nō videtur miraculum. sed vt dicit beatus Hre. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur et aliud quod creditur. illud quod cernitur ē species panis in hostia et species vini in calice. Sed id quod creditur est veritas carnis et sanguinis christi. Item isti iudei incidunt in errorem illorum qui nihil credunt nisi qō vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti certe non credas q̃ in man est talis pisas magnus. et si nesas loqui grece non credas q̃ est in mundo grecia. et si non vidisti embrionem in ventre matris quouscq; natus fuit nō credas q̃ fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantem nec creuntē in corpore humano non credas q̃ homo habeat animam. Nunq̃ vidisti aerem non credas esse aerem. Nunq̃ vidisti vocem ergo non credas q̃ est vox. que omnia quante nō dico solum erroꝝ sed q̃ magne fatuitatis sunt manifestum est. licet ergo non videam⁹ ad oculum verum corpus christi sed acadēna illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miraculoſe vt dictum est.

Impossibile est q̃ corpus christi incipiat esse in altari qz nec per motū localem nec per conuersationem alterius in ipsum.

Uodecimum Impossibile est. Uos x̃piani assentis q̃ verū corp⁹ x̃pi esse incipiat in altari hocvi

detur impossibile quia aliquid incipit esse vbi prius fuit duplr vel p motū localem vel per conuersionem alterius in ipm. vt pater in igne q̄ alicubi esse incipit vel quia ibi de nouo accendit vel quia ibi de nouo apponitur. Manifestum est autem verum corpus xpi non semp in hoc altari fuisse quia vos xpiani asseritis xpm in suo corpore ascendisse in celum. videtur etiā impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus xpi. quia nihil videtur conuerti in p̄existens. cum id in quod aliud conuertitur p hmōi conuersionem esse incipiat. Manifestum est aūt corpus xpi p̄extitisse vtputa in vtero marie conceptum. non igitur videt esse possibile quod in alteri de nouo esse incipiat p conuersionem alterius in ipm. similiter nec p mutatiōem loci. quia omne quod localiter mouetur sic incipit ee in vno loco q̄ desinit esse in alio in quo prius fuit. oportebat ergo dicere q̄ cū xp̄s incipit esse i hoc altari in quo sacramentū agitur desinat ee in celo quo ascendendo p̄uenerat. Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestū est autē hoc sacramentum simul in diuersis altaribus celebrari. ergo impossibile est q̄ per motū localē corpus xpi ibi esse incipiat. Respondet sanctus Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij ca. lxiij. dicens q̄ licet diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operet q̄ ab homine perquiri possit. ne tamen doctrina ecclie circa hoc sacramētū ab infidelib⁹ impossibilis videat conādū est ad hoc vt omnis impossibilitas excludat. Cōsiderare ergo oportet quē modū verū xpi corp⁹ cē sub hoc sacramēto incipiat. Impossibile ē aūt q̄ hoc fiat p motū localē corpis xpi. tū qz sequeret q̄ in celo ee desineret q̄nūcq̄ agit hoc sacramētū tū qz nō posset simul hoc sacramētū agi nisi in vno loco cū vn⁹ motus localis nō nisi ad vnū terminū terminatur. tum etiam qz mot⁹ localis instantaneus ee nō pōt sed tēpe indiget. cōsecratio aūt perficitur in vltimo instanti platōis verborū. Relinq̄t ergo dicēdū q̄ verū corp⁹ xpi cē incipiat in hoc sacramento. p hoc q̄ substātia panis cōuertit i substātiā corpis xpi. et substātia vini i substātiā sanguinis ei⁹. Iz hoc sit b̄dictus et p hoc possit saluari iudeo et cuilibet infideli nō pteruc/ nieti. Aliter tn̄ ꝓpter instātias q̄ fieri possit motu locali dicēdū est sm scotū in. iiij. dist. iiij. q. i. et sequitur eū franciscus de maronis in suo. iiij. distin. iiij. q. i. q̄ necessario est ibi aliqua mutatio localis qz impossibile est q̄ fiat transitus de cōtradictorio i cōtradictorium sine aliqua mutatione facta in aliquo extremorū. sed hic corp⁹ xpi transit de nō presente ad cē p̄s ergo necessario est ibi aliqua mutatio. dicūt ergo isti doctores q̄ ibi ē aliqua mutatō qua corp⁹ xpi accipit respectum p̄sentialitatis ad locū hostie facta transubstantiatione. Ad cuius euidētiā notat doctor subtilis ibidē q̄ qñ corp⁹ mouet localiter et expellit aliud sunt quatuor mutatōes et octo termini. et illarū mutationū due sunt deperditiue. et due acq̄sitiue. sicut cū nauis mouetur de loco ad locū aliquod corp⁹ expellit et illud expulsum habet quatuor terminos. qz amittit vnū vbi et priuationē eius acquirit. et a priuatione alterius vadit ad ipsum. Si si corp⁹ moueret de loco et aliud nō expelleret essent in eo due mutationes et quattuor termini. vn̄ eet ibi vna deperditiua prioris vbi et alia acq̄sitiua noui vbi. sicut quādo aqua frigida fit calida. et de frigido fit nō frigidus et de nō calido fit calidū. Sed si corp⁹ nō motum de loco suo acquireret nouū vbi et respectū extrinsecū aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatō acquisitiua a priuatione illius vbi ad habitationem. et talis mutatio est in corpe xpi ō nouo hic exīte necessario. qz sicut dictū est impossibile est fieri transitū de contradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatione. Et nota q̄ simplex p̄sentia corporis christi proprie non ē vbi cum non sit hic localiter. sed sacramentaliter: sed reducetur ad genus vbi. Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationem istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio deperditiua sed acq̄sitiua. qz solū est acquisitio p̄sentialitatis quam non habebat. Sic ergo christus sine deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluendo ergo banc materiam dico q̄ motus siue motio localis est duplex. quedam deperditiua et quedam acquisitiua. sicut quando quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur et aliquid acquirit. talis. n. primo ordine nature moue/

tur ab habitu in priuationem: puta ab vbi qđ pr⁹ hēbat ad vbi qđ prius non habebat et hec mutatio dicatur deperditiua termini a quo et dicitur acquisitiua termini ad quem. Tūc autē hee due mutationes licet cōcurrāt simul in omni motu locali cōtinuo tamē distincte sunt et vna pōt absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sicq aliquid acquirat nouū locū nō dimittēdo priorē. et sic est in proposito. qz sicut dictū ē corpus xpi absq; hoc qđ dimittat pprium vbi qđ habet in celo acquirit nouū vbi in sacramēto. Et ideo est hic mutatio localis nō deperditiua sed acquisitiua. et sic ptz responsio ad primū pncū de motu locali. qz corpus xpi incipit ibi ee p motum siue per mutationem localem non deperditiuā sed acquisitiuam. et sic nō optet qđ dimittat primū vbi cū acquirit secundum. Nec etiam est censendū qđ cū corpus xpi incipit esse in altari qđ accipiat ee simpliciter sed accipit ee sacramentale quod ee fm pdictos doctores nihil aliud ē q3 ordo corporis christi ad substātiā panis quē ordinem habet vbicūq; fit trāssubstantiatio. Ad alterū vero punctū sc3 si est ibi corpus xpi per cōuersionem alterius in ipsum hoc cōcesso nullū sequitur impossibile. Et cū arguis qđ imo sequitur impossibile qz impossibile est qđ aliquid cōuertatur in preexistēs. Rādetur qđ falsum est qz in nutrimento naturali videm⁹ oppositū. qa ibi cibus cōuertitur in cibatū pexistens suppositū. Et ideo nō debet mirari iudeus si in proposito virtute diuina fiat quersio in pexistēs quod vt planius vidēatur notat sanct⁹ Tho. i summa contra gentiles quo supra qđ pdicta conuersio panis in corpus xpi alter⁹ modi est ab oib⁹ conuersionibus naturalibus. Nā in qualibet cōuersione naturali manet subiectum in quo succedūt sibi diuerse forme vel accidentales sicut cū albū in nigrum cōuertitur vel substātiales. sicut cū aer i ignē vnde conuersiones formales nominātur sc3 in conuersione pdicta subiectū transit in subiectū et accidentia manent. vnde hec conuersio substantialis vocatur. qđ autem subiectū cōuertitur in subiectū natura facere non pōt omnis enim nature operatio materiam presupponit q quam et substātia individuatur. vnde natura facere non potest qđ hec substātia fiet illa sicut qđ hic digitus fiat ille digit⁹ Sed materia subiecta est virtuti diuine cui q ipsum producatur in esse. vnde diuina virtute fieri pōt vt hec individua substantiam in illā pexistentē conuertat. sicut enim virtute naturalis agentis cuius operatio se extēdit tm̄ ad immutationē forme et existentia subiecti suppositi hoc totū in illud totum conuertitur secundum variationem speciei et forme vtpote hunc aerem in hunc ignem generatum. ita virtute diuina que materiam nō presupponit sed eam producit et tamen hec materia conuertitur in illam et per consequēs hoc in diuiduum in illud. Individuationis enim principium materia est. sicut forma est principium speciei. Hinc autem manifestum est qđ in conuersione predicta panis in corpus christi non est aliquod subiectum cōmune permanens post conuersionem cum transmutatio fiat secundum primum subiectum quod est individuationis principium necesse est tamen idem manere vt verum sit quod dicitur hoc est corpus meum. Que q; dem verba sunt huius conuersionis significatiua et factiua. et quia substantia panis ñ manet nec aliqua prior materia vt ostensum est. necesse est dicere qđ maneat id quod est pter substantiam panis. huiusmodi autem est accidens panis. remanent igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. Inter accidentia vero quidam ordo considerandus est. Nam inter omnia accidētia propinquius inheret substātie quantitas dimensiua. deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie. vnde et per diuisionem quantitatis per accidens diuiduntur. Alteri⁹ aūt qualitates sunt actionū et passionum principia et relationū quarūdā vt sūt pr̄ et fili⁹ dñs et ser⁹ et alia hmōi. Quedā vero relatōes imediate ad quātitatē cōsequūtur. vt mai⁹ et min⁹ duplū et dimidiū et similia. sic igit̄ accidētia panis post cōuersionem predictā remanere ponēdū ē vt sola quātitas dimēsiua sine subiecto subsistat et in ipa qualitates fundēt̄ sicut i subiecto et p pñs actiones passiōes et relatōes. Accidit igit̄ in hac quersiōe cōtrariū et quod in naturalibus cōuersionibus accidere solet in quibus substātia manet vt mutationis subiectum. Accidentia vero variantur. hic autem econuerso accidēs manet et substātia trāsit. Hmōi em̄ quersio nō pōt dici motus ppie sicut a na-

quod intrans substantiam

turali cōsideratur vt subiectum requirit. sed est quedam suba et successi o sicut in creatōe est successio ee et nō ee. Dec igitur est vna rō quare accidens panis remanere oportet vt inueniatur aliqō manēs in predicta cōuersiōe Est autē et ꝓpter aliud necessariū si eni substantia panis in corpus xpi conuerteret et panis accidentia trāsirent non sequeretur ꝙ corpus xpi ꝑm suā substantiā cēt vbi prius fuit panis qz nulla relinqueretur habitudo corpis xpi ad locū ꝑdictū. Sed cū quātitatis panis dimēsiua remanet post cōuersionē per quā panis būc locū sortiebat substātia panis in corpus xpi mutata fit sub quātitate dimēsiua panis et p cōsequēs locū panis quodāmodo sortitur mediantibus tāñ dimēsionibus panis. hec thomas. Ptz ergo ꝙ nō est ipossibile diuine virtuti panem trāsubstātiari in ꝑexistens corp⁹ xpi. nec habet mutatio similitudinē in naturalib⁹ mutationib⁹ sed ē alterationi quasi cōtraria. qa vna substātia hic mutat in aliaz et manent accidentia. Sed in alteratione est ecōuerso qz ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. vt ptz in corporalib⁹ quādo ō albo fit nigrū et in spūalib⁹ qñ de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens. vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius. de ignorante sciens. crede verū corpus xpi in opere ee i altari nō simplr sed sacramētaliter. crede ꝙ cū acēpit vbi sacramentale nō relinquit vbi celeste. Crede sine mutatione locali deppditia ꝑñs fieri in altari. et crede substantiam panis in verū xpi preexistens trāsubstantiari. crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit Aug. et nihil tibi videbitur ipossibile. vnde et dicit Luc. i. Non erit impossibile apud ō um omne verbum.

Qō corpus xpi sit integrum et ꝙ caro et sanguis maneant in locas separatis sub speciebus panis et vini.

Craūdeamū impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ xps vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramto bocpbo ipossibile qz nūq ptes alicui⁹ i diuersis locis cōtinēt ipo integro ꝑmanēte. Manifestū ē aūt in boc sacramēto seorsū ee panē et vinū i locis sepatis. Si igit caro xpi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini. videt sequi ꝙ xps nō remaneat integer sz semper cū boc sacramētū agitur eius sāguis ab eius corpe separet. Ad istud argumentū ptz soluto ex bis q̄ dicta sunt in ꝑcedēti solutione dictū est autē ꝙ locus in quo agitur boc sacramentū attribuit corpi xpi ratiōe dimensionū panis remanētū post cōuersiōz substātie panis in corp⁹ xpi. Secundū boc igitur ea que xpi sunt necesse ē esse in loco ꝑdicto ꝑm ꝙ exigit rō cōuersionis predicte. Cōsiderandū ē ergo in boc sacramēto aliquid ee ex vi cōuersiōis ꝑdicte. aliqd autem ex naturali cōcomitantia. Ex vi quidē conuersionis est in boc sacramento illud ad qō directe cōuersio terminatur sicut sub specieb⁹ panis corpis xpi in qō substantia panis conuertit vt ꝙ verba cōsecratōis patet cū dicitur Doc est corp⁹ meū. Et similiter sub specieb⁹ vini est xpi sanguis. vñ dicit bic est calix sanguis mei etc. Sed ex naturali cōcomittātia sunt ibi oia alia ad que cōuersio nō termiat sed tñ ei in qō termiat sunt realiter cōiūcta. Manifestū ē ei ꝙ cōuersio panis nō termiatur i diuitate xpi nec i ei⁹ anima sz tamē sub specie panis ē aia xpi et eius diuitas ꝓpter vnionē vtriusq ad corp⁹ xpi. si vero i triduo mortis xpi boc sacramētū celebratū fuisset ñ fuisset sub specie panis aia xpi qz realiter nō erat corpi eius vnita: Et similiter sub specie panis non fuisset sanguis nec sub specie vini fuisset corpus ꝓpter sepatōnē vtriusq i morte. Nūc aūt qz corpus xpi in sua natura nō ē sine sanguine sub vtraq specie cōtinet corp⁹ et sanguis. sed sub spē panis cōtinet corpus ex vi cōuersionis. Sanguis aūt ex naturali cōcomittentia. sub specie aūt vini econuerso verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiij. Et sic patet solutio ad argumentum ꝙ licet sepate sint spēs panis et vini. tamen corpus xpi integer est sub vtraq specie. Sed forte dicet iudeus si ergo sub specie panis ē totus christus ita ꝙ est ibi corpus et sāguis vt tu dixisti. frustra ergo iterū sub specie vini integer reperitur. Ad boc respondet Nycolaus de lyra super verbo senantibus autem illis math. xxvi. dicens ꝙ sub duplici specie institutum est boc sacramētū. s. panis et vini. qz panis conuertitur in corpus xpi et vinum in sanguinem. et iste conuersiones sunt

ſeparatim q̄ ſanguis x̄pi fuit ſeparat⁹ a corpore vel carne in paſſione. Hoc autem ſacramentū inſtitutū eſt quaſi quoddā memoriale illius paſſionis. et iō cōſecratio carnis et ſanguinis fit ſub ſpecieb⁹ diſtinctis. Conſiderandum tamen q̄ ſub vtraq̄ ſp̄ē eſt totus x̄p̄us. q̄ ſub ſpecie panis eſt totū corpus ex vi conuerſionis vel ſacramenti. Sanguis aūt et anima et diuinitas ſunt ibi ex cōcomitantia naturali. Similiter ſub ſpecie vini ſāguis ex vi ſacramenti cetera vero ex cōcomitantia. hec ibi. Patet ergo q̄ licet ſub ſpecie panis ſit caro et ſanguis x̄pi non fruſtra ſeparatim ſub ſpecie vini et ſanguis et corpus cū hoc fiat in memoriam paſſionis x̄pi. in qua fuit ſanguis a corpore ſeparatus.

Qō corpus x̄pi in tampua boſtia cōtinet̄ atur cum maius in minori non capiatur.

Vartūdecimum impoſſibile eſt. ait iudeus. Vos x̄piani dicitis q̄ in illa parua boſtia corpus x̄pi continet̄ hoc probo impoſſibile eē. q̄ impoſſibile eſt q̄ maius corpus in loco minoris indudat̄. Manifeſtū eſt aūt q̄ verū corpus x̄pi eſt maioris quantitatis q̄ panis qui in altari offertur igitur impoſſibile videtur q̄ verū corpus x̄pi totum et integrum ſit vbi videtur eſſe panis. ſi autem ibi non eſt totum ſed aliqua pſ eius redibit icōueniens ſupradictū q̄ ſemp cum hoc ſacramētum agitur corpus x̄pi per partes diſcrepatur. Ad iſtud argumentum quod tangit inequalitatem corporis x̄pi ad locū panis dupliciter reſpondet̄. Primo excludendo impoſſibilitatem. Secūdo applicando ſimilitudines. Circa primū dicitur q̄ ſubſtantia panis directe cōuertit̄ in ſubſtātiam corporis x̄pi. Dimēſiones aūt corporis x̄pi ſunt in hoc ſacramento ex naturali cōcomitantia non aūt ex vi conuerſionis cū dim̄ſiones panis remaneant. ſic igitur corp⁹ x̄pi nō cōpar̄ ad hūc locū mediantib⁹ dimēſiōibus ꝓprijs vt eis oporteat adequari locum ſed mediātibus dimēſionib⁹ panis quibus remanētib⁹ locus adequatur. hec Thomas vbi ſupra. Quō aūt p̄nt eē dimēſiones corporis x̄pi cū dimēſionib⁹ boſtie vn⁹ ali⁹ doctor ſic declarat. Nā cū ibi prius erat ſubſtātia panis et facta ſit ſubſtātia corp̄is x̄pi. ſic cū dimenſionibus panis vel erat ſubſtātia panis ante cōuerſionē factā ſic conuerſione facta ſimul cum eiſdē dimenſionibus erit ſubſtantia corpis x̄pi. Rurſū quia dimenſiones corporis x̄pi ꝓprium ſubiectum non deſerunt et optet dimēſiones eſſe vbicūq̄ ip̄m corpus. Ideo exquo ip̄m corpus eſt ſimul cum dimenſionibus panis. optet dimenſiones corporis x̄pi eē cū dimenſionib⁹ panis: Sed quō hoc poſſet eſſe eſt videre difficile Arguit enī pb̄s. iiij. phiſi. contra ponentes vacuum et dicentes locū eſſe dimenſiones ſepatas. quia ſi in hoc mini dimenſiōibus recipetur corpus contingeret duo corpora ſil̄ poſſe exiſtere quod habet pro impoſſibili. tota igr̄ cauſa quare duo corpora non p̄nt ſimul eſſe eſt reſiſtentia dimenſionū. Sciendum igitur quod ſicut calor et alie q̄litates actiue dupliceſ habet compationem ſic dimenſiones. calor aūt habet vnam compationem ad ſubiectum ꝑm quā dat ſibi eē calidum. et aliam ad obiectum ꝑm quam eſt rō calefaciendi ita etiā quātitas ꝓut cōparatur ad ſubiectum dat eſſe quātū. ꝓout aut cōparatur ad quantitatem aliā dat ſibi reſiſtere et eē locale. ſicut ergo calor pōt dare eē calidū et nō calefacere. puta ſi deus conſeruet eū in eē et ſuſpenderet agere ſicut fecit de igne i fornace puerorū. et ſic aliquid pōt eē calidū abſq̄ hoc quod calefaciat ſic et dimenſiōes poterūt dare eē quātū abſq̄ eo q̄ alijs dim̄ſionibus reſiſtant quod ptz. nā cū quantitatis ſit rō quare quantū reſiſtat quanto, ideo oportet vnū quantum alteri quanto cōpare mediante quantitate. et quantitatem eē mediam inter corpus quod reſiſtit et corp⁹ cui fit reſiſtentia. ſed ſublata illa mediatiōe. ſ. q̄ corpus ſit alicubi non mediante quantitate certum eſt q̄ ſibi aliud corpus ſiue alia dimenſio non reſiſtet. Nam cū tota cauſa reſiſtentie ſit q̄ comparatur ad ipſum mediāte quantitate ſublata cauſa iam nō reſiſtet. Per hoc poſſent etiam ſolui inſtantie d̄ trāſitu corporis x̄pi per corpus virgīs ipſo manente clauſo. et etiam de penetratione celoꝝ quando aſcendit in celum. cum igiturin ſacramento corpus x̄pi non cōparetur dimenſionibus mediāte quātitate. ſed magis quātitas mediante ſubſtantia cum ſubſtātia cā reſiſtentie non ſit. Ideo ſicut non eſt contra rationem ſubſtantie ſimul cum dimenſioni

bus eē. ſic non eſt contra rationem dimenſi/onū corporis xp̄i mediante ſubſtantia eē ſimul cū dimēſionib⁹ panis. Et ſic ꝓz ꝙ non ē ipoſſibile dimenſiones corpis xp̄i cū dimſionib⁹ panis eē. cū ibi ſint mediāte ſubſtā/tia que ſimul p̄ōt cū dimēſionib⁹ eē. Aliter ſoluit predictū ipoſſibile doctor ſubtilis in iiij. ſuo. Dicit. n. ꝙ eſt duplex ordo. ſ. ordo p̄tium in toto et ordo ptiū in loco. Ordo au/tem ptiū in toto ē differētia quātitatis nō ꝓ prie cū ſit reſpect⁹ ſed aliquo modo accedēs ad differentiā eius eſſentialem. Ordo autē ptiū in loco ē de genere ſitus et ab iſto reſpe ctu ſiue ordine ptiū in loco p̄ōt abſolui. Or do. n. partiū in toto eſt p̄ior ordine partium in loco. Prius autem p̄ōt abſolui a poſteri/ori ſibi accidētaliter cōiuncto. Cum ergo or do partium in loco accidentaliter cōiugatur ordini ptiū in totū. igr̄ corp⁹ xp̄i in eucharī/ſtia hēbit ordinē ptium in toto abſq; illo re ſpectu qui eſt ordo ptiū in loco. Adducūtur ſecūdo ſimilitudines alique cōtra iudeos et ifideles. Et prio Aug. in libro de quātita/te aiē ꝓbat aiam maiorē eſſe q̄ corp⁹ qz totā mūdi magnitudinē ifra ſe cogitari p̄ōt et in fra ſe cōtinere et ſicut anima cū ſit maior cor pore tota eſt infra corpus. mō ꝫ ſimili corp⁹ xp̄i cū ſit maius boſtia totū eſt infra eā non coartatū ſed ita magnū et perfectū ſicut i ce/lo cōtineť. Itē in parua oculi pupilla maxi mi mōtes cōtinētur per ſpēs ſuas. cur ergo ſic corpus xp̄i in qua boſtia. Itē videm⁹ in quo ſpeculo ſolis et lune maximarūq; reruz diuerſitates. Item intellectus boīs quus eſt et tamē in ipſo magna celeſtiū et terreſtriū ſa pientia et ſcia continet. quid ergo impoſſibi/le putas xp̄m qui ē dei ſapia increata ſub q̄ua forma boſtie iueniri. nūquid vides i parvo lapide p̄ioſo magnas et multas virtu/tes. nōne vides in quo corpore p̄ricipis ma/gnā potentiam. et in quo corpe pape ma/gnā auctoritatē. Quid ergo impoſſibile eſt xp̄o in qua boſtia latere. nūquid ſub paruis ſignis magna ſignata cōprehendūť. Nōne vides quō in hac qua dictione de⁹ tota trini tas continet. ſ. p̄r et filius et ſpūſſanct⁹. quā to magis ſub parua boſtia p̄ōt ſeipſum xp̄s concludere ſi vult. imo ꝙ āplius eſt videm⁹ ꝙ ſub hac qua dictione et ſub hoc parvo ſi/gno omne duarū ſyllabarū et quatuor litte rarū cōtinetur oīs creatura celū et omnia ce leſtia: infernus et oīa infernalia et breuiter omnia creata. Quid igitur impoſſibile q̄ in vna boſtia cōprehendať tot⁹ xp̄s cū in tāp/ua dictione cōp̄hendať totus mūd⁹ qm̄ igiť hec in creaturis creduntur iudei eucharīſtia/milia fieri in creatore. Iz ſupradicta non īdu cūt omnimodā ſimilitudinem ſunt tamen a liquales cōformitates q̄decuoto aīo cōſide/rate mirā delectationē adducūt in animo cō templantis.

Quia vniuersum corpus xp̄i ſit ſimul in di/uerſis altaribus cū non poſſit vnū corp⁹ ſi/mul eſſe in diuerſis locis.

Vintūdecimu impoſſibile eſt. vos xp̄iani dicitis aut iudeus ꝙ xp̄s ve ſter ſimul eſt in pluribus altaribus vbi miſſe celebrantur hoc videť ipoſſibile qz impoſſibile eſt vnū corpus in pluribus lo/cis exiſtere. Manifeſtū eſt aūt hoc ſacramen tū in plurib⁹ locis celebrari. impoſſibile igi/tur videť ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc ſacramento ve/raciter cōtineatur niſi forte q̄s dicat ꝙ ſm a liquā pticulā ē hic et ſm aliā alibi ad qō ut rū ſequitur ꝙ per celebrationē huius ſacra/menti corpus xp̄i diuidatur in partes cū tū nec quantitas corpis xp̄i ſufficere videat ad tot ptículas ex eo diuidendas in quot locis hoc ſacramētū peragiť. Ex his que dicta ſūt ſuper⁹ ꝓz ſolutio ad hoc qō obijciť de plu/ralitate locorū ꝙ corp⁹ xp̄i per ſuas dimenſi ones exiſtit tm̄ in vno loco. ſed mediantibus dimenſionibus panis in ip̄m tranſeuntis ē in tot locis in quot huiuſmōi conuerſio fue rit celebrata non quidē diuiſū per ptes ſz in/tegrū in vnoquoq;. Nam quilibet panis cō ſecratus in integrū corpus xp̄i conuertitur. Iſ eſt ſolutio thome vbi ſupra. Alij vero ſoluē tes dixerūt ꝙ non eſt inconueniens ꝙ vnum corpus ſit in diuerſis locis ſi in vno eſt per ſe et in alijs per accidens ſic autem eſt in pro/posito qz corpus xp̄i eſt in celo ſm proprias dimenſiones et ſic per ſe. In ſacramento au tem per dimenſiones alienas ſcilicet per pa nis et ſic per accidens ſed iſti difficultatē nō euadūt. Diceret enim iudeus et per ſe et per accidens eē impoſſibile id ē corpus eſſe in di uerſis locis ꝓpter hoc oſtendo ꝙ corp⁹ xp̄i

potest esse simul in diuersis locis. sic omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul. sed corpus xpi est sub dimensionibus panis ratione substãcie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribꝰ locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco p quantitatẽ non diffinit nec determinat sibi locum. sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis. ergo quod non est in loco p quantitatez potest esse in pluribus locis simul. Ad maiorem euidentiam istius prosilogismi notã dũ ꝙ diffiniri est idem ꝙ finiri siue terminari. ppter qd̃ pbs. v. meta. vocat diffinitõnem terminũ qz in ea ponũtur rei principia interque velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita cõcluditur. Dec aũt diffinitio siue determinatio est duplex. vna que respicit rem vt est substantia. Alia q̃ respicit eam vt est quanta. Nã quelibet res creata siue sit corpalis siue spũalis inquãtũ est substantia finitur sic ꝙ determinatur ad certũ genus et ad certã spẽm et ad certũ indiuiduationis modũ. et ideo solꝰ deꝰ qz est substãtie infinite nõ determinatur ad genus nec ꝙ ad spẽm nec p se nec per accidens. nec etiã ad modũ indiuiduationis. cũ ipse sit singularitas quedã formaliter. Res aũtẽ quanta sicut p bmõi quãtitatẽ respicit aliã sic cõpetit sibi determinatio loci. non. n. res creata determinatur ad locũ siue diffinitur loco inquãtũ ẽ substãtia qz substãtie vt substãtia est nõ debeẽ locꝰ. qz inquãtũ substãtia nõ põt cõmensurari vltime superficiei cõtinẽtis. Et iõ si diffinitur loco hoc est rõe quãtitatis. et iõ cũ duplex sit quãtitas. s. molis et virtutis sicut nõ diffiniũt locũ sibi corporalia nisi per quãtitatẽ molis. ita fm aliquos nõ diffiniunt sibi vbi spũalia nisi per quãtitatẽ virtutis itaq; dicũt ꝙ vbi intelligentie operãt ibi esse dicũtur nec sunt in loco nisi dũ operanẽ qd̃ virũ sit verũ nihil ad ꝓpositũ: Quartum igitur ad ꝓpositũ ptz ꝙ corpꝰ qd̃ est alicubi nõ per quãtitatẽ nõ diffinit sibi locũ illum. si ergo est alicubi solũ rõe substantie. quantitas aũt ibidẽ existens ꝓpter naturalem ordinẽ quẽ ad substãtiã hz ei cõpetit finitas q̃ sequitur naturã substãtie. nõ autẽ finitas q̃ sequitur quãtitatẽ ꝓut p quãtitatẽ ad aliam cõparatur. Et iõ qz ex vi sacramẽti corpꝰ xpi est in altari rõe substãtie solũ non rõe quantitatis nisi ex cõsequenti vt. s. habet naturalẽ ordinẽ ad substãtiã. Jõ ibi sibi cõpetit finitatio ratione generis et speciei et indiuiduiꝫ nõ aũt ratione localitatis cũ illa tãtũ cõpetat corporibꝰ rõe quãtitat]. Et ideo cũ sibi nõ determinet locũ certũ est ꝙ nõ est ita ibi quĩ posset eẽ alibi. Sic ergo ptz maior ꝙ omne corpus qd̃ est alicubi nõ rõe quãtitatis cuz nõ determinat sibi locũ illũ põt simul eẽ alibi. Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xpi est in sacramẽto rõe substantie non rõe quãtitatis. qz est ibi per transubstãtiatõnẽ. Nũc aũt certũ est. ꝙ quãtitas panis non transubstãtiatur in quãtitatẽ corporis xpi cũ maneat in sacramẽto. ergo rõe trãsubstãtiationis panis in substãtiã corporis xpi. cũ ergo sit ibi ratione illius in qd̃ substãtia panis transubstantiatur. manifestũ est ꝙ ẽ ibi rõe substantie. quare sequitur ꝙ põt alibi eẽ rõe sue quantitatis scilicet in celo. Similitudines licet nõ omnimode adducũtur ex natura. Jdẽ sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur et vidtur et hoc sine fui diuisione. Jdẽ verbũ numero in diuersis auribus continetur et auditur et idẽ sonus. Occurrit etiã contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xpi nõ posse esse simul in pluribus locis qa deus talẽ legẽ dedit corporibus. Cũ ergo lator legis possit dispensare in lege multomagis deus põt dispensare in vniuerso nec mirum. qz tunc sacerdos gerit personã etvicem illius qui dixit et facta sunt. et sic ꝙ simul et semel est in diuersis altaribus hoc est ex potentia deitatis cui vnitum est corpus illud et ex virtute verborũ xpi quibus contulit virtutem conficiendi.

Jmpossibile ẽ ꝙ caro xpi et sanguis sint sub speciebus panis et vini cũ sit impossibile duo corpora simul eẽ in eodem loco. s. substantia panis et vini cum carne et sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt non sint p se nec in aere nec in carne et sanguine xpi sed subiectiue in substantia panis et vini.

Extũ decimũ impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ manifeste post consecrationẽ in hoc sacramẽto sentias omnia accidentia panis et vini. s. colorem.

ſapozem. odozem. figurā: quātitatem et pō
dus circa que decipi nō potestis qz sens⁹ cir/
ca ꝓpria sensibilia nō decipit ē. hmōi autem
accidentia in cozpoze xp̄i esse non possunt
sicut i subiecto vt vos asseritis. Similiter au
tem nec in aere adiacēte. qz cū plurima cozū
sint accidentia naturalia requirūt subiectuz
determinate nature nō qualis est natura coz
poris humani vel aeris nec possunt per se sb
sistere cū accidentis esse sit in esse: vij. meta/
phisice. Accidentia. n. cū sint forme induu/
duari nō possunt nisi p subiectum. Cōnue/
rantur. n. ad cōnumerationē et indiuiduatō
nem suorū subiectorū. vnde remoto subiec/
to essent forme vniuersales. Relinquit igit
hmōi accidentia esse in suis determinatis sb
iectis. s. in substantia panis et vini. Est ergo
ibi substātia panis et vini et nō substātia coz
poris xp̄i. cū impossibile videat duo cozpora
esse simul. Ad istud respondet qꝫ nō possu/
m⁹ negare accidentia panis et vini remanere
cū sensus hoc infallibiliter dēmōstrat nec bus
accidentibus cozp⁹ xp̄i aut sanguis afficitur
qz hoc sine eius alteratōe ee nō posset nec ta
liū accidētiū capax est. similiter aūt nec sub
stantia aeris. Vnde relinquitur qꝫ illa acci/
dentia sint sine subiecto. tñ eo mō quo supza
fuit declaratū in duodecimo impossibili. vt. s.
sola quātitas dimensiua sine subiecto subsi/
stat et ipsa alijs accidentib⁹ prebeat subiec/
ctū. nec impossibile est qꝫ accidens diuina vir/
tute subsistere posset sine subiecto qz ita est
iudicādū de ꝓductione rerū et de cōseruatio
ne earū in esse. diuina autē virtus pōt ꝓdu
cere effect⁹ quarūcūqꝫ causarū sine ipsis cau
sis secūdis. sicut potuit formare hominē sine
semine. et sanare febrē sine operatione natu
re quod accidit ꝓpter infinitatem eius virtu
tis et qz oib⁹ causis secūdis largitur virtutē
agēdi. vnde et effectus causarū secūdarū pt
cōseruare in esse sine causis secundis. et hoc
modo in hoc sacramento accidēs cōseruat i
esse sublata substantia que ipsum cōserua/
bat qō quidē dici pt de quantitatib⁹ dimen/
siuis quas etiā platonici posuerūt p se subsi
stere ꝓpter hoc qꝫ fm intellectū separantur.
Manifestū est autem qꝫ plus pōt deus i o/
perando qꝫ intellectus i appbendendo. Et
licet de principio indiuiduationis sit iter do
ctores nō parua difficultas. Verūtamē in p
posito me nō intromitto. qz hic nō labora/
mus nisi ad excludendum ea que a iudeis i
possibilia reputantur. dicit ergo sāct⁹ Tho.
in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxv. qꝫ
quantitas dimēsiua bz hoc ꝓpriū inter reli
qua accidentia qꝫ ipsa fm se indiuiduat. qō
ideo est qz positō que est ordo partiū in toto
in eius ratione includitur cē enim quantitas
positionē habens. vbicūqꝫ autē intelligitur
diuersitas ptiū cuiusdē speciei necesse est itel/
ligi indiuiduationē. nā que sūt vnius speciei
nō multiplicātur nisi fm indiuiduū et inde
est qꝫ nō possunt appbendi multe albedines
nisi fm qꝫ sunt in diuersis subiectis pñt autē
appbendi multe linee etiā si fm se cōsiderēt
Diuersus enim situs qui per se linee ineſt ad
pluralitatem linearum sufficiens est. Et qa
sola quantitas dimensiua de sua rōe habet.
vñ multiplicatio indiuiduorū i eadē specie
possit accidere. Ꝓpria radix huius multipli/
cationis ex dimēsione esse videtur. qz et in
genere substātie multiplicatio fit fm diuisio
nem materie. que nec intelligi pōt nisi secūdū
qꝫ materia sub dimensionib⁹ consideratur.
Tlā remota quantitate substantia omnis in
diuisibil' est vt ptz per pbm primo phisicoꝝ
manifestū est aūt qꝫ in alijs generibus ac/
cidentiū multiplicatur indiuidua vni⁹ speciei
ex ꝑte subiecti. et sic relinquitur qꝫ cū in hui⁹
modi sacramēto ponamus dimēsiones per
se subsistere. et alia accidentia in eis sicut in
subiecto fundari. ñ oportet nos dicere qꝫ ac
cidentia huiusmodi indiuiduata nō sint.
Remanet eīm in ipsis dimēsionibus indiui
duationis radix. Concedamus igr qꝫ senti
m⁹ supradicta accidentia et qꝫ illa non sunt i
corpore xp̄i nec in aere nec in substantia pa/
nis qz non est. sed est illa dimensiua quāti/
tas bñs ee p se pcytate tercij modi. quod ē
ee ꝑasus et separatū ab omni subiecto et re
liqua accidentia in predicta quātitate sunt
vt in subiecto diuina virtute. Est eni cōis ꝓ
positio apud oēs scientiantes qꝫ primū inō
pēdēs pōt terminare dependentiā cuiuslibz
entitatis create et supplere vicē cuiuslibet de
terminātis cū cōtineat eminenter vices cuius
libet causalitatis secundarie cause. ergo de/
pendentiā quā habet accidens ad subiectuz
pōt deus supplere et terminare. Itē de⁹ pōt
quodlibet pri⁹ distinctū eēntialiter a posteri
ori facere sine illo posteriori. Cum ergo ac i
dentia sint priora inherentia actuali et ab ea

distincta essentialiter. qz sunt in diuersis ge/neribꝫ. ergo deꝰ potest facere accidentia per se existere sic ꝙ nō inherebūt actualiter quic quid sit de inherentia aptitudinali. qz cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posteri or ordine nature. ab ea accidētia separari nō pñt: ꝓbatur etiā dicta sicut notat magr iobānes cōuersus in libro de cōcordia legū. ti. iij. ca: iiij. ꝙ accidentia per se remanere sine inherē tia ad subiectū impossibile est in trāsmutati onibꝫ et mutationibꝫ naturalibꝫ. sed ista trā substantiatio est per miraculū diuina virtu/te facta: Et dicit ꝙ iudei cōcedūt aliud mira culū in lege sua simile huic. s. ꝙ littera men clausa et cbamab. que scripta erāt in tabulis legis erant per se sine aliquo subiecto. et iste littere figurate erāt ex vtraq; pte et erāt rotū de et nulla istarū lrārū ps sustētabat ab ali quo corpe sed per se erāt stantes miraculose et istud dicere est euidēter cōtra naturam et impossibile magis ꝙ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliā et accidentia rema nent per seipsa.

Qō in sacramēto altaris sit corpꝰ xp̄i in/corruptibile cū possit putrefieri et a muribus comedi.

Decimū septimū impossibile est. Di cūt iudei certū est ꝙ si illud vinū ve stri sacramēti in magna quātitate sumeretur ꝙ calefaceret et inebriaret sicut āte sacrām tū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videtur etiā si diu et incaute seruet putrescere et a mu ribꝫ comedi. cōburi etiā pñt et in cinerē redi/gi et vaporē que oia corpi xp̄i cōuenire non possunt cū fideles vestra ipm impassibilem ꝓdicet. Impossibile igitur videt ꝙ corpꝰ xp̄i in hoc sacramēto substātialiter cōtineat. Re spōdet ꝙ hic sūt duo cōsiderāda vnū qō de facili pōt expiri et aliud ꝙ maiorē difficulta tē pretendit. ꝙ cni in hoc sacramēto cedē ac/tiones appareāt que prius in substātia pa/nis et vini apparebāt puta ꝙ similiter imu/tent sensum. Similiter etiā alterēt aerē circū stantē vel quodlibet aliud odore aut colore satis consequens videtur ex his que supra/dicta sunt. Dictū est em ꝙ in hoc sacramēto remanent accidentia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sūt hmōi actio/nū principia. Rursus circa passiones aliqs puta que fiūt ꝑm hmōi alterationes accidē tiū nō magna etiā difficultas accidit si ꝑmis sa supponantur. Cū enim ꝑmissiū sit et alia accidentia in dimensionibus fundantur si/cut in subiecto per eūdem modū circa hmōi subiectū alteratio aliorū accidentiū cōside/rari pōt sicut si esset ibi substantia vt puta si vnū esset calefactum et ifrigidaretur aut mu taret saporem aut aliud hmōi. Sed maxia difficultas apparet circa generationez et cor ruptionem q̄ in hoc sacramento videtur acci dere. Nam si quis in magna quantitate hoc sacramentū tali cibo vteretur sustentari pos/set et vino etiam inebriari. ꝑm illud ap̄li ad Corinth. xi. Alius est alius ebrius est. q̄ quidem accidere nō possent nisi ex hoc sacra mento caro et sanguis generaret. Nā nutri mentū cōuertitur in substātiā nutriti. ꝙuis quidā dicant hominem hoc sacramentali ci bo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refo cillari. sicut cū ad odorem panis et vini con fortatur. Sed hec quidem ꝓfortatō ad horā accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādum hominē si diu sine cibo permaneat. Experi/mento aūt defacti inuenirē hominem diu sacramentali cibo sustentari posse. Mirādū etiā videtur cur negent hominem hoc sacra/mentali cibo posse nutriri refugientes hoc sa cramentū in carnem et sanguinem posse con uerti cū ad sensum appareat ꝙ per putrefac tionem et cōbustionem in aliā substātiā sc; cineris et puluris cōuertat. qō q̄dem diffi/cile tu videtur. eo qō nec videat possibile ꝙ ex accidentibus fiat substantia. nec concedi phas sit ꝙ substātia corporis xp̄i que ipas/sibilis sit in aliā substātiā cōuertat. Si q̄s aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corpus xp̄i conuertitur. ita miraculose acci/dentia in substātiā conuertuntur. Primo q̄ dem hoc non videtur miraculo hoc esse con ueniens ꝙ hoc sacramentum putrescat vel ꝑ cōbustionem dissoluatur. deinde ꝙ putrefa ctio vel cōbustio consueto nature ordine bu ic sacramento accidere inuenitur. ꝙ non so/let esse in his que miraculose fiunt. Ad hāc dubitationem tollendam quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenet. Di cunt enim ꝙ non contingit hoc sacramentū in carnem conuerti aut sanguinem per nutri

mentū vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non ꝙcurrūtur accidentia in sb̄stantiā nec subst̄ātia corpis xp̄i sed reddit diuino miraculo subst̄ātia panis q̄ prius fuerit et ex ea generantur illa in que hoc sacramentū ꝙueri inuenitur. sed hoc quidez omnino fiare non p̄t. Oñsum est em̄ supra q̄ substātia panis in substātiā corpis xp̄i conuertat. qđ em̄ in aliq̄d conuersum est redire non p̄t nisi econuerso illud conuertat in ipsum. Si igitur substantia panis redit sequitur q̄ substātia corpis xp̄i conuertat in panem qđ est absurdū dicere. Adhuc si substātia panis redit necesse est q̄ vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis tā destructis. spēbus quidē panis durātib⁹ substātia panis redire nō p̄t. qz q̄diu spēs manent manet sub eis substātia corpis xp̄i. Sequeret ergo q̄ simul eēt substātia pānis et substātia corporis xp̄i. Similiter etiā nec corrupti speciēb⁹ panis substātia panis redire p̄t. tū qz substātia panis nō est sine ꝑpriis speciebus. tū qz destructis spēb⁹ panis tā generata est alia substātia ad cuius generationem ponebat q̄ substātia panis rediret. Eōdu dit ergo sanctus thomas libro quo supra .c. 1evi. q̄ melius dicēdum videtur q̄ in ipsacō secratione sicut substātia panis in corp⁹ xp̄i miraculose cōuertitur. ita miraculose accidē tibus cōfertur q̄ subsistāt qđ est ꝑpriū substantie. et per cōsequēs q̄ oia possent facere et pati sicut si substātia adeēt. vñ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire et incinerari et putrefieri possunt. eodē modo et ordie ac si substātia panis et vini ad esset. beciile.

Quare aūt nō oportet q̄ ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dist. xij. in tercio principali qōne. ij. dicēs q̄ quis miraculum sit accidentia in sacramento altaris p se existere tm̄ q̄ sic per se ex natura operent in aliud nouū miraculū non est sicut cecum natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est sed naturale. non em̄ intelligēdū est sic accidēta operari in virtutē substātie q̄ necessaria sit eis ad suā operationē aliqua virtus substātie que non sit accidēs suppositā eorū existētia sed p tāto hoc dicatur qz nō p̄nt operari nisi sint et naturaliter non possunt esse nisi per substantiam et qz ipsa accidentia sunt quedā virtutes substantie. ideo quis eorū existēta sine substātia sit per supnaturalem potentiam tm̄ sic existentia in aliud possunt naturaliter agere.

Impossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frangatur in partes.

Octauū impossibile ē. Vos xp̄iani dicit iude⁹ frāgitis illō sacramētū in ptes ergo ipossibile est q̄ sit ibi corpus xp̄i. ꝓbat cōsequētia. qz fractio illa que sensibiliter apparet nō potest cē sine subiecto. Absurdū etiā videt dicere q̄ illi⁹ fractionis subiectū sit corpus xp̄i. ergo ipossibile ē q̄ sit ibi corp⁹ xp̄i sz solū substātia panis et vini. Rndeo ad istud pt̄z manifeste ex dis q̄ supradicta sunt qz fractionis subiectū possum⁹ ponere dimensiones ꝑ se subsistētes. nec tū hmōi dimēsionib⁹ fractis frāgitur substātia corpis xp̄i eo q̄ totū corp⁹ xp̄i sub qualibet portione remaneat. qđ q̄dem et si difficile videat tamē fm̄ ea q̄ premissa sunt exposito habet. Dictū est. n. supra impossibili. xij. q̄ corpus xp̄i est in hoc sacramēto per suā substātiā ex vi sacri. Dimensiones aūt corpis xp̄i sunt ibi ex naturali cōcomitātia quam habz ad substantiam. econtrario. n. fm̄ q̄ corpus naturaliter est in loco. nā corpus naturale cē in loco mediātibus dimensionibus quibus loco cōmēsurat. Alio aūt modo se habet aliquid substātiale ad id in quo ē et alio modo aliq̄d quātū nā quātū totū. ita est in aliquo toto q̄ totū nō est in pte sz p̄ pte sicut totū in toto. vnde et corp⁹ naturale sic est in toto loco totū. q̄ nō ē in qualibet pte loci. Sed ptes corpis ptib⁹ loci coaptant eo q̄ ē in loco mediātib⁹ dimēsionibus. Si aūt aliq̄d substātiale sit i aliquo loco totū etiā totū ē i qualibet pte eius sicut tota natura et species aque est in qualibet pte aque et tota anima est i qualibet corporis pte. qz igit corp⁹ xp̄i est in sacro altaris rōe sue substātie i quam conuersa est substantia panis dimensionib⁹ eius manentibus sicut tota spēs panis erat sub qualibet parte dimēsionū ita integrum corpus xp̄i est sub qualibet parte earūdē. nō igitur fracto illa aut diuisio attingit ad corpus xp̄i vt sit in illo tanq̄ in subiecto. sz sb̄iectū eius sunt dimensiones panis etenim remanentes sicut et aliorum accidentiū ibidē

remanentiū diximus eas eē subiectū. verba
sunt sancti thome libro quo supra. c. lxvij. si
mile etiā inuenitur in natura q̄ imagine in
speculo existente si frangatur speculū nō ta
men frangitur imago et in quot ptes specu
lū frangitur in toto integra manet et resultat
ymago. Non ergo mirādū si hoc ī hostia fi
at virtute diuina. figura huius p̄cessit. Exo.
iij. in rubo qui videbatur ardere et nō cōbu
rebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac
si deberet rubū frangere ac cōminuere et in
cinerare et ī ab igne nō ledebatur. nō fran
gebat. nō vorabat. nō minuebat. nō incine
rabat. sic nec corp⁹ xp̄i in comedentis ore
non leditur a dente. nō frāgit vorando ꝓmi
nuitur. sed sicut rubus in igne ita corp⁹ xp̄i il
lesum integrū remanet sub fractione specieꝝ
que ly nō sit in corpe xp̄i. vero representat ī
ꝑm Richardū illam flagellationē et perfo
rationē qua fuit flagellatum etiam perfora
tum in sua passione.

Probant corpus xp̄i sumi et cōsumi.

Eā ūnonū ipossibile est. q̄ istud
sacramētū sumat et nō cōsumatur
ꝑm q̄ vos xp̄iani asseritis. Si. n. esset mōs
olipius qui est excessiue magnitudinis tam
deberet eē voratus et cōsumat⁹ et cōsumpt⁹
xp̄s videtur toties mādūcatur ergo debe
ret eē cōsumptus. Responsio satis patet ex
p̄dictis. Nō. n. substātia corporis xp̄i ly spēs
panis cōsumūtur sicut etiā spēs ille nutriūt
inebriant incinerari et putrefieri possunt vt
dictū est in. xvij. impossibili ita dicūt frāgi
vt patet in precedenti ipossibili. sic etiā ō eis
cōcedere possumus q̄ cōsumūtur. corp⁹ ta
mē xp̄i manet integrū et vnū. Simile etiaz
p̄cessit in natura et scriptura. In natura ē ex
emplū de scia que data nō decrescit. vñ totaz
meā sciam possum alteri dare ea tota in me
remanēte. Fōs etiā quotidie aquā imbuit et
aqua quotidie de fonte sumit et fons nō cō
sumitur. Videm⁹ etiā q̄ de mari semper fon
tes et flumina egrediūtur et ī mare nō cōsu
mitur nec minuit. Idē videm⁹ q̄ vna can
dela mutuat lumē suū multis candelis sine
diminutione sui lumis ita in ꝓposito filius
dei est sapia et ars patris lumē de lumie de
us verus de deo vero. fons totius eternita
tis et mare infinite bonitatis exp̄s veraciter
in hoc sacramēto quotiēscūq̄ et a quocūq̄
sumptus nūq̄ cōsumitur. Unde cātamus i
ꝑsa. Sumit vn⁹ sumūt mille tātū ist quan
tū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiaz
est cū homo comeditur a leone anima nō ꝑ
sumitur sed solū corp⁹. ita dū. ostia sumit
a sacerdote xp̄i corp⁹ non consumit sed sole
species panis et vini. vnde sicut corpore bo
minis corrupto anima integra separat. ita fa
cta corruptione circa spēs desinit corpus xp̄i
eē in illo. Unde dicebat beat⁹ andreas egce
q̄ agn⁹ iste postq̄ est a fidelib⁹ cōmestus re
manet integer et vīu⁹. Hoc mirabile legimus
in sacra scriptura q. iij. Reg. xvij. c. legit q̄
helyas et mulier vidua sareptana comede
rūt de farina ydrie et de oleo q̄ō erat in lecbi
to et tamē ydrie farina nō defecit et lecbitus
olei non est minutus iuxta verbū domini ꝑ
farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane. ꝑ lecbitū olei
sacramēta in confectione vini. intelligo. q̄ si
cut tunc sumpta nō cōsumebāt in illorū con
uiuio. ita nec nūc corp⁹ et sanguis xp̄i in isto
sacramēto. Itē de quinq̄ panib⁹ satiauit do
min⁹ quinq̄ milia hoim. et. xij. copbini sunt ī
plen. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad eū ponā
eloquium meū qui facit magna et mirabi
lia et inscrutabilia absq̄ numero.

Quō manducans partē manducat.

Icesimū Impossibile est. dicūt iu
dei. Uos xp̄iani dicitis q̄ ille q̄ mā
ducat ptē hostie illius sacramenti mandu
cat totum xp̄m. Istud est ipossibile cū omis
pars minor sit suo toto. Respondetur q̄ ua
verū est q̄ sumēs minimā ptem hostie con
secrate totum xp̄m sumit. Dictū est. n. supra
q̄ partino illa non subiectatur in xp̄i corpo
re: sed in dimensionibus quātitatis panis
que separate sunt et habent esse per se mira
culose. Factis igitur innumerabilibus fractō
nibus dū tamē appareant spēs panis vni
cum et integrum corpus xp̄i est sub omnib⁹
illis spēbus. et ideo sumēs vnam ptem lā sa
cramenti tātū de xp̄o sumit quātū sumēs to
tam hostiam q̄ vtrobiq̄ totus xp̄s. Non er
go quicūq̄ cōmunicans ptem hostie. ptem
xp̄i suscipit sicut iude⁹ putat. et huius est si
mile in natura de verbo loquentis quod to

ī ū est in parua aure sicut in magna equaliter qō etiā figuratū fuit Exo. xvi. vbi legit q̄ q̄ libet de māna habebat equaliter. vnde pl⁹ colligēs de māna non plus habebat sed pu trescebat. Ita in hoc sacramento quidlibet sumit corpus xp̄i equaliter et qui plus ī ma iori quantitate hostie consecrate crederet ī/ ueuire non esset nisi putredo infidelitatis. iō dicitur Eccl. xi. mirabilia opera altissimi so lius et gloriosa et abscōsa et inuisa opera illius. et sic non videntur ad sensum. licet vi sa sint in scriptura et natura p̄m intellectum.

Quō illud sacramentum sit verus de⁹ li/ cet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Ieiūmū primū impossibile ē. Qō aliq̄n accidit vel accidere pōt q̄ vna ps istius sacramenti manet in altari et alte/ ra cadit i terrā et pedibus cōculcaī dicere au tem q̄ deus cadit in terram et q̄ pedibus cō culcatur est. dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. Respō detur si talis casus accideret ex negligentia sacerdotis peccaret. et eēt digne puniendus et multo plus si faceret scienter nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile. quia cas⁹ in terrā et conculcatio pedū non corpori xp̄i nec deo sed dimensionibus panis et accidē/ tibus illis attribuerentur sicut et frangi et ī cinerari vt dictum est in precedentibus.

Quod xp̄s in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immūdis contractari.

Ieiūmū secūdum impossibile est. Qō si esset deus ille xp̄s vester q̄ est in sacramento cum cadit in terram eleuare tſe non dimitteret etiaz se a malis et imundis sacerdotibus tractari oppositū vi/ detur experimentaliter ergo īpossibile est eū esse deū. Respōdetur q̄ vt dictum est q̄ in hoc sacramēto est xp̄s verus deus et verus homo. xp̄s autem p̄pter bonorē et reueren tiā diuinitatis semetipsum būiliauit in hoc mūdo et seipsum cōtemp̄sit in tantum vt nū q̄ fuerit aliquis homo in mūdo ita humi/ lis sicut ipse qz ipse p̄misit suū corpus flagel lari. vulnerari. plagari. cōspui. colaphizari. denudari. spinis coronari. felle et accto po/ tari. et quicquid voluerūt facere sustinuit ēt et iniurias et contumelias et vituperia om/ nia sustinuit patienter. sic et sacramentū cor poris sui honorat̄ et adorat̄ ratione di/ uinitatis cōcomitantis et placet sibi ac per/ mittit q̄ aliqua appareant quasi impoten/ tie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperijs et morte et a bonis in sepultura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamēt porta batur humeris leuitarū et non ferebat̄ per se ipsam. Nūquid si ponebatur in terra ibi ma nebat nec eleuabat se nisi eleuaret̄ ab eis. Nūquid cā ceperūt philistei qui erāt maledict portauerūt ad terrā suā. Dic mihi quare nō defendebat se vel quare nō rediit per seip̄am vel quid factum fuit de ea cū facta fuit p̄da nabuchodonosor. Dico ergo q̄ deus mānda uit moysi facere archā nō vt ipsa p̄liaret̄ per se nec vt ābularet p̄ se nec vt staret p̄ se. nec vt eleuaretur per se sed p̄cepit vt fieret ad ponē dū in ea legem et māna et virgā aarō et p̄ce/ pit q̄ poneret̄ in loco pl⁹ deuoto et solēni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omēs ipsam respicientes haberent fidē et timorem et reuerentiam deo. et vt ibi popul⁹ iret ad petendū petitiones suas dō. nec dicebat po pulus. Eamus aī archā sed eam⁹ aī deum sic etiā cū de⁹ et hō xp̄s ibūs ordinauit istō sanctū sacramētū nō ordinauit eū vt p̄liaret nec vt ābularet nec vt faceret ludos aī apo/ statas et hereticos malicios os: sed ordinauit ipsum vt populus respiciens ipsuz haberet maiorē fidem et in eo diuina maiestas ado raretur et honoraretur. Et sicut p̄pheta cū in uitabat populū vt ascēderet in ihrlm. nō di/ xit ascendam⁹ ad domū arche testamēti nec legis. Sed dixit. venite ascendamus ad do mū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei p̄pter ar/ chā et hoc est corp⁹ dei p̄pter sacramentum: Nō ergo laudēt se iudei in fide dei. qz vide/ runt mare siccum solē stātem iordanem de/ tentum lucem versam in tenebras et aquam in sanguinem et virgā in serpentem. puluerē in canipes. virgam sine radicibus florere.

montes fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus. voces sine corpore. manna de celo. aquam sine fossione. victoriam inimicorum sine gladio. lucem de nocte. quia hec omnia viderūt et i deo nūq̄ crediderūt. nec in terraz desiderabilem nunq̄ intrauerunt sed in deserto mortui sunt. Popul⁹ autem xp̄ianus nihil horum vidit. sed in veritate sanctuz sacramentum fuit ordinatum in cibum. Lib⁹ autem quicunq̄ sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua. siue assus igni siue frictus vel quouis alio modo preparatus dimittit se etiam cibus tractari a minist̄is si volunt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo: vel in ligno vel in sassorio luteo etiam cum pannis et sine eis. Dimittit se etiam cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa. siue laceratus vel fassus. vl̄ admorsus ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet q̄ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cum ergo christus ordinauerit corpus suum in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cib⁹ et sanguis meus etc̄. Ordinauit ergo eam ad voluntatem iumentū Non est ergo mirū si cadens in terra non eleuet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

Impossibile est q̄ in illo sacramento sit verus deus et q̄ descendat in stomachum cum sumitur.

Jcesimumtertium Impossibile est. Vos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eum. oportet ergo q̄ descendat ad stomachuz et ad locum digestionis et intestina et cetera. que omnia impossibilia videtur cū vos ponatis in isto sacramento esse deum et deo ista repugnare videantur. Respondetur. dic mihi iudee cum tu comedis panē quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebz quisue ad intestina. Oportet q̄ dicas q̄ de quolibet vadit ad quolibet membrum qđ conuenit sibi quia quodlibet membrum recipit quod est suum sicut et par cibum dulcez fel acutum vel amarum. splen cibum aceto/sum et omnis cibus falsus vadit ad vrinaz

Sic et homo consideratur in duas partes scilicet in partem corporalem et in partez spiritualem. partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales. sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Jdeo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunq̄ non descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramentis. parte. viij. capi. xiij. q̄diu istud sacramentū sentitur in sensu in ore in dentibus in gutture. ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statum desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum est quando ore suscipis corporaliter tecum est quam manducas et gustas corporaliter tecum est. denicq̄ in visu in tactu in sapore corporaliter tecum est. quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non auferetur. Postq̄ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda non est sed spiritualis rennenda dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit melius est tibi vt eas in mentem tuā q̄ in ventrem tuum. cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedaturnon vt consumatur venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cibus sum grandium crede et manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaq̄ prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit q̄ per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet et vnde non discessit quando ad te venit. hec ille. Et si dicat̄ pira q̄ illō qđ vere māducat̄ i vēnē vadit et i secessū emittit̄. Rndet̄ q̄ in

isto sacramento triplex cōcumit māducatio
vna carnalis qua spēs iste dentibus terūtur
Alia sacramentalis qua corp⁹ xp̄i verus sub
specebus cōtentum sumitur. Tercia est spū
alis qua ipsum corpus mysticum cum eo su
mitur. In māducatione corporali consueta
tria sunt. primū in ore masticatio. secūdū in
ventre sumptio. teraū in mēbris vnio. et boc
totū cōuenit spēbus. secūdū vero et teraum
suo modo cōueniunt corpori xp̄i. terciumve
ro tantum cōuenit corpi xp̄i mystico. nā per
sacramētū boc sit vnio cū xp̄o capite et cum
corpore mystico ita q̄ ipse māducās vnitur
ei non ipse illi. Ad argumentū ergo dicatur
q̄ illud intelligit̄ de māducatione carnali.
sic vero xp̄s bic nō māducat. Vel aliter di
co q̄ intelligitur de cibo qui babet aliquid
purū aliq̄dq̄ ipurū. Impurū vero aliq̄d in
boc sacramēto boc non inuenitur et iō nibil
ad secessum emittit. verba sunt petri de tba
rantasio in. iiij. distin. ix. articulo. i.

Quod in illo sacramento sit verum cor
pus xp̄i per miraculum quotidie.

Iecsimūquartū ipossibile est. Di
cit iudei. Vos xp̄iani asseritis q̄
quotidie istud sacramentum in ecclesijs cele
bratur istud videtur ipossibile q̄ tunc nō es
set miraculum cū miraculū semel accidere so
leat et si istud semel accidisset in vita xp̄i ad
cōfirmationē sue legis nō reputaremus ipos
sibile vt alia miracula que semel vel raro fi
unt. sed dicere q̄ istud miraculū cōtinue i q̄
libet ecclesia fit et infinities repetatur istō vi
det apparēter ipossibile q̄ sapiētes dicūt mi
raculū ñ eē q̄ cōtinue fit. q̄ talia opera ma
gis nature attribuerent̄ q̄ miraculo. Respō
det ad istud argumētū magr̄ Jobānes con
uersus libro de cōcordia legū. titulo. iij. iiij
ca. dicēs q̄ de facto sic fuit q̄ viuēte xp̄o die
iouis in cena ante mortem suā et quotidie
illud miraculū fit dei minifica ptāte. Et dico
q̄ possibile est deo q̄n et vbi sibi placuit mi
rabilia operarq̄ put dicit in tbalmud q̄ iter
mirabilia que fiebāt in domo sācta eratvnū
notabile inter alia q̄ q̄n tot⁹ popul⁹ ibi erat
ftādo erant valde cōuicti et stricti sed quādo
curuabātur nesciebāt se eē in loco magis spa
cioso. et istud nō semel. sed semp asserūt q̄ si
ebat dū ibi popul⁹ sic cōueniebat. Item di
cūt q̄ in domo sancta sanctorum erant ipsi⁹
mensura decem cubitorum multiplicatorus
per decem et sic erunt centum cubiti. et q̄ ibi
erunt duo cherubin et quilibet corum habe
bat decem cubitos super decem multiplica
tos et sic erunt centus cubiti in quolibet che
rubin. et istud est magnus impossibile et ta
men fiebat semp et quotidie dicēdo q̄ erat
corpus sine loco. quia vnus cherubin illorū
erat tantus in quantitate quantus erat loc⁹
et sic totum locus occupabat. Ubi ergo erat
alius cherubin. non oportet aliud dicere ni
si q̄ vnus cherubin erat sine loco et istud ē
possibile. hec ille. Patet ergo q̄ non repu
gnat miraculo pluries fieri. nunquid. n. mi
raculum fuit manna de celo datum filijs is
rael. non negabit iudeus. Sed constat q̄ nō
semel pluit illis manna ad manducandum
sed. xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. filij autē
israel manducauerunt m anna in deserto. xl.
annis donec venirent in terram habitabilez
Sic et illud preciosum sacramentum man
ducabunt fideles q̄diu fuerint i deserto bu
ius vite quousq̄ veniant in terrā habitabi
lem terram. scilicet viuentium: que est pro
prie terra promissionis eterne. Ea ergo que
a iudeis impossibilia circa istud sacramen
tum allegantur patent non esse impossibilia
sz deo valde possibilia. sz q̄ ibūs xp̄s ēver⁹
messias et ver⁹ de⁹ vt supra oñsum est. iō sibi
oia supradicta possibilia sunt. Sed dicat for
te iude⁹ ibūs nazaren⁹ quē tu dicis deū vo
cat se panē. Job. vi. Ego sum panis. nūq̄d
ex scripturis haberi potest q̄ deus deberet
esse panis dico q̄ sic. vnde super illud Leui
ti. xxi. Incensum enim domini et panes dei
sui offerunt. vbi littera nostra babet et panis
dei sui. littera bebraica babet et panis deus
suus. et sequitur et panes propositionis of
fert. bic babet littera bebraica. panis deus
suus. et sequitur omnis qui babuerit macu
lam de semine aaron sacerdotis non accedet
offerre bostias domino nec panes deo suo
littera bebraica babet panis deus suus. Et
sic in toto illo capitulo ponitur panis deus
suus et non dei sui nec deo suo ad significa
tionem buius altissimi sacramenti. Itez nō
est pretereundum in fine istius materie ad
memoriam reducere de isto sacramēto ca q̄

sequūtur in maiorē cōfusionē iudeorum ne gātiū istud sacramētū. vñ Leui. viij. māda uit in lege deus. ꝙ qñ ꝓcedere sacerdos as sumeret colunda panis azimi et poneret in manib⁹ aaron et ꝙ eleuaret ante deū. Itez ꝙ pria die pentecostes assumeretur panis primitiarū per sacerdotē et eleuaret ipsuz ad deū sacerdos et vt dicit ꝑdictus magr iobā nes cōuersus. libro et titulo quib⁹ supra. c. v. Dixerūt sapiētes thalmud ꝙ sacerdos ele uabat illū panem sursum et deorsum ad de xtram et sinistrā et istud significabat ꝙ tēpo re sancti messie debebat ꝙ sacerdotes istō sa crificiū eleuari de pāe cōsecrato et ꝓpter istā satisfactionē mādauit let mosaica. ex: sicut de aeris primitias separabitis ita et de pul mētis dabitis primitias dño. Et seqtur i li tera hebraica de primitiis pulmitorū vrorū cheruma. i. tortā panis eleuabitis dño. et il lud signabat istud altissimū sacramētū. Te neo firmiter dicit iste doctor ꝙ malicioſi sa pientes thalmud babylonie mādauerūt cō buri. qz istud cheruma. i. tortā panis māda uerūt qz significabat istud altissimū sacram tū. Itez malachie prio habetur ꝙ sacrificia erāt priuāda et cōuertu debebāt in oblatiōez mūdā qz dictū est de isto altissimo sacro ꝙ est via recta boibus ad gl'am paradysi. et pax ꝑpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionū q̄ erāt in aliis sacrificijs. Et ibi dem malachie. i. quis est in vobis qui clau dat ostia et incendat altare in eū gratuito ñ est mihi volūtas in vobis dicit dñs exercitu um. et munus nō accipiā de manu vestra. Aboꝛtu. n. solis vsq; ad occasum magnū ē nomē meū in gentibus et in oi loco sacrifi catur et offertur nomini meo oblatio mūda qz magnū est nomē meū in gentib⁹ dicit do minus exercituū et vos polluistis illud i eo ꝙ dicitis. mensa dñi cōtamiata est et ꝙ sup ponitur cōtēptibile est. etc. Ad hoc etiam sa crificium significādū deus voluit vt nascere tur in bethleem iste sanctus messias de quo ꝑpheta malachias in. c. v. Et tu bethleē ef frata etc. Bethleem hebraice interpretat̄ do mus panis. et ego dicit supradictus magr iobānes cōuersus ante ꝙ reciperem istā le gem de isto sacro diu dubitaui et sepissime et locutus sum frequenter de ista materia cū quodā ꝓuincial minist̄o fratrū minoꝛū in valle oliueti nomine frater lupus de famu sto qui erat nimium litteratus et nō quiesce bat animꝰ meus ex dictis ipius et feci deuo ta ieiunia et oꝛationes oꝛādo deū assidue vt me dignaretur in ista materia plenius infoꝛ mare. et quadā nocte dū dormirem vidi i so nis quēdam hominem vestibus albis ve stitum et domum meam adinstar lune clare lumine replebat et cū interrogassem quis es set respōdit ābroſius eps mediolen. et dixit mihi. Scias amicū meū mistrū deuote deū pro te oꝛasse vt dignaretur te in hac materia infoꝛmare et hoc dubium quod de isto con cepisti altissimo sacramento penitus remo uere. ꝙ vnq; sacramentum fit in memoriaz sancti messie et tu recipe deuote et crede quo niam sic se habet rei veritas et in istis ver bis coꝛ meuz aliqualiter acquieuit. Sequē ti nocte vidi obtenebrare totum mundum et tudei interrogabant si hec obscuritas pro ueniebat ex eclipsi solis et lune et omnes ti mebant et se sub ineis vestibus occultabāt et deinde remittebatur illa obscuritas pau latine. et videbam solam pulcherrimū i lu ce sua. et videbam in ipso quandam feminā et vnum puerum pulcherrimum et d̄ oꝛe pu eruli luꝛ clarissima pullulabat et petebaz vi sionis exꝑitionem et respondebatur mihi totum mundum obscurum fuisse ante aduē tum huius paruuli. et de ipso exiens luꝛ re splendut toti mundo. et extunc a coꝛde meo omnia dubia sunt ablata et dixi cum anna. i. Regū. i. Exultauit coꝛ meum in domino et exaltatum est coꝛ meum in deo meo quia letatus sum in salutari tuo. non est sanctus vt est dominus nec enim est alius extra te et non est fortis vt deus noster. hec ille. Nec iu dei debent habere ꝓ extraneo ꝙ nos xp̄iani ponimus de conuersione panis in verum xp̄i coꝛpus et de conuersione vini in verum sanguinem xp̄i nec ꝙ messias fuit deus et hō cum ipsi non habeant ꝓ extraneo ꝙ ipi di cunt ꝓpter dicta sapientum thalmuth hūc sacratissimum cibum non habent angeli nō viderunt patriarche nec comedebāt ꝓphe te sed solum est cibus christianoꝛum qui de ducit ad vitam eternam.

Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que tribus explicatur pūctis principalibus.

Septima cōsideratio huius libri est de crudelitatib⁹ iudeorū ō sua inaudibili seuitia legim⁹ in gentilū libris vt i troyana hystoria primū achillis filiū crudelitatē exercuisse q̄ polixenā virginē priami regis troyani filiā dilacerauit et eius sanguie sui pris sepulchrū irrigauit. Legim⁹ etiā in nono libro valerij maximi. c. ij. de crudelitate: sillā romanū crudelē fuisse quia quatuor legiones Mariane pris cōtra fidē eis datam in cāpo marcio trucidari et in tyberim p̄cipi fecit: et q̄ virorū cede nō cōtent⁹ mulieres eorū occidi fecit. Legim⁹ ibidē et hannibalem crudelē q̄ de corporib⁹ romanorū potētē in fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitū Legim⁹ ibidē et barbaros crudeles q̄ pecoribus mactatis et intestinis eiectis intermixtebant homīes preter capita: eis cibū et potū ministrādo vt a vermib⁹ ex putrefactōne nascentib⁹ roderentur. Sed si volum⁹ attendere crudelitates iudaici populi longe seuiores p̄dictis inuenient⁹ et erūt tria puncta principalia huius cōsiderationis. Prim⁹ punct⁹ erit de crudelitate iudeorū erga xp̄m messiaz et deū suū. Secūd⁹ de crudelitate iudeoruz erga seipsos. Tercius de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos.

De crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā suum.

Prim⁹ pūctus ē de crudelitate iudeorum erga xp̄m q̄ sicut p̄batū fuit supra li. i. est ver⁹ messias eorū et ver⁹ de⁹ et hō Patuit etiā supra in isto. iij. li. cōsideratiōe. iiij. v. et. vi. et declaratur hec crudelitas quadrupl'r. Primo sic. crudele ē cū quis insurgit cōtra minorē se. iustū et bonū. Crudeli⁹ cuz quis insurgit cōtra suū equalē iustū et bonū Sed crudelissimū ē cū quis isurgit cōtra dominū suū et regē suū iustū et inocētē et bonū. talis fuit crudelitas iudeorū cōtra xp̄m Ipse enī erat dñs et rex suus teste pylato ihesus nazarenus rex iudeorū. et iterū. ps. ij. Astiterūt reges terre et p̄cipes cōuenerunt in vnū aduersus dominū et aduersus xp̄m eius qui. ps. ad litterā expōit de xp̄o etiā sm antiquos doctores hebreorū. Unde rabi salomō in principio p̄dicti psalmi dicit. parentes nostri exposuerūt hunc psalmū de rege messia ipse inocēs q̄ iniq̄tatē nō fecit nec inuentus est dolus in ore eius ysa. liij. Et iō cū iudei eū de plurib⁹ falsis accusarent pylatus respondit. Ego aūt nullā cām mortis inuenio in eo sz neq̄ herodes Luce. xxiij. Ipse erat iust⁹ et bon⁹ quā iustitiā cōfert⁹ ē publice pylat⁹ dicēs. Innocēs ego sū a sāguie iusti huius matb xxvij. Itē et vxor sua cōfessa ē dicēs. Nihil tibi et iusto illi. ibidē quasi dicat Nullo mō cōdēnes eū sz magis dimitte eū Sed sz eēt eorū rex inocēs et iust⁹ nō erubuerunt eū tradere morti et tali morti qua nulla ignominiosior. nulla crudelior tēpore illo iueniebat intantū enī miseri iudei odiebāt xp̄m q̄ pelegerūt liberare boiem pestiferum barrabā ne xp̄s liberaret. Itē scdo crudele est humilē et p̄stratū p̄mere. Nouim⁹ enim leones p̄stratis et humiliatis parcere. sz iudei p̄stratō ibū cozā pylato et pōtifcib⁹ non pepcerūt xp̄s etiā fuit metrū et mensura tot⁹ humilitatis. dixit ei matb. xi. Discite a me q̄ mitis sū et humilis corde. Sed iudei eius doctrinā cōdēnētes crudeliores leonib⁹ fuerūt q̄. ps. xxi. Aperuerūt super eū os suum sicut leo rapiēs et rugiēs sz cōtra bestiā vel hominem sibi resistentem. Item tercio crudele est percutere aliquem eo q̄ verum loq̄tur sic fecerunt iudei. cum percusserunt eum alapa dicentes. sic respodes pontifici. et christus: si male locutus sum in testimonium p̄hibe de malo si autem bene cur me cedis. q̄si dicat crudeliter mecum agis. Item. iiij si vituperatur qui reddit malum p̄ro malo. et plus qui non reddit bonum p̄ro bono pl⁹ debet vituperari quasi crudelissimus qui reddit malum p̄ro bono. Sic fecerunt iudei q̄ p̄ro tantis beneficijs sicut christus eis fecit infirmos eorum curando. leprosos mundando. cecos illuminando. obsessos a demonibus liberando. et eorum mortuos suscitando p̄curauerūt sibi mortem. Iō xp̄s de eis cōqueritur sicut plāgit ecclesia in ei⁹ persona

dicens partiz illud michee. vi. Populeme⁹ quid feci tibi aut in quo cõtristaui te qz edu xi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo. qz eduxi te p̃ desertũ. xl. ãnos et mãna ci baui te et introduxi te in terrã satis optimã quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego quidẽ plãtaui te vineã meã speciosam et tu facta es mihi nimis amara. aceto nãq; sitim meã potasti et lancea pforasti latus saluatori tuo. ego ꝓpter te flagellaui egyptũ cũ primogenitis. et tu flagellatuz me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti principib⁹ sacerdotũ. ego ante te aperui mare et tu aperuisti lancea latus meũ. Ego ante te iui i columna nubis et tu me deduxisti ad pretoriuz pylati. Ego te paui mãna per desertũ. et tu me cecidisti a lapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra. et tu me potasti fel le et aceto. Ego ꝓpter te cana capitis reges percussi et tu percussisti arũdie caput meũ. Ego dedi tibi sceptrũ regale et tu meo capiti spineã coronã. Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo cruas. Populeus quid feci tibi aut in quo cõtristaui te: respondeꝛ michi. quasi dicat. nihil feci tibi nisi bonũ et tu quasi crudelissimus impendis mihi malũ iuxta illud. p̃s. Retribuerũt mihi mala p bonis et odiũ p dilectõe mea. Fuerũt etiã iudei crudeliores lamijs si aut Dieremias de eis conqueritur Trenoꝝ. iiij. sed et lamie nudauerũt mãmas suas lactauerũt catulos: filia populi mei crudelis q̃si struthio in deserto super quo glo. ſ. ralis hystorica sic dicat. Sed et lamie etc. pharisęoꝝ et scribarũ duritia exprobat q̃ lamijs duriores lac doctrine paulis negauerũt. lamia autẽ crudelior suis fetib⁹ q̃m cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinã negauerũt et insup lamiauerũt struthonib⁹ similes q̃ ouа sua vbi exponũt nec infetũ calefaciũt. lamia behraice vlit noiatur quã quidẽ hebręoꝝ vnã de farijs suspicãtur q̃ pce dicũtur eo q nulli parcãt quib⁹ sunt similes scribe et pharisei q̃ etiã manus miserũt in filiũ dei. plãgitur ergo synagoga que quasi struthio nullam sibi spem aut proximis relinquit in posterũ. hec tibi.

De crudelitate iudeorũ erga semetipsos quo ad captiuitatẽ et dãnationẽ eternã.

Ecũd⁹ pũctus est q iudei nõ soluz fuerũt crudeles contra xp̃m messiaz regẽ et deũ suũ sed etiã fuerũt crudeles cõtra seipsos se captiuãdo et ꝑpetuo dãnãdo. vnde cũ pylatus tenens locũ cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allegata contra xp̃m et cõfessus fuisset publice se nõ inuenire causam mortis in eo sciens q per inuidiã tradidissent eũ morti. et cũ cõfessus est se esse regẽ declarauit q regnũ suũ non erat de hoc mũdo ante q̃ sententiã daret contra eũ confessus est eũ esse innocẽtẽ et iustum vt patuit in precedenti puncto. Judei miseri q̃ tantũ desiderabant mortẽ ei⁹ publice se obligauerunt q culpa et pena mortis eius esset super eos et super filios suos damantes. sãguis eius super nos et super filios nros. M. xxvij. In quo manifeste ostenditur puersitas ipietatis et crudelitas eoꝝ qui nec sibi timẽt nec filijs. vnde dicũt et sup filios nros. exquo ptz q culpã et penã sibi ipsi precãtur et sue posterãti. hic pot accipi illud ecci. viij. Cũ ira cũdo nõ facias nixã et cũ audace nõ eas i desertũ q̃m quasi añ illũ nihil est sanguis. i. effusio sanguis tales fuerũt iudei effusionem sanguis xp̃i ꝑ nihilo reputãtes hõ peccatoz sanguini insidiãt. hoc ẽ q ipsis iudeis p̃dixit saluatoz Luc. xi. requirẽ a generatiõe ista sanguis oim ꝓphetarũ qui effusus est etc. qz pres eoꝝ senios ipsi dñm occiderũt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis man⁹ posuerũt vt xp̃m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ sup nos etc. O magna crudelitas q̃ pr̃ seipsũ volũtarie et ꝑpetuũ filiũ in captiuitatẽ et in irã dei ꝑpetuã tradat qz hec obligatio et iudeorũ peccatũ ẽ potissima cã q̃ q̃ diu mũd⁹ durauerit exñtib⁹ i eo iudeis et filijs eoꝝ sẽp erũt captiui vbicunq; sint et ira dei erit sup eos. Itẽ crudele ẽ furari aliena et crudeli⁹ furari sua sz crudelissimũ ẽ furari seipsũ tales fuerũt miseri iudei qz cũ passio xp̃i se exẽderet ad redẽptõez totiꝰ bũani generis sufficiẽter et oẽs boies naturaliter appetãt saluari iudi ab hac redẽptõe et saluationе furari sũt seipos nolẽtes ptiapes fieri p dicte redẽptõis cũ voce magna et rabido coꝝ de damauerũt. Sãguis ei⁹ sup nos et sup filios nros. O ifelix iudas qz crudel' fuit ꝓra mgrz suũ crudel' fuit ꝓra seipz laqueo se su-

ſpendens crepēs medius diffuſis viſceribꝰ eius ſiēne miremur ſi iudei ei ſil'es quia crudeles fuerunt contra dñm meſſiā regē et deum ſuum quod crudeles fuerunt ꝓtra ſeipſos ſe et ꝓprios filios perimentes. vnd et pylatus in epla quā miſit ad tyberiū ceſarē ſuper mortē xpi ſic ait. tyberio auguſto pilatus ſalutem. Nup accidit quod ipe probaui iudeos ꝑ inuidiam ſe ſuoſq; poſteros crudeli damnatione perimiſſe etc. vide ſupra banc epiſtolam lib. i. thezauro. i. teſtimonio. iiij. Item predicti iudei fuerunt ſil'es neroni crudeliſſimo qui occidit magiſtrum ſuum. Senecam nō volens tolerare tiorem eius a puericia. occidit etiā ꝓpriam matrem et eā fecit ſcindi vt videret locum in quo conceptus fuerat. fecit ſuccendi ciuitatem romanā ſeptem diebus et ſeptem noctibus vt experiretur quanta fuerit ſuccenſio troyane vrbis. finaliter crudeliſſime occidit ſeipm. Sic miſeri iudei reddentes malū pro bono occiderunt magiſtrū et dominū ſuū ꝓpriā matrem ſuam ſcz ſynagogā ꝑimerſt. Incēderūt igni ſanctuarium ſuū et ciuitatem et ſeipſos crudeliſſime eternaliter damnauerunt et qz tam crudeles cruin ſanguinū fuerunt culpā et penam ſanguis xpi ſup ſe impcātes. Ꝺoo eorū orōnes deus nō exaudit vt liberentur a captiuitate in qua ſunt. vnde yſa. i. Cū extenderitis manus veſtras auertam oculos meos a vobis et cū multiplicaueritis oratōnem non exaudiam. manus enim veſtre ſanguine plene ſunt.

De crudelitate iudeorū erga xpianos q̄rum ſunt decem ſeptem.

Tercius punctus eſt de crudelitate iudeorum erga xpianos hec generatio prauа et exaſperans poſtq̄ ſeipſam vt ꝑdictū eſt crudeliter dānauit verſa in rabiē contra xpianos quorū ſunt perpetui ſerui diuerſis in mundi partib⁹ inaudita crudelia opati ſunt. et cōtinue vt poſſunt feritatem beſtiarū excedētes crudeliſſime operātur de quibus vt colligere potui ex diuerſis ſcripturis et relatiōe virorū fideliū vſq; in pns tempus ex eo tūc quo ꝓpter peccatum occaſionis xpi ſui per orbē in captiuitatez ſunt diſperſi. xvij famoſe crudelitates annotāt et nō ē dubiū quin ſint alie plures nobis occulte cū dato vno incōuenienti plura ſequi contingat.

In toletbo oēs xpiani gladio ſarracenorū trucidati ſunt.

Prima crudelitas iudeorū in ciuitate toletbana regni caſtelle facta ē p⁹ infelicē caſum regis rodorici vltimi regis gentis gottorū āno. i. domini illuſtris viri infantis pelagij inaſturijs currente erat ſeptingenteſima a quiquageſima ſcōa. et anno dñi ſeptingēteſimo decimoquarto. tunc ciuitas toletbana nobilis et fortis ac multorū bonorū abundātiſſima. ſpāliter in multitudie nobiliū militū ornata fuit poſita i poteſtate yſmabelitarū et deuicta ſine prelio ex ꝓditione et crudelitate iudeorum in ea habitantū ſicut narrat frater Ꝺobes egidij ſamoren. in ſuo archano. et lucas ep̄s tbudeñ. in cronica ſua ac plani⁹ in generali hyſtoria byſpanie cōtinetur. mod⁹ autē ꝓditōis et crudelitatis iudeorū fuit talis vt ibidē legitur. cū enī xpiani eccleſiaſtici religioſi milites et alij xpiani ciues in dñica oliuarū ꝓpter bonore ſolēnitatis magne ſm ſuā cōſuetudinē exiſſent boies extra ſuā ciuitatē ad eccleſiam ſancte loacadie vt diuinū verbū ibi audirēt iudei crudeles qui cū ſarracenis poſuerūt ſuam ꝓditionē ſignatā vt. ſ. illa die clauderēt portas ciuitatis xpianis et aperirent ſarracenis ſic de facto fecerūt. quia venientib⁹ ſarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. et inde exeūtes ad xpianos cū eſſent inermes. et de tā ꝓdicioſo ac periculoſo aduentu nihil cogitātes oēs gladio trucidauerūt. quo facto carlꝰ princeps illorū ſarracenorū ex predictis iudeis et ſuis ſarracenis predictā ciuitatem populauit.

In regno francie occiduntur infantes ꝑ iudeos.

Secunda crudelitas iudeorum famoſa oſtenſa in regno francorum ſicut narrat Vincentius magnus in ſpeculo hyſtoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Milleſimo centeſimo octuageſimo tercio. Philippus rex fran/

ꝺoꝝ iuꝺeos ꝺe regno ſuo expulit. Audiens ñepe multotiens eiſꝺē rex a pueris qui ī palatio cū ipſo nutriti fuerāt. q̄ iudei q̄ pariſi⁹ manebant ſingulis annis xp̄ianum vnum in obpꝛobriū xp̄iane religiōis quaſi p̄ ſacrificio in criptis et foſſis ſubterraneis laterer ī die cene vel in illa ſacra bebdomada penoſa iugulabant. et in huiuſmodi nequitia per ſeuerātes deprehenſi multotiens et igne cōbuſti fuerant. Nam et ſanctus Ricardus cuius coꝛp⁹ in eccleſia ſācti Innocētij pariſiuſ reqeſcat a iudeis ſic interfectus et cruci affix⁹ feliciter per martiriū migrauit ad deū vbi etiā per eius interceſſiones operāte ꝺo multa facta miracula fuiſſe referūtur. Venerabilis ergo pbilipp⁹ rex q̄ viuēte pre ꝺiu mēte ꝺauſum geſtauerat et ob p̄ris reuerentiā perfice re formiꝺauerat in ipſo regni ſui initio zelo ꝺei flamatus aggreſſ⁹ eſt. nā ad ipſi⁹ māꝺatū capti ſunt iuꝺei per totā franciā in ſynagogis ſuis in ſabbatho. Et p̄ꝛio q̄ꝺez expoliati ſunt veſtiū⁹ et auro et argento coſ ſiq̄ꝺē tēpoꝛe multitudo maxia iuꝺeoꝝ pariſi⁹ habitabat q̄ ꝺe ꝺiuerſis oꝛbis partiū⁹ ob pacꝫ ꝺiuturnitatē illuc cōuenerāt. Audierāt enī ſtrēnuitatē regū frācoꝝ cōtra inimicoſ et pietatē in ſubꝺuos illuc ergo ꝺiu cōuerſan in tantū erant ꝺitati q̄ fere mꝺietatem vꝛbis ſibi vēꝺicauerāt. Sꝺ et cōtra ꝺei et eccleſie ꝺecretū xp̄ianos ī ꝺomiū⁹ ſuis ſeruos et ancillas habebāt qui etiā cū eis iuꝺaizabāt ciues quoq̄ milites et ruſticos ꝺe ſuburbiis et oppiꝺis et villis ſupꝛa moꝺū vſuris gꝛauabāt. et quoſꝺā etiā in ꝺomiū⁹ ſuis iuramēto aſtrict⁹ quaſi captiuos in carcere ꝺetinebāt. ſꝺ et vaſa ſacra p̄ inſtāti eccleſiarum neceſſitate ſibi noīe vaꝺij ſuppoſita tā viliter tractabāt q̄ eoꝝ īfantes in caliciū⁹ offaſ ī vino factas comeꝺebāt et cū eis bibebant. Jtaq̄ timēnū⁹ illis ne ꝺom⁹ illoꝝ ab officiali ꝺom⁹ reg⁹ ſcrutarent quiꝺā ex eis cruce aurea et euāgelioꝝ coꝺice auro et gēmis ꝺecoꝝnatū cū aliis vaſis in ſacro repoſuit. et in p̄fūꝺā foueā vbi ventrē purgare ſolebāt p̄cꝺoloꝝ viliſſime p̄iecit. Que oīa paulopoſt ꝺño reuelāte ſunt iuēta. ꝺatoq̄ eꝺicto a rege vt oēs iuꝺei a regno ei⁹ exirent. quiꝺam aꝺ fiꝺē xp̄i cōuerſi ſunt quiū⁹ ītuitu xp̄iane religiōis oēs poſſeſſiones ſuas integre cōceſſit. Alij vero baroneſ et p̄latos eccleſie ꝺonis et p̄miſſis allicere ceperūt vt per eoꝝ ſuggeſtionem et infinite pecunie p̄miſſionē animū regis a ꝓpoſito reuocarent. Sꝺ rex nec p̄ ab⁹ nec p̄miſſionib⁹ reꝝ tēpoꝛaliū emolliri potuit. Illis ergo eiectis eoꝝq̄ poſſeſſioni b⁹ īmo bilibus aꝺfiſcū regis ꝺeuolut⁹. rex eoꝝ oēs ſynagogas quas ſcolaſ vocabāt mū ꝺari iuſſit. et eas cōtra volūtatem oīm principū eccleſias ꝺeo ꝺeꝺicari ibiq̄ altaria cōſecrari fecit vt vbi p̄uſ xp̄s in oꝛe iuꝺeoꝝ blaſpbemabatur ibiꝺem a clero et populo laꝺaretur. hec Vincentius.

Crudelitatem iudei in regno francie xp̄ianum quēdam flagellatum et ſpinis coronatum ſuſpendentes exercuerunt:

Erdia crudelitaſ iudeorum circa idē tempuſ in predicto regno francie accidit ſicut narrat p̄dictus vincentiuſ magnuſ libro .xxx. ſpeculi byſtorialiſ. c. liij. cuius narratio talis eſt: P̄bilippus aūt rex ī francia dum eſſet apuꝺ ſanctū germanum in laya. audita cuiuſdā xp̄iani morte ignominioſa ab ipſis iuꝺeis perpetrata xp̄iane religioni cōpatiens: familiarib⁹ ſuis ignoratibus quo iret ſubito ampuit iter apuꝺ brayā velociſſime veniens poſitis in portis ipſiuſ caſtri cuſtoꝺib⁹ cōpꝛehenſiſq̄ iuꝺeis. lxxxiij et āpliuſ cōburi fecit. Comiſiſſa enim ipſi⁹ caſtri mūenb⁹ eoꝝ corꝛupta traꝺiderat eis quēdā xp̄ianū cui falſo imponebāt furtum et bomaꝺiū. Dunc igitur antiquo oꝺio cōmoti manibus a tergo ligatis et ſpinis coꝛonatū per totā villā fuſtigantes ꝺuxerunt et poſtea patibulo ſuſpenꝺerunt hec ibi.

In vna regni francie pꝛouincia oēs xp̄iani occiſi ſunt.

Varta crudelitas iudeoꝝ accidit in eoꝺem regno francie. Cum enim iuꝺei maleficijs vterētur et pꝛopter hoc ſepe fuiſſent puniti accidit ſemel q̄ iuꝺe⁹ q̄ꝺā crudeliſſim⁹ volēs vinꝺicari ꝺe xp̄ianis cogitauit moꝺū et fact⁹ eſt amic⁹ cuiuſꝺā miniſtri iuſticie q̄ lingua nra ꝺr verdugo

et cum sentit illū grādi secū amicitia cōiūctū quādā die rogauit eū instāntissime vt vnus bois daret ei coz fingēs se habere necessitate eiusdem pro medicina quadā sine quo infirmitas quedā curari nō poterat et colerando factū suū dixit ei ꝙ quidā homo dabat sibi viginti cozonas aurei si eum sanaret et qō ip se daret sibi decē illarū si ei tribueret predictum coz plura etiā alia sibi promittens. Ille ergo miser tum ex amicitia tuz ex cupiditate motus ānuit ꝓmisitq; sibi coz bois se datu rū. extrahensq; illud predictū coz a quodam xp̄iano quē per iusticiā in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendū dicens ei ꝙ decem cozonas debebat habere ꝓ illo a tali iudeo amico suo. Cuz ergo mulier illa cognouisset iudeum illū maleficū eē deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicēdo ꝙ ipsa esset causa ꝙ perderet decem cozonas et plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris sic factum est ꝙ acceperunt coz cuiusdam porci et tradiderūt iudeo secretissime receperuntq; decē cozonas aurei. quo facto iudeus ille nimodicū gaudens maleficijs suis vtens sepelliuit predictum coz in quodam cāpo magno cogitans se coz hominis xp̄iani sepelisse. Et factum est ꝙ post dies paucos cōgregata est in cāpo illo innumerabilis multitudo porcorū nō solū domesticorū sed etiā siluestrū. et tanta fuit lis et preliū inter eos ꝙ oēs mutuo rabidis se morsib⁹ dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viu⁹. qō factū a rege francia cognitū iudeo capto apta est veritas qō sic fuisset factū de boib⁹ xp̄ianis illius ꝓuincie sicut de porcis si coz sepelisset bois xp̄iani. quare oēs iudei illius loci ex regis p̄cepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in francia accidisse. Dis aūt et plurib⁹ alijs maleficijs vtūt iudei ꝙ alie nationes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre et p̄ceptorz dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq; diuini: cū tñ eis exp̄sse sit in lege eis phibitū deutronomij. xviij. Nō iuenia᷑ in te qui lustret filiū suū aut filiā ducens per ignē. aut qui arioles sascitetur. aut obseruet somnia atq; auguria. nec sit maleficus aut incātatoz neq; phitones consulat neq; diuinos et querat a mortuis veritatem. hec ei oia abhoꝛiatur dñs. Et iteꝛ Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis spūs fuerit morte moriat lapidibus obruent eos sanguis eoruz sit super illos.

De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. et quare iudei in omni prouincia quā inhabitant christianum sanguinem fundunt.

Vinta crudelitas iudeorū famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas priarcha barbarens. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celebrimū quod accidit āno ab incarnationis domini. M. cc. xi. quod factū est in villa teutonie forchin nomine. Contigit aūt vt quedā vetula maligniſſima iudeis familiaris effecta puellā eis ānoꝛū septē a parentib⁹ ablatā venderet occidendā. Danc igitur in secreto super pulchra et plura lintheamia obstructa oze eius in omnib⁹ fere tūcuris mēbroꝛum incisionibus vulnerarūt maximo conamine sanguinē exprimentes et i ipsis lintheaminibus diligentissime receptates. Danc aūt post tormenta defunctā iudei in aquaz fluidā ꝓpe oppidū ꝓiecerūt et super eā cōgeriem lapidū posuerūt. Tercia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatoribus est inuenta et in oppidū deportata boꝛētib⁹ et clamātib⁹ populis ab ipijs iudeis tantuz flagitiū perpetratū. Erat ei in vicinio marchie princeps qui moz auditu tanto piaculo ꝓuenit ad coꝛpus statimq; erectū residēs tetendit manū ad principem quasi vindictam sāguis ei⁹ vel forte misericordiā ploraret p⁹ boꝛā vero dimidiā iterū se diposuit defuncti more suppinam. Adductisq; ad hoc spectaculum impijs iudeis statim eruperunt oia vulnera coꝛporis et in testimonium nephandenecis copiosum sanguinē effuderūt. moꝛ clamoz vulgi attollitur et ad vindictam zeli totaliter est animatus. Ex quibusdam indicijs capta vetula conuicta est maximet cum filia eius parula omnia prodideri quia a puero et ebreo extoꝛquet veritas. Judei quoq; capti sūt q̄ i puellā man⁹ nephari as extēderāt rotatiq; et suspēsi sūt cū vetula

Duo vero mutuo se iugulauerūt hec nobis fratres ordinis predicatorum Ricardus et egidius sicut illi qui in villa fuerunt post tri duum quo hec gesta sunt veraciter retulerūt Dinc igitur videndum ē cur iudei sibi consue tudinem in omni ꝓuincia quam inhabitāt xp̄ianum sanguinē fundāt. Certissime em̄ compertum est ꝙ omni anno in qualibet ꝓ uincia sortes mittunt que ciuitas vel oppi dum xp̄iani sanguinem a'ijs ciuitatib⁹ tra dat. Constat quidem ex sancto euāgelio ꝙ pylato lauante manus et dicente. mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impiis simi dam auerunt Sanguis eius super nos et cetera. Super quo beatus Aug. in sermo ne quodam qui inscribitur in cruce munere dicit Videt ꝙ ex maledictōe parentum currat ad hucin filios vena sacrilegis per maculas sā guinis. vt per hāc fluidam importune ꝓles impia in expiabiliter crucietur quousq; se re am sanguinis xp̄i reconoscat penitens et sa netur. Preterea dicit ibidem supradict⁹ doc tor ꝙ audiuit suis temporib⁹ quendā litera tissimum iudeorum cōuersum ad fidē dixis se quedam quasi ꝓphetas eorum in extremo vite ꝓphetasse iudeis ceteris suis inquit nul lo mō vos posse ab illo quo punimini ve reciidissimo cruciatu sanari nisi solo sangui ne xp̄iano quod verbum ceci sp̄ iudei et im pij capientes induxerunt omni anno in om ni ꝓuincia fundendum sanguinem xp̄ianoꝝ vt tali sanguine conualescant et addidit ma le autem intellexerunt verbum sanguinem in telligentes xp̄iani cuiuslibet. sed prorsus il lum sanguinem qui in salutē peccamini quo tidie funditur in altem. quem si quilibz ve strum conuersus ad fidem xp̄i sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa maledictōe paterna. hec ille in predicto libro Ex hoc pa tet ꝙ iudei qui non fucte sed vere accedūt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu sā guinis quem patiuntur.

In almania fuit cum intoxicauerunt om nes puteos et fontes:

Exta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra pem. Clemente papa. vi. qui fuit ducen tesimus tertius apostolicus. et imperante hē rico romanorum imperatore qui fuit. lxxxvi. imperator Anno dñi. M. ccc. xlv. tunc enim compertum est in alemania ꝙ iudei intoxi cassent omnes fontes et puteos vt occiderent omnes xp̄ianos dicte ꝓuincie. torti enim ali qui eorum id confessi fuerunt esse verum. qre mirantes alemani tantam crudelitatem et ti mentes gentem ꝓdictosam habere inter se p totam alemaniam iudei cōbusti fuerūt. ha betur ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

In alemania fuit vbi tres infantes christianorum occiderunt.

Eptima crudelitas iudeorum famo sa accidit circa annum ab incarnatio ne dñi. M. cccc. xx. in alemania im perante friderico imperatore. Tunc em̄ in vīe na ciuitate teutonie compertum est ꝙ iudei occiderunt tres infantes christinos. Cōper tum est etiam ꝙ mulier quedam christiana impiissima vendidisset iudeis corpus dñi cum· quare ex p̄cepto predicti imperatoris ccc. iudei fuerunt igne cremati. et mulier illa ducta per ciuitatem predictam a fabris fer ri calibus ignitis fuit dilacerata hec mihi retu lit quidam vir illaꝝ partium dictus Amol dus de almania q̄ me certificauit se ꝓpriis oculis vidisse predictam executionem iusti cie. tam illoꝝ trecentorum q̄ etiam predicte femine.

In ciuitate pauie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnum xp̄ianū infantē

Etaua crudelitas iudeoꝝ accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus qui dam natōne Januen. nomine ema nuel filius cuiusdam magni medici i dicte ciuitatis cui⁹ nomē erat magister Sa lomon veniret ad me in cōuentu minorum valisolitano Anno dñi. M. ccc. lvi. et osten deret se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismum xp̄i emun dari et interrogatus cum de pluribus et inter cetera inciderit aliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeorum et ꝓfitebat veritatem fidei catholice diceret mihi verita tem de hoc ꝙ iudeis imponitur scz ꝙ occi dunt et sacrificant infantes christianos cuz eos habere possunt. verum hoc sit verum si

scauit determinate vel vidit vt possint christiani cautius obseruari ab eis qui motus cõ scientia et zelo religiõis xpiane narrauit mihi duo crudelissima vnum quod audiuit a parentibus suis iudeis et a pluribus alijs iudeis et aliud quod pprijs oculis viderat: De primo dixit. Sepe audiuia parentibus meis et ab alijs iudeis q̃ in ptibus ytalie erat quidam iudeus qui dicebat magr Symon de ancona medicus qui discurrens per varia loca etiã per magnoz dnoz palacia pter officiũ suũ. Accidit q̃ habuit familiaritatem non paruã cum quodã peruerso xpiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem xpianum etatis .iiij. annoz vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gentes armoz. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viarũ ex amicicia quã habebat cũ predicto iudeo tradidit eum et sibi donauit nihil mali cogitans de bis que iudeus gerebat in corde sed vt ei seruiret. Judeus vero non modicũ cor de gauisus cepit infantem et cũ eo rediit in ciuitatem papie vbi domicilium suuz habebat. et cum ingrederetur domũ suam videbozam qua posset desiderium sue feritatis explere cepto infante super mensaz extendit et euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mensam truncum cepit et in quãdã secretã camerã cum eo introiuit vt suum impleret peruersum ppositum. Interiz vero q̃ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domum quidam magnus canis qui inuentens caput infantis super mensam ipm in ore cepit et per fenestram in vicũ saltauit Cum aũt iudeus ille crudelis exiret de camera vt predictum caput tolleret. et ipsum nõ inueniret non modicuz muratus sed et timore percussus q̃ esset discoopertus statim domum suam exiuit et data non pua pecunia quibusdam sacomannis occultat? est et vsq̃ ad mare secrete pductus et inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipsum diligenter inquirentis. Fuit autez cognitum predictum factuz crudele propter predictum canem quia cum tenderet per viã cũ capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respicientes non poterant bene discernere quid esset illud quod canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput et vt cognouerũt q̃ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis sez ausus esset tam crudele factuz perpetrare. Sequentes igitur vestigia sanguinis decurrentis gutratiz per vicum vnde venerat canis vsq̃ ad domum predicti iudei peruenerunt et introeuntes inuenerunt mensam cruore infectam et truncũ infantis in camera iudeum vero non inuenerunt vt dixi supra. Ecce que audiui a parentibus meis et pluribus alijs vt p̃dixi et de quo est fama publica in tota ytalia.

In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xpianum et communi cauerunt cum sanguine eius.

Ona crudelitas iudeorum famosa accidit in ciuitate Saone que distat per dietam a ciuitate Januensi. vnde predictus iuuenis emanuel post p̃ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit Consequenter narrauit id quod pprijs oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum enim essem in ciuitate quadam subiecta ciuitate que dicitur Saona vt viderem sacrificium quendam infantem xpianum pater meus deduxit me ad domum cuiusdam iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime et clausis ianuis diligẽtissime iuramentum fortissimum omnes fecerunt de celando id quod facere volebant. sic q̃ nullo mõ tẽporibus vite sue detegerent q̃quid ibi fieri viderent. quinimo citius paterentur mortem vel seipsos occiderẽt q̃ aliquid tale alicui viuentium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in medium infantulus quidã xpianus etatis fere duorum annorum et deducto vase illo in quo consueuerunt recipere sanguinem infantium circumcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra p̃dictum vas et quatuor iudei illorum intendebant occisiõi sub tali forma et ordine. nã vnus tenebat eum per brachium dextruz. secundus per sinistrum. tercius vero tenebat caput eius eleuatum sic q̃ isti tres tenebant eum in forma crucifixi extensum. quartus faciabat opus qui infanti xpiano sic disposito primo posuit in ore ei? stuppas fumo plenas ne scilicet clamare posset et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis longos

et mittebat eos crudelissime infra stomacuz et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transirēt vsq; ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infantem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime vinus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. quod cum viderē exhorrui facinus crudelissimum nec āpliuſ respicere potui sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus vero venit a me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit q̄ nun q̄ alicui viuēti ea que viderem nec que ibidē visurus erā detegerem. Sed q̄ antea sustinerem mortez vel occiderem meipsum cum gladio q̄ q̄ aliquid huiusmodi secreti reuelarem. et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expiraverat. capto ergo corpore eiusdē piecerunt eum in quandam profundissimā et obscuram latrinazque erat in predicta domo et deinde fructibus diuersis salz pomis piris. nucibus. auelanis. et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis christiani in p̄dicto vase miscuerunt et de illa cōfectōe horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. qō post q̄ gustaui fuit ita alterat⁹ in memetipso q̄ illa die nec altera sequenti nō potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliē sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infātis christiani Predicta omnia et plura alia narrauit p̄dictus iuuenis emanuel iudeus ante me. et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela pro tunc in supradicto cōuentu valisolitano guardianuz. Et iterum atq; iterū ante q̄ sacramētuz percipet baptismi et post q̄ baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi p̄dicte ville et vocatus francisc⁹ Eadez omnia coram reuerēdo in christo patre et dño gbarsia de boamōte lucentine episcopo et⁹ patrino in baptismate et coram venerabili domino petro basques decanū ecclesie cōpostelane ac coram alijs pluribus notabilib⁹ viris ecclesiasticis et laycis et publico notario regis audiente predicti dñi episcopi secretario sc̄z petro martini de guetaria per quē oia supradicta de duabus crudelitatib⁹ in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto cōuentu minorum reseruata ad memoriā tanti facinoris et dixit q̄ supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quatuor annos ante conuersionem suā. Et patz q̄ perrata fuit hec crudelitas Anno dñi. M.cccdij.

In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos incenderunt christianorum domos:

Decima crudelitas iudeoruz accidit in regno castelle in quadam villa q̄ dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus āt vt est vox cōmunis et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdam fabri iudei cōmisit quoddam crimen ꝓpter quod fuit iuri dice occisus. pater vero eius pre dolore filij concepit dolorem et peperit iniquitatem vt enim vindicaret se de x̄pianis in predicto loco finxit se stultum per multos dies. Modū aūt sue fatuitatis publicauit in hunc modū vt ab omnibus stultus reputaretur q; dieb⁹ et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiens portas domoruz cū martello intantū q̄ iam de eius vocibus et ictibus non curabant eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdaz laminas ferreas perforatas quibus posset de nocte omnes portas domoruz condauare fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abroios noiantur qui cōmuniter ab inimicis seminātur pro pedibus equorum et bominum condauandis. Cuz ergo habuit sufficientiam predictorum nocte quadam intē peste noctis silentio discurrens celeriter per locum vt consueuerat condauauit portas aculeos p̄dictos seminauit vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos incideret. Quibus peractis inuatus non est dubium per alios iudeos cogitētes timere omnes x̄pianos apposuit ignem domibus et fugit. Cō ergo habitatores predicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgentes velociter et vt ignem fugerent ad portas appetendas recurrerunt et non valerent eas aperire multi igne perierunt et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderūt grauiter pedibus vulnerati quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regez ve

nit qui ſecundum q̄ eſt publica fama literaſ ſuas dedit predicto loco q̄ quicunq; iude⁹ in eo vel eius terminis caperetur ſtatim occi deretur. Accidit aūt q̄ iudeus quidez inter facens ꝑpe terminum p̄dicti loci cogitans q̄ a nullo poſſit videri quaſi deriſorie intra bat interminum predictum et ſubito exibat dicens hec verba iudeus in thauara iude⁹ extra thauaram ſed qui latebant eū vidētes cōprehenderunt et ibidem ignibus cōbuſſe runt et ideo in ꝓuerbium tradunt in illis p̄ tibus contra iudeos predicta verba iudeus in thauara et iudeus extra thauaram. nec ā plius iudeus aliquis ibi habitauit vſq; in hodiernum diem.

In predicto regno accidit vbi iudei occi derunt vnum infantem xp̄ianum et ꝓmuni cauerunt cum cineribus cordis eius.

Decima crudelitas iudeorum ac cidit in predicto regno caſtelle circa annū dñi. M. ccc. lxij. Cū em̄ de no mine ihesu in villa valiſolitana vigintiduoſ ſermones facerem et vltimū in illa materia vellē facere relatū mihi fuit a perſonis fide dignis inter quas fuerunt. Reuerendus in xp̄o pater et dñs garſchias de voamon de lucen⁹. eps ſupra nominatus homo quidā magne ſcientie et bone conſcientie et Rode ricus didaci de mendoca milles vtiq; ſtren nuus atq; timens deū. q̄ duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnuz infantē paruulū xp̄ianum furtiue et deducentes eū extra locum in quodam campo occiderāt et aperientes cum per mediū corporis extraxe runt cor eius et ſepulto corpore in ſuperficie receſſerunt. Canes aūt ibidem tranſeuntes corpuſculum illud effodientes extraxerūt et corroſerunt vnus aūt eor brachium cū ma nu deducēs in ore a paſtoribus captus ē et ſic detecta fuit mors infantis qui non inue niebatur. Judei aūt predicti ꝓuocātes ſecre te alios de quibus et ipſi confidebant pre dictum cor combuſſerunt et in cinerem reda cum vino miſcuerunt et de illo predicti iu dei bibentes communicauerūt. Supra quo facto p̄dictus didacus de almanca fecit di ligentem inquiſitionem et inuenit p̄dictos iudeos reos in crimine captoq; vno illorum qui fecerat factum vir quipperubeus capil lis et barba quem ego vidi et tormentis et poſitus confeſſus eſt et non negauit. Cum vellet facere iuſticiam de codē iudei qui nō dormiebant velociſſime itinerantes a rege litteras habuerunt in quib⁹ aduocabat cau ſam ad ſe et mandabat militi q̄ non ꝓcede ret vltra quouſq; amplius videretur in cau ſa et ſic ceſſauit predictus miles ab executio ne iuſticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum ſermonē in eccleſia ſan cti Nicolai que eſt ꝑpe iudaiſmum vbi tota villa cōuenerat proceſſionaliter et etiā mul ti iudei et ibidē aggrauau hanc crudelitatē mihi nouiter relatam vt dictum eſt quod ver buz publicatū nō modicū diſplicuit iudeis ibidem preſentibus ac etiam pluribus aliis de genere ſuo illis fauentibus. Propter qō ſic factum eſt q̄ iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valiſolitanam procuran tibus aliquibus de genere ſuo qui protunc magnam partem in cancellaria regis habe bant vt colore iuſticie ipſum liberarent ex trahentes eum a manibus predicti militis. Poſitus ergo eſt in carcere publico. et tūc ſu pradictus dominus Lucen. epiſcopus litte ram quandam recepit a ſupranominato mi lite ludouico de almanca nomine ꝑpio ro boratam quam ꝑpriis oculis vidi et in ma nibus meis tenui et legi. in qua narrabat et aſſerebat omia ſupradicta fore vera et quō ceſſauerat ab executione iuſticie propter pre dictam litteram regis recommendans eidez predictum negocium ꝑpter bonorem fidei ex quo erat principalis in conſilio regis. vi dit inſuper predictus dñs epiſcopus inquiſitionem factam per ſupradictum militez in qua omnia predicta continebantur vt mihi affirmauit. Sz quia munera et fauor timor et amor corrūpunt iudices et tres pretores intendebant in cauſa quorum vnus ſine al tero nihil poterat facere in caſu illo. et duo illorum erant de genere illo ideo tamdiu illi duo dilatauerunt negocium et diſſimulaue runt hec et alia cauillantes q̄ nihil vſq; nūc in executiōe iuſticie factū eſt vt de iudicib⁹ illis ſuo tempore de⁹ faciat vltionē.

In eodem regno ciuitate thaureñ. accidit vbi preſederunt carnem cū ſanguine de cru re cuiuſdam paruuli chriſtiani et ſecum de duxerunt.

Vodecima crudelitas iudeorū acci
dit in ciuitate thauri supradicti re
gni castelle anno dñi. M. cccdvij.
Cum eñ in ea parte ciuitatis p̄dicte que de
populata ē duo infantes christiani fere eta
tis septem annorum in solacijs puerilibus
ambularent ecce duo iudei qui viderūt eos
solos et a nemine videri p̄dictos infantes
capere voluerunt sed quia timuerunt nō ha
bere spacium ad suam malitiam exercendā
currentes posteos vnus acceperunt et abscin
dentes frustrum carnis de cruce ei⁹ inuolue
tes in sanguine eius recesserunt et statum
fugientes in ciuitatem zamore se receperunt
Quid aūt fecerunt de came illa ignorat aut
ex negligentia nulla facta fuerit executio iu
stitie hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o p̄r
et dñs Alfonsus de viuero episcopus sala
mantinus certificās me de veritate huius fa
cti. cum paruulus predictus cui⁹ caro absci
sa est. esset filius cuiusdā sartiferi fuit qui di
cebatur iohannes de benaphares. Itez de
eadem ciuitate anno quo supra vir quidem
simplex venit ad me volens ꝓponere quere
lam quandā similē predicte in consilio reg⁹
que talis erat vt in scriptis ostēdebat q̄ die
quadam iudeus quidam cepit vnum par
uulum sub damide nemine videnti et manu
posita super os suum ne clamare posset de
duxit illum ad domū suam. solo vero posi
to clausis portis domus suę tempauit occi
dere infantem sed dño disponente clamauit
infans. et cum clamaret casu quidem opera
rij venientes de vineārū culturis et transitū
facientes ante portas domus predicti iudei
audientes voces predicti infantis steterunt
peraūsseruntq̄ portas predictas fortissime
cum instrumentis agrorū que in manibus
ferebant intantum q̄ iudeus necessario ha
buit aperire et inuēto infante inquirebant q̄d
nam esset iste clamor et iudeus respondit q̄
ludebat cum eo sic ergo liberatus est infans
ille a ludo iudei qui narrauit eis quomodo
ceperat eū iude⁹ et quō eū occidere voluerat
Accusat⁹ fuit iude⁹ ille in p̄dicta ciuitate co
ram iudicibus eiusdem et deducta est causa
ad regis p̄silium quid āpli⁹ factū est nō noui

In medicinis vbi assignantur tres ratio
nes quare non expedit xp̄ianis vti media
nis iudeorū.

Eaimateria crudelitas iudeorum
exercetur ꝯmuniter in medicinis plu
rimi eñ iudeorum videntes negli
gentiam xp̄ianorum in discenda artem me
dicine vinbus laborant ꝓ peritia dicte artis
et cum vigeant astutia serpentina studentvi
liter dñis cōplacere vt eos teneant pro par
te sua. et intantum iam dñi temporales imo
quod flendum est et prelati ecclesiastici eis
adherent vt vix inueniatur aliquis eoꝝ qui
non habeat penes se dyabolum iudeum me
dicum qui intantū laudant eos vt dicūt xp̄i
stianos medicos licet peritos sicut ego co
gnosco ignaros in arte medicine. Cum ergo
iudei predicti cognoscant circa se fauores do
minorum sunt circa in feriores seuientes be
atus qui ab eorum manibus euadit. Nar
rent qui ab eis recipiunt purgationes et ficu
bothomanus consilia me eñ existente in ci
uitate Segoviē. Judeus quidā medicus
purgatōnem quādaz tradidit vni xp̄iano et
casu vnus alius amicus illius in firmi qui
etiam pro tunc in cipiebat infirmari modicū
quod sup fuit de purgatōe illa quod nō po
tuit recipere ꝓmus ipse accepit cogitans et il
lud sibi salutare. qui quasi subito intrincec⁹
igne succensi facti sunt amantes in tantus q̄
post quintam diem prim⁹ mortuus est. Ali
us vero quasi per miraculū liberatus de si
milib us aūt non est numer⁹ intantum q̄ si
vnum curant quinquagīta occidūt. sicut rep
tum est iudeos medicos seipsos in suis solē
nitatibus laudare conferētes adinuicē quis
eorum plēs occideret xp̄ianos. Et si vis sci
re causas quare xp̄iani non debent recipere
medicinam a iudeis. Audi testem famosuz
ex eoꝝ genere scz magistrū Alfonsum couer
sum in libro bellorum dei. ca. xluiij. vbi dicit
Non expedit xp̄iano aliqui medicinā recipe
a iudeo triplici rōne. Prima est quia iude⁹
secundum veritatem nō cognoscit naturas
et cōplexiones omnium aboꝝ qui eis defe
runtur nisi ex auditu nō tñ ex experiētia quā
ipse ꝑ se facere posset. verbi gratia nō cogno
scit medic⁹ iudeus naturam carnis leprosi
et cirogrili. et fiscedule et piscis cōmi. et sic de
alijs carnib⁹ per libros sicut cognoscit camē
bouis arietis etbyrci et alios aboscques ha
buerit in vsu comedēdi. et iam dixerūt sapiē
tes medici q̄ nō sufficiat alicui ad hoc q̄ sit
bonus et verus medic⁹ legere in libris quo

de iudeo medico segobiensi.

flett.

de magistro alphoso cōuerso
xpianus nō recipiat medi
a medico iudeo. vide fol. 11
m. a. ordinatione iohannis

usq; vtatur experimentis et ꝓbationib⁹ medicinarū et aborū et infirmitatū et infirmos visitando. Medicus aūt non potest experiri naturam aborum sibi vetitorum nisi in corpore alieno sicut ꝓbant et expūtur venena in alieno corpore parua sapiētia. sufficit ad discernandum abos vel ea que semper sunt nocua quia sufficit ꝙ sciat de illis solūmō ꝙ sunt nocua sed non sufficit parua sapientia ad vetandum ea que non sunt semp nocua nec semper vtilia. et ideo qui caret magna sapientia in similibus adducit infirmū ad periculum vel ad mortem. Secunda rō est qz talis medicus vel timet facere peccatuz secundum legem suam vel nō et cōstat ꝙ timet facere peccatum quia sapientes iudeoz dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad ifernū et cā hui⁹ē qz ītētio medicoz vt plurimū est vt acquirant diuitias vel vt acquirāt magnum nomē sibi non vt seruiāt deo. et hoc est eis aliqñ causa ad elongandum aliquādo infirmitates vel ad peiorādū eas vel vt infirmos pimant. et si talis est natura medicoz in generali ꝙ tomagis hoc erit de medicis iudeis aū vt cōiter nō sit in eis timoz peccandi vt dictum est. Tercia ratio est ꝙ lz medicus iudeus esset timidus in peccādo scōz legem suaz. expedit multū vt vnusquisq; se custodiat ab eo quia lex sua precipit ei occidere xp̄ianos et eorū bona accipere. defendit ꝙ iudeus a reddendo xp̄iano ea que perdiderit et oblitus fuerit. et soluere et debitum quod debet et facere ei amorem et ꝙ ē preceptum legis occidere euz ꝓpter que oia xp̄ianus est debitor anime sue si ponit corpus suum in manibus medici iudei. et quare xp̄ianus confidet de fide iudeorum cū ipi non confidant de xp̄ianis. quia intentio eorum ad malū prona est et ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinēt in cordib⁹ suis vt faciant. alijs de hoc suspicantur in alijs et sic dixerunt sapientes eorū in thalmuth ꝙ non debent recipere medicinam a xp̄ianis nec ab alijs gentilib⁹ nec debent eorum capilli ab illis curari vel radi nec habere societatez cum illis in via nec stare soli cum eis in vno loco sed si xp̄ianus catholicus elongauerit se a iudeo in dando et recipiēdo specialiter si elōgauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnam remunerationez a deo quia in hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam et corpus suum ac etiam alios christianos qui eum in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit deutro. viij. custodi temetipsum et animā tuam sollicite. et iterum biere. xvij. custodite animas vestras. Item si xp̄iani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitum deo et ihesu xp̄o filio eius seruiēt deo. quia cum iudei viderint ꝙ venit eis aliquod dānum quia non timent deum nec timent peccatum erit hoc eis causa et ratio vt redcāt ad timorem dei et vt abstineant a peccato et in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enī dixerunt sapientes ꝙ maior est ante deū ille qui facit aliqui facere bonum ꝙ ille q̄ facit. Seruient etiam ihesu xp̄o filio eius: qa cum iudei viderint ꝙ eis nascitur aliqō dānum propter malos mores eorum et propt̄ defectum modestie qui habetur in eoz thalmudica lege erit eis hoc causa et ratio vt redeant et diligenter attendant in aduētu messie sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem ihesu xp̄i veri messie que est lex charitatis humilitatis et modestie et non est in mūdo maius preceptum dei q̄ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et bonor legis ihesu christi et conuertentiuz se ad illam. hec ille. In concordantiam boz potest adduci illud ꝓuer. xxi. Qui custodit os suū sc̄z a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs aiam suam.

Alior medicorū ibit ad infernū

precipit lex iudeorū aduersus xp̄ianos.

Nota.

Hoc preceptū in thalmuth.

In venenis propinandis:

Vartadecima crudelitas iudeoruz est in venenis propinādis. Rabies enim iudeorum plurimos vocādi modos circa christianos inueniens non solum circa infirmos sed etiam circa sanos se extendit sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorātibus christianis: sed etiam cum aliqui peruersi xp̄iani dyabolico consilio illuſi volūt aliquem occidere veneno ad iudeos tanq̄ ad pentissimos in hac arte recurrunt qui interpositis iuramentis de seruādo secrete audacter virus effundunt sicut nuper accidit in campis gothie istius regni castelle vbi duo fratres milites quorum maior dicebat

capi

Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnuꝫ ſepe cohabitaret minor fratris ſui mor tem excogitauit vt tota hereditas pueniret ad eū pulſantib⁹ ergo cor ei⁹ auaricia et am bitione proditōꝫ excogitatam reuelauit cui dam iudeo medico. aut almiram predicti re gi qui data pecunia vel ꝓmiſſa et iuramēto ſecreta interpoſito tradidit ſibi venenū quo fratrem ſuum perimeret. Cunctꝫ die quadaꝫ ad menſaꝫ fratris veniret obſeruato puncto i vaſe in quo vinū erat fratri ꝓpinanduꝫ ſolū venenum effudit. Cum vero dapifer euiſdē militis in argentea taca vinū illud poneret vt predicto militi ꝓpinaret ita fuit taca illa ſubito quodā colore horribili obfuſcata qō pauidum erat vinū illud aſpicere. cognouerunt ergo manifeſte q venenū erat in vaſe et facta diligēti inquiſitōne inuentum eſt q frater eius fecerat proditōnem illam. captus ergo et vinculat⁹ confeſſus eſt et nō negauit ſed ſupplicatōibus quorūdam militum ve niam meruit a fratre cum hac cōditione q i gredereꝫ religionem de qua nunq exiret et ſic factū eſt quia poſit⁹ fuerat in monaſterio monachorū ſancti bīdicti ville ſupradicte valiſolitani in qua nūc monach⁹ eſt effectus. iudeus vero qui dederat vinū cognito q proditio erat detecta ne forte capt⁹ vi tormentorum hec et alia plurima mala que fecerat reuelaret ꝓpter que merito nō ſoluꝫ ipſe ſed omnes iudei deberent perire veneno hauſto ſeipſum necauit. O q̄ periculoſa eſt cōuerſatio iudeorum chriſtianis omnibus ſpecialiter magnatib⁹ et regibus Nunq̄d vo imperator ſequens conſilium ſymonis magi iudei in omnibus horribilis fuit et mala morte finiuit. Nunquid helena Conſtātini mater ex nimia conuerſatōne cum iudeis in hieruſalem quaſi cōuerſa fuit ad iudaiſmuꝫ niſi interueniſſet filius eius qui fecit q congregarent ſapientes iudeoꝝ aiꝫ ſacerdotib⁹ chriſtianorum rome vbi fuerunt ex pte chriſtianorum. lxxv. epiſcopi. et de iudeis. xij. ſapientes et centū et nouē ſacerdotes. et facta fuit diſputatō coram Conſtātino et helena matre eius et fuerunt omnes iudei deuicti et confuſi per ſolum ſanctum Silueſtruꝫ papā et conuerſi ad fidem chriſti ac regina helena liberata a periculo in quo erat vt patet in cronicis imperatorum et generali hyſtoria hyſpanie Nonne rex petrus caſtelle ſequens cō uerſationem et conſilium duorum iudeorū quorum vnus dicebatur Abenſaral. q̄ certificauerat eū q deberet lucrari terrā ſanctaꝫ iheruſalem quia ſic inuenerat in ſigno nativitatis eius Alter vero iudeus vocabat ſalomon leui q̄ erat eius thezaurarius maior in omnibus infelix fuit crudeliſſim⁹ non ſolum in extraneos ſed etiā in ſuos fratres et naturales ſubditos ac mala morte finiuit occaſus in montiel a rege Henrico. Non rex alfonſus ex conuerſatōe iudeorum in tantā venit cecitatem q tenuerit quandam iudeaꝫ in concubinaꝫ quicꝫ annis. in q̄b⁹ ſic fuit alienatus maleficijs illius iudee q nullus poterat habere audientiā cum eo et regnuꝫ deſtruebatur. niſi milites ſuccurriſſent qui quadam die ipſā occiderunt cuꝫ ſeruitutib⁹ eiuſdem ſcōm q legitur in cronica didaci cāpidocti. Non ergo poſſum approbare ꝓuerſationem xp̄ianoꝝ cum iudeis ſpecialr magnatum prelatorum et regum cū tot mala exempla et pericula non ſolum corporum ſed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

In orationibus in quibus quotidie proorāt deſtructōe eccie xp̄i et principū xp̄ianoꝝ

Vintadecima crudelitas iudeoruꝫ in orationibus eorum oſtenditur non enim iudei orant pro inimicis et perſecutoribus ex charitate et pietate ſicut faciunt xp̄iani ſed ſicut in operibus vt ſupra daret crudeliſſimi oſtendūtur ſic et in orationibus ſuis ſpecialiter in quatuor. Primo infeſto mardochei qō adhuc celebrāt. xv. kal's marcī conterunt ollas in ſynagogis dicētes ſicut contritus eſt aman ſic regnuꝫ xp̄ianoꝝ velociter conteratur. Secunda oratio iudeorum precipitur eis q fiat cum tranſeunt ante domos orationis xp̄ianorum. orant enim ſic in ſententia ſcōm hebraicum ſuū dom⁹ ſuperborum ꝓſternet te deus. Terciam orationeꝫ faciunt cum tranſeunt per cimiteria chriſtianorum ſub tali verboꝝ ſerie. erit verecūdata mater veſtra erit repudiata illa que vos peperit qz finis xp̄ianoꝝ vermis eſt. Quartam orationē faciunt quotidie ter in die in q̄ maledicūt ihesū xp̄m et diſcipulos ſuos atq; reges et principes xp̄ianos cuius tenor talis ē ſm Dieronimū de ſancta fide in tractatu ſecūdo

libri sui quem composuit per mandatuz pa
pe benedicti in capitulo quinto. et vt intelli
gatur notandum q̄ iudei vocant conuersos
ad fidem christi mesunadiu. i. destructos di
cunt ergo sic mesunadiu. i. destructis non sit
spes et omnes heretici et omnes qui loquū
tur cōtrariuz israel in breui sint casi et regnū
superbiosum in breui sit euulsum cassatum
et destructuz et omnes inimici nostri sint de
structi et humiliati et confracti breuiter in di
ebus nostris: Magister Alfonsus cōuersus
in libro de bellis dei ca. xluij. vocat iudeos
superbos et crudeles quia non orant ex cha
ritate sicut xp̄iani et ponit interminis supra
dictam orōnem sub hac forma. Qui conuer
tuntur ad aliam legem non habeant spez et
omnes heretici subito pereant et omnes nr̄i
inimici et omnes odientes nos et omnes q̄
querūt mala nobis subito succidant̄ et oīe
regnum superbie frange cito destruc et opp̄
me cito in diebus nostris et ipsi vocant xp̄i
anos regnum malignitatis. hec ille. Cum
autem iudei dicat a xp̄ianis q̄ ipsi faciant
hanc orōnem: statim negant. sed mentita ē
iniquitas sibi cum hoc fuerit publice osten
sum per supradictum magistrū Alfonsuz il
lustrissimo regi alfonso qui disputauit cum
maioribus et sapientioribus iudeoruz et fe
cit eos cognoscere q̄ dicebant p̄dictam orō
nem et maledictionem contra xp̄ianos pro
pter quod predictus rex inhibuit iudeis sin
gulis ne illam orōnem dicerent et q̄ eaz ab
omnib⁹ libris suis raderent et amouerēt cu
ius tenor talis est. Dñs alfonsus castelle to
letbi et legionis galecie. byspalis. cordube.
murcie. gibennij. et algarbij. Rex. dñsq̄ mo
linc consiliis iudeorum oim regnoz nostro
rum. et ipsoz quilibet gradum cum salute.
Volo vos scire nobis fuisse relatū per ma
gistrum Alfonsum conuersum sacristā ma
ioris ecclesie valisolitane vos vt a magnis
temporibus inter vos quotidie ab vtroq̄
sexu adulte etatis orōne quadaz in qua ma
ledictionem omnipotētis dei xp̄ianis ac oī
bus ad fidez xp̄i conuersis iprecamini eos
censendo hereticos etiaz inimicos capitales
et q̄ publice deuz exoratis vt eos destruat
atq̄ p̄dat. et lz aliqui iudeoz dicendo nega
bant hoc non dicere xp̄ianis disputauit tñ
hoc dictus magister Alfonsus cū sapientio
nbus valesole qui de vobis fuerint adinuē
ti cora iudicibus vestris ac scribis publicis
et meritis atq̄ pbis viris deprecatorib⁹ fra
tribus et multis alijs circūstantib⁹ vbi iu
ramento legis iudeoz illi summe literati in
ter se concesserunt dictis libroz suoz iniun
ctum ab antecessoribus hoc fuisse veluti di
ctus magister alfonsus demōstrabat et ipsi
suis nominib⁹ sup hoc vice et vicib⁹ rubo
rarunt in hebraico. vidente nobis hoc vitu
perare et erogare fidei xp̄iane in bonū duxi
mus per mandatū ne in aliquo regnoz nro
rū amplius hoc fiat. q̄ si iudeus aliquis vl
iudea hoc p̄sumpserit attemptare iudicibus
omnibus et meritis atq̄ potentibus cuiusq̄
loci in quo hoc acciderit qui hāc ram̄ lit
teram viderint vel transūptū signato nota
rio publico inūngimus viua voce ibi reme
dium ponere sicut erga illos qui contra xp̄i
anā fidem p̄ponunt et lr̄am nostram recipi
unt in cōtemptū eiq̄ vt ibi scribitur cōplea
tis et vnus pro alio non excusef quod inun
gimus ponere in effectu et custodiatis et de
fendatis. Predicte nostre litere vel transūm
pti illius signati notario publico ostensorū
nec p̄mittatis dicto vel facto aliquē vel ali
quos contra eū p̄cedere q̄ modo nec aliud
faciatis in hoc sub pena nostri dominij cen
tūq̄ marabetinoz nōmusme noue cuius libet
omni vice. et qualiter vos hanc lr̄am vel trā
sumptū signatū notario publico tales vl tra
les duxeritis adimplendum atq̄ notario
publico cuiusq̄ ville vel loci qui ad hoc vo
catus fuerit imponim⁹ per mandatū q̄ boī
hanc lr̄am nostram nunciantī testimonium
suo signatū signo p̄beat vt nobis p̄stat qua
liter mandatum nostruz duxeritis adimplē
dum et aliud null⁹ vestrū audeat attempta
re sub dicta pena et officij vestri lecta litera
sibi oīmodo p̄sentetis datuz in valle oleti.
xxv. die mensis februarij. cra. m. ccc. lxxiij.
et lz tpe illius regis iudei de facto illā amo
uissent tñ post mortē regis iterū recuperata ē
a iudeis sicut dicit magister Johānes con
uersus in libro de concordia legū ti. v. ca. x.
qui iterz ex p̄cepto regis in ciuitate burgensi
cora dño gomecio archiepiscopo toletano
cui rex negocia cōmisit disputauit cū sapi
entibus iudeoruz et ostēdit eis q̄ post q̄ eis
p̄hibita fuit p̄dicta oratio adhuc illam con
tinuo ter in die dicebant scz de mane in meri
die et in cōpletorio et cantor eoz bis hoc di

cere obligatur populo presente et respondente Amen. Et predicus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit q illud qō personabat predicta oratio erat hoc in forma. nō sit spes destructis et repente hereticj deperdantur et inimici nostri subito scisi sint. ac regnum superbie in puncto frangatur et in diebus nris submergantur et tu de⁹ benedicte frange inimicos nostros et eorum destrue superbiam sine mora. Item q verum sit q iudei dicāt hanc orōnem etiam temporibus nostris accedat singularis testis de eorū genere scilicz dñs Paulus burgens. eps qui in dyalogo suo distinctiōe. v. ca. vij. declarans cōtra iudeos. liij. ca. ysaie. Non posse exponi nisi de rege messia ihesu xpo sup verbo et pro trāsgressoribus orauit sic dicāt. hoc nō potest exponi de populo iudaico qui non solum nō orat pro gentilibus immo quotidie orat p destructione romani imperij et presertim p destructōe eccīe xpi. et discipulorū ei⁹ vt p3 p quandam orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter q̄das alia expresse dicitur omnes hereticj subito pereant que verba Rabi salomon et rabi moyses et ceteri sic exponūt. Isti hereticj sūt discipuli nazareni. vide ergo si de talib⁹ pōt verificari et pro transgressoribus orauit. hec ille. Item sicut dicat magister Alfonsus cōuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei q si aliquis iudeus dederit christiano quod perdidit vel gentili q non parcat ei deus et infra adhuc est intentum aliquorum eorū qñ orant pro qualibet die q gentiles adorant et obediunt ebel. benib. q sonat nihil et vanitas.

In doctrina eorū ctra xpianos.

Decima sexta crudelitas iudeorū ponitur in eorū thalmudica doctrina sicut notat p̄dictus magister alfōsus cōuersus in li. et ca. quib⁹ supra vnde dicit q defenditur iudeo ne dicat formosus ē iste christianus quod sonat non des ei bospicium in terra. Itez docent q si christiano vel gentili aliquis obligatus fuerit q non tradatur ei. Itē dicunt q quicūq; inuitant ad domum suam xpianum vel gentilem et hoc obligat ad captiuitatē filios suos. Itē dicunt q quicunq; comedunt panem christiani vel gentilis non gustat gustum panis. Item dicunt q christianus vel gentilis qui peccatit iudeum reus est mortis Itē dicūt q xpianus vel gentilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data nisi generi Jacob. Item dicunt q secreta legis non debent reuelare alicui gentili. Item dicunt q peccatum est recipere elemosynā ab homine gentili ne habeant bonam remunerationem a deo et q non pereant a mundo. Item dicunt q non est fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in sepultura. Itē dicunt meliorem quem videris de gentilib⁹ occide eū. Unde ad hoc est qō deducit Jheronimus de facta fide in fine libri sui q est sententia rabi symeonis filij rabi ioachiz q meliorem xpianorum dz hō occidere et meliori colubrorū debet hō frāgere caput. Et declarat rabi salomō q illud qō dicit rabi symeō meliorē xpianū. i. magis deuotus deo vult dicere. Itē precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysē de egypto in libro de mada q illi qui sequūtur regulā ihesu nazareni Si homo vident eos inclinatos ad mortez debet eos homo occidere. et si sūt circa puteum debet homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidez in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne forsitan per eam possit ascendere. Item dicūt q est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Item dicunt q nō debent vendere christiano aliquam bestiaz nisi pro multo maiori q valeat. Item dicunt q christianus qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Item dicunt q mulier israhelita committit magnum peccatum si lactat filiū christiani. quia nutrit filium ad ydolatrandum et q non debent consentire q mulier christiana lactat filium iudee q est fama q suffocaret eum sed dicunt q cuz custodia bene potest fieri. Item dicunt q christianus qui obseruat sabbatum dignus est morte lz faciat sabbatum suum altera die septimane

Item expresse mandatur iudeis in thalmuth q faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatros absolutos. Dicunt enim q libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona christianorū et ē verbū valde visitatuz

inter iudeos ꝙ error cõputi quem facit iude
us christiano licentiatur et est sine culpa.
Et dicitur in libro q̃ vocatur rabaq̃ma in ca
pitulo quod incipit bacgazel legũt magistri
si iudeus et xp̃ianus venerint ante te ad iu
dicium. Attende si potes iustificare iudeu
scõm legem hebraicam iustifica eum dice
do hoc precepit lex et si non poteris iustifica
care scõm ius hebraicum potes tamẽ iustifi
care eum scõm ius aliorum gentiũ iustifica
eu et dices xp̃iano hoc precepit ius vestrũ
Sz si nõ poteris eũ per vnũ ius nec per alte
rum iustificare obserua eũ cauilationibus
qz rapere pecuniã xp̃iano est res licentiata.
Et ideo in libro canhedrin in ca. quod inci
pit arubabitor ꝙ rancanalia faciebat p̃co
nisari ꝙ quicũq; iudeus faciebat ius esse xp̃i
ani et faciebat testimoniũ in iuuamine eius
ꝙ esset excõicatus quia extrahebat pecuniã
a potestate israel cum suo testimonio. Item
dicunt ꝙ peccat iudeus soluendo aliquan
do debitum xp̃iano scõm opinionẽ rabi ys
mabel qui dixit ꝙ tribus diebus ante festũ
gentilium et tribus dieb⁹ post et in ipsamet
die festiuitatis ꝙ nõ debent soluere debitu
gentili. Et cum xp̃iani celebrent vna die
ebdomadi festiuitatem suã sz in die dñica.
Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum
iudeor. quia dies dñica cum tribus diebus
p̃cedentibus et cũ trib⁹ diebus sequentibus
complet septem dies. Item dicunt aliqui sa
pientes iudeor ꝙ non debent soluere xp̃ia
no nec ei facere aliquẽ amorez tribus dieb⁹
antequãcunq; festiuitatem ne ꝙ in ipsa die
festiuitatis quia iudei vocant illam diẽ con
tritionis siue fractionis gentiliũ Sic ergo af
firmant et docent esse peccatum soluere xp̃i
ano debitum et facere ei aliquem amorem.
Item absoluunt iudeũ qui mentitur xp̃iano
vel falsũ iurat sicut patuit supra argumento
iiij. considerationis. v. Et intantũ nomẽ xp̃i
ani est exosum et immũdũ venenosum inter
eos. ꝙ quãcunq; rem quãtumcunq; turpẽ vo
cant noie xp̃iano sicut de vase vrinario et si
milibus dicũt istud ẽ vas xp̃ianicum odor
xp̃anic⁹ est iste. et ꝙ pet⁹ est docẽt ꝙ ibes⁹
fuit fornican⁹ et fac⁹ in muliere immũda et ꝙ
est iudicat⁹ in altero mũdo miss⁹ in immũdi
cia feruenti boim. Item libũ euangeliorz vo
cant iudei in thalmuth vt maledicãt guyla
yon qõ sonat in hebraico falsitas incarcata.
Item vocãt panẽ sacratũ panẽ venenosũ Item
noiant crucẽ baruz qõ in hebraico sonat res
sasa vocant etiam eã bobena. i. abbomina
tionem. Item vocant sanctam manã baria
quod hebraice sonat sissura. Vocant etiaz
eam temica quod sonat polluta vocãt etiam
xp̃m manzeri. Item de ihesu faciunt signum
quod ostendit hebraice qõ ei⁹ nomẽ sit mor
tuũ et sua memoria. Item dicunt quod cõ
putum ihesu est tricentum et sedecim quale
est cõputũ verbi quod dicit in hebraico ve
nicz quod est idem ꝙ vanitas sicut cõperit
legem saracenor per signum verbi quod di
citur in hebraico bebel quod idẽ est ꝙ nihil
Item vocant ecclesiam thabuc idest error.
Item vocant preconem iolali idest latratio
nem. Item vocant sacerdotes gallalin idest
tresq̃lados. Item vocant coronam sacerdoti
corba idest messatura. Vocant diem vene
ris sanctipbael. idest de saborido. Item vo
cant diez festiuitatis nostre borga idest que
bronte. Item vocant paruulos xp̃ianos sa
kann. i. serpentes Omnes supradicte docti
ne reperiuntur in thalmuth scõm doctores
generis eorũ. Et licet xp̃iani sint domini iu
deor et omnia supradicta sciant vel ad eor
aures veniant quãtumcunq; sunt horribilia
et crudelia et falsa non reddunt tamen ma
lum pro malo quinimmo orant pro eis vt
deus auferat velamina a cordibus eorũ et
reducat eos ad veram fidem. Ecce q̃manifeste potent vnusquisq; nosse doctrinam
xp̃ianorum et iudeorum qz illa pissima et
iudeorum crudelissima.

In vsuris quibus expoliant xp̃ianos

Decima septima crudelitas iudeorũ
ostenditur in vsuris non posset cha
lamus explicare quot sunt modi et
thalamitates iudeorum in vsuris exigẽdis
cum in hoc non hominem sed verius demo
nes dia possint. Repertum est quendam iu
deum in Samoreñ. ciuitate pro decem mili
bus sexaginta milia recepisse de vsuris.
Retinent enim vsuranos contractus de ge
neratione in generationibus intantũ vt nõ
solum rustici agricultores. sed etiam plu
res scutifer et milites ab eis quasi ca
ptiui tenentur non tantum contractibus
Sed et iuramentis astricti non nascitur

rustico pullus veledulus quin statim sit p/
sentatus iudeo feneratori Reges aũt et pri
cipes vsure huiusmodi fauorem dantes et
non prohibentes sunt in grandi periculo a/
nimarum. vnde extra de vsuris post misera
bilem scriptum est iudeos ad remittendas
xpianis vsuras per principes et potestates
compelli precipimus seculares. Alexande
lon dicit q tales domini qui in terris suis v
suranos tenent licet mortaliter peccent tamẽ
nihil restituere obligantur si nihil ad eos de
bonis eorũ peruenerit nec est simile de auc/
toritatibus malis qui efficacem causaz pre/
stant et de bis qui sũt mali causa per accidẽs
puta quia tale malum in patria conseruetur
vel libere fiat. Si autez p̃dicti domini cogãt
debitores dare vsuras scõm rodonẽ. tunc
ad restitutionẽ tenentur etiam si nihil de boc
ad eos peruenerit. Sed forte meli9 sentit vb.
dicens q tales qui cum possunt non cõpel/
lunt ad restituendũ vsuras tenentur etiaz si ni
hil peruenerit ad eos. cuius rõ esse potest qz
sicut supra dictuz est habent boc ab ecclesia
in preceptum saltem de iudeis q si non ob
seruant cũ ex eoz officio incumbat eis inter
pretatur consensuz se habere iuxta illud. Nõ
caret scrupulo concessionis occulte qui ma/
nifesto facinori desinit obuiari. extra de bo
micidio sicut dignũ. §. iiij. et bec est intentio
beati bernardi in tractatu suo de restitutõni
bus que mihi placet. In confirmatiõe oim
predictarum crudelitatum et pro fine huius
septime consideratiõis et vt vnusquisq; xpi
anus se custodiat a conuersatione iudeoruz
narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretoz ad
alexandrũ ponens ei documentũ dicẽs Nũ
q̃ speres in homine qui nõ credit legẽ tuaz.
Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit
duobus boibus qui dicunt associati fuisse
in vno itinere quoz vnus erat magus orien
talis reliquus vero iudeus Magus equita
uit mulã quam nutriuit ad placitũ suum q̃
portabat vniuersa necessaria sua quibus in
digebat. Viator iudeus vero incedebat pe/
des non babens cibũ nec alia necessaria dũ
ergo fabularentur in via dixit magus iudeo
que ẽ lex tua que est fides tua. Respõdit iu
deus credo q in celo est vnus deus quẽ ad/
oro et expecto ab eo bonum anime mee et
remunerationem et illis qui cõuenunt me/
cũ in lege mea et fide mea. Et crudelitas me
a est q̃ qui discrepat mecũ in fide mea licitũ
est mihi tollere sanguinẽ suũ. peccũ suã et
amicũ suũ et vxorẽ parentes et genitores in
super maledictũ est mihi si seruo ei fidez vel
iuuo ipsum. vel si facio ei miam vel parco ei
Cõsequenter inq̃t mago demõstrauit tibi in
quit legem meã redde ergo me certũ de fide
et lege tua. Cui respondit magus dicens fi
des eñ et crudelitas et lex mea bec sunt In
primis volo mihipsi bonũ et filijs generis
mei et nolo alicui creature dei maluz sequẽ
tibus legem meã nec discrepantibus mecũ
in eadem nolo malũ. et credo equitatẽ et mi
sericordiã seruandam cuilibet viuẽti et nul/
la iniuria placet videtur etiam mihi q̃ quã
do aliquid mali accidit alicui viuẽnti q̃ il/
lud malum me contingat et me cõturbet. af
fecto etiam psperitatem sanitatẽ et incolu/
mitatẽ et felicitatẽ acidere oĩbus boibus
vniuersaliter. Tunc dixit iudeus quid si in/
iuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magꝰ
sao q̃ in celo est deus iustus. bonus. sapiẽs
cui nihil est occultum. nihil secretũ. nihil pe/
nitus celatur de bis que licẽt in suis creatu/
ris qui remunerat bonos iuxta suas boni/
tates. malos vero et trãsgressiones iuxta suas
transgressiones. Cui iudeus Quare ergo nõ
seruas legem tuam vt quid non confirmas
operibus tuis fidez tuam. Magus inquit.
Quõ fiet boc. Cui iudeus. Ego sum de fi/
lijs tui generis et tu videꝰ me ãbulare pedes
fatigatũ famelicũ. et tu es eques saturatꝰ et
q̃etꝰ. Cui magꝰ. veritas bec est et descẽdens
de mula apuit viaticũ suũ et cibauit et pota
uit eũ. deinde fecit eũ equitare equitaturaz
suã. Postq̃ vero iudeꝰ bñ firmauit se in eq̃
tando iũxit calcaria festinãdo et relinquens
magũ recessit. tũc magꝰ cepit vociferare et di
cere expecta me qz cõfusꝰ sũ. Judeꝰ vero di
cebat. nõne iudicaui legẽ meã et cõditionẽ
eius et ego volo similiter confirmare eam.
Tunc festinabat mulam et magus sequens
eius vestigia inquit. O iudee noli me relin
quere in boc deserto ne interficiar a leonibꝰ
et moriar mala fame et dolorosa. age ergo
misericorditer mecum sicut ego tecum. Iu/
deus vero nec respiciebat retro nec intẽdebat
dictis suis nec cessauit donec latuit visũ eiꝰ
qñ q̃ magꝰ fuit dispatꝰ de sucursu recordatꝰ
fuit pfectõnis sue legis et fidei sue et eiꝰ qõ
dixerat iudeo vz q̃ in celo ẽ deꝰ iustꝰ iudex

Nota

Nota de mago et iudeo nota hu dignũ

cui nichil est occultum et nichil secretum in creaturis suis latet. Dirigens ergo caput suum ad celum dixit Deus meus tu nosti q̄ credidi in te in tua lege in tuis mandatis sanctificaui te sicut perpendisti Confirma ergo apud iudeum laudem meam in te. Vix dicens non multum iuerat magus et ecce inuenit iudeum p̄stratum et eiectum de mula cōfracta tybia. et leso colo. Mula vero stabat ex opposito a remotis que videns magnus nouit dominū suum et accessit ad ipsum p̄pter nutrituram suam equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum in doloribus mortis recedebat. Jedeus vero clamabat. Bone frater pro deo habe misericordiaz de me quia confractus sum et morior Indigeo pietate et misericordia. Serua legem tuaz quia contuliste tibi victoriam qua superasti me. tunc cepit magus increpare eū dicens tu male peccasti in me et dereliquisti me sine mia: Cui iudeus noli me reprehendere de re preterita quia ostendi tibi q̄ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum et inuenti parentes meos et senes antiquos in hac lege perseuerantes. Tūc misertus est ei⁹ magus et portauit eum post se donec peruenirent ad locum destinatum et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit: Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit et constituit eum baiulum suum p̄ter pia opera et pietatez et bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeorum et declaratio conditionis eorum crudelissime.

De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Quarta consideratio huius libri est de iudeorū fatuitatibus et sua grādi stultitia. excecati suis peccatis miseri iudei nō solum in ea que supradicta sūt inciderunt dicentes falsa et mendacia innumera contra legem x̄pi et eius aduentuz vt patuit sed etiā nōnulla alia scripserunt velut amentes que eos fatuos et insensatos oīa dunt a quocz̄ sane mentis audiātur. hec em̄ est pena aliquid scribentis contra deum. nō enim permittit spiritussanctus eos mentiri nisi ita clare q̄ ab omnibus cognoscatur eē falsum et mendaciuz. Et sunt sex passus in hac consideratione pertractandi: Primus de bis que dicunt contra charitatem: Secundus de bis que dicunt contra legem nature. Tercius de bis que dicunt cōtra diuinam perfectionem. Quartus de bis q̄ dicunt contra legem mosaycam et contra p̄pbetas. Quintus de manifestis impossibilib⁹ Sextus de fatua expectatōe messie

De fatuitatibus iudeorum p̄tra charitatē

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licentiam q̄ homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et adhuc percutere eos sine onere peccati alicuius. Dicunt enim in canbedrin in ca. quod incipit ellubenamuc benaquim. q̄ ille qui percutit patrem et matrē suam solum q̄ non faciat vulnus liber est. Item dicit Rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantium capitulo. v. talia verba. homo qui percutit patrem suum et matrem suam debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si non fecit eis plagā ſz si eos percutit et non facit in eis plagam non est aliud nisi sicqui percuteret vnum alium homnē ex israel. et qui eos percutit post q̄ sunt mortui liber est. Itez dicit q̄ ille qui maledicit patrem vel matrem suaz non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione nominauit aliquod nomē p̄prium dei. Et non solum patri carnali dant licētiā maledicendi sed etiaz deo sicut dicunt in cābedrin. in capitulo quod incipit arbamutor q̄ ille qui maledicit deum nō habet aliquā culpam nisi declarauerit nomen proprium dei quod vocatur sembammephoras. Sed si nominat in hora maledictionis cum aliquo aliorum nominuz suorum sicut adonay et beloym vel sabaoth non habet aliquam culpam. que omnia q̄ falsa et q̄ fatua sint clarum est. apparet enim manifeste q̄ sunt contra charitatem cum hocrequirat charitatis natura vt deus diligatur et p̄ximus nō vt maledicantur.

De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secundus passus est de fatuitatib⁹ et falsitatibus iudeorū contra legē nature. vnde ipsi dant licentiam occidendi sine aliqua pena scz q̄ in canbedrin in ca. quod incipit belluben baymi terabyz vbi dicitur sic. si aliquis ligauerit manus et pedes socij sui et causa huius mortuus fuerit fame liber est ligator a morte. Scz si ligat cum ad solem vel ad frigus et moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel p̄cipitat eum ante leonem liber est a morte. et si p̄cipitat euz ante muscas culpabilis ē morte Et si p̄cipitat eum in puteum in quo est scala et alius removet scalaz qui ipsum p̄cipitat liber est. Itē si decem boies percutiunt vnū bominē cuz decem fustibus et occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus homo alterum occidit et postmodum inuenitur q̄ ille mortuus ē trefe hoc est q̄ habet pulmones cōiunctos vl̄ habet aliquam illaz causaz quare iudei abhominantur carnes et non comedūt occisor est liber et glosat Rabi salomon quia interfecit quasi rem morituram animal cū quod ē trefe dispositū est ad mortem. Itē dicat Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canbedrin ca. ix. q̄ si bō crimino sus venit ante iudices et vna voce sunt concordes q̄ ille est dignus morte et quod ad hoc q̄ talis homo sicut ille sit liber necesse ē q̄ iudices sint discrepantes et q̄ pars illoz cōdemnet eum et pars absoluat et si sūt plures voces cōdemnantiū morietur Itē dicūt in libro de bulbin ca. i. q̄ si petr⁹ verbi grā facit testimonium falsuz contra martinum ꝓpter quod testimoniū secutum est q̄ dicti iudices cōdemnauerunt predictuz martinū ad mortem. Et deinde ante q̄ executio predicti martini facta sit ꝓbatur q̄ testimoniū petri fuerit falsū Precipit lex q̄ sit liber martinus et q̄ petrus moriatur vt non viuat ad volendum occidere ꝓximum suum cum suo testimonio falso: qz sic dicit tex. deuter. xix. et reddetur ei sicut fratri suo facere cogitauerit. et ꝓpter hoc verbuz quod dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipi et dicunt fortuizando. q̄ si mors martini erat iam facta quando fuit ꝓbata falsitas petri q̄ in tali casu petrus est liber Ecce quō dant iudei manifeste occasionem q̄ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in bis que non solum scōm legē scripture sed etiam scōm legē nature sunt digni punitōe. Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicit calla q̄ iudeꝰ habet licentiā vtendi cū vxore sua turpiter et innaturaliter scz arte et retro et dicat ibi liber mada: ym in ca. qō incipit ellirmutaz q̄ vna mulier venit ante doctores ꝓquerendo se q̄ vir ei⁹ vteret ea ꝓ visum naturalē. et ipi respōderunt filia nibil possumus in hoc facere qz lex dei dedit ei licentiā. Et dixit. Et vñ ꝓbatis Respōderūt ex textu qō dicit in leui. ca. xx. Ille qui dormiunt cū masculo coitu femineo morte morian̄ videt q̄ qz dicit in hebraico zazyas in plurali. q̄ ideo mulieri cōueniunt duo modi iacendi siue succūbendi viro. Itē dicunt in eodem ca. q̄ si vnus bō iacet cū vna muliere vxorata vel cum illis que in lege vetātur q̄ si illa in illa hora non accepit delectationem q̄ ille qui iacet cū ea non peccat. Dicūt etiā q̄ ille qui coit cū masculo nō peccat si ille qui iacet sub altero non accepit delectationem. Itez dicūt in eodē ca. q̄ ille q̄ coit cū masculo non peccat nisi sit ix. ānoz et non infra. Itē dicunt q̄ qñ lex dicit vir q̄ fornicat cum muliere vir moriet ille et illa. q̄ hoc intelligeret in illo qui est vir scz q̄ habeat etatem et similiter q̄ mant⁹ eius sit vir et declarat rabi moysen q̄ non bz nomen viri quousq̄ transeat. xiij. annū. Sequitur ergo ex verbis ei⁹ q̄ ille qui est minoris etatis licentiat in quocūq̄ modo adulterij. Item loquitur q̄ vir adultus qui facit adulteriuz cum muliere maritata cui⁹ vir non attingit etatem. xiij. annoz q̄ non peccat. Itez dant licentiā furādi boies et vēdēdi hoc inuenitur in libro cābedrin in ca. qō incipit bellubeyz banbenaquin. q̄ si p̄ furat filiuz suū et vēdit vel magister discipulum q̄ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature q̄ gentiles et illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi q̄ subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam ꝓfectionem et ibi explicant̄ quinq̄ fatuitates.

Tercius passus est de fatuitatib⁹ et falsitatib⁹ iudeoz ꝓtra diuinā perfectionez. Et primo dicunt deum corporeū. vñ narrat venerabilis petr⁹ alfōsi

in suo dyalogo titulo. i. q̄ iudei in prima p̄te doctrine sue cuius vocabulus benedictiones dicunt denm caput et brachium habere et in cessante pixidem gestare ligatas corrigio ipsiusq̄ corrigie nodum a postera capitis p̄te sub cerebro firmatum. Intra vero pixidē iiij. esse cartulas iudeorus laudes continentes. In summo aūt sinistri brachij gestare aliam pixidem simili modo corrigio ligatas earumq̄ ibi esse continentem omnes laudes que in predictis. iiij. scripte dicūtur. Et dicunt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de pixide quam gestat in cessante et de nodo corrigie auctoritatem sibi attrahūt ab eo loco vbi domin⁹ ait ad moysen. videbis posteriora mea facies autem mea non videbitur. tunc enim vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum aūt ipsius alicuius pixidis esse necessarium est. De ea autez quam gestat in brachio auctoritatez p̄ferūt ab ysaia dicente iurauit dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis sue per brachium fortitudinis vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virtus illius pixidis continetur. Sed hoc quāte sit fatuitatis patet quia cum lex perhibeat deum moysi dixisse posteriora mea videbis. et quia deū mētiri non posse constat. ita postea factum licet scriptura tacente nō dubitem⁹. nusq̄ tñ lex meminit q̄ moyses in eis posterioribus aliq̄d viderit qualiter igitur cum corrigie nodum quod sine risu vix dici potest vidisse dicunt iudei. Item cum posteriora non solum ceruix sed etiam quelibet corporis pars conueniens intelligi possit hoc quod iudei eus cerucē vidisse asserunt nō ratione vel legis auctoritate sed sole probant voluntate et sic stultam patet esse explanationem iudeorus predictam. et cum careat racioni et scripture iuuamine p̄gredi licet. nam si cum dei cerucē vidisse q̄ sane sapiēs nephas et videt et est habere cōcedā. quō esse potuit vt moyses nihil in deo p̄ter cerucē viderit aut si q̄d aliud eū vidisse fingamus potuit videre pileū siue corrigie nodū illius sc̄z corone quā dicūt angelū iudei nomine mutraton singulis dieb⁹ capiti imponere. Respondent iudei q̄ qz vidit corrigie nodum affirmandus est. q̄ vidit cerucē dei. hoc pro destructione dicti iudeor ē efficacissimū. qz si moysē illus corrigie nodū vidisse mētiamur cū ei⁹ facē nullatenus viderit. vnde deū pixidez in anteriori parte capitis gestare p̄bauit. Respō det iudeus qm̄ moyses nodum corrigie vidit pixidem qua illa ligarē in capite dei fuisse doctores intellexerunt sed non oīno sanus est hic intellectus quin vt deus aliquid gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari cambalū aut tintinnabulus aliq̄d aut aliud hmōi veruntamē vt oīa fatuitatis iudeorū tollant̄ responsa. Dato q̄ hoc concedamus vñ queso moysen intelligere potuit chartas intus contineri. Cū dicant iudei eum scisse non solum quid in eis scriptum haberē sed quod et super hec omnia admiratiōe dignissimum est q̄ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum esi. nisi versus quos lōge p⁹ moriens moyses israhelitici pp̄lm docēdo ex semetipso cū laudās edidit. Et post multa annorum curricula Salomon deum adorans composuit de eorum laude. Nulla ergo est ratio quare iudei capite scriptum esse debeat credi nec est fuga iudeorus quod habuit sp̄usancto reuelante. cum nec ipse moyses vsq̄ scriptus reliquerit nec vllus post eū p̄pheta p̄didit. nec iterum est fuga iudeorum q̄ hoc habent per antiquor̄ successiōes qz isto mō omne licebit firmare mendatius. et istud est etiam valde indigne ferendus q̄ suis doctoribus apponant id quod ipsi forsitan volunt. cum ipsi hoc non a veterū relatione per moysen habuisse testent̄ sed ipsi in versuum explanatione talia coniuncent̄. Pz ergo quante fatuitatis sit dicere deū habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate cōstet. Quod iterum naturali ratiōe oñditur qz si verum esset deus caput et brachia et totam corporis formam habere igit̄ necesse est q̄ fateantur deum longitudinis latitudinis et latitudinis dimensionibus constare et sic erit tribus dimensionibus dauis⁹ qō ē incōueniēs De corrigia āt quā eū in capite hēre dicūt duo p̄ponūt. qz vl illa corrigia ē ō ipo aut aliūde. si de ipo ē tā de⁹a se diuis⁹ ē Si vero aliūde aut creator aut creatura est Si creator est ergo sūt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior ē quadam parte creatoris quod est inconueniens Item quero hoc qō in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iam creator indiget creatura quod est aliud inconueniens.

. humanitatem assumpsit ē, q̄n deus fiet homo /

Si sine necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluū quod est etiā incōuenies Et si aperte ostensum est quante fatuitatis sit q̄ credunt iudei de mēbris dei et de cor/rigia p̄dicta. Cū vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenīt necesse ē illud allegorice intelligi eo q̄ ad litteram si exponat non posset stare sicut quod ait moy ses ad pharaonem locusta inquit operiet o culum omnis terre: nunq̄ enim terra oculuz habz. Item idem filijs chore aperiens inquit terra os suum deuorabit illos nunquid ter/ra os habet. Item in libro iudicū ait gad ad zebul. Ecce popul⁹ de vmbilico terre de scendit. sed nunquid terra vmbilicum habet Iterum ysaias ait de ala terre laudes audi amus: nunquid terra alam habet. Abacuk quoq̄ ꝓphēta ait. lapis de pariete clama/bit. et lignum quod inter iuncturas est effi/catioz rndebit nunquid lapis clamare aut li gnum pōt respondere. Cum ergo corporea membra deo realiter assc̄ribere fatuuz sit vt ostensum est. ergo que de eo tan q̄ corporea dicta sunt non conuenit ad litteram solaz ex ponere sed allegorice declarare.

q̄ deus tm̄ est in occidente.

Et secunda fatuitas iudeoz contra diuinam pfectionem dicentium in suo doctrinaz libro q̄ deus est tan tum in occidente. auctoritate Esdre confir/mantes illud dicentis. exercitus celi supplī cat tibi. exponentes hoc ita cum omnes stel le in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo et q̄m̄ hec supplicatio fit in oc cidente. Ideo deū in occidente asserunt esse Qui quanq̄ sint a dei cognitōe alieni si mū di saltim figuram agnoscerent nō de deo tā indigna sentirent. quomodo aūt ipsi figu/ram mundi non cognouerant declaratur sic Q̄m̄ nos orientem non dicimus nisi locum illum vbi stella prius apparet nec occiden/tem nisi vbi nostro subtrahit aspectui qō q̄ vult sibi subtiliter demonstrari decet et ip̄m illud subtili oculo intueri quod hoc modo cōsiderari potest. In quocunq̄ vis loco cō siste et ab eodem lineam rectam ad orientis dirige partem que cum pruenent ad locuz vi ra quem visum tendere nequit locum ipsuz tibi orientem esse cognosce. Eodez modo si ab eo in quo consistis lineam rectam in oc/cidentem direxeris. cum ad talem pueneris locum qui visui tuo terminum ponit ipsum tibi occidentis constitue locum. hora autez recti ortus et hora recti occas⁹ sic demōstrat nascente stella. Predictam lineaz vsq̄ ad ip sum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineam fige. ita vt media super terram appareat et media adhuc lateat ip̄amq̄ ho ram ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo orirī ceperit super terram illa ho/ra apud astrologos est verus ortus dici Eo dem modo si occidente stella p̄fatam lineaz vsq̄ ad eā ad occidentis partē dirigens su/mitatē linee in stelle fixeris centro ita vt me/dia super terram et media sub terra cōsistat illam horam eius esse occasum dices. Cum q̄ sol tali modo occiderit illa hora apud a/strologos verus ē occas⁹ dici et initiū noctis Ex his talis procedit conclusio q̄ cuz pars orientalis orbis eadem sit omnibus locus tamen orientis non idem est omnibus. Si idem quoq̄ cum occidentalis orbis idez sit omnibus. locus tamen occidentis non idez est omnibus neq̄ eadez hora ortus que no bis est ceteris omnibus est. nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gentibus. sed secundum varietatem locorū terre in longi/tudine variatur locus orientis et occidentis et hora ortus et occasus. hec taz subtilis res apertius similitudine ostenditur. Constitu/amus ergo solē in primo arietis gradu et in primo puncto gradus et dicamus q̄ cepit modo orirī ciuitati Aren que sita est in pri/mo. vij. climatum terre habens viginti gra/dus ad orientem et totidem ad occidentem habens etiam viginti ad polum aquilona/rem et totidem ad australem. Cum huic in quā ciuitatem sol cepit orirī que nam ho/ra erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis arem et patet secundum astrologorum libros q̄ due adhuc hore de precedenti remanēt nocte. et cū predicti ciui tati occubuerit sol duc similiter remanēt ho re de die. Cū aūt sol illi cepit orirī orbi p̄z q̄ aren ciuitati duab⁹ trāsactis horis tercia ich o at hora Cūq̄ illi orbi sol occubuerit due iā de nocte ꝓplete sūt hore Arē ciuitati. Si er/go filiū rectū ab aren ꝓtrahas ciuitate et p/ducas summitatem vnam ad orientem ali am ad occidentez et similimō facias in alia

ciuitate proferens ab ea rectam lineam cui⁹ vna summitas ad orientem et alia pertingat ad occidentem. Nunc queso vtriusq; linee termini ab vtravis parte insimul poterūt cōuenire et ptz q̄ non. sed quanto abinuicem ipse distant ciuitates tanto linearuz in vtraq; parte insimul distabunt summitates tres scz gradibus. Patet ergo apertissime q̄ loca orientis et occidentis et ore ortus et occasus. non eedem sunt omnibus. sed variāt̄ pro varijs terre longitudinibus. Item cum sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud alteram quam diximus ciuitatez ab eusdē ciuitatis oriente in eusdem occidentē lineā protendas que celi puncta vtriusq; eius summitas cacumen continget. Et pz q̄ illa summitas que vergit ad orientez primū punctū primi gradus virginis perattiet. Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatem lineam eo modo quo diximꝰ ad celum vsq; vtriusq; tendamus. vtraq; summitas eius quas celi partes continget patet q̄ illa que ad orientem tenditur primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo puncto primi gradus pisciū occumit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apud Aren ciuitatē ad eiusdem orientem et occidentem tendentes vsq; ad ipsum celum ducamus vtraq; summitas quā celi partez continget ptz q̄ illa que ad orientem continget primam particulam primi gradus thauri perattiet. que vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si autem verbi illi sole occumbente p̄dictā lineaz aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi ptes summitas quecq; continget patz q̄ orientis summitas initiū primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū primi gradus thauri continget. Nunc ergo cognoscere pōt qz gradus signi qui est in oriēte sole arē ciuitati apparente nō est idē cum eo qui eadē hora alij apparet ciuitati. Sicq; omnib⁹ continget ciuitatibus ꝓut vna distat ab alia in longitudine nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terraz loco in oriente apparet. cū eadē que cras eadē hora eodez loco terre in eodē apparebit Dec graduū in celo variatō cōtingit quotidie sicut ipe sol p eosdē grad⁹ variat̄ quotidie quiquidē ita cē vt dictum est necessaria ꝓstat rōe et in totꝰ terre spacio nō sunt loca orientis et occidentis eqlia nec horе ortus et occasus cedez. vnde necessario sequitur stellas diu quibusdam occidunt alijs eadem hora ortu nec in tota celi spera centus est occidentis et orientis locus sed quotidie variatur per varios gradus. multomin⁹ credi dz orientis et occidentis mutationem celestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vn q̄ intenuent obscuritas. sed sempiterna indeficietis luminis irradiat claritas sicut dauid ꝓpheta dicit. quia tenebre non obscurabuntur a te et nox sicut dies illuminabit̄ sicut tenebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse inquit reuelat ꝓfunda et abscondita et nouit in tenebris cōstituta et lux cum eo semper est. Cum etiam nulla in celo ascens⁹ vel descensus possit esse mutatio localis apertissime cuius pz q̄ in celo nec oriens sit nec occidens quo ꝓbato fatuitas est euidens dicentium q̄ dei locus occidens est vbi stella supplicant deo. Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium ab inuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horaz eodem tempore super eadem apparentiū breuiter sic ostendit̄. Constituamus ergo solem in primo arietis puncto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatem primo puncto septime hore diei erit vtiq; eadem hora primus cancer grad⁹ in ipsius aren oriente. quod si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadē eclipsis apud aliam ciuitatem q̄ ꝑdiximus si diligenter inspicias primo quite hore puncto inuenias eam ibidem fieri incipere. eodemq; momento apparebit primū geminorum punctum in illius ciuitatis ortu. vnde indubitanter apparet. iij. longitudinis gradus inter vtrāq; inuenit̄ esse ciuitatē. et hoc quidem mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habet̄

q̄ semel in die quotidie de⁹ irascat.

Eracia fatuitas iudeoz contra diuinam ꝓsecutionē est. q̄ singulis diebus semel in die irascat̄ afferētes in medium testimoniū dauid dicentis. fortis irascat̄ quotidie. prima etiā diei hora eū irasci asserunt causaz huius ire esse dicentes q̄ in illa hora reges iniquitates insurgētes deponunt ademata sibi imponūt et solē adorāt. O q̄

absord⁹ est sermo iste et q̄ fatui sunt q̄ hoc p̄tulerunt cum ire descriptiones p̄ces⁹ ignorent. quam si nossent nō hoc de deo sentirēt Si igitur vis cognoscere quid ira est attēde q̄ ira est cū audito aliquo q̄ō displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet etsup epatēdiffū dit et sāguini cōmiscetur. Inde siquidē homo calescit et in facie pallescit. hec autē nulli conuenit rei nisi q̄ ex quatuor conponit ele/mentis. deus aūt talibus nō subiacet lunaticus. Cum vero in scripturis inuenit. Irā applicari deo. vt ibi domine ne in ira tua et cetera. Intelligendum est q̄ deus se habet ad modum animi irati qui destruit q̄ō facit nō tñ q̄ ira in deo cadat subiectiue vt dictū est. non minus etiā illud abhorrendū est q̄ dicunt eū de tali re irasci de qua non possit vlaisci q̄ō si posset ira p̄fecto eius quiesceret Aiunt p̄terea q̄ ipsius hore qua irascit nemo nouerit vn⁹ q̄ punctū nisi balaan filius beor. In hoc autem verbo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cum ex vna parte moysen cuius vocem angelorum et iudei iniquū. Ex altero vero parte de deo. prudentiorem eum moyse esse significant quia punctū hore nouerit q̄ō moysen latuit et licet hoc dictum magna admiratione videatur tñ incōparabiliter maioris fatuitatis est. q̄ dicunt gallum irratōnabile animal ipsius hore punctū quotidie scire.

Quod deus semel quotidie in die ploret

Uarta fatuitas iudeorum cōtra diuinam p̄fectionem est. q̄ deus semel in die quotidie ploret et q̄ ab eius oculis due p̄deuntes lachryme in mare magnum cōcadunt et hoc fulgorē esse affirmant illum qui tpe nocturno de stellis videt cadere. hec autem ratio deus ex quatuor elementis compositū ostendit esse. Neq; enim lachryme fiunt nisi ex humiditatis habundātia descendentis de capite. Si vero ita est ergo elementa sunt dei materia omnis autem materia prior est et simplicior forma ergo et hec priora. et simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaq; si deus talis est vt dicunt cui nec cibo fruatur nec potu. et quotidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere nisi forte de aquis que super celos sūt iugiter bibat. Ex verbis quoq; eo⁹ intelligitur q̄ ignorent quid ille sit fulgor quod si desideras noscere. Fumosus quidā vapor de terra surgit nimium siccus vnde et locum nubium transit ueniens ad locū vbi nō multus est calor q̄m remotus est a motu firmamenti quo cum uenerit et tā multus i loco vno coierit ipsi⁹ loci calore licz exiguo paulatiz crematur et crematus euanescat et idest q̄ō p aerē discurritare videm⁹ Fletus quoq; ipsius quem deo indigne assenbunt iudeoz captiuitatem causam esse dicunt q̄n etiam p̄pter dolorem eum ter i die vt leonem rugire asserunt et p̄pter id celum pulsare pedibus more calcaneū in torculari more etiam colū be quendā susum sonituz dare et quaq; vice caput mouere et dolentis voce dicere. beu mihi beu mihi vt quid domum meā in desertum redegi et templum meū cremaui et filios meos in gentes transtuli beu patri qui transtulit filios suos et beu filij qui translati sunt de mensa patris sui. Dicunt etiam q̄ quidā doctoruz suoruz hanc audierit vocem in quodā loco ramoso. Preterea dicunt q̄ tan q̄ p̄uurientes inuidēs collidat pedes et more dolētis manibus plaudat. et q̄ quotidie orat vt misericordia eius sit super iram eius. et vt erat in populo suo in misericordia hec patent in libro barabot in ca. primo. O insensati iudei dicite cum deus orat quē adorat seipsū an aliuz. Si aliuz is quē adorat potētior eo est. Si seipsū adorat aut potens est eius p̄pter quod orat aut impotens. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potēs aut vult illud p quo orat aut nō vult Si non vult pro nihilo orat. Si aūt vult nō est necesse orare. Patet ergo q̄ oīno sit hec gens iudaica aliena a cognitiōe diuina. Si ergo verum est deum pro iudeis orare vt leonem rugire celum pedibus pulsare more columbe gemere caput mouere et pre nimio dolore beu mihi clamare. ipsum preterea p̄ dolore pedes collidere manibus plaudere et quotidie vt iudeoz misereatur orare quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitatem an ab ipso an ab eis procedit hec mora Si eñ ab ipso cum ad cōprimendum volūtatem suam minus esse potentem estendūt. eum id volentem complere nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igitur nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit an non. Si nun q̄ habiturus est ergo et illius et illoruū dolor fine care

r

bit ſua ꝙ oratio eſt vacua et ſpes nulla. Si vero poſſe habiturus eſt aut illud nondum habuit ſed in prefixo et certo habiturus eſt tempore. ꝙ cum habebit eos de captiuitate liberabit. aut iam habuit ſed in remotis illō recuperaturus eſt et de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus eſt tempore certo reſtat eos dicere quid ſit quod modo prohibeat eum habere ſcz vtrū hoc paucitate imputant annoꝝ eius an debilitati membroꝝ an obſtaculo cuiuſlibet rei aqua nequeāt defendi hec de deo credere nephas ē. Legim⁹ enim in ſcripturis ſacris quibus iudei non / biſcum fidem adhibent deum antiquis temporibus maiora miracula feciſſe ꝙ ſit eos de captiuitate liberare. velut cum decem plagis egyptum percuſſit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare diuiſit in qō pharaonē cum exercitu ſuo demerſit. Mānā quoq; et cōturnicibus de celo in deſerto pauit. Aquas etiaz iordanis in loco vno mōtis inſtar conſtituit Solem et lunā Joſue p̄ cibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie ſolem gradibus. x. reuerti precepit. Danielem de lacu leonem liberauit. Ananiam Azariam et miſabelem de igne et iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia que numerare longum eſſet mirabilia fecit. Non ergo dicere poſſunt ꝙ antiqs diebus potens non fuerit. Si autem eū potentem fuiſſe vt equum eſt concedant ſed aliorum interuentu accidentiū eum impotētez factum dicant poſt quoꝝ abſceſſuz eū poſſe ſuum recuperaturum credant alterum eoruz neceſſe eē fateāt. Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuiſſe vt infirmitaſ accidēs homini donec conualeſcat ab eſtu cohibeat voluptatis. aut ei ab alio eſſe illata vt captiuitas cuiliber a rege illata ſue voluntatis eū poteſtate priuat donec libertate ſuccedēte recedat qō ſi ex eo et in eo fuiſſe dicant. deum ergo coarpus habere dicunt quod contrarioꝝ ſuſceptibile ſit quod de celo ſentire nō conuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuz qui intulit deo potentiorem eſſe oſtendunt ꝙ nō minus eſt inconueniens. Si autem ſeipſos ſue captiuitatis cauſam eſſe dicant quaſi melius modo in captiuitate quam olim in libertate ſe habeant hoc patet eſſe mendaciuz quia nunc ꝙ captiuitas libertati eſt comparabilis. Si vero non hac intentione ſuaz libertatē rememorantur ſed eo volente eos liberari ipſi pertinaciter eius voluntati obſiſtūt ſcz vt quia ille eos in captiuitate cōtineat. Ipſi econtrario plus cū ipſe velit in ipſa captiuitate perdurent. deberet vtiq; eorum ſatisfacere voluntati et non ſeipſum aſſidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū contriſtari. ſz hoc ſtare nullatenus poteſt. cum eum quotidie vt ipſos de captiuitate eripiet orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore ſuo Dicet ad hec iudeus nihil eorum que tu numeraſti impedit noſtrā captiuitatem. ſed deum ſemper omnipotentem fuiſſe et eſſe fatemur. nec nos captiuitatem euadere velle negamus. ſed deuz captiuitati noſtre certum terminū prefixiſſe et donec illud quod conſtituit iurauit et firmauit tempus aduenias nos nullo modo liberari poſſe dicamus Vere in hoc verbo inſcientiā deo aſſcribit iudeus. cū cū tale quid ſtatuiſſe dicat atq; iuraſſe quod prius cum iuraſſe atq; firmaſſe penitcat cuius rei ſignū eſt tot modis iugiter vt dictum eſt pro eis affligit quod ſi p̄ſciſſet non antea cōſtituiſſet. Inſtpiens ergo ſecundū iudeos deus fuit ꝙ et cum apud eos conſtet indulgere vtiq; ei deberet nec precibus cum inquietare aſſiduis. Quanto eīm frequentius orant tanto magis eius dolorē innouant et quo magis ab oō ne ceſſando eū non inquietauerint tantomagis eum cōſolari p̄mittent.

ꝙ deus dimiſit vnū foramē in celo non valens p̄ficere firmamentum.

Vinta fatuitas iudeorū contra diuinam p̄fectionem eſt ꝙ cum deus firmamentum cōſtituit p̄ficere penitus non valens cuiuſdaz foraminis ſpaciū in ſeptentrionali parte impfectum reliquit. quod ob hoc videlicet eū feciſſe aſſeuerant: vt ſi quis aliquando exurgens et ei equalē ſe faciens deum eſſe ſe diceret ipſe deus illi⁹ ſpacij p̄fectionē ei opponeret dicens. ſi deus es vt ego locum illum claude ſi potes quez apertum reliqui ego. hoc autem ꝙ patens ſit mendatium nullius oculi aciem latet Septentrionalis etenim axem poli altiſſimum ſemper ſuper nos nec vn ꝙ occultari conſpi

cuus ipſum ꝙ totuz integrum perfectumꝙ videmus. Manifeſte ergo patet fatuitas errorum iſtius.

De aliis fatuitatibus plurimis contra diuinam pfectionem et in eius offenſam.

Onuntur et alia in thalmutb q̄ ſūt contra diuinam perfectionem. Iſti qui vocantur. Rabini et ſapientes acclamant ſeipſos dei ſeruitores et declaratores legis moſayce: ſed tamen inueniuntur loquentes inordinate in bis que ſunt in magnum vituperium dei tollendo enim omnez perfectionez et applicando ei omnem defectum. et ante omnia dat licentiā ſeruiēdi diiſ alienis et ydolatrandi. Unde inuenīt in cābedrin in capitulo. qō incipit arbamitot. ſuper illo quod ſcribīt in Leuitico. c. xviij. de ydolo qō dicitur molotb. ſeruitiū cuius erat ꝙ accipiebat homo filium vel filiā ſuaz et ducebat euz vel eam ad ſacerdotes et ipi trāſibant creaturā aliam p ignem añ p̄dictum ydolum. et lex vetauit hancydolatriā ſignāter ſpecificatam et dicit in verbis iſtis ca. eodem de ſemine tuo nō dabis vt cōſecretur ydolo molotb Dic intricant ipſi et dicunt ꝙ quia dicit textus de ſemine qō intelligīt ꝙ non peccat homo excepto qñ dat ſacerdotibus patrē ſui ſeminis p molotb. Sed ſi ei daret omnes filios ſuos non peccaret Item dicit quia nō dabis. intelligitur ꝙ nō peccat excepto qñ pater dat filiuz ſuū ſacerdoti molotb vt faciet ſacrificiū ſed ſi ipſemet pater facit non peccat. Item qz dixit de ſemine intelligitur ꝙ tunc eſt peccatū qñ ſacrificium fit de illis qui ab eo exierunt ſed ſi homo facit ſacrificium de patre ſuo vel fratre vel de ſeipſo predicto ydolo nō peccat. Itē dicit in eodem libro canbedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber eſt a culpa Et declarat rabi ſalomon ꝙ amore intelligitur ſi ab aliquo domino fuit rogat⁹ vt faceret. timore ſi fuit cōminatus. Sed rabi moyſen de egyto declarat aliter dicendo ꝙ amore ſonat ſicut ſi fuit filocaptus de illa ymagine quia eſt bene fabricata. et timore ē ſi timet quia poteſt ei nocere ſicut ymaginantur illi qui eam adorant ꝙ eis poteſt facere bonum vel malum ſi in tali caſu adorat liber eſt. Et multum eſt miranduz de iſtis glo ſatoribus et etiam de textu thalmutb quia dare venit contra textū legis dei. quia videmus ꝙ cum populis iſrl̄ iret p deſertuz et fuerunt in ſetbim et adorauerunt ydolū phegor quia deus iratus fuit tam fortiter cōtra populum ꝙ occidit. xxiiij. milia. et tñ manifeſtuz eſt ꝙ illa ydolatria nō fiebat niſi amore filiarum moab ſicut apparet Numen. xxv. capitulo. Iterum illi tres pueri Sydrac. miſag. et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem ꝙ adorare ymaginez nanbuchodonoſor: Et tñ ſi hec opinio eſſet vera bñ erant excuſati ab illo peccato erquo faciebant timore regis nabuchodonoſor. et certum eſt ꝙ ipſi bñ ſciebant legem qz ibi fit relatio p eis ꝙ erant multum intellegentes et ſocij in ſtudio d anielis ꝓpter quod appareret ꝙ ſnia data per eos eſt vera. et per doctores thalmutb falſa et fatua. Item dicunt et veniunt contra deū volendo ſeipſos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipſi fecerūt q̄s etiam omnes iudei obſeruant. ſicut eſt illud qō in certis noctibus anni mandant ꝙ incēdantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorū. In certo menſe anni precipiunt ꝙ fiat feſtuz qō vocatur porim in memoriam mirabili beſter et mardochei contra Aman. In qua p̄cepit thalmutb expreſſe ꝙ quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in ſynagoga hyſtoriam beſter. et ſiue cū incēdunt p̄dictas candelas ſiue cū legunt p̄dictam hyſtoriam in ſinagoga dicit rabi talia verba. bñdictus qui nos ſanctificauit cū ſuis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et p̄cepit nobis legere hanc hyſtoriā beſter. videte ſi hoc p̄cepit deus in lege. niſi qz ipſe ſe reputant rātū ſic de⁹ Itē nō ſolū hoc faciūt ſ reputāt ſe poſſe reuocare verba dei ꝟ ipſi declarāt ſuper ca. xvij. Deutro. vbi dicitur ſi aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad ſacerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tēpore et petis ab eis et facies ſecundum cōſilium eorum. Et dicit talia verba. nō declinabis ad dextrā neꝙ ad ſiniſtram. Sed ipſi ī thalmutb ſcrutant̄ dicendo ꝙ intentō textus eſt ꝙ dato ꝙ ſapientes dicāt ei p dextra quod eſt ſiniſtra et p ſiniſtra qōd eſt dextra debet credere. Item iudicant ſnia mortis quencunꝙ frangentem aliquid de ordinacionibus eo-

rum. Dicũt adhuc in libro berabot in ca. qđ incipit miſemoco. quod quicũq; bõ deridet ſapientes talmuth vel malũ dicit eſt cõdemnatus ad inferos: Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliaz penã niſi q̃ ſit fractor legis. Item reputant ſe ſcire plus q̃ deꝰ qz dicunt in libro robamechia in ca. qđ incipit bazabam. q̃ ſemel fuit in ſtudio magna diſputatio ſup vnũ actũ legis et omnes ſtudij vnus opinionis. Sed rabi aliazer q̃ erat maior eoz erat cõtrane opinionis qui fecit multas bonas rationes cõtra eos ad p̃bandum ſuã opinionẽ. et nun q̃ voluerunt aſſẽtire ei et in fine dixit ſi ſic eſt ſicut ego dico remitto dño deo nro. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis et dixit nõ cõtradicatis rabi aliazer qz verũ eſt qđ ipſe dixit. Et ſurrexit rabi ſua et dixit dñe lex nõ eſt in celo ſz in terra: et iam p̃cepis in lege tua q̃ ſnia debet declinari ad plures voces et illa hora excõicauerunt ipſum rabi aliazer quousq; aſſenſit opinioni eoz̃. et dicũt q̃ paruo elapſo tempore rabi natban inuenit helyam p̃phetam et dixit ei eras tu in celo qñ fuit illa queſtio. Reſpondit ſic et dixit ei. quid ergo dixit deꝰ illa hora qua ſapientes noluerunt obedire reuelationi ſue. Reſpõdit ei ſcias q̃ illa hora deꝰ riſit et dixit. Uicerũt me filij mei. vicerũt me filij mei. Itẽ glorificãt iſti thalmudiſte ſeipſos. vnde dicitur in libro tuca ca. iij. q̃ vnus doctor qui vocabaf rabi Symeon filij iobaij. Dicebat. Ego ſum tamdigꝰ et tamuſtus q̃ ſi vellem p̃pter bonitatẽ meã liberarentur in die iudicij oẽs homines qui venerunt ad mundũ a die qua ego natꝰ ſuz vſq; hodie. Et ſi Jonathã filiꝰ uzibel eſſet nobiſcũ poſſemus liberare totũ humanum genus a die qua creatus eſt mũdus vſq; ad finem. Itẽ ſe reputant p̃phetas ſicut dicunt in rababatera ca. primo a die qua fuit deſtructio tẽpli vſq; huc fuit remota p̃phetia p̃phetaz et fuit data ſapientib⁹ Item dicũt in rababatera in cap. qđ incipit bamober et baſcema q̃ raba filius barbana ibat p quẽdã viã et dixit ei vnꝰ tragenarꝰ. Ueni et oñ dã tibi mõtẽ ſynai. Juit cũ eo et audiuit primo vnã vocem q̃ dicebat. O miſer ve mihi qz feci iuramẽtũ et exquo feci q̃s me abſoluet Et poſt q̃ rediit ad ſtudium et narrauit magiſtris repbẽderũt eũ et dixerũt ei. ea hora q̃ audiſti vocẽ illã debuiſſes dicere. dñe ego te abſoluo ab illo iuramento. et dixit ipſe dubitaui qđ dicebat p iuramento qđ fecit noe de non dando amplius mũdo diluuiũ. Et gloſat rabi Salomon q̃ illud iuramentum de quo petebat deus abſolutionẽ erat captiuitas iſrael. ppter quod ipſe ſuſtinebat ptez captiuitatis et laboris ſicut dixit yſaias ca. lxiij. In omni tribulatiõe eoz̃ nõ eſt tribulatus. Et licet textus verus ſit in bibliis hebraicis p maiori pte eo mõ quo poſuit hieronimus in ſua tranſlatione. Uerũm in aliq̃bus dicit ſic. In omnib⁹ tribulationibus eoz̃ ipſe eſt tribulatus. et iuxta hoc facit p̃dictam gloſaz rabi Salomon. Itẽ reputant deũ ignorantẽ ſicut dicit in barabot. capi. i. poſt q̃ fuit deſtructũ templũ non remanſit deo in toto mundo niſi ſolum ſpaciũ quatuor cubitoz̃ ad ſtudendũ balaba. i. lectionez̃ de thalmuth. Itẽ dicũt q̃ tribus primis horis diei deus ſedet ad ſtudẽdũ thalmuth ergo videt q̃ ſi indiget ſtudio nõ habet p̃fectionem ſapienue Item reputant deũ mẽdacẽ ſicut dicitur in rabamecia in capi. qđ incipit bacober. Unde dicebat rabi byſmabel Magnũ quid eſt pax qz deus dixit mendatiũ vt poneret pacez inter abrahã et ſaram hoc apparet in geñ. xviij. c. qz cũ angeli p̃nosticarũt abrahec zara pareret filiũ et ipſa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q̃ fecit derisionẽ inter ſeipſam et dixit quõ poſſz hoc fieri cum ſit dñs meus ſenex. Et poſtea cum dñs hoc reſumpſit abrahe appbendendo zaram dixit qđ dixerat cum ego ſum vetula apparet dicũt iſti q̃ deus mutauit numeros ne abrahã q̃ ſara vocaſſet eũ ſenẽ iraſceret. Sed qui bene attendit ad textũ inuenet q̃ dicit magnũ mendaciũ qz etiã inuenit q̃ qñ ipſa nſit ſeipſam vocauit veculã Item reputant deũ peccatorem ſicut dicit in bullum in ca. quod incipit belucerefotb ſup textũ Gen. vbi dicit fecitq; deus duo lumiaria magna. Dicit rabi Symeõ in hora creationis equales erãt ſol et luna. Et luna venit ante deũ et dixit. dñe nõ eſt bonũ q̃ duo reges fruanf vna corona. Et illa hora p̃cepit deus q̃ eſſz minorata et dixit illa dñe qz dixiſti verba rationabilia minoraſti me et ſic fuit illa ſibi ipſi nimis diſplicens. ſed deꝰ vt conſolaretur eã dixit ei non triſteris nec tibi diſpliceat qz ſol nõ apparebit niſi de die et tu apparebis de die et de nocte ſz ipa nõ

Liber ſtulti.

Liber ſymeon.

ff. deũ petentez abſolutionẽ

ff. quomodo iudei ceci et miſeri peccatores reputãt deum

fuit contenta: immo dixit dñe candela añ solem quid ꝓdest. et dixit ei deus. ego faciã ꝙ ppls meus israel faciat cõputa sua per menses tuos cum toto boc nõ fuit cõtenta intantum ꝙ deus cognouit se culpãtem et ꝑcepit moysi ꝙ in fine lune israel faceret sacrificiũ vnius byrci vt deus haberet veniam de predicto peccato et boc ꝓbant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicatur byrcus quoꝫ offeret dño pro peccatis videat vnusquisꝙ quot vanitates sunt in ꝓdicta auctoritate. et qnomõ textus quem ipsi allegant est in ꝓtrariũ illi⁹ quod ipsi intelligunt. Item reputant deum pollutũ et immũdũ scõm quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit bacober et bapobel dicit rabi Jobanã deus sacerdos est qz sic scriptũ est Exodi ca. xxv. Loqre filijs israel tollant mihi primitias. ꝙ primitie dñt dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Item postea recepit pollutionẽ qz sic scriptum est Deutro. c. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepelijt eũ dñs. sed omnis sacerdos q̃ tangit boiez mortuũ est pollutus: ego deus est pollutus et sanctificant dicendo. ꝙ post modũ balneauit se et fuit mũdatus et q̃rũt in quo balneauit se in aqua non qz ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas et satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit qz sic scriptũ est Isa. vltõ. qz ecce dñs veniet in ignem Item dicunt ꝙ deus palpat res immũdas sicut dicit in nucida in ca. qõ incipit bamopoles. ꝙ deus stat sedendo. et facit venire añ se oẽs guttas sperme exeuntis a quocũꝙ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutus fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicit in libro qui dicit pinquerabi eleazer. quiaꝫ scit quantitatẽ creatoris mũdi securus est habere seculũ venturum. et dicit rabi Jobanã ego et raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iobanaz ꝙ deus inuoluit se in vno tallet. i. roquete et ostendit se moysi. et dixit ei omni hora qua israel fecerit sic statim veniã cõsequet Itẽ faciunt deuz inudũ sicut dicunt in berbot ca. vltimo ꝙ quinꝫ homines creauit deus q̃ ei assimilabant in aliquib⁹ et sunt isti Sampson in fortitudine. Saul in pulchritudine cerutas. Absalon in capillis Rex Sedechias in oculis. Asa in pedib⁹ Et qz illismet rebus in quibus ei assimilabantur condemnauit eos ergo apparet ꝙ habuit inuidiaz eorum.

De fatuitatibus plurimis contra legem mosaycam

Vartus passus est de fatuitatibus falsitatibus iudeorum contra legem mosaicam et cõtra ꝓphetas Manifestum est ꝙ omnes gentes que tenent legez diuinam vel se dicunt tenere eam. affirmant deum creasse mũdũ de verbo absolute sine aliqua materia ꝓposita nec simplicia de qua illõ fieret et ꝫ est ꝙ dicit primũ verbũ legis mosayce. In principio creauit deus celuz et terrã quia est opinio oĩm doctoꝝ latinorum et hebraicorũ ꝙ istud vocabulum creare significat factionem alicuius rei de verbo nõ est sic de generare. facere vel formare qz hec vocabula aliquid ꝑsupponũt in tali operatione et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus qz destruit fundamentũ super quod omnia alia miracula sacre scripture fũdantur. Et inuenim⁹ vnũ de maioribus doctoribus thalmuth qui vocat Rabi eliezer magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et dicit in libro qui vocat pirque. talia verba: Celi de quo fuerunt creati. Respõdet de luce vestimenti dei. et terra de quo fuit creata. Rũdet de niue que stat sub cathedra dei Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accipit hic rabi eliezer ꝓ illo qõ vocat philosophus primã materiã vel ille ex qua fuerũt facta quatuor elementa quã nititꝫ ꝓbare philosophus primo phisicoꝝ ꝙ est ingenerabilis et incorruptibilis apparet ꝙ iste doctor erat de opinione philosophi. qz vl ipse credit ꝙ creatio põt fieri de verbo vel nõ. Si sicg̃ nõ oportebat eũ quercre ex quo facta fuerunt celuz et terra. Si non ergo vel habet ponere aliquã materiã eternã que nunq̃ habuit principiũ vel oportet in numeris ire in infinitum qõ est impossibile Quare necessario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textum legis in quo dicit In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna q̃ omni tẽpore fuit cũ deo. manifeste hec opinio est hereticа et contra omnes qui habent legem diuinaz. Est adhuc alia auctoritas alteri⁹ doctoris qui dicit rabi Symeon qui dicit in litera ꝙ ordo temporis fuit anteqũ mundus crearetur. et qui hoc intelligit sua intẽtio est

q̄ corpora celestia sunt etema qz ip̄s nihil aliud est nisi numerus motꝰ celi. Item veniunt cōtra textus sacre scripture. Et primo dicunt in abodazara ca.i. q̄ non recipient ip̄e messie aliquē alaꝫ gētiū qui velit venire ad legem dei hoc est falsissimū et cōtra omnes ꝓphetas. Dixit em̄ patriarcha Jacob Heñ. xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatō gentiū. Item dixit zacharias. iij. ca. Et applicabunt gentes multe ad domū in die illa erunt mihi in pplm. Itez dixit ysa. ca. xi. In die illa erit radix yesse qui stat in signuz pplorū ipsum gentes deprecabunt et erit sepulchrū eius gloriosum. Item peccant dicēdo malū qz dicunt peccatores esse et malos homines. quos deus dixit bonos et iustos Et primo Adam quē deus formauit et nō est dubium q̄ cū maiori pfectōne que possz esse in homine carnali et ipsi applicant ei illud peccatū carnis tāabhoīabile sicut dictū est supra. Itē ꝯ Noe de quo dicit Heñ. c. vi. Noe vir iustus atq; pfectus fuit in generationibus suis cū deo ambulauit. et ipsi dicūt in yama in ca. youi aquipotum sup tex. genē. in ca. ix. vbi dicit Euigilans noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei filius suus iunior. quārūt quid est qđ fecit filiꝰ suꝰ iunior. Respō sio est duoꝝ doctoꝝ qui sunt duarū opinionum quoꝝ vnus dicebat Rau et alius Symuel. Rau dicebat q̄ illō quod fecit cham Noe patri suo est q̄ castrauit ipsum. Symuel dicebat q̄ habuit cum patre copulā carnalem. et quelibet istoꝝ rabinorū ducit rationes ꝓ opinione sua arguens cōtra alteram Sed conclusio est ꝓ thalmudistas q̄ ambo doctores dicunt veritatē et q̄ illa duo fecit patri suo scz q̄ castrauit ipsum et habuit copulam carnalem cū eo. Ecce q̄ falsissima in uento et q̄ turpissima diffamatio per illos inuenta Item dicūt falsū cōtra patrē Abraham de quo dicit tex. Heñ. xxv. q̄ q̄n abraham mortuus fuit dedit omia sua ysaac. Sz filijs cōcubinaꝝ dedit munera et misit eos ad terrā orientis Dicunt ipsi in cābedrin ca. vltimo. que fuerunt illa dona que dedit eis Respondēt q̄ docuit eos noia immūdicie et declarat rabi Salomon q̄ hoc est cōuocationes demonū. Ecce q̄ manifeste dicūt cōtra testimoniū qđ dicit deꝰ dñs abrahā. c. xviij vbi dr. Scio em̄ q̄ p̄cepturus sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias dñi et faciant iusticiā et iudiciū vt adducat dñs ꝑ abrahā omia que locutus est ad eum. Quō est credibile q̄ ipse hereditasset filios suos de cōuocationibus demonū et quō hec est via dei. Item dicūt falsum cōtra Joseph de quo facit scriptura relationē manifestam sue virtutis contra petitionem quā ei faciebat dña sua de adulterio. Dicunt ipsi in bulim in ca. qđ incipit calbabacat q̄ defacto intrauit domū intentiōe copulandi cum ea et venit angelus gabriel et rapuit sibi genitalia. et q̄n voluit facere peccatū iuenit se impotentez. Item dicunt contra dauid de quo legimus q̄ in fine dierū suorū qz ei deficiebat calor naturalis adduxerūt ei Abisach sunamitē vt seruiret ei et dormiret cū eo. iij. Regū ca. i. Sicut ꝓbatū est in mediana q̄ calor domicille vel iuuencule ꝑdest multum homini annquo vt exciteꝫ suus calor naturalis. et textus refert ad lram q̄ seruiebat regi et dormiebat in sinu suo et rex nō cognouit eā scz carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in cābedrin in ca. qđ incipit cobengadol. q̄ dauid cōcubuit cum ea in p̄sentia bersabee. xij. viab⁹ in modico ip̄e et alia turpissima referunt circa hoc que nō sunt digna scriptura. Item in libro Judicū ca. ij. vbi narratur illud magnū bonū quod fecit illa honorabilis mulier rachel ꝑ dei seruitū scz occidendo sisaraz inimicū israel. Et videmus etiā in illo cāntico. q̄ ordinauerūt ꝓphetissā debora et barach magnam laudē quā commendauit de p̄dicta rachel. Sed turpissimi thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē viabus peccauit cū sisara in illo instanti et postea occidit eum. Item licet balaam voluent facere malū populo. et cum malū pronūciare veritū ꝓphetia erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonū dei qui nouit doctrinaz altissime. Sz isti ꝓditores et diffamatores opponunt ei multa turpissima de quib⁹ nullam mentōez facit scriptura sacra. et hoc scribūt in libro berabothe. et in canbedrin intricādo se sup verba asine que dixit ipsi balaam q̄ eam verberat dicendo sic et quō ego non sum azina tua super quam equitas omni tempore. Dicunt ipsi q̄ ambasiatores regis balaac interrogauerunt. quare nō equitas in equo. respōdet balaā qz habeo equū meū ad pastuz vt pinguescat. Eadē hora dixit azina nō est

verum qz ego sum azina tua. Et dixit ipe sic est. ad portandū onera. Respondit illa. nō ē verum. nisi super quā equitas. Et dixit ille verum est in casu p accidit sicut mō qñ non est equus ad manū. Rñdit azina nō est sicſ omni tpe et adhuc p sum azina tua de die et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt linguas suas. Itē dicūt in bulz in ca. qō incipit calbabacat quid volunt dicere text. in li. iudicum in ca. xiiij. qñ dicitur de samsone. Lenitq; puer et bñdixit ei dominus. dixit rabi Jobada sas in quo benedixit in sua virga qz sperma que exibat ab ea erat sicut vnus riuus currens et qñ conſprehenderunt eum philister et extraxerunt oculos eius et faciebāt p molaret in carcere. Dicunt isti turpissimi p istud molere qō dixit textꝰ sonat p quilibet philistinoꝝ ducebat ei exorem suā vt concuberet cū ea si forte possent ex ea habere bolem ita fortem sicut ipse erat. Item in alijs locis thalmuth loquūtur modo cōtrario quia multos viros quos scripsit dicit peccatores et narrat ſra peccata eorum ipsi excusant eos et dicūt p non peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dicit ad ſraz in ter. Ben. ca. xxxv. Abijt ruben et dormiuit cum bala cōcubina patris sui. ꝓpter qō peccatū fuit ei amota primogenitura sicut ps primo Paralip. ca. ij. Sed ipsi dicunt falsos omnes textus. Et dicūt in libro sabbat in ca. qō incipit Rabina talia verba dicit rabi yonatha quicunq; dicat p rubē peccauit nō est nisi peccator. Et sic dicūt peccatores ꝓphetas scribētes textus. Item iustificant filios beli. de quib⁹ dicitur primo. Regum. ca. ij. filij beli filij belial nescientes et cetera. Item in eodem ca. beli aūt erat senex valde et audiebat omnia que faciebant filij sui vniuerso israheli et quō dormiebant cum mulierbus que obseruabant ad ostiū tabernaculi. Item iustificant filios samuelis contra textum qui facit mentionem p non ambularent in vijs samuelis patris sui et p vendebant iustitiaz ꝓ pecunia. Itē dicūt p dauid non peccauit in adulterio bersabee nec in morte vrie manu eius Itē dicūt p salomō nō peccauit in idolatria quā fecit in fine dierū suorum. Finaliter per oīa videntur verba sacre scripture reputare falsa. Itē diffamant moysen in mirabilib⁹ que deus per ipsu faciebat et hoc dicat rabi salomō sup hystoriam thore qñ ipse et sua familia intrauerunt tabernaculum ad ponendū incensum et mortui sunt ibi oēs. Dicat rabi Salomon scias p venenū posuit eis moyses in incēſo cum quo cōbusti fuerunt nadab et abiud filij aaron. Item dicūt in li. qui. vocatur sabbatin in ca. qō in apit yecaoda sabbat p si duo homines vel plures faciūt sil vnuz peccatum p immunes sunt a pena. sicut si duo homines cū fustibus verberant vnū alterum et ille moritur non peccant qz lex dicat p qñ anima peccauerit habebit talē et talez punitiones nō dicit anime in plurali. ita p volūt p nullus est dignus punitione nisi qñ illeq; facit peccatum est vnus solus.

De fatuitatibus iudeorum quo ad dauef thore.

Vintus passus est de fatuitatib⁹ et ridiculis ac manifestis impossibilibus iudeoꝝ. Et primo quo ad claues thore assertūt iudei in libro doctrinaruz suarum p cū thore beremū cum moyse et filijs israel ꝑteriret trecētos habebat camelos bonustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdez que dauef de vacaruz chorijs facte erant omnes vt leui⁹ fem possent Conputem⁹ modo si placet et videam⁹ vtrum bocstare possit. Dem⁹ adminus libre septem daues et p quisq; camel⁹ adminus dc. tulen libras erūtq; claues quas vn⁹ ferebat camelus tria milia. dc. fierēt itaq; dauef trecentoꝝ camelorū mille milia et. lxxxv. milia. Sed cū quecq; claues adminus sit vnius arche quot sunt claues totidez procul dubio erunt et arche. Denē itaq; cuilibz camelo ad munus due arche. et erūt camele archas ferētes quingenta et. xl. milia. Sed et serat consuetudinē diuitum quib⁹ maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodez qui thesauros cum summa seruaret diligentia vix etiam dormitaret. Inuenirentur; custodes camelorum. cc. sexaginta milia li. aūt ante stante didicimus quoniam exercitus thore per domos et cognationes et familias suas nō erat nisi octo milia. dc.

De fatuitatibus iudeorum dicentiū dan presuadisse lapidem magnum et similiter og

regem basan.

On minus ridiculosuꝫ est illud qꝺ dicunt filijs sꝯ Jacob patrē suū ad sepulchrū portantibus. filios esau similiter patrem a sepulchrum deferētes cuꝫ magno cōmitatu eis occurrisse. Cum vnusqꝙ magnus esset exercitus et singule ptes sepulchrum sibi vendicare vellent. Dan montem ascēdisse dicūt et tante magnitudinis ꝑ scidisse lapidem quanta multitudo esse poterat totus exercitus esau. ipsamqꝫ molem capiti impositā attulisse et sup bostrū cuneū eam ꝓijciens oēs vno ꝓstemeret ictu. Cum qꝫ aduenisset tam amboꝝ cuneos ꝓcordes inuenisset molez quā attulerat in mare ꝓcit cui⁹ magnitudine aqua maris terminos suos excedens duas ciuitates sui effusione subuertit. Et ipse sūt quas lōgo tēpore post pharao rex egypti filijs israel edificare ꝓcepit. Nōne queso hec adinuētio iuste summo nisu digna videt Cuꝫ cū Jacob filij. xij. ūm modo adhuc essent vni esau de tribu sua iā. cccc. existebāt. nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quanto magis existiman potest filiorum esau numerus fuisse. tāq cū oportuit eorum esse multitudinem vt et filijs iacob et toti egyptiorum genti que cum ioseph venerat obsistere potuisset Nunc igit vnusq̄sqꝫ iudicet quid horū admiratione sit dign⁹ siꝫ vel vbi tantū inuenerit montē vel quo mōte tam mire magnitudinis molez vel quò in capite tanti ponderis gestare potuisset lapidem vt tam magnā prosternere potuisset corporem. Non cū minus stupendū est illud monstrū qꝫ Og rex basan videns ingentem exercitū israel. dc. scilz milia et tria milia et. cccc. viros a. xx. ānis et supra exceptis mulieribus et paruulis qui suppurari nō poterant molem inauditę magnitudinis suo capiti imposuit et cū ea expeditionē totam ꝑ sternere voluit. ⁊ vppupa auis minima moli illi supersedit et tamdiu eam rostro suo cōcudit donec foramen magno iuxta capitis eius quantitatem peracto moles caput tam subtiliens in eiusdem humeris subsedit. Lapide aūt sano et toto corpore incolumi foramis adhuc a colo sublevasset nisi ad auctorū subito dēnum quantas impedisset. mox ei vt lapis in colum descendit dentes sibi repēte ita sunt adaucte qꝫ euꝫ voluit eā sublevare minime potuit Quod moyses intuēs ei⁹ corpus decem cubitos habuisse asserūt et tondē eius virgale assumbūt se super tenā in modū salientis decē cubitos erexit et cuꝫ in aliquo corporis loco cum virga pcuteret. Si ergo cōpuerit decē cubitos quibus a terra eleuatus est et decem cubitos eius corporis et decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē virge. xxx. inuenient cubitos sed cum intrā creatus essꝫ moyses virge tamen summitas qua eū percutere intendebat nequaqꝫ vltrius attingere potuit qꝫ ad eum modū quo sura iungit pedi que vulgo caulla dicit. In quo quidē pcussisset continuo cadēs expirauit. In hoc cognoscere quilibet pōt qꝫ a planta pedis quā terre fixeꝫ tenebat vsqꝫ ad nodū in quo pcussus est. xxx. cubitos habebat. ab eo igit loco vsqꝫ ad summū non min⁹ qꝫ octingēti cubiti erant. solumqꝫ caput facile decem cubitis cōstare poterat. vnde sequit qꝫ auis illa molem ipam decem cubitis pforauit Jn quo facto quot sint miranda qui due pou⁹ mirer cū considero stupeo vbi cū vel trā lapidem inuenire vel trā pondus portare aut quō tam paruula auis trā tam duruꝫ tamqꝫ spissum sarcum corpus tam acto valuit penetrare Quoue pacto dentes ei tam subito crescere. aut qua ratione tam immense et inaudite magnitudinis credendus est fuisse cum ꝓferam lex dicat lectum eius ferreū noue cubitos habuisse quoue pacto tantus homo tam facili vulnere ceciderit.

Dicunt moysen in celū ascēdisse et ibi de uicis angelis legem accepisse

Jaunt item iudei qꝫ moyses ꝑ lege suscipienda in celum ascendit et ibi cū angelis tanter altricatus sit Docebant em inquiunt angeli legem banc defere minime sinemus quā nobis pluscꝫ filijs israel necessariā sam⁹ Ad hoc moyses insolita visione ꝓtemtus nihil respōdere ꝓsumpsit sed dño se cōfortante vt secure rideret et ꝓcipiente angelis ait. Cum lex hoc regendoꝝ corporū ꝓcepta cōtineat nō satis cōsidero quid vobis qui spūalis trā creaturę estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dicere non habentes victi continuerūt De moy si igitur victoria deum risere et valde letatū

esse dicunt. et ita post triumphum eum lege alacrem descendisse Quot queso diuersita/tes fatuitatis in hac continent lasciua. quo modo enim moyses corpore mole depressus altitudinem celi ascendere potuit Aut quo dari deo legem volente angeli prohibere. qd iterum stolidius est q dicere deu vno vince te et alio victo exultare et puerili more ride/re Item si angeli vt dicunt tamandi illi legis retinende erant cur non prius a deo eas quesierant vel quid contentionis poterat eis deseruire. poterant em legem istam etia cum iudeis obseruare nec erat ratio cur eas moy si deberent inhibere.

De fatuitatibus iudeorum dicentium quē/dam nomine iosue decepisse angelū mortis et in celum saltasse ac ibidem dei sententia re mansisse.

Emorant et aliam fatuitatem iudei que omnibus ridiculum prestat. Dicunt enim angelum mortis cui/dam viro apparuisse nomine Josue filio le ui doctori eique dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animam tuam suscipiam et morians Ne quaq inquit ille q comodes faciem nisi mi hi prius paradisum ostendis. Susceptū igi tur angelus in alijs suis duxit ad locum vi videret ad paradisum. Callidus autem ille de alis eius elapsus est et in paradisum se ca dere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolens irato nimis vultu egredere ait vt morians. Nequaq ait ille vt egrediar. Cū q secundo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret et ille eius verba negligeret comotus nimis angelus ad deū pergens huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hominem illū ex dei nomine de paradiso egredi preciperet Veniens itaq angelus ad paradisum ait deus vt egrediaris precepit. Jurauit ille et ait. Per deum non egrediar. Rediit angelus ad deum et dixit. Jureiurando se nunq in/de egressurum firmauit. Dans itaq iudicū deus respondit omnia volumina vite et ac tuum eius reuolue et diligenter relege. si qn eum turasse et periurasse inueneris mo quo q nihil sibi turasse valebit. Si autem vnq periurum esse probaueris non in hac vice ti mebit. Volumia itaq omnia angelus stu diose discutiens nunq periurasse inuenit. Dimisit itaq victus qui vt dicunt vsq in p sentem diem incolumis permanet atq vi/uus. Cōsiderare possunt iudei q risu digni sima in hoc notari possint sermōculo: Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli q callidem hominis artem prius non agno/uit. an hominem audito per angelū dei pre cepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam q non nisi per mendacium eū de paradiso potuisset expellere. an aliciba/mus deo ignorantiam q non aliter fore po tuit vtrum periurus fuisset nisi eius vite li/bros reuolui iuberet. patent hec omnia fa/tuissima esse.

Dicunt mortuos suos in aduentu messie suscitandos vt iterum terrā incolant vbi plu rima de resurrectione tractantur.

Ferunt etiam iudei inusitatum mi raculum scilicet mortuos suos post captiuitatis euasionem resuscitari vt terram incolant quod multis auctoritati bus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deutro. xxxij. Videte q ego sum solus et nō sit alius deus preter me. ego occidam et ego viuere faciam percutiam et ego sanabo Cum ergo deus se occisurum promittat et viuificaturū non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a ratione exorbitat semita. quia hoc verbum ad ostendendum omni/potentiam suam dixit non q ipse suos mor tuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc factum vsq in diem presentem concedamus hec mi/racula fecisse. quia ipse mariam sorores moy si prophete iob. Ezechiam. Naman et alios qplures cum voluit percussit et cum voluit sanauit. Item ipse in vna nocte omnia e/gypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed item con/uerso in manu belye filium vidue in manu autem belizei sunamitis filium suscitauit. Sic ergo omnipotēte mortuos suscitasse nō negam. quin omēs homines in die iudicij ab eo resuscitādos et spiritu amus et credam.

Sed quod adijciũt qz ſcz denuo terras inbi
taturi ſint nõ credim⁹. dicet iudeus hoc non
dz videri contra fidẽ eſſe cũ ad belya vel ad
beliſeo reſuſcitat⁹ poſtea longã vitã duxerit
vxorẽ habuit filios genuerit et priſtina hu⁊
mana vita cũcta officia impleuerit. Rñdeꝛ
ꝙ verum eſt et bñ potuit eſſe vel per miracu
lũ vel ꝓ ꝑcz ſancti viri qz corpus nõdũ erat
diſſolutũ ꝙuis etiam hoc nequaꝙ credere⁊
mus niſi teſtimoniũ ſup hoc ꝓphetic̃ ba⁊
berem⁹. Verũ ea que ꝓtra vſum ꝓtingere ſo
lent fides boꝝ ſuſape facile nõ ſolet niſi ta⁊
liũ cõfirmaret auctoritate ꝓphetaꝝ quibus
oim fauor applaudat ꝓpꝛoꝝ et ea ipſi apti⁊
ſime loquũtur ꝓphete. hoc aũt nullus ante
ꝓnunciauit ꝓpheta. Sed cum iudeoꝝ hoc
dixerit doctores nemo tñ ex his q̃ añ xp̃z fu
erunt iſtud p̃dixit ſequaces aũt errorẽ hunc
inuenerũt vt iudeoꝝ gens in ſua pſiſteret in
fidelitate. Secundo nituñ ꝓbare intentum
iudei auctoritate yſaie. xxvi. vbi ait viuent
mortui tui interfectiq̃ mei reſurgent expgiſ
camini et laudate qui habitatis in puluere.
Sed hec verba nequaꝙ oñdũt mortuos iu
deoꝝ ad habitãdũ terrã reſuſcitari. qm̃ ſi di
ligenter qd̃ dicat attendam⁹ nec mortuoꝝ
reſurrectionẽ vbi patenter ꝓſignatã inuene
mus aliquin ꝓpheta ſibimet ꝓtrarius eſſe
videbit cum in ſuperioribus dixerit morien
tes nõ viuent gigantes nõ reſurgent. qd̃ igit̃
a nature vſu diſſentit et ſenſui ꝓphete cõtra
rietatem vigent. nequaꝙ ſcdm̃ libitũ vnius
cuiuſq̃ ad ſenſum nature ꝓtrariũ dz exponi
cũ alter ſano ſenſu poſſit intelligi niſi neceſ⁊
ſaria rõ ita id cogerit accipi. Quod ſi quis
intelligere cupit attendat ꝙ p̃dictũ verbum
duobus modis intelligi põt. Uno mõ vt vl̃
de extremi iudicij ſuſcitatiõe dictũ credat vl̃
reſuſcitatiõis noie captiuitatis euaſionẽ ſi⁊
gnauerit. Dic aũt ſenſus magis ad literam
ꝑtinere videt cũ paulo ſupi⁹ ꝓphete ſuc gẽ
tis captiuitatẽ et afflictoꝝ defluent. Statum
q̃ diuine ꝓmiſſionis et pietatis ſolacia re⁊
tulit dicens. viuẽt mortui interfecti reſurgẽt.
Nec hãc euaſionẽ quolibet in certo tempo⁊
re ſed poſt modicũ temp⁹ euenturã prenũ⁊
ciat dicens. valde ppls meus intra cubicula
tua claude oſtia tua ſup te abſcõdere modi⁊
cum ac momentũ donec ꝓtranſeat indigna
tio mea. hec ad captiuitatẽ congruenter refe
runt. Tercio nituñ intentũ ꝓbare iudei ex
verbis Danielis in ca. xij. vbi dicit multi de
his qui dormiũt in terre puluere euigilabũt
alij in vitã eternã alij in obꝓbriũ vt vide⁊
ant ſemp. ſed hec auctoritas tantolongius
ab intentiõe iudeoꝝ diſcrepat ſupradicta q̃n
to euidẽti⁹ de vltimo iudicio intelligit̃ fuiſ
ſe dicta. in illa em̃ reſurrectiõne ibũt vel in vi
tam eternã vel in obꝓbriũ ſempiternum.
Quarto explicãt ad intentũ ſuũ iudei aucto
ritate Ezech. in. ca. xxxviij. q̃ cũ plures mor
tuos diuina ſuſcitaſſet virtute de futuris ꝙ
bis vaticinat⁹ eſt verbis. hec dicit dñs de⁹.
Ego aperiã tumulos vꝝos et educam vos
de ſepulchris veſtris ppls meus et inducaꝝ
vos in terrã iſrael: et poſt pauca et reqeſcere
vos faciã ſup humũ veſtraꝝ. Ecce mortuos
ſuſcitando et terras ſuas inhabituros ap⁊
tiſſime ꝓphete atq̃ indubitanter oñdit. Re
ſpondeꝛ ꝙ p̃dicta auctoritas de reſurrectio
ne mortuoꝝ in die iudicij intelligẽda eſt nec
eſt inſtãtia illius ꝙ dicit in fine requieſcere
vos faciã ſuper humũ veſtrã: qm̃ reqes iſto
mõ põt accipi vt aiam ſignificet requieſcere
i corpore qõ ñ imento terre noie de q̃ ſupiꝰ
eſt exprimũ teſte iuſup ſcriptura que freq̃⁊
ter illud noie terre appellat. Dixit em̃ moyſes
formauit de⁹ hominẽ de limo terre. ecce hõ
cũ ex quatuoꝝ elementoꝝ ſit ꝓiunctione ꝑfe⁊
ctus. de terra tñ que vnũ eſt elementũ dicit̃
fact⁹ ſz nõ incõuenienter qz terre noie ſignat
corpus. poſſumus ergo intelligere qõ dicit
ſz qz fecit eos requieſcere ſuper humũ ſuaꝝ
ꝙ aia redibit ad corpus et iudicabit̃ vtriq̃
Dic aũt ſenſus in illius ꝓphete explanatiõe
concipi poteſt ſano intellectu ita vt nec ſcri⁊
ptura aliqua hec ratio vlla videat̃ ei ꝓtraria
Quicquid aũt in tenebroſis dictis ꝓphetaꝝ
multis põt accipi modis ita vt quis eã
exponẽs nec a ſcripture teſtimonio nec a ra
tionis exburbuat ſemita nihil eſt incõuen⁊
iens ſi quis eã diuerſo ſed iuſto expoſuerit ſẽ
ſu. Si cui⁹ aũt talis ſit expoſitio q̃ vel a ſcri
ptura vel a rõne aut ſit aut videat extranea
iuſto iudicio carere viribus eſt eſtimãda.
Quõ aũt p̃dicta iudeoꝝ ſnia ſcripture ſacre
eſt cõtraria diligens lector attendat. Dauid
ꝓphete de mortuis taliter inquit ſepulchra
eorum domus illoꝝ in eternũ. tabernacu
la eorum in ꝓgenie. Item de eadẽ re introi
bit vſq̃ in progenies patruꝝ ſuoꝝ et vſq̃
in eternũ non videbit lumẽ. Itẽ alibi ſpũs

pertransibit in illo et non subsistet et non cognoscet amplius locū suū. Item alibi sicut vulnerati dormientes in sepulchris quorum nō es memor amplius et ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idem sentiēs dicat. memento q̄ ventus est vita mea et nō reuertet oculus me⁹ vt videat bona nec aspiciet me visus bomis oculi tui in me et nō subsistā sicut p̄sumitur nubes et ptransit sic qui redūdent ad inferos non ascendet nec reuertetur vltra in domū suam nec cognoscet eum amplius locus eius. Item alibi vadam et nō reuertar ad terrā tenebrosā. Itē idē bomo cū dormient nō resurget. Salomon etiā bis cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros mortui vero nibil nouerunt amplius nec babent vltra mercedē quia oblitioni tradita est memoria eoꝝ. amor quoq̄ et odium et inuidia simul pibunt nec babent ptem in boc seculo et in opere q̄d sub sole geritur. Ecce salomon sapientissim⁹ ceteroꝝ auctoritatib⁹ concors existit q̄ mortui ad boc sez vt terras inbabitēt resuscitandi non sint. et cū q̄ q̄q̄ resurgant testimoniū perbibet dicēs q̄ non babent prez in bis q̄ sub sole geruntur salz in terris. Per boc3 intuēs q̄ in bis ptem sint babitur que supra solē fiūt. i. in celestibus. Dicet bic iudeus oñdisti sniam meam cōtrariā eē auctoritatib⁹ sacre scripture et dixisti etiā q̄ erat rationi cōtraria vellem scire quō boc intelligi posset. Rñdeē nōne tu in dee credis q̄ cū vestre resurrexerit mortui aduenīente vnctō. Adam quoq̄ et seth. matusalē. abrabaz. ysaac. et iacob. et aaron. ceteriq̄ patriarche et ppbete et omnes iusti q̄ añ aduentū eius obierūt piter cū eis sint resurrecturi. et oia bumana genera officia agēteſ et patientes pristinosq̄ rerū ritus colentes ānquo more terraſ sint ibabitur. et aarō et filij eius sacrificijs vt olim oblaturi. et a moysi vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Dec negare non valet iudeus. q̄ doctores sui cuncta affirmant. Tūc ergo quero quisnam erit maximus pontifex. dicet iudeus q̄ aaron. Quid ergo de eleazaro pbince multisq̄ alijs tunc fiet qui olim oēs fuerunt pōtifices sūmi erūt ne semel oēs vno tēpore maximi pōtifices an illi⁹ ordinis dignitate priuabūtur si dixeris viuēte aarō eos sūmo sacerdotio fūgi nō posse. q̄d ergo p̄dest eis resurgere. Plus enī ad dedec⁹ et incōmodū q̄ ad dec⁹ et vtilitatē erit eis resurgere. melius q̄q̄ et fuisset in morte pmanere q̄ errunnosam ducere vitā iz et moysi lex in boc facto destruatur qua p̄ceptū babetur ne q̄s maiori sublimat⁹ ordine vltenus ad minorez scōo ducatur. Si aūt oēs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cōcesseris bonorē suū adimis q̄ null⁹ inter cōplures equales excellentē pōt babere bonorē. Preterea multis pōtificabus multa sunt necessaria tēpla. Ex boc ergo aliud inconueniens. i. legis destructio sequitur papienas. ne plus q̄ vnū sacerdotē nec plus q̄ vnā erudire ē pluz. Et quo seq̄tur necessario iudeos aut nouā legē babituros cōcedere aut moysi legem nequa q̄ totā p̄sistere posse Quero etiā vltra Nūquid plures reges babitum sunt⁹ dei an vnū. Respondere oz iudeus q̄ vnuz sicut ppbeta ezechiel pbibet testimoniū dicens. vnum pastorē oēs babebunt q̄ si plures fuerint cōcordes esse non poterunt et regis pacē destruent. Et tūc quero vtenus a iudeo Quis erit ille rex. mādebit q̄ vnct⁹ in cuius aduētu captiuitatē se credūt euasuros et suos mortuos suscitandos et eoꝝ modoramen babere imperij. Dere illud dictū aliquid coloris baberet si vnctū illū bominem dī crederent et deū. Si vero vt credūt bomo tm̄ futurus sit q̄d tūc abrabā ysaac et iacob sunt facturi moyses etiā ceteriq̄ ppbete nūquid ei⁹ subijacent dictioni. Rñdet iude⁹ q̄ sic q̄ sic samuel subiectus est sauli et belyas achab et eliseus iorā et alij multi ppbete regibus suis. sed bec similitudo nō cōuenit p posito pñti. Naz et si ppbete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt non ideo cōuenit aut est necesse vt rex ppbeta cuiq̄ terreno regi subijciat velut abrabā et dauid et iosue. quoꝝ quisq̄ rex fuit atq̄ ppbeta. moyses etiā q̄ rex et ppbeta et legislatoz totius exitus ppli. cui legis liber tale testimoniū perbibet dicens. non surrexit ppbeta vltra in israel sicut moyses quē nosset dñs facie ad faciē in oīb⁹ signis atq̄ portentis q̄ misit super eū. nōne cum isti tanti taleſq̄ vin resuscitati illius fuerint vncti vin subiecti. nōne quaso multo melius fuisset eis ne suscitarentur. Preterea duo iude inconuenientia p̄uenīūt. si enim minor est eo moyses scriptura mentitur. si autem maior tanto plus vilificat. Si dicat iude⁹ q̄ ille rex erit moyses tūc queio

Quid ergo ille vnctus facturus est Quid ēt abrahā ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dum viueret in tāto p̄cio habebat cuz aliquid a deo implorabat pro eoz amore se adepturū orabat. Ecce quō sunt positi iudee in magno discrimine in hac materia Quero a te vltra iudee si nosti Numquid illi qui tunc suscitandi sunt mortui naturaz et potestatē habebūt filios generādi Rñdebit iudeus q̄ legis p̄cepto ad hoc constringent ergo cum lex p̄cipiat nouam eos legem habituros demonstrat quod est contra fidem suam Respondebit iudeus q̄ eis inhibita est generatio nō lege sed natura. sed hoc stare nō potest quia auditus abhorret et mens refugit credere animal aliquō mō esse cui naturale sit generare nō posse nisi aliquo interueniēte accidēte. qui vero bō accidente aliquo interueniente vim generādi amittit nec sacerdos esse nec testimoniuz p̄bere nec iudicium potest facere. q̄ si naturam ipsam dixerat esse nouam nō debent eos dicere resuscitandos sed nouam creaturam futuram. similiter potest in forma tātuz non in natura tota. comedent quidem et bibent sed non generabunt. Concedit ergo iudeus q̄ quemadmodū cetera humanitatis officia sic et generādi naturā habebūt adeo vt mulierem quotidie concepturam et quotidie pariturā credant. Sed hoc quod dicunt iudei est ita fatuum q̄ vix humane aures audire possunt vt enim que dicunt vera esse fatear scz vt in vnctū et creditum sūt oēs et resuscitandi cum quotidie filios procrearent p̄fecto nec terra eos caperet etiam si duplicater maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarentur angustia. q̄ non haberent qui colere posset arua. immo inde semper esset inter eos pro terre angustia certamen et rixa. Item cum suscitabuntur oīs redibit quisq̄ vir ad vxorem suam quaz habuit aut aliam habebit. Respōdet iude⁹ q̄ quisq̄ habebit suam quia hoc erit letitie consumatio. Tunc ergo quero illa mulier q̄ post tres vel plures habitos mantos ē mortua in resurrectione quez ex his ē habitura. Nam si primum habituram respondeat lex moysi destruet dicentis q̄ post scōm nō debeat redire ad primum maritum. Si vero alīū q̄ primū habituram respondeat in eo etiā est destructio legis eas nāq̄ legi iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiq̄ non poterat nubere. Sed ecce cum tot suscitati cum tot post eos fuerint nati quilibz eorum qñq̄ erunt morituri. Rñdet iudeus q̄ immortales extinde remanebūt. sz rō demōstrat q̄ dicit stare non posse cum cīb̄ homo comederit biberit generandi vsum habuerit necesse est q̄ ex quatuor elementis cōpositus sit. quicquid aūt taliter cōpositū est illud etiaz corrūpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cum taliter cōpositi sint subiacere necessario cōcludit. Rursus si immortales fuerint iam nequa q̄ spūale quod nō est hominū eis cōueniat quia nec eius subiicent diffinitioni. Diffinitio cīm bois est animal rationale mortale. sed de immortalibus hominibus diffinitio ista p̄dicari non potest quare nec spūalis homo. vnde p̄ hoc medium colligitur recte vt quos iudei vocāt homines. homines non sint quod est incōueniens. Item sicut supius dictum est multitudini eorum spaciū totus terre nō posset sufficere si ipsam maximā multitudinez immortalem asseramus cuz supra sine intermissione eos generaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidū moduz sibimet supponerentur inultatenus in duplicato terre spacio concluderētur. Dicet iudeus si non possum eos defendere immortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrum erit eis ad penam an ad coronam. Respondet iudeus q̄ ad gloriā et honorē illa resurrectio erit vt victi gloriam et regnū conspiciant et perfectā corporis et cordis habeant letitiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quete vsq̄ ad resurrectionis temp⁹ permaneant. Respondet certissimuz est eos esse cuz deo beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q̄ ad coronam futura est. cum cīm nūc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum argastulis retrudentur nisi vt fame siti vigiliis et variis atq̄ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundum eorum sententiam secunde mortis timorem et penam sustinebunt bis oīb⁹ satis cuilibet p̄z resurrectionem illaz magis ill' ad dedecus q̄ ad honorē et gloriam fieri. Respōdet iudeus quia et si nūc in quiete

et delicijs ꝓmanent de quibus ad corporuꝫ
sint reditur̃ angustias. cum tanta eis exul/
tatio ent vncti ꝑñam cernere et eius regno
exultare bigrosolimis vt oliꝫ habitare in tẽ/
plo veteri ritu sacrificare vt et corpoꝝ̃ pena
sit eis nulla et quã modo habẽt requies ba
beatur postea ꝑ minima. Sed hoc ꝙ dicũt
a veritatis exhorbitat semita nullus em̃ pre
sentis mundi bonor et gloria eterne vite q̃e
ti et delicijs compatione cõuenit aliqua. qꝫ
nec vno momento quisq̃ huius mundi po
terit sine labore et pena vti delicijs. Illi⁹ ãt
beate vite gloria nulla intercedẽte molestia
permanet perpes et continua ꝓpue cũ coꝝ
testentur doctores oẽm huius mundi bono
rem et gloriã idẽ esse ad illius vite dilicias
quod est vnuꝫ ad. lx. Patet insuper cuilibet
nisi totius rationis sit expers incõparabilẽ
magis esse gaudium cernere deum q̃ talem
qualem ipsi dicunt vnctum qui futurus sit
homo tm̃. Dicat ergo iudeus quid finaliter
de resurrectione suorũ mortuorum sentit. Ve
re eorum credulitas est et fidei certitudo ꝙ
resuscitandi ꝑfecto comedendi etiã et bibẽ/
di siue generandi et naturã et vsum sint ba/
bituri et post mille annorum transacta cum
cula imperpetue beatitudinis et immortali
tatis regnum sine aliqua morte transferẽdi.
Sꝫ hoc stare nõ potest quia si immortales
concedit ad ꝑistinũ inconueniens redit ifra
mille eteñ annos intantũ multitudo ꝓpa/
gabitur eoꝝ vt nullo modo intra terre cõdu
di valeant ambitum. multo igitur mun⁹ ad
incolendos agros vllum sup erit spaciũ Jn
superet illud quod supradiximus est in que
stiõe. ꝙ patriarche ꝓphete et omnes iusti q̃
tam fulgebãt in gloria nouis denuo penis
subdantur reducti ad corpora. Jtem aliud
omne em̃ quod comedit et bibit et gignit. de/
lectatur etiam ac nutritur ꝓcul dubio ex qua
tuor elementis compositũ nõ dubitaf̃ Quõ
autẽ qõ ex his componitur et passionib⁹ ꝑ/
dictis afficaf̃ cum eisdẽ affectionib⁹ sine mu
tatione in regnum illud transferef̃. Sed vt
omnia cõcedamus quid nam de his sũt di/
cturi qui aduenientẽ vncto et post sunt nas
cuturi morituros ne asserent vel nõ: Rñdet
iudeus ꝙ morientur in xpi regni fine Quid
igit̃ facient parentes coꝝ in morte ipoꝝ. me
lius nanq̃ illis foret nõ resurgere ꝙ tantuꝫ
dolorem ex eorum morte sustinere. Dicet iu
deus ꝓcedamus ergo eos non esse moritu/
ros sed hoc stare non potest qꝫ tunc mẽtiet̃
scriptura qua dicit Dauid in psalmo. Quis
est homo qui viuet et non videbit mortem.
Undiq̃ igit̃ si ꝓpendunt iudei eis semite ra
tionis et diffugij sunt clause. ꝙ nullaten⁹ eo
modo quo dicunt fieri possit mortuoꝝ resur
rectio ergo tanq̃ fatua positio relinquat̃ ere
dulitas iudaica ꝙ sui mortui sint resurrectu
ri vt iterum terram incolant.

De residuis fatuitatibus iudeoꝝ.

Jcunt etiam iudei multa vana con
tra deum. dicit rabi sadue Quid est
illud quod nõ fuit reuelatũ Jacob.
cum tm̃ esset ꝓpheta. Respõdet ꝙ ioseph fi/
lius eius non erat mortuus et ꝙ fratres sui
vẽdiderãt eũ. et dicit ꝙ ratio est quia in ho/
ra venditionis eiusdem querebant ffres eius
aladina. i. maledictione. pro quocunq̃ illõ
reuelante et similiter aladina non potest po
ni nisi adminus sint decem boues. et qꝫ ipsi
non erant nisi nouẽ cõmissu erunt in ꝑdicta
aladina deũ secũ vt essent decem. et ideo di/
cunt ꝙ dc⁹ nõ esset ausus reuelare Jacob.
Jtẽ dicunt in sabba in ca. qõ inapit rabi aq̃
ba ꝙ qñ moyses ascẽdit in montẽ ꝙ inue/
nit deũ in manib⁹ tenentẽ rotulũ legis et fa
ciebat coronas literis et moyses nihil dixit.
Et dixit ei deus quare me nõ salutas. Rñ/
dit ipse quõ dñe est seruus qui debeat saluta
re dñm suum. Et dixit ei deus. verus dicas.
verũtamen exquo venisti adiuua me. Jtem
dicit in predicto ca. ꝙ in die iudicij dicat do/
minus ysaac. tui filij peccauerunt. volo con
dẽnare eos. Et rñdebit ysaac. Dñe etiã sunt
filij tui. qꝫ tu scripsisti in lege tua. fili⁹ meus
primogenit⁹ israel. Ego volo ꝙ veniamus
ad cõputum videam⁹ quãta est vita homis
lxx. ãni. amoue. xx. in quib⁹ adhuc nõ est hõ
in etate in qua debeat sibi imputari peccatũ
remanent. l. tolle medietatem temporis sali
cet tempus noctis in quo homines dormi/
unt et remanent. xxv. remoue medietatem tẽ
poris que expenditur in faciendo orationeꝫ
et i comedẽdo et bibẽdo et remanẽt. xij. ãni
cũ dimidio. bos. xij. ãnos cũ dimidio diui
dam⁹ inter me et te et faciam⁹ illos liberos
a pena. eccc magna vanitas ac si dc⁹ nesaret
ꝑdictũ cõputum ante ꝙ ysaac ostẽderet sibi.

Jtem dicit in rabba mestiba in capitulo qō incipit cobel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q die quadā deus stabat in magna disputatione cū illis qui sunt in studio celi sup certum casuz lepre. vtrū scz homo i quo illa accidit debeat iudicari mūdus vel nō et dē dicebat q sic et illi de studio tenebant q nō. Et dixerunt. q̄s examinabit et ꝓcordauerunt q ficret ad examen vnius doctoris cuius nomen erat raba filij nabani. et illa bora in vno puncto fuit rapta aīa illius a corpe suo et dedit spiraz sicut deus. Jtem querūt in abodazora. ca. i. in quo deus se intromittit p totam diē et respondēt Tribus primis horis studet in lege. et trib⁹ horis secundis docet pueros qui mortui sūt parui. tribus alijs studet ad iudicandū totū munduz. Et q̄n vidit q est dignus punitōe surgit a throno iudicij et sedet in throno pietatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiathan. Jtem querūt vlteri⁹ ea que diximus fiunt de die quid ergo facit de nocte. Rīdent q de nocte equitat super vnū cherubin velocissimū et visitat decem et viij. mille mundos quos creauit. Jtem que runt vlterius ante q̄ crearet mundū quid faciebat deus. Rīdent q ibat creando mundos et destruendo illos. Jtē dicunt in raba bachera in ca. bam mober et bacosima p̄paratus est deus ad faciendū cōuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum. vinū qō stat cōseruatum in vuis suis a principio mūdi vsq̄ ad illam horam Jtem dicūt in cābedrin in. ca. qō incipit cathedine mamoner q tres fuerūt qui peccauerunt in luxuria cuz fuerunt in arcba noe scz canis coruus et chaz. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnat⁹ in hoc q ligatur cum femella. Corv⁹ in hoc q emittit semen per os. Chām in hoc q maledixit euz noe. Jtem dicitur in nida in ca. qō incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre mris habz quandam candelam sup caput suuz cum qua videt ab vna p te mūdi vsq̄ ad alterā et sic totā legez et omnes scias. et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat ei vnū ictum in ore et facit q tradat obliuiom quicquid sciebat. Jtē dicit in eodem li. iij. c. qō incipit ayssay et in barabot in ca. qō incipit barroc q og rex basan quē conquestauit moyses anteq̄ moreretur fuit in tpe diluuij reseruatus boc est magnū mendaciuz ꝓpter duo. Primo qz a diluuio vsq̄ ad tempus in quo ꝓquestauit moyses p̄dictuz og fuerunt nongenta anni. Scdo quia est cōtra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filij sui cuz vxorib⁹ eorum fuerunt reseruati. Jtem dicūt in bulim in ca. qō incipit belūterobos q vnus leo est i montaua vlam q̄ est ita magnus q habz ix. cubitos ab vna aure vsq̄ ad alteraz. et dicit rabi iotef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit ipatoz rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q cōparat eū scripture leoni cum equus vn⁹ sit sufficiens ad occidendū leonez. Respondit rabi osua scz an leoni cōparatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre eum et illa bora rogauit rabi osua deū et extraxit eū a montana illa et venit vers⁹ romā et q̄n venit in distantia trecentaz leucarū dedit vnum rugitū. et omnes mulieres q̄ erāt pregnantes in roma abortauerunt et mur ciuitatis ceciderunt. et quando appropinq̄uit amplius per. c. leucas sic q distabat. cc. leucas a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa bora ceciderunt oīes dentes omniuz existentiū in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orōnem deo vt redeat ad locum suū et illa bora reuersus est. Jtem dicunt in rabacam in ca. quod incipit bamober et bacesma dicat Raba. Ego vidi vnam ranam que erat ita magna sicut vna villa. lx. domorū. et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubruz: et deinde volauit et sedit super vnum ramū vnius arboris et dicit rabpapa si nō accidisset mihi ita fuisse nō credidera. Jtē dicit ibi raba. Jbamus per mare et ambulabat nauis super caudā vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctibus nec pl⁹ nec min⁹ et piscis ibat ꝓtra ouētē nauis vero ꝓtra occidentē et q̄d cogitas q nauis nō ibat velociter iterroga rabdemi et dicet tibi inquantū vnus homo posset celerien ambulabat. xl. leucas. et q̄n fuimus ꝓpe terrā vidimus homines p̄scientes sagittas cum balistis et veloc⁹ ibat nauis q̄ ille sagitte Jtē dicit rabi seleruimus in vna naui et vidimus vnam auem que erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq̄ ad collum. et ego volui descendere ibidez ad balneandū

f. Hec in mecam fatuitatem

cogitando q̄ non esset aqua multū ꝓfunda et audiui vnam reuelationem que dixit. Lae tibi ne descendas quia. vij. anni sunt q̄ cecidit tibi vnum manbriū et adhuc nonduz accessit ad terram. Et dicit rabi cabanna q̄ auis ille vocat̄ in. Item dicit raba. dixit mi bi vnus macelarius. veni ostendaz tibi vbi osculantur terra et celum. iui cum eo et posui tabargiū meum super vnam fenestrā celi et separaui me vt facerez orationē et quando veni ad locum nō inueni tabargiū meuz. et dixi videt̄ mihi q̄ latrones ambulant in ce lo. et respondit mihi ille bō non est nisi ro / ta celi que mouetur. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et iueni tabar / gium meū. Et declarat rabi Salomon non cogutetis q̄ deduxit eum ad finem mūdi qz quingenti anni sunt inuenes sed duxit eū ad vnum montez altissimū intantū q̄ poterat tangere celuz. De et similes fatuitates et va nitates tenent cec iudei in suo thalmuth vt allegat Dieronimus de sancta fide tractatu ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eo rum thalmuth cōtinent indignum duxi lite ris explicare. Sed et alia mendacissima et fa tuissima innumera eozūdē ptāsiui bis pau cis enarratis ne librū nugarū fabulis im / plerem. Predictum librū thalmuth inquo tot errores tot mendacia tot turpissima et fa tuissima continent affirmant iudei esse do / etrinam et aliam legē datā a deo moysi. ver bo: que p̄cepto duorum rabinozū quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passi onem x̄pi cuius textus excedit in volumine totam sacrā scripturā quasi indecies tm̄ ex / ceptis glosis ālīquis et modernis quas fe / cerunt sup ipsum in quibus textu et glosis innouauerunt et receperunt mandata et ob / seruantias et cerimonias et que nun q̄ in le ge moysi fuerunt nominata per que ipsi re / guntur vsq̄ in hodiernū diem. Et nō mun? p̄dicti ordinatores thalmuth vt bene fūda rent suos errores p̄ceperunt in diuersis locis q̄ oia per ipsos ordiata in p̄dicto thalmuth habeāt tātā efficaciā sicut ordinata per deū in lege moysi et imposuerunt penaz mortis cuicunq̄ neganti aliquid de p̄dictis per eos scriptis non ponentes tamforte pēnā negan ti verba legis. et adhuc in note voluerūt da re excellēnā suo libro vocātes eū thalmuth qō sonat doctrina. et sacrā scripturaz biblie vocāt mira quod sonat tm̄ sicut lectura. thalmuth. i. doctrina. mira.

De fatua expectatione iudeorum circa ad uentum messie.

Extus passus est de fatua expecta / tione iudeorum circa aducū messie que fatuitas tripliciter ostenditur. Primo diuisione. Scōo temporis determi natione. Tercio exempli manifestatione. Circa primū notādū q̄ iudei excecati et ob nubilati circa aduentum messie sunt diuersi qz quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q̄ nec volunt inquirere de peccato p quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminū inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrūq̄ eis ignotum. Similes infirmo qui intm̄ incur / rit sue sanatōnis desperationem q̄ nō curat de cognitione sue infirmitatis nec etiam de curatione quod est magna fatuitas. Affir / māt ergo isti duo primum q̄ patm̄ pro quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Scōm q̄ terminus sue redemptionis est etiā ignotus et licet verum sit quo ad eos vtrunq̄ tm̄ no / bis notum est vt p̄z supra libro primo in ap tiōe. xij. thesauroz sed talis ignorātia fatua est nec eos excusat cum sit non solum cra / sa sed affectata. Alij sunt qui non curant inq̄re re certum peccatum pro quo in hac captiui / tate detenti sunt vel si curant hoc attribuunt peccatis antiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que non sunt cōmunia toti corū cōmunitati sed singularia quorum vtrunq̄ ostensum ē fal / sum vt supra dictum est et satis claret q̄ hec diuisio iudicij eorum ostendit eos non so / lum cecos sed vero iudicio rationis carentes? Secundo ostendit fatuitatem iudeorum tē poris determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce. in libro caderbolam. iste posuit numerum ebdomadarum. Danielis de quo nullus dubitat iam transisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secutus est aliquo modo computationem predic / tam et sic credebat messiam venturum in de structione templi secundi. Et ideo secu / tus est quendam fatuum nomine bencozba

qui illo tempe dixit se esse messiam quē fa/ ctuum secuta est maxima multitudo iudeoꝝ post xlviij. annos a destructōne templi sc̄i et hiemsalem per romanos. et cōgregati sūt in quadā ciuitate noīe biter et rebellauerūt cum p̄dicto falso messia contra romanū im perium ꝓpter quod Adrianus cesar trāsire iussit et obsedit eos cum suo falso messia et capta ciuitate omnes interfecit cum suo mes sia vt patet in lib. qui dicitur demaymdi q̄ incipit bisiosapaquin. et in glo. trenoꝝ hie remie sup illud verbo treñ. ij. dissipauit do/ minus etc̄. Fuit alius vt ibidem habetur q̄ dicitur de domo belie qui posuit exp̄sse de ordine mundi q̄ per sex milia annorum de/ bebat mūdus durare diuidens per duo mi lia in tres ptes sicut patuit supra li. i. thesau/ ro primo. et assignauit tps messie in. iij. bi/ nario q̄ sc̄om hebreoꝝ cōputationem patet transisse initium illius temporis qz vsq; ad p̄sentem annū sc̄om eos a creatione mūdi flu xerunt quinq; milia. cc. xx. ānī. et sic secūduz istos aduentus xp̄i transiuit in p̄teritum mil/ le. cc. xx. annis. et isti tres supradicti fuerunt principales de numero eoꝝ qui dicūtur chā naym. Post istos fuit quartus et vn⁹ de ma ioribus eoꝝ qui dicuntur emorayn qui vo cabatur rab: qui determinauit in libro cābe drin in declarb q̄ omēs termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in p̄teritum et q̄ non p̄debat redēptio nisi in ip̄a pnīa: hec ille. Dec quidē determinatio verissima est si sane intelligatur. Nā terminus assigna tus in ꝓphetis iam transiuit in p̄teritum vt patuit libro primo in quo termino xp̄s iam venit et non pendet redemptio nisi in penitē tia qz quicunq; eoꝝ penitentiā egerint statiz habebunt messiam q̄ habemus per rei evi/ dentiā licet iste rabi nō intellexit ita recte ver ba per seipsum ꝓlata habemus tñ ex hoc q̄ oēs termini assignati de aduentu messie iā transierant in p̄teritum. Fuit quintus hui⁹ coutemporaneus qui considerans q̄ oēs ter/ mini de aduentu messie iam transiuerant ꝓ ut dixerat socius suus voluit p̄cludere viaz inuestigandi bm̄ōi terminos ne p̄ hoc aliq̄ auisarētur de veritate Et ideo dixit ve aiab⁹ cōputantib⁹ terminos sez aduent⁹ messie p̄ hoc volēs desinare q̄ esset petīn inq̄rere vel inuestigare de bm̄ōi termio nō reddēs ad b̄ aliquā rōnez nec auctoritatē. cui⁹ malicia et fatuitas manifesta est. qz nullus fuit famo/ sus scriptor vl̄ glosator inter eos qui de hoc solēniter non inquireret. Post hūc fuit sept⁹ in asia de bis qui dicunt̄ gaoni. qui dicebat Rabi cabadias qui in libro quē cōposuit quem vocauit librum de credendis conat⁹ est ꝓbare ex dictis ꝓphetaꝝ q̄ messias non dum venerat et determino diligenter inq̄rēs concluſit certum temp⁹ quod iam transiuit in p̄teritum per. xl. annos et vltra vt p̄z aspi cienti p̄dictum librum. Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tante auctoritatis fu it inter eos vt a maiori pte iudeorū prouer/ bialiter dicatur q̄ a moyse legislatore vsq; ad moysē egyptiū nō surrexit sicut iste moy/ ses Iste licet in suo deutr. libro de iudicib⁹. titu. de regibus determinet q̄ null⁹ debet cō putare terminos aduentus messie sequens supradictam quintā opinionē. tñ ipsemet in quadā epistola quā misit iudeis qui erant in affrica scripsit q̄ habebat ex certissima tra ditione antiquoruz q̄ ꝓphetā futurus erat in israbel et q̄ messias debebat venire et re/ dimere israbel in anno a creatōe mūdi quar tomillenario octingentesimo septuagesimo quarto. et p̄z sicut supradictū est sc̄om cōpu tationez iudeoꝝ q̄ p̄ns ān⁹ dñi. M. ccc. lxx. est quinq; millenus. cc. xxi. et sic terminus p̄ eum assignatus iam transiuit in p̄teritū per cc. lvij. annos. Predictam ꝓputationem fū dauit in quadaz auctoritate Numeri. xxiij. vbi sc̄om translationem nostrā sic habet tē/ poribus suis dicet iacob israheli quid opa/ tus sit deus quod verbū ex traditione suoꝝ antiquoruz sic exponit q̄ quātum tempus fluxerat a creatione mūdi sc̄om ꝓputatiōez hebreoꝝ vsq; ad tempus in quo balaan ista verba dixit tñ tempus precise fluere habe/ bat a tempore istius dicti balaan vsq; ad tē pus in quo ꝓpheta messias futurus erat in israbel. Octauus post hunc fuit rabi moysē gerundeñ. qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra pentbateucū in ꝓhe miali parte determinauit cum magna solen nitate q̄ messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo. viij. cū quo cōcordauit magister Salomon barchineñ. in li. migala a mega la de quo fuit dictum supra lib. i. Non⁹ fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus magr̄ leo de bonalas de ꝓuincia ꝓuīe qui in ex

positione sua sup̃ dam reddens deo gratias q̃ sibi reuelauerat terminum supradictū in anno predicto scz quintomillenario centesimodecimooctauo scom̃ cōputationē iudeorum concordans cū p̃dicto moyse gerūden̄. quorum terminus satis pz q̃ iam transiuit in preteritū per. c. xxiij. annos scom̃ cōputationē eorum in anno p̃nti supradicto. Fuerunt etiam alij duo iudei periti vnus in ciuitate abulen̄. alius in villa que dicitur ayllō. de quibus dicetur infra p̃sideratione. x. mirabili. x. Isti assignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomillenario quinquagesimoquinto scom̃ eorum cōputationem. Qui quidem annus concurrit cū anno dñi. M. cc. xcv. Ex quibus oībus manifeste colligitur fatuitas et falsitas iudeorum in determinatione anni aduentus sui messie. quz omnes sui termini iam transierint in p̃teritū vt clare visum est. Signū autem fatuitatis et mentis incomposite est nun q̃ in vno consistere sed de alio in aliud mutari. Unde secūdū Senecā primū argumentū mētis cōposite est posse consistere secūq̃ morari. Iudei ergo qui vsq̃ nunc consistere in vno nō potuerunt termino. Uensimile est q̃ quotidie fatuizando nouos fingent terminos p̃dicti aduentus. Tercio p̃batur eorum fatuitas in aduentu messie quem sperant exēpli manifestatione. Unde narrat cesarius q̃ dericus quidā filiā cuiusdā iudei iprenauit in ciuitate lemoniceñ. timens aūt ille offensaz parentū puelle accepit arundinē nocte ꝑpe panetez camere in qua parentes puelle dormiebant veniens et per foramen summitatē vnam arūdinis intromittens et per aliā insufflans sic est locutus. O iusti et deo dilecti vocans eos nominib⁹ suis ꝑpriis gaudete q̃ filia vestra concepit messiā virgo permanens. vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent. clericus eos loquētes audiens sicut prius iterum est locut⁹. Illi ergo exultantes et post repentinonem facti certiores vix die expectauerūt ventrē q̃ puelle aliquantulū iam intumescere cernētes ab ea quesierunt vnde concepisset. Illa vero sic coacta fuerat a clerico mōdit si cōcepi nescio ꝙ scio quia virū nun q̃ cognoui et virgo sum. At illis ergo nō se capientib⁹ pro gaudio p castella et ciuitates diuulgatū est q̃ illa paritura esset messias. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis in numeris cum gaudio magno expectantibus natiuitatē pepit misera illa nō messiam sed filiā cū multis doloribus et gemitib⁹ et clamorib⁹ quo cognito iudei cōfusi sunt supra modū ex quibus vn⁹ infantulā accipiēs per pedes alliat ad parietem. Ecce confirmatio per exemplū fatuitatis iudeoz in expectatione messie.

De iudeoz expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.

Ona consideratio est de iudeoz expulsionibus et sua magna ignominia. nō est mirandū si gens que taz graue cōmisit delictū quale nun q̃ fuit nec erit ꝑpetratū ab angelis nec ab homine graues sustineāt penas. et q̃d scelus potent cō parari morte filij dei merito dauid ꝓpheta uit suā penā dicens. expelle eos qm̃ irritauerunt te dñe. In p̃nti ergo p̃sideratiōe. iij. iudeoz expulsiones exprimentur post mortem saluatoris. quaz prima fuit a terra sancta. secunda a francia. tercia ab anglia. quarta vero ab byspania.

Prima expulsio fuit a terra sācta vbi quatuor puncta aguntur.

Rima iudeorum ex pulsio a terra sancta fuit. Pro cuius declaratiōe quatuor erunt puncta attendēda sic notat Johannes saliberien̄. in suo policratici. ij. q̃ optime banc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserūt excidium hierosolymitanum nouissimū. Secundus de calamitate obsessoz̄ et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Tercus punctus erit de muliere que vrgente fame comedit filium suum. Quart⁹ erit de numero captiuorum et occisoz̄ et peremptoz̄ fame. et quomodo dñus seruauit suos sub ea tempestate.

Primus p̃ctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Irca primum punctum vetus refert hystoria sic dicta q̃ est auctor eius incertus et vetera refert q̃ imminē

te bierosolimorum excidio. eclipsis lune p
xiij. noctes continuas etiam in remotissimis
locis ptacrata est forte signans iudaice pfi/
die superstitiosi erroris euersionē que xpo p
pdicationem apostolicam mūdo illucescēte
rectissime cōtigit: Scriptum est ēm stulto mu
tatur vt luna sapiens vero cuz sole pmanet
Alia quoq; ꝑplurima diuino super increpa/
dulos imminente iudicio acciderunt. que si
per singula put ab auctoribus digesta sunt
cepero enarrare vel sola hec ppriū tempus de
siderabunt et ociū. pauca tamen autore Jo/
sepho cōpendioso sermone pcurāt eo ꝙ ad
roborandam fidem nostram pficiunt et ad
retundendam obstinatā perfidiā iudeorū xl.
nanq; post admissum piaculū continuo pro
tracta annis impiorum pena differtur. In q̄
bus et apostoli omnes ꝓcipue tm iacobus fra
ter dñi dictus bierosolimis eps cōstitut⁹ in
desinenter populū commissi impietatis et
feralis animi de scelere commonebat si forte
possent ꝓmissi penitudinem gerere. si posset
flere pro scelere et vltrices penarū flamas la
chrymarum vbertate restringere. Ostēdebat
eis nanq; deus per suam patientiam. ꝙ ip
sorum quereret penitentiā quia nō vult de⁹
tantum mortem peccatoris sed ꝙ conuertat
et viuat. Molire autem adhuc eorum dum
tiam nitebatur diuina maiestas signis et p
digijs celitus datis terrorescq; simul mina/
cem dexteram ostendendo potius ꝙ inferē
do de quibus supradicti hystoriographi fi/
des vt in certis etiam in hoc sufficiens erat.
Relegamus ergo quid in sexto hystoriarum
suarum libro de his ipse significauerit Joseph⁹
Sed infelicem inquit plebem. ceteruz quidē
bō homines et deceptores falsa fatidanti/
tes suadebant et euidentibus signis et iudi
cijs iracundie et indignationis diuine non
crederent. quibus aperte futurum et vbis
et gentis presagabatur excidium. Sed velut
afflati et amentes et qui neq; oculos neq; a
nimas in se haberent spernebant. O omnia
q; celitus nunciabantur. Etēm stella prefulgens
gladio per omnia sillis imminere desu
per ciuitati et cometes Preterea exicialibus
flamis visa est ardere p totū annum Sed et
ante exodij tps ac bellicum populi diem cū
ad diez festum conuenirent. viij. die mensis
xanthici qui est aprilis noctis tēpore hora
nona tantus luminis fulgor arā templūq;
circumdedit vt putarent omnes diem dari/
simum factum et permansit spacio dimidie
hore quod imptis quidem et ignaris ꝓspe
rum videbatur. Sed legispitos et ꝓbos q;
doctores non latuit exiciale portentum. In
eadez quoq; festiuitate vitula sacrificijs ad
mota et aris assistentes inter ipsas ministro
rum manus emisit agnā. sed et ianua in/
terioris edis que respiciebat ad orientem cū
esset ere solido induta ac pinde immensi pō
deris qui vix. xx. viris summo conatu impel/
lentibus clauderetur ferreisq; seris et vecti/
bus munita. ac pessulis in altum dimissis
teneretur obstricta repente hora noctis sexta
prima et. xx. die mensis apparuit sponte pa
tefacta. Sed et trāsacto die. vi. post aliquot
dies prima. et. xx. die mensis arthemesij q̄
apud nos maius vocatur prodigiosius ap/
paruit visus fidem pene excedēs quod vere
falsum putaretur nisi oculorum fides cōfir/
masset malorum consecuta pnicies Etenim
prope solis occasum visi sunt currus et qua
drige in omni regione per aerem et armato/
rum cohortes miscere nubibus et vrbes cir/
cūdare agminibus improuisis in alio: Jtē
die festo qui pentecostes appellatur noctu
sacerdotes ingressi templum ad ministeria
ex more complenda. Primo quidem motus
quosdam strepidus qui sensernnt tum sub/
dite voces deinde audiunt dicētes. migre
mus hinc ex sedibus istis Additur his etiā
aliud terribilius. etēm quidam ananie filij
ihesus nomine vir plebeus et rusticus ante
quartuz belli annū cū ciuitas in pace et abū
dantia perduraret in die festo tabernaculoz
repente clamare cepit vox ab oriēte. vox ab
occidente. vox a. iiij. ventis. vox super hiero
solymā et templum. vox super sponsus et su
per sponsas. vox super populū et indesinen
ter die noctuq; per omnes plateas circuiens
hec clamabat. vsq; quo quidez primiores ex
populo vir velut in fausti presagij indigna
tione cōmoti correptum hominē multis ver
beribus afficiunt. At ille nequaq; pro se ali
quid loquens sed nec eos quidem qui arcē
steterant deprecans easdem voces pari ob/
stinatione et clamore repetebat. Tunc prin/
cipes intelligentes vt res erat numinis esse
in viro motus pducunt eum ad romanoruz
iudicem. Apud quem flagris ad ossa usq;
lameatus neq; ꝑces neq; lachrymas fudit.

Sed eandem vocem miserabiliter et cū quodam ciulatu emittens per singula pene verbera p̄ferebat addens etiam hoc ve. ve. bierosolimis p̄sequitur et aliud idem bystorio graphus maiore gestum miraculo dicens. oraculum quoddam in sacris literis reptum quod per idem tempus virū designaret ex eorum regione p̄cessurum qui totius orbis potiretur impio cuius oraculi p̄sagium. Itē bystoriographus vespasianum suspicaī declarare. Sed vespasianus non alijs q̄ illis solis genubus qui romano imperio videbātur subdite dñatus est. Unde iustius ad xp̄m hec responsa referuntur ad quem dixit pater Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuā terminos terre. et cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terrā exiuit sonus eorum et in fines orbis terre verba eor̄.

De calamitate obsessorum et obstinate malicie iudeor̄ quis fuit finis et que pietas tyti.

Et secundo puncto. s. quanta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis et que pietas tyti p̄sequitur idem doctor dicens. at ne tot et tanta mediocris plage aut p̄fectore indignatōis dei aduersū ipotētiā iudeor̄ videant p̄cessisse iudicia calamitatē itollerabilē excidiū irrepabilie rp̄bate et excecate gētis audita et cūctis ꝺ̄is icognita futuruē fuerit? ymo p̄currat quātis ḡ mal' tūc vniuersa multata sit vt quē ipa iudeor̄ terra bello fame igni cedibusq; vastata sit q̄nta pp'or̄ multitudes simul cū p̄iugib? ac puulis liberis absq; numero et abq; discretōe trucidata sit q̄ et aduersar̄ vrbiū obsidiones ꝟ et ip̄i? magnifice et famosissime ciuitatis vterīm q̄nta vastitas et q̄nta fuerit diuersor̄ mortuor̄ strages q̄s p̄ hec singla bellor̄ exiterit mod?. et vt ꝟm id'qꝺ ꝓpbe dixerāt abbominatio ꝺsolatōis i ipo quodāmō dei famosissimo collata sit tēplo vtq; ad vltī. cūcta deppl'ata sit et p̄sumpserit flama Si q̄s plenius nosce vult legat bystoriā ioseph. nos vo ex his tm̄ ea q̄ ad explanatōez suscepti opis sufficiūt assumem?. In q̄b? refert q̄ ex oī iudea ppli i die solenni pasche bierosolimā velut extraali q̄dam manu cogēte p̄uenerāt. quos trecies cētena milia ōt boīm fuisse. Iusto. s. iudicio dei ꝺ tpe ꝺ vltōis electio vt q̄ i dieb? pasche saluatorē suū et saluatorē xp̄m deū cruēt? manib? et sacrilegis voc̄b? violarūt in ip̄is die-

b? velut in i vnū carcerē oēs multitudo p̄dusa feralis pena exitū q̄ merebāt accepet. p̄tenbo sane q̄ i eos vl' gladij cede vl' alij? bellī machinis collata sit explicare ea tm̄ mō q̄ris famis exitio p̄tulerūt supdicti bystoriographi ꝟmonib? ꝓbaui quo legētes ꝺ intelligāt quātū p̄aculū sit audere aliq̄d i xp̄m et q̄ gravib? ausa supplicijs expiēt Age ita q̄. v. ioseph bystoriar̄ liber ponat i medio Et q̄oēs eor̄ luctuosa tragedia p̄noscat diuitib? ātp̄manere inq̄t apꝺ pirē vnū atq; idē erat Si. n. i vrbe p̄māsissēt facultatū suar̄ cā e. imie obiecto q̄si de trāsfugiēdo cogitarent p̄mebāt Necessitas vo famis facinora eor̄ extollebat arrogātiā et vnūq; sil'inedia cuncta temptate crescebat. publice q̄dē frumētum nusq; oino erat. Sz irruētes vrbis p̄dones p̄scrutabāt domos et si q̄d inuenissēt tā q̄ de bis q̄ fefellerāt penas sumebāt. Si vo nō inuenissēt nihilomin? tā q̄ eos q̄ occulta? et diligēti? abscōderāt et cruciabāt. Iudicū vo bēn ab eis pabula capiebāt hoc ipso q̄ adhuc viuerēt et subsistere corp̄ib? videbāt p̄ fecto tā q̄ q̄ iā interijssēt nisi abscōditos vsq; ia tegerēt abos. Si quos sane tabescētes macie vidissēt bos cū venia p̄tenbāt supfluum putātes p̄mere q̄s paulopost assumeret fames Multi tm̄ in occultis oī cēsu suo mercati sūt vnū memū. Si diuites frumēti ordū si iferiores fuerūt et ꝺcludētes se in iferiora? b? q̄busq; penetralib? dom? nōnulli nec in panes p̄fectas fruges edebāt. alij vo i q̄ua? vl' necessitas vl' met? p̄mutere ex quo q̄bāt et mensā q̄dā null? expectabat apponi ꝟ ex ipso semie mixto igni rapiēs ꝓpria velut furtiua deuorabāt et erat infelicis illi? abi spectaculū miserabile cū validiores. v. iuēta diriperēt. Imbecilliorib? vo nihil p̄ter luctū supesse ac lachrymas et oīmodas acerbitates rep̄ superaret fames nihil tm̄ ita subruit atq; subuertit sic verecūdia. Quid. n. saluis reb? pudore dignū ē id i hac necessitate p̄tēnere Denicq; et vxores de viror̄ manib? et filij de parēt̄ et q̄ ē infelicius mīres abos de puulor̄ manib? atq; ore rapiebāt et cū dulcissimi liberi i manib? atq; añ bora positi tabescerēt exigua vite subsidia a dētib? ip̄is eximere nemo p̄cebat. Uerū ne ip̄os q̄dē infelices et p̄ exiguos sumētes latebāt abos. ꝟ p̄tinuo aderat p̄donū q̄s et statī vt causas cuiusq; ꝓbēdisset fores madidā credebat ꝺ cē q̄ intrasc? posita edidit et repēte dissipatis foris? p̄apuces

ĩuebãt atz ab ipis vt ita dicã fauab⁹ expri
mẽtes Si q̃d forte isũptũ iã fuerat reuoca/
bãt. ferebanꝯ senes si qbũ vẽdicaret tẽtasset
Sparcis etiã crinib⁹ mulieres trabebanꝯ oc
cultare nitentes si q̃d forte depbensũ fuisset
in manib⁹ nulla senib⁹ reuerẽtia nulla erga
puulos miseratio. Sz in exiguo panis fra/
gmento puulos iberẽtes et ex ipo aũ ibese/
rãt suspẽsos elidebãt in terrã. Jn cũ vero q̃
raptores abo pueniss̃et assũpto crudeli⁹ se/
uiebãt. et excogitabãt dira supplicia obturã
tes ifeliab⁹ naturales digestionũ meatus.
Alijs vo pacutas sudes p cadẽ ferẽda adi/
gentes horresto q̃ egesta sũt referẽs. Ad cõ/
fectionẽ p⁹ bec vni⁹ panis aut ciathi famne
miseros purgebãt. Nã ipi torrores nõ pane
banꝯ famẽ. Est.n. tolerabili⁹ quodãmõ si
bec ꝓpulsi inedia facere viderenꝯ. Sz vt vel
pparẽt sibi iposterũ qbos vl' vt credulitas ex
eratio qualesceret. Jn bis etiã si q̃ forte fur/
tum p statiões vl' bostiũ p colligẽdis berbis
erupisset occurrẽtes eis q̃ se bostiũ man⁹ ef/
fugisse gaudebãt diripiebãt quicqd attule/
rãt. Supplicãtib⁹ aũt et terribile sibi quod/
dã nomẽ dei iuocãtib⁹ vt vl' ptez aliquaz q̃
secũ mortis piculo q̃sierant idulgerent nibil
prosꝰ pbebãt. ꝟ b̃ficij loco cesserat si cõ/
prebẽsuz vsq̃ ilicissz euadere. Dis aũt post
aliq̃ãta adiũgit dicẽs. Judeis vo cũ egres/
su vbis oẽs piter spes excludebaꝯ salutis et
ualescẽs acerbitas fames domos sil' et fa/
milias gentẽqz vastabãt. ita vt in penetrali
bus strata iacerẽt mulierũ puuloꝝqz cada/
uera. p plateas vo ifeliciũ senũ corpa fame
magis q̃ etate ꝓsupta. Juuenes vo atz oĩs
etas robustior velut simulachra q̃dã in vijs
oberrabãt et egressib⁹ cornẽtes quocũqz lo
ci gressũ subripuissz inedia. Sepelire aũt ca
dauera ꝓximoꝝ nec defũctoꝝ multitudo nec
virũ debilitas ꝓmittebat. sil' et p sui vite in
certo vnusq̃sqz verebaꝯ. Denuqz aliquãti su
pra eos quos sepeliebãt alias emisere. Mul
ti etiã dũ ꝓsequũtur funera prius q̃ ad sepul
chrũ puenereꝯ efflabãt. ꝟ nec plãct⁹ ex more
defũctis exhibeaꝯ aut luct⁹. qz hoc sibi totuz
vẽdicauerat fames ꝟ nec caritas inedie hu
morẽ aũ q̃ reliq̃rat lachrimaꝝ. Obsederãt
ciuitatẽ ꝓfunda silẽtia et nox plena mortis
cũcta ꝓterierat. Quib⁹ malis oĩb⁹ grauiores
soli vigebãt pdones q̃ nec sepulchra q̃dẽ di
ripre et expoliare cadauera illicitũ dicebãt ñ
tã pdã petẽtes q̃ scel⁹ inficẽ cumulãtes et a
item gladioꝝ suoꝝ in cadaueq̃ obnũcatõe
ꝓbãtes. Jnterdũ etiã in nonnullos adbuc
spirãtes mucro examinãd⁹ agebaꝯ qõ alij
semiuiues cũ viderẽt supplices dexteras p/
tẽdebãt. vt in se q̃ bñficij loco ꝓuerterẽt ce
lus. quo scz cruciatib⁹ famis velocꝰ absol/
uerẽt. Sz nouo crudelitatis genere necẽ quẽ
spõte inferebãt si rogarentꝯ negabãt: cũ tam
vnusq̃sqz deficientiũ cũ gemitu retorq̃ret ocu
los ad tẽplũ nõ de morte ꝓpria dolẽs sz de
ipunitate pdonũ quos supstites relinq̃bãt:
Et primo q̃dẽ sũptu publico sepelire mortu
os iusserãt fetoris itolerãtia vt vo oẽz sum/
ptũ cepit vincere multitudo morientiũ de mu/
ro cadauera papitabãt. ac cũ tot⁹ circuẽs p
uidisset repletas mortuoꝝ cadauerib⁹ valles
et humani corpis tabo priaz terrã rigari cũ
ingẽti gemitu eleuatis ad celũ manib⁹ deuz
iuocat testẽ hoc sui cã nõ puenire ꝟ se ista su
stinere inuitũ. Et post aliquãta iterũ quedã
ioseph⁹ talia ꝓsequit nõ cũctabor inq̃t ꝓfer
re qõ sentio Arbitror em q̃ si etiã aduersus
ipios duces romanoꝝ pauliſp arma cessent
aut byatu terre aut aq̃ diluuio. aut sodomi/
tanis ignib⁹ et flumnib⁹ celit⁹ torris suppli
cijs ciuitati depẽdissz q̃ multo infaustiorẽ ilꝫ
q̃ bec ppessi sũt. et neq̃orẽ viroꝝ pñtez banc
ꝓtulisset etatẽ ꝓ q̃b⁹ omnis gẽs piter extin/
gui. Sz et in boc. vi. li. eiusdẽ talia scribit. et
coꝝ inq̃t q̃ per totã ciuitatẽ famis iedia cor
rũpebanꝯ multitudo inumerabilis erat. quo
rũ nec explicari miseria põt p singulas nãqz
domos sicubi aliq̃d sibi fuissz reptum bella
cõtinuo et cedes inꝯ caros ipsoscz parẽtes ac
liberos nascebanꝯ. dũ nõ solũ emanib⁹ sed
ex ipis etiã fauab⁹ inuicẽ abũ rapere certa/
bãt. Fides aũt nec mortuis erat ꝟ et ipi cum
spm iã exalarẽt pscrutabanꝯ a pdomib⁹. ve
tui forte ira gremiũ ubi aliq̃d resideret. alij
etiã p media byates velut rabidi canes huc
atqz illuc ferebanꝯ et quasi insania quadam
exagitati in caslẽ domos sub moẽto tpꝰ
iterũ ac sepius iruebãt oĩa tã necessitas con
uertebat in abũ etiã illa q̃ nec mutis q̃dam
aialib⁹ edere vsus fuit Ad vltimũ nec loris
q̃dẽ nec cingulis vl' etiã ipis calciamẽtis ab
stinuerũt. portaꝝ qz indumẽta detrabẽtes ꝓ
ficẽdã dentib⁹ ingerebãt. nõnulli et feni ve
teris festucas edebãt. ꝟ et de quisquilijs col
lectis puissimuz pondus dragmis in qua/
tuor denarabebant.

Quõ mulier quedã vigente fame occidit
et manducauit filiũ.

Ereo puncto ſatis de maria que vi/
gēte fame comedit filiū ſuum ꝓſeq̄
dicens. Sed quid opus eſt per hoc
p̄dus famis illius explicare cū geſtum ibi
ſit facin⁹ q̄ neq̄ apud grecos neq̄ apd̄ bar
baros vllus accepit audit⁹ horrendū quidē
dictu: auditu vero incredibile. Et quidē libē
ter tam immane facinus ſiluiſſem ne q̄s me
crederet mō ſtruoſa narrare niſi multos me/
morie noſtre viros teſtes cōmuni ſceleris ha
buiſſem. Porro vero aliq̄d p̄rie mee preſtare
me arbitror. ſi ſubtrahā eorū verba quor
ꝓtulit facta. Mulier quedā ex bis que vltra
iordanis aluerum cōmanebāt maria nomiē
eleazari filia de vico bethezob. q̄d interpre/
tat domus yſopi genere et facultatib⁹ nobi
lis cū cetera multitudine que fluxerat hiero
ſolymis repta cōmunē cū omnib⁹ obſidio/
nis caſum ferebat. hui⁹ reliquas quidem fa
cultates quas domo in vrbē ꝓtulerat tyrāni
inuaſere. Si quid vero reliquiarū ex magnis
opibus fuerat quib⁹ victum quotidianū p/
tenuem duceret inuētes. p momenta p̄donū
ſatellites rapiebant. ꝓ quib⁹ gemēs mulier
velut inſania tam quadā ex indignacōe fan
gabatur. ita vt interdū p̄donibus maledicus
et cōuicijs in neceſſui inſtigaret. Verū cū ne
q̄ irritatus quiſq̄ nec miſerat⁹ eā opprime
ret. et ſi quid cibi fuiſſet forte ab ea queſitū
id ab alijs quereret. nec iam vſq̄ repiendi co
pia fieret. famis aūt dira viſcerib⁹ ipſius in
ſiſteret ac medullis et ad furores ꝓpurgeret iā
inedia fame et ira peſſimis vſa cōſultoribus
contra ipā iaz armatur iura nature. Erat nā
q̄ et ei ſub vberibus puul⁹ filius hunc ante
oculos ferens. infelicis inquit matris. o infe
licior fili in bello fame et direptōne p̄donū
cui te reſeruabo. Nam et ſi vita ſperari poſſet
et iugo romane ſeruitutis vrgemur. ꝑ nunc
etiam ſeruitutem p̄uenit fames: p̄dones vo
vterq̄ in grauiores ꝓpurgent. Veni ergo neo
mirate. eſto matri cib⁹ predonibus furor. ſe
culi fabula. que ſola deerat dadib⁹ iudeorū
et cum hec dixiſſet ſimul filiū iugulabat. eū
deinde igni ſuppoſitum torret et mediū q̄p/
pe edendo cōſumit. medium vero reſeruat ob
tectum. Et ecce confeſtim p̄dones irruūt con
buſte camis odore cōcepto. minaī mortem
niſi ſine mora abos quos pates ſenſerāt de
monſtraret. Tunc illa quidē partem inquit
optimam reſeruari vobis et cōtinuo queſu/
per fuerant mēbra detexit infantis At illos
repente ingens horror inuaſit et crudeles q̄
uis animi diripere vox fauib⁹ interduſa eſt
Illa vero truci vultu et ipis etiā predonib⁹
truculētior. me⁹ inquit fili⁹ eſt. meus eſt p̄
et facinus meū eſt: edite. Nā et ego prior co
medi q̄d genui. nolite effica aut matre religi
oſiores. aut femina molliores q̄ ſi vos pie
tas vincit et execramini abos meos. ego q̄ tā
talib⁹ paſta ſuz bis iterū paſcar. Poſt hec il
li territi trementeſq̄ diſcedūt qui būc ſolum
ex oībus facultatib⁹ ſuis miſere matri reliq̄
rant abū. Repleta eſt aūt vniuerſa ciuitas
p̄eſtim nepharij ſceleris nūcio et vnuſq̄ſq̄
facin⁹ añ oculos q̄d ꝓpetratū fuerat addu/
cēs tan q̄ ſi ipe hoc ꝓpetaſſet horrebat oēs
quo famis neceſſitas purgebat feſtinabant
magis ad mortē: beatos dicentes eos q̄b⁹
cōtigerit interiſſe priuſq̄ taliū malor⁹ pollu
erentur auditu. hec quidem ioſephus.

De numero captiuor⁹ et occiſor⁹ et perēp/
tor⁹ fame.

Uant⁹ pūc⁹ eſt de numero captiuo
rū et occiſor⁹ et pēptor⁹ fame. Quez
vero tāta calamitas inuenerit exitū
eodē auctore per paucas annecta. Colligēs
em ſuptadict⁹ hyſtoriographus oēm nume
rū pemptor⁹ vel fame vel ferro. vndecies cē/
tena milia deſignauit. Ceteros vo latroncſ
vel ſiccarios vel p̄dones poſt vrbis exciduū
mutuis dedarauit interiſſe vulneribus. Ele/
ctos aūt quoſq̄ iuuenemū quos decor cor/
poris et ꝓcentas cōmendabat ad triūphuz
dicit eē reſeruatos. Reliquos aūt qui ſupra
xxvij. annos agebant etatis ad opa egypti
p metalla deſtinatos vel p ceteras ꝓuincias
eſſe diſpſos. Alij quidem vt ad ludos gla/
diator⁹. Alij vt ad beſtias traderent. Si qui
vero intra decimūſeptimū etatis ſue āuuz
repti ſunt p diuerſas ꝓuincias in ſeruitutez
diſtrahi iuſſi ſunt quor⁹ numer⁹ vſq̄ ad no/
naginta milia ꝓduct⁹ eſt. hec vero omia ge/
ſta ſunt ſecūdo anno veſpaſiani iperij iuxta
ea que ipe dñs et ſaluator noſter ihe⁹ xp̄s
p̄dixerat q̄ppe cū ea q̄ gerēda erant p̄uia
videret. tunc ſcōm eu āgeliox fidē videſ ci/
uitatem fleuit ſup illā et velut in aunb⁹ eius
ꝓclauit⁹ eſt hec verba. Si cognouiſſes inq̄t
et tu in hac die que ad pacē tibi ſunt. Nūc āt
abſcondita ſunt in oculis tuis quia venient

ſuj

dies in te et circundabunt te inimici tui val/lo et circundabunt te et purgent te vndiq; et ad solum redigent te et ad filios tuos in te. In hunc modum ꝑplurima diuine ꝓmina/tionis tonitrua publice induratis auri/b⁹ re/sonabant. quousq; sanguis iusto⁹ sed et ip/sius iusti singularis et vnica qui ab impijs iniq; effusus est iusto dei iudicio quereret Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a pa/trijs sedibus diuine indignatōnis excisi tur bine vt in vrbe gloriosissima nec lapis super lapidē remaneret. fuitq; populi indurati et quouis lapide durioris tribulatio tāta quā/ta non fuit ex quo gentes esse ceperunt vsq; ad diem banc. Ecclesia vero que fuerat hie/rosolimis congregata diuinitus transire ius/sa est transiordanem ad opidum quoddam nomine pellam. quo ablatis ab vrbe cultō/nibus dei celestis vidicte fieret locus que in vrbem gentēq; sacrilegam fuerat exercenda quod et eusebius cesariensis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et quidem hec oīa recolime passi sunt qui in filium dei man⁹ sacrilegas extendere presumpserunt cum te/stimonijs scripturaꝝ et virtute mirabiliuꝫ o/perum ipm xp̄m deum esse constaret sicut fu/it dictum supra primo libro in apertione pri/mi thesauri allegando dictum ioseph. Dic/ dixerunt aliqui iudei hyspanie q; sunt in ea ante q̄ esset mors xp̄i. sz quero ab eis si vene/runt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si vo/luntarie non obseruauerunt legem nec ceri/monias quas solum in ꝓtibus illis obser/uare tenebantur et sic fuerunt vere apostate et non iudei. Si vero ducti fuerunt vi et coa/cti quare non reuersi sunt quādo eis data fu/it licentia generalis per regem datum. qui fecit voce ꝓconia acclamare per omnez terrā q; iudei de omnibus partib⁹ redirent in hie/rusalem et q; edificarent templum. Si ergo ipsi remanserunt illa vice in hyspania remā/serunt sicut iudei mali desperati cōfusi et di/uisi a bonis iudeis illius tēporis ne serua/rent legem et precepta et ne cogerent a ꝓ/phetis et vt essent ydolatre. quia a tēpore neronis imperatoris vsq; ad constantinuꝫ in quo tempore fuerunt. xxviij. imperatores nō mansit in hyspania bō qui nō adorauerit ydo/la q; non occideretur diuersis et varijs tor/mentis. et tamē nō legitur de aliquo iudeo q; ꝓpter hoc occideretur. immo ipsi mouc/bant xp̄ianos q; illa adorarent quantoma/gis. quia cum in eorum terra hoc eis essz ꝓ/hibitum ipsi ibidez adorabāt ydola. ot tōo non oportebat q; in terra aliena ad hoc com/pellerentur. Et dicunt q; sunt de tribu iuda. Alij q; sunt de tribu leui. Alij q; sunt de tri/bu manassen. Alij q; sunt de tribu effraym. qō cum veritate ꝓbare nō possunt: quia si sunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt ad suos reges ante xp̄i aduentum. Si de tri/bu leui quare non fuerunt ad suum sacerdo/tium seruiendum. Si de quacūq; alia tribu quare non redierunt ad suos iudices et pro/phetas. Sed si ante aduentum xp̄i perman/serunt in hyspania ibidez remanserunt sicut rebelles et desperati.

Secūda expulsio facta fuit a regno frāco/rū et anglie vbi tres cause diuisim assignāt.

Secunda expulsio iudeoꝝ facta fu/it in regno francoꝝ. Unde imperā/te henrico romanorum. xcvi. impe/ratore. et sedente in cathedra petri clemente papa .v. qui fuit ducentesim⁹ papa. necnō regnante in eoruꝫ regno francorū philippo rege Anno dñi. M. ccxxvi. de ordinatione p̄ dicti regis fuerūt in toto regno francie capti iudei imꝑceptibiliter vna die. et cōfiscata bo/na eoꝝ et expulsi et ad regnuꝫ minime reuer/sum sc̄z q; refert frater iohannes de podio in suo hystoriaꝝ collectario. causam tamen non ponit huius expulsionis. Cunq; studi/ose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solennes vir gallici ordinis sancti benedicti monaste/rij famosissimi dumaceñ. tanq; reformato/res missi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castel/le regno ad villā metine de campis me ibi/dem tunc existente applicauerūt cuꝫ rege cau/sam suam expositum consensum et fauorem suum querentes ꝓ dicta reformatiōe. quo/rum vnus doctor in iure canonico. secund⁹ licēciatus. tercius vero baccalarius. et quia singulariter qui licenciatus erat vir pentus videbatur et gratus quesiui ab eodez q; mi/bi veridice causam panderet predicte expul/sionis iudeorum a regno francie si illam sci/ret. Qui respondens eandem vere scire. Ro/gaui vt ex charitate in scriptis poneret: et ad

plenum exprimeret totum casum: Feciq; voluntarie sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater q̄ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam et rationem potissimam electionis infestissime christiano nomini gentis vicz iudeorum a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilez rudi et indigesto. Vero tamen et indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec solent necnon in cereo paschali annus electōnis iudeorum annotatur quem pronūc mēti nō teneo p̄ li mecq; circumstātie memorādi miracli propter incuriam a memoria excidērunt. Ea vero que legi et in tabulis vidi fideliter enarabo. Eo igitur tēpore quo sordibus iudeorum populus in obprobriū sempiternum cunctis gentibus a deo datus sua contagione christianissimum francie regnuz fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedā parisien. necessitate compulsa vnam quam solam tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suā redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorem temptauit iurans illi et promittens vt si suam illi in die sancto salicet pasce vsui prestaret vestem in crastinum eam superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri q̄ q̄ cupidus foret mente iam concipiens facinus detestandum renuit assentire pollicitationi mulieris sed reconuenire illam cupiens in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem bonestam et habundantem a tuis circumuicinis reputari scio te multas habere emulas que si in die festo te tua veste adornatam non viderit alludent te risui cachinationumq; omnibus patebis. Si acquiescere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tum illa ore inflamato. Quid vis inquit tibi vt faciam. Nam sumope tunicā meaz reportare cupio si facta tua mihi iures. euomit portētum illud monstruosissimū vt illum quē adoras p̄ deo tuo quez in tua pasca receptura per manum sacerdotis es mihi apportabis tuam tibi restituam vestez et pecunias duplicabo Exhorruit hoc audito verbo xp̄iana mulier auertat inquit id ipe deus a me. sed mihi crede per ipsum deum te iuro. si illam mihi iudee illo die accommodes in crastinum restituam. Abi inquit iudeus importuna mulier nunq̄ id faciam sed acquiesce cōsilio meo et tibi prouidebis. Nunquid ait mulier scis iudee mihi illud transglutiendum necessarium fore. Caue inquit ne transglucias sed in os conserua et mihi aporta. varium semper est et mutabile femina acquieuit tamne pbando crimini et veste recepta remeauit ad propria: Die sacratissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupiēs complacere pecuniarum amore vbi nephario ore sacrum domini nostri ihesu christi corpus susceperit festina ad iudei domū pererit. Ecce ecce iudee q̄ tamimportuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meū quez hodie per manum sacerdotis accepi. Ecce eum quez adorant christiani mihi pollicitā pecuniam trade. heu heu ad turpia ducat paupertas quia auarissimum genus mulieris Feneratoz itaq; letus et gaudens bene inquit veneris mulier. eum depone sup tbelonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille insano animo et furibundo totus propteruia debachatus et ira ingentem flamaz in camino domus succendit. vnam magnam aqua et oleo plenā superponēs corpus domini nostri ihesu xp̄i manibus nephariis inuasit dicens. Es ne tu ille christianorum deus. Es ne ille ihes⁹ christus quem de virgine natum christiani non verana crudelitas opinatur et credit fore deum si tu ille es quem colaphis cedentes patres mei ego te bullientibus vndis omitam. si te cruci affixerunt ego te affandū dabo. illi viuū te morti ōdere ego iā te mortuū morti itez dabo. Si vis loq̄re si de⁹ es q̄lis ē potētia tua oñde et ne igne cōsumaris defēde. ō et talia scelerato ore euomēs Corpus dñi nr̄i ihesu xp̄i in mediū bullientis aq̄ iactauit stetit p̄festi speciosq; fora p̄ filijs boiz puer p̄ambulās sup aq̄s bullientes. Quē videns iudeus uon tanti signi et miraculi nouitate uersus ad dñm sz iudaico more vt populus ille testificāte sācto moyse idurato animo semper extitit dura cum ceruice. puerus vt sol rutilantem cum eo instrumento ferreo

qō in manib⁹ habebat iteratis vicib⁹ in vr/
nā bulliētē demergere tēptauit. ſꝫ nec illuꝫ
quouis modo tangere valebat. diuina eī ſa
pientia puer ibeſ⁹ ſic ducebaſ vt dū iudeus
ille in medio aque bulliētis illū fore arbitra
baſ in dextra pte ipm cernebat exiſtere. ſicꝫ
dū in dextra ferire volebat in ſiniſtra bulliē
tis aque cernebat. colluctabaſ iude⁹ cū pue
rulo nec ibi eū cauſa pualere poterat. Inter
pueri iudei illius aſſiſtentes pdigij nouita/
te ptemti ad matrē cōcurrūt dicētes. En mr̄
pr̄ noſter puerulū in aquā bulliētē demerge
re nitr̄. Mater illa ad camerā vir ſui gradiť
pueri alta voce eiulātes ad publicū pcurrūt
vicum dicētes et pclamantes venite venite
vere pater nr̄ puerū vnū pdictū mirabili for
ma in aquā bulliētē demergere caput. Fit cō
uerſ⁹ pp'r. iudei paſſim et xpiani occurrerūt
multiqꝫ ex illis viderūt puerulū dñm nr̄m
ibeſuꝫ xp̄m et iudeū nutentē in pfūdū vene
demergere. Denūciatū eſt epo pariſienſi in/
auditū miraculuꝫ q̄ cū toto clero acceſſit ad
iudei domū et in medio bullientis aque et
olei vidit boſtiā mūdiſſimā ſanā et integrā
illā aſſūpſit ſuis ppriis manib⁹. et omni cer
nēti populo in eccl'ia ſancti iobānis de gra/
via pariſius. vbi in eodē die cōſecrata fue/
rat pceſſionaliter portauit. In qua eccl'ia in
memoriale tanti miraculi vſqꝫ in hodiernuꝫ
diē obſeruať et qualibet die in honore ſacra
tiſſimi ſacramēti altaris miſſa celebrať. Fe/
ria vero quita in qua dñs nr̄ ibeſ⁹ xp̄s iſtud
ſacramentū ſtatuere dignat⁹ eſt puenit po/
pulus et miſſa ſolēniſſima ibi celebrať. La
ptus et incarcerat⁹ fuit iudeus vxor iudei et
pueri cōfeſſi ſūt que viderāt. Jude⁹ ipe oia
que p ipm facta fuerāt et dicta pfeſſus ē. mu
lier ad fidē cōuerſa ē pueri baptizati ipi etiā
xp̄iani qui videre meruerūt ſignū magnum
cōfeſſi ſunt reuerentiā. Jude⁹ ille a deo re/
probat⁹ et derelict⁹ in ſua obſtinatiōe pma/
nens ad iudiciū per ppoſitū pariſienſem du
cus eſt. Deūcꝫ iter ageret iudeus ille ppoſi
to pariſienſi voce pturbata dixit. Si librum
quē poſſideo thalmuth intitulatū hic vna/
mecū haberē. nō eſſeꝫ in tua poteſtate me vt
morti traderes. qm̄ liber ille vti a parentib⁹
meis accepi talē virtutē a deo recepit vt bi q̄
frequēter illū legūt et poſſidēt a deo immor
tales reddanť vbi inquit ppoſit⁹ pariſien. li
ber ille tante virtutis eſt vt immortales boies
reddat. deſigna locum et ad illū deſtina pe/
diſſequū. Quo facto vbi pediſſequus libꝝ
thalmuth iudeo in quadriga ligato tra/
didit ignis qui ad tractū baluſte pparat⁹ ad
combuſtionē iudei per lictorē erat ad iudeū
vſqꝫ volauit. cūcꝫ vnacū libro ſuo thalmud
in fauilla et cinere in momento et in ictu ocu
li redegit. Hec fuit vrgens cauſa electiōis gē
tis iudaice a xp̄ianiſſimo regno frācie. Qui
quid ſit de hoc vtruꝫ hec. ſ. fuerit potiſſima
cauſa electionis iudeoruꝫ ab illo regno ſiue
illud quod dictū eſt ſupra conſideratione. vij.
puncto. iij. crudelitate. iij. tum ſcꝫ oēs por/
ci ſe mutuo occiderūt. vel illud quod in cre/
dulitate ſupradictū eſt ſalicꝫ de homie quē
ſpinis coronatum occiderunt credendū ē mī
q̄ hec et plura alia crimina eoruꝫ cōcurrerūt
propter que ſic puniti ſunt. Expreſſa tamen
cauſa fuit infantium mors. Quare vniuerſa
liter Judei omnes ab illo fuerunt expulſi vt
notat vincentius. vide ſupra cōſideratiōe p̄
dicta et puncto in crudelitate. ij. In cōfirma
tionem predictorum eſt illud quod accidit
in confinibus regis caſtelle verſus regnum
nauarre in villa quadaꝫ que grauon dicitur
vbi colliguntur iura a tranſeuntibus de re/
gno in regnum. In predicta villa conſueue
rant iudei predicta iura colligere. Accidit
autem q̄ miles quidam de regno frācie trā
ſitū faceret per locū prenominatū pegrinaſ
in ſanctū iacobum. et cum p̄dicti iudei inue
recūde explicarent oīa que deducebat inter
cetera inuenerunt quendā librum deuotio/
num ſuaꝫ in quo multe erant litere auree. et
cum pro qualibet peterent centum ius. indi/
gnatus miles ille percuſſit alapa vnum iu/
deorum qui illico verſa vice percuſſit ſimiliter
militē alapa. et cū p̄dict⁹ miles euaginato
enſe volebat iudeū illū primere occurrit mlti
tudo iudeoꝝ cū armis ſic q̄ n̄ potuit vindica
re iniuriā ſibi factā et rediēſ in ſeipꝫ cepit cogi
tare q̄re de⁹ permiſerat eū a tāturpi et nephan
diſſima gēte tāgrādē iniuriā pati. recordat⁹
eſt q̄ a toto regno frācie propter ſupradicta
iuſtiſſime fuerant iudei expulſi et ipſe ſolus
remanſerat ſingularis defendens vſqꝫtunc
iudeos in terra ſua. Et ideo iratus de⁹ pra
eū permiſit eū ſic turpiter offendi. Recedēs
ergo a p̄dicto loco p̄miſit et iurauit q̄ ſi de⁹
reduceret eum ad terram ſuaꝫ nullum iude/
um reliqueret in eadē qō et ope adipleuit:

quia oēs iudeos quotquot potuit inuenire gladio peremit.

Tercia expulsio facta fuit a regno anglie:

Ercia iudeoꝝ expulsio fuit a regno anglie cuiꝰ expulsiōis causa duplex assignant quaꝝ primā legit in q̄busdā miraculis sub ordine qui sequit̄. In liconia cantate regis anglie. accidit quoddā miraculū quod deus voluit oñdere p̄cibus beate virginis Añ mulier quedā vidua et pauperacula filiū quendā nomine alfonsum bēbat quē tradidit ad docendum primas lr̄as et postq̄ cepit legere tradidit imbuendū nidimentis grāmaticalibꝰ et in musica qui ꝫ in grāmaticalibus p̄cesserit. in musica tāmen gratissimus erat. Et qꝫ predicta mulier pauperacula erat recōmendauit illū cuidam religioso sui generis. vt de victu saltem ipsi p̄uideret et ita factū est quia quotidie post lectiones suas recipiebat suā refectionē cū predicto religioso. Erat aūt predictus puer octo annoꝝ. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiā deinde ad scolas et hora refectionis vt dictū est ad domū religiosi Nocte vero ad matris domicilii se cōuertebat. Cū aūt sepe in ecclesia illam p̄dārā antipbonā Alma redemptoris audiret cantare tantā deuotionē concepit in v̄gine btā et sic mēti ipsius p̄dictā ānpbonā q̄ quocūq̄ iret de die et de nocte p vicos et plateas more pueroꝝ supradictā antipbonam alta voce dulcissime cantabat. transitaūt eius erat cū iret ad domū matris v̄l redire ab eadē per vicū quendā iudeoꝝ. q̄ audientes frequenter p̄ditā virginis cantationem ab ore iuuenis quidā illoꝝ habuit q̄rere a quodam docto xp̄iano quis esset sensꝰ illius cantationis cū eius cātus tam dulcis esset. Et vt cognouit q̄ illa erat antipbona quedā que ad laudem et honorez virginis beate marie matris redēptoris ihesu x̄pi. vt̄ messie decantabat a fidelibꝰ in ecclesia cōcepit dolorē et pepit iniq̄tatē. qđ cōsiliū habuit cū suis cōplicibꝰ quoꝝ corda dyabolꝰ possidebat: quō p̄dictū infantē morti tradet̄ et occidet̄. hora ḡ opportuna obseruata cū puerulus p̄dictꝰ alta voce cātādo p̄dictaꝫ antipbonam transiret per eorum vicū subito sicut a rugientibus leonibus rapitur et reductus in domo quadam de modo mortis eiꝰ tractauerunt. Et diffinitum est inter eos q̄ eius lingua cum qua beatam virginem laudabat extraberetur p oppositā capitis p̄tē. secūdo q̄ extraberet̄ etiā eius cor cum quo cogitabat predictam cantationez et vltimo q̄ corpus eius proiceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusq̄ pleno. qui locus erat eorum continua latrina. vt nullatenus signum eius inueniri posset et factuꝫ est sic Sed virgo beata q̄ mr̄ est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruicū quodcunq̄ sibi factum statum sic ille deuotissimus suus cantor in p̄dicto loco fetito fuit proiectus. Affuit p̄sens eidem et posuit in eius ore lapidem quendam preciosum qui locum lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antipbonam immo melius et altius q̄ primo nec aliquando cessabat de die nec de nocte a p̄dicto cantu et tali modo stetit in predicto loco paruulus ille quatuor diebus. Cum vero mater eius videret q̄ sicut cōsueuerat ad domum eius non veniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq̄ per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuꝫ suum et disponente deo in fine quatuor dierum predictoꝝ mulier illa transiuit per vicum illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. et ecce vox filij sui cantantis dulcissime cantationem illam virginis q̄ sepissime ab eo audierat in sonuit in auribus eius.

Quo audito clamoribus magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intrauerunt̄q̄ domum illam in qua vox illa audiebatur et finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto et extractus nec vn q̄ cessabat a cantu illo dulcissimo licet mortuus foret. Indutusq̄ alijs vestimentis per dominos qui ibidem venerant notificatum est episcopo ciuitatis. qui illico veniens ad spectaculuꝫ precepit q̄ poneretur honorifice in quodam lecto. et sic deductus est cum solenni p̄cessione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semper tamen continuabat canticum suum. conuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennē sermonem precepitq̄ omnibus audientibꝰ q̄ deuotas funderent orationes vt precabꝰ beate virginis deꝰ dignaret̄ reuelare b̄ secretū Finito vero ſmōe placuit altissimo et sue

beatissime matri q̄ fuit detecta īpijssimorū iudeor̄ pditio et crudelitas. q̄ eadem hora surrexit puul⁹ ille et iste et stetit pedes i lecto ī quo iacebat et extraxit ab ore suo vnū p̄cio sissimū lapidē. dixitq̄ oī pp'lo leta et bylari facie qual'r sibi acciderat sic dictū est. et quō virgo btā ad eū venerat et posuerat dictū lapidē ī ore ei⁹ vt nō cessaret mortu⁹ ab ei⁹ laude et vt oñderet gl'ia filij sui in salutē cred ētiū et pditōez odētiū et īcredulor̄. p⁹ hec āt vocauit ad se ep̄m et ōdit sibi pacē simil'r et matri et facta expeditōe ab oī pp'lo cernificauit eos q̄ ascēdit ad celos in societate virgis gloriosē et tradidit predictum lapidem p̄cio sum ep̄o vt poneret cuz alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sancte crucis se insigniuit et coaptās se lecto aīam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore p̄ciosos lapides vt ferē emanauit quousq̄ quedā pestifera heresis ibidē orta fuit Rex vero p̄dicti regni cum cognouit tamne pbandū et horendū iudeoruz crimen et propter multa alia que inuenit vendica inquisitione que p̄dicti iudei opabantur in contumeliaz et in iniuriā ihesu x̄pi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato et maturo consilio assignata die p̄cepit q̄ occiderentur omnes iudei quotquot possent inuenīri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie Et ab illo tempore nunq̄ amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus est apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceretur. Alia causa in cronicis anglor̄ antiquis vt fertur assignat. Cum ēm regnum illud ꝯtinuis bellis fame et peste laboraret miratus rex vñ veniret tanta regni sua continua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deuz deuotissime orarent quatinus sibi dignaret reuelare causam tanti mali perato corrigere et emendare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tñ orauerūt ieiunijs et oroīb⁹ se affligentes. Deus aūt misericors ostendit q̄ illa eueniebant in p̄dicto regno ꝓpter peccata crudelissima que iudei cōmitebant. Quz rex hoc audiret ꝓsilio habito deliberauit oñs iudeos facere x̄pianos cogitans ex hoc placare iram dei et factuz est sic. Sed nec ꝓpter hoc predicta mala cessabant sz semp in amplius crescebant. Consultis ergo ueterum seruis dei. Responsum est sibi q̄ peiores erāt sub nomine x̄piano q̄ primo. pauco enīz tē pore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerant modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo et virga intantuz vt ven x̄pianiquasi captiui viderētur eor̄. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnum suum a serpentibus illis in hūc modum. Die ēm assignata vt omnis populus exiret in campum ꝓpe mare fixit duos papiliones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōuenienti. In primo posuit torath iudeorum in secūdo vero cruce x̄pi. Sedēs ḡ rex pro tribunali in medio papilionū conuocauit ad se omnes p̄dictos conuersos et voce clara et bylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri x̄pianos et vos acceptastis voluntarie. Sed post conuersionē vestram mala multiplicantur in regno meo et forte huius causa est q̄ inuiti ad x̄pianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓpe mare ē thorath iudeor̄ In alio vo ē crux x̄pi. eligite ptē qua voluentis et ad illā statī ꝓpate. gauisi sūt ḡ illi de libertate ꝓcessa oēs simul cū vxorib⁹ et filijs relicta cruce x̄pi ad thorath cucurrerūt Et ītrātes papiliōez vn⁹ p⁹ alterū iugulabant īn secreto ex altera pte papilionis et p̄cipiebāt in mari et sic purgatū ē p̄dictū regnū et cōtinuo cessat plaga nec ap̄li⁹ inde⁹ ibi habitat ꝙ nec habitat vsq̄ in hodiernū diē videāt byspani si filijs plaga viget et ꝯtinuo inter eos crescat.

Quarta expulsio facta fuit ab byspania.

Quarta expulsio iudeor̄ facta fuit in regno byspanie Vñ legim⁹ in cronicas byspanie q̄ sisebut⁹ rex gottor̄ regnauit ī regno byspanie Era sexagesima quīq̄gesimaquarta. q̄ fuit āno dñi sexagēte simosedecimo. et regnauit āmis. viij. et mesib⁹ vi. iste fuit bon⁹ x̄pian⁹ et stati icepit regnare monuit iudeos q̄ erāt i regno suo q̄ venirēt ad recipiendū fidē x̄pi et mlti eor̄ ꝓuersi sūt ad fidē catholicā īuolūtarie tñ Et istō fecit p̄dict⁹ rex mot⁹ ex vbo pauli ap'li ad Phil: .i. siue ꝓ occasiōe siue ꝓ veritate x̄ps ānūcietur et in hoc gaudio ꝙ et gaudebo: ceteros vo iudeos extra regnū eiecit ecc'liam sce leocadie toleti muro ope fabricauit et ibi sepult⁹ ē De romanis q̄ bis feliciter trūphauit hu⁹ tpe nepbād⁹ machometh ab byspania fugatus in affricā transfretauit victa regnare cepit Era septingentus quadragintaquatuor

sisebutus rex gottor̄ ecclesiā sancte leocadie toleti fabricauit in qua sepult⁹ iacet.

annis. ie: regnauit.hic bene inchoauit sed pessime consummauit hic pelagium filium facille duas cantabrie qui postmodum contra saracenos in astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tolatana Iste introduxit iudeos in regno quos Sisobrinus ejecerat quare dat⁹ in reprobum sensum luxuriosimus est effectus. Iste mandauit ecclesiasticis qꝫ haberēt mulieres tot quot possunt sustentare. Iste precepit eis qꝫ non obedirent romano pontifica. Iste cepit muros ciuitatū et locorū destruere ne ꝓpter eius peccata insurgerent cōtra eum. Iste priuauit oculis theofredum patrē roderici. Isterodericus fauore romani senat⁹ cōtra vitisam decreuit publice rebellare qui cepit eum et qđ fecerat patri suo fecit ei et regnū accepit vitisa. Itaqꝫ plenus abbominationibus cordube vitam finiuit. Decem cronicas byspanie et archino frans iohannis egy dij zamorē. Ex quib⁹ ptz ꝓsperitas primi regis expellentis iudeos ab byspania et infelicitas sedi deducentis eos ad eandem

De iudeorū numerabiliū et sua obstinata malicia vbi nouē numerabilia explicantur:

Prima consideratio est de iudeorū mirabilibus et sua obstinata malicia. Gloriosus deus qui vult oēs homines saluos fieri et in agnitionem veritatis venire peccatis et crudelitatibus iudeorum non obstantibus tanquaꝫ saluus fidei catholice per multa mirabilia eis ostēdi aptaꝫ vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilib⁹ et ꝓdigijs per diuersas orbis partes eisdeꝫ ostensis Post qꝫ per mundum fuerunt dispersi nouē mirabilia in pñti consideratione explicantur.

De aqua disparēte iudeo ficte ad baptisimum accedente.

Primū mirabile accidit circa annum domini.cccc.x. Imperantibus theodosio iuniore et bonorio.et sedente in catbedra petri Innocētio papa primo. Tunc cum iudeus quidam ad baptismum quesit⁹ causa venisset subito baptismi aqua disparuit.et iterum atqꝫ iterum allata disparens dei virtutem et iudei perfidiam demōstrauit.hec ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

De sanguine imaginis xpi cruentantis iudeum telo eum transfigentem.

Secundū mirabile accidit circa annum domini quingētesimumoctuagesimumseptimum imperante iustiniano qui fuit huius romanorum impērator.et sedente in catbedra petri Pelagio papa primo. Tunc enim iudeus quidam imaginem saluatoris furtim ad dom..m suam delatam telo transfixit.et cuꝫ se sanguine eius cruentatum videret et abscondit eam dē. Sed christiani querentes p vestigia sanguis inuenerūt et iudeū lapidib⁹ obruerūt.

De puero iudeo qui communicauit cum xpianis propter quod a patre in fornacem ardentem missus:illesus exiuit.

Tertium mirabile accidit circa annū domini quingentesimumoctuagesimumoctauum supradicto imperāte imperatore et sedēte in catbedra petri virgilio papa primo. Tunc in oriente puer quidam iudeus a cocuis suis christianis duct⁹ ad ecclesiam vt communicaret:communicauit. Quod factum cum eius pater cognosceret ꝓpter hec in ardentem fornacem eum proiecit de quo illesus extractus. Dixit.mulierilla in ecclesia depicta que puerum tenet pallio suo flamans ignis ventilabat.

De sanguine et aqua que exierunt delatere imaginis xpi quod lancea iudei aperuerunt et quomodo suppositum vas fuit impletum.

Quartum mirabile accidit circa annum domini septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit.lxv.romanorum imperator.et sedente in catbedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidam christianus sub annua pensione hospitium babens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli facē parieti afflixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domuꝫ locauit et imaginē ibideꝫ ex obliuiōe reliquit.quidā aūt iude⁹

predictam domū conduxit et die quadam vnum de suis cōtubulibus ad cōuiuiuz in uitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixaz parieti intuetur. et in illū qui se inuitauit ira fremēs cur imaginē ihesu nazareni tenere audebat cōminatur. Ille aūt cū p̄dictā imaginem adhuc nō vidisset sacramentis quibus poterat affirmabat q̄ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit et ad principē suę gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Judei ergo congregati ad domū eius conueniūt et visa imagine illuz cōtumelijs diris afflixerūt. et extra synagogaz semiuiuū ejciunt imaginā vero pedib⁹ conculcantes cuncta in ea dn̄ice passiōis obprobria renouarunt. Cum vero latus lancea p̄foraſſent p̄tinus sanguis et aqua vberum exiuit et suppositū vas impleuit Stupefacti iudei sanguinē illuz ad synagogas detulerunt et omnes infirmi ex ipso inuncti p̄tin⁹ curabātur. Tūc iudei ep̄o terre omnia p ordinem narrauerūt et baptismū et fidem x̄pi vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in ampullis cristallinis et vitreis cōseruauit. x̄pianum etiam illum accersuit et quis tāpulchram imaginē ꝓposuiſſz inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā ꝓposuit quaz misit gamalieli. gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicq̄z in iherusalē vsq̄z ad exidium vrbis fuit et inde a fidelibus in regnū agrippe delata et ad patriam meā delata. et a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt eccl̄ia cōsecraretur q̄ ante tm̄ altaria cōsecrabanē. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quīto ydus nouembris memoriam fieri dn̄ice passionis. Unde et rome cōsecrata est eccl̄ia in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sāguine reseruat et solenne festū tunc agitur.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Uintum mirabile refert Gregorius in tercio libro dyalogorū vbi dixit q̄ Andreas fundane ciuitatis ep̄s dum quandā sanctimonialem feminā secū habitare p̄mitteret ātiquus hostis cepit speciem illius oculis mētis eius imprimere vt nep̄bāda cogitaret. Quadā vero die iude⁹ quidam romā veniens cum iam diem dedinare cerneret et vbi manere posset minime periſſet in quodaz templo apollinis ad manendum se cōtulit qui ip̄m loci illius sacrilegum p̄timescens q̄uis fidez crucis minime haberet signo tamen crucis munire curauit. Nocte aūt media euigilans vidit malignorū spirituū turbā quasi in obsequiuz cuiusdam potestatis p̄ire. cūcq̄z qui ceteris p̄erat in eoz medio p̄sedere qui cepit singulorum spirituū sibi obsequentium causas actusq̄z discutere vt quid vnusquisq̄z et quātū egiſſz nequie inueniret. modū aūt huius discussionis gregorius causa breuitatis p̄transit. Sz ex simili in quodam exemplo quod legitur in vitis patrum innotescere potest. Nam duz quidaz in templo ydolorum intraſſet vidit satbanam sedentem. et omnē eius militiaz ei assistentez. Et veniens vnus de malignis spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde venis. et ille: in tali p̄uincia fui et ibi bella plurima suscitaui et p̄turbationes multas feci. et sanguinem copiosum effudi et veni nunciare tibi. Et satban ait: quāto tempore hec feciſti. Et ille in triginta diebus quasi. Et satban: quare tanto tempore hoc feciſti. Et ait assistentibus sibi. Ite et flagellis eū cedite. et dimus eum verberate. Et secundus veniens adorauit dicens. In mari dn̄e eram et ꝓmotōnes maximas excitaui et naues multas demergi homines q̄plures occidi. Et ait quāto tēpore hoc feciſti. Et ille in. xxx. diebus Jussit eū similiter flagellari dicens. Intāmodiuz tanto tempore laborasti. Et tercius veniens ait In quadā ciuitate fui et nxas in quibusdam nuptijs excitaui et multam sāguinis effusionē feci et sponsuz ip̄m occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit. quanto tempore hoc feciſti. et ille in viginti dieb⁹ Et ille ait. Nōne plura in tantis diebus es operatus et iussit cum a circumstantibus verberari. Et alius veniens ait In heremo māsi. Et per. xl. annos circa quendā monachū laboraui. Et vir tandem ip̄m in lapsuz carnis p̄cipitaui. Qd̄ satban audiens de solio surrexit. Et deosculans eū coronā de capite suo abstulit et capiti eius imposuit. acipsuz secum cōsedere fecit dicens. magnā rem fo-

to tēpore cōsecrātur eccl̄sie
ive quito ydus nouēbris fit
moria dn̄ice passiōis.

uiter egisti et plus omnibus laborasti. Dic ergo similis pōtesse modus disputatiōis quē gregorius pretermittit Cū ergo singuli spi/rituū exponerēt quid egissent vn⁹ in medio pstitit et inquantū carnis tēptatiōz de illa sanctimoniali femina andree epi animū cō mouisset aperuit addens q̄ ben hora vesp/tina vsq; ad hoc ei⁹ animū traxerit vt inter/ga eius blandiens alapam daret. Tūc ma/lign⁹ spūs eū hortat⁹ est vt pficeret quod ce/pisset vt illi⁹ ruine iter ceteros singularē palmā teneret Precepitq; vt quererent quisnā esset ille qui iacere in templo eodem psumpsisset cū ille vehemētius palpitaret. et missi spūs cū crucis mysterio signatum viderunt territi exclamauerūt. ve. ve. vas vacuz sed signa/tum. Ad hanc vocem malignorū spirituum turba disparuit. Judeus aūt ad epm cōcita/tus venit et ei omnia p ordinē enarrauit. qō ille audiens vehementer ingemuit et omnē mulierez a domo sua et vicinitate sua remo/uit et iudeum baptizauit.

De sanguine gutturis imaginis xpi quo aspersus fuit iudeus ipsum ferientem.

Octauum mirabile sicut legitur in flo/ribus sanctoz accidit apō Constan/tinopolim vbi iudeus quidā ecciaz sancte. Sophie ingressus quandam imagi/nem xpi sibi cōsperxit qui se ibi solum cōside/rans cuaginato gladio approprians ima/ginem xpi pdictam in gutture pcussit statim q̄ inde sanguis exiuit et iudei caput et faci/em aspsit. Qui territus imaginē accepit et ip/sam in puteū precipitans statim aufugit. q̄/dam aūt xpian⁹ ei obuiauit dixitq; ei. Un/venis iudee aliquē hominez occidisti Et il/le falsum est Cui rursum xpianus ille: dixit vere hominē occidisti ppetrasti. et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoz/ magnus est et fides eius fuma p omnia cō/probatur nequaq̄ n. passi hominez s xpi imaginem et cōtinuo sanguis de eius guttu/re emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illu/ ad puteuz et inde sanctā imaginem extraxe/runt. plaga aūt vt fertur in gutture xpi adhuc cernit hodie. Et iude⁹ cōtinuo fidē effect.

Septimū mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in cuitate toletan.

Eptumū mirabile accidit in regno castelle ciuitate toleti circa annum domini. m. ccxliij. Jmpante frede/rico secundo qui fuit nonagesimus secūdus impator. et sedente in cathedra petri bono/rio papa et regnāte in pdicto regno rege fer/nādo. Tunc iudeus quidā cōminuēdo vnā/ rupem p vinia ampliēda Jn medio lapidis inuenit cōcauitatem vnā nullam penitus di/mensionem habentē neq; assuram. et in cō/cauitate illa repperit vnum librum quasi fo/lia lignea habētem. qui liber tribus linguis scriptus est viz hebraice grece et latine. tan/tum de litera habebat quantū vnum psalte/rū. et loquebatur de triplici mundo. Ab a/dam vsq; ad antixp̄m. pprietates boiz cuius q̄ mundi exprimēdo. principiū vero tercij mundi posuit in xpo sic: Jn tercio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et p sa/lute hominū pacietur qō legens iudeus sta/tim cū tota domo sua baptizatus ē. Erat eti/am in libro scriptū qtpe femādi regis castel/le debebat liber inuenir. Simile inuenies in constātini sexte. hec in cronica martiniana.

De iudea p̄cipitata in ciuitate Segobien. et per virginem mariam liberata.

Etauū mirabile accidit in pdicto re/gno ciuitate Segobien. Cum. n. cui/dam mulieri iudee imponeretur cri/mē adulterij falso. tradita fuit marito vt de ea faceret qō vellet. Qui cū eam duceret ad superaliuz cuiusdā excelse rupis cuitati cō/tuncte. vt ex loco illo illā p̄cipitaret cōcurren/tib⁹ ad spectaculū pluribus gentib⁹ predic/ta iudea que immunis erat a crimine et de/uota virgini gloriose licet occulta. Jn articu/lo illo grandi cū deuotōe beate virgini se cō/mēdauit. vt sicut immunis erat liberaret. ppo/nens in corde suo si eaz liberaret fidez xpi re/cipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua eccl'ia seruire. Et ecce mox vt p̄cipitata fuit appa/uit sibi virgo beata eā suis in manib⁹ recipi/ens et illesam in profundo vallis ponens. Cunq; plurime gentes ad locū currerunt in/uenerunt eā illesaz gaudentē et laudentē de/um et gracias referentez virgini gloriose pu/blice affirmans manib⁹ eius fore liberatam deducta est ergo mulier illa iudea ad pontōz eiusdem ad maiorē ecclesiaz p̄dicte cuitatis

t

que ſancta maria maior intitulatur et ibi ſacrum baptiſma recepit et vocata in vulgari noſtro marſaltos maria propter virginem mariam que eam liberauit et ſaltos propter ſaltum periculoſum quem fecit. vixit autem in eccleſia multo tempore in timore domini ſeruiendo laudabiliter reſplenduit ſpiritu p̄phetie et feliciter cursum ſuum cōſummauit predicti miraculi adhuc in predicta eccleſia extat memoria in picturis ſicut ego vidi.

(al. ysaltos.

De ſignaculis crucis in veſtimentis iudeorum impreſſis.

Onum mirabile accidit in ſupradicto regno caſtelle. anno a creatione mundi quinq̄ M'lo.lv. ſecundum computationem hebreorum. q̄ quidem ann⁹ concurrit cum anno domini Milleſi.ccxcv. In quo anno mortuus fuit rex ſancius filius regis Alfonſi et regnauit rex fernandus eius filius. Unde narrat magiſter alfonſus conuerſus in libro de bellis dei.c.xxvij. q̄ tempore ſupradicto ſurrexerunt duo iudei. qui p̄phete dicebantur. quorum vnus erat in ciuitate Abuleñ. et alius in villa que dicitur aylon: qui quidem duo tam magnalia loquebantur. et quandoq̄ futura prenoſticabant et occulta reuelabant. et ſecundum morem eorum honeſte viuebant q̄ ab omnibus iudeis iſtius regionis reputabantur ſancti p̄phete. Et exiuit eorum fama in regnis circumuicinis et dederunt ſecuritatem omnibus iudeis et aſſignauerunt eis terminum ſue redemptionis. Pro die aſſignato que fuit vltima dies quarti menſis ſupradicti anni qui apud eos dicitur ebamlim. In qua predixerunt q̄ iudei debebant habere a deo ſignum ſue redemptionis miraculoſe factum ſcilicet q̄ illa die audirent omēs vocem magnam cornu. quā vocem ipſi attēdebant ſemper q̄ debebant audire quomodo veniret meſſias et haberent exire a captiuitate et propter hanc magnam famam ceadit magnus timor ſuper iudeos. q̄ maior pars eorum credebat hoc ſine dubitatōe. Et ido ſanctificauerunt ſe et preparauerunt ſe. fecerunt̄q̄ penitentias in ieiunijs multis cū ſatiſfactionibus et elemoſynis. quaſi ad deum reuerſi orantes vt ſibi predictum ſignum ſue ſalutis oſtenderet. quando venit annus ille menſis et dies aſſignata valde mane ſurrexerunt venientes ad ſynagogas ſuas adorā, dum deum induti ſyndonibus albis lineis ſeu ſericas prout eſt mos apud eos fieri in die expiationis ſcz in die decima menſis ſeptimi. Et tunc altiſſimo deo cooperante qui nullum tempus ſine bonitatis ſue teſtimonio reliquit in ſuis domibus ſupradictis apparuerunt ſigna crucis in omnibus et vbicunq̄ erant etiam in illis ſyndonibus q̄ ſeruabantur in eorum apotecis. Quo ſigno viſo multi eorum fuerunt turbati quorum quidam dicebant q̄ hoc fuerat factum dyabolica arte et nimirum cum predeceſſores eorū de xp̄o maxima miracula facientes dicebant in beelzebub eiecit demonia: Mat.ix. Alij vero dubitabant non audētes loqui nec aliquid iudicare. Alij vero crediderunt hoc ſignum fuiſſe veri xp̄i crucifixi. et diſpoſuerūt ſe ad fidem cum baptiſmo recipiendā. Iſti fuerunt pauci. Juxta illud Dicre.iij.c. Aſſumam vos vnum de ciuitate et duos de congregatione. Saluator etiam de via que ducit ad paradiſum dicit et pauci inueniunt eam Matb.vij.ca. Que omnia large tradūtur a ſupradicto magiſtro Alfonſo. libro et capi. quibus ſupra. Qui exp̄dictis ſe aſſerit multa viduiſſe. et ideo teſtimoniū perhibet. Uñ in fine illius capituli narrat q̄ cum ipſe eſſz medicus. Aliqui predictorum petebant cōſilium medicine vt poſſent curari a predictis cogitationibus. quia credebant parētes eorum q̄ eis accederat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiam q̄ multo tempore ipſe fuit in dubio quo ad iſtud ſignum ſed illumināte deo credidit iſtud ſignū fuiſſe verum et manifeſtum miraculum et cōuerſus eſt ad fidem xp̄i. Et ideo ſuper hoc in teſtimonium veritatis inuocat ſuper ſe teſtes celum et terram q̄ ipſe vidit omnia predicta eodem anno quo acciderant. De eodez etiā ſigno facit memoriam magiſter Johannes conuerſus in libro ſuo de concordia legū. tit. iij.ca.iij. dicit. n. ibi q̄ predictuz miraculū accidit in ſupradicto regno per. xl. ānos añ tempus ſuuz et querebat a iudeis qui remāſerant quomodo cum tanto ſigno poterant remanere in iudaiſmo. Et dicit q̄ reſpondebant ſibi quia rabini iudeorum illius tēporis publice predicabant illud illuſione dyaboli cē factum ad iudeoz deceptionez. et q̄

omnino vt prius in lege mosaica fortes permanerent. Et dicit vlterius q̄ quidam nunc̃ius pape suo tempore venit ad ptes istas qui cū hoc cognouisset p eū fecit notariū publicum scribi reuerentiā facta diligenti inq̄sitione. recepit eñ multos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebant et dicit q̄ omnes alij iudei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnib⁹ fidem certam. et iuro per nomen dei hec oīa predicti miraculi esse vera. De predicto etiaz miracolo dñs paulus burgeñ. epūs in suo dyalogo dicit supra ca. iiij. post multa que sup̄ dicta sunt dicit. Ego aūt lz nondū essem tempore istius signi natus. qui quidez termin⁹ precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc p̄dictuz signum modo predicto contigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in tp̄o facto nisi solū in causa eius. quia quidam eorum attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego aūt quoq̄ mirabar. quomodo dñi illius temporis p̄sertim eccle sie prelati de hoc non fecerunt mentionez in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festuz imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationez tollit a me excessiuus iudeoꝝ stat⁹ in illis temporibus tantū eñ locum habebant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularibus q̄ hoc potuerūt cauillationibus suis impedire. hec ille. Ptz ergo testimonio p̄dictorum triū solennium testium predictum miraculum fore verum cū in ore duorum vel trium testiū ster omne verum teste scriptum. Non est dubiū quin plura alia miracula in alijs partibus orbis iudeis acciderint. propter que merito in cognitionez catholice fidei debuissent venire: Ipsi tamen magis indurantur in obstinata malicia. Sicut eñ ferrum per frequentē malleationem induratur sic et populus iudeorū p frequentia miracula ei ostensa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor ei⁹ indurabit quasi lapis et stringet quasi malleatoris inc⁹. Siue ergo videāt miracula siue sentiāt castigationes et flagella nō p̄pterea cōuertuntur s in sua malicia obstinant: Diere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā. Nec mirum quia vt dicitur Eccle. vij. Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilib⁹ et de sua obstinata malicia

* Ad hunc locum pertinet decimum mirabile, quod inuenitur in principio libri 4ti nem tabule.
Postea debet legi⁹ alterum mirabile quod in loco citato inuenietur et legatur primo et nu cupostea secundum mirabile.

De iudeorum obligatiōe ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Decima consideratio est de iudeorum obligatione. Non enim videt rationabile q̄ gens viuens sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostēsum sup̄ libro. i. consideratione tercia. articulo sexto. puncto septimo. q̄ impopulo xp̄iano qui lege fruitur permutatur viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptuz meū in presenti consideratōe. viij. occurrunt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittūtur viuere inter xp̄ianos. Secundus que sūt illa que p̄mittunt iudeis de iure. Quartus in quibus xp̄iani non debēt cum iudeis conuersari Quint⁹ que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeorū blasphemantium nomen xp̄i vel attemptantiū subuertere baptizatos Septimus ad que astringuntur iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

Judei p̄mittuntur viuere inter xp̄ianos.

Primus articulus est scire quare iudei p̄mittuntur viuere inter xp̄ianos cum sint eorum inimici et tāquide liter se habeant circa ipsos vt supra ostensuz est consideratione septima. Potius. n. videtur q̄ deberent oīs occidi et expelli de mūdo. Dico ergo q̄ iudei p̄mittuntur viuere inter xp̄ianos et non occidunt p̄pter quinq̄: Primū est propter implecionez legis charitatis etc̄. Matb. v. Diligite inimicos vestros benefacite bis qui oderunt vos que lex nō videretur impleri si occiderentur. Secunduz est p̄pter fidei catholice confirmationem qz capsarij et librarij nostri sūt et firmus est testimonium ab aduersario datum. Si enim paganus non credit hoc esse verum ecce virgo concipiet et pariet filium etc̄. mittitur ad iudeum vt ab eo querat an ita sit scriptum. Terauum est propter diuine iustitie manife

stationem vt appareat et eorum pena q̄ rei sunt dominice passiōis. Sicut imprecati sūt eis dicentes: sanguis eius super nos et super filios nostros. quia multis tēporibus trāsactis curriculis culpa obliuione delata et a nullo mortaliū scīretur Sicq̄ et infamie ob probrium et maloꝝ euitaret periculū sicut et de multis contigit gentibus quorum gesta temporum sunt vetustate deleta. huius etiam rei signum precessit in cayn: in quo p̄pter hoc q̄ fratrem occidit posuit dominus in eo signum. scilicet tremorem capitis et nō occideretur sz ignosceretur ei. Unde Deuter. xxviij. Dabit tibi dominus cor pauidum et deficientes oculos et animam merore cōsūptam. Sic ergo iudei de morte xp̄i ihesu illata perhibent mundo testimonium. per hoc q̄ in captiuitatem eos detulit sempiternam sicut xp̄s in euangelio p̄testatur Job. viij. c. Qui credit in filium dei habet vitam eternā qui autem incredulus est filio non habebit vitam sz gratie. sed ira dei manet super eū. sz captiuitatis perpetue. Quartum est propter memoriam dominice passiōis: sicut scriptum est in ecclesiastico. xxix. gracia fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cum videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quorum patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tantum beneficiū obliuioni tradamus permittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est propter cōplendam p̄missionem. quia ad predicationem helie et enoch conuertentur in fine mūdi sic predixit Ysaias in. ca. viij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertent̄ Videbit em̄ deus quosdam de semine iudeorū in se creditуross atq̄ saluādos. et ideo propter eos noluit disperdere omnino eorū stirpem sicut dixit Ysaias. quomodo si inueniatur granum in botro et dicatur ne dissipes illud quoniam benedictio est sic faciā propter seruos meos vt non disperdā totū.

Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre que sunt illa in quibus iudei debent cōseruari ne damnum patiatur a xp̄ianis. Dico ergo q̄. vij. sūt illa que iudeis ex iure canonico et ciuili permittuntur. Primū permittitur eis q̄ teneant ntus suos extra contemptum xp̄iane legis amissuri sine dubio permissa nisi ab illicitis cessauerint. sic patet. C. de iudeis. l. iudeos. Idez patet extra eo. ca. iudei. et. cap. consuluit. et di. xlv. q̄ sincera. in fine. Secundum est q̄ in synagogis eorum nemo bospitetur sicut ptz eo. ti. l. synagoga. Tercium est q̄ iudei habent licentiam fulciendi veteres synagogas. vt patet eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dum tm̄ nō ampliores vel preciosiores solito faciant. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit. Quartum est q̄ iudeus non debet iniuriam pati a xp̄ianis nec eorum synagoge vel habitationes sine ratione ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a xp̄ianis molestandi xxiij. q. viij. dispar. Quintum q̄ die sabbati nullus iudeus debeat conuenīn nec xp̄iani etiam a iudei debent conueniri sed nec in alijs festiuitatibus suis debent turbari nec sepulchra eorū obtentu forte pecunie efodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: et extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. et. ij. Sextum permittitur iudeis vendere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimum est q̄ non compellantur venire ad fidem catholicam. quia si sincera intentione extraneos a xp̄iana religiōe ad fidem capiunt rectam adducere blandimentis debent non aspentantibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat procul aduersitas patent hec. di. xlv. qui sincera. et. c. de iudeis.

De. xiij. que iudeis non permittuntur vti

Tercius articulus est que sunt illa q̄ iudeis nō permittūtur dico q̄. xiij. Primum est q̄ non insolescant nec quaq̄ p̄ceptes in xp̄ianam reuerentiam vltionis admittant. sicut patet. C. de iudeis l. nullus. Secundum est q̄ non diffiniuntur eorum iudicia per suos seniores. sed per iudices publicos xp̄ianorum. possunt tamen arbitros eligere etiam iudeos cuius sententiam ordinarius exequitur. sicut patet codē ti. l. iudei. Tercium est q̄ non permittuntur iudeis accusatio nec testificatio contra christianos cum in accusatione equalitas fidei et conuersationis inter accusantem et accusatū semper sit consideranda. vt is qui accusat vt

per. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non ꝑt et ca. sequenti. Quartū ꝙ debet rescindi qꝫ cunqꝫ priuilegium quod eximat eos ab exactionibus publicis. vt patet eo. ti. l. tussio: Quintum est ꝙ non permittuntur nouas synagogas fabricare. et qui synagogaꝫ nouā extruxerit punitur pena. l. librarum. et synagoga applicatur ecclie catholice. vt patet eo. ti. l. fi. patet etiam extra eo. iudei. et. capitu. cōsuluit. et ponit lex regni ꝙ applicaꝫ eccl'ie maiori illius loci vbi edificata est. Sextuꝫ ē ꝙ in diebus lamentatōnis et dominice passionis non debent ornari in publico ꝓdire. extra eo. nonnullas. Septimuꝫ est ꝙ in die pascues non habeant ostia vel fenestra apertas. extra eo. qꝛ sup bis. Octauū est ne xp̄ianum mancipiū possidant vel arcūcidāt nec pōt quocunqꝫ titulo. s. emptōnis seu donationis vel hereditatis seruū xp̄ianum cōsequi Et iudeus q̄ mancipiuꝫ xp̄ianū habuerit et eum arcūciderit capite puniat et seruus liberari donatur. Dec patent. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū. et di. liij. mācipia. et ibi cā. s. ne xp̄iana religio iudeis subiecta polluatur. de conse. di. iiij. plerunqꝫ. sed nunquid aliquo modo licitum est xp̄ianis vt seruiāt iudeis. Rñdit Hosti. ꝙ cū ꝓhibitū sit vt nulluꝫ mācipium seruiat iudeis multomin⁹ liberi xp̄iani eis seruire debent. non. n. debent esse assidue intra domum iudei nec tam ꝙ famula. aut nutrix aut obstetrix Alis ipsi xp̄iani si ab eis discedere noluerint debent excōicari extra eo. iudei. et. c. ad hoc. et. c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelib⁹ cōmercium cū eis. vt in. d. c. et si iudeos. in fi. sed extra domū ꝑñt eis seruicia fieri. Unō ꝑñt hr̄e colonos xp̄ianos. extra eo. multoꝫ. Nonū ē ꝙ nō ꝑmittuntur saxis vel alio furoris genere attēptare aliquē qui eoꝫ fugerit secta alis ꝓtrafacēs cōcremāduſ ē cū oībus suis ꝓpinquis. vt ptꝫ eo. ti. l. et cetera. Decimū ē ꝙ nō ꝑmittūt arcūcidere xp̄ianos et cōtrafacētes ꝑsequtōe bonoꝫ et ꝑpetuo exilio damnant. vt ptꝫ eo. ti. l. iudei. Undecimū ē ꝙ nō ꝑmittunt inter xp̄ianos hr̄e officia publica ne occasionē habeāt sēmēdi. di. liij. nulla. et. xvij. q. iij. ꝑstituit. et sacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice agere ꝑmittit. Ibidē. ꝙ si iudeus talia officia recepit debet et denegari xp̄ianoꝫ cōtio donec quicqd acepit rōne officij sm ꝓuidē ciam dyocesani cōuertat in vsus pauperꝫ et ipe officiū dimittat. et intelligit sm thomā quo ad dignitates de nouo acq̄sitas secus de dñio ꝑ existēti qꝛ illō quēcqꝫ tolerat eccla ꝓpter scādalū vitādū sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit in seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeāt nutrices xp̄ianos. Un diat ex. eo. c, et si iudeos. Accepim⁹ etiaꝫ ꝙ iudei faciunt xp̄ianas filioꝫ suoꝫ nutrices. et ꝙ nō tm̄ dicere. sed etiā nephādū est cogitare cū in die resurrctōis dñice illas recipe corp⁹ et sāguinē xp̄i ꝓtingit ꝑ triduū ante ꝙ illos lactent ꝙ lac māmillaꝫ effudere faciūt in latrinaꝫ. Alia insup cōtra fidē catholicam de testabilia et in audita cōmittunt. ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationem incurrunt cum eos ꝓpetrare patiuntur indigne que fidei nre cōfusionem inducunt. et infra Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices bñt vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille, sed tanq̄ seruitia dño reprobatu in cuius mortem neqter iurarunt se saltem ꝑ effectuꝫ operis recognoscant seruos illoruꝫ quos christi moꝛs liberos et illos seruos efficat. et infra Si vero nutrices et seruientes nō dimiserint christianas sub excōicationis pena inhibeatis districte omnibus xp̄ianis ne cuꝫ eis aliquid cōmeraum audeant exercere: Tredecimum est ꝙ non ꝑmittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus. et filij eorum debent sequi fidem et ꝓditionem mris fidelis. Silr illi q̄ ꝓcreati sunt de infidelib⁹ mulieribus et fidelib⁹ viris xp̄ianaꝫ sequūtur religionem nō iudaicaꝫ superstitionēꝫ. ptꝫ xxviij. q. i. c. iudei.

De his in quibus xp̄iani cum iudeis nō debent conuersari.

Uartus articulus est videre que sūt illa in quib⁹ xp̄iani cum iudeis nō debent cōuersari. Dico ꝙ de iudeis tribus non debent secū conuersari. Primuꝫ est. ꝙ non debent cū eis comedere aut eos ī cōuiuia recipere neqꝫ cum eis cohabitare cū apud xp̄ianos cōibus abis nō vtantur. Indignum atqꝫ sacrilegū est eoꝫ cibos a xp̄ianis sumi cū ea que ap'lo ꝑmittēte nos sumimus ab illis videtur immūda. Ac si inferiores eē inapiant xp̄iani ꝙ iudei si nos q̄ ab

filis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contemnant.xxviij.q.i.nullus.et.c. omnes. Dicit tamen glo.in dicto.c.nullus. q̄ pōt aliq̄s ab eis emere alimēta et postea p̄parare. Secundū est q̄ infirmi x̄piani nō debēt in suis infirmitatibus vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cum eis in eisdem balneis balneare.xxviij.q.i.nullus.et.c.oēs . Tercius est q̄ nemo potest cōgregationi iudeorum seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento et si fecerit etiam post mortem iudicabitur anathema.extra bere.si quis cp̄s.xxvij.q.ij.sane.et videtur intelligēdū secundū volbelmū nisi legauerit ad succurrendum necessitati. Quartum q̄ x̄pianus vel x̄piana iudaice prauitati carnaliter non conjūgatur alias a communione ecclesie segregentur. xxviij.q. i.caue.et.c.si quis iudaice. Et si queras que sit pena p̄cipantiū cum iudeis cōtra casus nunc dictos Respodetur sc̄z Ray.q̄ si debita sint et admoniti satisfacere et emendare nolunt debent priuari officio et b̄ficio. Si lata sunt vt puta p̄nape qui nolunt exeq̄ predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferunt et admoniti non satisfecerint debēt excomunicari.xxviij.q.i.null⁹. Si vero sūt iudei tamdiu sunt x̄piani ab illoq̄ cōione et ꝓmercio separandi sub pena excōicationis donec illi emēdauerint et satisfecerint.vt p̄z extra codē ca.et si iudeos.in fi.et extra de cā. ca.de cens et.extra de vsuris.cū tu. Quintus est q̄ iudei conuersi ad fidem nullam cōmunionem habeant cum alijs iudeis.xxviij.q. sepe. Unde dicitur sepe ibi malorū consortia etiam bonos corrumpunt quātomagis eos qui ad vicia proni sūt. Nulla ergo vltra communio sit debeas ad fidem x̄pianā trāslatus cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorum participatione subuertantur. Quicūq̄ ergo āmodo ex his qui baptizati sunt in fidelium.consortio non vtraueriut et si x̄piani donentur et illi publicis edibus deputentur. Sextum est q̄ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fidem separari dēt a consortio parentum ne eorum inuoluent erroribus et debēt deputari monasterijs vl' x̄pianis mulieribus vins deum timentib⁹ vt sub eorum conuersatōne cultū fidei discāt ac melius instituti tam in moribus q̄ in fide p̄ficiant.vt p̄z.xxviij.q.i.iudeorum.

Que sunt illa ad que compelluntur iudei de iure.

Uintus articulus est scire in quibus iudei de iure compellūtur. Sciēdum ergo q̄ in quinq̄ debent compelli iudei. Primū est q̄ iudei a fide apostatantes coguntur ad eam redire etiā si vi vl' necessitate fidē susceperūt ne nomen dñi blasphemetur et fides quam susceperunt.di.xlv.de iudeis.et de conse.di.iiij.plerūq̄. Sed oriunt̄ hic tres difficultates. Prima est si tales qua cunq̄ pena dānati fuerint vtrum a rebus eorum fideles filij excludantur. Dico q̄ nō q̄ scriptum est filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filij i.q.iij.iudei. Secunda difficultas est qualiter est procedendum cōtra x̄pianos qui fiūt iudei. Dico q̄ procedendum est contra eos sicut contra hereticos et eorū fautores.extra eo.ca.cōtra.li.vi. Et intelligitur secūdū glo. siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudaismum.vocat transeūtes illos qui nunq̄ fuerunt iudei. Redeuntes vero qui prius fuerunt iudei et postea facti sunt x̄piani. Tercia difficultas est quia videtur eis fieri iniuria si coacti recepent baptismū q̄ redeant. Rñdetur q̄ si talis coactio fuit conditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmōi receperūt baptismum compellendi sunt vt dictum est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiam in aquā mersi sunt tales non receperunt baptismum vt patet extra de bap.maiores.et concordat thomas.ij.sc̄e.que.iij. et etiam Hostien. Secundum est q̄ iunt cogendi iudei ad decimas persoluādas. Intelligendū tamē q̄ decime sunt duplices. quedam p̄sonales et has non tenentur soluere iudei cum non recipiant ecclesiastica sacramenta nec audiant diuina.immo nec sunt de corpore ecclesie.ff. de cēsi.l.formā. §.si vero quis. Alie sūt p̄diales et hos tenent̄ soluere.extra eo.de tens.vñ dicit ibidē de terris quas iudei colūt tue prudentie remittim⁹.vt eos ad decimas soluēdas vel possessiones penit⁹ renūcian das cū omni districtione cōpellat ne forte occasione illa eccl'ie valeant suo iure fraudari. et ibi expresse dicit glo.hoc nō est intelligendum de p̄sonalibus quia nō sunt de corpo

re ecclie sed de predialibus Quid si iudei oc
cupant aliquā totā prochiā emēdo que xpi
ani solebāt possideri. nunqd pōt eccl'ia hac
occasione petere aliquid ab eis. Respondeť
q̄ petere pōt et soluere tenenť decimas pre/
diales. et omnes census siue prestatōes siue
oblationes reales quas xpiani de domib⁹
et possessionibus soluere tenebanť. extra de
vsu. quanto. Sed secus est de decimis et ob
lationibus psonalibus vt dictum est. Teraū
est q̄ coguntur iudei xpianos testes recipere
contra se. extra de testi. iudei. sed iudeus nō
potest ferre testimoniū contra xpianū. vt ibi
dem et patuit supra articulo. iij. Quartū est
q̄ cogendi sunt talem habitū continue dif/
ferre q̄ manifeste ab alijs distigantur. extra
eo. in nōnullis. Unde dicitur ibidem. in nō
nullis prouincijs a xpianis iudeos seu sara
cenos habitus distinguit diuersitas. sed in
quibusdam sic conualuit quedā cōfusio vt
nulla differentia discernatur. Unde cōtingit
interdū q̄ per errorem xpiani iudeorū seu sa
racenorum. et iudei seu saraceni xpianorum
mulieribus cōmiscentur. Ne ergo tamdāna
te cōmixtionis excessus per velamen erroris
hmōi vlterius excusatiōis possit habere dif/
fugium. Statuimus vt tales vtriusq̄ sexus
in omni xpianorum prouincia et omniū tē/
porum qualitate habitus ab alijs personis
distinguantur. Quintum est q̄ cogen/
di sunt iudei ad vsuras restituandas. ex/
tra de vsuris. post miserabilem. scriptum est
iudeos ad remittendas xpianis vsuras per
principes et potestates cōpelli. precipimus
seculares et donec eis remiserint ab vniuer
sis xpi fidelib⁹ tā in mercimonijs q̄ in alijs
per excōmunicationis sententiam eis iube/
mus cōtionem oiodam denegari. vide supra
de ista materia. vij. consideratione crudelita
te. xvij. Et si queras vtrum liceat dñis terra
rum exactiones facere in iudeis. Respōdeť
scōm Thomaz in quadam litera ad quādā
duxissaz missa q̄ quis iudei pm ura meri/
to culpe sue seruituti sunt addicti et sic coz res
dñi possint accipe tā q̄ sue ita tñ nōvt subtra
hanť necessaria vite qz tñ oportet nos ābu/
lare honeste etiā ad eos q̄ foris sūt ne nomē
dei blasphemeť hoc fuādū videť vt exactio
nib⁹ pter quas facere cōsueuerūt nullaten⁹
pgrauenť sz ad psuetas cogi pñt. Sz quid si
iudei nihil hñt nisi vsuras an restituent ea
que accepta fuerūt ab eis. Rñdeť scōm tho
maz in pdicta litera q̄ cum ea que iudei per
vsuram extorserunt nō possint licite retinere
cōsequens est vt si vos illa ab eis receptis
nec licite retinere potestis nisi forsā essent ta
lia que a vobis vel antecessorib⁹ vris bacte
nus extorsissent. Si que vero habent que
extorserunt ab alijs dñt restitui illis quib⁹
iudei restituere tenebanť si inueniunť. Alio
quin in pios vsus scōm cōsilium dyocesani
et aliorum pboz vel in cōmunem vtilitatez
terre si necesse est expendātur. nec esset licitū
si vos de nouo exaderitis illam a iudeis ser
uata tamen cōsuetudine predecessoz vestro/
rum ac intentione vt in pios vsus expende/
rentur. Sed nunquid licet recipere donā vel
precum laboris et hmōi a iudeis vsurarijs
Rñdetur secundum voilbelmuz q̄ si iude⁹
habet aliquid aliud q̄ vsuras pōt accipi ab
eo. Si vero nihil habet pter vsuras. tūc aut
recipiens certat de damno suo vitando et sic
accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel la
trone damnificatus est. puta per incendium
et hmōi non peccaret si recuperaret ab eo dā
num suum licet ipse fur vel latro nihil habe
ret nisi quod esset acquisitum de furto vel
rapina: dum tamen non recaperet pro dam/
no suo in specie ipsas res alienas. Addit
thomas in pdicta epistola q̄ iude⁹ si vltro
conferat pecuniam vel exeniū expedit reci/
pere vt pecunia sic recepta addať bis quib⁹
de iure debetur seu alijs vt dictum est.

Seq̄ť de pena iudeoz blasphemātiū nomē
christi vel attēptānū subuertere baptizatos.

Extus articulus est scire qua pena
sunt feriendi iudei blasphemantes
nomen xpi vel attemptātes subuer
tere baptizatos Ad primū respondetur pm
Hosti. q̄ omnis talis scōm leges decapitaď
etiam xpianus. Unde principes seculares
iudeos xpm blasphemantes grauiter debēt
cum pena pecuniaria siue etiam grauiori ex
tra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Il
lud aūt strictissime iubemus ne in contume
liam creatoris prosilire presumant. Et qm̄
illius dissimulare non debemus obprobriū
qui probra nostra deleuit: precipimus pre/
sumptores hmōi per principes seculares cō
digne animaduersionis adictione cōpelli.

ne crucifixum pro nobis aliquantulū blas/ phemare presumant. Ad secundū dicitur q̄ iude⁹ qui nititur subuertere baptizatos ꝺz publicis flagelatiōibus deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q̄ hec pena non trāseat in vindictam sanguinis quia talis pena re/ linquenda est brachio seculari.

Ad que astringūtur iudei ex regia siue re gali ordinatione.

Septimus articulus est de bis ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspa nie q̄ rex hēricus secūdus frater regis petri qui regnuz fratris habuit multas cedes seu stragas in iudeos fecit. taz in vrbe toletano q̄ in multis alijs villis et castris in confi/ nibus regni castelle existentibus. Et cū hu/ iusmodi rex henricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse insti/ tuit in curijs generalibus q̄ iudei portarent signuz distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q̄ tamen nunq̄ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cuz fi/ delibus conuersabāntur. ex quo multa enor/ mia et diuine legi diffoꝛmia sequebantur. Consequenter rex iohannes primus felicis recordatōnis filius predicti regis henrici se cundi instituit: q̄ iudei nulla haberent offi/ cia publica nec iurisdictōnes etiaz inter seip sos in criminalibus exercent. qua quidez iu risdictōne alias maxime abutebantur post quam sez regem iohannez regnauit rex hen ricus teraius sancte memorie filius ei⁹ in an no. xi. etatis sue in cui⁹ regis principio de⁹ vltionem sanguinis xp̄i. excitante multitu/ do populorum magna et valida contra iu/ deos surrexit et q̄plurimi fuerunt interfecti per totam hyspaniam. Quiquidem tumul/ tus incepit a ciuitate hyspalensi. In cuius ecclesia metropolitana quidam dyaconus in literatura simples et laudabilis vite ce/ pit predicare contra errores iudeoruz et mo/ dos viuendi eoꝝ enormes: et cōtra synа/ gogas eoꝝ nouiter contra sacroruz cano num tenorem edificatas: ex quo supradict⁹ tumultus incepit. et consequenter in breuissi mo tempore per totam hyspaniaz et vsq̄ vl tra pyreneos et insulas maioꝛitarum et sar/ dine velocissime euolauit Deus autem qui a deo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q̄ hac vexatione currente et etiam post ipsius sedationem nonnulli iudeorum ad coꝛ suum reuersi. Dixerunt illud deutro. xxxi. capitulo. vere quia non est mecum de⁹ inuenerunt me hec mala et sic vexatione du rante intellectum auditui scripturas ceperūt scrutari. Et ideo illuminante errorem suum cognouerunt sic q̄ ad deum conuersi nomē christi public et deuote predicantes multo rum coꝛda filiorum ad patres deo dirigente conuerterunt que omnia in his regionibus manifesta sunt. Post predictum vero rege⁹ henricum teraum sancte recordationis pre/ cessit seruissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secundo anno etatis sue. et sic fuit sub tutoꝛi bus vsq̄ ad tempus prefinitum ad patre. In cuius tempoꝛe tam durante tutela q̄ p⁹ cum iam regimen suoꝝ regnoruz accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam im pietatez que in suis curijs et regnis pro ma ioꝛi parte seruabantur que quia digna sunt memoria pro iudeoꝝ insolentijs compri mendis. dignum duxi literam eius publicā in qua. xxiij. ordinationes continentur pre senti opere foꝛe inserendam cuius tenoꝛ ta/ lis est. Dominus Iohannes dei gratia rex castelle legionis Tolet. galecie. hyspalis curdue. morcie. cubemi. algarbie. algezire. dominusq̄ viscaye. et moline. Cuz omnis rex vel princeps qui regnauit et dominatur: predictum habet dominium singulare quia est electus a deo ad regendum et ministran/ dum suuz populum. q̄ tomagis regibus et principibus catholicis in sancta fide catho/ lica pertinet et attēdere debēt ac querere me/ lioꝛem viam possibilem inuenire vt christia ni qui sunt credentes in sancta fide catholi/ ca non incident in errorem ꝓpter participa/ tionem et conuersationem cum infidelibus q̄ nō credūt nec obediunt dño nro ihesu xpo nec sunt in sua sancta fide catholica debēt a mouere et ꝓpellere omnē occasionez que in eo euenire potest propter id quod dictuz est. Et ego cognoscēs oia supdicta et q̄ in meis regnis et dnijs sunt multi iudei et iudee. et saracen et saracene infideles et q̄ bitāt inter xpianos et in vnū quersant et ide nascebāt aliq̄ errores ꝑ fidē catholicā. et q̄ posset ad hoc ardoꝛe ipostex dāna bis q̄ sct ꝺ ꝓpꝛio meo cyt

* Johannis Regis mandeos decernuz. et saracenos.

tollerē et segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasiōe et zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sancta mater ecclesia est voluntas mea dominum ordi/nare super omnia predicta. et ordino et mā/do ac pro bono teneo q̄ seruetur nunc et de/inceps in modo qui vlterius sequitur.

De eo q̄ iudei viuant segregati a christi fidelibus.

Prima ordinatio est q̄ decetero om nes iudei et iudee. saraceni et sara/cene meorum regnorum et dominio rum sint et viuant segregati a xp̄ianis. in boc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi fuerint conuicini et q̄ sint circūdati vno mu ro in gyrum et habeat solum vnam portā p̄ quā in talī circulo ingrediāt̄ et egrediāt̄ Et q̄ i p̄dicto situ et circulo eis sic assignato ba bitent tales iudei et iudee. saraceni et sara/cene et non in alio loco vel domo extra eum. et q̄ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq̄ ad octo dies primos sequentes. Et quicunq̄ iude⁹ vel iudea saracenus vel saracena extra predi ctum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra boc q̄ corpus ta lis iudei vl' iudee. saraceni vl' saracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corpora lis pro eodem secundū q̄ merces mea fuerit

De eo q̄ iudei vel iudee saraceni vel sa/racene non sint apothecarij vel speciarij seu medici et cetera. *et vide fol. 130. col. 2.*

Secūda ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena sint speciarij nec apo/thecarij nec cirurgia nec medici. nec vendāt panem nec vinum nec farinam nec ole/um nec butyrum. nec aliquid aliud come/stibile xp̄ianis. nec̄ a xp̄ianis habeant sta/tionem. nec apothecam nec mensam in pu/blico nec in occulto ad vendendum aliquez cibum comestibilem. Et quicunq̄ iude⁹ vl' iudea saracenus vel saracena contra predi/cta fecerit pro qualibz vice cadat in pena du orum milium morabetinorum. et vltra boc q̄ eorum corpora sint ad mercedem meam vt precipiam eis dari penam corporalem se cūdū q̄ bn̄ visū fuit et mee mercedi placuerit

q̄ volentes batizari non detineantur vl' impediantur.

Tercia ordinatio est q̄ si aliquis iu deus vel iudea saracenus vel sara/cena inspiratione spiritus sancti vo/luerint baptizari et transire ad nostram san/ctam fidem catholicam q̄ non detineāt̄ nec impediātur vi. vel alio modo. ita tamen q̄ non conuertantur per iudeos vel per sarace nos. nec per christianos vtriusq̄ sexus licet sit pater vel mater seu quecūq̄ alia persona sui generis vel alicuius. et quicūq̄ p̄ra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur cō tra eas ad maiores penas. sic in ciuilibus si cut in criminalibus que secōm ius inuenient

q̄ iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracen⁹ nec saracena in domibus suis nec extra eas comedant nec bibant nec inter christianos nec inter christianas. Item q̄ nec iudei nec iudee nec saraceni nec sa/racene teneant scutiferos. nec seruitores. nec pueros nec puellas xp̄ianos et christianas vt eis seruitū et preceptum nec aliq̄d aliud opus in domibus suis. nec adiuuent illos ad preparendum comestibilia. nec vt faciāt eis aliquod opus in sabbato sicut incende/re ignez. ire pro vino vel similia seruitia nec habeant nutrices christianos que nutriant filios eorum nec habeant agricultores. ne ortbolanos nec pastores nec venient nec va dant ad bonores nec ad nuptias. nec ad se/pulturas christianorum nec fiant compatres vel commatres christianorum: nec christiani nec christiane illorum. nec eant ad suas nu ptias vel sepulturas nec habeant conuersa/tionem insimul in bis que dicta sunt sub pe na duorum miliū morabetinorum p̄ qua libet vice. qui p̄ra ea que dicta sunt vl' aliq̄d illorum venerint et fecerint iudei et iudee sa raceni et saracene penam istam soluent.

q̄ nullus eorum recipiat redditus regis

Quinta ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracen⁹ nec saracena sit arrēdatores nec ꝓcuratores. nec almoxarifes. nec maior deū nec receptores meorum reddituum nec alterius domini nec domine xp̄iani nec xpiane. nec utentur predictis officijs nec aliquibus eorꝫ pro xp̄ianis utriusq̄ sexus nec inter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eorum per ciuitates villas et loca. et quicūq̄ iude⁹ et iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venent contrarium faciendo vel contra aliquid eorum ꝙ soluat in penam pro qualibet vice duo milia morabetinorum. xp̄ianus vero vel xp̄iana cuiuscūq̄ status fuerit quem habuerit iudeum vel iudeam saracenum vl̄ saracenaꝫ vt utatur predictis officijs vel aliquo eorum q̄ soluat ipso facto pro qualibꝫ vice predictam penam.

Q̄ non habeant foros ad vendenduꝫ res nec plateas.

Sexta ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus vel saracen⁹ habeāt in suis locis vijs et habitationib⁹ plateas nec foros ad vendendū nec ad emēdum aliqua comestibilia vel potabilia christianis utriusq̄ sexus sub pena quingentorꝫ morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. possint tamen tenere vendere et teneant et vendant pro seipsis in aculis vbi habitauerint.

Q̄ non habeāt iudices inter se.

Septima ordinatio est q̄ alianie iudeorum et saracenorꝫ meorum regnorum et dominiorum non possint habere nec habeant iudices iudeos nec saracenos inter se vt deliberent iudicia eorum ciuilia et criminalia que accidūt inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas et reuoco eis quancūq̄ potestatem q̄ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegium in dicta ratione vel alio modo et do illud pro nullo et mando q̄ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam ciuilia q̄ criminalia inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas q̄ pretores ciuitatum villarum et locorum vbi habitauerunt Ueruntamen est merces mea q̄ tales pretores obseruent in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes que vsq̄ nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. q̄ appareant probate et certe per eos ex longo tempore vsq̄ nunc.

Q̄ neq̄ iudei neq̄ saraceni faciant tributa inter se nec nouā impositionem.

Octaua ordinatio est q̄ nulla alia nia nec communitas iudeorum et iudearum saracenorum et saracenarum audeat ponere nec ponat talia nec tributum aliquod inter se nec ponant aliquaꝫ impositionem in quacunq̄ re sine mea licencia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione. tam in communi q̄ in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quemlibet dato q̄ teneant priuilegium vel priuilegia literam vel literas regum meorū predecessorum vel a me vt illud possint facere q̄ decetero non teneantur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum. quia ego ex mea regia potestate reuoco quecunq̄ priuilegia que in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc q̄ dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis utriusq̄ sexus q̄ non utantur illis sub pena corporum et omniuꝫ que habent. Et similiter mando iudeis et saracenis utriusq̄ sex⁹ et cuilibꝫ eorꝫ q̄ n̄ ꝓmbuāt nec soluant in talib⁹ impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licēcia et mandato expresse pro eo dato.

Q̄ non diuidant aliquod tributuꝫ vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est q̄ nulla alianie nec ꝯmunitas iudeorꝫ et saracenorꝫ audeāt inter se diuidere nec diuidāt tributū

aliquod. vel impositiones sine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum babuerint diuidere pro seruitio meo q̄ diuidant inter se illud quod ego eis mādauero et nō vltra. Et si aliquod vltra imposuerit vel diuulserint q̄ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutione vel eius consilio. q̄ ipso facto perdant omnia bona et pro eo occidantur p iusticiam.

q̄ non audeāt visitare infirmos xp̄ianos medicinam siue syrups dando.

Decima ordinatio est q̄ null⁹ iude⁹ nec iudea saracen⁹ nec saracena audeant visitare xp̄ianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dent eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec p̄dicte iudee nec saracene cum dictis feminis xp̄ianis. nec mittant eis presentationes foualdrarum nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum camium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunq; hoc fecerit contra ium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro qualibet vice trecentos morabetinos.

q̄ nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est q̄ nulla nec alliqua christiana vxorata vel soluta vl amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerit de nocte nec de die. Et quecunq; mulier xp̄iana intus intrauerit si fuerit vxorata. q̄ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos et si fuerit soluta vel amicata q̄ perdat rupem qua fuerat induta Et si fuerit mulier publica q̄ dentur ei centum flagella per iusticiam et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

q̄ nullus eor̄ vocetur suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est q̄ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saraceua decetero vocetur suo nomine dō. scripto nec verbo et si quis cōtrariū fecerit dent ei pro qualibet vice centum flagella.

q̄ non ducant capirotes.

Decimatercia ordinatio est q̄ null⁹ nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hodie in. x. diebus decetero ducat capirotes cum cbijs lōgis nisi q̄ sint cbie cute ad quantitatez palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudij cōsute omnes circunquaq; vsq; ad punctam. Item q̄ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis et q̄ non ducant mantones et q̄ ducant sua signa rubea cōsueta que nūc ducant sub pena q̄ perdant rupas quas babuerint indutas.

q̄ mulieres eorū ducāt lōgos mātellos.

Decimaquarta ordinatio est q̄ oēs iudee et saracene meorum regnorū et dominiorum a predictis. x. diebus in antea ducant mātellos magnos vsq; ad pedes absq; cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro et q̄ ducant capita cooperta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecunq; contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat oia vestimenta sua vsq; ad camisiam.

q̄ non habeant vestes pretiosas.

Decimaquinta ordinatio est q̄ oīs iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum a predictis decez diebus mantena non portent pannos aliquos q̄ sit maior quātitas precij vlne vsq; ad. xxx. morabetinos. et ide infra. et qui contrarium fecerit q̄ pro prima vice perdat omnia vestimenta vsq; ad camisiam. Et pro secunda vice q̄ perdat omnia vestimenta sua et dentur ei centum flagella et vltra hoc q̄ perdat omnia bona sua. Ueruntamen est merces mea q̄ de vestimētis que nunc habent factis. q̄ possint facere tabargia et mantellos si voluerint.

q̄ non recedant de valleticis nec de aliq̄ alia parte:

Ecima sexta ordinatio est q̄ nullus iudeus nec iudea sarracenus nec sarracena recedat de valletta nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandū in aliqua alia parte. sub pena q̄ ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

q̄ nullus dñs nec̄ miles vl' scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat vt secum commorentur.

Decimaseptima ordinatio ē q̄ nullus dñs nec milles nec scutifer audeat recipere in villa sua iudeū nec iudeā saracenū nec saracenā illoz qui fugerint ab vno loco in alterū vt ibi habitent et sint commorantes. Et si aliquis vel aliqui recepe unt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vel saracenas huius ville vallis solitane vel alterius ciuitatis ville vl' loci q̄ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que portauerūt. Et si aliqui eos collexerint et receperint in suis locis et nō miserit eos vt dictū est q̄ p̄ prima vice cadet in penā. l. milia morabetinorum pro secūda vice q̄ cadat in penā. c. milia morabetinorū. Pro tercia vice q̄ perdat locuz vbi talē iudeū vel iudeā seu iudeos vl' iudeas saracenū vl' saracenā seu saracenos vl' saracenas collexerit seu detinuerit sicut notū ē

q̄ nō radāt barbā sed dimittāt crescere.

Decimaoctaua ordinatio est q̄ decetero oēs iudei et saraceni meorum regnorū et dominioruz nec aliquis eorum faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forficibus. sed q̄ portent eas longas sicut eis creuerit nec arcuent capillos. et q̄ ambulēt secundum q̄ antiquitus solebant ambulare. Et q̄ quicunq̄ contrarium fecerit q̄ detur ei centuz flagella. et vltra h̄ q̄ soluat. c. morabetinos p̄ q̄libz vice.

q̄ non recipiant christianos ad solidatā vel mercedem.

Decimanona ordinatio est. q̄ iudei et iudee saraceni et saracene meorū regnorum et dominiorum non recipiant ad solidatam vel ad mercedez diurnā nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis heredi tatibus. nec vineis. nec domibus nec in aliquibus alijs edificijs. Et quicunq̄ contrarium fecerit q̄ prima vice detur ei centū flagella. pro secūda vero q̄ soluat mille morabetinos et detur ei alia centuz flagella. Et tercia vice q̄ perdat omnia bona sua et detur ei alia centum flagella.

q̄ non sint albeitares nec ferratores.

Decima ordinatio est nec null⁹ nec aliquis iudeus nec iudea. saracen⁹ nec saracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec cimbitarij nec sartores. nec tonsores calderarij nec macellarij nec poliparij christianorum nec christianaz nec vendent eis calciamenta. nec diploydes nec caligas. nec consuant vestimēta sua nec suas diploydes nec aliquam aliaz rem. Et quicunq̄ cōtraruz fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

q̄ nō trapezete nec portent mercātias.

Decimaprima ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudei nec iudee saraceni nec saracene meorum regnorum et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendum xp̄ianis vtriusq̄ sexus sicut oleum. arricum et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunq̄ contrarium fecerit q̄ habeat et detur ei penez in hac altera lege supradicta contente.

q̄ omnes christiani possunt accusare delinquentes in his.

Decimasecunda ordinatio ē q̄ omnium supradictaruz penarum sit accusator quecunq̄ persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale accident vel fuerit. seu alia quecunq̄ persona extranea. et q̄ talis accusato habeat in premiuz terciā partem morabetinorum penarum supradictaz pro se et alie due partes sit pro camera mea sed est merces mea q̄ nullus nec aliqui per se ipsos capiant in treugent aliquez iudeuz nec iudeam saracenum nec saracenam quo

usq; cognoscentur ad iudicium et sint audi/ti et convicti iuridice.

q; fugientes possunt capi et perdant om nia bona sua.

Jcesima tercia ordinatio ē q; iudei et iudee saraceni et saracene meo/rum regnorum et dominiorum que recesserint extra illa et fuerint capti in via vl' in aliquo alio quouis loco q; perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit et sint pro illo vel pro illis qui eos ceperint. et ipsi sint mei captiui imppetuum.

q; nulle pene nec alique illarum hic expres sarum possunt amouere.

Jcesima quarta et vltima ordinatio est q; nulle nec aliquē predictarū pe narum ciuilium et criminaliū pos/sint amouere nec circa eas vel aliquam earū dispensare nec addere nec diminuere p̄to/res nec maiorini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarum ciuitatum villarum et locorum. dato etiam q; sint dñi et habeāt merum et mixtū imp̄iū in illo sub pena quod perdant dñium et officia que ba buerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruētur et manu teneantur eo modo quo supradictum est. mando oib⁹ iudicijs. et pretoribus. et consilijs et iuratis et iusticijs et maiorinis algazelis et alijs of ficialibus et iusticijs quibuscunq; meorum regnorum et dñiorum. q; publicent et man/dent p̄conizari in qualibet vna ciuitatū et villarum et locorum meorum regnorū dñio/rum vnusquisq; in suis iurisdition̄ibus vt ob seruētur et adimpleātur eo modo quo dictū est. et q; supradicta consilia et iusticie et offi ciales. nec aliquis eorū nec alique alie per sone prelati vel layci cuiuscunq; status et cō ditionis existant predictorum meorū regno/rum et dominiorū q; non sint ausi facere nec ire contra illud nec contra partem eius in ali quo tempore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarum suprapositarū et de bis omibus precepi dare licras meas et quaternos sigillatos sigillo meo. In cō/plementum supradictorum datis in valleto leti vicesima die ianuarij anno natiuitatis dñi Millesimo q̄dringētesimo duodecimo

De statu iudeorum in regno castelle.

Ltauus et vltim⁹ articulus ē qua/lis ē stat⁹ iudeorū p̄nūc in regno isto castelle licet optime ordinata sint ex iure canonico et ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac considera tione peccatis tm exigentibus precipue pre/latorū et principum aliorūq; dñorū nihil vl' modicū de omnibus supradictis obseruāt iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum et frequenti munerum acceptione iam ve/nerunt in p̄fundum malorum vt insensibi/les facti ad voces predicatorū et clamores gementium non solum pauperū. sed etiam plurium aliorū in oppositū facti ceci retor/quentes iudicia sua fauores ad libitum cō/sequuntur ex quibus plurima mala oriunt in populo p̄apue in fide et moribus. cū mul/ti xp̄iani facti sunt iudei. vel melius dicā erāt occulti iudei et facti sunt publici. Alij sunt saraceni facti. Alij vero vtunt circumcisione Alij cerimonias alias iudaicas obseruāt im/pune. Ex hoc et tyrannica rabies continue cresat in regno: statutis et cōsilijs iudeorū qui ad hec et similia inueniēda inter cete/ros homines p̄mpti sunt. Et q; vereor cala mo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dan in reprobū sensum multi de populo. q̄ immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinem operantes. in eum vsum qui contra naturam est. laudantes se per vicos et plateas crimen pessimum cōmisisse. vt deū occulto iudicio cum dixerint pax et securitas tunc eis repentinus veniat interitus sicut et iudicia terribilia deus fecit in vindictam p̄e dicti criminis per diluuium generale. Gen. vi. et per pluuiam ignis sulphuris super hec ciuitates. gen. xix. et per occasionem tribus beniamyn et destructionem omnium suarum ciuitatū et locorū iudicū. xix. et. xx. capitulis Et per destructionem byspanie igne et gla/dio tempore regis roderici vltimi gothorū regis. quia peccata carnis turpissimi regis vitisse sui p̄decessoris qui iudeos. introduxit in regno. Et peccatum regis roderici sui suc cessoris circa filiam vel vxorem comitis Ju liani fuerē potissima causa exterminij byspa

niarum vt colligitur et cronica generali byſ
panie vt et collectario hyſtoriarum fratris
iobānis de podio. Auertat dominus ſecū/
dum ſententiaz ne pereant boni cum malis
p̄dicta mala et plurima alia cogito oriri ex
nimia conuerſatione et fauore infideliuz in
malis. contra ſacrorum canonum ſanctiões
nō attendētes pericula que ex predictis oriū
tur. ſic̄ notat Jnno. tij. ſcribēs ep̄o ſenonen̄.
et ep̄o pariſien̄. ſic dicens. Et ſi iudeos quos
ꝓpria culpa ſubmiſit ꝑpetue ſeruituti pietaſ
xp̄iano receptet et ſuſtinebit cohabitationez
illorum. Jngrati tamen nobis eſſe non dñt
vt reddant xp̄ianis pro gratia contumeliam
et de familiaritate contemptum qui tan̄ ꝯ
miſericorditer in noſtram familiaritatem ad
miſſi nobis in illam retributionez impēdūt
quam in xta vulgare ꝓuerbiū. mus impera
ſerpens in ſinu. et ignis in gremio ſuis con/
ſueuerūt boſpitib⁹ exhibere. patēt hec extra
de iudeis. ca. et ſi iudeos. Vere iudei iſtius
regni ſuper omnes iudeos ingratiſſimi ſunt
xp̄ianis. cum ſuſtententur tan̄ domini in
iſto regno quod alibi minime fit preſertiz in
francia et anglia vt ſupradictum eſt. vij. con
ſideratione vt impleatur illud Exodi. xxiij.
ca. Non habitent in terra tua ne forte pecca
re te faciant. Jn aliis tamen regnis ſi aliqui
ſunt vitam captiuitatis ducunt et non ſoluz
inter xp̄ianos quod iuris eſt. ſed etiam in re
gnis machometorū vbi xp̄i incarnatio cre/
ditur propter errorem quē temptauerunt iu/
dei contra xp̄m inter eos ducunt vitam ma
gis miſerabilez ꝙ inter xp̄ianos. et captiue
rij efficacis ac magis habent eos odio et cō/
temptui ꝙ xp̄iani. Cum enim principū xp̄i
anorū deteſtabilis auaricia eos ꝓpter lucra
temporalia ſuſtineat et xp̄iana mancipia ip
ſis habere ꝓmittat et immoderato vſuraruz
fauore xp̄ianos expoliari concedat. Jpſi
tamē iudei apud ſaracenos abiectiſſima et
vilia operantes mancipia et ſerui ſunt paga
norum. Et extremis conditiōibus inter eos
cōmorari permittuntur. Et ſi in aliquo con/
tinget eos contra legez machometi vel in vi
tuperiuz eius aliquid operari crudeli exami
natione contra eos procedunt. Vnde legi
ꝙ quidaz iudeus pitiſſim⁹ byſpanus dic⁹
rabi abrabā dela. capa. ſic cognomiat⁹ erat
qr tā paup erat ꝙ nū ꝯ bere potuit niſi illā
capā veterē quam ducebat cōtinue q̄ multa
audiens de ſepultura et ſimulacro macho/
meti pendenti virtute admantium et ꝙ ei⁹
ornamentū erat innumerabilis valoris diſ
poſuit ire illuc ſub habitu ſaracenico et ſic fa
cum eſt. Et cum eſſet circumcaſus et linguaz
ſaret arabicam et caldeā incognitus petrā/
ſiuit reputatus ſaracenus. Et cum veniret
in mecā. et ibi ſe fingeret religioſum ſecūduz
legem machometi et vt talis acceptus et q̄ſi
facti confidentes de eo ingrediebatur locuz
illum vbi ſimulacruz erat ꝙ omnibus non
licebat et cum vidit tempus oportunū adbi
bitus aliquibus ſuccis alborūz et aliquib⁹
ſanguinibus debilitata fuit virtus ad aman
tium et cecidit ſimulacrum fractūq̄ eſt op⁹
mirabile. et accipiens aliquos lapides pre/
cioſos quos voluit fugit in iudeā et exinde
in byſpaniam. Luz vero die quadā magne
feſtiuitatis ſaracenorūz velleut ſimulachrū
videre et venerari. quia non erat eis licitum
omni tempore intrare inuenerunt fractuz et
turpiter conculcatum requirentes diligenter
malefactorez. Jnuenerunt finaliter. ꝙ ille q̄
ſe fingebat religioſuz fecerat et cognouerūt
ꝙ non ſaracenus ſed iudeus erat. Quereteſ
ergo cum per omnes ſuas ꝓuincias et non
inuenientes quadringentas ſynagogas iu/
deorū deſtruxerunt. quaz vna fuit ſynago/
ga toletana. Cum tunc illa ciuitas a ſarace
nis poſſiderentur nunquid bombilia cōmi
ſerunt in regno iſto. ſpecialiter circa ſacramē
tum corporis domini ihesu xp̄i. et cōmittūz
eū illud poſſunt vel furan vl̄ a cupidis eme
re xp̄ianis. Non ſufficeret liber magnus ca/
pere eorū crimina circa hoc. Sed dixi vt ex/
cecatus p̄latus et principibus aliiſq̄ quoruz
intereſt intendere punitioni eoruđez. quan/
tūcūq̄ hec vl̄ alia grauiſſima crimina ꝓmit
tant oblatis munerib⁹ ſeu mamona ſue im/
quitatis expertus ſum de eis nullaz fien vl
tionem. immo cum accuſant ab aliquibus
omnes ſupradicti et cōiter in eoruz inſurgūt
fauorem. Jn hoc ergo regno iudeorum non
grauatur captiuitas cum ipſi terre pingue/
dinē edant et bona non laborāt terā nec eā
defendunt. Sed malicijs et aſtutijs ſuis la
bores xp̄ianoꝝ deuorant. et eorum ſunt bo
noꝝ heredes ſicut de eis ſcriptū eſt biere. v.
ca. ſicut dicipula plena amibus ſic dom⁹ eo/
rum plena dolo. Jdeo magnificati ſunt. et
ditati incraſſati et impinguati. Sic ergo ꝓdi

ctiones et mala iudeorū vt dictum est transeunt sine pena et peccatis exigentibus semp in regno isto aliqui ipsorū nimis valent cū regibus et ea que ad reges pertinent pertractant et talibus se immiscent q̄ habent subiugo et dñio xp̄ianos. Et ideo in regno isto temporibus fere omnibus optinent priuilegia iuxta velle semper etiam in domo regia est vnus magnus miles vel plures qui eor est aduocatus et defensor a quocunq̄ accusante Et sic ceci iudei cecos efficiūt xp̄ianos regni istius. Unde accidit prouerbium antiquorum vidistis hic cecū qui videntem excecauit. cum tamen scriptum sit p̄uer. xix. non decēt stultum diuitie nec seruū dñari principibus. Sed arguet hic iudeus si nos viuimus hic in captiuitate et meli⁹ et illaborio/sius vt tu dicis. Et hoc sequit̄ q̄ magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis in terra inimicor vestrorū nec odio vos habebo vt imponā finem federi quod pepigi vobiscum. Respondet̄ q̄ iudeor solatium in vita est ꝓpter peccata principū isti⁹ regni vel subiectorum suor qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum mosaicū cum dicit̄ q̄ imponeret finē eis cū in captiuitate essent dico hoc fuisse duabus de causis. Una imp petua captiuitate ipsi maneant ꝓpter ingratitudinis memoriam redemptionis messie ihesu xp̄i. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternū et ignominiam eternā que nunq̄ oblitioni delebitur. Secunda causa est non possunt homines se excusare quin peccatis et alijs malis subijciātur et ipsi ad hoc vt talia exatent permanebunt Nam videm⁹ naturaliter animalia p̄ creari ex aeris corruptiōibus vt putrefactio ibi incorporetur. et aer corruptus in talium sustentatione munuat̄ vt aer pur⁹ remaneat alijs animalibus sine damno. Sēseo et de hoc testimonium ꝓbibeo q̄ summus pōtifex et reges ceteriq̄ principes xp̄iani deberēt adhibere remediū in predictis cum effectu cum imperatores et alij dñi antiquitus nō ꝓmiserunt eos viuere inter nos nisi vt de morte xp̄i ihesu illata mūdo testimoniū ꝓbiberēt quod in captiuitatē eos detulit sempiternā vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimoniū esset debuissent vn legis auctoritate deutro. xxiij. quō moyses eis maledictiōes donauit dicens. seruies inimico tuo quem immittet dñs tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugū ferreū super ceruicem tuā donec te cōterat. sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperū: et vespere quis mihi det mane ꝓpter cordis tui formidinem qua terreberis et ꝓpter ea que tuis videbis oculis quare videt̄ q̄ non est intentionis legis ꝓpbetice istius sic eos viuere absolute. Nā tanta libertas eis incentiuū prebet rebellandi. et ē causa quare a regno nunq̄ plaga discedat sicut scriptuz est deutro. xxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum et recessit a deo salutari suo.

De iudeorum cōuersione in fine seculi.

Undecima consideratio et vltima huius tercij libri est de iudeorū conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponēs licet iudeorū gentem suis exigentib⁹ culpis longo tempore permiserit pidtari inuolutam cecitati et criminibus tāborrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non pibunt. Et vt explicem cōceptum meū hec cōsideratio. viij. explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertit̄ ad fidē xp̄i. Secūd⁹ si aliqui eor voluerint cōuerti vtrum sint recipiēdi. Tercius quis modus debet teneri in receptione iudeor ad fidem Quartus an iudei sint compellendi ad recipiendum fidez xp̄i. Quintus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeūtes ad iudaismū Sextus quō recapiūt antixp̄m et decipient̄ ab eo. Septimus quō cognoscēt se deceptos et cōuertentur ad viā veritatis ihesu xp̄i dñi nostri. Octau⁹ erit an tempus antixp̄i quo iudei sunt cōuertendi possit determinate cognosci et de signis temporis ei⁹ aduentus.

Quare iudeorum communitas non conuertitur ad fidem xp̄i.

Primus istius considerationis pūctus est quare iudei in presenti tempore non cōuertuntur ad fidē ihesu

xpi. Respondetur q̄ ad hoc possunt. iiij. assignari cause satis efficaces. Prima est in cōsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum q̄ in libris thalmuth considerantur tres species materierū. quarū vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminaliū et de alijs dependētib⁹ inter gentes eorum. et hec assimulantur legib⁹ imperatorum inter nos. Secūda species ē eorū que veratur vel licentiātur in lege sicut sūt abi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificijs et oblationibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta inē nos. Tercia species materie est bystoriarum legis sicut creatōnis mūdi vt vite antiquorū patrum et miraculorum in lege et de aduentu messie et conditionibus eius et de resurrectione mortuorum et de die iudicij. et de inferno et paradiso. et hanc particulam terciam vocant iudei algadoth. i. annunciationes: et singulare vocāt agada. i. annūciatio. Itē vocant ea idiasoz ideſt glose morales. et singulare vocant imdias. Expredicte annūciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt dispersē per diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliq̄ auctoritas predictarum annunciationū. Cū grabini scolarū thalmuth legūt suas lectiones inquantum pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cū omnibus illis glosis et expositiōibus et innouatiōibus que possunt ad propositū suū applicare. Sed cum accedunt ad locum qui in aliquo tangit materiam terciā scz annunciationū. dimittunt illud et nolunt legere dicentes q̄ est res de qua non exit aliquis fructus quod ipsi faciunt quia nō est intentio eorum laborare nec considerare nisi materias que sunt de pane lucrando pro quibus populus eorum vulgaris honorant eos et dāt salarium. et hic modus obseruatur per omēs rabinos in omnibus terris et in omnib⁹ tēporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est qz scz non considerant nec vident ea que pertinent a predictam terciam speciem et vulgaris eorum populus manet ignorātia excecatus. Scōa causa est i conferētia auctoritatū sacre scripture qz dato quod aliquomō cū occurrit aliquid in lectiōib⁹ suis de tercia materia considerent nō est mirū si vna auctoritas vel duo vel tres non explicent ad plenū veritatē salutis cum aliqñ videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cū omnibus ꝓphetijs tangentibus illam materiā et deberent videre glosas et trāslatōes chaldaicas que facte fuerunt p duos doctores. qui inter eos pro magis autenticis habent cum illi super easdem auctoritates loquant et non est dubium quin statim illuminarentur a spūsancto si tales conferentias scripturatū cum eorū circunstantijs facerēt vel viderent veritatem sole clariorez. Vñ augustin⁹ in libro octuaginta triū questionū. questiōe lxix. nō potest inquit oriri error quin palliat nomine xpiano nisi de scripturis non intellectis. et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt. vnde ibidez solet circunstātia scripturarum illuminare sententiaz. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt quia conferentes diuersas sententias adduxerunt que et se inuicem mutuo inuenire potuerunt. qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viaz salutis. Venerabilis petr⁹ alfōsi et magister alfonsus et magister iobānes et bieronym⁹ de sancta fide de quib⁹ sepe facta est mēcio in isto volumine qui solēnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice. et errorem in quo fuerant inuoluti. Tercia causa que impedit conuersionē aliquorū iudeorum est inordinat⁹ amor ad vxores et filios et parentes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidem de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum conferens de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidem xpi. et q̄ ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmuth et ꝓphetarū. Cuiq̄ ab eo quererē quare non efficiabat xpianus. Respondit q̄ immo summe desiderabat ꝫ implere. Sed quia habebat patrem qui eum tenerrime diligebat cogitans q̄ cum saret p̄ tristicia moreretur. Dixit q̄ non vincere poterat seipsum nisi facere cum consensu patris. Dicebat etiam q̄ non erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi q̄ ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur. et poneretur in carcere et inde seiberet

patri suo ꝑ esset necesse ꝙ efficeret xp̃ianus quia aliter non posset euadere mortē. Mihi autez non placuit biemodus palliatus mē dacijs in lege xp̃i quia quicq̄d ipse haberet in corde de veritate fidei. populus acclamaret ipsum non fuisse factum xp̃ianum volūtate sed compulsus carceribꝫ et timore mortis quod non est honestum in lege xp̃iane ꝙ pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisq̄ patrez et matrē vxorez et filios fratres et sorores et agros vt cētuplū accipiat et vitam eternam possideat. Dura uit collocutio predicta inter me et p̃dictū iudeum fere per quattuor annos nec adhuc est fact⁹ xp̃ianus durante in eo impedimēto p̃dicto amoris paterni inordinati. Non mīn⁹ etiam detinet eorum animos ne cōuertant. cupiditas inordinata diuitiarum per vsuras cum hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicit in thalmuth ꝙ quedam dña dixit vni rabino qz vidit ꝙ erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregem porcoꝝ vel compreſtāti pecuniam suam ad vsuraz. Quarta causa q̄ impedit conuersionem iudeorum est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerunt nutriti. Unde per duo exempla hoc ostenditur de iudeis ad literā biere. xiij. Primū exemplū est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare ꝑt ethiops pellē suā quasi dicat nō pōt mutare nigredinem suam. Scōm exemplum est de pardo qui nō potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pard⁹ varietates suas quia vtrūq; p̃dictoꝝ est a natura: sic ē de iudeis ꝙ nō possūt reuerti ad bonū propter consuetudinem ad malum qz ꝓsuetudo ē quedā natura vt dicit philosoph⁹ in libro de memoria et remiscentia. Sed dū in ꝙ hec similitudo nō tenet simplr sz in scōm quid. Illa ei natura que ē causa; nigredinis ethiopis in nullo subiacet impio rōnis. et iō ethiops nō pōt illā immutare quātūcūq; conet ad hoc. sed habit⁹ ex cōsuetudine peccādi generat⁹ et p̃ modū nature inclinās ad malum causat ex inclinatōe appetit⁹ sensitiui q̄ natus ē obedire rationi. Et iō p̃ conatū liberi arbitrij ad oppositū pōt reuerti ad bonū tm cū difficultate ꝓpter habitū inclinātē ad oppositū. et hoc dicit impossibile fm q̄d ꝓut dicit. v. metaphisice. vno mō dicit impossibile qd vix ꝑt fieri aut cū difficultate. In exemplis aūt positis de ethiope et pardo ē impossibile simpliciter scōm naturā. tm deo nō est impossibile. verba sunt nicolai de lyra in p̃dicto passu et in veritate magna virt⁹ cogit dis ē necessaria vt possit hō declinare ab habitu quib⁹ a puericia fuit nutrit⁹ cū illa doctrina q̄ a tenera annis ē inhibita sit diuturna nec oēs hoīes sūt sufficiētes violētare ꝓprias voluntates vt similia dimittāt nisi soluz illi quib⁹ deus fecit tantā gratiam vt cōtinerēt gaudia et bona tēporalia cū nihil sint in cōparatōe bonoꝝ spūaliū et amplexētur verā spem salutationis aīaꝝ suaꝝ. et boni finalis eterne beatitudinis eaꝝ. sicut p̃mittit venienti ad xp̃m ysa. lviij. Et requiez dabit tibi dñs deus tuus semp. Et implebit splēdoribꝫ aiam tuā et ossa tua liberabit et eris quasi hortus irriguus. et sicut fons aquarū cuius nō deficient aque. sic et xp̃s ait Mat. xi. Regnū celoꝝ vim patit et violēti rapiūt illud. Et Iohannis. vi. Nemo pōt venire ad me. nisi pater meus qui misit me traxerit eū

Utrū iudei volentes cōuerti sint ad fidez recipiendi.

Secundus p̃c⁹ ē Utrū sint recipiēdi iudei qui volūt ad fidē xp̃i conuerti hoc dico qz multi eoꝝ fuerūt et sūt ita mali ꝙ multa damna faciūt in ecclesiaz dei. Uerūtm facta diligenti examinatōe de mō aduent⁹ eoꝝ non sunt repellēdi ex quo volūt intrare sub alis fidei xp̃iane et lz non faciāt bona intentōe sz ꝓpter lucrū tēporale tales baptizati sunt et recipiūt sacramentuz lz nō rem sacramenti que ē gr̃a. tales prope saluationē sunt cū pietate dei plus ꝙ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatez vt sub illo intrarent. Et ꝓpter hoc dixerunt sapientes israel ꝙ semp dz hō laborare in lege lz nō faciat bona intentōe: qz ex hoc poterit venire ad bonā intentionē. Et sic iudei taliter venientes poterūt venire ad rectā intentionē fidei cū dei adiutorio vl ex vsu quo ex eratabunt in ea. vel qz deꝰ faciet eis aliq̄ signa vt sic cū cognoscāt in suis openb⁹ vl qz dabit eis aliquas tribulatōes vt corrigāt et redeāt ad bonū vel qz addiscent ex hoc et similib⁹ libris q̄ oñdūt radices fidei ihesu

christi veri messie diligenter in eis studendo vel ex eo q̄ informabuntur cōtinue a predicatoribus euangelicis fidem xp̄i nunciantibus: et si tales infelices fuerint indurati in intrinsecus iudaica perfidia. habebūt forte eorum filij vel nepotes seu alij qui ex eis procedent cognitionē huius catholice veritatis et saluabuntur.

Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendo.

Eraius pūctus est scire quis mod⁹ debet teneri in receptione iudeorum venire volentium ad fidem x̄p̄i ne quantum possibile fuerit detur occasio malorum que sentimus a sp̄usancto modus ordinat⁹ est a quo q; vt cōmuniter deuiant recipiētes non est mirandum si taliter receptos non experiamur veros esse x̄p̄ianos et ideo recipiēdi sunt cui⁹ multa deliberatione ne ad vomitus redeant et modus ponitur in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Judei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint per octo menses inter catheciminas ecclesie lim̄ introeant. et si pura fide venire noscuntur tunc demum baptismi gratiam mereant quia si casu alio periculo infirmitatis intra prescriptum tempus incurrerint et desperati fuerint baptizentur. Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dies quem signa ad sacrum cōferēdum. Respondetur q̄ vtrūq; debet fieri vt patet de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qđ absit lōga dilatio retro possit animas iudeorum reuocare frami nostro ēpo loca illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dierum indicta aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit cos omnipotētis dei misericordia protegēte baptizes Sic ergo patet q̄ iudei in die dominica vel aliqua solenni die d̄nt baptizari. Sz nunqđ iudeꝰ qui est seruus x̄p̄iani si baptizet fiet liber. Respondet q̄ non: scōz Ray. sed remanet seruus q; seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. die. vi. et per ius gentium et iure canonico confirmatum. xij. q. ij. ecclesiā cōcordat gotfridus et hostien. Addit Ray. q̄ vbi de bona consuetudine non solent ēe christiani serui consulerem q̄ dominus in remissionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem q̄ pecunia mendicata vel seruitio ad tempus prefixo secundum arbitriū boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cum redemptor.

Utr̄ liceat iudeos ad baptismū ꝓpellere

Uartus punctus est si iudei sint compellēdi ad recipiēdum baptismū hic sunt duo videnda. Primū est de paruulis iudeorum. et scōm de adultis iudeis Ad primum videt scūs Thomas in scōa secūde. q. iiij. q̄ non licet inuitis parentibus. Sed q̄n ad annos discretōnis puenerint possūt fidē suscipere etiam parentibus inuitis. Cōcordat guilhel. dicens q̄ nec licet nutrire cibo oculis te baptizare paruulos iudeorum. Si tamen in articulo mortis paruulorum hec faceret nō credo q̄ peccaret. Doctor vero subtilis scotus in iij. di. v. dicit q̄ pueri iudeorum possunt auferri parentibus inuitis et baptizari et hoc per principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusq; subditi velit nolit. Ita pōt princeps ecclie. v. g. Si respublica indigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differēt q̄ essēt inepti ad bellandum. tūc princeps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellandū ita videt in ꝓposito. Alij dicunt q̄ nō debet fieri q; ecclia teneat oppositū sed hoc nihil ē quia quotidie possunt ab ecclesia noua institui ꝓ salute cōmuni. Alij dicunt q̄ nō debet fieri propter ꝓphetiam ysaie. quia reliquie israel salue fient sed hoc nō obstat quia homo pōt intelligi de fidelib⁹ vel quia etiam possunt alii qui in aliqua insula saluari. Ad scōm silicet de iudeis adultis vtrū sint cōpellendi ad fidem suscipiendam. hic dicat supradict⁹ doctor scotus vbi supra q̄ omnes deberēt compelli ad fidem quia melius est cōpelli ad bene agendum q̄ male agere impune sicut ipsi agunt

Qua pena feriendi sint iudei conuersi et ad propria instituta redeuntes.

Uintus punctus est qua pena sunt ferīēdi iudei conuersi redeūtes ad vomitū iudaismi. et licet supradictū

fit de pena qua ferri debent a iure. nūc libet hic explicare duo. Primo qua pena sint feriēdi ex lege regni. Scōo qua pena sint ferēdi ex lege regni per eos instituta. Circa primam notandū. q̄ in hoc regno castelle ē liber quidaz antiquoz regū gothoz que lingua nostra dicatur el. furo. nuzgo. vbi libro. xij. ti. ij. c. xvij. ad literam predictoruz pena ponitur vt sequit̄ sicut xp̄iani debēt cōqueri de illoz malis q̄ venūt ꝓtra sanctam fidē ihū xp̄i. Ita debent tenere tales modos q̄ nullus homo possit habere veniam qui dimittit melius ꝓpositum et redit ad pei⁹. Et q̄ audatia crudelioz et mirabilioz debet habere crudeliorem penā et maius tormentum. Ideo statuimus banc legē. q̄ omnis xp̄ianus et maxime illi qui nati sunt de xp̄ianis siue sit vir siue mulier. qui inuentus fuerit q̄ circumcidat̄ vel q̄ habeat mores iudeorum vel qui sit inuētus decetero q̄ deus nō mādet redire ad iudaismū. recipiat mortē a xp̄ianis vl̄a nobis et sic punitus crudelissimis penis vt intelligant quantū est exosum et excōmunicatū malum quod fecit. et oīa bona sua habeat rex taliter q̄ heredes nec ꝓpofuti taliū p̄sonarū non cōsentiant in tali errore. hec ibi. Scōo declarat̄ qua pena sūt ferēdi ex lege p̄ ipsomet iudeos instituta. Vnō in supradicto libro. xij. ti. ij. c. xvij. scribit̄. cōstitutio quedam siue lex. quā iudei toletani miserunt regi Sisyndo cuius tenor talis est Noster domine potentissime ac bonoratissime rex Sisyndo nos omnes iudei ciuitatis toletane qui subscribere habem⁹ vel facere signa infra in hac lege salutes nos recordamur q̄ bene et iuridice alio tempore nos cōpellabatis q̄ faceremus fedus et scriptū ex precepto regis titulai qui iaz transiuit q̄ oēs deberem⁹ obseruare et tenere fidē xp̄ianoz et sic nos omnes feamus. Sed quia obstinatio nostre duricie et ātiquitas erroris patrum nostroruz nos impedit ne credamus in dño nostro ihesu xp̄o veraciter nec teneamus fidem xp̄ianoz firmiter. Ideo nūc spōte et voluntarie respondemus vestre alitudini sic pro nobis sicut pro nostris vxoribus et pro filijs nostris per hūc nostrū scriptū q̄ decetero non faciemus aliquā cōsuetudinē iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari nec habem⁹ aliquā societatē cū eis vllo mō non cōtrabemus matrimonia cum aliq̄ nri generis vsq̄ ad sextū gradū. non faciem⁹ infestum cū aliqua muliere nostri generis nec nos nec nostri filij nec nostraq̄ generatio. sz tam viri q̄ femine decetero matrimonia cōtrabemus cum xp̄ianis non faciemus circūcisionem nostre carnis. non observabimus pascha nec sabbata sicut solebant obseruare ceteri iudei nec alias festiuitates. non ꝓparabimus cibos secūdū eoz consuetudines nō faciemus aliquā rem quaz bñt alij iudei in vsu et consuetudine nec quomō ipsi viuūt sz omnes credimus cum munda fide et cū magna voluntate et cū magna deuotōne ihesu xp̄i filij dei viui scōz q̄ euangelia et apostoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hāc sanctā legē xp̄ianorum veraciter tam in diebus festiuitatuz q̄ in matrimonijs et cibis et in omib⁹ alijs moribus nec dolū aliquē nec aliquā rōnem tenem⁹ contra eā ex nostra parte vt non impleamus et faciamus omnia que ꝓmisim⁹. De carnibus porci ꝓmittim⁹ obseruare q̄ si nō poterim⁹ comedere q̄ nō habemus eas in cōsuetudine semp tñ oīa que cū eis cocta fuerit comedem⁹ sine tedio et sine oī nausia Et si aliq̄s de nobis inuent⁹ fuerit q̄ faciet ꝓtra ea que supradicta sūt vel ꝓtra minimū eoz vel q̄ ausus sit aliqua facere ꝓtra fidem xp̄ianā. vel si moram fecerim⁹ in faciēdo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet. patrem et filium et spiritū sanctum. qui est vnus deus et trinus q̄q̄ quēcunq̄ omnium qui inuent⁹ fuerit transisse p̄dicta vel aliquid eoz q̄ nos cum combure mus vel lapidabim⁹. Et si forte pietas vra voluerit eius saluare vitā statim sit fact⁹ seruus et q̄ detis ipsuz et omnia bona sua cui voluerit̄is pro semper. vel q̄ faciatis de eo et de bonis suis q̄ voluerit̄is. non soluz q̄ habetis potestatem regis sed quia vobis cōcedimus per hunc nostrum scriptuz. et istud fedus et scriptum fuit factum transactis. xij. dieb⁹ kaleñ. marcij i. vi. āno quo vos regna sisebuti. Ecce vidimus qua pena ferendi sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eoz non solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta. que non minus debent obligare iudeos aliarū ciuitatum et locoruz totius regni q̄ iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris

conditionis sunt alij iudei alibi conuersi q̄ tolerant. Credo q̄ si vera fieret inquisitio p̄ sertim isto tempore q̄ innumerabiles ignibus traderentur de his qui iudaizare reperirentur. qui si hic nō puniatur crudeli⁹ q̄ publica iudei eternis ignib⁹ cremabunt.

Quō iudei recepturi sunt antixp̄m.

Extus pūctus est videre quomodo iudei recipient antixp̄m et decipientur ab eo. Erit em̄ antixp̄s icōz sanctos nequissim⁹ q̄ nascet in babylone siue generabitur de tribu dā. Vñ sup illud gen. xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹ supra pentateucō dicit q̄ hoc intelligendū de antixp̄o et p̄pterea illa tribus nō annumerat in numero signatorum Apo. vij. sup quo dicit Beda. q̄ dan. p̄termisit q̄ de illa tribu nasciturus est antixp̄s. cuius aduentus vt ait aplus. erit sōz operatiōez satbane q̄ totum facit instigante dyabolo qui illū possidebit atz copante. nec in ita possidebit cuz ex toto vt veniatur et sicut humanitatē diuinitas in xp̄o. nec ita vexabit cum vt careat rationis iudicio alioquin non imputaretur ei quicquid ageret sicut furibundo. Cōmentor quidem dicit q̄ a principio conceptionis illius dyabolus in viero matris eius descendet cuius virtute deinceps alitur puer et nascetur et adolescz. Sed dicunt alij et forte melius et verius q̄ more ceterorum boim a die conceptionis suc habebit angelus suū custodem vsq̄ ad annum discretionis tunc extolletur super omne quod dicitur esse de⁹ et angelorum presidio penitus deserto occupabit eum dyabolus qui ideo tunc soluendus dicitur. quia totam potestatem suam antiquā sibi relaxatam p.r illum exercet et pro voluntate sua inclinabit cum ad malum sicut possessor ad libitū suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet cuz. Cū ergo venerit iste ipi⁹ ānixp̄s filij israel q̄ ab alexā dro inter montes Caspios in plaga septēntrionali super occanū vbi nunc est finis imperij magni. canis inf duo castra dicta gutbei magnb fuerunt inclusi vt refert magister bythoniaz et sōm iosephū facio tene motu ui. q̄ pectu priapis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mōtes ibidē p̄cum mōtib⁹ p̄cum muro inclusorum et portis ferreis obserati q̄ adhuc ibi dicuntur esse incantati. nudi incēdentes carnibus crudis et arborū fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intrā vt secūdū aliquos possit. xxiij. regna implere. q̄ etiaz quadam celesti virtute et montium portarū et murorū firmitate et ip̄eratoris de catayo scz magni Canis vel regine Amosonū militia obserati exire nequeunt. excepto dūtaxat quia pro monstro ip̄e magnus canis aliquos de eis q̄nq̄ portis apertis extrahit et mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Jsti p̄dicto antixp̄o adiungent virtute quorum regnabit et erit monarcha potentissim⁹ Et congregatis alijs iudeis qui sunt per orbem dispersi veniens iherosolimā arcana dei se dicens iudeis se esse xp̄m ipsis in lege promissum xp̄m vero nostruz fuisse deceptorem et magū. omnes itaq̄ iudei accedentes et ei adherentes confluent ad ipsum. q̄ ipsi nimio desiderio ferunt de aduentu messie per quem expectant a captiuitate liberari decepti signis et alecti promissis. et quia videbunt eū omni prosperitate et gloria clarescere regesq̄ subiugare. Jdeo illi lōgo excecationem cum tanq̄ verum messiam suum recipient et vt deuz colent. et tanq̄ rex et dñs ab ipsis metuetur. Et propterea apostolus. ij. ad Thes. ij. vocat eum hominē peccati. filiū perditiōis qui aduersatur et extollit supra omne qđ dicit deus. Aut q̄ tolit ita vt in templo dei ipe sedeat quod edificabit in iherusalem sōm quosdā vel vt verius loquar sōm alios ipse se dicet templuz dei: oñdēs se tanq̄ ipse deus sit. hoc est q̄ dicat beatus Aug. xx. de c. dei. ca. xix. q̄ illud q̄ nos habemus de antixp̄o in templo dei sedeat. greci habent in templū dei sedeat: tanq̄ inquit aug. ipe sit tēplū dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipit argumētū q̄ ānixp̄s erit fali⁹ xp̄ian⁹ et finget se vir ecclesiasticū accōmolati⁹ nocēdū qz in tēplū di. i. i modū ecclie. ait aug. hoc idem vult ā dse de maronis in. iij. di. xlviij. q. ij. allegās aug. vbi s. ipe etiā vt falsi⁹ xp̄ianos et iudeos ad ritū suū attrahit. diē dñicū in fauorē xp̄ianoz. et diē sabbati in fauorē iudeoz facet custodiri vt p̄z in decretis de cōse. di. iij. quemt. Sic g̃ p̄z quō iudei decipient ab antixp̄o et quō recipiet cuz vt messiā suū et colent.

Quomodo cognoscent se per antichristū deceptos.

Septimus punct⁹ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antixp̄m et quomodo cōuertentur finaliter ad fidem catholicam. Notandū ergo q̄ post q̄ iudei receperunt antixp̄m tanquā messiam suum decepti ex his que dicta sūt in p̄cedēti pūcto tunc mittet deus ad eorum et aliorum multorum conuersionem Helyam et enoch qō ent inter occultum aduentum antichristi qui est per natiuitatem et manifestum eius aduentum qui est per predicationem et apertā persecutionem. Tunc ergo predicti helyas et enoch qui viui adhuc in paradiso terrestri reseruantur venient et manifeste se ostēdūt in hierusalem et incipiūt publice predicare ꝓtra antichristum destruentes eius ꝓcessus et declarantes manifeste ei⁹ deceptiones et astutias dyabolicas. Ipsumq̄ cora omni pplo arguent mendacem et fallacem ostendent. et aperient thesauros absconditos iudeis de veritate salutis fidei ihesu christi: et sic vt dicitur Malachie vltimo. Conuertēt corda patrum in filios. Glosa ad instructionez postetiorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui perapient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et christiani pari religiōe tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xluij. milia virorū ex omni tribu israel pro christo interfecti. De p̄dicatione autem Helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xi. Dabo duobus testibus meis scz helye et enoch et prophetabunt idest predicabunt dieb⁹ mille ducētis sexaginta. glosa idest mb⁹ annis sicut ip̄e christus predicauit. amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostēdentes. hi sunt due olive idest spiritu sancto vncti et duo candelabra idest lumen dentes aliis. Tunc videns antichristus se cōfusum et q̄ detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionē et occidet eos in hierusalē et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorū metu antichristi. vt quicunq̄ viderint timeant eis confirman. Occasores autez eorum leti erūt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occasores audient voces angelorum dicentiū helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi p eos. Sed et amplius confirmabuntur per mortē antixp̄i qui secundus q̄ dicit glosa sup apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Iurauit angelus per viuentem in eternuz q̄ in tempus scilicet vni⁹ anni. et tempora scz duorum annorum. et dimidium temporis. i. dimidij anni scz regnabit antichristus. et idez dicit glo. q̄ hoc spacio dicatur desolatio duratura sub ānchristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiij. vbi dicitur q̄ nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro. super quo dicit glosa q̄ hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius q̄ enim superb⁹ et infirm⁹ aspicit eos dies quos singulariter mal⁹ intulit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus nr̄ ihesus xp̄s: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui idest virtute precepti sui. Ipso nanq̄ ihesu clamāte in aere morietur antichristus per michaelez vt dicitur fulminatus. maxima quoq̄ pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. Et si queras vtrum occaso antichristo statim christus veniet ad iudicium dico q̄ non sed secundum glo. danielis. xi. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum. Quantus autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mundi nemo scit. Scz quid fiet de ministris antichristi qui remanserūt post eius mortem dicitur q̄ gaudebunt ducētes vxores et dicentes lz princeps nr̄ mort⁹ sit tamen habemus pacem et prosperitatez. et cū talia dixerint repentinus super eos veniet interitus. et extunc ecclesia vsq̄ ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et sentia dyaboli cessabunt. Visum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidem ihesu christi. Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorū cōuersio fuit a

ꝓphetis prenunciata dico ꝙ sic. Et primo hec ꝓnunciauit ysaias in.c.x. vbi sic habetur si fuerit populus tuꝰ israel sicut arena maris reliquie conuertent ex eo. super quo dicit targū. Si fuerit ppl's tuus israel multus sicut arena maris residuū ꝙ necꝫ peccauit vel ꝙ penituerit de peccato conuertet. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego ꝙflabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuus. Residuū vero illius modicum conuertet ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth beleus.c. Causa vero cōuersionis scriptum est abacuck.ij.qm̄ adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et nō mentietur si tardauerit rex scz messias expecta eus quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices ꝙ nos sumus expectātes et ipse non immo sicut dictum est ysaie.xxx.ꝓpterea expectet dn̄s vt misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes qui retardat regula iudicij est retardans nos cur expectamus ad recipiēdū mercedem sicut dictū est ysa.xxx. Beati oēs qui spectent eū. dicit rabi. Cōsumman sunt oēs termini vel fines et non pendet res nisi in penitentia et in bonis operibus Rabi elyazar dicit si israel fecerint penitētiaz redimen̄t. si aūt nō. non redimen̄t. sed deus sanctuꝰ et bn̄ dictus cōstituet eis regē cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum huc vsqꝫ talmuth transumptiue in pugione in parte finali.c.vltu. Secundo introducitur osee ꝓpheta qui in ca.iij. scōm expositionem magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statuz iudeorū ab ascensione xp̄i vsqꝫ ad finem seculi et eoꝝ conuersionē finalē De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signum ꝙ plebs iudaica spectaret messiaz et adhuc spectat nō fornicaberis hoc dicit qz non seruiūt ydolis et nō eris cū viro. i. cū xp̄o a quo est mō separata ꝓpter suā incredulitatē. hicē ille vir de quo dicit hier. xxxi. Femina circūdabit virum gremio vtero sui sequit̄ sz ego expectabo te. loquit̄ in psona dei q̄ expectat iudeorū finalē ꝙuersionez ꝓsequēter hec dōdarat ꝙ ꝓdigiale factū dicēs quia multos quasi dicat factum predictum designat ꝙ dies multos sedebunt. i. manebunt filij israel sine rege. i. sine priape sic videmus ꝙ nō bn̄t de se regem nec p̄nap̄ē s alienis regibus et p̄ncipibus seruiūt et sine sacrificio. i. sine altari quia nō possunt sacrificare extra ibr'z a qua sunt expulsi et tēplū destructuz et sine ephot. i. sine veste sacerdotali quia sublatis sacrificijs cessat vsꝰ vestis et sine serephin idest imaginibus in quibꝰ demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascēsione domini vsqꝫ ad finem. Sequitur scōm scz iudeorum finalis conuersio et post hec. i. post iudeoruz abiectionem et execationez reuertentur filij israel scz ab errore suo. et querent dn̄m deum suum scz deuote et dō. i. dei filiū ihesum xp̄m et ꝙ sic debeat intelligi pz per translationem chaldaicā apud hebreos autenticum que sic habet. post hec reuertent̄ filij israel et querent cultū dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequit̄ in textu et pauebunt ad dominū scz ipsum reuerendo et ad bonum eius scz timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsiꝰ et subditur tempus in nouissimo dieruz. i. circa finem mundi implebit̄ istud Patet ergo quō finalis conuersio iudeorum fuit a ꝓphetis ꝓnunciata ac etiam inter medium tempus.

Utrū certis iudicijs et quibꝰ antichristi cognosca potest aduentus.

Etauus et vltimus p̄cipuus huius considerationis vtinme tercij libri ē an tempus antixp̄i quo iudei sunt conuertendi potest determinate cognosci. Respondetur ꝙ presumptuosum est hmōi viatori quocūcꝫ modo hec velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire qō beatus aug⁹. xviij. de ci. dei. c.liij. declarans dicit de antichristi tempore quō erit importune omnino querimur si etiaz nobis hoc voce prodesset. a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur non enim siluerūt inde apō cum sed a presente quesierunt dicentes. domine si in tempore hoc restitues regnum israel. At ille non est inquit vestrum nosse tēpora vel momenta que pater posuit in sua potestate. non vtiqꝫ illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt quomō ista dō acape rm̄sū. frustra igit̄ anos q̄ remanēt

huic seculo cõputare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veri/ tatis audiamus. quos tamen alij quadrin gentos. Alij etiam mille ab ascensione dñi vsq; ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodũ autez quisq; eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare et non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis non ab eis aliq̃d certum de scripture canonice auctoritate p̃fer tur. Omniũ enim de hac re calculcantiuz di gitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momẽta hec ille. Huic sententie Augu. concordat fal sitas eorum qui tempus certum determina uerunt cum tam supradicti q̃ etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa no/ ua qui intractatu quez fecit de fine seculi de terminat q̃ antix̃s erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate x̃pi. et patet q̃ sumus iam vltra per. lxxxv. annos. Qui dam etiam alius magnus predicator per or bem discurrens circa annum dñi. M. cccc. in sermone. Ecce hic positus est in ruinã de darauit tempore suo iam natũ esse antix̃m per plures visiones et exempla cuius oppo situm patet. Unus alius parisiñ. conclusio/ nem posuit affirmatiuam q̃ anno dñi. M. cccc viij. et dimidio debebat apparere et pu/ blicari mundo et anno domini Millesimo ccc. lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduẽt? antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunq; alij presumpserint predictum tem pus assignare. Sed dicet aliquis diligẽs sci re licet tempus determinatum presumptuo sum sit assignare. non tamen erit illicitum si gna inquirere vt bis cautiores reddantur fi deles. Dico q̃ verũ est non tamẽ inquiri de bent talia signa curiositate sciẽdi. sz animo seipsum et alios edificandi in timore dei.
Sed nunquid aliqua talia inueniuntur cer/ ta propinqui eius aduent?. Dico q̃ in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem si gna precipua propinquitatis aduentus an tix̃i. Primũ signum est totius mũdi gene ralis pertubatio de quo Daniel ꝓphetauit in capi. xij. veniet tempus quale nõ fuit ab illo tempore quo gentes ceperũt esse vsq; ad tempus illud. quod exponens x̃s Matth. xxiij. dicit q̃ erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et ibidem declarã do que erunt iste tribulationes. dicit q̃ sur/ get gens contra gentem et regnum aduers? regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per loca. terroresq; de celo etc. Secun/ dum signum est falsa ecclesie crudelissimũ de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciui. dei. capitulo. xix. dicit quid dixerit salix apostolus me prorsus fateor ignorare. et ibi reatat augustinus multorum suspitiões arca istud quidem enim dicunt ipsum paulũ voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitanduz calumniam. alij autem credunt neronez an tix̃m futurum et resurrecturum. Alij autez nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reuelcur et restituatur in regnũ dicit tamen ibi Augustinus. q̃ mira est sic opinantium temeritas. Sed istud dictũ dif ficile ibidem pertractans dicit sic non absur de intelligitur qui tenet scz imperium teneat donec de medio fiat id est tollatur de medio per antix̃m ipsum iperium. vel aliter inq̃t. donec de medio ecclesie exeat ministeriũ ini quitatis. quod scilicet nunc est occultuz. Ex prima ãt expositione accipit argumentuz q̃ antix̃s pugnabit contra romanũ imperiuz et tunc oportet q̃ ille imperator sit fidelissi/ mus qui resistit ei Ex secũda sequitur q̃ ma lum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsam sit pri? pugna intestina. Has duas illationes ponit franasius maronis in suis floribus de anita. dei capitulo quo supra. Et predicta malicia nihil aliud vide tur esse nisi falsa grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide Istud est ergo signũ precipuuz quod debet preuenire antichristũ iuxta illud. ij. ad Thessa. ij. Nisi venerit dis cessio primum et reuelatus fuerit homo pec cati filius perditionis etc. quod exponũt do ctores de discessione a fide. q̃ aũt sit istud si gnum manifestatiuum eius aduentus patz quia postq̃ dixit. qui tenet nũc teneat donec de medio fiat statim subiungit et tunc reue/ labitur ille iniquus. Teraum signum est multiplicatio viciorum de quo christus ait Mathei viceſimoquarto et quia abunda/ bit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. tercio cap. In nouissimis tẽporib? instabũt tẽpora p̃icu losa et erũt oẽs seipsos amãtes. cupidi elati

blaſphemi.parantibus inobediẽtes.ingrati.ſceleſti.ſine affectione ſine pace.criminatores incõtinentes.Immites ſine benigni tate.proditores.protenui.tumidi.voluptatum amatores magis q̃ dei.habentes ſpeciem quidem pietatis.virtutẽ eius abnegãtes.Quartum ſignum eſt neglectio ſiue contemptus ſane doctrine de quo.ij.ad Thi.iiij.erit enim tempus cum ſanam doctrinaz non ſuſtinebunt ſed ad ſua deſideria coaſeruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus et a veritate quidem auditus auertent.ad fabulas autem conuertentur.Quintum ſignũ eſt perturbatio omnis prelature ſpiritualis et terrenalis iuriſditõis de quo Danie.viij: In tempore illo non erit princeps.neq̃ propheta neq̃ dux in populo meo qui ſcilicet obſeruet veritatem vite iuſtitie et doctrine.
Sextum ſignum eſt vindicatio diuinalis p flagellum et correctionez de quo Ezech.vij. Venit tempus prope eſt dies occaſiõis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat qz ira ſuper omnem populuz.Septimũ ſignũ erit ceſſatio verbi diuini quo mentes obſcure et tenebroſe ad verum lumen gratie reducuntur.deuiantibus oſtenditur ſalutis via et errantibus manifeſta fit ſemita veritatis. hec omnia appropinquante tẽpore antixp̃i ob defectum diuini verbi de mentibus bominum diſperibunt ſicut notat beatus bernardus in ſuo euangelio eterno non in ſolo pane viuit bomo. Allegent illud apo.viij. Et cum agnus aperuiſſet ſeptimum ſigillũ factum eſt ſilentium in celo quaſi media bora.Septimum nanq̃ ſigillum vt dicit ſeptimũ eſt iudicium in eccleſia dandũ.quidnaz per celum niſi eccleſia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuerſationem celeſtis eſſe deberet quid boc ſilentium niſi defectio verbi dei.Nam et multi appareant p̃dicare.verbum tamen dei adulterantes ſeipſos predicant non dñm ibeſum xp̃m.Sz notãter boc ſilentiũ merito media bora fieri dicitur qz inter pfectionem inſtitutionis xp̃i et ſue radioſe doctrine et vite.et diffomitatem auerſiõis et dyabolice ecclatis qua auertet antixp̃s multitudinem xp̃ianorum poſt flagella variis modis quaſi medius ſtatus eſt cum lumine veritatis ſilentium imponitur et vox ignorãtie per facti euidẽtiã incipit exclamare ſicut in gen.xviij.ca. de zodomitis et gomorreanis ſcriptum eſt.Clamor zodomorum et gomorreorum multiplicatus eſt. ergo morra enim cecitas et zodoma pecus ſilens interpretat̃.Ex bac nãq̃ abyſſo ignorantie dei et malicie mundi ſucceſſuz ſumet et proſperabitur antixp̃s ſicut apoc.xi.capi. ſcriptum.eſt beſtia.i.beſtialis et crudelis.antixp̃s aſcẽdet de abyſſo ideſt proſperabitur et ſucceſſum babebit ex ignorantia mundi quiue abyſſus potent appellari quia mũd? tunc propter defectum diuini verbi ignorantia plenus erit in cunctis bonis propterea Job.xx.ca.ait dicat abyſſus.i.priuata ignorantia non eſt in me lumen ſcilicet alicuius neceſſarie veritatis bocibi.Octauum ſignũ eſt dubitano in fide et pullulatio erroris et deceptionuz de quo dicit̃ prima ad thimo.i.In nouiſſimis temporibus diſcedent quidem a fide attendentes ſpiritibus erroris et doctrinis demoniorum in ypocriſi loquentium mendacium.Nonum ſignũ eſt deſtructio eccle ad tẽp? de quo pphauit iobãnes apoc.xij.q̃ mulier.i.eccleſia fugit in deſertum vbi aliqar a deo per tempus et tempora et dimidiũ temporis?Decnouem ſigna propinqui aduentus antixp̃i ex ſacris ſcripturis colligere potui:videat et contemplctur diligens lector ſi forte munduz in preſenti inueniet aliquibus de predictis ſignis vulneratum.et recurrat diligentiſſime ad fortiſſimũ defenſorem ibeſum xp̃m dominum noſtruz qui eſt turris fortitudinis a facie inimici cuius ſingulari preſidio fides xp̃ianorum inuiolabilis ſine fine perſeueret.

Incipit liber quart⁹ de sarracenoꝝ bello

Sicut deus tradidit dissoluto iā exp̄in oportꝫ in hoc libro quarto sarracenoꝝ vires quid sꝫ cōtra nostrū fidei fortalicij⁹ possint. Pro cuius claro intellectu. xij. ꝓsiderationes occurūt intellectui ꝑtractande. quarū prima erit de origine machometi. Scōa de vita et morib⁹ machometi Tertia de qualitate doctrine et legis machometi. Quarta de fundamento legis machometi. Quinta de cōcordancia et discordācia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei et sacramentis Sexta de morte machometi. Septima de successorib⁹ machometi Octaua de bello sarracenoꝝ per rationes cōtra nomen xp̄ianoꝝ et cōtra veritatē vtriusꝫ legis sꝫ xp̄i et moysi Nona erit de bellis et triumphis sarracenoꝝ et xp̄ianoꝝ per arma corporalia vsꝫ in presens tempus Decima est de possessiōe terre sancte per sarracenos Undecima est de bijs ad que ꝓpelli debent sarraceni viuētes inter xp̄ianos de iure et de bijs ad que cōpelli debent ex ordinatione regni Duodecima erit de fine legis sarracenoꝝ et de eoꝝ perpetua seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ

De origine machometi.

Prima consideratio huius quarti libri est de origine machometi q̄ tribus explicatur articulis. Primus est de origine machometi quo ad genus et locuꝫ. Secundus de origine secte eius quo ad auctoreꝫ Tertius de origine vtriusꝫ quo ad tempus.

De origine machometi quo ad gen⁹ et locū

Primus articulus ē de origine machometi quo ad gen⁹ et locū Circa quod notanduꝫ ꝙ machometus originem traxit ex bismaele filio patriarche abrahe. ex agar ancilla. Iste bismael fuit ydolatra pessimus quez deus eiecit a domo paterna tussitꝫ morari in deserto pharā gen. xxi. cū vocatis Hic fuit paulistus sagittarius infra eo. ca. Habuitꝫ vexillum altissimū in quo scriptum erat superbia vite sub quo ipe militauit cōtinue et innumerabiles boies ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo gen. xxv. qui genuit bamel. qui tebich. qui bamessa. qui adech. qui adue. qui adne. q̄ maback. ydolatrā pessimum. qui sacrificia fecit filio suo nisar vt patꝫ in libris generationis mahumeti. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ satha ne post bismaelem babēs vexillum altissimū in quo scriptum erat vanitas mūdi sub quo ipse ꝓtinue militauit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit nuzar. qui alien. qui emosera. qui melich. qui vain. qui luije qui galibē. qui capb. qui mirra. qui coidai qui abdemenoph. ydolatram pessimū qui habuit artem bismaelis et vexillū nizans et claues omniū ydoloruꝫ mecꝫ vt patet in libro generatiōis mahumeti. Abdemenoph vero genuit abdemutalip. qui abdalam. qui machometum ex enima vxore que fuit filia baijop. que concepit et pepert p̄dictuꝫ machometum in villa quadam que dicitur ijtranip. que est ꝓpe mecquā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus pro confusione generis humani qui habuit vexilluꝫ altissimū in quo scriptum erat ꝓcupiscentia carnis sub quo ipe militauit vsꝫ ad montē Omnesꝫ sectatores sui damnatissime sue secte nec mirum si pessimus fuit quia scōm apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si radix pessima qualis fuit bismael et ramus sꝫ machometus pessimus fuit. Et sic patet origo machometi quo ad gen⁹ et locum.

machometus gñatus.

De origine secte machometi quo ad auctorem.

Secūdus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod aduertendum ꝙ predicꝰ abdalla p̄ machometi habebat magnam familiantatem et societatem cum quodam iudeo astronimo qui valde peritus erat in scientia astronomie. Erat etiam doctus nō solum in lege iudeorum. sed etiaꝫ xp̄ianoꝝ et accidit sic ꝙ illo anno quo enima cōcepit machometum fuit magna siccitas per oēm terram arabie intantū ꝙ terrā non poterat arari nec seminari sic ꝙ iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi ber/

bas et radices cāpoꝝ. Cum vero venit tempus quo anima pepert filiū p̄dictus iudeꝰ aspexit et signauit concordanciam stellaruꝫ et planetarū super natiuitatem pueri. et intellexit per illaꝫ q̄ puer ille debebat esse bō fortis et potens in regno et lege. Et cuꝫ hoc accidit abdolla nou erat in terra illa. quia iuerat in iherusalem ad faciendū orationeꝫ sicut tunc erat ꝓsuetudo Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec dieb⁹ paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itinere. et eo tempore quo nat⁹ est machomet⁹ erant Arabiani et affricani in magno cogitatu quia nesciebāt certitudinaliter ad q̄ credentiaruꝫ se attinerent si ad credenciaꝫ xp̄ianoꝝ vel iudeoꝝ seu ad sectā arcanoꝝ Et cū esset machometus quatuor annoꝝ dixit iudeus astronimus mentēdo q̄ venerant duo angeli et extraxerāt coꝛ machometi et eo diuiso per medīū q̄ extraxerant ab eo vnum coaguluꝫ sanguinis et deinde q̄ lauerant eum multū bene cuꝫ aqua clarissima et pulcherrima et post hoc quod ponderauerant illud cū cordibus decē boꝫ qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus alijs et q̄ semper inuenerunt q̄ cor machometi ponderabat plus q̄ omia alia et q̄ vnus angelus illoꝝ dixit alteri si istud cor fuerit positum in pondere cū omnibus cordibus omniū hominuꝫ que sunt in arabia excedet in pondere omia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo q̄ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cum aut machometus esset octo annoꝝ mortua matre. et auo eiꝰ. Abdemutalep cepit eū in custodia Abutalip auūculus eius frater patris sui et hic Abutalip tradidit eū docendū predicto iudeo astronomo qui instruxit eum in sciencijs naturalibus et in legibus iudeoꝝ et xp̄ianoꝝ. Ex qua doctrina tunc habita cepit ea que postea interposuit in illa mala secta quam cōposuit ad perditionem animaꝝ in eo credencium ordinatam. Additur etiā huic q̄ cum esset machometus. xxv. annoꝝ tendens in egyptum pro quibusdam mercancijs exercendis morabatur ibidem cum iudeis et cristianis ibi existentibus aliquo tempore anni. specialiter cum quodam monacho de antiochia cuius nomen erat iohannes quem in specialem amicū habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa taꝫ de noua lege q̄ de veteri ad defensionem sui ꝓpositi iudeos et xp̄ianos quomodo disputaret cum illis quia quid quid cum docebat predictus monachus totum erat cōtra deum et legē eius ad moduꝫ hereticī. Fuit etiam discipulus Sergi monachi. qui fuit hereticus arrianus. Hic Sergius in errorem nascorij incidens dū a monachis fuisset expulsus in arabiam venit et machometo adhesit. Cuncq̄ de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo et monachis hereticis et dyabolo principaliter magistro.

De origine machometi et sue secte quo ad tempus.

Tertius articulus est de origine machometi et sue secte quo ad tempꝰ. Et licet multi multa dicant tamē cōmuniter tenetur q̄ incepit circa finem temporis eraclij qui impauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij et interfecit bestiam illaꝫ que habebat capita septem et septem diademata et decē cornua de qua dicit Apocalipsi. xij. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuens. habebat enī capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant in signia regia illoꝝ regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeoruꝫ acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicit bachides aūt erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteā in qua intermicantibus gēmis posuit thronū suū ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune et p occultos meatꝰ et fistulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere et cum subterraneo specu equis in circuitu trabēntibus circūmacta turris fabrica moueri videbatur et quasi quodammodo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artificis menabatur Occisa est autem ista bestia per eraclium filio deducto. quia noluit salutiferis monitis cristianissimi principis acquiescere. argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero gēmas idest vasa et reliqua vtensilia ad restaurationeꝫ

ecclesiarū quas tirānus destruxerat reseruauit. et lignū sācte crucis quod p̄dicta bestia in predicta tumi tenebat iberosolimā reposuit Unde ipse rapuerat vt patet in bistoria exaltationis sancte crucis. Circa finem vero huius p̄dampnissimi principis venit machometus et signatur tempus Apoca. xiij. Ubi dicitur qui habet intellectuz computet numerum bestie idest machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enī hominis est et numerus eius est. dc. lxvi. scilicet anni. Sz ad quid referatur iste numerus patet q̄ non refertur ad numerū annoz vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta nouem annis vt patet in speculo bistoriali ꝓpter quod alij dixerunt q̄ refertur ad durationē legis eius que tm̄ debet durare. Sed hoc non videtur verū quia lex illa fuit data circa finem temporis eradij vt dictum est qui cepit imperare anno domini sexcentesimo decimo tertio et iperauit triginta ānis. a fine aūt huius temporis vsq; ad presentem annum qui est. M. cccc. lxx⁹. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamē adhuc durat lex machometi. ꝓpter quod alij dicūt q̄ post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sarracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annoz durationis legis illius. Sed hoc non videtur ꝓbabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sed sapientum tum quia illi sapiētes dicunt fuisse discipuli machometi et sic eius correctio non fuit post dationem a machometo per tempus notabiliter magnū et sic ab illa nā fluxerūt vltra numerū illū vt patet intuenti. et tamē lex machometi nō videtur ita ꝓpinqua cassationi cum nouit gens eius occupauerit fere totam greciam. ꝓpter quod saluo meliori iudicio videtur q̄ iste numerus annoz. sit incipiendus ab incarnatione domini et terminand⁹ in morte machometi. De quo propbetice loquitur iobannes euangelista quod sic declarari p̄t Nā ab anno incarnationis domini vsq; ad finem imperij eradij fluxerunt anni sexcenti xlij. vt dictuz est. et isti numeri simul iuncti faciunt septingentos et sex annos quibus oportet subtrabere annos quibus machometus vixit cum eradio. Aliter anni bis cōputarentur vt patet intuenti. Isti vero estimantur ꝓbabiliter fuisse. iiij. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit p̄ mercācias et postea per rapinas et fraudes anteq; attemptaret se regem facere et legem dare vt dicetur quam legem dedit circa mortem eradij. Et sic de vita machometi videt probabiliter fluxisse. iiij. anni ante tempus mortis eradij quibus demptis de septingētis sex remanent precise. dc lxvi. ab incarnatione domini vsq; ad mortem machometi et secundū hoc potest cōgrue bec littera propbetica exponi. Numerus enī hominis sc̄z x̄pi qui fuit perfectus sanctus et virtutibus ab instanti incarnationis et numerus eius scilicet machometi est. dc lxvi. quia tantus numerus annoz fuit ab anno quo domin⁹ factus est homo vsq; ad terminum vite machometi vt p̄dictum est. Sciendum q̄ liber Apoc. fuit scriptus in greco vbi habentur bec noīa. Antumos. Amoijme. Deuitarij vbi nos habemus. dc lxvi. cuius significatum ꝓpriuz de antumos est ꝯrarius quod ꝓprie conuenit machometo qui fuit et est cōtrarius x̄po. significatum ꝓpriū de amoijme est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem et ipsum esse filium dei vt infra dicetur. significatum ꝓpriū deuitarij est solus gigas. Dixit enī x̄pm non fuisse solem iustitie nec gigantem exultantem ad currendam viam a summo celo sed significatū accomodatum istorum vocabuloz est. dc lxvi. Ad cuius intellectum sciendum q̄ sicut in latino alique litere accomodate sunt ad significādum numeros sicut littera. c. ponitur p̄ cētū l. pro quinquaginta et sic de alijs. Ita similiter in greco littere alique ponūtur pro numeris et ille quibus scribuntur bec nomina antumos etc̄. in greco significāt boc modo dc lxvi. per quod in aliquibus biblis ponitur sic numerus enīm hominis et numerus eius est die lux que dictio significat apud latinos numerum p̄dictum per litteras quib⁹ describitur. quia littera. d. ponitur pro quingentis. i. pro vno. c. pro centum. l. pro quinquaginta. v. pro quinq;. x. pro decem et bec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus cōpetit machometo modo p̄dicto et quia ista ponuntur velate et obscure Ideo premittitur antedictum verbum bic sapiencia idest res occulta. Et sic patz origo machomen et eius secte quo ad tempus q̄ incepit anno incarnationis dominice sexcē

tos sexaginta sex.

De vita et moribus machometi.

Secunda consideratio est de vita et moribus machometi que tribus explicatur punctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secundus est q̄ eius vita fuit ambitiosa.

Tercius est q̄ eius vita fuit morbo epidemico monstruosa.

q̄ vita machōeti fuit bestiāl' et libidinosa:

Primus punctus est q̄ vita machometi fuit bestialis et libidinibus plena: Unde machometus est illa bestia de qua prophetauit iohannes apoca° xiij. dicens. Et vidi aliam bestiaz idest machometum. vitam voluptuosam que bestialis dicitur primo ethicorū habentem. quia fuit luxuriosus et libidinis ardore succensus. super omnes homines orientalis regiōis° iactans se soluz supra quadraginta homines ex diuino munere virtutem generatiuā et coherendi potestatem habere vt scribitur hystorie orientalis ecclesie libro primo. ca. quinto qui aliter expellatur liber episcopi Achon. qui fuit auctor huius libri Posuit etiā machometus in suo alchorano azoara xlij. q̄ deus secum dispensauit de fornicatione et adulterio et sibi soli hoc concessisse Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebat quandam que dicebatur māna iacobina q̄ p̄sentauerat ei machoquetus rex iacobinorum. due autez vxores machometi saltez vna dicta anosse filia hebebor nobilissima inter eas et abassa filia homor mouebantur delotipia. que cum quadam die intrarent ad eum inuenerunt dictam iacobinam concubentem cum eo et dixerunt ei decet ne sic facere prophetaz qui erubuit et iurauit se de cetero non facturuz et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cū q̄ modicum tempus pertransisset non se potuit sustinere ab ea et fecit de hoc legē quasi ex ore dei reuelantis sibi. Et tunc dixit in alchorano in capitulo helmeteantem. quod interpretatur vetatio vel anathema. O prophete quid petis q̄d deꝰ necessit tibi placari vxores tuas postules tā legez posuit vobis deus vt soluatis iuramenta vestra et itemz cognouit illam. et dixit q̄ deus dispensauit cū illo in iuramento et super hoc testes sunt michael. et gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete deus festinauit in tuo desiderio voluit per hec dicere forsitā idest in colose tuo prophauit incestui. Et addidit nunquid deus precepit tibi huiusmodi facere cum etiam intercipso hoc verbotenus de ceteris forsitā querit deus te placare per huiusmodi et appropinquare tibi Ipse vero duabus vxoribus totum legit quod seqūtur in capitulo vetatiōis. et ait quasi ex persona dei. penitemini coram deo quia dedinauerunt corda vestra quasi diceret de hoc q̄ calumpniate sunt eum de incestu sequit̄ q̄ continuo si forte deus vos repudiabit et dedit ei pro vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitentes. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. que audientes dixerunt penitemur. Simile fecit quando accepit vxorem zeijch nutricij sue: dixit sententiam que est iii capitulo beliza beb. q̄ deus dixit ei tu celas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est q̄ deum formides cum enim iam respuent zeijch mantauint° causa tibi. O machomete et dixit zeijch. Nunquid duxisti eam nuncia dei Respondit ve tibi. deꝰ mantauit eam mihi. que postea iactauit se q̄ deus mantauerat eam. et non parentes eius sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitaz suam blasphemauit contra deum imponēdo sibi q̄ dispensauerat secum in iuramēto et fornicatione et adulterio. cum tamen ipe met dicat nullum esse maius peccatum quaz imponere deo mendacium Item infra in alchorano azoza. lxv. dic q̄ paradisus suus habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virgines q̄ pulcras. et ciphos aureos et argenteos et commestilia optima Unde in libro de doctrina sua qui est autenticꝰ apud eos dicit q̄ primum ferculum paradisi erit ficur pisces albi albus summe delectabilis. Consequenter fructus arborum concludēs q̄ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequitur. Item in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiā tam cum masculo q̄ cum femina propter quod soluz igne celesti deberet diruni secta sua. Patet ergo ex omnibꝰ supradictis q̄ vita machoꝰ

meti fuit vita beſtialis: quia fuit luxuriosꝰ incestuosus. adultere et in crimine peſſimo maculatus.
Qō vita machometi fuit ſupbiſſima et ambitiosa.

Ecūdus punctꝰ eſt qꝫ vita machometi fuit vita ābitiosa. qꝫ ex inordinata ābitiōe dominādi aſcēdit per gradus malicie velud alter lucifer vt fieret rex biſmabelitaꝝ cū cū un puncua etate ſua eſſet mercator. et frequēter ꝓgeret cum camelis ſuis apud egiptū et paleſtinā cū iudeis et ꝓpiānis cōicās. nō ſolū nouū teſtamētuz et vetꝰ didicit. ſz et magis ꝓfectiſſimꝰ eſt effectꝰ: et cū curro canā ingrederet ꝓuincā cuiꝰ prouincie dña tadiga vocabat et diuerſas ſpecies quas machometus ſecū attulerat dicta dña mirarē cepit et dicta mulier familiariꝰ adherere qꝫ machometꝰ in cātationū ſuarū virtutꝰ cepit paulati inducere in errorē dicebatqꝫ ſe cē meſſiā quem iudei adhuc expectāt futurū. ſuffragabant quoqꝫ verbis ipi tā in cātationū preſtigia qꝫ caliditatis eius ingenia copioſa. q opinione nō ſoluz dicta mulier ē decepta ſ oēs iudei ad quoſ fama eiꝰ ꝓuingere potuit ad cū cū ſarracenis tātarenū nouitate attoniti caterua rum cōfluebāt quibꝰ cepit leges nouas fingere et eis tradere adhibēs eiſdē legibꝰ teſtimonia noui ac veteris teſtamēti q̄ſi quēdā colorē ſui veneni. Uſus conſilio illiꝰ peſſimi. Sergij monachi hereticī ariani. quas leges biſmabelite ſeu ſarraceni ſuas appellant cuiqꝫ ſuū legiſlatorem eſſe farent̄ ꝓfata qꝫ mulier videſ hominē iudeoꝝ et ſarracenoꝝ pariter teſtimonio approbatū pōpa. et ſequella volatū. exiſtimabat in eo diuinā latere maieſtatem et cū eſſet vidua accepit eū ſibi in mantuz. ſic qꝫ machometꝰ tocꝰ illius ꝓuincie obtinuit principatū. et incepit eſſe diues et potēs ſecūdū ambitionē ſui deſiderij trāſiuitqꝫ diſſimulatꝰ in biſpaniam anno vltimo regis. Richardi et venit in ciuitate Corduben et ꝑdicauit ibidē ſuā malā doctrinā dicendo qꝫ ibeꝰ xp̄s fuit natꝰ de virgine ope ſpūſcī cui ſ mī qꝫ nō erat deꝰ. Qō cū audiuit beatꝰ pr̄ yſidorꝰ archiep̄s biſpalen qui tunc veniebat de curia romana: ſtatī miſit boues ſuos ad ꝑdictā ciuitatē vt eū vinctū ſibi adduceret. Sz diabolꝰ apparuit ſibi et dixit qꝫ recederet ab illo loco et ſtatiz exiuit et fugiēs naufragio trāſiuit in affricā in qua et i arabia decepit innumeras gētes. qui oēs ei adherētes ꝓſaꝝ regnū infeſtare ceperūt. totumqꝫ imperiū orientis inuaſerūt. trāſqꝫ ꝑualuit boſtiū multitudo qꝫ eradi cꝰ impatoꝝ reſiſtere nō potuit. Uñ coactꝰ eſt omia ſacra q̄ erant in iheruſalē et ꝑcipue ꝑciosuz lignū ſcē crucis apud Conſtātinopoliz apportare. Jā enim ꝓ ſe cū arabibꝰ et alijs ꝑdictis natiōibꝰ cōiunctis duce machometo ſinā occupauerant et maximā ꝑtez paleſtine qō fuit impij era dij anno. xx. Quō aūt tā ſubito tantā gēnū multitudinē potuit ad ſe trahere inter cetera vſus fuit quadā aſtucia vulpina Cū cñ videret qꝫ a ꝑdictis natiōibꝰ tanqꝫ ſummu dei ꝓpbeta et nūcius coleret. cepit ardentiſſima ābitione grādia cogitare in corde ſuo ſcilicz quō poſſet cē ꝓtranꝰ romanoꝝ impatoꝝ. et quō poſſet gētes a dñio ſuo ſubtrahere. Et deinde cū ſuis deceptoribꝰ pugnauit virtutꝰ ſuis ꝓmouere oēs pplos ꝑdictaꝝ genciū in hoc facto. oñendo eis quō erāt oppreſſi grādi et amariſſima ſeruitute in dādo reddituꝰ et tributa ſine mō romanis. Et qꝫ ꝓpterea venerāt iā ad magnā paupertatē et miſeriā et qꝫ ab hoc dāno et periculo futuro poterāt exire per vim et timorem et per poteſtatem multaꝝ gentium. et vetare tributa ac ſeruitutem tollere affirmauit tamen eis principatum tenere nō poſſe niſi xp̄ianoꝝ fide omnino diuerterent. ſuaqꝫ documenta ſeruarent. Simulanſqꝫ vt predictum eſt aliquid diuini numinis in ſe habere. et preſtigijs multi per ipſum oſtenſis homines decipiens ꝓ pbeta maximꝰ ab omnibus in dicto populo habebatur iudeos etiam multos vt dictuz eſt ita deceptꝰ vt ipſuz crederent eſſe ſuuz meſſiam Et ſic accidit qꝫ poſtqꝫ ꝑdictis ſuggeſtionibus commouit predictas gentes. miſit eraclius imperatoꝝ nuncios ſuos pro colligendis tributis in affrica. Quod cum ſcuit machometus exiuit ad eos cum illis quos commouerat. dixitqꝫ eis qꝫ nolebant dare imperatori romanoꝝ tributa. et deinde pugnauit cum illis et interfecit illos. Et tūc eleuatum eſt cor eius et venit in arabiam et in ſinā et i meſopotamiā quas ſuo dñio ſubiugauit Et deinde ꝓqueſtauit ceteras ꝓuincias circūquaqꝫ plus deceptionibus qꝫ viribus. aiando eos qꝫ pugnarēt defendere

se a romanis vt ab eoꝝ seruitute liberentur quod et fecerũt. Et tunc somniauit eraclius imperator qꝫ parui mures nascebant in affrica qui rodebant fimbrias vestimenti sui. et post hec cũ cognouit qꝫ machomet⁹ cum ei adherentib⁹ occiderãt nũcios suos in affrica et qꝫ nolebãt dare cõsueta tributa ꝓgregauit magnũ exercitũ. et misit cũ eo theodorũ fratrem suũ qui tenebat imperiũ orientis de manu eius vt pugnaret cũ illis rebellãtib⁹ in affrica et reduceret terrã sub suo dñio. Cũ ergo ꝓdict⁹ theodor⁹ venit in affricã pugnauit cum illis et fuit permittente deo victor⁹ ab illis et fugit qui satis afflictus rediit ad ꝓdictum imperatorem. et narratis omnibus qui occiderant petiuit iterũ maiorem exercitum vt iret ꝓtra illos rebellatos. et tũc imperator narrauit sibi somnium suum quod viderat nec propter hoc dimisit exercitũ suũ mittere ymmo maiorem qꝫ prius cũ eodem theodorio destinauit Sed licet romani essent multi quando peruenerũt in terrã illam et viderunt potestatem machometi et audaciam quam secum habebat dubitauerũt multum de eo et pauore magno cõcussi voluerũt se retrahere ad quoddã castrũ quod dicebatur gabatin. qd̃ cum sensit machometus venit post eos plures eoꝝ occidendo et vulnerando. Romani vero videntes qꝫ sic mactabãtur pusillanimitate resumpta virib⁹ cõuersi sunt ad eos et habuerũt ibi plũ magnum sed finaliter victi fuerunt romani et occisus theodorus frater imperatoris. Omnesqꝫ ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderũt et ex tunc sublatũ fuit romanoꝝ dñium in affrica et iugum seruitutis affricanoꝝ cessauit. Cũqꝫ ergo viderunt Agareni qꝫ deuincerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram suam et venerũt in ciuitatem damasci que ab antiquo fuerat capud regni xp̃ianorũ et ibi de beneplacito et voluntate omnium predictoꝝ eleuat⁹ fuit in regem machometus quia multum eũ diligebant et applaudebantur. quia sic ꝓcesserat cos de seruitute romanorum et regnauit. x. annis hec ex generali hystoria hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeretur rex et dominus et vt haberetur tanqꝫ verus prophet⁹ dei fuit totum studium vite sue.

Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

Eracius punctus est qꝫ vita machometi fuit morbo epilentico mõstruosa. Sicut enim vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiã vt eius turpitudo anime ostenderet exterꝰ monstruosus fuit in corpore. laborans caduco morbo siue epilentico et cum die quadam ꝑsente. Cadica regina vxore sua caderet in terra spumãs velud porc⁹ illa cernẽs nõ modicũ tristabatur eo qꝫ hominem impurissimo iunctã mammonio se videret. quaꝫ ille placare desiderans surgens eam talib⁹ sermonibus demulcebat. dicebat enim cuꝫ gabriele archangelo se habere colloquium nec vultus eius ferre posse splendorem· sed in eius aspectu nimio virtutem carnis oĩno deficere. et ꝓpter hoc ipsum cadere oportebat. vt cũ hec dixit laborauit vt suis incantationibus et magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira que miracula videbantur aũ illaꝫ. Et quia aliquo modo teste scriptura diabolus in angelum lucis se transfigurat diabolus intrabat in eo et faciebat ei aliqua creatura futura ꝓdicere et per istum modũ decipiebat gentes Credidit ergo ꝓdicta mulier ei⁹ falsis assertionibus et illusionibus credidit et alie supradicte nationes eo qꝫ gabri el archãgelus sepe a deo ad sanctos hoies destinat qꝫ ex ore gabrielis archãgeli machometus leges illas susciperet quaꝫ eis obseruandam imparabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Tercia cõsideratio est videre qualis est lex machometi. Et licet ex superioribus satis clareat qꝫ homo tã bestialis et immũdus nõ potuit dare nisi legem sibi correspondentẽ. Verumtñ vt fideles cognoscant falsitatẽ ei⁹ et quomodo nõ est lex dei sed diaboli septem passib⁹ explicab. Primus erit de modo fallaci qꝫ dedit legẽ suã populo ei credenti. Secũdus de erroꝝ⁹ siue legis. Tercius de fatuis siue legis fabulis. Quartus de malicijs siue legis Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata Sextus quomodo est lex cõ-

traditionis: Septimus q̃ in plurib⁹ est per hominem reuocata et a diabolo tan/ q̃ a principali acore constituta.

De modo quo fuit data lex machometi

Primus passus est videre modum quo secta ista machometi fuit data Circa qđ notandũ est q̃ sicut fertur est libellus quidem in partibus trãsmarinis de ei⁹ fallacijs in quo legitur q̃ ipe volẽs sibi cõsiliare animos populoꝝ dicebat se esse pro/ phetã ad eoꝝ salutem diuinit⁹ destinatũ vꝫ vt legem iudeis et xpianis datam quim/ mis ngida erat et seuera miloꝝ precepto rũ promulgatione temperaret et vt ei⁹ mis/ sioni adinstar moisi attestan quedam signa et ꝓdigia videret assignata die ad certũ lo/ cum ppl'm cõuocauit legem diuinit⁹ missã in signis et ꝓdigijs acceptum. tunc eo ser/ mocinante ad populũ colũba candida que in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta cuolãs super humerũ ei⁹ stetit et in ei⁹ aure iuxta morẽ solitũ grana in aure reposita co medens verba legis ei suggerere videbatur Thaur⁹ quoq; similiter ad hoc ꝑ sticu dine quadam edoct⁹ vt de manu eius pa/ bulum acciperet ad vocem eius corã ppl'o venit et quasi nouc legis mandata celitus missa que ipe cornibus ei⁹ alligauerat deti lit. Sed et vasa quedã lacte et melle plena: que ipse in certis venis terre artificiose ac la tenter inmisuerat quasi per diuinã reuela/ tionez fecit effodi et ppoulo velud in signo future habundancie q̃ per eiusdẽ legis ob/ seruãciam mererẽ ostendit. Siq; mira cu/ lis et magnalib⁹ diuinis cõgratulantes et acclamantes seduxit atq; ad legem suaz q̃si diuinã reapiandã pertinaciter animauit

De erroribus legis machometi.

Eundus passus ostendit errores legis machometi. Unde oĩm anti quoꝝ feces quas diabolus sparsim semina uerat simul in machometo et eius lege recol lexit acrenouauit. Ipse nãq; cũ scabello ne gauit imitatẽ personaꝫ in diuinis Secũdo docuit xp̃m esse puram creaturã cum arrio Eũ et Sergius monach⁹ qui fuit magister ma chometi v. dicitur est fuit hereticus arrian⁹ Tercio asserit q̃ iudei non occiderũt xp̃m s quẽdam ei similem et in hoc cõuenit cũ ma nicheo. Quarto dixit q̃ de⁹ trãstulit xp̃z ad se s apparebit circa finẽ mũdi et occidet an/ texp̃m et postea faciet eũ de⁹ mori. et quia negat xp̃i passionẽ omnia sacramenta eccle sie que a passione xp̃i sumpserũt efficaciam et in hoc conuenit cum donatistis hereticis. Quinto dicat q̃ demones possunt saluari ꝑ alchoranũ et q̃ ipi audito alchorano mul/ ti ex eis facti sũt sarraceni et in hoc aliqualiter imitatur originez q̃ dixit q̃ adhuc demones saluabunt. Sexto dicit q̃ qñ de⁹ misit pro eo gabrielẽ q̃ ipse iuit ad deũ et de⁹ im posuit ei manus et tantã frigiditatẽ sensit ex tactu manus dei super humeros eius q̃ fri giditas ꝑuẽit vsq; ad medulã spine dorsi et in hoc cõuenit cũ arrio forti q̃ ponũt deũ corporeũ. Septimo dicat spiritũ sanctum cẽ creaturã et in hoc cõuenit cũ macedonio. Octauo dicit q̃ aliqui angeli facti sunt de/ mones quia noluerunt adorare adam et in hoc oĩno neminẽ imitat. Nono ponit q̃ vl tima hominis beatitudo est in cõmedendo et luxuriando et in vestibus preciosis et in ortis imguis et in hoc cõuenit cuz cherinto hereticho et cum quibusdã paganis Decimo ponit in capitulo de mensa q̃ familia sua nihil oĩno valet nisi cõpleat legẽ et euange/ lium et libruũ sibi reuelatũ scz alchoranum. et sic docuit gẽtes iudaysare. et ideo docuit circumcisionem esse tenendã et in hoc conue nit cum vicine hereticho. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ et in hoc videtur cõuenire cũ nicholaitis hereticis. Duodecimo docuit licitum esse habere plu res vxores cõtra apostolũ primo coꝝ. vij. et contra constitutionẽ pfectẽ legis nature erit duo in carne vna gen. ij. et in hoc cõuenit cũ nazareis hereticis licitũ ponentibus in no/ua lege articulũ de pluralitate vxoris. Xiij. docuit vti lotionibus pro baptismatibus in remissionem peccatoꝝ cõtra apl'm ad cphe. iiij. vna fides vnum baptisma et in hoc cõ/ uenit cum nouationis et donatistis hereti/ cis baptisma reiterantibus Xiiij. docuit licitum esse sodomiam tã cum masculo q̃ cuz femina vt patz in alchorano capitulo de va ca. et in hoc cõuenit cũ sodomitis hereticis licet sarraceni palient hoc quibusdaz bone fidei expositoribus. Dec autem fuit tota in

tencio machometi vt scilicet resecaret quic/ quid erat arduū in credendo et quitqd erat difficile in operando. et cōcederet cōmunia ad que mundani homines ꝓni erant et ma ꝫme arabes scz gulam et luxuriā et rapinā de virtutibus aūt puta de humilitate vl' de pace. vel abstinencia. vel de caritate dei et ꝓximi vel de vltiō fine nihil notabile dixit et quia de omnibus his poterat eius facul tas et malicia depbendi tam per nouū q̄ p. vet⁹ testamētū q̄ etiā ꝑ dicta philosophoꝝ qui de virtutib⁹ et vlamo fine hominis tra ctauerūt mādauit oīno q̄ nihil crederēt qđ esset contrarium huic legi sed qui aliud cre/ deret occideretur.

De fatuitatibus et fabulosis legis ma/ chometi.

t Extius passus est de fatuitatib⁹ et fabulosis dictis legis et doctrine machometi. Ex quibus satis apparebit qđ nō est lex dei. Nō em̄ lex dei fabulosis et ri/ diculosis calificat̄ que pocius cōcutit bo/ minem in risum q̄ in deuotionē talis ē lex machometi vt certum est omnib⁹ eā legenti bus. et de multis quedam pauca ꝫ magis notabilia referam̄ dicit enim in capitulo de leuemelle q̄ interpretatur formica q̄ Salo mon cōgregauit magnū exercitū angeloꝝ videlicet boīm et animaliū. et q̄n ibant un/ nenerunt fluuium formicaꝝ et tunc formica dixit. O vos formice introite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon et mili/ tes eius et subtrisit formica. Et post pauca quādo re assignabant oīes aues in exerci tu tumentū ē q̄ deerat vpupa et dixit Salo mon. quid ē q̄ hic nō video vpupā puniaꝫ illam et decollabo eam vel assignabit ratio nē quare defuit et stetit vpupa nō multum lōge et ait didici q̄ vos nescitis et veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni si quidē mulierem regnantē inter eos et cō/ pen populū suū colere solez absq̄ deo. Itē in capitulo delchamar quod dicat in tempe lune appropinquauit luna hora et fracta est luna quod exponentes doctores eoꝝ dicūt q̄ machometus stabat cuꝫ sociis suis et cū videret lunā appropinquātē cōiunctioni di xerūt ei oīde nobis aliqđ ꝓdigiū. et tūc pe/ tuuit lune duob⁹ digitis scz indice et medio et tūc fracta ē in duas ptes et vna medietas cecidit supra mōtem celkaijs qui imminet ciuitati neque ex vna pte et alia medietas sup aliū qui mons rubē⁹ appellat̄ situs ex alia pte ciuitatis. et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicā camisie machome ti et ipē integrauit eā Itē i capitulo seba dr q̄ vermis indicauit mortez salomonis vbi dicat glosa q̄ salomon dū starct innix⁹ sup baculū suū subito tantus dolor cū arripuit q̄ expirauit nec tamen corruit diuino mira/ culo demones aūt qui ei seruiebāt videtes eum stare credebāt eū viuere et nat⁹ est qđā vermis de terra et corrosit baculū cui inite/ batur. et tunc fracto baculo corruit salomō et cōcurrerūt demones et inuenerūt eum mortuū et extūc ceperunt hominib⁹ nocere ꝓposse. Itez ipe machometus in libro nara tionū reddit causam quare vinū sit illicituz et dixit q̄ deus misit angelos duos in terrā vt bene regnarēt et iuste iudicarēt et fuerunt isti angeli Aroth et maroth. cunq̄ venisset mulier que habebat causam inuitauit eos ad prandiū et dedit eis vinuz bibere. quod eis deus mādauerat ne biberēt et inebriati requisierunt eam de luxuria et ꝓsensit hoc ꝑ cio q̄ vnus docuit eam ascendere in celum et alius descendere. Cūq̄ eā docuisset ascē dere in celum et deus illā videret audita eā et modo scut eā lucifer q̄ esset ita pulcra in ter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data aūt occasiōe angelis qui peccauerāt vbi vellent punir hic vel in futuro eligerūt magis pugnam in ꝑsenti q̄ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo ba/ bilonis cum catbena ferrea vsq̄ ad diē iu/ dicij. Hec et similia multa cōtinent in pdi/ cta lege ꝑ que q̄libet sapiēs potest cognos cere fictionem q̄ nullo modo sit lex dei. Nō em̄ lex diuina consueuit loq̄ hoibus ꝑ tales fabulas. sunt em̄ sequentes machometum illi de quibus ꝓphetauit paul⁹ a veritate q̄ dem auditum auertent ad fabulas aūt con uertentur. Item dicit in libro narationū q̄ celum creatum fuit de fumo et fum⁹ de va/ pore maris et mare de monte quodam qui vocatur caph q̄ cingit totū orbez et sustinet celū. Dicit etiā q̄ sol et luna erāt equalis lu minis et virtutis et nō erat distinctio iter diē et noctē quadā aūt vice volebat gabriel et accidit vt ala sua tāgeret lunā q̄ obtenebra-

ta est sicut mō cernimus. Preterea dicit q̄ natus ē sus de stercore elephātis et mus de stercore porci et catꝰ de frōte leonis. qō narrat in hunc mundū Nā cū esset noe in archa cum filijs et animalibus qñ ibant ad secreta nature inclinabat archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer tumerent cōsulit noe dñm· qui ait vade et inclina celum eius ad foramen stercorarie et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grādis sanꝰ de stercore elephantis Cuꝫ aūt rostro forsorio grouolaret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerūt et cōsulto dño noe percussit leonē in frōte et egressus est catꝰ per nares eiꝰ et hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita

Dicit iterū in eodē q̄ deꝰ in fine mūdi occidet omnē creaturā etiā angelos et archāgelos et nihil remanebit viuū nisi deꝰ et moyses quē quidē angelus qui dicit adriel. et tūc p̄cipiet deꝰ adrieli q̄ occidat seipm quo facto dñs insulcabit voce grandi et dicet vbi sunt satrape mūdi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiā machometus scripsit librū vbi posuit duodecim milia verba stupenda et cū admīrātes quererēt vtrū omnia illa essent vera Respondit q̄ solum tria milia veritatē habebāt omia alia falsa erant. Cum igitur in predicto libro aliquid falsitatis deprehenderint dicūt sarraceni q̄ hoc dicat machometꝰ quia nō erant omia vera et istud est de illis residuū totū semp in suo robore perseverat. ita etiam faciūt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendacia cōprehēdant tamē ꝓpter quedā vera que cōtinet quasi verbū dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio xp̄i quia si in eo vnū solum verbum falsum inueniret qō absisteret de euāgelio vt dicit Augustinꝰ causa iusta esset q̄ totū euāgeliū fruolū reputaret et vanū quia modicū fermentū corrūpit totam massam secundū apostolū et hinc est q̄ litterati et magni sapientes inter sarracenos nō adhibent fidē sed fictionem doctrine aduertūt in p̄dicto libro. Cuiꝰ sunt duo signa Primū q̄ renuit disputare cū alijs sapientibus publice Secundū q̄ nolūt adduci alchoranū in publicū et dolent vehementissime cū ab alijs legit et nullomō vellēt q̄ in linguas alias et litteras trāsferet. Samꝰ ei q̄ verum aurū nec̄ lumen timet nec̄ ignē Et ideo quia xp̄iani de veritate cōfidunt q̄ fortissima est et manet in eternuꝫ libenter cū alijs nationibus de euangelio cōferūt gaudentq̄ cum ab alijs nationibus creditur et desiderant q̄ omnibus publicetur et in linguas alias trāsferatur et nō solū scripturis sed etiam picturis et colaturis publice xp̄i passionem ostendunt q̄ ab alijs nationibꝰ ludibrium et ignominia reputatur:

De malicijs legis spurcissime machometi

q Uartus passus est de malicijs legis machometi Cum deus sit sūme bonus et optimꝰ sat optima adducere secunduꝫ dionisiū si mala continet lex aliq̄ constat illam non esse a deo talis est lex machometi vt patet per totum alchoranū Dicitur enim in capitulo elbacapb et etiam in capitulo elcem quod interpretatur demōes q̄ ipsum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones aūt sunt praui et damnati in voluntate quibus nō placet nisi quod malū est igitur alchoranū est malum Preterea alchoranum est causa omniū malorum vt occasionis et rapine et periurij et huiusmodi qui quidem mala sunt. Alchoranum non solum permittit sed mandat aciem nec est excusatio q̄ mandat q̄ occidantur increduli. Dicit enim sine dubio q̄ fideles non debent occidere fidelem. ipsos aūt infideles papa occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributū est integra causa q̄ occidantvl nō occidant Preterea sicut vt in Alchorano in plurib⁹ locis legit nullū est maius malum q̄ imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que omnia redundant in deū quomō ergo alchoranū est fmo dei vt dicunt Possum⁹ aūt ostendere plura alia. Nā in capl'o elempbaal quod interpretatur lucra dicitur q̄ lucra sunt dei et nūcij. et q̄ debet deo quī taꝫ p̄ē de bis qui lucrant. Sed nunq̄d deꝰ est ita mal⁹ q̄ p̄mittit rapinā vt inde insequatur p̄tem suam sc̄z quintā partem. An ē ita paup q̄ nō bꝫ vñ alat pauperes suos sc̄z viduas et pupillos et peregrinos de quib⁹ ibi loquit nisi p̄mittat rapinā vt inde lucretur. Certe tā fecit machometus deū cōsortē sibi in malū quē nō pōt habere cōsortē in bono

Quod aũt precipiat rapinã patet alana: ꝯ vbi loquitur sarracenis in hunc modũ viri boni deum timentes factis per que vosipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusq; nomine vsq; quo vos meliores et elatiores efficiamini predatores et expugnatores estote. Proterea licet alchoranum aliquomõ proibeat rapinam vel periuriũ vel quedaz alia mala tamen ipsa probibicio est quedam pmissio dicat enim ne faciatis talia mala qui deo non placẽt sed si feceritis ipse est misere cors et miserator quia indulgebit vobis de facili. De rapina autem nibil mandat vm q̃ restituatur nec ipsi talem consuetudinem babent. Sed sufficit sarraceno q dicat non ẽ deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De periurio vero expresse dicat in capitulo clemende q interpretatur mẽsa nõ imputabit vobis deus fraudacõnem iuramẽti sed moderacõnem eius quasi dicat periurium nõ obligat ad culpaz sed ad penam et postea subdit pro trãgressione vero eius decem miserorũ cibacio seu coruz vestitio aut vnius captiui redemcio q̃ autẽ boc non valet tribus viabus ieiũabit. Ex istis sequũt omnia mala non enim timẽt rapere vel fraudare nec periurare nec seruẽt fidez tamẽ cristiani tenẽt q fides seruãda ẽ bosti et ẽt infideli. Ex supradictis satis patet q lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa

Quod lex machometi nõ ẽ confirmata miraculis

Quintus passus ẽ q lex machometi non est confirmata miraculis. Ex quo quicũq; sani intellectus potest aduertere q nõ ẽ lex dei. quãdo enim moysẽ misit deus ad pharaonem ostendit magna miracula. belias elizeus et alii pphete fecerũt magna et inaudita miracula et illi capue omnes q̃ aliquid nouitatis attulerũt mũdo crist⁹ autẽ venit proprie cũ pdigijs et signis maximis sicut etiam in alchorano dicit: Si autẽ dicãt sarraceni q plura et magna miracula fecit machometus sicut est illud de in tegracõne lune fracte et de fonte aque q̃ cum digitis suis fecit emanare bec friuola sũt et cõtra alchoranũ coruũ probibz enim machometus q nibil de eo credãt nisi q scriptũ est in alchorano de omib⁹ ynq̃t philosoph⁹ multa mentiti sunt q ne de me verũ teneatur q alchorani auctoritate fulcitur qui cum miracula non faceret ostendere volens causam deũ cõsequenter introducit dicens dñs dixit ad me ideo te miracula facere non pmitto quia ne tibi falz contingat sicut in alijs prophetis in miraculis timeo suo ergo testimonio pmittitur nullũ fuisse miraculum seu signũ. Item ipse machometus in alchorano frequenter recitat q cũ bonunces ei dicerẽt ostende signa que fecit moyses et xps et alij pphete. Respondebat quia moyses venit cũ signis et nũcij ceteri et maxime cristus qui venit cum maximis pdigijs et mundus nõ credit eis sed dicebant q erant maleficia ideo nõ permittit me deus facere miracula. non enim crederent sed veni in virtute armoruũ. Sed boc pmittitur expressum esse. mendacũ. quomõ enim non credereut ei si faceret miracula qui credidert ei sine miraculo. Talia enim mãdauit eis ad q̃ mund⁹ pronus est et currit sine aliquo miraculo et mãdato. scz q occiderent et raperent et mulieres plurimas impregnarent et q dentem pro dente et oculum pro oculo extraberent. Ad bec aũt omnia ita proni sunt mundani bomines vt vix et cũ magnis vlaonibus et iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aũt induxit pro signo q sit missus a deo in virtute armoruũ expressam continet falsitatem non enim semp fuit victor sicut moyses et thesp⁹ enoch et helias quos angelus domini semper precedit et victores fecit Machometus aũt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur sicut et alij tyranni. nam dentes eius in bello pcussi sunt et facies collisa sicut habetur in bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnũ dentem de prioribus corruit quoq; in foueam et fuit valde turpiter victus q̃uis in precedenti nocte ex parte dei sui pmissum promisisset bec in pugnatione et alia similia pte scda capitulo viij Ex quo etiã patz q nõ est miraculuz illd quod p signo induxit vz q subito magna pars mũdi ei adbesit. Talẽ enim legẽ constituit et talia mandata dedit ad que omnes pni sũt etiã sine mãdato vt superi⁹ patuit Dixit enim misit mibi deus terrere gẽtes gladio do nec testificentur q nõ est deus nisi deus et q ego suz nuncius eius qõ si fuerint pfecti sanguine

et pecuniam ſuam ſaluauerūt et inde ſarra
ceni dicūtur ſaluan. Nā quicūq; recipiebāt
mādatū machometi ipe et ſui ſaluabāt cuz
et nō occidebāt nec expoliabā tynō et ſarra
ceni nō ſarraceni vocant ſed meſſalami qō
interpretat ſaluati ipſi aūt vere credūt ſe eē
ſaluatos et deridēt xp̄ianos qui nolūt dici
meſſalami ideſt ſaluati vt ipſi ſed volūt di/
ci xp̄iani. Dū aūt plures a machometo ta/
lem ſaluationem acciperent ex p̄dicta cauſa
Poſtea fecit p̄conſari quicunq; dixerit nō
eſt deus niſi deꝰ intrabit paradiſum etiā ſi la
trocinatus fuerit et fornicat⁹ Venit aūt qui
dam ad machometū dicēs bebidorda et q̄/
ſiuit ab eo ſi hoc eſſet verū. Et reſpondit q̄
ſic et addidit etiā ſi cū precedentib⁹ bibent
vinū et etiam ſi occiderit et adiecit macho/
metos etiam ſi torſerit naſuz bebidorda ad
ea aūt omnia p̄firmāda nō oſtendebat mi/
raculū ſed nudabat gladiū. Idem habetur
expreſſius in capitulo ꝓphetaꝝ vbi ſic legit
Dixerūt de machometo ſcz aſcultaſti ſom/
nias ſeu blaſpemias vel certe poctyzas fiāt
ad nos ſaluantē cum miraculo vno oſtēde
quēadmodū miſſi ſunt et priores. Reſōdit
deſtruxit unquit deus ciuitates añ eos q̄ nō
crediderūt et qui poſſerūt vos non credide
rūt nec etiam vos miraculis credentis niſi
per gladiū vt ſicut in capitulo ꝓphetaꝝ nar
ratur. Aut ve querētib⁹ miracula fiem ab eo
et dixerūt ei. Aſcultaſti ſomnias etc. Rñdit
ſicut ſup̄. vſq; per gladiū. Audite ergo ma/
chometica ſi alchoranū viſitatis ipſe eſt qui
affirmat machometū mille feciſſe miracula
longe aūt plures ſunt quos cōſumpſit gla/
dius q̄ qui gratis eū ſecuti fuerūt Declarat
ergo ex ſupradictis legē machometi nullo
miraculo fundatā eſſe et ſic nō dicenda lex
dei. Fides aūt xp̄iana que p̄aput ardua to/
ta eſt fundata in miraculis vtilib⁹ et mani/
feſtis que nō ſolū xp̄s fecit ſz etiā apoſtoli
poſt eū. etiā doctores qui euāgeliū et aplo
rū dicta expoſuerūt et vſq; ad iſta tempora
durauerūt miracula ſcz de effugatōe demo
nū et curatōe langoꝝ et reſurrectione mortu
orū. Hec mirabilia facūt xp̄iani et fecerunt
qui dicūt xp̄z crucifixū eſſe verū et ſolū deū.
Et ſi dixerit ſarraceni q̄ iſta nō credunt nec
facta ſunt oſtendemus eis miracula magis
Conſtat etiā q̄ totus mūdus colebat idola
et maxime romani qui tenebāt monarchiaz
mūdi ibi receperūt fidem criſtianam et non
ſolū acceptauerūt xp̄m crucifixū eſſe verum
deū ſed etiaz expuerūt oēs alios deos qui
tanto tempore in idolis qui dabant eis re/
ſponſa nec imponebant eis aliqua grauia
cum fides criſtiana tā ardua et inſolita mū
do imponat vt contemnere mundum con
tempnere ſeipſum diligere inimicos orare
pro perſequentibus benefacere malefacen
tibus aliena non appetere propria largiri.
Hec omnia mundus acceptauit et ritum
preſtitū dimiſit. Aut igitur propter ſufficiē
cia miracula aūt ſine miraculo maius autē
miraculuz fuit ſi ſine miraculo et per boīes
imponētes ſimplices et paupimos procu/
rari potuit et hec fecerunt criſtiani non aliof
occidendo ſed mortem ab alijs equanimiē
tollerādo. Conſtat autem modis omnib⁹
fidem criſtianam ſtupendis miraculis eſſe
fundatam legem etiam machometi nullo
fulsi miraculo non enim indiguit. et ma/
xime quo ad carnales homines et munda
nos. Alij vero ſcilicet intelligentes literati
et virtuoſi viri et nullatenus adheſerunt fi/
dem.

Quomodo lex machometi eſt lex contra
dictionis.

Extus paſſus eſt q̄ lex machome/
ti eſt lex contradictionis. Sunt eñ
in eo innumere contradictiones de quibus
propter breuitatem octo ſubiunguntur
Primo ſe dicat eſſe generalē ꝓphetā et tñ di
cat q̄ alchoran⁹ datus eſt et arabice et q̄ ne
ſcat aliā linguā niſi arabicā. Item ſcō di/
cit in capl'o de delbadara q̄ interpretat va
ca q̄ iudei et xp̄iani et ſabei ſaluabuntur et
capitulo ad murā. dicat poſtea q̄ null⁹ ſal/
uabit niſi in lege ſarracenoꝝ. Itē tercio mā
dauit eis q̄ nō amicent cum homib⁹ al
terius ſecte verbis aſperis & verbis māſuet]
nō eñ pertinet ad boiem dirigere & ad deū
ſolū et vn⁹ quiſq; bz de ſe ſolo reddere ratō
nē et nō de alio et poſtea mādat in plumb⁹
locis q̄ occidant et expolient q̄ nō credūt
donec credāt vl' ſoluāt tributū p̄terea ipe di
cit i capl'o libē q̄ illi q̄ recipiūt ſine deo dñz
aliū tu nō es p̄on⁹ et p̄curator coꝝ ſi deꝰ re
ſeruat ſibi Et igit̄ notabil' p̄traditō q̄ ex v/
na pte auctoritate dei toties mādat q̄ occi
dāt incredulos et ex alia pte deꝰ mādat q̄ etiā

pro tāto ſcelere nullus ē procuratio ad pu/
niendū ſed ſoli deo reſeruant Item quarto
machomet⁹ in capitulo zalt teneūtur in fine
iactat ſe qꝫ ipſe non eſt de cōpellentibus ſz
quomodo non eſt de compellentibus qui
mādat qꝫ nō credentes occidant et expoliē
tur. Item hoc in capitulo de vaca concedit
zodomiam tam cū maſculo qꝫ cum femina
dicit enim ſarracenis qꝫ nō polluant ſe cuz
infidelib⁹ non credant et de mulieribus di
cit mulieres veſtras aratura veſtra arate eas
vt vultis. et tamen in eodem capitulo pu⁹
dicat qꝫ illi zodomite tempore loth operati
ſunt ab bominabile vicīū et pſtis natiōib⁹
inſuetum. Item vi. ipſe dicat qꝫ noe abrabā
yſaac et iacob et filij eoꝝ fuerūt ſarraceni et
tamen ipſe dicit qꝫ mandatum eſt ei qꝫ ipſe
eſſet primus ſarracenus. Preterea cōſtat qꝫ
non fuerunt ſarracenī qꝫuz ad ntū nō poſt
qꝫ fuit data lex ſarracenoꝝ. lex āt ſarracenoꝝ
eſt alcboranū quod quidē fuit datum poſt
legem moiſi et euangeliuz ſicut habetur in
alcborano ymmo nō ſunt adbuc ſeptuagēti
lxxxxv. anni qꝫ fuit machometus cū ipe ve
nerat anno domini. ſexcentos lxvi. ſicut pa
tuit ſupra conſideratōne prima articulo iij:
Conſtat tamē qꝫ noe abrabā yſaac et iacob
fuerunt ante legem moiſi et euangeliū. Itē
vij. ipſe dicat qꝫ deus ꝓhibuit augunuz: et
tñ ait auguncmini ſi aliter nō poteſtis in
ſaſſura datili et qui hocnon fecerit anathe
ma ſit. Item viij. ipſe dicat ſe miſſum arabi
bus quia nunqū non habuerunt dicat enim
qꝫ alcoranū datū eſt eis ſolū in lingua ara/
bica. dicat eñ ſe neſcire aliā linguā niſi ara/
bicam. Unde cū adbeſiſſent ei quidam ba
chera iocobinus et ſalon pſa et abda alba
de pſide filius ſeleā iudeus et quidam di/
cerent qꝫ ipſi inſtruebant eū. ecce ceadit in
faciem ſuam et cōtracte ſunt manus eius et
pedes et ſocij cooperuerunt eū veſtib⁹ ſuis
et ad ſe rediens dicat deus miſit me compe
vos de ſermone quem dixiſtis qꝫ tales me
docerent legiqꝫ eis vnam lectionem alias
ſententiā que eſt in fine lectionis elnacl qō
interpretatur palma que ſic dicit. Sam⁹ qꝫ
ipſi dicent qꝫ inſtruit eū homo lingua autē
qua loquerēt ei pſica. hoc āt arabica patēs
eſt. et et hoc dicat quō poteſt eſſe qꝫ illi inſtru
ant me quoꝝ vn⁹ pſcaut⁹ eſt et aliter ebreus
q̄ dixerūt ei pōt eē qꝫ lingua ſua nbiloquaē
et exponūt tu linga tua oīa notifica bāc in
uenit reſpōſionē. ⁊ q̄ non poterat inſtrui ab
hebreo et pſa q̄ fūt ꝓpinq̄ quō poterat ali⁹
valde remote lingue iſtruere. Ipe tñ p⁹ dicē
ſe cē miſſum ad vniuerſitatē gēaum. Sed
quō ibit ad oēs gentes in ſeptuaginta lin/
guis qui neſcit recitare ſuū ſermonē niſi in
lingua arabica. Dicit tamen vnde habetur
in libro ꝓphetaꝝ qꝫ dicit ei de⁹. nō miſim⁹
te niſi ad vniuerſitatem genciū et igitur ma
nifeſta ꝓtrarietas et apertum mendatiuz qꝫ
ſit miſſus ſolis arabibus et oibus gentib⁹
Non igitur alcboranū eſt lex dei in qua tot
ꝓtraditiones inueniunt. Unde ſententia ē
machometi in capitulo elneſa quod interꝓ
tatur mulieres qꝫ ſi iſte alcboranus nō eſſet
a deo inuenirentur vtiqꝫ in eo cōtrarietates
multe. Sua igit ſententia ſit in deſtructōnē
ſue legis quia ex quo vt viſuz eſt multe ma
nifeſte cōtrarietates ſunt in eo nō eſt lex dei.

Quod lex machometi non eſt lex dei q̄a
in multis eſt per hominē reuocata et qꝫ dya
bolus fuit principalis actor alcboranī

Eprimus paſſus eſt qꝫ lex macho
metī nō eſt lex dei qꝫ eſt in plurib⁹
per hominē reuocata Uñ nō eſt tale examē
legis ſarracenoꝝ inter eos quale inter xpia/
nos ſepe fit per ꝓſilia generalia vbi veritas
fidei repetitis ignib⁹ luce clarior innoteſcat.
Cum ſarracen qui eius noticiam habēt ꝓ
autentico tenent actum factū per machome
tū abdulbaqui qui erat alpharā in ciuitate
q̄ dicit malaga q̄ refert in ſuo libro verſuuz
reuocatoꝝ. qꝫ cū ipſe vidiſſet multos loci/
tos fuiſſe in mō quo aliq̄ verſus alcboranī
reuocabant et qꝫ null⁹ in hoc fecerat finē qꝫ
recedēdo a pdicta ciuitate ꝙgregauit docto/
res regule qui ei auxiliū dederūt cū actori/
tatibus et libris antiquoꝝ magiſtroꝝ et qꝫ
ſic ꝓpoſuit breuianū cernitiſimū de eo qꝫ bre
uianū reputat inter doctos magnū on⁹ le/
gis machometi et nō minus ꝓiudiciū quia
oñdit alegando ſup eo alios paſſus alcbo
rani. qꝫ in ipomet alcboranō quod tenetur
ab oibus ſarracenis ꝓ lege ſua data a deo
ſunt reuocati. cc. et. xxvij. verſ⁹ de q̄b⁹ratiōe
genere ſunt reuocati cētū. xxiij. verſ⁹ ita qꝫ
ſarracen facēdo guerrā ꝓtra nō ſarracenos
ipi ꝓtradicūt legi ſue in cētū xxiij partib⁹.

verbum est magni ponderis dicere sunt re
uocati. Aliud est concordare vnum passuz
cum altero exponēdo et declarādo quomō
in suo casu intelligitur vnus pass⁹ et in alio
alius sicut cū in multis passib⁹ videtur esse
contrarietas inter doctores xp̄ianos fit stu
diose et autentice per generalia cōsilia et scōs
patres habita examinatione lōgo tempore
cū cardinalibus patriarchis archiepiscopis
episcopis et doctoribus ac multis literatis
sue curie et extra. Sed quod aliquod consi
lium vel papa dicat q̄ aliquis passus cuā
gelij sit reuocatus alienum est a suo propo
sito et omnium xp̄ianorū q̄ in lege dei fiat
sicut in legibus ciuilibus vel in aliquibus
canonibus seu decretalibus specialiter in re
gulis cancelarie per quas expediūtur bulle
exeuntes a romana curia quarum sequens
papa a ꝓpbetib⁹ quas vult reuocat. vel sic
foris regni castelle et ordinationibus quia
aliqui reges faciunt aliquas ordinatio
nes ad quas magis attendunt q̄ ad anti
quos foros et hoc est quia reuocare legem
spectat ad suum factorez vel ad equalē seu
maiorem potestatem habentē. Quomodo
ergo p̄t reuocari lex que putatur esse dei per
aliquem aliū quia si verus est q̄ essz dei nō
dico per hominem sapientē sed nec per dia
bolū vel aliquē angelū nec per oēs diabo
los boies et angelos simul in vnū conuen
tos. Sz ad reuocandū tot vers⁹ libri alcho
rani nō fit mētio q̄ fuit facta cōgregatio vni
uersalis ex pte omniū sarracenoz et q̄ ma
iores eoz congregarentur requisiti. ꝙ habēt
pro autentico dictum vni⁹ alfaqui. qui dicit
et non ꝓbat nec forte suo tempore fuit ma
nifestū q̄ petierit cōsilium super eo a docto
rib⁹ regule. Ex quib⁹ satis clare patet legez
machometi nō esse legem dei qz nec autenti
ce examinatur ymmo per vnum sarracenuz
in plurib⁹ reuocata et si vn⁹ diabolus liczz
sit hominibus ꝓtrarius quia eos respicit vt
inimicos cū hoc sit eius ꝓprium officium
non tñ est ꝓtrarius alteri diabolo quia si sic
tam esset in se diuisus belzebub non posset
stare regnum ei⁹ cū omne regnū in seipsum
diuisum nō sit stabile Quō ergo p̄t dici q̄
sunt tot versus alchorani reuocati cū oibus
sarracenis dicat liber a deo reuelat⁹. cuz erḡ
vnus diabol⁹ non sit alteri cōtrari⁹ et min⁹
vn⁹ angel⁹ alteri multomin⁹ de⁹ sibiipi Et
cū omnes sarraceni habeant ꝓ autentico q̄
quedā dicta alchorani sunt aliis contraria.
et ideo multa illoz reuocata nec debeat eis
dare fides videant sapientes sarracenorū p
quē doctorū lex eoz debet dici ꝓposita et cū
non a deo propter ea que dicta sunt. Relin
quitur q̄ q̄ a diabolo magistro machometi
an⁹ officius est falsa veris immiscere. et dul
ci melli venenū quia si sic est q̄ est in se con
traria ꝓtentō in ea in parte existente vero et
in parte mendacio dici potent auctor ei⁹ nō
verax sed mendax et q̄ debet attendi men
dacium est multum periculosum quia et ta
libus tam magnis et tam preiudicialibus
et damphosis mendaciis sicut sunt multa
ꝓtenta in alchorano condēpnancia animas
suorum credencium in speciali hoc q̄ non
obstante quacunq; ꝓtraria ratiōe in alcho
rano licet dicta per michaelem per gabrielē
per deū per suos angelos et nūcios p̄cipiūt
fieri guerraz contra oēs qui non tenent par
tem suam et non specificatur hoc quid conti
neant alij versus reuocati in multis grauis
simis et periculosissimis Sed cū hoc sit cer
tissimum q̄ deus per sua naturam non pōt
esse mendax. angelus bonus similiter quia
confirmatus in gratiam dei. sed potest esse
et est mendax diabolus et homo. Si ergo
lex machometi secundum dictū illius alfa
qui et doctorū regule est cōtraria sibiipsi et
ideo non data a deo nec ab angelo bono,
sequitur conclusio ex hac ratione quadrimē
bri sufficienti et hanc rationez facit domin⁹
cesarien⁹ magister iohannes de. Segobia
in tractatu ꝓtra sarracenos Est ḡ principalis
actor alchorani nō hō sz diabol⁹ q̄ ex inui
dia ꝓpria et ex pmissiōe diuina ꝓpter pecā
ppli ꝑualuit inchoare solēpnit̄ et efficaciter
phidiaz antixp̄i qz videns diabol⁹ fidem xp̄i
crescere in ptib⁹ orientis et q̄ idolatria iā de
ficiebat deuicto cosdroe rege psarū et medo
rū per eraclium regē xp̄ianissimū et q̄ ipe era
clius dishonorat excelsā turriz q̄ ipe cosdroe
edificauerat ex auro et argēto et lapidibus
pciosis et q̄ crux xp̄i iā tm̄ erat p eraclium ex
altata et ap̄li⁹ exaltāda et cū non possz ipe
diabol⁹ iā ampli⁹ defendere plures dos nec
totaliter negare legē moysi et cuāgelium xp̄i qō
iā diulgatū erat p totū mundū. cogitauit p
fectoz legis q̄si medie inter nouū et ver⁹ dape
mundū et ad h̄ exequēdū assumpsit q̄ndā borz

diabolicum nomine machometuz ritu ído latram fortuna pauperum mente superbiſſimū et maleficijs famoſum vt ſup̄ viſuz ē Et quidem libencius aſſumpſiſſet diabol⁹ hominem bone fame. ſi fuiſſet permiſſius. ſicut et libenc⁹ primū attemptaſſet hominē per aliud animal in quo ipſius malicia ſceleretur q̄ per ſerpentem ſi fuiſſet p̄miſſus. ſz non permiſit diuina ſapiencia niſi vt talem aſſumeret et per talem hominem mundum inuaderet vt mūdus de facili aduertere poſſet qualis eſſet lex data per talem legiſlatorem.

De fundamento legis machometi.

Quarta conſideracio eſt ſcire in quo ſarracen⁹ firmāt ſue legis fundamentum. Et patebit q̄ nihil reale habent ſ totū eſt fictuum et fabuloſum et tam manifeſte mendaciuz q̄ vnuſquiſq̄ ratione capax aduertere potent banc legem nulli⁹ firmitatis exiſtere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filioz iſrabel laus eius ſit qui tranſire fecit ſeruū ſub vna nocte ab oratorio elbarā que eſt domus mecq̄ vſq̄ ad oratorium remotiſſimū que eſt dom⁹ ſancta in iheruſalē quam b̄ndixim⁹. Expoſito huius ſentencie eſt in libro q̄ dicitur arabice balma berig quod latine interpretatur in altum aſcēdere et ideo vulgariter dicitur ſcala machometi in quo ſunt octuaginta quinq̄ capitula in q̄bus narrat fictionem quandā ſui aſcenſus et deſcenſus. Ex quibus omnib⁹ breui ſimula compilaui intentū ſuū circa ſue legis fundamentum Dixit ergo narrans fictionē ſuā ſic. Cum ego machomet⁹ eſſem mequa in domo mea et iacerez in lecto p̄prio iuxta vxorem meam poſt multam vigiliam in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi et ſtatiz venit ad me gabriel angelus q̄ ſub hac forma ſe mihi oſtendit quia facies eius erat alba pluſq̄ lacan nix aliqua et capilli erant rubicundiores corallo multo etiaz rubicūdo habebat ſuperalia valde ampla et os pulcherrimum et bene formatum dētes quidem albos et valde claros et idutus veſtibus omni re albioribus ac ditiſſime operatus cum perlis et lapidibus preciosis antcus erat duabus zonis auri puriſſimi et earum quelibet ampliox grandi palmo man⁹ ipſius rubicunde quēadmodū ignis et tale ac pedes viridiores omni ſmarado dixitq̄ mihi. Machomete ſurge veni poſt me ſtringens te zona et circumuoluens caput tuum atq̄ corpus tuella tua alba quia deus vult tibi multa ſue potencie ac ſecretorum ſuorū mirabilia oſtendere in hac nocte. Cuz ergo ſurgerem ac venirem ad portā domus mee reſpiciens vidi q̄ gabriel tenebat per habenas quandam beſtiam q̄ michi adduxerat cui nomē erat alborac que talis erat forme. Erat enim grandior azino et paruior mulo habebat faciez hominis et crines eius erāt de perlis pectus autem de ſmarado cauda de rubino oculi claniores ſole pedes et vngulas habebat ad modum camele. Hec beſtia erat zellata quadam zellac ſic mirabiliter cum perlis et preciosis lapidibus operata q̄ nullus eſt qui dicere poſſit. Multa alia dicit de ornamento huius beſtie. Sequitur et hec beſtia tota circundata erat angelis qui cuſtodiebāt eā. Tunc dixit mihi gabriel machomete aſcende ſuper beſtiam iſtam et equita et cū appropinquarez beſtie vt equitarem noluit ſuſtinere. Et angelus dixit ei Alborac motare quiete et ſuſtine q̄ hic equitet ſuper te quia iuro per nomē dei q̄ nūq̄ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante ſeculo equitabit. Tunc beſtia illa dixit quis eſt ergo iſte Et gabriel reſpondit et dicēs hic eſt machometus dei nuncius et prophēta magn⁹ et cum beſtia hoc audiret ſtatim quieta manſit et equitauit gabriel vero michi ſcandile tenuit ſue ſtaffam et confeſtim alborac ire cepit ita cito atq̄ ſuauter q̄ nullum os hominis hoc dicere valeret ego namq̄ reſpiciens paſſus eius vidi q̄ ita magni erāt q̄ inter vnum paſſum et alium erat tantum ſpacij q̄tum poſſit homo longius p̄prijs oculis reſpicere a remotis. Et ibat directe verſus templū iheroſolimitanū et gabriel veniebat a dextris meum. Et audiui quandam vocem bis michi dicentem ba.ba. machomete expecta me et ego nichil reſpondi Deinde vidi quandam dominaz pulcriorem quaz vmq̄ vidi que mihi viabus dulciter damās dixit ba.machōcte aliq̄ulū me expecta et ego cū appropinquiſſē et vellet mihi loq̄ nō modicū dedignat⁹ reliq̄ eā Dixitq̄ mihi gabriel mō cognoſco magnā i te ſciaz fore

et dicam tibi quare scias q̄ vox illa que primo te vocauit erat lex iudeox et si respōdisses ei omnes tue gentes iudei facte fuissent Vox vero scōa. lex xp̄ianox fuit qui si respōdisses oēs tue gētes fidei xp̄iane adhesisset sed domina illa cunctis induta coloribus que postremo te vocauit est mundus iste q̄ delicijs oibus plenus extat et q̄ expectasti eaz scias vero quia gentes tue pl⁹ solacioz pluscz deliciarū habebūt q̄ omnes alie gētes que vmq̄ in p̄tento fuerunt vel sunt in futuro sz quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respōdere curasti tu magis sine peccato eris q̄ fuerint oēs alij ꝓphete hactenus vl̄ qui in posterū subsequūtur quo dicto tacuit et duxit me in templū. et postq̄ fuimus añ portā templi p̄cepit mihi vt descenderez ad quēdā nigrū lapidē vbi soliti erant ꝓphete descēdere et descendi et cū descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapidem p̄notatū et accipiens me p̄ manum duxit in templū in quo inueni oēs ꝓphetas stātes in circuitu tēpli deinc⁹ quos deus illuc venire pro me honorādo et exire de eox fecerat sepulcris stabant quidez oēs me expectādo erecti super pedes suos et quz viderūt me cuncti orōes facere ceperūt. Tūc gabriel mihi dixit: Veni machomete et fac orōnez prius q̄ alij quia tu es rex ꝓphetarū omniū et cunctarū gentiū dñs quod audiēs misit me añ et fec duas orōnes satis leues Deinde erexi me super pedes et statim oēs ꝓphete me salutauerūt gaudentes et mihi magnū honorē cōtulerūt et amplexātes me dixerūt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ michi p̄parauerat et meo populo vniuerso et pro me deinde omnes deū rogauerūt. Alibi dicit in. ij. libro doctrine sue q̄ inuenit ibi. Abrahā moyses et ihesum filiū nave et dicit q̄ moyses obtulit sibi vnum vas plenū vino. et abrahaz aliud plenum lacte. et ihesus aliud plenuz aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocē quādaz corā oibus astantib⁹ celitus dicentis mihi Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peribis Si aūt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cū oibus tuis ad deū imperpetuū dingeris. Et cū machometus p̄dicaret hoc fundamentū in ibrim cunctis astantibus in ꝓfirmatione sue fictionis addidit moyses erat rufus et crispus. ihesus filius marie erat flau⁹ capillis et medie stature et videbantur ab eius capite aque ꝓsilire et cū aqua nō erat ibi. Abrahā erat pro certo mihi similis. Sequit in p̄dicto libro scale machometi per actus orōibus in tēplo vt supra. Ecce gabriel per manū me accipiens duxit extra templū et ostēdit mihi quādam scalaz que durabat a primo celo vsq̄ ad terram vbi stabant. Erat enim scala illa pulcrior res q̄ vmq̄ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illum ad quem descendera ego primo et primus grad⁹ erat de rubino. Secundus de smaragdo Tert⁹ de perla albissima et quilibet alioz de lapide p̄cioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tam ditissime q̄ nullum cor hominis cogitare hoc possit et erat circundata angelis qui custodiebāt eū. Gabriel quoq̄ me per manū accepit et eleuans a terra posuit me super primū gradū scale et dixit mihi. Ascende machomete et ascendi et gabriel mecū similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. et ꝓcedens per scalam vidi quēdam angelum valde magnuz qui super cathedraz sedēs tenebat in manu sua tabulam quandaz que ab oriente durabat vsq̄ ad occidentem qui vna hora tabulam respiciebat et alia mundū et p̄cepit michi gabriel q̄ salutarem eū quia magnū tenebat locū coraz deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationez capite suo et non tm̄ ore. Et dixit illi gabriel quō non salutas hoiez meliorem de mūdo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic ē gabriel respōdit hic machometus nūcius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus Et gabriel dixit vtiq̄ sine dubio et statim me salutauit angel⁹ dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi p̄paraverat. Dixit etiaz adhuc angelus ille q̄ ego eraz alcoz et honorabilior nuncijs omnibus et deinde cunctorum dominus populorum. Et addidit Scias machomete q̄ populus tu⁹ erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et pl⁹ durabit quam omnes alij populi vniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo q̄ vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel michi dixit q̄ ille erat angelus mortis. Quo audito mox versus ipsum iui et dixi:

Es tu angelus mortis qui respondit vtiq;. Postea quesiui ab eo rogãs q; diceret mihi quomõ ipse de corporibus hoim animas extrahebat. Qui respondit. Scias macho/mete q; ab illa hora qua: Adã qui fuit pri/mus hominũ creatus est a deo et posit⁹ sup terram dedit mihi de⁹ hoc officium vt extra bam aias de corporibus hominuz vsq; ad venturã iudicij diem magnam ita q; nemo viu⁹ remaneat excepto solũ deo et me etiaz cum eodem debet namq; postea deus mihi animã meam extrabere ac ipse post moduz sine fine solus in vita perdurabili remanere Et quesiui ab eo quomõ cognosceret q̃ aie iture essent in paradisum et que in infernuz Et respondit machomete nõne vides tu q; nomina cũctoz hominũ qui quondam fue runt et qui modo sunt et erunt vsq; in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiam mors quã habitur⁹ est ip soz quilibet nec non et bonum et maluz qõ deus iam illis ꝓparauit iuxta mentum sin gulorum. et ideo bene scio qui eoz in para/disũ et qui in infernũ sunt iturn. Narrat etiã ibi modum quõ mittit angelos bonos pro bonis et malos pro malis et quõ extrahit animas bonoz cum dextera et animas ma loz cum sinistra. Sequit et profectus inde vidi alium angelũ ita magnum q; tenebat caput suũ supra celum et pedes eius in abis suz q̃ fact⁹ erat ad modũ galli cui deus oste dere t omnes horas quibus fieri orationes debebant. Nam cũ tempus erat orandi ve/niebat quedam vox de celo dicens tu crea/tura que deo es obediens precipio tibi q; laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat benedicatur deus rex sanctissimus angeloz et animarum et creaturarũ omniũ quo dicto galli qui sunt in terra hoc audien tes ꝓfestim cantabant omnes et deũ cantã do laudabant dicentes in cantib⁹ suis vos omnes qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsum qm̃ idez potens est sup oẽs res et ipse fecit eas etiaz et creauit. Et pfect⁹ inde vidi quendã alium angelum cui⁹ me/dietas erat ignis et medietas niuis nec tñ ignis destruebat niuẽ nec ecõtra qui etiam laudabat deũ orans q; sicut in eo cõiunxe/rat ignem et niuem sic pungeret corda gen tium que sibi obedientes essent. Et ꝓcedẽs inde vidi aliũ angelum ita magnũ q; eius magnitudinem dicere non auderẽ salutaui eum. sed ipse in orãtibus existens non mihi respondit dixitq; sibi gabriel. Quare nõ sa lutas meliorem hominẽ vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel an gelo hic est machometus quẽ vides. Et ille Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respõ dit vtiq; vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos primo videram salutauerunt me et dixerũt mihi valde bona noua de mario bono quod ꝓparauit mihi deus. Et pfect⁹ inde vidi aliũ angelũ mirabili mõ magnũ qui sedebat sup sedẽ et tenebat intra man⁹ suas pilam q; maximam cũ quasi ipse solũ vnum ictum daret celum destrueret atq; ter ram et cum gabriel pilã respiceret eandem statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur plo/ras. Et ille machomete Dicangel⁹ thesau/rarius est inferni. Quo audito iui vers⁹ eum et ipsum salutaui Ueruntamẽ ipse mihi nõ respondit Gabriel aũt dixit. quõ non respõ des melioni hominũ q; vmq; fuerit adhuc missus Et respondit sicut supra dictum est de alijs Et addit q; illi qui de populo meo in inferno extiterint minus penarum habe bunt q; alij vniuersi et rogaui eum vt mihi diceret quõ infernus factus est. et statim sic mihi narrare incepit. Scias machomete q; quõ infernus primo factus est. de⁹ fecit ac/cendi ignem super eum septuaginta milib⁹ annoz quousq; factus est tot⁹ rubens igne illo. Postea vero super illũ ignem fecit sup accendi per tantũdem temporis aliũ donec totus factus est albus. et post hunc ignem fecit adhuc aliuz superaccendi similiter per alia septuaginta milia annorum ita q; tot⁹ niger factus est et plusq; aliqua res obscur⁹ ignis aũt iste semp in seipo ardet mirabili modo fortiter sed tamen flãmaz aliuz non emittit. Quesiui iterum ab eo similiter quõ facti sunt angeli inferni et quam vitam du/cunt Et respodit scias q; de⁹ creauit eos oẽs de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola de igne exirent subito morerentur nec poliẽt sine igne viuere sicut nec pisces etiã suie aq̃. Et similiter creauit eos deus mutos et sur dos et misit in corde eoz tñ duricie et cau/elitatis q; hoc nemo recitare valeret nesciũt enim quicquid aliud facere ꝓterq; torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos de⁹ mutos et surdos ne audirẽt voces

seu lamenta peccatorū cum ipsos affligunt Et similiter fecit eos ita crudeles q̄ si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis p̄tendere ipsi neq̄ de peccatoribus neq̄ de solo humilitate curam habeāt aut vllā etiā pietatem. Nam preter penam ignis inferni quā sustinent peccatores habent penā aliā valde crudelez quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et maleant dumter peccatores ꝓpter maximā crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidem in infernum angelos uostros fortes et duros atq̄ crudeles vt nostra mandata facient et obseruent ipi quoq̄ nobis obediunt in omnib⁹ que mandamus. et cū thesaurarius mihi hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore pauescentes nō modico.

Et vltra ꝓfecti sumus quousq̄ venim⁹ ad primum celum et hoc dicatur celum lune quod totum erat ferreum et habebat tantuz spissi in soliditate quantū possit homo ire in quinq̄ annis et tāunde spacij erat inter ipsum et alium secundū celum Gabriel aūt pulsauit ad portā et statz venit ad nos quidam angelus ita magnus q̄ ipse in longitudine habebat spaciū inueris hominis ꝑ mille annos. et tantūdem in latitudine. vidimus etiam portas celi q̄ mirabiliter pulchre erant et multos etiam angelos custodientes eos qui erant valde bene ac diuisime ornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cū vellet facere q̄dā angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecum. Qui respondit. mecuz est machometus ꝓphetarum sigillum olim et eunctoz dominus nunctoz et volumus ibi intr⁹ intrare. Hoc aūt dicto mox nobis porte apte sunt et intrauimus et cum introissem⁹ oēs angeli qui erant ibi salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus nō modicum sum gauisus. Et respiciens vidi q̄ ipsi habebant facies hominū et corpora ad modum vaccarū habebant etiaz ad modum aquilarum alas et erant hi angeli numero septuaginta milia quorum quilibet habebat septuaginta milia capita et q̄libet caput septuagenta milia cornua. et q̄libet cornu septuaginta milia nodorum et inter vnum nodum et alium erat spaciū inueris bois per quadragunta annos. Vidi adhuc plus q̄ in quodlibet predictorum capitum erant septuaginta milia facierum et quelibet facies habebat septuaginta milia orum et quodlibet os septem milia linguarum. et quelibet ex linguis illis sciebat septem milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milib⁹ horarum in die. Vidi etiaz inter angelos illos duos homines sedentes super duos sedes dantatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum q̄ facierum forma habebant em̄ capillos suos omnes albos ad moduz nuis et barbas etiam magnas in eundez modū albas et vestimenta ipsorum erant ita albissima q̄ vix poterat homo respicere ipsa Nā circa ipsorum capita valde maximam claritatem habebant. Et quesiui a gabriele q̄ illi essent. qui respondēs ait. Scias machomete q̄ ille qui sedit in inferioti sede vocat iohanna ibui zacharia quod interpretatur iohannes filius zacharie Est enim hic ex dei prophetis vnus. Ille tamē alius qui alq⁹ sedet vocatur. Ysa ibmmanuem quod interpretatur ihesus filius marie. Dic enim ihesus spūs dei est et ipsius etiam genitus verbo fuit Quo audito iui vers⁹ eos et ipsos etiā salutaui Ibidem tandē quesierunt a gabriele quis ego essem gab riel autem nomen meum dixit eisdem ac ipsi cōfestim saluta uerunt me et dixerūt etiā michi valde bona noua de maximo bono quod deus mihi ꝑ parauarat Quib⁹ visis pcissimis inde quo usq̄ peruenim⁹ ad scōm celū quod totuz erat ereum et habebat in spisso tantū spacij quātum posset homo ire in quingentis annis et tantūdem inter ipsum et aliud celum erat Gabriel vero pulsauit ad portā et ꝓfectuz venit ad nos quidā angel⁹ qui aperuit nobis eā et hic angelus ita magnus erat q̄ tenebat caput suum vsq̄ ad celū septimū et pedes suos etiam vsq̄ ad fundū terre Hic narrat q̄ vidit angelos qui septuagesies mille sies habebant maiora corpa q̄ habuerunt alij angeli quos viderat in alio primocelo et quō salutauit eos et q̄liter ipi precognito suo noie ꝑ gabrielē salutauerūt cū sicut supdictū est Narrat etiā q̄ vidit inē eos ioseph filiū iacob etate senē et sedentē in dantatis sede quē cū salutaret et a gabriele cognosceret q̄ eiz machomet⁹ dixit q̄ ipse etiā saluta uit eū et dixit ei bona noua ꝛc. Profecti et

go inde puenerunt ad tercium celum quod totum dicit fore argenteum et q̄ habebat in spisso spacū trium hominis per quingentos annos et tantūdem etiā inter ipsuz et quartum celum. Narrat hic quō vocante ad portā gabriele venit ad eos quidā angelus ita magn⁹ et fortis q̄ si aliquis ponēret super palmā eius totū mundū cū omnibus que in eis sunt nihil inde sentiret Dicit etiam q̄ vidit ibi angelos valde magnos habētes facies vaccaz et manus dantaris ordinatas per acies et ita strictī et conūcti q̄ homo non posset solū pilā mittere inter eos et quomō eos salutauit vt supra. Dicit etiā q̄ vidit inter eos enoch et helyā sedentes super sedes dantaris et quō gabriel nomina uit eis nomen machometi et ipi suo nomine audito qualiter eū salutauerūt vt supō. Perueniens ad quartuz celū dicit q̄ erat totū de auro purissimo et q̄ habebat tantum de spisso quātuz homo posset ire in quingētis annis et trīm inter ipsuz et aliud quintū celū Dicit etiam q̄ pulsante gabriele ad portaz venit ad eos vnus angelus qui ita magn⁹ erat q̄ super polliceē dextre sue man⁹ tenebat oēs aquas dulces et super pollicem sinistre amaras Dixit iterū q̄ vidit ibi septuaginta milia angelorz qui oēs habebant facies aquilarum et eorum quilibet septuaginta milia alarum et quelibet ala septuaginta milia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat septuaginta milia cubitorz inter quos dixit se vidisse aaron sedentē in sede dantaris diademate splēdido coronatum et quō salutauit euz vt supō Jn quinto celo quod dicit totū esse de peria et habere tantū spacij in spisso sicut est trium hominis per quingentos annos et tantūdem inter ipsum et celum sextum vocante gabriele assert q̄ venit ad eos quidaz angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorz et in quolibet brachio septem milia manuū et ī qualibet manu septez milia digitorz et q̄ quilibet illorz digitorz laudabat deum septē milib⁹ hominū in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorz quorz facies erant ad modum vulturum et quomō salutauit eos vt supra Et inter eos nam at se vidisse moisē pulcherrimū sup sedē dantaris sedētē et quō salutauit eū et qualiter cognito ei⁹ nomine a gabriele eis dī Saas machometc q̄ de⁹ te vult et pplm tuū magnis iciunijs et nō paucis oīb⁹ onerare tu aūt roga ipm vt alleuiet ea tibi qz pplis tu⁹ aliter sustinere nō possz Jn sexto celo quod dixit totū eē de smarado et habere in spisso iter quigētorz annorz et tantundē trium hominis inter ipm et septimū celū Narrat etiā q̄ gabriele pulsante ad portā venit ad eos quidam angel⁹ qui septuagesies milies erat maior q̄ aliquis ex alijs quos primo viderat et q̄ talis erat ei⁹ magnitudo q̄ si ipse vellet facere celū absorberet atqz terrā et null⁹ q̄p pe psentiret Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos q̄ septuagies milies maiores erāt oīb⁹ prius visis et q̄ oēs erāt de smaragdis et perlis et de rubinis auro et argento intermixtis et equ⁹ gabrielis erit similē inter eos Dixit q̄ salutauit eos et ipi noie suo a gabriele cognito etiā salutauerūt eū etc vt supō et inter eos se dixit vidisse. Abrahā in sede maiestatis fulgentez plus q̄ sol. et quō salutauit eū et ipe a gabriele cognito ei⁹ nomine dicit q̄ salutauit eū et dixit ei inter cetera. Saas machometc q̄ de⁹ multū te diligit ac te inter alios nūcios suos p̄colligēs amore tui valde pplm tuū amat dico nāqz tibi q̄ paradisus tot⁹ est plen⁹ bijs verbis salz zogbay balla bille dille balla qō interpretat sit bonor et laus deo et sibi gras reuelam⁹ qz nō est deus alī⁹ preter eū nec est virt⁹ aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atqz magni et dicit q̄ rogauit eū abrahā q̄ moueret pplz suū et diceret frequēter verba illa et q̄ diceret etiam populo suo q̄ mun paradisi sūt de auro purissimo et menta de auro puro et calz de musto et q̄ hic paradis⁹ erat p̄paratus sibi et omnib⁹ credētib⁹ et tenētib⁹ legē eius. Jn septimo celo quod totuz dicit esse de rubino dantissimo et rubicundissimo et habere in spisso iter quingentorz annorz et tantundē inter ipm et octauū celū. Narrat q̄ pulsante gabriele ad portaz venit ad eos quidā angelus quē nemo qualis erat recitare valeret nisi solū de⁹ qui ipm fecit et creauit Dixit etiā q̄ cū introisset vidit quosdā angelos quorz magnitudinē et formam recitare nō audet qz de⁹ sibi inhibuit ne alicui vnquā reuelaret dicit tm̄ q̄ habebāt oēs oculos elevatos ad deū et laudabāt deum et q̄ surrexit inter eos vn⁹ qui erat celi almocadē qō interpretat arabico eloqo velud

ille qui vocat sarracenos cū orōes suas facere debēt et tā cito cū surrexit ad orationes vocare cepit dicēs balla buba kibar quod interpretat magnus est de⁹. Post hoc autē dixit le bille balla illala qō interpretat nō ē de⁹ ali⁹ nisi de⁹ Dixit etiā adhuc barsedu le bialla billa la. qō interpretat testificemini similiter machometū nunciū dei esse. dixit etiā postea ba ya lasala babya lalpbala qō interpretatur venite ad orōnes vestras et ad pfectum vestrū et dixit q ipse fecit simul cū illis angelis duas orōes paruas et gabriel dixit sibi qō de⁹ pfecerat eū super oēs alios nūcios et sup oēs quos viderat septez celis supius enarratis. Dixit etiam q inter illos angelos vidit adā senem in sede dantatis sedentē coronatū corona dantatis punisi me et quō eū salutauit et adā eius cognito nomine a gabriele qualiter etiā ipsum salutauit et inter cetera dixit Seas machomete tu q pater est filioz meoz q padis⁹ claus⁹ ē et q necz ppheta necz bō alius introibit quousqz tu ibi seas et popul⁹ tuus statuit quoqz dōs ita esse. In octauo celo quod dicat totū esse de vno topasio pulcherrimo ad videndum mortalibus incognito qō habebat in spissio iter quingentoz annoz Narrat q pulsante gabriele ad portā venit ad eos quidā angelus de claritate tot⁹ an⁹ clantas septuagies milies maior erat q dantas solis et q habebat angelus ille septuaginta milia capitū et quolibet caput septuaginta milia facez et quelibet facies septuaginta milia oculoz et quilibet ocul⁹ septuaginta milia pupillaz et quelibet pupilla tremebat septuaginca boraz in die territa dei metu dixit etiā q vidit ibi alios angelos qui erāt septuagies milies maiores oībus alijs supra dictis et vidit ibi quasdā kamnas que seperabāt inter angelos et dēū numez autez illoz angeloz dicat q nemo nouit nisi sol⁹ deus Alter⁹ dicat q intrauerūt primā separationem kamnaz que erāt septuaginta et venerūt ad aliā separationem aliaz septuaginta diuersoz colorz et sic de septuaginta in septuaginta quousqz puenerūt ad alias septuaginta separationes que oms deplus. Et dixit q inuenerūt alias septuaginta separationes aque et tondez nuis et tondē grādinis et tondē nebulaz et tondē tenebraū et tondē ignis et tondē clantatis et tondē glorie dei et totidē celoz oiz quos bō cogitare valeat et inf oēs separatōes erāt tot angeli q a nemine posset dici numer⁹ corūdē qui numq laudare dēū cessabunt circa eas cūdo et veniendo et dicat q ibi reliqt eū gabriel solū et q assumpto vigore cordis transiunt omnes illas separatōes quousqz pueniat ad illā que erat gloria dei. et q cū ibi appropinquasset audiuit vocē quādā dicentē sibi bagopceodē. ya. ab ibi ya mubagmerb qō interpretatur appropinquate mihi amice machōete. Et dicat q hoc audito appropinquauit sibi magis. et q audiuit vocem aliā illud idem sibi dicentē et ppinqu⁹ accedens audiuit illud idem hec supaddens Seas machomete q tu es apō me magis honoratus q oms alij nūcij et magis exaltatus etiam q omnes alie creature quas fecerim siue sint angeli homines aut diaboli. Et dixit q mox appropinquas tm pfectus est q inter dēū et ipm nō erat nisi spacium duaz balistaz et q tūc salutauit dēū et de⁹ eū Et quod de⁹ quesiuit ab eo quō populus suus faciebat et qō ipe mīderat qō erant multū sibi obedientes et quod deus sibi dicat Machomete papio tibi quod facias populū tuū ieunare sexaginta dieb⁹ anno quolibet et orōnes quinquaginta facere omni die quo dicto dicat qō recessit a deo et rediens inuenit gabrielē et respiciendo mirabilez māsionē dei dicat qō vidit cathedrā dei intra q erant. iiij. elementa et vtrūqz seculū et paradisus et etiam infernus et celuz et terra que omnia creauerat deus intra cathedrā illā Dicit etiam quod habebat. iiij. pedes quoz q̄libet habebat septuagies milies plus longitudinis q sita a celo usqz ad terram et quod illam cathedrā portāt in humeris suis iiij. angeli qnoz quilibet habet iiij. facies scz ante et retro et a dextris et a sinistris et vna facies erat hominis alia aq̄le alia leonis et alia thauri et corpora eorum plena oculis et quod in fine mundi angel⁹ existens in figura hominis rogabat deū p hominib⁹ vt misereat eis et peccata dimittat. Ali⁹ existens in figura aquile rogabat deum p auib⁹ alius existens in figura leōis rogabat p bestijs siluestribus et existēs in figura thauri pro bestijs domesticis Innumeralia facuisi narrat de septem paradisus quos narrat se vidisse inter q̄ dicat q

ille qui est in inferiori gradu superioris paradisi habet ad opus suū per omnes partes circa se tantū spacij quātus homo posset ire in quinq; centū annis et q̄ donat ei deus quingētas feminas in vxores et iiij. milia virginū et octo milia aliaꝝ que nō sunt virgines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et q̄ qualibet die venit ad eos quidaꝝ angelus qui dicet eis centuꝝ alpholia que sunt velud panni aurei ad vestiendū et post multa dicit q̄ relinquerūt euꝝ gabriel et ari dubaꝝ thesaurarius paradisi et iterꝝ rediit p eandem viā ad deum et q̄ tunc deus dederat ei librū alchorani quez accepit de manu dei et dicat q̄ abstulit deus visuꝝ ab oculis eius et reddidit corde et q̄ sic vidit euꝝ et q̄ ipse deus posuit manū suam sup caput suū ita q̄ ipsius manus frigiditatē in corde p̄ sentit et q̄ mox ei oēꝝ sciencia docuit et q̄ scivit omnes res que fuerunt hactenus et q̄ imposterꝝ sunt future et dicat vltērius q̄ rogauit deum vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes populo suo nō ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et q̄ deus amore sui alleuiauit eas deducendo ad quinq; orōnes q̄s diceret popul⁹ machometi omni die. sic q̄ tres de die et due de nocte dicerent et q̄ vn⁹ almocaden vocaret ad dicendū eas et cum vocaret q̄ mitteret digitos suos vbi decet sequitur q̄ petijt licenciam a deo et recessit et cū veniret ad celum vbi erat moyses enarratis superioribus de alleuiatione orōnuꝝ dicit q̄ eius cōsilio iterū rediit ad deum pro alleuiatōne ieiunij sexaginta dieꝝ et primo reditu obtinuit decez dies. Secundo alios decem. Et tercio alios decē quousq; non remanserunt nisi xxx. dies et sic dicat q̄ pre verecundia non fuit ausus amplius redire ad deum Et finaliter post enumerata alia mendacia que ꝓpter vitandam pliciteꝝ omitto dicit q̄ gabriel reduxit ipm ad scalam p q̄ ascendit et q̄ descenderūt simul vsq; ad lapidem p̄notatū. et q̄ equitauit alborac expeditus a gabriele. et venit ad domū suā et inuenit vxorē suā in lecto que adhuc dormiebat cui enarrauit omnia que ei acciderant. Et postmodum predicauit eadem in mequa p̄ub⁹ suis caroyris et alijs gentib⁹. Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendaciorū p̄dicti libri qui dicit scala machometi Alibi legit q̄ cum p̄dictā visionē narrasset machometus gentibus vnuc. s in illis p̄tibus. Sexaginta milia hominuꝝ cognoscentes fictionē a lege eius recesserūt et cū dicerent ei ascende in celum de die nobis cernentib⁹ et videam⁹ angelos occumētes nō recognouit falsitatē suam. ꝯ ait laus deo meo nunq̄d aliud sum ego quaꝝ vnus bō et nūa⁹. Ecce visū est fundamētū legis machometi. Vere hec sola fictio visiōis dz sufficere ad ꝓfutādū quicūq; machometus fecit. Nā non p̄misit eis sp̄usſanctus mētiri nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem nec inde reprobatione ꝓpter claritatē siue falsitatis nō solū apō theologos ꝯ etiā apud naturales pbos q̄ vero nō vt homines ꝯ vt bestie viuūt in voluptatibus carnis sequētes velocissime cursu in dampnatiōis p̄cipitiū miserabiliter cadūt O infelix homo innumerabiliū animarum dāpnationis causa. O rabies ambitionis et luxurie maledicta machometū decepit vt alios deciperet. O dei p̄missio et iudiciū absconditū et tam spuratissimo atq; bestiali homini et tā aptis mendacijs homines submittere adhercāt etiā vsq; ad mortē. Ipse em̄ seducit aliquo modo plus quā angelū aliqñ celū nunciū aliqñ q̄ pro angelis intercedit et quō potuit tot angelorū splendores sustinere in celis qui dicebat q̄ qñ apparebat ei angelus gabriel semper cadebat in terrā et expumās agitabat et inanuabātur man⁹ et pedes eius. Nec em̄ in predicta visione dicat se raptū sicut fuit paul⁹. ꝯ dic̄ q̄ ascēdit simul in corpore et anima cuius signū est vt sup̄ patuit quia dicat q̄ de⁹ tetigit cum manu sua et sensit frigiditatē eius vsq; ad medulā spine dorsi eius et vsq; ad cor. ergo deum et angelos ponit corporaliter dimensuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro iij.

De ꝯcordia et discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei et in p̄ceptis.

Quinta ꝯsideratio ē scire in quo cōcordāt et discordāt lex xp̄i et lex machometi quo ad articulos fidei et p̄cepta lex em̄ xp̄i que excellentissima ē vt fuit declaratū libro primo nō inordinata ē in suis credibilib⁹ nec in suo processu sicut est lex ma-

chometi. ex quo satis cōnūcatur nō ee a deo q; q̄ a deo sūt ordiata sūt vt dixit applis ad ro xiij. sicut i oribz nature et sacris scripturis p̄cedentibz intuēti q; ēnī lex moisi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatiōe mundi Deide p̄secut⁹ ē ordinem tempis et bistorie vt patz cuilibz intuēti p totū pētateuchū ppbe etiā in suis scripturis ordiate p̄cesserūt etiā ordie tēpis oñdentes quo tempe vl' sub qui bus regibus semper etiam seruātes ordinez bistorie vel ad minus ordinē materie euā/ gelium etiā x̄pi ordinatissime p̄cedit ordie tempis et bistorie et materie deide ecaz vi/ ta et doctrina et miracula x̄pi. In alchora/ no aūt null⁹ ē ordo nec temp⁹ q; ñ dicit sub quib⁹ regib⁹ vl' quo tempe nec ibi seruatur ordo bistorie. Nā p̄mū capitulum a quo in/ aput dicit rubrica vl' apcio libri in quo sine dubio cōuenīter incipit ab orōe et laude dei sz imediate post breuē orōez p̄sequitur op⁹ et ē capitulū scōm de vacca rufa quā immo lauit moises cui⁹ bistoria ē in leuitico. Ter/ cū capitulū est de familia nostra qui fuit p̄ moisi et aaron. et stati sequitur Quartū ca/ pitulū de mulierib⁹ et sic de alijs ita inor/ dinate q; nō est homo in mundo qui possit de ordine bistorie et capitulor̄ reddere racio nem. nec ibi seruatur ordo materie. nam nū/ quam vnam materiam p̄sequitur ordinate sed itaz de vna materia se transfert ad alte ram omnino extraneam recte sicut arepta⁹ nec etiam ibi seruatur ordo arguitionis vel alicui⁹ probatiōis. sed tota doctrina est ex suppositione et ponit vnaz propositionem per se veram et ex illa concludit quandam aliam que nibil habet facere cū ea sicut fre/ quentissime dicit q; deus est excelsus et bo/ nus et alchoranū est lex salutionis et q; de us est deus et q; nullus est alius nisi de⁹ et machomet⁹ est ppheta verid⁹ seru⁹ dei et q; nullus est deus nisi deus. Sz que sit ista p̄clusio q; machomet⁹ est verid⁹ seru⁹ dei et q; de⁹ est de⁹ et sic de plurib⁹ alijs dictis inordinatissimis q̄ causa breuitatis omit/ to. Est igit̄ lex machometi discordās in ordi ne a lege x̄pi q; vt clari⁹ videat et ante sit a liqua p̄cordācia inter eas ad ordinatissimā serie articulor̄ fidei x̄piane descēdo vbi tria p̄ambula p̄mittunt̄ Primū est q; articulus in ꝓposito nibil aliud est q̄ veritas de na/ tura diuia cū gra scōz bugonē de scō victo re. et boc notificatio datur de articulo stricte et ꝓprie sūpto put trabit̄ ad ptes simboli ap postolor̄ cuilibz eiī articulo p̄uenit et ē sen sus Articul⁹ artat nos ad credendū de deo nō solū que dicunt̄ de deo per naturā vt cre do in deū patrē oīpotentē boc eiī ad natu/ rā diuinā pertinz s etiā que p graz dicuntur vt qui p̄cepit est de spūsancto. boc eiī p̄tinet ad graz vñ sens⁹ est articul⁹ est vītas de deo p̄tinās naturā et gram Scōm p̄ambulū est q; simbolū scōz naturalē philosophiā dicit p̄uenīēcia Sic igit̄ p̄pter p̄uenīēciā intellec tuū in veritate vna et p̄pter p̄uenīēciā ap/ postolor̄ siue patr̄ in simbolo p̄ponēdo ac etiā p̄pter p̄uenīēciā scripturar̄ ex quar̄ ag gregatiōe factū est nō immerito simbolū fi/ dei appellat̄ a sin q; est cō vel simul⁹ et bole q; est sentēcia quasi sentencia multor̄ sil' Sed q; tria sunt simbola oportz causas institutī onis assignare Vñ causa institutōis simbo li appl'or̄ fuit fidei instructio respectu credē dor̄ ad salutē necessarior̄. Causa vero sim bol⁹ athanasij fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulātes Ratio aūt si/ ue causa simboli patrū fuit fidei explanatio circa dubitatiōes emergētes. Itē simbolus apostolor̄ submisse dicit̄ vt stat⁹ apposto lor̄ et fideliū primitue eccl̄ie rep̄sentet̄ q̄n apostoli et fideles nō audebāt fidē x̄pi vl quequa q; p̄fiteri in manifesto Simbolū ve ro athanasij in prima cāta⁹ vt designet̄ q; fides ē prima mētis illuiatio. Sz simbolū patrū in missa cāta⁹ vt in p̄fessiōe fidei et de uotione p̄paret̄ ad receptionē dñice corpis cui⁹ participes p fidē efficimur Tercīū pcā bolū ē q; si habeat̄ respect⁹ ad ea q̄ credēda sunt radicaliter articuli fidei sunt xij. quor̄ septē spectāt ad diuinitatē et septē ad buāni tatē. et bec signata sūt Apoc. primo in septē stellis et septē cādelabris aureis in quoz medio filj⁹ bois ābulat Sz si habeat̄ respe ct⁹ ad eos qui simbolū primū ediderūt tūc fidei articuli sunt xij. iuxta numer⁹ xij. appo stolor̄ qui scō spū edocti nō est dubiū ali/ quid potuisse latere de bijs q̄ spectāt ad fi/ dei ꝓplemētū et vt maiorē haberēt firmitudi nez singuli apposuerūt ibi suas ptiales et oēs insimul singulas approbauerūt. et boc fuit vt vna eccl̄ia q̄ sup apposto los funda re debeb at haberet vnā fidei credulitatez q̄ fides catho lica diceret̄ bec ē fides vniuersa

lis et ab vniuersis appostolis qui erant fundamentū ecclesie vniuersalis et hoc ante dispersionē. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatū post dispersionem appostoloꝝ siue diuisionē ad p̄dicandū sicut patet actuū xiij. in simbolo nihil apposuerunt. et sicut xij. appostoli sunt xij. fundamenta ecclesie vniuersalis. sic xij. articuli fidei sunt xij. fundamenta muri ciuitatis iherusalem supne quasi xij. lapides p̄ciosi quos enumerat beat⁹ iobānes in apoc. xij. dicens et murus ciuitatis habēs fundamenta xij. et in ipsis xij. nomia xij. appostoloꝝ Sequit fundamentū primū iaspis etc. et isto ordine p̄sequar in declaratione articuloꝝ et in conferencia cōcordantie legis et discordantie legis xp̄i et machometi.

De primo articulo fidei et de cōcordāçia et discordāçia sarracenorū iū xp̄ianis in eodē

PRimus articul⁹ fidei xp̄iane ē Credo in deū patrem omnipotentē creatorem celi et terre. Hunc in simbolo apposuit petrus princeps appostoloꝝ Et hic est primū fundamentū muri ciuitatis iherusalem superne figuratū per primū lapidē preciosum qui dicit iaspis apoca. xxi. Dic enim lapis oculos purgat visum acuit et cōfortat vt dicit in libro de ꝓpietatib⁹ rerū. Et sic iste articulus ptinens ad diuinitatē qui est de vnitate dei est principiū omnibus credentibus tollendi varios errores gentiliū plures deos ponentiū et aciendi ac confortandi visum mentis. Itē per iaspidē figuratur prima virtus theologica que est fides q̄ nunq̄ in sanctis marcescit ꝛ semp manet in vitore boni operis sicut iaspis viridis coloris est. In illis quidā marcida est ymmo mortua que fidem habēt et nō cum fide opera. Vñ gregorius in ꝓsona dñi. A me fide discrepat qui operib⁹ non cōcordat Hec est prima inedificio spintua'i. quia sine fide impossibile est placere deo ad hebreos xi. et nihil retinet qui fidē p̄didit vt dicit seneca etc. Et illud prudētij prima petit campū dubia sub sorte duelli pugnatura fides dicit autē prima virtus fides q̄ ex ipsa cetere generantur vt dicit glosa sup illud Mathei. primo: Abrab̄ genuit ysaac. Ysaac genuit iacob. Glosa fides spem. et spes caritatē et hoc est intelligendū nō de habitib⁹ que simul oēs infunduntur a deo. Sed de motibus quoꝝ vnus generatur ab alio In p̄dicta etiā paula q̄ beatus petr⁹ posuit in simbolo tres articuli ptinētur loquēdo de articulis vt habetur respectu ad ea que credenda sunt radicaliter sc̄z articulus de vnitate diuinitatis. et articulus de psona patris et articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus exponitur in simbolo maiori vbi dicitur. Credo in vnū deum vbi excluditur error gentiliū qui nō credūt in deū ꝛ in ydolū vel aliquā creaturā Vel excluditur error manicheorū qui dicūt esse plures deos seu plura p̄incipia. et accipitur articul⁹ iste deutronomij ānto. Vbi dicit audi israel de⁹ tuus vn⁹ est Scz nūq̄d existens in peccato mortali dicere p̄t sine peccato. Credo in deū videtur q̄ nō. q̄a dicit augustinus q̄ credere in deū est credendo in eū tendere. credendo eū amare et credendo ei incorporari. Et ita videtur q̄ talis mēntur eū dicit credo in deū. Ad hoc respōdet magister alexander de ales in fine sui tercij q̄ sicut existens in odio fraterno p̄t dicere orōnem dominicā sine peccato quia dicit eam in persona ecclesie sicut ꝓbatur per illud. Esdre vi. obtulerūt xij. vitulos ꝓ populo dei. Glosa null⁹ in orōne sibi aliq̄d petat vel pro se sed pro omnib⁹ qui habent vnum ꝓmunē patrē deū: Similiter existēs in peccato mortali p̄t dicere credo in deum sine peccato nec mentitur cum non sit sermo ipsius sed ecclesie p̄cipue cum simbolū in ꝓsona ecclesie dicatur sit oratio quedā Idez dicit frater iobānes Ascēn. in sc̄do libro sūme sue tutulo lv. q̄ ꝓfessio fidei dicit in simbolo quasi ex persona totius ecclesie fides aūt ecclesie est fides formata que est in omnibus alijs qui sunt de ecclesia numero et merito. Et ideo cōfessio fidei traditur in simbolo sc̄dm q̄ ꝓuenit fideli formate. Vñ existēs in pcō mortali nō mentitur dicens. Credo in deum. Cum nō sit sermo eius sed ecclesie Scz quid dicendum si quis intuitiue videret deū nūquid mēntiretur dicēdo. Credo in deum cū fides sit sc̄dm apostolū argumētum nō apparentiū et iterū fides est credere q̄ nō vides sc̄dm augustinū. Dico q̄ pro illo tūc cū quis videt intuitiue deū dicere non potest veraciter. Credo in deū sic patet de beatis in gloria q̄ditis scz in q̄b⁹ iā nō, manet

fides nec spes ſz caritas sola q̄ nū p̄ excidit Si quis vero in raptu in tuitue videt deū transiuit que illa visio et certitudo remansit illius visionis. si respect⁹ habeatur et illud tunc visionis illi⁹ non potest etiam veraciter dicere. Credo in deū sicut potuit esse ī paulo et sic legim⁹ i eonias beati patris nostri beati francisci de fratre egidio laico viro vtique pfectissimo. Qui ex eo q̄ in quodam raptu viderat deū dicebat q̄ cum sana conscientia nō poterat dicere. Credo in deum ſz si post raptum nō haberetur respect⁹ ad deū visum sed ad deum q̄ non videtur sed speratur viden. tunc certissime nō mentitur qui dicat credo in deum sed fideliter vez profert Secūdus articul⁹ in hac ptcula est patrem omnipotētem hic pbatur plura alia consequencia. Si enim est omps potest creare celum et terram et potest dimittere peccata. et sic de alijs deo propijs vt patuit in probemio huius fortalicij fidei licet oipotencia sit comunis toti trinitati tñ per appropriacionē attribuitur patri. Et scōm Richardum hec oipotencia in dudit omnē scientiaz et bonitatem summam et ex consequenti pmdēciā respectu oim. Tercius articul⁹ est. Creatorē celi et terre hoc exponēs maius simbolum addidit visibiliū omniū et inuisibiliū. Celum enim sūmitur dupliciter est enim celū quod videtur et est celum quo non videtur vt pbatur p illud psalmi. celum celi dnō qō nichil cēt dicere nisi ad min⁹ essent duo celi vtrūq; ergo creauit deus cū vtrūq; sit celum vt dicat scriptura In pāpio creauit de⁹ celum et terraz siliter et contēta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos Celū vero visibile continet visibilia et corporalia Ideo congrue scōm quot exponit simbolum mai⁹ per celum intelligūtur inuisibilia oīa que nobis celant et per terrā oīa visibilia. sicut videt psalm⁹ dicere terraz ām ōdit filij boiz et ly creatio sit cōis toti trinitati cū opa trinitatis a dextra sūt in diuisa tñ per appropriationē attribuit patri. Et si queras quare hic dicat creatorē et in maiore simbolo dicat factorē. Rndet q̄ creare ē de nichilo aliq̄d facere. facere vero vt comuniter dictū est cōe adopan aliq̄d de nichilo et adopan aliq̄d de materia. Vt ergo oñdatur opator nō tñ factoz de nichilo vt angeloz animaz et prime materie 6 cetā oim p ductoz ex aliquo. Ideo pfitemur nō tñ creatorē ſz etiā factorē Secta machometi docet cū lege iudeoz etr pianoz in vnitate dei et rez creatiōe Ait em machomet⁹ in alcoranō Asoara prima et in plurib⁹ sequēnb⁹ de⁹ vester vn⁹ est nec ē alius pter ipm pius et gratus q̄ creauit celū et terrā terrā in vino celoq; in summo dispositi et ymbres ac arbores eoz que fructus producat et ly in bijs duob⁹ sint nobiscū pcordes sarraceni ex sua secta statim tñ venenū infundans discordat a lege xpi negās deū creatorē celi et terre cē patrē qz scōm sarracenos null⁹ sit pater sine coytu. Hūc errorē ipi traxerūt a iudeis quos secū machometus habuit pssores vt supā patuit cū de eius origine ageret. execran q̄ cuz cecis iudeis negāt esse patrē creatorez celi et terre. Oō aūt xpiani tenēt fideliē in vnitate essenie cē tres psonas realiter destinctas p relationōes origuis sarraceni cū iudeis nō credunt quoz ceatas infra per alcboranum ostendetur:

De scōo articulo fidei et de totali discordia sarracenoz in eodē et quō ex alcboranō ostēditur q̄ ihesus xp̄s est filius dei.

Secundus articul⁹ est. Et in ihesuz xp̄m filiū eius vnicū dñm nostruz Hūc apposuit in simbolo andreas apl⁹ Iste articulus est secundū fundamentū cuitatis iherusalē supne et est figuratus p scōz lapidem pciosum qui dicit saphirus cuius pprietas est q̄ corp⁹ humanū vegetat et integra mēbra pseruat. sic credere ihesū xp̄z ē filiū dei viui augmentat corp⁹ ecclesie mistici qō prius erat in vna gente modica iudeoz sed mō per banc fidem pdiccatā se extē dit ad multitudinē gentiliū cōuersoz Item per hūc lapidē preciosum figurat scōa vir⁹ theologica que ē spes sanctoz qui p celicaz cuersationē celo sereno sunt simules sicut saphirus et veri solis radijs pcussi qui radij sunt amoris insignia. que in sua cuersatiōe et in sua passione resurrectiōe et ascēsiōe oñdit in se omnē terrenitatē reprimūt et fulgorem eternitatis emittūt dicētes cū apl̄o ad philipen. iij. nostra cuersatio in celis est Et ad idē alios trabūt dicētes id ysaie ij. Venite ascēdam⁹ ad mōtē dñi et ad domū dei iacob vñ ecd. xlvij. tripliciter sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās et fulgens ra

dijs suis excecat oculos. montes ecclesie. i. ꝓdicatores mpliciter exunt sol iustitie dum in tria facat ydoneos sc̄z ad fidem et ad operatiõnẽ et ad ꝓdicatiõnẽ vnusq; et exsufflat ab eis ignem ꝯcupiscentie et refulgẽt in eis radij amoris q̄ excecant oculos nocue idest malos. Est ergo hic sc̄s articul⁹ Credo in ihesum xp̃m filiũ eius idest patris vnicũ dominũ nostrum. Unde augustinus libro de simbolo cũ audis dei filiũ cognosce deum si eñ est verus fili⁹ est illud qđ est pater. Si ergo pater est de⁹ filius est deus vnicũ idest vnigenitum. In quo ostenditᷣ q̄ licet a pcedet filius et spũssanct⁹ tñ est tantũ vnus filius qui ꝓcedit a patre per modũ generationis ihesum xp̃m dñm sc̄z iure creationis gubernationis et vltim⁹ redemptionis. Est aũt dñs increatũ et hoc nõ appropriatᷣ filio cum dicat athanasius dominus pater. dñs fili⁹. dñs spũssanct⁹. Et est dñium creatuz et hoc appropriatur vt etiã in q̄tum bõ creatur dñs creature. Matb. vltimo. data est mihi omnis potestas in celo et in terra. psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Hiosa potestati ei⁹ omnia subiecisti vt oẽs eum adorant. Nostrũ diatᷣ ꝓpter principatiõnẽ nostre nature sc̄z humane et ꝓpter excellentionẽ mistereij redemptionis in assumpta carne q̄ sibi vnuit in vnitate psone non pater nec spũssanct⁹. Ad huius aũt articuli expositionem mai⁹ simbolũ addit plura dicens Et in vnũ dñm ihesum xp̃m et cetera. Exprimũtur aũt ibi de filio sc̄z diuinitatẽ quinq; ad excludendũ quinq; errores arriano; ꝑimus est q̄ nõ est eiusdem substantie cũ patre ꝯtra qđ ibi diatᷣ et in vnũ repete deũ cum patre. Secũdus error est q̄ filius est minor patre ꝯtra quod diatᷣ dominum nostrũ ihesum xp̃m idest equalẽ patri et spiritui sancto in dominio et potencia Teraus est q̄ nõ est filius naturalis sed adoptiuus⁹ ꝯtra qđ dicatur filiũ dei vnigenitũ. Quart⁹ est q̄ ẽ natus ex tempore nõ ab eterno ꝯtra qđ diatᷣ et ex pre natũ añ oia seculo. Quintus error est q̄ est pura creatura diat eñ q̄ si filius esset a pãtre et filius naturalis cũ null⁹ pater sine sui diminutione et decisione generet filiũ equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurdũ. restat q̄ de⁹ pater nun q̄ habuit filiũ naturalem. cõtra qđ dicatur deum de deo lumẽ de lumine, sicut eñ lumẽ sine sui diminutiõe generet aliud lumẽ sic pater filiũ. Causa erroꝝ est q⁹ quod est creature attribuũt creatori. Ex ꝓdictis aũt erroribus inciderunt in ꝓfundũ erroris vt dicerent xp̃m esse puram creaturam et nõ esse deum naturaliter sed ad optime et per grãm. ꝯtra quod diatᷣ deũ verũ de deo vero genitũ nõ factũ consubstancialẽ patri. i. eiusdẽ substãcie cum patre per quẽ omnia facta sunt Augustin⁹ si per ipm facta sunt omnia iã nõ est fact⁹ iã nõ est creatura. diatᷣ tamẽ fili⁹ fact⁹ sc̄m humanitatem ad romanos primo et in plurib⁹ alijs locis Et q⁹ machometus fuit heretic⁹ arrian⁹ instruct⁹ vt supra patuit per. Sergiũ monachum arianũ herecum Ideo in hoc cõcordãs cũ arianis et iudeis diat ihesum xp̃m puram creaturam et sic discordans a xp̃ianis asserit xp̃m nõ esse filiũ dei nec deũ. Unde azoara capitulo. xxi. Cõstãter dic deũ vnũ esse necessariũ omnibus qui nec genuit nec ẽ generatus nec habz quen q̄ similẽ sibi. Itez azoara xij. diat oẽs quidẽ dicentes xp̃m ihesum marie filiũ deũ existere mendaces et incredulj repti sunt. cuz xp̃s ipe dixisset filij israel in deũ dominũ meum atq; vestrũ credite cui quisquis soaũ atq; principem posuerit ingressum padisi illicitum sibi reptur⁹ in ignẽ ibit eternuz et in plumb⁹ alijs locis simulia verba ꝓfert sed mentita ẽ iniquitas sibi q⁹ veraces oñs qui confessi sunt ihesuz xp̃m esse verũ deũ et dei filium reperti sunt Et ne hec veritas pateret plures q̄ centũ mille volũtarie morte passi sunt. Probatio vero sua est bois insensati et nibil intelligẽs de diuina natura nec de ei⁹ eterna emanatiõe et lz cõcedatur xp̃z dixisse filijs israbel in deũ meũ atq; vestrũ credite. nõ ex hoc sequitᷣ ipm nõ esse deũ et dei filiũ. cum ipe dixerit credite in deũ et in me credite. socium aũt se q̄pe deo nõ damus sicut ipse putat. q⁹ cum dicimus xp̃z esse deũ nõ aliũ deũ a patre sz vnũ et eundẽ deũ fideliter cõfitemur. aliũ tñ in psona. et licet ex dictis in primo libro ꝓsideratione iij. dare appareat exquadruplici examine. Hec veritas catholica q̄ ibes⁹ xp̃s est ver⁹ filius dei Ad ꝓfusionẽ tñ sarracenoꝝ oppositum asserenciũ eoꝝ lege volo illud ostendere vt ꝓprijs armis vulnerent. Et sic ꝓfusi vel credant vel obmutescant. Dicitur etiam in alborano in capitulo amirã. Dicunt angeli beate marie

maria deus pretulit te et purificauit te super oēs mulieres et post dixerūt angeli maria deus euāgelizat vel annūciat tibi de verbo suo et nomen eius ihesus xp̄s filius marie Et in capitulo elneza dicitur nō dicatis de deo nisi ventatē q̄ ip̄se xp̄s filius marie est nuncius dei et verbū dei quod ip̄e posuit in ea p̄ spīm̄ sanctū Assent igit̄ omnino q̄ ip̄e xp̄s sit verbum dei. Quent̄ ergo q̄ sit istud verbum dei. An verbū dei accidentale vel potius p̄sonale et reale Si dicunt sarraceni q̄ est verbum dei vocale tm̄ et accidentale hoc nō potest dici. loquit̄ em̄ de deo alchoranū et etiā euāgeliū singulariter vt de vno verbo tm̄ Verbū aūt dei vocale et accidentale quod a deo est non est vnum sed multa omnia verba bona et sancta et vera possūt dici verba dei. Item nō esset excellēs causa mendacio xp̄i q̄ alchoranū intendit singulariter ꝯmendare q̄ verba dei dicā nā nō solū xp̄s ꝫ etiā alij p̄phete dixerūt verba dei Si aūt accipiat̄ substātialiter et p̄prie et personaliter sic verbū dei est eternū et verus deus. sicut verbuz quod egreditur de ore corruptibilis hominis corruptibile esse necesse est Sic verbū quod ab eterno p̄greditur de ore dei per quod creauit celū et terrā et inter media vt verbo vtar alchoranī necesse est esse incorruptibile et eternum q̄licūd aūt ex deo p̄cessit essencialiter est deus Ūñ cū verbum aliquo modo differat a dicente et cōapiente verbū et in dei essencia nō pōt cē diuisio vel distinctio oportet q̄ ibi sit differencia p̄sonalis et q̄ verbuz a dicente p̄priis et solis relatiōib⁹ distinguatur hoc est aūt verbum quo deus omnia fecit dicit fiat et fit sicut in alchorano dicit. et in hoc ꝯuenit alchoranū cum euangelio iohannis quod dicit omnia per ip̄m facta sūt q̄ igit̄ a dicente verbū ꝯcipitur et intellectu aliter generatur et illō q̄ ab aliquo generatur in similitudine nature et speciei dicit filius. Dīnce q̄ verbū dei dicim⁹ filiū dei sic̄ si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol illuz solem et splendorem dicerem⁹ filiū solis et in hoc tm̄ est differencia q̄ creaturis in q̄bus differt cē et essencia non p̄nt multiplican suppositā sine multiplicatōne nature vtpō generat hominē de⁹ aūt in quo est idē cē et essencia cū ex se generat verbum q̄ deus ē vt dictū est nō generat aliū deuz q̄ diuina essencia nec diuisibilis ē nec multiplicabilis aliquo mō ꝓpter summam simplicitatē et p̄fectionez. et ratio potissima q̄re diuina essencia nō est multiplicabilis quia est de se hoc. et q̄libet q̄ est de se hoc sicut deus. est incōmunicabile et inp̄unicabile. Natura vero humana q̄ nō est de se hoc ꝫ cōtrabit̄ per accidentes ideo p̄unicat̄. dicamus ergo q̄ deus generat verbū suum quod deus est ē non alius deus. hm̄ est alia p̄sona ꝫ nō alius deus. Machometus aūt quō audiuit q̄ xp̄iani dicebāt deū habere filiuz nescit cogitare q̄ posset esse filius nisi de muliere. Et ideo nullū aliud argumentum induxit nisi q̄ deus nō pōt habere filiū quia non habz vxorē et hoc p̄ efficaci argumento frequēntissime repetit. Hoc argumentū est simile ac diceret q̄ deus nō est substancia quia non habz accidens vel q̄ deus nō viuit q̄ nō comedit vel respirat et talis ymaginario fantastica est et fatua et bois intellectu et ratione carentis. nō em̄ xp̄iani dant deo filiū tanq̄ ex muliere sed sicut est calor ab igne et splēdor a sole et verbū a dicente vt dictū q̄ oia nascere et generari dicunt̄ et non ex femina vel muliere filius em̄ splendor est et verbū eterni patris ꝯeternus et cōbstancialis et coequalis et machometus etiā non recoluit. quod dauid quē tm̄ cōmendat dicit deum habere multos filios adoptiuos p̄ter filiū naturalem dicens. Ego dixi dij estis et filij excelsi omnes et tamen nō ex muliere. Item machometus dixit q̄ virgo maria potuit habere filiū sine viro nunq̄d ergo potuit cogitare q̄ deus potuit habere filiuz sine muliere. Preterea dicat machometus de deo in capitulo elmininū q̄ si deus haberet filiū totus mundus esset in ꝑiculo esset enim inter eos schisma sed hec suppositio est falsissima supponit eni q̄ deus nō haberet filiū nisi malū et cōtumacē et inobedientē et nos quidem dicim⁹ q̄ filius dei est verbū dei et ars patris q̄ quē oia opat̄. verbū aūt ꝯceptū et ars operatoris etiā in boie nunq̄ discrepāt ab intellectu ꝯcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat q̄ deus a semetipso discordata suo intellectu et sna cōceptio ꝯtradicat ei. Item cū ihesus filius mane sit verbū dei vt dicat machometus et verbū dei vt declaratuz est filius dei. quare ergo nō dicat machometus q̄ deus nō potest habere verba q̄ nou habet vxorē. sicut dicit q̄ nō potest habere filiū q̄

vxorem nō hz igitur verū dixit machomet⁹ qñ dicat q ihesus xp̄s est fili⁹ marie et q est verbū dei sed nō intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est ver⁹ homo et exquo est verbū dei est verus deus. Non em̄ est deus ꝓpos⁹ vel imꝓfect⁹ vt bō aut verbū et ꝓcepto mentis et ars et opatio est inherens siue accidens. et ideo nō bō verbū aūt dei est subsistens et quicquid est dei de⁹ est. Vñ verbū dei est deus Intellectus dei ē deus et operatio dei est deus. Patz ergo cō tra sarracenos quomō deus ꝑ habere filiū hz nō habeat vxorē et quō etiam ihesus fili⁹ marie est verus filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de ꝓprietatibus calcidonij

Tercius articulus fide est. Qui ꝓcep tus est est de spūsancto nat⁹ ex ma/ ria virgine. Hunc apposuit in symbolo io/ hannes euāgelista Iste articul⁹ est tercium fundamentū ciuitatis iherusalē supeme et est figurat⁹ per terciū lapidē preciosum q̄ di cit calcidonius Dicit em̄ lapis valet ꝓtra illu siones demonū et virtutes cōseruat vt dici tur in lapidario. Sic et fides huius articuli valet ꝓtra illusiones demonū qui sepe iude os ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄z in lege ꝓmissum sicut patuit lanssime in pri mo et tercio libris. xp̄iani vero banc fidem amplexātes nun q̄ inuenti sunt illusi aliuz q̄ ihesum xp̄m in messiā rec pientes et sicut nō patiūr illusionem sic etiā non patiē/ structionē virtutū sed eas firmissime ꝓseruat in animab⁹ fideliū. Predictus lapis scōm ysidoz est lapidib⁹ et ardēnbus similis pa lenti luceme vt dicat hic glosa. Calefactus aūt a sole vel digitoz attentu palias et kar tarū fila a se rapere dicat et significat terciaz virtutē theologicā que est caritas sanctoruz hecem̄ ab ipsis celata q̄si palet in luceina. sz cū ad aliox vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ ap paret que non sulpitur qz aduersis nō secat prima ad coz. xij. caritas omnia suffert vt vanā gloriā nec recipit nec retinet hec amo/ re xp̄i incarnatōis affensa et digiti a spūsci igue inflāmata peccatores sibi cōiungit quz non solū amicos sed etiam inimicos ꝓpter deum cara vnitate ꝓiungit. Item p̄dictus arnaul⁹ sumit ex illo Paralip. primo inuēta est in vtero bñs de spūsancto. Et nota q̄ am brosius dicit libro de spūsancto q̄ illud q̄ est ex aliquo aut est ex eius substācia vt fili⁹ ex patre aut ex ei⁹ potestate vt ex deo omia et sic sumitur hic. de. qz potestate et opatiōe spūssancti ꝓcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dici tur filius spūssancti In symbolo vero maio ri explicat iste articulus sic. Qui ꝓpter nos homines et cetera vsq; ibi et homo fact⁹ est Vbi nota q̄ descendere dicatur de filio dei non ꝓprie sed transsumptiue ad significan/ dum incarnationem. sicut em̄ qui descendit de sursum iudeoz tendit sic cū deus factus est homo de⁹ qui est sup omnia in sima sibi naturā vniuit nihil ergo aliud est hic descen dere q̄ in carne humili apparere in hoc arti culo ꝓcordāt sarraceni cū xp̄ianis q̄tuz ad hoc q̄ xp̄s ihesus fuit ꝓcept⁹ de spūsancto et natus de maria virgine et q̄ ē messias in lege ꝓmissus qō vt dictus videat. Notan/ dū q̄ fuit quidē iude⁹ toletan⁹ noie samuel qui quādā disputationē singularē habuit ꝓtra quēdā sarracenū noie albucalem apud sanctā ꝓmotantē Jsti em̄ ꝓferentes de veri/ tate vtriusq; legis cōmunicauerūt inter se li bros suos. sic q̄ iudeus legit sarraceno bi/ bliā et tradidit sibi trāssumptū scōm q̄ ve/ raciter habetur apud iudeos et sarracen⁹ le git alchoranū iudeo et tradidit sibi trāssūp tum scōm q̄ veraciter habet apd̄ sarracenos Deinde ipis absentibus adinuicē ire diſ putauerūt de veritate vtriusq; legis et inter cetera p̄dict⁹ iude⁹ ꝓtra sarracenū nitit ꝓba re q̄ xp̄s ihes⁹ est ver⁹ messias sarracenoz et q̄ sarraceni falce et ꝓtra veritatē viuuz sic dicens per alchoranū quē mihi legisti cui⁹ transsumptū in arabico ꝓcessisti quē appor tasti et apud me recōditū habeo tibi duo p roborare intendo. Primo q̄ xp̄s quē colūt xp̄iani ē verus messias et sibi credere debetis et ipm tan q̄ verū deū et hominem adorare et recipere et cū hoc ꝓbauero leui/ ter scōm inferā sz vos nunc flere et ꝓtra veri tatē viuere nō mīritis ꝓbationib⁹ p me nec p meis intēdo adherere Quātuz ad primū scis q̄ oia q̄ dicā habeo in alchorano vero qz tu dixisti mihi q̄ multa erāt in alchorano ꝓtra vos ideo erāt de medio sublata Sz iste q̄ sequnt̄ de ihesu quē colūt xp̄iani recitabo fideliter ꝓut habent̄ in sachara de familia. dicat em̄ machomet⁹ de ihesu hec. i. ihesus

est messias q̄ ꝓpheta dixit esse futurus hoc
idest ihesus est filius ysaac et ꝓphetarū u
stor et sāctor in recta lignea vsq̄ ad mariā
virginē Hoc .i. ihesus messias habuit pote
statem a deo faciendi mirabilia sanādi om
nem langorem et infirmitatē eiciendi demo
nes suscitādi mortuos et creditis exīsse oia
miracula que euāgeliū xp̄ianor cōmemo
rat. hoc idest ihesum fecisse vt alchoran⁹ ex
presse testatur in zacharia p̄dicta etiam ibidē
dicit q̄ hoc idest ihesus scuit et sat etiaz oia
secreta cordiū Unde verba machometi sunt
ista in forma. hoc idest ihesus sauit omnes
libros et omnē sapiencia moysi et p̄dicatio
nem et sciebat quid homines comedebant
in domibus suis et quid reponebāt in the
sauris suis et hoc mō cōtempsit diuicias et
abiecit camales concupiscencias nec habuit
delectationes que sunt occasio peccandi et
causa inobediendi. et introducitur in alcho
rano illud euangelij vulpes foueas habēt
etiaz eodem zacharia q̄ ihesus fuit cōcept⁹
de spūsancto absq̄ virili semine et nat⁹ de
maria virgine et de maria dicit machomet⁹
q̄ angelus gabriel dixit O maria deus ele
gitte et decorauit te gratia. et ornauit et pre
elegit sup omnes mulieres omniū filiorum
matres. et posuit te quasi vnuz mediū inter
homines et angelos dei in paradiso delica
ay dicitur etiā zacharia. xxvij. q̄ hoc idest
ihesus verbū dei ita q̄ intellect⁹ nō vocatur
hoc nisi q̄ vocabit arabice hoc idest
ihesus ego sum sufficiencia tua et ego cleua
bo ad me et purificabo te ab infidelib⁹. Et
in zacharia. de familia dicit q̄ null⁹ est quē
nō tengent satban ꝓter hoc idest ihesum et
mariam. Sas em q̄ hec omnia supradicta
cōtinent in zacharis p̄dicta vero alchorani
et omnia fideliter et veraciter sine diminuti
one nec additione recitaui Hūc ex istis colli
go sic ihesus est de spūsancto ꝓceptus sine
virili semine de sanctis ꝓphetis nat⁹ de vir
gine ꝓcept⁹ et natus sanct⁹ ignoscēs omnes
hōs facinora scutas corda hominū hōs po
testate curādi sanādi resuscitādi mortuos
et messias ꝓmiss⁹ in lege a ꝓphetis erg̃ in
q̄tū scutas corda hominū est de⁹ et ꝓsequē
ter adorād⁹ et colēd⁹ in q̄tū sctis et de san
ctis nat⁹ et messias et credend⁹ et recipiēd⁹
antecedēcia oia habetis in alchorano vero
et ꝓceditis et vere et recte ergo ex eisdē cōse
quētiam recipere debetis et nō solū recipere
ſz fideliter opari oppositū facientes sub pal
liato colore falsi et mēdosi vinitis dicti sub
pallitato colore q̄ vos dicatis q̄ verū est q̄
ihesus fuit messias ꝓmiss⁹ ſz machomet⁹ fuit
ab ipo deo et de hōplacito ihesu missus ad
declarandū doctrinā datā ab ipso ihesu q̄
per falsos scriptores xp̄iani falsi hōt et ma
chomet⁹ fuit plenus spū dei viui et missus
ad corrigenda corrupta ad declarandū veri
tatē vt ipse ihesus dixit discipulis Ego mit
tam vobis de p̄re spm̃ veritatis et docebit
vos omnē veritatē et suggeret vobis omnia
quecūq̄ dixero vobis Volo aūt ostendere
per alchoranū et p ꝓceptionē ipsius macho
meti et per natiuitatem et genealogiā et per
ei⁹ nutritionē q̄ talis nō potuit nec debuit
ad hoc eligi. Nā manifestum est q̄ vos cō
ceditis q̄ machomet⁹ est de genere bismael
filij Abrahe et agar ācilla. et in hoc dicitis
q̄ ihesus est ysaac et zara que erat vxor legu
tima ipsi⁹ abrahe et ideo de legitimis Ma
chometus vero de ꝓcubina quia de agar ca
dem zacharia dicitis q̄ machomet⁹ fuit con
ceptus de peccatoribus et nat⁹ eo q̄ parētes
sui erant ydolatre et gentiles de genere sarra
cenor qui erant puerissimi peccatores vt as
sentis Concedetis etiam q̄ cuz esset trij. an
norum nutriuit eum in villa que dicitur bia
tris quidā peruersus iudeus geneaticus q̄
nutriuit eū et docuit eum testamentū vetus
seu legem mosaicā et instruxit eū arte seu sci
encia geneatica Postea fuit tradit⁹ iherusa
lem a quodā patruo suo q̄ dicebat sicut tu
abiculus cuidā falso xp̄iano q̄ erat monach⁹
sancti hōdicti ordinis q̄ monach⁹ instruxit
ipsum false in naturali scētia et in lege xp̄ia
nor et docuit ipsuz puertere oēs text⁹ vtriusq̄
legis et sic effect⁹ geneaticus et in duob⁹
testamentis peruerse ac falsse nutritus et in
structus secessit in egyptum quia fames va
lida oppressérat totam arabiam et iunctus
est cuidam regine vidue nomine Cadiga
que postea extitit causa regni sui apud da
mascum. Ecce aspicias qualiter et a quib⁹
conceptus et quomodo natus et nutritus a
quibus instruct⁹ et quam doctrinam secut⁹
et nunq̄ a deo purgat⁹ nec illustrat⁹ q̄a de
eius electione a deo nec de plenitudine spi
ritus dei in eo vos nō habetis ali q̄ scriptu
rā sicut tu asseris in q̄dā clausa q̄ tu vocasti

clemab nisi q̄ dicatis q̄ ipse de seipso dixit q̄ omnia q̄ mād abat p̄dicabat et docebat archāgel⁹ gaziel p̄dicabat et reuelabat sibi de celo. quant⁹ ergo sit iste sc̄z machometus et qualis sit rogo velis aspicere et clare vide bis sana ꝓscientia q̄ talis ad tāta minime eligi valuit hec inde⁹ ille. Sed addunt ad hec rationes alie cōuincentes. Prima quia spūssanct⁹ nō possit cē vilissime vite et vilissime secte dator qualis est machomet⁹ et ei⁹ lex vt sup̄ visum fuit in sc̄da et tercia cōsideracionib⁹ Secūda q̄ paclitus spūssanct⁹ docuit apl̄os iohānis xiij. et xvi. docebit vos omnē veritatē Machometus aūt non vidit apostolos vt ꝓstat q̄ fuit p⁹ eos vltra sex cētos annos vt patuit supra ꝓsideratiōe prima articulo iij. sc̄z de origine machōmeti quo ad tēp⁹. Tercia ratio ē q̄ paclit⁹ spūssanct⁹ nunq̄ fuit nūci⁹ missus diabolus sc̄z machometus fuit nunci⁹ missus dominib⁹ et diabolis ipso teste in alcorano azachara. xvi. nō ergo fuit spūs veritatis missi⁹ a ihesu Et sic p̄z q̄ ihesus xp̄s bñdictus nō solū est verus messias xp̄ianoꝝ et iudeoꝝ sicut in primo libro ostensuz ē sed etiā est ver⁹ messias sarracenoꝝ vt nūc ex alcorano deductū est ꝓcept⁹ de spūssancto. et de maria virgine natus. Sunt tñ discordes a xp̄ianis in hoc q̄ exponitur in maiori symbolo sc̄z qui ꝓpter nos homines et ꝓpter nostrā salutē descendit de celis et incarnatus ē etc̄ vsq̄ et homo fact⁹ est. quia cū ipsi negent xp̄m esse filium eternaliter generatū vt supra patuit negant ꝓsequēter incarnationē filij dei Dicūt em̄ q̄ nō fuit aliqua necessitas q̄ ꝓpter hominē deus incarnaret. sed q̄ ipse homo q̄ peccauit ageret penitenciā et satisfaceret pro peccō. Oportet ergo istis bestijs ostendere necessitatē incarnationis. et q̄ nec angel⁹ nec oēs angeli boni et mali. nec pur⁹ hō nec oēs homines pur simul iūcti penitenciā agentes potuerūt satisfacere p̄ peccato primi hominis sicut et dicit dñs cesarēsis in suo tractatu ꝓtra sarracenos Cui captiu⁹ intellect⁹ sarracenoꝝ obūbrat⁹ caligine peccatoꝝ nō pōt intelligere iustitiā incarnatiōis filij dei Dec est em̄ ꝓpria excellēcia legis. euāgelice sup̄ legē moysi sc̄z manifestare iustitiaz dei que facta nō fuit tempe legis moysi. sz fuit facta et impleta tempore euāgelij Et cū res post q̄ facte sunt oībus repꝛesentant̄ manifestius q̄ antequā impleant̄ ꝓprie ꝓpriū est legis gratie manifestare iustitiā dei quā venit implere in seipso. suus ꝓpri⁹ filius ihesu⁹ xp̄s Sic em̄ declarauit ipse iohānī baptiste q̄n venit ad suū baptismū quia cū iohānes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me Respondit ei dicens. sine mō sic decet nos implere omnē iustitiā ma. iij. Sz q̄s pōt exp̄mere q̄lis ē ista iustitia Quis pt ponere linguā in tā altum misterū p̄sertz cum cognoscā insufficenciam mei intellect⁹ ad explicandū. sed ꝓfidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad se et q̄ quādo cum humilitate accedit hō ad cor altum manifestat̄ ei de⁹ plus exaltat⁹. breuiter et clarius quam potero exponet̄ diuina iustitia que per legem euāgelicā declaratur non incipiendo in gradu alicuius qui est redemptio sanctoꝝ angeloꝝ sed hominū qui erant in dura seruitute ꝓpter peccatū primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̄ deo comedēdo de arbore nō ꝓcessa. et quia non seruauit paradisum tenciē in quo positus fuit op̄aret̄ et custodiret illud. sicut fit de illo q̄ dato scienter castro p quo fecit bo magiū inimico suo cōmittit p̄ditionez suo p̄ncipi q̄ ipe et sui filij tradunt̄ exilio extra regnū posit extra gram domini sui sic fuit iustitia. q̄ primus hō et oēs ab eo descendētes essent sui p naturā volo dicere q̄ nascerent̄ in peccato p naturā sicut coꝝ pr voluntate deliberata voluit cē ipi. fuissent filij ire. sz si post q̄ creuissent et fuissent intelligētes q̄ in coꝝ arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere et ꝓmanere filij ire vel cē filij gracie. tales nouiter facti volēdo audire doctrinā dei et seruādo mādata ei⁹ et si obedissent diabolo sicut coꝝ pater fecit plus q̄ deo adimplēdo sua carnis desidena et nō spiritu⁹ q̄ semp; permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnuz dei ex quo sunt filij ꝓditoris. et vltra q̄ deliberate voluerūt plus societatem diaboli q̄ dei q̄to tempore vixerunt in hoc mūdo. q̄ similiter habeant societatem in alio dampnati cum eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij adē maior misericordia q̄ filijs militis ꝓditoris. qui licet non committant prodītionem sicut pater facit ymmo displicet eis quia sunt toto tēpore vite sue extra regnum exilio relegati. tali pena existenti iusta

quia est in sola priuatōne sui amoris et gre nolendo q̄ habitent in suo regno filij sui p ditoris Dec est pena filioꝝ ade q̄ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendētes ab eo solūmodo q̄ sunt filij sui ex eo essent in/ digni regno dei. Et q̄ hec pena est tam grā dis cū sit tam p̄iudiciale exiliū hominuꝫ a paradiso. et similiter q̄ est tam vniuersalis extendendo se ad oēs homines qui fuissēt in hoc mūdo geniti sicut adā suos ꝓprios filios generauit ostendit magnitudinē pec cati. ꝓpter quod tam grandis pena fuit im posita Ne omnes homines perirent necessaria fuit reconsiliatio per q̄ homines fuissent in gratia dei qui per naturā nascebāntur in ira sua. et cum reconsiliatio requirat cōdignaꝫ satisfactionē et satisfactio ꝺdigna est q̄ re/ pareť dampnū restituendo ablatuꝫ. et vltra hoc ratione offense q̄ det aliquid de suo qđ prius ante offensam nō debebat. sicut in le/ ge p̄cepit deus restituere quinq̄ boues pro vno et viij oues ꝓ vna etodi xxv. ꝓpter qđ in regno tenent pro ista lege septennaꝫ qui/ libet per seipm̄ pōt intelligere ex quo quali tas satisfactionis ꝺz esse scōm ꝺditionē pec cati. grande peccatū grādē req̄nt satisfactio/ nem Cū ergo peccatū primi hominis fuit tam magnū comp̄hendēs oēs ab eo descē/ dētes q̄ ipe nō poterat satisfacere pro seipo q̄ ad satisfaciendū nō habebat quid daret de suo quod prius nō deberet deo q̄ quia ab ipso receperat deo debebat totū qđ suuꝫ erat Unde si pro seipso nō poterat satisface re multomin⁹ pro toto genere huāno facto seruo diaboli ratione sui peccati. ergo vt re/ cōsiliacio fieret requirebať satisfactio debi/ ta restituendo q̄tuꝫ fuit qđ accepit vel q̄tū fecit de dampno et vltra hoc aliquā rē suaꝫ nō debitā pr⁹ deo ꝓpter offensaꝫ q̄ fecit h nō potuit facere adā nec aliquis suoꝝ filio rū: ex quo debebāt deo quicq̄d habebant. Et quilibet vt saluet vel nō seu cū maxima difficultate est sufficiens sua ꝓpria iusticia manifestāte sacra scriptura q̄ si fuerint in ci uitate tres viri iusti Noe. daniel. et iob Isti sua iusticia liberabūt aias suas sed nō po/ tuerūt liberare animas filioꝝ et filiaꝝ suaꝝ Cum ergo satisfactio requirat q̄ in illo qui habet satisfacere sint duo seq̄ q̄ sit ille qui ꝺz satisfacere et sit ille qui pōt satisfacere. quaꝝ vna sine altera nō sufficit oportet intelligere q̄ ille q̄ habebat satisfacere ꝓ peccato ade cū adam fuerit hō q̄ fuisset non angelus q̄ nō debebat satisfactionē sed q̄ fuisset hō ex quo homo fuerat qui peccauerat. Item req̄ rebať secundo q̄ fuisset talis hō qui posset satisfacere et cū purus homo satisfacere nō posset ex quo deo debebat totū q̄ in eo erat et satisfactio requirit ratione offense q̄ pec/ cans facit q̄ det vltra et amplius q̄ accepit vel fecit de dāpno peccando Cū hac eadeꝫ ratiōe quilibet angeloꝝ non poterat satisfa cere cū vnusquisq̄ eoꝝ deberet deo quicq̄d habebat ex quo ab ipso deo receperat quis esset ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ sa tisfacere. certū est q̄ in omnib⁹ creaturis nō pōt inueniri vna sola que deo nō debeat ali quā rem cū oēs ipse debeant deo quicquid habent ex quo ab ipso receperūt ꝓpter qđ deus sol⁹ est qui nihil ꝺz deo cum deus a se ipso habeat suū esse et nō ab aliquo alio q̄ interrogatis omnib⁹ intellectum p̄ticipanti bus siue sint boēs siue angeli boni et mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquā rem ꝓp quā anteq̄ deus daret eis esse quod habēt deus eis aliq̄d deberet. omnes respōderēt ipse solus teat nos et nō ipsi nos. Et ideo nos debem⁹ ei quicq̄d habemus ex quo ab eo recepim⁹ et ipe nobis nihil debet q̄ nihil ei dedim⁹. Hac ergo ratione clara existente. q̄ solus de⁹ est ille qui nihil ꝺz alteri nec si ipsi cū ille qui debebat satisfacere ꝓ pcō primi hominis et oim alioꝝ requirebat qđ nihil ꝺz deo et solus deus est iste ergo neces sariū fuit. et sic omnib⁹ modis expediebat q̄ satisfactor ꝓ genere humano foret de⁹ et homo. hō. quia homo fuerat qui peccaue/ rat et sic homo satisfacere debebat. deus q̄ ipe sol⁹ est quia nihil ꝺz deo. et sic pro satis/ factōe hominis peccati. poterat dare de gra cia dando de suo quod nulli debeť. hoc in/ tellecto debem⁹ cōsiderare. ex quo homies non poterāt esse deo reconciliati nisi per ipsū met deū q̄ nō erat q̄ satisfacere possꝫ nisi ip se sol⁹. q̄ sunt illa iusticia q̄ deū obligaret vt ipe deberet satisfacere ꝓ pcō primi homis cui⁹ demerito oēs ab eo descēdētes erāt ser ui diaboli oportꝫ ad cognitiōez hui⁹ videre et attēdere principiū et ꝺditōez pcti qđ fecit prim⁹ hō Ecce q̄ i hoc facto ꝓmūt tres seq̄ de⁹ q̄ dedit p̄ceptū primo hoi q̄ ꝑuaret pa diſum et q̄ nō comederet de arbore vetita.

Loeunit bō qui peccauit q̄ fecit ꝓtrarium p̄cepti per deū et dan Cōcumit Tercio diabolus qui sua astucia et decepcōe per medium mulieris temptauit hominez et fecit q̄ trangrederetur p̄ceptum de ligno duob⁹ malis homini et diabolo sic est q̄ in casu explicato nulli eoꝝ facta fuerat aliqua offensa impleta volūtate cuiuslibet eoꝝ faciendo quilibet quod volebat q̄ homo cōplacuit sue vxori plus appetendo p̄manere in gr̄a sua et amore q̄ deo obedire Diabolus simili impleuit voluntatē suā habita victoria p eū desiderata Verumtā hoc est verū q̄ quilibz eoꝝ fecerat grandē offensam deo ꝓtra cuius voluntatē ambo fecerūt. Primus bō quia voluit plus obedire sue vxori q̄ deo faciendo voluntatē diaboli et diabolus quia auz decepcione ꝓtra volūtatem dei tulit seruum ei⁹ et fecit seruū suū. et sicut deo fuerat facta offensa per vtrumqz si ambo voluissent reconciliari oportebat pro ambob⁹ fieri satisfactionē Sed cum diabol⁹ noluisset deo reconciliari ymmo placebat sibi semper inimicus dei p̄manere quia nolebat recognoscere peccatū suū: quod nō erat in homine cum deberet liberari a dura seruitute quā sentebat stando in potestate diaboli Ergo cum solus bō penitueret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat⁹ deo p̄t dici vno de duobus modis vel q̄ primo fuisset facta debita satisfactio deo qui offensus erat. et q̄ diabolus per iusticiā p̄deret dñium quod sup ipsum tenebat. Vel q̄ de⁹ de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factā et per vim ex quo est potencior diabolo liberaret primū hominē a subiectione sua q̄ ab eo vict⁹ fuerat iuste erat ei⁹ seruus nō reputarent tanq̄ dubiuz aliq̄ q̄ deus posset per talem modū liberare primū hominē a subiectione diaboli et reconciliare sibi ꝥ mī q̄ cuicūqz principi magne potestatis plus reputat ad laudem q̄ sit iustus q̄ q̄ sit potēs potestate siue iusticia tyranni reputata cū deu⁹ non solū iust⁹ sz etiā necessario est iust⁹ et tali forma iust⁹ q̄ nō pōt dici de⁹ nisi intelligat iust⁹ Oportz ergo intelligere q̄ in reconciliatione homis interueniret iusticia que primo poterat intelligi si deus sicut magn⁹ dñs potens et iust⁹ diabolo et homini ex quo quilibet eoꝝ offenderat eū dedit penā et tormentū scōz demeritū peccati per eos cōmissuz diabolo in penam peccati quod cōmiserat tollēdo hoiez per vim et ꝓtra totā suam voluntatem a suo domino. et homini sicut ꝑditori nolendo eū vm q̄ videre i suo palacio neqz in regno suo ꝥ q̄ remaneret exilio religat⁹ ꝓ semp Sed cū deus sit nō solum dñs potens ꝥ iust⁹ et iust⁹ et pater misericors Ex quo homo penitebat de peccato per eum cōmisso et per seipsum nō poterat satisfacere mia dei p̄nebat dare et succursum et iuuamen liberaret a diaboli potestate Sic tamen q̄ talis liberatio ita tēperaret iusticia q̄ diabol⁹ tenēs hominez in sua seruitute nō posset reclamare q̄ et esset facta iniusticia nec facere ali q̄ querelā que fuisset iusta cū hec fuerat veritas q̄ ipsemet deus attendens videns et p mittens diabolus et homo sicut aliqui intrant in campū certaturi vnus ꝓtra alterū et continuo certanciū est si iam vnus alterū non occidit q̄ victus sit seruus victoris. et cum arma primi hominis vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se q̄ arma diaboli in cōmittendo siue temptando. fortitudo cuā hominis et virtus incōparabiliter erat maior quāto diabol⁹ cū oibus suis armis et virtb⁹ etiā si fuerāt mille viagibus plus nō poterat homine vincere nisi ipe voluntarie voluisz vincī Ex quo ergo su⁹ inimicus erat mun⁹ fortis q̄ ipse et ipsē voluit ab eo vinci dictabat iusticia q̄ fuisz ei⁹ seruus facto. ergo seruo diaboli et ꝓsequenter oīs ab eo descendentes ad habendū liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli. oportebat q̄ nō per vim sed per iusticiam fuisset liberat⁹ de potestate Et sic vt liberaret a diabolo requirebat vt interueniret iusticia nō minus requirebat vt reconciliat⁹ in gracia dei existēte deo p̄ri pijssimo et iudici iusto. vñ vt cā fieret reconciliat⁹ deo ꝯ quē fuerat cōmissum petī requirebat q̄ fieret p hoiez qui tāti valoris vt pl⁹ esz. sicut prim⁹ bō et oēs ab eo descādentes q̄ daret tātā et maiorē laudē et bonorē et gloriā quāta fuerit offensa cōtra eū omissa Tali ergō satisfactōe req̄sita vt gen⁹ humanū reconciliaret deo vt dictū ē q̄ fuerat facta offensa deo p vtrumqz sz diabolū et hoiez nō oportz dicere q̄ diabol⁹ voluit facere hāc satisfactiōez ex quo nolebat hominē liberari ab ei⁹ p̄tate et reconciliari deo:

quia tal em satisfactionem facere erat pdere dñiuz super omnes homines per eū nimū desideratū et ideo displicens erat corde si essent reconciliari cum ipso facto perderet dominū suū quod super ipsos tenebat. Item hāc satisfactiōez ipse nō poterat facere eū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū q̄ vellet parcere offensaz ei factā ad quod requirebat q̄ talis intercessor esset deo grat⁹ q; si inimicus vel is qui displicet roget pro iniuriāte plus ꝓuocat ad iram eū q̄ rogat. et hoc est manifestū q̄ dyabol⁹ voluntarie erat inimicus dei ꝓcurans semp q̄ ei fiant offense q̄tum plus pōt Sic ergo patet q̄ p diabolū qui peccauerat ex quo ipse nō req̄rebat ymmo sibi displiccbat et abhorrebat hominis reconciliationē et non min⁹ suā nō poterat fieri satisfacto homis Et alia etiā pte si omnes angeli non poterāt facere talē satisfactionē quia nihil habebant de suo q̄ darēt deo quō diabolus poterat qui vltra hoc abhorrebat q̄ aliquo tempore talis satisfactio fieret. Videamus ergo de hoīe qui fuit secund⁹ in petō cōmisso huic nō deficiebat sicut diabolo volūtas vt esset reconciliatus q; seruebat seruitutē ei⁹ dunissimā deficiebat tñ et potestas sicut supra ostēsuz est Ipse ergo et oēs homes ab eo descendētes angeli etiā nō potētes implere requisitā satisfactionē qd ergo restabat ex quo nō erat alius qui posset satisfacere nisi sol⁹ de⁹ nisi q̄ primus hō et oēs alij ex toto remanerēt. pditi si iam de⁹ nollet satisfacere pro eis ex quo ipse solus poterat et null⁹ alius Item cōueniens fuit deū in carnan vt tāta humilitas in redēptore quāta fuit superbia in ꝓuaricatore. Sz superbia tāta fuit q̄ hō voluit cē de⁹ ergo tanta debuit esse humilitas vt de⁹ fieret homo Item hoc debuit facere de⁹ vt vitaret inconuenīēs quod sequebat q; si de⁹ non esset incarnat⁹ vt satisfaceret ꝓ homis pcō hoc ē vel q; nō potuit vel q; nescuit vel q; noluit Si nō potuit impotēs fuit Si potuit ꝫ nescīuit ignorās fuit. Si potuit et scīuit ꝫ noluit ḡ etiā nuid⁹ fuit q̄ oia sunt magna inconuenīētia in deo sz impotētia ignorantia inuidia. Patz ergo ex pbabilis necessitā et valde fore cōueniente incarnationem dei vt doceret se pon⁹ vincere p iustitiā q̄ p potentiā et vt onderet tanta humilitas in redemptione quāta fuit in superbia in ꝓuarica tiōe Et ne aliqd̄ inconuenīēs attribuat deo cum in eo minimū inconuenīēs sit maximus impossibile:

De quarto articulo fidei et de distordancia machometi in eodem

Quartus articulus est. Pass⁹ sub pōcio pylato crucifix⁹ mortu⁹ et sepult⁹ Hunc apposuit in cymbolo Jacob⁹ maior Et hic articulus est quartū fundamētum ciuitatis iherusalē superne figurat⁹ per quartuz lapidē preciosuz q̄ dicitur smarag⁄dus cui⁹ ꝓprietates precipue sunt quatuor. Prima q̄ inclinat ad castitatem Vnā exptū est frangi in ptes cū ip̄m gestans fornicatur Secūda est q̄ morbū caducū curat Tercia est q̄ tempestatē auertit. Quarta ē q̄ in cautis verba psuasoria dat Sic et vera hui⁹ articuli fides carnales voluptates reprimit secundū augustinum in quodam sermone de pl. sic dicentem. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionem celebratum sumus rep̄imendaz carnalium voluptatū crucem etiam nobis faciemus Morbum caducum tollit quia xp̄s mortem nostrā morīēdo destruxit vt dicit gregorius in prefatione pascali. Tempestates nō solū carnis sed etiam mūdi et diaboli auertit quia nihil a deo q̄ nō equanimiter tolleret si xp̄i passio ad memoriam reducat Gregorius in omelia. x. Bernard⁹ sup cāticā in sermōe. xxij. passio tua dñe ihesu vltimū refugium singulare remediū deficiente sapiencia iustitia nō suffi⁄ciente succurrentib⁹ meritis illa succurrit cū tñ defecerit vir⁹ mea nō ꝓturbabor nō diffido scio q̄d faciā Laticē salutaris accipiaz dat etiā in cautis fidei ꝓtra tirānos ꝓtra hereticos et ꝓtra quoscūq; alios persecutores verba psuasoria veritate attestāte. Ego dabo vobis os et sapiēciā cui nō poterūt resistere oēs aduersarij vñ fides em passionis xp̄i dedit Stephano q̄ oēs eius aduersarij q̄tūcūq; pbibiti nō possunt resistere sapienciae et spūi qui loquebat⁹ sz in ore ei⁹ vt pz in actib⁹ Item de smaragdo dicit ysidor⁹ q̄ a nimia vitate dicit amar⁹ q; oēs fatus vinde amaz dicit oēs herbas et frōdes viriditate supat acrē etiā vianū ex repcussione virescere facit nulla gēma gratior oculis auius corp⁹ exterius sic speculū ymagines reddit

Angrifes qui corp⁹ pedes et caput habēt leonum currentes super terram vt leones et alas habent aquile quibus volant in aere auferunt hominibus sed admasseus populus .s. vnuz habens oculum pugnans cōtra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta virtus que dicatur castitas vel virginitas q̄ virorum carnis integre seruat et in amantudine penitencie motus malos castigat hec est gratior angelis et oculis xp̄i quia virgines et casti sequuntur agnum quocunq; ierit. Apoc. xiij. et in se portat imaginem angelorum et xp̄i Angrifes .i. demones multuz nituntur auferre sed mens et intentio indiuisa a deo resistit et contradicit et eam custodit illesam. qui cū tales sunt induti sunt sicut dicitur .i. cor. vij. Non enī habēt duos oculos vnum in tenens et alium ad deum sed vnum tantū et illum figunt in deum dicentes illud p̄s. Sicut oculi ancile in manibus domine sic nra oculi nostri ad dñz deū nostrum etc. Huic articulo nihil addit symbolum maius Concordat cum predicto articulo machometus in hoc q̄ cōcedit ibū sum xp̄m sub ponsio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat autem a predicto articulo passionis et mortis xp̄i i alchorano azoara. v. et in plumb⁹ alijs locis vbi in sententia dicit q̄ quidam iudei voluerunt xp̄z occidere et ipse calide se subtrahens cuasit nescio quem loco sui crucifixerunt putātes esse xp̄m Creator aūt leuauit xp̄m ad se et est secum vsq; ad diē iudicij tunc .s. sicut alij homines morturus et resurrectur⁹. Sed in nullum inconueniens est sarracenis concedere mortem xp̄i cum ipsi teneant q̄ non ē filius dei viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ipsum confitemur verum filiuz dei q̄ fuit mortuus secundum humanitatem quia diuinitas mortalis non est nec vn̄q̄ morietur.

De quinto articulo et de proprietatibus sacerdotalis.

Quintus articulus est Descendit ad inferos tercia die resurrexit a mortuis Hunc apposuit in symbolo beat⁹ thomas. Et hic articulus est quintū fundamentum cantans iberusalē supreme figuratus per quintum lapidē preciosuz qui Sardonicus dicitur cuius ꝓpositio ex duobus lapidibus ē scz ex sardio et onice et ē rube⁹ ex sardio et albus et niger ad colorē vnguis ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mirabilis est vna potissima q̄ accendit animuz ad gaudiū quod trahit ex sardio. Sic et fides huius articuli accendit animos sanctorum patrū in limbo cum illuc xp̄s descēdit liberans victos de lacu in quo nō erat aq̄ et hoc in sāguine testamēti vt p̄z zacharie ix Vere magnū gaudiū illoz fuit cuz btifici fuerūt in visiōe dītatis et btā captiuitate ducti a mirabili captiuitate iferni: accēdit et aios discipuloz et sctāz mulierū xp̄s resurgens quia gauisi sunt discipuli viso dño Job. xx. Omnes etiam fideles in fide hui⁹ articuli iocundantur contemplātes potestatem inferoz non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatem nature eidem resurgente gaudentq; sperātes resurgere quia xp̄s resurrexit. Item p̄dictus lapis micoloz est subtus niger medio candidus supernus rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signādo nihil cere auellit. per quod moraliter quinta virtus que est sanctoz patiēcia figuratur per quam ab inferioribus idest a mūdanis hominibus in despectu sunt nigri scz in medio .s. in corde suo candore consciencie sunt luculenti et ardore martyrij quo citius ad superiora pueniant sunt rubei. Hec etiā virtus nihil auellit qz suis psecutoribus plene et ex toto corde remittit sctis quod dicat dñs Luce. vi. dimittite et dimittet vobis et ecclē. xxviij. relinque ꝓximo nocenti te. et tunc deprecante tibi peccata soluentur. et hēc virt⁹ bene quinta dicitur quia molestie arcā quos est virtus patiencie corpus exprimit quod quinq; sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolū maius ad eius explicationem veruntamen cū dicit descendit ad inferos in telligēdū est secūdū animā diuinitati coniūctā corpore in sepulcro manēte etiam diuinitati iuncto quia quod semel assumpsit nun q̄ dimisit scds est de toto resultante ex corpore et ex anima qz ꝓpter eoz separationem xp̄s in triduo non fuit homo secundū doctorum concordiaz in tercio sententiaz et quia nullus error circa hoc fuerat exortus. Ideo in cymbolo cum dicit descendit ad inferos non fuit explicatū scōm aliaz Sed oritur hic difficultas quia nō videtur hic esse articulus fidei cū iohānes baptista

de hoc dubitauerit dubitare aūt de articul' fidei in fidelitas est. Cuz ergo constat ipsuz fuisse fidelē et sanctum et de hoc dubitauerit videtur q nō sit articulus fidei q autem dubitauerit patet p glosā super illud .Marbei zi tu es qui venturꝰ es dicat ibi glosa cū aberode sum occidēdus etad infema descēsurus debeo te nūciare inferius sicut te nūciaui superis an cōuenat filiū morti an alium ad hoc sacramentū mittiꝰ es Ad hoc rndet Alexander ibi supra q est dubitatiō infidelitatis qua nō dubitauit iohānes et ē dubitatio pietatis et sic dubitauit iohānes querēs ex amore et pietate tu es qui venturꝰ es licet nō dubitaret sicut mater videsfiliū mortuū dicit es ne mortuꝰ fili mi. et hoc ē quod dicit glosa nō fide sed pietate dubitauit Crisostomus q nō pro se sz p discipul' quesuit hunc articulo non concordat machometꝰ quia cū nō cōcedat xp̄m mortuū fuisse sed aliū sibi simulē vt dictū est in articulo precedēti Ideo negat eū descēdisse ad inferos et resurrexisse tercia die.

De vi articulo et de ꝓprietatibus sardij:

Ext? articulus est Ascēdit ad celum sedet ad dexteram dei p̄ris omnipotentis hūc apposuit in simbolo beatus iacobꝰ minor hic artilus fidei est sextū fūdamentum ciuitatis iherusalē supeme figuratus per sextū lapidē preciosuz qui dicit Sardiꝰ cuius virtus mirabilis est q gaudium accēdit et pellit timorē ac etiam ingeniū acuit talis cit fides hui? articuli qz xp̄i discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso et ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet predicauerūt Et ideo p hunc sextū lapidem optime figuratur sexta virtus sanctorū que est cōstancia martirij. Dic em̄ lapis scōz ysidorum est inter gēmas vilissima et rubrū spissum mq̄ habet colorē et ideo bene martyrum cōstancia per hunc signatur quia ipsi qu asi vilissimi a mūdo reputatur. Ipsiq̄ a deo tan q̄ infirmi mundi electi quecq̄ forma cōfundanda facti rubri fluuio sanguine laureis dicantur bene fulgidis. Et ne mirū qz lauerūt stolas suas in sanguine agni Apo. vij. Et bene sexta virtus hoc ponit quia primus homo sexta die formatus cadē die peccauit et eadem die de paradiso eiectus est. et xp̄s sexta etate venit et sexta die martyrū sua passione cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolum maius Sed occurunt hic tres difficultates quaꝝ prima est scōm quā naturā ascendit xp̄s in celū Rndet q sili ꝑm designet conditionem ascendentis sic ascendit scōm q homo siue secundū naturaz humanā que loco cōtinetur et motui subici ꝑt nō aūt ascendit ꝑm naturā diuinā que est alioz vniuersis et ē immobilis et illocabilis Si aūt designet causam ascensionis ascēdit non secundū q homo sed scōz q deus qui ascendit ex virtute diuinitatis sed non buā nitatis· Unde Augu. in sermone de ascensione de nostro fuit q filiꝰ dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascēdit aūt xp̄s ad summā partem celi supremi qz cum sit nobilissimum locatū debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi et sic intelligi debet illud p̄s. Ascendit super celū celi et illud ad ephes. iij. Ascendit super omnes celos non tm̄ aūt ascendit corpus xp̄i super omnem creaturā corporalē sed etiam super omnē spiritualē quia ꝓpter dignitatē vnionis eas oēs excellit ad ephe. i. Constituit illum super omnē principatū et potestatez et super omne nomen quod nominat in hoc seculo siue in futuro p̄t etiā exponi q xp̄s ascendit in celum secundū glo. ad ephe. iij. qui descendit ipse est qui ascēdit in gloriam ad equalitatē patris secunduz diuinitatem nō in re sed in notica. tunc em̄ innotuit hominibus cuz equalē esse patri Et si queras virū xp̄s secundū q hō in loco supradicto resideat ita q nunq̄ alibi ad modicū tēpꝰ se transferat. Dico q nō est asserendū scōm Richardum cum post eius ascensum narretur aliquomodo apparuisse aliquibꝰ in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens q nūq̄ ad aliā partem celi se transferat. pie etiaz credi potest q xp̄s in celo nullum habeat retro se sed omnes electi respiciunt in facē eiꝰ Secūda difficultas est quidq̄ dexterā intelligitur. Dicendū q per dexterā intelligit gloria vel honor deitatis secundū Damascenū in. iij. vel beatitudo patris scōm Augusti nū in libro de simbolo scōz illō p̄s delectationes eius in dexteris vl' iudiciaria potestas scōm Augustinū in quodā sermone de simbolo. Sessio vero secundū Augustinū ibidem designat vel habitationem siue quietē

L

vel regiam vel iudiciariam potestatem· Si igitur filii scōm designat ꝓditionē nature ar stus secundum ꝙ deus sedet ad dexteram patris .i. in equalitate patris. Secundus ãt ꝙ homo sedet ad dexterã patris .i. in potio nibus bonis patris pre ceteris creaturis .i. in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem sup positi sic etiam scōm ꝙ homo sedet ad dex teram patris secundum equalitatem bono ris. .i. in quantum in eodem honore venerã tur filiū dei cū natura assũpta. Ex predictis patet ꝙ quocunqꝫ ꝓdictoꝝ modorũ sumat sedere ad dexteram significat habere beati tudinem quandã demõstratiua potestate ꝙ nulli alij nec angelo nec homini conuenit nisi soli cristo Unde ad hebreos primo Ad quem aliqñ dixit augelorum sede a dextris meis .i. secundũ gloriam in potio nibus bonis. potest tamen dici ꝙ omis san ctus qui ẽ in beatitudine est constitutus ad dexteram dei secundũ illud Matbi .xxv. sta tuit oues a dexteris. Tercia difficultas ẽ v trum posset dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondetur ꝙ nõ li ad denotat cum personali distinctione ordinem originis fi lius aũt et spũs originantur a patre et non est econuerso. sed et spũssanctus potest pro prie dici sedere ad dexteram patris vel filij licet secundum quendã appropriationẽ at tribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde augustinus dicit ꝙ in patre est vni tas in filio equalitas in spũssancto vnitatis aqualitatisqꝫ concectio. Predicto articulo cõ cordat machomet⁹ qꝫ dicit ꝙ ihesꝰ cristus ascẽdit ad celos in corpore et anima vt patz in alchorano azoara: viij. non est rei veritas ꝙ mortuus fuit sed deus eũ assumpsit sibi Sed discordat in hoc saluet in sessione salz ad dexteram patris cum asserat ipsum collo catum in primo celo et ibi sedentem in alci ori sede ꝙ iohannes baptista· Dos etiam duos narrat se vidisse in ꝓdicto celo primo cum ipse ascendit et visitaret deuz et quomõ secum locutus est vt patet in libro qui dicit scala machomeri distinctione .xij. de quo di ctum est supra ꝓsideratione .viij. cum de fun damento legis machomeri inquirebatur.

De viij. articulo et de natura crisoliti.

Eptimus articulus est. Et inde ve turus ẽ iudicare vivos et mortu os. Dunc apposuit in simbolo beatus phi lippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamentũ ciuitatis hierusalem superne figuratus per sepamũ lapidem pciosum q̃ dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectũ et per consequens naturam humanã distinctam ab alijs animalibus per intellectũ: vt dicit primo metha. et pellit timores nocturnos quia fugit fantasmata sic. Et fides hui⁹ ar ticuli confortat intellectũ in cognitõne iusti cie diuine finaliter adimplende per xp̃m qz pater omne iudicũ dedit filio iohannis .v. Pellit etiam timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciũ illius die sub eundem ne ꝓpter eius ꝓsideratiõnẽ pereãt cum fantasmatibus infernalibus quod p̃ uidens xp̃s dicit Matb. xxiij. Ideo et vos estote parati quia qua hora nõ putatis filꝰ hominis venturus est. Et quia p̃dictus la pis auro similis est. cũ marini coloris simi litudine vt dicit ysidor⁹ et sicut hic dicit glo sa videtur scintillas emittere ita vt sub aqua ad oculum solis stella aurea. videat dictus acrisis quod est aurũ. Ideo optime per cuz põt intelligi septima virtus sanctoꝝ qua se cum pugnerunt ad iudiciũ. .i. innocencia bap tismalis. mare ei significat baptismũ. apoc viij. In cõspectu eius tanꝙ mare vitreum vbi fan sumus de cupro vel de plũbo aurũ ꝓbatũ quia de filijs ire filij gratie ad ephe ij. ꝙ multi sanctoꝝ illesa seruãtes scintilla boni exempli alijs per exortationes bonas emittunt. quibus eos ad amorem dei et ꝓ ximi accendunt que vir⁹ bene ponitur sep timo loco ꝓpter dona spũssancti que collata sunt in baptismo. glo. tñ dicit ꝙ per auri fulgorez cuz scintillis significat predicatio sanctoꝝ cum miraculis sapientie. iij. fulge bunt iusti. .i. per candorez baptismalis inno centie. et tanꝙ scintille in arundineto discur rent. Et si queras qui sunt illi vivi iudicãdi cum dicatur inde venturus est iudire vivos et mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduen tu vivi reperientur qui in memento morien tur et postea resurgent cũ eis qui primo erãt mortui. Huic articulo addit simbolum ma tius Cuius regni non erit finis scōz illud lu ce primo et regni eiꝰ non erit finis Predicto

articulo non contordat machometus quo ad iudicium viuoꝝ et mortuorū. negat enim ꝓm iudicem venturū. Sed dicat in alchorano azoara. v. ꝙ deus leberauit ꝓm ab incredulis et suppositit eos qui secum sunt eius. eis qui non crediderunt verbo eius vsqꝫ ad diem publice resurrectionis etꝙ tunc deꝰ ad seipsum redditu ꝓpi facto controuersiaꝫ suā atqꝫ litē discutiet. Est ergo finis sue sentētie ibidem ꝙ ihesus ꝓpus arca tempus dei iudicij est moritur⁹ et sicut alij homines resurrecturus et ꝙ tunc deus discutiet ꝓtrouersiam suam. s. quis verioꝛa dexꝑo dixerit vꝫ ꝓpiani an machometus et ꝙ tunc deus faciet iudiciū contra incredulos et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamē in alchorano tractando supra diē mortis. ac super diem qua viuens mussurus est tenet deū esse venturū ante diem iudicij annis. xl.

De octauo articulo et de ꝓprietatib⁹ beatitudinis

Octauus articul⁹ fidei est. Credo in spiritumsanctū. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauus fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per octauum lapidem ꝑciosus qui dicat beryllus cui⁹ virtutes mirabiles sunt ꝙ cōtra lites inuictus reddit et mitem facit atqꝫ benignū sic et fides huius articuli quis eīm fecat sansonem inuictū a leone nisi spūssanctus vt patet iudicū. xiij. Imuit spūs domini in sanson. et laceraut leonem quis nō erit victus a diabolo mundo et carne nisi fidem huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiaꝫ quasi dicat vbicunqꝫ fuero victus ero a spūsancto p fidē diuis⁹ Quis fecat iuictos apostolos agnos ꝓpi ꝓtra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos nisi spūssanctus anteꝙ eīm acciperent spīmsanctū clausi erant timidi et quasi victi. Sed repleti spiritusancto p fidez et amorem effecti sunt omnū lupoꝝ iudeorū gentiliū tyrannoꝝ victores vt patet ꝓr actibus apostoloꝝ et gestis omniū martyriū. Fides etiā huius articuli facit hominē mitē et benignū qz spūssanctus bonus et suauis est atqꝫ benignus vt patet sapientie primo. et. xij. tales efficit. et efficat spiritussanct⁹ credentes intantū vt nō solum mites et benigni asserantur sed etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicunqꝫ spū dei aguntur hij filij dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo et viriditate sed cū pallore. politur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt habitudo colorꝭ repercussu angulorꝫ exatetur. Aliter politus nō bz fulgorem. et significat octauam virtutem que est sanctoꝝ vita actiua in qua seruatur virorꝫ gratie sed tm cum pallore et hec exercere nō pōt sine aliquo venialium offuscatione sed per sex opera misericordie quibus insudant et charitate spūsancti calorem recipiant quia in fructu recompensat limpidolije Beñ. ꝓpi et bene ponit octauo loco quia illi mercedē hic nō recipiunt sed expectant in octaua resurrectione scōm cōsiliū domini Luce. xiij. Cū faces cōuiuiū voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia nō habēt vnde retribuere tibi. retribuet enim tibi in resurrectione iustoꝝ vel retributione Predictū articulum scz Credo in spīmsanctum exponit simbolū maius addens dīm et viuificantem qui ex patre et filioꝙ ꝓcedit qui aiꝫ pre et filio simul adoratur et conglorificatur qui locut⁹ est per ꝓphetas vbi exprimunt hec de spūsancto ꝓmo potestas ibi dñz scdo bonitas ibi et viuificantem iobānis. vi. spūs est qui viuificat exquo sequitur ꝙ qui caret spūsancto mortuus est. Et hoc trahitur auctoritas Aug. sicut anima est vita corporis ita deus est vita anime Tercio distinctio personalis ibi qui ex pre filioꝙ ꝓcedit Quarto est qualitas ibi qui cū patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Et per hec. iiij. ꝓdicta excluditur heresis entias et nescorij qui dixerunt spīmsanctum esse seruū patris et filij et ꝙ dicatur filioꝙ addiderunt latini ꝓpter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit̄ doctrina ibi qui locutus est per ꝓphetas cōtra errorem quorūdam qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus et quidem alij Cum predicto articulo concordat machometus in alchorano vbi dicatur misit deus spiritū sanctū suū super nuncios suos et super credentes in eum discordat tm in hoc ꝙ non credit spiritumsanctū esse deū nec tertiam in trinitate personaꝫ sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

De nono articulo et ꝓpꝛietatibus topasij.

Nonus articulus fidei est. Credo sanctā ecclesiam catholicā et ē sensus. Credo in spīm sanctū facientem sanctaz siue sanctificantem ecclesiam catholicā idest vniuersalez Dunc apposuit in simbolo beatus matheꝰ. Et hic articulus est nonū fūdamentum ciuitatis iherusalem supne figuratus per nonū lapidem ꝓciosum qui dicatur topasius Dic lapis valet ꝓtra iram et cōtra lunaticam passionem que frequēter per demones iratos excitantꝰ vel augmentantꝰ Expertum est etiā de eo ꝙ si mittatur in aquaz bullātem ita eaz defluere facit ꝙ stanz manu in missa extrahit. Sic fides ꝑdicti articuli ardorem furie demonū et tirannoꝝ hereticorum et quorūcūqꝫ pſecutorū subito extinguit. Ideo dixit cristus petro Mathe. xvi. Et porte inferi non ꝓualebunt aduersꝰ eam. Portas infer vocat furios demonum hereticoꝝ tirannoꝝ et quorūcūqꝫ pſecutorū que ꝓualere non possunt ꝓtra fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleū ardens defluere in tīm ꝙ iobānes euāgelista missus in dolū ardentis olei nō adustus ē illesus exiuit. Item hic lapis scōm ysidoꝝ est omni colore resplendens. et scōm glosaz supra capitulo. viij. exo. Quis sit omnū eo coꝝ maxime ū est aurei et dicit topasiū quasi topadū idest omnū colorꝝ a pan quod est totum secunduz glo. Vic duos maxime habet colores scz aureum etbereum cuz splēdore solis tangit omnū gemmarū claritates superat et in aspectum suuz singulariter prouocat aspicientes quem si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clarius ē regibꝰ inter diuitias qui quo clarior est eo ꝓciosior est. Etiam oīm gemmarū amplissima est per hanc ergo significatur nona virtus sanctoꝝ que est vita ꝓtē platua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantum homo singularius trahitur et qui tales sunt se bonoribus seculi poluntꝫ obscurantꝫ turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō tenēt quod necessariuz est sicut mana Luc. viij. ꝙ aūt hic lapis omnū colore resplendit hoc est ꝙ qui tales sunt omnium virtutū lucem gerunt ad exemplū tabernaculi quod eis monstratū est in monte Exo. xxv omnia fac scōm exemplū quod tibi mō stratum est in monte Dec est gemmaꝝ lanissima qz maxime cor dilatāt et bene nono loco ponit quia qui tales sunt angelis q̄ sunt nouem ordines pro modulo suo in dei contemplatione assimilantur de quibꝰ dicitur. Mathe. xix. Angeli coꝝ semper vidēt faciē patris loco predicti articuli sanctam ecclesiā simbolum manus. Et vnā sanctā catholicā et apostolicam ecclesiā vbi ponunt duo effectus generales spūssancti Primus est vnitas intellectum in fide. Secundus est affectuum vnitas in caritate que duc vnitates notantur cū dicitur Et vnam sanctaz catholicam. vnā in fide et caritate. catholica enīz grece idem est ꝙ vniuersalis. apostolicam dicit. super apostoloꝝ fidē fundatā. Dunc articulo machometus nō concordat qz cum neget fidem catholicam negabit et vnitatez fidelitū in fide et caritate que est ecclesia catholica et apostolica cuiꝰ signū est quia affirmauit suis sequacibus principatū tenere nō exposse nisi a xpianoꝝ fide omnino diuerterent vt patuit supra ꝓsideratione secunda in secundo puncto:

De decimo articulo et de ꝓpꝛietatibus crisoprasii.

Decimus articulus est. Credo sanctoꝝ cōmunionem peccatoꝝ remissionem. et est sensus Credo in spīrūsanctū facientem sanctā siue sanctificantē ecclesiaz in qua ē cōmunio sanctorum et remissio peccatoruz. Dunc apposuit in simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamentū ciuitatis iherusalez supne figuratus per ꝓciamum lapidē ꝓcio suz q̄ dicitur crisoprasius cuius virtus est ꝙ valz contra lepraꝫ ꝙ non solum peccata carnis ſz etiam anime designant sic et fides huius articuli valet ꝓtra lepraꝫ peccatoꝝ carnis et aie que precipue in sacramentis baptismi et penitentie auferūtur. Dic lapis secundū ysidorū. xvi. ethymolo. ē in colore quasi sit ex succo pori coagulatus habens auri guttas intermicantes ꝓpter quas tale nomen accepit quia crisos aurū sonat in greco et multā similitudinez habet cū crisolito. et significat per eā decima virtus sanctoꝝ que est desiderium celestis patrie et hoc per colorē. ꝓpter

vero tribulacionum per aurū et quāto plus sancti pacīūtur ꝓpter deum plus accenditur et inflamatur eorū desyderium quia vt dicat gregorius ꝙ flatus carbonē bec tribulacio caritati. Et bene decimo loco ponitur ꝓpē obseruantiā decalogi. vel quia isti festinant venire ad decimum ordinem angelorū qui ē ex hominibus repādus et dicatur decimus ordo cecidisse non quia fuerunt vn ꝙ decem ordines sed quia tot de diuersis agminib⁹ ceciderunt ꝙ possunt facere vnum ordinem loco p̄dicti articuli dicat symbolum maius Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Jobānis iij. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua et spūsancto non pōt introire in regnum dei. Nota ꝙ baptismus dari pōt ab omnibus in necessitate. Jdeo fit magis mentō dico p̄ de alio sacramento in symbolo fidei quod pertinet ad omnes. nec fit hic mencio de cōmunione sanctorum quia intelligitur per hoc ꝙ ibi dicatur vnam. Una em̄ ecclesia non tm̄ fide et charitate sed etiā sacramentoꝝ participatione que est communio sanctoꝝ. Unde ad hunc articulū reducit fides de sacramentis quia in eis cōmunicāt fideles et sunt instrumenta sanctificandi et et ꝓsequēdi peccata remittendi. Jtē notāter dz vnū baptisma ꝓpter hereticos qui dicūt quotiens homo peccat baptismū debere repeti cōtra quos apostolus ad ephe. iij. vna fides vnū baptisma Huic articulo nō cōcordat machometus qz remissionē peccatoruz non ponit per sacram ecclesie sed per hoc ꝙ quis dicat et cōfitet non est deus nisi de⁹ et machometus est eius nūci⁹. Affirmāt etiā sarraceni solam corpis ablutionem per aquā factā sufficere ad peccati remissionem sine cōtritione et cōfessione. negant etiā vnū baptisma sed multiplicant baptismata sua vt dicetur infra.

De. xi. articulo et ꝓpetatibus iacincti.

Undecim⁹ articulus ē. Credo carnis resurrectionē. Huic apposuit in symbolo beatus iudas thadeus Et hic articul⁹ est vndecimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per vndecimū lapidem p̄ciosum qui dicatur iacinctus. cui⁹ vertus est ꝙ dat membris vigorem et salutiferum facit saporem et cōtra pestiferos regiōes ꝓuocat etiam somnum ꝓpter suā frigidam cōplexionem et valet ꝓtra toxicū Sic et fides huius articuli dat membris vigorē cum ꝓpter fidē future resurrectōnis fortissimi facti milites xp̄i vincerāt regna et crudelissima tormenta quasi suauissimos saporem gustauerunt quietuz somnū accipientes quem de⁹ dat dilectis suis Valet etiā ꝓtra omne dyabolicum toxicū hereticoꝝ aliam vitam et resurrectionem negantiū. Dic lapis scōm ysidorū ceruleum habet colorem et tūc optim⁹ est qui nec rarus est nec densitate obtusus sz vtroqz temparamento luce purpuraqz refulgens. Dic aūt nō lucet equaliter sereno enim ꝓspicuus gratus est nubilo cōtrā oculis cuanescit ateqz marcescat in os missus frigidus est in sculpturis durissimus nec tm̄ inuictus: Naz adomāte scribitur et signatur. et ꝓ hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que ē eoꝝ discretio et cōpassio qua scōm deū omnibus et in omnibus se conformant vt oēs lucrifaciāt. Unde paulus p̄dicans fidez resurrectionis dicit prima ad corinth. ix. omia omnibus factus sum vt omnes lucrifacerē. Et ad romanos. xij. Gaudere cum gaudentibus flere cū flentib⁹. significat em̄ arcūspectionem p̄dicatoꝝ que attendūt quid et qb⁹ est p̄dicandū vt maioribus maiora et puulos lacte potent munoꝝ. Hunc articulū explicat symbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuoꝝ et scōm alexandruz in fine sui tercij est cōgru⁹ ordo. Nam remissio peccatoꝝ est resurrectio anime que est resurrectio prima. Ad istam vero sequitur resurrectio corporis gloriosa in bonis qua est resurrectio secūda sicut dicitur ad romanos viij. Si autē spiritus eius qui suscitauit ihesum inhabitat corpora nostra resuscitabit et nos ꝓpter inhabitantem spm̄ etc. tene tm̄ ꝙ dicit apostolus prima corint. xv. omnes quidem resurgemus etc. Huic articulo concordat machometus Unde dicit in alcorano deus viuificabit mortuos et consurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secunda hora qua venerit qui autē bis cōtradixerint in die iudicij punitōe ignea eos puniet. Docet vnum ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiij. ꝙ qui impugnauerint dicta sua in die iudicij deus iudicabit cum. similiter dicitur azoara. xxi. qui cuz aliquo dicta sua disputare voluerit ꝙ dicat

deus nouit facta vestra qui in die iudicij in dicatur? est vos. Dicitur etiã azoara. xxiiij. q in die iudicij clamabũt mali dicentes q̃s huius ꝓbete notitiã habuerat in via et iã qui nun q̃ fuisset nominat? nec nat? et etiaz q demones acriter punient eos et q dicet machmet deo iaz domine popul? iste me? recta facie alchoranũ recipere ꝓperauit:

De. xij. articulo et ꝓprietatibus ametisti

Vo. decim? et vltimus articulus est vitã eternã amẽ. Et est sẽsus. Credo q deus resuscitabit nos et dabit bonis vitã eternam. Hunc apposuit simbolo beatus: Mathias. Et hic articulus est. xij. fundamentũ et vltimũ ciuitatis iherusalem supne figuratus per. xij. lapidẽ preciosũ qui dicit ametistus. Cuius virtutes mirabiles sunt q facit hominẽ vigilem et repellit malã cogitationez et vt dicit aaron q valet contra ebrietatẽ. Sic et fides hui? articuli facit hominem vigilem vt in tremendo iudicio finali de factis dictis et cogitatõnibus suis possit reddere rationem et sic vita ꝓfrui eterna. Predict? lapis scõz ysidoz inter purpureas gemmas principatũ tenet purpureus est permixto violato colore et quasi rose nitore et leuiter quasdã flãmulas fundens nõ ex toto igneũ sz vini colorẽ habens et est saltuz facilis per hunc significatur duodecima virtus sanctoz que est humilitas et ꝓtemptus mundi. cũ desiderio tñ martyrij. sicut fuit in cõfessoribus quoz multi nõ defuerũt martyrio sed martyrũ defuit eis sicut legitur de beato martino q si martir nõ fuit palmã tñ martyrij nõ amisit. et de beato francisco canit ecclesia O martyr desiderio. etc. Vñ sancti infundũt flãmulas consolationis et visitationis infirmoz viduaz et pupillorum et largitionis elemosinaz quibus inflãmant alios ad amorẽ xp̃i de primo Esaie. lxi. vt consolarer omnes lugentes et ponerem ꝓsolationẽ lugẽtib? syõ. de scõo Jacobi primo religio mũda et immaculata hec est visitare pupillos et viduas in tribulatione eaz et immaculatũ se custodire ab hoc seculo. De. iij· Luce. xi. Date elemosinã et omnia munda sunt vobis. Vel scõm glo. flãmule significant virtutẽ illã qua pro inimicis oratur que est virt? virtutuz celoz vanetas virtutũ multiplicitas. Matb. vi. Orate pro ꝓsequẽtibus et calũmiantibus vos. et bene vltimo loco ponitur q humilitas est custodia oĩm virtutũ. Dicit cñ gregorius q qui ceteras virtutes sine humilitate cõgregat quasi pulueremin ventũ portat Vnde et paulus qui interptatur modicus. s. humilis. thronum xij. meruit possidere. s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolũ maius. Et vitã vẽturi seculi. Ex quo deus tan q̃ iust? iudex remunerabit bonos vita eterna consequens est q etiã reprobos punict pena eterna. Et ideo nõ ponit specialem articulũ de punitõe maloꝝ. Dec cñ est natura oppositorum vt vno dicto intelligatur reliquũ. Dnic articulo ꝓcordat machomet? et discordat in hoc q ꝓfuctur bonos ibidem corporales delitias opiunere. dicit. n. i alchoranõ q̃ in me credidit in ortos eos pulcherrimos mittã vbi aq̃ decurrũt placide et vbi absq̃ labore requiescent. nubent etiã limpidissima nuptiõe. Et iterũ dicit q dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratione et clarũ mel vinũq̃ sapidissimũ alibi etiaz dicit in alchoranõ q ibi pãnis sericas indnantur ornati monilibus aureis atq̃ armilis ꝓciosis Dicit etiã ibi q habebũt sedes ꝓpetuas et q ꝓtegit eos arboꝝ vmbra nec frigore affligentur nec calore. oĩm fructuũ omniũ arboꝝ vescent generibus quicquid appetit? cuiq̃ suggessierit coram se cõfestim inueniet. accubabũt in delitijs et angeli puerorum ministerio inter eos cũ vasis aureis et argenteis deambulabũt in aureis lac. in argenteis vinũ afferentes et dicentes comedite et bibite in omni letitia et q vobis deus ꝓmisit ecce cõpletũ est iungentur virginibus quas nec humanus nec dyabolicus violauit ꝓtactus iacenti corralli que splendore formaq̃ pstantioribꝰ. Dec bona repromittit machometus suis credentibus pro vita eterna. Quomõ aũt finalis beatitudo vite eterne nõ consistit in cibo tali nec etiam alijs corporalibus ostendet infra consideratione octaua articulo. v. Et notandum hic finaliter est causa q quare machometus cõcessit aliquos articulos fidei xp̃iane et aliquos negauit cum iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loq̃retur contra cristianos hebreoꝝ rationibus iuuaret similiter cum loqueret ꝓtra iudeos iuuaretur argumentis fidei ortodoxe.

De discordia machometi in preceptis

On solū in articulis fidei discrepat machometus a xp̄ianis sz etiam in p̄ceptis et cerimonijs. Libet ergo in p̄senti libro annotare p̄cepta machometi et eorū n̄rā vt habita eor̄ clara notitia cuilibet p̄ateat cuilibet intelligēti q̄ irrationaliter se obligant sarraceni obedientie talis legis

De discordia in or̄onibus

Primū preceptū machometi est q̄ quinquies tm̄ in die sarraceni or̄ēt. Unde aūt habuit būc numerū or̄ādi quinarium patuit supra cōsideratione quarta. In illa fatua visione sz tm̄ vt veritatem dicam⁹ hoc vnq̄ machometus ideo p̄cepit quia cō alio doctorum suor̄ mediatricem in terminorum et xp̄ianor̄ legem effici voluit suaz non p̄bitatis sue nec̄ adiutorio dei. Judei em̄ scōm legem ter in die or̄āt. xp̄iani vero septies. sed iste nec ter nec septies sz quinquies or̄ādo terminū inter vtrūq̄ posuit.

De p̄cepto machometi in locutionibus suis antecq̄ or̄ent.

Secundū preceptū machometi ē q̄ ante q̄ or̄ant vt p̄fectā mūdiciā habent cultū veretrū manus brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimū pedes lauant quod p̄ caput fieri post coitum et egestionē nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquā reperire tunc p̄ caput eos mūdare puluere terre munde quasi aqua tergendo quam ablutionem p̄ caput etiā fieri modo verso sz talis ablutio membror̄ nō p̄net ad or̄ōnem. Ad or̄ōnem quidem pertinet mūdan intrinsecū non extrinsecus. Mundicia aūt de ablutōe membror̄ pertinebat cultoribus stelle veneris qui volentes eā or̄are ad modū femine se aptabant ora et oculos tangentes q̄ vero punctus stelle veneris rei effectus est ideo p̄ caput hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xp̄ianor̄ multiplicater. Primo quia baptisma xp̄ianor̄ solū semel fit. Una ē em̄ fides et vnū baptisma scōm ap̄lm. Baptisma vero sarracenor̄ multiplicat̄. Secundo q̄ baptisma xp̄ianor̄ nō solū mūdat corp⁹ sed etiā animā cum sit aqua spūssācti. Baptisma vero sarracenor̄ solū se extēdit ad ablutionē membror̄ p̄pter immūdiciā eor̄ ex coitu vel egestiōe vt p̄z in alchorano.

De tercio p̄cepto machometi in p̄comissione alte voas.

Tertiū preceptum machometi est q̄ facta p̄dicta ablutione publica voce p̄comittentur vnū cōfitentes deū qui nullū vel silē habeat vel eqnalē eumsc̄z machometum esse p̄phetā talē. p̄comissionē precepit nō ideo quia cōueniebat or̄oni. sz q̄ aliud nouū ne quiuit imponere signū.

De p̄cepto machometi in ieiunijs.

Quartum p̄ceptū machometi est q̄ sarraceni in quolibet anno mensez integrū et amadē ieiunēt in quo alchoranū datū celitus assent machometus ieiunātes aūt tēpore nocturno comedāt diurno absti neant ita vt ab ea diei hora qua nigrum ab albo distinguere per visuz poterūt filū vsq̄ ad solis occasuz nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtione se p̄sumat fedare. Posit solis aūt occasum donec ad sequentis diei crepusculū sp̄ eis abo et potu p̄ p̄ijsc̄z vxorib⁹ p̄ut cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitatis quis fuerit p̄ grauatus aut in via erit q̄ diu aut lāgoris aut imanens durauerit tēp⁹ cōceditur eis quibuscūq̄ voluerint et vesci simul et vti. Sic tm̄ vt q̄ vel egritudinis vel vie vel necessitate minus impleuerit postea emendū quomō liceat et dicunt sarraceni q̄ istud ieiunū est ad restringendū vicia carnis p̄ceptum q̄ est initium penitencie. Sz quid p̄ dāt per diem ieiunare et nocte ter vel quater comedere et bonis cambus optimisq̄ frui et mulieribus vti hec non debilitant sed potius corroborant camē et incendunt ad illicitos motus et actus.

De p̄cepto machometi in obseruatiōe pasce

Quintum p̄ceptū machometi est q̄ obseruent pasca. Notandū vero q̄ sicut hebrei ita et ipi menses scōm lunā cōputāt Unde et pasca eor̄ quod ipsi post ieiunū faciunt nō semper vno tempore cōtingit pasca aūt suuz quod dicunt nubi aliud

est ꝑquedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā que est in ipso mense in qua alcho ranū descendisse dicūt Jn ea quippe nocte vigilantes per ecclesias suas quas vocant mesquitas gaudūt saliunt bibūt et insaniūt dissiordant aūt a xp̄ianis et iudeis quia in lege moysi p̄ceptū est obseruari pascha in memoriam exitus de egypto. Jn lege aūt xp̄i p̄ceptum est obseruare pascha in memoriam resurrectionis xp̄i Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoria arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui et cum coz rex celebrat istud pascha p̄cinctus lintheo mittit gladiū per guttr arietis et statim sup aliquod tumentū ocdutr ad regi/nam. et si regina eum videt ante ꝙ moriatr asserunt se bonā fortunā ꝓsecuturos anno illo qui presens fuit et ꝓprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed et ꝑ expeditione pasche eorū faciūt aliā superstitionē qm̄ multes cū rege equitantes veniunt in cāpū magnū et ibi facta quadā fouea currentes pugnūt cū lanceis suis intra illaz foueā et sic expediūt suum pascha.

De precepto machometi in peginatione ad mecham

Extū preceptū machōeti est ꝙ oēs sarraceni ꝑ singulos annos semel vadūt ad domū dei que est in mequa vidē da ꝓpter solaz recognitionē et ibi p̄apiūt adorare eaz que in cōsutilibus tegumentis inducit circuire et lapides ꝓut lex p̄apit p̄ media sez fimbria iacere retro pro lapidan/do diabolo banc domū dicūt adā cum de paradiso exulasset domū extruxisse et omnib⁹ filijs eius donec abrahā aduenit locū orōis fuisse abrahā aūt dei seruus eā robo rauit et instaurauit et in ea dño vota vouit et sacrificia obtulit filioq; suo nomine bis/mabeli p ost mortem reliquit eiq; et omib⁹ filijs eius per multa annoz curricula donec machometus natus est orandi domus per mansit. quo nato eandem deus sibi cunctis q; generatiōibus suis hereditariā vt ipi pi hēr ꝓmisit. sz hec sarraceni nō ex auctoritate bñt. Sz quasi cōmentū aliqd̄ fingunt añ/ꝙ .n. legem p̄dicasset dom⁹ hec ydolis ple na erat. et volenti scire qualis erat dom⁹ il/la et ꝙ ibi secretū inesset. et cur illuc macho/metus ire et que in lege inueniunt iussit fa/cere venerabilis petr⁹ alfonsi in suo dyalo/go titulo quinto declarat dicens. Duo filij loth. s. amon et moab hanc domū bonora/bant et duo ydola ab eisdem ibi colebant alterū ex albo alterū ex nigro lapide patra/tum nomē quidē illius qd̄ est in nigro lapi de erat mercuricius. dicebat nomē vero al/terius chamos. Alterū ꝙ ex nigro erat lapi pide in honore saturni alterū ex albo in ho nore martis erat edificatū bis in āno cultores eoz ad ipsa ascendebant adoranda ad martem quidē qñ sol in primū gradū arie/tis intrat. q; aries honor est martis in cui⁹ discessione ꝓut mos erat lapides iactabant Ad saturnū vero quō sol primū gradum li bre intrat q; libra honor saturni est ꝙ thuri ficabāt nudi tonsiq; capitibus que vsq; in hodiernū diem in iudea celebrantur vt dixi Arabes vero cuz amō et moab ydola ado rabant. Machometus aūt post longū tem/pus veniens pristinā ꝓsuetudinē nequiuit auferre. Sed quasi quodāmodo more inusi tato in cōsutilibus tegumentis coopertos domū circuire ꝓmisit. Sed ne videret prece pere ydolis sacrificare simulacrū saturni cō/struxit in pariete in āgulo dom⁹ et ne faces appareret dorsum erat tñ exterius positū al terū martis. sez ydolū. quia sculptū vndiq; erat subt⁹ terrā et lapidez suprapositū misit hominib⁹ vero q; ad adorādū ibi cōueniūt lapides istos osculari p̄apit et humiliatis tonsiq; capitibus inter cura lapides retro iactare qui humiliantes dorsa denudāt qd̄ est signū legis pristine Ecce qua intentione p̄cepit supdicta machōet⁹. Jn libris quoq; illoz scriptū ē ꝙ homat q̄dē ex. x. socijs ma chometi more solito lapides deosculās sic exorsus est vobis inquit lapidibus, dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis syon. Sed quia machomet⁹ fecit illi⁹ morem exequor. ꝙ aūt dicūt lapidibus iacidis demones ef fugare nō ꝓsequens ratio videt esse q̄a qd̄ non aliquo ꝑapit sensu, corporeo effugare leuiter nequa ꝙ pōt nomine vero dñi fugan tur demones. Et si dicant sarraceni audiuis se aliquos dicentes demonia se vidisse et ea audisse et colloqui fuisse et sic pnt sensu ꝑapi corpali Dicendū ꝙ iz angeli corporeo sensu nō possint ꝑapi illius tñ qui scōz man data dei incedūt visibiles fiūt simuliter dia/

bolus amicis ſuis viſibilis apparet.

De precepto machometi in p̄dationibus captiuationibus et occaſionibus ꝓrariorū

Ꝓptimū p̄ceptū machometi eſt ꝙ aduerſarios eius et eoꝝ ꝓphetas p̄dentur captiuent interficiāt et omnib⁹ modis pſequant̄ atq; deleant niſi reſipiſcant et ad eoꝝ fidem cōuerti voluerint aut ſeruitur] indictū ſenſum pſoluerint. et ꝓz manifeſte ꝙ hoc p̄ceptum nō eſt ex dei operibus neq; ꝓphetarū quib⁹ nun ꝙ iuſſit cogere aliquē credere. Sed machomet⁹ hoc cupiditate precepit: pecunie. vt inimicos ſuos deſtrueret. et talis coactio nō dz fieri. ymmo ſi quis aliquem cōuertere velit nō per violentiā ſz diligenter et dulciter hoc facere dz ſicut ipſe machomet⁹ in ſuo teſtam̄ alchorano ſub pſona dñi ita ad ipſum dicētis. Si vellet dominꝰ deꝰ tuus et totius ſeculi gentes crederēt. cur ergo vt credant cogis quia nullꝰ niſi voluntate dei credit et in alio loco. vobis inq̄t gētibus veritas dei iaz venit qui crediderit ꝓ ſemetipſo fecerit qui vero errauerit ꝓ ſemetipſo et ego nō ſum ſupra vos baiulus ſeq̄re vero deꝰ inquit q̄ reuelabitur tibi et expecta donec iudicet deꝰ qui ſuper oēs iudex ē. Itē in eodem dñs inquit deꝰ tuus ſub vna lege ſi vellet cūctos ſine diſcordia ponere fingit Itē in alio loco tanq̄ ſibi deꝰ loq̄t nō inq̄t violētia i lege dz cē ibi iuſticia et veritas apparet q̄ voluerit ſpōte ſua credat itē in alchorano vos icreduli. ñ ꝙ oro oratis. nec quē oratis oro et quē adoratis nō adoro mihi lex vobis q̄ diſcors: et in alio loco ait. non almicetis cū alterius legis gentib⁹ niſi mollibus verbis quare ergo p̄dicari captiuari et gētes vi cogere ad credendū iuſſit hec oīa ſemitas dei cē fatet̄. Cū ergo hec lex ſibipſi ꝓtradicat nulli⁹ eſt firmitatis vel momenti Sz ideo machometus predari captiuare et gentes interficere iuſſit vt arabes qui deum ignorātes in deſerto manebūt in p̄dicatiō bus delectarētur et vt maxime illi crederēti

De p̄cepto machōeti in licētia comeſtibiliū

Ꝉtauū preceptū machometi eſt ꝙ ſarraceni edāt abſolute de oib⁹ carnibus p̄ter carnem p̄ci et ſanguinē necnon morticinū. Vnō dicat in alchorano vos credentes edatis quicquid veſtre fuerit voluntatis ex boua pte ſequitur. a morticinis vero et porco et ſanguine et ab animali quolibet pempto nō in creatoris nomine vos abſtinete de ſuffocatis et ꝓbuſtis et interfectis per lupos niſi vos mandauerit vel vt dñt fuerint iugulate minime comedatis quod fecit machometus vt in boca lege ſua nō ſoluz iudei ſz et nos xp̄iani deferremus quō iudeis carnes ſuille ac leporine aliorumq; animaliū nō ruminātiū ſunt ꝓhibite et ſimiliter piſces abſq; ſquamis lex vero xp̄i xp̄ianis in eſum humanū oīa ꝓcedit abſolute.

De p̄cepto machōeti circa pluralitatē vxoꝝ

Onū preceptū machometi eſt circa vxores. Vnde conceſſit ſarracenis ꝙ eodē tempore iiij legitimas poſſunt habere vxores et qualibet repudiata aliā ſemp acipere ita m̄ quod nun ꝙ quaternariū numerū trāſcāt. Jn repudio quoq; p̄cepit obſeruari vt vſq; tres et quālibet repudiare eādem rurſus recipere liceat ſed taliter tertio relicte ſpecte nequa ꝙ vſquequo maritis aliis nupſerint et ab illis relicte fuerint recipe mādat. tunc aūt ipſe volentes prioribus maritis ante bene recōalient̄ et ſic recipiant̄. De emptitijs vero atq; captiuis qōcūq; voluerint brē dicit eis liatū cē et ea ſdē vēdēdi de nuoq; emēdi liberā ptātez habeant ſic m̄ vt poſtq; grauidā ſemel fecerit nequa ꝙ cā alterꝰ ſeruitutis iugo ꝓſtringere poſſint Sz ꝙ liceat capere iij: vxores et qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla quidem p̄cipit̄ ratione. neq; eīm niſi cauſa filios ꝓcreādi precepti eſt vxorē recipere ꝙ aūt emptitias et captiuas quodlibet poſſūt habere hoc quidam ꝙtuz ad ſarracenos adulteriū qz multociens emit aliquā ſturpataz a filio et cōtra filiꝰ vel frater a patre corruptaz vel a fratre et ſic ꝓz diſcurſio inter p̄cepta machometi quare aūt machōetꝰ talia imūda fieri iuſſit cauſa fuit. qz ipe valde fetas diligebat et ꝓ nimiū luxuriosꝰ erat et ſicut ipemet ꝓfeſſꝰ eſt vis luxurie boiz. xl. in co manebat et maxime qz arabes valde luxuriosi erāt volūtati eoꝝ ſatisfecit vt crederēt. in hoc p̄cepto voluit machōetꝰ ponere differēciā inē legē ſuā et legē moyſi qz. lex moſaica mādauit viroſ poſſe libellū repudij dare mulieribus ſuis

quo recepto si ipa nupsisset alteri viro q̄ p̄m⁹ mantus iam non posset eam ducere in vxo/ rem. Oppositum mandauit machomet⁹ vt patuit. Discordat etiam a lege xp̄i que p̄bi bet vxore viuente manto alteri nubere q̄ q̄ ipaz duxerit mechatur oppositum dicit ma/ chometus vt visum est.

De precepto machometi circa p̄hibitionē aliquaz mulierum de p̄pīa cognatione.

Decimum preceptum macho/ meti est q̄ saraceni non recipi/ ant in vxores consobrinas nec nutrices la/ cte nec germanas lactis. Unde dicit alcho/ rano omnes hemulieres vobis interdicte sūt et illicite vestre. s. matres et filie sorores et ne ptes atq̄ matertere nutrices atq̄ germanas collactanie matres et filie mulierum vestraz si a vobis tacte fuerint sin autem licite sunt hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi in qua iniungitur non ac cedere ad certas feminas et posse nubi cum cōsobrinis feminis germani vel germane fi lijs et vt etiā a lege sua differret lex xp̄i i qua vsq̄ ad quartum gradum p̄hibito facta est Sed ex quo tantā voluntatē voluit ostēdere in hoc p̄cepto bonum fuisse non vti alteru/ trum sodomia nec iniungere per mandatum sicut ipse facit in alchorano i capitulo de vac ca Alibi tn̄ mandat de p̄pīa cognatione ba bere vxores vt sanguis p̄les accrescat et for/ tius inter eos amisisse vinculum vigeat secun dum q̄ mos erant omnibus tunc temporis.

De precepto machometi circa obserua tionem die veneris.

Undecimum preceptum machome/ ti est q̄ saraceni obseruent inquietē diem veneris quod ipe fecit p̄pter duo Pri mū est quia ipse puncto stelle veneris rex ef fectus fuit vt supra patuit p̄cepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi que p̄cepit sabbatū obseruari et lex xp̄i quepraecepit diem dominicam.

De p̄cepto machometi in orādo versꝰ meri/ diem.

Duodecimū preceptū machometi ē q̄ saraceni faciūt orōēz versus meridiē vbi est mecha. Unō dicat ū alchorano in p̄sona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tn̄. Nunc huc illuc aspicienti tuisq̄ ad meoz p̄pīoz noticiā que sue sunt mediatores gē tiū testes suū p̄pīetam p̄pīum testem ba/ bentes orōnis locū veracem et ydoneū deo testificante vz versus mequā tēpluz sui me diū quod abrahā primo fundauit firmabo q̄ sp vbiamq̄ fuerit facem tuā orando ver tas tale locū orandi instituit machometus vt differret a iudeis qui orant versus occidē tez. et a nobis xp̄ianis qui oram⁹ versꝰ orie/ tem. quia ad orientē crucifixus est xp̄s et ad orientē ascendit in celū. Et intn̄ volūt esse discordes a xp̄ianis q̄ in nullo penit⁹ vellet p̄firmari. vn̄ nos sedētes bonorifice sup mē/ sas māducam⁹ ipsi vero sup trā iacētes nos cū mappis ipi sine mappis. nos sardinas p caudā accipientes mittimus in ignē ipi ve/ ro per caput eas accipiunt et caudas aduers⁹ ignē mittūt et sic de alijs innumeris que se/ cum cōuersantes experimento cognouerunt

De p̄cepto machometi circa iudinalia.

Decimūdecimū p̄ceptū machometi ē q̄ i possessionib⁹ reperēdis pennaz testib⁹ p̄probz et negatoz iuramēto semet ex purget. testes aūt nullos nisi valde ydoneos p̄bataq̄ p̄sonas et quib⁹ sine iuramēto cre dere possint p̄ducant. In quibusdā etiam alijs mosaice legis morē custodiūt vt q̄ bo minis sanguinē fuderit eadē pena plectatur et quisq̄ in adulterio dēp̄hensus fuerit cuz adultera pariter lapidetur. Qui aūt cū qua/ libet alia fornicatus fuerit octingēta flagel lis subiacebit furi talis indicta ē pena vt pri ma et secūda vice octoginta flagella sustineat Tercia manū. Quarta pedē amittet et q̄ cui libet hominū membrū abstulerit digno pre cio redimat. Et sic patet q̄ in iudicijs face/ dis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qō et ma/ chometus fecit vt in hoc etiam aliquantulū diuersa esset lex sua a lege moysi.

De p̄cepto machometi et abstinētia a vino

Quartūdecimum preceptum ma/ chometi est q̄ saraceni abstineant a vino quoniam vomes est et seminarium

hominis peccati et illu ꝫ bibere dicit maxi⸗
mū peccatū esse vnes tñ comedere et mustū
potare etiā in apparatu licet. Et licet sarra⸗
cenis vinū sit ꝓhibitus ipsi tñ in occulto im
moderate bibūt et inebriant. Causa autē
ꝑapua quare a vino semper abstinere iubē⸗
tur est ne forte socij inebriati patefacerent
ruinam populi. Et si tñ peccatū est vt⁹ vini
cur ergo in suo paradiso ꝓmittit nuuz vini
sicut supra patuit consideratione. iiij. et. v.
articulo. xij. Alia causa fuit superi⁹ assigna
ta cōsideratiōe tercia in tercio passu vide ibi

De ꝑcepto machometi circa modū bere⸗
dandi.

Vintum decimū ꝑceptū machometi ē
ꝙ in hereditate due filie vnico filio
coequentur qō fecit vt poneret differentiaz
legis sue a lege Moysi et xp̄i qm̄ lex moysi
inungit ꝙ filie cum filijs non sint heredes
xp̄s aūt in hereditate eos equales fecit.

De ꝑcepto machometi circa testimonia:

Decimūsextū preceptum machome
ti est circa testimonia. Unde ꝑaput
in alchorano ꝙ duaꝫ mulierū testimoniuz
ꝑualeat testimonio vni⁹ viri in quo differt
a lege moysi in qua inuictū est ꝙ nullo mō
mulierū testimonia acceptentur. et a lege ci
stianoꝝ in qua in certis casib⁹ eaꝫ testimo⁸
nia capiuntur.

De ꝑcepto machometi circa ꝓhibitionez
disputatōis cū quocūqz extraneo a lege sua

Decimūseptimū preceptum macho⸗
meti est ꝙ null⁹ sarracen⁹ presumat
in lege sua cū aliquo disputare vel disseue
re qō fecit machomet⁹ ne falsitas sue legis
in publicū veniret simulis nocue fugiēs lu
cē. et oculis egris ꝙb⁹ odio sa ē lux. In quo
ostēsa nebulosa ceatate sue legis excelenciā
claritatis legis xp̄i manifestauit quaz ꝑce⸗
pit xp̄s sup tecta ꝑdicari qz ipe palā locut⁹ ē
mundo et in occulto nihil sicut supra patuit
libro primo. ꝓsideratōe. iij. articulo primo

De ꝑcepto machometi circa circūcisionē.

Decimūoctauū preceptū sarraceno⸗
rum est ꝙ circuncidunt pueros Jstu ꝫ
aūt nō būt ex ꝑcepto machometi cuz nulli⸗
bi reperiatur in alchorano sicut infra declara⸗
bitur octaua consideratione articulo primo
Discordat etiā in circumcisione a iudeis: ꝙa
ipsi circūcidunt die octauo sarraceni vero
omni tēpore. Judei vero etiā faciūt reuersi
onē in templū et sugūt caput veretri sarrace
ni vero nō. Quomō aūt cessauerat sacramē
tum circūcisionis dictū est supra li. i. cōside⸗
ratione tercia. arti. vi. pūcto primo. Dec sūt
ꝑapua legis machometi mādata ab omni
sarracenoꝝ gente maxima celebratione ba⸗
bita. Alia vero plurima sunt que enumera
re longū requiret sermonē et in tantā demē
tiam: hic dyabolicus machomet⁹ venit vt
ausus fuit affirmare ꝙ quātūcunqz peccat⸗
quiscz obligatus fuerit et in die mortis sue
deo et sibi crediderit. dicat ꝙ i die iudicij ip
so intercedente saluus erit vsqz̄ūc ergo ma
neāt sui credentes in inferno expectātes re⸗
dēptionē vbi nulla est redēptio.

Tractat de vilissima morte machometi.

Exta ꝓsideratio huius libri est de
morte machometi dignuz eñ erat
vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat
in vita et doctrina. Uñ cum implerentur. x.
anni regni sui ab illo. x. anno quo fuit elcua
tus in regē in damasco cōputando. quidaz
discipul⁹ eius cui⁹ nomen albunor voluit
experiri si resurgeret machometus die tercia
a morte ad vitā sicut ipe ꝑdixerat Dixerat ei
ꝙ post q̄ decē anni sui regni essent ipleti ꝙ
debebat mori et resurgere tercia die corpus
qz suuz ea die deferēdū ad celū. Et ideo ꝙ
nō crederet sepulture quare ꝑdictus discipu
lus ei⁹ distemperato quodā veneno tradi⸗
dit ei ad bibendū occultissime Machome⸗
tus aūt statiz vt bibit mutat⁹ est omis color
ei⁹. et iō intellexit ꝙ mors sua appꝓpīque
rat. et dicat ill' sarracenis q̄bi erāt cū eo ꝙ
p aquā saluarent̄ et veniā inuenirēt quo di
cto subito dedit aiaz diabolo magistro suo
discipuli aūt sui diligenter seruauerunt cor
pus expectādo ꝙ resurgeret die tercia vt dic
tum est Sed posq̄ ipsi viderent ꝙ nō resur⸗
gebat vt predixerat et fetorem eius tolerare
non possent relicto corpore inhumato ma⸗
xima pars decessit et post. xi. dies mortis
eius venit predicti⁹ discipulus eius albuno

vt videret quomodo iacebat et scõm q̃ narrat lucas tudensis in cronica sua inuenit corpus a canibus comestum. corrosis ossibus. Tunc albunor colectis ossibus sepeliuit in cuitate quadam que dicitur arabice medui araziel Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt dep̃hensa seductoris falsitate omia quecũq; dixerat falsa et ymita estimantes cõsiderãtes etiã quõ indignã vitã digna morte terminasset ab eius lege discesserũt.

De successoribus machometi.

Septima cõsideratio est de successoribus machometi ꝛ enĩ turpissima eius mors et falsitas sue ꝓphetie clarissime iudicauerũt falsitatez sue doctrine et immũdiciã sue doctrine verũtamẽ occulto dei iudicio et diabolo ꝓurante incrementũ accepit Quatuor ergo p̃cta in p̃nti ꝓsideratiõe occurrũt ptractanda. Primus punct⁹ est de astutiã diaboli post mortem machometi ne eius doctrina piret. Secundus vero est de successoribus ei⁹ Caliphis egyptio oriẽtali et mirãmo molino occidentali. Tercius de diuersitate gentiũ qui sectã machometi suscipere noluerũt. Quartus de diuersitate paganoꝝ qui in aliquibus imitantur sarracenos et in alijs differunt.

De astutia diaboli ne piret secta machõeti.

Primus punctus huius considerationis est de astutia dyaboli post mortẽ machometi ne piret eius doctrina. vñ cum ad exemplũ predictoꝝ virorꝝ prudẽtiũ discedentiũ a lege machometi quia ip̃m mẽdacem et immũdũ in vita cognouerãt vt dictum est in p̃cedenti consideratione omnes fere alij vellent discedere tunc cognati machometi et socij qui prius in honore et reuerantia apud populum habantur occasionem legis multa lucrabantur mesti et ꝓfusi cum multis blanditijs et ꝓmissionibus ceperũt omnibus modis simplices attrahere et a secta p̃dictã eoꝝ animos inclinare spe aliter aũt diabol⁹ astutia sua vsus est q̃si quodã instrumento. s. quodã sarraceno pessimo qui dicebatur balij. Hic erat filius babitan vnus ex decem machometi socijs qui post mortez ipsius regnũ adeptus est q̃ blãde p̃dicauit et callide ammonuit ad credendum gentes et dixit illos nõ bene intelligere machometi sermonem machomet⁹ inq̃t non dixit q̃ ante sepulturam vel videntib⁹ hominib⁹ subleuarer̃ in celum. Dixit quippe q̃ post sepulturã corporis angeli cũ nescientibus cunctis delatum essent in celuz Vñ quia statim cum nõ sepelierũt. Idcirco fetere cepit vt statim sepeliretur. hac igitur causa gentem in errore p̃fixo parũp detinuit duo vero fratres scriptoꝝ machometi filij nomine basan et bozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpora macerantes pene ad mortẽ deuenerunt pater vero eoꝝ sepe filios ammonebat ne per tam longam macerationem sua fatigarent corpora. Ipse aũt videns illos stultos esse et ad mortis bostiũ premiũ laborem iam deuenisse de machometo vti erat rez paufecit. Cognita aũt nequitia illius a pręceperunt comedere et bibere vinũ. et sicut in sua lege fortiter ãtea perstabant ita deniq; legẽ q̃us non ex toto dimittere ceperũt sed et quedam pars gentis istos in consuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente et occidente.

Secundus punctus est de successoribus machõeti ꝛm q̃ narrat Acoñ. eps in libro de rebus et statu terre orientalium post mortẽ machometi Sarracenꝝ quẽdã ex discipulis machõeti loco ei⁹ elegerũt quẽ vocauerũt calephã q̃si successorem siue heredem eo q̃ dignitatis et principat⁹ machometi successor existeret qui dignitatez et potestatem adeptus cepit ptẽ blãditijs ptẽ ꝓminatiõe et metu pplos ad se reuocare et multitudinẽ boꝝ cõgregare Sz q̃dã Ascali nomine ꝓtra p̃dictũ calephã inuidia cõcitat⁹ et indignatiõe ꝓmot⁹ ꝓpriscẽtia lucri et ambitione secularis dignitatis tractus modis quibus potuit per se et suos eidez se opposuit et multipliciter expugnans non cessauit donec ipsuz a principatu remouit. Post hunc ergo quidã patuelis machometi nomine balij cũ obtinuisset principatũ vehemẽter cõmoueri cepit et indignari q̃ successor machometi vocaretur cũ se dignorem ipso machometo reputare et ꝓpheta eximũ cui dñs familiarius q̃ machomet⁹ fuisset loquutus se vellet ab omnibus existimari hic ergo et complices eius legi machometi maxime

detrahebāt et in ipsum multa maledicta p/ferebāt. Alios ritus et alias institutōnes et aliū orandi modus quā tradidisset macho metus predicantes. Illi aūt qui legem ma chometi tenere voluerūt in partib⁹ orētis Calephas baldesensem statuerunt qui in tanto honore et reuerentia a suis habetur q̄ nisi mādato auctoritate eius nullus quan/tumcunq; potens aut nobilis appellaretur soldanus. et oēs eius subditi tam reges q̄ alij. pedes eius ad terrā vsq; p̄strati reuerē/ter osculantur. Successores aūt halij de quo supra fecimus mentionem cōtra singulares orientis calephā. sedem suā erexerunt in ter ra egypti innumeris diuitijs et delicijs af/fluentes. Unde inter egyptios et orientales populos magna sp extunc fuit dissensio et odiū implacabile. et in lege discordia et cō/tradictio sarracenorū populis in duas p̄tes diuisis. quadā pte halij et ei⁹ successorib⁹ adherente. maiori tū parte consentiente ma chomete et successoribus eius. post q̄ vero soldanus tpalem administrationē egypti sub dño suo calepha egyptio adeptus est. ti mens sibi eo q̄ calephe non in mento mul/tis accusantibus erat suspect⁹ vt ipse saladi nus ad vllum superiorem haberet respectu sed ipsi sibi et soldanus esset. ac calepha ac/cessit ad dñm suum calephā egyptiū tan q̄ ei debitā et solitam vellet exhibere reueren/tiam. et dana ferrea quā gestabat in mani/bus ex improuiso ipsum ad terram p̄stra/tum enecat. et per p̄ditionem occidit. omnes aūt filios eius et cognatos et specialos ami cos vel interficere iussit. vl carceri in ppetuo manc̄pari. extunc soldanus baldan. solus monarchiā et dignitatē tā super egyptios q̄ super omnes alios orientales obtinuit saladino compellēte egyptios vt ei concor/diter obedirent et nullū calephā alium insti tuere p̄sumerent. necnon alios q̄ alij orē tales obseruarent. Princeps aūt orientaliū sarracenorū omniū qui legem machometi obseruāt potissimus qui caput impij sui ei dignitatem et regni sui solium in quitatem marchoque quōdā carthago dicebatur collo cauit. et nō solum etyopie et affrice sz etiā byspanie in magna pte dominatur. orienta li calephe cū vnuoq; populo suo subiecā esse recusauit. Sed et ipm regem et calephā reputans miramamolim ideſt regē gentiū se et omnes successores p̄cepit appellari. lin gua eiñ coꝝ mira idem est q̄ rex mamolim aūt gentium interp̄tatur. Unde inter orien/tales et occidentales sarracenos magnum est schisma. et dissensionis q̄plurimū vtiles xp̄ianis. eo q̄ isti illis in p̄lijs et expedi/tionibus p̄tra nos renuūt p̄stare subsidiū reg/no ipsoꝝ in seipso diuiso et ex magna parte dissoluto.

miramamolim. quasi fiat.

De diuersitate gentiū que legem macho/meti susapere noluerunt.

t Era⁹ punct⁹ est de diuersitate gen tiū qui legē machometi susapere noluerūt Narrat sup̄dict⁹ doctor libro quo supra q̄ multitudo gentiliū et idolatraꝝ co pioſa et maxime bij q̄ septēntionalē inhabi tant regionē circa paludes methidas et inp tib⁹ vulgarie et cormanie vsq; ad fines bō/garie et q̄ in cōfinio regni dacie et alijs p̄ti/b⁹ adiacētib⁹ cōmorant machometi legem recipe noluerūt et q̄ ab alijs sarracenis ori entalib⁹ et occidētalib⁹ valde remoti sunt p metū vel violentiā nō potuerūt appelli vñ vs q; hodie q̄dā coꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerant adorāt. Alii āt more pecudis nec legē nec scripturā nec ritus vllas habētes arbores et arbusta et pecudes et ge neraliter q̄cq̄d in mane casu aliquo primuꝫ eis occurrit illud p deo reputātes p totum diē colūt et adorāt Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare cōfitentes. putātes deū tm ignotum aliquo placare sacrificio et obsequio venerari cames vel panē seu aliā huiusmōi oblationē in altū p̄iciūt in bono rē illius q̄ de⁹ ē et habitat in ex celsis damā tes et dicētes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup oēs ē et sūme diuitatis inf alios obtinet p̄cipatū De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos untantium.

Uart⁹ p̄ūct⁹ est de diuersitate gen/tium q̄ in aliquo imitant sarrace/noꝝ legē differunt et in alijs. et primi dicūt turcomani qui in terra turcoꝝ inhabitant hij tra/sisse credunt originē septēntionalib⁹ sarracenis supradictis. Unde nomine ppo sito a thurcis et comanis appellant turco/mani De turcis siq̄dem ex antiquis orienta liū hist⁹ijs certū habemus q̄ ex septentri/onali regione exeūtes p̄ſatis finibus ingressi nō solū regionē illā sz vniuersas fere orientales p̄uincias armato manu occupauerūt violēt

extunc aũt gens illa prius rudis et inculta: nec habent certam mansionem sed passim cum vxoribus et filijs et pecoribus vagãs et pascuarũ cõmoditatẽ sectans regem sibi prefecat ciuitates et opida possidere inapteꝫ agriculture dans operaꝫ que ꝑius depec lio tamen viuebat ac iura sibi ciuilia constituens bi autem qui sua raditate permanentes priorem viuendi modum deserere noluerũt appellati sunt turcomani. Jn multis autem imitantur illos saracenos qui bedimi dicũtur. Jsti beduim ex arabum gente principaliter ceperunt originem de quorum stirpe dicunt descendisse machometum. Di autẽ dogmatizantes ꝙ diem mortis a deo sibi cõstitutũ nec punire possiunt nec preterire. nun ꝙ ad pugnam armari ꝓcedunt sed solũmodo camisiam populis more feminarũ capita inuoluentes lanceis et ensibus tantummodo vtentes et ly leuiter et defacili conuertantur in fugã alios tãtũ sarracenos timidos et ignauos reputant qui spicula et sagittas alonge iaculantur sunt aũt non solum xp̃ianoꝝ sed et etiam sarracenoꝝ et ꝓditores mendaces et cõstantes et amica fortune et duplicia via gradientes bis quos cernunt ꝓualere libenter adherentes. Portant etiã in capitulo pilleos rubeos cũ pepulis in tentoris de pellibꝰ animalũ habitantes. omnis etiam pellibus et capitinis plerũꝙ vestunt nullã aũt habentẽ certaꝫ mansionẽ in campestribꝰ et pascuis turmatim ꝓbus incedentes vagi habitant pascunt vbertatẽ sectãtes diuersa regiones cauũt lacte viuentes et animalium copiosaꝫ multitudinẽ secũ trahentes: Jpsi aũt penitus ocioſi tam equoꝝ ꝙ pecorum vxoribus suis ꝓcurationẽ relinquunt. Sunt et alie gentes ex orientalibus ꝓbus q̃ legẽ machometi custodiũt excepto ꝙ more xp̃ianoꝝ ad ortũ solis adorant eo ꝙ patres eoꝝ qui xp̃iani fuerũt hunc modũ orãdi eis relinquerunt ab alijs sarracenis heretici et ꝓbani reputant ex quibꝰ nõnulli ipsum solũ deũ summum reputant eo ꝙ inter omnes creaturas visibiles ꝑcellentez habet pulchritudinẽ. Sunt aũt quidã alij miserabiles homines in mõtanis arca iuga libani in ꝓbꝰ tripolitanis cõmorãtes qui ly ex pte legem machometi obseruẽt. dicũt tñ se legẽ aliqã occultã habere quã nõ licet alicui reuelare nisi filijs eoꝝ cum iã adulte iuuentutis vt secreta puenliter nõ reuelẽt vel mortis articulo immunente cũ patres in extremis laborantes spẽ euadendi nõ habent vxores aũt eoꝝ et filie in lege maiorũ et parentuꝫ suoꝝ ignorantes legẽ illã dicũt se credere ꝙ si forte filius leuitate illã legẽ quaꝫ vocant occultã matri sue reuelant. vxor a marito et filius a patre absq; vlla retractione necarentur. Di aũt ꝑter mortem aliorꝝ paganoꝝ vinũ bibunt et carnes porcinas edũt ab oibꝰ alijs tanq̃ hereticis legis reprobant. Jpsi etiã pessima et abhominabilia et sexui femineo ꝓpria in occulto turpiter operant sicut illis narrantibus qui ab illis recesserũt cognitũ est tamen ne vxores eoꝝ eos relinqueret vel contemptui haberent si execrabiles vtꝰ eorũ et immũdicias sectę puerilissime cognoscerent. Est etiã in ꝓuincia fenicis arca finis ciuitatis Antbadẽsis qui hodie vulgariter appellat tortoza quidã populus scopulis et montibꝰ vndiq; circũdatus inhabitans habẽt castella. x. fortissima. et ꝓpter viaꝝ angustias et rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis et valibꝰ oim fructuuꝫ et frugũ fertilitate fecũdissimus etamenitate iocundis. boꝝ aũt boũ q̃ azisimi nũcupãt̃ multitudo numerum. xl. M. excedere dicat̃ Preciant autem sibi capitanium non successione hereditaria sed prerogatiua mentorum quem ipsi veterem seu senem appellãt non tam prouecte etatis ratione. ꝙ prudentia dignitatis preeminentia. Primus autẽ et summus in fauste religionis eorum abbas et locus vnde principium habuerũt in partibus est orientaliuꝫ valde remotus versus ciuitatem baldorensem et partes persidis ꝓpinque. Di autem vogula nõ fidentes neq; sanctum a ꝓphano discernentes omnem indifferẽter obedientiam superiori suo exhibitam sibi credũt esse vite eterne mentoriam. Vnde tante subiectionis et obedientie vinculo magistro suo quem senem nominant astringunt ꝙ nil ita ꝓiculosum est aut difficile ꝙ ad mandatum domini sui hilari animo et ardẽti volũtate ampleti et ꝓficere vereant. Senex autẽ dñs eorum pueros de populo suo in locis secretis et delectabilibꝰ facit nutriri et diuersis ydeomatuꝫ generibꝰ diligenter imbutos et instructos ad varias ꝓuincias mittit cum cultellis vt potentes homines taꝫ ex xp̃anis ꝙ ex sarracenis vt quia

et aliqua causa habet eos odio vel ad p̄ces amicorum suoꝝ seu etiam ꝓpter munēse pecunie precium sibi datum mandat occidi p̄mittens ꝓpter huiusmodi mandati execūtiones longe maiores delicias habituros in paradyso sine fine post mortem q̄ fuerunt ille in quib⁹ fuerāt nutriti q̄ si ꝓpter huiusmōi obedientiā eos mors contigerit martyres a suis iudicant̄ et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habentur reuerentia Parentes vero coꝝ a magistro qui senex dicitur multis munerib⁹ ditant̄.et si serui erāt decetero liberi diuuntur.f. Unde miseri adolescentes seducti de conuento p̄dictoꝝ fratrum ad varias ptes mūdi transmissi cū tāto gaudio et desiderio legationē mortiferaz susceperunt et cum tanta diligentia et sollicitudine ꝓficiunt sese varis modis transfigurantes et aliarū nationū ritus et habitū sibi assumentes. aliquando in specie mercatorum quandoq⁹ in specie clericorum seu monachorum et infinitis aliis modis sese occultantes q̄ vix aliquis in vniuerso mūdo a deo caut⁹ est q̄ sibi possit ab coꝝ insidijs precauere contra inferiores psonas aliquid machinari dedignant̄ Potentes aūt quib⁹ ipsi aduersant̄ vel p̄cio magno se redimunt vel armati incedentes cuꝝ catherua satellitum cum suspitione et metu mortis semper incedunt. Qui aūt super omnes alios sarracenos legem machometi et eius institutа diligenter et artissime seruauerunt vsq̄ ad tēpora cuiusdam magistri sui qui naturali p̄ditus ingenio diuersarū scripturaꝝ exactat⁹ studio xp̄ianoꝝ legem et xp̄i euāgelia cepit cum omni diligentia legere et p̄scrutari āmirans cristi miraculoꝝ virtutē et doctrine sanctitatem ex quoꝝ compassione et irrationabilem cepit abhominari machometi doctrinam.et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatiz reuocare Unde exortatus est eos et mandauit q̄ vinū cuz modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue p̄dicationes in hoc oēs pconditer p̄sensērūt q̄ relicta machometi p̄fidia percepta baptismatis gratia efficerentur cristiani. Ita tñ q̄ eiusdem p̄ditionis essent et libertatis vt alij xp̄ianoꝝ lege subiecti ish erant tunc temporis frambus multae tēpli tributarij duo milia bisanciorū eisdem annuatim p̄soluentes p̄ securitate cuiusdam terre siue quo in cōfinio terre p̄dictoꝝ framum sita erat qui multas eis molestias occasione quitatis inferre cōsueuerant. Prefatus aūt azisimoꝝ magister vnum de familiaribus suis virū eloquentem prudentē et strenuū de quo plurimū p̄fidebat misit ad regem uberoso lomitanū Rex aūt intellecta causa legationis pro tanti populi visitatiōe et animaꝝ a laqueis diaboli liberatione deo gratias agens. Nūcium sentis cum summo honore et gaudio magnifico recepit et ip̄m ad ꝓpria remittētē vt domino suo bonā regis et xp̄ianoꝝ volūtatem et magnum desideriū denunciaret et vsq̄ ad fines terre sue deduci p̄cepit que diu fines suos tā fere ingressurus tripolim pertransisset quidam ex nostris vir belial et iniquus dei timoreꝝ aī oculos suos nō apponēs hominem de regio ducatu et fidei xp̄ianoꝝ sinceritate cōfidentem improuisū nil aī sibi metuentem in detrimentū xp̄iani nominis et maxime ecclesie orientalis occidit Unde popul⁹ ille qui tan q̄ planta nouella nondū radicatus erat in fide cuꝝ tra magna et indignatiōe fidē nr̄az respuens et nr̄oꝝ cōsorciū suspectū bñs a tā scō et honesto ꝓposito resiluit et vsq̄ ad tempus p̄ns xp̄ianos et dei ecclesiā p̄sequi et infestare nō pretermisit. In vno igitur corpali homicidio predictus ille proditor animas innumeras interfecit. Quis igitur et alijs innumeris monstruosis hominib⁹ miserabilis regis orientalis corrupta est et alie q̄ plures eius pnicioso exemplo sunt coinquinate cōtagio.

De bello sarracenoꝝ per argumenta contra fidei fortalicium.

Ctaua p̄sideratio hui⁹ libri est de bello sarracenorū per rōes ꝓtra nostrū fidei fortaliciū suo ecco iudicō nimium efficaces non atendentes q̄ est turris fortitudinis a facie inimici et vt colligere potui ex diuersis libris.x. sunt argumenta quibus in sultant ꝓtra nos. Primum ꝓtra nomē xp̄ianū· Scōm ꝓta xp̄i p̄cepcōz Tertiū ꝓtra xp̄i diuinitatē Quartū ꝓ xp̄i mortez Quintū ꝓtra trinitatē p̄sonaꝝ Sextū ꝓtra beatitudinē eternā i visione dei Septimū contra mrimoniū vnius vxoris tñ· Octauum ꝓtra baptismū quo ad ablutiōnē interiorez

Nonum ꝓtra adorationem ymaginū. Decimū cōtra veritatē vtriusq; legis quas dicūt esse corruptas ꝙ iudeos et xp̄anos et nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

Contēdut ostēdere xp̄ianos nō cē xp̄ianos

Primum argumentū sarracenorū est ꝓtra nomen cristianum. Dicunt enī ꝙ illi qui vocant xp̄iani ñ sunt cristiani nec debēt vocari xp̄iani quia sunt ꝓtrarij oī bus dictis et factis que opabatur et dicebat ihesus xp̄s quia xp̄s erat iudeus et seruauit sabbatū Et ipe dicit in euāgelio mat.xv·nō fuj missus nisi ad oues que perierūt dom? israhel. Item erat circumcisus sequitur ergo ꝙ nihil habent facere cum eo in pauco vl in multo ymmo sunt sui cōtrarij totaliter. Ad hanc vēnferā oppositionē dupliciter respōdeō. Primo eius oppositū ex operibus ostēdendo. Secundo ꝙ sarraceni sic dicētes sūt contra legem suaz. Primū sic ostenditur qz experientia teste possunt videre sarraceni q̄ habitant inter xp̄ianos q̄ tam gloriaz et honorem et q̄to corde xp̄iani faciūt et offerūt ihesu xp̄o edificatis taz solēnissimis et magnificētissimis ecclesijs in suo nomine et sue beatissime matris et suoꝝ sanctorū ditatis in cruchibus et calicibus patenis cādelabris lampadibus et ymaginibus ex auro et argento deaurato possunt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt.xl. obseruanciā.xl.dieꝝ quos ihesus xp̄s in deserto ieiunauit.et sicut dicit lex sarracenoꝝ de mense romadā quia in eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data ratione ꝙ qui mensem ꝓfitetur ipm ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ non sunt xp̄iani ex quo.xl.ieiunant et sic cōfitentes vitam ihesu xp̄i sequuntur suū exemplū ieiunant similiter.uij. tempora anni et vigilias festiuitatū ihesu xp̄i sue matris aplorum et multoꝝ aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solemnisant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sed et etiam diebꝰ illis cessando a corporalibus laboribꝰ luꝰcrationis. Possunt etiā videre q̄tā deuotōez et honorem deferunt nomini suo cum multi ex xp̄ianis cum audiunt ipsum nominare inclinauit sua capita et aliqui flectēdo genua et qualiter etiam cunctz blasphemantes cū in iudicio accusant.r publice puniunt· no. facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibꝰ nec de lacrimis que de coꝝ oculis sepe emanant in magna habundancia memorando suam doctrinā suas ꝓdicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitā suā mortem suū ad inferos descensum suā resurrectionez a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post suā resurrectionem suam familiarem cū aplis conuersationez per dies.xl.ante q̄ ascenderet ad celos. In quibus super omnes angelos sedet ad dexterā patris semper orando ꝙ suis fidelibꝰ memorando etiā quō in mundi fine veniet in maiestate sua et sui patris et angeloꝝ iudicare viuos et mortuos et q̄ dabit existētibus ad dexterā suam vitā eternam et existētibus ad sinistrā tormenta sine fine. Quis ergo sarracenus viuens inter xp̄ianos pōt dicere nō esse xp̄ianos nec taliter debere vocare illos quos cum tanta fide caz tanta deuotione cum tanta reuerentia et cum tanta gloria constat adorare ihesum xp̄m. Secō declaro ꝙ sarraceni hoc dicentes sunt cōtra suam legem non dico soluz illi qui habitāt inter xp̄ianos et nouerūt supra predicta. ſz etiam existētes in mequa loco securo eis fm alchoranū.cum ipmmet alchoranū in multis locis vocet eos xp̄ianos littere arabice nominant eos nazarenos.quod in idē redit.ſ.discipuli nazareni sicut xp̄iani discipuli xp̄i qui est magister omnū ndeliū· et qm̄ apparuit paulo sic se vocant nazarenū. Dicens ego sum ihesus nazarenus quē tu pse quens. Sic ergo sarraceni bene possunt imponere fingere negare vel affirmare de xp̄ianis quicquid eis placuerit qm̄ lex eoꝝ vocat eos xp̄ianos ipi dicunt ꝙ nec sunt cristiani nec dnt ita nominari Cū bñ pñtoſiderare sarraceni de xp̄ianis sic dicētes cui? alteri? legis volūt cē qm̄ nolūt affirmare cē xp̄ianos ꝙ tamen publice dicat lex eorum Et ideo ex quo suam voluntatem superponūt legi sue negando ꝙ ipa affirmāt.non est mirandum si similia faciunt de sancta scriptura cristianoꝝ negando tam irrationabiliter ihesum filium marie esse filium dei.quē sacra scriptura in plurib⁹ locis veteris et noui testamenti pro tali nominat ꝙ sit filius dei su? filius primogenitus suus ꝓprius filius verus suus filius vnigenit? sic ꝙ vnus solus

est filius ꝓprius dei genitus de sua substā
cia ꝓpria et natura et non multi. de quo vt
nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. de?
pater suum esse de nube esse loquendo dixit
eum ostendendo hic est filius meus dilect?
et si sarraceni negant sacram scripturā quā
habent xp̄iani negant legem suā in multis
passibus qui affirmant ꝙ eā debēt credere
quia facit mentionem de scriptura moysi et
psalmista. dauid de multis etiam ꝓphetis
et euangelijs affirmat. n. alchoranum ꝙ illi
sunt credentes in deū qui credūt ea que de?
fuit ante q̄ machometus esset in mundo
Ad ea autem que dicunt ꝙ ideo nō sumus
xp̄iani quia nō obseruamus sabbatū nec cir
cumcisionē que et q̄ manifeste sunt rationes
quare lex moysi non debuit obseruari post
publicatōem legis gratie. et excepto quod
moralia precepta mā serūt cessauit impletis
per ihesum mysterijs in ipsa contēta ad ple
num in primo libro fuit declaratū et reduco
hic ad memoriam saltem vnum dictum qō
multum debent attendere iudei et sarracen
vtentes circūcisione ꝙ quando rex impleuit
suum ꝓmissum si post aliquis ducat pro di
misso illud ꝙ ipe ordinauit bene pōt intelli
gere ꝙ et facit iniuriam qr ducendo tale pro
dimisso dat intelligere non esse impletuz qō
promisit in tempore iam ꝓtento p eum assi
gnato sic est de circumcisiōe quam de? dedit
abrahe pro signo confederatōis inter deum
et eum quouscz de suo semine nasceret ille
qui habebat esse omniū gentiuz benedictio
meritas ꝓmissus deus et homo quia ergo
sarraceni vtuntur circumcisione continuo sunt
in ira dei sicut iudei facientes deum menda
cem et periurum nō implentez quod promi
sit et iurauit tempore determinato. Respon
dent ad hoc sarraceni ex vno falsissimo fun
damento presupposito ꝙ cōtempta lege scri
pture et grate debēt seruare solummodo le
gem nature quam abrahā obseruauit et
quo ipi non legem moysi nec xp̄i sed data
abrahe solum tenent ꝓ vera ꝙ debent esse si
cut et ipe circumcisi ita ꝙ post q̄ habita ē lex
pfectionis redeant ad legem nature in qua
vixerant ab initio mūdi quoniā homines
non erāt capaces maioris legis sicut si post
q̄ homo creuit in etate et est factus homo
intelligens dicat ꝙ et conuenit loqui. sicut
quādo erat puer sicut sensu fare potest sicut
puer cogitare sicut puer ludere pōt sicut puer
cum hoc sit certum omnibus hominibus qz
veniunt ad etatem perfectam debere facere
illud quod ꝓpter ad talem etatem et dimit
tere ea que faciebant cum pueri erant. Sed
querendum est a sarracenis quare circūcidā
tur vt cum nescierint respondere remanēāt
confusi in circumcisiōe sua non enim inueni
tur expresse dictum in alchorano per magi
strum machometi ꝙ circūciderunt se et sui
credētes. sed isti sui credentes addiderunt se
dicendo ꝙ ex quo fuit data lex abrahē et ipe
fuit circumcisus ꝙ necessaria est eis circūcisio
cum dicantur pfessores et obseruatores le
gis abrahe. ꝙ machometus fuit circūcisus
non legitur in alchorano sed in libro suc ge
nerationis et vite narrat ꝙ ipso nato circun
cidit eum Gabriel quando balneauit cor ei?
et aperuit et post hec verba statim sequitur.
Et dicunt ꝙ natus est circumcisus. Ex quo
ergo de sua circumcisione dicunt duas opini
ones nullā earū affirmando apparet ꝙ de
eius circumcisione nō fuit certi nec talis circū
cisio sicut ipsi dicūt fuit circūcisio Abrahe q̄
fuit nō per angelū sed manu hominis facta
ꝙ Machometus natus sit circumcisus hoc
dicere est ad beneplacitū potuit machome
tus de facto si rex fuit arabū vel princeps vl̄
subditi sui inter se vel ex pte sua nō dei. dare
suis dimissam. qō in libro suo nō cōtinet
sic accidisse. Sz quod mysteriū circūcisiōis
datum abrahe quō iam totaliter cessauerat
et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et
cōtinuari clarum est ꝙ non q̄n iudei sicut
dictum est q̄n ea vtuntur sunt incōtinua ira
dei et odio. de quibus sic datur intelligi in eo
ꝙ narrat de vita machometi nō fuit filius
inter eos patre eoz non expectāte ꝙ angel?
circumcidat puerum q̄n die octaua facit eum
statim circumcidi. ergo machomet? fuit fili?
gentilis vel xp̄iani si gentilis. videat qui ta
le affirmat in qua reputatione teneret eum
mater sua videndo eū dissimulē patrem et suo
generi toto. si primo non habuerat de ea re
uelationem de qua tamen nihil narratur. et
quomō pōt dici per angelū circūcisus statim
sicut natus fuit. si natus fuit circūcisus hoc
nulli est dicere quoniam est contradictio in
terminis. Si iam forte dicat ꝙ circūcidit eū
angelus in ventre matris sicut si a sua con
ceptione fuisset sanctificatus et in gratia dei

cui non concordant verba psalmi dantatis Unde magister machometi quē dyabolus intelligo iurando per dantatem noctis quā do colligē seu occidit. dr sic. an nō te iuuenit dominus tuus orphanū et appropinqua/bit. inuenit te deuiū et direxit. iuenit te pau perem et ditauit. ecce sanctitas tam per sarracenos laudati religiosi machometi quē fin ꝙ ipsi intelligunt deus inuenit deuiū et di/rexit. et ad quid direxit statim declarat ꝙ de paupere cum ditauit et quid dicat in libro suo ꝓtra diuitias cū illas et luxurias ꝓmit tat dyabolus suis non dicitur. Sed hoc est certum ꝙ difficile est ꝙ diuitias habentes ingrediantur paradysum dimittendo ergo hoc exquo illud qō dicatur de crucifixione ma chometi nō legitur in libro suo per eos repu tato pro autentico illud est magis apparēs ꝙ ipse et sui primi credentes pro maiori vel multomagna parte fuerunt christiani nō cir cumcisi sed baptizati. Ueruntamen cum in alchorano dicat de magna instantia per eū ad iudeos vt essent sui credentes existēti ma iori labore et principalium intētione sua fa/ciendi semper suū principatū maiorez p eū tm desideratuz pro concordia eorū que sibi adherebant forte fuerit introducta circunci/sio que leuiter potuit introduci cum in illis ptibus esset multitudo iudeoꝝ et est verisi/mile ꝙ multi eoꝝ erāt neophiti et cū in mul tis istorū magno tempore duret affectio ad legē moysi sicut vera per eos habita et suos patres habendo fiducā dominū tempalis. multi illoꝝ non contradicunt circumcisioni. dicunt itemū aliqui ꝙ durauit adhuc in illis partibus heresis phanseoꝝ ꝙ ad saluatio/nem requirebatur cum euangelio obseruare legem moysi et nō minus pensandū est. ex quo labor machometi et suoꝝ successorum erat adiūgere principatui sic christianos sicut iudeos et gentiles per ipsum et suos fuisse ordinatum ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elataber quo vtunt quādo ingre diuntur suas mesquitas. potest ergo alpha/quini sarracenoꝝ per seipsos intelligere quā te efficace est ꝙ arguūt cōtra xpianos ꝙ ar cumcidunt se sicut fuit xps qui ipsi seipsos re putātes et tenētes se pro magnis zelatorib⁹ et imitatoribus eius non nascuntur circun/cisi nec expectant ꝙ angelus circumcidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respondebunt ꝙ alia est ratio in machometo et aliis in eis. sed ex quo in eis nō verificatur ꝙ in sua ꝓphetia nō est murū si imponēt xpianis debere circumcidi ex quo xps fuit circumcisus sicut homines ceci vel debiles visus loquē tes in eo ꝙ non vel paucū vident qui sequū tur ea que pedibus calcant vel manib⁹ pal/pant. sed de eo ꝙ dicunt non vident quod est ante vel retro ad dexteram vel sinistram supra vel infra volo dicere ꝙ non cōsiderāt causam quare fuit ihesus xps circumcis⁹ nō habens locū in suis fidelibus post q̄ cessa/uit lex moysi et fuit euacuata a virtute q̄ pri/mo in eo erat quando fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortem suam. quia fuit per eā obseruata lex moysi faciendo pascha agni Unde ex quo fuit mutata sustantia et natu/ra illaꝝ rerum in quibus principaliter ista/bat veritas legis moysi luz inueniant scrip ta et ꝙ iudei teneant eam cum multa diligē tia in suis synagogis ex quo defecit eis vir/tus non obligat vt seruet. immo pot⁹ obli gat vt nō obseruetur. Quoniaz hoc est certū et notoriuz omnibus hominibus mūdi ꝙ nō existente virtute rei significate per signuz si ille q̄ signū habebāt vult ea vti sicut prius ꝙ ipse factor reputat falsus et mendax vel stultus sine sensu vt cum sit specialis diuisa mulubus a non mulubus quomō aliquis eoꝝ suis dementis priuat a militia si ducat eandem diuisam quā primo ex quo substā tia veritatis habuit mutationem est reputa/tus mendax et dat ei pena ꝓ eo non minus est de illis dignitatibus taz ecclesiasticis q̄ seculanbus quibus possunt priuari possi/dentes vel si nun q̄ habuerunt. et vocantur tales. eadem ratio concurrit circa mulieres existentibus alijs signis virginū et vxorata num corruptaruz. quia iste facerent inuna suis manus si ambularēt in habitu in quo primo ambulabant sic facerent inuna regi mulites si facta pace in se ducerent signū qō primo erat guerre vel cōtra signo ipo facto existente falso quoniam non est cōforme rei per illud significate ꝓprium Exemplum circa materiam de qua loquimur est de mu/liere que alio habitu vtitur quando ē virgo desponsata et alio quando iam peperit. qz si posiq̄ peperit filium vult ducere se sicut prius ante q̄ pareret omnes videntes deri/derent eam reputantes eam mulierē insen/

fatam specialiter si ipsamet occidit suū ꝓpriū filiū et se vellet ostendere ac si numq̄ peperisset quia iam non solum mulier insēsata sed etiam reputata sicut veraciter falsa et sine aliqua excusatione plena omni malicia. hic est ꝓprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe qua alijs omnibus dimissis generationibus deus accepit in fide ꝓ sponsa sua quando abrahā credidit et fuit ei reputatū ad iustitiam. Unde ex illo tempore semper vixit in fide et spequod ex illa debebat nasci messias q̄ non erat in aliqua alia generatione et in signum predicte fidei abrahām sicut dictum fuit accepit circumcisionem nato ergo messia ex semine iudeorum et impletis per ipsum omnibus mysterijs sic est q̄ vt maneret instatu quē primo tenebat occidit filium ex ea natum quis potest iudicare nisi q̄ sit totaliter sine sensu et plena omni malicia postea potuit vti circūcisiōe ꝓ diuisa ei data quousq̄ ex ipsa nasceretur filius ei ꝓmissus hec ratio non minus culpat sarracenos confitētes natiuitatem ihesu xp̄i ex maria virgine descendente ex genere iudeorum. Unde impleto mysterio circumcisionis statim cessauit que primo erat diuisa et signum specialis amoris illius populi. Item circumcisio tenebat locum et conditionez vnius supplicationis continue ad deum vt recordaretur sue misericordie secundum q̄ locutus fuit abrahe et alijs patribus iudeorum q̄ veniret ad mendum contritos corde et adpredicandum captiuis indulgentiam et clausis aperitionez et consolationem lachrymantib⁹ impleto ergo et de ea habita pfecta noticia circumcisio que iudeis erat sicut quedaz supplicatio primo redit in abbominatōnem et odium quantoplus ducunt eaz tanto se faciunt magis indignos diuina cōsolatione de quo tempus preteriuz. M.cccl. annoz est eis plus q̄ satis testimonium existendi cōtinue in ira dei et vt nunq̄ habeant misericordiā sicut circūcisio dabat eis spē quā totaliter pdiderūt qñ mutata substācia et notificata veritate mysterij circūcisione que erat signū voluerunt vti sicut prius bene pōt hic dici illō broccardicū isti⁹ regni castelle atbi lodigonuera entiendolo tuſnegra. Supra dictis racionibus conprehēdentibus sarracenos plusq̄ iudeos quando ipsi postq̄ cessauit suum mysteriuz ea ratione qua fuit data abrahe vtuntur circūcisione qui si attēte voluerunt cogitare in secretis sacre scripture possunt sane intelligere q̄ inquantū vtūt circumcisione sicut moyses continue accusat iudeos ante deū. quia nō crediderūt dictis eius sic abrahā accusat sarracenos false suā diuisaz deducētes post impletionem ꝓmissionis sibi facte et alijs patribus antiq̄s impletionis ipsimet sunt testes positi in paradyso post mortem ihesu christi. accusat eos iterum non minus abrahām quia cōfitētes se venire de ysmael contradicūt eis diuina verba et mendacia dicunt. quia non in ysmael sed in ysaac semine est benedictio oīm gentium. et dicunt seipsos esse illos de benedictione ysaac ꝓmissa vix sufficeret tempus si scriberet rationes et causas occurrentes ad intellectū iniustiae totaliter irrationabilis quam sarraceni cōmittunt in vsu circumcisionis non habendo autenticū et expressum testimoniū quod suo magistro. s. machometo fuerit mandatum. Ueruntamē si tale preceptum fingam nō potest esse dei quia deus non potest dare falsum testimoniuz sicut est circumcisio mutata veritate et substātia illi⁹ qō significabat totali veritate existente primaliter in hoc q̄ sit ꝓformitas intellectus cognoscentis rei que cognoscatur potest aliquis dicere q̄ intelligit q̄ sol sic relucet nobis et illuminat de nocte sicut de die. Sz qz natura rei nō est cōformis sua cognitio nō est vera similiter et eius dictuz. et si illud qō dicit ponat in scripturis eadem ratione illa scriptura erit falsa vt notat dñs Lesarien. in tractatu suo ꝓtra sarracenos.

Contra xp̄i conceptionē per sp̄m̄sanctuz

Ecūdū argumētū sarracenoz est cōchristi conceptionē quam nos xp̄iani affirmam⁹ de spiritusancto qui est tercia in trinitate psona quod ipsi non intelligentes licet asserent xp̄z de virgine natū et mariam virginem ꝑmansisse non tamen intelligunt spiritum dei terciam in trinitate persona sed potius materialem flatuz qualē reperimus in homine et alio animāte. Dicunt. n. deo insufflante beatam virginem de illo flatu virginem concepisse. q̄ volunt auctoritate et ratiōe ꝓbare. s. q̄ flat⁹ sit in deo

et ꝙ de tali flatu ꝓcepit virgo. vñ ꝺr in ꝓsa: flauit spiritus eius et fluent a que. spñ ustus intelligūt materialem dei flatus. Jrē Beñ. i. inspirauit in faciem eius spiraculum vite ꝙ sic intelligūt deus suo flatu insufflauit in corpus ade et ita creatus est spirit⁹ in corpe ade illo flatu diuino de eodem flatu intelli/ gunt quod legitur in euangelio Jnsufflauit xps in discipulos suos et ait. Accapite spñm sanctum et cetera. Sic etiam intelligunt qꝺ gabriel dixit ad mariam. Spiritussanctus superuenet inte. et illud quod de xpo diaꝯ conceptus de spūsancto ex maria virgine. Ratione etiam idē volunt astruere sic. Vir/ go maria xps genuit per se non alio mediā te sed nec de virili semine cum concepit nec de diuina substātia. ergo de quodā medio inter rationalem creaturam et deū. Sed q̄d est medium super hominem et infra deum nisi flatus diuin⁹ quo insufflata peperit vir go maria. Si flatus materialis impregnat terram et germinare eam facit quid mirum si flatus diuinus infecundauit mariā. Ad hec respondet alanus in suo quadripertito libro. iij. capitulo primo ꝙ illi qui hoc co nant aſſerere indigent pena et sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit sub/ stantia incorporea nec habet instrumēta flā di vt fauces et huiusmodi. Si. n. de⁹ corpo/ reus esset variabilis esset nec in omni loco incircumscripte esset. ꝙ autem deus in corporeus sit ratione non indiget cum ois ratio tam humana q̄ diuina hoc irrefraga/ biliter affirmat. Flatus enim dei siue spiri/ tus dei dicatur spūssanctus qui procedit a patre et filio de quo diaꝯ spūs domini fere batur super aquas Beñ. i. et xps diat spūs vbi vult spirat. Si spiritussanc⁹ aliqua vo lūtas est rationalis est et ita materialis fla tus non est: Jtem apostolus diat ꝙ spiri/ tussanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. xps etiam ait. Jte pre/ dicate euangelium omni creature naptizan tes eos in nomīe patris et filij et spūssancti Hic spūssanctus connumeraꝯ patri et filio et ita vna est in trinitate persona de hoc spū dicitur flauit spūs eius et fluēt aque. cū em̄ spūs. s. per gratiam inspiratur peccatorib⁹ qui dicuntur aque propter fluxū peccatoꝝ aque fluūt. i. peccatores conuertuntur fluūt propter fluxum lachrymarū per penitentie lamentum. ꝙ autem dicitur dominus in/ spirasse spiraculum vite in corpus ade. sic/ intelligendum est spñm hominis creando cū corpori hominis infundit. per hoc autez ꝙ xps insufflauit in apostolos significatū est ꝙ gratiam spūssanctus infundebat in eos Supuenit aūt spūssanctus in virginem glo riosam quia ei infudit gratiā suam. Eadē ratōne dicitur cōcepisse de spūsctō. i. opc spi ritussancti non de substancia ipsi⁹: ipsa em̄ virgo sola dei auctoritate de carne sua xpm concepit sine alterius rei pmixtione. nec ali/ quis debet intelligi flatus materialis vt iā dictum est a deo procedens racionalem cre/ aturaz excedens quia si aliquis materialis flatus ꝓcederet a deo aut esset eiusdem na/ ture cum deo aut nō. Si esset eiusdez nature cum deo ergo esset deus et ita de diuina na/ tura concepit virgo ꝙ dictu et intellectu est horribile aſſerere. Si vero ille flatus non est diuine nature quentur ergo cui⁹ nature sit. si ei corporee nature ē et nō diuine erit angel⁹ vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de angelo vel anima concepit. Si aūt corpora lis est nihil aliud q̄ aer esse videtur et ita ab surdissimū est ꝙ sequitur vt dicamus virgi nem ex aere ꝓcepisse hominē. Quentur ucꝝ a sarracenis vtruz ex solo flatu facta sit illa conceptio. si ex solo flatu conceptus est xps quomō ex solo flatu flat⁹ est hō vel ipe flat⁹ factus est homo. fuit ille flatus anima xpi vl' vnitus anime xpi. si fuit vnit⁹ anime xpi spūs sophisticus esse videtur. corpus etiaz qꝺ xps habuit fuit de carne virginis aut n̄ si non fuit de carne virginis filius virginis non fuit. Unde ergo carnē habuit si de vir/ gine habuit fuit flatus ille vnitus carni vt ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu animaretur caro ad hoc vt xps fieret homo Sed obijcat sarracen⁹ veritatis inimicus si xps non fuit de substantia diuina vel de fla tu dei conceptus quō ergo fuit dei filius. Ad quod respōdetur ꝙ xps scōm humanā naturam fuit filius virginis et scōm diuinā filius dei ab eterno a patre natus scōm diui nitatem. Jn tempore vero de virgine secun dum humanitatē. ꝙ aūt xps fuerit deus et hō supra libro primo latissime ꝓbatum est

ꝙ christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xpi diuinitatē. Arguunt .n. contra nos si xps eēt deus ipse de se hoc in euangelio declarasset ꝙ hoc est falsum quia ꝓ hoc de se asserunt nec dixisse legit se eē deum. q̄d sit de argumēto seq̄la addit q̄ insipienter dicunt. s. q̄ nunq̄ de se xps asseruit se esse deū. Rūdet multiplicatestimonio ipius xpi oppositum esse verum Unde Mar. xuij. habetur q̄ cum sacerdos interrogaret ihesum dicens tu es xps filius dei benedicti Rūdit ihesus et dixit illi Ego sum. est manifesta confessio q̄ xps est deus ꝓpter q̄ summus sacerdos scidit vestimēta sua et cetera Item iohānis vi. Ego sum panis vite qui de celo descendi si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Item iohannis viij Ego sum lux mundi qui sequitur me nō ambulat in tenebris ꝫ hēbit lumē vite Item ex plurib⁹ alijs locis. Ego sum resurrectio et vita Ego sum via veritas et vita Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur Ego principiū qui et loquor vobis Ego sum alpha et o. principiū et finis que omnia non possunt competere nisi deo vero vt patet cuilibet intuenti In cōfirmatiōne huius iudei allegantes causam coram pylato quare deberet mori xps dixerūt q̄ filium dei se fecit. Et sic patet q̄ insipienter et stulte locuti sūt sarraceni in p̄allegato argumento

Contra xpi mortem.

Uartum argumentum sarracenorū est contra xpi mortem. Xpi enim asserunt xpm immortalem et impassibilem fuisse qui conceptus de dei flamine et ideo dicunt ipm non fuisse passū vel mortuum nec a mortuis suscitatum sed asserūt loco alium hominem posuisse cum iudei vellent ipm cruci affigere q̄ ita nituntur ꝓbare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuin⁹ incorruptibilis est ita xps impassibilis. Preterea indecens esset xpm de flatu diuino conceptum et quodāmodo dei filium cruci subire patibulum. Rūdetur q̄ xps secundum q̄ dei filius est nec pass⁹ nec mortuus nec suscitatus est sed secūdum infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia christ⁹ si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilē. Si impassibilem vnde eam assumpsit Si passibilez et pati et mori potuit et ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilem carnem assumpsit et sic passibilis fuit. q̄ aūt xps filius dei fuerit. et secundum hoc immortalis et filius virginis et secundum hoc mortalis diligenter superius libro primo ꝓbatum est. et etiam q̄ xps passus mortuus et suscitatus fuerit ibidem lautissime probatum est in apitone. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus misericordiā esse xpm subisse mortem secundum infirmitatem Respondetur q̄ hoc non reputamus christi misericordiā sed dignationez quia ex summa misericordia fuit et dignatōne q̄ christ⁹ carnem assumpsit et mortem subijt non q̄ meruisset hoc cum peccatum non fecerit vt et ipsi sarraceni fatentur sed vt a morte nos per mortem redimeret Si. n. rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruum liberaret non hoc ascriberet miserie regis sed dignationi Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi duz inter homines conuersaret unum ait mihi. s. deus nec me virum difficilem sed maloru exptem creauit et sup me ē diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua tempore viuus accedam hec ibi.

Contra trinitatem personarum.

Uintum argumentum sarracenorū est contra trinitatem p̄sonarū. Cū enim audiuit machometus q̄ christiani ponebāt in deo tres p̄sonas nō valēs intelligere sine pluralitate diuine essētie. cogitauit q̄ ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatem in deo. et ideo dixit in alchorano in capitulo elenesa non dicatis tres q̄ deus est deus vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus sicut supra probatum est cōtra iudeos libro. iij. consideratione. iij. articulo. xxiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundum vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Ideo ad eorum confusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum in diuinis ad quod cum non potent

rſpondere compellantur intrare conuiuiuz veritatis. Queramus ergo a ſarracenis quid ſibi voluit alchoranum. quia totens induxit deum de pluralitate loquentē. Dicitur etiam in capitulo elbalkara inperſona dei diximus angelis adorate adam etc̄ Ex hoc continuauit poſtea vſq; ad finem libri aliquo mō loquendo de deo in ſingulari aliquando i plurali et ceratiſſimū eſt omībus xp̄ianis iudeis et ſarracenis q̄ deus eſt vnus et ſolus et ſimplex et non habet nec poteſt habere cōſortem. quare igit̄ de ſe loq̄tur pluraliter non poſſunt dicere q̄ deus loquitur de ſe et angelis. dicitur. n. ibi dixit⁹ angelis. hec ergo locutio dei eſt non angelorum ſed ad angelos. Item ſecundo in capitulo ſad dicit̄ q̄ omnes angeli adorauerūt adam niſi dyabolus ergo omnib⁹ angelis dixit deus. Tercio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutōes de deo in plurali in talibus actionibus in quibus angeli nullomodo cōmunicant ſicut in creatione mundi in iuſtificatione impij dicitur in alchorano in plurib⁹ locis in perſona dei nos nun q̄ creauimus celum et terraz et intermedia pro ludo. et nos iuſtificam⁹ hominem etc̄. et nos miſimus cheſtum filium marie et dedimus ei ſpiritum et euangeliuz et miracula et talia in quibus angeli nullo modo communicare poſſunt cum deo. angeli enim creati ſunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et interme dia. nec poſſunt dicere ſarraceni q̄ vox illa pluraliter ſit excellentiſſimi creati per quod deus omnia fecit vt dicunt. Conſtat enim q̄ quicquid eſt preter deum eſt creatura a deo creata et nulla creatura poteſt eſſe cōcreatrix cum deo. Item. iij. capitulo. Non poteſt etiam dici q̄ deus pluraliter de ſe loquitur ꝓpter diuerſas quidditates que ſunt in eo ſicut potentia iuſticia et huiuſmodi quas arabes appellant ſapbat. Iſta. n. ſunt in deo non accidentia ſed ſunt ipa diuina eſſentia Unde in deo nullam compoſitionem nec pluralitatem faciunt vt per illa de⁹ de ſe loquatur pluraliter cum tamē in angelo et homine illa accidentia aliquam compoſitiōez faciant et certe talis modus loquendi ſaltez q̄ deus de ſe cum ſit vnus pluraliter loquatur inuenitur ſemel a Moyſe introductus in Ben. nam in formatione hominis deus locutus eſt dicens faciamus hominem etc̄. Et dicunt iudei q̄ eſt vox dei ad angelos quod eſt contra ſacram ſcripturam que nun q̄ dicit hominem creatum ad ymaginē angeli ſed ad ymaginem dei et hoc eſt q̄ ſtatiz ſubiungit Moyſes poſt iſta verba. dicens. Et creauit deus hominem ad ymaginem et ſimilitudinem ſuam ad ymaginem dei creauit illum. Eſt igitur vox dei patris ad filiū vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui eſt vnus et ſimplex in eſſentia eſt trinus in perſonis. et alchoranum illud ſimpliciter dixiſſet niſi quia tenuit q̄ non poſſet eſſe diſtinctio perſonaruz ſine diſtinctione eſſentie Ideo dicit in capitulo elneza. O familia liben nolite vacillare in lege veſtra et non dicatis de deo niſi veritatez quia chriſt⁹ ihes⁹ marie filius eſt nuncius dei et verbum dei quod in ea poſuit per ſpiritum ſanctum ſuū Ecce hic nominat deum verbum dei et ſpm̄ ſanctum ſuum. Sed timens ne per hoc diuina eſſentia diuideretur vel multiplicaretur vel determinaretur ſtatim ſubiunxit et non dicatis tres quia deus eſt deus vnus. Ecce quantum appropinquauit ad illud quod maxime arduum eſt in fide vt quaſi cum iobanne diceret pater verbuz et ſpirituſanct⁹ hi tres vnum ſunt. Induxit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et neſcit cauſam. teneamus igitur cum eis cōmuniter q̄ deus eſt vnus et ſolus ſimplex et ipſi habent in alchorano q̄ deus eſt deus vnus et q̄ habet verbum ſuum et ſpm̄ ſanctum. et ſic tenemus q̄ ipſe qui eſt vere deus vnus et ſimplex proprie de ſe loquit̄ ſingulariter. et quia eſt trinus in perſonis aliquando loquitur de ſe pluraliter. Sed qz late dictum eſt de patre et filio dicamus aliquid in ſpeciali de ſpiritu ſancto contra ſarracenos et queramus ab eis quia alchoranuz frequentiſſime facit mentionē de ſpūſancto quis eſt iſte ſpirituſanctus. Nam in capitu. elbakara in perſona dei dicit dimiſimus et dedimus ihesu filio marie q̄ faceret prodigia et miracula manifeſta et perfecimus eū per ſpiritūſanctum et idem repetit per omia infra in eodem capitulo. Item dicit in capitulo elembia de maria inſufflam⁹ in ea de ſpūſancto et in plurib⁹ aliis locis loquit̄ ſimilia de ſpūſancto Queritur ergo quis eſt iſte ſpūſanct⁹ et nō poſſunt dicere ſarraceni

q̄ sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bon⁹ qz loquit̄ de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et oēs sunt dei, que esset igit̄ causa vt de eo singulariter diceret nostro et sācto. Et preterea nō esset magna ꝓmendatio de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter commendare q̄ de⁹ dedisset ei angelū custodem qz quilibet homo bz angelū custodem, naz deus facit spūs angelos et nūcios nostros sicut dicat̄ in alchorano in capitulo elmelaize Et preterea angeli nō sanctificant hominē, sz deus immediate et solus, sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicat̄ in alchorano. Si aūt predicatus spūssanc⁹ sit vere de⁹ sed ver⁹ deus qui de spūsancto loquitur dicens. dedimus spm̄sanctū et insufflauimus de spū nostro: cū igit̄ diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicat dedimus. et datus spūssanctus qui dicitur dar⁹ et insufflatus et inter dantē et datū requiratur distinctio, oportet q̄ deus dans et insufflans et spūssanctus insufflatus et datus distinguant̄ et differant hec est distinctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis et quā vocam⁹ distinctionē realez per relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie Patet ergo declarata vnitas ꝓsonaz in diuinis ꝓmunitate essentialiter ex alchorano machometi quā sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

Contra beatitudinē eternam que in dei visione et non corporali refectione cōsistit

Extum argumentū sarracenorū est ꝓtra beatitudinē eternā. et nos christiani intelligimus et firmiter credim⁹. scilz q̄ cōsistit in dei beatifica visione et illa ē spiritual' refectio finalis beatoz. Sarraceni vero tenēt in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo et potu qō sic auctoritat⁹ nituntē probare. Deus cū promisit iudeis si bene agerent terram lacte et melle manantem sz hoc intelligi nō pōt de materiali terra ꝓmissionis qz illa nō manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promittens suis credentibus eternā refectionē dicit vt bibatis et edatis sup mensam meā in regno patris mei. Item post resurrectionez legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q̄ post resurrectionem oēs reficientur melle. Ad hoc dicē duz est istis bestijs q̄ in eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. qz tūc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigētia quia sicut attestat̄ xp̄s boies in padyso neqz nubēt neqz nubent̄ sz erūt sicut angeli dei in celo q̄ cibo et potu non indigentes et apostolus aut quod esca et potus non sunt regnum celoz̄ caro etiam et sanguis regnum dei non possidebunt id est alimenta carnis et sanguinis in regno dei locuz non habebunt ad literā de terra ꝓmissionis intelligi non potest. qō dictum est de terra lacte et melle manante terra enim illa stenlissima est sed per terrā manantem lacte et melle paradysus celestis intelligitur qui manare melle et lacte dicitur ꝓpter eterne et interne refectionis dulcedinem mensam autez christi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoz refectionem q̄ spiritualis refectio nihil aliud est q̄ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania potest esse q̄ asserere hec est bonoz̄ ꝓm. a scilicet esum mellis et potum lactis nunq̄ sustinuerunt martires tot persecutiones vt ad has deuenirent refectiones voluit laurē⁹ vn⁹ in craticula vt ad hec perueniret gaudia suspēsus est vincentius in equleo vt hoc fruerentur cibo certe si deus daturus esset sua materialia feralia credo q̄ elegātiora daret eis cibaria xp̄c autem post resurrectionē nō ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur ei⁹ resurrecto vera eiusdem in numero non solū per auditum cum dixit eis pax vobis: Luce. vltimo quia xp̄s habebat talem moduz salutandi spiritus enim malignus nō consueuit annūciare pacem sed discordiam nec solum per visum. cum dicat discipulis videte manus meas et pedes meos quia ego ipse suz Luce vltimo. Nec solum per tactum cuz dicit palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suam resurrectionem esse veram ex gustu. quia corpus fantasticum et sine anima comedere nō potest. Dat ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandum illi

tulerunt partem piſcis aſſi et fauum mellis Vnde abus ille non fuit cõuerſus in carnẽ ſed reſolutus in placentẽ materiã. Sz ne hec cauſa comedẽdi erit in reſurrectione generali. ea ergo que in ſacra ſcriptura de vita eterna reperiũtur vt abus et menſa per ſimilitudinẽ vel exemplũ poſita ſunt. Nõ ſic aũt de ſecta machometi quia ipſe de vera beatitudine et de viſione dei nullam omnino facit mentionem. qz nec deſiderauit nec appẽbidit ea ſola que deſiderauit promiſit in quo apertiſſime fuit cõtrarius nõ ſolum chriſto ſed omnib9 prophetis et omnibus philoſophis et oibus ratiõe vtẽtibus qui oĩs cõmuniter concordãt qz vltima hominis felicitas ſit in cognitione ſolum dei iuxta illud quod dicit Johãnis. Hec eſt vita eterna vt cognoſcãt te ſolum deum verũ et quẽ miſiſti ihesum xp̃m et Ariſtoteles in quarto ethicorũ .et. xij .metaphiſice dicit qz vita que eſt ſcõm intellectum eſt optima igitur gulosa et luxurioſa eſt peſſima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmiſſis auctoritatibus ſacrarũ ſcripturarũ quã nõ recipiũt ſarraceni Iz recipere deberẽt eã ipſe valde laudet et commendet legem dei ꝓphetarũ ſanctorũ doctrinã ac euangelium xpi fiat ratio cõtra eos qua oſtendatur qz in illa felicitate eterna nõ erunt act9 gule et luxurie. Et arguit ſic Ad hoc ſumim9 cibos vt corruptio que poſſet accidere ex cõſumptiõe naturalis humidi nõ ſequat vt etiam cibos ſumim9 et augmentum. ſed iſta duo nõ erũt ibi. Nam oẽs in debita quãtitate reſurgẽt nec amplius poterũt mori nec aliquo modo deficere. Nam ſicut dicit machomet9 in ſua doctrina vt patuit ſupra ꝓſideratiõe .iiij. poſt qz omia mortua fuerint deus occidet mortez et poſtea reſurgẽt immortales et integri. ergo cibi ſumptio nõ eſt neceſſaria aliquomõ et eodem modo nec vſus venereoz qz nec tũc eſt neceſſarius qz cõſeruetur in ſpẽ quod nõ põt conſeruari in individuo. Item homines reſurgẽtes imperpetuum viuẽt. ergo ſi cibi ſemper mitterentur in infinitum augebũtur corpora. aut erunt ibi digeſtiones aut alie fedites vt tantum reſoluatur quantum conſumitur quorum vtrũqz eſt inconueniens.

Ad hec reſpondet machomet9 in libro de doctrina ſua dicens qz non erit ibi egeſtio ſordium ſed purgatio perſudorẽ. Et ponit exemplum de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur et non egerit. Sed exemplum et ratio eius nihil ſoluit ſicut patz inſpicienti Nam quedã ſunt de pfectione impfecti que in re pfecta eſſent imperfectio magna. Item iſta cauſio machometi nihil valet qm̃ corpora reſurgentiũ ita erunt incorruptibilia qz nihil potent reſolui ex eis et ſic nõ eſt ſimile de vno et de altero de pfecto et imperfecto. Itẽ ſi in iſtis actibus eſſet vltima hominis pfectio vt vidit machomet9 expreſſe dicere. quid igitur nũc oportet abſtinere ab iſtis et nõ magis die ac nocte luxuriare et comedere vt bicetaz felices ſumus. ſed apud omnes homines etiam apud ſarracenos reputatur virtuoſius abſtinere ab his et etiã ipſi ſarraceni habent viros cõtemplationis et cõunẽtes quos maxime laudant. Item ſi in iſtis actibus eſt vltima hominis felicitas quid facit anima ſeparata ante reſurrectiõez que nec comedere nec luxuriare põt. nec angeli etiã vnq̃ poterunt eſſe felices quia iſtis omnino carent Preterea ſi habẽdo mlitas vxores et infimitas cõcubinas et adoleſcẽtulas eſt vltima virorũ felicitas vt patuit ſupra cõſideratione .iiij. Quomõ ergo mulieres poterunt vnq̃ eſſe felices niſi habeãt multos viros. Ent igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adoleſcentule infelices et miſere. Rationabiliter ergo cõcluditur qz oĩs tam vir q̃ mulieres corpora infelices erunt et miſeri ſequentes id quod debetur porcis et aſinis. ſ. gulam et coitum.

Contra matrimoniũ vnius vxoris tãtũ

Eptimũ argumentũ ſarracenorum eſt cõtra matrimoniũ vnius vxoris tm̃. Cum em̃ ſit illicitum in lege xpi plures vxores ſimul vno tempore habere. Sarraceni oppoſitũ aſſerentes dicunt licitũ eſſe plures vxores ſimul habere ſicut ſupra patuit conſideratiõe .v. ꝓcepto .ix. hoc nituntur probare auctoritate patrum veteris teſtamenti qui duas vxores ſimul habuiſſe leguntur vt Jacob et dauid et alij multi. ergo qua ratione licitum fuit eis habere plures vxores eadem ratione et modernis Sed hoc non affirmant ſarraceni niſi vt luxurie ſue ſatisfaciant. tota enim eorum vita in fetore luxurie cõ vt ſupra patuit. Dicendũ ergo qz vna debet

eſſe vniūs. Unde et de⁹ vnā dedit ade vxo/rem et non plures. que etiā ſacramento de/ſeruit q̄ per hoc ſignificatur q̄ vna eſt ſpon/ſa x̄pi. ſ. ecclēſia. Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aūt teſtamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandū ge nus humanuz ad cultum diuinū tunc terrā replebat fecunditas. nunc aūt celum replet caſtitas. a tempore enim iohannis baptiſte regnuz celoz vim patitur et violenti capiūt illud. In veteri aūt teſtamento a matrimo/nio non excipiebant nīſi. xi. ꝓſone. in nouo excipiuntur infinite. et vbi apoſtolus ait. i. Corint. vij. q̄diu viuit mulier alligata eſt viro vt nō poſſit alij nubere ſimiliter vir mu lieri vt non poſſit aliam ducere. Unde vir ſi plures vxores habeat adulter ē. et ſicut vna mulier nō poteſt ſimul habere plures viros ſic nec vnus vir plures mulieres ſimul. Itez dicit apoſtolus q̄ vir nō habet poteſtatem corporis ſui ſz mulier. ſic et vir vxore ſua vi/uente non poteſt accedere ad aliā. Luz ergo ſarraceni dicant x̄pm magnum ꝓphetam fuiſſe quomodo autem de eius verbis con tradicere que dicit mulierem non eſſe relin quendam niſi cauſa fornicationis. Ipſi āt multis de cauſis relinquunt vxores fūt etiā inter eos qui dicunt mulierem relictaz a ma rito non debere ad cū egredi donec alter cuz ea conueniat: ſicut patuit ſupra cōſideratōe quīta. precepto. ix. Et ſic ꝓuaricatores legis et euangelij facti ſunt. In lege enim ſcriptū eſt vt ſi quis vxorem ſuā qualibet ex cauſa dimiſerit et voluerit. ad eum quoq; regredi ipſius eſt. ſine dubio ſi tamen eam alter nō ſordidauerit. ſi alter eaz tetigerit ab illo im/perpetuum ꝓhibita eſt. in euangelio tamen non eſt licitum homini vxorem ſuam ſine cau ſa fornicationis dimittere. et qui dimiſſam alterius in vxorē receperit adulter et mech⁹ iudicetur. Item ſi chriſtum credunt tantum fuiſſe ꝓphetam et de virgine natum et de flam diuino conceptum vt ſupradictum eſt cur non celebrant eius conceptū vel ei⁹ ortū

Contra baptiſmum quo ad ablutionem interiorem.

Tantum argumētū ſarracenoruz ē contra baptiſmuz quo ad ablutōez interiorem. nos enim ſolam ablutiōem cor poris dicimus et fideliter confitemur nō ſuf ficere ad remiſſionem peccatoz ſed exteriorz et interiorz per aquaz ſpūſſancti. Sarraceni vero affirmant ſolam corpoz ablutionez ꝑ aquam factā ſufficere ad peccati remiſſionē quod volūt multiplici auctoritate ꝓbare. Aut enim Ezechi. xxxvi. Effundā ſuper vos aquam mundam et mundabimini ab omī bus inquinamētis veſtris. et iobānes bap tiſta fuit baptizans in aqua tñ. Matbe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablut⁹ ſeptieſ in iordane liberatus fuit a morbo lepre iij. Reg. v. per quod ſignificaē q̄ aliquis per ſolam ablutionem liberatur a peccatis ade. Dis ergo auctoritatibus dicti ſarraceni aſſe runt quodlibet peccatum mortale homini remitti per ſolam aque ablutionem ſine cō/feſſione et contritione. Dicendum ergo q̄ nō ſufficit abluto diſcreto et adulto ſine cō tritōe et cōfeſſione nec puero ſine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquā illā vocat mundā que ſanctificatur per verbum. iuxta illud Auguſtini. Accedit verbū ad elemētū et fit ſacramentum. Johannes aūt nō bap tizauit in peccati remiſſionem et ſanctificati onem ſed in aſſuefactionem vel ſignificati onem nec peccata baptiſmo eius remittebā tur. Ablutio aūt aque qua naaman purga tus erat a lepra ſignificabat baptiſmuz x̄pi quo quis liberatur a culpa. Ab uno autem aq̄ qua fit peccati remiſſio in baptiſmo ite/ran non poteſt vel debet quia ſignificat paſ ſionem x̄pi et mortem que iteranda non eſt nec ſacramento baptiſmi debet fieri iniuria Semel ergo valet aque ablutio. i. baptiſm⁹ puero vel adulto iterata nō prodeſt. Errant ergo pagani qui ſingulis ablutionibus cor poꝛū ſuoꝛū credunt ſibi remitti mortale pec catum q̄ ſi tale eſſet videreē eſſe peccatū incē tuū. Iſti etiā multa de lege veteri obſeruāt et ita quodāmō iudaizāt q̄ vt ſupra patuit poꝛū nō comedūt plures vxores ſimul du cūt etc. Et iā in primo libro oſtēſū fuit legē moyſi abolitā fuiſſe q̄ venīēte veritate ceſſa uit vmbra et figura. chriſt⁹ etiā cam oſtēdit cōſummatam et in ſe impletā cum pendēs in cruce dixit conſummatum eſt vt patuit ibi ſupra.

Contra veneratiōnem imaginum.

Onũ argumẽtũ sarracenoꝝ est ꝓtra ymagines que habẽtur in ecclesijs ipi eñ cum iudeis insultantes ꝓra nos dicunt hec nobis non licere qz facimus cõtra diuinũ preceptũ Exo.xx. Deut.xxvij. et Leuit.xxvi.sez nõ facies tibi sculptile nec oẽm similitudinẽ etc. Deridentes etiã christianos qz effigiant deũ sublimi sedentẽ solio et circa cũ magno dignitatis fastigio aquilã bonũnẽ vitulũ et leonẽ Ad hoc dicẽdũ est ꝙ si lex mosaica ꝓhibuit nullo modo sculptile fieri peccauit moyses qui fecit imagines cherubĩ. Exo.xxv. et.xxxvij. et posuit in tẽplo. quotiensciuꝫ etiã thurificabãt ante archam et adorabãt similiter faciebãt ante cherubin Salomõ fecit etiã vt dicit. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et oĩs corũne q̃ erant in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin Et si dicas illud ꝑceptũ deus et erunt imagines angelorũ non boim dico ꝙ verũ est qz tunc nõ erãt homines tales vt mererent adorari et imagines eorũ qz erant increduli et rebelles nec erat honestũ ꝙ sue anime essent in inferno et ꝙ eorũ imagines adorarent in terra. sed post ꝙ deꝰ assumpsit carnẽ humanã factus figurabilis et anime sanctorũ sunt in paradiso nõ est inconueniẽs ꝙ eorũ imagines sint in ecclesijs et venerẽt ab hominib⁹. ꝙ aũt dicit nõ facies sculptile etc. Legislator declarat dicens non adorabis ea neꝫ coles nõ eñ prohibet in illo ꝑcepto facere quãcunꝫ sculpturã vel similitudinem sed facere ad adorandũ. Ideo subditur non adorabis ea neꝫ coles eo sez mõ quo gentiles faciebant in veneratione deorũ suorum. i. demonũ qui erãt dij alieni quos prohibet colendos esse dicens. Non habebis deos alienos coram me. quali aũt spẽ adorantes deus adoratur et quali xpi crux et imago virginis ac sanctorum et de institutione imaginũ omnium errore exclusio latissime dictum est supra libro. iij. consideratõe iij. argumento. xxiij. vide ibi. ꝙ autez deꝰ pingatur a christianis in throno cũ. iij. animalibus non est irrationabile quia cum eze chiel propheta viderit illam similitudinem et scripsit possunt christiani ad memoriam pingere.

ꝙ lex mosaica et lex euangelica sunt corrupta per iudeos et christianos.

Eamum argumentum sarracenorum est contra veritatem vtriusq; legis sez christi et moysi quas dicunt esse corruptas per iudeos et christianos.

Ad quod declarandum. Notandum est ꝙ inter cetera ex quibus potest manifeste videri ꝙ alchoranum non est lex dei eo ꝙ ei non attestatur lex vetus nec euangelium que ãbo alchoranum testatur ꝙ sint vere lex dei. Ex ipse machometus seipsum commendat ipe de se testimonium perhibet. nos autem inuenimus legem dei esse quandam cautelã continuam ad eodem artifice fabricatam vt vnus aut nullus alteri obediat et correspõdeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentionem faciat et omnes alij ꝓphete fuerunt de christo sicut patuit in libro. i. Si igitur lex sarracenorum esset lex dei et vocatio ad legem illam non esset peruersio sz cõuersio vt ipsi dicũt quomodo omnes alios prophetas latuisset ꝙ nullus de eo diuisset aliquid. nos autem nõ inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetarum vel ipse christ⁹ aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi quando dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiam christus ꝙ lex et prophete vsq; ad iohannez prophetauerunt vt mũdus sciret ꝙ generalis propheta nõ esset veniturus vltra. machometus autem se dixit generalem prophetam. ꝙ autem ipse non sit propheta vtiq; scimus. Ad hoc aũt respõdent sarraceni dicentes ꝙ Moyses et alij prophete prophetauerunt de machometo et ꝙ etiam christus prophetauit expresse⁹ omnibus quia dixit etiaz nomen eius. Cũ dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corruperunt legem moysi et ꝓphetarum et christiam corruperũt euãgelium et nõ remãsit nisi quantum est in alchorano de veritate legis euangelij. Sed ꝙ hoc non possit fieri Primo probo per alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fuerit⁹ in dubio de hoc quod reuelauimus vobis petatis ab illis qui legerũt librũ pr⁹ q̃ nos Illi aũt qui prius legerint librum q̃ sarraceni sunt iudei et christiani qui receperũt pẽtateuchum et euangelium sicut exponit machometus ergo machometus dicit sarrace-

nis vt petant a iudeis et xp̃ianis de dubijs sed si vt ipsi dicant prophęta verdic⁹ esset machometus quomodo eos ad mendacia testimonij mitteret non igitur erant viciati libri iudeorum et christianorum tempe machometi nec possunt dicere q̃ postea fuerūt viciati. naz dicitur in capitulo belgagar qō interpretatur recordatio. Nos in quit in persona dei descendere fecimus recordationez dei et nos eandem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimoniū sue creature seruauit ante machometum et cōseruabit etiaz Post primo in capi. belmaij de quod interpretatur mensa. Diaz q̃ iudex quidam dixit machometo quomō iudei querebant iusticiam et iudicium ab eo si venerunt ad te iudica inter eos iuste quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterēt iusticiam cū sit apud eos vetus testamentum in quo est dei iusticia.

Preterea talis corruptio scripturarum non potuit esse generalis seu manifesta quia sic alienationes scissent nec priuilares et occulta quia sic aliqui codices integri et incorrupti remansissent sed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euangelium eodemmodo scripta. Preterea quatuor euāgelia non sunt scripta nec eodē tempore nec eodem loco nec eodem idiomate nec ab eodem scriptore. Sz matheus in hebreo in iudea. Johannes in greco in azia. Lucas in greco in abya. Marcus in latino in italia euangelium scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymuz et per alios ante tempora machometi et remanserunt exemplaria in omnibus linguis ergo non potuerunt per aliquos falsanos viciari quin manifeste saretur. Preterea nihil est in fide xp̃iana ita maxime arduuz sicut incarnatio dei sz q̃ homo ille fit deꝰ Et istud fuit maxime difficile suadere mūdo. Vnde et romani et alij pagani ꝓpter hoc pceperunt christianos trecentis annis continuis generaliter et distulerūt recipe fidē et euāgeliū qz dicebāt q̃ hō ille erat deꝰ nō qz nō recepissent boies et mulieres plures deos et deas sz qz xp̃s fuit dictus deus absq; licētia romanoz qm̄ ipi ꝓhibuerant q̃ nullꝰ diceret deꝰ sine auctoritate senatus et etiam qz iste deus nō patiebaꝝ cōsortem. Naz si istum deū recipe rent cogebant omes alios relinquere quod etiam erat contra pacta ꝓuinciaz et leges et consuetudines romanoz sicut supra patuit libro .i. consideratione .iij. articulo .i. in examine .iij: Quō igitur christiani in damnatiōnē suam et detrimentū fidei et ꝓuocatiōz romanoz principum mundanoz hoc maxime arduū et minus suasibile in suis scripturis et euangelijs addidissent omnes cū cōsentiebant bāc legē esse sanctissimā et rationabilissimā hoc solo excepto q̃ ratione bominū excedat sz q̃ ille hō sit verus deꝰ et verus hō. magis igit̄ christiani si aliquid de euangelio mutarent quod erat arduum et minus suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidē accederent et addidissent aliquid suasibile q̄ econtrario. Preterea quō christiani cum iudeis potuerūt conuenire a quibus odio tam antico disconueniunt nec cū iudei dicāt xp̃z esse deū nec bonū boiez Vnde q̄tum ad hoc magis conuenīt christiani cum sarracenis qui dicunt ad minus xp̃m fuisse sanctissimū bominem. Preterea christiani ante aduentū machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas et precipue orientalis in iacobinos et nestorinos nestorini aūt maxime conuenīt cuz sarracenis et machometus mādauit eos singulariter bonorari. et quomodo cōuenissent nestorini cuz iacobinis qui tāto odio diuidunt̄ ad viciādum euāgeliū q̃ adinuicē occidunt̄ et tm̄ inuenīt apud vtrosq; euāgeliū omnino idē sicut et apud nos. Preterea nomē machometi q̄re christiani subtraxissent de euangelio cū ipe tm̄ cōmandauerit xp̃m et matrē suaz et euāgeliū vt dicī alchoranо q̃ i euāgelio xp̃i ē directio et pfectio et nō subtraxerūt inde nomen pylati qui flagellauit eū et nomē iude qui ꝓdidit eū et nomē dyaboli et quare xp̃iani posuissēt in euāgelio q̃ xp̃s sit vere mortuus et crucifixus que nec videnī ei cōuenire cū sit vere deꝰ vt in euāgelio habet et quō videt ꝓ̄ns q̃ duo tamdiuersa posuissent de christo sz q̃ sit vere deꝰ et vere mortuꝰ: Preterea dato q̃ potuissēt in oib⁹ libris ponere ꝙ quis potuit oibus suadere et in cordibus gentium scribere q̃ hunc occiderunt et tamē hoc suasum est toti mundo vt susciperent illud principes et tyranni philosophi et sapiētissimi boies et etiā indocti et pauperes ita vt etiā calipha de baldaco moueret xp̃ianus

et fuit inuenta cruz ad collum eius vt testa/retur facto q̄ ipse dominus sarracenoz mortuus est vere christianus. Et ideo iudicauerunt cum sarraceni q̄ sequestratus sepeliret ab alijs caliphis qui vidit sepulchrum testimonium ꝓbibuit et samus quia verum est testimonium eius Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani et rationib⁹ validis et apertis q̄ euangeliū est inuanabile et non viciatum nec corruptum Cū igit machometus super omnes alios libros cōmandat euangelium et post illud vetus testamentum. coguntur sarraceni recipere auctoritatem euāgelij et veteris testamēti. Preterea in alchorano in capi. belmeijde quod interpretatur mensa dicitur q̄ familia liberi nihil omnino sunt nisi compleant legem et euangelium. Familia vero liberi sunt sarraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit nisi compleant legem et euangelium et quod reuelatum est sibi. Istud autem quod reuelatum est accipitur alchoranum quod reuelatum est solis sarracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostenditur in multis locis in alchorano scilicet q̄ familia liberi sunt sarraceni secundum intentionez machometi dicitur cū sarracenus in capitulo elneza quod intelligitur mulieres arca finem q̄ non vacillent in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatez et cetera hoc idē scilicet q̄ familia liberi sunt sarraceni ostendit expresse in capitulo loz. in fine libri. Si aūt omnino voluerint dicere q̄ est lex vetus et euangelium corruptum ostendāt integrū et corruptum et maxime si vniforme ostenderunt et in omnib⁹ linguis sicut et nos ostendimus eis et recipiemus. quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igitur dictū sarracenorum insipiens et falsum esse scilicz q̄ testamentum vetus et nouum sunt corrupta. Queramus iteruz a sarracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequentissime commendet legem Moysi et iob et dauid et dicat psalterium librum luminosum et super omnes alios libros cōmendat euāgeliuz in quo dicit q̄ est salus et directio vt dictum est quia cū xp̄s cōmendauit moysē et alios ꝓphetas et xp̄iam cos nō habebāt acceperunt eos a iudeis et fecerunt trāslator. de diuersis linguis et habēt eos autenticos et legunt in suis scolis. Non habent aliud quod respondeant sarraceni nisi sicut dictū est dicere q̄ illa sunt corrupta. Sed quomō tantus ꝓphēta qualem reputant machometum tantum cōmendasset exemplaria corrupta et dixisset q̄ in eis esset salus et directio vel quomodo nō predixisset imposterū corrumpenda. sed potius dixit contrarium q̄ si sarraceni erant in dubio de alchorano q̄ peterent ab illis qui ante receperant libros scz a christianis et iudeis sicut supra dictum est in capitulo de Jona potius aūt dixisset nō credatis eis quia habent libros corruptos. Non est alia causa quare non legunt sarraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes q̄ de facili deprehenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoran⁹ sibi maliciose put dit et posuit quatuor remedia ne deficeret a suis et ne falsitas eius deprehēderetur Primuz est q̄ mandauit eos occidi qui contrariū alchorano aliquid dicerent. Secūdum q̄ cum alterius secte hominibus non disputarent. Teraum q̄ ꝓbibuit ne eis crederent dicit cīm in capitulo vestra non credetis nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat q̄ in euangelio est salus et directio. Quartum est q̄ ab eis totaliter separentur et dicāt mihi lex mea et vobis vestra et c̄. Et post. vos ab eo liberi q̄ operoz. et ego ab eo liber q̄ opamini. et hec dicit in capitulo Jone. Si igitur sarracen bene acciperēt consilium alchorani proculdubio dingerentur. haberent enim euangelium et legē moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum commendando moysē dauid salomonem et alios ꝓphetas frequentissime dicat q̄ non prefert vnuz alteri

De bellis et triumphis sarracenoz et christianoz per arma corporalia a tempore machometi vsq̄ ad presens.

Ona cōsideratio huius libri est de bellis et triumphis sarracenorū et christianorum per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsq̄ ad presens tempus. Sicut enim antecamatōez pplus electus et peculiaris dei

erat pplus iudeoꝝ et ꝓpꝫea eis puidit tāꝯ filijs de flagello correctionis sꝫ populum gentilium a quo sepe captiuabantur et occi debantur cum diuina precepta transgredie/bantur sicut dicitur Amos.iij. tantūmodo vos elegi ex omnibus cognationibus terre Ideirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras et apoc.iij. Ego quos diligo arguo et castigo.sic et post christi incarnatio/nem populus electus et peculiaris dei est populus christianorum Reprobato ergo populo iudeorum propter xpi mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit deꝰ electo suo populo xpianorum de flagello correctionis sꝫ populum sarracenorum perquē sepe captiuantᵉ et occidantur cum dei p̄cepta transgrediuntur et veritatem sue legis relinquunt.pissimus tamen pater eternꝰ sic a paganis permittit flagellari filios suos ꝙ eos nō sinit omnino deleri vt in tāparuo populo respectu innumerabilis multitudi/nis sarracenoꝝ qui sunt velud arena maris sica et infructuosi.reluceret euidenter eiꝰ potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semper vincebant iudeos sꝫ sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta altissimi custodiebant sic et sarraceni non semp facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xpianorum cum sꝫ diuinam voluntatem deuotissime conabantᵉ implorare.zelo sue sacratissime fidei succēsi. et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere potui.dviij.bellis famosis:presens consideratio explicabit: vt habeant in quo contemplentur principes christiani.quia videntes gloriosissima facta aliorum principum. rationabiliter debēt animari propter bonorem sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmꝰ ꝙ plurimū feruet rabies infideliuꝫ vt deleant de terra nomē xp̄ianū

Vincūt sarraceni fugato theodozo et auferunt tributum romanorum.

Primum bellum inter sarracenos et christianos factum fuit in affrica anno dñi sexcentesimo.lx. tpe eradij imperatoris et bonifacij pape.iij: Causa autem predicti belli fuit quia cum machometus assūtijs suis peruenisset gentes illius terre et plurimum alianum elatus non modicum in superbiam suam cogitauit quomodo posset contrarian romanorū imperatoꝛ et gentes extrahere ab eius dominio in seruitute et accidit ꝙ predictus imperatoꝛ eradius misit nuncios suos ad predictos affricanos partes pro colligendis tributis vt moris erat ꝙ cum machometus sciuit venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit ꝓpter quod eradius imperatoꝛ congregauit magnū exercitum et p̄fecit et ducem fratrem suum theodoziꝫ qui imperium orientis de manu eius tenebat Veniens ergo in affricam pugnauit cū machometo et deo permittente victus est theodozius et fugit regressusꝙ est ad imperatorē eradium sine honore

Vincunt sarraceni et auferunt obedientia imperatorum romanoꝝ in affrica.

Secundum bellum sarracenorum contra christianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum eum predictus theodozius fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suum rediret et omnia vt acciderant narrasset. Imperatoꝛ cogitans predictum machometum rebellantem subiugare maiorem exercitū cum predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potentiaē machometi pauore concussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod dicebatur gabatin. ꝙ cum machometus intelligeret venit post eos plures eorum occidendo et vulnerando et licet resumptis viribus xpiani contra eos facies ostenderent finaliter tamen occasus est theodozius frater imperatoris et romani victi sunt omnesꝙ ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderunt nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic permittente prostrata sunt et extunc sublatū fuit romanum dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione.ij.in scdo puncto cum de ambitiōe machometi ageretur. Et si queras cur deus permisit sic xpianū populum dilectum suum per sarracenos flagellari. Respondetur ꝙ sepe deus iuste flagellat populum suum.

ꝓpter peccatū principis sicut patet. ij. Reg. de flagello quem misit deus in populū suū ꝓpter peccatuz regis dauid sic in ꝓposito Nam vt aliqui hystorie tradunt predictus imperator autem predictū conflictum enti/ as erroze fuit maculatus et uz filia sororis sue martina nomine matrimonio cōiunctis alie autem hystorie dicunt ꝙ erat auersus a fide catholica et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum Nam ꝯdiu tenuit veram fidem omnia sibi ꝓspere successerunt. sicut ꝓz de victoria quā habuit contra cosdroe regez persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enī est ꝙ ita nequiat occasui subiacere ꝙ vera religio nihil quoq; lumine dauore ꝓfulget ꝙ recta fides in principe.

Vincunt christiani et rex sarracenoz captiuatur.

Ereium bellum sarracenorū et christianoz tempore eiusdem eraclij imperatoris accidit. Causa autem quare illud bellum accidit vt ferunt quedā hystorie sarracenozum fuit hec quia dum quidā miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam sarraceni sub imperatore militātes venissēt ad accipienduz togas predictus miles sine spada illis sarracenis indignanter dixit vix sufficit imperator dare togas militibus christianis ꝯtomagis istis canibus. Illi dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et cum venerunt vltra mare narrauerunt omia sarracenis et sic eos īmouerūt ꝙ omnes venerunt vno corde vt pugnarent cōtra christianos. Post ꝙ ergo maria trasiuerūt ꝓmissū est terribile preliuz et multi ceciderūt ex vtra q; parte. Veruntamen victoria concessa est christianis et rex sarracenoz captus est in ꝓlio et mlti alij sarraceni milites cū eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra et apparuit in celo signuz ad moduz ensis triginta diebus quod ostendebat dominium quod sarraceni debebant habere.

Vincunt sarraceni et transfertur lignum sancte crucis a hierusalem in cōstantino/ polim.

q Vartuz bellum sarracenozum et christianoruz accidit post predictū bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris et sedente in cathedra petri bonozozio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraq; parte et sarraceni acceperunt terrā sine et damasca et egypti. Eo tempore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastandum agente circumcisa quare mandauit dagaberto regi francoruū vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari quod et factum est sed in hoc deceptus fuit quia gens circumcisa fuit gens sarracena non iudaica vtraq; enim circumcisione obseruat siquidem sarracenus vt dictum est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atq; egypto compulsi sunt christiani crucem dominī a hierusalem Constantinopolim apportare cuius maioz pars post multa tēpora ad instantiam Ludouici regis francozum christianissimi anno domini millesimoducentesimosexagesimoseptimo parisius est translata. Predictus ergo eraclius imperator ꝓpter infidelitatem destitutus a deo. xxx. imperij sui anno diem clausit extremū.

Vincunt sarraceni et capiuntur syracusse

q Vintum bellum sarracenozum et christianozum accidit circa annuz domini sexingentesimum sexagesimum Imperante constāte eraclij nepote et sedēte in cathedra Petri thodorico primo. Predicto cuz tempore audientes sarraceni christianozum discordiam capta alexandria subito cum multis nauibus ceciliam inuaserunt et syracusas ciuitatem celebrem ceciliе violenter ceperunt stragem magnam per totam ceciliam fecerūt populozum vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitissima castra fugerunt. sarraceni quoq; facta magna cede hominum recesserunt predam magnam secum apportantes vnacum ornamentis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populum suum tam aspere flagellari. Rationabiliter respondere ꝓt ꝙ ꝓpter peccatū principis sicut dictū est de eraclio īperatore

Unde iste imperator constans fuit pessimus in omnibus impius et crudelis cōtra catholicos. Cū enī accephalitaꝝ heresi lapsus essz qui cum eutice vnā solam naturā vnāqꝫ voluntatem in christo domino cōtra veritatē catholice fidei asseuerāt plures catholicos eo q̄ sue nolebant acquiescere heresi verberauit crudeliter exulauitqꝫ inuiste et per diuersa loca carceribus mācipauit qui cum oib⁹ esset exosus vtpote quia erat reprobatus a domino cogitauit ytaliā de manibus et potestatibus longobardorū eripere et ibidem dominiū suū dilatare suamqꝫ sedez imperialem constituere in eadem. Et licet quod ceperat executione demandauerit cum ꝓficisceret cōtra longobardos recedētes de neapoli versus romā et aliz per.xij. dies in vrbe resedisset inuidens et dolens romam tam pulcris tamqꝫ mirabilibus edificijs adornari contra eius et vrbem iniquitatis sue venena diffundens maiorem ptem eoruz que ad ornamentū et decorez vrbis cōstructa fuerant ab antiquo ornamenta sz marmoria erea et multa alia bona impie deponi mādauit adocqꝫ processit sacrilega eius et ꝓphana impietas vt etiam ecclesiā beate dei genitricis marie et omniū martyrū quepā theon vocabaꝫ antiquit⁹ discooperiri tegulis fecit et dicta ornamēta inuexit in tyberim fecitqꝫ constantinopolim apportari iniquitas ergo huius imperatoris causa fuit flagelli populi christiani. sz tātarū iniquitatum merito penam luit. Nam cum impius imperator secreto in balneo lauaret suiqꝫ milites eius sentiā ferre nō volentes occiderunt eum. Diligenter est ergo hic attēdendū qualia sunt ꝑmia impiorum q̄ diu cū bon⁹ fuit et sancte ecclesie debitā reuerentiā exhibuit sibi ꝓspera successerunt. Sz cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit et fine infelicissimo diem clausit extremū.

Uincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.

Extum bellum inter arabes et xp̄ianos vt narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annū domini septingentesimū septuagesimūoctauū. Imperante cōstantino predicti constantis filio. Die congregauit plus q̄ mille naues et transiuit mare vt bellaret cum moabia rege arabum. Ille vero cognito eius aduentu misit contra ip̄z quēdam militem strennuū nomine andalla et commisso duro certamine victus est imperator et relicto campo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis quia multi de suo exercitu perierant et capti sunt in hoc imperatore non minus admirādum est iudicū dei q̄ in p̄cedentibus. qui illi suo peccato punitur hic vero nō quia malus victus est ab infidelibus sed vt in dei timore conseruaretur et malis p̄beret exemplum ne desperent in tribulationibus qui bonos permittit tribulari vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostendit vel forte qz indiscrete se commisit p̄dicto certamini non tantum de deo quantū de sua potentia confidens: Unde predictus imperator bon⁹ catholicus fuit et modestus. Primum quoqꝫ quod fecit iusta et debita vindicatio patris sui quoniaz omnes quos in mortez patris conspirasse comperit crudeliter interfecit. et ecclesias que a tempore eraclij ꝓaui sui imperio ab hereticis destructe fuerāt reparauit contra omēs clericos et laicos principes et prelatos acephalos et monachilataruz hereticos maculatos tanqꝫ verus catholic⁹ et zelator fidei catholice sue sine repromissione processit et per usum secundum omnes hystorias reparata est fides in grecia que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax et fides inter latinos et grecos extirpatis hereticoruz zyzanijs per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attēdendum quantum faciat bonitas principis ad soliditatem fidei et bonuz et quietem statum ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis q̄ium nocet. quod ostendunt isti duo principes pater et filius pater enim quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriente corrupit statumqꝫ ecclesie annichilauit filius vero quia bonus iustus verusqꝫ catholic⁹ erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

Uincūt sarraceni et p̄dictē totaliter nomē christianorum in affrica.

Extumū bellum inter arabes et christianos circa idem tempus accidit in affrica in qua licet sarraceni numū essent

multiplicati xp̃iani tñ nondū erant totaliter delen. Unde supradictus abdalla de quo in precedēti bello feamus mētionē veniēs in affricam vt eā subiugaret impio moabie regis fuit. exiuit ei occursum ei⁹ comes Hergotius qui tunc ibidem morabat et bella uerūt simul ambo sed finaliter vict⁹ fuit comes pdidit ibi multos de suis ac relicto campo fugit et extunc pdiderunt xp̃iani bonorem suū qui in affrica habitabant et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate

Uincunt cristiani et sarraceni efficiuntur tributarij

Etauū prelium inter sarracenos et xp̃ianos accidit circa ānū dñi sexcentesimū septuagesimū septimū tpe pdicti imperatoris Tunc cū sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie ponuntur magnū prelium habuerūt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatoꝝ quo anno mortu⁹ est papa deo datus. Sarracen aūt eo tempore posuerunt treugas cū romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione q̄ sarraceni darent romanis tria milia libras aur. et quinquaginta equos bonos.

Uincunt xp̃iani et cremātur naues sarracenorum sub rege bambla.

Onus prelium inter sarracenos et xp̃ianos accidit circa annū domini sexcentesimū octuagesimū quartū Imperāte iustiniano pdicti imperatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bāba tunc cū applicuerūt ad litora hyspanie cclxx. naues sarracenorū et parentes terrā illam maximā fecerunt magna damna et plurimos xp̃ianos occiderūt. Sed itaꝝ vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperūt naues. et ignibus cōcremauerunt ac maiorē partē arabū occiderunt ense. Alios q̄ captiuos duxerūt et sic regressi sūt cū honore ad predictū regē bambam.

Uincunt xp̃iani multis milibus sarracenorum occisis in syria.

Eamus bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit circa annū dñi octingentesimū tricesimū. Imperante supradicto iustiniano et sedente in cathedra petri sysinnio. tūc cū romani syriam quagantes bello tribuli multa milia sarracenorū occiderunt vt in cronicis imperatorū cōtinetur.

Uincunt sarraceni in hyspania et occidit consobrinus regis rodenci.

Ndecimū bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit in hyspania imperāte leone. iij. et sedēte in cathedra petri Constantino primo et regnante in regno castelle rege Rodenico tunc muca rex affrice cepit Canpb cuidam capitaneo suo q̄ auxilio et fauorē proditoꝝ comitis iuliano daret ptra xp̃ianos q̄ xij. milia electoꝝ ad pugnā et tradidit. et ipse secrete in nauibus mercatorum hyspanie transduxit postq̄ ergo oēs fuerunt in hyspania congregati sunt in quodam mōte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla canpb et lingua nostra nominat gybraltar q̄ cū rex rodenic⁹ sauit misit illuc quendā cōsobrinū suū qui dicebat mungo cum magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis sed semper fuit vict⁹ et finaliter interfectus est a sarracenis q̄ discurrentes per beticam q̄uincaam que est terra hyspalen. ciuitatis multa damna fecerūt et non potentib⁹ gothis bella sustinere terga sunt coacti ostendere tumidas suis necē fuga liberati sunt sed fere ibi oēs ceciderunt

Uincūt sarraceni et pditur hyspania sub rege rodenico vltimo rege gothoꝝ.

Uodecimū bellū inter sarracenos et cristianos fuit in hyspania circa pdictum tempus scz post supradictū bellum Cum cū supradictus muca videret sirēnitatem comitis iuliani in victoria precedentis belli certificatus de ei⁹ fidelitate ceteris cum maiori exercitu ipsum comitem vnacū canpb misit in hyspaniam qui cū applicuissent inceperunt statim destruere q̄uincaam beticam que est gnadalquenir et q̄uincaam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnez exercitū gothoꝝ qui cuz ipso erant congregauit quoꝝ numerus vltra centuz milia armatoꝝ se exēcebat et incepit

ſuit contra eos inuenit ꝑpe flumē quod di/
citur gnadalete quod eſt ꝓpe ciuitatem aſ
ſidonie que nunc dicatur xerim et chriſtiani
erant ante. Sarraceni vero vltra flumē. Ali
qui tamen dicunt ꝙ iſtud bellum fuit in cā
qui dicatur deſangonera que ē inter mur
ciam et lorcam. Rex vero Rodericus inſe/
debat in curru ſiue in lecto eburneo indut⁹
pannis ponderis aurei et corona aurea co/
ronatus ſicut mos tunc erat regum gothoꝝ
cōmiſſum eſt ergo bellum et duravit diebus
octo ſcz a die dominica vſq; ad diem domi
nicam ſine intermiſſione mortuiq; ſunt de
exercitu ſaracenorū vbi precedebat caripb ſe
decim milia hominū. Comes tamē iulian⁹
et qui cū eo erant bellauerūt tam fortiter ꝙ
cōfregerūt acies xp̄ianorū cadētibus ergo
plurimis ex vtraq; parte et diſperſis chriſtia
nis ac rege rodorico q̄ magni cordis erat ali
quando fugiente aliquando furibundo im
petu contra inimicos reuertēte finaliter chri
ſtiani non potentes ſufferre prelium terga v̄
terunt inimicis ſuis fugiētes de morte autē
predicti regis in eodem bello dubitatur Ve
runtamen corona et indumenta eius ac cal
camenta aurea equuſq; eius qui dicebatur
orella inuēta ſūt in quoddā tremedali apud
ſupradictum flumen gnadalete abſq; corpo
re nec poſtmodum de eo aliquid ſcitum eſt
niſi ꝙ in regno portigalie in quadaz ciuita
te que dicatur viſio inuentus fuit lapis vn⁹
ſepulchri in quo talis erat ſcriptura. Dicia
cet rex roderic⁹ vlamus rex gothoꝝ defecit
in eodē bello tota nobilitas gothoꝝ. Poſt
hec ſarraceni non obſtantibus viribus got
thorum totā hyſpaniam ferro flāma fame
attritam ſuo dominio mancipauerunt et gen/
tem quam p preterita ſecula valde timuerāt
proſtrauerunt. Si quis diligenter voluerit
inueſtigare cur deus permiſerit tāgraue fla
gellum in hiſpania breuiter dica poteſt ꝙ pro
pter peccata principū Roderici ſcz et ſui pre
deceſſoris viciſe. Vicioſa enim fuit probroſ⁹
et flagitioſus multaq; flagicia p hiſpaniam
ſeminauit ad voluptates carnis ſoluto pu/
dicicie freno ſe fornicationib⁹ multis cōtu
lit plebemq; ſuam ad laſciuiam et luxuriā
indinauit ſz et epi et eccleſie miniſtri aſpna
bantur eccleſiaſtica officia et clauſis foris
eccleſiarum deſpiciebant eccleſiaſtica ſacra/
menta et ne a diuerſus cuz parens vlis xp̄ia
ni progenici inſurgeret. Epis ceteriſq; eccle
ſieq; miniſtris vxores laſcuus rex bre precc
pit. Et ne romano obedirent pontifici ſub
interminatione mortis prohibuit. Dec qui/
dem cauſa peremdi hyſpanie fuit. tota enī
gothorum nobilitas incōuiuijs libidinib⁹
et vicijs immerſa altiſſimuz ad iracundiā
prouocauit. Itaq; viciſa datus eſt in repro
buz ſenſum intantum vt muros ciuitatum
vrbium ſui regni ſubuerterit ne poſſint ei re
ſiſtere ciues paucis exemptis quas non au
ſus fuit deſtruere. Cepit etiam ꝙ deſtructis
armis vomeres et falces facerent ad colen/
dum terraz quod ipe doloſe faciebat ſub co
lore pacis ne contra ipſum poſſent inſurge/
re iz dicat Rodericus nudēſis in cronica ſua
ꝙ rex rodericus fuerat ille qui cepit arma
deſtruere. Roderic⁹ vero ſucceſſor viciſe fuit
vir belliger et durus et ad omne negocium
expeditus vita tamē et moribus viciſe non
diſſimilis quia cum vxore vel filia comitis
Juliani peccauit cum ipſe ſuam in affrica
faceret legationem. quia ergo xp̄m reliquc/
rant p̄dicti principes cum populo ſuo et cō
cubinali luxurie fetore ſe ſubderant. Ideo
merito deus p̄miſit eos dan in reprobum
ſenſum et ꝙ p̄dictus comes iulianus p̄di/
torie ſe iungeret ſarracenis et totam hiſpa/
niam vt predictum eſt delerent. Hyſtoria āt
predicte deſtructionis latius habet in gene/
rali hyſtoria hyſpanie.

Vincunt xp̄iani in aquitania et p̄mitur
aldramānus cū. lxxv. milib⁹ ſarracenorum

Decimūdecimū bellum inter ſarrace/
nos et chriſtianos accidit in aquita
nia galliarum patrica. Cum em̄ ſarraceni
hyſpaniā ſubiugaſſent accidit circa idem tē
pus regnante in francorum regno theoderi
co rege quo virtuoſus princeps karol⁹ mar
cellus militabat ꝙ ipſe karol⁹ ligerim flu
uium tranſiens eudo necq; ducz aquitanie
bellando victum fugaret. Eudo ergo dux p
omnia ſe videns karolo inferiorem ſarrace
nos ab hyſpania cōtra karolum inuitauit
Sarraceni aūt de tali inuitatione non mo/
dicum gaudētes cū omnibus eoz familijs
galeas habitatum fluuiū garenā tranſierūt
oīaq; in ore gladij deuaſtātes eccleſias dei
cremauerunt et omnia ſine delectu cratis vel

ſexus ſanguine implent quibus karol⁹ prī/ceps ſtrenuu⁹ dei fretus auxilio qui ſperan tes in ip̄z non deſert animoſe ac potēter oc curit et ex ip̄is ſaracenis .cccxxv. milia vna cum ipſoꝝ regio aldramao victorioſe primit de ſuis vero non niſi mille quingentos ami ſit. Tunc endo dux ad coz rediens karolo re conciliatus caſtra ſarracenorū diruit eorū ęꝯ reliquias toto poſſe deſtruxit.

Vincūt chriſtiani et capit ciuitas auinio nenſis de poteſtate ſarracenorū.

Vartūdecimū bellum inter ſarrace/nos et chriſtianos accidit poſt p̄dic̄ū bellū Auinione intantū em̄ ſarracen p̄ ualuerunt in occidentali plaga capta byſpa nia ꝙ ciuitatem ceperant, Auinonē. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellū magnū cum eis habuit et ci uitatez Auinioneñ. aggredit animoſe. Uñ ſicut de iericho legitur cum ſtrepitu et ſoni tu tubarū vibez munitiſſimā cepit et hoſtes fidei noſtre uſq; ad interfectionē cōmuit vt latus continetur in byſtoria regum frācie.

Vincūt x̄piani pemptis duobus regib⁹ ſarracenorū et capit narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Vintūdecimum belluz inter ſarra/cenos et x̄pianos accidit poſt p̄dic̄/tum belluz in vrbe narbona in qua preſide bat achinunaz rex ſarracenorū ꝓtra quē ve/niens p̄dictus princeps karolus marcellus p̄dictum regem obſidet Jn cuius obſeſſi re/gis ſubſidiū amorrea rex ex byſpania cū ſar racenorū graui multitudine venit cum quib⁹ karolus ſtrenuiſſimus animoſo bello con greditur et ambob⁹ regibus bello pemptis captoq; virtibus ciuitate reliquias ſarrace/norum vltimo cōtriuit exterminio. Di enim qui euaſerant karolo inſequente fugientes in profundum maris dimerſi ſunt. Demuz karolus victorioſus princeps Nemeanſuz agotben. Aliaſq; gotbie regionis vrbes a ſarracenis inuaſas mūpbādo cepit et in to/tum deſtruit. Jgitur arelatenſ. vrbe que a ſarracenis capta erat et omnibus alijs in ar ciuitu captis ſarracenos exterminauit in totū et ſic ſarracenis qui pene totam aſyam totā libiam maiorem q; partē europe inualerāt karolus ſtrenuiſſimus princeps dei fret⁹ auxilio et romana eccleſia ſibi fauente oēm ſpem ſibi abſtulit galeas inuadendi p̄dict⁹ etiam karolus marentinū prouincie ducem qui ſarracenos inuitauerant ad galeā in/dendum bellando deuicit totāq; prouinciā ſue ſubdit dicioni.

Vincunt x̄piani et incipitur recuperatio byſpanie cū mirabilibus dei occaſis plus q̄ lxx. milibus ſarracenorū prope ouetum.

Extumdecimū bellum inter ſarra/cenos et x̄pianos accidit in byſpa/nia prope ciuitatem oueten̄. Licet enim de⁹ p̄miſerit tamaſpere byſpanias flagellari qz tamen diuina pietas quos pcutit tandez ſa/nat ſurrexit quidam mollis ex cantabria no mine pelagius filius ducis ſanille quez rex egit a baculo percuſſum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup predictum pela gium deus ſibi reſeruauerat pro eleuatione populi ſui qui eleuatus in aſturijs cuz illis paucis x̄pianis qui ibidē remanſerāt fac⁹ ē eoz rex et in ſecūdo āno regni ſui qui fuit anno ab incarnatione domini ſeptingenti/ſimo quinquageſimo imperante leone. iij. et ſedente in cathedra Petri conſtantino. viij. multitudo quaſi innumerabilis ſarracenoz venit ꝓtra eum quod cum rex pelagius ſciuit in quan dam ſpeluncam arcta predictaz ciuitatē oue ten̄. que dicitur lingua noſtra cueua douga cum mille viris ſe reduſit cum plures capere non poſſet Eſt aūt predicta ſpelunca vndiq; ex rupe ſaſa naturaliter cōſtructa taliter qō nullo ingenio hominū poteſt debellari. Eſt em̄ locus ita ſecurus ſicut ſi deus fecerit ipſe ſacienter pro illo caſu. Predictus ergo rex cū omni animoſitate de ſaluatione p̄rie et ſpō ſe x̄pi agere feſtinauit credēs facile eſſe deo multos concludi in manu paucoꝝ. cuz ergo circundaretur vndiq; a ſarracenis in predi/cta ſpelunca et vellent ipſi ſarracen violen/ter ſpeluncaz intrare. x̄pianoſq; premere oēs lapides omnes ſagitte et quecunq; alia ia/culabantur valde flamine vēti retorta mox reuerſa iacentes ſarracenos alioſq; exiſten/tes vulnerabant ſic q; breui ſpacio vltra .xx. milia ſarracenorum vnāc̄uz eorū duce opa p̄prijs armis pro magna parte peneruntꝰ.

Alij vero fuerunt ita exercati vt neſcirent q̄d facere deberent. Videns autē predictus rex pelagius miraculum tām manifestum extuit confidenter a predicta ſpelunca cum ſuis et interfecit aldamam capitaneum ſarracenorū et plures alios milites eiusdē. ſed nec ſexaginta milia que remāſerant fugientes a bello vindictam diuinam euaſerunt. Nam aq̄ ſecus vnum flumen quod ibi ꝓpe eſt gradientur quoddā ſuperaltū mons a fundamento corruens totam illam multitudinem ſub aquarum vndis et ſub ruinibus oppreſſit. Poſt hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit aquitanem legionem. que a ſturijs nimium eſt propinqua predictus rex pelagius regnauit. xiij. annis et mortuus ē in loco qui dicitur cangas et ſucceſſit ei in regno fuilla filius eius qui ſolū regnauit duobus annis iterfectus a quadā viſa cū qua voluit ſolus pugnare. et ſucceſſit ei in regno alf̄ōſus primus gener regis pelagij qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco ſuo

Vincunt chriſtiani in aquitania et perimuntur. ccclxxv milia ſarracenorum.

Decimuſeptimus bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit ſub p̄dicto leone imperatore et ſedēte in cathedra petri Gregorio. iij. Tunc innumerabilis multitudo ſarracenorum aq̄ vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibidem habuarent quibus occurit karol⁹ martellus et ex eis. ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt iſti illi ſarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum eſt ſupra bello. xiij.

Vincunt chriſtiani pempta innumerabili multitudine ſarracenorum et deſtructis tribus milibus nauibus quib̄ ſolum exceptis. liberatur conſtantinopolitana ciuitas.

Decimūoctauum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa idem tempus ſupra ciuitatē Cōſtātinopolitanam tunc enim ſarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictā ciuitatē obſederunt et triennio obſeſſā tenuere conſtantinopolitani quoq̄ ad auxilium a ſcris vulgaribus contra ſarracenos congregatis orationibus vero ſanctis viris in regia ciuitate. xxxij. milia ex ſarracenis ſine ſuorum leſione ꝓſternunt. ſarraceni quoq̄ reſidui quorū erat innumerabilis multitudo p̄ orationem ſanctorū virorū fame frigore bello et peſtilētia perierunt. Vnde. iij. āno cōfuſi ab obſidione receſſerunt nauib⁹ ꝓtim igne conſūptis partim dimerſis itaq̄ ex tanta nauium multitudine vix quinq̄ naues ad ꝓpria redirent infra ciuitatē tm. xxx. milia hominum peſtilētia ꝓcurrunt quod deus fecit vt ſuam ꝓtātem et clemenciaz hominibus oſtenderet.

Vincunt chriſtiani in aquitania et perimitur rex ſamacordi⁹ cū ſuis.

Decimusnonus bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit tempore ſupradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholoſanā. Tunc enim ſama rex cordubenſis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram deſtruebat et obſedit ciuitatē tholoſanā q̄ cū frāgene cognouerūt venerūt in ſuccurſū ciuitati cū eudone duce eorū. Rex vero ſama cōtra eos exiuit et bello letali cōmiſſo occidit ſama ſarracenorum rex mortuiq̄ ſunt ibi plurimi ſarraceni alij vero fugientes euaſerunt.

Vincunt chriſtiani et perimitur abdarramen dux ſarracenoz in aquitania a karolo marcello.

Decimus bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit duobus annis poſt predictus bellus. Tunc abdarramen dux ſarracenorū inuitatus ab eudone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui tranſierunt flumen garzonā q̄ trāſit iuxta tholoſaz et ignibus cōbuſſerūt et deſtruxerūt magnā terā karoli regis frācoz. Cū aūt p̄dict⁹ rex karol⁹ ſaluſt de miſericordia altiſſimi cōfiſus venit ſup eos et bello aſperrimo cōmiſſo victi ſūt ſarraceni et rex karol⁹ interfecit p̄dictū abdarramē ducē ſarracenoz plureſq̄ ſarracenos ibi ceciderūt. Alij aūt dare ſūt terga coacti. Fuerat aūt numer⁹ ſarracenoz qui ibi venerant tricētaſexagīta octo milia captiuauit āt mul

le quīgētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit p̄dictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssimus clementer pepercit ei quo facto p̄dictus dux insecutus est sarracenos fugiētes qui cu eraserant in prelio et multos ex illis q̄si sine numero interfecit.

Vincunt sarraceni fugato endone duce francorū et perempta multitudine christianorum in francia.

Jcesimū primum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū dñi septingentesimum nonagesimū sextum. Tunc enim abdarramen rex sarracenoꝝ collecto magno exercitu ꝓposuit debellare terram regis karoli francorum et fecit fieri pontes in fluminib⁹ in quibus non erant et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodani per alueos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens super ciuitatem orlienensem eam obsedit contra quez venit endo dux de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellauitq; cum eo et ceciderunt multi ex vtraq; parte sed finaliter victi fuerunt christiani et fugierūt. Sarraceni vero insequētes eos vsq; ad rodanū peruenerunt ibi francij timore mortis cogitantes liberari flumen p̄dictum intrauerūt et mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et ꝑucis cum eo vbi vsq; in hodiernū diez apparent sepulchra mortuorum.

Vincunt xp̄iani et fugat scōs endo dux in francia.

Jcesimū secundū bellum inter sarracenos et christianos post p̄dictū subsequent accidit Unde p̄dictus abdarramen cū esset ſimum letus ꝓpter victoriam ſ[illegible] p̄dictā cogitauit vlterius ꝓcedere et de ſ[illegible] e terram francie et pertransiuit flumina gorgodonā. quod cū sanit endo comes ꝓcurat iterū contra eū exercitū magnū et pugnauit cum eo scdo. Sed iterum deo permittēte victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi franci nobiles.

Vincunt xp̄iani et punitur predictus abdarramen in francia cum multitudine sarracenoꝝ per karolum marcellum.

Jcesimū tertium bellū inter sarracenos et xp̄ianos post p̄dictus belluz subsequenter accidit. Cum enī predictus abdarramen elat⁹ in corde suo ꝓpter victoriā habitas. quas sue attribuebat industrie et potestati voluit vlterius ꝓcedere per terram francoꝝ insequendo predictum endonem ducem vt eum interficeret. et ptransiuit pe/tragoricam destruendo et cōburēdo quicq̄d inueniebat. destruxit etiaz et cōbussit auitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed q; deo nunq̄ placuit superbia et ipse ponit terminos vite humane voluit q̄ ibi veniret ille maledictus abdarramen. Cū cum supradict⁹ dux endo fugiens a p̄lio veniret ad regem karolum et omnia que acciderant enarrasset. karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis congregauit magnū exercitū germanorū et gepidarum et frācoꝝ venitq; animose ꝓtra abdarramen et pugnauit cum eo septez dieb⁹ i quibus neuter alterum vincere potuit sz bellum vltimū duraut per totaz diem vsq; ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramen et multi sarraceni. Alij vero nocte fingentes in galeam gotticam se recepe rūt mane āt facto viderūt christiani tētoria sarracenoꝝ hominez vero nō videbant. Eūtes ergo quasi ad pugnaz dispositi et nemi/nem inuenientes expoliauerūt campum vbi maximas diuitias inuenerunt.

Vincunt xp̄iani et fugat rex abdemalech cordubenſ. per francos ꝓpta multitudine sarracenorum.

Jcesimū quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimū quadragesimūprimū. Tunc enī abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu ꝓposuit debellare francorū regnum et veniens non trā siuit montes pyreneos. Franci vero aiz audiuerunt q; abdemalech veniebat cōtra eos arcta montes pyreneos preparauerunt se ad pugnandū Uenientes ergo pugnauerūt cū eo et interfecti sunt multi sarraceni et rex ab/

demaleth fugit et recolligit se in celsiberiaz que ē in littore yberij fluminis.

Vincūt christiani in regno castelle et occidit ibi thebaldan rex cordubēn. et omnes sarracēni qui cum eo venerant

Jcesimū quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimū quinquagesimum. Tunc ēm thebaldan rex cordubēn. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidē et oēs sarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Vincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Jcesimū sextū bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimū quinquagesimū tercium Jmpante supradicto leone et regnāte in regno legionis rege alfōso catholico supra dicto qui ideo dict⁹ fuit catholicus quia optime custodiuit p̄cepta dei et ecclesie catholice fuit etiā serenissimus zelator fidei et refector christianoz sancto exemplo et iste fuit primus rex qui vocat⁹ fuit alfōsus et fuit filius ducis petri de cātabria et gener regis pelagij. Eo ergo tpe p̄dictus rex cōgregato magno exercitu intrauit p terram campoz que clauditur quatuor fluminib⁹ scz deslacamōe. pisorica et doreo et bellans cū sarracenis cōquisiuit illā deuictis sarracenis ingressus est regnū portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portū et betābragā vsque ad flamā. habuit ēt post hec plūma bella cum sarracenis semper victoriosus existens. lucratusq̄ est vltra p̄dicta a sarracenis ledismā salmāticā numāciam que nūc dicatur samora et oēz martimaz terrā galechie rediēs in castellum bellauit cū sarracenis et deuicit eos obtinuitq̄ sine septē mācas dominas saldanāq̄ amaij am mirandā segobiā abulā ozomā sepulueda argautā vianā occani et rinerendicam carbouerā alueglā ofimerā alexanuz transmureā subuertā tenicā barduliā q̄ nūc dicat castella ānqua. alana ordimā vicaijā aijcō pōpbanā beforiā q̄ nūc dicat vicoria. nauarrā rucomā pācoznū et tarracū quousq̄ peruenit ad mōtes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit necessariisq̄ munuit et reduxit ad terrā p̄priā mītos christianoz populos qui timore sarracenoz fugerāt per mōtes et deserta vagātes extraxitq̄ plurimos christianos captiuos de potestate sarracenoz cū quib⁹ terrā ppl'auit ecc'as auro et argēto ac lapidib⁹ p̄ciosis decorauit. Jn cuius obitu audite sunt voces in aere dicētes ecce quō iust⁹ moritur et nemo considerat. sublatus est iust⁹ a facie iniquitatis et aīa sua et memoria est in pace. regnauit. xix. annis et sepultus est in loco qui dicatur cangas et successit ei in regno fruela filius eius.

Vincunt xp̄iani fugato micaph rege cordubēn. et p̄mū lij. milia sarracenoruz sub rege fruela.

Jcesimū septimū bellum inter sarracenos et xp̄ianos. accidit circa annū domini septingentesimum quinquagesimū quartū regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tūc ēm micaph rex cordubēn. cum magno exercitu iuit vt p̄curreret regnum galechie et cum ipse totam illam terram vastaret sauit illud p̄dictus rex fruela et congregato exercitu suo venit p̄tra euz et commisso duro certamine victus fuit rex micaph et fugit a campo cum paucis de suis et perierunt in illo bello. lij. milia sarracenoruz. et extunc rex fruela habuit regnū galechie quod ante sibi rebelle fuerat. P̄dictus rex fruela regnauit. xiij. ānis et mortuus est et successit ei in regno aureli⁹ frater eius qui regnauit se. x. annis et nihil famosū fecit p̄tra sarracenos successit ei in regno donnus sylo et nihil singulare fecit contra sarracenos regnauit septem annis et mortuus ē successit ei in regno alfonsus secūdus qui fuit filius regis fruela de quo supra patz in hoc bello de cuius factis infra dicetur

Vincunt christiani et capitur galliana ac efficitur christiana per karolum magnuz.

Jcesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annuz domini septingentesimum sexagesimumprimum. Jmperante constantino sexto Tūc infans karolus quia in aliquib⁹

contradicebat patri suo francoꝝ regi pipi/
no venit in byspaniaꝫ et declinauit ad regeꝫ
galastram qui tunc erat rex toleti. Quare ãt
ad ipsum declinauerat bystoria narrat q̃ p̃
ter eius filiam galianam que mire pulcri
tudinis erat recepto ergo honorifice predic/
to karolo a rege paucis elapsis diebus qui
daꝫ potentissimus sarracenus cuius nomẽ
erat brãmiante cum multitudine grauj venit
super dictam ciuitateꝫ toleti et fixis tẽtoriis
in valle somenã obsedit eam. aggredient/
bus ergo sarracenis a predicta ciuitate cum
francigenis illius qui venerant cum infante
pugnauerũt cum brãmante et intantuꝫ fuit
vigor francoꝝ accensus q̃ vicerunt sarrace/
nos brammãnos. Illi vero iterũ redeuntes
contra francos vicerunt eos quod videres
francj timuerunt valde. Sed comes eoruꝫ
dux qui dicebaꝫ don ibi morante animauit
eos dicens. Scriptum est q̃ cum deus vult
pauci vincunt multos quod verbũ audien/
tes animati sunt et iterum redeuntes contra
sarracenos bellauerũt ita fortiter q̃ viceriũt
eos. Sed resumptis viribus sarracenj pu/
gnauerunt cõtra francos et durauit pugna
magna parte diei sic q̃ aliquando vincebã
tur franci aliqñ sarraceni nec alteri parti fina
lis victoria cedebat. Inter hec omnia predi
cius infans karolus in palatio suo dormie
bat et cum euigilasset a somno et neminẽ in
palatio videret miratus est valde et cogita/
uit q̃ sui tradidissent eũ. Incepitq̃ p̃ ira am
bulans per palaciũ secuꝫ loqui nominabat
q̃ nomen suũ patris et matris ac totũ genꝰ
suum vnde ipse venebat. que omia audiẽs
galiana de loco alto et secreto. Vnde eũ cõ/
templabaꝫ ornauit se festinanter et sola in/
gressa est ad infantem certificata ex audiris
q̃ hic erat karolus dñs francoꝝ et ꝯ infans
karolus vidit eam solam intrantẽ nõ et as/
surrexit quia nõ habebat in cõsuetudine ali
cui mulieri inclinare nisi solum imagini vir
ginis glorioſe et suo nomine. Dixitq̃ gali
ana karole Si ego essem vbi merces datur
pro dormitione licet sim mulier ego tremi il/
luc et si vultis scire quare hec dicoꝝ videt
mihi q̃ non est vobis cura succurrendi gen
tus vestre que est in magna p̃ssura in prelio
sub valle somenẽ bellans cõtra sarracenum
brãmantez et si rex pater meꝰ sciuent q̃ vos
nõ iectus ibi nõ habebitis bonũ p̃miũ Tũc
dixit ei karolus Galiana si ego possum ha/
bere vnũ equũ et arma cum quibus possuꝫ
ire illuc cito succurrerem eis. Et aut galiana.
karole si dederitis mihi fidem q̃ me dedu/
cetis in franciam vobiscũ et me facietis ꝯ
anam et q̃ me in vxorez recipietis dabo vo
bis quecunq̃ petitis. Promisitq̃ karolus
omnia p̃dicta quod audiens galiana sciẽs
q̃ nõ frangeret sibi fidem nimis gaudẽs et
promisso deduxit arma et ipsa manu ꝓpria
armauit infantem tradiditq̃ sibi equũ qui
dicebatur brankete et ensem qui dicebatur
guiosa que in domꝰ miserat sibi supradictꝰ
sarracenꝰ brãmante et celeri cursu venit in
locum pugne et ingressus est bellum animo
se et primo impetu primit manu ꝓpria. xij.
de melioribus militibus brãmantis et mul
tos alios. Venit aũt verbum ad brãmantẽ
vbi residebat intentorio suo de nouo milite
ingresso pugnam qui tanta damna fecerat
et irato animo exiuit in pugnaꝫ querens mi
litem illum cunq̃ cũ inuenisset et cognouis
set q̃ ille erat equꝰ quẽ miserat galiane am/
plius est iratus et inuens in eũ et nõ muno/
ri animo karolus in brãmantẽ lancee coruꝫ
cõfracte sunt per pugnos euaginatis ensibꝰ
mirabiles ictus multiplicabant et miratus
sarracenus de fortitudine milius christiani
quesiuit ab eoꝫs esset et de quo genere que
omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc
cepit ipsum timere sarracenus sed resuptis
viribus dixit sibi ego faciam q̃ nunq̃ rede
as ad terram tuam et karolus respõdit sibi
quod dicis in manibus dei est. et dixit brã/
mante ego te occidaꝫ et eleuato gladio qui
dicatur durandarte percussit karolum grãdi
ictu. Et precidit galeam cum magna parte
capillorꝫ et cum magna cutã parte armoruꝫ
corporis sed tamen non tetigit carnẽ eiꝰ De
quo ictu karolus miratus eleuato suo ense
percussit p̃dictum sarracenũ brãmantez et am
putauit eius brachiũ dextrũ q̃ in terram ce
cidit simul cum gladio durandarte. Videꝫ
aũt se lesaliter esse percussum fugit a facie ka/
roli sed et karolus subito descendit de equo
et cepit gladium p̃dictum et ascendẽs equũ
cum vtroq̃ gladio insequens p̃dictuꝫ brã/
mantem plurimos sarracenos ante se repe/
riens perimit. Cunq̃ attingisset p̃dictuꝫ sar
racenũ brãmantem fugientẽ eleuato ense q̃
gniora dicebaꝫ percussit ipsum quod ãtea

terribili sic q ipsum duas diuisit in partes et cecidit mortuus in terram quo facto desc/ endit de equo et precadit caput eius et acce pit vaginaz gladij durandarte et omnia ar ma eius que omnia deduxit galiane. Vidē tes autem sarraceni dominū suum mortuū terga sunt dare coacti christiani vero expo / liauerunt campum vbi multuz aurum et ar gentuz inuenerunt tētoria multa et plīmas alias diuicias. Post hanc victoriam audi/ uit karolus mortem patris sui et secrete et recessit. Deductaq est galiana etiaz furtim infranciaz facta q est christiana et accepit eam in vxorem vt plenius continetur in hi/ storia byspanie

Vincunt christiani pemptis pluribus re gibus sarracenorum ac pluribus ciuīb⁹ cap tis per karolum francorum regem.

Jcesimumnonū bellum inter sarra/ cenos et christianos accidit circa an num domini septingentesimumseptuagesi/ mum septimū. Tunc enim predict⁹ rex karo lus rex francorum p felicitatis magnitudi/ ne dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et celar angustā quas tunc sarraceni possidebant pugnauit contra reges eoruz et occidit eos prostrauit q muros ciuitatū et cepit plures alias ciui/ tates sarracenorū ac sub dimone sua pstituit quas paucis elapsis diebus sarraceni recu/ peraverunt. Jste karolus simul cum regno francie tenuit romanū imperium et fuit strē nuissimus fidei zelator.

Vincunt christiani et pmuntur. lx. milia sarracenorum per regem alfōsum castum

Ricesimumbellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūoctuagesimū septi/ mum regnāte in regno castelle alfōso secun/ do filio regis fruela qui dictus fuit castus eo q semp castitatem seruauerit licet habuit vxorem que sedm aliquos fuit soror karoli magni supra dicti. Tunc quidā potens sar/ racenus cui⁹ nomē mechaij cuz multitudine grauī intrauit asturias et incepit destruere totam terram contra quē predictus rex alfō sus castus collecto exercitu christianorū fe liter iuit bellauitq cum eo in quodam lo/ co qui dicitur ledos et deuicit eum ac occi/ dit et perierunt in bello .lx. milia sarracenoz multa alia bella viait et loca plurima obti/ nuit sicut infra dicetur et abstulit timorem a cordibus christianoruz contra sarracenos et regnauit. xl. annis dilectus a deo et homi/ nibus sepultus est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Vincunt sarraceni et portant sarracenoz terram narbona vsq ad ciuitatem cordubē sez. pmesquita sarracenorū construēda.

Ricesimūprimum bellum inter sar/ racenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūnonagesi/ mum primum. Tunc ixem amiramamoliz misit vnum potentem sarracenum cuius no men erat abdemalich cum exercitu magno vt destrueret terram christianoruz. Jlle ergo direxit iter suum contra ciuitates gerundā et narbonam quas cum obsedisset post multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circūquaq posuitq eas sub dimōe sui domi ni ixē et tot fuerūt spolia que habuit q qui ta pars deputata ixem amiramamolim fuit xlv. mille duplanoruz aun et cum bis dui tijs perfecit predictus ixem mesquitam cor dubeñ. quem suus pater inchoauerat que nunc est ecclesia maior ibidem. et intantum predictus abdemelech oppressit christianos illius patrie q fecit memoriā illius facti et dominij q deducerēt in cumbus in pdicta ciuitate narbone vsq ad ciuitatem cordubē sem tantam multitudinem terre q ex ea pre dictus ixem fecit fieri vnam mesquitam in / tra fortalicium predicte ciuitatis cordubeñ plures q alias mesquitas renouauit et de nouo fecit.

Vincunt christiani et capitur narchimo / na a karolo magno.

Ricesimumsecundum bellus inter sarracenos et christianos accidit ci ca annuz domini septingētesimūnonagesi/ mumquartum. Tunc karolus magnus rex francorum de quo supra dictum est in bellis xxviij. et. xxx. congregauit magnum exerci/ tum et venit contra ciuitatem barchinonen.

quia sarraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitq; cuz eis et obtinuit ciuitatem sed paucis elapsis die/bus perdidit eam.

Vincunt christiani et perimuntur duo duces exerci? sarracenorum sub rege alfonso casto.

Riccsimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit ar ea annū dñi octingentesimūdecimū tēpore supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo exercitus sarracenorum intrauerunt galeciam dux vnius exercitus dicebat abobales dux vero alterius melchi. Sed sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter q? potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cū eis victiq; sunt sarraceni et multi eoz mortui. Alij vero fugierunt sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicatur naron. Alterū vero ducem perimerunt in flumine qui dicatur cepba.

Vincunt christiani et perimitur ores rex mende per regem alfonsum.

Riccsimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo. Tūc enim rex ores mende congregauit magnuz exercitum et venit vt peruerteret terraz regis alfonsi fixitq; sua tentoria super benauentū quod cuz sciuit predictus rex alfonsus cast? venit scelerier cōtra eum bellauitq; cum eo et occidit cum plurimiq; de exercitu sarracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sanxij didaci quia multos ex sarracenis perimit

Vincunt christiani et occiditur rex badayos per regem alfonsum castum:

Riccsimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoduodecimo. Tunc altamar rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samorā et obsedit eam. Rex autem alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitq; cum eo et occidit eum ac plurimos sarracenos cū eo et q̄ potuerunt euadere fugierunt sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter et multos eorum interfecit sic q̄ paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt

Vincunt christiani et perimuntur vltra xij.milia sarracenorum per regem alfonsum castum.

Riccsimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingētesimotredecimo Tunc intrauit vnus magnus exercitus sarracenorum in terram supradicti regis alfonsi casti. Et cuz sarraceni gloriarentur in multitudine sua diuisi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locū illum vbi erat predictus rex alfonsus Cum ergo sciuit rex alfonsus castus audaciter iuit contra poluezeran . Altera vero contra eos cum exercitu suo et fecit similiter duas partes sui exerci? et cum vna misit bernardum de quo supra/diximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluezeram. et ipse iuit cum altera parte contra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cum parte sua et habuit plūs magnum cum illis sarracenis in loco qui dicatur valde mozo qui est in fontana portugalie et deuicit eos et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cum altera parte que ibat contra eum et pugnauit cum illis prope flumen de ozneso et interfecit ibi.xij.milia sarracenorum et deinde insequens eos tot fuerunt occisi q̄ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus ex spolijs sarracenorum

Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte crucis cum capitur per regem alfonsum castum.

Riccsimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimooctauo. Tunc sarracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna sarracenorum venerat de merida ad regez alfonsuz

vt viueret cum eo predictus rex benigne eū recepit in vasallum et iurauit illi sarracenus q̄ pro semper esset fidelis regi alfonso pro/ pter quod p̄dictus rex p̄cepit q̄ habitaret cū multitudine sua in galecia. Sed q̄ predict⁹ sarracenus erat proditor sicut bellauit cōtra abdarramen filiū albarcaramoli regis cor dubē. et videns q̄ non poterat eum occide re ex timore cōcepto venit ad predictum re/ gē alfonsum sic trāsactis duob⁹ annis post q̄ fuit in galecia assumpsit eū diabolus et eleuatus in superbiam voluit similiter face re proditionem contra regem alfonsum q̄ob rem congregauit magnum exercitum sar/ racenorum et incepit peruertere et destruere totam terram. q̄ cum rex alfonsus castus co gnouit congregato exercitu suo venit super illum sarracenum et licet ipse nimium confi deret in multitudine militie sue quādo sciuit q̄ rex alfonsus veniebat super eum p̄didit cor et concepto grandi timore eleuauit se cū suis in quodam castro quod dicatur sancta p̄piana et rex alfonsus obsedit eum ibidem et fecit fieri multas foueas circūquaq̄ et per foderunt castrum in multis locis. Cū ergo ille sarracenus vidit q̄ tantum angustiabā tur et q̄ nihil aliud restabat sibi nisi mors cum multitudine sarracenorum haberet re/ sumpto corde exiuit extra castrum et pugna/ uit cum rege alfonso sed in fine fuit victus sarracenus ille cū omnibus suis et ipe fuit captus et caput eius absciſum est. Sꝫ et rex statim castrum illum cepit et mortui sunt in bello illo vltra. l. milia sarracenorum et plu res eorum deduxit captiuos. Et sic reuersꝰ est rex alfonsus ouetum magnis cum diui/ tijs et honore. Predictus rex alfonsus castꝰ regnauit. xli. annis et mortuus est Successit ei in regno Ramirus primus filius regis bermudi.

Vincunt christiani et capitur iterum ciui tas barchinone

Recesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimonono Tunc multitudo christianorum venit super ciuitatem barchinone quam ceperant sarra ceni. Postq̄ karolus magnus ipsam conq̄ stauit. Cum ergo predicta multitudo christi anorum venit obsedit ciuitatez et post mul/ ta certamina capta ē ciuitas a christianis et tota terra circūquaq̄. mortuiq̄ sunt ibi plu/ rimi sarraceni. Albaca vero amiramame/ lum cum exiuit congregauit exercitum suum vt veniret ad recuperandum terram perditā et cum se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate de qua mortuus est et sic cessauit tempestas illa.

Vincunt christiani occisis. lxx. milibus sarracenorum.

Recesimumnonum bellum inter sarra cenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimosecūdo im perante Ludouico karoli magni filio et se/ dente in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Dic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius p̄ cepto in morte. Cum ergo audierint sarra/ cени q̄ iste regnabat miserunt sibi nuncios q̄ si volebat habere pacem et amorem cum eis q̄ daret eis quolibet anno centum do/ micellas christianas quibus matrimonio copularentur sicut fecerat olim rex maurega/ cus et q̄ quinquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ci/ uium et burgensium quam ambasiatam cū rex ramirus audiuit non modicum dispu/ cuit sibi quia rem tāinhonestam et excomi/ tam sibi nunciabant et propterea congrega/ uit statim magnum exercitum et fuit ad per currendum subito terram sarracenorum per uenitq̄ vsq̄ ad naiaram destruendo et cō/ burendo villas et castra et quicquid inueni bat q̄ cum peruenit ad noticiam sarraceno rum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodam loco qui dicatur alnella et christiani fuerunt in bello illo q̄si victi et retro cesserunt paulatim retrahendo se a sarracenis quousq̄ peruenerunt ad col/ lem vnus qui dicatur clauno et nox tenebro sa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo christiani essent congregati in colle illo multis lacri mis orationes fundebant ad deū ne eos re linqueret sed succurreret et iuuaret contra il los inimicos suos permanentib⁹ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramir⁹ sōno grauat⁹ obdormiuit et in sōno illo apparuit ei apostol⁹ iacob⁹ dixitq̄ sibi

Scias rex ramire q̄ cum dominus noster ihesus christus diuisit omnibus frambus meis apostolis omnes terre prouincias mi bi soli dedit in custodiam totam byspaniaz vt eam custodirem a manibus inimicorum fidei et post q̄ hec dixit sibi appropiquauit eidem et accepit eum per manum dixitq̄ ei sis fortis animo et bene firmus quia ego sū apostolus christi iacobus et scias q̄ venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias q̄ deuices eos cum adiutorio dei. Dico etiam tibi q̄ multi de tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi mortem et vt in nullo istorum que tibi dico dubites videbis me tu in bel lo ambulantem in equo albo magnum ve xillum gestantem. tu ergo statim cum omni bus tuis valde mane confitebimini de om nibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinē domini nostri ihesu christi que post q̄ fecentis in nullo dubitetis intrare p̄ lium barbarorum vulnerando illos et inuo cando nomen dei et meuz quia certitudina liter scies q̄ ois deuinces quibus dicis apostolus dei disparuit ante eum. Rex autem ramirus; excitatus a somno surrexit precepit q̄ vocarentur episcopi et abbates et omnes alij nobiles sui palacij qui cū po erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacob⁹ perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine et apostoli iaco bi ante se et statim cum ingrederentur prelū apparuit eis apostolus iacobus sicut p̄mi serat confortans eos ad bellum sed et ipse terribiliter perauiebat sarracenos. christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedem in sar racenos facientem inuerunt viribus vnitē in hostes confidentes in adiutorio dei et a postoli iacobi magnis vocibus acclaman tes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe et statim sarraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere po tuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calagurrā et plura alia castra et deinde rediit legionem diues et bonoratus et ex illo die habuerunt christiani in consue tudine cum ingrediuntur bella cum sarrace nis inuocare dicendo deus adiuua et sācte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti Jacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas ex illo etiam tunc nun q̄ fuerunt ausi petere a christianis reddit⁹ nec̄ parias domicellarū cum nimiū opprimeret eos p̄ dictus rex ramirus in fortitudine dei et apo stoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mi tis et pius bonis. sed terribilis et fortis ma lis quia latronibus extrahebat oculos diui natores et incantatores ignib⁹ conburebat

Uincant christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimū bellum inter sarrace nos et christianos accidit āno dñi octingentesimoquicesimoquarto. imperante predicto Ludouico et sedēte in cathedra pe tri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galetie normanni qui erant gentes crudelissime et pagane nec̄ vn q̄ fuerūt vi se in terra illa. Et venerunt ibi in multitudi ne magna non solum hominū sed etiam na uium. q̄ cum predictus rex ramirus audi uit statim congregato suo exercitu uit illuc contra eos et pugnauit cū eis in loco qui di citur delpharo. Sed licet normāni essent gē tes aspere et fortes victi tamē fuerūt et mul ti ibi perierunt et qui euadere potuerunt per mare fugierūt et perdiderunt ibi. lxx. naues quas ignibus cōcremauit rex ramirus. Tu crancq̄ sunt ibi christiani magnas diuitias et reuersus est predictus rex in ciuitatem le gionensem cum magnis diuitijs et bonore Regnauit autem sex annis et mortuus ē fe liciter ac sepultus ē in ciuitate oueten. et suc cessit ei in regno ordoncus ei⁹ prim⁹ filius:

Uincant christiani occisa plurima sarace norum multitudine.

Quadragesimum primum bellum inter sarracenos et christianos acci dit anno domini octingentesimovi cesimosexto imperante supradicto Ludoui co et sedente in cathedra petri gregorio. iij: ac regnāte in regno legionis ordoneo supra dicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia q̄ ei rebellauerat in prici pio regni sui q̄p⁹ occasiōz plurimū illoz illā subiugassz nūdatū ē ei quō magn⁹ exercit⁹

uo tēpore nomē. S. mi iacobi
i inuocatur in belo et mice
ordo. S. iacobi.

sarracenorum veniebat ꝓtra eum quo audito animose venit contra eos pugnauitq; cū eis et deuicit eos plurimis eorum truncatis reliqui vero fugierunt et reuersus est cū victoria et honore ac cum plurimis diuitijs et multitudine captiuorum. Iste rex fuit mitis et pi⁹ exterminator iusticie et populauit multas ciuitates ex quibus rex alfonsus cast⁹ expulerat sarracenos et extūc mānserūt deīde

Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenoꝝ.

Vadragesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo octuagesimoseptimo. Tunc enim dux quidam sarracenus nōie muca ab eucatin cū multitudine magna venit in catbaloniā vbi fecit plurima damna deinde transiuit in prouinciā et frāciam percurrēs et destruēs quicquid inuenire poterat vbi plurimos xp̄ianos in bello occidit et cepit duos xp̄ianorum ducces quoꝝ vnus dicebatur sanctus Alius vero petrus et oneratos ferro carcerbus mancipauit.

Vincunt christiani pemptis innumerabilibus sarracenis.

Vadragesimum tertiuz bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo octuagesimo nono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terrā regis ordonei predicti et cepit vnū locum qui dicebatur albaida et circundedit eam muro forti et turribus plurimis quod cum fecisset predictus rex ordone⁹ congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictum castrum tūc predictus muca non erat ibi sed statim cum audiuit q̄ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum peruenit ad montem qui dicit̄ garduſio fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordoneus cum cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnaz dimisit in obsidione castri. et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitq; cum eo et peremptꝰ sunt ibi gladio xp̄ianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenorū exceptis peditibus quoruz cedes fuit quasi innumerabilis mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Ex et ipse muca inbus vulnerbus lanceaꝝ percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit i bello quecūq; habebat colligerunt ergo xp̄iani spolia campi et inuenerunt diuitias vltra modum et regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsum et interfecit omnes sarracenos quos intus inuenit et captiuabat multeres cum paruulis earuz. Destruxitq; castrū vsq; ad fundamentum et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honore. Cum predicta que acciderant muce cognouit quidaz eius filius cuius nomen erat lupus qui presidebat toleti timore magno percussꝰ cepit quecunq; habebat et venit ad regem ordoneum factusq; est eius vasallus quipostea pro regis ordonei seruitio multa bella contra sarracenos superauit semper victor existēs.

Vincunt christiani occiso rege Corie sarraceno.

Vadragesimū quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti sex octingentesimo octuagesimo. Tunc enim p̄dictus rex ordoneus produxit exercitum suum magnum et iuit ad percurrendum terraz sarracenorum que dicitur geste et corea. Rex autem sarracenus predicte ville que dicebatur setijb exiuit contra eum et commissum est durum bellum nimis sed finaliter victus fuit rex sarracen⁹ et mortu⁹ ibidem cum multitudine sarracenorum et rex ordoneus cepit tunc villam et inuenit intus multitudinem sarracenorum cuz mulieribus et filijs quos omnes deduxit captiuos et munuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

Vincunt christiani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo

Vadragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit eodez supradicto anno q̄ cū supradict⁹ rex ordone⁹ rediret de p̄dicto bello victoria

babita venit cum exercitu suo super vnū sarracenum qui dicebatur moiscios et dicebat se regem salamantinum babuitq; bellus cū eo et victus est rex sarracenus cuz omnibus suis et cū cede plurima saracenoz et tūc rex ordoneus ingressus est ciuitatez et captiua/bat sarracenos plurimos cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs et bo nore

Vincunt sarraceni et occiduntur ꝑpe tole tum octo milia christianorum.

Vadragesimumsextum bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimotricesimoqui/to. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes ꝙ abdarramen amiramamolim byspanie erat mortuus qui reliquerat xv. filios et xij. filias et ꝙ machometus eius filius regna/bat pro eo rebellati sunt et miserūt veloces nuncios predicto regi ordoneo ꝙ daret eis adiutorium cōtra eum rex autem ordoneus noluit ire illuc in persona sed misit eis vnuz filium suum cum magno exercitu asturia/norum et nauarrorum. Cum aūt predictus machometus hoc sciuit ꝑparauit se cū mul/titudine graui et venit super toletum posuit ꝙ insidias in quodam torrente qui dicitur tolete et ipse cum paucis venit contra ciuita tem. Speculatores autem qui erant extra ci uitatem cum viderent eum venientem cum paucis gentibus cogitauerunt ꝙ non erāt plures et notificauerunt existentibus in ciui tate christiani ergo et sarraceni toletam ve/nerunt contra eum et commisso ꝓelio exie/runt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero xij. milia. Sed et pro memoria illius victo rie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illoꝝm et transmisit illa coz dubam et in maritimas partes et in affri/cam. Predictus autem rex ordoncus regna uit. x. annis et mortuus est ex quadam infir mitate que dicitur podagra in oueto et ibi se pultus est. successit ei in regno filius alfonsꝰ tercius.

Vincunt sarraceni et capitur Roma ac magna pars thuscie a soldano babilonie deuastatur.

Vadragesimū septimum bellū inꝰ sarracenos et christianos accidit cir ca mortem predicti Gregorij pape. iiij. qui fuit secundum quosdam bystoriographos anno domini octingentesimotricesimooc/uo. Dis temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminoꝝm thauri cucurrit ibiq; se figens globus igneū emisit iubarumq; plenitudinem deposuit. im perator quoq; ista diligenter examinans cū egmardo philosopho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit Tunc im perator subiunxit ꝙ regni mutationem pri cipiscq; mortem pretendebat. Tunc egmar/dus ad confortationem principis propbete testimoniuz introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. et ait im/perator non alium timere debemus nisi illū qui nostri et huius creator est fydens sed ei⁹ clementiam laudare tenemur qui nostram inertiam talibus amonere dignat indicijs. qui ergo talia portenta cum apparent omni bus communiter tangunt. Ideo omnes ꝓ/posse ad meliora festinare debemus vt mia in illo dominante consequi valeamus. Et licet tunc impressio illa imperatorem non te tigerit tetigit tamen totum statum ecclesie ex aduentu sarracenoꝝm ad partes romanas. quia tunc quidaz scelerati christiani miserūt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes ꝙ leuiter possit totaz ytaliam pos sidere. Tanta igitur sarracenoꝝm multitu/do superueniens intrauit ytaliam vt totam superficiem terre quasi locuste viderent im plere ac per portam cenrellensem intrans vi armoꝝm romam cepit ciuitasq; leonina ex poliatur omnino et ecclesia sancti petri sta/bulum equoꝝm efficatur et non solum per sarracenoꝝz roma tunc capta fuit sed et ma gna pars thuscie deuastatur.

Vincunt christiani et expelluntur a Ro/ma et thuscia sarraceni.

Vadragesimu octauum bellum inter sarracenos et christianos acca/dit statim post predicta. Nam ad pennto/nem pape Gregorij quarti supradicti Bur/go marchio lombardie cum lombardis et

ludouicus rex frācorū cū gallicis veniētes
post plurima bella sarracenos cum multa
effusiōe sanguis a roma et tota illa terra fu
gauerunt quia dictus gregorius papa et lu
douicus imperator quasi eodem tempore
decesserunt. Ideo sunt noranda que circa fi
nem vtriusq; contigerunt. Unde appropin
quantibus ad mortem fuit maxima solis e
dipsis tantum q̄ fuit obscuratus aer et tene
brar⁹ sicut de nocte ita q̄ sydera apparebāt.
Item luna sic recessit a sole q̄ lumen recipe
videbatur sicut in nouilunio. Post hec egri
tudo imperatorem grauiter inuasit qui sta
tiz prouide de imperio et regni et anime sue
saluti disposuit et ecclesiastica sacramēta sus
cepit multaq; cum deuotione migrauit ad
xp̄m. et Gregorius papa quasi in eodem tē
pore diem clausit extremuz. hec ex bystoria
collecta fratris iohannis de padua.

Uincūt xp̄iani occisa sarracenoz magna
multitudine. Et ecclesia sācti Jacobi edifi
catur per regem alfonsum magnum ex lapi
dibus muro forti.

Uadragesimumnonum bellum in
ter sarracenos et christianos accidit
anno domini octingētesimotricesimonono
imperante lotario filio supradicti imperato
ris ludouici et sedente in cathedra petri Ser
gio papa. iij. Ac regnante in regno legionis
rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus.
Iste fuit filius supradicti regis ordonij de
quo sup̄ gloriosa bella narrata sunt. Et fuit
rex pijssimus elemosinis darus ipse fecit ec
clesiam sancti Jacobi et lapidibus muro et
forti opere fabricata. quia primo erat de ter
ra eo ergo tēpore predictus rex alfonsus ma
gnus congregauit exercitum suum ex puin
calibus et gasconib⁹ et nauarrijs venit cō
tra terram sarracenorum confregit et destru
xit quecunq; inuenit et cepit per vim villam
quandam que dicebatur tunc leijda quam
ignibus concremauit et occidit omnes sar
racenos quos ibi inuenit. et reuersus est oue
tum magnis cum diuitijs et bonore.

Uincunt xp̄iani peremptis plurib⁹ sar
racenis per regem alfonsum.

Uinquagesimum bellum inter sar
racenos et christianos accidit scō
ti anno salicet octingentesimoqua
dragesimo. Tunc magnus exercitus sarra
cenorū regis toleti venit ad percurrendum
et destruendum terram regis alfonsi magni
Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exer
citu suo contra eos et bellauit cum eis in lit
tore fluminis dolei victiq; fuerunt sarraceni
et perdiderunt ibi omnia que portauerant
ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl.
Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex
alfonsⁱ⁹ secut⁹ est eos vinlit et occidit mltos
ex eis ac captiuauit reuersusq; est ouetuz cū
magnis diuitijs et bonore. In predicto
bello fuit strenuissimus miles Bernardus
delcarpio de quo supra mentio facta est cō
sobrinus regis alfonsi casti multas enim ce
des in sarracenos fecit nō soluz zelo fidei sz
desiderio liberandi patrem suum comitem
ditatum sanct de quo supradictum est quez
rex alfonsus captus in carceribus posuerat.
quia sine scitu sui acceperat in vxorem sozo
rem suam de qua predictum est bernardum
habuit sed licz propter hoc rebellauerit regi
predicto et vt debellaret regez fecisset castrū
illud quod dicitur delcarpio prope salamā
ticam et aluam de tormes tamen nunq̄ po
tuit ipsum videre nisi mortuum dato castro
regi cogitans ipsum recipere viuum vt ple
ne continetur in generali bystoria byspanie.

bernardus delcarpio

Hoc bello vincunt christiani sub Ber
nardo delcarpio. Et capitur balbastrum cū
alijs locis.

Uinquagesimumprimum bellum
inter sarracenos et christianos acci
dit circa idem tempus. Nam cuz
supradictus bernardus delcarpio tradidit
supradictum castrum regi et vidit patrē suū
mortuum: fuit a rege alfonso magno expul
sus a regno suo. et venit in regnum francie
sed cum in curia regis francie non fuisset re
ceptus sicut ipse optauerat reuersus est ver
sus byspaniam. et tunc habuit cum sarrace
nis tria magna prelia et semper fuit victorio
sus occidit enim plurimos eoz et habuit et
spolijs inumeras diuitias cū quib⁹ postea

mī ecclesia. s. iacobi ex lapidib⁹ fabrica tur.

conquisiuit ex illo loco vbi predicta prelia habuit vsq; barbegal et lucratus est barbastrum et segorbe et montem album.

Vincunt christiani sub rege alfonso. et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorū

Vinquagesimū secūdū bellū inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimo quinquagesimo quarto Tunc ꝑdictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum coymbrā quam tenebant sarraceni obsessaz et pugnauit cuz eis et deuicit eos cepitq; cā et posuit sub dominio suo et ꝑsecutus ē sarracenos peruenit plures alias ciuitates.

Vincunt xp̄iani sub rege alfonso magno et ꝑ tuitiōe patre edificatur castrū magnuz

Vinquagesimū tercium bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi octingentesimo sexagesimo. imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc supradictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu magno xp̄ianorū iuit ad peruirendā terram tolen et cremauit ac destruxit quecūq; inuenire potuit. ꝓstrauitq; multa castra et fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos quod videntes sarracen timore magno passi miserūt ei nūcios suos nūciantes eidē ꝙ sibi darēt tributū si cōcederet eis pacem. Rex aūt alfonsus concessit eis treugas per tres annos et reuersus est in terram suā cū magnis diuitijs et honore Sz cū reuerteret cepit vnū castrū qđ tenebāt sarraceni qđ dicebaꝫ quinqualubel Istud castrū nō intraucrat in treuga et occidit ibi multos sarracenos et post hoc fecit vnum castrum magnum in montibus asturianum pro defensione illius terre ne nauigantes inimici illam destruerent et nomē illius castri dicitur gordon. Et intra castrum fecit vnam ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit cōsecrari a duobus archiepiscopis et vno epō quaz multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quandam crucem de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipe mandauerat fieri. Fecit etiaz in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulcritudinis et dotauit predictam ecclesiam pluribus hereditatibus adornauit illam auro et argento necnon ornamentis et lapidibus preciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfonsus super corpora sanctorū facundi et primitiui. ecclesiaz mire magnitudinis et pulcritudinis. circa littus ocy quā etiaz dotauit et honorauit multis necessarijs.

Vincunt christiani per regem alfonsum magnum in senectute sua.

Vinquagesimum quartum belluz inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa annum domini octuagesimum secūdū Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garcie et peregrinatus est in sanctum iacobū et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garciaz ꝙ traderet sibi gentes cuz quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qđ rex garcias concessit eidem. Iuit ergo cuz exercitu magno et cremauit et depredatus ē et destruxit magnam terram sarracenoruz et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cū vxore sua regina domina xymena.

Christiani per regem Garciaz vincunt capto ayolas rege sarracenorum.

Vinquagesimum quintum belluz inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum octuagesimū tercium. Cum enim predictus rex garcias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui cōgregauit magnū exercitum suum et iuit ad peruirendam terram sarracenorum confregitq; multas villas et cremauit eas prostrauitq; multa castra et pugnauit cum quodam sarracenorum rege qui dicebatur ayolas et deuicto bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac

cum magnis diuitijs et honore sed cum reuerteretur ex culpa illoꝝ qui regē sarracenū obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predict⁹ garcias ānō tercio regni sui mortuus est feliciter in ciuitate zamore et deductus est corpus eius ad ciuitatem oueti vbi honorifice sepultus est.

Xvi. bello vincunt xp̄iani sub rege ordoneo secundo. Et capit ciuitas rogel.

Quinquagesimū sextum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa idē tēp⁹. Mortuo cū predicto rege garcia regnauit pro eo frater eius ordoneus scōs filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoncus tempore patris sui congregauit magnū exercitū et intrauit terram sarracenoꝝ et peruenit illam. peruenit etiam quousque ad ciuitatem bencaz que est terra de gnalderquenir et cōfregit multas ciuitates cremauitq; eas et destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiam in illo primo ingressu viros de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus sarracenoꝝ que tunc dicebat roges et reuersus est in terram suam diues et cū honore.

Xvii. bello vincunt christiani sub rege ordoneo scō et capta talauera. ignibus cremat

Quinquagesimū septimū bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo octuagesimo sexto. Tūc p̄dictus rex ordoneus scōs congregato exercitu suo iuit et obsedit talauerā. Sarraceni vero cordubenses et alij circumuicini cum hec audiuerūt venerūt ad succurrendum ad predictam villā. Sed cum adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cum eis et deuicit eos. pempti sunt etiā ibi multi sarraceni. Alij vero perfugam cuaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villaz et depredatus est quicquid ibi inuenit profranditq; muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues et cum honore deductisq; captiuis ducē exercitus cordubēs. Alij tamen dicunt q̄ predictam conquistam fecit rex ordoncus tempore regis garcie fratris sui.

Per regem ordoneum secundum capitur castrum albame. et xp̄iani vincunt.

Quinquagesimū octauū bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimo. Tunc enim p̄dictus rex ordoncus timēs q̄ perderet tempus suum si desisteret ab oppugnatione infidelium fidei xp̄iane produxit exercitum suum magnum et iuit vt peruenret terram mende et contrigit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitq; vnum castrum quod dicebat calabra et nunc dicat albame. Sic ergo post plurima certamina et victorias reuertitur in terram suaz cū multitudine captiuorū virorūq; sexus. et ante q̄ egrederet de terra sarracenoꝝ venerūt ad eū potentiores mende ac terre lucene. ac etiam rex pampilonie qui dicat bedadios petentes ab eo treugas p̄pter quas concedēdas multitudine immensaz pecunie obtulerunt eidē et reuertitur ad legionem cum magnis diuitijs et honore. Et tunc fecit mirificum illud templum ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat suum regale palatium. Jacz sepultus rex in ecclesia predicta retro altare maius in pariete vbi transitus gentium et fiebat circulans successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq; annis sed nihil magnifica fecit cōtra sarracenos Dicitur⁹ quadā leuitate voluit ordiez intrare et de facto sic fecit renuncians regnū suum fratri suo ramiro et cū pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti secundi prope ecyam exiuit ab ordine et venit legionem et rebellauit cum eadez ciuitate fratri suo volens iterū regnare. quod cū frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cum magno exercitu quem contra sarracenos parauerat et obsedit eum in eadez ciuitate duobus annis finaliter dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro qui cū cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele qui rebellauerant ei extraxitq; oculos eorum. et post duos annos rex alfōsus predictus ceus mortuus est et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincunt xp̄iani per regem Ramirū fm

occisis. lxxx. milibus sarracenorum. et captiuato rege Cesar augustano pdictore.

Vinquagesimūnonū bellus inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus Tūc abdarramē rex cordubē. et albenybaya rex cesar augustan⁹ q̄ se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt peruaderent terram regis p̄dicti ramiri et accesserunt vsq; ad locum qui dicit Imanchas. qd̄ cuz rex ramirus scuit. exiuit contra eos cum exercitu suo et comissum est durū bellum. Sz cum adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenybayo pdictor fuit capt⁹ mortuiq; sunt de sarracenis. lxxx. milia. Dec victoria fuit habita in die iusti et pastoris ceteri vero sarraceni fugierunt et recolligerūt se in quodam castro cum abdarramen Sed rex ramirus insequēs eos obsedit eos et captiuauit plurimos cuz abdarramen furtim euadēte et reuersus est predictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus et cum rege pdicto ac cum multitudine captiuorū in bonore in ciuitatem legionensem.

Bello. lx. vincunt christiani sub rege Ramiro secundo.

Exagesimū bellus inter sarracenos et christianos accidit āno domini octingentesimo nonagesimo sexto. Imperante bennico primo et sedēte in cathedra petri Job. xix. Tunc predictus rex ramirus secōs cōgregauit exercitus suū et obsedit quoddā castrum quod antiquitus dicebatur agrauiūc vero dicit calatrana. Sarracen aūt aliorum castrorū circumuicinor cum exiuerunt venerunt vt succurrerent pdicto castro de caldrana et commissum est durum bellus inter eos et regem ramirū. sed finaliter victi fuerunt sarraceni pempta multitudine sarracenorū et reuersus est in terram suā cum magnis diuitijs et bonore. Iste rex ramirus cuz infirmaretur grauiter oueri pceptū se differi ad ciuitatem legionensem vbi expoliauit se a regno quod receperat a fratre suo alfonso dicens bec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee et nud⁹ reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo quid faciet mihi homo. Quibus dictis animā dedit ominibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris ciuitatis quod ipse fecerat pro filia sua dña elmira et regnauit pro eo filius eius ordoneus teraus.

Vincunt christiani hoc bello. lxi. et castrum de tbaraco per comitem fernandus gundisalui.

Exagesimū primū bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimū. Tuncregnante in regno legionis supradicto ordoneo tercio. Exaltauit deus quendam virum in armis strenuū sibiq; dilectum comitē scz fernandum gundisalui cuius filia scz domina viraca vxor supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiēdi deo incepit bella durissima ptra sarracenos. Et primo cōgressu deuictis sarracenis obtinuit castrū quod dicitur de tbaraco quod est situatum in altitudine cuiusdam rupis prcisse. Undo sarracenis eueuit tribulatio magna.

Vincunt xp̄iani. et almonsor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandum gundisalui cum cc. equitib⁹ ex reuelatione quadam sibi facta.

Exagesimum scundū bellus inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi noningentesimo primo. Tunc almāzor qui erat potentior sarracenus existēnū atra mare sub abdarramē amiramamoli byspalie et regis cordubensis cum audiuit q̄ comes fernandus gundisslay ceperat p̄dictum castrum de caraco iratus ac turbat⁹ fuit valde quare congregauit magnam potestatem regum sarracenor et multitudinem aliarūq; gentium quor numerus. xij. legionum militum Una legio est sex milia sex centum sexaginta sex. Cuz vero p̄dictus comes fernandus gundisslaui cognouit q̄ almansor veniebat contra eum in multitudine tamgraui et q̄ mirabatur dicens q̄ nō esset loc⁹ in quo nō quereret eum misit statim nuncios suos per totum castellum vasallis suis dicens q̄ venirent ad eum quia numium eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eū cum quibus habuit consilium suum quid esset melius ire obuiam al

manzor vel expectare eum et inter alios miles quidaz dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine non mihi videtur tēpus bellandi cū istis sarracenis Sed si aliquam possemus inuenire p quā istud bellum impediretur haberez ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere p inconuenienti contribuere est aliquid aliud quicquid illud essiz p quod possemus mitigare iras sarracenorū et luerari treugas eorum quia in multis aliis rebus expenduntur diuitie in hoc ergo nō debemus excusari quia in bello ponit homo aliquotiens animam et corpus et nihil ei prodest aurum et argentum et quicquid aliud. Item sarraceni sunt multi et bene armati nos vero sumus pauci et armis vacui. et si ꝓpter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti et tota castella perdetur et ponetur sub potestate sarracenorū Sed si istud bellum non daret haberem ꝓ bono cōsilio et pro meliori q nos possemus facere vt nō p deremur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis prodesset sine adiutorio domini nostri ihesu christi. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisq illud quod sibi melius videtur Istud cōsiliū non placuit predicto comiti fernando gundisalui et quasi iratus dixit. Amice volo respondere dono grandi saluo didaci et enarrando quecūq dixit ostendam q non solū non sunt dicenda sed nec audiēda. Ipse dixit primo q excusemus bellum. sed cū homo non possit excusare nec fugere mortē debet mori honorificētr quo potest et sic treugas lucramur contribuendo eis aliquid cū sum⁹ domini efficeremur serui et vnde debemus castellum extrabere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaret. Luz ergo omnes vnde nos descēdimus ferueñt fidelitate decorati et in eius obseruatione gloriabantur. Ideo nō curauerūt de morte sua et isto modo impleuerūt quicquid voluerunt et pugnauerunt viriliter ne aliquid indecens facerent ꝓpter quod reputari possunt nec voluerunt habere hereditatē vnde ipsi manus valerent q̄ omnes alij viuētes in toto mundo et ꝓpter eorum magnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos. quia ꝓpter mortis timorem numq errorē aliquem facere voluerunt nec aliquid quod eis inhonestum esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Quod ergo illi fecerūt debet in memoriam nostram venire et concordando nos cum eis ac eorum facta obseruando nunq errabim⁹. Dimittamus ergo iam enarrare parentum magnalia et rediamus ad factum nostrum preparemus nos vt eamus ad bellum et ꝓpter mortis timorem nullatenus dimittamus quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vicem⁹ inimicos nostros et extrabemus castellum a pena et confractione in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus quia plus potest vnus leo q̄ decem oues et occidēt triginta lupi triginta milia agnos Sitis certi amici q nos vincemus almanzor hac vice et erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facetis meliorem hominē totius hyspanie. Cum ergo predict⁹ comes finiuit orationem suam mouit se cuz exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat et venit in locuz qui dicitur lara et inde ascendēs equum sunm intrauit montem vt venationi vacaret. Inuenitq aprum quendam et secutus est eum solus aper vero fugiens cum recollegit se in quadam spelūca in qua solebat manere. sed nō secutus ibi intrauit quandam ecclesiam paruā ibi ꝓpinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autē illa tota erat exterī cooperta quadā herba que dicitur edera sic q nihil eius videbatur in qua tres monachi paupertime viuebant et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes aūt predictus insequens aprū non potuit in equo pre arborum spissitudine intra posit apruz descendit ergo de equo et ligauit eum ad arborem secure ipse vero secutus est vestigia apri pedes et ingressū ē ecclesiaz predictam et accessit vsq ad altare vbi porcus iacebat. cum autem respexit locum et vidit q erat ecclesia timuit et noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multum bene poterat illum occidere et ait. Dñe deus quez timent omnes res mundi si ego in hoc errami tu debes mihi veniam dare cū ego nihil scirem huius sanctitatis q si ego sciuissem non intrassem ibi vt talia facerem quinimmo venissem in peregrinationem et oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potentissime filii virginis marie et da mihi vigorem et adiuua me contra genitem

paganam que venit ad destruendam castel/lam quia si tu non seruas eam ego pro per/dita illam habeo tu ergo domine illam ob/serua et custodi eam. Cum autez finiunt pre/dictus comes oratione suam venit ad eū vnus trium illorum monachorum qui dice/batur pelagius et interrogauit eum quis es/set et quid peteret. Comes vero ei nihil cela/uit. dixitq; ei q̄ segregauerat se a gēte sua et intrauerat ibidem post illum aprum. Tunc monachus dixit ei. Rogo te propter deum et propter tuam bonitatem q̄ sis ista nocte meus hospes. et dabo tibi panem ordei vt comedas quia de tritico nō habeo: et dabo tibi de alijs que potero habere. Quod cum comes audiuit non refutauit sed conuiuiuz acceptauit et mansit ibidem illa nocte. Al/ra vero die de mane dixit monachus ille pe/lagius comiti. Certissime credas q̄ diriget deus negocia tua et deuinces omnem pote/statem illius almanzoz prelium magnū ba/bebis cum eis. sed certissime vinces eos et tot ex eis occides q̄ non erit numerus. Itez scias certissime q̄ recuperabis vnā magnā par/tem terre et effundes sanguinem regum et magnatum. et felicitas tua erit tāmagna q̄ per totum mundum exibit sonus militie tue. Veruntamē scias pro certo q̄ eris capt? bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed et ante tercium diē sequentē eris posit? in magno cogitatu quia videbis totam gentem tuam vltra mo/dum pauore percussam propter vnum terri/bile signum quod videbunt nec erit ibi ali/quis tam fortis q̄ non langueſcat timore. Sed tu statim confortа eos melioribus ver/bis quibus poteris exponendo signum et ipsi statim perdent timorez. et exnunc vade feliciter inueniesq; omnes tuos tristes plan/ctus et luctus propter te facientes et cogitā/tes q̄ sis captus vel mortuus a sarracenis et q̄ maneāt sine domino et sine aliquo tu/tore. Sed rogo te et peto istud donū q̄ post q̄ deuinceris campū recorderis huius pau/perculi societatis et huius tam pauperrimi loci et tam pauperis hospitalitatis sicut rece/pisti quia nos tres monachi sumus soli fa/cientes pauperem vitam et si deus nobis non mitteret suam mercedem deuorarēt nos bestie fere huius mōtis. Comes vero respō/dens ei dicit. frater pelagi amice non time a/tis perdere seruitum quod mihi fecistis q̄ si deus concedit mihi hāc litem vincere ego promitto huic loco totā meam quintā par/tem omniū que lucratus fuero. et vltra hoc cum mortuus fuero hic precipiā sepeliri/pus meuz vt hic locus factus propter me sit melioratus et magis honoratus: faciamq; alteram ecclesiam maiorem hanc q̄ modo: vbi possint manere plures monachi et ma/ioz conuentus et dabo eis in quo viuant et omnia que eis necessaria fuerit. Sic ergo fa/cto vale venit predictus comes in predictuz locum delera et inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus sed eorum tristicia ver/sa est in gaudium et letiaz. Narrauitq; eis omnia que sibi acciderant cuz monacho pe/lagio. Altera autem die precepit mouen gē/tes eius que ita pauce erant q̄ mille sarrace/ni erant pro vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamen optimi milites et habe/bant bonum cor adiuuandi dominum suū Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se vi/debāt christiani et sarraceni et tāta erat mul/titudo sarracenorum q̄ montes et valles vi/debantur cooperti eis veniebantq; sonanti/bus tubis et anāfilis et facientes magnuz tumultū. ac cum grandi letitia cogitātes q̄ vincerent et caperent omnes illos christia/nos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum q̄ videbatur q̄ totus mūd? veniebat ibidez. Comes autem fernandus gundisalui existens in loco suo omnia cir/cunspiciens cupiebat se iaz videre cum illis Et ecce illa hora accidit signū quod sibi p̄/diceret monachus pelagius quia vnus de militib? eius fortissimis ascēdit vnū equū pulchrum et velocem vrgenscq; cum calcan/ibus vt exiret ante eos aperta fuit terra et de/glutiuit cum cuz equo suo. Tunc fuerūt oēs percussi timore magno dicētes propter pec/cata nostra istud accidit nobis et bene appa/ret q̄ deus derelinquet nos et fuerat nobis melius consilium si reuersi fueramus quia oculanter videmus q̄ deus vult iuuare sar/racenos quomodo ergo nos poterimus ire contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non facatis sic nec velitis lucrari malum nomen pro semper nec perda/tis cor sine vulneribus nec ostendatis in vo/bis talem pusillanimitatem quia ego volo vobis ostendere quid vobis ostendit istud

signum. Unde ex quo nos facimus terram submergi cum sit tam dura et tā fortis quid aliud erit quod nos possit sufferre. Et vos omnes estis homines alte nobilitatis et video nunc corda vestra langantia timore cōtra gentes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere quia ego hac die desiderabam me videre cum almansor in campo et experiri quomodo satis castellam custodire dominū vestrum. Post q̄ ergo predict⁹ comes finiuit sermonem suū resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiens in bello precepit deuolui vexillum suū et iuit virili animo et sine timore percutere sarracenos ibantq; castellā clamantes. Castilla castilla. Cōmissū est ergo durū bellū et milites christiani intantum fuerunt accensi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum q̄ nihil cogitabant de morte sua tan strenuissimi ergo fuerunt q̄ vicerunt potestatem sarracenorum et fugit almanzor cū paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatem in hoc q̄ tres centi milites christiani tantaz multitudinem sarracenorum et tam potentem virum sicut erat almāzor vicerunt. Victis ergo sarracenis fugierūt a cāpo Sed et comes fernandus gundisalui secut⁹ est eos cum aliquibus de suis et occidit plures eorum et expoliauerunt campū victoria habita et inuenerūt in tentoriis multitudinē auri et argenti et vasa et arma et alia plura sic q̄ facti fuerunt ditissimi p̄semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasterū sācti petri et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tentoriis sarracenorū deditq; multitudinē diuitiarū monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgen cum omnibus suis vbi aliquib⁹ diebus stetit p̄pter vulnera sanāda illorū qui in bello vulnerati fuerant.

Hoc bello. lxiij. Vincunt christiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Exagesimuntercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc sarracen dolentes de victoria quā habuerat predictus comes fernādus gundisalui et scientes q̄ ipe cum rege ordoneo. iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus cōgregauerūt exercitum magnū et venerunt super sanctū stephanū ō gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrum illud et peruerterūt totam terrā vsq; ad burgis q̄ō ex suis scauit predictus comes fernandus gundisalui venit animose cōtra eos cum milicia regis et sua secutusq; est eos vsq; ad doriuz bellans et occidens plures eorum deuictisq; sarracenis reuertitur est in terrā suā cum multitudine captiuorum diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iij. zamore et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris trinitatis legionensis quā cōstruxit pater eius et regnauit post eum sanct⁹ primus qui dictus fuit grossus ex eo q̄ pre pinguedine equitare non poterat nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cū sarracenis q̄ curauerūt eum a pinguedine sua. regnauit octo annis et occidit eum quodā venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra doriuz et sic iste qui nihil gloriosū fecit contra sarracenos male finiuit. Jacet sepultus apud legionem in ecclesia sancti saluatoris iuxta patrem suum. Et regnauit p̄ eo ramirus tercius filius eius.

Vincūt christiani p̄ comitem fernādum gundisalui et fugatur secundo almansor p̄empta innumerabili multitudine sarracenor̄

Exagesimūquartum belluz inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimodecimoquinto Tunc supradictus almanzor dolēs nimiuz quia eū defecerat comes fernandus gundisalui sic dictū est supra. lxi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnē terram sarracenorum q̄ venirent ad aduuandū eū contra xp̄ianū byspanie et ad defendandum terram quam sui predecessores lucreati fuerant. Sarraceni āt audiuerunt hāc predicationem per totam terram diuulgatam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quā nos christiani fideliter accipimus cū sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illā concedit et vltra predictas gentes innumeros congregauit etiā ille almanzor totā potestatem andaluzie et sic venit cum exercitu quasi innumerabili contra castellam vt

destrueret totam terram et vt caperet p̄dictū comitem et occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui cōgregauit similiter omnes Lastellanos et venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autem reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita et ipse solꝰ cū duobus militibus iuit velociter et secrete. vt videret monachum pelagium amicum suum supradictū qui ei dixerat altera vice q̄ vinceret certitudinaliter almanzor et signa que accidere habebant. et cum accessit ad locum dictum est ei quomodo iam discesserat a p̄senti vita. quod cum comes audiuit contristatus est valde et ingressus est ecclesiam illam vt rogaret deus vt secum faceret misericordiam. flexis ergo genibus ante altare fecit hanc orationem in habundantia lachrymarum dicens. Domine cum magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa et dimisi multa solacia et suz in maxima inimicicia cum sarracenis et christianis q̄ regnes hyspanie timore sarracenoꝝ oblti sunt tui qui es dominus eorum et facti sunt vasalli. et cum ego q̄ timore mortis errabant male contra me. Ego nun q̄ volui societatē nec amorem eorum et si remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicum me respexerunt. Et cum sarraceni cognouerunt. magnos q̄ nolebat eis obedire congregauerūt exercitus vltra mare et citra mare et venerunt super me. et ego cum tuo adiutorio deuici almāzor et omnem eiꝰ potestatem et occidi tibi plures eorum. Tu dñe dixisti per ysaiā prophetam q̄ nun q̄ desisteres tibi seruientibus. ego autē oīs alios reliqui vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede q̄ habeaz ego tuuz adiutoriū et vt defendas castellaz quia tota terra affrice venit super me et da mihi sensum et fortitudinem vt ego vincam hunc sarracenuz almansor et omnem eius potestatem et cum faceret augurationem captus est quodam dulci somno et dormiuit ibi ante altare Apparuitq; sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestibus cādidis sicut nix et dixit ei dormis fernande gundisalui surge et vade ad gentem tuam quia deus concessit tibi quicquid postulasti ab eo et scias certitudinaliter q̄ vinces sarracenum almāzor et omnem eius potestatē et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster q̄ quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde q̄ mittit tibi apostolum iacobum et me cum multitudine angelorum ad adiutorium tui et apparebimus omnes in bello cum armis albis et q̄libet nostrum ducet crucem in suo vexillo et cum sarraceni viderint nos vincebuntur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qđ mihi mandatum fuit de cetero volo recedere et sic recessit a predicto comite vigilās ergo ipse et cogitans in illa visione orando deum humiliter audiuit quandā vocem dicentem sibi surge et vade in viam tuaz quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris et non des treugas almanzor nec facias cum eo pacem aliquam. facies autem de gēte tua tres acies et intrabis tu cū paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. precipies etiam q̄ secunda acies ingrediatur ex parte occidentis et in illa acie erit beatus iacobus. Tercia vero acies intrabit ex parte aquilonis et si sic omnia feceris non dubites quin deuincas almāzor et ego sum enulianus qui tibi venio hec nunciare et scias q̄ durabit bellum tribus diebus. Post q̄ sanctus enulianus predicta nūciauit exiuit comes a sācto petro et venit velociter in predictum locū de predrauita vbi dimiserat gentem suam quam inuenerat irata tam contra se dixeruntq; ei domine sine modo facis magnum malum et si errauerimus iuste accidet vobis quia sicut latro qui egreditur ad furandū segregamini et ꝫ vos quaramus inuenire non possumus et sumus in hoc valde mali quia tantum vos sufferim⁹. Unde petimus pro mercede q̄ non faciat nos proditores quia nun q̄ fuerunt patres nostri nec parētes nostri nec vn q̄ fuerit in mundo fideliores q̄ illi vnde nos venim⁹. Comes autem fernandus gundisalui respōdit Amici rogo q̄ me audiatis quia non resipisco de hoc q̄ feci et cum sauentis non iudicabitis q̄ tantum erraui quia ego iui ad beremitorium sancti petri vt viderem amicum meum fratrem pelagium. et cum accessi audiui q̄ erat mortuus et ostenderūt mihi locum vbi iacebat sepult⁹. Et deinde intraui ecclesiam et fudi orationem et venit ad me

predictus monachus vbi iacebaz dormiendo dixitq; michi exurge amice quia hora est exactatus autem nihil potuit venire et sic existens audiui vocez magnam mihi dicentez de celo secundū intellectuz meum. Comes semādē gundisa'ui surge vade viam tuam quia die tercia vinces almāzor et omnē eā potestatez reprehendit etiaz me quia tantū tardabam. et q; ille cuius amore pugnabaz adiuuaret me et quia i beremitorio illo alia vice fui bene consultus sic q; deuincerem almanzor. Ideo nunc iterum rui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos oēs ne ꝓpter defectuz meum erraretis quia necessariū est vobis consiliū dei et hoim quia exquo almanzor tammagnum exercitum cōgregauit multū interest nobis vt taliter faciam⁹ q; deum habeam⁹ pro nostra parte. Et ideo sim⁹ omnes boni milites quia non possum⁹ fugā accipere ex aliqua parte. Et licet velim⁹ ire i aragoniaz vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros omnib⁹ sumus odiosi. et si peccatis nostris exigentib⁹ victi fuerimus omēs vituperabuntur de nobis et enim⁹ captiui essent filijq; nostri capientur a sarracenis Qui autem iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortē q; vitā cū videt sua hereditari ab inimicis suis q̄ vobis dico vtā bene intelligitis et si ꝓpter peccata nunc sumus victi nunq; nostra recuperabim⁹. Dico autem vobis ex parte mea que cogito facere q; licet ipsi vellent me accipere ad vitā satore q; aut⁹ occidere meipm q; me tradaz captiuitati. Et ideo oportet q; firmetis inter vos quod quicūq; fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis q; sit proditor et cū mortuus fuerit q; sit cū iuda in infernō in perpetuuz. Cum autem castellani audiuerit que dixit predict⁹ comes placuit eis omnio et omnes inierunt fedus inter se q; ante se exponerent mortī q; se dare captiuitati Altera ergo die de mane precepit predict⁹ comes q; omnes armarentur vt darent bellum sarracenis et ordinauit acies suas sicut ei preceptum fuerat in ecclesia sancti Petri mādauit q; donogustio gundisalui de salas et filijs suis ac duobus consobrinis comitis q; irēt in prima acie in qua fuerunt ducēti milites Deditq; eis sex milia peditum de mōtaneis qui omnes erant homines veloces et valentes. In secunda acie posuit pro duce donuz lupum de viscaya cum illis de terminamya et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fuerunt q; in summa decenti milites et sex milia peditum. Comes vero semādus gundisalui fuit in tercia acie et cum eo Rodericus de corna et numos de cama et belas qui quos ipsa die comes fecerat milites viginti etiam secum ferri fecit quos etiam eadem die fecerat milites summa omnium istius acici fuit quinquaginta militū et trium milium peditum precepitq; omib⁹ predictus comes q; si prima die nō posset vincere sarracenos cum audierint buccinam suam q; retraherent se a prelio et omnes cōgregarentur sub vexillo suo. Postq; ergo omnes sic ordinauit venerūt omnes in tentoriis suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quendam serpentem venire sanguine cruentatum et quasi vulneratuz emittentem tam fortes abilles q; nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os q; omnes de exercitu se videbant adinuicem Cum autem hec viderēt exactauerunt comitem qui tam dormiebat tamen cum ipse surrexit iam serpens ille trāsiret. Attendens autez predictus comes populum suum pauore percussum quia ex illa visione conceperant q; erant vincendi a sarracenis. Precepit q; omnes congregarent ad eum. dixitq; eis. Amici isti sarraceni sūt incantatores et nigromantici et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus qui ista scit facere fecit illam visionem per aera apparere vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debetis scire q; diabolus nihil vobis facere potest quia bene nosatis q; dominus noster Jhesus christus potestatem eis abstulit. commendemus nos ergo deo qui omnia fecit quia ipse potentissimus dāre et tollendi quicquid voluerit. et nihil propter talia signa demus. Eat ergo quisq; in hospitium suum et de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit enim nos deus pater sua pietate et de hoc sitis certissimi q; vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerunt omnes et audiuerunt missam suam orauerunt ac de pec̄ pecca.

tis suis contriti et confessi fuerunt et roga-/ uerunt deum ꝙ adiuuaret eos contra sarra-/ cenos. Post hec equitauerunt omnes hec armati omnibus armis suis et cū ve-/ nit aurora parauerūt acies suas sicut eis mā dauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas et commissum est prelium magnum mortuiq; sunt multi ex vtraq; pte occiditq; predictus comes quendam regez affrice sarracenum et impletus est cāpus corporibus mortuorum taz ex christianis q̄ ex sarracenis nec alter partium concessa est victoria eodem die. Veruntamen expulerunt christiani saracenos a tentoriis suis et manserunt ipsi illa nocte in eisdem in quibus inuenerunt omnia necessaria steterūtq; per totam noctem armati. Altera autem die ordinate sunt acies in campo ex vtraq; pte et venerunt sarraceni contra christianos magnis vocibus acclamantes intantū ꝙ videbatur ꝙ totus mūdus descendebat in profundū christiani similiter audita missa exeuntes cōtra eos inceperunt prelium et durauit per totam diem nec tamen vna pars alteram ptez vincere potuit. Fuerunt et in hoc secūdo bello etiam multi mortui ex vtraq; parte et plurimi vulnerati et reuersi sunt christiani superueniente nocte in tentoriis suis ceci tristes et vulnerati Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari omnes suos ad se dixitq; eis. Amici rogo ꝙ sitis fortes et non languentis propter angustias preientitas. Dico enī vobis in veritate ꝙ cras vsq; horam nonam habetis maximū succursuz taliter ꝙ vincetis bellum istius sarraceni almanzor Si ergo vultis ꝙ vincamus nos simus cras bono mane in campo omnes an solis ortum et viriliter animo in eos irruentes non demus eis spacium quia scitote ꝙ per viz dimittent nobis campum et dico vobis ꝙ euadere non poterunt quin sint mortui vel victi. Ibimusq; post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerunt. Sum enim bene securus de nobis ꝙ non erimus victi. Cituus enim nos permitteremus mori ꝙ talia pati. Post verba comitis vnusquisq; iuit in mansionem suam dormierunt et quieuerunt. Surgentes autem bono mane sicut eis p̄ceptū fuerat armauerūt se et sarraceni similiter ac exierunt in campuz vt bellarent. Commissum est ergo durissimū bellum inter vtrosq; et christiani ducebant ante se signum crucis domini nostri ihesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos contra inimicos suos et tam grandis erat sonus lancearum et ictus ensium ac aliorum armorum ꝙ longissime audiebantur et licet multi christianorum interissent de sarracenis tm̄ nō erat numer⁹ intm̄ vt bēant ꝙ enarrant viuentes. Et predict⁹ comes vidit ꝙ alteros homines sue acies erāt mortui et ꝙ alij erāt deordinati et tristes et ꝙ cito possent deuici sinon succurreretur. iuuit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriā ꝛ tot fuerūt mortui de christianis ꝙ non cogitabat taz amplius redire in castellam. Cum ergo eiz in maxima pressura incepit mēte orare deuz manibus pugnans et dicens. Domine ex quo non possum hanc litem eradicare nolo liberare vitam meam licet possiz quia intrabo talem locum prelij vbi occidar ꝙ si euaderem mortem postmodum morerer pre dolore videns castellam sub potestate sarracenorum. Et licet nos sumus magni peccatores contra nos nolite irasci ne velitis totā hanc terram destruere esset etiam magnum malum si perderetur terra tam honorabilis et tam bona. O domine ihesu christe et quare non impletis que mihi misistis nunciari ꝙ scilicet succurreretis in hoc bello et si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi et quia sic est ꝙ vos non estis contemptus de me in aliquam culpam ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meuz in vestra custodia alias totum destrueretur radicatus. Cum ergo comes predictus talia inter se et deum loqueretur querulose licet semper pugnans viriliter audiuit vocem quandaz de celo dicentem sibi femande scias ꝙ crescat tibi magnum adiutorium magnus enim succursus accedit ad te. Cū aūt predict⁹ comes eleuauit oculos suos in altuz et videret q̄s esset q̄ secum loquebatur Et ecce vidit apostolum iacobum stantem super se cum multitudine militum et militarib⁹ splendentibus armis cruce signo insignitus secundū ꝙ sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere sarracenos acies suis ordinatis Quos cum viderunt sarraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerent mirabantur etiam multum vnde veneirant ille gentes armate et insignite omnes

vno ſigno. Dixitq; aimanzor. Quid potuit hoc eſſe vel vnde potuit euenire tam magna poteſtas comiti fernando. Et cũ chriſtiani qui iam erant quaſi victi viderũt apoſtolũ iacobum iam fortificati ſũt et reſumptis viribus irruerũt in ſaracenos et occiderũt mꝫ titudinem magnam eorum Alij vero terga ſunt dare coacti fugiẽtibus ergo ſarracenis a campo ſecut⁹ eſt eos comes p̃dictus duobus diebus et duabus nocibus et occidit plures eorum alios autẽ capt̃uauit. Quarta autem die reuerſus eſt cum gente ſua ad locum p̃dicti belli de bacinas et queſierunt chriſtianos mortuos inter ſarracenos mortuos volebat enim vnuſquiſq; ducere mortuum ſuum in locum ſuum Sed nobilis comes dixit eis. nõ habeo pro bono vt ponatis dolorẽ in locis veſtris quia plãctibus et lachrymis non poterimus aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo conſiliũ meum. Ego habeo hic vnum beremutorium qui eſt locus valde honorabilis et haberez ego pro bono q̃ ſepelirentur ibi Ego enim promiſiq̃ corpus meum ibi ſepeliri cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitijs et honore complcam feceritq; oẽs iuxta conſilium comitis et ſepelierunt ibi mortuos ſuos. Dicitur nunc locus ille ſãct⁹ Petrus de arlancha vbi fuerat ille ſanctus monachus pelagius et reuerſi ſunt vnuſquiſq; i locum ſuum cum magnis diuitijs et honore:

Vincunt chriſtiani et angelus domini pugnat pro mulue miſſas audiente cum deuotione

Exageſimumquintum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimumoctauum. Tunc mortuo ſu p̃dicto rege ſancio et nobili comite fernando gundiſalui et regnãte ramiro tercio filio predicti regis cum comes garſias fernandi filius predicti comitis fernãdi gundiſalui eſſet in caſtro ſãcti ſtephani de gormatio. quẽ ipſe vi lucratus fugrat a ſarracenis ibi exiẽtes habuit multa bella cũ ſarracenis ſed vnum ſignãter hic ãnotabo propter vnũ ſingulare miraculum quod ibi accidit. Dolentes enim ſarraceni de perdito caſtro quadam die venerunt in multitudine magna de gormano ad vadum qui dicitur elcaſtaial Quod cum predict⁹ comes ſciuit exiuit ad eos cum ſuis audita vna miſſa et cõmiſſũ eſt durum bellũ inter vtroſq; miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cuotobinos remanſit armatus genibus flexis in eccleſia predicti caſtri audiens alias miſſas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monaſterio ſancti pem de arlancha habebat enim miles ille in conſuetudine non exire eccleſiã quouſq; omnes miſſe eſſent finite. Angelus autem domini eius figura in perſona armis et equo aſſumpta apparuit in bello qui tam fortiter bellauit ibidez q̃ nullus ei ſimilis fuit. Nã iſte occidit militẽ illũ ſaracenũ qui ducebat vexillũ ſarracenorũ propter quod factum eradicati et victi fuerunt ſarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite femãdo cuotobinos qui tãviniter ſe habuerat et non potens ipſum repenire in campo muratus venit in caſtrum et inuenit quomodo miles ille erat clauſus in eccleſia pre verecũdia non auſus apparere quia non fuerat in bello et ſic vocato a ſe ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis ſui equi omnia ſigna icuum que ſibi in bello dederant ſarraceni ſicut ipſi viderant et intellexerunt omnes q̃ propter deuotionem quã ille miles habebat in auditione miſſarũ deus miſerat angelũ ſuũ in ei⁹ effigie vt ſuppleret vicem eius in campo tempore illo et dederunt omnes propter tam manifeſtum miraculũ gratias deo et virgini glorioſe.

Merinis apoſtoli ſancti Jacobi vincunt chriſtianam peraliis grauiſſima infirmitate ſarracenis.

Exageſimumſextum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini noningenteſimotricesimotercio. Tunc quidam rex ſarracenorũ cuius nomen alidraxi cũ multitudine paganorum intrauit regnum portugalie et peruenit deſtruẽdo quicquid inuenire poterat

vsq; ad sanctum iacobum. Sed propter hoc nozem apostoli iacobi cum christiani resiste re non possent bellauit deus contra sarracenos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic q; oms perierunt intantum q; nō remaneret qui nouā aliozum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus est in ciuitate legionen. regnauit xxv. annis et successit ei in regno donus bernundo filius regis saucij cōsobrinus regis predicti ramiri.

Vincunt christiani per regem bernundo et iterum a sarracenis vincuntur eodem bello per almanzoz.

Exagesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo nonagesimoquinto. Tunc almanzoz videns discordiam magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenoruz et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianorum. Incepitq; destruere prouincias legionis et castelle et nauarre. christiani autē erant sic discordes q; nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice q; a fluiedozij quod erat tunc signum diuisionis inf sarracenos et christianos peruenit destruendo vsq; ad flumen quod dicatur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex bernundo exiuit contra eum cuz exercitu suo bellauitq; cuz eo viriliter et mōrtui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex bernundo bellans et occidens vsq; ad tentoriuz almanzoz. Quod cum vidit almanzoz iratus vehementer proicit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenoruz in signum corone. Erat enim consuetudinis saracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris et ire respectu suoruz quia non vincebant inimicos. Quod videntes sarraceni resumptis viribus irruerūt viriliter in christianos in tantum q; secuti sunt eos vsq; ad portas ciuitatis legionen. et post paucos dies ceperant ciuitatem nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quam necessario habuit recedere almanzoz et sic reuersus est in ciuitate cordubē. cum diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et capitur ciuitas legionen. per almanzoz.

Exagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimononcesimosexto. Tunc supradictus almanzoz venit cum multitudine grauj et obsedit predictam ciuitatem legionen. et tanta fuit violēta expugnatio vbis q; confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei. Comes autem galecie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cum sciuit q; murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis cōfractus quia ibi erat maioz pressura et periculosioz locus hoc autem ipse faciebat vt ibi occideretur anteq; videret confractionez ciuitatis. Ipse ergo iacens in lecto nouem diebus defendit locum illum ruptuz et mortui sunt plures ex vtraq; parte sed finaliter occasus est ibi et statim capta fuit ciuitas. et precepit almanzoz q; frangerentur omnes porte ciuitatis et q; destrueretur turres que erant ibi ex marmoribus mirabiliter fabricate. Et cum predictus almanzoz destructa ciuitate voluit intrare mōnasterium monachoruz sancti claudij extra muros vrbis cum calcaribus equum suum non potuit ipsum mouere ab eodem loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzoz destruit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundū q; in eodem conuentu presente illustrissimo rege cunico qui nunc regnat a priore eiusdē audiui. Asserebatq; se vidisse de donarijs illis que dederat almanzoz propter predictum miraculum et reuersus est almāzoz cordubam cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et occiduntur prodito

rie ſeptem infantes de lara.

Exageſimumnonum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa predictum tempus. Tunc quidā miles qui dicebatur rodericus belaſquas finxit ſe facere bellum ſarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomō morti traderet ſeptem fratres qui dicebantur ſeptē infantes delara cum eorum patre gundiſalvo gueſtios qui erant fortiſſimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo Cauſa autē quare ipſos tradidit mortī fuit vindicatio de aliq̄bus iniurijs quas vxor ſua et ipſe ſe reputabant recepiſſe ab eis. Deduxit ergo eos ſuis verbis blandis proditore cum exercitu magno vſq̄ in campum de almenara et p̄miſit illos infantes vt depredarentur campum. Ipſi vero habebant ſecum ducentos milites ſuos qui exeuntes ſubito apparuit multitudo innumerabilis ſarracenorum veniens ſuper eos et factum eſt prelium magnum ſic q̄ interfecerūt multos ex ſarracenis. ꝛ de chriſtianis mortui ſūt in illo certamine illi ducenti milites ſic q̄ nō remanſerunt niſi ſeptem infantes predicti. Et cum viderunt q̄ ibi nihil reſtabat niſi vincere vel morī commendauerunt ſe deo et inuocauerunt apoſtolum Jacobum et inierunt viriliter animo in ſarracenos interfecerūt plures ex eis ſic q̄ nullus erat qui ante auſus eſſet expectare eos. ꝛ tanta erat multitudo ſarracenorum q̄ pre laſſitudine retrahebant ad quendam collem vt abſtergerent facies ſuas a puluere bus. et cum ibi peruenirent inuenerunt q̄ vnus eorum deficiebat ſcz fernandus gundiſalui qui in bello mortuus fuit propter cuius mortem nimiuz doluerunt. Exiſtentes ergo ibi habuerunt verbum ſuum cum ſarracenis petētes treugas quouſq̄ nunciarent predicto rodericō belaſquas ſi vellet eos iuuare et conceſſerunt eis Miſerunt ergo diadacum gundiſalui ex eis ſed nihil potuit obtinere. Reuerſus ergo ad fratres ſuos narrauit eis crudelitatem illi⁹ proditoris et factum eſt q̄ mille equites q̄ erant cum predicto rodericō belaſquas mouerunt ſe vt venirent et ſuccurrerent infantibus Sed cuz cognouit p̄ditor ille qui erat eorum capitaneus verbis ſuis fallacibus impediuit aduentum eorum non tamen ſic potuit impedire quin trecenti illorum tranſirēt ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis videntes proditionem ſui capitanei. Juncti ergo illis inierunt ſecūdo in ſarracenos et factum eſt prelium aſperrimum tale quale nunq̄ quis audiuit in tamparuo numero et tanta fuit cedes ſarracenorum q̄ anteq̄ aliquis eorum occideretur perierunt vltra duo milia ſarracenorum. Sed finaliter belando intra multitudinem tam grauez mortui fuerunt illi trecenti milites et remanſerūt ſoli predicti ſex infantes. et tam feſſi erant q̄ iam non poterant leuare brachia enſibus ſuis. Cum autez viderunt eos ita feſſos capitanei ſaracenorum. ſcilicet viara et galue propter eorum ſtrenuitates traxerunt eos a priſura belli et duxerunt eos ad tentoria ſua et fecerunt q̄ deponerentur arma eorum dederuntq̄ eis ad comedendum panem et bibendum vinum. Sed cum proditor ille rodericus belaſquas hoc cognouit miſit nuncios ſuos capitaneis illis dicēs. q̄ ipſi imalefacierent concedentes vitam talibus hominib⁹ ſicut illis et q̄ de hoc poſſet eis malum euenire. et q̄ ſi ſic facerent q̄ ipſe nō redderet amplius in caſtellam. ꝛ iret ad almanzor et faceret q̄ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excuſantes ſe ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis ſuis. ſicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt ſarraceni pulſatis atamboribus ſuis inuerunt in eos in tanta multitudine ſicut cadit pluuia de celo et factum eſt prelium crudelius q̄ prius fuerat ſic q̄ breui tempore occiderūt duo milia et lx. et vltra ſarracenos ſicut narrat hyſtoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundiſaluus gundiſalui terribiliora et mirabiliora ſuper alios faciebat. ꝛ tanta erat multitudo ſaracenorum q̄ non potuerunt eos tolerare. et in tantum feſſi erant q̄ nullo modo poterant iam moueri nec equi coz Et licet amplius bellare voluiſſent armis carebant quia iam confracte enſes eorum. Cum ergo ſaraceni viderunt q̄ non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos et expoliantes eos armis ſuis decapitauerūt eos vnū p⁹ alteū ſic nan fuerūt i oculis p̄dicti p̄ditoris rodericī belaſquas

Et cū perueneruntad gundisaluū qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus iruit in illum qui decapitauerat fratres suos percussitq; ipsum in gutture et mortuus est cepitq; subito eius ensem et occidit cum eo vltra. xx. saracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditō notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorū quem habuit in quadam saracena qui dicī fuit mudaica guzdisalui postmodū occidit illum et. xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt saraceni et comburitur ciuitas sancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem. pro lampadibus in signum victorie.

Eptuagesimus bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimo quinto. Tunc almansor congregauit exercitum magnum et intrauit prouinciaz que dicitur portugalia destruxitq; villas et castra loca et cum peruenit ad mare peraruit et destruxit terram galecie et peruenit vsq; ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit intrauitq; sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentū. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eū quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas minores quas secū deduxit in signū victorie quas posuit pro lampadibꝫ inmesquita cordubeñ. vbi magno tempore steterunt. Sed ante q̄ almanzor recederet de terra illa percussꝰ fuit ille cū exercitu suo a deo propter peccatum presumptōnis et feditatū quas fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici dctarca sic q̄ q̄si oēs sui exercitus fuerunt ibi mortui et confusi et qui cuaserunt postea mala morte scilicet subitanea finierunt. Et cum hoc sciuit rex berundo misit plures gentes ad montana vbi se eleuauerant saraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic q̄ vnus ex eis non remansit et almanzor reuersus fuit in terram suam cum paucis.

Vincunt christiani peremptā multitudine saracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

Eptuagesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimo septimo. Tunc quidam saracenus qui dicebatur abdemeliquefilius almanzor congregauit exercitum suum vt perureret et destrueret terram christianorum: Qui perueniens vsq; ad ciuitatem legioñ. destruxitq; quecunq; reliquerat almanzor pater eius tam in muris q̄ in turribus vsq; ad pauimentum vt non possent amplius illud edificare christiani. Sed supradictus comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eum cum multitudine militum et peditum qui fecit predictum saracenum eleuare a predicta ciuitate. secutusq; est eum fugientem et interfecit plures saracenos sic q̄ ille saracenus cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitatez cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare peruenire terrā christianorum.

Hoc bello vincunt christiani mortuo almanzor ac peremptis innumerabilibus saracenis per regem berundo.

Eptuagesimum secundum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimo octauo. Tunc supradictus rex legionis donus berundo videns mala que saraceni continuo inferebant christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. et propter fidei et salutem patrie confederati sunt contra saracenos et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus berundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniunctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in psona sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniuncti sunt in quodaz loco prope senam qui dicitur arabice canātaasor quod nostra lingua dicitur arcamboum.

Almanzor etiam de quo ſupra dictum eſt p̄ traxerat exercitum ſuum magnum et intrās per caſtellaz deſtruxit quicquid inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cuz eſſie prelium ſuum magnum quod durauit per totam vnam diem uſq; ad noctem ſic q̄ vna pars altera deuincere nō poterat. mortui tamen ſunt ex parte ſarracenorum quaſi ſine numero et dimiſſum eſt bellum propter noctem ſuperuenientem alias ibi fuiſſet captus vel mortuus almanſor. Cum ergo vidit predictus almanzor deſtructionem gentis ſue non fuit auſus expectare bellum ſequentis diei et fugit de nocte. cūq; peruenisſet ad locum qui dicitur bolga cozaz pre dolore et triſtitia infirmatus eſt nec vltra ap̄li⁹ comedit et bibit et ſic mortuus ē ſepultuſq; eſt in medina celi. Rex autem predictus cuz omnibus alijs chriſtianis ſequenti die paraverunt acies ſuas ad bellandum cogitantes ſarracenos ſtare in tentoriis ſuis et cum hora diei ſpectarent et nullum ſarracenuz inuenerunt acceſſerunt ad eoruz tentoria et expoliauerunt campum. Comes vero garcias fernandi ſecutus eſt ſarracenos qui tot ex eis interfecat q̄ pauciſſimi remanſerunt viui et reuerſus eſt cuz multitudine captiuorum. Sic ergo peruerſus ille almanzor qui ſepe in bellis cōtra chriſtianos fuerat victoriosus miſerabiliter illa die a xp̄ianis fuit victus et mortuus. Illa autem die qua almanzor fuit victus et mortuus fuit viſus q̄daz homo ſub figura paſtoris in litore galdaquenir. Clamans ac magnum planctuz faciens. Dicebat em̄ primo in arabico et deinde lingua caſtellana. Incanantarazor p̄didit almanzor poteſtatem et faſtum ſuum ac lenciam. Cordubeñ. autem quando volebant ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum et non videbant eum. Iterū apparuit in alio loco dicens in lingua nr̄a en canantarazor perdio almanzor clātabor Creditur q̄ ille dyabolus in figura homis qui dolebat de deſtructione ſarracenoruz p̄pter mala que inferebāt chriſtianis ſub duce peſſimo almanzor. Sequenti anno mortuus eſt feliciter predictus rex berundo et ſepultus eſt in ciuitate legionen. in eccleſia ſāti iobānis baptiſte regnauit. xxvij. annis. Et ſucceſſit in regno rex alfonſus quintus filius eius et incepit regnare cum eſſet etatiſ. quinq; annorum.

Hoc bello vincunt ſarraceni et capitur ciuitas Abuleñ. moriturq; in carceribus comes Garſias fernandi

Septuageſimū tercium bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini nongenteſimo quinquageſimonono. Et regnante in regno legionis alfōſo quinto predicto Tunc propter diſcordiam magnam inter predictum comitē garſiam fernandi et filium eius ſauctum ſancii congregauerunt exercitum magnuz et venerunt vt percurrerent terram chriſtianorum ceperuntq; abulam que tunc populata fuerat. Deinde venerunt boromam et ſanctum Stephanum deſtruxerūt. Deſtruxeruntq; villam et per totam illam terrā crudeliter occidebant chriſtianos. Cum autez predictus comes ſciuit amaram deſtructionem non potuit ſuſtinere. et licet gentes ſue eſſent diuiſe inter ſe et filium eius propoſuit mori pro defenſione patrie. Venit ergo viriliter contra ſarracenos bellauitq; cū eis animoſe. ſed deo permittēte victus fuit in bello et captus a ſarracenis. ſed paucis elapſis diebus mortuus eſt in carcerib⁹ de vulneribus que receperat in bello et ſucceſſit in comitatu caſtelle predictus filius ei⁹ ſanctus qui poſtmodum optime defendit terrā ſuam et lucratus eſt penāſial et ſepulnedam maderuelum montcion et recuperauit gormacum et ſanctū ſtephanū et oſmaz que perdita fuerant cum eius pater eſſet in carcere Iſte fuit primus qui dedit libertatem militibus caſtellanis q̄ non contribuerent nec irent in exercitū niſi dominus daret eis ſolidum ſuum quia ante contribuebant et ibant in exercitu ſine ſolidata.

liberat. milites caſtellani ad

Bello. lxxiiij. vincunt chriſtiani per regez alfonſum quintum et vindicatur mors comitis Garſie fernandi.

Septuageſimū quartū bellū inē ſarracenos et xp̄ianos accidit āno dñi

noningentesimo septuagesimo tercio Tunc predictus rex Alfonsius quintus et comes castelle saucius non potentes sufferre iniu/riam quam fecerant sarraceni in occisiõe co/mitis garsie fernandi congregauerunt exer/citũ magnum vna cum adiutorio nauarro/rum propter fedus quod inierat pater regis/ alfonsi cum eis et peruenit ad regnum tole/ti comburens et destruens quicquid inueni/re poterat. Et pertransiens inde peruenit. vs/q; ad ciuitatem cordubeñ. depredãdo et de/struẽdo gladio et igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes sarracen vt eos di/mitteret in pace dederunt ei magnũ thezau/rum et plurima dona. Similiterrex toleti et cordubeñ. et reuersi sunt in terram suam vin/dicata morte predicti comitis et cũ magnis diuitijs et honore. Predictus rex alfonsius quintus reedificauit muros et turres ciuita/tis Legioneñ. que destruxerat almanzor et fili⁹ ei⁹. regnauitq; .xxvij. ãnis. et mortuus est in portugalia Congregauerat enim exer/citum suũ magnum ex desiderio seruiendi/ christo. et iuerat in predictam terraz vt cape/ret villam illam que dicitur viseo que tunc/ erat sarracenorum. et cum die quadam in ar/mis respiceret bincinde murũ vt videret por/tam debiliorem ad conquirendum percuss⁹/ fuit sagitta in spatulis et sentiens se vulne/ratũ ad mortẽ facto testamẽto et perceptis/ sacramentis feliciter migrauit ad dominuz/ et sepultus est in ciuitate legioneñ apud pa/trem suum supradictum. Regnauitq; pro/ eo filius eius donus berundo teraius.

Vincunt christiani et liberatur Pampi/lona a manibus sarracenorum

Eptuagesimumquintum bellum/ inter sarracenos et christianos acci/dit circa idem tempus Tunc enim tempore/ yemis venerũt sarraceni in multitudine gra/ui vt caperent et frangerent ciuitatem pam/pilone. Rex autem saucius nauarre stabat/ tunc vltra portus qui dicitur deruntes val/les et cum sciuit doluit vehementer et colle/cto exercitu suo disposuit se magno peri/culo propter niues magnas que erant in/ partibus illis. Et cum vidit q; aliter nã/sire non poterat fecit abarcas de corijs cru/dis loco sotularium pro se et pro omni gen/te sua et sic transiuit portus de nocte sine ali/quo damno. licet cum magna pena et pro/pterea dictus fuit postmoduz rex sauci⁹ ab/ arca. Cum ergo fuit mane apparuit subito/ irruens super sarracenos qui obsessam tene/bant ciuitatem et tot interfecit ex eis q; vix/ remansit qui posset renunciare in partibus/ suis que acciderent ibidem. Iste rex ambu/lans cum suis abarcis fecit multa bella cuz/ sarracenis et conquisiuit multa loca in celti/beria et in carpentania que vsq; in hodier/num diem dicuntur donisaucij abarca. Re/gnauit .xxv. annis et successit ei in regno na/uarre filius eius donus garsias tremeros⁹/ sic dictus quia cum ingrediebatur bella tre/mebat valde in principio licet post ingressũ/ esset fortissimus miles qui dictus fuit abar/ca sicut pater. Quo mortuo successit ei in re/gno filius eius dictus saucius maior. Duxit in vxorem dominam elviram filiam/ comitis saucij castelle ex qua habuit duos/ filios quorum vnus fuit dictus donus gar/sias et alius donus fernandus. Quorum/ pater non remanente prole infantis garsie fi/lij comitis saucij castelle cepit comitatuz ca/stelle ex parte vxoris sue. Et ipo mortuo do/nus fernandus filius eius qui duxerat in/ vxorem dominam sanciam sororem regis/ legionis doni berundi de quo supra dictũ/ est de eius consensu in eius nuptijs ductus/ est rex castelle. Rex autem predictus/ donus berundo regnauit in regno legionis decem/ annis et mortuus est in quodam bello qõ/ accidit sibi cum predicto rege fernãdo et fra/tre eius rege garsia nauarre quod bellũ fuit/ celebratum prope Lanorem in quodam lo/co qui dicitur nantada in valle tamaron sic/ plenius ponetur in generali bystoria byspa/nie. et sepult⁹ est in ciuitate legioneñ. cũ vxo/re sua domina Theresia. Quo mortuo pre/dictus rex fernãd⁹ collecto exercitu suo uit/ legionem et obsedit eam et finaliter recept⁹/ est in regez legionis quia ei pertinebat et sic/ coniuncta sunt ista duo regna et ipse dictus/ rex castelle et legionis et vocatus fuit rex fer/nandus magnus.

Vincunt christiani et capiuntur quinq;/ reges sarracenorum per rodericum

Eptuagesimumsextum bellum in/ter sarracenos et christianos aca/dit anno domini Millesimo. .xvi.

·/· Rex sancius abarca quare sic nominatus

·//· Rex garsias tremerosus

·/· Rex fernãdus magnus

·/· cõiungũt. Regnũ castelle et legionis

Tegnante in regno castelle et legiōis supra
cio rege fernando magno. Tunc excitauit
deus quendam virum sibi dilectū et armis
strenuum dictum rodericum de viuar. Iste
fuit filius cuiusdam nobilis militis qui di
cebatur Numus layncs quez genuit ex vxo
re sua legitima terasia Numenis filia comi
tis Numi aluaros de maya. Iz aliqui alia as
serant tamen hec est rei ueritas sicut patet in
cronica predicti regis fernandi magni. Cū
ergo ingrederentur eo tēpore quinq; reges
sarracenorum vt percurrerent castellam tran
sierunt super ciuitatem burgen. ad montes
doca et percurrerunt ville foratum et sanctū
dominicum delacalsada et lucromū et nay
aram totamq; illam terrā et extrahebat ma
gnam prisam captiuorum bestiarum gregū
et armentorum. Cum ergo ipsi irent cum tā
grandi preda predictus rodericus conuoca
uit totam illam terram et dedit illis saltum
in montibus doca. bellauitq; cum eis et de
uicit eos cepitq; predictos quinq; reges vi
uos et cepit totam predam suam ac cum il
lis captiuis regibus et cuz tota preda venit
ad matrez suā et diuisit spolia nobilibus et
omnibus alijs qui fuerunt cum eo in bello
et facta est letitia magna ac laudauit deum
propter victoriam et mercedem quam sibi
fecerat. Dixitq; non habeo pro bono tenere
reges captiuos. sed habeo pro bono libera
re eos vt vadant libere in terraz suam. Sol
uit ergo illos quinq; reges sarracenos. et p̄
cepit q; abirent Iz et ipi regratiati sunt ꝓpter
tantum beneficium venientesq; in terram
suaz benedicebant et et miserūt ei parias co
gnoscentes se volūtarie suos esse vasallos.
Dic rodericus peregrinans in sanctum iaco
bum recepit beatum Lazarum sub specie le
prosi in societate sua in mēsa et lecto quem
inuenit iacentem in luto in via. horrēbus
ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa
qua secum fuit in lecto cum dormiret roderi
cus insufflauit ille leprosus flatu magno p
spatulas roderici sic q; flatus ille peruenit
vsq; ad pectus et cingulans non inuenit le
prosum illum apud se. nec amplius eum vi
dere potuit. licet a lecto surgeret et eum dili
genter quereret. Reuersus ergo ad lectum et
luminaribus incensis cum diligenter cogi
taret in his que sibi illo leproso acciderant
post paululum Ecce apparuit vir quidē al
bis indutus vestibus qui dixit ei. Roderi
ce dormis. Tunc respondit et dixit. nō dor
mio. Iz q̄s es tu qui cū tāta dantate et odo
re venis. Tunc ille respondit. ego sum san
ctus lazarus quem tu recepisti et cui multa
bona fecisti sub specie gaui ex dei amore et
propter honorem et bonum quod mihi fe
cisti concedit tibi deus vnum magnum do
num q; cum flatus ille quē sentisti tibi eue
nerit. scias pro certo q; omnia que incepe
ris in bellis vel alias omnia feliciter cō
summabis. Tuus honor crescet de die in
diem et cruit timor tuus super sarracenos et
christianos sed et inimici tui tibi nun q̄ no
cere poterunt morieris morte honorabili
nun q̄ eris victus sed semper victor christēs
quia deus concedit tibi suam benedictio
nem. fac ergo semper bonū. et sic disparuit.
Ille autem surgens a lecto genibus flexis
in terra fudit orationem suam ad deū gra
tias immensas agens propter tanta bene
ficia sibi largita. Dic post peregrinationem
suam intrauit in campum cū Maruno gun
disalui deficit et occidit euz propter q; lucra
tus est ciuitatem calagurritanam pro rege
fernando quia erat questio super eadem in
ter predictum fernādum regem. et regem ra
murum arragoni cuius esset et facta est con
cordia inter eos q; illi duo milites pugna
rent et parti victoris ciuitas concederetur

lucratur ciuitas calagurritan.

Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex sarracenorum.

Eptuagesimum septimum belluz
inter sarracenos et christianos aca
dit anno domini millesimo decimonono.
Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorū
Alymaymon congregauerunt exercit⁹ ma
gnos et in loco qui dicitur recumaseta factū
est prelium magnum et mortuis plurimis
sarracenis victus est rex alymaymō et mor
tuus in bello a predicto rege garsia.

Christiani vincunt per rodericum de vi
uar perempus plurimis sarracenis.

Recipit beatus lazarus sub spe leprosi

Eptuagesimumoctauū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus esset in galechia venerunt sarreceni cum exercitu magno vt conquererent extrematuram. gentes vero illius terre miserunt veloces nuncios predicto roderico viuar vt eis succurreret qō cum audiuit non detinuit se sed misit statum pro parentibus et amicis suis et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebāt prēdā magnam captiuorum greguz et armentor et inuenit eos inter achensiam et sanctuz stephanum de gormatio Irruit ergo in eos virili animo et commissum est bellum campale aspermimū vbi plurimi ceciderunt sarracenī. Deuicitq; sarracenos et secutus est fugiētes per septem leucas occidēdo et vulnerando eos et reuersus est honorifice cum tota p̄da quam ducebant sarraceni et tot fuerunt spolia cāpi in eo q̄ valuit. quita pars fuit ducentor equorum.et valor centum milliū marcarū argenteī que omnia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

Hoc bello vincunt christiani per regē fernandū magnū et capitur viseū.

Eptuagesimumnonū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxxij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregauit exercitum suum magnum et iuit ꝯra sarracenos portugalie et meridie et badayz quia omia hec tunc possidebāt sarraceni et cepit viseū ceam et guneam que sunt in portugalia et plura alia castra que erant circumcirca.et licz in illis remanerent sarraceni p̄ vasallis suis fortalicia nō semper permanserunt in regis potestate et obsedit viseum vbi mortuꝰ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta de quo supradictum est et in tanta pressura tenuit eā obsessam q̄ cepit eam et cepit illum sarracenum qui interfecerat sagitta regem alfonsuz Extraxitq; oculos eius et p̄scidit etiā eiꝰ manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

Uincunt christiani et capitur lameguz et plura alia loca per fernandum magnum

Eptuagesimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini millesimo.xxxiij. Tunc supradictus rex fernandus magnus cōgregato exercitu suō iuit super lamegum et licet ciuitas esset fortissima statim tamen obsedit eam et tot ingenia ac castra lignea posuit circunquaq; et tamfortissime conquestauit eam q̄ vi armorum cepit eam inqua inuenit multitudinem diuitiarum et cepit captiuos omnes sarracenos quos intus inuenit quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant et post hec iuit super castrum sancti martini quod iacet super numm de malua et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusq; est in terram suam cum diuitijs et honore.

Isto bello vincunt christiani et post septem annos capiur conubia per regem fernādum magnuz aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.

Eptuagesimumprimū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.xxxv. Tūc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo voluit habere conubiam et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus ē in sanctum Jacobum dixit enim sibi q̄ deus iuuaret eum ad capiendum illaz et insuper quod in reditu volebat q̄ eum faceret militem et q̄ credebat se recepturum militiaz cōtra conubiam. Acquicuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens et mansit ibidem in oratione octo bus diebus petens a deo adiuuari in eo q̄ desiderabat meritus apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cuz exercitu suo magno et obsedit conubiam posuitq; ingenia et castra lignea circunquaq; sed villa erat tamfortis et tammagna q̄ septez annis stetit in eius obsidione et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebāt christiani dimittere obsidionem.sed monachi cuiusdam monasterij qui vsq; in hodiernum diem dicitur lamanho viuētes de labore manuū suarz ex lōgo tpe fecerāt magnaz

prouisionem victualium secrete habebant enim multitudines tritici et hordei milij et leguminum sentientes ergo q̄ rex volebat recedere venerunt velociter ad regem et dixerunt ei q̄ non amoueret obsidionem. quia ipsi darent cibaria ex bis que longo tempore congregauerant et factum est sic. Nam deerunt sufficientiam exercitui quousq̄ sarracenī deficiebāt fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc q̄ venerunt et procidentes ante regē fernandum petierunt pro mercede solam vitam et q̄ darent ei villam et omnia bona q̄ habebant. Pius ergo rex concessit eis vitaz et ipsi dederunt ei villam quadam die dñica hora tercia. Sed interim q̄ predictus rex erat in predicta obsidione. accidit q̄ quidā episcopus grecie dictus Assianus peregrinatus est in sanctum iacobum et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis q̄ sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis xp̄ianorū succurrens eis quod verbū displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter permaneret placuit deo q̄ eidē dormienti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei bylan vultu tu tenes in derisum q̄ me dicunt militem xp̄iani et asseris q̄ nō sum miles. Ideo nūc veni ad te vt hoc tibi ostēdā nec āplius dubites de militia mea q̄ sū miles ihesu xp̄i et adiutor christianorum contra sarracenos et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quam apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus ad modū militis et dixit ei q̄ volebat ire in adiutorium regis fernandi qui tacebat super conubriaz iam septem annis eam obsidentem et vt sis magis certus dico tibi q̄ cuz bis claubus quas in manibus teneo cras hora tercia rum aperiam ei portas ciuitatis conubre et dabo eam regi fernando quibus dictis disparuit. euigilans ergo a somno predictus epūs assyanus bono mane conuocauit clericos et omnes babitantes in ciuitate. dixitq̄ eis que viderat et audiuerat diem et horam signatā apertionis conubre et sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatem et fecit militem predictū rodericuz de viuar in maiori mesquita conubre cingēdo sibi ensem et dādo ei pacem in ore et fuit vocatus ruidas et reuersus ē rex per sanctuz iacobum in terram suam cum bonore. Ruydías

Vincunt xp̄iani et capiuntur ac destruūtur plurima loca per regem fernandum magnū et efficitur tributarius rex toleti.

Octuagesimum secundum bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini Milesimo. xlviij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo magno ad peruurrendam terram sarracenorum conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala eueniebāt xp̄ianis sez gorrnano vadum regis agnileram barbingnā ribam sanctum morum et multas alias turres Unde speculabantur sarraceni propter quas christiani erant discooperti cum intrabant terram illam quas omnes destruxit. Destruxit etiam plura alia fortalitia que erant in valle de bargeterus et in circuitu trazone vsq̄ medinam celi et exinde venit in cantabriaz et expulit inde sarracenos posuit q̄z eaz sub dominio suo et omnia montana ouem destruxit igne et ferro. Est exinde veit toletum et perimit plurimos sarracenos et captiuauit destruxitq̄ talamancam. alcalā ozedam et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinem diuitiarum que omnia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit super gnadal et faiariam et obsedit eam nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingenuorum et machinarum quare illi sarracem habuerunt mittere nuncios suos ad regez toleti vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymō multitudinem auri et argenti multosq̄ pannos preciosos misit regi fernando petēs treugas vt venirent ad cum seaire q̄ ei concessum. Venit ergo rex ille sarracenus et factus est vasallus regis fernandi sic q̄ quolibet anno dabit ei parias et reuersus est rex fernandus in terram suam cū magnis diuitijs et bonore. guadalfaiára

Vincunt xp̄iani per regem fernandū magnuz et efficitur tributarius rex byspalcē. ac defertur corpus beati ysidori in ciuitatez legionē.

Quagesimū terciū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo.l. Tunc prædictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo venit in portugaliaz et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubia et tāfortiter expugnauit eaz machinis suis q̄ breui tempore habuit eaz Ibi apparuit strenuissimus miles nudas de viuar qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorum deuicit Mouit ergo rex illustris exinde exercitū suū in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat captiuando destruendo et occidendo sarracenos quousq̄ peruenit ad ciuitatem byspalēn. Et tunc benabahmeth alimucanus rex byspalēn. videns prædam et magna damna que per suum regnū rex fernandus faciebat misit ei nūcios suos cum magnis diuitijs et factus est eius vasallus concedens ei parias quolibet āno. Rex autem fernandus habito consilio suorū recepit eum in vasallum et dona pretiosq̄ ab illo rege sarraceno corpora sanctaz iuste et rupbine. Si volebat eius amorem habere. Respondit rex sarracenus q̄ nesciebat vbi erant illa corpora. Ueruntamen q̄ si ipse sciret vel quicunq̄ alius q̄ sibi placebat et nō soluz illud sed in omnibus alijs in quibus sibi posset complacere. Et tunc reuersus est rex fernandus samoram cum magnis diuitijs et honore et populauit eandem ciuitatē que a tempore almāzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos salz legionēn. et astoricēn. et comitem mimū ac duos diuites viros ad regem byspalēn. pro honorabilibus illis corporibus sanctarū iuste et rupbine. Qui cum peruenerunt ad predictam ciuitatem byspalēn. recepit eos ille rex sarracenus cum honore et exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit q̄ de corporibus illis nibil sciebant. Ueruntamen q̄ darent eis parias. Episcopi aūt illi cum sancti viri steterunt in oratione tribus diebus et ieiunijs quibus sic in oratione pmanentib⁹ apparuit sanctus ysidorus dicens eis. Serui dei non est voluntas dei q̄ corpora beatissimaz virginū iuste et rupbine extrabant ab hac ciuitate quia hec ciuitas debet conq̄ri a xp̄ianis et vult q̄ hic maneant p̄ consolatione coz. Sed deus habet pro bono semper vestram sanctitatem et ꝓpter honorez regis fernādi a quo recepit multa seruitia q̄ de ducatus corpus meū in ciuitatem legionen. et cum audiuerunt timuerūt timore magno et steterunt per aliquam moram attoniti et muti ꝓpter magnam claritatem et sentiētes mirabilem et non assuetum odorem et tunc sanctus ille confessor ysidorus fecit signum crucis super eos et stanz redierunt in seipis et interrogauerunt euz quis esset. Qui respōdit ego sum ille ysidorus qui fuit archiepus byspalen. tunc facta gratiarum actione petierunt ab eo q̄ eis ostenderet locuz sepulture et ostendit eis dando certa signa eis quō iacebat in sibilia veteri et disparuit ab oculis eorum Illi vero venerunt ad regez dicētes q̄ volebant ei ostendere quod petebant placuit regi et venit cuz militibus suis ad locū signatum et fodientes presente rege inuenit sepulchrum sancti confessoris et aperientes sepulchruz exiuit odor mirabilis in modū aluusqui et balsami qui profuit in salutem non solum xp̄ianorum sed etiam sarracenorum et extracto corpore honorifice inuoluerunt ossa illa nobilibus pannis et rex ꝓpter miraculum quod viderat doluit de cōcesso et voluit acapere illud si potuisset. Sed cuz hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud sic q̄ obliuioni tradidit que cogitauerat et post hec mouerī se episcopi ac alij ambaſiatores cuz preciosso illo corpore per viā suaz plurimis miraculis choruscando. et cū peruenerunt legionem et rex fernand⁹ fauit iuit ad eos cum solenni pcessione. et cū magno honore posuit illud sanctum corpus in quodā monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius et extūc ecclia illa vocata est sanctus ysidorus quaz dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est aūt monasterū illud quod ego vidi canonicarū regularuz vbi sunt sepulture multorum regū quorum ymagines tenent cuyes in manib⁹ sinistris et in dextris ensis euaginatos.

uydas de viuar.

translatio. ſi. ysidori

Vincunt xp̄iani per regem fernandū magnuz et subiugatur celtiberia et carpētania ac liberatur byspania a subiectione impatorum romanorum.

¶ Rex fernādus magnus quare sic dictus

De bello sarracenorū.

Ctuagesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim p̄dictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie vxoris sue cōgregauit exercitum suum magnū contra sarracenos carpentanie et celuberie que sibi rebellauerant deditq; ei p̄dicta regina de suis thezauris magnas diuitias pro stipendijs militum. Cuz ergo p̄dictus rex peruenit ad terras illas intantuz confregit illas et tot sarracenos occidit et captiuauit q̄ per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et bonore deditq; regine in recōpensationez eoz que sibi pro exercitu suo dederat omnes patrias illorum saracenorum. Celuberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex pte occeani maris indirectuz vsq; mare cesarauguste quod ē mare mediterraneū et ex fluie ybero vsq; ad regnum murcie vocat carpentanea. Iste rex fernandus liberauit regnuz ne esset subiectuz impatori nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenī continetur in generali bystoria byspanie.

Dinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit añ corpus beati ysidori et genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit Dñe ihesu x̄pe cuius est omnis potestas et omne regnuz quia tu es rex omnium regnorū. et rex omnium gētium. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede q̄ anima mea sit posita in luce cuius non est finis quibus dictis exposuit se vestimentis suis regijs auro decoratis et absstulit coronaz quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. et iterum fecit orationem ad deum et absolutus ē ab episcopis de peccatis suis et statim ibi recepit vltimā vnctionez sparsitq; cineres super se et p̄cepit se deferri in peregrinationem ad sanctā manā de almasam que est ꝓpe cabesom vbi nouem dieb? sicut et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoq; regno trib? filijs scz Saucio alfonso et garsie post penitentiam lachrimabilem triū dieruz die quarta que fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictione filijs suis migrauit ad dominum sepultus est in ecclesia sci ysidori ciuitatis legionen. iuxta patrē suuz quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis et sex mensib? et fuit ei in regno castelle Sancius filius ei? primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

Vincunt christiani et efficitur tributarius rex cesaragustanus per regem sancū castelle et quō proditorie per vellido dolpho occiditur rex iste sancius secundus rex castelle

Ctuagesimum quintum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo Tunc p̄dictus rex Sanc? videns q̄ rex fernandus pater suus pro bonore fidei xp̄iane conquestauerat ꝓuincias portugalie et lucatanie byspalen. cordubē. tolen celuberie et carpētanie sūtq; reges eaz facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit sup ciuitatem cesaragustanam et obsedit eam ac cuz ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eam fortissime expugnabat ꝓpter quod post multa damna que receperūt saraceni rex ciuitatis misit regi Saucio multitudinem magnā auri et argenti ac lapidum p̄ciosoz et factus est eius vasall? cum tota terra sua et tributari? cuz omnibus ei? sic q̄ quolibz āno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus est rex sanc? in terrā suā cuz diuitijs et bonore. Iste rex sancius nō fuit cōtentus de diuisione regnorūz quā fecerat pater eius fratrib? suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. lz penā p̄dictionis posuisset pater cuicunq; corū frangēti dispositōnem eius Congregauit exercitū magnū. et iuit Primo contra regez garsiam fratrē eius qui erat rex portugalie et galecie Et post plurima bella deuicit euz et captuz carceribus manapauit Deinde bellauit cōtra regem alfonsum fratrē suum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq; capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditōne q̄ efficeretur monachus et sic factum est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitū monachalem sed non permansit q̄ dimisso

habitu recessit et venit ad regem alymaymō toleti cum quo moratus est honorifice vsq; ad mortem fratris sui regis saucij. Sicut ergo mansit rex saucius rex castelle legionis et portugalie. sed adhuc nō contentus voluit capere Samorā quam dederat pater suus sorori sue dñe yrrace. Venit ergo super eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebatur vellido dulpho qui factus priuatus regis quia p̄muisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq; regem die quadam vt ambo irent solis lenis passibus vt viderent circunquaq; ciuitatem et q̄ et ostēderet locum ingressus. Cum ergo iuissent et cum rex locus vidisset descendit ab equo arca flumē vt solaciaretur. tradiditq; venabulum quoddam deauratū quod manu gestabat predicto vellido dulpho ipse vero secessit ad secreta nature que cum p̄ditor ille ex aduerso cerneret inclinatum percussit regem per spatulas sic q̄ venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic p̄ditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortuus etiā fuit in vinculis vt plenius ista p̄nentur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt xp̄iani per regē alfonsum sextū et ostēditur cōfirmatio iuramēti in libertate

Ltuagesimūsextum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimooctuagesimotercio Tunc predictus rex alfonsus sextus qui dict⁹ fuit brano p⁹ mortē regis saucij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omia regna eius pacifice et in tanta pace et iustitia tenuit regna sua qualis non fuerat post exadium hyspanie. Dic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq̄ cundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi cum cōtra quem cunq; contranum cum auduret q̄ erat obsessus a rege cordubeñ. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum. Cum ergo cognouit rex cordubeñ. q̄ rex alfonsus in multitudine grauī veniret et esset in eius timore magno passus fugit et tūc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenens in potestate sua regem toleti in territorio suo inuitatum et circundatum quingentis milibus armorum sicut et ipse tenuerat eum in ciuitate toleti ne videretur iuramēta seruare que fecerat Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cū exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes et destruētes villas loca et castra ac quecunq; inuenire poterant et reuersus est rex alfonsus in terrā suā cum duitijs et honore.

Vincunt xp̄iani et efficiuntur tributarij omnes saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Ltuagesimumseptimū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfons⁹ sext⁹ brano teraus rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum comburens et destruens quicq̄d inuenire potuit et tantum timorem incussit saracenis q̄ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

Vincunt xp̄iani et imponit nomen rodenia de viuar Lid adruidas cāp catorc.

Ltuagesimumoctauuz bellū inter saracenos et christianos accidit anno domini milleſimooctuagesimo quinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus teraus rex castelle misit rodenam didaci q̄ a quinq; regibus quos deuicerat vt supradictum est fuit cognominatus lingua arabica Lid quod idem est q̄ dominus ad regez hyspaleñ. cordubeñ. et granate. Inter quos tūc magna versabat discordia et inimicicia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas semp̄ fuisset regi granate q̄ non debuerat contra regez hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi

nolūt acquiescere precibus eius ꝛ intrauit et destruxit vsq; ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cum cognouit predictus adruidas congregauit omnes sarracenos et christianos quos tunc habere potuit et iuit viriliter animo contra eos. Sed dedentes cum militibus qui erant cū rege gratiate nunciauerunt ei q̄ non exirent cōtra illa propter eu; nec propter alios sibi similes. Quo audito cogitauit q̄ non esset ei honor si non cōmitteret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et duraut bellum ab hora tercia usq; ad sextam horā et ceciderunt multi ex parte regis granate ac deuicit eos fugieruntq; p vim a campo sarraceni et cepit in bello comitem garsiam ordoneum et alios milites qui iuuabant sarracenos tenuitq; eos in vinculis tribus diebus et tribꝰ noctibus et dimisit eos. precepit ergo victoria habita spoliari campum et reddidit predam quaz portabat regi byspaleñ. sic vt vnusquisq; cognosceret que sua erant et reuersus est ad regem alfonsum cum magnis diuitijs et honore et cum pariis predicti regis byspaleñ. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt cum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfōso.

adruidas campeator

Vincunt xpiani et capiuntur septem milia sarracenorum per ad campeatorꝛ et quō per inuidiam expelluur a regno.

Lu agesimumnonum bellum inter sarracenos et xpiano accidit post p̄dictū bellum paucis elapsis diebus. Tūc enim rex alfonsus sextus p̄dictus congregauit exercitum suū magnū et intrauit terram sarracenorum in uuādalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cū ipse esset in partibus illis bellans cōgregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerūt p regnū castelle obsederuntq; gormaciuz et fecerūt in terra illa multa mala et damna. Lid autem adruidas campeator qui remāserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito damno quem sarraceni facebāt congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percussit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cuz honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cū rege alfonso q̄ cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cuz dormiret dictum est ei in visiōe vade audacter et noli timere semp tibi bene erit dum vixeris erisq; diues et honoratus et in suo recessu cepit vnū castrum sarracenoz quod iacet super benares et dicatur castreyō gentes vero fuerunt terraz illam vsq; guadalfaiarā. Et congregatis omnib⁹ spolijs quinta pars deputata ipsi cuz fuit vendita sarracenis p̄cio trium milium marchatum argenti.

campeator expellit a regno

Vincunt christiani et capitur alcozar per Lid campeatorem

Onagesimumbellum inter sarracenos et christianos accidit sequenti die. Lum enim p̄dictus Lid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum sarracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorē sarracenis omnibus terolij et calatauubj propter qō scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes q̄ si non succurreret eis q̄ etiam ea perent terram eorum.

Vincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Lid Campeatorem

Onagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit paucas elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas literas et misit duos reges cum tribꝰ milibus armatorum et cum omnibus alijs gentibus illius frontane veneruntq; supra locuz dealcozar et obsederunt ibi ipsū Lid adruidas campeatorem cum militia sua teneruntq; ibi cum obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autem quas cum habebat in numero erant pauce quia solum erant quadringenti equites et tricenti pedites. Videns autem q̄ aquam perdiderant die quadam parauerūt arma sua et armauerunt se secretissime et su

bito apertis ianuis exeuntes inuerunt viriliter in saracenos ex inspirato. Sed et illi videntes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt et statum factum est prelium magnum ceciderunt plurimi saraceni. Sed et inē cetera strenuissima q̄ ibi fecit Ipse ad quendam militem saracenū feriens ense nudo diuisit in duas partes vt equus suus daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et vnum regem illoꝝ duorum qui dicebatur feris percussit leteraliter pter quod dedit terga. Alius vero rex qui dicebatur gnalue fuit etiam percussus in capite a martino antolmes milite strenuo propter quod etiam dedit terga. Videtes ergo saraceni q̄ reges fugiebant et omnes ipsi timore percussi relicto campo fugierunt et sequuti sunt eos christiani occidentes et vulnerātes eos sine numero quousq̄ peruenerūt ad portas terolij et calambij quia rex feris fugit terolium et gnalue calatambium et inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum et expoliauerunt cāpum vbi multas diuitias inuenerunt et inē cetera de equis saracenorum post q̄ congregauerunt eos quia erāt sparsi inuenerūt quingentos et decem deferunt de equis christianorum quindecim et intrauerunt castrū suū de alcozar cuz magnis diuitijs leticia et bonore de equis vero quos habuit pro parte sua virtuosus Lid misit .xxx. cuz sellis et frenis et singulis ensibus pendētibus et arzonibus in donum regi alfonso castelle predicto vt haberet amorem eius quia grat⁹ erat ab eo vt supradictum est.

Vincunt christiani et fugat̄ rex demie a comes romani capitur per Lid cāpeatore.

Onagesimū secundum bellum inē saracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimo octauo. Tunc predictus Lid campeator cū esset eius timor super omnes saracenos cesar augustanos valentinos et super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad percurrandam terram saracenorum et peruenit vsq̄ ad locum qui dicit buerta et vsq̄ ad montem aluanū spacio quinq̄ dierum et exiuit sonus eius inter omnes saracenos et christianos. propter quod comes remō berengel barchinoneñ. qui in sua recommendatione habebat illos saracenos cōiunctus fuit beualpbaie regi demie. Qui magnis exercitibus congregati secuti sunt predictum Lid campeatorem cogitātes q̄ ab eorum manibus euadere non posset ipse autem ad tunc deducebat magnam p̄dam peruenerunt ergo ad eum nupmar de tonar nec predictus comes remon voluit accepta re verba honesta ipsius Lid sibi nunciatis q̄ nihil ducebat ō suo et q̄ dimitteret cū in pace. Videns ergo virtuosus Lid eorum superbiam qui tollere volebant ea que ipe lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre iruit in eos viriliter et ceciderūt multi ex p̄te aduersa Alij vero quasi innumero fuerūt vulnerati et deuicit eos cepitq̄ predictuz comitem vnum et lucratus est illa vice ensem qui dicebatur colada. Sed post tercium diē virtuosus Lid liberauit comitem predictuz et remisit cum ad partes suas cum duobus militibus.

Vincunt christiani et fugatur iterum rex demie per Lid campeatorem.

Onagesimū tercium bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit ānodñi millesimooctuagesimonono. Tunc p̄dictus benalfate vna cum predicto comite remon venerunt cum multitudine graui et obsedenunt castrum de almenar regis cesar augustani qui erat valde confederatus ipsi Lid cāpeatori misit ergo rex cesaragustan⁹ pro Lid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaq̄ est multitudo sanguinis. sed finaliter victi sunt Lid qui nun q̄ victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfate. et predictus comes secutusq̄ est eos per tres leucas occidens et vulnerans plurimos eorum et reuersus ē cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et bonore in ciuitatem cesaragustanam vbi honorifice et cum magna leticia fuit receptus.

Vincunt christiani et capitur castrum de rudea per Lid campeatorem qui obtinuit

priuilegia magna pro nobilibus et ciuib⁹ caſtelle.

Onageſimumquartus belluꝫ inter ſarracenos et chriſtianos accidit anno domini milleſimononageſimo Tunc predictus rex alfonſus ſextus brano tercius rex caſtelle venit in ſuccurſum ciuiū dam vaſalli ſui ſaraceni contra vnum vuādalum qui ſe eleuauerat cum caſtro de rueda quod eſt prope ceſaraguſtam Saracenus ātille qui ſe eleuauerat cum caſtro habuit verbum ſuum cum infante ramiro qui erat ex pte regis alfonſi dicēs q̄ volebat dare caſtrū predicto regi alfonſo et exiuit colloquendo cum rege inuitauitq; eum ad prandium intra caſtrum ſed rex non acceptauit conuiuiuꝫ illuminatus a deo quia erat conuiuiū proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad cōuiuium predictus infans et comes garſias q̄ cum fuerunt intra caſtruꝫ occiſi ſunt lapidibus quod factuꝫ nimis diſplicuit regi et cogitando vituperium quod ſibi fecerat ille ſaracenus miſit pro Lid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius et recepit eum rex honorifice. Narrauitq; ſibi dāna que receperat ab illo ſaraceno. Tunc peperait ei et inuitauit eum q̄ veniret ſecuꝫ in caſtellam ſed noluit acquieſcere quouſq; cōceſſit ſibi ſequentia ſcz q̄ cum aliquis nobilis haberet exire de regno q̄ daretur ei ſpacium.xxx.dierum. Secundo q̄ nihil faceret contra aliquē nobilem nec quem niſi primo eſſet exauditus ſicut debz eſſe de iure Tercio q̄nihil faceret contra foros et priuilegia ad bonos vſus villarum et locorum. quarto q̄nō faceret iposit̄oes iordiatas. quito q̄ ſi contra hec faceret q̄ ꝓpter hec tota terra poſſit rebellare et eleuari quouſq; fieret emenda per regem que omnia rex conceſſit ſibi et iterum inuitauit eum q̄ ſecuꝫ veniret ſed ipſe noluit quouſq; vindicaret ipſum de illo ſaraceno proditore. Regraciatus eſt ergo rex alfonſus ſibi et reuerſus eſt in caſtellam. Virtuoſus vero Lid obſedit caſtrum predictuꝫ et in tanta preſſura poſuit eū quouſq; moriebantur fame nec poterant tam bellare pre fame et volebant ſibi dare caſtrū ſi ſaluaret vitam eorum. ſed ipſe noluit vt vindicaret regem cepit ergo viribus caſtruꝫ et captiuauit ſaracenum illum aliuo ſolas et omnes qui erant cum eo omnes occidit preter aliuo ſolas ꝓditore et aliquib⁹ ſuis quos miſit regi alfonſo placant ergo regem auꝫ vidit preſentem ſiue dominum ipſius Lid cāpeatoris et fecit magnam iuſtitiam de iſto proditore et ſocijs eius et regratiatus eſt ipi Lid quia vindicauerat eum.

Vincunt chriſtiani et fugatur rex denie et capitur rex aragonum per Lid cāpeatorem

Onageſimunquintus bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno dñi Milleſimononageſimo p̄mo Tunc predictus Lid campeator congregatis militibus ſuis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie q̄ cum rex ille ſcuit doluit valde et miſit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus q̄ veniret ad adiuuandum cum cōtra Lid campeatorem qui etiam dolens q̄ cum intrauerat terram ſuam ſimiliter cōgregauit exercitum ſuum et ambo reges venerunt ſuper eum qui erat edificando quoddam caſtrum ſuper modella quod dicebat alcola parauerunt ergo ibi acies ſuas et cōmiſſum eſt duruꝫ bellum et ceciderūt multi ſed finaliter habuit victoriam Lid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus ſuis. Alij vero dederunt terga et cum hac honorabili preda reuerſus eſt ceſaraguſtaꝫ vbi cum magna letitia et honore receptus fuit a rege et filijs eius. Sed virtuoſus Lid cōpatiens regi petro et ſuis militibus quia chriſtiani erant ſoluit eos et pmiſit eos ire libere in terraꝫ ſuā Et poſt hec venit Lid campeator in regnum cum diuitijs et honore qui receptus fuit a rege alfonſo honorifice deditq; ſibi multas villas et caſtra ac priuilegia q̄ quemcunq; locum caperet a ſaracenis vel alijs inimicis eſſet ſuum iure hereditario et ſucceſſorum ſuorum.

Vincunt chriſtiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonſuꝫ ſextum

Onageſimunſextum bellum inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domi Milleſimononageſimo quinto Imperante henrico et ſedente in ca

thedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus bzano terczus Rex castelle congregauit exercitum suum magnum et venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento quod fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortem et filij sui yscñ. Venit ergo predictus rex et cogitauit quomodo capere posset ciuitatem illam tam magnam et tam fortem et recordatus est verbi quod audierat cum esset sub arbore in orto regis predicte ciuitatis quãdo erat cum predicto rege alymaymon. Querebant enim inter se consiliarij predicti regis ipso presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tam fortis et respondit vnus illorum q̃ non poterat capi nisi septem annis esset obsessa sic q̃ nulla prouisio possit intrare et tunc in octauo anno posset capi prefame. Istud verbum audiuit rex alfonsus. Iz ipsi cogitarent q̃ dormiebat. sic ergo cuz venit ex hoc verbo abstulit eis panem et vinũ et fructus per quatuor annos. et hoc vndiq̃ per totam terram et tenuit eam obsessaz aliis quatuor annis ex quadruplicã parte ciuitatis et cum intra ciuitatem esset populus sine numero defecerunt eis iã victualia et sub quibusdaz pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mensis may. et capta ciuitate illa que quondã fuerat honor et gloria gotorum extunc inde et percurrit omnes terras circunquaq̃ et cepit tunc sanctam Eulaliã maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam ateusiam ozaman berlãgam et medinaz celi. et plurima alia loca et reuersus est toletum vbi collocauit thronuz suum et fecit ibi habitationem suaz et facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria et fecit q̃ eligeretur archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum et dotauit ecclesiaz illam plurimis villis castris locis et possessionibus honorifice sicut et nũc est et in die consecrationis ecclesie obtulerũt rex et regina de thezauris suis et posuerunt in vtla ecclesia reliquiarum multitudinẽ q̃s habebant ꝓpter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepatu certis temporibus anni.

Vincunt christiani crucesignati transeũtes in terram sanctam et capiũtur ciuitates

ũdo toleti capitur gotto
i honor et gloria.

xhuc ꝓmus toletanus his
marus primas.

ricia et laudicia.

Onagesimumseptimuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimoseptimo sedente in cathedra petri vrbano secundo predictus papa anno domini Millesimononagesimosexto apud darũ montem aluernie in mense nouembris consilium celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus christi et obprobrium nunciatur consilium et auxilium postulatur. Unde occidentis populi innumerabilis multitudo duces comites et nobiles ignobiles diuites et pauperes episcopi clerici et religiosi senes pueri et puelle dolẽtes loca sancta prophanari a gentibus et thurcis ab appulia prouincia lingua occitana byspania Acquitania britania normania Scocia flandria francia germania lotbaringia borgũdia lombardia. alijs pluribus regnis et terris nullo vno q̃ angariante sed omnes pari fide et voto et deuotione inuitas christi vltum ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbiq̃ terrarum composita de terris suis egredientes nullũ in tanta multitudine regem habentes nisi christum sepulchrum ipsius tanto tempore sub seruitute redactum proponunt reddere libertati et quanto quisq̃ promptior erat prius ad mũdi militiam tanto erat promptior modo ad dei militiam exercendaz. Judeos vero in vrbibus quas transibant credere cõpellebant vel mutabant Unde multi zelo patrie legis mutuo se peremerunt. Alij credere se simulantes post ad iudaismum relabantur. Et si queratur quis incitauit predictum vrbanum papam vt crucem predicaret et quis tantam multitudinem cõmouit Respondetur q̃ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religioso viro gallico qui dicebatur petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrum videns loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. videns etiam venerabilẽ symonem ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter et cum omni abiectõne et plurimis oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehementer et cepit anxius contristari et cogitare si commode posset afflicti subuenire. Cum autem quadam nocte do-

petrus heremita.

miniꝛ resurrectiõis in ecclesia lachrymis et oratõnibus domino supplicãs pernoctaret longo vigiliarum labore fatigat⁹ supra pauimentum ecclesie somno humanit⁹ irruente cepit paululum dormitare dom⁹ autez ihesus christus apparuit ei in somnis iniungens ei legationem ad dnm papaz et ad pncipes occidentales ꝓ liberatione terre sãcte quam legationem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam et omnes alios principes christianos cũ litteris predicti patriarche et aliorum fideliuz hierosolimis commorantium. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita Erãt autem huius sancti exercitus eminentiores Adamarus podiẽsis episcopus. Godefrid⁹ dux lotoringie. eustachius et baldonius fratres eius. Robertus comes flandrie[n]sis. Rodolfus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis frãcorum. Stephanus comes blesensis Raymund⁹ comes tolose et sancti egidij dessumundus dux apulie. Robert⁹ comes normanie Ansbelm⁹ de aboldumũte Raymundus tozene. fertur autem ꝙ sidruidas campeator fuerat inuitatus ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝓpter ei⁹ magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege alfonso contra sarracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur. sed ab illo continuo facto excusauit exposita etiam sua sancta occupatione et creduntur tunc transfretasse plus ꝯ ducenta milia christianorum inter quos Hulfrenus de turnbus multos insultus hostiu⁹ inferens atq; damna vna die rugitum leonis a serpẽte circuligati audiuit qui socijs dissuadentibus accedens audacter serpentẽ truncauit leonem liberando cui⁹ rei leo immemor eiꝰdem sequitur vt leporari⁹ et ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cõmoda in venationibus et bellis et quacunq; vidit domino aduersan subito prostemebat nec dño redeũte in naui posituz derelinquere voluit sed nautis nolentibus cum recipere vt pote animal crudele secutus est dominuz suum natando per maria quousq; defecit. Anno ergo ꝓdicto scilz Millesimononagesimoseptuno exercitus domini fines paganoruz attigit et factum est primum bellum magnum cuz sarracenis ad pontem fluminis pbarpbar nono kalendas marcij vbi multo sarracenorũ sanguine effuso victi sunt a christianis Et capte sunt ciuitates Nicea et laodicia et licet essent tanti in exercitu tanta fuit rerum omniũ habundantia vt aries vno denario. bos vero mi nummis duodecim venderetur.

leonis fidelis

Vincunt christiani et capitur antiochia.

Onagesimumoctauum bellũ inter sarracenos et christianos accidit anno predicto scz Millesimononagesimoseptimo. Cum enim exercitus domini predicta obtinuisset loca et in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓsecutus inde varijs transcursis regionib⁹ et plurimis itineris diutuino labore plurimuz fatigati mense septembri ante ciuitatez antiochie. Naz que tunc erat sarracenorũ subiecta dño castra locauerunt. Cum autez ꝑ menses vero nouem in obsidione ciuitatis continuę laborarent et varijs tribulationib⁹ essent oppressi vz fame frigore vemalibus ymbribus et multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a turcas in ciuitate cõmorantibus sibi illatis parum ꝓfiassent nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem prevalerent. Respexit deus afflictionem populi sui per quendam fidelẽ christianuz in ciuitate sub in fideliũ dominio cõmorantem qui de nocte per scalam domuũ boamundum principem tarentinum clam cum militibus in ciuitatem recepit Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cum alijs fere.xi. militibus quibusdam alijs vinculis manicatis ciuitatem nobilem multarum ꝓuinciaruz a diebus antiquis metropolim et mediatricem diuino munere possederunt.

Vincunt christiani et fugatur corboran⁹ cum exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

Onagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo

octauo. Capta enim antiochia vt predictum est minor superuenit Corboranus magno cum exercitu paganorum et christianos obsidebant tantaque fame afflicti sunt vt vix se aliqui ab humanis carnib⁹ abstinerēt media ergo perurgente et fame intolerabili compelente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum que paululum ante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedente exercitu christianorum in numeram infidelium multitudinem audaciter ingrediens et brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsidentibus triumphauit alijs gladio trucidatis alijs terga vertentibus equorum velocium presidio fuga clapsis expoliauit ergo campum exercitus domini et tantum aum et argenti equorum et victualium copiam inuenerunt vt omnes ad mulatu diuitijs et victualibus supra modū habundantes cum hymnis et laudibus ciuitatem ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit p hunc modum reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuidam rustico prouinciali dicens: veni ostendam tibi lanceam christi. et rusticus isdem capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso presente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitantibus aūt plerisq; quidam bartholomeus nomine christo sibi apparente certificatus ignem liq; pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum inusa intrepidus processit.

inuētio lancee dñi

¶ Vincunt christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta hierusalem.

Extremum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimonono. Tūc exercitus domini dominum ciuitatis antiochie boamundo predicto concedentes ornatus ecclesijs et clero acp archiepiscopatu et stipendijs vnde sustentari possint. Sicq; profectis marchiam et barram muitaq; castella regionis illius expugnāt tanta fame afflicti q; corpora saracenorum fetentia edere compelluntur et inde profectus exercitus domini ad interiora sine larga dei manus refocillatus et est tandem montana hierosolimorum conscendens aīa scāz ciuitatez peruenit tentoria figens et castra secundum militarem disciplinam collocans ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Est aūt hierusalem ciuitas in montanis sita riuis fontibus et siluis carēs excepto siloe vbi aq; sufficiēter habetur. legitur q; priusq; exercitus domini hierusalem applicuisset quadā columba de super exercitu predicto volans ab acapitre grauiter plagata est. circa quam reperte sunt littere quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesaree salutem. generatio canina venit gens contentiosa cōtra quam pro te et per alios defendas tuam legem iudica idem vrbibus alijs. Erectis ergo petrarijs et alijs bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes paruz in principio profecerunt. quibusdam enim ex nostris sagitarum ymbre graviter sauciatis. Alijs vero molarum immissione peremptis machinis etiam ligneis ex magna parte igne succēsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Dum etiam in eadez obsidione prouisus et cibaq; penuria laborarent ex conducto communi omnes quotidie nudis pedibus orādo septem diebus circuierunt ciuitatem. Tandem die octauo qui fuit ydus iunij feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi et crucis signo muniti promptoq; animo pro illo parati mori qui pro ipso eodem die mortuus est Strenui domini pugiles scalas muris immittentes per sagittas et spicula per lapides de super ventes et ingencia facta per gladios et lanceas et ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsq; ad equorum genua equitarent sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et libertati eorum est reducta que per annos circiter. ccc. sexaginta postq; secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta

situs ciuitatis hierosolimitane

ciuitas ferēs lras

quando capitur ciuitas

ab immundis saracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino ihesu christo patriarcham latinum et tam clerum q̄ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militem strennuum et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tñ christi et corone humilitate noluit rex appellari nec coronam auream deportare vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

godefridus de bullon.

Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus saracenorum.

Entesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus a captione sācte ciuitatis hierusalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cum centum milibus equitum et cccc. milibus peditum ad bellandum christianos ascalonam venit quibus exercitatus domini in quo non erant nisi quinq̄ milia equitum et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante et nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos protectis armis eos in fugam cōuertit et in hoc bello facto. vi. kal'. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsq̄ ad duo milia suffocantur eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sctā ciuitatē cū magnis diuitijs et honore et mansit ibidem sub predicto godefrido electo in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

Vincunt saraceni in hyspania et occiditur infans saucius alfonsi. perditur concha et plurima alia loca et destruūtur omnia balnea regni.

Entesimum secundum bellum inter saracenos et christianos accidit sub predicto anno domini Millesimo nonagesimonono. Tunc rex alfonsus sexterciis rex castelle de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalen. cuius filiam caydam nomine ceperat in vxorem faciam christianam que vocata fuit mana vt nihil esset in hyspania quod eis non subiugaretur misit in affricam pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores et placuit regi marrochior complacere regi alfonso et misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneū vnum Alganselum suum maiorem qui dicebatur balyabenaxa. Dum predicti almorandes tunc obliti domini sui elevauerunt myramamolim et reuersi sunt in optatem p̄tem quia congregati sunt cū alijs saracenis et expugnauerunt regem hyspalen. qui dederat filiam suam in vxorem occulte christiano et quia erat amicus regis christiani. Venerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occasus est in bello. quo facto elevatus in superbiam ille saracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine grauī cōtra terram regis alfonsi et obsedit bucles. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirm⁹ et doluit vehementer q̄ non poterat ire in persona contra eos sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans don⁹ saucius alfōsi et erat adhuc puer et cum eo misit comitem donum garsiam de cabra qui nutriret eum et multos alios comites et nobiles cum exercitu magno et venerunt prope villesium. Cum ergo saraceni obsedentes viderunt christianos dimiserūt obsidionem et venerunt contra eos et ordinata acie commissum est durum bellum et p̄mittente deo ac peccatis forte exigentibus victi fuerunt christiani et ibi vbi maior erat potestas christianorum cum predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans autem sentiens equum suum vulneratum dixit nutricio suo comiti pater vulneratus est equus meus et dixit comes. fili sitis firm⁹ alias vos eritis vulnerat⁹. et cecidit statim equus mortuus cū eo.

cayda

quod cū vidit predictus comes timēs mo-
rtem infantis descendit subito de equo suo
et cooperuit infantem cum scuto et ibi defen
dens infantem plurimos saracenos cum en
se suo occidit sed tanta fuit eorum multitu
do q̄ non potuit sustinere quia absciderunt
ei vnum pedem quodam ense et quando vi
dit q̄ non poterat se continere dimisit se ca
dere super puerum vt moreretur prius q̄ ipe
et ibi occiderunt comitem illum. Ceteri ve
ro comites habuerunt infantem et fugiebāt
cum eo quantū poterant cogitantes euade
re mortem. Saraceni autem videntes eos
insecuti sunt eos et quia non poterant tam
acito fugere cum puero sicut voluissent attin
xerunt eos et transeūtes vltra eos occiderūt
ibi infantem et comites et in memoriam il
lius victorie posuerunt saraceni nomen lo
co illius septem pozas sed postmodum mu
tatus est locus ille et vocatus est septem co
mites. Alij autem qui euaserunt venerunt
toletum ad regem et factus est planctus ma
gnus a rege pro filio suo sicut plenius con
tinetur in generali hystoria hyspanie. Tunc
fuit perdita concha quam habuit cuz vxore
sua cayda habuerunt etiā saraceni tūc buete
et bucleseum quesiuit rex Alfonsus a sapiē
tibus quare milites sui non poterant tolc
rare bella sicut solebant Et responsum est ei
q̄ erat quia sepe intrabāt balnea et quia ni
mis vacabant delitijs et extunc rex alfons⁹
fecit q̄ destruerentur omia balnea regni sui
et fecit milites laborare multis exercitibus.

balnea et delitiosa vita
perdunt homines

Vincunt christiani sub principe godefri
do de bullion et capiūtur plurime ciuitates.

Entesimumtercium bellum inter sa
racenos et christianos accidit āno
domini Millesimocentesimo. Tūc
victoriosus princeps Godefridus de bul
lion expeditis alijs principibus collecto ex
ercitu suo attendens q̄ ciuitatem sanctā nō
posset retinere nisi fines suos vellet amplia
re et hostes vicinos a se longius propulsare
licet essent pauissimi respectu circumstāciz
nationum quia habebant ab oriēte arabes
moabitas et amonitas. a meridie vero ydo
neos egyptios et philistheos. ab occidente
autem ciuitates maritimas per elomaydaz
siue accon et tiron et tripolim et omnes ali
as vsq̄ ad anthiochiam. a septentrione ve
ro tyberiadam et cesaream philippi et regio
nem decapolcos et damascum. maluerunt
tamen pro christo animas suas morti expo
nere q̄ missa manu ad aratrum retrospicere
et negociuz imperfectū relinquere non ergo
confidentes in sua fortitudine nec in multi
tudine sed in sola dei protectione spem ba
bentes et salutifere crucis vexillum semper
in prelio deferentes inimicis partim fuga
tis partim trucidatis partim carcerc manci
patis vrbes munitissimas et castra inexpu
gnabilia christo subiecerunt. Unde in illo
suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in
littore maris sitam. Et ciuitatem ramatha
nobilem populosam muro valido circun
datam et turribus excelsis in campestribus
sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in
littore maris quasi miliaribus quatuor ab
accon distantes et ciuitatem tyberiadem in
galylea que est supra stagnum genazareth
sita Quibus subiugatis reuersus est gloria
sus princeps in sanctam ciuitatem cum lēti
cia et honore. In fine supradicti anni mor
tuus est princeps godefridus et electus ē cō
corditer et in regez inunctus Baldouuin⁹
frater eius miles strenuissimus qui postmo
dum diuino fret⁹ auxilio regnum suum di
latauit. Nam ipse expugnauit azur et cesa
ream philippi et accon que alio nomine di
citur tolemayda et ciuitatem berith et ciuita
tem Sydonis et montem regalem et plurima
alia loca cepit ac multa alia loca fortalicia
ac deinde ab alijs successoribus multis
bellis et multa effusione sanguinis dilata
tum fuit regnum hierosolimitanum in ciui
tatibus villis et castris sicut lanssime narrat
acconēn. episcopus in libro de rebus et sta
tu terre orientalium que propter brcuitatem
relinquo.

Baldouinus

Vincunt christiani et obsidetur ciuitas
cordubēn. ac membratim diuiditur prodi
tor saracenus qui regem hyspalēn. interfece
rat per regem alfonsum sextum.

G G

Entesimumquartum bellum inter
saracenos et christianos accidit pau

cis elapſis diebus poſt predictum bellum Tunc enim predictus rex alfonſus. vi.iij. rex caſtelle ex ira magna quam habebat cō/tra ſaracenos: tum quia interfecerant filiuꝫ eius: tum propter alia damna que fecerant in terra eius congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terraꝫ ſaracenorum directe contra illum ſaracenum qui ſe fecerat vocare myramamolim qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obſedit eum ibi qui cum cognouit poteſtatez excedentem regis alfonſi non fuit auſus exire contra eum. Cum ergo ſic eſſet obſeſſus quidam ſarace/nus nobilis cuius nomen erat abdallar ve nit de nocte cum multitudine magna ſarace norum et dedit ſaltum ex improuiſo in exer/citum regis alfonſi chriſtiani autem ſentien tes eos capientes ſcelenter arma ſua bel la/uerunt cum eis et occiderunt maiorem ptez eorum et captiuauerunt ſaracenuꝫ predictū abdallar qui et interfecerat regem byſpaleñ. predicum patrem regine domine marie cay de. Ceperunt etiam plures alios cum eo. Precepit ergo rex alfonſus ꝙ duceretur ſa/racenus ille ante eum et mandauit ꝙ duce/retur ad locum vbi poſſent eum diuidere ſa raceni de ciuitate. et ꝙ conſcideretur corpus membratum in fruſtra quia interfecerat ſo/cium ſuum vt dictum eſt. Precepit etiam ꝙ ducerentur alij nobiles ſaraceni qui fuerant cum eo et ꝙ comburentur viui in eodem lo co quod cum viderunt ſaraceni de ciuitate timore magno perculſi firmauerunt pacez cum eo ꝙ darent ei tributum omnium terra rum quas poſſidebant citra mare et miſerūt multum aurum et argentum ac multitudi/nem lapidum preciooſorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonſus contentus de bis que fecerat in curſu illo et quomodo cō fregerat et bonorauerat illum ſaracenum. Alium qui ſe vocauerat myramamolim re/uerſus eſt in terram ſuam cum magnis di/uitijs et bonore et extunc predictus rex alfō ſus tenuit regnum ſuum in pace et dederunt ei ſaraceni citra mare quolibet anno tributa ſiue partas ſuas.

Vincunt ſaraceni ſub nicapb re ge mor rochiorum et vulneratur rex alfonſus ſexto

Enteſimum quintum bellum inte ſaracenos et chriſtianos accidit an no domini milleſimocenteſimopri mo. Tunc nicapb rex marrochiorū qui erat myramamolum congregato magno exerci/tu almorauidum tranſiuit mare cui congre/gati ſunt et vniti omnes ſaraceni vuādalie venit ergo ſuper regem byſpaleñ. et obſede/runt ciuitatem atcz ceperunt eam et inuene/runt ibi illum proditorem qui ſe fecerat vo/cari myramamoliz et preſcidit caput eius et exinde venerunt ſupra cordubam et ceperūt eam et factum vnum dominium ſaracenoꝝ citra et vltra mare quod primo non erat quo facto intrauit myramamolim cum ſuo exer citu magno per terram regis alfonſi et per/uenit vſcz ad badayos Rex aūt alfonſus p̄ dictus cum erat ſemper ceſaraguſtam et te/nebat eam obſeſſam Cuz ergo ſciuit ingreſ ſum predicti myramamolim in terram ſuaꝫ eleuauit ſe ab obſidione et venit cum exerci tu ſuo. et cum multitudine francorum que venerant in adiutorium eius et commiſſuꝫ eſt bellum aſperrimum prope badayos. In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua caſtellana ſatbalias dicitur et permitente deo victi ſunt chriſtiani et multi dederunt terga nemine perſequente. Rex āt Alfonſus ſuſtinuit bellum cum illis qui ſe cum remanſerant vſcz ad noctem et tamuiri liter bellabat rex ꝙ nullus ſaracenus erat q̄ auſus eſſet ponere ante cuz et mouet eos de loco illo retraxitcz eos vſcz ad tentoria ni/capb q̄ bñ erat fortificata foſſatis. et cū co/guaret fortiſſime pugnās eos inde extrahe/re. Supuenit quidā nūci⁹ qui dixit ei ꝙ inſi die quaꝫ poſuerāt ſaraceni venerūt ad dep̄/dandum tentoria ſua quod cum audiuit di miſit bellare illos et reuerſus eſt ad ſuos. et cum reuerteretur inuenit ſe cum illis qui de predabantur tentoria bellauitcz cum eis ſz fuit victus et perdidit multos ibi de ſuis et ipſe vulneratus fuit lancea ſuperueniēte er/go nocte diuiſi ſunt abinuicem bellantes et illi pauci chriſtiani qui remanſerunt coniun cti ſunt regi alfonſo et reuerſus eſt cum eis ad ciuitatem que dicitur corya Saraceni ſimiliter receſſerunt ad terras ſuas et nicapb tranſiuit in affricam. Iſtud belluꝫ fuit feria ſexta prima die nouembris āno quo ſupra.

Vincunt christiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

Entesimumsextus bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus cōgregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit vsq; ad ciuitatem byspalen. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suaz cuz magnis diuitijs et honore.

Vincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valencie per Lid campeatorem.

Entesimumseptimuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimotercio. Tunc enim rodericus didaci Lid campeator cum multitudine christianorū obsedit ciuitatem valencie et tenuit eam obsessā nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tā christianorum q̄ saracenorum et tam angustiata fuit ciuitas pre fame q̄ compulsi sunt saraceni comedere canes mun legos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame q̄ platee erāt plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni Alq autem exēūtes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim monebantur. et compellebāt eos ipse Lid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterāt accipere mandabant cum comburi vt timerēt exire. Videntes ātmaximā pressuram famis fecerunt conuencionā suā firmatā cū p̄dicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie et ad regē cesaraguste q̄ si infra. xv. dies nō succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatez placuit pacum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione q̄ nullus illoz nūciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta mozobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit q̄ nauta cuz quo transire debebant teneret eos quousq; ipse iret ad eum. Juit ergo statim et mandauit q̄ inquireretur si plus ducebant quā l. mozobetinos et inuentum est q̄ portabāt multitudinem auri et argenti et lapidum p̄ciosorum et omnia cepit et diuisit cuilibet. l. mozobetinos sic pactatum fuerat. Cum ergo transiuit tēpus et non habuerunt succursum predictorum regum tradita est ei nobilissima ciuitas valencie que solatium et delicie saracenorum erat Et ipe Lid intrauit eādem eleuato vexillo suo ante eum cum magna letitia et honore et precepit q̄ poneret vexillum suum in altiori tum fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erāt dominij ciuitatis fuerunt posita sub ei⁹ potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorū facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalez et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie maior autem ecclesia dedicata est sancto petro.

Vincunt christiani fugato et vulnerato rege byspalen. ac perēptis quasi. xxix. milibus saracenorum per Lid campeatorem

Entesimumoctauū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valencie p̄ omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex byspalen. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum scilz xxx. milium hominum armorum et veloc⁹ quo potuit venit super ciuitatem valencie et obsedit eam. Virtuosus vero Lid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cum eo circa ortuz qui dicitur de vilanoua et deuicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex byspalen. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecut⁹ est saracenos vsq; aubam suffocatiq; sunt in flumine quasi ma multa saracenorum et tanta fuit cedes eorum q̄ de. xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mille quingentos et reuersus est virtuosus Lid in locum vbi fuit bellum et expoliatus tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum q̄ pars que cecidit in sortem peditorum

fuit quinq̄ milium marcarum argenti et in gressi sunt ciuitatem nobilem valencie cum magnis diuitijs et bonore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.uij.milium peditum et tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in purum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit q̄ mitteret sibi vxorem suam dominā ximenā cum duabus filijs suis que manebāt in sancto petro de cardenam. Rex autem illustris gaudenter recepit donum et honorifice misit sibi vxorem et filias quas postmodū tradidit in vxores comitibus gamonis. Sed quia illi cōmiserunt quoddam alcue cōtra eas vicii propter hoc ante predictum regem in campo ante gamonē tradi e fuerūt postea per eundem regem in vxores infantū nauarre et arragonie filijs regū sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt christiani fugato et vulnerato ymes myramamolin ac peremptis xl.et octo milibus et quingentis sarracenis per Lid Campeatorem.

Tentesimumnonū bellum inter sarracenos et christianos accidit āno domini Millesimocentesimoquinto. Tunc cū predictus virtuosus Lid cū vxore sua et filiabus suis dña elmira et dña sole i pace et solacijs essent in predicta ciuitate valentie et quidem nunciauit ipi certitudinaliter quō ymes myramamolim rex marrochitanorum dolens de p̄ditōe valencie cum quinquaginta milibus armatorum venebat ad obsidendum p̄dictā ciuitatem. Quod cū cognouit p̄dictus Lid p̄cepit q̄ omnia castra sua dominij p̄parent et ponerent in eis oia necessaria ad pugnā similiter in ciuitate Cōgregauitq̄ omnes gētes quas potuit habere tam de sarracenis q̄ de xp̄ianis et omnia hec facta sunt breuissimo tempore Venit ergo multitudo p̄dicta sarracenorū et fixis tentorijs suis steterunt supra ciuitatem et tanta fuit eorum tumultus cū suis atamborib? et vocibus q̄ dña ximena cū filiabus suis q̄ nun q̄ similia viderāt timuerūt valde Sed virtuosus Lid dixit eis dña ximena et mee filie nō timeatis: Ego enim cogito deuincere hos sarracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atempores faciam venire añ vos buxinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari. Cōgregatis ergo bellatoribus suis ad signum campane exierunt in campum cū insidijs et ordine virtuosissimi Lid campeatoris quos videtes sarraceni ordinatis ēt suis acebus commissum est durissimū bellum sic q̄ vndiq̄ videbantur exire equi sine dominis suis. Et cum sarraceni essent multi tenebant xp̄ianos tam in magna pressura. Et tunc virtuosus Lid animās milites suos clamauit dicens. deus adiuua et beate Jacobe. et cum dixerit exiuit aluarbanes q̄dam miles strenus cum trecentis militibus et insidijs et pulserunt sarracenos ex aduerso scz ex parte maris. Cogitantes autem sarraceni q̄ erant multe gentes timuerunt valde et ceperunt dare terga et secuti sunt fugientes occidēdo et vulnerādo vsq̄ ad quoddam castrum quod dicitur torquera percussio ymes myramamolim ab ipso Lid et tanta fuit cedes sarracenorum q̄ de quinquaginta militibus p̄dictis nō euaserūt vltra q̄ mille quingenti. et reuersus est virtuosus Lid cum militia ad locum belli vbi inuenerunt spolia multa nimis et inter cetera inuentum est vnum tentorium illius myramamolim nobilius q̄ vn q̄ aliquis viderat et reuersus ē in ciuitatem valencie brachijs vsq̄ ad cubitus plenus sanguine ex vulneribus occisorum et cum magnis diuitijs et bonore. Et tunc virtuosus Lid misit domino suo regi alfonso castelle p̄dicto et quinta sua parte ducentos equos cum sellis et frenis pendentib? singulis ensibus ex singulis sellis eorum. misit etiam sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

Vincunt xp̄iani et fugatur bucar rex marrochitorum vulneratus cum alijs.xxx.regibus per Lid campeatorem.

Tentesimumdecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochitorum cū.xxx. regib?

saracenorum subito apparuit spacio vnius leuce ppe valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus: et ascendit virtuosus Lid supra turrim altiorem fortalicij cuz consiliarbus suis vt videret eorum exercitum ꝑ videns incepit ridere ostendens magnum gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cōgregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosꝰ Lid quō volebat dare belluz regi bucar et illis .xxx. regibus et bilan aio placuit omnibus sperantes victoriā reportare. Exierunt ergo ordinati secundum modum suū. Eo tempore quo tempore saracenī non cogitabant cum ergo venerūt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenorū prēcepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cuz suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerunt subito acies suas et venerunt cōtra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Lid super eos. Luz ergo vidit eos inordinatos predictus Lid precepit vexillum suū celeriter ire contra eos et factum est prelium magnum sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraq; parte et durauit bellum de mane vsq; ad horam nonā nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine et tanta erat multitudo mortuorū peditum etiam xpianoruz ꝙ non poterant cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperunt saraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in illa sequela vidit ipse Lid regez bucar et euaginato ense secutus est eum vt cuz occideret sed quia ille ducebat velocem equum cum cognouit ꝙ Lid sequebatur cuz fugit velocius et non potuit euz attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare ppe ipm iret et tunc emisit a manu ensem suum super bucar percussitq; eum sed ille percussus intrauit subito nauim. et Lid descendit et accepit ensem suum et spataz regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tyzonam et reuersus est ad locuz belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerunt ꝙ solū de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit trecentoz equoz. Deuictoq; bucar rege marrochioz cum alijs .xxx. regibus reuersus in ciuitatem valencie cū magna diuitijs leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle in donuz ex predictis spolijs Centū equos cum sellis suis et frenis mirabiliter adornatos et .lxxx. saracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudēter recepit Tunc etiam soldanus ꝑsie videns ꝙ sanctam ciuitatem hierusalē ceperant xpiani et multas alias ciuitates et loca timēs ꝙ tota eius terra ꝑderetur si transiret ꝑdictꝰ virtuosus Lid in partes illas pro iuuamine christianorū. Ideo audita eiꝰ celebri fama vt eum in amicum posset confederare. misit ei ambasiatorem suū per mare et cum peruenit valenciaz receptus est honorifice ab ipo Lid et ꝑsentauit sibi dona q̄ sibi mittebat soldanus scz multa iocalia auri et argenti et ꝑciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis ꝓtexture et multa alia que non sunt in ista terra presentauit sibi etiam vnaz libram murre et balsami precioſi cuz quo pꝰ modum fuit corpus ipsius Lid balsamatū in eius morte. Dedit etiam sibi vnuz archidiachem de nobilioribus qui fuerunt in mūdo quod vsq; in hodiernum diem manet in monasterio sancti petri de cardenam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad predictum soldanum cum suis etiam donarijs inuto fedele inter eos.

Vincūt xpiani fugato rege bucar cū alijs xxxvi. regibus viginti eoz interfectis ꝙ Lid cāpeatorē non viuum sed mortuū.

Centesimumundecimū belluz inter saracenos et christianos accidit anno domini milleſimocenteſimoſeptimo Tunc predictus rex bucar dolens quo modo sic turpiter victus a Lid campeatore et quomodo interfecerat et captiuauerat eiꝰ gentes et quomodo expoliauerunt eum a tammagnis diuitijs. Ipse in propria persona predicauit in affrica ꝓuocans omnes populos sicut nos facimus tempore cruciate et congregatus est ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret super valenciam et se vindicaret. Cum ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Lid inter cetera precepit ꝙ omnes saraceni habitantes intra ciuitatez egrederētur foras et ꝙ habitarēt in alaudia quo facto cū nocte illa iaceret in lecto suo ꝑdictꝰ

Cid hora medie noctis cogitās quomodo se haberet in aduentu tante multitudinis sarracenorum. Ecce subito impletum est palacium illud dantate magna et quodam mirabili odore. et cum ipse miraretur illius insolite claritatis et odoris apparuit ei vir qui daz indutus vestibus albis sicut nix quinus et crispus videbatur in manibus suis claues gestans. Dixitq; ei. domus rodence vel quid agis. et ille respondit. qs estis vos qui a me hec queritis. Et ait illi ego suz sanctus petrus princeps apostolorz qui venio ad te cum scelenori mandato q̄ illud quod tu cogitas de rege bucar. scz q̄ habes dimittere hunc mundū et ire ad vitam vbi non est finis et p̄figitur tibi terminus. xxx. dierū a p̄senti die. Veruntamen vult tibi deus facere hanc gratiam q̄ tu mortuus cum gentibus tuis habeas victoriam de rege bucar propt̄ honorem tui corporis quod erit cum aduentio apostoli Jacobi quem deus mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu faciespenitentiam de peccatis tuis et saluus eris. hec omnia concessit tibi dñs ihesus xp̄us propter amorem meum et ꝓpter reuerentiā quam semp habuisti ad ecclesiam meā monasterij sācti petri de cardeuā. Quo cum audiuit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram et ceadit ad pedes apostoli volens osculari pedes ei⁹ et dic̄ ei apostolus. Non labores in hoc quia nō poteris accedere ad me. sed sis certus q̄ omia que dixi tibi sunt tibi cōcessa et sic disparuit ab oculis eius et remānsit in palatio illo quidam magnus et suauissimus odor cui⁹ qualitas effari non potest. et predictus Cid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuocauit ad fortalitium suum omnes milites suos et narrauit eis visionem illam cum lachrimis nihil eis occultans facietis ergo secundum consilium meum et deuincetis regem bucar et trigintaser reges qui veniunt cum eo. Pergens ergo sacramentis et facta penitentia peccatorz suorū cum non remaneret nisi septez dies de spacio p̄finito p̄cepit vocari ad se vxorē suā dñam xymenā et mandauit q̄ adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsamū et murra que sibi miserat soldanus magn⁹ persie Et cum vidit ea añ se p̄cepit adduc quandā cupam aureā in qua ipse bibat et accepit de illo balsamo et murra mixto cuz aqua rosea ad quātitatem vnius cochiaris et bibit et sic p̄ illos septē dies fecit nihil aliud comedēs nec bibens. Et factū est corpus ei⁹ pulchrius et recentius q̄ añ excepto q̄ continue deficiebat sic q̄ non poterat se mouere in lecto. penultima ergo die ante q̄ deficeret vocauit vxorem suā et venerabilē ep̄m ciuitatis hieronimū et alios milites parētes et amicos quibus ꝓfidebat. Dixitq; eis satis q̄ rex bucar erit hic vna istaz dierum et circundabit ciuitatem cuz sua potestate magna ea ergo que vos habetis facere vt vincatis sūt hec. Primo post q̄ fuero mortuus lauabitis corp⁹ meū quod satis intrinsecus mūdum teneo laudetur deus vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiam corpus dñi cum et lauato corpore abstergatur bene et vngetis ipsum totū caput et os pedes et omia alia mē bra cum balsamo set murra quod super fuit in bis vasculis argenteis et nullus sit aus⁹ ꝓpter mortem meā damare nec ostēdere dolorem ne forte sarraceni sentiant mortē meā et cum venerit dies vt approprinquat ciuitati rex bucar precipietis q̄ omnes gētes ascēdant super muros et q̄ sonent tubas ananfiles et facēt maiores leticias que potuerūt fieri per homines et cum fuerit dies qua voluentis ire cū corpore meo in castellaz facetis q̄ egrediant omnes gentes secretissime sic q̄ non intelligant sarracen qui sūt in subiugibus et p̄cipietis onerari gerulas aliasq; bestias cum omnibus illis diuitijs que sūt valentie sic q̄ non remaneat ibi aliquid q̄ sit aliquius valoris et cum factuz fuerit precipietis incellare equum meuz bameca et armabitur bene corpus vero meum ornabitis optime et ponetis me super equum taliter q̄ non possim cadere. ponetis etiam in manu mea ensem meum tyson et eant semper apō me episcopus dominus hieronimus et gil dias priuatus meus vnus ad dexteram et ali⁹ ad sinistrā qui dirigūt equū meū. et vos petre berundem portabitis vexillum meuz sicut consueuistis vos vero aluarbanes ordinabitis acies et ite ad bellandum cum rege bucar sitis enim certi et non dubitetis q̄ habebitis victoriam me existente mortuo sicut mihi deus concessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora terciarum

recepit corpus dominicū de manu epi̇scopi genib⁹ flexis et cū multis lachrymis. quo recepto reclinauit se in lecto dicēs. dñe ihesu xp̃e cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna tu es super omnes gentes et omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo dñe peto banc misericordiā vt anima sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuos⁹ Lid tradidit animā in manib⁹ creatoris. Post tres aūt dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentias et fixa sunt tētoria. xv. milia sicut narrat analfarar bystoriographus saracenorum et bellabāt continue ꝓra ciuitatem quantū poterant. et illi de ciuitate defendebāt ciuitatē cū magna letitia sicut eis preceperat Lid qō durauit per nouē dies quia xp̃iani ꝓparabant omnia sua ad ducendum in castellā sicut ꝓceperat eis gloriosus Lid. Bucar vero rex videns ꝙ Lid tanto tempore non egrediebātur ad eos cogitauit ꝙ nō erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus ciuitatē. Sed die duodecima omnibus ꝓparatis et posito ipsi⁹ corpore Lid in equo suo sicut mandauerat talī dispositōe ꝙ videbaī viuus hora media noctis aperta est vnica porta ciuitatis que tendit versus castellam et ordinatis acieb⁹ cū omnibus oneribus exeūtes secretissime et in magno silentio sicꝙ videbaī ꝙ nō essent ibi. xx. milites inuenerunt subito in saracenos qui inuenientes eos inermes nec potētes pre cōfusione magna ordinare seipsos. qz videbaī regi bucar et illis. xxxvi. regib⁹ ꝙ veniebant ex parte xp̃ianoz̄ super eos vltra sexaginta milia multum qui erant albiores niue et ante eos viderunt virū militem super equum album sedentem in manu sinistra gestantem vexillū albū et in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Videntes ergo bucar et reges predicti cedem maximā saracenoz̄ suoz̄ quam faciebant isti milites timuerunt valde et dederunt terga fugientes vsqz ad mare. xp̃iani aūt insequentes eos occidendo et vulnerando peruenerūt vsqz ad mare et tanta pressura vt ingrederentur in nauibus ꝙ scōm bystoriam viginti illorum regum fuerunt ibi mortui et decē milia saracenoz̄ suffocati. Rex vero bucar cū aliis qui euaserant pressuram illā elevatis velis nunꝙ amplius sunt reuersi. christiani autez victoria habita reuersi sunt ad tentoria et expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerūt receperunt eas quas portare potuerant relictis ibi plurimis alijs sine numero. et sic venerunt cū corpore ipsius Lid in castellam cū magna letitia et honore et sepelierunt sicut ipse ꝓcepit in sancto petro de cardenā. Sarraceni vero qui erant in alaria videntes ꝙ omnes christiani recessērāt a ciuitate et nihil diuiserant in eadē ingredientes iterum populauerant eam. Fuit aūt predictus virtuosus Lid dñs predicte ciuitatis quinqz annis. Rex aūt alfonsus sexti⁹ supradictus cum audiuit victoriā quā Lid campeator habuerat mortuus et quō ducebatur in equo suo bameca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctū petrum de cardena scelenter de toleto et honorauit eius in sepultura sua in qua etiā fuerunt infantes arragonie et nauarre cum suis vxorib⁹ que filie fuerunt ipsius Lid. Predict⁹ vero rex alfonsus sextus brano regnauit. xliij. annis et septem mensibus et ꝓceptis sacramentis feliciter migrauit ad dñm anno dñi Millesimo centesimo vicesimo octauo. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in ci⁹ morte ex medio lapidū qui erant ante altare sancti ysidori in ciuitate legionen: imbus diēb⁹ manauit aqua quod fuit signū lachrymarū regni ꝓpter damna secuta post eius mortez Ipse non reliquit filiuz heredem. Ceruntū quia ipse dederat filiam suam domnā orracam in vxorem comiti Raymundo tolosano qui erat de genere gothoz̄ et in illa predictus comes habuit vnum filiū cū ꝓfisceretur in hierusalē in pascha yo supradicto quē baptizauit in iordane et ideo vocauit eū alfonsum iorday. Ideo iste post multa dāna que acciderant in regno fuit elevatus in regem et post factus est imperator.

Vincunt saraceni et occidit rex alfonsus arragonie quia spoliauit ecclesias.

Entesimū duodecimū bellum inter saracenos et xp̃ianos accidit post mortem regis predicti alfonsi pauco elapso tēpore. Tunc enim regi arragonū alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittens ei qc

quid in regno suo teneb at. Nūciatū est quō magna multitudo saracenorum intrauerat regnum suum arragonie qui nimis dolens recessit statiz vt occurreret illis et inuenit eos in quodaz loco regni sui qui dicatur effegz et bellauit cuz illis dicens. sed qui nun ꝑ fa erat vict⁹. ibi vict⁹ fuit a saracenis et mortu⁹ Alij dicunt ꝙ non fuit mortuus ibidez sed duxit post hec vitam peregrini per munduz incognitus Et dicitur in cronicis ꝙ hoc acci dit ei quia expoliauit ecclesiaz sancti ysidori et plures alias ecclesias castelle post mortez regis alfonsi sexti brano volēs ipse regnare

expoliare ec clesias nefas

Vincunt christiani crucesignati et capit ciuitas vlixbona

Ntesimum tredecimum bellum in ter saracenos et xp̄ianos accidit an no dñi Millesimo centesimo quadra gesimo sexto. Tunc cum ludouicus rex fran corū audiuisset ciuitatē edisse captā fuisse a thurcis zelo fidei succēsus mesopotanee cō patiens ab Eugenio papa. iij. apud berselta cum cruce signatus est cum principib⁹ pegri nationēz ꝓponens trāsmarinā āno sequēti Millesimo cēsimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernard⁹ chorardo regi apud frā chonburg constituto et principib⁹ fere cūctis signum crucis affixit et socij pegrinationis vltra modum multiplicantur nauales exerci tus de anglia flādria et de lotharingia colle cto. ij. ydus aprilis de tremūdo portu āglie cum duc̄tis nauibus ꝓfecti. iij kal. iulij vlixbonā applicuit et illam post. iij. mēsiuz obsidionem capiunt hostesqz quoruz nume rus erat ducenta milia et quingēros dcim cūt lz christiani .xij. milia vix essent. Chō rard⁹ rex cum innumera multitudine pegri nationē egredit mense mayo et vt ad expu gnandum ycomū incōsulto duxerat deficē tibus victualibus fame afflictus redijt et p sequentib⁹ eos thurcas multos pdidit. Rex vero francoruz ludouicus etiam aggreditur pegrinationem et euocatus ab impatore gre corum nauibus eius hierosolimus cuenitur Anno millesimo .cxlviij. frāci p deserta a sye dolo et astucia grecorū qui calez fame m fecerunt crebro insultus thurcorū pacien tes fame cruciati ita vt q̄dam equoruz et ar mozum carnib⁹ vescerentur tandem multis fame patentib⁹ ccalia veniunt et inde anti ochiā palestinam nauigio petierūt hay me dus comes mananen. in capto et alfonsus comes tholose et sancti Egidij apud cesare am palestinam obierunt et a deo tunc male successit regi francorū ꝙ agrecorū manibus captus imperatori grecorum tursoliuz obsi dioni ducatur p̄sentandus. Quez roger⁹ rex ccalie expoliata grecia vastata vsqz constan tinopolim a captione liberauit.

Vincunt christiani et capitur ciuitas ba ecie per impatorē byspanie alfōsū sepumuz

Ntesimum decimū quartum bellū inter saracenos et christianos acci dit anno domini Millesimo centesi moseptuagesimo. Tunc supradictus rex al fonsus septimus rex quart⁹ castelle et nepos regis alfonsi qui ducatus est ibolcum posi ta tota byspania sub eius dñio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionen et confirmatus ꝑ papam vt decctoro voca reatur imperator byspaniarum. Posit ꝙ ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifi ce tenuit et omnes reges saracenoruz byspa nie sibi obedirent tanꝙ vasalli remanserūt due ciuitates que nō recognoscebāt cuz do minum sez boeca et almeria et ꝓpter illas subiugandas congregauit exercituz magnū et veni. primo super boecā et obsedit eaz et aliquid nō seruantes eidem fidelitatez recē serunt quod cum cognouerunt saracen oim illarum partium congregati sunt et venerūt ibi statim vt facerent impatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a sarace nis agerentur apparuit sanctus ysidorus in visione predicto impatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis sa racenis vultuc et ego veniam in adiutoriū tuum. suos ergo dum sol emitteret radios sup terā pparauit se impator alfons⁹ cū sua multitudine ad bellāduz. Venerūt ergo aiose ad locū belli inuenerūqz insaracenos et factū ē durū bellū ac exutraqz parte plurimi ccade rūt. Rex ār saua⁹ filius impatoris strenuu issime se habuit in illo bello et vidit ipator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit cum propter qđ vnb⁹ resumptis confortantes militares suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cum

ergo cognouerunt christiani beatuz ysidoꝝ bellare cum eis et pro eis confortati sunt nu/mis. Sz et saraceni pusillanimes effecti nō potentes sustinere belluz terga sunt dare co/acti. christiani autem videntes eos fugien/tes secuti sunt eos et mortui sunt omnes q̄ venerant in adiutorium boecie. Videntes autem saraceni qui erant intra villā q̄ non poterant resistere impatoꝝ alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt cum omnia fo/talicia sibi submittentes et ꝓpter miraculuz quod in illo bello fecit beatus ysidorus sta/tim imperator virtuosus fecit edificari eccle/siam vnam in honorez sancti ysidori sub cō/uentu canonicoꝝ regularium datis bonori/fice omnibus necessarijs tam in cruabus p̄ in calicibus vestimentis et libris q̄ etiaz in possessionibus et hereditatibus sicut necef/sarium eis erat.

Vincunt christiani et capitur ciuitas al/merie per impatorē alfonsum septimū.

Entesimumdecimūquintum bellū inter saracenos et christianos acci/dit anno domini Millesimocente/simoseptuagesimoprimo. Tunc predictus imperator capta boecia contentis et anima/tis militibus suis cum codez exercitu venit sup almeriā. Est.n. ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis er/go tentorijs super eandem ciuitatem cū ali/quibus diebus in obsidione permansisset venerunt in eius auxilium. Comes raymū/dus barchinoneñ. et ianuenñ. cum classe sua per mare. Qui fideliter adiuuantes impera/torem habita victoria cepit almeriā. q̄rum autem predam ciuitatis et terminoruz eius dedit impator alfonsus ianuensibus et inꝰ spolia inuentuz est vas lapidis p̄ciosi vniꝰ elmoralde quantitate vnius scutelle. Et ia/nuenses dixerunt imperatori q̄ daret eis il/lud vas et quod omnia alia distribueret eis/ quibus vellet. quia ipi cum illo vase essent contenti. placuit autē imperatori et cōcessit eis vas quod et ipi vsq̄ in hodiernū diem pro magno iocali obseruāt sicut audiui vo/cantes illud vas sanctum griale. Alia autē spolia dedit raymundo comiti marchinoñ: Capta ergo ciuitate et relicta in securitate vt decebat reuersus est in castellam et cum iret per viam infirmatus est et laboribus belli/rum et viarum et cum veniret ad locum qui dicitur delas sesnedas videns quandam ar/borem que dicitur ensima magne quantita/tis et virentibus foliis placuit ei descēdere sub eadem arbore vbi perceptis sacramēris et facto testamento feliciter migrauit ad do/minuz. Inter cetera laudatur imperator pre/dictus alfonsus de iusticia Vnde legitur in sua cronica q̄ cuz quidā agricola de regno galliciae cōquereretur eidē q̄ infans quidaz in suo loco acceperat iniuste bona sua statiz misit ipas suas illi infanti q̄ restitueret ei bo/na sua. ꝯ ille parum curans de litteris eius. Iterum rediit predictus agricola ad impa/torem cum querela tunc predictus impera/tor secretissime cum duobus aut tribus co/mitibus recessit a ciuitate toleti et velociſſi/me itinerauit quousq̄ peruenit ad locum fa/cta ergo diligenti inquisitione secrete cum p̄ tortibus loci illius venit ad domū infantis et p̄cepit q̄ vocaretur diceretureq̄ ei q̄ erat ad portam imperator qui eū vocabat. Ille autem non modicū miratus de tamsubito et inexcogitato aduentu voluit fugere ꝯ statī captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniusticia et quare literas suas non im/plicuerat obmutuit. Quare continuo man/dauit ipm suspendi in porta domus sue et reuersus est imperator in ciuitatem toleti.

Iste autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus dicebatur sancius alius vero fernandus. Primo dedit regnū castelle. Secundo autem regnū legiōis. Se/pultus est autem in ecclesia matoꝝ ciuitat toletane regnauit et imperauit. xl. annis et successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tante virtutis fuit et tamiustissi/me gubernabat q̄ vocat⁹ fuit a populo rex sancius desideratus. regnauit solum anno vno. qui feliciter finiuit et sepultus est toleti apud imperatorem patrem suum et successit ei in regno filius eius alfonsus octau⁹. vi: rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus. s. etatis. iiij. annoꝝ et orta est di/uisio magna inter milites castelle ꝓpter eoꝝ interesse quis sez cum haberet in po/testate sua tā q̄ tutor quousq̄ essz etatis. xv. annorum propter quod plurima damna in regno euenerunt vsq̄ ad prefinitum temp⁹ receptis premijs tyrannoruꝝ iusto dei iudi.

Rex sancius desideratus

michi griale

cio vt lacius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

Vincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur cuitas roderici ab obsidione saracenoz per regem fernādū legiōis

Ntesimū decimū sextū bellum inē saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimo. lxxxvij. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq; ad temp⁹ prefinitum. xv. annoz̄ cum tempus fuit impletum tradidit omnia fortalicia regi et ipe statum recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta ergo multitudine saracenoz̄ disposuit venire super cuitatez̄ roderici que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonsi predicti. Erat. n. loc⁹ adhuc sine muris et ideo leuiter expectabat eū expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario et ostendit ei aduentum fernādi roderici cum multitudine arabum et precepit ei q̄ iret velociter et nūciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit predicto regi hec omnia. Rex autē gracias agens deo cōgregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendum christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a saracenis et cuz non haberent muros acceperūt tam viri q̄ femine cum⁹ et quadrigas et vasa magna vinaria arcbas lectos ligna ac oia alia que habere potuerūt et posuerunt circū quaq; loco mur quousq; veniret rex fernādus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui nunq̄ fuerat victus et cōfidens in dño ex diuina reuelatione beati ysidori iruit viriliter in saracenos bellauitq; cuz eis et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum saracenorū q̄ non erat qui eos dinumerare posset. aliqui autē euaserunt p fugā Alij vero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit cuitas roderici et reuersus est rex fernādus cuz letitia et honore. Post mortem huius regis fernādi legionis successit ei in regno eodez filius eius alfōsus q̄ in senectute sua habuit bellū magnuz cū albebuc qui erat dñs vuandalie et deuicit euz et tunc lucratus est mendaz montages badayos et casseres atq; alcantecā et populauit plurima alia loca ꝓpter que regnuz suuz erat dilatatum.

Vincunt saraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

Ntesimum decimum septimuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Milesimocentesimooctuagesimonono. Tunc erat in affrica miramamolim saracenus quidā noīe iustet malendo. Hic elcuatus in superbiam trāsiuit mare cum potestate magna et venit ysbolim et ibi mouit exercitum suum p campaniam corduben transiuitq; portuz que dicit delmiradel. quod cū rex alfons⁹ octauus cognouit cū iam transierāt. xv. anni etatis sue et pacifice possideret regnum suū sic q̄ reges arragonie et nauarre erant eius vasalli. Cōgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit et venit in locum de alarbos nec voluit expectare reges arragonuz et nauarre nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circunuicinis et cum didaco dño viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat. n. q̄ ita boni erāt. milites stremature sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fids dalgue. Et ideo illi ꝓpter hoc vituperium non venerūt ad bellum Cū ergo predictus rex alfons⁹ octauus esset in loco de alarcbos fortaliciam preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenoz̄ quorum non erat numerus et cum rex alfonsus esset magni cordis iruit in saracenos et commissum est durum bellū. Et noluit deus q̄ xpiani exirent ex illo bello cum bonore cū non essent vni⁹ anni nec tradiderant dño suo auxiliuz sicut debuissēt vicit ergo fuerūt ibi xpiani et multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulneratus et extractus a suis violenter quia ipse voluit ibi mori et cognouit rex alfonsus q̄ hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat contra deum sicut ei reuelatum fuerat per angelum et proposuit in corde suo decetero seruire deo intellexerat enim q̄ potestas dei castigauit eum crude q̄ sibi

multum profuit quia seruiens deo nunq̄ a liquid postmodum cepit q̄ non glorioſe fi nuret vt patet in cronicis byspanie latissime.

Vincunt saraceni et perditur ciuitas sanc/ta hierusalez et plures alie ciuitates et loca

Entesimū decimū octauū bellū inē saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo centesimo. lxxxvij. tēpore fridrici impatoris et vrbano papa. iij. Post eñ ierosolimitanum per xp̄ianos valde fuerat dilatatum post multa bella et glorioſas victorias de saracenis in quibus semper pauca de plumbus tñ̄phabat sicut breui catbalogo regū terre sancte post q̄ ba bita fuit a xp̄ianis poterit annotari quia go defridus de bullon. Primus qui ibi princi/patum tenuit anno vno cum paucis princi/pem militie soldani egyptiorum cum infide lū innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouoinus qui ei successit prim⁹ iannoz in hierusalem hic cū mcentis septua ginta militibus et mcentis peditibus prin/cipe militie calipbe egypti qui secū. xl. milia equitū et. xxx. milia peditum adduxerat su/perauit vbi preditum p̄nap̄ē cum quinq̄ militibus saracenis interfecit alij āt per fugā euaſerunt. Et iterum cū quingentis equiti bus et duobus milib⁹ peditū p̄sidē asto/licarū venientem cū innumera multitudine deuicit cesis ex eis. iiij. milibus alijs in fu/gam cōuersis regnauit annis. xvij. Et suc/cessit ei alius baldouoinus de burgo qui in primo regni sui anno cum septingentis eq̄/tibus cū garno p̄nape turcorū potentissi/mo qui secū innumerā multitudinē turcbo rum babeat bellauit et deuicit eū. iij. mili/bus saracenis interfectis alijs vinculis mā cipatis cum reliquis vero saracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum babuit cū rege damascenorum cuius exercitus erat. xv. mi/lium equitum ip̄e vero baldouoinus babe bat mille. c. equitum et duo milia peditum hunc etiā deuicit duobus milib⁹ saracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij aūt cuz principe suo terga dederunt. de xp̄ianis aūt ceciderunt xxiij. Regez etiā ascalanitarum qui cū multitudine egyptioz venerat in bel lo cū suis paucis p̄strauit. Itē doloquinū damascenorum regem qui venerat cum exer citu magno in bello. Quarto contriuit duo bus militibus ex hostib⁹ interemptis. de xp̄i anis vero ceciderunt equites. xxiij. pedites āt. lxxx. Dic baldouoinus regnauit. xij. an nis et successit ei in regno gener ei⁹ fulco co/mes. bic cum paucis militibus suis contra innumeram turcborū multitudinez que de perside ebullerat triumphauit tribus milib⁹ interēptis et multis alijs in captiuitate de/tentis regnauit. xi. ānis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius q̄ nono regni sui anno quosdam nobiles tur/chorū satrapas cuz vniuerso exercitu suo ār ca partes gero conciana in prelio superauit interfectis ex eis quib⁹ mil bus reliquis cū ignominia et confusione fugientibus. In xv. etiā regni sui anno cū principe damasci nozadino cōgrediens fugiente nozadino cū parte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit regnauit. xxiij. an nis sine liberis et successit ei in rogno frater eius Almaricus. Dic primo regni sui anno pambus egypti cum dargan p̄nape mili tie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cum paucis diuinitus victo riam obtinuit. In secundo aūt prelio habēs secum. ccc xx. milites pugnauit cū p̄ncipe soldani damasci qui secum ducebat. xij. mi/lia turcborum Arabum autem vndecim mi lia et interfecit ex hostibus mille quingētos de xp̄ianis vero centū ceciderūt regnauit an nis. xij. et successit ei in regno baldouoinus filius eius. Dic diuino iudicio lepra percus sus regnum nibilominus rexit qui anno. iij sui regni cū. ccc xxv. equitibus circa partes ascalone occurrens saladino qui cum. xxvi. militibus equituz veniebat superauit ipo sa ladino cum parte exercitus fugiēte alijs tru cidatis alijs vinculis manicatis. De xp̄ia nis autez. iij. aut quinq̄ domini dicuntur ceciditse. In alio autem prelio circa tyberia dem cum septingentis equitibus occurrēs saladino qui. xx. milia equitum secum babe re dicebatur ipsum superauit mille hostib⁹ interemptis. de xp̄ianis vero pauaſſimi ce/ciderunt. Cum autem predictus rex propter eius egritudinem vxorem ducere voluisset: duas sorores quas habebat sibillaz primo genitam et yzabelem iuniorem duobus vi/ris nobilibus genere vxores dedit sibillaz vxorem bernardo de longa sparta marchio

ni montis ferrati. ysabellem vero tradidit dño eufrido de throno. mortuo autez dicto benrardo et relicto quodã paruulo filio cui nomen baldouoinus rex predictaz vxorem suam tradidit cuidam adolescenti de pictauensi comitatu guidõ fidelissimo cui etiam eo q infirmitate nimiũ grauabatur totius regni administrationem cõmisit. sz regis indignationẽ incurrens procuratonẽ et administrationem amisit. Ertunc rex conuocatis regnis maioribus nepotem suũ paruulum baldouoinũ regem inungi fecit et tam ipsuz q regẽ negocia ꝓuidentie tutele comitis tripolitani cõmisit. nõ multo aũt tempore p baldouoino rege leproso viã vniuerse carnis ingresso minore etiam baldouoino defuncto predict guido ꝓcurante vxore sua sibilla ad quã regnũ iure hereditario pertinebat sublimatus est in regem nõ requisito assensu comitis tripolitani qui totiz regni tũc procurator erat. Unde valde indignatus p̃ sertim cum ipse ad regnum aspiraret absq; regis consensu cũ quo rancorem et inimicitias extruxerat cũ saladino treugas fecit et vt maiorem in regno et cõtra ipsum regem defensionem haberet et nocendi manet cuz dña tyberiadis et totiz galee matrimoniuz contraxit. Unde factum est in regno periculum et pernicioſa discordia quibusdam comitem fauentibus alijs regibus adherentib; quã diuisionẽ cum saladinus cognouit cogitans q inmẽso fomamine discordie facile pateret insidiantib; ingressis ex omnib; sibi subiectis regionib; multitudinez pugnatorum congregauit ex egypto arabia et mesopotamia tam equites q pedites contra christianos conuocãdo. Dicatur autem. l. milia equitum exceptis peditib; in comitatu suo secum traxisse et permisit ante faciẽ suaz decem milia electoruz militum qui per terram comitis tripolitani qui tunc treugas cũ sarracenis habebat per partes. s. tyberiadis et nazareth vsq; ad suburbia accon transierũt vt more suo christianos ꝓuocarent si forte incaute et inordinate ꝓsequentib; possent eos perimere vel captiuos retinere nec effectu caruit astuta impioz imaginatio qz magister milicie tẽpli cuz fratrib; suis plus q̃. lxx. incaute egredientes cuz magistro hospitalis. q̃ de castello suo deluct reuertabatur cũ decem fratrib; interclusi sunt ab eis iuxta casale roberti licet autẽ non nisi centuz viginti milites incomitatu suo haberet. x. milib; saracenorum mirabiliter resistentes multis ex eis interfectis ipsi tandem fere omnes interfecti sunt vel retenti. magistro autẽ templi cum paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucidato primo die may cruentã de christianis reportarũt victoriam. Ex quo facto animosiores saraceni effecti mense Julio sequenti omnibus viris suis in vno cõgregatis regni christianoruz ex parte damasci ciuitatem. s. tyberiadem obsederũt. Jaz eni comes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarracenis captus treugis recesserat eo q imponeretur sibi q cõtra regem et regnum mala plurima machinãs saracenis cõfederatus fuisset Munitat igitur predictã ciuitatez cõtra saracenos vxore sua in presidio relicta Dñs autez guido rex iherosolimytanus et raymundus comes tropolitanus cum omnibus fere totius regni nobilibus cuz equitib; et peditibus quotquot habere potuerũt diuino auxilio dei confisus saladino et suos occurrentes tentoria sua circa fontez tyberiadis locauerunt de multitudine si quidem sua plus q̃ de diuino auxilio cõfidentes A primo enim introitu latinoruz et terraz sanctam christiani tot milites in vno prelio cõgregare nequierũt. Erant enim mille ducenti milites loricati pedites autem cum armis et arcub; et balistis citra. xx. milia in fausti expeditõe inter fuisse dicunt. die aũt sequẽti cũ de christianorum exercitu versus obsessam. ciuitatem leuiter progrederetur copiosaq; tũ multitudo exercitus saladini a dextris et a sinistris christianos ꝓtenue nimis infestans sagittis et spiculis tã equos q̃ equites sine intermissione vulnerans in loco arido et in aquoso exercituz christianoz castra locare et tẽtoria figere coegit q prudenter attendens Saladinus sequenti die priusq̃ ad aquas exercitus xp̃ianus peruenire potuisset in tyberiadis ciuitatem cum ordinatis sc̃om militare discipliname acieb; christianoz tam equitib; q̃ equis sitientibus. Saladinus dimicaturus hostiliter occurrit. Erant aũt dies feruentes valde Mense aũt iulio. vij. nonas eiusdem in festo translatõis sc̃i martini anno incarnatõis dominice supradicto. s. Millesimo centesimo octuagesimo septimo tradidit dominus populum christianoruz infinitis pec

catis eorum exigentibus in manibus impiorum a deo ꝙ xp̃iani subito terga dãtes ab inimicis fere omnes a maximo vsq; ad minimũ trucidati sũt vel i captiuitate detẽti in tantã em̃ formidinem et pusillanimitatem humiliauit eos dñs ꝙ vnus ex bostib⁹ versa vice centũ persequebatur ex xp̃ianis. et q̃dam arma sua turpiter p̃jcientes in manibus inimicoꝝ se gratis tradebant facta aũt magna strage cesoꝝ Guido enã rex hierusalem et magister militie templi cũ multis aliis tã maioribus ꝙ minoribus ordinis in captiuitate detentis abiectũ absq; formidine ante faciem subsequentis vt ãt certis iudicijs et euidentibus signis deũ visibiliter offensum agnoscerent et diuine p̃cationis dypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignum salutifere crucis quod die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabili infortunio amiserunt et post paucos dies Saladinus ille inimicus christi non solum ciuitates plures aliaq; loca regni ſ; et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit cuius exadij tota causa fuit. quia vt dictum ẽ tota terra erat facinorosis plena et rarus erat in monasterio et rarior in seculo quez nõ morbis vel luxurie vel auaricie infectis; dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tercius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xp̃i pre dolore post modicũ obijt

Vincunt xp̃iani cruce signati et efficaſ secundum passagiũ ad terrã sanctã sine cõsensione finis capiẽ tñ ciuitas accon.

Enteſimũdecimũnonum bellũ inter saracenos et xp̃ianos accidit ãno dñi Milleſio.c.octuageſimonono. Tempore dementis pape tercij tunc crescente rumore lamẽtabili de terra sancta plenaq; assumpte crucis signo hierosolymã ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorũ et fredericus octuageſimuſoctauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberũ fecit et a piratis et turcis p margaritaz daſſis sue ditionis. fit ergo ingens cõmotio partium diuersarũ gentium per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatẽ. et pisanẽ. archipſules cum magno de ytalia agmine tyrum appulſi sunt. Fridericus imperator fines imperij aggreditur cũ multitudine infinita. de frisia vo et dacia naues. l. de flandrijs quoq; triginta ſeptẽ. de francia etiam campania ꝙplures illustres militie titulis gloriosi etas nulla meminit nec refert hyſtoria tantam motõez populoꝝ. Philippus et Richardus frãcie et anglie reges apud meſanã vix appulſi nõ valentes progredi ibidem hyemarũt ad quos Abbas Joachiz veniens vocatus ab eis de calabria ſiſatatis de futuris respondit ꝙ mare quidem transirent ſed parũ proficerẽt nedũ adeſſe tempora quibus recuperanda foret hierusalem quod et ita contigit Nam ſoluz accon ciuitatem de cursu fere biennio quando ceperat obſideri fuit capta per reges predictos vbi philippus rex francie fuit infirmus et ideo appratu ſuo dua burgundie cõmiſſo rediit a partibus transmarinis. Imperator vero ad quoſdam locoꝝ augusti aduenies repent multitudinem turcoꝝ cũ quibus bellãs triumphauit poſtq̃ fluuiũ quẽdam transiturꝰ mergitur et vix extractꝰ paulo poſt moritur fuit quidam vir magnanimus qui poſt karolum magnũ in geſtorum magnificentia parem nõ habuit cuiꝰ exercitus antiochiam venit vbi dũ fixa corpora reficiunt et epulis intendunt totobuiunt vt de tanto exercitu pauca milia remanerent. Richardꝰ anglie rex poſt multa naufragia rediens per bauſtriã transire ſecrete deliberans a duce captꝰ tradit imperatori a quo p annum detentꝰ exactione maxima redditur ſuo regno.

Vincũt xp̃iani et capitur ciuitas damyata pemptus. lxxx. milibus saracenoꝝ.

Enteſimũuiceſimũ bellum inter saracenos et xp̃ianos accidit ãno dñi Milleſimoducenteſimodecimoſeptimo tẽpore bonorij pape tercij. Tunc congregat exercitus accon cũ regibus hierusalem apri bungarie et ducibus bauſtrie baiuarie frãcie ꝙplumbus et germanis redeuntibꝰ vero bũgaris aliqui egyptũ applicãtes damyatã capiũt pereũtq; tã ferro ꝙ fame octuagita milia saracenoꝝ deniq; capitur cardinalis tẽplariſq; et boſpitalariꝝ totoq; exercitu excepto rege q̃ a cardinali diſcordãs re-

cesserat damyatā q̄ per annū a x̄pianis fuerat possessa pro cor redemptione fuit reddita paganis hoc tempore ab eōdē papa beatus pater noster frācisus regulā p̄firmauit

Vincunt x̄piani peremptis .cc. milibus saracenorū per regem alfonsum octauū in nauibus tholose.

Tentesimū .xx. primū bellū inē saracenos et x̄pianos accidit anno dñi millesimo ducentesimo tricesimo tercio. Tūc predictus rex alfonsus .viij. nepos imperatoris cum regnasset quinq̄ annis videns dāna que saraceni ꝓtinuo inferebant x̄pianis nec tradens oblationi quando fuerat vict? ab illo miramamolim affricano supradicto consilio habito cum magnatibus regni sui diffinitum fuit q̄ melius erat q̄ ponerēt se in fortuna belli q̄ sufferre ꝓtinuo tanta dāna saracenorum et factū est q̄ infans fernādus regis predicti filius mitit ad papā pro cruciata vt succursum haberet pater eius cōtra saracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant .s. vendendi ad destruendum regnū. papa aūt videns q̄ erat iusta petitio concessit et mandauit q̄ predicaretur p̄ omnia regna x̄pianor̄ per annū ante terminum p̄finitū belli affirmati tam p̄ saracenos q̄ per x̄pianos et interim q̄ aux p̄dicabatur predicto habito consilio congregauit rex alfonsus exercitū suū et iuit vt p̄rreret terram saracenor̄ et cepit tunc alcalam et ix urquerā et grandim et cubas et reuersus est in terrā suam ꝓpter tēpestatem byemis. Et tunc in mense februarij cum esset in maiori loco mortuus est filius ei? infans fernand? de quo valde doluit quia vnicus ei erat licz filias haberet et sepultus est in monasterio monialium cuntans burgen. quod dicit? las huelgas. Illud em̄ monasteriū cuz quodā solenni hospitali ꝓpe eū edificauerat predict? rex alfōsus .viij. et mirabiliter dotauit omnibus necessarijs Cum ergo tēpus venisset veniret quo solēt reges ad bella p̄cedere cōgregatis exercitibus suis venit ad ciuitatez toleti vbi inuenit multas gentes cuiꝰ signatas diuersarum nationum et linguarum et tunc etiam accessit ibidem m̄x petrus arragonie cū toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francorum venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites scutiferi et duces regnorum suorum gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portugalia et precepit rex alfonsus q̄ computarent̄ omnes gentes que venerūt extra regnū suū et inuenti sunt .x. milia equitum .c. milia peditum et locutus est virtuosus rex alfonsus cum omnib? capitaneis et principibus oim exercituū et dedit eis omnia necessaria quinimis contenti de eo p̄miserūt sibi q̄ vel vicerent bellū vel morerētur cuz eo Dato ergo solido illis quib? dandum erat datis etiam plurimis armis non habēnbus et bestijs plurimis ad portādum necessaria inuentus est numerus bestiarū .lxx. miliū. Egress? est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune .xij. mensis Junij et appropinquēres ad terrā saracenorum ceperūt statim malagon et calatbranam vetera. Et tūc appropinquauit ibidem rex saucius nauarre cum toto exercitu pertātis suc et inde p̄cedentes venerūt ad locum qui dicat̄ guadabira qui est sub mōte delmuladar et inde accesserunt ad locuz qui dicat̄ laloza ex quo loco viderunt tentoriū ipsi? miramamolim quod erat totū coloris ruber saraceni autem ceperunt totum illuz transitū. et ideo christiani transire nō poterant ad miramamolim sine maximo periculo ꝓpter asperitatez et altitudinem vie. Cuz ergo predicti reges esset in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dñi sub forma pastoris qui dixit regi alfōso q̄ ipe ostēderet ei viam p̄ quā secure possent trāsire et insuper pascua virentia et fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerūt ergo per viaz quā eis ostendit et inuenerūt in altitudine illā quā ascenderūt planitiē magnaz et diuina que dixerat eis angel? dñi. Illuz autē amplius videre nō potuerūt ex quo cognouerunt illū fuisse angeluz dñi. et cuz cognouerunt saraceni q̄ christiani transirēt ad predictū locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi tentorijs suis in loco vnde poterāt videre saracenos et ecōtra manserūt ibi tribꝰ diebꝰ vt requiescerēt modicū a laboribꝰ suis In predictis autē tribꝰ diebꝰ semper tenuerūt saraceni suas acies ordinatas. Die autez dñica hora medie nocis que erat .xvi. dies Julij audita est vox quedam de celo ab omibus existentibus in exercitu christianoꝝ dicens.

franciscus confirmatur.

monasteriū de las huelgas cuz hospitali

Surgite seruí dei armamíni et ite adbellum qua voce ab omnibus audita confortatiſūt nimis perceptis ergo ſalutarib⁹ ſacramētis cū venit lux diei. exiuit exercitus dñi armat⁹ et ordinatus. Saraceni ſimiliter ordinauerunt acies ſuas. Erat autem exercitus eorum octuaginta milia equitum peditum vero nō erat numerus quia nō remanſit aliquod regnum ſaracenorum de quo non fuerunt ibi ſaraceni inter quos erant multi reges et prīcipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamolum fecat fieri circulū magnū q̄ſi currale cōſtructum vndiq⁹ ex hominibus armatis circūligatis catbenis ad crura ne aliquo modo fugere poſſent quor⁹ numerus erat vltra centū milia ſaracenor⁹ nigrorū qui oēs habebant a tergo enſes et lanceas et intra circulum illum erant multi reges et alij magni dñi quaſi triginta milia ad ſeruādū miramamolim. Intra erant etiam ſagittarij innumeri et multitudo arcarum que plene erant ſagittis. extra circulum vero p̄dictum erant tot acies terribiles ordinate q⁹ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo q⁹ nullus poterat numerum exiſtimare In medio vero totius multitudinis erat p̄dictus miramamolim armatus et indutus deſuper quadā nigra almoſia et ſuper illaz alia incōſutilis tenens enſem ad colum et librum alcoranı ante ſe. Cum ergo reges xp̄iani inceperunt mouere ſe ꝓtra inimicos xp̄i ſubito apparuit eis crux pulcherrima in celo multor⁹ et mirabilium colo⁹ quam oēs xp̄iani viderunt vt narrat in cronica ſua rodericus archiep̄s propter quod ſignum oēs xp̄iani fuerunt nimium confortati et fortiter pugnauerunt viriliter et ordinatiſſime in ſaracenos et factum eſt prelium magnum. Die eadē dñica que fuit. xvi. dies Junij et poſt plurimas cedem ſaracenorū confractum eſt currale ex multiplici parte et victi ſunt ſaraceni miramamolim vero cum paucis euaſit. Secuti ſunt aūt xp̄iani tota die et tota nocte ſaracenos fugientes occidentes et vulnerātes eos et reuerſi ſunt in locū belli qui dicitur vulgariter laſſanas. de tholoſa inuenti ſunt mortui ſaraceni. cc. milia de xp̄ianis vero ſolum cc. et. xxv. perſone. et ſteterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu ſuo octo dieb⁹ expoliātes cāpum et tantā multitudinē auri et argēti ibi inuenerunt q⁹ vix poterant ſufficere ad colligendū. vt videret rex alfonſus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbuſtū eſt p̄ter abarijs preparatis in toto exercitu niſi ſolum haſte lancearum et ſagittarū ſaracenorum ſed nec tertiam partē cōburere potuerunt et dedit rex alfonſus regi arragonū tentorium illius miramamolin et p̄cepit dono didaco dño viſcaye q⁹ diuideret campū qui in hunc modū diuiſit dicens. Domine oēs diuitias quas nos et vos milites veſtri habere debemus bui⁹ belli miramamolim eo modo quo ſum intra currale oēs ſunt regeſ arragonū et reges nauarre. Vobis aūt dñe honorem belli do quia vos habere debetis Alij vero gentes gaudeant de bis que habuerunt quod verbū placuit omnibus regibus et p̄ceſſerunt inde eis letitia magna. et ceperunt caſtrum debilkes et ferrabanos et caſtr⁹ quod dr̄ laſnanas de tholoſa. Et inde venerunt baecas et neminē intus inuenerūt Progregientes vo vltra inuerunt in ciuitatem vbetenſam que plena erat ſaracenis fugientibus vltra. xl. milia et obſederūt ciuitatē et breui ſpacio capta eſt ciuitas ſic q⁹ nullus ſaracenus euaſit qui fuerat mortu⁹ vel captiuus vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt et deſtruxerūt ciuitatē vſq⁹ ad fundamentū Quo facto reges arragonū et nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualeſcētes felici expeditione in regna ſua ſunt reuerſi Rex vero alfonſ⁹ cum magna letitia et honore reuerſus eſt toletū vbi magnifice remunerauit et milites ſuos et extraneos. hic magnificus et virtuoſus rex alfonſus. viij. poſt plurima bella et glorioſas victorias cū iret vt ſe videret cum rege alfonſo legionis infirmatus eſt in quodā loco ꝓpe arcueluz qui dicitur garſimun⁹ vbi p̄ceptis ſacramentis et facto teſtamēto felicit migrauit ad dominū ānno. lij. regni ſui et ſucceſſit ei in regno filius ei⁹ henricus p̄m⁹. vij. rex caſtelle Jacet aūt ſepult⁹ in ſupradicto monaſterio monialium burgen. quod ipſe cōſtruxerat. Regnauit aūt rex henricus p̄dict⁹. xij. annis qui ambulās ludēdo cū pueris ſuis in ciuitate palen. caſu percuſſa quadā tegula cecidit et percuſſit regē in capite de quo mortuus eſt et ſepultus eſt in predicto monaſterio burgen. apud fratrem ſuū infantē fernādū et ſucceſſit ei in regno rex fernādus filius regis alfonſi legiōis et dñe beringarie filie

as naues de tholosa.

henricus mort.

upradicti regis alfonsi nepotis impatoris sqz predictus rex bannicus nō reliquit ꝓles et in hoc rege fernando mortuo patri suo regni legionis cōiuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

Vincunt xp̄iani et capitur regnū maiorizay per regem Jacobū arragonie.

Enteſimumuiceſimūſcōm bellum inter ſaracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Milleſimoducenteſimo triceſimo tēpore gregorij pape.ix. Tunc Jacobus rex arragonū congregato claſſe ſua p mare venit ſuper maioricā et deuictis ſaracenis cepit ciuitatem et totū illud regnū.

Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas valentie per regem Jacobum arragonie.

Enteſimumuiceſimūtercium bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno dñi Milleſimoducenteſimotriceſimooctauo. Tunc Jacobus rex arragonū congregato exercitu ſuo venit ſuper valenciam et obſedit et cepit eā pluribꝫ bellis ſaracenorum deuictis.

Vincunt ſaraceni vaſtatis plurib⁹ prouintijs.

Enteſimūuiceſimūquartum bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit circa annuz domini Milleſimū ducenteſimūquadrageſimūſecūdū. tēpore celeſtini quarti tunc tartari cum magno exercitu bunganā et poloniā vtrāqz armeniā maiorez et alapiā vaſtant et vſqz ad fines germanie peruenerunt. Cū aūt timerent reſpōſum habuerunt et dictum eſt eis. Ite ſecuri quia ſpūs diſſidij et incredulitatis et diſcordie precedunt vos. ſicqz factum eſt. Ante.n. introitum eoꝝ rex principes clerus et populus diſſedebant. et ideo in introitu eoꝝ parare ſe nolebāt et cum tartari ſe defenderent per regnū bungarie timore ꝑfuſi fugerunt et multa milia būgeroꝝ ſunt occiſa.

Vincunt xp̄iani cruce ſignati et capitur ciuitas damiata per regem francorum ludouicum.

Enteſimumuiceſimūquintum bellū inter ſaracenos et chriſtianos accidit anno domini Milleſimoducenteſimoquadrageſimonono. tempore Jnnocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui poſtmodū fuit ſanctus et canonizatus zelo fidei ſuccēſus tribus fratribus ſuis cruce ſignata et cōgregata magna claſſe nauigans per mare applicuit portuz ciprī vbi byemauit. Jn ſequenti aūt vere veniens damiatā litora nili plena ſaracenis inuenit defendentibus ſibi terram ſed bellans cuz eis viriliter cū baliſtis fugauit et terruit eos ad eo ꝙ ciuitatem munitiſſimā liberā dimiſerunt fugientes quam rex et ſui mirantes intrauerūt eſtate ac ſequēti byeme tenuerunt.

Vincunt ſaraceni et captiuatur rex francorum ludouicus cū fratribus ſuis.

Enteſimumuiceſimūſextum bellū inter ſaracenos et xp̄ianos accidit anno domini Milleſimoducenteſimo quinquageſimo. Tunc predictus rex ludouicus cum exercitu ſuo contra ſoldanum babylonie egreditur ſequens predictum nili aluium videlicet ſaracen⁹ prelian cuz eo formidantes tranſitum preduſerunt ſed robertus frater regis ſuſpicans ꝙ eodez curſu vltima reſponderent primis in quadam aggreſſione villam occupat almoſeraz vbi inito certamine ſaraceni plurimos punūt chriſtianos. Jnter quos frater regis fuit perditus nec inuentus. Conſequenter regis exercitus tanto fuit ſubiectus infirmitatibus ꝙ coꝛ & alij armis non vſi aſſumebantur ad excubeas et diurnas cuſtodias loco egrotātium dominoꝝ quod ſaraceni preſentiētes regem inſequuntur et in quodaz loco interclusum cum fratribus ſuis karolo et alfōſo capiunt et alios plures interficiunt et plures retinent captiuos ſed tractu habito cuz ſoldano rex cum captiuis magna intercedente pecunia liberatur et damyata redditur ſaracenis ꝓpter quam pecuniam ſoldan⁹ fuit poſtea a ſuis interempt⁹ vaſallis et damiata dirupta nec ad manus uerato peruenit chriſtianorum. Rex vero ad ciprum rediens Acconen. vero quinquennio illis manſit in partibus multaqz loca munijuit et captiuos plurimos redemit.

Quo tēpore facta est subito crucis signatio pastor illorum et puerorum in francia vsq; ad numerū crater. xx. milium dicentium se angelos vidisse et ad vlascendū regem mis sos esse. Inter quos aliqui magistri voca bantur signantes more eorū aquā benedi centes matrimonia cōiungentes religiosos vero et clericos spolientes interdū verberan tes et interdū occidētes et nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legio nes ad diuersos portus maris. s. mersiliam et brandusiā peruenientes inanes et vacui redierunt sic q; in breui tēpore vt fum⁹ euā nuerunt. ferebatur aūt q; vetulus de monte qui arfacades dicitur a puericia duos cleri cos sasmannos in carcere detinuerat nec vn q; eos dimittere voluit donec ab eis vt re gni francie pueros sibi adducerent firmā p̄ missionē accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibus dā falsis visionū nu moribus atq; p̄missionibus ad se cruces si gnandos elegit.

Vincunt christiani cruce signati et fugan tur saraceni et tyranni de patrimonio eccle

Ente simū uicesimū septimus bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo ducentesimo sexagesimotercio tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patri monium ecclesie. s. regnum cecilie exercitum magnū saracenorum in eundem patrimoni um introduxit Sed predictus papa vrban⁹ quartus per crucem signatos victoriam re portauit et de patrimonio ecclesie ipsq; fu gauit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie predicti regnū cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas murci enen. per regem Jacobum aragonie.

Ente simumuicesimū octauum bel lum inter saracenos et xp̄ianos ac cidit anno domini Millesimoducē tesimo sexagesimoquarto. Tunc iacob⁹ rex aragonum congregato exercitu suo aduersa tem murcie saracenorum qui rege castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit

Vincunt xp̄iani occisa multitudine sara cenorum per infantem alfonsum filium re gis fernandi secundi.

Ente simumuicesimū nonum bel lum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimodu centesimo sexagesimoseptimo. Tunc predi ctus rex fernandus secūdus octauus rex ca stelle anno regni sui. xv. precepit filio suo in fanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram auitans cordubeñ. et cepit plonam et venit contra terram byspaleñ. et zenseñ. et destruxit quicquid inuenit figitq; tentoria sua super ruinam guadalete. Rex vero sara cenorum abēbuccum hec sciuit conuocauit clamoribus totam terram et venit ad locum dexerit posuitq; regale suum inter villas et christianas fecitq; septem acies in quarum qualibet adminus erant mille equites. pe ditum vero non erat numerus christiani ve ro etiam ordinauerunt acies suas et inuenti sunt mille equites et duo milia peditum du cebant aūt secū quingentos saracenos quos captauerat bos statim decapitauerunt. com missum est ergo bellum asperrimum inter vtros; et cuius adiutorio altissimi et sancti apo stoli iacobi qui apparuit xp̄ianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerūt mortui ex eis q; non fuit numer⁹ eor⁹ estimatus.

Vincunt saraceni et capitur antiochia p̄ soldanum babylonie.

Ente simumtricesimum bellum inē saracenos et christianos accidit an no domini supdicto Millesimo. cc. sexagesimoseptimo. Tunc enim soldanus babylonie valitata armenia antiochiam ob scuit quam post aliquos dies captam occi sis et captiuis viris et mulieribus in solitu dinem redegit.

Vincūt xp̄iani et capitur vbeda per regē fernandum secundum.

Ente simumtricesimumprimum bellū inter saracenos et xp̄ianos

accidit anno domini Millesimo. cc. lxix. Tunc predictus rex fernandus scōs octauꝰ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedā cepitq; eā viribus et reuersus est cū honore in ciuitatem toleti.

Vincūt christiani et capitur carthago ac efficit̄ tributariꝰ rex Tunici regno francorū.

Entesimū tricesimū secundū bellū inter sarracenos et christianos accidit āno dñi Millesimo. cc. lxx. Tūc supradictus rex francoꝝ ludouicus non tertius laboribus preteritis et expēsis de quibus supradictū est Johannesq; comes nouemensis philippꝰ et petrus liben eius pictauie frater eiꝰ atrebatensisq; et britanie comites theobaldꝰ rex nauarre multiq; milites atq; plebes et ecclesiarū prelati venūt ad mare. vi. kal̄. Julij ab aquis mortuis incipiunt nauigare insidiisq; eis consiliū vt regnū tonicij quod transfretantibus dabat xp̄ianis impedimentū primo subijcerūt sue potestati. Eodemq; mense circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsus sarracenis littꝰ tuenib⁹ applicuerunt et ciuitatem capiūt in instanti. ac castra p̄ tonicij posuerūt quā cum p̄ menses obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sicq; filiꝰ regis comes nouemen̄. Johānes et post eū legatꝰ cardinalis ep̄us albanen̄. obierūt Deinde benedictꝰ rex ludouicus in vigilia sancti bartholomei obiit videsq; exercitus xp̄ianoꝝ q; tute nō valebat hyemare in p̄ubus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie et christianis captis libere dimissis et sicq; fides xp̄iana per p̄dicatores et minores liberetur predicaretur remeauit.

Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas corduben̄. et plura alia loca per regem fernādum scōm et remittunt̄ cāpane ad scm̄ Jacobū.

Entesimum tricesimum tercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo. cc. lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiens seruire xp̄o congregauit exercitum suum et venit super ciuitatē corduben̄. obsediteq; eā et post multa bella data est sibi ciuitas et tūc virtuosus rex fernandus remisit campanas ad ecclesiā sācti iacobi quas duxerat almanzor sicut supradictū fuit. Post hec cepit Arionam et pegalgatar et metixar et chartenam cepit etiā illoram quam ignibus cremabat et obsedit granatam p̄pter quod rex granate factus est eius vasallus tributarius et tradidit tunc regi fernando gibeltū deinde cepit carmonā et cōstantinā et acalamdelno.

Remittūtur cāpane ad ecclesiam sanct̄. iacobi.

Vincūt saraceni et p̄ditur trypolis ciuitas

Entesimum tricesimū quartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. cc. lxxxix. tempore Nicolai pape. iiij. qui primo fuerat generalis ordinis minorū. Tūc soldanus babilonie congregato magno saracenorum exercitu tripolim ciuitatem obsedit et dum letanie fierent sancti marcij capta fuit ciuitas occisis captiuisq; xp̄ianis pluribus christianitatis nomen deletum fuit in eadem.

Vincūt xp̄iani et capit̄ ciuitas byspalen̄ per regem fernandū secundū.

Entesimum tricesimum quintū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo. cc. lxxxix. Tunc predictus rex fernandus secūdus octauus rex castelle considerans q; ciuitas byspalen̄. erat de principalibus mundi quia receptaculum terre et maris desiderio magno concupiuit habere illam. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti precepit sibi q; statim congregaret maiorē classem per mare quam posset et veniret sup ciuitatem byspalen̄. et factum est ita. Rex vero per terram cū exercitu magno venit et sic per mare et per terram obsessa est predicta ciuitas byspalen̄. xvi. mēsibus in quib⁹ fuerunt bella multa in aqua et in terra et effusus pluribus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cū essēt nimis cōtinuo angustiati tradiderūt regi fernādo nobilissimā ciuitatē yspalen̄. expacto q; ext̄ haberent ois bona sua. Intrauit aūt p̄dictā ciuitatē.

este remó es el q: do usó fr̄e de burgos y esta entelado en vulto grā de depie q̄ esta cabeto zmt alapuerta q̄ es la claustra del mon terio y otra almira ena q̄ ella esta d. xtiq

virtuosus rex fernandus scōs in die sancti clementis āno dñi Millesimo. cclxxxx. Et post hec lucratus est villā que dicitur xeres delafrontera et medinā delalbobera et alcalā delos gonzales et beier et calis et sant lucar de barra meda et archos et libuxā et oia alia vsq; ad mare octo ānis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria saracenoz q; nō venit in castellā et post q; lucratus fuit ā uitatem p̄dictā yspalen. ordinabat iā transire in affricā et multi reges affricani concordauerāt se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in p̄dicta cuitate yspalen. et sic videns se infirmū et declinantē ad mortē vocato ad se filio suo infanti alfonso primogenito quē habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei Ego dimitto tibi terrā citra mare lucratā vel tributariā et si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto eris tal' sicut ego et si plus acquisieris eris melior me. et si de hoc aliquid p̄dideris nō eris talis sicut ego Et data bñdictione p̄dicto filio suo alfonso facta cōfessione et ordinato testamēto petijt corpus dñicū. Et factum est cū quidā religiosus intraret ad eū cum xp̄i sacratissimo corpore in manib⁹ suis videns virtuosus rex p̄cepit se expoliari vestibus regijs et indui alijs vestimentis pauca valoris descenditq; de lecto in terrā cum maxima humilitate et genib⁹ flexis super terrā restē quādā ligauit ad guttur suū et accepta cruce in manibus suis adorauit eā lacrimosis gemitib⁹ et dicendo verba magne fidei et deuotōis. Quo facto petijt venā ab omnib⁹ circūstantib⁹ et cū oēs ei pepcerūt recepit corpus dñicum cū magna reuerētia et dei timore. et cē receptus iterq; esset in lecto mandauit sacerdotibus q; cantarēt letaniā et te deū laudam⁹ et sic tenēs candelā incensam in manib⁹ feliciter migrauit ad dñm āno dñi Millesimo. cc. xcij. Regnauit. xxxv. ānis et sepult⁹ est honorifice in ecclesia maiori yspalen. Et successit ei in regno vt dictū est filius eius alfōsus. ix. qui fuit. ix. rex castelle.

humilitas Regis

Vincunt xp̄iani et capiunt plura loca per regem alfonsum nonū.

Entesimūmcesimūsextū bellū int̄ saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. cc. xcvi. Tūc p̄dictus rex alfonsus. ix. congregato exercitu suo venit in terram saracenorū et obsedit quādā villā que dicitur texeda et cepit. post hec cepit villam cenicensez bis cepit etiā in eblā et algarbuz et gibraleō et buelmā et sepiā et morā et alcabum et castrū marī et tamrā et farū et laule et edificauit de nouo villā regalē. Regnum etiā murtie quod ab ei⁹ subiectiōe fuerat eleuatū iterū sibi subiecit. Ipse etiā obsedit alizirā per terrā et per mare multis diebus et posuit ducē sui exercitus infantē petrū filiū suū et ñ fuit ꝓsecut⁹ finis q; soluta fuit classis marīs p̄ saracenos vltramarinos. q; q̄dā astucia nouerūt galeas et naues xp̄ianorū esse vacuas ꝓp̄ infirmitates inualescētes erāt fere oīes xp̄iani in terra cū infante petro. subito ergo irruētes saraceni occiderūt paucos infirmos quos inuenerūt in galeis et sic breui spacio soluta fuit classis xp̄ianorū ꝓpter quod infans petr⁹ cū exercitu suo habuit dimittere obsidionē cū per mare libere saraceni mitterēt iā prouisiones in ciuitatez. Predictus rex alfonsus. ix fuit tante magnificētie q; veniente ad eum quadā impatrice cōstātinopolitana vt eā adiuuaret ad redimēdum marītū suū impatorē quē captiuū tenebat soldanus babylonie et erat p̄cium. l. quantala argenti cuius p̄cij duas ptes tenebat imperatrix quarū vnam sibi dederat papa. Aliā vero rex francoz. Ipse solus soluit totā redemptionē eo pacto q; restitueret pape et regi francoz partes quas receperat ꝓpter quod regnū tunc remansit in magna paupertate. Fuit etiaz tante fame q; mortuo imperatore almanie fuit electus in imperatorem in discordia tamen. de qua electione fuit certificatus per litteras pape et per ambasiatores almanie. quia tamen multuz tardauit in dispositione in viam vt pacificaret regnum suum licet amperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanorum et de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est cum esset prope auisionē vt succurreret regno suo quia hic fuit rex magne sapientie et fecit librum qui dicitur lacpertidas. Unde regitur regnuz castelle et est originale in camera regis sicut ego vidi: Et vtinaz bene attenderent reges successores et attenderēt et executōni mandarēt ordinez reginiinis illius libri q; si hoc fieret crederē nullū regnū xp̄ianoz i regine regno

villa regalis de nouo edificata

magnificentia regis

las partidas

castelle equisparī. habundantia nō et delitie rerum huius regni et inordinata cupiditas tyrannorum ponunt velamē ante oculos p̄sidentium vtnō solum p̄dictum libū sed nec bonorem legis ꝓprie attendāt. et ideo semp vacantes in abyssō cupiditatis et discordie nullū regnū fere xp̄ianoꝝ ē sic in bono regimine ordinatum sicut est regnum castelle.

Vincunt saraceni et occiditur don⁹ ramirus per abenyncaf regem vltra mannū.

Entesimūtricesimūseptimū belluꝫ inter saracenos et xp̄ianos accidit circa idem temp⁹. Cum cū predict⁹ rex alfonsus nonus recessuꝫ a regno ad imperū suscipiendū et dimisisset regnum sub domino filij sui infanto fernandi tunc abenyncaf rex vltra mannus transiuit mare cū multitudine graui vocatus et inuitatus per regem granate don⁹ minimus aūt presidebat in frontaria et notificauit p̄dictū transitum infanti fernando et interꝫ ipse occurrit cum gentibus frōtarie saracenis ex pte eorum erant aūt pauci xp̄iani in comp̄atione porcorum saracenoꝝ. sed quia videbant se iam acies adinuicem ne forte dicerentur ꝙ fugiebant Inuerunt viriliter in saracenos et mortui sunt plures ex vtraq; pte. Cecidit etiam ibi predictus p̄ses donus numus cuius caput abscisū misit abenyncaf p̄sentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

Vincunt saraceni et occiditur infans saucius archiep̄s toletanus.

Entesimūtricesimūoctauum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit paucis elapsis diebus post p̄dictū bellum. Cum cū per totū regnū castelle diuulgaretur ingressus p̄dictus saracenorum oēs preparauerunt se vt irent ad frontariaꝫ Inter quos primus qui accessit fuit infans saucius archiep̄s toletan⁹ cū aliquali multitudine militū xp̄ianoꝝ et quia fuit sibi nūciatum ꝙ multitudo saracenorum ꝓpe montes cū p̄da magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant sed ipe cū suis occurrit saracenis et bellauit cum eis. Sed qz saraceni incōparabiliter erāt multi vicerūt xp̄iani et captus est p̄dictus archiep̄s et denudatus lancea occisus est et abscisum caput ei⁹ et manus dextera in qua adhuc tenebat de morte p̄dictoꝝ duoꝝ sz domini numi et archiep̄i toletani valde doluit p̄dictus rex alfonsus audiuit eīm coꝝ mortez cū esset in via imꝫij et ideo venens guerā magnā fecit saracenis. Regnauit. xxxij. ānis et abstulit sibi regnum in vita filius ei⁹ sancius ꝓpter qō maledixit eum verūtamen in morte reuocauit maledictionē suaz et dedit litteras sigillis aureis sigillatas pro quitatibus villis et castris ne posset annotari de p̄ditione post ei⁹ mortem quia cleuauerunt se contra eū Legit etiā in cronicis ꝙ dicebat alfons⁹. ix. dixit quandā blasphemiā cōtra deū. s. ꝙ si ipse fuerat cū deo quō mundum creauit ꝙ multi de fact⁹ qui ibi fuerūt facti nō transisserent. ꝓpter quod verbū cum die q̄dam oraret in oratorio suo añ ymaginē virginis apparuit sibi angelus ex parte dei et reuelauit sibi sententiā mortis p̄fixo sibi termino ab illa die vsq; ad. xxx. dies inclusiue et factum est sic qm̄ in p̄fixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepult⁹ fuit apud patrem suū regē fernandū in ecclesia maiori byspalen. et successit ei in regno sanct⁹ fil⁹ eius decimus rex castelle qui regnauit. ix. ānis nihil fecit contra saracenos. Et successit ei in regno fernādus terci⁹ fil⁹ eius vndecimus rex castelle q̄ regnauit. xv. ānis et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit qa precepit occidi duos scutiferos de camayal et non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniusticiam citauerunt regem vt cōparet coram deo infra. xxx. dies ad dandū rationem huius iniusticie et sic factum fuit qz in p̄fixo termino mortu⁹ est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater ei⁹ ceperat alcādete quaz obsessam tenuerat plurimis diebus et successit ei in regno fil⁹ ei⁹ alfons⁹. x. rex castelle. xij. Jacet aūt sepult⁹ predictus rex fernād⁹ teraus in ecclesia maiori cordubē.

blasfemia

citatur rex coram deo

Vincunt saraceni et p̄ditur ciuitas acon.

Entesimūtricesimūnonū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. ccxa. Tunc acconno bilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur

xiiij. kal. Junij, ocasis plusq̄. xxx. milibus xp̄ianorū vtriusq; sexus. Causa autē amissionis predicte ciuitatis dicitur dñoz et nationum diuersitas facientiuz ibi contrariaz voluntatem.

Uincunt xp̄iani et capitur insula rodi ac destruitur ordo templanorum

Entesimū quadragesimū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. ccc. xc. tēpore clementis papē quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xp̄iano in festo assumptionis beate marie virginis Insulaz rodi capiunt que caput est vtarianarū insularum et ex tunc redacta fuit sub dominio xp̄ianoz Inde aptus apparuit in terram sanctā transitus xp̄ianis sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templanoz quia in sua ꝓpbana ꝓfessione abnegabant xp̄m et expuebant super crucem in obprobriū crucifixi et adorabant diabolū sub specie cati sicut plures de maioribus eoz confessi fuerunt

templarij

Uincunt xp̄iani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum

Entesimū quadragesimū primum bellum inter saracenos et xp̄ianos fuit circa annuz dñi Millesimo. ccc xiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernādi tercij p̄dicti sub tutoribus positis q; paruulus. Tunc infans petrus auūculus vnus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbetēn. et cum esset ibi die martis nona die mai bono mane apprepiquauit ibi militie regni granate. Infās vero petrus confisus de adiutorio altissimi exiuit ad eos et factum est plū magnū iz victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et q̄rāt inter eos boies signati et magni domini et secutus est fugientes saracenos per quinq; leucas occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calmil et albanar cepitq; eos et reuersus est cū honore in ciuitatē cordubēn.

Uincunt xp̄iani fugato rege granate et pluribus cesis saracenis per dominum iohannem manuel

Entesimum quadragesimū secūdū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. ccc xliij. Tunc dñs iohannes manuel super p̄dicto regi alfonso. x. et. xij. regi castelle cum esset in frōtaria granate Audiuit quomodo rex granate mittebat quendā saracenum qui docebatur bosom cū tota sua potestate contra ciuitatem cordubēn. et q̄ destrueret totam terram vsq; ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito p̄dictus domin⁹ iohannes manuel cum exercitu suo et cum magistris ordinū et ꝓsilijs frontarie et venit ea die vsq; ad flumē quod dicitur gnadelquenir et ibi fuit factum graue bellum. Et inter vtrosq; victus est bosom et plurimi saraceni trucidati q̄ cum rex alfonsus sciuit gaudium est valde de victoria habita dixitq; se voluisse in predicto bello

Uincunt xp̄iani et soluitur classis saracenoz per alfonsum infre admirandū maris

Entesimum quadragesimū tercium bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi millesimo. ccc xvij Tunc dñs alfonsus infre admiranduz maris militans supradicto regi alfonso cuz sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis et cum octo nauibus bellauit cum. xxij galeis saracenorum deuicitq; eos et cepit. iij. galeas et submerse sunt in aqua quatuoz et captiuati sunt ac mortui quasi mille ducenti saraceni.

Uincunt xp̄iani et occiditur infans picato cum multitudine saracenorum.

Entesimum quadragesimum quartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. ccc xxx ix. Tunc infans piraso filius regis belamarin transiuit mare cum septez milibus equituz et triginta milibus peditū vt destrueret terram christianorum. Sed cū magister de alcantica et gunciuslaus martini de oueto hoc nouerunt coniunctiq; fuerunt cū gentibus ciuitatis byspalēn. et sentiēn. q̄

occurrentes predictos sarracenos cū duob⁹ milibus equitum et.ccc. peditibus inuerūt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni predicto infante pica/to et quasi omnib⁹ alijs sarracenis qui cum eo transierunt.

Vincunt sarraceni et occiditur alfons⁹ in/fre admurandus maris.

Ente simū quadragesimū quintum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. ccxl. Tunc dñs alfonsus infra admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum coram aliezira et permittente deo victi fuerunt xp̄i/ani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galie et sex naues mortuus q̄z est ibi am mirādus et maior pars xp̄ianorū.

Vincunt xp̄iani cesa innumero multitu/dine sarracenorū et fugatis regibus bena/manni tunicas et bugie p̄ regē alfonsū nonū

Ente simū quadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christia/nos accidit anno dñi supradicto.

Tunc enim in mēse may incepit rex balma rim cum exercitibus suis transmare mediterraneū cū quo veniebant rex tonisu et rex bugie durabatq̄ transitus eorum vsq̄ in finē octobris. Numerus autem equitum qui trā/sierunt fuit vltra octuaginta milituz peditū autem p̄pter eorum numiam multitudinem non erat numerus et tunc perierunt omnes xp̄iani qui erant in. xi. galeis et vna naui coram carifa cum tempestate maris tenentes predicti sarraceni obsessam p̄dictam villā ab ingressu mēsis augusti angustiātes eā sine intermissione. Venit etiam in eor aduitorium rex granate cum septez milibus equitū et peditum maxima multitudine obsedentibus ergo predictis regib⁹ sarracenis carifaz venit vox hec ad regem alfonsum nonū. xij. regem castelle p̄dictum et ad regem alfonsū portugalie qui diuina clementia in vnuz cōgregati cum. xij. milibus equitum et. xx. milibus peditum venerunt vt succurrerent predicte ville obsesse eorum puenerūt ad vadū carifemiserūt in nocte ad p̄dictā villā obser/uantes decrementa maris quingentos milites qui exeuntes ab aquis per horaz maris transeuntem intrauerūt nocte carifam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni acebus suis ordinati ad transitum p̄dicti vadi et inceperunt bellū cū xp̄ianis quibus bellantibus exierūt xp̄i/ani qui erant in p̄dicta villa cum introcūtibus et inuerunt intentoriis sarracenorum occidentes et expoliantes totū regale eorū q̄ non erant qui resistirent eis Quod audiens rex almoafen cū alijs regib⁹ et sarracenis vt succurrerent vxoribus suis et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero xp̄iani cuz exercitu suo dicentes fugiunt dederunt poſt eoz terga et sic placuit altissimo q̄ sarraceni victi fuerunt et fugientes tot fuerūt mortui ex eis q̄ non est aliquis qui posset eorū numeruz estimare et mortua est ibi bestia vxor regis belamarum et ipe rex fugit in altezerā in quadā equa que non bibebat nisi lac camelorum et comedebat annonā mūdatam et paleas mundatas que sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas. et expoliantes xp̄iani tentoria sarracenorū et campū inuenerūt tantum de auro et argento q̄ non est alius qui excogitare posset. fuit etiam captus infans abenamar filius regis benamarin et eductus est ad regem alfonsum habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis sarracenorū in signum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suum dño pape bene/dicto .xij. misit quod vsq̄ in hodiernū diem in capella pape cammone cōseruatur. Fuit autem predictū in die oīm sanctorum anno quo supra. et reuersi sunt p̄dicti reges xp̄ia/ni in regnis suis cum magnis diuitijs et bonore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de benacayre que nūc dicit alcaria real cepitq̄ eā et loco/mō et carcaboy et priego et rute et benamiri matreya que a magnis tēporib⁹ fuerant sarracenorum

Vincunt christiani et soluitur classis magna sarracenoz sub rege alfonso quarto.

Ente simū quadragesimū septimuz bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit āno dñi millesimo .ccxlij. Tunc bellauit classis christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta duarum galiaz et .xxx.

equa nō bibes mīsi lac

nauium cū classis saracenoꝝ que erat galia rum et nauigeoꝝ que dicuntur lenōs. xcvi. ducebant etiam saraceni multitudinem ca/ praruꝫ sed domino cooperante victa classis castelle et soluta est classis saracenorum sub mersaq; sunt in mari. xxxvi. galee saracenoꝝ et ceperunt xxij. Alij vero fugierūt pcnerūt q; i bello nauali vltraq;. xx. milia saraceno rum. Eodem etiam anno bellauerunt galic xp̄ianorū cum. xij. galeis saracenoꝝ que fe/ rebant victualia aliezere victiq; fuerūt sara/ ceni et soluta classis eoꝝ.

Vincunt xp̄iani et capitur aliezira per re/ gem alfonsum quartum.

Entesimū quadragesimū octauum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dñi millesimo. cc. xliij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. et rex. xij. castelle volens augmentare in corona regni sui. attendens etiā quomō gibraltar fuerat sua et steterat super eā cum maximis labori bus et expensis nec potuit eaz recuperare p pter mala et damna que sui vasalli et nata/ les in regno suo faciebant volēs quasi emē dā accapere p gibraltar. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terraz saraceno ruz et obsedit aliezirā et vt leuius eā accapet feat ppe eē aliā villā et arcūdedit eā muro ac populauit eam et vocauit eam aliezeram nouā quo facto elapsis. xx. mēsibus sue ob sidionis in vigilia oluarū. xxvij. die marcij cepit aliezyram eo pacto q; dimitteret sarace nos exire salua eoꝝ vita. Et sequenti anno dñi Millesimo. cc. xlviij. fuit prima pestilen tia in regno castelle et qz babuta aliezira vi/ dit ad oculum p̄dictus rex gibraltar qui sua erat et conatus fuit reducere eam ad regnum suū si posset. Ideo collecto exercitu suo ma gno obsedit eam per mare et terrā anno dñi Millesimo. cc. xlix. Et sequēti anno qui fuit annus iubileus cum predictus rex teneret p dictam villam obsessam in die venens scā xxvi. die marcij. cuz esset in plano prope ma re fuit ibi propinatū venenū et mortuus est ibidez et vbi p̄duo illa tractata fuit nun q; amplius nata fuit boba neq; nascet vt nar/ rat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ec/ clesia maiori cordubē. regnauit. lx. annis et successit ei in regno petrus filius eius. xiij rex castelle Iste fuit vir sanguinū et amicus saracenoꝝ quem occidit rex bennus scōus in montiel et successit in regno.

Vincunt saraceni et perditur aliezira.

Entesimā quadragesimūnonū bel lum inter saracenos et christianos accidit anno dñi millesimo. cc. xlx Tunc rex machomat granate congregato exer citū suo venit super aliezirā et obsedit eaz et vndiq; anguistians sine intermissione cepit eam die lune que fuit. vi. augusti occasis plu ribus xp̄ianis. Et deinde anno dñi Milles imo. cc. xxv. destruxit eandem villā vsq; ad fundamenta p̄dict⁹ rex machomat granate

Vincūt xp̄iani et soluit classis saracenoꝝ

Entesimū quinquagesimū bellum inter saracenos et christianos acci/ dit anno dñi quo supra. Tunc enim in mense septembri sequenti quidam capita neus qui dicebatur mucerieo bellauit vir/ liter cum classe saracenorū que exibet de a liezira et ducerent ibi vxores suas et pempt ibi plurimis saracenis victoria habita solu ta fuit classis saracenorum.

Vincunt saraceni et perditur vtrera et ma chena.

Entesimū quinquagesimū primuz bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno quo supra. Tuc rex gra nate collecto exercitu suo cepit vtrerā et mar chenam et deduxit secū plurimos captiuos Subsequenter anno dñi Millesimo. cc. xlx die lune. x. may fuit eclipsis solis et sequēti die martis mortuus fuit p̄dictus rex benn/ cus secūdus. ix. rex castelle in sancto dñico de lacalcada et licet fuerit sepultus primo i ciuitate burgen. finaliter tñ deductus est to/ letum et ibi est sepultus in eccia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosum fecit contra saracenos. Regnauit. xiij. an/ nis et successit ei in regno iohannes fili⁹ ei⁹ primus qui fuit. xv rex castelle bicenā nihil famosum fecit ptra saracenos. Fuit victus a portugalie exercitu in bello quod dicitur de aljubarota anno dñi Millesimo. cc. lxxvij.

Intrauit regnuz castelle dux de albencastre cum duxissa vxore sua filia regis petri prete dens habere regnum. Intrauit etiam cum eo rex portugalie et subsecuta est pax anno dñi Millesimo.cclxxxviij.quia tradita fuit in vxorem dña katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendã equũ in alcala de benenares cecidit equus super eũ et occidit eum anno dñi Millesimo.cccc.regnauit.xij.annis et successit ei in regno predictus rex henricus scõs filius eius cuz essz etatis ix.annoz hic fuit.xvi.rex castelle.

Vincunt xpiani emptis duob9 milib9 saracenorum sub rege henrico tercio.

En esimũ quinquagesimũ secundũ bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini millesimo.cccvi. Tũc cum esset firmata treuga predicti regis henrici tercij cum yncas rege granate facta fuit per saracenos qui venientes ad villam que dicit quesada ignibus eam cremauerunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manuel que et didacus saucij de benandes et alfõsus de aualos et in baeca erat seneschall9 et alij multi milites xpiani qui simul congregati egressi sunt õ saracenos et acceperũt ãterio ritatem eorum qui recedebant cũ preda bellauerunt cum eis in campo quod dicitur delos colciares. et licet numerus saracenoz esset.vi.milia equitum et.x.milia peditum xpianoz vero vsq ad numerum mille ducẽtorum equitum et peditum concessit de9 tñ victoriam xpianis trucidatis ex saracenis quasi duobus milib9 de xpianis vero mortui sunt quasi.c.inter quos mortuus fuit senescallus et dñs alfonsus deaualos capitaneus comitis stabilis castelle et dñs martinus lupi de aualos. Regnauit predict9 rex henricus tercius.xvi.annis et mortuus est ac sepultus in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissimus beati patris nostro francisco intantũ vt arma regia cordis minorum circundaret et fuit de iusticia laudatus successitq ei in regno filius eius iohannes.ij.qui fuit.xx. rex castelle.

Vincunt xpiani et capitur cepta p regez Johannem portugalie.

Ntesimumquinquagesimum tercium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cccix. Tunc rex iohãnes portugalie cũ haberet quinq filios scilicz duarte qui post eum regnauit petrum henricum iohanem et fernandum quoz desiderabat facere milites infantẽ petrum et henricum quia erant iaz in etate ad militiaz dispositi. Et cum magnaz festiuitatez ordinaret in vlixbona ciuitate a suum desiderium implendum consilio cuiusdaz numeratoris predicti regis in aliud est mutatum quia affuit q cuz illa pecunia q in illis festiuitatib9 exponeretur pauca addita alibi possent infantes effici milites cũ magno dei seruicio et honore grandi regie dignitates et filiorũ suoruz quod exposuit de captione cepte vel alicuius alten9 ville mantine in affrica placuit regi consiliũ et approbatum est ac celeri expeditione negocij decimi vsus est predictus rex duplici autsatione quia primo misit ambasiatores suos p duas galeas in cecilias sub colore trac9 matrimonij qui cuntes et redeũtes expoliauerũt diligenter ciuitatem cepte intrãtes in eam cũ securitate ac si vellent solaciari et modicuz a laboribus maris recreari. Qui redeũtes ad predictum regem nũciauerunt omnia quõ erant disposita in predicta ciuitate. Secũda autsatio fuit. quia habita predicta cognitõe ne ea que fieri debebãt cognoscerent q esset contra eos misit continuo ãbasiatores suos propter aliquas causas ad defastendum ducem britanie et erat secretum q predictus dux acceptaret defastationem illam certificatus q non erat regis intentio ire contra eum sed in alias partes vbi esset magnum seruicuz dei Acceptauit ergo predictus dux et redeuntibus ambasiatoribus exposita acceptatione statim diuulgatuz est quomõ rex volebat ire contra ducez britanie et parata est magna classis in qua fuerunt cum rege et filijs fere lx.milia pugnatorum in quoruz recessu ab vlixbona ciuitate facta est magna pestilencia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus est eclipsis solis magnus propter que signa multi timuerunt sz tubis acclamantibus statim omnes classez intrarent animati per regem et venerunt ad finem sancti vincencij et miserunt anchoras suas in terra farez qui loc9 est regni algarbij

portugalie et ibi exeunte rege cum filijs suis duarte petro et henrico quia alij remāserāt in regno cuz essent paruuli cuz alia filia sua que nunc est ducissa burgundie et audiuit missam in ecclesia sancte marie predicti loci qua audita expositū est de publico quomō via sua erat contra saracenos in cepta erant enim primo admirantes cum viam oppos' tam ducerent duci britanie. Ingressi ergo sunt dassem iterum eleuatis velis prospero vento venerunt ante ceptam paucis diebus licet distare fere per.l. leucas et sic accedētes circuierunt montem almiue qui vndiqꝫ circundaī mari sic qꝫ non patet aliquis ingressus nisi per mare vel per ipsammet ciuitatez et miserunt anchoras in portu qui dicīr barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad partē occidentis vbi inceperunt habere consiliū um quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnādum ciuitatem. Quod videntes saracen ex ierūt a predicta ciuitate i multitudine grauī qꝫ mirum erat ad videndum et tunc factus ē ventus magnus sic qꝫ sine periculo dassis nō poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliziraz in regno castelle et capientes terram inuenerunt ibidez plurimos delectabiles fructꝰ et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant qꝫ rediret in portugaliam vel ad alium locum quem leuius possent capere quia non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem saracenorum quam viderant ante ciuitatem et quia oīs saraceni martim recurrerent ad ciuitatē et quia etiam fortaliciū ciuitatis erat magnum. Rex vero cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes dassem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia assumptionis virginis gloriose que mēse augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptem ex parte gibraltaris qui est ex parte orientis et ordinauerunt qꝫ missis anchoris statim extrabarcnt batelles quos in nauibus deducebant et qꝫ in eis primo in quolibet eoruz irent certi homines armorum et qꝫ galee cum eis ostenderent qꝫ volebant ire ad capiendum terraz ex parte castri quod est ad partez ceraſanazum vt omnes saraceni irent in illam partem. et qꝫ postqꝫ saraceni essent numium multiplicati ad illā partem alinue quod est factuz et ceperūt terram inuictis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic qꝫ aliqui erant in mari vsqꝫ ad pectora et alij plus vl' minus taliter qꝫ bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic bellus est inceptum cum bis saracenis qui ibi erant in pte illa et cum alijs qui continuo succurrebāt de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerūt eos quousqꝫ fecerunt eos intrare per portaz ciuitatis et intantum angustiauerunt eos sine intermissione qꝫ non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt xpiani multum cum eis in ciuitatem ad bellandum in vicis et careris et duraut die illa bellū intra ciuitatez vsqꝫ ad horam vespertinam quouqꝫ se retraxerūt saraceni ad fortaliciū ciuitatis et alij ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed intantum christiani angustiauerunt castrum et predictam villam qꝫ eadē die captum est castrum et villa illa taliter qꝫ eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui alij vero p rupes fugerunt. Perquirentes autem christianī domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas saracenas coquentes panes et preparantes ollas pro saracenis cibandis. De christianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur bascus fernandi de cayde ex icta cuiusdam saxe missi de castro cum iret ad succurrē dum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam domus Eadē die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousqꝫ tota ciuitas fuit capta.

Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.

Entesimumquinquagesimūquartum celium inter saracenos et christianos accidit circa annuz domini Millesimum. cccc. Regnante in predicto re

gno castelle regi iohanne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo.cccc v. et fuit positus sub tutoribus scilicet matre sue illustre regina domina katherina et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorum et obsedit antequeram quā mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa saracenorum multitudine. Predictus infans fernād' post hoc cepit regnuz Aragonie et fact' est rex aragonū.

Vincunt cristiani et fugantur saraceni p regem Johannem scōm occisis plurimis saracenis.

Entesimumquinquagesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccccxx. Tunc predictus rex iohannes secundus congregato magno exercitu intrauit terram saracenorum et posuit regale suum prope ciuitatem granate vbi. xix. diebus stetit. Egredientibus ergo saracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati et inspirato coniuncte sūt acies vtrorumq; et factum est prelium magnū plurimisq; saracenis trucidatis alijsq; in fugam versis victi sunt saraceni. Quidaz autem saraceni specialiter sagittarij multitudine non pauci alijs fugientibus sub quibusdam ficulneis remanserunt cogitātes sibi dem posse defendi et non parua dāna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites christiani equis dimissis pedes intrauerunt quorum glagijs perierūt Illa die vt fertur capta fuit et granata si debitus ordo pugne obseruat' fuisset. Tempore predicti regis iohannis secundi plurima castra saracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguis saracenorum. Regnauit aūt. xlviij annis et mortuus est in villa valisoletana anno domini Millesimo.ccccliij. ac sepult' in monasterium cartusiensium de miraflores ciuitatis burgen. Dic tenuit quendaz p natum a puericia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intantum honorauit q; ipm fecit magistrum sancti iacobi cum quo multas tribulatiōes passus est et multo tēpore

aluarus de luna

amulinbus regni et finaliter ꝓpter nonnulla que sue maiestati circa cum indecencia videbantur fecat. enim publice per iusticiaz in supradicta villa decapitari Cuius caput nouem diebus stetit affixum dauo in palo alto corpus vero in medio platee tribus diebus inhumanatum remansit. Et cum esset vir tāte potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominum accessit corde contrito et humiliato et pedibus meis licet indignis se pergeneralem confessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum secundum signa que vidi misericordiam dei consecutum fuisse. quia scriptum est in quacunq; hora in gemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Et successit predicto regi iohanni in regno filius eius henricus quartus qui nūc regnat. xviij. rex castelle et vtinam feliciter ad dei gloriam regnet et vtilitatem reipublice Die primo regni sui anno. cum exercitu suo magno intrauit terram saracenorum et obtinuit viriliter villam que dicitur xime na et destruxit stiponam habuit etiam bullam cruciate contra saracenos et continuauit guerram iiij. annis. In quibus non modicum saraceni sunt fame afflicti in tantaz etiam voluntatis expugnationis regni granate cepit deuisam malogranatorum per ornamento armorum regalium. Quid erit. deus nouit cuius est causam et finem bellorum agnoscere. multa enim impedimenta offeruntur spetialiter diuisio militum in regno contra ipsum ꝓpter que iam hoc anno. lx. plus timet guerra in regno q; contra infideles qō de' sua pietate auertere dignetur.

decapitatur dictus aluarus de luna.

henricus quartus nunc regnat.

Vincunt saraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et denibus mirabilibus que precesserunt.

Entesimuzquinquagesiumzsextuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo ccccliij. tēpore Nicolai pape quinti Tūc esti imperator turcoz cōgregato magno exercitu perterram et magna classe ꝓposuit nom delere christianum vnb' suis. In primo ergo ipe obsedit ciuitatē que pera dicit' quam post plurima certamia cepit. xxviij. die may et intrās candē ciuitatez crudelissime occa-

ditiones xpianos a set ānis et sup et sequē
ti die. s. xxix. intrauit portū constantinopoli
tane vrbis vigore belli et pluribus artibus
guerre. Obsedit ergo ciuitatem constātino
politanā per mare et per terrā potentissime
et eam angustians sine intermissione finali
ter eam deuicit et ceput et ingressus ciuitatez
indicibilem cedez fecit in xpianos. Alij ve
ro pedib⁹ et manibus ligatos in captiuita
tem duxit monachos etiaz et monachas co
secratas vituperose ex monasterijs extractas
ac si meretrices et prostibulo institute essent
trahebat cōtra eas pagens tāta et talia qua
lis de pecudibus quis sine rubore vix dicere
auderet. Adolescentulos vero a decēnio et
infra cogebat sue spurcissime fidei adorato
res existere. Et vltra hoc intrauerūt turci in
illo eximio et claro templo sancte sophie et
sacratissimas imagines sanctoz atq; sācta
rum pedibus conculcauerunt et omne gen⁹
vituperij super eas fecerunt et in sacra alta
ria ascendentes saliebant vociferando iubi
lantes et machometū hymnis et laudibus
extollentes. Ascenderunt etiā illi nepharij
turci ad sublime tegumen eiusdem alte et
famose ecclesie sancte Sophie et crucem ei⁹
cacumini infixam detecerūt et diruperunt.
Sacra vero corpora sanctoz laniabāt et de
uastabant. plurima etiam vituperia fecerūt
in sacris cruibus et calicibus et intantū eo
rum vesana rabies exarsit q; a prima hora
diei vsq; ad meridiē totam vrbem nudataz
et desertam reliquerunt sic vt non latinuz nō
grecum non armenium nō iudeum nec alti
quētus hominem de habitatoribus ciuita
tis intra eam dimiserunt. Dece epistolis y
sidori cardinalis rutenen. qui presens fuit
in excidio ciuitatis et francisci rostarij duc⁹
venetorum transmissis ad Nicolaum papā
quintū. vt de remedio in futurū prouideret
contra hunc turcorū imperatorez qui se vo
cat inimicum crucis xpi et intantū odio ba
buit christianos q; cum aliquē viderit existi
mans se in visu deturpatuz et sordidatum
propios oculos abluit et abstergit vt dicat p
dictus cardinalis. Et est diligenter aduertē
dum ad tria singularia que desolationez pre
dicte ciuitatis precesserunt quoruz duo pre
dixit quidam antiquus philosophus grec⁹
qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti de
metrij predicte ciuitatis vt mihi quidaz gre
cus qui propijs oculis sepe vidit: narrauit
Erat quedaz columna marmorea tota opa
ta ad modum scacorum sic ordinata q; incī
piendo a principio in vno scaco ponebatur
nomen imperatoris et in sequenti nomē pa
triarche qui presidebant et predixit philoso
phus predictus q; cum facta fuisset impletō
omnium scacorum illius columne tunc per
deretur ciuitas constātinopolitana et sic de
facto accidit. quia presidentibus Constan
tino iperatore et gregorio patriarcha in quo
rum tempore capta fuit ciuitas predicta fa
cta fuit impletio vltimorum scacorum colū
ne Secundum quod predixit predictus phi
losophus leo fuit q; tempore Constantini
debebat perdi ciuitas cuius verba in predi
cta columna erant hec. Constantinus me fe
cit et Constantin⁹ me dissoluet. et sic imple
tum est. Istud enim fuit mirabile preuideri
tali excidium a philosopho quod esse non
potuit nisi a spū dei. Primus enim qui im
perauit et nobilitauit predictā ciuitatez fuit
vocatus Constantinus. qui dedit patrimoni
um ecclesie. mater sua fuit vocata helena. et
primus patriarcha fuit vocatus gregorius
Ultimus aūt qui ibi imperauit et perdidit
ciuitatem mortuus in bello dicebatur etiaz
constantinus et mater sua helena et patriar
cha etiā gregorij vocabaī. Terciū vero mi
rabile quod precessit captionem ciuitatis
fuit visum per turchos xpianis nihil viden
tibus. Unde cuz quadam nocte vigillātes
turchi in obsidionem respicerent versus ci
uitatem viderunt subito multitudinem lu
minum ad modū candelarum vndiq; sup
turres et muros ciuitatis quod respicētes
et admirātes. tunuerunt valde. Arguētes
ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina
protectione et cū retulissent qui viderāt im
peratori turchoz ipse simulauit pro tūc Al
tera vero nocte apparentes predicte cande
le super turres et muros vise sūt eleuari in
celuz. Et tunc teucrus ille magnus interp̄
tans visionē illam: dixisse fertur. Candele
que appuerunt descendentes significaue
runt q; deus in temporib⁹ preteritis prege
bat hac ciuitatem. s cādele eleuate in celū
designant q; deus recessit ab ei⁹ custodia.
Nūc ergo ait est tempus debellandi eā et
sic ardenti rabie inuerunt eā ciuitatē nobi
lissimā et ceperunt ea zvt dictuz est. Et vo

co illam ciuitatē nobilissimaz quia ſm yſi/dorum in libro ethimologiarum xv. Cōſtā/tinopolis eſt intracia quaz edificauit ex no/mine ſuo conſtantinus ſolam rome meritis et potentia adeq̄tam. Danc conditaz primo apauſma rege ſpartanorum et vocataz biſā/cium vel q̄ tantum patet inter atriacū mare et ppontidem vel q̄ ſit receptaculum terre et maris. Unde et eam cōſtantinus aptiſſimā condere iudicatis vt receptaculuz ſibi mare terraq̄ fieret. Unde et nunc romani imperij ſedes et totius caput eſt orbis ſicut roma occidētis. hec ille Sic ergo hec nobiliſſima ci/uitas immo q̄ſi totuz grecie imperiū occulto dei iudicio traditū eſt in manus impiorum ſi/cut etiam methodius martyr ꝓphetizauit i/ter cetera dicēs, grecia in captiuitate et occaſi/one erit ſicut plenius dicet infra conſideraci/one. xij. in primo paſſu.

Uincunt chriſtiani cruce ſignati fugato turco et cesis. lxx milibus turcoꝝ Joha/ne de capiſtrano nomē ihesu deuotiſſime in/uocante.

Enteſimumquinquagenimū ſepti/mum belluz inter ſaracenos et chri/ſtianos accidit āno dñi Milleſimo ccc.lvij. ſedente in cathedra petri Calixto pa/pa tercio qui in memoriā huius belli inſti/tuit feſtum duplex tranſfiguratōnis dñi no/ſtri ihesu xp̄i cū gratijs et indulgentijs ſolē/nitatis corporis xp̄i. ex cuius bulla plūbea quam ocul' propijs vidi. ordinē iſti⁹ belli et victorie diuine ad ꝓpoſituz āpotaui. vbi ſic predictus papa inter ceteros ait Quoniā pater ille miſericordiaz ac pijſſimus chriſti/anorum protector et vite noſtre. defenſor oī/potens deus. poſtq̄ in die celebri beatoruz apoſtolorum petri et pauli dum ſacra miſſa/rum ſolemnia in eoꝝ baſilica agerim⁹ literaſ/noſtras ſuper generali oratione ꝓ vniuerſoſ/xp̄icolos facēda lectas et fauēte dño vbiq̄ obſeruatas fec̄im⁹ publicari pijs oratōibus et operibus ſuis afflicti populi aliquātulū/mitigatus feritatē ipſi⁹ viperij et immanuſ/ſimi turchi cultoris execrabilis machometi proxima eſtate decurſa cū ſuo pene innume/rabili in quo p̄ſummū cōfidebat exercitu in fidelium et turchorū cōtriuit caſtra balgradi in regno vngarie ad ripā danubij ſituati qō/vndiq̄ obſeſſuz et coagustatū dirupere ſata/gebat obſidiōe ſoluta ꝓ cruce ſignatos et vn/garos ad modum populares q̄ſi pauno/res numero et inermes ex noſtra ordinatōe et inſtitutōe dilcō filio legato noſtro de late/re illuc deſtinate inūcta acnūcijs et literis ſepius repetita ex ſincera fide quā geſtamus in ipſo ſaluatore noſtro cuius eſt res aduna/re diſpſas et deſperatas ꝓtegere ac ſupbor/ꝓcipue in fidelius et chriſtiane fidei inimi/coruz potentiā cōterere et etiaz debellare ſub/ſtrenno vaynoda iohānc celebris memorie/fidei noſtre catholice acerrimo defenſore et/pro ea atq̄ fidelibus pro pugnatore chriſti/aneq̄ cohortis duce dignissimo cui neq̄ fi/des neq̄ ſpes petiente victorie defuere mul/tantes preſente piter iohanne quodā de ca/piſtrano ordinis fratrum minoꝝ profeſſore viro quidam optimo et meritorum apud de/um et homines eximio et nomē ihesu chriſti in quo ſalus noſtra cōſiſtit fiducialiter et aſ/ſidue cum omni populo arrepto vocevna/nimi inuocante vexillo quoq̄ ſacratiſſime crucis cum magnis clamoribuſ et voc⁹ ele/uate ad celum. Unde ineffabile vti a cuncti/dari ſeparabitur aduenit auxiliuz Mira res die memorabili beate marie magdalene ce/leſti p̄ſidio communitus populus fidelium impetu in hoſtes viriliter facto eundem feri/turchum cum ſuis ſacrilegis cōpliab⁹ in tur/pem et damnoſam fugaz conuertit. deditq̄ ipſe miſerator dominus et fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici et in numera/bilis exercitus cum maxima ſtrage victori/am vltra q̄ mens eſtimare poſſet humana dominus eñ potens et ſuper exercitus et ty/rannos qui madian et orientales pupulos ad numerum locuſtarum in manu tradidit gedeonis: Oñe etiā ſacerdoti contra eli/doꝝ ciuitatem ſanctā hieruſalem ꝓpba/nare molientē preſidium prebuit et iuuamē/ pro nobis contra inſolentiſſimos hoſtes mi/raculoſe pugnauit. O bone ihesu dux et ſal/uator noſter fortitudo vera et tutiſſimuz cer/tumq̄ p̄ſidium ad te cōfugientiū chriſtiano/rum et pietate qui ipſos proprio ſāguine re/demiſti gladium tuum ſuper inimicorum/ capita fugientium intromittens non pauci/ores ſeſe mutua cede necarunt quam a no/ſtris in prelio interempti fuiſſent. Nam vt

a fidedignis accepimus in ea pugna .xl. milia occisi totidemq; superstites in turpez fugam versi sese mutuo trucidantes defecerūt Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore iam multis mēsibus non apparens inter latebras seu munita opida se recepisse dicatur et diuinam q̄ sentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanaz perāq; ciuitates se recluſit Illasq; muris et antemuralibus munire frustra decertet: munus attēdens q̄ nisi dñs custodierit ciuitatez frustra vigillat qui custodit eaz. hec exp̄dicta bulla

Vincunt xp̄iani in affrica per regem alfōsum portugalie.

Enteſimūquinquageſimūoctauuz bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dñi milleſimo .cccc.viij. Tunc rex alfonſus portugalie armata magna classe transiuit in affricā et obſeſſa quadaz villa fortiſſimaſſima que dicit alcacar tagner ac fortiſſimo bello anguſtiata cepit eā et xp̄ianis populauit ac muniuit armis et victualibus neceſſarijs. Dolentes aūt saraceni affricam bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerēt sed plurimis eorum peremptis vacui semp redierūt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale ſpacium vbi venientes saraceni ſe ponebant ne per mare poſſet ſe curſus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta neceſſaria erat pro duplici muro cōſtruendo a predicta villa vſq; ad mare. lapidibus ergo predictis ac ſufficienti calce per nauigia in predictū locuz deductis tāta fuit multitudo lapicidaruz q̄ paucis diebus facti ſunt muri cum turribus neceſſarijs ſic q̄ cū saraceni cognouerunt opus quaſi finitū erat et factus eſt loc⁹ quaſi inexpugnabilis a saracenis in magnum ſubſidium et vtilitatem chriſtianorum tranſeuntiuz per illud ſecretum mare mediterraneum. diſtat autez predicta villa a cepta ſex leucis et a portugalia vt fertur fere centuz leucas et a tarifa que eſt etiam locus chriſtianorum iſtius regni caſtelle ex altera parte maris ſtricti trib⁹ leucis et ſic iſta duo loca ſunt quaſi clauces maris ſtricti

Decima conſideratio eſt de poſſeſſiōe terre ſancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima conſideratio huiꝰ libri quarti eſt de poſſeſſione terre ſancte per saracenos vbi duo puncta occurrūt declaranda. Primus eſt ſcire cauſam quare saraceni tenent terram ſanctam. Secundus vero punctus erit. Si chriſtiani vellent facere guerram saracenis ad terraz ſanctam capiendam quis locus eſſet eis conuenientior in orbe ad incipiendum talem guerram Extollunt enim ſe saraceni dicentes ſe tenere veritatem legis quia poſſident terraz ſanctam. Inſultant etiam iudei contra chriſtianos dicentes q̄ lex chriſtianorum nulla eſt nec ihesus nazarenus eſt meſſias in lege p̄miſſus quia non poſſident terram ſanctam hieruſalem. Ideo ad hec declarandum tres rationes aſſignantur per fratem vincentiuz in ſermone: Ecce aſcendimus iheroſolimaz Prima eſt ad excuſationem chriſtianorum Secunda propter confuſionem saracenoruz Tercia eſt propter conuerſionem iudeoruz.

Circa primum notandum eſt q̄ nullus chriſtianus eſt ita ſanctus quin peccet excepto chriſto et virgine maria. Unde eccleſiaſtes ſeptimo non eſt homo iuſtus in terra q̄ faciat bonum et non peccet. et deus nō vult q̄ chriſtiani peccent in illa terra in qua filiꝰ dei paſſus eſt pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam. de agarenis vero non ita iniuriatur quia canes ſunt. multum eīm diſpliceret regi et indignaretur ſi filij ſui vel milites mingerent in camera ſua ſi autem canis minget non curat. Idem in propoſito de terra ſancta. multum diſpliceret chriſto ſi nos filij per baptimum faceremus in ea corruptiones et peccata ſed de agarenis tanq̄ de canibus non curat. et concordat auctoritas chriſti dicentis iheruſalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum Luce .xxi. tunc ei cum omnis plenitudo gentium intrauerit omnis iſrael ſaluꝰ erit: vt habetur ad romanos .xi. Et ſic patet prima ratio ſalicet q̄ p

pter excusationem christianorum ne peccem⁹ in camera sanctificata regis regum ihesu xp̃i non possidemus terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Jherusalem capta fuit per cruces signatos christianos et quãdiu vixerunt in sanctitate et sine offensa christi possederunt terram sanctam. Sed cũ multiplicata fuerunt in eis mala et offense xp̃i continuo expulsi fuerũt a terra illa et introduci fuerunt canes saraceni ad seruãdũ illam sicut patuit supra consideratione nona huius libri bello. cxviij. Secunda ratio est propter confusionem saracenorum ipi enim sunt filij xp̃ianorum quia vix sunt octingenti anni q̃ sunt. Unde beatus augustinus fuit episcopus yponen̄. Sed machometus a sergio decept⁹ decepit eos et ideo agarent sunt christiani renegati et propterea retinent adhuc aliquid de fide christiana et credunt et aliquid non. Credunt nãq̃ vt xp̃iani q̃ vnus est deus creator omnium sednõ credunt q̃ ille deus sit tres persone in confusione ipsorum ipsimet ostendunt locum in quo xp̃s fuit baptizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt q̃ fuit homo pur⁹ et verus et sanct⁹ de spũsancto in maria virgine cõceptus sed non credunt q̃ sit deus. et in confusionem sue credencie ostendũt locum vbi suscitauit lazarus proprio imperio quod non potuisset non fuisset de⁹. Tercio credunt q̃ est in celo sed non credunt q̃ est in sacramento altaris. et in confusionem eorum ostendunt christiani locum cenaculi in quo christus illud sacramentum instituit. Item non credunt xp̃i passionem. tamen in eorum confusionem ostendunt vbi xp̃s fuit crucifixus et sepulcrum vbi corpus fuit sepultũ Item agarent baptizantur sed non conforma verborum et ipsi ostendunt locũ vbi xp̃s constituit sacramentum baptismi cuius forma illa. In nomine patris et filij et spũssancti in eorum confusionem Ideo dicit dauid fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt et confundantur. Unde sicut custodes portarum in domibus regum xp̃ianorum habent posse sũt homines difformes vt ethiopes sic q̃ nullus intrare potest nec filius neq̃ milites nisi per manus illorum sic christus in palatio suo terre sancte p̃mittit q̃ custodes portarum illius patrie sunt homines difformes saltez bestiales machometici ne saltem filij sui milites xp̃iani ad interiora secretorum terre sancte admittantur nisi p manus illorum nec ex hoc sequitur honorabiliores cẽ tanitores difformes filijs et militibus canis: immo hoc cedit in confusionẽ tanitorum et bonorem filiorum et militum. Numquid etiam in domibus magnorum in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad bonorem talis loci et patet q̃ sic etiam custodes et vigiles terre sancte sunt canes saraceni ne si quis ingrediatur ad interiora secreta vbi christus in humana natura; ambulauit nisi fuerit homo pacis. et ad bonorez illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet q̃ istõ cedit in confusionem saracenorum q̃ assimulantur canibus custodientes domos.

Item in confusionem cuiuscunq̃ virtuosi ẽ sustinere aliquod falsum propter auaritiam Cum ergo saraceni se reputent virtuosos et credant falsum esse q̃ ihesus nazarenus fuit mortuus et sepultus cẽ. et tamen hoc sustinens ostẽdentes predicta loca vt dictum est cum magna diligentia propter auaritiam. quia propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis. ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos esset sepulchrum machomeri q̃ visitaretur et honorarer a saracenis sicut facunt xp̃iani in terra sancta cum hoc non solum cederet in confusionem xp̃ianorum sed etiam in contumeliam creatoris faciens falsum esse q̃ bonor debeat exhiberi bestiali et spurissimo machometo. quia bonor secundum philosophum est primum virtutis. que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra cõsideratiõe prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confusionem saracenorum possessio terre sancte et honorem christianorum.

Tercia ratio est propter conuersionem iudeorum. Judei nanq̃ secundũ q̃ ex lege moysi sunt assueti et nutriti terrenum sunt et iperant q̃ messias ducet illos ad illam terram et dicunt intra se ecce habebimus iherosolymam propter hoc ihesus xp̃s ver⁹ messias voluit q̃ nec xp̃iani nec iudei habeant illã terram

quia non venit vt daret illam terram sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium sed illa est terra morientium. Ideo apostolis ad hebreos vltimo non habemus hic ciuitatem manentem sed futuram inquirimus. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua sileāt iudei et conuertantur a miseria sua. Consolentur xp̄iani in filiatione et militia sua quia xp̄s dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomīe eius. Jo. primo Sed quebarum gentium habet vel tenet veram legē licet supra libro primo sit latissime declarātam potest tamen hic exemplariter declarari per parabolaz illius diuitis qui habet vnū lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. dñs iste diues est xp̄s dei et homo et tres filij tres sunt populi iudeorum agarenorum et xp̄ianoz. dicat primogenitus scz populus iudeorum. Ego habeo lapidez. i. legem veram quia eam dedu miraculis cō firmatam. Dicat populus xp̄ianus non. immo ego habeo legem veraz quia mea lex cō firmata est miraculis que nō possunt nisi p deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi Populus agarenus dicat immo ego habeo legem veram. Nunc ponderem⁹ lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi et eaz ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. ecclesiastes primo. modicum pōderat ideo nihil valet. Videamus secta mahomeri quātum ponderat quid promittit vinus lactis mellis olei vini mulieris etc. Dec est vita porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei xp̄iane si attente. cōsiderēt sectam maledictam saracenorum videre tātam multitudinem animaruz rationabiliuz sicut sunt saracenorum que redempte sunt sāguine ihesu xp̄i esse inuolutas in errore dānationis quia non intelligunt scripturaz diuinam et quod peius est nec volunt intelligere neqz audire sed q̄ inclinentur ad ea et sequentur que debētur porcis et azinis. lex xp̄ianorum que promittit gloriā celestez q̄ est infiniti ponderis et valoris quia pl⁹ pōderat vna dies glorie q̄ omnia bona huius mundi. Ecce promissio quicunqz fecerit voluntatem patris mei qui in celis est intrabit in regnū celoz. Matb. vij. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spem omnia terrena despiciendo quia secūdū apostolū. ij. Cor. iiij. quod in presenti est momentaneū est et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate etemū glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur sed que non videntur que ei videntur temporalia sunt que autem nō videntur eterna sunt.

Quo sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Secundo puncto huius cōsiderationis scilicet quis locus esset cōuenientior in orbe ad capiendū terram sanctam. Respondetur q̄ si xp̄iani vellēt incipere guerram ad terram sanctam capiēdā et alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est q̄ hispania q̄ sic declarat. Certum est q̄ in vniuerso quinqz loca possunt cōsideran sicut notat magister Raymūdus lalij in quodā tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe alitēptatum fuit. Primus locus est in terra imperatoris cōstātinopolitani et in terra turcoz. Deinde per terram armenie quousqz perueniretur in syriam et hec via nō est multū laudabilis quia est valde grauis et difficilis et nimis longa et sic requirit magnum exercitum et multas expensas. Secūs locus est insula quedam que rayeet appellatur situata p̄pe alexandriā. Posset em̄ illa insula cū galeis et nauibus capiet detineri sed hic loc⁹ etiā nō ē laudabilis quo ad p̄sēs: tū q⁹ via ē nimis lōga nimis ēt req̄rit expēsas et bellatores ꝑ illā Tert⁹ loc⁹ ē regnū aprī et terra bermenie sed ista via etiā nō est laudabilis. tū quia ille terre nō sunt oibus sane sicut expti sūt qui trāsierūt. tum etiam quia illa via est nimis lōga. et communiter req̄rit nimis de nauigantibus et pugnātibus et expensis. tum tertio q⁹ p aprīū et bermeniā nō posset sufficere victualia neqz equi. Quartus loc⁹ est tunitiū. sz nec iste loc⁹ laudabilis ē eo q̄ multe gēes in eo cōmorāt et cōsequāter nimis req̄rit de exercitu et de eqs et de hoc satis ꝓbabile expīmentū datū fuit qñ sctus ludouicus rex francorum transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. huiꝰ.

libri bello. cxxij. Quintus locꝰ est byspania in parte eius que dicitur andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa et hic est locus amenissimus et congruentior omnibus predictis eo quia facilior ad acq̃rendum propter quatuor rationes. Prima ratio est quia predictus locus est circundatus per mare mediterraneum ex vna parte et ex alia parte per regnum aragonie et castelle et istud impediret q̃ non possent iuuare eos alij saraceni. Secunda ratio est quia multū iuuat ad guerram faciendam fertilitas terre et multitudo equorum de propinquo in q̃bus habundat inter ceteras mundi partes hyspania. Tercia ratio est quia ẽ terra sana et ideo timore infirmitatum non solueretur exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et patet etiam q̃ est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio est rex bellator cum parvo exercitu posset guerram incipere p̃ suppositis supradictis et quia habet terga secura et sic accipiendo modo vnū castrum et deinde vnam villam et sic successiue deducendo saracenos semper ante se et multiplicando continue exercitum et habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorē barbaram scilicet in affricam potent leuiter transire scilicet in regnum cepte quod non distat nisi septem miliaria et in aliquo loco nisi p̃ tres leucas solum presertim illo tempore talis locus esset conuenientissimus cum cepta et villa alia q̃ dicatur alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debelare saracenos tergis secum deducendo eos ante se modo lucrando vnam villā modo aliam etc. quousq̃ peruenirent totum sē per multiplicando exercitum q̃ optime et securissime fieri potest vt dictum est propter p̃pinquitatem byspanie et eius fertilitatē et quia retro se nihil timerent et sic paulatim bellator rex posset facere guerram sanam saracenis et acquirere terram sanctam iherusalem et totum regnū egypti patet ergo clarissime q̃ nulla terra in mundo est conuenientior christianis ad incipiendum guerram pro terra sancta capiēda q̃ byspania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit et in opere posuerit sperās omnia predicta acquirere per ihesum christū in cuius manu sunt omnium potestates et iura regnorum.

Quomodo x̃piani habere se debeant de iure et ordinatione regni erga saracenos viuentes inter nos.

Decima consideratio huius .xiij. libri est de his adque compelli debēt saracen viuentes inter nos de iure et ex ordinatione regni. Circa primum notandum q̃ vt traditur in titulo de iudeis et saracenis in clementinis principes christiani sub obtestatione diuini iudicij a duob⁹ oñt compescere saracenos sibi subiectos scilicet ab inuocatiõe publica nominis machometi et a peregrinatione quam facere solent ad sepulchrum cuiusdam saracen. Vnde sacrū consilium ibidem sic ait cedit quidam in offensam diuini nominis et obprobrium fidei christiane q̃ in quibusdam mundi partibus principibus christianis subiectis. In quib⁹ interdum seorsum interdum vero permixtis cum christianis habitant saraceni sacerdotes eorum zabzaba nuncupati vulgariter in templis seu mesquitis suis ad que idem saracen conueniunt vt adorent ibidem per fidem macometum diebus singulis certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem machometi nomen christianis et saracenis audientibus alta voce inuocāt et extollūt ac in verba quedam in illius honore publice p̃fitentur. Ad locum insuper vbi olim quidam sepultus extitit saracenus quez vt sanctū alij saraceni venerant et colūt magna saracenorum eorūdem partium et alianz cōfluit publice multitudo ex quibus nostre fidei non modicum detrahitur et graue in cordib⁹ fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenus toleranda sacro approbante cōsilio ipsa in terris christianorum fieri decernentes districtius inhibemus vniuersis et singulis principib⁹ catholicis sub quoz dñio saraceni morātur et fuerūt p̃dicta sub obtestatiõe diuini iudicij obnoxii⁹ iniūgētes q̃tenus ipi tā q̃ veri catholici et x̃piāe fidei sedulizelatores obprobriū qd tā ipis q̃ cetis x̃pi colis p̃missa igerit debita p̃sideratiõe pēsantes ipz vt puide eterne bitudis p̃miū assequant de terris suis oino auferāt a suis subditis autem procurent inhibendo expresse

ne prefata inuocatio seu ꝓfessio nomis ip/ sius sacrilegi machometi publice aut pegri natio prelibata ab aliquo in eoꝝ existente dño audiant attemptare decetero vel quō libet sustinere. Di vero qui secus ꝑsumpserit taliter ob diuinā reuerentiā castigent ab ip/ sis ꝙ alij eoꝝ exemplo pterriti a ꝑsumptiōe simili arceant hec ibi sanctissime ordinatuꝝ sed negligenter custoditū specialiter primuꝝ cum altis vocib⁹ de die et de nocte tales ꝓ/ clamationes faciant saraceni. et non solum non castigant a principib⁹ verū etiā et defē dunt et rar⁹ est qui ꝓpter fidei bonorē reda met contra eos ānimo tanta est ignorantia ꝑdicte inbibitōis in principibus et clero ac populo ꝙ nō cogitant ꝑdictas inuocatōes siue ꝓclamationes eē in offensa diuīe mae stats ꝙ nō sine culpa est añ deuꝝ cum talis ignorantia nō excusset quia ignorantia facti non iuris excusat. De alijs aūt atq; ad que cōpellendi sunt saraceni tā de iure ꝙ ex ordi natione regni sufficiant que dicta sunt libro iij. consideratione. xi.

Jsta duodecima consideratio tractat de fine legis saracenoꝝ et de eoꝝ perpetua ser/ uitute sub iugo xp̄ianoꝝ sub quatuor pass⁹

Duodecima et vltima ꝯsideratio hu tus libri. iiij. est de fine legis sarace noꝝ et de eoꝝ ꝓpetua seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ iam finem oportet dare huic. iiij. libro de bello saracenoꝝ in hac vltia co/ sideratione ad quā explicandā. iiij. passus conuenit ptransire. Primus ē de castigatōe finali fienda per saracenos. Secund⁹ est de cessatiōe sue legis. Tert⁹ est de tēpore quo dz cessare. Quart⁹ vero erit de ꝓpetua serui/ tute saracenoꝝ sub iugo xp̄ianoꝝ.

De castigatione finali fienda per sarace/ nos in populo xp̄ianoꝝ.

Primus pass⁹ est ꝙ per saracenos fiet diuina castigatio terribilis in oi bus regnis mūdi ꝓpter peccata po puli ſcōm ꝙ ꝑdixerūt. et primo methodi⁹ martyr quem beatus iheronim⁹ in opsculis suis laudat loquēs de fine seculi cui⁹ ꝓphe tia sequit. Jn nouissimo aūt sexto milena/ no seculi exient filij ysmaelis de beremo et erit aduentus eoꝝ castigatio sine mēsura et sine mia et tradet deus in manib⁹ eoꝝ omia regna gentū ꝓpter petā que operata sunt ꝓtra ꝓcepta dei. Jdeo tradet nos de⁹ in ma nus barbaroꝝ quia oblin sum⁹ precepta do mini facient cū xp̄iani multa illicita qz ma culabūt seipos adeo ꝙ turpissimū est ad di cendū propterea tradet illos deus in manu/ bus saracenoꝝ persida erit in captiuitate et occisione capodocia etiā in captiuitate et occa/ sione alicia. Jn tribulatione erit terra syne ent in solitudine et ei⁹ habitatores captiui ducent. Sicilia similiter et habitatores eius in gladio pibūt. Grecia in captiuitate erit et occisione affrica erit similiter egyptij orien/ tales et Asia sub graui tributo in auro et ar gento erit. Dispania gladio peribit et capti/ ui ducent habitatores ei⁹ Gallia germania agatonia varijs prelijs erūt deuorate multi ex eis ducentur captiui romani in occisione erunt et cōuersi in fugā. Jn sulis maris erūt in desolatione et obtinebūt filij ysmaelis in trottū ab aquilone et ouēte et meridie et oc/ cidente et replebit iherosolima cūctis gēti/ bus q̄ captiui ducent et replebit terra ꝓmis sionis oibus gentib⁹ et erit iugū eoꝝ graue super oēs gētes et erūt omnia sub iugo eoꝝ et tributo et oia ornamenta diuinū eoꝝ erūt et que fuerunt in ecclesijs sanctoꝝ siue aurū aut argentū sine lapides ꝑciosi et omnia or namenta eoꝝ erūt et distribuēt misteria dei et erunt sacerdotes sicut populus qz ecclesie incendio cremabuntur et ent tribulatio ma gna et mlta corpora projcient in plateis eo ꝙ non sit qui sepeliat ea et erit saracenorum iter a mare vsq; ad mare et erunt regiones in viam et vocabitur via eoꝝ vie āgustie et gra dientur simul iuuenes et senes diuites et pauperes et cum gemitu et afflictione dicēt beati sunt illi qui nos de hac luce preceſſe/ runt hoc beatus paulus ꝑdixit nisi venerit discessio primuꝝ et reuelatus fuent et cetera. Quid enim aliud est discessio nisi disciplina qua corripientur vniuersi habuatores terre a filijs ysmaelis propterea onagrum appel lauit deus ysmaelem patrem eoꝝ ꝓpter hoc in desolationē tradet oēm terrā et erūt mul te vrbes deserte nō eū sūt boies isti sic alij gētes & sūt filij ysmaelis de beremo ventun et sūt boib⁹ odibiles. Audi igit imitatores eoꝝ q̄ de beremo exituri sūt mulieres vteris

partus habentes. partusq; cū mulieribus ſi mul interficient in eccleſijs ſcōrum cū mulie ribus cōcubent et ſacratis veſtimentis eccle ſie induent ſeipſos et vxores eoꝝ. Jumenta ſua ligaturi ſunt ad ſepulchra ſanctorum tā q̄ ad preſepia et ent maxima tribulatio ſu per xp̄ianos qui habitant ſuper terrā. et tūc apparebunt fideles qui fuerint in xp̄o credi turi non em̄ propterea mittet deus has tri bulationes ſupra xp̄ianos vt iuſti deleant q̄ in xp̄o ſunt crediturī. ſed vt manifeſtent q̄ in ip̄o erunt fideliſſime crediturī ſicut ip ſa veritas dicit beati eritis cum p̄ſecuti vos fuerint et dixerint omne malū aduersꝰ vos mentientes ꝓpter me gaudete et exultate etc. ſicut enim p̄ſecuti ꝓphetas qui fuerūt añ vos ſed q̄ p̄ſeuerauerit vsq; in finem. hic ſaluus erit hec ille. Eandem ſententiā tradit magi ſter in hiſtorijs ſcolaſticis ſuper idē gen. xvi Dicent homo fer⁹ vbi nos habem⁹ fer⁹ be breus hz pbara qō ſonat onager de yſmae le dicū allegās p̄dictū methodiū dicentem onagri et capre a deſerto omnē beſtiaꝝ ſup gradientur rabiem et manſuetoꝝ numerus cōteretur ab eis. dixit. n. de filijs yſmael. fu turum eſt ām vt exeant adhuc ſemel et obtine būt orbem terre p octo ebdomadas annoꝝ et vocabit iter eoꝝ via anguſtie q̄ patrē eoꝝ yſmael vocauit dñs onagꝝ. In ſacris locis interficient ſacerdotes et ibidem cū mulieri bus dormiēt ad ſepulcra ſanctoꝝ religabūt iumenta et hoc ꝓ nequicia xp̄ianoꝝ qui tūc erunt de quibus dicit in nouiſſimis diebus Erunt homines ſeſe amātes etc. Et tunc im plebitur q̄ dictuꝫ ē per ezechielē. filij hoies voca beſtias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite co q̄ ſacrificiū ma gnum immolo vobis māducate carnes fo rtiuꝫ et bibite ſanguinem excelſorum hec ille. Secundo p̄dictā caſtigationem xp̄ianoꝝ per ſaracenos p̄dixit abbas ioachim in ſpe culo viſionum libro. viij. capi. xli. dicens q̄ aues nigre habentes nomen duabus litte ris confectum videlicet alphabeti latinoꝝ prima atq; octaua future ſunt in diſcrimine atq; deſtructione crucis ſignatorū quod ex ponens doctor peregrinus dixit q̄ prima lit tera eſt a octaua vero littera eſt. b. Aues igi tur nigre ſunt mauri ſic dicti ꝓpter habitū nigrum cappe nig.ę quem habēt a nicolao apoſtata eorum doctore. nomen autem ip̄o rum ex duabus litteris conficitur ſcz. a et b. quoniam agarenti ab agar matre et yſmaeli te a filio ipſius nuncupati ſunt. Tercio p̄re dictā caſtigationē xp̄ianoꝝ p̄dixit ſctiſſima femina bylde gardis q̄ ꝓphetauit āno dñi Milleſimo. lxxix. in libro reuelationū dei p te tercia ca. xuij. dicēs vētura ſūt mala guer re et bellorꝝ victorie ſup populū xp̄ianoruꝫ ꝑ ꝓpter tyrānidē principū et cupiditatē prela torꝝ et⁹ Sequit̄ cadet q̄ ppl's xp̄ian⁹ in ma nu bircoꝝ capriaꝝ et beſtiaꝝ per q̄s beſtias intelligit beſtiales et fetidos ſaracenos. Quarto p̄dictā caſtigationē xp̄ianoꝝ p̄di xit cirillus in epiſtola de occurrētib⁹ malis in orbe ſymbolo. xxix. dicēs in ſexa die ma gna ſdi ventur⁹ eſt bir⁹ violatoꝝ caſtitatis a plaga meridionali et intrabit limites occi dentales et viuā ouē comedet et dentibus ſuis carnes agnoꝝ crudas dilacerabit arie tes pedib⁹ cōculcabit et agnū ouis filiū cor nib⁹ ventilabit. qō exponit venerabilis ab bas ioachim ſup trenoꝝ vltio ſic dicēs. Dir cus machomet⁹ eſt agn⁹ ouis fili⁹ xp̄s fili⁹ virginis corib⁹. i. ptātib⁹ ſuis xp̄ianū pplz ventilabit. i. multiplica flagello guerraꝝ ve xabit ouē viuā comedū. i. ſanctā matrē ec cleſiam catholicā viribus frāget et epat⁹ et dioceſes q̄plures penitus caſſabit et dentibus ſuis carnes crudas agnoꝝ dilacerabit quia puuli etiā aduiti vtriuſq; ſex⁹ relicta fi de xp̄i ſectā, machometi aſſumēt et vbi nom xp̄i et nomen virginis venerabant blaſphe mentur et nomē machometi in magna vene ratione habeat a plaga meridionali venire dicunt q̄ in eadē ꝑte mauri floreant et impē rant. Limites autem occidentales ꝑtes. i. extremitates xp̄iane credunt. hec autem io achim. Quid autem ſit de veritate p̄dictarū ꝓphetarū de⁹ nouit cuius iudicia abyſſus multa.

De ceſſatione legis ſaracenoꝝ

Secundus paſſus ē q̄ lex ſaraceno rum non eſt perpetuo duratura ſed debet ceſſare q̄ ſic oſtendit. Cer tum eſt q̄ nullum violentum eſt perpetuum vt patet. iij. phiſicorum. nemo etiam diu cō tinet violenta imperia ſecūdū ſenecā trage dia. vi. Cū ergo iperiū et dñiū ſaracenoruꝫ ſit in orbe violentū p̄z q̄ p arma et violētia

intrauit vt latissime declaratum est supra cō sideratōne secunda hui⁹. uij. libri in secūdo puncto ergo imperiuz et dominiū saracenorum non est perpetuū nec diu duraturum et consequenter nec lex eorū quod est intantū. Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturū sed tale est imperiuz saracenorum patet quia est raptum per arma violantorum vt dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra turpida obti/nentur manu. ergo imperium saracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. Item tercio sic illud imperiū cuius ius soluz est in armis non est diu duraturum sed imperij saracenorum ius soluz ē in armis patet quia machometus non ostēdit aliud miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis sed nudabat ensē et eleuabat in manu ac si diceret nullū alīō ius vestri imperij et dominij et legis habet] in orbe nisi in armis. Sic dicebat lit⁹ raptū tenens imperium herculis et timens cū perdere tragedia prima senece ius est in armis ergo concluditur q imperium saracenorum nō est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Vñ et doctor subtilis scot⁹ in primo sententiarum questione secunda, plogi via septima obijciens de permanentia secte machometi dicit q prophetia est apō eos et q secta eorum est finienda. Vnde et ante captionem ciuitatis damiate liber quidem inuentus fuit arabice scriptus, cuius autor p̄/dixit quendam regem xp̄ianum in etham ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere quod erit signum destructionis sue legis.

Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Ercus passus est de tempore quo lex machometi et eius dñiuz debet cessare. Circa quod dica possz saluo meliori iudicio q tunc cessabit quando populus xp̄ianus fuerit debite castigat⁹. Vñ secundum augustinū et fuit iam dictū in principio none p̄siderationis hui⁹ libri. uij. añ incarnationem dñi populus dei elect⁹ erat popul⁹ iudeoz p⁹ incarnationē vero est popul⁹ xp̄ianoz. et sic ille erat popul⁹ dei electus et tñ dedit ei flagellū infideliū gēliū. Ita nūc religioni xp̄iane sibi dilectissime dedit flagellum infideliū saracenoz. Nunc ātscōm plinū in tercio libro sue philosophie flagellum seu virga non p̄buretur q̄ diu peccator et seruus inutilis non corrigitur. Dicit refert ipseq socrates scisitatus quare manipulum virgarū non cōbureret post magnaz et longam verberationem pardini discipuli sui filij magni prepositi. respondisse dicitur q nec combureret quousqz correctū et emendatum presensisset. Refert etiam plato magnus philosopbus de doctrina antiquoruz libro. ij. capitulo. xliij. q dum vna dierum montem pigamū ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores scisci/tabant quare tremuit et mugit⁹ dederit mōst respondit qm̄ pastorem vigilantem et custodientem gregem suam ego video et arbores dixerunt vt et tu cū sis mons altus valde et magnus vnum timēs pastorem. Qui respōdit timeo et mugeo quia ignem portat in pera qui medio flatu ignis infesto me destruet vosqz omnes ad radices cōburet. quod futurum considerans malum in orbe ventuz cum lacrymis tractatum qui de lamentationum mira breuitate de malis in seculo futurum in seculo descripsit per quem dicunt grecia aristotelem alexandrum in multis instruxisse et deum pastorem ignem in pera fuisse Alexandrum in grecia totius mūdi monarcham primum. mons magnus totus mundus iste arbores ciuitates. villa et castra et reges vellentes existentes in ipsis hec plato Deus ergo semper flagellum ponit sicut p⁹ pater suis filijs dilectis quibus sufficienter castigatis flagellum igne comburit secūduz q notat beatus augustinus in libro de verbis dñi in tractatu. xix. Vbi sic ait. non leteris impie vel tyrāne qm̄ virga vel flagelluz efficeris nouit em̄ prudens doctor neq ignorat pius pater post castigationem, pmouere discipulum et post debitam emendationem paternali beredutate proficere filium flagellum quoq siue virgam incendio flammarū comburere. hec augustinus. Patet ergo ex prebabilis q facta p̄digna castigatiōe pp̄li xp̄iani destrueret imperiū saracenoruz et sic cessabit eoz superstitiosa facta siue lex.

Quartus iste passus est de perpetua saracenoz seruitute sub iugo xp̄ianoz.

Quartus passus et vltimus est de p petua captiuitate seu seruitute sara cenoꝝ sub iugo xp̄ianoꝝ. Dāc autē seruitutem predixit methodius martyr lo/ quens de fine seculi. Unde post p̄ p̄nūcia/ uit castigationem xp̄ianoꝝ per saracenos. Subsequenter dixit et post tribulationē die nus que facta erit a filijs ysmaelis desolata erit omnis terra ab eis et erūt oēs amicti or namentis ex auro et purpura et splendidis vos vestimētis tan p̄ spōsi dicētes. Ecce vi cimus terram in fortitudine nostra et oēs q̄ habitant in ea. Tūc recordabit dñs deꝰ ꝑm suā miam quā ꝓmisit diligentibus se et eis qui in xp̄o sunt credituri et liberabit eos de manu saracenoꝝ. Surget aūt xp̄ianoꝝ gens et preliabit cum eis et occidet eos gladio et captiuas ducet mulieres eoꝝ et interficiet infantes eoꝝ et descendent filij ysmaelis in gladiū et tribulationē et afflictionem et red det illis dñs mala que ipsi alij fecerē et ir/ ruet super eos malicia septies tm̄ quantū in alijs gesserunt et occidet illos dñs in manꝰ xp̄ianoꝝ et erit regnū xp̄ianoꝝ exaltatū sup oia regna et imponēt xp̄iani iugū sup eos graue et erūt serui qui remanebūt et tūc pa/ cificabitur terra que ab eis fuerat destructa et qui captiui fuerāt ab eis reuertent in terrā suā et multiplicabunt homines super terrā et erit indignatio magna regis romanorum super eos qui xp̄m negauerunt et erit pax et trāquillitas magna sup terrā qualis nō fuit aut ea nec erit similis post illā p eo q̄ in fi/ ne seculoꝝ erit letitia et pax super omnē ter/ ram et requiescent a laboribus Hec erit pax de qua dicit apostolus .1. ad tessolo. v. Cuꝝ fuerit trāquillitas magna et securitas tūc ve niet repentinus interit. a quo liberari mere amur feliciter per ihesum xp̄m dñm nostruꝫ qui ē turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honoꝝ et gloria sine fine Amen.

Incipit liber quintus et vltimus: tractās de bello demonum cōtra fidei fortalicii.

Ssolutis hereticoꝝ iudeoꝝ et saracenoꝝ bellis. Restat expe/ ri in hoc libro quito et vltimo huius voluminis de demonuꝫ viribus quid. s. possint contra nostrum fidei fortaliciū. et vt meū possiꝫ ex plicari conceptum duodecim consideratio/ nes circa belluꝫ demonū occurrūt pertractā de. Prima erit an sint demones et de qui ditate demonum et coꝝ nobilitate ac natu/ ra: Secunda de coꝝ scientia Tercia de bello demonum in celo. Quarta de eorū habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminēcia. Sexta de bello demonū cōtra humanum genus post p̄ ceciderūt de celo vsq̄ ad xp̄i aduentū. Septima de p dittione dominij coꝝ per iusticiaꝫ in xp̄i ad/ uētu. Octaua de ꝓprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonuꝫ pꝰ aduentum xp̄i. Decima de diuersitate de monum et si possint baben spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris coꝝporum in quibus apparent et si possint humana coꝝpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debēt terminari bel la demonum.

Prima ꝓsideratio est de quatuoꝝ pūctis

Prima consideratō est an sint demo nes et de quiditate demonum et de eorum nobilitate ac natura. quatu/ oꝝ ergo puncta in hac consideratōne sunt vi denda. Primo an sint demones. Se/ cundo quid est dyabolus. Tercio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eꝰ natura.

An sint demones in mūdo et si sunt que sunt eorum nonmina.

Primus punctꝰ est an sint demones et que noīa eoꝝ. Quo ad primū nō discrepāt iudei et saraceni a xp̄ianis qz apd̄ iudeos scriptū ē cē diabolos et dp̄ncipi bꝰ eoꝝ busa et azael eē appellatos. dicebāt

etiã iudei in euãgelio insultantes ꝓtra xp̃m demonũ bz et insanit Job.x. Et iterũ in bel zebuth principe demoniorꝝ eijcit demonia Matb.xij. quod nõ affirmarent nisi dyabolos crederent cẽ. Nõ.n. pñt negare quin scriptũ sit in primo Regũ.xvi. ꝙ spũs malus agitabat saul. Saraceni etiã cõcedũt demones esse et illos principes demonum quos vocant iudei busa et azael. Ipsi vocant in lingua arabica aroth et maroth. nos vo xp̃iani de hoc certã fidẽ habem⁹ cum euãgelica doctrina hoc exp̃sse in plurib⁹ locis exprimat. Et ideo de hoc nulli dubiũ esse dz sed cũ certitudine affirmare demones cẽ in mũdo. Demones vero nõ nominam⁹ nos xp̃iani nisi eo mõ quo in sacra scriptura nos reperim⁹ scõm modũ suarꝝ temptationũ. Vñ cũ temptat de superbia vocat dyabolus. i. deorsum fluens Apoc.xx. qñ de inuidia dicat satbã. i. aduersari⁹ Matb.xvi. qñ de ira dicatur exterminator. i. corꝝ.x. quia ira ponit animã extra terminos suos. qñ de accidia dicitur demonũ. i. suffocans iniquitas Matbei viij. qz suffocat ad pugnandũ hominẽ. quãdo de auaricia dicat leuiatbã. i. additamentũ Job.xij. qñ de luxuria dicat asmode⁹. i. facture iudicũ Thobie.iij. qz ꝓp̃ luxuriaz tam oñs mũdũ iudicauit diluuio Gen̄.vi. qñ de gula dicat Behemoth. i. aial Job.xl. qz regula reddit hominẽ bestialẽ Item vocat belial. qđ interpretat absqꝫ iugo vel absqꝫ domino. Judic.xix. qz ꝓposse pugnat cũ eũ an dz esse subiect⁹. Itẽ vocat belzebuth Luce.xi. quod interp̃tat vir muscarꝝ ꝙ immũdicia et sordibus ydolatrie et sanguinis eis immolati ad quẽ multitudo muscarꝝ cõueniebat. ꝑz ergo demones cẽ et quę nomina corꝝ scõm xp̃ianos iudeos et saracenos.

De quãtitate demonũ.

Ecũd⁹ pũctus est scire q̃d cẽ dyabolus Pro cui⁹ declaratiõe notandũ ꝙ fuit opinio platonicorꝝ precipue apulei scõm ꝙ refert beat⁹ augustin⁹ octauo de ciuitate dei ca.xvi. allegãs varronez qui fuit platonic⁹ ꝙ demones sũt genere aialia animo passiua. mẽte rõnalia. corpore aerea. tẽpore eterna. Si aũt obijciat ꝙ demões nõ pñt dici aialia cũ sint substantie incorporee. Dicendũ est ꝙ nõ loquit̃ hic augustin⁹ scõz mentẽ ꝓpriam vt dictũ est. sed fm opinionez platonicorꝝ Et iõ irrationabiliter loquũtur sic diffinientes demones cũ hoc attribuunt augustino. Vñ isdẽ augustin⁹ scõm mẽtem ꝓpriã et rectã fidẽ diffiniens demones libro eodẽ ca.xxij. dicit sic. demones spiritus nocendi cupidissimi. asperitate pene⁹ alieni. superbia tumidi. inuidia liuidi fallacia calliditate. Quidẽ ali⁹ dicit ꝙ demones sunt substãtie rationales incorporee ingrate deo damnationis hominũ cupidissimi.

De nobilitate demonum

Eritus pũctus est qualis est nobilitas demonũ Pro cui⁹ notitia sciendũ ꝙ loqui possum⁹ de demonibus dupliciter vel quo ad bonitatẽ moralẽ vel quo ad bonitatẽ nature. Si loq̃mur de bonitate morali boni boies meliores et nobiliores sunt demonib⁹ Unde augustinus de ciui. dei ca.xv. loquẽs de demonib⁹ scõz opinionẽ platonicorꝝ ꝙ vnuñt corporibus naturalib⁹ et pbisicis sic aĩe nostre et ꝙ illa corpora demonũ sunt incorruptibilia dicat nõ ideo demones meliores sũt boib⁹ quia bñt corpa meliora. s. incorruptibilia Alioqn multas bestias boibus pferem⁹ Quis eñ in ąt boim videdo equabit̃ aquilis et vulturib⁹ Aut ąs odorãdo canibus. ąs velocitate leporib⁹ ceruis et oib⁹ auib⁹. ąs multũ valẽdo leonib⁹ et elephãtib⁹. ąs diu viuẽdo serpẽtib⁹ qui etiã deposita tunica. senectutẽ deponere. et in iuuẽtutẽ redire pbibent̃ Sed sicut bis oib⁹ meliores rationãdo sum⁹ Jtã etiã demonib⁹ honeste viuẽdo meliores cẽ debem⁹. Dec augustin⁹. ꝑz ergo ꝙ in moribus nobiliores sũt boni boies demonibus Si vero loquamur de nobilitate nature. nobiliores sunt demones boib⁹ quãtũcunqꝫ scis sicut deducit̃ ex dictis augustini. ix. de ciui. dei ca. ix. vbi dicit ꝙ aial ex aia et corpore cõstat. quoꝝ duoz aia quãtũcunqꝫ viciosa est melior corpore. quantũcunqꝫ bñ dispositum sit dicatur ꝙ aurum licet sordidum. argentum q̃uis puriss̃io canus est̃ iat Ex quo dicto elicit frãcisc⁹ de maronis i floribus suis duas cõclusiões. Prima ẽ ꝙ demões sunt meliores boib⁹ quãtũcunqꝫ scis qz sic aia viciosa excellit corp⁹ qđcunqꝫ ꝓp̃ excellẽtiorẽ naturã. ita substãtia spũal oẽz substãtiã corporalẽ

Secunda conclusio q̄ meliores sunt angeli quibuscūq; animab⁹ separatis. quātūcūq; beatis. q̄ maior est excellentia nature secundum quā angeli superant ipsos cum maior sit excellentia de genere substātie. q̄ excellētia gracie. que est quedā forma accidentalis Et isto modo ponuntur etiaz meliores aia christi Dec ille.

De natura demonum.

Uartus punct⁹ est qualis ē natura demonuz. Ad quod breuiter respōdetur dupliciter. Primo q̄ eoz natura nō est mala sed bona. Uidit.n. deus cūcta q̄ fecerat et erāt valō bona gen̄. p̄mo. q̄ aūt dyabolus sit malus nō bz ex natura sz ex vicie. Secundo dicitur q̄ eorum natura est mortalis et dissolubilis sed ex dei gratia eoz natura est immortalis et indissolubilis sicut et bonoz angeloz. Unde plō in libro thimei loquens in persona dei ad angelos dicit dij deoz quorum opifex et magister ego sum vos vestra natura corruptibiles est mea aūt voluntate incorruptibiles permanetis. Istud dictum allegat augustin⁹. xviij de ciui. dei ca. xvi. dicens. Sentētia fuit platonis deos et angelos esse mortales secundum suaz naturā et dissolubiles q̄ sūt facti a deo tamen diuina voluntate indissolubiles. Et q̄nia diuinum consilium et volūtas sunt validiora q̄ sit eorum natura Jdeo dicit plato q̄ non dissoluentur. Et hec videt fuisse intentio prophirij qui fuit plonic⁹ in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus ci rationales nos et dij. i. angeli. sed mortale additum nobis seperat nos ab illis. quasi dicat mortales erant angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis

De scientia demonum.

Ecūd⁹ cōsideratio ē videre qualis ē scia demonū Dic sūt tria pūcta declarāda Prim⁹ est de scia demonū Scōs est cui⁹ scientia artes magice exercentur et si pñt sine pcō exercere. Terci⁹ ē de arte notoria si est a dño vel a demonibus.

De scia demonū ante casum et post casuz

Rimus punct⁹ est de scia demonū Circa qō notandū est q̄ dupliciter possumus loq̄ de scientia demonuz Uno mō de illa scia quā habuerūt añ casū fuū de celo et sic dicit magister sententiaruz in. scō distinctōe. iij. q̄ triplicem cognitiōz naturalē habebāt sc̄z q̄ facti erāt a quo facti erāt et cū quo facti erāt. s. cum celo empireo materia prima et tpe notitiā etiā habuerūt boni et mali et qō appetēdū et respuendū illis esset. dicit etiā beatus augustin⁹ loquens de noticia āgeloz añ casū. xi. de ciui. dei ca. viij. et. viij. q̄ cum sit alia noticia angeloz matutina et alia vespertina quaz prima est rez in verbo et scōa rez in genere proprio qñ fuit dictū factum est vespe et mane dies vnus Gen̄. primo Jbi accipit mane p̄ noticia matutina et vespe p̄ vesptina. Et secundū hoc ponunt dies sex fm̄ q̄ angeli illa sex genera creaturaz que ibi numerantur cognouerūt noticia matutina et vespertina in primo istāti quo oia fuerūt simul creata scōz illō ecclesiast. xviij. q̄ viuit in eternū creauit oia simul. Si vo loq̄mur de noticia demonum post casū dicit magr̄ in scō sententiaz distin. vij. q̄ demones bz sint obstinati in malo triplici tñ sententie acumine vigent sc̄z subtilitate nature temporz expientia et reuelatiōe spirituū supnoz. Primo intelligūt naturalia p̄sentia Scō mō naturalia futura sicut tēpora pluuiosa vel sicca et eclipses solis et lune et huiusmodi. Tercio mō intelligūt volūtaria fm̄ de cognitōe futurorū p̄tingentiū dicit dñs bonauētura in scō sententiaz q̄ bz demones nō possunt p se scire futura p̄tingēcia certitudinaliter tñ frequēter vera predicant quia cuentum futuroum aliquo modo p̄sentiūt. iij. modis scōm augustinū super gen̄. ad litterā quia aut p̄sentiunt talia ingenij aut sensus acrimonia vt quando videt aut p̄siderant diligēter ad q̄d inclinet affectō mea vel que sint, inducentia vel retrahentia aut p̄sciunt talia temporū experientia sc̄z q̄ ex talib⁹ viderūt, accidere similia. Aut terco talia presciūt demones cautela dolosa vt quando p̄ponūt aliquid facere et primo p̄dicāt quasi sit aliq̄d futurum. Aut q̄rto talia p̄dicūt demōes aliēa doctrina vt qñ sc̄z diuino iudicio p̄mittit aliq̄d a bonis angelis addiscere. Unde patet q̄ demones futura contingentia et si possint pro

babiliter opinari nequiunt tñ certitudinaliē
scire. De cognitõe vero temporaliū et muta
biliuz dicit beatus augustin⁹. viij. d̄ ciui. dī
capitulo. xxi. q̄ ãgeli bom̄ cera⁹ ista tẽpalia
et mutabilia nouerent quia eorum principa
les causas in verbo dei sapiẽcia ꝑ tẽplãtur ſz
quorumdã signoz nobis occultoz maiori
experientia multo plura q̄ homines futura
prospiciunt. Denicz aũt isti sepe nunq̄ illi
omnino fallunt q̄ ibidem declarans dicit.
Aliud em̄ est temporalibus tẽporalia mu
tabilibus mutabilia scire eiscz temporalez
et mutabilem motum sue voluntatis et fa
cultatis inserere q̄ demonibus certa ratiõe
ꝓmissum est. Aliud aũt in eternis atcz incõ
mutabilibus dei legibus que in eius sapiẽ
tia viuũt mutationes rez preuidere dei que
voluntatem que tam certissima q̄ potentis
sima est spũs eius participatiõe cognoscere
q̄ sanctis angelis recta discretione donatũ
est. Ex quibus sequntur duo documenta.
Primum est q̄ sancti in dei legibus eternis
cõtemplantur futura quia hic hoc dicat exp̄s
se. Secundum documentũ est q̄ sancti in di
uina voluntate cognoscunt ista futura cõtin
gentia quia dicit q̄ dei voluntatem que cer
tissima est et omnipotens ista nouerũt. Sz
remanent due difficultates. Prima est si de
mones habuerunt notitiã ꝓphetiaruz ad
uentus xp̄i dicenduz q̄ sic. cognouerũt etiã
q̄ xp̄s in lege et ꝓphetis ꝓmissus deberet
esse verus deus et verus hõ et q̄ debebat
pro humano genere de virgine nasci et pati
in genere. nunq̄ tamẽ in specie cognouerũt
q̄ in hoc homine xp̄o ista cõplerentur. Scie
bat enim dyabolus per scripturas et ꝓphe
tas q̄ xp̄s ventur⁹ erat ver⁹ de⁹ et verus hõ
Etiam sciebat tempus natiuitatis xp̄i esse
impletum per ebdomadas danielis tamen
nesciebat certitudinaliter q̄ ihesꝰ nazarenꝰ
esset ipse xp̄s. Ceruntamen ꝓpter eminẽtiã
sanctitatis habebat quandam coniecturam
q̄ ipse esset verus xp̄s et hoc voluit experiri
per temptationem et per illam illum indu
cere ad peccatuz si inueniretur purus homo
sed neutruz obtinuit licet temptauit eum de
cõcupiscentia superbia et auaritia. Unde ſz
ille demon qui xp̄m in deserto temptauit fu
erit inter demones acutioris ingenij. nunq̄
tamen scire potuit per certitudinem virũ ihe
sus esset qui erat ꝓmissus in lege ad salutez
mundi et deiectionem dyaboli nisi per quã
dam coniecturã et ideo ꝓcurauit xp̄i captio
nem per iudeos intelligẽs per aliqua signa
q̄ ipse esset verus xp̄s et per consequens q̄
per eius mortem expoliaretur infernus hoc
perpendit per eius pacientiam et per scriptu
rarum impletionem et forte per sanctorum
patrũ in limbo existentium exultatoz. Ido
mortem eius impedire voluit per vxorẽ py
lati cuius preces efficaces credebat in cõspe
ctu viri sui vt notat Nicolaus de lyra super
matb. Secũda difficultas ẽ si demones cõ
gnoscant cogitationes nostras. Respondet
tur q̄ soli deo cognite sunt scoz ꝓmunez opi
nionem doctorum et hoc videtur per illud
quod dicitur primo Regũ deus aũt intuet
cor. et primi per alipomenon. vi. tu sol⁹ no
sti corda filiorum hominum. dicit tamẽ hic
Nicolaus de lira sup illud ad hebreos. iiij.
viuus est sermo dei etc. Et discretor cogita
tionum et intentionuz cordiũ q̄ licz aliqui
doctores dicant ipsam cogitationẽ nostraz
esse cognoscibilem pure substantie spũali tñ
de intentione cogitatiõis ipsi cõcedunt q̄ ẽ
cognoscibilis soli deo. verbi gra si cogitem
de muliere dicũt q̄ hoc potest cognoscere an
gelus bonus siue malus. Etiam ex naturali
bus sed si cogitem de muliere intentiõe de
apiendi ipsam vel ad bonum informan
dum cognoscat solus de⁹. Et ꝓpter hoc sub
dit apostolus et intentoz cordis quia cogni
tio xp̄i non solum se extendit ad ipsas cogi
tationes sed etiam ad cogitationũ intentio
nes quod vt ꝑz demonib⁹ nõ conuenit. Ad
istud etiam ꝓpositum loquitur augustinus
de diffinitionibus sic dicens. Internas ani
mi cogitationes dyabolum nõ videre. Cer
ti sumus sed motu eas concipi ab illo et af
fectionum iudicijs colligi experimento di
dicimus. secreta autem cordis solus ille no
uit ad quem dicimus tu solus nosti corda
filioz hominum.

q̄ artes magice demonum scia exercentur

Ecundus punctus est cuius scietia
artes magice exercentur et si possũt
sine peccato exercere. Ad primum re
spondetur q̄ artez magice exercentur scien
tia demonum sicut traditur in secũdo sentẽ
tiarum distinctione septima. Unde ibidẽ dicit

q̄ eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam scientiam et virtutē huiusmodi operando a deo demones acceperunt vel ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandaz iustorum pacientiam. Ad secūdum dicitur q̄ artes magice vel diuinatōes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absq̄ peccato nisi forte in hoc casu vbi deus dyabolum subijceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis narat. Voluntario autem commertio nonpotest sine peccato. Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinum aut est ibi peccatū ydolatrie vt pote in oblationibus et sacrificijs. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitōem dei et ecclesie. rō huius prohibitōnis est quia talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens deus christianoz et omnino sufficiens et benignus. Itez peccat in seipsū dum se cōmittit discrimini corporis et animē. Item peccat in ecclesiam dum habet commertium cum illo qui est oino prescisus et ecclesie aduersarius et ideo in caracteribus magnum peccatum est quia est ad ministerium demonum inuocandus quia huiusmodi ex se non habent virtutem sed solum ex pactione diaboli. Sicenz pādit dyabolus illis qui fiūt ei familiares q̄ talia signa recognoscant et ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se per illa cogi vt aliquid virtutis ostendant se habere in huiusmodi artib⁹ in quib⁹ sunt multa nephāda per que abducitur homo a fide et cultura dei. Et ideo hec facit dyabolus nō quia in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autez hec magice artes nigromantia piromantia aeramantia ydromantia geomantia et aromātia que sūt diuinationes in mortuis quo ad primam in igne quo ad secundaz. in aere quo ad terciam. in aqua quo ad quartam in tra quo ad quintam et in manibus quo ad sextam tales magici malefici vulgo nūcupātur ob facinorum magnitudinem nigromātici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitatum mortui et ad interrogata respōdere. Alij dicuntur cantatorez qui artez verbis peragunt. Alij dicuntur aroli qui circa aras ydolorum nephārias preces emittunt et funesta sacrificia offerunt bisq̄ exercitatibus demonum responsa accipiunt. Alij dicuntur aruspices quasi horarum inspectores dies enīz et horas in agendis negocijs opibusq̄ custodiunt et quid per singula tempora obseruari debeat homo intendūt extra eciam pecudum inspiciunt et ex eis futura predicant. Alij dicuntur augures qui volatus auium et voces intendunt Aliaq̄ singula rerum vel obseruationes improuisas hominibus. Alij dicuntur astrologi eo q̄ in astris augurantur. Alij dicuntur genetici ꝓpter natalicium considerationes quia per cursuz syderum nascentium mores actus euētusq̄ predicere conantur que vulgo mathematici dicuntur. ydromantici ab aquis dicti sunt. Est enim ydromancia in aquarum inspectione vmbras demonum euocare ibi que ab eis aliena audire pronunciant. Enaz demones interdū per aliquas figuras vel signa q̄ in rebus innatis apparent que si fiant in aere vocatur aeromantia. si in igne piromācia. si in viscibus animalium immolatorum in aris demonuz vocatur aruspicia. si pīstra nutationes hominum vel membrorum saltus vel motus quorumcūq̄ animalium dicatur augurium. Si vero fiat ex aliquibus signis in spatula alicuius animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub nomine fucte religionis per quasdam quas vocant sanctorum sortes diuinatōnis sciencam pfitētur. Aut quarumcūq̄ scripturaruz inspectione futura pmittuntur. Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomantia a geos q̄ est terra. Si vero in plantis manuū dicitur aromancia a iros q̄ est manus talibus potēs per demonum fallacias illuditur curiositas humana quomodo id impudenter scire appetit quod nulla ratione inuestigare ei q̄uenit. Unde vitanda sunt a xpiano et omnī penit⁹ execratione repudienda quia in istis omnibus vel expresse de modo imploratur aut propter pentōnem hominis se occulte demon ingerit hanc maledictaz artem primus Zoroastes inuenit qui sol⁹ natus est ridendo. hunc nin⁹ rex assiriozum bello interfecit. Et si queras quid tales magi facere possunt. Respondetur q̄ ipsi permissiōe dei elementa cōcutiunt mentes turbant hominum mun⁹ in deo confidentium sensus

illudunt ac ſine vllo veneno hauſto violen/tia tñ carminis ledunt et interdū peremut Magi ergo ſcōm priuatus contractus quos habent cum demonibus agere artem eorū que ars magica non eſt ſupra ordinem naturalium cauſarum immo fit virtute actuorū naturalium. tñ eſt ſupra cōprehenſiōz hominum et facultatē propter tria primo quia demones magis cognoſcunt actiuoz naturalium virtutum q̄ homines. Secundo quia ſceleriꝰ poſſunt ea congregare.. Tercio q̄a actua naturalia que aſſumūt vt inſtrumēta ſe poſſunt extendere ad maiores effectus ex virtute aut demonum arte q̄ ex virtute ſeu arte hominum. Inde hominibus videntur miracula et ſtupenda que per aliquos artifices fiunt et ſic patet q̄ magi veritatem ſperneutes et mendacia credentes ſeducti a demonibus eis coaptantur cum quibus ſine fine p̄ibunt hec et plura alia de magicis artibus ex libro de ciui. dei tranſumptiue in decretis. xxvi. queſtione. v. capitulo nec miruz

Ars notoria eſt illicita' et a demonibus inuenta.

Tercius punctus eſt de arte notoria ſi eſt a deo vel a demonib⁹ et ſi p̄ñt demones infundere ſcientiā aliquā Ad primum reſpondetur ſcōm fratrem Johannem aſtaxen. in ſumma ſua q̄ ars notoria eſt illicita et ineffica. Unde arguit̄ a demonibus inuenta. Illicita eñ eſt quia vtit̄ quibuſdam ad ſcientiam habendaz que nō habent ſecundum ſe virtutem cauſandi ſcīam ſicut inſpectione quarūdam figuraruz et platione quorūdam verborum ignotorū et aliꝰ huiuſmodi. Et ideo huiuſmodi ars non vtitur his vt cauſis ſed vt ſignis. Non aūt vt ſignis diuinit⁹ inſpiratis ſicut ſunt ſacramētalia ſigna. Uñ reſtat q̄ ſūt ſigna vana et ſuperſticioſa et p̄ conſequens continētia quedam pacta ſignificationum cū demonibus p̄habita et federata. Ars igit̄ notoria quaſi a dyabolo inuēta. eſt a xp̄iano penit⁹ repudianda et fugiēda ſicut et alie artes nugatorie et noxie ſuperſtitiōis vt auguſtin⁹ dic̄ ſcōo de doctrina xp̄iana. Eſt etiā huiuſmodi ars ineffica. ad ſcientiā acquirendā cū eniz per huiuſmodi artē nō attēdat̄ acq̄ſitio ſcīe ſcōz modū hōis cōnaturalē ſz in adinueniendo vel addiſcendo p̄ſequens eſt q̄ iſte effectus expectatur a deo vel a demonibus Certum eſt aūt aliquos a deo ſapienciaz et ſcientiam per infuſionem habuiſſe ſicut de ſalomone legitur. iij. regū. iij. et ſcōm galipo primo. xp̄s enim dicit diſcipulis ſuis luce. xxvij. Ego dabo vobis os et ſapientiam et ſcientiam cui non poterunt reſiſtere et cōtradicere omnes aduerſarij veſtri. ſz hoc donū datur quibuſcunq̄ cum certa obſeruatione ſed ſecundum arbitriū ſpūſſancti ſcōz illud prima corinth. ij. Alij datur per ſpm̄ ſermo ſapientie etc̄. et poſtea ſubdit̄ hec omia operatur vnus atq̄ idem ſpūs diuidens ſingulis prout vult. Ad demones aūt nō pertinet illuminare intellectum. Acquiſitio aūt ſapiēte et ſcientie fit per intellectus illuminationum et nullus vnq̄ ſcientiā per demones acquiſiuit et ſic patet ſolutio ad ſcōm. poſſunt tñ demones hominibus colloquendo aliquarum ſcientiaz exprimere documēta ſed hoc non queritur per artem notoriā. Et ſi dicas q̄ danielis primo pueris abſtinentibus dedit deus ſcientiā in omni libro et ſapientiā Sed obſeruantia artis notorie eſt ſcōz que dam ieiunia et ſecundū quaſdam abſtinentiam ergo per artem illā p̄t haberi talis ſapientia et ſciēcia. Rñdetur q̄ illi nō abſtinebant ſcōm vanā obſeruantiā artis notorie ſed ſcōm auctoritatem legis diuine nolētes cibis gentiliū inquinari. Ideo merito obediente a deo ſcientiam conſecuti ſunt ſcōm illud p̄ſalmi ſuper ſenes intellexi quia mandata tua exquiſiui.

De bello demonum in celo.

Tercia conſideratio eſt de bello demonum in celo. Cum. n. āgeli fuerūt creati in celo ēpireo vt dixit beda. et allegat magr̄ in ſcōo ſñiaz diſti. ſcōa omnes āgeli fuerūt boni creati et ſine vicio Unde innocentes ſunt creati non tñ virtutibus p̄dicti que ſtātib⁹ appoſite fuerūt vt p̄z ibidē non tñ fuerūt appoſite cadētib⁹. boni eñ fuerunt ad deū cōuerſi qō ē deo adherere. mali aūt fuerūt auerſi a deo quod ē odio habere vel inuidere. Inuidie enim mr̄ eſt ſuperbia qua voluerūt ſe parificare deo. vt p̄z eodem libro diſtin. v. Et cū eſſet inter oēs angelos lucifer excelſior. nec inter ſiātes ali

i. ſuper add
q̄. dict. et ſi peccabilitñ penituit q̄ nō fecit add ſed ſe excuſauit dicens mulier quā dediſti mihi

quis fuit eo dignior eminentiam sue nature et pfunditatem sue scie ppendens in suū creatorem superbiuit tantum p deo voluit se equare vt patet libro eodem distinctiōe. vi. dixit enim in corde suo illud Esaie.xiv. Ascēdam in celum vbi.dixit magister distinctōe secūda li.ij. p celū vocat equalitatē diuinā deo enim se parificare volebat.quia breuissima mozula fuit vt dicit magister suiaz.moz ergo vt creati fuerunt angeli quidaz deo adheserunt per charitatem.quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem et sic inter vtrosz factum est prelium magnum in celo Michael et angeli eius et cetera et non pualuerunt draco et angeli eius necz locus inuentus est amplius eorū in celo apocalipsis .xij. Hoc autem prelium in celo nō est intelligendum materiale sed spūale quod factum fuit qn boni et mali diuersos effectus et cōsensus habuerunt qn dixit lucifer. Ascēdam in celū et ero simulis altissimo vbi magister dicit non p unitatōez sed p equalitatē potentie vbi supra. Ecce affectus et cōsensus superbie. Et econuerso boni angeli būlem habuerunt affectum. Unde michael dicitur prelians cum draconе quia michael interpretatur qnis vt deus. Ecce būlitas et reuerantia. vnde psalmo. lxxxij. Dñe quis simulis erit tibi. qsi dicat non lucifer superbus nec quicunqz alius sit ergo michael cū angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriaz de superbo lucifero et et adherentibus qui pcipitati sunt de celo. Et vt dicit fransiscus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. qrum prima sumpsit inicium a lucifero sicut enim nunc impellit homines ad peccandum sic et tunc impulit sanctos angelos ad cōsentiendum sibi sed viriliter restiterunt. Secunda pugna sumpsit inicium ab archangelo michaele videns autem p alter deliquerat et p morte dignus erat et p in celo cum sanctis angelis habitare nō debebat expulsit eum viriliter et in istuz aerem caliginosū secundus petrum apl̄m dicit.ij.pet.ij. lz lucifer restiterit quantum potuit sed nō prevaluit vt dictum est Et si queratur quāta fuit mora inter creatōez angelorum et casum eorum de celo. Doctores cōmuniter dicunt p fuit mozula parua sez a principio auroze vsqz ad creationem lucis vbi dicitur deus divisit lucem a tenebris Sed tamē geraldus odonis in suo scdo sniarum distinctione quarta questiōe qrta dicat p fuit mora septem dierū ad min⁹ inter instans creatōis et auersionis bonoz et inter instans correctōis et auersiōis malorum p sine pcio dicto sniem meliōris pbat duplicā rōem pro cui⁹ pbatione supponatur ad pns p angeli fuerūt creati p̄ma die hoc dicat magister. Tunc arguit sic Mali angeli post lapsū non fuerūt valde boni.id est optimi quia post lapsū nun p fuerūt boni.sz septima die a primo instanti creatōis fuerūt valde boni ergo ad min⁹ inter primum instans creatōis et lapsuz malox fuerunt septē dies minor pbatur p textū qz videt deus cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona et factuz est vespere et mane sextus dies septimo vero die benedixit deus Hēn. ij. Ex quo sic potest scdo argui. Angeli mali post lapsum nū p receperunt benedictōez dei sed die septimo receperūt benedictōem dei ergo ante diem septimū non fuerūt lapsi pbatur in cōtranum per textū gen. ij.c. Et benedixit deus die septimo glo.idest oibus creaturis ergo omnes creature receperūt benedictōez dei die septimo. Et si dicatur p natura spūalis operatur in instātia formam p̄ soli qui radiū instanti pduxit. Cum ergo p̄ma operatio angeli fuerit cōuersio vel auersio ergo in instanti fuerunt cōuersi vel auersi. Respōdet pdict⁹ doctor p p̄ma operatio nō fuit cōuersio vel auersio sz fuit admiratō quia in illis septez diebus steterūt in admiratōnibus stuporosis operum sex dierū et istud videtur pbabile nisi aliquis sanct⁹ exp̄sse diceret oppositū Sed die vij. cū deus benediceret illi diei benedixit cunctis opibus et benedictōe accepta q̄si licentia et mandato accepto p omnia facerent debitū suum angeli diuisi sūt intres partes. omnes ei firmauerunt se in amore q̄dam in amore bonitatis q̄daz in amore diuine iustitie q̄dam in amore pprie ptātis et excellentie. et hec tertia ps vna corruit de q̄ dicit Johannes in apocalipsis .xij. p draco de celo cadens secum traxit tertiā partē stellarum Prius vero nichil faciebat nisi p stabat in admiratōe stuporosa. Videbāt enim subito celum extēdi et de nichilo pduci esse de alijs opib⁹ de q̄bus omnes homines posunt mirari omnib⁹ diebus vite sue Et sivlteriꝰ queratur qō fuit illud peccatū tāte grauitatis qō illud nō potuit sustinere celuz. Re-

ſpondeꝛ q̄ q̄ſq̄ fuerũt pecata que primus cõmiſit angelus in celo primũ fuit peccatuꝫ luxurie nõ carnalis ſi ſpũalis ſcõm ſcotũ in ſcõo ſententiaꝝ diſtinctõe. vi. queſtio. ij. hec aũt ſpũalis luxuria nihil aliud eſt q̄ amoꝛ inordinatꝰ ſuipſi⁹. et ſic lucifer ſe ſuiq̄ priuatum bonuꝫ excecatus inordinate dilexit inuñ q̄ poſſit vſq̄ ad cõtemptũ dei Unde beatus augu. xij. de ciui. dei ca. i. ponẽs differentiã inter bonos ãgelos et malos dixit q̄ in mũdi principio boni ãgeli a malis fuerunt diuiſi qꝛ illi in cõi bono quod eſt deꝰ pſtiterũt Alij potius ſua poteſtate delectati velut ſummũ bonũ ſibipſis eſſent a cõi bono ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto accipiunt duo documenta tbeologica. primum eſtq̄ principiũ oĩs boni moralis eſt amoꝛ bonis cõmunis qꝛ boni ãgeli in hoc primo meruerunt. Scõm eſt q̄ principium omnis mali moralis eſt inordinata dilectio boni ꝓpꝛij que in demonib⁹ fuit prima radix peccati Scõm fuit peccatum ſuꝑbie et ꝓſumptionis. videns enñ ſe lucifer nobiliſſimũ in donis naturalibus nõ dedit bonoꝛ deo ſed inaniter gloriatus eſt in ſeipſo Uñ apoſtolis gloriantib⁹ de ptãte eis data ſup demones xp̃s dixit luce. x. videbaꝫ ſatbanan ꝓpter eius inanẽm gloriaꝫ quaſi fulgur de celo cadentem de qua ſuꝑbia dicit eccleſ. x. Initiũ omis peccati ſuꝑbia eſt. Tercio peccauit peccato auaricie et ambitiõis quia videns ſe pulcberrimum ſup omnẽ creaturaꝫ quam deus condiderat omnibus ꝓcupiuit preeſſe ſeipm reputans ad bocdignũ ad qđ attigiſſet ſi ſtetiſſet ſcõm Anſbelmũ ſic enim in ꝓmanendo. xij. excellentias babuiſſet qꝛ fuiſſet optima creatura fuiſſet deo ãceptiſſimus fuiſſꝫ feliciſſimus fuiſſꝫ deo ſimillim⁹ fuiſſet pulcberrim⁹ fuiſſꝫ deo familiariſſim⁹ fuiſſet dulciſſim⁹ fuiſſet potẽtiſſim⁹ fuiſſet omniũ põtifex fuiſſet oĩm princeps fuiſſꝫ oĩz docto⁊ et fuiſſet omniũ pater. Sꝫ qꝛ ſine mentis ꝓpria auctoritate ꝓcupiuit eſſe deliqt nolẽs đo ſubeſſe Iſaie. xiij. ſup aſtra celi exaltabo ſoliũ meũ. Quarto peccauit pcõ iuidie et emolatiõis. Uñ inuidia ẽ triſticia de apparẽti ꝓſperitate alteri⁹ ſꝫ lucifer cõtriſtatus eſt qꝛ deꝰ oĩbus ꝑat et nulli ſuberat ergo inuidit de qua inuidia dicit ſapiẽtie. ij. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbẽ terraꝝ. Quinto peccauit peccato ire et indignationis qꝛ videns ſe deiectũ a paradiſo delicia rum Aſcendit ei⁹ malicia vſq̄ ad odiũ dei et tũc cadẽs de celo bellauit ꝓtra bominẽ vt dicetur infra cõſideratiõe. vi. Et factꝰ eſt bomicida Uñ Jobã. viij. Ille erat bomicida ab initio et in veritate nõ ſtetit. Nõ eſt ergo mirãdum ſi ſic miſerabiliter lucifer cum ſibi adberentib⁹ viat⁹ cecidit de celo cũ tam grauiſſime peccauerit cõtra creatoꝛem ſuũ. Et ſi queras quot demones ceciderũt. Reſpõdetur q̄ ſcõm q̄ notatur in ſũma veritatis tbeoloice libro. ij. In quolibet ordine ãgelo⁊ ſunt tot legiões quot ſũt vnitates in legiõe et ſic in quolibet ordine ſũt ſex mille ſexcẽte ſexaginta ſex legiones angelo⁊. Et cũ tercia pars angelo⁊ ceciderit ſicut notat a magro diſtinctõe. vi. libri ſcõi capitulo primo quia cecidit draco et traxit ſecum terciam partem ſtellaꝝ celi. apoca. xij. ſequit q̄ erit ſumma legionũ omniũ angelo⁊. lix. milia et nouẽcente. uij. legiones et diminuẽdo plus ſumma omniũ erit trecenta nonaginta nouẽ cõputa et nouẽ centa viginti milia et. iiij. ãgeli. Sequitur etiam q̄ demones q̄ ceciderunt de celo ſcõm cõparatiõeꝫ nouẽ ordinũ angelo⁊ ſunt decẽ et nouem milia nouẽ cente nonagintaocto legiones demonũ quo⁊ ſũma ſcõm verã cõputationẽ eſt centũ triginta tria cõputa et trecenta ſex milia ac ſex centa ſexagintaocto demonia ſicut patet diſtinctõe xliij. ſcõi. capitulo notãdũ. Opinio tñ cõis doctoꝛum eſt q̄ tot ceciderunt quot poſſunt vnũ angelo⁊ ordinẽ cõſtituere et ꝓmuniter numerus angelo⁊ cadẽnũ eſt ſeptemille ſexcẽte ſexaginta ſex legiones qꝛ totidẽ ſunt legiones in quolibet ordine quot ſunt vnitates in legione vt dictũ eſt. Erit ergo vera ſũma demonũ cadentium ſcõm banc cõputatiõeꝫ xliij. cõputa et. uij. centa triginta quinq̄ milia et quingenta quinquaginta ſexaginta ſex demonia. Ex quib⁹ manifeſte patet exceſſꝰ numeri bonoꝝ angelorum ſcoꝝ vtrãq̄ viaꝝ expellentium predictos demones de celo et iubilantium ante deum in ſecula ſeculorum patet etiam ex predictis numerus ſaluãdorum. Ad boc enim venit filiꝰ dei quia vt ait paulus ad epbeſios primo. ꝓpoſuit in eo in diſpenſationem plenitudinis temporis inſtauran oĩa in que xp̃o in tems et in celis ſunt ſcilicet ſupplendum numeruꝫ angelorum cadentium in celo et renouando oẽs

peccatores in terra. Nunc aũt de saluandoꝝ numero fuit duplex opinio doctoꝝ. Augustinus vult ꝙ tot saluabũtur quot ceciderũt et sic dic sicut supra dictum est. Gregoꝛ⁹ vero dicat ꝙ tot saluabũtur quot remanserunt et allegat illud. Constituisti terminos pplorum iuxta numerũ filiorũ. dei tenendo ergo ꝙ due partes angelorum remanserunt salꝫ ser choꝛi cum in qualibet legione sint sex milia sercentre seragintasex legiões patet diminuendo ꝙ eorũ summa est ducenta seragintasex cõputa et sexenta tredecimmilia et trecenti trigintasex angeli totidem ergo animę erunt saluande. Quibusdã vero placꝫ ꝙ in paradiso erunt duo parietes sic ꝙ numer⁹ supplebitur per virgines et in altero pariete tot erunt animę saluandoꝝ quot angeli sũt in altero pariete quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum et eis omnibus nomina vocat. et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videat tenere vt patet in collecta De⁹ cui soli cognitus est numerus electorum in supema felicitate locandus.

hoc ꝑ sum eneo et hoc michi ꝑ placet

De habitatione demonum post casum.

Varta cõsideratio est de habitatõe demonum Circa ꝙ notandũ ꝙ locus demonum post suum lapsum a celo vsqꝫ ad diem extremi iudicij nõ est loc⁹ sub terraneus quem vocamus infernum sꝫ aer caliginosus in quo multitudo demonũ inhabitat et hunc locũ sequestratum ꝓuidit diuina clemẽtia ne nimis acriter nos tẽptarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Vnde ꝙ habitent in aere caliginoso hoc diuine scie est. ꝙ vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstitiũ sit ꝓbabile videtur ꝙ ipsi fuit in medio vbi est turbulentia et varietas impressionum et hic est ꝙ frequenter cõmouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo ꝙ aliqui tendunt illuc ad torquendas aias secundum ꝙ habent deputatum inter se male dictiõis officia verba sunt domini bonauẽture in secõdo sententiarum. Magister etiã loquẽs de loco habitationis demonum libro secundo distinctõne. vi. dicit ꝙ lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosũ qui est eis vt carcer vsqꝫ ad diem iudicij et hoc propter nostrã probationem. et subsequenter dicit ꝙ demones alternatis vicibus tendunt in infernum quia illuc animas detinentatqꝫ cruciant. Huic etiã sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciui. dei capitulo. xxij. vbi dicat ꝙ demones in hoc aere habitãt qꝛ de celi sublimitate delecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi ꝓprio velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentũ ꝙ demones vsqꝫ ad diẽ iudicij sicut dicat magister in inferno nõ sũt inclusi sed in hoc aere caliginoso cõmuniter detenti. Sed est dubitatio vtrũ vbicũqꝫ sint demones pũniantur igne materiali. quidã voluerunt dicere ꝙ sic licet dicant ꝙ minus intense ꝙ post vltimam damnationẽ et hoc probant per quãdam glosam super illud iacobi. iiij. inflammata a iebẽna que dicat sic. Iebenna est dyabolus propter quẽ facta ẽ. sicut enim iebẽna semper ardet sic dyabol⁹ vbicunqꝫ sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum. sꝫ hoc nõ videtur intelligibile ꝙ ignem cremantẽ vbi cunqꝫ sint secum circumferant. Et ideo dicũt alij ꝙ demõibus differtur pena ignis vsqꝫ ad diẽ iudicij. tũ vt eorũ exercitium non obmittatur. tum etiã vt diuina clementia ostẽdatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa pacientia qua rembuet omnibus secundum fructum adinuentionum suarum Et hec positio videtur ꝓbabilior et illa glosa si inspiciantur sequentia non intelligit de flamma ignis materialis sꝫ de flamma vitiorum scilicet superbie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in scõo sententiarum.

(Sabtẽ (nõ omnes etsi me rabiles sunt tã in inferno qꝫ in isto caliginoso

De potestate demonum et super quaꝫ gẽtem maiorem principatum.

Vinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit ꝙ demones habuant vt communiter in aere caliginoso videndum est de eorũ potestate quanta sꝫ est Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. Dicẽs de dya-

bolo q̄ nō est potestas super terram que cō
paraī ei. et dicitur super terram ad drīaz po
testatis que in celo est que ē dei et sanctoruz
angeloz si tamen loquamur q̄tum ad con
ditionem nature nō est potestas nec in terra
nec in celo equalis sue potentie Unde de lu
cifero scribitur ezechie. xxxi. oīe lignuz pa
radisi non ē assīlatū ei et pulchritudini ei⁹ q̄m
speciosum eum feci. Sed orīt difficultas. qz
si nō est potestas super terram ei que cōpa
retur vt expositū est. sequitur ergo q̄ sua po
testas est infinita qz finitum finitū est cōpa
bile infinito vero non. Respondetur q̄ hic
accipiī compatio ꝑ equatione. cōparetur. i.
equeī nec loquiī de cōparatiōe sed de equa
litate. Unī gregoꝰ. xxxiij. moraliuz. ptās
eius super terrā cunctis eminētioz phibetur
quia et si actōnis siue merito inter homines
ecidit naturaz tñ siue magnitudinis nō ami
sit. cuiꝰ adhuc viribus būana omnia supar
licet sanctis hominibus meritorū suoꝝ dei
ctiōe subiacet Unde et eisdem sanctis cōtra
hunc decertantibus et retributionis sue me
ritum crescit quo ille ab eis vincatur qui per
nature potēciam quasi iure se hominiꝰ sup
esse gloriatur. hec grego. Sic ergo licet loq̄n
do de fortitudine naturali non sit potestas
sub deo super terram que competur dyabo
lo. si tamen loquamur de potestate que daī
a gratia. iusti homines potentiores sunt de
mone. Et sic intelligiī dictū augustini q̄ ni
hil est fortius animo habente charitatem. et
illud canticoruz. viij. fortis est vt mors dile
ctio. Notandum est scōm magr̄m in secūdo
distinctiōe. vij. q̄ demones multa possunt
per nature subtilitatem que tamē nō possunt
per dei vel bonoꝝ angeloꝝ prohibitionem.
quedam etiam non possunt facere licet a su
periorib⁹ āgelis ꝑmittātur quia a deo id fa
cere nō permittunī permissa tñ fuit eis ptās
detrudēdi sanctos patres in limbo ante ad
uentum xp̄i quia licet deleretur in eis culpa
originalis peccati et actualis q̄tum ad ma
culam et q̄tum ad diuinā offensam et q̄tū
ad maculam et q̄tum ad reatum gehenne.
non tamen q̄tum ad reatum visionis diuie
vt notat alex. in tercio sententiarum. Et si q̄
ras vtrum demones aliquid timeant videī
q̄ non: quia de dyabolo dicī iob. xli. q̄ fa
ctus est. vt nullū timeat glosa nec deum nec
quoq̄ passiuꝰ est. Respōdeī q̄ glosa illa in
telligiī de timore filiali vel initiali que non
est in demonib⁹. nō de timore naturali quo
naturaliter tument tormēta quia isto modo
dicitur iacobi scōo. demones credunt et con
tremiscunt. et matthei. viij. et luce. viij. time
bāt puniri ab eo. licet ergo magna sit demo
num potestas non tamen sic quin sit alia su
perior quem timent. Unde augustinus sup
ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt
quia potestas sua est sub potestate. Nam si
tantum posset nocere dyabolus q̄tum vult
aliquis iustorum non remaneret. Querunt
iudei exodi. viij. quare magi pharaonis nō
potuerunt facere cynifes et respondēt q̄ cau
sa est: quia demones non habent potestatez
super aliquod corpus minꝰ grano ordei qō
apparet irrationabiliter dictum quia qui hz
potestatem supra maius habet potestatem
supra minus licet non ecōuerso. Sed causa
potissima quare non potuerunt facere illud
signum est quia nihil possunt nisi quātum
voluntas diuina permittit et eius bonitas
infinita. Ad istud etiam propositum lo
quens ambrosius super lucam dicit. sine p
missione dei dyabolum non posse nocere co
gnoscas. nec potentiam dyaboli magis ti
meas q̄ dei offensam. Et crisostomus sup
matheum dicit. In primis grauis et insuste
nibilis est impetus dyaboli quem si quis
forti animo sustinuerit in secundo inueniet
eum infortiorem. quanto enim plus percus
sus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut
se ingerūt demones peccatoribus vt faciāt
eos ruere in peccatum sic refugiunt quando
vident peccatorem a deo exauditum et libe
ratū. et dicit magister in secundo distinctiōe
vi. q̄ dyabolus qui de aliquo vicio aliquē
temptauit hominem cum superatus ab eo
fuerit desinceps illum hominē de illo vicio
de quo superatus est temptare non licebit.
Sic ergo patet quantitas et defectus poten
tie demonū Dicet forte desiderās scire q̄ gēs
ē in mūdo supra quā dyabolus maiorē po
testatem habet. Respondetur q̄ hec est gēs
iudeorum. Unde sciendum sicut notat sly
colaus de lyra supra matheum q̄ potestas
dyaboli fuit electa quodāmodo a populo
iudaico per legisdationem que excludebat
cultum demoniorum et inducebat ad colendū
vnum deum verum et sic electus transiit ad
possidendum gentiles sine lege et ꝓphetaꝝ

oraculo viuentes Et ideo eos tenebat ī ido
latria subietos. sed aduenīente christi predi
catione et apostolorum iudei pro maiori pte
fuerunt incredulī gentiles autez deuote fidē
christi ad predicatōnez xp̄i et apostolorum
acceperūt et sic dyabolus eiect⁹ ab eis per fi
dez christi reuersus est ad possidendū popu
lum iudaicuz errore excecatuz. et sic facta sūt
nouissima huius populi peiora prioribus
Math. xij. qz status populi iudaici peior est
mō q̄ fuit a principio ante legem datā et sic
maiorem ptātez super euz demones hūt q̄
super alterum quia regressus dyabolus ad
populum iudaicum assumit septem spirit⁹
nequiciores se et ingressi habitāt ibi. Mar.
xij. per quos septem spūs vniuersitas vicio
rum intelligitur. Sz remanent due difficul⁹
tates. Prima est si demones possunt facere
miracula. Respondetur q̄ solus deus pōt
facere miracula. Unde cum aliq̄ vir⁹ finita
proprium effectum opatur ad quē determi⁹
natur non est miraculum licet posset esse mi
rum alicui qui illā virtutem non cōprehēdit
sicut mirū videtur ignaris q̄ magnes trahit
ferrum vel q̄ aliquis puus piscis sit retinēs
nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et
notum est q̄ omnis creature potentia est li⁹
mitata ad aliquem determinatū effectū vel
ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli
vel cuiuscūq̄ creature fit nō potest dici mira
culum proprie Et si sit nūrum creature virtu
tem illius non cōprehendenti. Quod autez
fit virtute diuina cum sit infinita vere mira⁹
culum est cum de se incomprehensibilis est.
Unde et aug. scō de ciui. dei capitulo. xviij
loquens de grauitate p̄secutionis antixp̄i.
sz per que illam opabitur dicit. tunc soluet
satbanas quia per illum antichristus ī om
ni sua virtute mirabiliter quidem sed men
daciter operabitur. Sequitur enim. de⁹ dya
bolum ista permittet facere iusto suo iudicō
quanuis fact ille iniquo malignoq̄ cōsilio
demones ergo non faciunt miracula sz que
dam mira. Et si dicantur miracula sūt falsa
quoniam mortales sensus p̄ fantasmata de
cipit vt quod nō facit facere videatur et tali⁹
bus signis et falsis miraculis seducent qui
seduci merebuntur pro eo q̄ dilectōez venta
tis non receperunt vt salui fierēt. Et ideo di
cit apostolus. ij. thessalo. ij. mittet eis deus op
acionem erroris vt credant mendacio. De⁹
mones tamē proprie virtuti dimissi possūt
facere ea que causari possunt ex motu locali
et cōsequenter possent ignem de celo aereo
inferus emittere et ventū turbinis cōmoue
re sicut patet Job primo. Et isto modo an⁹
tichristus faciet ignem de celo descendere p
mittēte deo demonis potestate vt p̄z Apo.
xiij. Sciendū etiam q̄ scōm q̄ dicit thero⁹
nymus q̄ sz virtute magica possint aliqua
miracula fieri vt illa que ptinent ad curiosi
tatem tm̄ et vanitatem sicut simō magn⁹ fa
ciebat statuas ambulare loqui et ridere et si
milia vt habetur in itinerario clemētis. Sz
illa que sunt salubria vt curatio languidoz
illuīatio cecoz et hmōi nō possunt magicis
artibus siue a demonibus fieri. Et ideo ta⁹
lia cum fiunt debēt attribui virtuti diuine
qualia xp̄s faciebat. Et si dicas q̄ in vita
sancti bartholomei legimus q̄ quidam de⁹
mon curabat infirmitates. Respodetur q̄
hoc faciebat non sanando ꝑ a lesione quam
faciebat cessando. Secunda difficultas ē si
demones sūt dīntes ptāte. volo dicere si in⁹
demones sunt principatus quib⁹ alij alijs
potentiores dicantur Respondetur q̄ sic qz
de dyabolo dicitur iob. xli. q̄ ipse est rex su
per filios superbie. et magister sententiaruz
scōo distinctiōe. vi. capitulo. iij. Dicit q̄ du
rante mundo angeli angelis boies boibus
demones demonibus p̄sunt. et scōz grad⁹
scienne habent gradus p̄sidentie. Item sup
illo mathei. xxv. Ite maledicti in ignez eter
nuz qui patus est dyabolo et angelis eius.
dicit eius ratione subiectionis scōz glo. Sz
obijceret aliquis. si principatus et prelatio
est inter demones aut erit in eis per naturaz
aut per violentiam aut de iure. Non per na⁹
turam quia tunc in iudicij die inter eos pre⁹
latio nō cessaret quod est ꝓtra sacrā scriptuz
quia tunc euacuabit xp̄s oēm principatum
et potestatem. Nec per violētiā quia tūc sem
per essent discordes cum tamen semp cōcor⁹
dent contra bominem impugnandum. Nec
etiam de iure quia semper precaperent cōtra
deum in quo nō est obediendū. Item seruit⁹
est introducta ꝓpter peccm̄ vt dicūt theologi
ergo si ē seruit⁹ inter demones tūc lucifer cū
sit summ⁹ peccator deberet oīb⁹ subijci. cui⁹
ꝓtranū dicit iob sz q̄ ipe est rex sup filios su
perbie. Rndet q̄ sicut multi latrones prin⁹
cipi latronū volūtarie se submittūt vt ī vnū

conueniant scz in rapina sic omēs demones lucifero se voluntarie subijciūt vt in vnū cōueniant contra hominē impugnando. Vñ et eadem prelatio est inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratione preeminentie naturalis vt diuine institutionis et sicut cuilibet regno et prouincie pfigitur vnus angel⁹ bon⁹ tanq̄ princeps vt colligitur ex illo danielis .x. princeps regni persaꝝ restitit mihi .xxi. diebus et nūc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. et paulo post. Luz enꝝ egrederetur apparuit princeps grecorū etc. Sic etiam cuilibet regno et prouincie pfigitur a demonibus vn⁹ demon tanq̄ princeps. Ex quo etiā sequitur q̄ sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro pfigit̄ a deo vn⁹ āgel⁹ bon⁹ de negocijs cōibus curam habens q̄tum sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigit̄ a demonibus vnus demon ad negocia cōmunia pturbanda q̄tum sibi possibile est. Sequitur etiam tercio q̄ sicut cuilibet archiepiscopo et epō et sacerdoti parrochiali prefigitur a deo vn⁹ angel⁹ bon⁹ curaz bñs de negocijs ad salutem aiaꝝ pertinentib⁹ Sic cuilibet pdictoꝝ prefigitur a demonib⁹ vn⁹ demō curā bñs de pturbatione salutis aiarum et quāto sentior est psona tāto potētior est diabolus ei assignatus Et nisi deus gloriosus cuilibet officio pfigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirēt. Inferē etiā ex pdictis q̄ nō solū vn⁹ demō est princeps aliorꝝ demonū ꝫ etiā maloꝝ hominū. Vñ in euāgelio dyabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dñatur hoib⁹ mundialiter viuentib⁹ in q̄tū se ei subijciūt per peccatum.

De bello demonū post casum de celo.

Exta consideratio est de bello demonū post q̄ ceciderūt de celo vsq̄ ad aduentū xp̄i. Videns enī dyabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictū cogitauit quō posset displicere deo et in oibus sibi ptrariari. et quia vidit primū hominē in terrestri paradiso collocatū innocētia decoratū ac oiz bestiaꝝ piscū et volatiliū dñm necnō possessurū in celo sedes quas ipse cū sibi adherentib⁹ per superbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ipz debellare et totaliter infucere cognoscens q̄ ex putrida radice nō possūt nisi poma vermiculosa generari Bellauit ergo cum hoīe primo per mediū mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiā piectis tm armis innocentie sue vt mulieri ꝓplaceret relicto deo et tradita paradisi castro sibi ꝓmisso inimico dei scilicet dyabolo negata obedientia regi superno scz deo libere se tradidit. pditor fact⁹ in manibus diaboli. et sic habita victoria de hoīe primo indignatus deus ꝓpter proditionez et quia sic armis innocentie proiectis captiuum dyaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipm de terrestri paradiso genē. iij. et misit ipm in exilium locū bestiaꝝ et lachrymaruz vallez. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicū dyabolus cogitauit quō amplius posset displicere deo et videns duos filios adā scz abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus .bellauit ꝓtra eos per artem diuisionis et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrē suū abel occidit genē. iij. Bellauit etiā contra filios. Sed per carnis concupiscentiā et deuicit eos cuz scz acceperunt filios hominū scz descendentiū de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi genē. vi. et cū viderat multiplicatum genus humanū Bellauit ꝓtra eū per luxuriam et tāuinliter pugnauit q̄ deuicit eū sic q̄ in toto genere humano solum octo persone mūdi ab illo vicio reperte sunt immunes De alijs aūt scriptuz est q̄ ois quippe caro corrupit viā suā. ꝓpter quod indignatus ē deus mūdū castigauit diluuio generali intīm q̄ solū octo psone in arcba noe liberate sunt vt patet genē. vij. et viij. Per quas iterū ꝓpagatum est genus humanū Bellauit cōtra filios noe et deuicit cham cū ꝓtra patrem honorē verenda patris discooperuit genē. ix. ꝓpter qd̄ meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydolatriā et deuicit eos cū ignē adorauerūt genē. xi. Bellauit cōtra genus filiorum noe et deuicit eos per superbiā volentes turrim edificare que vsq̄ ad celū pertingeret ꝓpter qd̄ indignat⁹ deus vnū labiū qd̄ ante erat diuisit et pfudit vt pz genē. xi. Bellauit ꝓtra sodomas et gomorreanos et deuicit eos per pestē ꝓtra naturā propter quod

indignat⁹ de⁹ igne celesti destruxit illas qui ꝙ ciuitates cū habitatoꝛib⁹ eoꝝ et cūcta terre virētia exceptis solū lotb vxoꝛe et filiab⁹ suis vt ꝓz gen̄. xx. Bellauit ꝑtra filios abraḃe scz ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum fuerit vir superbus onager palustus sagittarius et ydolatra pessim⁹ vt patet gen̄: xxij: Bellauit cōtra filios ysaac scz iacob et esau et deuicit esau per gulam vēdidit eñ primo genita propter lēticulā gen̄. xxvi. De bis in psona dei dicit ꝓpbeta. Jacob dilexi: Esau aūt odio babui. Bellauit etiam ꝑtra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eoꝝ per crimen pessimū et inuidiam et facti sunt venditoꝛes fratris sui innocētis Joseph gen̄. xxvij. propter quod indignatus ē deus tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum: Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intātum vt affligerent filios ysrael in luto et latere propter quod p̄misit de⁹ indurari coꝛ pbaraonis vt ad nibil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit p̄i mogenita eoꝝz et submersit eos in mari rubro filijs israel liberatis exodi. xuij. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriā et deuicit eos cum scz fecerunt vitulū et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignat⁹ deus p̄mit eos in deserto gen̄. xxxij. Sic ꝙ de sex centū milibus qui exierunt de egypto solum duo scz caleph et iosue intrauerunt terrā promissionis. Bellauit etiaz contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eoꝝ per murmurationem scz dathan et abirō et chore ꝓpter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernū sicut ꝓz numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios israel per bomicidiuz et deuicit eos cum scilz occiderunt ꝓpbetas amicos dei et impleuerunt iberusalem sanguinee eoꝝ vsꝙ ad eos propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis: Bellauit contra saul primum regem israbel et deuicit eum ꝛ̄ inobedientiam ꝓpter qō indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primo Regum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Reguz vltimo. Bellauit contra regē dauid per superbiam luxuriā et bomicidiū et deuicit eum cum scilicet numerauit populum secundi regū vltimo. Accepit besabee vxoꝛem vrie et interfecit vriam secundi regū ix. propter quod indignatus deus licet penituerit peracto populo non edificauit sibi templum siue domum quam cogitauerat. Bellauit cantra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit euz quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydoloꝝ vt patet tercij reguz. xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eū ꝓpter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsꝙ in presentez diem vt patet tercij regum. xij. Bellauit contra geroboam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israbel vitulos aureos adorando vide tercij Regum. xij. Bellauit contra sennacherib ꝑ superbiam et deuicit eum cuz blaspbemauit contra deum israbel. propter quod indignatus deus percussit per angelum suum in castris assiꝛoꝝ centuz et octuagintaquinq; milia et ipsum occiderūt. ꝑ ꝓpter cū ydola in tēplo suo adoraret ꝓz ysaie xxxvij. Bellauit cōtra nabuchodonoſoꝛ ꝑ superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. ꝓpter quod indignatus est deus et ꝓiecit eū a regno et septē annis cum feris habitabat sicut bestia daniels. iiij. Bellauit contra olofernem principem militie nabuchodonoſoꝛ per supbiā gulam et luxuriam et deuicit eum ꝓpter qō indignatus est deus tradidit eum in manus sante muliens Judith que p̄secidit caput eius Judith. vi. Bellauit cōtra Amon per superbiam et deuicit eum cum p̄sumsit primere israel propter quod indignatus ē de⁹ permisit quod suspenderetur patibulo et ꝙ delereꝛ genus eius beste. v. Bellauit cōtra regem antbiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum iberusalez congeriem sepulchri iudeoꝝz propter qō indignatus est deus percussit eum plaga in sanabili viscerum suoꝝ primi machabeoꝝ. ix. Bellauit contra vniuersum populum gentilium per ydolatriam et deuicit eum sicut patet sapiencie. xuij. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adoꝛarent. Unde et tunc rome templum ꝑntheon erat constructum sic dictum. quia simulachrū erat omniū deoꝝ. Cōtra alios innumerabiles bellauit et variis vulneꝝ peccatoꝝ infixis de eis viriliter triūpbauit

et eorum animas captiuas post hanc vitaz ad inferos deducebat quam captiuitatē et miseriā deplorātes patres antiqui geminib⁹ inenarrabilib⁹ clamauerunt ad deū vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandū nos dñe deus virtutū. et ps. lxxix. ostēde faciem tuā ideſt filiū tuum humanatū et salui erimus. et iterū ysaie. lxiiij. vtinā disrumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent et cum genitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filiū suuz redemptorem et liberatorez et tunc dyabolus finaliter bellauit cōtra filios israel per malitiam et inuidiā et deuicit eos cum scz occiderūt redemptorē messiā suū propter qō indignat⁹ de⁹ tradidit eos in ppetuā captiuitatē sicut supᵒ declaratū fuit libro primo et tercio

De pdictōe dñij demonū in aduētu xpi.

Prima cōsideratio est qᵖ demones in aduentu xpi per iusticiam perdiderunt dominiū suum quod sup genus humanū habebant fecerat enim grādē offensaz dyabolus deo tā deceptorie et fraudulenter cōtra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit semiū suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo ei placuit semper pmanere inimicus dei peccatuz suum nō recognoscens qᵖ non erat in boiē. immo dolebat de peccato vt deo reconciliaretur. Et ideo ne dyabolus posſit ꝙqueri de iniusticia si forte de⁹ de sua potestate absoluta et violenter sine aliqua satisfactione liberasset hominē per iusticiam. Debuit perdere dominiū quod supra hominez tenebat qui homo ex eo qᵖ ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. qᵖ autem deus in tali hominis liberatione debuit vti iusticia et non absoluta potentia patet ꝑ tā to qz deus est necessario iust⁹ et taliter iust⁹ qᵖ nō potest dici de⁹ si nō intelligat iustus. Et iterū quia laudabilior est princeps q̄ vtitur iusticia q̄ potentia solum. Quomō autē primus homo nec oēs homines nec omēs āgeli boni nec etiā oēs demones simul nō potuerūt satisfacere ꝑ boiē sed solū deus et homo. vt declaratū est sup libro. iiij. cōsideratiōe. v. in tercio articulo fidei nō cū totus mūdus soluere valebat debitū primi boīs vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra necz subtus terram aperire librum necz videre illum ideſt implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis vt per xpm solū impleretur liber ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Vñ dixit ps. lxviij. q̄ nō rapuit scz xps tunc exsoluebat. Mirabant autē boies potestatē magnaz diaboli et eius dominiū super homines et dicebant illud ysaie. xlix. nunquid tolletur a forti preda ideſt būanuz genus a dyaboli potestate aut qᵖ captū fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respō det deus ibidem hec dicat dominus equidē et captiuitas a forti tolletur et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur scz per xpm. Vñ sequitur ibidem quasi musto sanguine suo inebriabuntur et scient omnis caro quia ego dominus saluās te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Jobannis. xij. Nūc iudiciū scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mūdi eijcietur foras scz a dominio et potestate tyrannica super homines. Vnde ipse diabolus dicebatur princeps mundi quia dñabatur in hominibus mūdo deditis. et sicut dicit paulus ad colosen. scdo expoliās scilicet xps principatus et potestates traduxit confidenter ideſt dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras dēmō quem xps tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respōdetur qᵖ fuit mod⁹ quo pisces capitur hamo sub esca absconso quia volens capere escam non videns hamū capitur ab hamo. sic christ⁹ volens preliari cū dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suam sanitatem suam dignitatez in cruce. Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eaz abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis. Vnde abacuc in tercio capitulo loquens de cruce xpi dixit cornua scilicet crucis in manibus ei⁹ ibi abscondita ē fortitudo eius. et patet fortitudo sua ibi in abscondita: quia per eam vicit fortissimam mortem et fortissimū dyabolū Nā sequitur in illo eodem ante faciē ei⁹ ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius saluez

victus et nudus a suo dominio et potentia quam primo tenebat. Absconderāt enī demones laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xp̄s abscondit eis laqueum Unī capti sunt in ligno cruce. Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat ei etc̄. Abscondit etiā in cruce suam pulchritudinem in turpitudinem cum essz p̄diosus forma p̄ filijs hominū ps̄. xliij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vult⁹ ei⁹ et despect⁹. Unī nec reputauim⁹ eum ysaie. liij. Absc̄ōdit ter cio suam sanitatem in infirmitate qua vt dicitur ysaie capitulo eodē nos reputauimus eum quasi leprosum p̄cussuz a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitate n Abscondit. iiij. suam dignitatē in cōtemptum et vilitatem quia cuz latronibus et homicidis cū iniquis et sceleratis deputatus est: ysa. capitulo eodē cuz tamē essz summe dignitatis et excellentie quia ver⁹ de⁹ et ver⁹ homo sicut fuit declaratū supra. i. libro Sic ergo in xp̄i passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius p̄dita potestate et dñio liberato hoīe ab ei⁹ captiuitate. Et ideo in figura huius legit̄. i. Reguz. xvij. q̄ dauid occidit leonē et predam eius tulit abore huius leonis. Petebat ppheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps̄. xxi. Et in signuz victorie habite legauit xp̄s humani generis inimicum scz dyabolū et sic ante faciem iuit mors. i. dyabolus vict⁹ et ligatus sicut in mumphis victi solent ire ante victorem ligari. Unde apo. xx. Apprehendit draconez serpentē antiquū qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. vsq̄ ad tempus antichristi et ponit̄ ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et q̄ tunc resumet violentā ptātem et exiet per affluentē malignitatem vt mittat populos in errorez. Ideo tunc dicit̄ solui. Signuz āt manifestū perditōis dñijdemonū fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mūdo ad p̄dicationem xp̄i et apostolorū per quez ydolatriaz fere vniuersum orbem captiuū tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

De proprietatibus et malicia demonū

Traua p̄sideratio ē de pprietatib⁹ et malicia demonū Circa primū vt notatur Job. xliij. Christ⁹ assimauit tres proprietates p̄cipuas dyaboli. Prima q̄ ē homicida ab initio. quia homo in spē humana ponitur per animam Ideo ille magis p̄prie est homicida qui animā interficit p̄ peccatuz mortale q̄ iste qui interficit corpus p̄ quod homo conuenit cum brutis hoc autē fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatū homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. Secunda proprietas dyaboli ibidez est q̄ in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum. res enim dicuntur vere in quantuz conformātur veritati prime a q̄ veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. Tercia est q̄ mendacū ex pp̄rijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus ideſt subditur causa quia mendax ē et pater eius. i. ipsius mendacij qui enī mēdacia ab alijs inuenta solum refert mendacia dicit sz qui ea facit mēdax dicit̄ et p̄pter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primū mendacium adinuenit dicens mulieri Ben̄. iij. nequa q̄ morieminī. Sed est difficultas cū sint mendaces si possint demones cōpelli ad dicendum veritatem. Dicit̄ q̄ sic. Cōpelluntur enī fallaces spūs ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exēplificat beatus augustin⁹. viij. de ciu. dei ca. xxvi. de dolore dēmonū qui loq̄bant̄ per bernē añ xp̄isti aduentum de suis futuris penis apō memorias sanctorum martyrū quas imminere cernebant. In multis enī aut augu. talib⁹ locis torquentur et confitentur et de possessis hominum corporibus eijciuntur. Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro. summe veritatis theologice saliz q̄ sūt spiritus impuri humani generis inimica mēte rationales nequicia subtiles nocēdi cupidi p̄ supbiā tumidi semp in fraude noui immutant sensus inquinant effectus vigilātes turbant dormientes per somnia inquietant morbos inferunt tempestates cōcitāt in angelos lucis se transformant semper infernū suum secum portant. In ydolis diuinum cultuz sibi vsurpant semp bonis dñari appetunt magice artes per eos fiunt bonis ad exercitiuz dantur semper fini hominis insidiantur. hec ibi. Uicesima pria demonuz p̄prietas est q̄ semper ambulāt in circulo.

Unde ps. de demonib⁹ ait. In circuitu impij ambulant. Itez cum dominus quereret a sathan Job. i. Unde venis. Respōdit circuiui terram et perambulaui eaz q̄ quadrupliciter intelligi potest primo sic. Circuiui terram. i. data est mihi vniuersalis temptādi diligentia quia pauca sunt in quibus nō habeant locum vestigia mea. Secūdo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suuz peccatum cognoscendum. Circuiui⁹ terram idest in hoc me ostendo remotum a virtute et obstinatum in malo quia semper sum in circumferentia et nunq̄ possum venire in lineam per quam veniam ad medium quod est virtus. Tercio sic circuiui terram propter anxietatem laborum. Unde glo. sathan laborans terrā circuit quia quietus in dei culmine stare cōtempsit. Quarto sic circuiui terram propter hoc q̄ dyabolus serpens ē tortuosus. Unde ysa. xxvij. Uisitabit dñs super leuiathan serpentem tortuosum et sicut motus circularis q̄tum est de se nunq̄ cessat sic et dyabolus nunq̄ quiescat et quia semp in circulo est ideo nunq̄ rectus sed magis tortuosus est. Recte ergo dicitur de demonib⁹ recte in circuitu impij ambulant. Et si q̄ras qualiter circuit dyabolus. Respondit glo. super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens quem deuoret dicens. Circuit tanq̄ hostis obstens muros clausos explorat an sit pars aliqua muroꝝ minus stabilis cui⁹ aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et facies voluptates et visu destruat castitatem. aures per canora temptat et mollear xp̄ianū immunis lacescentibus ad cedez fatigat. honores terrenos p̄mittit vt adumbret celestes et cū latenter nō possit fallere apros addit tetrores. in pace subdol⁹ in p̄secutōe violent⁹. ptra quem tm̄ anim⁹ dz esse patus ad resistendū quantū ille patus est ad repugnandū. decimi. Uicesima sexta demonum p̄prietas est q̄ sunt crudeles immo seuissimi et ē crudelitas demonis in trib⁹. Primo in p̄sidēdo vñ ysa. xix. Tradā egyptū in manu dominoz crudeliū. Secūdo dem̄ est crudelis in puniēdo. puerbioz. xvij. Semp iurgia q̄rit mal⁹ angel⁹ aut crudelis mittet cōtra eū. Tercio ē crudelis in nō miserēdo. hieremie. vi. Crudelis ē et nō miserebit. et. i. petri. v. Aduersari⁹ vester tanq̄ leo rugiēs circuit q̄rēs quē deuorat. Est em̄ figuraliter bestia illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera pessima deuorauit filiū meum ioseph. multe alie sunt p̄prietates demonū quas non sufficere calamo explicare ideo hec sufficiāt p̄ nūc. Uidendū est ergo de scōo s̄z de malicia demonū que q̄druplicater explicari p̄t. Primo demones aliquo mō suadūt bonū sed nō p̄pter bonū s̄z p̄pter malū finē vt cū instabilib⁹ boibus in bonū suadēt ingressū religiōis scientes q̄ nō p̄manebunt s̄z apostatabūt. Non aūt talia suadēt stabilib⁹ bominibus in bonū. Secōo demonuz malicia ostenditur cum decipiūt hominē suadendo malū sub spē boni vt p̄iurare et iuramentū falsum facere p̄ rebus alterius cōseruandis. Tercio demonum malicia oñdit̄ cuz decipiunt hominē dissuadendo bonū tanq̄ nocuū vt cū dissuadet p̄bo et stabili viro ingressum religiōis ne de hoc peniteat et egrediēs confundatur. In cuius p̄sona bernardus sic loquens ait. Noli inquit precipitanter agere diu cōsidera diligenter intuere magnum est quod p̄ponis et opus egens magna deliberatione. expire q̄ possis amicos p̄sule ne post facta penitere contingat. Contra cuius cōsilium bernardus subiungit hec est sapiētia mūdi animalis et dyabolica inimica salutis suffocatrix vite mater tepiditatis cuius q̄ solet deo vomitum p̄parare. Luz em̄ verbum dei esse nō dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilij angelus quid ergo adhuc cōsiliū p̄stolaris. quis em̄ sapientior et fidelior illo ab ore. putei gebēnne erpior et cōsiliū petā amicos p̄sulat qui nō legit inimica boies domestica ei⁹ michee. vij. Supradicto mō dyabol⁹ malicia sua aliqñ dissuadat aliquib⁹ oratōez vel elemosynā ne per hoc incurrant vanā gloriā. Quarto demonū malicia ostēdit̄ cū decipiūt bominē dissuadēdo malū vt ducūt ad penas aliqñ in tēperātiā in victu et in sōno vt ducāt indiscretā abstinētiā q̄ ē pei⁹: et sic ei⁹ malicia mille nocēdi modos bz. xvi. q. ij. ca. visis sēp. Rugit aduersus boies q̄ quidē rugitus nihil aliud ē q̄ ei⁹ voluptas et ardēs libidinis cupiditas nocēdi. Uñ glo. sup̄ b verbo tā q̄ leo rugiēs dicit. Sicut rugit⁹ leōis impedit aures ne aliū sonū recipiāt. sic dyabol⁹ fideliū mentes terrendo vel illecta in gerendo a via veritatis ne vocem xp̄i audiant auertit. Et si q̄ras nūq̄d sēp crescat malicia diaboli

Ad quod respondit doctor seraphic⁹ bona uentura in.ij.sententiaꝝ ꝙ in dyabolo crescit malicia voluntatis ꝙtum ad vim administratiuam qua conuertit ad bominē ſz nō ꝙtum ad contemptiuaꝝ qua est simplex et auersus a deo quia ꝙtum ad hanc nō est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonū aliqua via impediri pōt dicit ꝙ sic. Quadruplicit enī impediri pōt. Primo p terminū peccati positū a deo. Scdo per resistentiaꝝ bonoꝝ spirituū bz enī angelos vnū bonum ad custodiā et vnum malum ad exercitū. Tercio per liberū arbitriū bominis nō cōsentientis quia dyabolus neminē vincit nisi volentez ab eo vinci. Unde ambrosius de vita beata et ponit.xvi.q.i.ca.non est.voluntarium militē elegit sibi xp̄s voluntariū sibi seruū dyabolus actionatur. neminē iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatoꝝ ere vendiderit. Quarto ꝓpter peccati abbominationem qz demones nobilioris nature detestant̄ petā vilia. Dec sufficiāt ꝙ presēti de ꝓprietatib⁹ et malicia demonū

De bello demonū post aduentū xp̄i vsq; ad diem iudicij.

Ona cōsideratio est de bello demonum post xp̄i aduentuꝝ vsq; ad diē iudicij. Unō lz demones ꝑdiderāt potestatem quā primo sup humanū genus babebant ereoꝝ princeps victus. et ligatus vsq; ad p̄finitū tempus sit in inferno vt supra declaratum est cōsideratione.iij.ꝑmittūtur tñ demones babere cōsilia sua cū suo principe lucifero et temptare boies pro coꝝ exercitio et vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiā fideluz tm̄ vnam ciuitatem dei que dicit fidei fortalicij vel ciuitas iustificationis siue bone cōscientie q̄ duodecim ꝓfectionib⁹ decorat. Primo ē in situ cōgruenti quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scz vicijs et peccatis Secundo est pulchra et excellens qz maior pulchritudo boīs est in bona conscientia. Tertio est in securitate quia nō timet aduersa. Quarto est sana qz in bona cōscientia nō potest habitare infirmitas peccati. Quinto est situata in loco delectabili quia nunq; est vera delectatio vbi non est quies conscientie Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionez Septimo habet concordiam ciuiuz quia sē per bomo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. Octauo habēt priuilegium habundātiam quia non ē sub lege peccati. Nono quia habent victualium habundantiaz quia nibil ibi deficit vbi gratia habundat. Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationi sibi subijcitur Undecimo ē liberā a captiuitate per christū et etiam quia bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totaz ciuitatem. Ista est illa ciuitas iherusalē descendens de celo ornata a christo sicut spōsa pulchra et excellens vbi ipse habitat per gratiā de qua apocali.xxi. Duc ciuitati pulcherrime vt fortissima esset christus posuit murum antemurale et fossatum. murus est charitas que omnia sustinet bunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis vt si venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus ꝑ peccatum dent sibi medicinam penitentie et si venirent pauperes indigentes tribuant eis de bonis ecclesie quia bona clericoruz pauperuz sunt. Secundo posuit antemurale ꝙ est iustitia et equitas que sunt in defensionem muri et boc antemurale defendere et custodire debent principes christiani qui positi sunt pro iustitia mīnistranda in mūdo. Unde sapientie.i. dicitur diligite iusticiam qui iudicatis terram. Di etiaz debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murū cū fuerit inter murū et antemurale eos capiēt et facāt iustitiā expedientem. Tertio posuit christus p̄dicte ciuitati fossatum ꝓfundū quod est bumilitas Istud custodire debent religiosi qui debēt esse fundati in vera bumilitate et eam ōmibus venientibus predicare. Quid dicam de bac ciuitate si tales sunt custodes vere ipa ē gloriosa et habitās in cōfidentia: sopbonie Scdo gloriosa ꝙtū ad pulchritudinē et babitās in cōfidentia ꝙtū ad sua magna fortalicia mento ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. p̄s. teste. Talis fuit bec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat coꝝ vnum et anima vna vt legitur in actibus: Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit

vehementer cognoscēs q̄ in ea multe anime liberate a manibus eī ad sedes celestes v̄ ipse ceciderat angelorum manibus cū gaudio ferebantur non curās debellare iudeos saracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorij quia illos tentare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit q̄ predictam ciuitatem debellare posset et primo inter cetera exaltauit cōtra eam p̄secutionem gentiliū que durauit toto tempore apostolorū et ducentis annis vltra. In qua p̄secutione et bello vltra ducenta milia hominum vtriusq̄ sexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iustificatōnis siue bone consciencie martirio coronati sunt sicut libro .i. p̄sideratōe. iij. articulo. i. i examīe. iij. latissime declaratū fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus sed potius miserabiliē victus ab illo bello cessauit cum per talem p̄secutionem plus multiplicarentur fideles et fortior efficiebat ciuitas iustificatōis vere fidei et bone cōsciencie. Suscitauit etiam bella hereticorū quorū bereses per diuersa cōsilia exanimate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic q̄ eorū in publico nō est vox neq̄ sonus licet in occulto nimiū seuiat ista pestis sicut supra libro. ij. declaratus est quare cum sit maliciosissimus vt in precedēti consideratione dictum fuit non valēs q̄escere. Cogitauit p̄tra predictā ciuitatē aliam edificare que dicetur ciuitas babylonie. i. cōfusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit cōtemptū dei super quod edificauit. xij. abusiones que sunt princeps iniusti⁹ carnalis adulator⁹ miles sine fide p̄silian⁹ sine veritate. cōmissarius sine pietate p̄lat⁹ sine charitate. aduocatus de rapacitate. clericus ignorans. religiosus superbus. mercator⁹ falsus. Iuuenis sine verecundia. popul⁹ sine amicitia. murus p̄dicte ciuitatis dyabolice dicit animositas et diuisio. Antemurale dicit iniusticia et oppressio. Fossatū vero dicit superbia et ambitio. et sic in omnibus ista ciuitas p̄tranatē prime ciuitati. De his duabus ciuitatibus dicit aug⁹. de ciui. dei. duo amores fecerūt sibi duas ciuitates quia vna incipit a cōtemptu sui vsq̄ ad amorem dei. et hec ē ciuitas iustificatōis. Alia vero incipit a cōtēptu dei vsq̄ ad amorē sui. et hec ē ciuitas dyaboli et destructōis. Cū ergo ex diuina p̄missiōe vidit dyabol⁹ se potēcē ad expugnādū magna pte p̄dictā ciuitatē ordinauit exercitū suū in triplici acie. In prima posuit capitaneū satban. In secundo beelzebub. In tercio vero māmonam. Primus capitaneus bellauit et cōtinuo bellat p̄ra religiosos q̄ custodiunt fossatū. et p̄dictus dyabol⁹ portat pro armis suis superbiaz sillationē et ambitionem cōmittit ergo inter vtroscz durum bellum et vulnerati sunt ac trucidati specialiter plurimi religiosi si qui fecerunt habitū humilitatis in corpore et leonez superbie in corde. exterius apparent hominibus bulles capite in terraz inclinato sed corde sunt altiores celo. Vnde vidi temporib⁹ meis duos religiosos duorum ordinum informatorum qui a mundo segregati sancti vir mūdū cōtemnentes exterius videbantur sic victos a demone q̄ sua claustra relinquentes mundanis fauoribus adherentes ep̄i facti sunt non vocati sed vt crumnas fugerent ordinū suorū q̄ fuit in magnā confusionez predicatarum religionū et causa multarū murmurationū. Ipsi vero facti inuerecūdi ac si nihil eorum statui indecens fecissent vt surdi in omnibus p̄transibant. Bellat etiam dyabol⁹ cum aliis religiosis per ambitionez et intim vulnerat eos ambitiōe miserabili q̄ cū nō effi-cauit p̄latus in ordine inter dei seruos viuere nō p̄t immo exeūtes ad alios se trāsferūt vbi possunt suas ambitiōes implere nō attendētes q̄ cū pplī xp̄i voluerūt facere regē fugit in montē. iohānis. vi. Charitas etiaz non est ambitiosa. i. Cor. xiij. sup q̄ dicit aug⁹. Quam sanctū querit charitas veritatis negotiū suū suscepit. necessitas charitatis quam saluanā si nullus imponit vacandum est veritati. si aūt imponitur suscipienda ē p̄pter charitatis necessitatē. Alios aūt religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelatōnes et quia raro tale desiderium absq̄ radice superbie et p̄sumptōis seu vane amoritans inuenit iustitia dei p̄mittēte veniūt in illusiones et deceptōes dyaboli per quē modū seminat dyabolus in maiori parte temptationes spirituales huius temporis et indicat in corde illorum qui sunt ministri antichristi et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea propter fugiendum est tale desiderium sicut venenū cū nō cōueniat visiones et reuelatōes vere p̄p̄r tale desiderū sz solū p̄cedūt ex pu-

ra bonitate dei et in aīa existente in magna humilitate timore et reuerentia et feruēti amore dei. Alios aūt religiosos vulnerat et precipitat dyabolus cum in oīnibus quas facunt ustinent aliquā consolationē que fundatur in p̄sumptiōe siue existimatione superba sui ipi⁹ aut inducente ipsos in ambitionem sui ꝓprij bonoris et glorie. Aut in vita ista aut in paradiso cum talis cōsolatio principaliter induat saturitatem et refectionem sue ꝓprie affectiōis. Ex quo sequit multitudo maxima pessimorū viciorum et errorum et ideo talis cōsolatio fugienda est oīno et solū illa est sustinenda que sequit propriaz cognitionem tui et p̄fectam sensibilitatē tue nibilitatis et tue imp̄fectionis cum magna subiectiōe tue magnitudini et altitudini dei per aliā reuerentiam et cum magno desiderio bonoris dei qz in talibus vel similibus dz fundari talis consolatio. Cauere etiā sūme dēt deuoti religiosi ab omi sentimēto et visiōe q̄tūcūq; alta et q̄tūcūq; appeat certa si ducat eoz cor in opinionē aut affectōz ꝓria aliquem articulum fidei aut ꝓra bonos mores et bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sunt. Dec ē doctrina illius illuminati et sancti viri fratris Petri scōyo in quibus suis notabilib⁹ de remediis cōtra temptationes spūales qui fuit vn⁹ de principalib⁹ reformatorib⁹ ordinis nostri in boc regno castelle. O q̄ debilitatum est fossatū ciuitatis dei et q̄ pauci veri religiosi bonis inueniūtur in orbe p̄sertim cuz multi cadūt ex simulata sanctitate que secundum hieronimū duplex est iniquitas. tales em̄ sepulchra dealbata plena spurcitia mortuoz nunc pauci debent. Sed licet innumeri cadant et ꝓcant de fossato vici a diabolo aliqui tm̄ sē per manēt qui viriliter resistunt quos deus cognoscat et reseruat p defensione sue ciuitatis dilecte. Sed accedit scōa acies bellatorū dyaboli beelzebub et dat scōm p̄lium antemurale quoz arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio et cōmitē boc bellum forte sic q̄ multi p̄lati capū et militum inueti sunt vulnerati in capitibus noīa vulnerū ab armis dyaboli nunc pauē oppressio pplorū destructio impocētū. Iniusticia et indignatio de talibus principibus et militib⁹ dicit ezech. xxij. ca. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes p̄dam: ad effundēdum sanguinem et ad perdendas aīas et sic antemurale iusticie et equitatis rūpitur qz vigiles scz curiales et consiliarij dormiunt non vigilant p bono ciuitatis sz p bono ꝓprio consulendo principibus iniusticias oppressiones adulendo eis et laudando eoz malum regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit dōs per ꝓphetam osee. viij. Ipsi regnauerūt et non ex me: principes extiterūt et nō cognoui eos vere isto tempore magnam victoriā et grandam p̄dam de principibus et militibus reportat dyabolus Cū vix inueniatur qui nō studeat tyrannice p̄sidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec querūt tam principes cōsiliarios virtuosos et honestos sz homines vulpinos astutissimos et fraudulentos quibus possint suas militias et tyrānides colorare p adiuētiōes dyabolicas exq̄sitas cū quibus captiuati a diabolo ꝓcurant sine fine. Jaz vicarius x̄pi nihil fere potest in ecclesijs ꝓuidere nisi quod p̄cipib⁹ placet et sic sepe ꝓuidentur de dignitatib⁹ et bñficijs ecclesie viri insipiētes viri sceleratī. p uuli lactantes et qui nōdum a materno vitero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totū videtur diruptuz et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semp reseruet in quibus seruetur veritas iustificationis quia pauissimi sunt q̄ in tanta multitudine maloz nō apparent semper tm̄ ad numerum vij. reseruant. Justa illud. iij. Reg. xix: reseruaui mihi in israel septem milia virorum q̄ nō curuauerūt genua añ baal. p q̄s intelliguntur viri fideles septem donis spiritussancti pulcbrioriter illustrati qui nō curuāt genua dyabolo bellatori per cōsensum. Accedat ergo tercia acies demonum bellatorum volentes murū capere violenter sed nō possunt quia vt dictum est murus est caritas q̄ fortissima est. caritas em̄ nūq̄ excidit Ecc. xiij. quod videns capitaneus hui⁹ acies qui mammona dicitur triumpbare de custodibus muri armauit milites suos fortissimis armis auaritie et symonie et cum murus nimiū āgustiaretur venerūt prelati nō pauci ad parlamentum cum mammona et rescatan sunt. Dic mihi quis est in ecclesia q̄ non sit rescatat⁹ per māmona vis tu aliq̄d in eccia opz q̄ primo roget p te māmona vis ep̄an habeas p te aduocatū māmonā

quia a maiori vsq; ad minores omnes auaritie studet et a propheta vsq; ad sacerdotem cuncti faciunt dolum Dere.vi. Jã nihil valent electiones canonice in ecclesijs catholicis sed fauor et pecunia: nihil scientia et sancta vita sz astuta mãmone malicia et sic ruptus est murus ciuitatis iustificatiõis pro magna parte et multi vigilantes occisi sunt quia non vigilant illi tales propter cã ram animaꝝ sed bursaꝝ. Jdeo dicat bernardus quem dabis de numero ꝓlatoꝝ qui nõ magis studeat burras euacuendis q̃ vicijs exturpandis. plus studẽt in salmone q̃ in salomone. Merito ergo de his conquentur dñs Ezechi.xxij. Sacerdotes eius cõtẽpserunt legem meam polluerũt sanctuaria mea inter sanctum et ꝓphanum non habuerunt distantiam et inter pollutum et mundum nõ intellexerunt et a sabbatis meis auerterunt oculos suos et coinquinabar in medio illorum Rupto ergo muro et peremptis talibꝰ custodibus iniquis ex vulneribus auaricie et symonie ingrediuntur demones ciuitatez sanctificationis et occadunt filios sz cogitationes eoꝝ captiunt mulieres affectiones et viros sz consensus quos captiuos in damnationem ꝑpetuam abyssi infernalis dedu cunt pro magna parte et ciuitatem ignibus exponunt vt non remaneat lapis super lapidem quia quasi nihil iustitie nihil humilitatis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo incenderunt electam ciuitatem sanctitatis et desertas fecerunt vias ipsius ecclesiastici.xlix. hanc desolationem preuidens saluator noster dolens de talium aiarũ dãnatione suo sanguine redemptuꝝ fleuit super illam sz ciuitatez iustificationis quasi ei diceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis habitatio mea q̃s te sic destruxit q̃s te in abyssum merito ciuitas mea? vbi fuisset nunc q̃ fuisse vbi sunt muri charitatis vbi est antemurale iustitie vbi est fossatum humilitatis vbi sunt tui prelati charitatiui vbi principes iusti vbi sunt humiles religiosi omnia submersa sunt. et quis potent continere lachrymas si cum deuotione voluerit contemplari quot anime pereunt religiosorum quot anime principum quot anime prelatorum quot animesubditorum sub vtroq; brachio ex eorum malo exemplo et regimine ve illis. Sz licet quasi.vij.numeri in hoc demonum bello cadent religiosi principes et milites prelati ac ecclesiastici subditi etiã sub vtroq; brachio semper tamen manent aliqui in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cõscientie. et si non nisi duo viri fideles remanerent in mundo in eis saluaretur ecclesia q̃ est vnitas fidelium charitatis. vinculo adunata. non est autem dubitandum quin aliqui tales sint in mundo. quia secundã ysidorum iusti sunt in mundo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor. ergo si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergit̃ bellorum turbinibus quibuscunq; quia porte inferi. i. demonum furie non preualebunt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuedũ est q̃ istud bellum dyaboli nunq̃ cessat immo ꝓtinuo crescit et aggrauatur. Unde dicat ysidorus libro.i. de summo bono q̃ quãto ꝓpinquius finem mundi dyabolus videt tanto crudelius persecutiõnes exercet vt qui se continuo damnãdum conspicat socios sibi multiplicat cum quibus gehenne ignibus abdicat. Resumptis ergo viribꝰ et captis armis xpiane militie de quibus supra libro.i. consideratione.i. dictum fuit vigilandum est et viriliter pugnandum cum demonibus quia vt dicat apostolus epbe.vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinez. i. aduersus homines qui sunt caro et sanguis et per consequens visibiles sed aduersus principes et potestates. i. demones qui sunt hostes inuisibiles. et dicat principes et potestates quia angelorum ordines non soluz sũt per gratiam sed etiam per naturam. et sic de singulis ordinibus ceciderunt aliqui in quibus naturalia permanserunt integra vt dicit dyonisius et inferiores obediunt superioribus vt possint nocere hominibus et per principes et potestates intelligũtur alij ordines demonum. Sequitur aduersus mundi rectores. hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non regitur a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrãtibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur Job.i. mundus eum nõ cognouit qui ꝑ demones regũtur inquãtum per eos ad peccata mouẽtur propter qd̃ subditur ad declarationem huiusmodi intellectus tenebrarum harum dicuntur cum mali

terra absorberet suasum est ei a magis et cõ iectoribus vt hominem sine patre natũ que reret et eius sanguine lapides et cemẽta asp gi preciperet et sic suum edificium stare pos set. Queritur ergo merlinus quibus tempo ribus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo suscripto. Quidaz enī dicũt eũ fuisse filium cuiusdam monialis filie cuiusdaz re gis que dementa vocabatur. Richard⁹ ve ro dicit eam non fuisse monialez sed dicat ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe baemadim Huic autem demõ apparebat in spẽ pulcherrimi iuuenis quaz sepius alloquens deosculabatur tandem eã cognoscens grauidam dereliquit Lũcz bu ius facti noticia ad predictum regem borte genum peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur qui respõderunt ꝙ sic quia philosophoꝝ bysto rie hec affirmant. Refert enīz apoleius inẽ lunam et terram esse demones incubos cer ta quod nec beatus augustin⁹ discordat vt in .xv. libro de ciuitate dei patet Dic merlin⁹ a nunciis regis requisitus cũ inuentus fuis set coram rege cum matre adducatur. Qui re gem interrogauit cur ipse cum matre sua vo cati fuissent. Cui rex causam vocatiõis ape ruit dixit quoczꝙ vnum castrum seu turrim edificari mandauerat sed fundamenta in lo co firmari non poterant quia quicq̃d in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cunczmagi et coniectores de causa requi siti fuissent. Responderunt nullo mõ posse in loco fundamenta firmari nisi inueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergantur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad que verba merlinus respõdit dicens magos et coniectores fuisse mẽtitos causamczape ruit propter quam non poterant firmari fun damenta asseruit quoczstagnuz sub funda mento esse ꝙ totum quod struitur absorbet Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tunc mandat merlinus euacuari stagnum per riuos et incepit tunc aperire mysteriũ fu turorum sicut plenius continet in collecta tione bystoriarum fratris iohannis de po dio. Non ergo secundum ea que supradicta sunt mirandum est si sic homines generentꝰ per demones incubos et succubos lz istud raro inueniatur. frequenter tamen experiun tur alique femine etiaz deo dedite et nimiuz deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel oratef amplexantur et quadaz dulcedine somni so porate euigilantes inueniũt se pollutas ac si cum viris miscerentur nec remedium se ha bere posse. dicunt nisi solum cum ligno vere crucis xpi in cuius presentia accedere nõ pos sunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulantur. De vno etiam quodaz deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratione sentiebat in aere quan dam dulcedinem cãtus venire ad se qua ap propinquante soporabatur et euigilans in ueniebat se pollutuz. Plura alia de istis spi ritibus accidunt que longum essent enarra re. tales enim demones volunt deridere bo mines et volunt imitari angelos qui loque bantur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohanne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

et nostris temporibus hoc accidit coram me.

Qualiter demones videntur facere plia:

Quarta differentia est aliquoruz de monum qui vigilantibus per vias apparent quasi exercitus magni cũ magnis tumultibus incedere videtur et vul go dicitur huesta antiqua. Aliquando etiã videtur facere prelia magna tales enim vo lunt imitari prelia regis sennacherib et con stantini et alia multa de quib⁹ supra libro. iij. consideratione .ix. dictum est. In quib⁹ ipsi lucrati sunt non paruam multitudinem animarum.

Quõmodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquoruz de monuz qui inter homines se appa rent comedentes et bibentes quasi associantes se eis Tales volũt deridere bo mines et volũt imitari angelos qui cũ abra ham comederunt et per viaz fuerũt et rapha elem angelum qui socius fuit thobie iunio ris qui cum eo comedere et bibere videbaf. et xpm qui sociatus est per viam lucaz et de opbam et ad mensam cum eis fuit. Unde le gitur in vita beati germani qui cum predice⁹

sanctus quadam nocte hospitatus fuisset in vna domo et post cenam mensa iterum pare tur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui de nuo mensa pararetur qui cum dicerent qbo nis illis viris et mulieribus que nocte ince dunt prepararēt. nocte illa statuit sanct⁹ ger manus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in formis virorum et mulierum venientem quib⁹ precipiene ne abirent cunctos de familia excitauit et q siuit si personas illas cognoscerent. qui cū omnes vicinos et vicinas dicerēt esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectu lis sunt inuenti adiuran ergo per sanctū ger manum demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

Quomō in somnis terrent homines:

erta differētia dmonū est eoz quiin sōnis homīb⁹ apparent eos inqe tantes diuersis modis somniorum terrent etiam dormientes intantum vt euigi lans homo sentiat se totum horribilitatum et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis noctur ne quomō solet sopor occupare homīes pa uor tenuit me et tremor et omnia ossa mea pertemita sunt. et cū spiritus me presente trā sirent inhorruerunt pili carnis mee. nec mir quia magnum pauorem et tremorem sequi tur pilorum erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauorez inducet Quomō enim sit spiritus malus signum ē qꝫ cum homines sic euigilant et nomē ihesu⁹ cum deuocione semel nominat factō signa culo crucis securatur statiz animus a tali al teratione demone fugato. tales enim demo nes volunt deridere homīes et appetūt imi tari qui apparuerunt in somnis prophetis. et ioseph sponso virginis ac alijs plurib⁹ sctis

Demonum eorum qui generantur ex cō iunctione viri et mulieris.

Eptima differentia demonum est secundum aliquos insipientes qui dicere voluerūt qꝫ sunt aliqui demo nes siue spiritus qui fiunt odore aeris cum homo accedit ad mulierem et qꝫ aliqui etiā fiunt ex radijs planetarum cum mutuo rep cutiuntur. Et dicunt qꝫ illi qui meliores sūt venunt in somnijs hominibus et facūt qꝫ somnient. qꝫ dormiunt cuz mulieribus et re apiunt illud semen ex quo nouiter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erro nea. cum a principio facti sint omnes ange li siue boni siue mali nec facta fuit creatio a liquus maligni spiritus post qꝫ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bo nus angelus:

Quō apparent in spē masculi vel femine

Etaua differentia demonū est eoz qui in specie virorum et feminaruz apparent qui secundum veritatem nec sunt masculi nec femine. Verūtamē ali quibus eorum placet plus societas virorum et alijs mulierum. Et causa huius diuersi tatis et secundū dispositōes diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas de ceptiones credendum sicut legimus de eua et pbitonissa et plurib⁹ alijs mulieribus cum quibus dyabolus lucratus est multuz Et ideo tales demones adhesserunt mulieri bus. et nō adhesērūt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs plurib⁹ sanctis ꝓpter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adhesserunt virgini marie nec susanne. nec sancte luce. margarethe katherine. nec alijs plurib⁹ vir ginib⁹ et feminis sanctis. ꝓpter quas mul tum demones perdiderunt. Unde isto mō plus dyabolus quiescebat cum egea qꝫ cū vxore sua maximilla et plus cum. damano qꝫ cum vxore sua alexandra et plus cū ma xētio qꝫ cū vxore sua et sic de plurib⁹ alijs

Quō dicuntur mundi et immūdi.

Ona differentia demonum est eoz qui mundi et immundi dicuntur. Unde et luce. xi. saluator dixit. Cū immūdus spūs exierit ab homine etc Dicit autem spūs immūd⁹ ꝓpter tria. Primo ꝓp pter immunditiam propriae iniquitatis. eze chielis. xxviij. repleta sunt interiora tua imi quitate et peccatis. s. peccato superbie et eiecti te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tā qꝫ

leprosum. Secundo propter immundiciam suggestionis quia feda et immunda suggerit. est. n. dyabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanum cum se ei applicat per consensum. Ideo orat ecclesia in collecta Da q̄sum⁹ dñe populo tuo dyabolica vitare contagia. Tercio dicitur immūdus ꝓpter immundiciam habitatōnis quia non habitat nisi in immundo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinem vppupe q̄ nidificat in stercore Unde demones dicunt dño Matb. viij. si eijcis nos hinc mittenos in gregem porcorum. Aduertendum tamē q̄ proprie dyabolus habitat in ypocritis. Luce. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auris diuitibus. p̄s sedet in insidijs cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autē in superbis iob xli. ipse rex super filios superbie. Aliqui eorum dicuntur mundi q̄ sic intelligendum ē q̄ illi demones qui fuerunt de alaor ordie volunt plus decapere limpidiores et puriores creaturas sicut patet de lucifero qui tentauit primum hominem et x̄m in deserto et sic de plurimis alijs sanctis. Unde alex̄ der papa. iij. q i. ca. nulli dicit diabolus nō cessat creature querens quem deuoret et quere quos ex fidelibus perdat. et maxime illos quos ardentiores in seruicio saluatoris q̄ familiariores inuenient et intantum desiderat impugnare seruos dei mūdos et sāctos q̄ non solum vnus mittitur ꝓtra vnuz sed sepe plurimi. Unde in cronicis minorū legitur q̄ cum semel demones tempore bti francisci congregarentur cū principe suo vt deliberarent. quomō possent ordinē sancti francisci nouiter inapientem destruere septē milia demonum fuerunt electi ꝓtra quinq̄ fratres quos beatus franciscus ad vnuz de remitorijs destinauerat vt illos a mundicia vite contemptu mundi et vera humilitate auerterent quia ergo tales demones plus sequuntur homines mūdos et sanctos. Ideo de notatione extrinseca demones mūdi appellare possunt licet in se immūdissimi sunt peccatis vt dictum est. Demones vero nfernorum ordinis licet non possunt decipere personas altioris vite. placet tamen eis cū rimundi efficiantur et turpes in peccatis preserum delectantur demones cum auertant aliquez a vera fide ihesu x̄pi dñi nostri q̄ de alijs virtutibus parū curāt sine fide. Ideo dicatur prima petri. v. cui resistite fortes in fide. Sobrij ergo estote et vigilate.

Quomō illudūt feminas que bruxe vel furguie nuncupantur.

Decima differentia demonū est eorum qui decipiunt mulieres aliquas vetulas maledictas que furgumine siue bruxe nuncupantur. Sciendum ergo ē q̄ sunt quedā male gentes viri et mulieres apostate in fide et hereticе creature et falsi qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis q̄ per suas artes falsas eis appareat q̄ ambulant duceutes leucas. et q̄ rediunt in spacium. iiij. vel quinq̄ horarum. et q̄ destruunt creaturas sugentes sanguinem eorū et q̄ faciunt alia maleficia que volunt secundum diaboli voluntatez q̄ est eis et illis qui eis credūt magna deceptio et illusio dyaboli Ueritas aūt huius facti est q̄ quando iste male p̄sone volunt vti bis pessimis fictionibus p̄fecrāt se cum verbis et vnctōnibus diabolo. et statim dyabolus recipit eos in opere suo et accipit figuram eaꝝ et fantasiā cuiuslibet eaꝝ ducitq̄ illas per illa loca per que desiderabant corpora vero earum remanent sine alīqua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ umbra sua ita q̄ nullus illa videre possit. et cuz dyabolus videt infantasijs eaꝝ. q̄ impleuerant que volebant non amouendo ad earū fantasijs diabolicas fantasias que viderūt reducat illas imaginationes contūgens cuz suis ꝓprijs motibus et corporibus et tollit vmbraꝝ suam desuper corporibus earum et statim videre possunt existentia tamen illorum nunq̄ ab illo loco absens fuit. sed solum actio cum ydolo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit et que fecit pro quolibet eoꝝ. et q̄ hoc facit dyabolus nō est mirū q̄ illa operāt vt deinde at miseras aias volēs imitari ea que deus venissime per angelos bonos fecit. sicut q̄n̄ duxit abacuc ꝓphetā per capillū de iudea in babylonē realiter cū sua p̄sentiali existēntia et actōne. Sz q̄ dyabolus habeat p̄tātē mutandi existentiā alicui⁹ creature nec facere q̄ transeat vnū corpus p̄ aliud sine dā no vnius vel amboꝝ vel q̄ trāseat maius

corpus per ſpacium improportionatum lo/co vt videlicet ꝙ ingrediãtur tales perſone per parua foramina domoꝝ vel ꝙ ſit ſimul vnũ corpus in diuerſis locis vel diuerſa in vno et ſimilia hec demones facere non poſ/ſunt cũ hec repugnent naturali philoſophie et ſolum per miracula aliqua talia a deo ſũt poſſibilia fieri vt dictum fuit ſupra conſide ratione quinta huius libri cũ de poteſtate de monum ageretur. Illud tamen quod dya/bolus poteſt facere ꝙ vnũ pro altero videa tur et ꝙ illud qõ natura poteſt facere in vno menſe ipſe poteſt facere in puncto et cauſa ẽ qui ſit applicare actiua paſſiuis ſicut ꝓz in his que fecerunt magi pharaonis. ꝙ tamen dyabolus faciat ꝙ vnus homo cõuertat̃ in ſerpentem vel auem vel plantaz hoc eſt ſibi impoſſibile. et ideo in hoc multi puerſi ep̃i ani alchimiſte ſunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes ꝙ per cantz ar tem ferrum conuertent in aurum. ꝙ autem vna res ſit et videatur altera hoc bene poteſt dyabolus facere deo permittente. Sic enim ſepe facit dyabolus vt plurimos decipiat: Sic enim legitur in hyſtoria ſancti demẽtis et ſancti cypriani et ſancti germani et aliorũ multorũ quia accipiebat figuras aliquorũz virorum et mulierum ad decipiendum po/pulum et ad diffamandum creaturas dei.

Et ideo non eſt credendum ꝙ homines vel mulieres conuertantur in anſeres vel alijs ſimilibus. Ea ergo que ſcelerate mulieres credunt et profitentur ſcz cum diana dea pa ganorum nocturnis horis et cum herodia/de et numia mulierum multitudine equita/re ſuper quaſdam beſtias et multa terrarum ſpacia in tempeſtate noctis ſilentio ꝓtran/ſire eiuſꝙ iuſſionib⁹ obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius ſeruitium euo/cari et ꝙ ab illis poſſunt alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in ſpeciem vel ſimilitudinem aliam tranſfor/mari omnia ſunt falſa et erronea et nõ a di/uino ſpũ ſed a maligno vt dictũ eſt talia fã/taſmata mentibus earum irrogantur. qz cũ alicuius aĩam per talem credulitatem ſubiu gauerit ſibi tranſfigurãs ſe in angelũz lucis et tranſformans ſe in diuerſaz̃ perſonarum ſpecies atꝙ ſimilitudines mentem quaz̃ ca ptiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam ſtulticiam vt credat hec omnia que in ſomnijs et ſpũ tantũ fiũt etiam in corpore accidere cum etiaz̃ Paul⁹ non audeat aſſerere ꝙ fuerat raptus in cor/pore. Quecũꝙ ergo talia crediderit ſcz poſt/ꝙ ſuper talibus audierit veritatem vel aſſe ruerit ſcz pertinaciter proculdubio infidelis eſt et pagano deterior. xxvi. q. v. ep̃i et quia nimium habundant tales peruerſe mulieres in delphinatu et in gaſchonia vbi ſe aſſerũt concurrere de nocte in quadam planicie de/ſerta vbi eſt aper quidam in rupe qui vulga riter dicitur elbocb debiterne et ꝙ ibi conue niunt cum candelis accenſis et adorant illũ aprum oſculantes eum in ano ſuo Ideo ca pte plures earum ab inquiſitoribus fidei et conuicte ignibus comburuntur. Signa aũt combuſtarum ſunt depicta qualiter ſcz ado rant cum candelis predictum aprum in do/mo inquiſitoris tholoſam in magna multi tudine camiſearum ſicut ego propꝛijs ocu/lis aſperi.

De ſpiritibus familianbus.

Circa ſecundum principale huiꝰ de/time conſiderationis ſcz vtrum poſ/ſint haben ſpũs familiares Rñdet ad hoc beatus auguſtinus. viij. de ciui. dei ca. xuij. ꝙ apoleij⁹ platonicus ſcripſit ꝙ ſo crates habuit deum vnum ex illo genere mi/norũ qui dicuntur demones cuz quo habe bat amiciciã et conſiliuz a quo ꝓhibebatur in quit aug. ſolitus amouen vt deſiſteret ab a gẽdo quõ illud quod agere volebat nõ pro ſpere fuit euenturum. Ex quo ſatis clare vi/detur acapi argumentũ ꝙ ille philoſopbus habuit familiarem ſpm̃. ſed eſt difficultas ſi ille ſpũs erat bonus vel malus. videretur alicui ꝙ eſſet angelus bonus quia ceteri fu tura prenunciare non poſſunt niſi forte diui no iudicio ſicut fuit s̃. declaratum conſide/ratõne ſcõa huius quinti libri nec obſtat qz dicit aug. ꝙ dicebatur demõ quia apud gre cos idem ſignificat ꝙ plura cognoſcens. di xit tamen doctor illuminatus franciſcus de maronis in floriꝰ ſuiſ ſup̃ iſto paſſu ꝙ ma gis credit ꝙ fuit malꝰ angelꝰ qz ſocrates pa ganꝰ et infidelis erat. Sic ergo ꝓz ꝙ demo/nes tanꝙ familiares ſpũs pñt haben in dã natiõez̃ in illeꝝ q̃ ſuã familiantatẽ bre con ẽdũt Laudabile eſt etiã ab incauta iuuo cari õ

coꝝ diaconi corpori hominis effingiuz Lebium.

demonū. Uñ greg⁹. in libro dyalogoꝝ nar rat q̄ stephan⁹ p̄sbyter de itinere rediēs mā cipio suo negligēter p̄cepit dicēs veni dya bole discalcia me. ad hāc vocē ceperūt cali gaꝝ corrigie cū sūma velocitate solui qō vt p̄esbit̄ sēsit expauit. et magnis clamoribus dicit recede miser nō eim tibi sed mācipio suꝝ locut⁹. sicꝫ ex magna pte solute suaꝝ caliga rum corrigie remāserunt. et sic patet q̄ licꝫ a liqui nolūt habere demones familiares ex mala tñ cōsuetudine loquēdi de diabolo ip si efficiūtur familiares ei vt subito faciant q̄ tu caute mandant

De qualitate corpm in quibus demones apparent.

Ndecima p̄sideratio est qualia sunt corpa inquib⁹ demones apparēt et si possūt humana corpa vl' alias sub intrare. Juxta ergo tria que quer̄untur tribus p̄ctis presens cōsideratio explicabit̄. Pri mus erit de qualitate et figuris corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt. Secūdus erit de subintratōne demonū in corporib⁹ obsesso rum: Tert⁹ erit si possūt demones essentie animme illabi quod est animaꝝ subintrare.

De qualitate et figuris corporum in qui bus demones apparent.

Rimus p̄ctus est de qualitate et fi guris corpoꝝ in q̄b⁹ demones ap parēt. Circa q̄ notat serapbic⁹ doc tor Bonauētura dicēs in suo secūdo loquēs de angelis bonis et malis q̄ in āgelis du plex est vis scz cōtemplatiua qua conuertū tur ad deū et fruunt̄ eo et administratiua se cundum quā descēdunt ad nos et cōdescen dunt nobis. et vt gruētius nobis cōdescen dant indigēt solatio corporis assūpti quod assumunt āgeli sicut organū vel instrumen tum ad operandū et sicut signum ad sepōs manifestādum et sicut operimentū vel habi taculum ad conuersendū vel ad nos letificā dum et confortandū et si corp⁹ assūptum cō iūgitur āgelis sicut instrumētū motori. Hoc enim magis requirit exigētia ex pte nostra q̄ ex parte sua. Et est sciendus q̄ corp⁹ effigia tum humana effigie. magis competit ope rationi spirit⁹ rationalis. Idec āgelus bon⁹ assumit corp⁹ non quale cūq̄. sed humana effigie insignitū. Et istud corp⁹ sic assump tus dicatur esse corp⁹ elementare. Nō q̄ sit ex quatuor elemētis plena mixtione cōmixtus sicut ē corpus cōplexionatus nec q̄ sit ex pu ro et simplici elemēto formatus. sed q̄ prin cipaliter format̄ ex aere cū mixtione aliqua alter⁹ elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corp⁹ plene mixtū habet tamē in se natu ras pluriuꝝ elemētorum p hunc autē modū est corp⁹ ab āgelo sūmptus. q̄ principaliter ab aere eē formatus intelligit̄ cōcurrente ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree. que quidē facit tā ad veritatē cōdepressatio nis q̄ ad multi formitatē colorus. hanc au tem nō oportet āgeluꝝ de longinquo cogita re cū aer pro magna sui pte sit cōmixtus va poribus. Scōm veritatē autē tenendum est q̄ angeli tā boni q̄ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non sim pliciter nec plene mixta sed medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tamē mal⁹ accipit ex pte in fetori bon⁹ vero ex supiori De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt vt plurimuꝝ sunt turpissime. Et ido si scōm eius difformitatē in peccando p̄mit teret de⁹ q̄ corresp̄deret figura corp̄is assūp ti non esset aliquis homo viuēs qui eius vi sionem horribilez posset tolerare. Uñ et vir go gloriosa pro singulari dono petijt a filio q̄ in morte sua nō appareret ei dyabol⁹ cre dendū est q̄ x̄ps eius dulcissim⁹ filius re uelauit sibi turpitudinē ei⁹ et hinc est q̄ pic tores oēs deformitates serpētinas et bruta les quas videt et q̄s excogitare possunt de pingunt in figuris demonuꝝ. Unde legitur de quodā pictore q̄ quotiensc̄unq̄ depinge bat imaginez virginis cū omni studio ipaꝝ pulcherrime effigiebat sed cuꝝ pingebat dia bolum cum omni diligentia difformi⁹ quo poterat describebat p̄pter quod indignatus dyabolus cōtra eū parauit quomodo pic tor ille haberet verbū cuꝝ vxore cuiusdā mi litis illi⁹ ciuitatis vbi erat. finaliter tantaꝝ ar dorē posuit inter eos q̄ cōcordauerūt se mu tuo et nocte quadā acceptis plurimis iocalib⁹ auri et argēti recesserunt. dyabol⁹ aūt cuꝝ vi dit q̄ erant extra ciuitatē ascendit cāpanile ecclesie et pulsauit campanam sicut cōsueuit pulsare pro igne vel pro accipiendum armis exuntes autem homines per totē ciuitatem

querebāt quid hoc esset. Respōdit dyabol⁹ qui pulsabat q̄ pictor ille portabat extra a/ uitatem vxorē talis militis exeūtes ergo p̄ pter illā vocē ceperūt pictorē illū cū militis vxore et posuerunt eos in carcere mane⁹ ve/ ro qui p̄s erat in captiōe eius sperās q̄ al/ tera die ābo per iusticiā p̄merent dolēs de pulchritudine capillor vxoris p̄cepit capil/ los ei⁹ quos secum duxit ad domū suā Cū ḡvalō āgustiati et timore occisi ābo nocte il la manerēt in carcere recessūt⁹ est pictor De virgine beata quā ipse sūme pulcherrimam depingebat et cū magna deuotōe recōmisit se sibi quaten⁹ dignaret eos liberare a pcu lo illo Et ecce regina angelor̄ dei mater pul cherrima apparuit eis in carcere soluitq̄ eos a vinculis et aperuit portas carceris p̄cepit q̄ pictori q̄ iret in domū ac si nihil sibi acci disset p̄cepit etiā mulieri illi q̄ iret in domū suā et secrete iuxta mantū suū q̄ in lecto erat accūberet et disparuit virgo beata Illi vero impleuerūt oia sicut eis p̄ceperat. Cūq̄ cui/ gilaret miles inuenit apud se vxorē suam et murat⁹ q̄siuit q̄s essz que rndit quasi admi/ rans et quis debeo esse nisi vxor vra. Et ille nunq̄d ego te cepi cū pictore et dimisi in car cere beri et deduxi capillos tuos quos ma/ nu ꝓpria a capite tuo p̄scidi. Rndit illa som niatus illud dñe. Ille ergo surgēs a lecto q̄ siuit capillos et nō inuenit oīdēs et illa caput suū nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir ei⁹ ad alios ciues q̄ secū fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto qō acciderat die p̄terita. Dixe/ rūt q̄ sic Narrauit quō vxor sua erat i domo cū oīb⁹ suis capillis et dicebat q̄ erat som nū. venerūt etiā i domo pictoris et inuenerūt eū ac si nihil male fecisset occupatū in pictu ris suis et finaliter meritis virginis glorio/ se oēs in vnū p̄cordauerūt q̄ illō fuerat sō/ nū. Ecce ergo quāta demonis malicia pro pter picturā sue difformitatis. Et notādum q̄ sz dyabol⁹ vt coīter sicut depingit in tali/ b⁹ deformib⁹ figuris se p̄tz sicut cū decepit euā sub figura ꝑpentis sepe tñ deo p̄mittēte vt leui⁹ decipiat trāsfigurat se in angelū lu/ cis scōm apostolū sicut etiā legit apparuisse i figura crucifixi. Sz dicerēs in quo tunc p̄t cognosci q̄ sit angel⁹ mal⁹ Rndet q̄ in .iiij. Primū est q̄ sz in talib⁹ figuris se rep̄sentet semper tñ si diligēter inspiciat duar aliquā difformitatē vt caudā vel quid simile Secū dum ē q̄ si apparens in principio letificat et post recessū tristē hominē dimittit nō sic an/ gel⁹ bonus q̄ in principio turbat sicut patz de gabriele cū apparuit danieli Daniel. viij. et cū apparuit virgini Lu. i. q̄ turbata ē in ser mone ei⁹. sz post recessū dimittit boiez cum magno gaudio et leticia. Tercū est q̄ indu rat boiez in malo ꝓ suggerit sicut declara/ uit beat⁹ p̄r nr̄ frācisc⁹ fratri rufino in boc p̄ taculo laboranti vtpz in cronicis minorum. Angel⁹ aūt bon⁹ nō indurat in malum sed auertit a malo et mollificat acīdinat ad bo num. Quartū est q̄si aliquid et turpe mōdea tur p̄ illū cui apparet in ei⁹ contēptū et deri sionē statim euanescat sicut pz in dicta croni ca minor. q̄ cū beat⁹ francisc⁹ vellet libera/ re p̄dicatū fratrē rufinuz inter cetera dixit sibi vt intelligas q̄ ille q̄ tibi appuit in figura crucifixi nō est xp̄s ꝫ diabol⁹ dices ei cū tibi appuerit et dixerit ego sū xp̄s apri os tuum et ponā tibi feces. qō cū faceret frater rufin⁹ indignatus diabol⁹ cum magno tumultu recessit cōfringens lapides et rupes. Vñ et vsq̄ in hodiernū diē apparet horribilis illa fractura rupiū in mōte alverne.

De subintratione demonū in corporib⁹ obsessorum.

Secund⁹ p̄ctus est de subintratiōe demonū in corporibus obsessorum et de expulsione eor̄. Circa hoc no/ tandū est q̄ non est ponendū in dubium q̄ sit obsessio corporū per demones cū euāge lia hoc manifeste exprimant in plurib⁹ locis Sed diceres quō demones p̄nt intrare cor/ pora et ea obsidere. Rndet q̄ demones per naturā subtilitatis sue et spūalitatis possūt quecūq̄ corpa penetrare et in eis sine obsta culo et impedimēto subsistere. Itē per ratio nez sue potestatis p̄nt ea corpa in quib⁹ sūt cōmouere et cōturbare. et ideo dēmōes sub tilitate et potestate nature p̄nt corpa buma/ na penetrare et ita intrare. p̄nt etiā vexare ni si ꝓhibeant⁹ a virtute superiori et cū p̄mittū tur a deo introire et vexare dicunt corpa ob sidere. Et si q̄ras q̄re hoc p̄mittit deus. Rnde tur q̄ ꝓpter tria vel ad sue glorie ostēsionez vl ad peccātis correctionē vl ad nostrā istru ctionē. Sz ex ipsa istaz causaz determinate

hoc beri ssimile esse

hoc dꝰ pmittat latet humanā industriā propter hoc qꝛ occulta sūt dei iudicia. verba sūt dñi Bonauēture in. ij. sñiaꝝ distin. ix. Et si vellis scire sup quos hz dyabolꝰ maiorē potestatez ad obsidēdū eos post xpi passionē Rñdeꝛ qꝫ sup excōicatos pscisos ab ecclia hz dyabolꝰ ptātez vexādi corporaliter. Unū. i. Loꝝ. v. Judico illū q̄ hmōi est tradere sathane in interitū carnis. In nō prescisis aūt ptātez nō hz dyabolꝰ nisi q̄tuz a deo pmittitur vt dictū est vel ad peccati punitionē vl̄ ad aliox terrorē et correctionē vel ad glorie dei ostensionē vel ad bonox coronā et exercitationē. Et si dicas nūquid aū passionem xpi bēbat ptātez etiā vexādi boies. Rñdeꝛ qꝫ habebat ptātez vexādi corporaliter oēs ꝓter q̄ illos solos q̄ priuilegio solo tuebant a dño. Job primo. Nōne tu vallasti eū. nō tñ vtebat dyabolus semp ptāte puniēdi vt haberet maiorē ptātez seducendi p culpā sicut etnūc excōicatus et infidelibꝰ sic eñ dyabolus obmutuit aliq̄n mala facere vt peius fiat qꝛ nō vexando excōicatos vt in primitiua ecclesia tales sentētias minus vitāt boies et minus timēt. Et hinc est qꝫ sunt multi pscisi excōicati qui nō essent si eos vexaret. Et notandū qꝫ cū aliquez vexat dyablus pōt pro voluntate sua per linguā hois diuersa formare verba. Et ideo arrepticij aliq̄n loquūtur idioma ignotū sicut purꝰ laycus latinū q̄ est manifestū signū demoniaci. Unū et demon quidā rusticū obsidēs requisitꝰ a quo dā magistro cōiurāte quare nō recte loq̄batꝝ latinū. Rñdit nō possuz domare labia illiꝰ rustici. Et si queris causam: quare demones aliq̄n secūdū varietatē lune magis affligūt homines q̄ alio tempore. Rspōdeꝛ qꝫ est duplex causa sicut notat Nicolaꝰ de lyra super Matheū ca. xvij. declarans quare discipuli nō potuerūt curare lunaticum. Prima causa est vt p hoc creatura dei scilz ipsa luna infametꝫ vt Dieronymꝰ et Crisostomꝰ dicūt Secūda ē qꝛ ꝓpter molliciē cerebri in nouilunio q̄n habūdant humida sup q̄ luna hz dñiuz: cerebrū est abtius vt demō in ipo aliquid opetur hinc demones scōm certa augmenta lune pturbant hois fantasiā q̄n considerant cerebrū ad hoc esse dispositū. Nunc videndū est de eox expulsione. Circa qō notandum est qꝫ demones nō ejciūt nisi virtute diuina possūt a corpōrib⁹ expelli immediate vl̄ mediantibus angelis qui frequēter in talibus sunt executores diuine volūtatis nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis pōt in eis aliq̄d agere directe vel indirecte cū sint oīno spūales substātie per qō pōnt ad aliq̄d cōpelli. nec per cōsequens ab obsessis corpibus expelli. Uerumtñ ex euāgelio xpi duas doctrinas habemus ad demones expellendos. Pri[illegible]vniuersalis. s. per nomen ihesu. Mat. vlti. In nōie meo demonia ejicient Alia est particularis quia est qōdā genꝰ demoniorum q̄ nō ejciūtꝝ nisi in orōe et ieunio vt pz Matb. xvij. Unde sicut in diuersis rebus corporalibꝰ administrandis diuersi angeli a deo ꝓparantur et diuersox ordinū. sic etiam in diuersis temptationibꝰ demones habent specialem affectū quia aliq̄ potentissime temptāt de diuitijs cōgregandis aliq̄ de honoribus appetendis. Unde et aliq̄ dicunt spūs superbie et aliq̄ spūs luxurie. Iste autē demon de quo loquit xps habebat virtutem temptandi potissime de vicio carnis quod vicium potissime refrenatur per orationez et ieunium et per cōsequens demon in talibus temptans per talia supatur. Radix tñ expulsionis demonum vera crudelitas ē vt declaratur a christo capitulo eōdem. Cū ei quererent discipuli quare non potuissent expellere illum demonez Christus respondit propter incredulitatem vestrā. Et si queras an aliquo modo virtute herbaruz vel armonie possint expelli demōes. Rspōdetur qꝫ ita parua posset esse illa vexatio qꝫ penitus expelleretur quod facerent nō agendo in demonem aliz sit spūs sēpatus sed agendo in ipsum vexatum a demonio Uexat enim diabolus secundum dispositionez maiorē vel minorē melencolicā vel colericā etc. Herbe aūt et armonie mlti pōnt imutare dispositionē corpis cū quedā inclinēt ad leticiā quedam ad triſticiā qꝫ etiā ptz de armonijs vt ptz. viij. pollitice vbi aristoteles vult qꝫ diuerse armonie bñt ꝓuocare diuersas passiones in homine. hoc etiam refert boetius in musica sua et auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit qꝫ valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates et ita patz qꝫ herbe et armonie causare pōnt in hoie dispositionē ꝓtranā illi vexatōi qua diabul⁹ vexare conatꝝ hoiez Ex quo sequitꝫ ceteris parib⁹ fit vexatō de

bilioz nō videtur tñ quō herbe vel armonie
pñt in boie dispositōez aliquā causare ꝓpt̄
quā bō nullomō vexare posſz a demōe si p
mitteretur quia dyabolus mouendo soluz
localiter vapores et ipsos spūs inordinato
motu possent hominem multū vexare. ber
be aūt vel armonie nullā dispoſōez causare
pñt in boie sua naturali virtute p quā ꝓhibe
retur demon p̄dictā cōmotōez facere. Cōtin
git tamē qñq; q dyabolus nō ꝑmittitur bo
minē vexare nisi vexatōe ita ꝙq; p aliquā
fortē dispositōez ad ꝓtranū totaliter tollere
tur, et tūc alique herbe vel armoie posſēt cor
pus hominis ita ad cōtranum disponere q
illa vexatio totaliter amouereť. v. g. dyabo
lus qñq; posſz boiez vexare vexatōe tristicie
ita debiliter q p aliquas herbas vel armo
nias q̄ hērent causare dilatationem et diffu
sionē spirituū qui sunt mot⁹ ꝓtrarij tristicie
totaliter amouereť illa tristicia. q ād dicť. i.
Reg. xvi. q saul q̄ vexabať a demone alle
uiabať qñ dauid cytharā pulsabat cora eo
et q recedebat spūs mal⁹. Dicēdū est q bū
vez est q per tactū cytharе virtute naturali
illi⁹ armonie alleuiabať aliquātulū afflictō
saulis inquātū illa armoia aliqualiter dul
corabat appetitū ei⁹ p auditū per quā dul
coratione redebať minu⁹ ac⁹ ad illā vexa
tionē. Sz q spūs mal⁹ recederet a saule qñ
dauid cytharizabat cora eo hoc erat ꝓpt̄ vi
cuas q satis exp̄sse dicť in glo. vbi dicitur
sic erat dauid canticis musice eruditus diuer
soz sonoz rationabilis moderatoz; cōcept⁹
vnitatē essētie significat q̄ variis mōis quo
tidie resonat dauid in cytbara sua malignuz
spm̄ cōpescuit nō q tāta esset vis in cytbara
sed in signo crucis q̄ in ligno et cordis exte
riōe gerebať que iā tūc demones effugabat
hec de mēte Richardi in questiōib⁹ de quo
libet sine p̄iudicio sentētie melioris. Ex p̄di
cts excludit⁹ vlt⁹ error in quo istis tēporib⁹
incidūt aliqui exorciste quō ꝓiurāt obsessos
a demonib⁹ et illi demoniaci mūdēt et dicūt
q sunt boies mortui vel viui qui ambulāt
ubi et hec est alia species deceptiōis dyabo
li q; bene sat dyabolus oēs qui male viuūt
et vt ponat eos in desperatōe et audientes
in errore. Dicūt ego sū talis bō vel talis mu
lier q tñ est falsum q; vna substātia existēs
vel assistens nō pōt eē in altera nec min⁹ in
duob⁹ loc⁹ et vt dyabol⁹ celet et colozet suā
deceptionē dicit ego sum talis bō et ambu
lo in hac pena ꝓpter talia peccata que feci et
fingit modū loquēdi ei⁹ et modū ambulan
di et ideo faciatis q dicāť p me tales misse
et similia vt eream ab hac pena et totuz est
falsum et deceptio magna. q; si exorciſta sa
piens et virtuosus cōsiderauerit euz recte ipse
dicet si est spūs cuā si sibi displiceat q; nūq;
legim⁹ q ꝑs vel sancti tales spūs inuene
rūt in oibus quos sanauerūt. Sz demones
cambiunt et alterutrāt noia q cui⁹ pñt face
re q̄ figuras. cōstat aūt q ipsi laborāt vt al
terutrent figuras ad inbonoratiōez et diffa
mationē seruoru et creaturaruz dei vt supra
dictum est ergo multo fortius et leuius al
terutrabunt nomina et decipiuntur simpli
ces in hoc q precipiunt eis q faciunt dice
re missas et facere alia bona. cum multoties
dyabolus suadeat bonū propter malum fi
nem sicut supra patuit octaua cōsideratione
cum de malicia demonum ageretur. sic hic
precipiunt bonum propter malum finez sz
vt tales si viuunt desperent et vt alij audien
tes in errorem inuoluantur. Nunquid in vi
tis patrum sepe legimus q dyaboli moue
bant antiquos senes q facerent sancta opa
O insipientes exorciste nunquid legistis in
euangelio. Luce. xi. q erat ihesus ejiciens
demonium fortassis inuenistis in euange
lijs q erat ihesus ejiciens homines de cor
poribus obsessorum nunquid dans docu
nam christus ejiciendi demones in fine e
uangelij marci dicit. Signa autem eos qui
crediderint hec sequentur. In nomine meo
demonia ejicient non dicit homines ejicіēt
ab hominibus. Respondeat insipiens exor
ciſta si verum est q Petrus est in corpore io
bannis quis dedit ei talem potestatē ad ex
pellendum eum inde quia christus non de
dit potestatem nisi ad expellendum demo
nes. Errent ergo nimis exorciste cū sua igno
rantia credentes dyaboli mendacia et facіē
tes q alij simplices credant et ideo digni
sunt magna pena apud deum et homines.
Sed remanet vna magna difficultas si vez
est q homines mortui non possunt ambu
lare in hominibus viuis sicut demones.
quō ergo dicūt illi q̄ transpasanť vl rapiunť
de hoc mūdo ad alterū q viderūt aliquos
boies vel mulieres q̄ adhuc viuebāt in pñ
ti vita sustineri graues penas in alio mūdo

ꝙo hoc est valde notandum

Sicut ergo isti sūt hic et illic vt viuant hic et ibi puniant ita nō erit mirū qꝫ boies viui vl̄ mortui lꝫ sint in suis existētijs alibi qꝫ ābu lāt sicut demones in hoīb⁹. Pro solutōe buius mōi notādū qꝫ nulla ꝑsona ꝑt videri in duob⁹ locis naturaliter qz absentia ꝑsentie priuat visionē in oī loco ab actione sua. Requirit em̄ notitia intuitiua. iij. scꝫ ꝑsentiam existentiā causationē et motōez potentie sic notat frāciscꝰ de maronis in ꝓlogo sui ꝑmi sniarꝝ. q. xvij. Tenēdū ergo est tanqꝫ verꝫ qꝫ nec āgel⁹ bon⁹ nec mal⁹ nec bō scūs nec mulier sctā nec bō quer⁹ nec mulier quersa pōt eē simul in diuersis locis qz cū gabriel erat cū daniele vel cū zacharia vl̄ cū virgine maria ꝓtūc nō erat in alio loco sic etiā demōes qz cū azmode⁹ de quo tbobie. iij. erat in domo sare nō erat in alio loco ita etiā nec viuētes pōt hic viuere et eē simul in alio mundo qz ipossibile ē qꝫ sint ꝑ assistētiā hic et ibi. q̄d ḡ ē dicēdū ad ea q̄ dicūt Rñdet qꝫ ē vna cō sideratio talis cū bō viu⁹ trāsit aī speculuz vl̄ ponit se aī eū tūc speculū oñdit imaginē suā nō diminutā in sua assistētia et cū inde amouet nō appet imago in speculo sic bō q̄ viuit et ē in pcō imago ei⁹ pōt appere in sepulchro infernali q̄ in spēc'o aī qō est et cū iust⁹ etiā viuit imago sua vel nomē videtur in li. vite et in cōuiuio eternali. qō aūt ḥ posset eē ꝑz qz xp̄s dixit ō talib⁹ luce. x. Gaudete qz noīa vr̄a scripta sūt in celis et sic etiam noīa malorꝝ scripta sunt in ifemo et tm̄ maiors efficatie sūt noīa qꝫ imagines in speculo nō est ḡ verꝫ qꝫ boies male viuētes sūt in infemo scꝫ bn̄ corꝝ noīa vel figure

qꝫ demones nō pōt essentiaz aīe intrare:

Circaus punctus huius considerationis est an demones possint illabi essentie anime qꝫ est animam penetrare vel an possunt malas cogitatōnes immittere. Ad primum dicitur qꝫ ista est ꝓprietas solius dei. solus enim qui creauit aiam potest essentie eius illabi ipam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cantat in hymno vsqꝫ sol illabitur. et in collecta amotem pectorib⁹ nostris purificandum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substantialiter in ipam per essentiam penetrando. Sic ergo demones nō pōt intrare corꝝ boīs .i. aiazboīs per Mentiaz sed tantū potentiā scꝫ per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee. vij. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. qꝫ ät magister inquirit. viij. distinctione secundi sententiarum an demones substantialiter intrant corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire qz ibi malicie sue op⁹ exercēt dī pmissiōe vel ñ exercēt et determinat qꝫ ñ substātialiē intrēt corpora boīm ꝓpter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicuntur tamen non nocere sinuntur. scꝫ hoc non facit ad ꝓpositum quia ipse et beda ibi loquūtur de corde et patet qꝫ ibi cor accipitur per spū rationali. Unde et adducunt illud Hester. v. cur temptauit satbanas cor tuum de quo constat qꝫ erat obsessus a demone. Sed est difficultas quia aliqui libri habent anama cur implcuit satbanas cor tuum. Si ergo dyabolus implet corꝝ vester qꝫ possūt anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho. in summa contra gentiles li. iij. ca. xvij. qꝫ cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest mentez inhabitare per suam substantiam sed dicatur aliquos implere per effectum sue malicie Unde et paulus dicit ad quendam actuuz. xiij. O plene oīm dolo et omnium fallacia non est sic de spūsancto qui cum sit deus ꝑ suam substātiam mentez inhabitat et implet Tenendū est ergo qꝫ demones intrare possunt corpora se non corda. i. non possunt illabi aiabus. Nec obstat qꝫ dyabolus rōcinetur et formet verba per os obsessi cuz hoc non veniat ex defectu anime sed ex debilitate corporis qꝫ sic accidere solet quando spūs immundus sedet in illis partibus seu mēbris in quibus cōtinetur fortificatio anime importat in eisdem magnam ponderositatē cuiusdaz oneris quod sustinere non possūt et sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quadaz obscuritate nigra accipit potestatez in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex alijs debilitantibus quas cognoscimus inuenire ab extrinseco et ne dyabolus hoc probaret in Job. quādo habuit ad deo potestatem super carnē suā fuit ei inhibitio posita a deo ꝑ hec verba. ecce in manu tua ē verūtm̄ aiam illius serua Job. ij. q̄ si diceret sibi de⁹ solo mō obserua quod nō amoueas ei intellectū debilitādo memoriā

anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocãdo et ꝑ principalem habitationem oneris in competenti licet ergo diabolus immisceat se carni. nõ tamen potest anime miscere sic ꝙ ipsam penetret cum hoc sit solius dei tatis vt dictum est Dee enim sola potestatem habet penetrãdo naturam anime taliter ꝙ nõ solum eam apprehendit et vndiq; eam circuit sed ipsaz sic penetrat ꝙ intimior ei⁹ dei anima sibi ipsi. Circa secundum vero an scz demones possint immittere malas cogitationes et videtur ꝙ sic quia dyabolus missit in cor iude vt traderet dñm Joha. xiij. In contrarium est Beda qui super illud euangelij Matb. xv. De corde exeunt male cogitatõnes furta homicidia etc. dicat ꝙ dyabolus non est immissor malarum cogitationum sed incẽsor. Dicendum ergo ꝙ diabolus potest dici immissor cogitationum vno modo per hoc scz ꝙ imagines rerum sensibilium delectantium imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt miscat seipsum sensibili et immutet ipm. quandoq; sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens añ me speculum immittit mihi visum rei que resultat in speculo. Scit enim dyabolus ꝙ delectabile apprehensũ mouet et ideo imutat apprehensionem rei delectabilis vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad cõcupiscendum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitatiõz sed non potest immittere cogitationem malam que sit peccatum que est mala voluntas. Et ideo bene dicat beda ꝙ dyabolus nõ est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nisi ꝙ actionem vel causam voluntariam et sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tamen ꝙ causa necessaria sed tã ꝙ occasio. immittit ergo dyabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis immissio proprie dicat suggestio.

Quo fine debet terminari bellum demonum.

Undecima ac vltima consideratione oportet iam finez ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tercius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

Quare demones sunt in mundo.

Rimꝰ passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondeatur ꝙ causa quare demones sunt in mundo est propter exercitiuz bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam diformitate rerum vt patet in sole luna et stellis patet etiam in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum et facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et locis ac tenebrarum. Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis et patet causa quia omnis malus secundum Augustinum vel ideo viuit vt corrigat vel vt per eum bonus exerceatur In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicat ꝙ deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum prescisset nisi pariter nosset quibꝰ eos bonorum vsibus commodaret atq; ita ordinem seculorum quasi pulcherrimum carnem ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus. ij. Corinthi. vi. per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bonam famam. Unde sicut in talibus variatibus apparet decoris ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitõne mali et bonitas angelorum ex malicia demonum.

De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

Secundus passus est de cessatõe belli demonum contra genus humanum. Cuz enim fuerit completꝰ numerus electorum et vniuersum suum cõpletum habuerit decorez cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatꝰ demonum sicꝙ non remanebit nisi principatus eternus ihesu xpi domini nostri. Vñ dicitur. i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et potestatẽ et virtutem oportz autem illum regnare donec ponat omẽs inimicos sub pedibus eius sup quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus homines hominibꝰ ad vtilitatem viuentium vel deceptionem ꝙ omnibus colectis tam omnis prelatio cessabit quia necessaria non erit. Danc autem pollationem dicitur xps euacuare qz suos oms exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatũ dicit maiores. potestatem minores. Virtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tũc cessabit omnis creatura prelatio in angelis et hominibꝰ. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum. i. xpm regnare. tunc scz aperte interim autez regnat occulte donec ponat inimicos suos scz demones et dãpnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius. i. sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omniũ agnoscant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impij cũ regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum ꝙ tũc xps desinet regnare. quia si donec non fiat exclusionem futuri regni. sicut Matth. i. dicitur de ioseph et maria ꝙ nõ cognoscebat eã donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomõ ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic ꝙ manebunt ordines angelorum distincti ꝙtum ad eminentiam glorie secundum hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti ꝙtum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

De reclusione perpetua dẽmonum in inferno.

Tercius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonũ in inferno Vnde cessante bello demonum in facie iudicis magni domini nri ihesu xpi audient demones vnacuz dãnatis illaz terribilem sententiã Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternuz. Super quo verbo dicit glo. frustra ergo. Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus et ipsis demonibus. dixerat enim Origenes ꝙ post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies. i. post mille annos visitandi et liberandi sunt sed hec ecclesia non recipit: dictum est enim ibũt impij in supplicium eternum. quod autem eternũ est omni fine careat. Et sicut gaudium eternum ita et supplicium. hec ex laterali glo. sup illud ysa. xxxiij. Et cõgregabunt in congregationem vnꝰ fascis in lacũ et claudent ibi in carcere nunꝙ ergo liberabunt sed in momento in ictu oculi dabit execution sñia xpi Sic ergo subito data sñia demones cũ pdẽnatis detrudent ppetuo ignibus infernalibus. Vñ apo. xviij. Hoc impetu mittet babylon et vltra iã nõ inueniet. Et iterũ apo. xx. diabolꝰ q seducebat eos missꝰ est in stagnũ ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo pphete cruciabunt die ac nocte in secula seculoz Et sic demões cũ dãnatis ibũt in ignẽ eternũ sic angeli boni cũ electis ibũt cũ xpo rege seculoz in vitã eternã quã nobis pcedat iudex ille supmꝰ verꝰ deꝰ et bõ ibs xps saluator nr alpha et o principiũ et finis q dedit mihi parcere et inutili seruo suo pñtem libũ perficere et finire. Tibi ergo ihesu dulcissime q dedisti noticiã fidei illi quos traditurus es damnãdos mũdi inimici nosti. Tibi cuiꝰ magnitudo in pphetis ihesus cuiꝰ gloria inenarrabilis cuiꝰ iussio fortis. cuiꝰ dispositio iusta. cuiꝰ iudicia vera cuiꝰ clemẽtia sup oia opa tua extenta: Tibi quẽ nemo nisi corde contrito purgatꝰ quẽ nullus nisi oppbꝰ inuenit ꝓbatꝰ cui nullꝰ adest nisi mẽte et corpore castꝰ. Tibi q es cecoruz oculus infirmantiũ verissima salꝰ pes claudoz. lingua mutoz. fortitudo oim seculoz Tibi qui es vite via salutis vita. et omniuz te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuicie pauperum consolatio tribulatiũ. erector humiliuz et destructor extollentiũ.

Tibi a quo incrementum accepit iustus .sanctificatur perfect⁹ et coronatur in bono opere consumatus. Tibi qui odis iniquos dānas iniustos. deijcis elatos. et cōfundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniaz peccato mortuis vitam nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetaz. Tibi q̄ peccatores non despicis sed delicta condēnas non odis peccātes sed peccata detestas non hominem sed scelera infectando consumis et non creaturam sed culpam extirpas: Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustuz affirmant qz vnde iustus es inde iniustos odis. Vnde sanctus es. inde peccantes punis. Vnde verus es. inde mendaces condemnas. et vnde mitis es. inde superbos detestas: Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantiuz te puro corde spernis clamores. Tibi q̄ frigidas mentes igni tui amoris incendis et initium boni operis plerūq; nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo inuitum est virtutum et augmētum ac perficitur inchoatum. Tibi bone ihesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria būdictio et gratiaꝝ actio sine fine Amen.

Anno incarnatōis dñice. M. cccd xxxvij. die: xxij. mensis maij.

